Bibliothèque numérique
medic@

Arétée (de Cappadoce) / Henisch, Georg. Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et diuturnorum

Augustae Vindelicorum : sumptibus Georgii Vuilleri, apud Davidem Francum, 1603.
Cote : 75

BIUM

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : http://www.bium.univ-paris5.fr/histmed/medica/cote?00075

©BIUM

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΣ
ΙΑΤΡΙΚΑ.

AETIOLOGICA, SIMEIOTICA
ET THERAPEVTICA
Morborum acutorum & diuturnorum

ARETAEI CAPPADOCIS.

Græcè & Latinè conjunctim edita
Tribus mſs. codicibus
Veneto, Bauarico, Auguſtano collatis.

Cum commentario, quo obſcura doctrina de nominibus & parte affecta morborum ſingulorum cum ſuis ſignis perſpicua methodo illuſtratur.

Autore
GEORGIO HENISCHIO B.
MEDICO AVGVSTANO.

AVGVSTAE VINDELICORVM,
ſumtibus Georgij VVilleri, apud Dauidem Francum.

Cum priuilegio S. Cæſ. Maieſt.

M. DCIII.

©BIUM

©BIUM

NOBILITATE ET PRVDENTIA
PRAESTANTISS. VIRIS
QVIRINO RECHLIN-
GERO, ET
MARCO VELSERO
DVVMVIRIS,
SENATVIQVE SECRETIORIS
CONSILII
INCLYTÆ REIP. AVG.
DOMINIS AC PATRONIS SVIS
ME COLENDIS,
GEORGIVS HENISCHIVS S. D.

ARETAEVM, NVNC, VT ANTE HAC nunquam editum: & meo cõmentario illustratum, uiri amplissimi, alijs quàm uobis nec si consecrare uellẽ, possem, nec si possem, uellem. Tot causæ sunt, ut id facere deceat: tam amplæ occasiones, ut negligere non debeam: ex quibus, quæ maximi momenti sunt, autoris idioma est, scripti genus, & uetustas. Autor Græcus est, id est, natus è Græca artium parente & altrice diligentia: uos tam Græcorum scriptorũ amantes, ut & passim locis uicinis excusos indies coëmendos, & procul inde usq; ab Atho, monte Græciæ celeberrimo petitos, ibiq; olim manuscriptos, comparandos, & in ciuicam bibliothecam inferendos curetis: & ne possessionis tantum, quæ per se parum laudis adfert, sed & usus ratio habeatur, eosdem in schola uestra una cum latinis autoribus semper conjungi, & mox à prima institutione juuentuti explicari magno studio urgetis. Quod consilium uestrum quàm sit præclarum, quámq; salutare, nemo non intelligit. Id certè in uobis non minus laudari debet, quàm in Catone Censorio, qui lumen & columen Reip. Romanæ cum esset, inter tot opera militiæ, & tantas domi contentiones, ætate jam declinata literas Græcas didicit. A Græcia enim sole & sale gentium, maximam linguæ latinæ partem, philosophiam, medicinam, omnes ingenuas disciplinas habemus. Renata Græca lingua, renasci aut potius restitui cæpit omnis literatura elegantior: ut non temerè dixisse uideatur, qui ignorationem Græcarum literarum, omnis insciticæ fontem, & bonarum disciplinarum πανολεθρίαν uocauit. Græcus hic, qui ad uos transit, Medicus est, id est, sanitatis effector & conseruator: uos sanitatis ciuium tam amantes, ut medicos complures uarijs officijs destinatos, uestro sumtu foueatis, qui tum phar-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 3 sur 482

©BIUM

macorum compositioni præsint, tum morbos præsentes propulsent, tum imminentes arceant. Quæ laus non tam communis est aliorum, quàm propria uestrum, siue quis numerum Medicorum, siue optimas leges, quibus adstricti sunt, consideret: unde quantum in ciues, sed & exteros, qui huc se applicant, redudet beneficiu, pro dignitate dici non potest. Præclarè enim Plutarchus sanitatem maximè diuinũ, longeq; blandissimũ uitæ condimentum uocat. Et Hippocrates, neq; diuitiarum, neq; corporis, neq; ullius alterius rei ullam utilitatem esse asserit, citra sanitatem. Longè uerò præclarius Salomon. Non est census supra censum sanitatis. Neq; enim homini satis est uiuere, nisi & commodè uiuat: cum qui miserè uiuit, hic non uiuat, sed uiuus moriatur quotidie. Medicus deniq; hic, qui in uestro nomine apparet, uetus est, id est, uerissimus & optimus: uos ueterem Medicinam tanti facitis, ut solam in uestra Rep. exerceri, tueriq; uelitis, edito eam ob causam solenni decreto, & instituto Medicorum collegio. Etsi enim Græci, primi atq; adeò antiquissimi Medici non fuerint, artem tamen hanc ab alijs, quibus antiquiores nulli fuerunt, acceperũt, Ægyptijs nimirum & Israëlitis: nec ulla deinceps fuit gens, in qua Medicum studium magis excultum fuerit. Vicina enim Ægypto & Phæniciæ Græcia est, Medicos magnis præmijs affecit, Æsculapio & Hippocrati Herculi similes honores habuit: sed & cauit Græca Asclepiadarum familia, ne quis artem medendi campum cõmunem faceret, qui ab eodem genere ortus non esset: quæ cum annos circiter mille continua successione duraret, formam medendi methodicam ad summum perfectionis gradũ euexit, ut curandis morbis sufficere, nec melior excogitari possit. Hanc igitur solam uos amplectimini: nec ullum in uestra Rep. nouis & dubijs Medicis locum relinquitis, ex quibus sunt Paracelsici & agyrtæ: ac illi quidẽ non tantum in ueterem Medicinam: sed & omnes alias artes injurij, nec tam morborum, quàm symptomatum interdum fallaces Medici: hi fastuosi impostores publici, quos Aristophanes voce dithyrambica σφαγιδονυχαργοκομήτας per ludibrium uocauit, quòd digitos ad ungues usq; anulis ornatos haberet. Ex quo apparet, non esse nouã hanc sub titulo Medici & nimio splendore auri, fallendi & nouis medicamentis utendi consuetudinem, quam ut arceret Ægyptij, legem suis Medicis posuerunt, ut secundum receptam & traditam ab antiquis artẽ primo triduo mederentur: qua si non cederet morbus, liberum esset Medico, ingenio uti suo & noua remedia adhibere. Talem igitur autorem, uiri amplissimi, non casu, sed certo consilio, & habita vestræ dignitatis ratione, ad vestram aram ponimus, ut sempiternum quoddam extet vestræ in Medicam, eamq; Græcã & veterẽ artem propensionis symbolũ, ex quo non immemor posteritas agnoscat V. A. rerum fortiter & præclarè gestarum laudi & splendori, curam sanitatis ciuiũ singularẽ, & amorem in elegantiores literas, literatosq; adjunxisse non vulgarem: quod ut V. A. gratũ sit, uehemẽter etiam atq; etiã rogo. Deus Opt. Max. amplitudinem vestram ad Reip. tutelam tueatur incolumem. Avg. Vind. Die annunciationis Archangeli ad S. Mariam. A. C. 1603.

ARETÆI NOMEN, PATRIA, ÆTAS, SCRIPTA, SECTA, dignitas, conjunctio utriusq; textus, usus, commentarius.

ARETÆI nomen, ut & aliorum Medicinæ principum, Æsculapij, Hippocratis & Galeni, pulchrum & uitæ generi respondens. Æsculapius, ἀσκληπιός, blandè agens, Homero κακῶν θελκτὴρ ὀδύνων, tristes dolores leniens, & sanitatem, qua nihil jucundius, afferens. Hippocrates, ἱπποκράτης, equum tenens, hoc est, corpus, quo sensus & ratio tanquam equo uehitur. Galenus, γαληνός, tranquillus, quod infirmos ex atrocitate morbi inquietos, Medicus tranquillos faciat. Aretæus, ἀρεταῖος, quasi ἀρεπάων, feliciter procedens, uel beatum reddens. Sanitatem enim tanquam summam felicitatem omnes exoptant, indeq; olim in supplicationibus uulgi acclamari solitum carmen hoc. *O beatorum antiquissima sanitas! in reliquam vitam face, ut tecum siem.* Idcirco cognatum nomen alteri Græco Eubulus, & Germanico **Wolrat.**

PATRIA fuit Cappadocia, olim dicta Syria & Leucosyria, ferax hominum pessimorum, unde & nomen illi fatale fuit. Duplici enim Cappa scribuntur κακά: & duplex cappa malum aliquod trito prouerbio significat. Vt uerò rosa inter spinas nascitur, sic Aretæus, frugi vir, inter Cappadoces. Fuit illi conterraneus Apollonius Tyanæus, & Strabo Geographus, conciuis uerò Gregorius Nazianzenus.

Cappadox uocatur, ut differat ab Aretæo Corinthio. Eudamidæ hominis pauperrimi amico, propter fidem eximiam celebri, de quo Lucianus in Toxari.

ÆTAS, qua uixit, ignoratur. Pleriq; Galeno antiquiorem, alij recentiorem faciunt: nulli coæuum, quod tamen fieri potuit. Quod enim quidam Galeno posteriorem dicunt, quia nulla illius in Galeni libris fiat mentio, id Dialecticum est, non apodicticum. Potuit enim Galenus in ijs libris qui intercederunt, uel etiam, quos habemus, illius meminisse, sed neglecto nomine. Sæpe enim ille ueteres, qui ante se scripserunt, citat: nomen eorum omittit. Fuisse coæuus exemplo non dissimili Xenophontis & Platonis probari potest. Horum enim uterq; Socratem, communem præceptorem habuit: uterq; & multos & eruditos scripsit libros, in ijs tamen alter alterius nullam penitus mentionem facit, &, ut quidam existimant, ob solam æmulationem ambitiosam, ne commendatione sua condiscipuli studia extollendo priuatam laudem imminuisse uideretur. Par enim utriq; uulgò gloria fuit, cum Xenophon Attica Musa, Platonis uerò ore, Deos, si Græcè loqui uellent, usuros, passim circumferretur. Quod uerò Paulus Ægineta & Aëtius Aretæi in suis scriptis meminerunt, ex eo euidenter colligi potest, uixisse eum ante utrumq;, id est, ante annum Christi 400. recentiorem uerò fuisse C. Plinio secundo, qui cùm omnium ueterum scripta quæ interierunt meminerit, Aretæum non nominat hinc constat.

SCRIPTA quæ extant sunt libri octo, nec toti. Venetijs Latinè primum editi, carentes principio usque ad quinti capitis initium, & ipsum mutilatum in primo libro: capite sexto, septimo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimo quinto & decimo sexto in septimo libro: toto uerò octauo, exceptis duodecimo & decimo tertio, quæ tamen & ipsa tota non sunt. Parisijs uerò paulò post quinq; capitibus auctiores Græcè excusi ex bibliotheca regia: additum autem libri octaui caput secundum, tertium, quartum, quintum & sextum, quæ in latina editione desiderabantur. De cæteris reperiendis multum hactenus laboraui: nondum reperire potui.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 5 sur 482

©BIUM

Tria inſpexi manuſcripta, Venetum, Bauaricum & Auguſtanum. Idem eſt initium in Auguſtano, quod in Lutetiano exemplari: deficiunt autem in illo ſex capita, quæ deſiderata in prima editione. Venetum & Bauaricum contractius eſt, utrunque à ſexto capite περὶ πτώσεως demum incipiens, & ſex illis capitibus ſimiliter carens.

Hæc verò capita, quæ non alibi quàm in regio codice reperiuntur, genuina eſſe, non ſine cauſa ambigo. Aëtius enim ſermone 11. cap. 1. de diabete agens, optima, inquit (ut ait Aretæus) eſt in dolio facta euaporatio ad exudandum, eo modo ut caput extra dolium promineat: frigidumque aërem attrahat, reliquum verò corpus omne calefiat. Id autem in capite de diabete, quo Aretæus auctior redditur, non continetur: contineri deberet, ſi legitimum eſſet. Idem de reliquis iudicium. Nec id abſurdum, cum ſimile quid Hippocratis libris acciderit, ut multi eſſent ſpurij, cujus cauſam reddens Galenus, refert tempore Ptolomæi complures lucri cupiditate, libris prauis nomina ſapientum autorum appoſuiſſe, ut facilius à rege præmia acciperent. Defecerunt autem tot capita Aretæi, reſtituta quædam eodem fato, quo libri Ariſtotelis, & plerique aliorum Græcorum. Pluribus enim annis latuêre q. dormientes, in obliuionemq; deducti, paucis tandem ab hinc annis in lucem iterum redierunt, ſed ab humore & blattis magno cum hominum damno miſerè corrupti. Quid igitur? an Aretæus tot lacunis deformatus, redintegrati nullo pacto poteſt? Non minus, arbitror, quàm Venus Anadyomene, cujus inferiorem partem corruptam, qui reficeret non potuit reperiri. Ne tamen imperfectus eſſet, & ad uſum minus accommodatus, colores illius obliteratos purpuriſſo Galeni & Alexandri Tralliani, imprimis verò Pauli Æginetæ reconcinnare & mancum ſuis partibus abſoluere volui, nec temere. Multa enim ſunt apud Æginetam locis alijs, quæ ex Aretæo deſumta eſſe conſtat.

Differentiam utriuſque textus minutior character ſubdititiorum autorum demonſtrat.

SECTA, quam ſequitur Aretæus, dogmatica eſt & rationalis, non methodica, non empirica. Morborum enim cauſas inueſtigat: ſignis ad cauſarum inuentionem utitur: per indicationes curandi methodum inſtituit. Sunt autem tria dogmaticorum genera. Primi, qui nudis tantum verbis morborum ſingulorum cauſas, ſigna ac prognoſin tradunt, & certos ſibi proponunt canones, & certas remediorum formulas nullis legibus concinnatas, ex quibus morbi alicujus curationem deducunt, ut minus periculoſa ſit curatio.

In ſecundo genere ſunt, qui non habent canones, ſed certos ſcopos, quos ſecuti morbos curant, ut Gatinaria, cujus practicum librum Syluius caſtigauit. Scopi ſunt, verbi gratia: abſciſſio cauſæ, membri confortatio, ſanguinis, ubi plethora eſt, correctio, reſolutio reſidui remanentis poſt euacuationes, & remotio malæ qualitatis, quæ reſidua eſt.

Tertium genus dogmaticorum eſt omnium perfectiſſimum, qui omne curationis conſilium, à rei, id eſt, morbi, qui offertur, natura petunt: conditionem ægroti & varietatem conſiderant: & duplici indicatione, eſſentiali & accidentali ex uniuerſali methodo petita, curationis filum pertexunt. Aretæum igitur in primo dogmaticorum genere ponendum cenſemus, in quorum numero etiam P. Æginetam, Alex. Trallianum, Actium, Rhaſen, Serapionem, Auenzoarem, Auicennam collocamus.

DIGNITAS ex temporis antiquitate & encomijs eruditorum æſtimatur. Veterem autorem eſſe conſtat, quique, ut arbitror, ante annos circiter mille, quingentos floruit, ideoq; magno in pretio habendum. Neque enim illo ſeculo ad ſcribendum quiſquam animum appulit, qui ingenio, doctrina & experientia ſingulari non ualeret. Commendant eum ex ueteribus P. Ægineta & Actius:

©BIUM

& Aëtius: laudant recentiores, ſua ſcripta dictis illius tanquam gemmis ornant, uelut ſcutis defendunt, grauem autorem & diriſſimum in ſignis morborum deſcribendis nominant: nec immeritò. In plerisque enim Hippocratem tam fallere quàm falli neſcium ſequitur: & characterem illius in docendo aphoriſticũ ſuccincto ſtylo & grauitate ſententiarum adeò imitatur, ut alterum Hippocratem, vel practicam Hippocratis non temere quis dixerit.

CONIVNCTIO utriuſque textus Græci & Latini quàm ſit utilis, quámque neceſſaria, nemo non intelligit. Græca ſola rari intelligunt: conjungi latinis plerique expetunt. Etſi enim à viris doctis & in utraque lingua peritis ſatis dextrè translata ſint, Græcus tamẽ ſermo ſæpe Latino certior, dulcior, apertior. Ineſt enim in proprio idiomate neſcio quid latentis energiæ & proprietatis, quam aliena lingua tantam non habet, nec tam benè poteſt exprimere. Dubia verò ſæpe conuerſio latina eſt, & interdum aliquid effugit etiam oculatos maximè: quod animi nubilum, quemq; lapſum interpretis lector ad ipſum quaſi fontem recurrens, nullo negotio abſtergit & corrigit. Addidi autem conuerſionem Iunij Pauli Craſſi Medici & profeſſoris Patauini, qui cum eſſet optimis literis, tum Græcis, tum Latinis ornatiſſimus, non tantum Aretæum latinũ fecit, ſed & Theophilum Protoſpatarium, Rufum Epheſium & Galeni libros aliquot. Pauca quædam inſerta textui latino & diuerſo charactere impreſſa ſunt ex notis anonymi Galli, quæ quanti ſint faciendæ, peritus Græcæ linguæ animaduertet. In margine variæ ſunt lectiones, partim annotatæ à Iacobo Gupylo, partim ex codice Auguſtano.

VSVS explicationem apud Elegantes Medicos, qui pauci ſunt non, requirit: apud plebejos & quæſtuoſos, numero plures, declarationem maximè poſtulat. Quid enim, dicent hi, Græco, eoq; antiquo Medico nobis opus eſt, latina placent, & recentiora: non quid deceat aut ornet, ſed quid expediat & dicet, noſtro ſeculo ſpectare oportet. Quibus id reſpondemus breuiter. Medico præcipuè neceſſarium eſſe illud, ut ſciat quibus morbis homo ſit obnoxius, & quomodo eis occurrendum.

Iam verò eam ſcientiam ſoli Græci, ijq; antiquiſſimi autores ſuppeditant. Vix enim ulla eſt artium alia, quæ & totam ſe Græciæ debeat, & tota in ipſius lingua reſtet adhuc, quàm Medica. Teſtis eſt quælibet fermè linea latinorum Medicorum, vocabulum aut Græcum, aut à Græco deductum nominans, ſiue affectam partem corporis, ſiue morbum, cauſamúe morbi ſiue medicamentum exprimat. Et in tanta opinionum Medicarum diuerſitate, autoritatem veterum Cynoſuræ inſtar ſequendam omnes prudentes judicant. Tritum enim illud eſt. Optima exemplaria ea ſunt, quæ vetera ſunt. Nec in arte Medica oraculum quod Lenoni datum eſt, locum non habet, ſed valet quàm maximè. Cum enim is ſciſcitaretur, quomodo eruditus fieri poſſet, reſponſum hoc tulit. Si concolaretur antiquis. Si quis autem tàm illiberali ſit ingenio, ut præter quæſtum ei dulce ſit nihil, nec ſolidam eruditionem pluris quam lucrum faciat, is nulla re mercenario & mechanico videtur præſtantior, niſi illa forte ratione, quod quæſtus ipſius plus habet ingenij & artis, & minus ſordidi laboris.

COMMENTARIVS non temerè additus. Breuis eſt Aretæi, ut & Hippocratis, oratio, indeq; obſcurior, & ferè rudi adhuc ſeculo amethodica. Ne igitur hic autor magis colatur, quàm intelligatur, quaſdam illius partes mihi explicandas ſumſi, ſecutus ea in re exempla virorum clariſſimorum, qui noſtra ætate idem in ſcriptis aliorum veterum, ut Hippocratis & Galeni præſtiterunt. Quod enim Cicero de antiquis Romanis dixit. Eos in Rep. conſtituenda tanta fuiſſe ſapientia, ut ſatis ſuperq; ſapientes ſint, qui illorum ſapientiam non dico aſſequi, ſed quanta fuerit, perſpicere poſſint: idem de antiquis Medicis non minus verè dici poſſe, non dubito. Laudanda igitur prudentia, extollenda merita

©BIUM

merita in Remp. Aſclepiadæam, Ioh. Manardi, Ioh. Baptiſtæ Montani Veronenſis, Hier. Mercurialis, Victoris Trincauellij, Petri Salij, Iac. Milichij, Ioh. Cratonis, Th. Zuingeri & aliorum Medicinæ procerum, qui noſtra ætate ſtudium & operam ſuam collocarunt, partim in veterum libris indagandis & in lucem emittendis, partim ſua interpretatione obſcuris illuſtrandis, breuioribus majori copia dilatandis, ingratis ob uetuſtatem, gratis ob nouitatem temperandis: primo ſtamini, quod illi texuerunt ea, quæ ſuperſunt addendis. Neque enim heroes illi medendi rationem, quàm eam quæ ab antiquis petitur meliorem putarunt: & ſe ſuo officio ſatisfeciſſe exiſtimarunt, ſi collapſam tot ab hinc annis ad fontes Græcos, à quibus Arabum riuuli ſunt deducti, reuocarent, methodum uniuerſalem in exemplis particularibus demonſtrarent, medicos Hippocraticos, id eſt, tum doctrina, tum praxi verè dogmaticos redderent. Ex ijs verò partibus, quas plures tractat Aretæus, duas explicandas mihi propoſui: unam de nominibus: alteram de parte affecta morborum ſingulorum, & ſignis illius: hanc ut difficilimam & maximè neceſſariam in opere Medico: illam, ut ambiguitatem terminorum diſtinguerem, etymologias veras elicerem, & antiquitatem Græcæ Medicinæ demonſtrarem. Illud enim in confeſſo eſt, facilius curari morbum quàm dignoſci, nec remedium idoneum adhiberi poſſe, niſi cognito morbo. Accuratè autem conſideranti, appellationes Græcas, non tam Græcæ, quàm vetuſtioris originis eſſe apparet, & hinc artem Medicam à primis ſanctis patribus acceptam ad Græcos propagatam eſſe. Sic Hebraica ſunt Apollo à Baal: Suſa, lilium à Schiſchah, id eſt, numero ſenario, quod roſam habeat ſex foliorum. Manna à Manah, diſtribuit numeratim.

Balſamum à baal, dominus, & Schemen, oleum, quaſi rex & dominus liquorum: nitrum à nather, tranſilijt, quod circumſiliat, vel quod maculas abluendo remoueat. Coryza à rotz, id eſt, cucurrit, quaſi pituitæ fluxus: φάκος Græcum & noſtrum **bocken** à Bahak. lentigo, cujus radix Bock, vacuus fuit, quod ſit macula vacua à purulentia. Plura in nominibus morborum. Verum enim illud eſt, quod Poëta ſcripſit.

Tradidit AEgypto Babylon, AEgyptus Athenis.

GEORGII

©BIUM

GEORGII REMI I.C.
EPOS.

VERVM amo. & haut aliter myſtæ mihi Iuris & AEquè
Fas eſto fari. prudens ſi mentiar umquam,
Impunis non ſim. pœnas Themis exigat ultrix
Ajo, tibi ajo, Hygieias callentiſsime HENISCHI,
Cultos eſſe viros mihi, magni numinis inſtar,
Intonſi quot quot profitentur Apollinis artem,
Herbarum vireis, quæ tanta potentia rerum
Naturæ, quicunq; indagauêre ſagaci
Mente; coliq; mihi, dico, & reuerenter haberi: &
Gemmâ qui potent, Sarrano oſtroq; quieſcant
Cenſeri dignos. Priſcis qui regibus, ipſis
Auguſtis, grati & Kari de more fuêre;
Hos ego quàm poſſum celebri quoq; dignor honore.
Coum quippe ſenem Rex conduxiſſe ſategit
Ingenti mercede: repulſam ſed tulit ille,
Europen Aſiæ voluit qui jungere ponte,
Perſarum magnus domitor, cui vapulat æquor,
Deridens verò ſcuticas vincla omnia rupit.
Nouimus & clarum vi magnâ Eraſiſtraton auri
Donatum Antiocho. Muſæ auguſtiſsimus heros
Aeternum ſtatuam monumentum ex ære locauit.
Aemulaq; iſtius, Ciui, Medicoq; Sophoq;
Culta Fracaſtorio Verona ex rupe ſacrauit
Signum. ex argento voluit: vetitam eſſe, loquuntur,
Implere hoc voti; famæ ſi credere jus eſt.
Quin etiam priuas Medicûm collegia leges
Impetrauerunt: ſimul annua, pignora amoris
Cæſarei, his decreta olim ſtipendia, egere
Expertis nè quà contingeret Archiatris.
Amplius, in pretio tanto fuit, iſta ſalubris,
Diros curandi, & ſacroſancta profeſsio morbos
Vt, cui nauarent operam, condigna monarchis
Viſa ſit, & medici populorum ποιμένες eſſent.
Illyriûm rector Genti, mortalibus ægris
Feciſti, & Iuba tu Maurûm Rex docte, medellam.
Attale, te appello. Tu Pontice Mithradate
(Tu, qui ſæua duella Quiritibus intetuliſti)
Caſtè exercebas artem: lethalia namq;
Antidoto docuiſti aconita repellere tuto.
Non Arabum nunc, non Indûm pertexo dynaſtas,
Nec noſtros (foret hæc operoſi longa laboris
Materies; Alij jam laudauere) tetrarchas.
Porrò, ad vos redeo, Medici, quotcunq; recluſa
Matris naturæ myſteria panditis; & qui
Morborum cauſas doctè exploratis; & iſtas
Artifices ſublaturi componitis herbæ
Hujus & alterius ſuccos, & pharmaca fida:

Vos

©BIUM

Vos magni proceres rectè intellextis, opinor,
Pharmaca quid valeant, liceat quos vertere in usus.
Nostis, momenti, vinclum seruare jugale
Corporis atq; animi, pateat ne rimula Clothô,
Quanti sit; quanti res ponderis, ileon; asthma:
Lethargum; causum; tabem; pleuritida; coli
Adfectum, renum, jecoris, capitis; stomacaccen;
(Horret mens dudum tot commeminisse malorum)
Herculeum morbum; attonitumq; stuporem; Elephantem;
Præcipitem addo animi lapsum: ne singula narrem,
Membri fragam sileo podagram, atq; hydropa tumentem;
Mille alias facies ægrotûm; pellere quanti
Corporibus sit res & majestatis & artis:
Quæ pulcrè noster commonstrat monstra domare,
Tot portenta, homini quæ sunt hostilia tela,
Codice, quem cernis Lector, procul ire & abire
Imperat, & jubet ac docet optimus auctor & actor,
Cappadocum tellus quem nutryt alma, ARETAEVS:
Cui Medico Medicus medicinam en nunc facit, æuum
Quando viro grauia inflixit, prò, vulnera iniquum.
Hunc benè sanatum membris, totumq; recoctum,
Sublatis næuis, sistit totum Amphitheatro,
Romanaq; toga indutum, cum purpurâ, & auro
E' solido ornatum diademate, HENISCHIVS, albâ
Producit dextrâ, uorsandum nocte dieq;
Ergo pro meritis meritas exsoluere grates
Scriptor cum nequeat fatis exclusus acerbis,
Muneris hoc Asclepiadæ schola, παῖδες ἰατρῶν,
Præstat, & in laudes, Medicum noua gloria HENISCHI,
Officiosa tuas, laurum palmamq; tibi offert,
Cum voto: stet honos tuus, & plaudentibus alis
Famam Fama tuam pia Musa perennet HENISCHI:
Delphin dum pelagus sulcabit; sidera Olympo
Errabunt, scintillabit q; ante ambulo Phœbi
Phosphorus auricomo præfulgens vertice stellas.

MARTINI

©BIUM

MARTINI HOLTZAPFELII
D. MEDICI ET VISITATORIS
AVG. EPIGRAMMA.

QVi veterum ſcriptis contendunt addere lucem,
Obſcura ut poſſint abſq; labore legi:
Non minus ingenij laudem palmamq; merentur,
Quàm noua qui promunt condita Marte ſuo.
Ἰατρικὰ antiqui ſcripſerunt, atq; recentes,
Sed non doctrinæ cum grauitate pari.
Major ineſt illis ſuccus, præſtantia fructus
Quem ſatagunt medici prêndere major ineſt.
Floribus utq; alijs grato roſa præſtat odore:
Sic antiqua magis ſunt bona ſcripta nouis.
Quod loquitur res ipſa igitur, Clariſſime Doctor,
Eximios *inter te numerare decet.*
Cujus peruigili ſtudio, inuictoq; labore,
Expoſitus ſcholijs nunc ARETAEVS ade
Qui Grajâ Latiaq; ſimul depromere lingua
Senſa animi multò lucidiora queat.
Mactè nouo ſplendore liber, te Delius ornat
Et radijs clarum reddit Apollo ſuis.
Vos quoq; Paonia præſtantes arte coloni,
Queis cura eſt medicam ritè adhibere manum,
Hunc legite, in dubijs hunc voluite caſibus: hic vos
Et curæ methodum, & pharmaca tuta docet.
Nocturna hunc verſate manu, verſate diurna:
Hoc duce vix quisquam funeris autor erit.
Siue etenim triſtes cupitis cognoſcere morbos,
Seu de venturis dicere certa velis.
Seu jam depoſitos ſanare fideliter ægros,
Hic rectam ductor monſtrat inire viam.
Si prius obſcuras lectori objecerat umbras,
Clarior in ueſtras nunc venit ille manus.
At tibi quas laudes, vir præſtantiſſime HENISCHI,
Noſter amor, noſtri ſplendor honoſq; chori,
De medica cui ſic animo ſtetit arte mereri,
Soluet Apollineæ docta corona ſcholæ?
Non moritura tibi debetur gratia: Cedri
Eſt tuus & Lauri dignus honore labor.
Ex quo, ne dubita, ſemper tibi gloria ſurget,
Gloria funereo non abolenda rogo.
Hæc tua ſedulitas, doctis multò ante probata,
Extollet nomen prorſus ad aſtra tuum.
Viue diu celebris, felix alijsq; medere,
Vt benè ſit multis, vitaq; longa, Vale.

FEDERI.

©BIUM

FEDERICI CERVTI
VERONENSIS.

Est iter facientibus leuamen
Maximum, quid habere quo laborem
Possint imminuisse : seu calentes
Si Solis radij premant euntes
Aura se recreare, tunc cupita
Possint, si sitiant liquore fontis
Queant egelidi sitim leuare :
Vel cum Sole cadente, mox tenebris
Lumen eripientibus, silente
Luna, si auxilium astra tunc dedisse
Turbatis poterunt, gradu citato
Hi gaudent sibi plurimum, canora
Nec non voce graues leuant labores.
Quid tale accidit his, disertiorum
Qui volumina sæpe, sæpiusq;
Scrutantur vigiles, studentq; sensus
Abstrusos sibi reddidisse apertos.
Namq; omnem hi lapidem labore magno,
Et sudore mouent, queant ut ipsi
Compotes fieri. Benigne lector,
Ne quid tu patiare, molestiores
Curas expulit hasce mens HENISCHII.
Qui flos candidus eruditiorum
Extracta hæc tenebris, velut refulgens
Astrum, lumine clariore scripta
Græci hujus facilis facit videre.
Nil jam & impediet, legendo re ipsa
Lætus experière, quid nitoris,
Quidue luminis, obsito tenebris
Auctori tulerit peritus iste
Huic GEORGIVS, haud minus disertus
Lustrando veterum tenebricosa
Scripta, quàm medicus bonus, fidelis
AEgroto quod obest, potens leuare.

EIVSDEM.

Afferre lumen gentibus
Sunt, qui volucrem dictitant,
Obscura cùm nox incubat,
Terris & umbras attulit.
Orbis noui per insulas,
Indi tenent quas incolæ,
Passim volucris euolat,
Miranda penna præpeti,
Est huicq; nomen CVCVES;
Hoc verius, quam veritas.
Non credis? at tu lumina
Huc flecte. dudum peruolat
Cæcis in antris abdito,
Tenebricoso Græculo
(Mandabat olim literis
Quæcunq; pellunt noxia)
Solers auem GEORGIVS
Pietate pulsus obtulit.
Miro profectò gentibus,
Is nunc videndus ambulat,
Nitore comptus fulgido.
Quis non HENISCHII ferat
In astra factum prouidi,
Dias in auras proferens
Cæcis tenebris obsita?
Hoc liuor ipse comprobat.

©BIUM

ARETAEI CAPPADOCIS DE causis & signis acutorum morborum. Liber Primus.

Proœmium de morbis acutis.
De phreniticis, Cap. I.
De lethargicis, cap. II.
De tabe, cap. III.
De Apoplexia, cap. IV.
De accessione morbi comitialis, cap. V.
De tetano seu rigore, cap. VI.
De Angina, cap. VII.
De uitijs columellæ, cap. VIII.
De pestilentibus faucium uitijs, cap. IX.
De pleuritide, cap. X.

PROOEMIVM.

Gal. defin. Med. Acutus affectus est is, qui facilem solutionem uel internecionem, quantum in ipso est, habet.

Idem in trod. Acuti à sanguine ferè & flaua bile, in nonnullis corporis partibus, quas ij malè habent humores superfluis, & in dererius uersis constituuntur: longi à pituita & atra bile similiter uel copiosioribus, quàm naturæ modus exigit, uel in acerrimam qualitatem immutatis.

Paulus Ægineta lib. 1. cap. 5. Diuturnitas ægritudinis quatuor notis deprehenditur: motu morbi, languentis habitu, pulsu & febrium specie. Ex motu quidem morbi ad hunc modum. Si quatuor particularis accessionis tempora ocyus minimoque temporis momento inuaserint, morbus acutior erit, cuius extremus terminus est septimana: magna uerò ex parte die quarto soluitur. Quod si longius quidem procrastinetur, neque tamen duodecim horarium spacium excedat, acutum esse morbum indicat,

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν.

βιβλίον α.

προοίμιον περὶ ὀξέων παθῶν.
Περὶ φρενιτικῶν, κεφαλ. α.
Περὶ ληθαργικῶν, κεφ. β.
Περὶ μαρασμοῦ, κεφ. γ.
Περὶ ἀποπληξίης, κεφ. δ.
Περὶ παροξυσμοῦ ἐπιληπτικῶν, κεφ. ε.
Περὶ τετάνου, κεφ. ϛ.
Περὶ συνάγχης, κεφ. ζ.
Περὶ τῶν κατὰ τὴν κιονίδα παθῶν, κεφ. η.
Περὶ τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα λοιμικῶν παθῶν, κεφ. θ.
Περὶ πλευρείτιδος, κεφ. ι.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Γαλ. ὅροι ἰατρικοί. ὀξὺ πάθος ἐστὶ τὸ εὐπεπτον τῷ λύσιν ἢ ἀναίρεσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἔχον.

Γαλε. εἰσαγωγῆς. Τὰ μὲν ὄξεα ὡς ἐπὶ πᾶν ἐκ τε αἵματος καὶ χολῆς ξανθῆς συνίστανται. πλεοναζόντων ἐν ποσὶ μέρεσι τοῦ σώματος, ἐν οἷς νοσοποιοῦσιν ἐκ τρεπομένων ἐπὶ τὸ κακίον. τὰ δὲ χρόνια ἐκ τοῦ φλέγματος καὶ μελαίνης χολῆς ὁμοίως ἢ πληθυόντων πολὺ, ἢ ἐκ τῆς φύσιν, ἢ μεταβαλλόντων ἐπὶ τὸ δριμύτατον.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. ϛ. Ἐκ πέτταρων διαγινώσκεται ὁ νοσήματος χρόνος, ἐκ τῆς κινήσεως αὐτοῦ τοῦ νοσήματος, ἐκ τῆς καμνόντος ἕξεως, ἐκ τῶν συμπτωμάτων. ἐκ τῶν πυρετῶν εἴδους. Ἐκ μὲν τῆς τοῦ νοσήματος κινήσεως ἅπως. εἰ μὲν οἱ παροξυσμοὶ μικρὰ παροξυσμὸν καιροὶ θᾶττον τε καὶ ἐν ἐλαχίστῳ παρέρχοιντο χρόνῳ κατὰ τοῦτο αὖ εἴη τὸ νόσημα, ἔσχατος ὅρος ἐστὶν, ἡ ἑβδομή. τὰ δὲ πολλὰ, τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ κρίνεται. εἰ δὲ ἐν πλείονι μὲν τοῦτο, μὴ ὑπερβάλλοι δὲ δυοκαίδεκα ὡρῶν διάστημα, ὀξὺ προδηλοῦται,

©BIUM

τῆς τέσσαρες καὶ δεκάτης ἔτι μᾶλλον κεκινημένον. εἰ δὲ γε πλείονας ὥρας ὑφίσταιντο ὡς τε τῷ ἄρχειν μόνον, καὶ τῷ ἀναβάσιν ἐν τῷ πλείονι τῆς ἡμέρας τε καὶ τῆς νυκτὸς διαρκύσαι χρόνῳ, τὸ τοιοῦτον νόσημα χρόνιον ἐστίν. εἰ δὲ μὴ ἔχοι μερικὴν παροξυσμὸς ἡ νόσος, ἀλλ' ἀπὸ ἀρχῆς ἄχρι τέλους οἷον, εἰς ὢν ἄρχει παροξυσμὸς, καθάπερ ἐπὶ σωόχων, καὶ ἔστ' ἂν ἐπὶ τῶν ὀξέων αὐξάνοιτο. ἐκ δὲ τῆς κάμνοντος ἕξεως ἔστι γνωσθῆναι. εἰ μὲν ἤδη μετρίαν ἔχοι τὸ πρόσωπον, εἰ δὲ τὸ λοιπὸν σῶμα συμπέπωκεν, ὀξὺ προδηλοῖ τὸ νόσημα. εἰ δὲ παντάπασιν ἀσυμπέπωκεν, χρόνιον ἔσται, πολῦθος γὰρ ὕλης δηλοῖ τὸν χρόνον πολλοῖς προφθασθέντα. ἀπὸ δὲ τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ἅτε μέγας μὲν καὶ σφοδρὸς καὶ πυκνὸς ὁ σφυγμὸς, ὀξείας αὖ εἶναι νόσους δηλωτικός. ὁ δὲ ἐναντίος χρονίας. ἀπὸ δὲ τῶν πυρετῶν εἴδους, καθ' ὅσον οἱ μὲν θερμοὶ καὶ δριμεῖς, ὀξείαν δηλοῦσι τὴν νόσον. οἱ δὲ μαλθακώτεροι, οἷον εἰ σμυχόμενοι χρονίαν.

qui intra diem decimum quartum plerunque decernit. At si pluribus horis prorogatur, ita ut principium duntaxat, & incrementum longiore diei ac noctis tempore absoluat, eiusmodi morbus diutinus appellatur. Sin exacerbationem morbus particularem nullam obtinuerit, uerùm ab initio ad finem usque tanquam una ac perpetua exacerbatio infestat, ceu incontinuus, & hoc quodammodo indicium dicas esse acuti. Ex habitu uerò ægri hoc pacto deprehenditur. Siquidem uultus confestim, aut reliquum etiam corpus uniuersum collabatur, acutum morbum persagit. Si omninò nihil macrescit, diutinum. Materiæ enim longo tempore concoquendæ, copiam significat. Ab arteriarum motu hoc pacto cognoscetur. Pulsus magnus, uehemens, uelox, densusque, acutum morbum indicat: contrarius uerò longum. Ex febrium denique specie, quatenus calidæ & urentes, morbum acutum testantur: mitiores uerò, quasique languidiores, diuturnum.

ΠΕΡΙ ΦΡΕΝΙΤΙΚΩΝ.

Κεφάλ. α.

Γαλ. περὶ αἰτίων συμπτωμ. βιβ. β. ὀνομάζονται δὲ φρενῖτιδες μὲν αἱ μετὰ πυρετῶν, μανίαι δὲ αἱ χωρὶς τούτων. ποτὲ μὲν ταῖς δακνώδεσι, καὶ θερμοῖς ἐπέμπουσι χυμοῖς, ὁποῖος ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἐστὶ μάλιστα. πολλάκις δὲ καὶ τὴν δυσκρασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ θερμοτέρου αὐτὸ ἐγκεφάλου συνίστασθαι, μονοῦται δὲ αἱ μελαγχολικαὶ καλούμεναι φαίνονται ψυχρότερον ἔχουσι τὸν αἴτιον χυμόν. ἡ μὲν γὰρ φρενῖτις οὐδὲ ἁπλῶς ὑπὸ θερμῆς σωίσταται χυμοῖσι, ἀλλὰ μετὰ φλεγμονῆς ἐργάζεται καὶ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς αἱ παραφροσύναι πληθύουσι καὶ ἐν ἐγκεφάλῳ γιγνόμενον τοιοῦτον χυμὸν, καὶ ὅσον γε κατὰ τὰς ἀκμὰς συνίστανται τῶν ὀξυτάτων πυρετῶν, ἀτμὸν δακνώδη καὶ θερμὸν ἀναθυμιώμενον ἴσχουσιν ὑπὸ τὸν ἐγκέφαλον.

Γαλ. περὶ τῶν πεπονθότων τόπων βιβ. ε. παραφροσύναι μὲν ἐν γίγνονται κατὰ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα κακοήθεσι, καὶ φλεγμοναῖς πυρετοῖς, καὶ πλευρίτισιν, καὶ περιπνευμονίαις. ἀλλ' αἱ διὰ τὰς φρένας, ἐγγὺς τὸν φρενιτικῶν εἰσιν ὑπὸ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις μορίοις πάσχουσι, καὶ τοῖς φλεγμοναῖς πυρετοῖς, ἐν ταῖς παραφροσύναις αὐτῶν ἡ παραφροσύνη καθίσταται, ταῖς

DE PHRENITICIS.

Caput I.

GAl. lib. 2. de sympt. caus. c. 7. Deliria quæ cum febri sunt phrenitides: quæ sine febri sunt, insaniæ nominantur. Ac reliqua quidem deliria ex mordentibus & calentibus succis, qualis maximè flaua est bilis: sæpe etiam ex calidiore cerebri intemperie. Sola uerò illa, quæ melancholica uocantur, frigidum succum pro causa habent. Quippe phrenitis non tantum ex calidis ortum habet succis: sed suprà id, etiam phlegmonem in cerebro & eius inuolucris excitat. In reliquis uerò febribus deliria fiunt, eiusmodi succo in cerebro exuberante. In ijs uerò, quæ in acutissimarum febrium summo incremento incidunt, uapor aliquis mordens ac calidus ad cerebrum ascendit.

Idem lib. 5. de locis affectis c. 3. Atque delirare etiam solent nonnulli, ob uitium, quod in ore uentriculi consistit, & febribus ardentibus, & pleuritide, & peripneumonia. Sed quæ ob septi transuersi affectum accidunt deliria non multum distant à phrenitide. Quippe per cæterarum partium affectus atque per febres ardentes delirium mitigari solet, quoties morbus declinare uidetur. At

phreni-

©BIUM

phrenitidis propria præcipuaque nota eſt, ne in declinatione quidem febrium delirium quieſcere. Neque enim per conſenſum duntaxat: ſub huiuſmodi morbo cerebrum afficitur, ſed propria primariaque affectione laborat. Vnde paulatim accidere, quieſcere uerò neque ſubito, neq; affatim ſolet, ut in ijs partibus, quarum nunc mentionem fecimus. Ac ante aquam inualeſcat, præcedunt ipſum accidentia non pauca: eaque omnia phrenitica indicia uocantur: quæ ab ijs quoque, qui me præceſſerunt, conſcripta ſunt. Nam interdum uigilias præcedere, ſiue etiam ſomnum, manifeſtis imaginibus turbatum, ita ut & clament nonnulli, & exiliant, uidere eſt. Interdum uerò adeo agreſtis accedit obliuio, ut laborantes aliqui, cum matellam petiuiſſent, meiere tamen neglexerint: aut cum lotium emitterent, matellam ipſam prodere haudquaquam meminerint. Interdum maiori cum tumultu aut temeritate reſpondent, præſertim ubi aliquis antea fuerit manſuetus. Atque ij omnes exiguo utuntur potu. Spiratio ipſis rara eſt, & magna: pulſus parui & neruoſiores. Nonnunquam occiput dolor infeſtat. Cum uero iam proximè ad phrenitidem accedunt, oculi eis uehementer euadunt ſqualidi, aut ex altero ipſorum acris lachryma effunditur: ac deinde lippitudo innatat, & uenæ ipſorum, ſanguine plenæ uidentur, & ſanguis ſtillat è naribus. Quo tempore nihil quod exacte ad prudentiam pertineat, reſpondent, & floccos auellunt, & feſtucas carpunt, atque aridiore febri, cui non ita magnæ in alterutram partem mutationes accedunt, torquentur: quemadmodum in alijs quibuſdam febribus uidere eſt, quæ per uigorem quidem grauiſſimè infeſtant, inclinationes uerò habent mitiores. Ad hæc lingua quoque ſalebroſa eſt, nonnulli interdum audiendo falli uidentur, ac interdum mœſti iacent, uix quicquam reſpondentes, atque diſpoſitione dolorifica affecti, uel acrius premente aliquo, eam haudquaquam ſentiunt. Ergo hoc modo per cerebri affectum paulatim phrenitis euenire ſolet. Ab aliarum uerò partium nulla perpetuum delirium procedit, demto ſolo ſepto tranſuerſo, cuius uitio excitatum delirium, parum à continuo diſtat, adeo ut ueteres putauerint, hac parte inflammatione affecta, homines phreniticos euadere, atque ob eandem ſuſpicionem, phrenas, id eſt, mentem, eam appellauerunt, tanquam ſapienti parti conferat quippiã. Verum delirium, quod huiuſmodi uitio accidit, à phrenitide diſtinguitur, & ex oculorum accidentibus, & ſanguinis

φρενίτιδος δ' ἴδιον ἐξαίρετον τὰ ἄρχει, τὸ μηδ' ἐν τῇς παραφοραῖς τῶν πυρετῶν πώποτε παραφέρεσθαι. καὶ γὰρ ὅλη συμπαθείᾳ κατ' ἐκεῖνο τὸν νόσον ὁ ἐγκέφαλος πάσχει, ἀλλὰ κατ' ἰδιοπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνει. καὶ διὰ τοῦτο καὶ θερμὸν τε σωίσκεται τοῦτο τὸ πάθος, καὶ ἐκ ἐξαίφνης παραφέρεσιν ἡ αἴρεσις, ὡς ὅπου τοῖς ἄλλοις μορίοις, ὅσα πρόσθεν εἴπον ἐρικῶς. ὀλίγα γε συμπτώματα προηγεῖται τῆς καταστάσεως καὶ καλεῖται γε πάντα ταῦτα, φρενητικὰ σημεῖα, καὶ γεγράφασιν αὐτὰ, πάντες οἱ πρὸ ἐμοῦ. ἔστι μὲν γὰρ ἀγρυπνίας ἢ καὶ τινὰς ὕπνους θορυβώδεις ἐπὶ φαντάσμασιν ἐναργέσιν, ὡς καὶ κράξαί ποτε καὶ ἀναπηδῆσαι προηγεῖσθαι εἴωθεν εἰδέναι. ἔστι δὲ ἀλόγους ὑπολήψεις ὡς αὐτῆς σωίσκεσθαι ἀμίδα οὖρου κάμνοντας ἐκεῖ φέρειν, ἢ φέρουσαν ὑπολαβεῖν προσφέρεσθαι τὸ σκεῦος, ἢ θορυβωδέστερον, ἢ ὅλως θρασύτερον ἀποκρίνασθαι, καὶ μᾶλλον ὅταν ἔμπροσθεν ἢ κόσμιος. ἀλλὰ καὶ φέρεσθαι πάντες εἰσίν ἔτοι. καὶ μέγα καὶ ἀραιὸν ἀναπνέουσι. καὶ οὖρα σφυγμὸς μικροτέρους, τε καὶ ὑδρωδεστέρους ἔχουσι. καὶ ποτε καὶ τὰ κατ' ἰνιὸν ὀδυνῶνται. πλησιάσαν δὲ ἤδη τῇ φρενιτίζειν ὄντες, αὐχμηροὺς ἱκανῶς ἴσχουσι τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ τι κατὰ τὸν ἕτερον αὐτῶν δάκρυον ἀκχεόμενον θριμύ. καὶ μετὰ ταῦτα καὶ λήμας. καὶ φλέβας τὰς ἐν αὐτοῖς μεστὰς αἵματος. ἐκ ῥινῶν τε σάξεις αἵματος νῦν ἤδη μὴ δὲ τὰς ἀποκρίσεις ἐμφρονας ἀκριβῶς ποιεῖσθαι, κροκυδίζουσί τε καὶ καρφολογοῦσι καὶ πυρετὸν ἴσχουσιν αὐχμωδέστερον. ἔ μεγάλας ἐφ' ἑκάτερα μεταβολὰς ποιέμενον. ὥσπερ ἄλλοι τινες, ἀκμὰς μὲν σφοδροτάτας ἔχοντες, ὑπιεικεῖς δὲ τὰς παραφοράς. τί δεῖ λέγειν πρὸς γλώσσης ἱκανῶς τραχείας, ἢ τὸ παραφέρειν ἐνίοτε, καὶ ποτε καὶ καταπλήττεσθαι σκυθρωποὺς ἀποκρινομένους μόγις, ἢ μέρους τινὸς ὀδυνηρὰν ἔχοντος αἴσθησιν, οὐ δ' ὅλως αἰσθάνεσθαι. κἂν σφοδροτέρους αὐτῷ θίγῃ. κατὰ θερμὸν γὰρ ἕτος ἐπ' ἐγκεφάλῳ πάσχοντι φρενιτίζουσιν. ἐπ' ἄλλῳ δ' ὁτῳοῦν μορίῳ τὸ διλωνικὸς ἐστί. δεῖ δὲ παραφροσύνης, ὅπου μὴ παραφράγματι μόνῳ πλησίον γὰρ πως ἥκει τὸ διλωνικὸς, ὡς δι' αὐτὸ ἔστι διαγινώσκεσθαι τοῖς παλαιοῖς, ὅτι τῷ μορίῳ τούτῳ φλεγμαίνοντι, γίγνεσθαι φρενιτικὸς, ὀνομάσαι τε φρένας αὐτὸ παρὰ τὴν αὐτὴν ὑπόνοιαν. ὡς καὶ τῷ φρονοῦντι μορίῳ συμβαλλόμενόν τι. διορίζεται δ' ἡ ἀπὸ τούτου παραφροσύνη τῆς φρενιτικῆς, τοῖς τε καθ' αὐτοὺς ὀφθαλμοῖς συμπτώμασιν, καὶ τῇς ἐκ τῶν ῥινῶν αἵματος

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 15 sur 482

©BIUM

κάζεσιν. ἐπὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς εἶδος. μέγα μὲν γὰρ καὶ πολλὸν χρόνον τὸ πνεῦμα τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ φρενιτικοῖς ἐφέξῆς ἐστιν ἀεί. τοῖς δ' ὑπὸ τῆς φρένος, ἀνώμαλον. ὡς καὶ μικρὸν ποτὲ γενέσθαι, καὶ πυκνὸν αὖθις τέ ποτε μέγα καὶ στενογραμματῶδες. ἐρχομένης μέντοι τῆς κατὰ τὸ διάφραγμα φλεγμονῆς πρὶν ἢ διαφρονῆσαι μικρὸν, καὶ πυκνὸν ἀναπνέουσιν, ἐμπαλιν τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ. προηγεῖται γὰρ ἐκείνοις μέγα καὶ ἀραιὸν πνεῦμα καὶ σπανιώτερον φαίνεται, τῶν εἰρημένων δὲ πάλιν προηγεῖται φρενίτιδος, ἤτοι γ' ἐν ἢ μικρὰ συμβαίνει τοῖς ἐρχομένοις φλεγμαίνειν τὸ διάφραγμα, καθάπερ γε πάλιν ἀναπαύσασθαι μὲν ἰσοχόνδριον ἴδιον αὐτῶν τῶν φρενῶν πεφυκόσιν, οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ἐγκεφάλῳ ἢ ἔνια τῶν ὕστερον ὑπογινομένων, ἤδη κατασκευαζομένῳ δ' πάθος καὶ οὐκ ἐρχομένῳ. καὶ ἡ θερμασία δὲ πλείων ἐστὶ κατά τι τῶν κεφαλῆς, καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ κεφαλῇ τῷ κατασκευῷ ἐχόντων τῆς διαφροσύνης.

à naribus ſtillis, atque ſpirationis ſpecie. Quippe phreniticorum ſpiratio magna eſt, & ex longis ſemper interuallis: contrà ubi à ſepto delirium oritur, inæqualis: ut modo exigua ſit, atque frequens, modo magna & anguſtioſa. Nam incipiente ſepti transuerſi inflammatione, priuſquam delirent laborantes, exiguum ac frequentem reddunt ſpiritum: contrà ijs, qui ob affectum cerebrum delirant, magna prodit raraque ſpiratio. Atque ut ſumatim dicam, ueluti eorum accidentium, quæ phrenitidem antecedere diximus, aut nullum apparet, aut ſi apparuerit aliquod, id perexiguum eſt, in his, quibus ſeptum tranſuerſum inflammatione laborare incipit: ita rurſus intendi præcordia, ſepti transuerſi, illico ab initio affecti proprium indicium eſt: id quod affecto cerebro poſterius accidit, non incipiente uidelicet, affectu, ſed cum paratus iam fuerit. Atque calor quoque circa caput, & faciem uehementior eſt ijs, qui ob cerebri uitium delirant.

ΠΕΡΙ ΛΗΘΑΡΓΙΚΩΝ.

Κεφάλ. θ.

Παῦλ. αἰγ. ϛιϐ. γ. κεφ. θ. Καὶ ὁ λήθαργος ϐλάβης ἐστὶ ἀρχῶν καὶ λογιστικῆς, τὸν αὐτὸν μὲν ἔχει τὸν αὐτὸν τῇ φρενίτιδι. φημὶ τὸν ἐγκέφαλον. ὕλῃ δέ τινι ἐναντίαν, ὑπὸ φλέγματος γὰρ ὑγροτέρου καὶ ψυχροτέρου διαϐρέχοντος τὸν ἐγκέφαλον, γίνεται πυρετὸς ἢ τοῖς ληθαργικοῖς πυρετὸς ϐλητρὸς, καὶ πανυδακνώδης, μὴ καταφορᾶς. οἱ δὲ σφύγμοι καὶ τοῖς μεγάλοι καὶ ἀραιοὶ καὶ κλονώδεις εἰσί· καὶ ἀναπνοὴ δὲ, ἄγαν ἀραιὰ, καὶ ἀσθενὴς. ὑποκόνδεις τε παπαντες εἰσὶν, καὶ δυσεγέρτοι, καὶ δυσαποκρίτοι καὶ ἐρωτηθῶσι. καὶ ὑπολήσμονες, καὶ παραφρονοῦσι κατμῶνται πολυχρόνως, καὶ μύσσουσιν ἕως, ὅτε κεχυνότες, ὡς ὑπολαμϐανόμενοι τὸ μῦσαι τὸ σῶμα. διαχωροῦσι δὲ διὰ παντὸς οἱ μὲν πλείους ὑγρότερα, πολὺ δὲ καὶ στερεώτερον ἢ μετὰ ταῦτα ἀποξηραίνεται. καὶ οὖρησιν ὁποῖα καὶ τῶν ὑποζυγίων. πίνες δὲ καὶ τρέμουσι, καὶ ὠδὶ ἱδρῶσι. καὶ ὁ κάρος δὲ τῆς αὐτῆς ὢν ὕλης τῷ ληθάργῳ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν πυρετὸν ἡγεῖσθαι μὲν καρὸς, καὶ σφοδρότερον εἶναι. ἕπεται δὲ τῷ ληθάργῳ, καὶ τῷ τὸν μὲν κάρον, καὶ ἑτέροις ἕπεσι συμπλώμασι. παροξυσμὸς

DE LETHARGICIS.

Caput II.

PAulus Ægineta lib. 3. c. 9. Lethargus cum itidem rationalis uis quædam noxa ſit, eundem quem phrenitis locum, cerebrum inquam occupat: ſed contrariam habet materiam, pituitam ſcilicet, humidiorem & frigidiorem, cerebrum irrigantem. Comitatur autem ueternoſos, lenta quædam & ignaua febricula, non admodum mordax, cum delatione in ſomnum profunda. Pulſus magni, rari & undoſi. Reſpiratio nimis rara & imbecillis, ſomnique in uictum deſiderium: inactuoſi & marcore quodam languidi ſunt: ægrè uocantibus reſpondent, obliuioſi, deſipientes, oſcitant crebrò, & ore aliquandiu diſtento manent, quaſi id claudere obliti. Deijciunt autem per aluum pletique humidiora: quibuſdam uerò contrario modo uenter areſcit: lotium iumentorum urinæ ſimile reddunt. Nonnulli ex eis intremiſcunt, & undique ſudant. Cæterum caros ex eadem lethargi materia proueniens, eo tantum ab illo diſtat, quod carũ febris uehementior præcedit, lethargum ſequitur: quodque carus alijs aliquot ſymptomatis ſuperuenit: febriũ pura exacer-

©BIUM

exacerbationibus plerunque & comitialibus, & coarctationibus cerebri: nunc quidem fracta caluaria: nunc uerò membrana anteriorem cerebri uentriculum ambitu seruante oblæsa. Verum lethargus peculiarem quandam constitutionem habet.

DE TABE.

Caput III.

PAulus Ægin. lib. 2. c. 31. Hectica febris non in humoribus modo ac spiritu, sed in solidis etiam partibus consistit: doloris-que expers existit: qui occupati nequaquam se febricitare autumant: neque enim ardorem sentiunt, omnibus ad unũ corporis partibus iuxtà non admodum calentibus. Duplex uerò hecticarum febrium species est; aliæ quidem ardentibus febribus ut plurimum superueniunt, quæ tantum prorogantur, ut longitudine temporis madorem, qui in cordis corpore existit, consumant: uel plurima ipsius parte seruata adhuc permanente. Quæ uerò persistente adhuc humiditate generantur, ubi cordis corpus occupauerint, hinc maximè accenduntur. Iam una quidem hecticarum febrium dicta est originatio. Reliqua est, cum à principio statim inuadunt, primam originem febribus diarijs minimè dissimilem, ex tristitia, ira, lassitudine maiore, una cum æstu solis sortitæ. His quippe non est arduum mederi: atqui si in marcorem, quem marasmum nuncupant, hecticæ perueniunt, nullo medicamento uincuntur. Hæc sanè febris hectica coincidens marasmo, promptissima est cognitu. Oculi namque perquam immensam concauitatem præferunt, & hærent lemæ in circumferentia siccæ, & squalida quædam elucet dispositio. Vitalis flos coloris ipsorum emarcuit: frons arida est, atque intenta: hac detenti dormiturientium more identidem conniuent. Nec est affectio somnus, sed uigilandi impotentia: tempora collapsa sunt, & quid aliud quam ossa & cutem præferunt? adeò ut si nudato corpore in partes ad uentrem attinentes oculos intendas, neque ex intestinis, neq; exuiceribus aliquod superesse censueris: præcordiaq; uehementer sursum conuelluntur. Cutis sumè siccata est: pullus tenuis frequens, & durus.

δὲ γὰρ ὀπιγίνεται πολλάκις πυρετῶν καὶ ὀπληψίαις, καὶ θλίψεσιν ἐγκεφάλου. ποτὲ μὲν ὀστέου πλοιῶτος ἐν κατάγμασι ποτὲ δὲ τῆ μηνιγγοφύλακι τὸν ἐμπροσθίαν τοῦ ἐγκεφάλου χοιλίαν. τὸν δ' ληθαργον ἰδίαν τινὰ σύστασιν ἔχειν.

ΠΕΡΙ ΜΑΡΑΣΜΟΥ.

Κεφάλ. γ.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. ϛ. κεφ. λα. Ὁ ἑκτικὸς πυρετὸς, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς ἢ ἐν τῷ πνεύματι συνίστηται μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς στερεμνίοις. ἀνώδυνος δὲ ἐστιν. καὶ νομίζουσιν οἱ πυρέσσοντες, μὴ δὲ πυρέσσειν ὅλως ὅτε γὰρ αἰσθάνονται τῆς θερμασίας, ἁπάντων αὐτοῖς ὁμοίως ὡς τε θερμασμένων τῶν μορίων. διττὸν δέ ἐστιν εἶδος τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν. οἱ μὲν γὰρ, ὅτὰ καυσώδεσι πυρετοῖς ὡς τὰ πολλὰ γίνονται ἤτοι μηκυθεῖσιν εἰς πολὺν, ὡς ὀνδαπανῆσαι τῷ χρόνῳ τὴν ἰκμάδα τῆς καρδίας σώματος. ἢ καὶ μύσεως ἐπισχεθείσης. οἱ δ' ἐπὶ μύσεως τῆς ὑγρότητος γινόμενοι, τὸ σῶμα τῆς καρδίας καταλαμβάνοντες, ἐντεῦθεν ἀνάπτονται. ἡ μὲν δὴ μία γένεσις αὐτῶν εἴρηται, καταλοιπὸς ἐστιν ὅταν ἐξ ἀρχῆς δύβεως εἰσβάλλωσιν, τῇ πρώτῃ γένεσιν ὁμοίαν ποιούμενοι τοῖς ἐφημέροις ὅτὰ λύπη καὶ θυμῷ καὶ κόπῳ τελείαι μετ' ἐγκαύσεως ἅμα γενόμενοι. τέτταρες μὲν δὴ χαλεποὶ εἰσὶν ἰᾶσθαι. τῆς δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς μαρασμὸν ἀφικνουμένης, ἀδύνατον ἐστιν ἰᾶσθαι. ὁ μὲν δὴ συνεμπίπτων τῷ μαρασμῷ πυρετὸς ἑκτικὸς ἐπιμώτατος ἐστι γνωσθῆναι. ὀφθαλμός τε γὰρ κοίλως ἀμύτεως θεᾶται καὶ λήμας κατ' αὐτὰς ἐμφερομένας ξηρὰς, καὶ τινα ἀυχμώδη διάθεσιν. ὁπολλωλὸς δὲ καὶ τῆς χροὸς αὐτῶν τὸ ζωπικὸν ἄνθος. καὶ τὸ μέτωπον ξηρὸν καὶ τεταμένον. καὶμὺ καὶ μύσεσιν ὡς τὰ πολλὰ καθάπερ ὑπνωττόντες. ἐστὶ δὲ οὐχ ὑπνος τὸ πάθος, ἀλλ' ἐγερτικῆς ἀδυναμία. καὶ πρόσωπον συμπεπτωκότες εἰσίν. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ ὀστέα καὶ δέρμα μόνον εἰσὶ; καὶ εἰ γυμνώσας ὑπισχνοῖο τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, δόξει σοι μήτε τῶν ἐντέρων μήτε τῶν ἀπλάγχνων μηδὲν ὑπολείπεσθαι. καὶ τὸ ὑπεζωκὸς ἀνεσπασμένως σφοδρῶς. καὶ τὸ δέρμα δὲ αὐτοῖς ἐκλάτως καρφαλέον ἐστὶν. ὁ σφυγμὸς ἰσχνὸς καὶ πυκνὸς καὶ σκληρός.

ἡ δὲ

©BIUM

ἡ δὲ θερμασία κατ' μὲν τὸν πρῶτον εἰσβολὴν ἀμαυρά, μετ' ὀλίγον δὲ τὸ, τε θριμὺ καὶ διαβρωτικὸν ἐνδείκνυται. μέχρι μὲν ἂν δὲ σώζεταί τι τῆς ὑγρασίας, ἐκπικὸς μόνον πυρετὸς ἐστὶν, ὅταν δὲ εἰς κίνδυνον ἥκῃ δὲ μηκέτι, εἶναι τ' τοιαύτης ὑγρότητος μηδὲν, ἀκριβὴς ἤδη μαρασμὸς σωίσεται.

Calor autem, cum primùm manus injicitur, obſcurus eſt, paulò uerò poſt, aſperitatem & roſionem exhibito. Quandiu igitur humiditatis quippiam ſupereſt, hectica modò febris appellatur. Cum uerò periculum eſt, ne tantillum humoris ſuperſit, exquiſitus iam maraſmus conſtituitur.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΠΛΗΞΙΑΣ.

Κεφάλ. δ.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ιη. Τῆς μὲν κοινῆς δεχῆς τῶν νεύρων παθόσης. κακῶς δὲ πάντων τῶν κατὰ σῶμα μορίων ἀπολεσάντων τὴν τε κίνησιν ἅμα, καὶ τὴν αἴσθησιν, ἀποπληξίαν τὸ πάθος καλεῖται. μὴ δὲ τὰς ἡγεμονικὰς ἐνεργείας βεβλάφθαι. εἰ δὲ κατ' ἥμισυ μέρος ἡ ἐμφαξις γένηται, ἡμιπληγία καὶ παράλυσις ὀνομάζεται. εἰ δὲ καθ' ἕν τι μόριον ἡ τοιαύτη συσπὴ ἔλαβε, ἐκείνου τοῦ μορίου τὸ πάθος λεχθήσεται. φησὶ γοῦν Ἱπποκράτης. ἀποπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο. σώζεται δὲ ἐν ὅσοι τῶν ἀποπλήκτων, βραχεῖα τις ἀναπνοή, ἥτις εἰ μὲν ὀλίγη πολὺ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἐκπεπτωκε. μεγίστη δὲ αὕτη τῶν ἀφαιρέσεων. εἰ δ' ἐπ' ὀλίγον, βραχεῖα χειρίστη, ἥ ἐστιν, ὅταν ἀπολιποπνέῃ, ἡ δὲ μὴ βίας μεγάλης παρεισγίγνεται. σωίσεται δὲ τὸ πάθος. ἀθρόως, ψυχρὸν πληροῦντος φλέγματος τὰς κοιλοτάτας τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας. εἰ δέ ποτε, ἡ τοῦ νοητικοῦ δεχὴ ἅπασα τὸ τοιοῦτο πάθος, ἃ κάτω πάντα τοῦ προσώπου ἀναλυθήσονται. αὐτὸ δὲ ἀπαθὲς μένον τὸ, διότι τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν κίνησιν τὰ ἐνταῦθα ἀπ' ἐγκεφάλου δέχεται. εἰ δὲ κατὰ τοῦ ἡμίσεως ἀναπληγία σωίσεται τῶν μερῶν. εἰ δὲ ἡ ὄσφρησις πάθοι. ἤτοι τῶν ἔμπροσθεν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου δυσκρασίαν ἀναδεξαμένων, ἢ τῶν ἐν τοῖς ἰθμοειδέσιν ὀστοῖς πόρων φραχθέντων, τὸ τοιοῦτον ἔχει. οἱ μὲν οὖν ἀποπληκτοι κεῖνται ἄπαυστοι, ἀκίνητοί τε καὶ ἀναίσθητοι, ἄνω πυρετοῦ. προηγεῖται δὲ πάθους, κεφαλῆς ἀθρόον καὶ ὀξὺ ἄλγημα, καὶ τῶν σφαγιτίδων φλεβῶν ἔπαρμα, καὶ σκοτοδινία, τῶν τε ὀφθαλμῶν μαρμαρυγαὶ, καὶ ψύξις ἄλογος τῶν ἄκρων, παλμοί τε τοῦ σώματος ὅλου, καὶ δισκινησία, καὶ ὀδόντων τρισμοὶ ἐν τῷ καθεύδειν οὐρεῖσί τε οἷον ἰώδη δὲ μέλανα ὀλίγα, καὶ κεκμηκὸς πνεῦμα ἔχουσα ὑπόστασιν. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος μᾶλλον τοῖς πρεσβυτικὴν ἡλικίαν τῆς φλεγματικωτέρας κράσεσι, καὶ διαίτης τοιαύτης. εἰδέναι δὲ ἐν νεότητι καὶ θέρους ὥρᾳ συσῇ, μεγάλῃ δηλοῖ τοῖς ἀνάγκην.

DE APOPLEXIA.

Caput IV.

PAulus Ægin. lib. 3. c. 18. Quando cõmunis neruorum origo afficitur, atque inde uniuerſæ corporis partes ſenſu ſimul & motu ſpoliantur, morbus attonitus Romanis, Græcis apoplexia nominatur, principalibus animæ functionibus oblæſis. Sin in alterutra capitis parte obſtructio fiat, hemiplegia atque paralyſis nuncupatur: ſi in alterius partis aliquam particulam incubuerit oblæſio, eius tantummodo partis affectio dicetur. Crus itaque inquit Hippocrates, ipſi apoplecton euaſerat, pro eo quod erat reſolutum. Quocirca ſeruatur in attonitis exigua quædam reſpiratio: quæ ſi plurimum à naturali operatione receſſerit, ſummam eſſe affectionem arbitrare: ſi paululum, exiguam. Peſſima uerò eſt, cum intetmittitur, uel magna etiam cum uiolentia trahitur. Fit autem affectio, gelida pituita ſemel, & confertim principaliſſimos cerebri ſinus infarciente. Si quando uniuerſum ſpinæ principium dicto modo conflictatur, omnes quæ ſub facie conſtitutæ ſunt partes, ipſa manente incolumi reſoluuntur: eò quod partes quæ inibi habentur cum ſenſationis, tum motionis uires cerebro acceptum referant. Si uerò ex medietate affligitur, illarum partium reſolutio conſtituitur. Vbi uerò odorandi facultas interit, uel anteriorum cerebri uentriculorum intemperie affectorum, uel meatuum qui ethmoides à colando dicuntur, obturatorum, affectio eſt. Attoniti igitur procumbunt ſine uoce, ſine motu, citra ſenſum & abſque febre. Præcedit eam affectionem, capitis repentinus & acutus dolor, puluini uenarum circa guttur (ſphagitides Græci appellant) turgentes, uertigines, tenebricoſa lucis obſcuritate oculis obuerſante: oculorum incerti & diſcurrentes lucis ſplendores, frigus extremitatum abſque cauſa, totius corporis tremor, difficilis motio, dentium in ſomno ſtridores, lotium quaſi rubiginoſum, atrum, paucum, cum corpulentiore farinæ ſimili hypoſtaſi. Eo morbo facilius tentantur circa ſenium, maximè pituitoſioris temperaturæ homines, & eiuſdem naturæ uictus ratione utentes. Si quem in iuuentute atq; æſtiuo tẽpore oppreſſerit, ſuũam neceſſitatem arguit.

DE

©BIUM

DE MORBO COMItiali.

Caput V.

PAulus Ægineta lib. 3. cap. 13. Morbus comitialis, qui conuulsio est totius corporis, cum principalium actionum læsione, aliquando in ipso cerebro consistentem causam habet, aliquando in ipsius uentriculis uniuersis. Hæc autem est quandoque pituitosus, quandoque atrabiliarius humor. Quin & propter os uentriculi per consensum oboritur (quemadmodum etiam in colicis, uelut in tractatione de illis dicetur) aut etiam ex aliarum partium distributione, aura aliqua frigida ad cerebrum perueniente, aliquando à crure, aliquando à digitis manus. Visus est quoque aliquando abutero in aliqua muliere, quo tempore prægnans fuit, post partum autem sedatus fuit. Fit hæc affectio maximè pueris, & ex ijs amplius recens editis: postea uerò etiam adolescentibus, & in uigore consistentibus: minimè autem adultis & senibus. Præcedit igitur in comitialibus corporis & animæ seditio inuoluntaria, & tristitia, & familiarium obliuio, & insomniorum uisiones turbulentæ, & capitis dolor, & repletio capitis assidua (maximè ex iracundia) & faciei pallor, & linguæ motus inordinatus: quidam etiam ipsam mordent. At in ijs qui per consensum ex stomacho afficiuntur, etiam ipsius stomachi palpitatio præcedit, & agitatio ac morsus: & in inedijs aut dilatis cibis exacerbantur. Instante uerò iam symptomate, collapsio ipsis derepente contingit, & conuulsio, & quandoque nihil significans exclamatio. Præcipuum uerò ipsorum signum est oris spuma, quum reliqua etiam alijs morbis quodammodo communia sint. Quibusdam autem etiam urina & stercus inuoluntariè excernitur, aliquibus etiam semen. Quum igitur in aliquibus acutissima sit affectio, citò occidit, tum exacerbationum assiduitate, tum symptomatis uehementia. In quibusdam uerò in longum extenditur, adeò ut si non circa pubertatem aut lunares purgationes, aut impræg-nationes, soluta fuerit, aut si post hoc tempus contracta fuerit, plerunque commoriatur, præterquam si conuenientem curationem consequatur. Declarant autem comitiales suffita hæc, bitumen, lapis Gagates, cornu caprinum. In cibo uerò acceptum hepar hircinum, & hepatis, dum assatur, odor.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΗΨΙΑΣ.

Κεφάλ. ε.

Η ἐπιλημψία, σπασμὸς ὅλου τοῦ παντὸς σώματος μετὰ βλάβης τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν, ἧς μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ συνισταμένων ἔχει τὴν αἰτίαν. ἧς δὲ ἐκ τῆς τοῦ κοιλίας ἀπάσης. αὕτη δ' ἐστὶν, ὅτε μὲν φλεγματικὸς, ὅτε δὲ μελαγχολικὸς χυμὸς ἐπὶ τὸ ἄνω τοῦ στόματος ἐπὶ δὲ τὸ τῆς μήτρας στόμα κατὰ συμπάθειαν γίνεται. καθάπερ καὶ ἐπὶ κωλικῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐκείνων εἰρήσεται λόγῳ. ἤγουν καὶ ἐξ ἀναδόσεως ἑτέρων μορίων, αὔρας τινὸς ἀνερχομένης ψυχρᾶς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ σκέλους, ὅτε δὲ ἀπὸ τῶν τῆς χειρὸς δακτύλων. ὤφθη δέ ποτε καὶ ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἐπί τινος γυναικὸς, καθ' ὃν ἐγκυος ἐγένετο χρόνον. μὴ δὲ τὴν ἀπόδοσιν ἀπεπαύετο. γίνεται δὲ τὸ πάθος τοῦτο μάλιστα μὲν παισὶν, καὶ τούτων ἐπὶ τῶν νεογνῶν, μὴ πάνυ δὲ τοῖς μειρακίοις τε καὶ ἀκμάζουσιν. ἧκιστα δὲ πρεσβύταις τε καὶ γέρουσι. προηγεῖται μὲν οὖν τῶν ἐπιληπτικῶν, σώματος μὲν ψυχῆς σύστασις ἀπροαίρετος, καὶ δυσθυμία, καὶ τῶν παρόντων λήθη, καὶ ὑπνίων ὄψεις παραφανεῖς, καὶ κεφαλαλγία, καὶ πλήρωσις τῆς κεφαλῆς σωματικὴ, ἐπ' ὀξυθυμίας μάλιστα, ὠχρότης τε προσώπου, καὶ γλώττης ἄτακτος κίνησις. πίνει δὲ καταδάκνουσιν αὐτὴν. τῶν δὲ ἀπὸ στόματος καὶ παλμὸς αὐτοῦ δὲ στόματος προηγεῖται, καὶ κλύδων, καὶ ὄρεξις. κἂν πᾶσι δυσπεψίαις, ἢ βραδυσιτίαις, παροξύνονται. ἐπιόντος δὲ ἤδη τοῦ συμπτώματος, κατάπτωσις αὐτοῖς αἰφνιδίως γίνεται, καὶ ἄσπασμος, καὶ ἄσημός τις ἔστιν ὅτε ἀναβόησις, ἐξαίρετον δὲ μάλιστα σημεῖόν ἐστιν αὐτῶν, ὁ δὲ στόματος ἀφρισμός. τῶν ἄλλων κοινῶς πως ὑπαρχόντων καὶ ἑτέροις νοσήμασι. ποσὶ δὲ αὐτῶν, καὶ ἕρον ἀκουσίως ἐκκρίνεται καὶ κόπρος ἔστι δὲ οἷς καὶ γόνος. ὅπου μὲν οὖν ὀξύτατον ὑπάρχον τὸ πάθος, ταχέως ἀπέκτεινε τῇ τε συνεχείᾳ τῶν παροξυσμῶν, καὶ τῇ τοῦ συμπτώματος ἰσχύϊ. ὅπου δὲ τῶν πλείονων εἰς μῆκος ἐκτείνει ὥστε εἰ μὴ λυθείη κατὰ τὴν ἥβην, ἢ τὰς καθάρσεις, ἢ τὰς κυήσεις, ἢ εἰ μὴ τοῦτον συσχεθείη τὸν χρόνον, ὡς τὰ πολλὰ συναποθνήσκει. χωρὶς εἰ μὴ ἐκ προσηκούσης ἰάσεως ὑπὸ τύχοι. διελέγχει δὲ σαφῶς ἐπιληπτικὰς θυμιώμενα, ἄσφαλτος, ἢ γαγάτης λίθος, ἢ κέρας αἴγειον. ἐναντιοῦται δὲ ἥπαρ τράγειον, καὶ ἡ ὀσμὴ ὀπτοῦ μόσχου δὲ ἥπατος.

ΣΗΜΕΙΑ

©BIUM

ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙ πρωτοπαθέος κεφαλῆς ὀπιληψίας.

Αλ. Τραλ. βιβ. α. κεφ. ιε. Οἱ τῆς κεφαλῆς πρωτοπαθέος πάσχοντες, δηλοὶ πᾶσίν εἰσι. καὶ γὰρ βαρύνονται περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ σκοτοῦνται, καὶ ἀμβλυώτεροι βραδέως αἰσθάνονται. παιδίοις δὲ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει τὸ πάθος, ἀρχόμενοι οὖν ὑμεῖς, ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀρξώμεθα. εἰ μὲν οὖν ἔστι βρέφος, ἢ καὶ γάλακτος μεταλαμβάνει, ἐδὲν δεῖ πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ πράττειν τῶν θεραπείας ἐχομένων. ἐπέρχομένη γὰρ ἡ ἡλικία καὶ τὸ θερμὸν αὐξανόμενον διαφορεῖ τὴν περιττεύουσαν περὶ τὴν κεφαλὴν ὑγρότητα, καὶ πληροῦσιν αὐτὰς αἱ κοιλίας. ὅμως σπουδαστέον δεῖ ἡμᾶς, καὶ φροντίζειν, ὅπως τὸ γάλα τῆς τροφοῦ χρηστὸν καὶ ἀπέριττον εἴη. μοχθηρὸν γὰρ ὑπάρχον καὶ παχὺ, μεγάλως οἶδεν ἐμποδίζειν τῇ φύσει. γίνοιτο δ' ἂν χρηστὸν καὶ εὔχυμον, ἐὰν τῇ τροφῷ παρεσκευασμένῃ καὶ τοῖς γυμνασίοις, ὥστε καὶ μετρίως γυμνάζεσθαι τὴν τροφὸν, καὶ τροφαῖς εὐχύμοις κεχρῆσθαι. εἰ μὲν οὖν λεπτὸν εἴη τὸ γάλα, παχύνειν αὐτὸ μετρίως δεῖ. εἰ δὲ παχὺ, λεπτύνειν πρὸς οἷον, μάραθρον, ἢ ἄνηθον, ἢ ἄνισον, ἢ εὔζωμον, ἢ πήγανον, ἢ πράσον. πάντων δὲ τούτων χλωρῶν ὄντων παρεσκευάσθω. τὰ γὰρ ξηρὰ θρυμματώδη μᾶλλον ὄντα, πλέον αὐαίνει τὰς κατὰ τὴν μήτραν ἀγγεῖα. καὶ τὸ αἷμα τῶν κατὰ μῆνα κενώσεις παρέπονται. ὅπερ δὲ λέγεται χεῖρον, ἔλαττον γὰρ ἀνάγκη διὰ τοῦτο καὶ τὸ γάλα γίνεσθαι, τοῦ αἵματος ἐλάττονος γινομένου διὰ τὴν κάθαρσιν. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀφροδίσια κάκιστα τῆς θηλαζούσης. λεπτὸν γὰρ καὶ δησώδες ἀνάγκη γίνεσθαι τὸ γάλα. εἰ δὲ συμβαίη καὶ συλλαβεῖν, ἔτι μᾶλλον ὀλεθριώτερον, καὶ φύγειν δεῖ ἐκείνῳ τῷ τροφῷ ὅλως ὀπιδιδόναι τὸ μαζὸν τῷ παιδίῳ, ἄλλην ἢ μᾶλλον ζητεῖν ἔχουσαν γάλα χρηστόν.

ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙ ἑτέρῳ μορίῳ ὀπιληψίας.

Οἱ δὲ ἐπί τινι μορίῳ καταπίπτοντες, αἰσθάνονται σαφῶς τῇ ἀνάδοσιν γινομένῃ ὑπὸ τὰ ἄνω, καὶ προλέγουσι τὸ μέλλον αὐτοῖς ἔσεσθαι τῆς ἀναδόσεως ὑπὸ τὸν ἐγκέφαλον ἐρχομένης γίνεσθαι. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος καὶ παιδίοις, καὶ μάλιστα τοῖς ὑγροτέροις. διὸ καὶ παιδικὸν αὐτὸ τινες ἐκάλεσαν.

SIGNA MORBI COMItialis, ex primario capitis affectu excitati.

ALex. Tral. lib. 1. c. 15. Qui primario capitis affectu laborant, omnibus sunt manifesti. Etenim grauantur capite, oculi obscurantur, & caligant, tardè quæ sentiũt. At hic affectus pueris potissimũ accidit, Nos igitur à puerili ætate incipientes, reliqua persequamur. Quòd si infans est, uel etiam lac assumit, nihil moliendum est, neque agendum, quantum ad curationem attinet. Subsequens enim ætas, & calor augescens superfluam in capite humiditatem, replentemque ipsius uenticulos discutit. Attamen iuuare nos, curamque habere oportet, ut lac nutricis benignum sit, & retrementis liberum. Nam quod uitiosum & crassum est, ualde solet naturam impedire. Fiet autem probi bonique succi, si nutrici animum adhibeas, & exercitijs ut ipsa & mediocriter exerceatur, & cibis boni succi utatur. Si igitur lac fuerit tenue, paulo ipsum crassius efficere conuenit: sin crassum, extenuare quibusdam, quale est fœniculum, aut anethum, aut anisum, aut crucam, aut rutam, aut porrum. Omnia autem hæc dum uiridia sunt, assumantur. Nam sicca, cum magis sint acria, plus uteri uasa aperiunt, & nimis sanguinis menstruorum uacuationes incitantur: quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac imminui, dum sanguis purgatione decrescit: quare etiam uenus nutricis pueris lactentibus est nocentissima: quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est: sin autem contingat etiam concipere, adhuc multo fit perniciosius, ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat: sed alia potius quærenda est quæ lac habeat benignum.

SIGNA COMITIALIS morbi, ex alia particula contracti.

QVi uerò ob particulam quampiam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri, manifestò percipiunt: & id quod futurum ipsis est prædicunt, quum distributio uitij ad cerebrum uergere incipit. Accidit autem hic affectus etiam pueris, præsertim humidioribus: qua de causa nonnulli puerilem ipsum nominarunt.

©BIUM

Α'ΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ ΙΑΤΡΩΝ Α'ΡΙΣΤΟΥ

Κεφάλ. έ.

*ἀμβλύτητες, ἴλιγγοι, τενόντων βαρέα, φλεβῶν ἐν τῷ τραχήλῳ πληρώσιες καὶ διατάσιες. ναυτία τὰ πολλὰ μὲν ἀπὸ σιτίοις, ἐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἀπ' ἀσιτίησι, καὶ βληχρὴ, καὶ βλέγμα ἐμεῖ συχνόν. ὀλίγοισιν καὶ ἀπεψίη ἀπὸ σμικροῖσι ἐδέσμασι, φυσώδεες, ἐπημμένοι ὑποχόνδρια. τάδε μὲν οὖν διὰ παντὸς· ἢν δὲ πλησίον *εἴδεος ἥ τις παρέξυσμε, κύκλῳ μαρμαρυγαὶ περὶ τῆς ὄψεως πορφυρέων ἢ μελάνων, ἢ πάντων ὁμοῦ συμμεμιγμένων, ὡς δοκέειν ἐν τῷ ἀέρι τετανύσθαι. ἦχοι ὦτων, βαρυοδμίη, ὀργίλοι, πικρόχολοι σχεδὸν λόγως. κατέπεσον γῆν πνὲς ὑπὸ περιφάσιος ἐξ ἀθυμίης. μετεξέτεροι δὲ ῥόμβοι ποταμῷ ἀτενέες ἐπιδόντες, ἢ τροχῷ δινευμένῳ, ἢ *ἐμβίκι ἑλισσομένῳ. ἄλλοτε δ' ὅσφρησις βαρέων ὀσμέων *κατέβαλε, ὥσπερ ἐξ ἀγαγάτου λίθου. τῆς δὲ μὲν ἔν τῇ κεφαλῇ τὸ κακὸν ἐσηείχθη τε, καὶ ἐντεῦθεν πημανθὲν ἄρχεται. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πορρωτέρω τῆς κεφαλῆς νεύρων, ὁκόσα ξυμπαθέα τῇ ἀρχῇ, γίγνεται. δάκτυλοι γὰρ μεγάλοι χειρῶν ἢ ποδῶν ξυνέλκονται, καὶ πόνος, καὶ νάρκη, καὶ τρόμος ἕπεται. καὶ ἐς κεφαλὴν *τουτέων ἡ ὁρμὴ ἧκεν, ἢν ἕρπον τὸ κακὸν εἰς τὴν κεφαλὴν ἵκηται, πάταγος

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI INSIGNIS,

De Comitialis morbi acceſſione.

Caput V.

* hebetudines, vertigines, tendonum gravitates, venarum colli repletiones & diſtentiones, nauſea frequentiùs quidem à cibis ; non minimè tamen & ab inedia puſilla quædam nauſea ſequitur, & uberior pituitæ fit vomitus : paucis aſſumtis cibis faſtidiunt, & crudi ſunt: flatibus replentur, præcordia elata habent. Hæc ſanè perpetuò comitantur. Cum verò acceſſio appropinquat, ſplendores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes unà permixti ob oculos in orbem verſantur, ac diſcurrunt, ut in cœlo iris prætenta eſſe videatur: fœdum odorem ſentiunt : aures ſonant, iracundi fiunt : bilis præter rationem accenditur. Quidam igitur leui de cauſa, utpote ob animi angorem, ceciderunt: aliqui intentè fluminis decurſum, aut rotam, quæ circumuoluitur, aut turbinem, qui in orbem agitur, conſpicati : alios autem rerum graueolentia, ut gagatis lapidis odoratus proſtrauit. His utiq; in capite vitium inhæſit, atque inde noxam inferens ortum habet. Nonnullos verò & corripit à neruis procul à capite poſitis incipiens, quicunque principium in conſenſum affectus inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti conuelluntur: unde & dolor & ſtupor & tremor ſequuntur: atque hæc in caput impetum faciunt, ſi & malum ſurrepens in caput inuaſit. His porrò fragor quidam redditur, per-

* m.ſ. ἰδέος ἢ ἰδίας. ὅλως ἢ ἰδίας.

* m.ſ. βέβικι.

* m.ſ. κατέλαβε.

* m.ſ. ἵκηται, τουτέων, &c.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 21 sur 482

©BIUM

τουτέοισι γίγνε) ὡς ἀπὸ πληγῆς ἢ ξύλε, ἢ λίθε· καὶ ἀναστάντες ἐκδιδυγῶν), ὡς ἀπὸ ἐξ ἐπιβελῆς παραχθέντες. ἤδε μὲν τοῖσι ἀπάτη γίγνε), ὁκόσοισι τόδε πρῶτον τὸ κακὸν ξυνέπεσεν. οἷς δὲ ξυνήθες τὸ πάθο, ἢν ἐπὴν μὲν ἡ νοῦσος, ἐς δάκτυλον δὲ ἤδη ἀφίκηται, ἢ ἀπό τευ ἄρξηται, ξυνηθέας ἀρωγοὺς καλέσαι τοὺς παρεόντας, προγνώσιος τὸ μέλλοντος ὑπ' *ἐμπειρίης. διασφίγξειν τε καὶ *ἀναπλαίειν καὶ σωτείνειν δέον) τὰ κάλαρχα μέρεα, καὶ αὐτοὶ ἑωυτέοισι ἕλκεσι τὰ μέρεα ὁκωσπερ τοὺς νοῦσον ἀφαιρέμενοι. καὶ σφέων ἡ τοιήδε ἐπιβολή ποτε, καὶ ἐς τοὺς *ἡμετέρους σημασίην διώσαντο. πολλοῖσι δὲ φόβος ἐστὶν ὡς ἐπόντος θηρίου, ἢ σκιῆς φαντασίη, καὶ ὕπνος κατέπεσον. ἐν δὲ τῇ σημασίῃ, ἀναισθήτως μὲν κεῖται ἄνθρωπο. χεῖρες δὲ οἱ πασσυῇ σωμέρχον), σκέλεα δὲ διαπεπλεγμένα μᾶλλον. ἀλλὰ τῇ δὲ καὶ ἐσε βαλλόμενα αὐτοῖς ἀπὸ τῶν τενόντων. ἐσφαγμένοισι ταύροισιν ἤδη ἐκέλη ἡ ξυμφορή. αὐχὴν ἀγκύλος, κεφαλὴ ποικίλως διάστροφος. *ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐς τὸ πλευρὸς τέτακται), *οὔτε ἐς τὸ στερνὸν ἡ γένυς ἐρείδει, ἄλλοτε δὲ ἐς τὸ μετάφρενον ἀνακλᾶται), ὅκως τοῖς ἀπὸ τῆς κόμης ἑλκομένοισι βίη, εὖτε ἔνθα ἢ ἔνθα ἀπὸ σέο ὦκυς ἰζάνει. χάσκουσι μέγα, στόμα ξηρὸν, γλῶσσα τραχυμήκης, ὡς καὶ κίνδυνον τρώματος μεγάλε γίνεσθαι, ἢ ἀποτμῆσ· ποτὲ πασσυῇ ξυνερείσουσιν οἱ ὀδόντες· ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι, βλεφαρίδες πολλὰ διέχοντα ξυὶ παλ-

* ἀπειρίης.
* ἀναπλαίειν & ἀναπλάζειν.
* ἐς τοὺς ἡμετέρους.
* ἔστε.
* οὔτις.

inde, ac si ab ligno aut lapide verberentur. Cumque ab humo surrexerunt, quædam tanquam si ex insidijs vapulassent, commemorant. Hoc sanè pacto illi, quibus primò id malum incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare & consuetum est, simul atque morbus in digitum impetum dedit, aut *alicunde* exortum est, usitatos, qui adsunt, adjutores inclamant, futuramque ab experimento calamitatem prospiciunt: obsecrant quoque, ut membra, unde oritur, constringant, reflectant, dirigant. Quin etiam ipsimet sibi ipsis affecta membra, tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntque: atque ita sibimet auxiliantes, nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt. Nonnullos utique ceu inuadente fera pauor corripuit, aut adumbrationis opinio incessit, atque ita prociderunt. At in ipso morbi insultu sensibus captus homo jacet: manus ipsi neruorum distentione conuelluntur. Crura verò non solum distracta sunt, sed etiam huc atque illuc à tendonibus projiciuntur. Id genus calamitas jugulatis tauris haud absimilis est: ceruix incuruatur, caput variè distorquetur. Siquidem nonnunquam pronum, ceu arcus, inflectitur, quando pectori maxilla adhæresçit: nonnunquam verò in scapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, usu venit, quando modò in hanc, modò in illam partem ad humeros admouetur. Sic laborantes magno hiatu os aperiunt: id siccum habent, linguam prælongam: ut periculum sit, ne aut magno vulnere saucietur, aut penitus abscindatur. Interdum conuulsione dentes inter se colliduntur: oculi inuersi sunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiscunt. Quod

si

©BIUM

ſi quando conniuere velint, palpebræ non committuntur, ſed alba oculorum cernuntur, ac ſubapparent. ſupercilia nonnunquam (ut his, qui ad iram concitantur) in glabellam attrahuntur: nonnunquam ad tempora vehementer admodum reuelluntur: ut cutis circa frontem valde prætenta ſit, atque in ſuperciliorum medio rugæ euanuerint. Malæ rubentes palpitant. Labia interdum quidem in acutum clauduntur: interdum verò ad obliqua dilatantur: quando in ridentis ſpeciem dentibus circumtenduntur. Malæ rubent quidem, ſed cum morbus increuit, & faciei liuor accedit: ceruicis vaſa diſtenduntur: vox, ut in ſtrangulatu, aufertur. Etiamſi vehementer inclamet, non ſentiunt. Eorum vox nihil niſi gemitus & ſuſpirium eſt. Reſpiratio verò ſuffocatio quædam eſt, veluti in his, qui laqueo ſtrangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes ſunt, & celeres, & parui: in fine verò magni, tardi & languentes: in uniuerſum autem ordine carentes. Penis quoque arrectio ſequitur. Hæc utique circa acceſſionis finem patiuntur. At ubi ad mali remiſſionem perueniunt, tunc ſponte urinam reddunt, aluus fluit: nonnullis etiam adſtrictis compreſſiſque vaſculis genitura excernitur. Id verò & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere poteſt: Siquidem & iſtis neruorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, craſſam & frigidam: eam ſi trahas in longum, veluti filum, ipſius multitudinem diduces. Porrò temporis longitudine & laboris vehementia, quæ intra pectus ſunt, feruent.

μῶ. λιὰ δὲ πημύσας κοτὲ ἐθέλοιεν, ἐξυμβάλλεσι τὰ βλέφαρα, ὡς καὶ τὰ λευκὰ ὁρᾶσθαι δοκέειν· ὀφρύες, ἄλλοτε μὲν ἐς τὸ μετόφρυον ἀνέλκονται, ὅκως τῆς χαλεπαίνεσι· ἄλλοτε δ' ἐς τοὺς κροτάφους ἀπηγμένα, πολλόν τι μᾶλλον, ὡς τὸ δέρμα ἕλκει τὸ μέτωπον σφόδρα εἰλεῖται, καὶ τὰς τε μεσοφρύου ῥυτίδας ἐξηλείφθαι· μῆλα ἐρυθρὰ, παλλόμενα χείλεα, * κοτὲ μὲν ἄμφω ἐς ὀξὺ μεμυκότα, ἄλλοτε δ' ἐς τὰ πλάγια ἀπηγμένα, οὕτε τῆσι ὀδοῦσι εἰτείνεται τῆσι μέσῃσιν ὁμοίως· ἐρύθημα μήλων. ἐν αὐχένι δὲ τε κακοῦ, καὶ πελιδνότης τε προσώπου προσγίνεται· ἀγχόνιον τὸ ἐν τῷ αὐχένι διάτασις, ὡς ἐν πνιγμῷ ἀφωνίη, ἀναισθησίη, καὶ εἰ μέγα ἐμβοᾷς. πυγμὸς καὶ σπασμὸς ἡ φωνὴ, καὶ ἡ ἀναπνοὴ, καὶ ἡ πνῖξις ὡς ἀπαγχομένῳ· σφυγμοὶ σφοδροὶ, καὶ ταχέες, καὶ σμικροὶ ἐν τῇσιν ἀρχῇσι. μεγάλοι δὲ, καὶ βραδέες, καὶ νωθροὶ ἐπὶ τῷ τέλει, ἄτακτοι δὲ ἐς τὸ ξυμπολὺ· αἰδοίων ξύνταξις. τὰ δὲ μὲν οὖν εἰς τέλος τῆς σημασίης πάρεσι. λιὰ δὲ ἐς ἄφεσιν ἀφικνέον τε κακοῦ οὖρα αὐτόματα, κοιλίης προσίπλυσις. μετεξετέροισι δὲ καὶ γονῆς ἀπόκρισις τῇ θλίψει καὶ πόσει τοῦ ἀγχόνου, ἢ γαργαλισμὸς καὶ πόνος, καὶ ὑγρασίης προσβλήσι. γίγνονται δὲ ἐν νούσοισι πόνοι καὶ τοῖσδε. σῶμα δύγρον, φλέγμα πολλὸν, παχὺ καὶ ψυχρὸν, καὶ εἰ ἕλκοις αὐτὸ, ἐπὶ μᾶλλον αὖ πλῆθος αὐτέου μηρύσαιο. *λιὰ δὲ χρόνου μακροῦ καὶ πόνου πολλῷ βραδὺ μὲν τὰ ἔνδον τοῦ θώρακος, πυθμένα

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 23 sur 482

©BIUM

πνεῦμα δὲ ἐνκατειρχθὲν τὰ πάντα σείσῃ. ἀσασμὸς ἢ καὶ τάραχος τῶν αὐτίων ἔπ· κλύδων ὑγρῶν* ἀναπνέῃ ἐς τὰς διαπνοὰς, στόμα καὶ ῥίνα, συνυγρῷ τὸ πνεῦμα, ἄνεσις* δὲ ἡ τῆς πρόσθεν πνίξι καὶ ἁπάντων ἔοικε. ἀφρὸν δὲ ἀποπύουσιν ὥσπερ ἐπὶ τοῖσι μεγάλοισι πνεύμασι, ἢ θάλασσα τῷ ἀχνύῃ. εὖτε καὶ ἐξανίσανται δηθὲν ὡς τελευτήσαντες τὸ κακόν. ἐπὶ δὲ τῇ ἀποπαύσι, νωθροὶ τὰ μέλεα λάπτωσι, καρηβαρικοὶ, διαλελυμένοι, παρειοὶ, ὠχροὶ, δύθυμοι, κατηφέες, καμάτῳ καὶ αἰσχύνῃ τὸ δεινοῦ.

* ἀναπνοὴ.

* ἄνεσις.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΑΝΟΥ.

Κεφάλ. ς.

Σπασμοὶ οἱ τέτανοι, κάρτα μὲν ἐπίπονοι, ὀξύτατοι ἐκτεῖναι, ἀτὰρ ἥδε* ῥηΐδιοι λυθῆναι. μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι καὶ τενόντων τάδε πάθεα· ξυνδιδοῖτε τὸ κακὸν εἰς τὸ παῦν. ἅπαντα γὰρ ξυμπαθέα τῇσι ἀρχῇσι γίγνεται. ἰδέαι δὲ τοῦ ξυνολκῆς ἔασι τρεῖς· *ἐς ὀρθὺ, ἐς τὸ κατόπιν, ἐς τὸ μετάθεν· ἐς εὐθὺ μὲν, ὁ τέτανος, εὖτε ἀστρεβὴς ἄνθρωπος καὶ ἀκαμπὴς ἐπίηται. αἱ δὲ εἰς τὸπίσω, ἢ εἰς τὸ μετάθεν ξυνολκὴ, ξυνὼ τῇ πάσι καὶ τῷ χωρίῳ ἔχουσι τὴν ἐπίκλησιν, τὴν μὲν γὰρ κατόπιν ἐκνοσέοντες ἀνάκλισιν, ὀπισθότονον καλέομεν, τὴν δὲ ἐμπροσθοτόνων νεύρων· ἐμπροσθότονον δὲ, ἢν ἐς τοὔμπροσθεν καμπὴν ἄνθρωπος ἐπὶ τοῖσι πρόσθεν νεύρῃσι. τόνος γὰρ νεύρων καὶ ἐντάσιος οὔνομα. πρόφασιες δὲ τῶνδε μυρίαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τρώμασι φιλέουσι γίγνεσθαι,

* ῥηϊδίως.

* ἐπισθότ.

Spiritus verò intus coërcitus omnia concutiet. Eorundem quoque & conuulsio & perturbatio ſequitur. Inter reſpirandum præterea humores & os & nares inundant. Spiritus cum humore effertur. Cum præcedens verò ſtrangulatio remittit, omnia item remittere videntur. Quin etiam, ut magnis procellis concitatur mare, ſpumam ore profundunt: quando & tanquam jamdudum expulſo morbo reſipiſcunt, & reſurgunt. Cæterum cum à morbo quieſcunt, ab initio, membris ſegnes ſunt: capitis grauitate premuntur: diſſoluti ſunt, languidi, pallentes, conſternati animo: ob laſſitudinem morbiq; verecundiam contriſtantur.

DE TETANO SEV RIGORE.

Caput VI.

TEtani muſculorum, qui in maxillis ſunt, & tendonum diſtentiones ſunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrimè verò necantes, haud facilè quoque ſanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitijs conſentiunt. Species verò conuulſionis tres ſunt, cùm rectum corpus riget, aut retrorſum flectitur, aut prorſum uerſus incuruatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cum neutram in partem detortus homo, atque inflexilis contentus eſt. At conuulſiones, quæ retrorſum, aut in priorem partem fiunt, à tentione & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in auerſam partem ægrotantis reclinationem opiſthotonon vocamus, neruis, qui eo loci ſunt, malè affectis. Emproſthotonon autem, ſi in priorem partem homo deflectitur, neruis anterius poſitis laborantibus. Tonus enim neruorum, tentioniſq; vocabulum eſt. Cauſæ autem iſtorum infinitæ ſunt. Nam ob vulnera fieri ſolent, membrana,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 24 sur 482

©BIUM

brana, aut muſculis, aut neruis punctis, ex quo plerunque moriuntur. A vulnere enim conuulſio lethalis eſt. Conuellitur autem ex aborſu mulier: verum & hæc rarò admodum euadit, & ab aliquo vehementi ceruicis ictu nonnulli conuelluntur. Et frigus *aſperrimum* horum vitiorum cauſa eſſe poteſt. Quapropter hyems omnium maximè horum vitiorum ferax eſt, ſecundo loco ver & autumnus, æſtas autem minime, niſi vulnus præceſſerit, aut peregrini morbi graſſentur in vulgus. Mulieres ſane magis, quàm viri, neruorum diſtentione tentantur: frigidæ enim ſunt. Verum ipſæ frequentius liberantur, quoniam humidæ ſunt. Quantum ad ætates attinet, pueri aſſiduè hoc morbo vexantur: ſed non admodum pereunt, quod illis uſitatum & familiare id vitium ſit. Iuuenes autem rarius, quàm pueri, id patiuntur: ſed crebrius intereunt: viri minimè. At ſenes inter omnes magis & eo vitio corripiuntur, & eo necantur. In cauſa eſt frigiditas & ariditas ſenectæ, *quæ etiam eſt* mortis natura. Cæterùm ſi frigiditas cum humido coniungatur, minus noxiæ ſunt conuulſiones, minusque ab ipſis diſcrimen impendet. Affectum hunc iſta comitantur, *ut in ſumma de omnibus dicam*, labor & intentio tendonum adeſt, & dorſi, & muſculorum, qui in maxillis & pectore ſunt. Inferiorem enim maxillam ſuperiori annectunt adeo, ut neque vectibus, aut cuneis facilè deduci poſſint. Quod ſi quis videntes abducens humorem inſtillauerit non demittunt, ſed effundunt, aut ore continent, in naresûe retrudunt. Iſthmus enim ſimul inhæreſcit, ac tonſilæ duræ atque intentæ eius,

ὑμφός, ἢ μυῶν, ἢ νεύρων τυγέντων. εὖτε τὰ πολλὰ θνήσκουσι. ἐπὶ τρώματι γὰρ ἀσασμὸς θανάσιμον. ἀπάγεται δὲ καὶ ἐπὶ *ἀμβλώματι ἡ γυνή. ἀτὰρ καὶ ἦδε οὐ μάλα ἀθρόαι γίνεται. καὶ τοῦ πατάξαντος μεγάλως τὸν αὐχένα μετεξέτεροι ἀπῶνται. καὶ ψύξις δὲ κάρτα ἰσχυρὴ γίγνεται αἰτίη. διὰ τόδε χεῖμα μὲν μάλιστα πάντων πίπτει τάδε τὰ πάθεα. δεύτερον δὲ ἦρ, σὺν τῷ μετοπώρῳ. θέρος δ', ἤκιστα, εἰ μὴ καταύξῃ τρῶμα, ἢ νούσων ἄλλοδαπῶν ἐπιμιήν· γυναῖκες ἢ ἀνδρῶν ἀπῶν μὲν μᾶλλον, ὅτι ψυχραί. ἄτας αἴδε περιγίγνον μᾶλλον, ὅτι ὑγραί. ἡλικίαι δὲ παῖδες μὲν ξυνεχέες, ἀλλ' ἧσσον θνήσκουσι, ὅτι ξυνήθες καὶ οἰκεῖον πάθος. νέοι δ' ἰουτέων ἧσσον πάσχουσι, μᾶλλον δὲ θνήσκουσι· ἀκμάζοντες ἤκιστα. γέροντες δὲ πάντων μᾶλλον καὶ πάσχουσι καὶ θνήσκουσι. αἰτίη γὰρ ψύξις καὶ ξηρότης γήρα, καὶ θανάτου ἡ φύσις· ἢν δὲ ἡ ψύξις ἔνι σὺν ὑγρῷ, ἀσινέστεροί τε καὶ ἀσφαλέστεροι εἰς κίνδυνον οἱ ἀσασμοί. ξυνέστι μὲν αὐτέοισι, ἀθρόον μὲν ἅπασι *εἰρῆσθαι, πόνος καὶ ἔντασις τενόντων καὶ ῥάχεος, καὶ μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι καὶ θώρηκι. ἐρείδουσι γὰρ τὴν κάτω γένυν πρὸς τὴν ἄνω, ὡς μηδὲ μοχλοῖσιν ἢ σφῆνι διὰ ῥηϊδίως σπασθῆναι· ἢν δὲ καὶ εἰσδιαγωγὴν δοῦναι ὀθόνας ἐν σάξῃ πυός ὑγρὸν, ἢ καταπίνουσι, ἀλλ' ἐκχέουσι, ἢ ἐν τῷ στόματι ἴσχουσι, ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἀνακόπτει· ὅτε γὰρ ἰδρὼς συνερείδει, καὶ τὰ παρίδρια σκληρὰ καὶ ἐντεταμένα ἐόντα,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 25 sur 482

©BIUM

ὑ ξυμπίπτει εἰς τὸ ἔνθλιψιν ϗ καταπνομμύε. πρόσωπα *ἐρυθρὰ, πεποικιλμμένα, ὀφθαλμοὶ μικρῶ δεῖν ἀτενέες, μόλις περιδινέμμενοι. πνιξ ἰσχυρὴ, ὀλιγοπνοὴ κακὴ, χειρῶν ϗ σκελέων τάσις, μύες παλλόμμενοι, πρόσωπα ποικίλως διάστροφα, μῆλα ϗ χείλεα τρομώδεα, γμύς παλλομμένη, ὀδόντων ἄραβες. ἐπ' ἄλλῳ δ' οὐδὲν πνι, ϗ τὰ ὦτα. ἐγὼ γοῦν εἶδον μέν, ϗ ἐθωύμαζον, ὅσα ἀπεχόμμενα μέχρι δυσερίης καρτερῆς, ἢ αὐτομάτως ἐκχεόμμενα θλιβομμένης τῆς κύστεος. τὰ δὲ μὴ ἔνδον πάσῃ ἰδέῃ *σπασμῶν. ἰδίῃ γε *ἑκάστης, τετάνυσται μὲν ἐς εὐθὺ ὑπόστασις *ὅλη ἀστραβὴς πάντη ϗ ἀκλινής· εὐθέα γοῦν ϗ σκέλεα, ϗ χεῖρες· ὀπισθότονος δὲ κατόπιν ἀγκύλλει τὸν ἄνθρωπον, ὡς μὴν κεφαλὴν ἀνακεκλασμμένην μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων κεῖσθαι. βρόγχος ἔξεχει, γμύς τὰ πολλὰ διῖσα). σπάνιον γε, εὖτε ξυνερείδει τῇ ἄνω. ῥωχμὸς ἢ ἀναπνοή. περιτέτραπται κοιλίην ϗ θώρηκα. ἔρευ τετέοισιν μᾶλλον ἀκρατές. ὑπαγάστριον ὑπτιαγμμένοι, ϗ εἰ ἐπικρέοις ἐπιχεῖν· χεῖρες ἐν ἑλάσει καλόπιν κεκλασμμέναι, σκέλεα *ξυγκεκαμμμένα. ἐναντίως γοῦν ἰγνύι κακόνπι κάμπτει). ἢν γὰρ ἐς τὸ ἔμπροσθεν ἕλκωσι), κυρτοῖ μὲν τὰ νῶτα, ἐπ' ἴσον τοῖσι μετάφρενοισι τῶν ἰσχίων ἐξωθουμένων· ῥάχις *ἕλκεται εὐθύ· κορυφὴ, κεφαλὴ πλησίον, ἐς θώρηκα συνενευκῶς· γένυς ὑπὸ τοῖσι στέρνοισι *πεπηγυῖα, χεῖρες συνηρεισμέναι, σκέλεα ἐντεταμένα. πόνοι ἀπάντων καρτεροὶ, φωνὴ ἀπάντων κλαυθμώδης. σπάζονται δὲ μύζοντες

* ἐρευθῆ.

* σπασμὸς.
* ἕκαστος.

* ὅλον.

* ξυγκεκαμμένα.

* ἕλκει.

* πεπηγυῖα.

quod deuoratur, impreſſioni non cedunt. Facies eſt rubida, variegata, oculi fermè rigentes, qui vix circumuoluantur, ſtrangulatio vehemens, ſpiratio vitioſa, manuum crurumque diſtentio, muſculi palpitantes, facies varijs modis diſtorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes ſtrident. In alio verò quodam & aures mouebantur. Ego ſanè vidi, & miratus fui, lotium ſupprimi uſque ad inſignem mejendi difficultatem, aut ſponte effundi, cùm veſica premeretur. Hæc utique omnibus conuulſionis generibus communia. Propria verò cuiuſque hæc ſunt. Tetani quidem in rectum totius diſtentio, nullam prorſus in partem detorta, neque declinans. Recta quoque ſunt crura & manus. Opiſthotonus verò retrorſum incuruat hominem, ut reflexum caput inter ſcapulas locetur, guttur extat: maxilla inferior plerunque dehiſcit, & rarò cum ſuperiore committitur. In reſpirando ſtertunt, venter & pectus prominent, lotium his minus contineri poteſt: abdomen intentum eſt, & ſi percutias, reſonans, manus retrorſum extentione detorquentur, crura inflectuntur. E contrario poplites vitioſè curuantur. At ſi in priorem partem contrahuntur, conuexa quidem his terga ſunt æqualiter cum parte pectori oppoſita, quam Metaphrenon Græci appellant. Coxendicibus extra pulſis, dorſum totum rectum eſt: vertex, caputque in pectus vergunt: mentum oſſibus pectoris affigitur: manus conſertæ ſunt, & cohærentes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis. Suſpirant autem muſſantes profun-

dius.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 26 sur 482

©BIUM

dius. Si pectus & ſpiritum morbus occupauerit, facilè migrant è vita. Bonum quidem ægrotanti, quod laboribus diſtortione, turpitudineque liberatur: præſentibus quoque hominibus minus triſte, ſeu filius, ſeu pater ſit. Verùm ſi in vita adhuc perdurent, ſpiritu licet vitiato, nihilominus permanente, prorſum verſus non arcus modo inſtar, verùm & orbis incuruantur, ut caput genibus adnexum habeant, cruraque ac terga in priorem partem refracta ſint adeò, ut genu articulus in poplitem depulſus eſſe videatur. Inhumana calamitas, iniucundus aſpectus, triſte intuenti ſpectaculum, & malum inſanabile. Ob inuerſionem autem vel ab amiciſſimis hominibus non agnoſcuntur. Votum quoque illis, qui adſunt, prius impium, nunc honeſtum efficitur, ægrum vita defungi, quo unà cum vita doloribus & acerbis malis liberetur. Quin etiam neque Medicus præſens atque aſpiciens, ad vitam, aut ad doloris leuamen, aut ad figuræ emendationem quicquam opis afferre poteſt. Nam ſi membra dirigere velit, viuentem ſanè hominem diſtraxerit diſcerpſeritque. Igitur victis à morbo nihil ultra ſubueniens contriſtatur duntaxat. Hæc verò eſt Medici magna infelicitas.

DE ANGINA.

Caput VII.

ANgina peracutus affectus eſt. Spiritus .n. cõpreſſio eſt. Duæ verò eius ſpecies ſunt: aut enim inſtrumentorũ ſpirandi phlegmone eſt, aut ſolius

εύθιον. ἢν μὲν ἔν ξ θώρηκος ἢ τ ἀναπνοῆς λάβῃ τὸ κακὸν, ῥᾳδίως ξ ζήν ἀπήγαγε· ἀγαθὸν μὲν τῷ νοσέοντι ἐς πόνων, ἢ διαφθορῆς, καὶ αἰχύνης ἀπαλλαγήν. ἀλυπότερον ᾖ καὶ τοῖσι παρεοῦσι, κἢν υἱὸς, ἢ πατὴρ *ἔῃ· ἢν δὲ ἐς τὸ ζῆν ἔτι διαρκέῃ τ ἀναπνοῆς, εἰ μὴ κακῆς, συνελεμμένης δ' ἔν, ἐς τὸ πρόσθεν ὀ τροχὸν μόνον, ἀλλὰ ἢ σφαιρῶν, ὡς τὴν κεφαλὴν *ἐπὶ τοῖσι γόνασι ἔχειν, ἢ τὰ σκέλεα ἢ τὰ νῶτα ἐς τὸ πρόσθεν κεκλάσθαι, ὡς δοκέειν ἐς ἰγνύην καταγόνυ τὸ ἄρθρον ἑξῶσθαι. ἑξαίφνης ἡ συμφορὴ, ἢ ἀτερπὴς μετὰ ἡ ὄψις, ὀδυνηρὴ ᾖ ἢ τῷ ὁρέοντι θέης· αὐήκεστον ᾖ τὸ ἄλγος· ἀγνωσίαι ᾖ ὑπὸ διαφθορῆς ἢ τῆς φιλτάτης αὐθρώποις· εὐχὴ ᾖ τοῖσι παρεοῦσι ἡ θεοῖσιν ἐχ ὁσίη, νῦν ἀγαθὴ γίγνεται, ἀπελθέμεναι τὸν βίοτον κάμνοντα, ἐς ἀπαλλαγὴν ξὺν τῷ ζῆν, καὶ τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀτερπέων κακῶν. ἀτὰρ οὐδὲ ἰητρὸς παρεὼν ὀρέων οὔτε ἐς ζωὴν, οὔτε ἐς ὀπονίην, ἀτὰρ οὔτε ἐς μορφὴν ἔπ ἐπαρκέει. εἰ γὰρ ἢ ἐπανθήσαι ἐθέλοι τὰ μέλη, ζῶντα αὖ διατμῆξαι ἢ *κατάξαι τὸν ἄνθρωπον. τοῖσι ἓν κεκρατημένοισι ὀκέπ ἐγχειρέων, ξυνάχθεται μοῦνον. ἥδε ἐστὶ τοῦ ἰητροῦ μεγάλη συμφορή.

*ἴλλ.

*κατὰ ἕξαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΓΧΗΣ.

Κεφάλ. ζ.

Ἡ συνάγχη κάτοξυ μὲν τὸ πάθος· ἀναπνοῆς γὰρ ἡ πίεσις· δύο δὲ τὰ εἴδεα. ἢ γὰρ τῶν ὀργάνων τῶν τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ φλεγμονὴ, ἢ μοῦνον τοῦ

©BIUM

τῆ πάθους mſ.
τῦ πνεύματος *πάθος, ἐφ' *ὡυτέω τὴν *αἰτίαν ἴσχοντος. ὀργάνων ἢ, παρισθμίων, *ἐπιγλωττίδος, φάρυγγος, κίονος, ἄκρης ἀρτηρίης· ἰῶ ἢ ἐπίνεμη ἡ φλεγμονὴ, καὶ γλώττης, καὶ γνάθων τῶν ἔσω. εἴτε *προβάλλεται τῶν ὀδόντων τὴν γλῶτταν ὑπερβολῆ μεγέθεος. πίμπλησι γὰρ τὴν χώρην ἑῦτοῦ σώματος, καὶ τὸ κρύπτον τουτέων *ὑπὸ, σὺν ὀδόντας ἀνίεται. συνάγχη καὶ κυνάγχη τόδε καλέεται, ἤτοι τῷ ξυνεχέι πάθεϊ τῷ περὶ τὴν ζώην, ἢ τῷ ξυνήθεϊ τῆς περιβολῆς τῆς γλώσσης καὶ ἐν ὑγείῃ. τῷ ἑτέρῳ ἢ εἴδεϊ τὰ ἐναντία ξύνεσι· ξύμπτωσις τῶν ὀργάνων, καὶ ἰσχνότης ἐπὶ μᾶλλον τῦ ἑκάστου φύσιος, καὶ πνιγμοὶ καρτεροὶ, ὡς δοκέειν σφίσι αὐτέοισι ἐς θώρηκα ἐς τὸ ἀφανὲς ἐγκεκρύφθαι τὴν φλεγμονὴν ἀμφὶ καρδίῃ καὶ πνεύμονα. συνάγχην τήνδε καλέομεν, οἷον συνεύσαν ἔνδον καὶ ἄγχουσαν. ἐμοὶ ἢ δοκέει αὐτέου ἑῦτοῦ πνεύματος μένου τὸ κακὸν *ἔμπαλιν, τροπὴν *πονηρὴν ἐς τὸ θερμότατον καὶ ξηρότατον τρεπομένου, ἄνευθεν ἑῦτοῦ σώματός τινος φλεγμονῆς. ἔστι ἢ μέγα τὸ θῶυμα. καὶ γὰρ ἐν χαρωνίῃσιν αἱ πνίξιες οὐ σωμάτων πάθεϊ *ὀξυτάτῃ γίγνονται, ἀλλὰ καὶ μιῇ εἰσπνοῇ θνήσκουσι *ἄνθρωποι, πρὶν τὸ σῶμα κακόν τι παθέειν. ἄλλος καὶ ὑπὸ *γλώσσης κυνὸς εἰς πνεύσαντος κύνον ἐς τὴν ἀναπνοὴν, οὔπω μὴν ἐνδιακόντω, λυσσᾷ ὁ ἄνθρωπος. τοιήνδε ἢν τῆς ἀναπνοῆς τὴν τροπὴν οὐκ ἀδύνατον γίγνεσθαι ἔνδοθεν· ἐπεὶ καὶ ἄλλα μυρία τῶν ἐν ἀνθρώπῳ τὴν αὐτὴν

ſpiritus in ſe ipſo cauſam habentis affectus. Inſtrumentorum quidem, tonſillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, ſummæ arteriæ. Quod ſi depaſcitur phlegmone, etiam linguæ & maxillarum interius : cùm ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extra dentes proferunt. Oris enim cauernam implet, & ipſius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche Græcè, Angina Latinè, & Cynanche, id eſt, canina angina nominatur: aut quoniam huiuſmodi animalia aſſiduè hoc malo vexantur, aut quòd etiam ſana linguam exerere conſueuerunt. Alteri autem generi contraria eueniunt, inſtrumentorum collapſio, *gracilitas quàm pro cuiuſque natura maior*, & ſtrangulatio vehemens : ut ipſimet in pectore, latentioribusque partibus circa cor atque pulmones abdita eſſe inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus, quaſi interius urgentem, atque angentem. Ego verò exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe, praua conuerſione ad calidiſſimum ficciſſimumque conuerſi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non eſt : nam in Charonæis ſtrangulatus citra ullum corporis affectum acutiſſimi contingunt : imò vel unica inſpiratione prius, quàm corpus aliquod maleficium contrahat, homines moriuntur. Quin etiam & à rabido cane, qui in faciem, dum ſpiritus adducitur, tantummodo inſpirauerit, & nullo pacto momorderit, in rabiem homo agitur. Talem igitur reſpirationis mutationem interius fieri haud eſt ex his, quæ fieri nequeant: quandoquidem & alia infinita eorum, quæ in homine ſunt, eandem

ſpe-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 28 sur 482

©BIUM

ſpeciem cum exterioribus cauſis obtinent. Succi perdentes intra corpus ſunt, & exterius. morbi quoque medicamentis pernicioſis aſſimiles, & à medicamentis talia vomunt, qualia ob febres vomere ſolent. Quocirca neque à ratione alienum eſt in peſtilentia, quæ Athenas afflixit, nonnullos exiſtimaſſe in puteos Pyreæi à Peloponenſibus venena fuiſſe iecta. Homines enim peſtilentis morbi cum lethalibus medicamentis ſimilitudinem ignorabant. Adeſt ſanè canis angina laborantibus tonſillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extra dentes & labia prominens: ſalitua effunditur, pituita craſſiſſima ac frigida defluit: facies rubicunda & inflata eſt: oculi exerti, patentes, valdè rubent, potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt, ſed ſtrangulatione vexati eos obſcurius ſentiunt: pectus & cor ardent: frigidi aëris deſiderium adeſt, & admodum exiguum inſpirant eouſque donec demum intercluſo ad pectus aëris tranſitu ſtrangulentur. Nempe quibuſdam cum pulmone vitium facilè communicatur. Hi verò permutatione moriuntur, febres ignauæ oriuntur, molles, nihil proficientes. At ſi alicui in bonum res vertitur, abſceſſus ſecundum aurem hinc atque inde exterius, aut interius in tonſillis fiunt. Quod ſi cum torpore non admodum tardè fiant, euadunt quidem, ſed cum dolore atque diſcrimine. Sin autem morbo in abſceſſum mutato tumor maior ſubeſt, in acutum

ἰδιλέωτοῖς ἔξωθεν αἰτίοις ἴσχει. χειλοὶ φθείροντες ἔσωθεν ἢ ἔξωθεν· ἀτὰρ ἢ νοῦσοι φαρμάκοισι θηλήτηρίοισι *ἴκελαι, ἢ ἀπὸ φαρμάκων ἐμέσιος οἷα πυρετῷ εἵνεκα. ὅθεν ἀδὲ ἀπεοικὸς ἐν τῷ λοιμῷ τῷ ἐν Ἀθηναίοισι, μετεξετέρους δοκέειν εἰς τὰ φρέατα ἐν τῷ πειραιεῖ, ὑπὸ πελοποννησίων ἐμβεβλῆσθαι φάρμακα. ἀ γὰρ ξυνίησαν ἄνθρωποι τὸ ξυνὸν τῆς κακῆς τῆς λοιμώδεος πρὸς τὰ θηλητήρια. ξυνίεσι δὲ τοῖσι μὴ κυναγχικοῖσι φλεγμονὴ παρισθμίων, φαρυγγέθρου, παντὸς τοῦ στόματος. γλῶσσα προπετὴς ὑπερ τοὺς ὀδόντας ἢ τὰ χείλεα· συλλοχόοι φλέγματα παχύτατον, ἀπορρέον ἢ ψύχον. ἐρυθροὶ τὰ πρόσωπα καὶ ἐπημμένοι, ὀφθαλμοὶ ἐξέχοντες, ἀναπετέες, ἐξέρυθροι· τὸ ποτὸν ἐς τὰς ῥῖνας ἀνακόπτεται· πόνοι καρτεροὶ, ἀλλὰ ἢ ὑπὸ τῆς πνιγὸς συνδιωκόμενοι ἀμαυρῶν. θώρηξ ἢ καρδίη φλέγεται· ποθὴ ψυχροῦ ἠέρος. εἰ ἀπνέουσι μικρὸν πρόσω, ἔς, τε καὶ ἀπεπνίχθησαν, ἐμφαγείσης τῆς ἐς τὸν θώρηκα δόσιος. τοῖσι δὲ ἐς πνεύμονα ἡ ξυνδοσις ῥηϊδίως· οἱ δὲ μεταξὺ θνήσκουσι, πυρετοὶ νωθροὶ, μαλακοὶ, ἀδὲν ὠφελέοντες. εἰ δέτῳ ἐς ἀγαθὸν τρέποιτο, ἀποστάσιες γίγνονται ἔνθα *παρ οὖς, ἔξω ἢ ἔνδον, ἐς τὰ παρίσθμια· κὴν μὲν ξυὺ νάρκη, μὴ κάρτα βραδέως, ἀσινέα γίγνονται μᾶλλον, ξυὺ πόνῳ δὲ καὶ κινδυνώδεα· λὺ δὲ τρεπομένων ἐς ἀπόστασιν ὄγκος μέζων ὑπογίγνεται, ἐς κορυφὴν τῆς ἀπο-

*κἰκλαι.

*κἀνθα m.f.

©BIUM

ἀποσάσιος ἀνισαμφὶς, ἀθρόον πνίγονται. Τάδε μὲν τὰ κυνάγχης εἴδεα. Ξυνάγχης δὲ, σύμπτωσις, ἰσχνότης, ὠχρώτης σημεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, *εἴσω δὲ δυσκότες, φάρυγξ καὶ γαργαρέων ἀνεσπασμένοι, παρίσθμια δὲ μᾶλλον προσπίζοντα, ἀφωνίη· πνιξὶ ἡ τοῦδε τοῦ εἴδεος τῆς πρόσθεν πολλόν τι κρατοτέρη, ἐν θώρηκι ἐόντος τοῦ κακοῦ, ἔνθα ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναπνοῆς. οἱ δὲ ὀξύτατοι θνήσκουσι αὐτημαρ· ἔστ' ὅπη καὶ πρὶν καλέσασθαι τὸν ἰητρὸν, οἱ δὲ καὶ ἐσκαλεσάμενοι οὐδὲν ὤναντο. ἀπέθανον γὰρ πρὶν ἢ τὸν ἰητρὸν ἐπὶ τέχνῃ χρήσασθαι. *ὁκόταν δὲ ἐς ἀγαθὸν τρέπεται, ἐπιφλεγμαίνει πάντα, ἅπερ ἐς τὸ ἔξω ἡ φλεγμονὴ ἀφικνέεται, ὡς συνάγχειν ἀπὸ κυνάγχης γίγνεσθαι· ἀγαθὸν δὲ καὶ ἐν θώρηκι οἴδημα καρτερὸν, ἢ ἐρυσίπελας ἐμφανέως. καὶ ἰητρὸς δὲ ἀγαθὸς, ἢ σικύῃ εἰς τὸν θώρηκα τὸ κακὸν ἀπήγαγε, ἢ σίνηπι ἐς τὰ σέρνα καὶ ἐς τὰ ἄνω γνάθους μέρεα ἐπιθεὶς, *εἵλκυσε ἔξω καὶ διέπνευσε· μετεξετέροισι δὲ, ἐς μὲν βραχὺ τὸ κακὸν ὑπὸ τουτέων ἀπετάθη ἔξω. ἀπαλυθὲν δὲ, ἀθρόως ἐπαλινδρόμησε, καὶ *ἐπανῆξε. προφάσιες δὲ μυρίαι, ψύξιες μᾶλλον, ἧσσον δὲ καύσιες, πληγαὶ, ὀστέων ἰχθύων διαπάρσιες ἐς τὰ παρίσθμια, ψυχροποσίαι, μέθαι, πλησμοναὶ, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς κακά.

*φαρυγαριὼν.

*ἐκήσοις m.f.

*εἵλκυσε.

*ἔπιξε.

abſceſſu inſurgente repente ſtrangulantur. Hæ ſunt planè caninæ anginæ ſpecies. Anginam autem collapſio, gracilitas, pallor comitantur, oculi caui, interius demerſi, fauces & gurgulio retracti, tonſillæ multò magis ſubſidentes, vocisque priuatio. Hujuſce ſpeciei ſtrangulatus longè, quàm prioris, violentior. Quippe cum in pectore malum ſit, ubi ſpirandi initium ponitur. eodem die moriuntur, *quorum acutiſsimum malum*, nonnunquam & ante, quàm Medicum accerſiuerint. Nonnulli & accerſito Medico nihil profecerunt, mortuus eſt enim æger ante, quam Medicus arte uteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quæcunque extrorſum phlegmone impulerit. Quare ex Synanche, id eſt, angina, fit cynanche, id eſt, canis angina. Bonum quoque eſt, ſi in pectore magnum ædema oriatur, aut inſigne Eriſypelas. Egregius verò Medicus aut cucurbitula in pectus malum detrahit, aut ſinapim oſſibus pectoris, aut partibus iuxta maxillas imponens extrinſecus *attrahit*, difflationemque molitur. Quibuſdam ſanè breui tempore vitium his auxilijs exterius tractum fuit, abſolutum verò ſubito recurrit, & *ſuffocauit*. Cauſæ utique infinitæ ſunt, refrigerationes magis, exuſtiones minus, plagæ, ab oſſibus piſcium penetrationes in tonſillas, frigidæ potus, ebrietates, ſaturitates, & mala à reſpiratione prodeuntia.

DE

©BIUM

DE AFFECTIBVS COLVMELLÆ.

Caput VIII.

Corpus calidum ex palato pendens, inter tonſillas poſitũ, Columna & Gurgulio nominatur. Vua enim affectionis nomen eſt. Columella natura neruus eſt, ſed humidus. Nam in humido loco ſitus eſt. Iſte itaque gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim phlegmone craſſeſcit, æqualisque à baſi uſque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore ſuffuſus. Columna huiuſce vitij appellatio eſt. Si in extrema tantum parte rotundatur, & *in creſcendo, vel, & in illa amplitudine* liuet, atque ſubnigricat, Vua huiuſmodi affectus nominatur: omnia enim uuæ ſimilia ſunt, & figura, & color & magnitudo. Tertius affectus eſt membranarum ab utraque parte jacentium, quæ veluti ſquamæ latæ, aut veſpertilionum alæ conſpiciuntur: id genus morbi Lorum vocatur: loris enim ſimiles ſunt membranarum in latum explicationes. At ſi in tenuem & oblongam membranam columella deſinat, veluti urinaculum in extremis habens, Craſpedon Græci hunc affectum nominant, quod montis radicem vel pedem ſignificat. Latino caremus vocabulo. *Naſcitur autem iſtud ſponte quidem ex fluore*, quemadmodum & alia vitia. Fit verò & per abſciſſionem obliquè factam ab uno tantum latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis columella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verum affectus ipſe perſpicuus eſt. Omnia

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ κιόνιδα κακῶν.

Κεφάλ. ή.

Τὸ ἀπὸ τῆς ὑπερῴης * ἐγκρεμὲν σῶμα σαρκῶδες μεσηγὺ τῶν παρισθμίων, κίων καὶ γαργαρεὼν καλέεται. σταφυλὴ γὰρ πάθεος ἐστὶν οὔνομα. νεῦρον μὲν ἔστι καὶ ἡ κιονὶς τῷ φύσιν, ἀλλ' ὑγρὸν. ἐν γὰρ ὑγρῷ κεῖται χωρίῳ. ὅθεν ἂν ὁ γαργαρεὼν πλέονα πάσχῃ πάθεα. καὶ γὰρ ὑπὸ φλεγμονῆς παχύνεται, ἴσος ἀπὸ τῆς βάσιος ἄχρι τοῦ πέρατος ἄκρου, ὑπαιθρος γιγνόμενος, καὶ ἐρύθημα ἴσχει. κίων μὲν τοῦτο τὸ πάθεος ἡ ὑπόκλισις. εἰ κατὰ πέρας μοῦνον στρογγύλοι, καὶ μεγέθει πελιδνὸς γίγνοι, καὶ ὑπομελανίζει, σταφυλὴ ἐπώνυμον τόδε τὸ πάθος. πάντα γὰρ ἴκελα αὐτέῃ, καὶ σχῆμα καὶ χροιὴ καὶ μέγεθος. τρίτον πάθος ἐστὶ ὑμένων, ἔνθα καὶ ἔνθα, οἷόν περ λέπεα πλατέα, ἢ νυκτερίδων πτέρυγες ἐκφαίνονται· ἱμάντιον τόδε καλέεται. ἱμάσι γὰρ ἴκελαι αἱ τῶν ὑμένων εἰς πλάτος ἐξαπλώσιες. εἰ δὲ ἐς λεπτὸν καὶ ἀμήχανον ὑμένα τελευτᾷ κιονὶς, οἷόν τι οὐραχὸν καὶ πέρας ἴσχουσα, κρεμαστὸν τὴν ἐπωνυμίην ἴσχει. γίγνεται * καὶ τόδε καὶ αὐτομάτως μὲν ἐκ ῥεύματος, ὅκωσπερ καὶ ἕτερα· ἀτὰρ καὶ ἀπὸ τομῆς ἐπικαιρίης, ἐγκαταλιπόντος τοῦ ἰητροῦ ὑμένα κατὰ μίαν πλευρήν. ἢν δὲ δικρόα ὑμέσι διστέοισι ἐγκρεμέσι ἔνθα καὶ ἔνθα γίγνηται, οὔνομα μὲν οὐκ ἴσχει, τὸ δὲ πάθος ἔκδηλον· ἅπαντα γὰρ ῥηΐδιον θεσπάμφυον γιγνώσκειν. πλὴν δὲ

* ὑπερῴης. * καὶ

©BIUM

δὲ ἐπ' αὐτέοισι πᾶσι, καὶ ἧκιστα ῥηϊδίως καταπίνεσι. βὴξ ἐπὶ πᾶσι μὲν, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῖσι ἰμαντίοισι, καὶ ἐπὶ τοῖς κραασπέδοισι. γαργαλισμὸς γὰρ τῆς ἀρτηρίης ἀπὸ τῶν ὑμένων γίνεται· ἐπὰν δὲ ὅπη δὲ καὶ ἐνσάζει τι τῶν ὑγρῶν λάθρη ἐς τὴν ἀρτηρίην, ὅθεν ἀναβήσεσι· ἐπὶ δὲ τῇ σαφυλῇ καὶ τῷ κίονι δύσπνοια ἐπὶ μᾶλλον, καὶ κάρτα πονηρὴ κατάπωσις. καὶ γὰρ ἐς τὰς ῥῖνας ἐπὶ τῶν δὲ τὸ ὑγρὸν ἀναθλίβει, συμπαθίῃ τῶν παιδιώμιων. γηραιοῖσι δ' κίονων συνηθης, σαφυλὴ δὲ νέοισι καὶ ἀκμάζουσι. πολύαιμοι γάρ, καὶ ἐπιφλεγμαίνει μᾶλλον. ἡδάσκουσι δὲ καὶ *παισὶ, τὰ ὑμενώδεα. τάμνειν δὲ πάντα, ἀσινέα· ἐπὶ δὲ τῇ σαφυλῇ ἔπ' ἐρυθριῶσι, αἱμορραγίη, καὶ πόνοι, καὶ φλεγμονῆς ἐπίδοσις.

* παιδίοις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ παρίθμια ἑλκῶν. Κεφάλ. θ'.

Ἕλκεα ἐν τοῖσι παρισθμίοισι γίγνεται, τὰ μὲν ξυνήθεα, εὐήθεα, καὶ ἀσινέα. τὰ δὲ ξένεα, λοιμώδεα καὶ κτείνοντα. εὐήθεα μὲν ὁκοῖα καθαρά ἐστι, καὶ σμικρὰ καὶ ἀβαθῆ, ἁδὲ ἐπιφλεγμαίνει. καὶ ἀνώδυνα. λοιμώδεα δὲ ἐστὶν ὁκόσα πλατέα, κοῖλα, λιπαρὰ, ἐπιπάγῳ λευκῷ, ἢ πελιδνῷ, ἢ μέλανι συνεχόμενα. ἄφθαι τοὔνομα τοῖσιν ἕλκεσι. ἢν δὲ καὶ ὁ ἐπίπαγος ἴσχῃ βάθος, ἐσχάρη τὸ πάθος καὶ ἔστι καὶ καλέεται. ἐν κύκλῳ δὲ τῆς ἐσχάρης ἐρύθημα γίγνεται καρτερὸν, καὶ φλεγμονὴ, καὶ πόνος φλεβῶν ὡς ἐπ' ἀνθρακῶδες, καὶ μικρὰ διέξοδος ἰχῶρος. ἐπὰν δὲ ἀποπέσῃ τὸ ἔσχαρον, καὶ ἐκκαθαρθῇ τὸ ἕλκος, ἐπιπολάζει ἐπὶ τῷ χείλεϊ τῷ ἑλκέος ὑπόπυον λεπτὸν, καὶ ἐπὶ τῷ πυθμένι ὑπόπυον παχὺ, καὶ ἐπὶ τῷ ἐσχάρῃ

©BIUM

læ, quas Græci Exanthemata vocant, orientes, hisque aliæ superuenientes in unum coalescunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id si *exterius* in os depascendo serpit, ad Columellam usque peruenit, ipsamque excedit, & linguam etiam occupat, & gingiuas, & frena, id est, dentium alueolos, dentesque inde labefactantur, & denigrescunt. In collum etiam phlegmone erumpit: atque isti haud ita multis diebus post phlegmone, febribus, fœtore, inediaque consumti intereunt. At si in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die strangulat. Pulmo enim & cor neque talem odoris fœditatem, neque ulcera, neque sanioſos humores sustinent: sed tussis spirandique difficultas enascitur. Causa maleficij tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum, adstringentiumque deuoratio. Quandoquidem hæ partes pectori ad vocem spiritumque edendum inseruiunt: & ventri ad alimenti transmissionem, & gulæ ad eiusdem deuorationem obsequio sunt. Internis verò partibus si quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ & pectori, ad isthmum & tonsillas, & loca ibi posita mali consensus & eructationes perueniunt. Quapropter pueri usque ad pubertatem maximè hoc morbo tentantur. Præcipuè nanque pueri multum frigidumque aërem inspirant. Quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscunt, & frigidam potant, & excandescentes ac ludentes altius vociferantur. Puellis quoque usque ad menstruæ purgationis tempora hæc vitia usitata sunt. Regio Aegypti horum affectuum planè fœcunda est. Aër enim spirando siccus adducitur. Varios præterea cibos suggerit. Radices enim, herbæ atq; olera

θήματα, ἀφαὶ γιγνόμενα, ἔπειτα προσεπιγιγνόμενα, συνήφθη τὲ αὖ, καὶ πλατὺ ἕλκος ἐγένετο. κἢν μὲν ἔξω ἐς τὸ σῶμα *νέμηται, ἐπὶ τὲ τὴν κιονίδα * νεμῆται.
ἥκετὲ μέχρι, καὶ τὲ τὴν ἀπέφαμμα, καὶ ἐς τὴν γλῶσσαν ἐσκεδάσθη, καὶ ἐς ἕλα, καὶ ἐς χαλινούς· καὶ ὀδόντες ἐκινήθησαν καὶ ἐμελανίσθησαν, καὶ ἐς τὸν πάχηλον ἡ φλεγμονὴ ἐξώκειλε. καὶ οἵδε μὲν — ὀλυγήμεροι θνήσκουσι φλεγμονῇ, καὶ πυρετοῖσι, *κακωδίῃ καὶ ἀποσιτίῃ· * κακοδμίῃ.
λεῖ δὲ ἐς τὸν θώρηκα νέμηται διὰ τῆς ἀρτηρίης, καὶ αὐτῆμαρ ἀπέπνιξε. πνεύμων γὰρ καρδίη, οὔτε ὀδμῆς τοιῆσδε, οὔτε ἑλκέων, οὔτε ἰχώρων ἀνέχων, ἀλλὰ βῆχες καὶ δύσπνοιαι γίγνονται· αἰτίη μὲν ἓν ἔργῳ τῷ παγεῖ καὶ ψυχρῶν, καταπόσις ψυχρῶν, *πεπτέων, θερμῶν, ὀξέων, συφόντων. τάδε γὰρ τὰ μέρεα, καὶ θώρηκι, εἰς φωνὴν καὶ ἀναπνοὴν, καὶ κοιλίῃ ἐς τροφῆς διαπομπὴν, καὶ στομάχῳ ἐς κατάποσιν *διακονέει. εἰ δὲ καὶ τοῖσιν ἔνδον τι συμβαίη πάθος, κοιλίῃ, καὶ στομάχῳ, καὶ θώρηκι, ἐστὸν ἰσθμὸν καὶ τὰ παρίσθμια, καὶ τὰ τῇδε χωρία ξὺν κακῷ ἡ ἀναφορὴ καὶ ἀπερύξιες. διὰ τόδε παιδία μάλιστα πάσχει ἄχεις ἥβης. μάλιστα γὰρ παιδία καὶ *μεγάλα καὶ ψυχρὸν ἀναπνέει. πλεῖστον γὰρ τὸ θερμὸν ἐν τουτέοισι. ἀκρατέα δὲ καὶ ἐδωδῆς, καὶ ποικίλων ἐπιθυμίη, καὶ ψυχροποσίη· καὶ βοῆσαι μέγα καὶ ἐν ὀργῇ, καὶ ἐν παιδιῇ. καὶ κέρηισι δὲ, μέχρι καθάρσιος ἐπιμηνίων τάδε ξυνήθεα. χώρη δὲ πίνει Αἴγυπτος μάλιστα. καὶ γὰρ ἐς ἀναπνοὴν ἔνι ξηρὴ, καὶ ἐς ἐδωδὴν ποικίλη. ῥίζαι γὰρ καὶ βολβοὶ, καὶ λάχανα * μέγα.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 33 sur 482

©BIUM

πολλὰ, καὶ σπέρματα δριμέα, καὶ ποτὸν παχὺ ὕδωρ μὲν, ὁ Νεῖλος, δριμὺ δὲ τὸ ἀπὸ τῶν. κριθέων, καὶ τὸ τῶν βρυτέων πόμα. τίκτει δὲ καὶ ἡ *Συρίη, μάλιστα κοίλη· ὅθεν αἰγύπτια καὶ συριακὰ *ἕλκεα τάδε κικλήσκουσι. τρόπος τε θανάτου, οἷος. πόνος μὲν δριμὺς καὶ θερμὸς, ὡς ἐπ' ἄνθρακος, ἀναπνοὴ κακή. ἀναπνέουσι γὰρ ὀδμὴν σπεδόνα καρτερήν. τὸ αὐτὸ δὲ πάλιν συντόνως τὴν ὀδμὴν ἐκπνέουσι ἄσειροι, ὡς μηδὲ ἑωυτέων τὴν ὀδμὴν ἀνέχεσθαι. ὠχροὶ ἢ πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα, πυρετοὶ ὀξέες, δίψος, ὡς ἐκ πυρός. τὸ δὲ ποτὸν οὐ προσίενται, δέει τῶν ἐμπόνων. ἄσονται γὰρ ἤν τοῖσι παρειδμίοισι ἐνθλίβωσι, ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἀναδέχηται. καὶ ἢν μὲν κατακέωνται ἀνακαθίζουσι, ἀνακεκλίαται οὐκ ἀνέχόμενοι. ἢν δὲ ἀνακαθίσωσι, ὑπὸ *ἀπειρίης αὖθις ἀνακλίνονται. τὰ πολλὰ δὲ ὀρθοσάδην προΐασι. ἀκρασίῃ γὰρ ἡσυχίης, τὴν ἠρεμίην φεύγουσι, πόνῳ πόνον λύσαι θέλοντες. ἀναπνοὴ εἴσω μεγάλη. ψυχρὸν γὰρ ἠέρα ποθέουσι ἐς ἔμψυξιν. ἔξω δὲ σμικρή. πρόσω γὰρ ἐόντα τὰ ἕλκεα, προσεμπίπτεται ὑπὸ θέρμης τῆς ἀναπνοῆς. βράγχος, ἀφωνίη καὶ τάδε ἐπὶ τὸ κάκιον ἐπείγει, εὖτε ἀθρόον καταπεσόντες εἰς τὴν γῆν, ἐξέλιπον.

ἐκκηθίων.

ἐκκοιλη συρία μάλιστα.

*ἀπειρίης.

ibi largè proueniunt, & acria semina, & potio crassa, ut pote Nili aqua. Sibi uerò Ægyptij ex ordeo, & ex flocibus seu uinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maximè illa quæ Cœle, id est, caua nominatur, huius modi morbos procreat. Vnde Ægyptia & Syriaca ulcera id genus appellãt. Modus uerò mortis quàm miserrimus accidit. Dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, spiritus uitiatus. Exhalant enim maximæ putredinis odorem, *quo quidem protinus pectus uicissim adflant: usq; adeo sibi displicent, ut non* suum ipsorum odorem ferre queant. Pallida his seu liuida facies, febres acutæ, sitis, ut igne accensi uideantur: Potum, ueriti dolores, non admittunt. Tristantur enim, cùm tonsillæ comprimuntur, aut potus in nares resilit. Cumque decumbunt, surgunt, ut sedeant, decubitum non ferentes. Quod si sedent, *sui intolerantes*, iterum decumbere coguntur. Plærunque autem recti stantes obambulant. Nam *quietis impotentia quietem refugiunt*, dolorem tollere dolore tentantes. In spiratio magna est, frigidum enim aërem ad refrigerationem desiderant: expiratio uerò parua. Nam ueluti igne exusta ulcera cùm sint à calido præterea spiritu incenduntur, raucitas adest, uox nihil significat. Atque hæc in peius ruunt, cum subitò in terram collapsis anima deficit.

ΠΕΡΙ ΠΛΕΥΡΙΤΙΔΟΣ.

Κεφάλ. ι.

Ὑπὸ τῆσι πλευρῆσι καὶ τῇ ῥάχι,

DE PLEVRITIDE, ID EST, MORBO LATERIS.

Caput X.

SVb costis, dorso, & internis pectoris

ad

©BIUM

ad jugula uſque tenuis membrana robuſtaque oſſibus, inhærens ſubſtrata eſt, cui nomen ſuccingens inditum eſt. Inhac cũ phlegmone ſuborta fuerit, ignis adeſt cum tuſſi & ſputis uarijs. Pleuritis morbus iſte à Græcis appellatur. Opus eſt autem omnia hæc inter ſe conſonare, atque conſpirare ab una cauſa pendentia. Quotquot enim ex his ſparſim alia ab alia cauſa proueniunt, & ſi omnia ſimul ingruunt, Pleuritis non uocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad jugula aſcendens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis eſt. In ſua enim ipſius *membrana* collocatur. In oppoſitam uerò partem decubitus dolorem concitat. A pondere enim, & phlegmone, & ſuſpenſione in omnes membranæ continuas partes ad humeros uſque & jugula, quibusdam uerò & in terga, & in dorſi ſcapulas dolor protenditur. Pleuritida ueteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, uel coſtarum. Eam uerò ſequitur difficilis ſpiritus, uigilia, ciborum faſtidium, malarum rubor hilaris, tuſſis arida: ſputa ægre exeuntia, pituitoſa, aut bilioſa, aut abundè cruenta, aut ſubflaua: & hæc ordinem non ſeruantia, ſed aliâs alia aduenientia ac recedentia. Ex omnibus uerò peius eſt, ſi cruentum ſputum deſit. Delirant autem & nonnunquã comate occupantur: *& in illo ſopore iactantur.* Itaq; ſi in malũ uertatur morbus omnibus in peius uergentibus, intra ſeptimã iſti in ſyncopam lapſi conſumuntur. At ſi in ſecunda hebdomada educi

ἡ πλευρίτις νόσος ἐστὶν ἥδε, ἄχρι κλειδῶν, ὑμὴν λεπτὸς καὶ ταινιώδης ὑπέστρωται, τῷ ὀστέῳ πρόσπεφυκὼς, ὑπεζωκὼς τοὔνομα. ᾧδε ἐπὴν φλεγμονὴ γένηται, πῦρ ξὺν βηχὶ, καὶ πτυάλοισι ποικίλοισι, πλευρῖτις τὸ πάθος καλέεται. χρὴ δὲ ταῦτα* ἀλλήλοισι ξυνῳδέα καὶ ξυμπνοια ἔμμεναι, ἀπὸ μιῆς αἰτίης ξύμπαντα. ὁκόσα γὰρ τουτέων σποράδην ἄλλα ὑπ' ἄλλης αἰτίης γίγνεται, κὴν τὰ πάντα ἅμα ἐπιφοιτήσῃ, οὐ καλέεται πλευρῖτις. ξύνεσι δὲ πόνος ὀξὺς ἄχρι κλειδέων, πῦρ θερμὸν, καὶ ἀκλησις, ἐπὶ μὲν τὴν φλεγμαίνουσαν πλευρὴν, εὔφορος. ἐνέδρη γὰρ ἵζει τῇ ἑωυτέου ὁ ὑμήν· εἰς τὸ ἐπέκεινα δὲ, ἐπώδυνος. ὦθεῖ γὰρ τὸ ἄχθος καὶ τῆς φλεγμονῆς, καὶ τῆς ἐξαρτήσιος, ἀποτείνει ἡ ὀδύνη ἄχρι τῆς ἀπάσης ξυναφίης ξυμέν, ἐς ὤμους τε κλειδας· μετεξετέροισι δὲ καὶ ἐς νῶτα, καὶ ἐς ὠμοπλάτην τὴν νωτιαίην, τὴν, πλευρῖτιν ἐκάλεον οἱ παλαιοὶ. παρέπεται δὲ δύσπνοια, ἀγρυπνίη, ἀποσιτίη, μήλων ἐρύθημα φαιδρὸν, βὴξ ξηρὴ, πτύελα μόλις ἀναγόμενα, φλέγματα ἢ χολώδεα, ἢ διαιμον καταχορέοντα, ἢ* ὑπόξανθον. καὶ τάδε τέξιν οὐκ ἰσχνά, ἀλλοίη δὲ ἄλλα ἐπιφοιτέοντα καὶ ἀπογινόμενα. κάκιον δὲ ἁπάντων, ἢν τὸ διαιμον ἐκλείπῃ. γίγνονται δὲ παραλῆροι· ἔνι δ' ὅτε καὶ κωματώδεες, καὶ ἐν τῇ καταφορῇ παράφοροι. ἢν μὲν οὖν ἐς κακὸν τρέπηται ἡ νοῦσος, πάντων ἐπὶ τὸ κάκιον ἐπιδιδόντων, ἐντὸς ἑβδόμης οἵδε θνήσκουσι ἐς συγκοπὴν ἐμπεσόντες· ἢν δὲ ἀπὸ τῆσδε ἐς δευτέρας ἑβδομάδος ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναγωγῆς τῶν

* πάντα. m. f. * ξύμπνοα.

* ὑπόξανθον.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 35 sur 482

©BIUM

πυέλων γίγνη), καὶ τῷ ξυντεινόντων κακῶν, ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην θνήσκουσι. ἐὰν ὅπη ἢ μεσηγὺ τούτου χρόνε, ἐς πνεύμονα πάντων ξύνδοσις γίγνε). ἕλκει γὰρ πνεύμων ἐς ἑωυτὸν καὶ μανὸς, καὶ θερμὸς ἐὼν, καὶ ἐς ὁλκὴν τῷ πέλας κινδύμβος, εὖτε ἀθρόον ἀπεπνίγη ἄνθρωπος, μεθασάσει τοῦ πάθεος. ἢν δὲ ταύτην ὑπερέλθῃ ὁ νοσέων, καὶ ἐντὸς εἰκοσῆς μὴ ἀποθνήσκη, ἔμπυος γίγνε). τὰ δὲ μὴ ἔν, ἢν ἐς κακὸν ἐπιδιδῷ, ἢν δὲ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τρέπῃ), αἱμορραγίη διὰ ῥινῶν λαβοῦσα, εὖτε ἀθρόον λύε) ἡ νοῦσος. ἐπειδὴ καὶ ὕπνος καὶ ἀναγωγὴ φλεγμάτων, ἔπειτα δὲ χολωδέων λεπτῶν, ἐπὶ δὲ μᾶλλον λεπτοτέρων, αὖθις δὲ διαίμων, παχέων, σαρκοειδέων. κἢν ἐπὶ τῷ διαίμων παλινδρομέῃ μὴ ἡ χολή. ἐπ' αὐτῇ δὲ φλέγμα, ἀσφαλὴς ἡ ἀποκάθασις. καὶ τάδε, ἢν ἀπὸ τρίτης ἡμέρης ἄρχηται, καὶ ῥηϊδίως ἀναβήσεσι, λεῖα, ὁμαλὰ, ὑγρὰ, στρογγύλα. ἐς ἑβδόμην γὰρ καθίσαν), εὖτε καὶ κοιλίης ἐπιταραχθείσης χολωδέων, ἀναπνοῆς κάθασις, γνώμη ὑγιὴς, πυρετοὶ ἐνδιδόντες, ἔυσιτοι. ἢν δὲ ἀπὸ τῆς δευτέρης ἑβδομάδος τάδε ἄρξη), ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην καθίσαν). ἢν δὲ μὴ, εἰς ἐμπύημα τρέπε), εὖτε ῥίγεα ἐνδείκνυ), πόνοι νυγμαλώδεες, ἀναπαθίνυσθαι θέλουσι, ἀναπνοὴ κακίων. δέος τότε μᾶλλον μὴ πνεύμων ἀθρόον τὸ *πύος ἕλκυσας, ἀποπνίξῃ τὸν ἄνθρωπον, τὰ πρῶτα καὶ τὰ μείζω διαφυγόντα κακά. ἢν δὲ ἐς τὸ μεσηγὺ τῶν πλευρέων ῥέψῃ, καὶ διασήσῃ τάσδε, καὶ κοιλίην ἐς τὸ ἔξω

* πῦον, ἄλλως. τὸ πῖον.

sputa incipiant, & mala augescant, decimo quarto die pereunt. Nonnunquam sanè intra huius temporis spatium omnium in pulmonem transitus est. Trahit enim in se ipsum pulmo rarus & calidus, & ad proxima trahenda sese commouens. Tuncque morbi *transitu seu migratione* repente homo strangulatur. Cæterùm si diem hunc ægrotus transierit, atque intra uicesimum non moriatur, in empycum, hoc est, pectore suppuratum euadit. Hæc profectò, si morbus ad perniciem tendat, eueniunt. At si in melius uergat, sanguinis è naribus larga profusio cum impetu succedit: tuncque repente morbus discutitur. Quandoquidem & somnus oritur, & pituitæ reiectio aduenit, postea bilioforum tenuium, deinde multò tenuiorum, rursum uerò cruentorum, crassorum, carnis formam referentium. Quòd si post cruenta iterum exeat bilis, post ipsam pituita, secura est hæc in pristinum restitutio. Hæc si tertio die incipiunt, & facilè extussiunt, læuia, æqualia, humida, rotunda: septimo die liberantur. Quando & uenter bilioſa exturbat, spiratio conquiescit, mens ad se redit, febres decrescunt, ciborum appetentes sunt. Si secunda uerò hebdomada hæc inchoantur, decimo quarto die sanantur: sin minus, in empyema, hoc est, pectoris suppurationem morbus uertitur. Id uerò rigores indicant, doloresque punctorij sedere cupiunt, spiritus deteriùs ducitur: tunc metus maior est, ne pulmo pus multum subitò attrahens hominem suffocet: qui prima & maiora mala euaserat. Verum enim uerò si inter costas morbus irrepserit, easque disiunxerit & phlegmones fastigium extrorsum

de

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 36 sur 482

©BIUM

deprom ſerit, aut uerſus inteſtina eruperit, plerunque homo ad ſanitatem redit. Inter anni tempora hyems maximè huius morbi ferax eſt: ſecundò autumnus: uer minus, niſi interdum frigidum ſit: æſtas uerò minimè. Quantum ad ætates attinet, inprimis ſenes pleuritidi ſunt obnoxij: qui etiam ſæpius, quam alij, liberantur. Neque enim magna phlegmone in arido corpore excitari poteſt, neque in pulmonem tranſitus facilis eſt. Quippe quæ eſt in ſenecta, quàm in alia ætate frigidior: quando & ſpiratio parua eſt, & omnium attractio imbecilla. Iuuenes autem & uiri haud ita frequenter in hunc morbum incidunt: uerùm neque admodum frequenter euadunt. Nam neque ab exigua cauſa, neque ob exiguam phlegmonem ægrotant. In magnis autem maius ineſt periculum: & pueri minimè pleuritide corripiuntur, minusque ab ea periclitantur: quandoquidem puerilia corpora rara, humida, fluxaque ſunt, ac multa eſt in eis diflatio atque *exhalatio*. Quo circa neque magna contrahitur phlegmone. Ea eſt huius ætatis in hoc morbo felicitas.

*προσβάλη), ἢ ἐς ἕντερον ἐκραγῇ, ἃ πολλὰ φθείρεται ἄνθρωπος. φέρει δὲ τὴν νόσον ὥρη μὲν, χειμὼν μάλιστα πάντων, δεύτερον φθινόπωρον, ἧς δὲ ἧσσον, ἦν μήκοτε ψυχρὸν γίγνοιτο. θέρος δ' ἥκιστα. ἡλικίη, πρῶτον μὲν ἀλλων πάσχουσι γέροντες, οἵ γε μᾶλλον ἑτέρων τὸ πάθος διαδιδράσκουσι. ὅτε γὰρ μεγάλη αὐ γίγνοιτο φλεγμονὴ ἐν ξηρῷ τῷ σκήνει, οὔτε ἐς πνεύμονα μετάστασις. ψυχρότερος γὰρ, ἢ ἐπὶ ἄλλης ἡλικίης ἡ ἀναπνοὴ σμικρὴ, ἡ δὲ ὅλκὴ ἁπάντων ὀλίγη. νέοι δὲ καὶ οἱ ἐπ' ἀκμῆς, ἃ μάλα μὲν πάσχουσι, ἀτὰρ οὐδὲ μάλα φθείρονται. ἃ γὰρ αὖ πάθοιεν ἐπὶ σμικρῇ αἰτίῃ οὐδὲ σμικρῇ φλεγμονῇ. ἐπὶ δὲ τοῖσι μεγάλοισι μείζων ὁ κίνδυνος. παῖδες ἥκιστα νοσέουσι πλευρῖτιν. ἀτὰρ καὶ ἧσσον θνήσκουσι. τάτε γὰρ σώματα μανὰ, καὶ ταὐγρὰ εὔροα, καὶ πολλὴ ἡ διαπνοὴ καὶ ἀποφορή. ὅθεν δὲ μεγάλη ξυνίσταται φλεγμονή. ἥδε τῆς ἡλικίης εὐτυχίη ἐν τῷδε τῷ πάθει.

* προσβάλλει τινὰ, ἄλλως, προσβάλλεται.

† μεγάλα.

ARETÆI CAPPADOCIS de cauſis & ſignis acutorum morborum

LIBER SECVNDVS.

Α'ΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν, βιβλίον δεύτερον.

* ὀξέων παθῶν αἴτια & σημεῖα.

Hæc inſunt in ſecundo libro.

De pulmonaria. Cap. I.
De ſanguinis reiectione. cap. II.
De Syncopa. cap. III.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ·

Περὶ πνευμονίης. α.
Περὶ αἵματος ἀναγωγῆς. β.
Περὶ συγκοπῆς. γ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 37 sur 482

©BIUM

Περὶ καύσων. δ.
Περὶ χολέρης. ε.
Περὶ εἰλεοῦ. ς.
Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέων παθῶν. ζ.
Περὶ τῆς κατὰ τὸν κοίλιον φλεβὸς ὀξείης
*νόσου. η.
Περὶ τῶν κατὰ τὰς νεφρὰς ὀξέων
παθῶν. θ.
Περὶ τῶν κατὰ τὸν κύστιν ὀξέων παθῶν. ι.
Περὶ ὑστερικῆς πνιγὸς. ια.
Περὶ σατυριάσεως. ιβ.

*νόσου. Lege νεύσου.

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΟΝΙΗΣ.

Κεφάλ. ά.

Δυοῖσι τοῖσι πρώτοισι, τροφῇ καὶ πνεύματι, τὰ ζῶα ζῇ. τουτέων ὃ πολλὸν ἐπικαιροτέρη, ἡ ἀναπνοή. ἢν γὰρ ἐπόχη τις αὐτὴν, ὀλίγον μὲν διαρκέσει, ἀλλ' αὐτίκα ἀπόλλυται ὁ ἄνθρωπος. ὄργανα δὲ μυεία. ἀρχὴ μὲν ῥῖνες, ὁδὸς ἀρτηρίη, χώρη δὲ πνεύμων, θώρηξ δὲ, *πνεύμονος ἕρμα καὶ δοχή. ἀλλὰ τἄλλα μὲν ὅκως ὄργανα μένον διακονέει τῷ ζώῳ. πνεύμων δὲ καὶ τὴν αἰτίην ἴσχει τῆς ὅλης. ἐνίζει γὰρ αὐτέου μέσον σπλάγχνου θερμὸν ἡ καρδίη, ζωῆς καὶ ἀναπνοῆς ἀρχή. ἡ δὲ καὶ τῷ πνεύμονι τῆς ὅλης τοῦ ψυχροῦ ἠέρος τὴν ποθὴν ἐνίησι. ἐμφλέγει (γὰρ) αὐτὸν, ἕλκει δὲ καρδίη. πρῶτον τοιγαροῦν ἢν μὲν ἡ καρδίη πάθῃ, ἀναπνοὴν *μαχρὰν τοῦ

*μαχρὰν. Lege μακρὰν.

DE PVLMONARIA.

Caput I.

OB duo potissimum uiuunt animalia, escam uidelicet & spiritum. Ex his multò magis uitæ conducit spiratio. Hanc enim si quispiam supprimat, non diu fuerit incolumis: sed protinus interibit. Huius instrumenta multa parata sunt. Initium sunt nares: uia est arteria: locus continens pulmo. Pectus autem pulmonis est uallum & conceptaculum. Verum cætera ut instrumenta solum animali subseruiunt, pulmo uerò attrahendi causam in se continet. Namque in ipso medio calidum uiscus sedet cor uitæ spirandique principium. Id pulmoni quoque attrahendi frigidi aëris cupiditatem injicit: siquidem ipsum incendit, uerum cor est, quod attrahit. Imprimis igitur si cor affectum est, non diuturna est mortis

©BIUM

mortis dilatio. Si pulmo malè habet, puſillam quidem ob cauſam difficulter ſpirat, *miſerè uiuit*, mors tardiſſimè aduenit, ſi quis medelam adhibet. Si uitium inſigne fuerit, qualis eſt phlegmone, ſtrangulatus ſequitur, uocis ſpiritusque ſublatio: ſubitanea pernicies imminet. Hæc eſt ægritudo ea, quam Græci peripneumoniam. Latini pulmoniam dicunt, *inflammatio* ſc: pulmonis. *Quam* febris acuta comitatur, quibus accidit thoracis grauitas, doloris carentia, ſi ſolus pulmo inflammatur. Quippe qui naturaliter *doloris* immunis ſit, ob corporis raritatem lanis aſſimilis. Aſperæ arteriæ in ipſo inſertæ ſunt, cartilaginoſæ, & ipſæ dolorem non ſentientes. Muſculorum pulmo expers eſt: neruos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos. His de cauſis pulmo dolorem non percipit. At ſi quæpiam ex membranis eum ambientibus & ad pectus deligantibus inflammatur, adeſt tunc & dolor, ſpiritus eſt deprauatus calidus, *ſedere cupiunt in rectum habitum ad reſpirationem*, ad id enim hic eſt ſitus aptiſſimus: rubeſcit facies, ſed malæ præcipue, oculorum album nitidiſſimum ac pingue eſt: ſummæ nares ſimæ ſunt: uenæ temporum, uel etiam colli elatæ apparent, cibos auerſantur, arteriarum pulſatus initiò magnos habent, inanes, creberrimos perinde, ac ſi feſtinare coacti ſint, calor in exterioribus membris modicus humectusque eſt: in inferioribus ingens aridus. Inde fit ſpiritus calidus, ſitis, linguæ

θανάτου ἡ *ἀμβολή. ἰῶ δὲ πνεύμων, ἐπὶ μὲν σμικρῇ τῇ αἰτίῃ, δύσπνοια, ζώει κακῶς, θάνατος μήκιος, ἢν μὲν πῃ ἀκέηται. ἐπὶ δὲ μεγάλῳ πάθει, οἷον ἡ φλεγμονὴ, πνιγμὸς, ἀφωνίη, ἄπνοια, ὀλεθρος αὐτίκα. ἥδε ἐστὶν, ἣν καλέομεν περιπνευμονίην, φλεγμονὴ πνεύμονος, ξὺν ὀξέϊ πυρετῷ, δῦτε ξυέσιν αὐτέοισι βάρος τοῦ θώρηκος, ἀπονίη ἢν μοῦνος φλεγμήνῃ πνεύμων. ἄπονος γὰρ ἡ φύσις αὐτέου. μανὸς μὲν γὰρ τὴν σάρκα, ἐρεΐοισιν ἴκελος. ἀρτηρίαι δὲ διελήλανται πεφυκεῖαι, χονδρώδεες, καὶ αὗται ἄπονοι. μύες δὲ ἀδαμῆ, σμικρὰ δὲ νεῦρα, λεπτὰ, ἐς κίνησιν ἐπικαιρα. ἡ δὲ πυρετίη αὐτὴ ἡ αἰτίη. ἢν δέ κῃ τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑμένων ἐπιφλεγμήνῃ, οἷσι περὶς τὸν θώρηκα περιέχεται, ξυέσι καὶ πόνος, ἀναπνοὴ κακὴ, θερμὴ, ἀναθύνεσθαι ἐθέλουσι σχῆμα ὀρθιον ἐς ἀναπνοήν. τὸ δὲ γαῦρον τῶν σχημάτων. ἐρυθροὶ τὰ πρόσωπα. ἐπὶ δὲ μᾶλλον τὰ μῆλα. τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν λαμπρώτατα καὶ πίονα *εἰς ἄκρη σμικρὴ, φλέβες ἐν κροτάφοισιν, ἢ καὶ παχήλω διημμέναι, δύσποτμοι, σφυγμοὶ τὰ πρῶτα μεγάλοι, κενοὶ, πυκνότατοι, οἷοίπερ σωληλάμενοι. θερμασίη ἡ μὲν ἐς τὸ ἔξω, ἀμυδρὴ, ὑγροτέρη, ἡ δὲ ἐς τὸ ἔνδον, ξηρὴ, θερμοτάτη. ἐφ' ᾗ ἡ ἀναπνοὴ θερμὴ, δίψος, γλώσσης ξηρότης,

καὶ ὀλη.

* ἢ εἰς ἄκρη σμικ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 39 sur 482

©BIUM

ξηρότης, ἡ θυμίη ψυχροῦ ἦρος, γνώμης ἀπορίη, ἢ ξηρὰ τὰ πολλά. ἢν δὲ πι ἀναγῇ), φλέγμα ἀφρῶδες, ἢ ὑπόχολον κατακορὲς, ἢ δίαιμον ἀνθηρὸν σφόδρα. τόδε ἐστὶ τὸ δίαιμον τῶν ἄλλων κάκιον. ἢν ᾖ ἐπὶ τὸ θανατῶδες ἐπιδιδοῖ, ἀγρυπνίη, ὕπνοι σμικροὶ, νωθροὶ, κωματώδεες, φαντασίαι ἀξυνέτοι. ἄφρηκτοι τὴν γνώμην, ἐκπαπικοὶ δὲ μάλα, ἀγνωσίη τῶν παρεόντων κακῶν. ἢν γοῦν ἐπανείρῃ τὴν νοῦσον, ὀδὲν ὁμολογέουσι δεινόν. ἀκραψυχίαι, ὄνυχες πελιδνοὶ, ἄγρυπνοι. σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνάζοντες, ἐκλείποντες, ὥστε ἀγχοῦ τελέως ὄλεθρος. ἑβδομαῖοι γὰρ τὸ πλέον θνήσκουσιν. ἢν ᾖ *ποτε ἐπαναφέρῃ ἡ νοῦσος, ἢ πρὸς ἀγαθὸν *πρόπτη), αἱμορραγίη λάβρως ἐκ ῥινῶν, *κοιλίης ἐκτάραξις πολλῶν χολωδέων, ἐπάφρων οἷα δοκέειν ἀπὸ πνεύμονος εἰς τὴν *νεφρὴν γαστέρα ἐξεῶσθαι, ἢν ἀγάγῃ πολλὸν ὑγρότερον ῥηϊδίως. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐς οὖρα ἐτράπετο. ὁκόσοισι δὲ πάντα ὁμοῦ ξυμπίπτει, οἱ δὲ ὀξύτατοι ῥήζουσι. μετεξετέροισι δὲ *πῦον πύος πολλὸν γίγνεται ἐν πνεύμονι, ἢ μεθάσασις ἀπὸ τῆς πλευρέης, ἢν μέζον τὸ ἀγαθὸν ὑπογίγνηται. κὴν μὲν ἐς ἕτερον, ἢ κύστιν τὸ ἀπὸ τῆς πλευρῆς παρωχετεύθη πύος, ἐς μὲν τὸ παραυτίκα ἐρρύησαν ἀπὸ τῆς παρενθυμονίης. ἕλκεα δὲ μακροχρόνιον ἴσχουσιν ἐν τῇ πλευρῇ. ἀλλὰ παρίσταται· ἢν δὲ ἐς τὸν πνεύμονα ὁρμήσῃ τὸ πύον, εἰσὶν οἳ ἀπεπνίγησαν, καὶ ἀθρόη ἐκχύσει, καὶ ἀναγωγῆς ἀπορίη. ὁκόσοι δὲ διαδιδράσκουσι τὴν ἐκ τῆς

siccitas, frigidi aëris auiditas, mentis ambiguitas superuenit: tussis adest plerunque sicca: sin aliquod sputum mouet, id uel spumans pituita est, aut aliud exquisitè biliosum, aut cruentum, floreo colore ualdè perfusum. Id uerò cruentum alijs pernicioſius est. Quod si mortifera magis ægritudo redditur, uigiliæ augescunt, somnus paucus, torpidus, haud absimilis sopori, qui à Græcis Coma nominatur: cogitationes uanæ insurgunt: mens alienatur: non admodum ecstasi corripiuntur, præsentia mala ignorant. Nam eos si de morbo interroges, nihil periculi instare respondent: eorum algent extrema: liuescunt ungues *uigilantq́*: motus arteriarum parui, frequentissimique sunt, & deficientes: quando ipsis proxima mors est. Nam septimo die plerunque moriuntur. Porrò si nonnunquam morbus subsistit, & aliquantulum in melius uergit, uehemens de naribus sanguinis eruptio conspicitur: aut per aluum cum perturbatione multorum biliosorum & spumantium succorum deiectio: qui ex pulmone in *imum* uentrem depulsi fuisse uideri possunt, si multi liquidiores & facilè deijciuntur. Nonnunquam uerò & per urinarias semitas euocantur. Cæterum quibuscunque hæc simul eueniunt, hi quàm primum ægritudine subleuantur. Quidam utique sunt, quibus magna uis puris in pulmone procreatur, aut ex pleuritide fit permutatio, si maius bonum suboritur. Quòd si ad intestina aut uesicam ex lateris morbo sanies deriuata sit: tunc quidem continuè pulmonis uomica liberantur: sed diuturnum ulcus, quod demum sanescet, in latere patiuntur. Quibus uerò in pulmonem pus irrumpit: nonnulli ob subitaneam & copiosam effusionem, & reijciendi infirmitatem suffocantur. At quicunque suffocationis periculum ex tumoris

erupti-

©BIUM

eruptione ſubterfugiunt : hi longo tempore pulmonis ulcere cruciantur, & in phthiſin prolabuntur. Verùm ex abſceſſu & phthiſi pauci admodum ſenes liberantur, ſicut neque à pulmonia juvenes & florentem ætatem agentes.

DE SANGVINIS *REIECTIONE* AB ORE.

Caput II.

SAnguis ab ore duobus modis emittitur, primò ex ipſorum ore, capite & uaſculis, quæ ibi ſunt, via eſt palatum & fauces, ubi eſt gulæ & arteriæ principium. Screantes uerò & cum parua tuſſi uel etiam citatiore in os ſanguinem eructant. Nam cum ab ore fertur, neque ſcreatu opus eſt, tum *expuitio dicitur. Quod ſi amplius eiectetur ſanguis guttatimq́*, aut etiam ſi copioſus de capite, uel ab ore eruperit: nondum reiectio eſt appellanda, ſed idem uel *ſpuitio*, uel ſanguinis eruptio, Græcè hæmorrhagia dicitur. Sin ab inferioribus aſcendat à pectore uiſceribús que ibi latentibus, pulmone, aſpera arteria, locisque ſpinæ finitimis : huiusmodi non ſputum, ſed reiectio latinè, Græce anagoge uocitatur, aſcenſionis, acuiæ, per quam fertur, nomen habens. Signa uerò utriuſque communia, exigua & pauca ſunt, quantum & locus permittit, in quem reiectio & ſputum conueniunt. Singulorum autem propria, magna, & multa, & periculoſa ſunt: quibus utranque effuſionis ſanguinis ſpeciem internoſſe leue eſt. Igitur ſi à capite ſanguis decurrit, ubi multus eſt, plura maioraque aderunt:

ΠΕΡΙ ΑΙΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ.

Κεφάλ. β'.

Αἵματος φορῆς τῆς διὰ στόματος, ἰδέαι δύο. ἡ μὲν ἀπὸ στόματος, καὶ κεφαλῆς, καὶ τῶν τῇδε ἀγγείων. ὁδὸς ὑπερῴη, φαρυγγέθρον, ἔνθα καὶ ἀρχὴ σωμάχου καὶ ἀρτηρίης. *ἀναχέμψισι ὑπὸ καὶ βηχὶ σμικρῇ καὶ προχωρέουσι ἐς τὸ στόμα ἀπερεύγονται τὸ αἷμα, ὡς τῆγε ἀπὸ στόματος, ὁδὸς * ἀνάχεμψις παρομαρτεῖ, *ἔμπτυσις ἤδε καλέεται. *Ἢν δὲ μᾶλλον ἰῶ * βεβαχέῃ ἐξ αἵματος, καὶ σάγδην καὶ ἀθρόον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἢ ἀπὸ ἐξ στόματος * ἔῃ, ἐπὶ δὲ ἄλλοτε ἐπεὶ δὲ ἀκοτὲ ἀναγωγὴ καλέεται, ἀλλ' ἢ ἰὸ αὐτὸ, ἢ πλύσις, ἢ αἱμορραγίη. ἦν δὲ νέρθεν ἀνίῃ ἀπὸ θώρηκος καὶ τῶν τῇδε σπλάγχνων, πνεύμονος, τραχείης ἀρτηρίης, τῶν σφαγιτιδέων ῥάχιν, ἢ ἀπὸ τετέων φορὴ, ἡ πλύσις, ἀλλ' ἀναγωγὴ καλέεται, τῆς ἄνω ἴξιος τῆς ὁδοῦ τοῦ στόματος ἔχουσα. σημεῖα δ' ἀμφοῖν, † δι. τὰ μὲν ξυνὰ, σμικρὰ καὶ ταῦτα, ὁκόσα καὶ τὸ χωρίον, ἔνθα καὶ ἀναγωγῆς καὶ πλύσιος ἡ ξυναγωγή. τὰ δ' ἑκάστης ἴδια μεγάλα καὶ πολλὰ, καὶ ἐπικαιρα, οἵσιν ἑκατέρῃ ῥηΐδιον διαγνῶναι. ἰῶ οὖν ἀπὸ κεφαλῆς * ἔῃ, ἐπὶ μὲν πολλῷ τῷ αἵματι, μέζω καὶ πλέω τὰ παρεόντα. σμικρὰ

©BIUM

σμικρὰ ᾖ ἐν ὀλίγῃ ϗ σμικρῇ τῇ πλύσι. κάρ ϴ αὐτέοισι, πόν ϴ, ὠτίων *ἦχοι, ἐρύθημα προσώπου, φλεβῶν διασάσιες, *σκοτόδινος. ϗ μετὰ τούτων ᾖ, ἡ αἰτίη εὔσημος, πληγή, ψύξιες, ἐγκαύσιες, οἰνοφλυγίη. ἤν δὲ γὰρ ἀθρόον πίμπλησι τὴν κεφαλήν, ἀθρόον *ϗ ἐκχέει ἐκραγέντ ϴ ἀγγείου. ἢν ᾖ σμικρῇ μέθῃ, πλύσιες ἐξ †ἀραιώσιος. *ἰχνελαί ποτε διαῤῥινῶν αἱμορραγίη ξυνήθης. εἰς ὑπερῴην ᾖ τρεπομένη, ἀναγωγῆς φαντασίην παρέχει. λεῖ οὖν ἀπὸ κεφαλῆς *ἔῃ. γαργαλισμὸς ὑπερώης, ἀνάκρεμψις πυκνή, ϗ ἐπὶ τῇδε ἡ πλύσις βύζει). θυμὸς ἐγγίνει), ϗ δὴ μάλα *βήσσουσι. σι. λεῖ ᾖ ἐς τὴν ἀρτηρίην ἀπὸ τῆς ὑπερώης ἐκρυῇ, τότε βήσσοντες ἀνάγουσι. ϗ ἥδε ἐστὶν ἡ ἀπάτη τοῖσι ἦθυμένοισι ἀπὸ στομάχων τῷ κάτωθεν ἀνάγεσθ. ἐστρέφει ᾖ ϗ ἐς τὸν στόμαχον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς δῦτε ξὺν αὐτῇ ἐμέουσι. ἔστι ᾖ ϗ ἥδε ἀπάτη, *ὡς ἀπὸ στομάχου φέρεσθ δοκέειν· λεῖ ᾖ τὸ ἀπὸ τῆς *πλύσιος αἷμα, παχὺ μὲν ἐκάστοτε, χροιῇ ᾖ μέλαν, λεῖον ὁμαλὸν, ἀμιγὲς ἑτέρης ἰδέης. χρεμπτομένοισι γὰρ διὰ τῆς ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἔρχεται) στρογγύλον, ῥηϊδίως ἀπολυόμενον. λεῖ ᾖ ϗ τὴν ὑπερώην καθορέης, δασυτέρην, ϗ ἑλκώδεα ὄψεαι, ϗ τὰ πολλὰ ὕφαιμον. ἰητρίη δὲ) δεκτὴ ἁπλῆ, σμικρὴ, σύμμετα μὲν ἐς τὴν ὑπερώην, καὶ τάδε ψυχρά. ἐπὶ γὰρ τοῖσι θερμαίνουσι, καὶ τοῖσι διαιτῶσι καὶ εὐρυνόουσι, ἡ φορὴ μέζων. καὶ τόδε τὸ τέκμαρ,

*ἦχον. *σκοτόδινος. *ϗ δὴ. †ἀραιώσιος. *ἔῃ. *βήσσουσι. *ὡς ἀπὸ στομάχου φέρεσθ δοκέειν. *πλύσιος.

pauca minoraque, ubi raro paucusque expuitur. Caput graue est, dolet: sonant aures: facies rubet, uenæ distentæ sunt, uertigo infestat. Et ante hæc causa euidens fuit percussus, frigora, calores ingentes, uinum largius epotum. Quippe id subitò ac ualdè caput implet, repenteque multum sanguinis effracta uena profundit. Modica ebrietas rarefacta uena sanguineum sputum mouet. Interdum per nares sanguinis consuetum profluuium sistitur. Ad palatum uerò conuersum reiectionis imaginem præbet. Igitur si de capite profluit, titillatio in palato gignitur, creber screatus fit, post quem sputum erumpit: inde irascuntur, tussique magnoperè agitantur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tussim sanguinem extrudunt: idque multos falsos habuit, ex profundis uiscerib. reiectionem fieri suspicantes. Nonnunquam & ex capite decurrit in gulam, sicque cum nausea euomitur, falsoque multis ita persuasit, ut ex gula ferri sanguinem crederent. *Quodsi ex sputo sanguis sit, haud sane crassus est, uerum colore ater*, leuis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus: screantibus enim confestim in linguam cadit, rotundus auulsionique obediens. Tu uerò si palatum etiam introspicias, id sordidum, *asperius, ulceratum* & sæpius cruentum uidebis. Huic simplex curatio breuisque suffecerit, adstringentia uidelicet medicamēta palato adhibita, & ea frigida. Siquidem calefacientia, & quæ rara faciunt corpora, & quæ dilatant, fluxum maiorem citant. Eaq; sit

à capi-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 42 sur 482

©BIUM

à capite cadentis ſanguinis coniectura. At caput quoque uel per uenæ ſectionem, uel per nares, uel per aliam diffl ationem euacuandum eſt, & hæc maturè facienda ſunt. Nam ſi diutius ſanguis feratur, quædam erit eius curſus exercitatio, eiusque loci membra ſuſcipiendo ſanguini aſſuefcent. Vlceratur autem & arteria: *tuſsiúntque proſcreatione* atque inde fit *eruptionis* initium. Si uerò à pectore inferioribusque uiſceribus ſanguis effluxerit, reiectio latine, Græcè anagoge nuncupatur. Vtique ualdè mortifera eſt, ſi ab aliquo principe membro effracto ſanguis manauerit: aut à concaua cordis uena ſanguinem ab jecore illi ſuggerente, aut à magna arteria ſecundum dorſi ſpinam diſcurrente. Nam erumpente ſanguine perinde ac ſi juguletur homo ac ſtranguletur, mors inſtat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut coſta, aut aſpera arteria profunditur, non æque cito intereunt, ueruntamen in ſuppurationem pectoris, Græcè empyema dicitur, & in phthiſim incidunt. Minus periculi ab aſpera arteria protenditur. Si gula aut uentriculus ſanguinem uomunt, *neque admodum letalis eſt affectus*, & ſi ualdè copioſi ſanguinis uomitus eſt, neque longa curatio eſt neque uaria. Si à jecore aut liene prodeat, non facilè id fit, neque continenter. Namque inuentriculum & in teſtina expeditius hæc uiſcera ſanguinem propellunt. Haud ita tamen, quin credendum ſit, hæc eadem ad ſuperiora, uidelicet, pulmonem & arteriam poſſe retrudere. Si quidem in febribus à liene & jecinore *per nares ſanguinem emittunt, ex fluente nare, quæ*

τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πλύσιος. ἐς δὲ τλεὼ κεφαλλεὼ, κενώσιες, ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ ῥινέων, ἢ δι' ἑτέρης διαπνοῆς. καὶ τάδε χρὴ ταχέως ῥηϊδίως. λεὼ γὰρ τὸ αἷμα ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἴῃ, μελέτη μὲν ἐγγίνεται τῇ φορῇ. ἔπειτα δὲ τοῖσι τῇδε χωρίοισι ἐς ὑπόδειξιν τὸ αἷμα τοῦτο. ἑλκοῦται δὲ καὶ ἀρτηρία, καὶ βήσσουσι ἀντὶ τῆς κέρμψιος. τοιοῦτόθεν δὲ* φορῆς γίγνεται ἡ ἀναχὴ. ἡ δὲ ἀπὸ θώρηκος καὶ τῶν νέρθεν σπλάγχνων αἵματος φορὴ ἀναγωγὴ καλέεται. ἔστι δὲ κάρτα μὲν ὀλεθρίη, λεὼ ἀπὸ τούτων ἐπικαίρων ἀναγέντων *ἔῃ, ἢ κοίλης φλεβὸς τῆς ἐν καρδίῃ, ἀπὸ τοῦ ἥπατος * διακονδυλίης τὸ αἷμα, ἢ τῆς τῇ ῥάχι, ἐπιτεταμένης παχείης ἀρτηρίης. αἱμορραγίῃ γὰρ ὅκωσπερ ἐν σφαγῇ κῆ ἀθυμονοῖ, ὥκιστος ὀλεθρος· οἵσι δὲ ἀπὸ πνεύμονος ἢ πλευρῆς, ἢ ἀρτηρίης τ' τραχείης, ἧσσι μὲν ὀξέως θνήσκουσι, ἀχθηκισα δ' ἐμπυοι κῆ φθίσιες γίγνονται· τετέων δὲ ἀθηνεσέρη, ἡ ἀπὸ τῆς τραχείης ἀρτηρίης· λεὼ δ' ἀπὸ στομάχου, ἢ κοιλίης ἐμέῃ, οὔτε κάρτα ὀλεθρίως ἴσχουσι, κὴν παύρου πολλὴ αἱμορραγίη ἔῃ, ὅτε ἡ ἄλθεξις μακρὴ κῆ ποικίλη. λεὼ δὲ ἀπὸ ἥπατος κῆ σπλεὼος, ἀρηϊδίη μὲν, ἀδιεξωεχής. ἐς γὰρ τλεὼ κοιλίλεω καὶ ἔντερα τετέων ἡ ἀπόκεισις ἐτιμοτέρη. οὐ μεὼ ἀδὲ ἡ ἄνωθεν διὰ πνεύμονος κῆ ἀρτηρίης, ἀδυνάτως ἢ ἄπιστος. κῆ γὰρ ἐν πυρετοῖς, ἀπὸ σπληνὸς κῆ ἥπατος διὰ ῥινῶν αἱμορραγέουσι, κατ' ἴξιν τὸ σπλάγχνου τὸ μυκτῆ-

ρος.

©BIUM

ρῥέοντες. τρόποι μὲν οὖν ἀφ' ὧν περ ἡ ἀγωγή, οἶδε· καὶ ἡ ἐς κίνδυνον * ἢ ὄλεθρου διαφορή. οἱ δὲ τρόποι τρεῖς ἔασι· ἢ γὰρ ἀπορήξι ἀγγείου, ἢ διαφρώσι, ἢ ἀραιώσι ἀνάγεται. ῥήγνυται μὲν οὖν ὅτε * ἀπαίφνης, ἢ πληγῇ, ἢ ἐντάσι ἄχθεος, ἢ ἁλτέσι, ἢ ἀπὸ ὑψους ἅλματι, ἢ κατὰ βοῇ, ἢ ὀργῇ μεγάλῃ, ἢ τοῦ ἄλλου ὁμοίου αἰτίῃ, εὖτε αὐτίκα ἐπὶ τῇ ἀρτηρίῃ λάβρως τὸ αἷμα * ἐκχέεται· ἢν δὲ ἀπὸ * βρώσι, χρὴ ἐπανερωτᾶν, εἰ ποτὲ προσθεν ἔβηξε ἄνθρωπος, ἢ δύσπνους γέγονε, ἢ ναυτίη, ἢ ἔμετος ἤγχεπάρος. ἐν γὰρ τοιῶνδε πολυχρονίων διεφθάρθαι τὰ ἀγγεῖα ῥήγματι ξυνεχεῖ, καὶ πολλῷ καὶ θρομβεῖ. ἐπὴν οὖν πολλὸν ξυλλεγέντα, καὶ λεπτυνθέντα ἐς τέλος * ἐπανάλωθῇ τὰ ἀμπέχοντα ὑμένια, τὸ αἷμα ἐκχέεται. ἢ δὲ * ἐξαραίωσις, ἀρρᾳγὴς μὲν, διὰ τόδε ἔστε πολλὴ, ἔστε ἀθρόη, ἔστε παχέος αἵματος. ἀραιοῦται δὲ τῷ ἀγγείῳ, τὸ λεπτὸν * ἀποπιθέν. ἢν δὲ πολλὸν αὐλισθὲν ἐν κοίλῃ χώρῃ αὖθις ἀνάγῃ, παχύτερον μὲν ἑωυτοῦ γίνεται, καὶ οὐκ παχὺ κάρτα, οὐδὲ μέλαν, ὁκοῖον αἱμάλωψ. πλέον δὲ τῷ πλήθει, ὡς ἀπὸ ἀθρόου. οἷσι δ' αὖθις ἀναφέροι τόδε τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς, γυναιξὶ ὡς ἐπίπαν, οὐ καθαιρομένῃσι, τὰ δὲ ἐπιμήνια γίνεται, καὶ ἐν τῇσι αὐτῇσι περιόδοισι τὸ καθάρσιον ἐπιφαίνεται, καὶ ἐπὶ τῇσι προθεσμίῃσι τῆς ἀποπαύσιος ἴσχει· κἢν μὴ ἰηθῇ ἡ γυνὴ, ἐς πολλὰς περιόδους * ἀνιπερείσιος ἡ ἀναγωγή. μετεξετέρῃσι δὲ καὶ ἀπέρρηγε τὰ ἀγ-

rectà viſceri reſpondet. Locos, unde fit exitus, jam recenſuimus: eorumque periculi vel mortis diſcrimina. Effuſionis autem ſanguinis tres ſunt modi, vel rupta vena aliqua, vel exeſa, vel rarefacta. Rumpitur quidem repente vel ictu, *vel contentione oneris gerendi, vel eius impoſitione*, vel ab edito loco deſiliendo, vel clamore, vel magna excandeſcentia, aliáue id genus cauſa, cum ſubitò in arteriam copioſus ſanguis effunditur. Si ab eroſa parte, hominem interrogare opus eſt, num prius tuſſierit, difficulter ſpirauerit, nauſea vomitúsve antea infeſtauerit? In his enim diuturnis affectibus copioſa & acri fluxione perſeuerante vaſcula exeduntur. Vbi igitur *detritæ* & attenuatæ, & ad extremum conſumtæ fuerint ambientes membranulæ, hac atque illac ſanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam eſt, proinde non ſubitanea, neque cum multi aut craſſi ſanguinis exitu. Nam cum rareſcunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quod ſi multus *in cauæ capacitate* ſanguis collectus rurſus emittitur, craſſior ſeipſo redditur: non tamen multò craſſior, neque ater, quale concrementum, aut grumus eſt: ſed copioſior, utpote qui unum in locum prius confluxerit. Id genus autem repentini exitus plerunque fœminis, quibus menſtrua non reſpondent, euenire ſolet: idque ſingulis menſibus euenit: ijſdemque menſtruæ purgationis circuitibus apparet: nec non ijſdem ſtatis ceſſationis diebus ſupprimitur, ac niſi mulieri laboranti ſuccurratur, per multos circuitus ſanguinis emiſſio reuertetur. Nempe quibuſdam vaſa rupta ſunt, ſed multitudine reje-

©BIUM

reiectio euariat. Et ab arteria, an à uena feratur, intereſt. *Quoniam* ater eſt ſanguis, craſſus, & facilè ſpiſſeſcens, *ſi è uena manet minus q. periculi adfert*, celeriuſque compeſcitur. *Sin* arteria flauus tenuisque prolabitur, haud ita cogitur, citiùs hominem perimit, & maiori negotio ſuppremitur. Nam arteriæ agitatio ſanguinis fluorem mouet, uulnusque frequenti concuſſione dehiſcit. *Curatio, ſi ex eroſione naſcitur, longa eſt, difficilis & periculoſa: ideoq; propter defectionem ad cicatricem ulcus non perducitur.* Vlcus n. non uulnus efficitur. Rupturæ uerò facilior ſolidatio, quia uulneris oræ ſe contingunt. Et hæc ſecundo periculi ordine conſiſtit. Minimus in rarefactione metus ſubeſt. Sponte enim ſanguis conquieſcit, & aſtrictio refrigeratioque in medendo ſatis eſt. Cæterùm & ſedes, unde ſanguis proficiſcitur, obſeruandæ ſunt. Siquidem multa ſunt communia indicia, & erroris occaſio in promtu eſt, curatioque diuerſa. A gula igitur haud ita ſæpe per rarefactionem ſolet ſanguis effluere, cùm ob cibos potionesque refrigeratio & adſtrictio eius partes condenſet. Quin etiam roſiones haud frequenter fiunt, ac minùs, quàm rarefactio, gulam infeſtant: quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea ſubſiſtunt: ſed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentiùs gulæ incidit ruptio. Itaque ſi interdum rupta eſt, non tam magnæ, ſicuti à pectore, ſanguinis profuſiones fiunt. *Illic enim graciles uenulæ ſunt, & minutæ arteriæ.*

γεῖα, τῷ πλήθει ἢ ἡ διαφορὴ τ ἀναγωγῆς, ἢ εἰ ἐξ ἀρτηρίης, ἡ φλεβὸς ἀνάγοιτο. μέλαν μὲν γὰρ ἢ παχὺ, ἢ ῥηιδίως πηγνύμενον, ἢν ἀπὸ φλεβὸς, ἢ ἧσσον ἐς κίνδυνον ῥέπει, ἢ ἐπέχεται θᾶσσον· ἢν δ' ἀπ' ἀρτηρίης, ξανθὸν ἢ λεπτὸν, ἢ ὠμάλα πήγνυται, καὶ ὁ κίνδυνος ὠκύτερος, ἢ ἡ ἐπίσχεσις ὠμάλα ῥηιδίη. αἱ γὰρ διασφύξιες τῆς ἀρτηρίης, αἱμορραγίης ποιέουσιν ποιέονται), ἢ τὸ τρῶμα ὠμάλα *συμφέρει τῇ πολυκινησίῃ. ἄλθεξις δ', ἢν μὴ ἀπὸ διαβρώσιος *κακὸν, ἢ ὠμάλα ῥηιδίη, καὶ σφαλερή. ὑπὸ γὰρ ἐλλείψεως ἐς σύμφυσιν τὰ ἕλκεα ἀπ *ἀφικνέεται). ἕλκεα γὰρ, ὠ τρῶμα γίγνεται). ἐπὶ δὲ τῇσι ῥήξισιν ἡ σύμφυσις, ἑτοιμοτέρη. ψαύει γὰρ ἀλλήλων τὰ τρώματα τὰ χείλεα. ἔστι δὲ *ὧν ἡ διαφορὴ δευτέρη ἐς κίνδυνον. ἀσινέστατη δ', ἡ ἐπὶ τῇσι ἀραιώσιοι. ἴσχει γὰρ αὐτόματος, ἢ ἰητρίης σύψις, ἢ ἔκψυξις ἱκανή. σημαίνουσι δὲ ἢ οἱ τόποι, ἀφ' ὧνπερ ἀνάγεται). ξηραὶ γὰρ πολλὰ σημεῖα, ἢ ἡ ἀπάτη ῥηιδίη, ἢ ἰητρίη ἑτέρη. ἀπὸ στομάχου μὲν οὖν οὔτε λίην ἐξ ἀραιώσιος ἀνάγεται). ἡ γὰρ τῶν ῥωμάτων τε ἢ τῶν πομάτων ψύξις τε ἢ σύψις ἐς πύκνωσιν ἄγει τὰ μέρεα. αἱ τὰρ οὐδὲ διαβρώσιες ξυνεχέες εἰσὶ, καὶ μᾶλλον τ σφαλερὴς. τὰ γὰρ ἀναδάκνοντα τῶν ῥευμάτων, ὠ παρίσχεται) πολλὸν χρόνον. ἀλλ' ἢ ἀπεπύσθη, ἢ διηλάθη κάτω. στωμυλέστερη δ' στομάχου ἐστὶν ἡ ῥῆξις. εἰ οὖν ἀπορραγῇ ποτὲ, αἱμορραγίαι ὠ κάρτα μεγάλαι, ὁκοῖαι ἀπὸ θώρηκος. ἰσχνὰ γὰρ τῆδε τὰ φλεβία. σμικραὶ δ' καὶ ἀρτηρίαι.

*συμφέρει.
†μακρὴ.
*καθικνέεται.
*ἔκψυξις.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 45 sur 482

©BIUM

ἰδιέη ὃ τὸ αἷμα οὐ κάρτα μέλαν, ὑπόξανθον, οὐ καταφορέως λεῖον, ἢ σιάλοισι μεμιγμένον, ξυὼ ναυτίῃ καὶ ἐμέτῳ ἀναφερόμενον. βὴξ μικρὴ, ἄλλοτε μὲν ξυώ τ, ἄλλοτε δὲ μουνὴ ἄνυδρον ἀναγωγῆς. ξυνταλαιπωρέει γὰρ ἡ ἀρτηρίη τῷ στομάχῳ διατεταμένη καὶ ξυνημμένη. δῆξις, ἢ σύψις ἕλκεος ἐπὶ τοῖσι καταπινομένοισι. πολλὸν δὲ μᾶλλον, λεῖα ψυχρὰ κάρτα ἢ θερμὰ, ἢ στρυφνὰ ἔῃ. ἐγγίνεται δὲ καὶ πόνος τοῦ στομάχου μετεξετέροισι. οἱ δὲ μέσφι μεταφρένου ἔμετοι, φλεγματώδεες. ἐπαναφέρουσι δὲ κοτὲ, ἐπὴν ἐς μῆκος ἡ νοῦσος ἵκηται, καὶ μέζων ἔῃ τούτεων * ἀποσιτίη, πλῆθος πολύ. πυρετοὶ δὲ μάλα ξυνεχέες, ἀλλὰ ῥεμβώδεες, ἀπὸ δὲ κοιλίης ἀνάγονται μέλαν καὶ πηγνύμενον, καὶ ἀπὸ ἀρτηρίης ἦ. καὶ δὲ ἀπὸ φλεβὸς, πολλόν τι μελάντερον, πολλόν τε καὶ παγετώτερον. ναυτίη πολλὴ καὶ ἔμετος φλεγμάτων καὶ χολωδέων, δεῖσι σιτίοισι συμμιγνύμενον τὸ αἷμα, καὶ προσεβεβρώκη ἄνθρωπος. ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χώρῃ ἄμφω (αἷμα) ἁλίζεται καὶ ἡ προφὴ καὶ τὸ αἷμα. ἐξερεύξιες πολλαὶ, βρομώδεες. καὶ μὴν πολλὴ ξυλλεγῇ, ἀποείη, σκοτόδινος. καὶ δὲ ἐμεθῇ τάδε, ῥηίζουσι, ἔκλυσι, καυσώδεες τὸ σύμπαν, πόνος ξυνεχὴς τ κοιλίης. ἀπὸ δὲ τῆς * τραχείης ἀρτηρίης, μικρὸν καὶ σφόδρα ξανθὸν τὸ αἷμα καὶ ξυὼ βηχὶ ἀνάγουσι. καὶ μὴν ἀνάγωσι δὲ, διαυγέος βήσσουσι. αἴσθησις δὲ καὶ πόνος, ἔνθα ὁ βρόγχος, μικρὸν πρόσθεν ἢ ὕπερθεν. φωνὴ βραγχώδεες,

κάποσιτίης.

* τραχείης.

Sanguis uerò exiens non magnopere nigricat, ſubflauus eſt, non exactè, læuorem habet, aut ſaliuæ permixtus eſt, cum nauſea & uomitu reijcitur, leuis tuſſicula citatur, modò humidum quippiam mouens, modò arida. Id euenit, quoniam gulæ affectum arteria quoq; participat, ſecundum illam extenta & adhæreſcens: morſus uel adſtrictio ulceris inter deuorandum percipitur: idque præſertim, ſi benè frigida, aut calida, aut acerba ſunt, quæ deglutias. Nonnullos autem & gulæ ipſius *ingeneratur & nonnullis dolor ſtomachi, uomitus dorſotenus pituitoſi.* Vomunt pituitoſa, nonnunquam ſi morbus producitur & inualeſcit, cibum reijciunt, cibos ſummoperè faſtidiunt. *Regerunt autem aliquando plurimum, ubi morbus in longum abit, eſtq; maior inedia.* E uentriculo niger concretusque ſanguis euomitur, etiam ſi ab arteria fluxerit. Si à uena, multò nigrior, compactiorque eſt, nauſea multa adeſt: pituitoſus, bilioſusque uomitus. Si prius homo comedit, cum cibis mixtus ſanguis eijcitur. In eodem enim loco cibus ſanguisque colligitur. Ructus crebri fiunt, & uirus olentes. Quod ſi multa materia collecta eſt, angor animi uertigoque ſequitur. *Si uerò hæc euomuerint* ſubleuantur. Reſoluuntur tamen, penitus exæſtuant, aſſidueque dolet uentriculus. Ab aſpera autem arteria paucus ſanguis, uehementer flauus, per tuſſimq; expellitur: qui niſi expellitur, continens tuſſis inhæret. Senſus uerò & dolor in gutture eſt, paulùm ſuprà aut infrà: uox rauca

&

©BIUM

& obſcura fit. Si à pulmone, repente uberiorque ſanguis emanat: idque magis, ſi eroſio in cauſa ſit, *cum magna tuſsi ſanguis affatim rutilus*, ſpumans, rotundus ſic, ut pars eiecta à parte diſtincta ſit. Cæterum & in communi uaſe corruptio eorum, quæ de pectore exeunt, alia eſt. Comparatione autem permixta diſcernas: alioqui pectoris partes ſpecie carnoſas pulmonis eſſe partes cenſueris. Verùm pectoris grauitas, indolentia, ruborque in facie multò magis in pulmonis uitio reperitur. *Sin à thorace hauriat*, in parte priori, ſecundùm os pectorale, quod uocant, dolor laceratam partem oſtendit. Ingens tuſſis adeſt, uix aliquid extrudens. Sanguis non multùm flauus eſt, modicè craſſus, ſpuma carens. Quod ſi & pulmoni in tranſitu noxam impertiat, aliquid etiam ſpumæ conſequitur. Quandoquidem ex pectore in arteriam per pulmonem iter datur. *Sed ſi à latere cum tuſsi*, per tuſſim quidem ſanguis funditur: ſed niger, leuis, tetri odoris uiroſique, qualis ex putridis rebus exhalat, *lateris dolor* acutus uexat. Multi ex his cum febre, ut pleuritici ſolent, intereunt. Tempus anni humidum calidumque ſanguinis emiſſionem maximè procreat. Tale eſt humidum & calidum Ver, ſecundo loco æſtas, Autumnus minùs, Hyems minimè. Æſtate maximè moriuntur ob ſanguinis effluuium: quo tempore haud ita magnæ phlegmonæ oriuntur. Vere ſecundo phlegmonis & urentibus febribus conſumuntur. Autumno plurimum tabes, quas Græci Phthoas dicunt, eueniunt. Vt ſemel autem dictum ſit, omnem ſanguinis reiectionem quantumuis modicam, quamuis iam

ἀσαφέες. λεῦ ὃ ἀπὸ πνεύμονος ἢ, ἀθρόως ἢ ἀναγωγὴ, ἐπὶ ὃ μᾶλλον, εἰ ἐκ διαβρώσι. ξεὺ ἔηχὶ πολλῇ ξανθὸν καταφορέως, ἀφρῶδες, σρογγύλον, ὡς ἄλλῃ ἄλλης ἀναγωγῇ διακεκρίδαι. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ξυῶ ἀγγείῳ φθορὴ τῷ ξ θώρηκος ἀναγομένων, ἄλλη. διαστήσας ἂν τὰ ξυμμεμιγμένα ὡς ἐκ παθέσι, ὡς ὄντα μέρεα θώρηκος. τλεῦ δ' ἰδέλεω σαρκοειδέα δοκοίης ἂν πνεύμονι ἔμπυα μέρεα. θώρηκος βάρος, ἀπονίη, ἐρύθημα προσώπου πολλόν πμᾶλλον τετέοισι. λεῦ ὃ ἀπὸ θώρηκος καταπίνη, ἐς τὸ πρόσθεν κατὰ τὸ σερνὸν πόνος διασημαίνει ξ ἐρρωγότος μέρεος. βὴξ σιῶδες ἢ μόλις ἀνάγουσα. τὸ ὃ αἷμα ξανθὸν ἐκάστα, μέσως παχὺ, ἄναφρον. λεῦ ὃ καὶ πνεύμων ἐκ τ παρόδου ξυμπαθήσῃ, προσδιδοῖ ξ ἀφρώδεος. ὁδὸς γὰ θώρηκος ἐς ἀρτηρίλεω πλεύμων. ἢν ὃ ἀπὸ πλευρῆς, ξεὺ ἔηχὶ μὴ, μέλαν ὃ ἢ λεῖον, κακοδμον, βρομῶδες, ὁκοῖον τ σηπεδόνος, πόνος τ πλευρῆς ὀξύς. πολλοὶ γουῦ ἀνήκεσι πλευρικὸν τρόπον ξεὺ πυρετῷ. ὥρη ὃ φέρει, ὑγρὴ ἢ θερμὴ. τοῖον ὃ τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἔαρ. δεύτερον τὸ θέρος, μετόπωρον ἧσον, χειμὼν δὲ ἧκισα. ἀνήκουσι δὲ, θέρους μὴ μάλισα αἱμορραγίῃ. φλεγμοναὶ γὰ ἐκάστα μεγάλαι γίγνον ὃ τότε. ἔαρος δ' ὕστερον, φλεγμονῇ καὶ πυρετοῖσι καυσώδεσι. φθινοπώρῳ ὃ, ὡς ἐπὶ πᾶν ῥηϊδίως φθόναι γίγνον ὃ. ἀθρόον δὲ εἰρῆδαι, ἐπὶ πάσῃ αἵματος ἀναγωγῇ, κὴν μικρὴ ἔῃ, κὴν ἥδιη

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 47 sur 482

©BIUM

μεμύκηϛ ἀραγέντα, ἕπεται δυσθυμίη, δησελπισίη, ἀπογνώσι ξυνίσι. πῶς γὰρ ἔτως δύσαθὴς, ὡς ὀρῆν μὴ ἑωυτὸν σφαγῆϊ ἴκελον πεπονθότα, μὴ ὀρρωδέῃ ἢ ἀμφὶ θανάτου. κὴ γὰρ κὴ τὰ μέζω τῶν ζώων, καὶ τὰ ἀλκιμώτερα, οἷόϊον οἱ ταῦροι, αἱμορραγίῃ διηκόσιοι ὤκισα. ἀλλὰ τόδε μὴ οὐ μέγα τὸ θωῦμα. θωῦμα δὲ μέγα τόδε. ἐπὶ γὰρ τῇ ἀπὸ πυάρμονος φορῇ μουνῃ χαλεπωτάτῃ ἐούσῃ, οὐκ ἀπογιγνώσκουσι ἑωυτῶν οἱ ἄνθρωποι, κὴν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι. σχολέω δὲ ἐγωγε τιθὴ πυάρμονος ἀπονίλω αἰτίλω ἔμμεναι. πόνος γὰρ κλεὺ σμικρὸς ἐὴ, θάνατον ὀρρωδέει. καὶ ἔσι ἐν τοῖσι πλείοσι φοβερώτερος ἢ κακίων. ἀπονίη δὲ κὴ ἐν τοῖσι μεγάλοισι κακοῖσι, ἀφοβίη θανάτου, καὶ ἔσι κακίων ἢ φοβερωτέρη.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΟΠΗΣ.

Κεφάλ. γ.

Εὖγε ὅλως ὁ ἰητρὸς, ἢ δὲ ὁ δημότης, εὖγε ἐπικλήσι τοὐδε τῷ πάθεϊ. ὠκύφωνον, καὶ κακὸν ἐσὶ οὔνομα. τί μὴ γὰρ μέζον, ἢ ὠκύτερον συγκοπῆς δυνάμιος; τί δ' οὔνομα ἕτερον εἰς ἐπίκλησιν τοὐδε τοῦ πράγματος μᾶλλον εὔσημον. τί δὲ καρδίης ἄλλο καιριώτερον ἐς ζωὴν, ἢ ἐς θάνατον. οὐδὲ τὴν συγκοπὴν ἄπτον τῆς καρδίης νοῦσον ἔμμεναι, ἢ αὐτὴν σίνος τῆς ἐν αὐτέῃ τοῦ ζῆν δυνάμιος. τόσον τε τάχος τοῦ ὀλέθρου, τοιήδε καὶ ἰδέη. ἔσι γὰρ τὸ πάθος,

rupta uasa coiuerint, comitatur mœror diffidentia, uitæ desperatio. Quis enim est adeò firmo & constanti animo, qui se iugulationi simile quiddam passum esse conspiciens, non futuram mortem uereatur, & perhorrescat? grandiora nanque animalia & robustiora, quales tauri sunt, sanguinis profusione celerrimè perduntur. Verùm hoc haud magnopere mirandum est. Illud summa admiratione dignum, quòd in sola ex pulmone reiectione, quæ omnium sæuissima est, homines animum non despondent, cùm tamen in extremo discrimine uersentur. Pulmonis indolentiam huiusce rei causam ego statuo. Quilibet enim dolor, quamuis exiguus, interitus metum injicit, & plerunque terribilior est, *quam infestior*. Contrà indolentia in plurimis uel magnis morbis à morte securitatem præstat: damnosiorque est, quàm terribilior.

DE SYNCOPA.

Caput III.

RECte planè medicus & uulgus, recte, inquam, huic affectui nomen indiderunt. *Dij uestram fidem*, cuius mali est nomen? Ecquid enim maius, ecquid celerius syncopæ *ui & potentia*? Ecquodnam aliud nomen ad hanc rem appellandam significantius? quid uerò corde ad mortem uitamue *capitalius*? Neque syncopam cordis ægritudinem esse, aut uitalis in eo potestatis detrimentum, non credendū est. Tanta est mortis celeritas, & talis morbi species. Quippe is affectus uinculo-

©BIUM

uinculorum poteſtatis uitam fouentis diſſolutio eſt, hominis conſtitutioni aduerſarius. Hanc enim tenaciter corripiens non dimittit, ſed diſſoluit ac diſſipat. Neque id magnum eſt miraculum. Nam & alij affectus quorundam membrorum, quibus inhæreſcunt, indeque accenduntur, proprij ſunt & periculoſi. Inguinum quidem tumores peſtiferi & permaligni (Bubonas Græci nuncupant,) jecoris ſoboles ſunt, nullaque alia ex parte prodeunt. Tetanus autem neruorum labes eſt. Comitialis morbus caput obſidet. Pari igitur ratione & ſyncopa cordis & uitæ ægritudo eſt. Quicunque uerò ſtomachi affectum ſyncopam eſſe opinantur, quoniam cibis uinoque, in nonnullis & frigida uires refectæ ſunt, & ægritudo ſublata: ijdem mihi uidentur capillorum capitis, & cutis affectum eſſe phrenitin *opinari*, quoniam capillorum detonſione, & *ipſorum* irrigatione phrenitici releuantur. *Sed enim ſtomachi uicinitas cordis permagni intereſt.* Vnde in cor tam noxia, quàm utilia deriuantur. Etenim per pulmonem etiam, ut ſpiret, aërem cor accerſit: *ueruntamen* pulmo haud ex æquo ſpirandi facultatis particeps eſt. Cum facultates non inſtrumentis, ſed ubi eſt uitæ fons atque roboris, ſtatuantur. At ſtomachus uitæ neque principium, neque ſedes eſt: aliquis tamen ab eius imbecillitate lædi poteſt. Nam & cibi cordi nocentes non ſtomacho officiunt, ſed cordi per eum noxam infligunt. Siquidem & ab illis morientes cordis affecti notas repræſentant, arteriarum motus

λύσις τῶν δεσμῶν τῆς εἰς ζωὴν δυνάμεώς, ἀντίζοον τῇ συσάσει τὸ ἀνθρώπου ἐόν. τῆς δὲ γὰρ ἁπτὶξ λαβόμενον, οὐ μεθίησι, ἀλλ' ἐς διάλυσιν τρέπει καὶ οὐ μέγα τὸ *θῶυμα. καὶ γὰρ καὶ ἕτερα πάθεα ἴδια καὶ ἐπικαιρά τινων *μερέων ἐστὶ, οἷσι *περ ἐμφύνει, καὶ τετέων ἐξάπτεται, βουβῶνες μὲν οἱ λοιμώδεες ἧπατος, καὶ σφόδρα κακοήθεες, ἐξ ἄλλου ἢ γίγνονται ἀδενός. νεύρεων δὲ τέτανος, ἐπιληψίη δὲ κεφαλῆς. *τῷ δεοῖ καὶ ἡ συγκοπὴ καρδίης ἐστὶ τῆς ζωῆς νοῦσος. ὁκόσοι δὲ στομάχου ἡγέονται τὸ πάθος ἔμμεναι, ἕνεκα σιτίοισίτε καὶ οἴνῳ, μετεξετέροισι δὲ καὶ ψυχρῷ, ἡ δυνάμις ἐτάθη, ἢ τὸ κακὸν ἐξελάθη, οἱ δέ μοι δοκέουσι καὶ τὴν φρενῖτιν τειχῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ δέρματος νοῦσον ἡγέεσθαι, οὕνεκεν κουρῇ καὶ τέγξι αὐτέων ῥηίζουσι οἱ φρενιτικοί. ἀλλὰ γὰρ τῆς καρδίης γειτόνημα καιρίον ἐστὶ ὁ στόμαχος, ἐξ οὗ περ ἕλκει *ἡ καρδίη οἰκεῖον ἢ ἀξύμφορον. καὶ γὰρ ἡ διὰ πνεύμονος ἕλκει πνεῦμα εἰς ἀναπνοὴν ἡ καρδίη, ἀλλ' οὐχὶ πνεύμων ἐξ ἴσης ἀρχῆς ἀναπνέει. οὐ γὰρ ἐν τοῖσι ὀργάνοισι αἱ δυνάμιες, ἀλλ' ἔνθα ἡ ἀρχὴ ζωῆς ἰσχύος. *στόμαχος γὰρ, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε *χρεῖον ζωῆς ἔλαβέ γε· δέ τις διὰ ἀτονίην. ἢ γὰρ ἢ τὰ καρδιόβολα βρώματα, οὐ τὸν στόμαχον σίνεται, ἀλλὰ δι' αὐτέων τὴν καρδίην. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς θνήσκοντες, σημεῖα ἴσχουσι καρδίης πάθεος, σφυγμοὺς

*θῶμα.
*μερέων
*παρεμφύνη. ἄλλως, παρεμφύη.
*δὲ δὲ.
*ἐτάθη.
*τῇ καρδίῃ.
*στόμαχος.
*χρεῖον.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 49 sur 482

©BIUM

μικρὸς, ἀδρανέας, πάταγον τῆς καρδίης, ἐπὶ πτοήσι καρτερῇ. σκοτόδινθ., λειποθυμίη, νάρκη, καὶ παρέσιες μελέων, ἱδρὼς ἄφετθ πουλὺς, ψύξις, ὅλου ἀναισθησίη, ἀφωνίη. ποῦδὴ τὸν στόμαχον πάσχειν τάδε. ἄπαντα δὲ αὐτέου ἴδια, ναυτίη, ἔμετθ, ἀποσιτίη, λύγξ, ἐρεύξιες, ὀξυρεγμίη. ἐπὶ ᾧ τοῖσι καρδιώσσουσι, καὶ αἰσθήσι ὀξύτεροι, ὡς* ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι μᾶλλον ἢ πρόσθεν. καὶ γνώμῃ ὑγιαθέστεροι, καὶ ψυχῇ καθαρώτεροι, καὶ τάδε οὐκ εἰς τὰ παρέοντα μοῦνον, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες. μὴ οὖν καὶ αἵδε στομάχου (αἱ) δυνάμιες, ἀλλὰ καρδίης, ἔνθα καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ φύσις αὐτέης ἦν, εἰς ἣν καὶ τὸ πάθθ ἦ τῶν τῇδε δυνάμεων. ἔστι δ' *ἧς τῆς *νόσου ἥδε ἡ ἔκλυσις τοῦ τόνου τῆς φύσιθ ἐπ' αὐτὴν ψύξι καὶ ὑγρότητι. καὶ γὰρ ἄθερμοι, καὶ τὰ εἴσω καὶ τὰ ἔξω, καὶ ἀδιψοι, καὶ ψυχρὸν ἀναπνέουσι, κἢν ὦσι μεγάλων καὶ καυσωδέων ἐσὶ πυρετῶν, ἐξ ὧνπερ ἐξάπλεται ἡ ξυγκοπὴ. εὖτε μὲν γὰρ ἐρρώτας ἡ φύσις, καὶ ἐσὶν εὐκρατος, πάντων μὲν κρατέει, πᾶσι δὲ σημαίνει, καὶ ὑγρῷ, καὶ πνεύματι, καὶ στερεοῖσι, καὶ τῇ τούτων εὐταξίῃ, καὶ ξυμμετρίῃ, ἐς ζωὴν διέπει τὸν ἄνθρωπον. ἢν δὲ τῆς φύσιθ ὁ δεσμὸς, τουτέσι ὁ τόνθ λυθῇ, τότε γίγνεται τὸ πάθθ. καταέχει δὲ αὐτέω καῦσος, ὃς ἐσὶ διὸς δέ.

* ὠσὶ μὲν.

* εἰς.
* νοῦσθ.

paruos debilesque, cordis concuſſionem cum uehementi palpitatione, uertiginem, animi deliquium, torporem membrorum, reſolutionemque, copioſum ſudorem, qui ſupprimi nequeat, refrigerationem in toto corpore, ſenſus uocisque priuationem. Dicendumne eſt hæc ſtomachum perpeti? Sed quæ nam ei propria? Nauſea, uomitus, cibi faſtidium, ſingultus, eructatio ſimplex, uel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, ſenſus aciem exquiſitiorem habent, ut uideant, ut exaudiant plus, quàm antea. Mente etiam ſunt firmiore, & animo puriore. Proinde non tantum præſentia declarant, uerum etiam futura ueriſſima diuinatione prædicunt. *Númne* igitur & hæ ſtomachi poteſtates ſunt? hercule minimè, ſed cordis, ubi & anima & eius natura inhabitat, ad quod & uirtutum ibi ſitarum calamitas pertinet. Huius uerò morbi eſt tenoris naturæ deſtructio, autore frigido humidoque. Quippe hoc oppreſſi intus & in cute refrigeſcunt; non ſitiunt: frigidum ſpirant; quamuis magnis ac perurentibus febribus, unde ipſa ſyncopa dependet, affligantur. Natura enim robuſta & probè temperata omnia ſuperat, omnibus dominatur, ac per humorem & ſpiritum & ſolida, horumque omnium conuenientem ordinem & modum hominis uitam adminiſtrat. Quod ſi naturæ nexus, tenor diſſolutus ſit: tunc affectus oritur, cuius prægrediens cauſa eſt comburens febris, quæ Græce cauſus dicitur. Ea uerò huiuſmodi eſt.

DE

©BIUM

DE CAVSO, ID EST, febre uſtoria.

Caput IV.

IGnis paſſim & acer & tenuis eſt: ſed intus maximè. Spiritus tanquam ab igne, calidus. Aëris uehemens attractio. Frigidi cupiditas. Lingua arida. In labijs & cute ſquallor. Algent extrema. Lotium quàm bilioſiſſimum. Inſomnietas. Arteriarum motus crebri, parui, imbecilli. Oculi puri, lucẽtes, ſubrubri. Facies benè colorata. Quod ſi morbus ulterius creſcit, omnia maiora & ſæuiora fiunt. Arteriæ minimis motibus & creberrimis agitantur. Ignis aridiſſimus & acerrimus. Mens delirat, *neminem agnoſcit.* Siticuloſi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt, parietem, ueſtem, pauimentum, humorem. Manus frigent, ſed palmæ perquàm calidæ. Vngues liuent. Spiratio crebra eſt. Roſcidus humor circa frontem & jugula. Cùm ad ſummam ariditatem caloremque corporis natura peruenerit, tum calidum in frigidum, ſquallor in imbrem conuertitur. Rerum namque ad maximam molem incrementa in contrarium ſtatum prolabuntur. Vbi ergò naturæ nexus ſoluti fuerint, ea ſyncopa eſt. Tunc ſudor ingens toto corpore funditur, & nullo pacto compeſcitur. Spiratio frigida eſt, *magnum nares uoluunt anhelitum*, id eſt, ſiti non uexantur. Cætera enim exaruerunt: quin etiam alia inſtrumenta, ſitiunt os & gula: urina tenuis & aquea redditur. Aluus plurimùm aſtricta eſt: nonnunquam tamen pauca quædam bilioſa deſcendunt copioſa & *mador ingens* redundat: oſſa quoque tabeſcentia diffluunt: & undique, ut in

ΠΕΡΙ *ΚΑΥΣΩΝ.

*καύσεως

Κεφάλ. δ.

Πῦρ μὲν πάντη καὶ θερμὸν καὶ λεπτόν. μάλιστα δὲ τὰ ἔσω. ἀναπνοὴ θερμὴ, ὡς ἐκ πυρός. ἠέρος ὁλκὴ μεγάλη, ψυχροῦ ἐπιθυμίη, γλώσσης ξηρότης, αὐασμὸς χειλέων καὶ δέρματος, ἄκρεα ψυχρὰ, ἕρεα χολόβαφα *καταχορέως, ἀγρυπνίη, σφυγμοὶ πυκνοὶ, σμικροὶ, ἕκλυσοι. ὀφθαλμοὶ εὐαγέες, λαμπροὶ, ὑπέρυθροι. εὐσώπεα εὐχροίη. ἢν δὲ ἐπιμᾶλλον αὔξηται τὸ πάθος, μέζω τὰ πάντα καὶ κακίω. σφυγμοὶ σμικρόταται καὶ πυκνόταται, πῦρ ξηρότατον καὶ θερμότατον, γνώμη διαφορέων, πάντων ἀγνωσίη, διψώδεες, ψαῦσαι ψυχροῦ ἐπιθυμίη, τίχες, ἐθμὸς, ἐδάφεος, ὑγρόν. χεῖρες ψυχραὶ, θέναρα θερμόταται, ὄνυχες πελιδνοὶ, ἀναπνοὴ πυκινὴ, νοτὶς περὶ μέτωπα καὶ κλῆδας. ἢν δὲ ἐς ἄκρον ξηρότητος καὶ θερμασίης ἵκηται ἡ φύσις, τὸ μὲν θερμὸν ἐς ψυχρὸν, ὁ δὲ αὐχμὸς ἐς *ἐπομβρίην τρέπεται. αἱ γὰρ τῶν πεπηγμάτων ἐς τὸ ἔσχατον ἐπιστάσιες, εἰς τὴν ἐναντίην *μεταβαίνουσι ἰδέην. *ἐπὴν ξυλυθῇ τοῦ φύσιος τὰ δεσμά. τότε ἐστὶν ἡ συγκοπή. τότε ἰδρὼς *ἄκρητος παύτη τοῦ σώματος, ἀναπνοὴ ψυχρὴ. ἀτμὸς ἀναῤῥῖνας πυκνὸς, ἄδιψοι. ἐξήραται γὰρ ἄλλα. ἄτρεπτα καὶ τὰ ἄλλα διψαλέα ὄργανα, στόμα, στόμαχος. ἕρεα λεπτὰ, ὑδατώδεα, κοιλίη τὰ πολλὰ μὲν ξηρή. ἔστι δὲ καὶ οἷσι ὑπερφέρει βραχέα χολώδεα, πυκνὰ πλάδος. διαῤῥέει δὲ καὶ τὰ ὀστέα λυόμενα. καὶ ἀπὸ πάντων ὡς ἐν πο-

*ἐπομβρίην.

*μεταβάλλουσι.

*ἐπὶ τοῦν.

*τοῦ σώματος πάντη ἄκρητος.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 51 sur 482

©BIUM

ποταμῶ ἐς τὰ ἔξω ἡ φορή. ψυχῆς κατάσασις, αἴσθησις σύμπασα καθαρὴ, διανοια λεπτὴ, γνώμη μαντικὴ. προγινώσκουσι μὲν οὖν πρώπτα μὲν αὐτέοισι ξὺν βίῳ τὴν μεταλλαγήν. ἔπειτα τοῖσι παρεοῦσι προλέγουσι τὰ αὔσεις ἐσόμενα. οἱ δὲ αὐτέοις μὲν ἔσ' ὅτε, καὶ ἄλλο φασὶ δοκέουσι. τῇ δὲ τῶν εἰρημένων *θωμάζουσιν ὤνθρωποι. μετεξέτεροι δὲ καὶ προσλαλέουσι τῶν κατοιχομένων τισὶ, τάχα μὲν παρεόντας *ὁρεοῦντες αὐτοὶ μοῦνοι, ὡσὸ λεπτῆς καὶ καθαρῆς αἰσθήσιος. τάχα δ' αὐτοῦ τῆς ψυχῆς προγινωσκούσης, καὶ διηγουμένης τοὺς ἄνδρας οἵσι ξυνέσονται. πρόσθεν μὲν γὰρ ἐν ἰλύϊ τοῖσιν ὑγροῖσιν εἶλε καὶ ζόφῳ. ἐπεὶ δὲ τάδε ἐξιώτησε ἠνοῦς, καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἰὼ ἀχλὺν ἔλεν, ἐρέουσι τάτε ἐν τῷ ἠέρι, καὶ γυμνῇ τῇ ψυχῇ γίγνονται μαντίες ἀτρεκέες. οἱ δὲ ἐς τοσόν δὲ λεπτότητος ὑγρῶν καὶ τῆς γνώμης ἀφιγμένοι, οὐ μάλα τι προσγίγνονται. *ἐξηερωμένης ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμιος.

flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. Animus ſtabilis & conſtans eſt, ſenſus omnis purus & integer: ſubtile ingenium. Mens uaticinando idonea. Primum quidem ſeipſos de uita migraturos præſentiunt, deinde præſentibus futura denunciant. Nonnulli uerò interdum eorum dictis fidem non habendam putant, ſed dictorum euentus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui præterea ex his cum quibuſdam uita defunctis ſermonem habent: fortaſſe quidem ipſi ſoli præ ſenſus acumine & puritate eos adeſſe cernentes: aut fortè ipſorum animo uiros, cum quibus uerſaturi ſunt, prænoſcente atque enarrante. Quippe antea in lutulentis humoribus & caligine demerſus erat: quos ubi morbus exhauſit, & ab oculis tenebras deterſit, quæ in aëre fiunt, prædicant, exutóque ſordibus animo ueraciſſimi uates efficiuntur. Sed quorum ſucci & ingenium adeo extenuati ſunt, hi non diu admodum ſolent eſſe ſuperſtites, cum eorum uitalis potentia iam *quaſi conſecrata & non iam humana ſed diuina* abierit.

ΠΕΡΙ *ΧΟΛΕΡΗΣ. DE CHOLERA.

Κεφάλ. ε. Caput V.

Ἡ χολέρη, παλίνορσός ἐστι φορὴ τῆς ὕλης ἧς ἐν τῷ παντὶ ἐς τὸν στόμαχον, καὶ τὴν κοιλίην, καὶ τὰ ἔντερα, ὀξύταλον κακόν. διεκθέει δ' ὕπερθεν μὲν ἐς ἔμετον τὰ ἐν τῷ στομάχῳ ἁλιζόμενα. διὰ δ' τῆς κάτω διεξόδου τὰ ἐν τῇ

CHolera eſt materiæ à toto corpore in gulam, uentriculum & inteſtina retro fluës motio, uitiũ acutiſſimũ. Supra enim per uomitum erumpunt, quæ in ore uentriculi & gula congeſta fuerant. Infra deijciuntur humores in uentri-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 52 sur 482

©BIUM

uentriculo inteſtinisque natantes. In primis quæ euomuntur, aquæ ſimilia ſunt: quæ anus effundit, ſtercorea, liquida, tetriqúe odoris ſentiuntur. Siquidem longa cruditas id malum excitauit. Quod ſi per clyſterem eluantur: primò pituitoſa, mox bilioſa feruntur. Initio quidem facilis morbus eſt, dolore uacans: poſtea uerò tentiones in ore uentriculi & gula: tormina in uentre naſcuntur. Si magis ſæuiat morbus, & tormina augeſcunt: anima deficit, membra reſoluuntur, cibos exhorrent, animus conſternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nauſea & uomitus inuadit, tum ſyncerè flaua bilis expellitur: deiectiones quoque ſimiles ſunt. Nerui tenduntur, tibiarum brachiorumque muſculi conuelluntur, digiti incuruantur. Vertigo oboritur, ſingultiunt, ungues liuent, algent extrema. Totum corpus rigore concutitur. Si malum ad ultimum uenit, *tunc uero ægrotus* ſudore perfunditur, bilis atra ſupra infraque prorumpit. Conuulſione impedita ueſica lotium cohibetur: quod tamẽ, cum in inteſtina humores deriuentur, abundare non poteſt, uoce priuantur, arteriarum pulſatus minimi ſunt ac frequentiſſimi: cuiusmodi in ſyncopa propoſuimus. Conatus ad uomendum perpetui ac inanes fiunt, inclinatio ad deijciendum promta, quam tineſmon Græci uocant: ſicca tamen, nihilque ſucci egerens. Mors demum ſequitur doloribus plena & miſeranda, per conuulſionem, ſtrangulatum, & inanem uomitum. Id genus maximè æſtate graſſari conſueuit, ſecundo per autumnum, minus uere, hyberno tempore minimè. Inter ætates autem iuuenta, & ea, quæ robuſtior eſt, hoc ferè

κοιλίη καὶ τῖς ἐντέρεις ὑγρά· ἰδιέων δὲ τὰ πρῶτα μὲν ὑδατώδεα τὰ δ' ἐμέτε. τὰ δὲ δι' ἕδρης, κόπρανα ὑγρὰ, δυσώδεα * ἀπέψιες γὰρ ξυνεχέες καὶ τῆς δὲ προφάσιες. ἢν δὲ τάδε ἀποκλυσθῇ, φλεγματώδεα, ἔπειτα χολώδεα. τὰ πρῶτα μέρη, * ῥηϊδίως ἄπονα. ἔπειτα δὲ ξὺν ἐντάσεσι μὲν ὁ στόμαχος, γαστὴς δὲ μετὰ στρόφων. ἢν δὲ ἐς τὸ κάκιον ἐπιδιδῷ, καὶ στρόφοι * μείζονες, λειποθυμίη, ἔκλυσις μελέων, * ἀποείη, ἀποσιτίη. ἢν δὲ καὶ προσενέγκωνται, πολλῷ ῥοίζῳ ξὺν ναυτίῃ ἐς ἔμετον διεκτέει ξανθὴ χολὴ καταχορέως καὶ τὰ διαχωρήματα ὅμοια. ἀσασμοὶ, ξυνολκαὶ μυῶν τῶν ἐν τῇ κνήμῃ, καὶ βραχιόνων. δάκτυλοι καμπύλοι, σκοτόδινοι, λυγξ, ὄνυχες πελιδνοὶ κατάψυξις, ἄκρεα ψυχρὰ, καὶ τὸ ὅλον ῥιγώδεες. ἢν δὲ ἐς τελευτὴν ἥκῃ τὸ κακὸν, ἀτὰρ ἰδροῖ ὁ ἄνθρωπος, χολὴ μέλαινα ἄνω καὶ κάτω. ἔρα * χεθεῖσα κύσις ὑπὸ ἀσασμοῦ. ἀλλ' οὐδὲ οὖρον ἀλίζεται ὑπὸ τῆς ἐς τὸ ἔντερον τῶν ὑγρῶν μετοχετεύσεως· ἀφωνίη, σφυγμοὶ σμικρόταδι καὶ πυκνόταδι, ὁκόσοι ἐπὶ ξυγκοπῇ. ἐντάσιες ἐμέτε * ξυνεχέες, κενεαὶ, προθυμίαι τεινεσμώδεες, ξηραὶ, ἄχυλοι. θάνατος ἐπόδυνος καὶ οἴκτιστος, * ἀσασμῷ καὶ πυιγῖ· καὶ ἐμέτῳ κενῷ. φέρει μὲν τὸ πάθος, * ὥρη μὲν θέρεος, δευτέρου δὲ φθινόπωρον, ἦρ ἧσσον, χειμὼν ἥκιστα, ἡλικίαι δὲ, αἱ τῶν νέων καὶ * ἀκμαζόν-

κοιλίη καὶ τῖς ἐντέρεις ὑγρά· ἰδιέων δὲ τὰ πρῶτα μὲν ὑδατώδεα τὰ δ' ἐμέτε. τὰ δὲ δι' ἕδρης, κόπρανα ὑγρὰ, δυσώδεα * ἀπέψιες γὰρ ξυνεχέες καὶ τῆς δὲ προφάσιες. ἢν δὲ τάδε ἀποκλυσθῇ, φλεγματώδεα, ἔπειτα χολώδεα. τὰ πρῶτα μέρη, * ῥηϊδίως ἄπονα. ἔπειτα δὲ ξὺν ἐντάσεσι μὲν ὁ στόμαχος, γαστὴς δὲ μετὰ στρόφων. ἢν δὲ ἐς τὸ κάκιον ἐπιδιδῷ, καὶ στρόφοι * μείζονες, λειποθυμίη, ἔκλυσις μελέων, * ἀποείη, ἀποσιτίη. ἢν δὲ καὶ προσενέγκωνται, πολλῷ ῥοίζῳ ξὺν ναυτίῃ ἐς ἔμετον διεκτέει ξανθὴ χολὴ καταχορέως καὶ τὰ διαχωρήματα ὅμοια. ἀσασμοὶ, ξυνολκαὶ μυῶν τῶν ἐν τῇ κνήμῃ, καὶ βραχιόνων. δάκτυλοι καμπύλοι, σκοτόδινοι, λυγξ, ὄνυχες πελιδνοὶ κατάψυξις, ἄκρεα ψυχρὰ, καὶ τὸ ὅλον ῥιγώδεες. ἢν δὲ ἐς τελευτὴν ἥκῃ τὸ κακὸν, ἀτὰρ ἰδροῖ ὁ ἄνθρωπος, χολὴ μέλαινα ἄνω καὶ κάτω. ἔρα * χεθεῖσα κύσις ὑπὸ ἀσασμοῦ. ἀλλ' οὐδὲ οὖρον ἀλίζεται ὑπὸ τῆς ἐς τὸ ἔντερον τῶν ὑγρῶν μετοχετεύσεως· ἀφωνίη, σφυγμοὶ σμικρόταδι καὶ πυκνόταδι, ὁκόσοι ἐπὶ ξυγκοπῇ. ἐντάσιες ἐμέτε * ξυνεχέες, κενεαὶ, προθυμίαι τεινεσμώδεες, ξηραὶ, ἄχυλοι. θάνατος ἐπόδυνος καὶ οἴκτιστος, * ἀσασμῷ καὶ πυιγῖ· καὶ ἐμέτῳ κενῷ. φέρει μὲν τὸ πάθος, * ὥρη μὲν θέρεος, δευτέρου δὲ φθινόπωρον, ἦρ ἧσσον, χειμὼν ἥκιστα, ἡλικίαι δὲ, αἱ τῶν νέων καὶ * ἀκμαζόν-

μαζόν-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 53 sur 482

©BIUM

μαζόντων, γῆρας ἤκιστα, παιδία δὲ, τουτέων μᾶλλον, ἀλλ' οὐ θανατώδεα.

corripiuntur : ſenecta rariſſimè: pueri magis, quàm ſenes, ſed non mortiferè.

ΠΕΡΙ ΕΙΛΕΟΥ.

Κεφάλ. ς.

Ἐντέρῳσι γίγνεται μὲν φλεγμονὴ, ὀδύνην ὀλεθρίῳ ἐμποιέουσα. θνήσκουσι γὰρ μυελοῖσι τρόφοισι καρτερεῖσι. ἐγγίγνεται δ' ἢ πνεῦμα ψυχρὸν, ἀργὸν, οὔτε κάτω περῆσαι ῥηϊδίον, οὔτε ἄνω ἀνιθέμεναι. μίμνει δὲ ἐπὶ πολὺ ἐλιασόμενον, ἐν ὀλίγῃσι τῇσ ἄνω ἐλίξεσι. τοὔνεκα καὶ τὸ πάθος ἐπίκλησιν ἔσχεν εἰλεόν. κὴν πρὸς τοῖς τρόφοις ᾖ καὶ πίεσις, καὶ μάλθαξις τῶν ἐντέρων ἔῃ, καὶ πολὺ τὸ ὑπογάστριον ὑπερείσῃ χορδαψὸς * τοιοῦτόν ἐστι. ἔνομα δ' ἔψησις μὲν γὰρ ἡ μάλθαξις. χορδὴ δὲ ἐντέρων ἐπώνυμον. ἢ γὰρ ἢ ἐπιχορδίδα τὸ μεσεντέριον ἐπίκλησκον οἱ πρόσθεν, τὰ μεσηγὺ νεῦρα καὶ τὰ ἀγγεῖα, καὶ τοὺς ὑμένας τοὺς ἀνοχὰς τῶν ἐντέρων. αἰτίη τοῦ εἰλεοῦ, συνεχὴς μὲν διαφθορὴ σιτίων πολλῶν τε καὶ ποικίλων καὶ οὐ * ξυνηθέων, καὶ ἄλλη ἐπ' ἄλλῃ ἀπεψίῃ, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῖσι εἰλεώδεσι, οἷσιόνπερ μέλανι * σπίνης. ἐπὶ ἀδόκητον δ' * πληγὴ, ἢ ψύξις, ἢ ψυχροποσίη ἐφ' ἱδρῶτι, * ἄδδην ἢ χανδόν. ἢ οἷσι δ' ἔντερον ἐς τὸν ὄσχεον ξὺν κόπρῳ κατέβη, ἢ οὐκ ἀνώδη ἐς τὴν κοιλίην, ἀλλ' ἀνελήφθη

* ὀξ.

* ξυνήθων.

* σπίνης.

† οὐδὲ.

* ἄδδην.

DEILEO GRÆCE uocato, latine uoluulo.

Caput VI.

PHlegmone in inteſtinis gignitur pernicioſum dolorem mouens: quippe innumeri torminibus acerbiſſimis necantur. In hiſce & frigidus flatus & lentus colligitur: nec infra, nec ſupra facile penetrans. Commoratur autē diu, perq; ſuperiorum inteſtinorum anguſtos anfractus reuoluitur. Vnde & affectus ilei Græcè, Latine uoluuli nomen accepit. Quòd ſi ad tormina compreſſio & remollitio inteſtinorum acceſſerit, multumque imum uentrem ſuperauerit, id uerò iam chordapſus eſt, quod nomen ultima parte elixationem, remollitionemúe ſignificat. Chorde autem inteſtinorum uocabulum eſt : Lactes enim Epicordida Græci ueteres nominarunt, neruos ſc. interiacentes, & uaſcula, & membranas : quæ inteſtinorum ſtabilimenta & fulcimina ſunt. Voluuli cauſa eſt perpetua ciborum multorum, diuerſorum, inuſitatorumque corruptio : & alia ſuper aliam cruditas, præcipuè ab eſu ciborum, qui uoluulum excitare conſueuerunt. Quale eſt ſepiæ atramentum in ferculis ſumtum. Idem exiſtimandum de plaga eſt, de frigore, de frigidæ potione: ſi, dum quis ſudat, eam largè abundeque ingurgitauerit. Ad hæc his uoluulus accidit, quibus inteſtinum cum ſtercore in ſcrotum procidit, neque in uentrem repulſum, ſed per uim retentum fuit,

©BIUM

fuit, his inferiora inteſtina phlegmone uexari ſolita ſunt. Pueros hic affectus crebrò malè habet: ut pote quos ſæpè cruditas infeſtat. Hi tamen ſæpius etiam ſaneſcunt cum ob conſuetudinem, tum ob humiditatem inteſtinorum, lubrica enim ſunt. Senes rarò afficiuntur, ſed multò perniciosiùs. Aeſtas magis, quam Ver huius mali referta eſt: Autumnus, quam Hyems. Æſtas utrunque ſuperat. Multi quidem ui torminum repentè intereunt: alijs inteſtinum ſuppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactũ excidit, atque ita deficiunt. Mediocrem uoluulum hæc ſymptomata comitantur, dolor oberrans in ſtomacho, *mador*, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes. Aluus flatibus perſtrepens, qui ad podicem uſque properant, ſed ibi exitus intercluditur. Sin autem ex toto voluulus occupet: omnia ſurſum petunt flatus, pituita, bilis, hæcque uomitu prodeunt. Fiunt perpallidi: frigent toto corpore: acerbo dolore cruciantur, malè ſpirant: ſitiunt. Quibus uerò jamiam mors inſtat, gelidus ſudor emanat: urina difficulter exit: anus tam arctè clauſus eſt, ut neque uel tenuem acum poſſis adigere: ſtercus per os redditur, uox aboletur. Arteriæ rarò inter initia & parum micant: inſtante morte minimè, creberrimè, tandem micare deſinunt. Hæc ſunt, quæ tenuibus inteſtinis affectis

βίη. τουτέοισι ἔϑος ἐπιφλεγμαίνειν τὰ κάτω ἔντερα. ξυνήϑες δὲ τὸ πάϑος παιδίοισι, * οἷσι περ αὐὴ καὶ ἀπεψίη ἦ, καὶ τὸ βλάβος διαδιδράσκουσι. μᾶλλον δὲ, διὰ τὲ τὸ ἔϑος, καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ἐντέρων. ὀλιγηραὲς γὰρ. γέροντες δὲ, οὐ μάλα μὴν πάσχουσι, περιγίγνονται δὲ ἥκιστα. ὥρη ϑέρεος πίκτει μᾶλλον ἢ ἦρος, φθινόπωρον δὲ χειμῶνος, ἀμφοῖν δὲ ἐπιμᾶλλον ϑέρος. πολλοῖσι μὲν οὖν ἐπὶ * τούτοισι * τοῖσι πιοῦσι. σφόφοισι. ϑνήσκουσι αὐτίκα. μετεξετέροισι δὲ καὶ * πύος ἐγγίνεται, ἢν αὖϑις μελανϑὲν τότε τὸ ἔντερον καὶ διασαπὲν ἐξέπεσε, καὶ οὕτως ἐξέλιπον. ξύνεσι δὲ αὐτέοισι, εἰμὴ ἐπιεικὴς εἰλεὸς εἴη, πόνος ἐλιοσόμφος, σομάχου πλάδος, ἔκλυσις, μαλακίη, ἐρεύξιες κεναὶ καὶ οὐδὲν ὠφελοῦσαι, κοιλίη ὑποβοεβοεΐζουσα φύσησι, ὀλιποεία * μεσφὶ ἕδρης, διέξοδοι δὲ ἀτελέες. ἢν δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἴσχῃ ὁ εἰλεὸς, πάντων ἄνω ἡ φορὴ, πνευμάτων, * φλέγματος, χολῆς * ἐμοῖσι γοῦν τάδε. ἔξωχροι, ψυχροὶ τὸ πᾶν σκῆνος. πόνος πουλὺς, ἀναπνοὴ κακὴ, διψαλέη. ἢν δὲ καὶ ϑνήσκειν μέλλωσι, ἰδιῶς ψυχροὶ, ὀλυσουείη, ἕδρη ἀπολελημμένη, ὡς μηδὲ ἰχνὸν ἔλασμα διελάσαι. κόπρων ἔμετοι, ὠνϑρωποι ἄφωνοι, σφυγμοὶ πρόσϑεν μὲν ἀραιοὶ, σμικροί. πρὸ ϑανάτου δὲ σμικρόταποι, καὶ πυκνόταποι, καὶ ἐκλείποντες. τάδε μὲν οὖν τοῖσι λεπτοῖσι ἐντέροισι ξυνεμ-

* οἷσιν.
* φλέγματος.
* ἐμοῦσι.

©BIUM

*ξυνεμπίπλει. *ξυνεμπίπλει, ἀλλὰ καὶ κώλῳ τὰ αὐτὰ πάθεα γίγνεται, καὶ τὰ ξυνόντα ὅμοια, καὶ ἡ αὐτὴ συμμορφή. τετέων δὲ μελεξέτεροι διαδιδράσκεσί κοτε, ἢν *πύῳ *ἐγγένηται τῷ κώλῳ. αἰτίη δὲ τὸ βάθος τὸ σαρκοειδὲς ἕκτερου. πόνος δὲ *ἰχνὸς μὲν, ἢν ὀξὺς ἐπὶ τοῖσι λεπτοῖσι ἐντέροισι (πλάδος δὲ καὶ βάρος ἴσχον ἐπὶ τῷ κώλῳ. διάσει δὲ ὁ πόνος, ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τῆσι πλευρῆσι) ὥστε φαντασίη ἐγγίγνεσθαι πλευρίτιδος, καὶ γὰρ καὶ πυρετοὶ νέσι οἴδε. ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τῆσι νωθῆσι ἐνθάδε καὶ ἔνθα, ὡς δοκέειν τὸν ὀδύνεων ἥπατος ἢ σπληνὸς ἔμμεναι, αὖθίς κοτε ἐν τοῖσι κενεῶσι. πολλὸν γὰρ τὸ κῶλον καὶ παντὶ ἕλικας ποιεύμενον. μετεξετέροισι δὲ, καὶ ἐς τὸ ἱερὸν ὀστέον ἐρείδει, καὶ ἐς μηροὺς, καὶ διδύμων κρεμαστῆρας. ἐπὶ δὲ τοῖσι κωλικοῖσι, ἔμετοι πλεῦνες κενοὶ, τὰ δὲ ἐμπύημα, λεπτὰ, χολώδεα, ἐλαιοειδέα. ἔστι δὲ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος τοσόνδε ἀσινέστερος ὁκόσον καὶ τὸ κῶλον τῶν λεπτῶν ἐντέρων σαρκοειδέστερον, καὶ παχύτερον, καὶ ἀνεξικακώτερον.

incidunt. Verum & in pleniore inteſtino, quod Græci Colon uocant, ijdem affectus oriuntur, eademque ſymptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus colon ſuppurat, huiuſce morbi diſcrimen effugiunt. Cauſa eſt huius modi affectus carnoſa inteſtini craſſitudo. Dolor autem in gracilibus quidem inteſtinis tenuis eſt & acutus: in pleniore uerò inteſtino eſt redundans humiditas, & incumbens grauitas, dolorque modò ad coſtas uſque ſuperiores aſcendit, quando & ſpeciem lateralis morbi præſefert, ſiquidem & iſti febricitant: modo ſub ſpurias coſtas in dextram aut in læuam partem aſcendit ſic, ut jecur aut lien dolere uideantur, item & ilia nonnunquam dolore torquentur. Colon namque prægrande eſt, & quoquouerſum ſe circumuoluens. Quidam ſunt etiam, quibus & in ſacro oſſe dolor inhæreſcit, & in femoribus & illis in locis, quibus teſtes appenduntur, Græci Cremaſteras appellant. Qui hoc genere tentantur, uomitione plerunque inani laborant. Quod ſiquid rejecerint, id eſt ſubtile, bilioſum, olei ſimile. In hoc malo periculum tantò leuius eſt, quanto laxum inteſtinum tenuibus corpulentius, pinguius, & noxæ tolerantius eſt.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ῾ ἧπαρ ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. ζ.

Τῶν ἀπὸ καρδίης οἱ ἀπὸ ἥπατος, οὐκ ὠκύτερον μὲν, βραδυτέρην δὲ ἀποκτείνουσι. ἔστι γὰρ *αἵματος πάγος τὸ πλεῖσον ἧπαρ. ἢν δὲ ἐν τῇσι πύλῃσι αὐτέου ξυμπέσῃ τις θανάτου αἰτίη, ἐλάσσων ὀξέως ἢ οἱ καρδίης θνήσκουσι. ὑμέσι γὰρ καὶ τόνοισι βραχέοισι καὶ

DE ACVTIS IECORIS affectibus.

Caput VII.

QVibus jecur malè habet, ij non celerius, quàm qui corde ægrotant, ſed maiore cruciatu *perimuntur*. Maxima enim jecoris pars ſanguinis concrementum eſt. Si in huius autem uiſceris portis aliqua incidat cauſa mortifera, æquè, ac ſi corde laborant, celeriter conſumuntur. Ratio in promtu eſt, quia uidelicet hæ partes membranis, tonis gracilibus &

©BIUM

& magni ad uitam momenti, grandioribusque uenis contexuntur. Præterea, ut ſapientũ quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animæ domicilium eſt. Sanguinis utique profluuia è jecore omnium maxima fiunt: neque ab re: uenarum enim radicatio jecur eſt. Itaque in ipſo magna uomica haud ita frequenter, neque in particulis magis præcipuis oritur. Homo enim uita excedens præuenit. At exiguæ frequentius eueniunt. Inde fit, ut mortem quidem euadant, ſed longinquo morbo impliciti crucientur. Ipſius enim functionis, qua ſanguinem condit, ceſſatio non conceditur, neque dilatio: atque hinc ad cor & ad uiſcera *intra* ſeptum ſanguis diffunditur. At ſi qua magna injuria, ut puta uerbere, longa ciborum multorum uitioſorumque corruptione, ebrietate, uehementi refrigeratione phlegmone in portis jecoris excitatur, tunc ægrotus celerrimè jugulatur. Ignis enim in profundo corpore depaſcitur, obſcurus, acer. Venarum motus torpent. Doloris ſpecies uariæ & diuerſæ ſunt. Nonnunquam enim dextra in parte defigitur adeo, ut acutum telum adactum eſſe uideatur. Interdum torminibus ſimilis eſt. Rurſum uerò interdum dolor cum ſumma grauitate coniungitur: atque inter dolendum uirium debilitas uocisque caſus incidit. Tranſuerſum ſeptum, & interna coſtarum tunica inferius detrahuntur. Quoniam inde jecur ſuſpenſum onere ſuo degrauat. Proinde ad jugulum è regione oppoſitum uehemens dolor peruenit. Tuſſicula quædam imperfecta, ſeu potius tantum ad tuſſim conatus eſt. Si quando uerò tuſſiunt, nihil reddunt, uitioſè ſpirant: neque enim pulmoni tranſuerſum ſeptum opitulatur, ei ad conſtringendum ac dilatandum more

λεπλοῖσι, ϗ φλεψὶ μεγάλησι ἐξύφανται. τὰ δὲ τὰ μέρεα. ὡς δὲ καὶ τῷ σοφῶν ἀφηγέονταί τινες, ϗ ψυχῆς ἐπιθυμίη *τῆδε ἐγκάθηται. αἱμορραγίη μὲν γὰρ ὑφείκει πάντα πολλόν. ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν, ἥπαρ γίγνεται. ὧν ἐν αὐτέῳ μεγάλη μὲν φλεγμονὴ, οὐ κάρτα ξυνεχέως, οὐδὲ ἐν τισὶν ἐς τὰ ἔπικαιρα χωρία. φθάνει γὰρ ἐξελθὼν ἔζην ἄνθρωπος. σμικροτέρη δ' ἐπαμινὰ. τοὔνεκεν διαδιδράσκουσι μὲν τὸν ὄλεθρον, μακρότερα δ' νοσέουσι. ἔργου γὰρ αὐτέου ἔστι κατὰ τὸν ἐξαιμάτωσιν, οὐκ ἔστιν ἀνάπαυλα, οὐδὲ ἀμβολή. ἐπὶ δὲ τὸν καρδίην, ϗ τὰ νέρθεν ἔστι διαφράγματος. ἐντεῦθεν γὰρ τὸ αἷμα τοῦ ἀφέσιες. τὸν ἐπὶ *μείζονι αἰτίῃ πληγῇ, ἢ διαφθορῇσι ξυνεχέσι πολλῶν ϗ κακῶν σιτίων, ϗ οἰνοφλυγίῃ, ἢ ψύξι καρτερῇ, ϗ ἐν τῇσι πόλῃσι γίγνεται φλεγμονὴ, ὦκισος ὄλεθρος. πῦρ μὲν γὰρ ὑποβρύχιον, ἀλαμπὲς, δριμὺ, σφυγμοὶ νωθροί. πόνου ἰδέη ποικίλη ϗ παντοίη, ἄλλοτε μὲν ἡ ὀδύνη ἐπὶ (τὰ) δεξιὰ διελήλαμψεν, ὡς δοκέειν ὀξὺ βέλος ἐγκέεσθαι. ἄλλοτε δ', σφόφῳ ἰκέλη. αὖθις δ' ποτε, πόνος βαρύς, βαρύτατος, μεσηγὺ δὲ τῆς ὀδύνης, ἀτονίη, ϗ ἀφωνίη. διάφραγμα ϗ ὑποζωκὸς ἕλκονται. ἀπὸ τῶν δὲ γὰρ ἄχθος τὸ ἧπαρ ἤρτηται. διὰ τόδε ἐς τὸν κατ' ἴξιν κληῖδα ὀδύνη καρτερή. βὴξ δὲ ἀτελής. ἐνθυμίη δ' μοῦνον κὴν ἐς τέλος ποτὲ ἀφίκηται, ξηρή. ἀναπνοὴ κακή. ἐ γὰρ ξυμπαρέει τῷ πνεύμονι τὸ διάφραγμα, ξυνομαρτέον ἐς ξυναγωγὴν καὶ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 57 sur 482

©BIUM

διάσασιν. πνεῦμα σμικρὸν ἕλκουσι, ἐκπνέουσι μέζον. χροιὴν μελάγχλωροι, μολιβδοειδέες, ἀπόσιτοι. ἢν δὲ καὶ προσενέγκωνται φυσώδεες τῷ ὑποχονδρίῳ. ῥεύξιες χολώδεες ὀξίζουσαι, βρομώδεες. ναυτίη, διάσασις κενεή, γαστὴρ ἀπολελυμένη. τὰ πολλὰ χολώδεα, γλίχρα βραχέα· ἀεὶ δὲ ἐπαυξέα γίγνεται τὰ πάθεα. γνώμη ἀκάρεα διαφορέεται, νωθρὴ, μετέωρος, τετυφωμένη, πόνος πουλὺς, ψύξις ἀκρέων, τρόμοι, ῥίγεα, λυγξ κενὴ, σπασμώδης, ἴκτερος, χολὴ ἀκρὴς, χολόδαφοι τὸ πᾶν. λύει δὲ καὶ πρὸ ἑβδόμης φανὴ, καὶ ἄλλους ἔκλεινε συχνούς. ὁκόσοι δὲ ἢ αἱμορραγίη, ἢ κοιλίης ταραχὴ πολλοῖσι χολώδεσι, ἢ οὔροισι ἀκρήτοισι συχνοῖσι, τὸν ὄλεθρον διήλλαντο, τυλέοισι (δὲ) μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἐς ἀπόσασιν πύου τὸ ἧπαρ τρέπει. λύει δὲ ἐπὶ πολλὸν ὑπερβάλλη χρόνον αἰδὼς ἀποσάσιος, ἐς ὕδρωπα ἀφυκτον τελευτᾷ. διψαλέοι, βραχυποέουσι, ξηροὶ τὸ σκῆνος, ἀλιπέες. ὀξέων ἐπιθυμίη, ἄποιος ἡ γεῦσις. φέρει δὲ τόδε τὸ πάθος φθινόπωρον σὺν πλήθεϊ ὠφελίων, καὶ ποικίλων ἀπεψίη. ἡλικίη δὲ, παιδέων μᾶλλον ἀκμή.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΟΙΛΗΝ ΦΛΕΒΑ ΟΞΕΙΗΣ ΝΟΣΟΥ.

Κεφάλ. η.

Ἀπὸ τῶν πυλέων ἧπατος εὐρεῖα φλὲψ διαίρεται μέσον τῶν τοῦδε περάτων. ἀεὶ δὲ ἐς λεπτὰ καὶ πλεῦνα σχιζομένη, ἐπὶ τέλος ἐς ἀφανέα πᾶσι ὄψισι παύεται ἧπατος σπείρασα.

gerens paulum aëris adducunt, plus expirant, colore ex atro uiridique permixto infecti sunt, plumbea sc. specie, cibos oderunt. Quod si quid sumserint, eis inflantur præcordia, ructus bilioſi, acidi, graueolentes exeunt, nauseant, *inaniter distenduntur*. Venter solutus multa bilioſa excernit, uiscida pauca: sed perpetuò augescunt mala. Mens haud ita multum delirat: torpida, suspensa, & attonita est. Magna est in corpore segnities, extrema frigent. Tremor adest, horrores, singultus inanis, conuulsioni similis, morbus regius: pura bilis, totumque corpus bilioso colore suffunditur. Quin morbus regius ante septimum diem si apparuerit, plurimos sustulit. Quibus autem uel sanguinis profusio, uel per aluum multorum bilioſorum exturbatio, uel urina sincera plurima effluens mortem depulit, post tres septimanas jecur his suppurat. Quod si multum temporis citra abscessum prætereat, in hydropem ineuitabilem terminatur. Hi siticuloſi sunt, parum tamen bibunt. Eorum corpus squallet, pinguedine carens. Appetunt acida, sed gustatus sapores non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum horeorum uariorumque fructuum esum sequente cruditate. Inter ætates florens ei maximè obnoxia est.

DE VENÆ CONcauæ acuto morbo.

Caput VIII.

AB jecoris portis inter eius extrema magna uena ingreditur: quæ semper in tenues pluresque dum scinditur, denique in tenuissimas uisumque latentes toto jecore dispergitur.

Istarum

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 58 sur 482

©BIUM

Iſtarum ſummis oſculis aliæ uenarum extremitates committuntur: quæ ex gracilibus & pluribus maiores amplitudine, ſed numero pauciores conſtituuntur. Demum in medio jecore in uenam unicam grandem coaleſcunt. Inde hæc in duas partitur, quæ jecoris extrema petunt. Harum altera ſuperius primam fibram penetrans, in eius conuexa egreditur: mox tranſuerſum ſeptum perforans, in cor inſeritur. Hæc uena concaua nominatur. Altera uerò quintam fibram, quæ inferius jacet, traijciens uſque in jecoris *concaua* ad ſpinam peruenit: & eo loco ad coxendices uſque porrigitur. Ea quoque eodem nomine concaua nuncupatur: quoniam una & eadem uena eſt ab initio de jecore exoriens. *Si quis enim uelit, lamellã traijciat à ſuperiore uena caua ad cor pertinente, in eam, quæ per ſpinam perreptat, & à ſpina per jecur ad cor. Idem enim aſcenſus eſt.* Hæc igitur uena, (ut arbitror) uniuerſa ægritudines & acutas & ualidas patitur. Nam tota una eſt atque continua. A nonnullis autem Medicis ea pars duntaxat, quæ ſecundum dorſum diſcurrit, ægrotare creditur: quoniam eius, quæ cor intrat, notæ obſcuræ ſunt. Intra pectus enim rei nulli adhærens, ſed in pectore ſubleuata protenditur: donec tranſuerſum ſeptum egreſſa cordi inſeritur. Igitur ſi quod ingens malum hanc

Τῶν δὲ τουτέων πέρασι *ἄλλων φλεβῶν περατώσιες καθ' τὸ σῶμα ξυγκέονται, αἵπερ ἐν λεπτῶν καὶ πλάνων, μέζονες ἢ ἐλάσσονες γίγνονται, ἐπιτελέως δὲ ἐν μέσῳ τῷ ἥπατι, ἐς μίαν φλέβα μεγάλην συναγείρονται. ἐντεῦθεν δὲ δοιαὶ ἐξ ἀποχίσιος γινόμεναι, περὶ ἓν ἧπαρ ἀφικνέονται. ἡ μὲν γὰρ ἄνω τὸν πρῶτον λοβὸν διαπερήσασα, ἐς τὰ κυρτὰ αὐτέου ἐξεφαίνη. ἔπειτα περήνασα τὸ διάφραγμα *ἐμφύνῃ τῇ καρδίῃ. κοίλη φλὲψ ἥδε καλέεται. ἡ δὲ ἑτέρη, τὸν κάτω λοβὸν τὸν πέμπτον διαπερήνασα μέχρι τῶν κυρτῶν. ἐπὶ τὴν ῥάχιν *ἔξεισι, καὶ τῇδε *περατέεται, μέχρι τῶν ἰσχίων. διὰ τὰ καὶ ἥδε κοίλη. ἓν γὰρ τὸ αὐτὸ, ἔνεκεν μία καὶ αὐτή ἐστιν ἡ φλὲψ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἴσχουσα. εἰ γάρ τις ἐθέλοι, διελάσας ἂν ἔλασμα καὶ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν τῆς ἐπὶ τὴν καρδίην κοίλης φλεβὸς ἐς τὴν διὰ τὴν ῥάχιν, καὶ ἀπὸ τῆς ῥάχεος διὰ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὴν καρδίην. ἀνοδος γὰρ ἡ αὐτή. ἥδε οὖν ἡ φλὲψ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἢν ξύμπασα νοσέει ὀξέσι πάθεσι, καρτερῇσι. μία γὰρ ἐστι πᾶσα. μετεξετέρωσι δὲ ἐν τοῖσι μούνη δοκέει διὰ τὴν ῥάχιν νοσέειν, οὕνεκα τῆς ἐς τὴν καρδίην τὰ σημεῖα οὐ φανέα. ἐν τὸς γὰρ ἐθώρηκος διατέταται πρὸς ἀδὲν προσχομένη, ἀλλ' ἐναωρυμένη τῷ θώρηκι, ἔστ' ἂν ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἐμφύῃ τῇ καρδίῃ. ἢν οὖν μεγάλων κακῶν ἴσχῃ τήνδε

* ἄλλα.
* ἐμφύῃ. ἄλλως ἐμφύνῃ.
* ἔξεισι.
* περατέεται.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 59 sur 482

©BIUM

τὴν φλέβα, ξυνέκρυψε ἀμπέχων ὁ θώρηξ. γίγνεται δ' οὗ ἀμφὶ τὴν δὲ τὴν φλέβα καὶ κέδματα. εὖτε ῥηγνυμένη αἱμορραγίη ὤκιστα πλείνει. ὑπερθεν μὲν, διὰ πλεύμονος καὶ ἀρτηίης ἀνοιγομένη, ἐς μὲν τὸν θώρηκα ῥαγῇ. ἢν δὲ κάτω τὴν κοιλίην ἔσω ἐντέρεσι περιέχεται, ὡς ἐμπλείειν τὰ ἔντερα, εὖτε πρώτην καθ' ἕν ἀναφανῆναι τὸ αἷμα, θηήσασθαι οἷόν ἐστι. ἦν δὲ ἡ κοιλίη πλησθῇ αἵματος. γίγνεται δὲ καὶ φλεγμονὴ ἀμφὶ τὴν φλέβα, ἀτὰρ καὶ ἥδε ὀξέως αὐξάνει, ἢν μεγάλη ἔῃ. πῦρ μὲν γὰρ θερμὸν, δακνώδες, ἐν τοῖσι κοιλίοισι ἀμφοῖν ἐγκαθειργμένον, θερμαίνει δὲ μοῦνον τὸ περιέχον, ὡς δοκέειν ἀπομόρῳ λεπτῇ ἔμμεναι θέρμην. ὁ δὲ ἄνθρωπος καίεσθαι δοκέει. σφυγμοὶ σμικροὶ, πυκνότατοι, ὁκοῖόνπερ πεπιεσμένοι, καὶ διεδιωγμένοι. ψύξις ἀκρέων, ὀδύνη καρτερὴ, *στόματος ξηρότης, θερμότης ἐρύθημα ξὺν ἀχροίῃ. ὑπέρυθροι δὲ τὸ ξύμπαν σῶμα. ὑποχόνδρια σκληρὰ, ἀνεσασμένα, ὀδύνη ὑπὸ δεξιὰ μᾶλλον, καὶ παλμὸς τῆς δὲ θωμήκης μέχρι (τῆς) λαγόνος. μετεξετέροισι δὲ καὶ τῆς ἀρτηίης τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν, ἢν ὁ σφυγμὸς ἐς τὸ ἔντερον ὑποχόνδριον διασημαίνῃ. ξυμπαθὴς γὰρ καὶ ἥδε γίγνεται παρ' αὐτέλεον ἐπ' ἀριστερὰ κειμένῳ, ὡς τῆς ὑπὸ τῷ παντὶ ἀδὴν ὑπακουφιζούσης, ἀλλ' ἀδὴν τὸ δέρμα μαλθαζούσης

uenam corripiat, pectore ambiente deliteſcit. In hac itaque uena Cedmata oriuntur, (ſunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ prouenientes) quando ſanguis copioſius erumpens citiſſimè uitam delet. Per ſuperiora quidem per pulmones & arteriam effluens, ſi in pectore fiet effractio: Si juxta principium, in imum uentrem deſcendens in inteſtinis continetur, atque adeò inteſtina replentur. Cum prius, quàm dejectus ſanguis in conſpectum detur, homines intereũt. *Quod ſi uẽter ſanguine plenus ſit, inflammatióq; naſcatur, circa uenam, ſi magna ſit, ipſa celeriter hominem tollit.* Ignis enim acer mordaxque in ambabus cauitatibus incluſus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, ut tangenti *calor* tenuis eſſe uideatur: æger uerò ſeſe comburi exiſtimat. Pulſatus arteriarum exigui ſunt, creberrimi ac ueluti oppreſſi, atque repulſi, frigus adeſt extremorum, ſitis aſpera, oris ſiccitas: facies decolor rubet: omne corpus ſubrubidum eſt: præcordia dura ſunt atque reuulſa, dolor in dextra parte maior. *Et palpitatio ipſius uenæ in porrectum ad ilia uſq; perueniens: nonnullis etiam arteriæ ſecundum ſpinam:* quod pulſatio in alteris præcordijs manifeſtat. Nam & ipſa uenæ cauæ morborum particeps efficitur juxta illam in ſiniſtro latere poſita, ut potè ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil leuaminis afferente, neq; cutim emolliente.

Cutis

©BIUM

Cutis autem ſic affectorum ſqualida, rugoſa, atque aſpera eſt, ſed in partibus prominentibus atque oſseis, ut in cubitis, genubus, digitorumque articulis magis talis conſpicitur, ſomni tumultuoſi fiunt, aluus quibuſdam nihil reddit, quibusdam exiguum, acre, bilioſum. Lotium flauum mordaxque eſt, mens utique his conſtat, ſed quadam ſegnitie torpet, & corpus tabe conſumitur. Tum quotquot hunc habitum uiderunt, eum cauſi, id eſt, ardoris ſpeciem appellarunt, quandoquidem quæ adſunt, ſub ardoris genere collocantur. Per autumnum hæc labes exoritur, *quoniam & quod ferum & immane eſt adoleſcentes & florentes occupat*, quibus mala uiuendi ratio, laboresque tenuem corporis habitum compararunt. Decimo quarto die hi plerunque moriuntur, quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunq; autem aut ab initio puſillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem, mortem quidem euadunt, ſed nondum morbo liberantur. Hi longo ſané tempore cauſo laborant, uerum omnia periculoſa jam deſinunt, dolores, præcordiorum diſtentiones, & pulſuum malitia, & mentis ignauia. Adhuc tamen faſtidioſi ſunt, languentes, conſilij inopes, ſimulque & ardor, & ſitis, & linguæ oriſque ſiccitas ægrum diſcruciant, multum diuque trahentes ſpirant, & ſubitò totum aërem una ſpiratione refrigerandi cauſa adducunt. Verum ſi frigidam quàm plurimam affatim bibunt, breui interuallo moleſtia leuantur, poſtmodum ipſis ſitis accenditur: rurſumque uberrimè

ξηρὸν δὲ τόδε, καὶ ῥυσὸν, καὶ τεηχύ. καὶ ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν τοῖσι ἐξέχουσι ὀστώδεσι. οἷον ὀλεκράνῳ; γούνασι, ἢ κονδύλοισι. ὕπνοι *ταραχώδεες, κοιλίη τοῖς μὲν οὐδὲν ἐκδιδοῖ, τοῖς δὲ σμικρὸν, δριμὺ, χολῶδες. οὖρα ξανθὰ, δακνώδεα. τιὴ γνώμην ἀσαφέρει μὲν, νωθροὶ δὲ καὶ μαρασμώδεες, εὖτε ὀκόσοι ἤδη τιὴ δὲ τιὴ καθίσασιν *εἶδον, καῦσον ἐκάλεον: καὶ γὰρ καὶ ἐγγένους ἐκαύσθη τὰ παρέοντα, ἢ ἐν φθινοπώρῳ γίγνεται, ἐπεὶ τὸ θηριῶδες, καὶ ἀκμάζουσι καὶ νέοισι, οἷσι ἰσχνὴ ἐκ τοῦ διαίτης πονηρῆς καὶ ταλαιπωρείης ἡ ἕξις. τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι οἴδε τὰ πολλὰ θνήσκουσι, *οἷσι δ' ἂν ἐς μῆκος ἡ νοῦσος ἀφίκηται, ἐν διπλασίοισι *ὄλλυνται. ὁκόσοι δὲ, ἢ σμικρὴν ἀρχῆθεν ἴσχυσι φλεγμονὴν, ἢ τῆς μεγάλης καταβραχὺ διαλυομένης, διαδιδράσκουσι μὲν τὸν ὄλεθρον, οὐδέκω δὲ ἀφίενται κακοῦ. οἱ δὲ μακρὸν μὲν τὸν χρόνον τὸν καῦσον νοσέουσι. ἀποπαύεται δὲ τὰ κινδυνώδεα, αἱ ὀδύναι καὶ ξυντάσιες τῶν ἐκχονδρίων, καὶ ἡ κακοσφυξίη, καὶ τῆς γνώμης τὸ νωθές. ἔπι δ' ἔμπης ἔασιν ἀσταφώδεες, ἀλύοντες ξὺν ἀπορίῃ. ξύνεσι δ' ὅτε καῦσος, καὶ τὸ δίψος καὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ στόματος ἡ ξηρότης. ἀναπνέουσι πολὺν, μακρὸν ἕλκοντες καὶ ἀθρόον, ὅλον τὸν ἠέρα, ἐς ἔμψυξιν *ἐκκαυσάμενοι. αὐτὰρ εἴτε πίνουσι ψυχρὸν χανδὸν πολὺ πλεῖσον, καὶ ἐς μὲν βραχὺ ἀνακουφίζουσιν, εἶτ' αὖτοῖς ἐξάπτεται τὸ δίψος, αὖθις

*καὶ πάνυ χώδεες.

*εἶδον καῦσον.

*οἷσι δὲ.

†ὄλυνται.

*ἐκκαυσάμενοι.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 61 sur 482

©BIUM

κάδιον *ἄδδλω πίνουσι ϗ ἤδλε ἡ διαδοχὴ τῦ κακοῦ. ϗὴ ἰητρὸς δλὲ ἀγαθὸς, ψυχρὸν αὖ δλῴη πολλὸν ἀσινέως, ὅκως ἐν τῆσι ἄλλησι καύσεσι. ἀσφαλέσερον δλὲ τοῖσι ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς νοσέουσι τὸν καῦσον. κὴν μὲν ἡ γαστὴρ, ἢ ἡ κύσις τὸ ποτὸν ὑποφέρῃ, οὐδλὲ ἐμέτου δλεῖ. εἰ δλὲ μὴ, ἀπὸ πολλῷ τὸ πολλὸν τῷ ψυχρῷ ἐμέσαι χρὴ. σκ ῥαγείη γὰρ ἂν ἄνθρωπος, εἰ τοσόνδε πίνων, μηδὲν διαχωρέῃ, ἢ ἱδρῶσι, ἢ οὔρησι, ἢ κοιλίῃ.

aquam ingurgitant, & hæc eſt mali ſucceſſio & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare poteſt: ut in alijs ardoribus aſolet, ſed longè tutius ardore à uena caua oriente laborantibus eam conceſſerit. Quod ſi uentriculus aut ueſica potam aquam expellant: neque uomitione opus eſt: ſin id facere nequeant, à multa frigida epota multum uomendum eſt. Homo enim diſrumperetur, ſi tanto bibito humore nihil aut per ſudores, aut per urinam, aut per uentrem effunderet.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΦΡΟΥΣ ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. θ'.

Νεφροὶ, τλὼ μὲν τῷ σώματος ἰδλέλω, οὐ κάρτα πάνυ καιροὶ ἐς κίνδυνον, λὼ ϗπὶ πάθωσι ὀξέως. ἀδενώδλεες γὰρ τλὼ φύσιν, ἐς δλὲ *ὄλεθρον εὐήθεες. πάνυ καιρὸν δλὲ αὐτέων τὸ ἔργον, * ἥτε διάκρισις τῶν οὔρων ἀπὸ τῦ αἵματος, ϗὴ ἡ ἀπόκρισις. ἐπέχει δλὲ τλὲ δλε, ἢ λίθος, ἢ ἐγγινομένη φλεγμονὴ, ἢ αἱμάλωψ, ἢ πλειόνδε. εὖτε ξυμπαθίης μὲν τῆς διὰ τλὼ ἰδλέλω τῦ σώματος κακὸν γίγνεται οὐδλέν. ἡ δλὲ ἔμφραξις τῶν οὔρων, πάντα τὰ δλεινὰ πρήσσει. πῦρ μὲν γὰρ δριμὺ, ἀστῶδες, ὀδύνη κατ' ὀσφὺν ἄνω ῥάχι ἕως ἰσχίων, διάτασις τῶν μερῶν, μᾶλλον ἢ τῶν ἀμφὶ *τὸ ὑποχόνδριον. οὖρον * ἔμφραξις, ϗκ ἐς τὸ πάμπαν, ἀλλὰ κατὰ σταγόνα μὲν οὐρέσι, πλημμύρης δὲ αἴσθησις. λὼ δὲ ϗὴ τὸ οὖρον δριμὺ ϗὴ δακνῶδες

DE RENVM ACVtis affectibus.

Caput IX.

RENes quantum ad corporis ſpeciem attinet, haud ita multum periculis patent, tametſi in aliquod acutum uitium incidant: glanduloſa enim ipſorum natura eſt. Ad mortem uerò inferendam bene habiles ſunt: ipſorum enim actio peroportuna eſt, urinæ uidelicet à ſanguine ſecretio, eiusdemque expulſio. Sed eam cohibet aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut ſanguineum concrementũ, aut id genus. Quandoquidem ex conſenſu affectionis ob formam corporis prouenientis nulla creatur offenſio. Vrinæ autem intercluſio omnia ſæua & acerba facit, ignem acrem & faſtidium inferentem, dolorem grauem ſecundum lumbos in dorſo, partium diſtentionem, ſed magis circa præcordia. Suppreſſio autem lotij non ex toto fit, ſed ſtillatim quidem mejunt, multum uerò effundere cupiunt. Redundantiam enim ſentiunt. Quod ſi & acre mordaxque lotium

ineſt,

©BIUM

neſt, frigent, tremunt, conuelluntur, diſtenduntur præcordia & replentur. Hæc morbi forma perceptioque doloris alui inflationi à ciborum multitudine corruptioneque prouenienti ſimilis eſt. Pulſus initio rari ſunt ac ſegnes: ſi malum plus urgeat, parui fiunt, crebri, turbulenti, inordinati, ſomni tenues dolore uexati, non continui: ſed repente à ſomno perinde ac ſi quis pupugerit, proſiliunt: poſtea in ſoporem tanquam laſſitudine oppreſſi delabuntur, mentis alienatio haud ita magna eſt: nugantur, facies liuet. At ſi quando rurſum meiendi auiditas redeat, cum *conuulſionibus* magnisque doloribus modicum quiddam, idque ſtillatim eijciunt, tum paulum cruciatibus leuantur, poſtmodum in eadem relabuntur. *Celerrimè qui moriuntur pereunt, qui nihil prorſus emittunt. Plures enim liberantur, aut calculo in ueſicam per urinæ ſemitas delapſo, aut phlegmone ſuppurante, paulatimue per diffiationem exhalante.* Quanquam enim paulatim & auarè effundatur urina, mortem tamen facilè effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus contabeſcit, atque iure iſta ægrotantes patiuntur, in peiusque labentes ad colliquationem deuoluuntur. Anni uerò tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt, quæ & in uena caua laborante ferebant. Nonnunquam è renibus ſanguis multus ſubitaneus erupit, multisque diebus continenter effluxit. Verum nemo ex huiuſmodi profluuio moritur:

ἐγγένηται, ψύξιες, τρόμοι, ἀσυμμοι, διατάσιες καὶ πληρώσιες τῶν ὑποχονδρίων. ἰκέλη ἡ ξυμφορὴ ὅδε καὶ ξυναίσθησις γίγνεται, τοῖσι ἀπὸ πλήθεος σιτίων καὶ διαφθορῆς ἐμφυσηθεῖσι τὴν κοιλίην. σφυγμοὶ τὰ πρῶτα μὲν ἀραιοὶ, νωθροί. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον τὸ κακὸν πίεζῃ, σμικροὶ, πυκνοὶ, ταραχώδεες, ἄτακτοι, ὑπνοι λεπτοὶ, ὀδυνώδεες, ἀδιηνεκέες, καὶ ἐξαπίνης ἀνθορνύμενοι ὡς ὑπὸ νύξεος, εἶτα ὑποφέρονται ἐς κῶμα, ὡς ὑπὸ καμάτου. ἢν γνώμην δὲ καὶ ταραχὴ διαφορεῖ, ληρώδεες, πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα. ἢν δὲ ἥκῃ αὖθις κοτὲ τῆς οὐρήσιος ἡ πρόθυμίη, ἐπὶ πασμοῖσι καὶ μεγάλῃσι ὀδύνῃσι βραχὺ αὖ καὶ σάγδην ἐξέκλινε, εὖτε σμικρὸν ἐπανῆκε τῶν πόνων. εἶτα ἐς τὰ αὐτὰ παλινδρομέες. ὀξύτατα (δὲ) θνήσκουσι τῶν δε οἵσιν ὄδλεν ἀνακρίνει, ὁκόσοι δὴ θνήσκουσι. οἱ πλεῦνες* γὰρ περιγίγνονται, ἢν λίθος ἐς τὴν κύστιν διὰ τῶν οὔρων ἀνπεσόντος, * ἢν τε φλεγμονὴ ἐς πύον τραπομένη, ἢ κατὰ βραχὺ διαπνεομένη. ἢν γὰρ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ἀνδρεῶν διεξιέναι ῥηϊδίως τὸ οὖρον, διαδιδρήσκουσι τὸν ὄλεθρον. χρόνῳ δὲ μακρῷ φθίνουσι τὴν ἕξιν. ὀρθῶς τάδε οἱ νοσέοντες πάσχουσι, καὶ καταγίγνονται ἐς σύντηξιν ὑποφερόμενοι. ὧραι δὲ καὶ χῶραι, καὶ ἡλικίαι φέρουσι, * αἵπερ καὶ τὰ κατὰ τὰς κοίλας φλέβας. ἐξερράγη κοῖλε αἷμα ἀπὸ τῶν νεφρῶν πολλὸν ἀθρόον, καὶ πολλῆσι ἡμέρῃσι ξυνεχὲς ἔρρεεν. ἀλλ' ὅσπερ αἱμορραγίῃ θνήσκουσι.

ἀλλ'

* δι.

* τὸ.

* οἵπερ.

©BIUM

ἀλλ' ἢ φλεγμονῇ τῇ ξὺν αἱμορραγίῃ γιγνομένῃ, ἢν ἐπισχεθῇ τὸ αἷμα. τὰ πολλὰ δ' ἐξ ἐπισχέσιος, ἢν μεγάλη φλεγμονὴ θνήσκουσι.

sed *ex phlegmone, quæ cum profluuio sanguinis coniuncta sit, si retentus sit sanguis.* Plerunque autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΣΙΝ ὀξέων παθῶν.

DE ACVTIS INVESICA ægritudinibus.

Κεφάλ. ι.

Caput X.

Κύσις χαλεπὴ μὲν ἐν νούσοισι ὀξείαισι πονῆσαι. κἢν ἄλλοισι ξυμπεπόνθῃ. χαλεπωτέρη δὲ ἢν θανατωδεστέρη, ἢν ἀφ' ἑωυτῆς, ἄρξῃ). ἢν γὰρ καὶ δυνατωτάτη πάντα ξυμπαθέα ποιῆσαι, ἢ νεῦρα, ἢ γνώμην. νεῦρον γὰρ ἡ κύσις ψυχρὸν καὶ λευκὸν, ἀπὸ ἢ πορρωτάτω ἐκ οἰκείου θάλπεος. ἐγγυτάτω δὲ τῆς ἔξω ψύξιος. ἐν γὰρ τῇ * νειαιρῇ γαστρὶ κατωτάτω *ἵζει * προσωτάτω ἐκ θώρηκος. ἀλλὰ ἢ ἔργον αὐτέης ἐπικαιρον, ἢ τῶν οὔρων ἔξοδος. κἢν οὖν μοῦνον ἥδε ἐπισχεθῇ λίθοισι, ἢ ἑρμβοισι, ἢ τῶν ἄλλῃ ἰδίῃ, ἢ ἀλλοτρίῃ * ξυμφορῇ, θανατώδες. ἐπὶ γυναικῶν μὲν γὰρ αὐτέων ἢ ὑστέρων φλεγμονὰς ἀναπίζει. ἐπ' ἀνδρῶν δὲ, τὸ ἔσχατον, τὸ εὐθύ, τὸ μέγα μήκης ἔντερον. ἐν πολλοῖσι δ' ἐπικαρτερίης ἀέκουσίης ὑπ' * αἰδοῦς ἐν ξυλλόγοισι, ἢ ξυνδείπνοισι πλησμονῆς, διατείνῃ), ἀδρανίῃ τε ἐκλυσίης, οὐκέτι μεθίησι. ἐπὴν δὲ ἐπίσχῃ τὰ οὖρα, πλησιάσιες καὶ τῶν ὑπερθεν μερέων, νεφρῶν, οὐρητήρων διατάσιες, λαγόνων ὀδύνη βαρεῖα, σπασμὸς, τρόμος, ῥίγεα, γνώμιον διαφορὴ. ἢν δὲ ἐκ τοῦ

VEsica difficiles in acutis morbis dolores patitur, *& cum* ab alijs uitium *participat: sed* difficiliores, magisque mortiferos, si per se laborare inceperit. Quandoquidem omni corpori & neruis & menti labem communicare ualentissimè potest. Quippe uesica neruus frigidus albusq; est, & *ab innati caloris fomento* quàm longissime, quàm proxime uerò externo frigori posita. Nam in imo uētre ad aures thoracis sita est, nobili quoq; munere fungitur, urinæ uidelicet emissione. Hæc porro si tantum calculis, aut sanguinis grumis, aut qua alia propria, peregrináue calamitate intercluſa fuerit, pernicioſum est. In mulieribus enim ipsis & uteri phlegmonas comprimit, in uiris autem extremum rectum prælongumque inteſtinum est. In pleriſque uerò ob inuoluntariam præ uerecundia retentionem in cætibus hominum, aut in conuiuijs repleta diſtenditur, conſtringereque non ualens nihil amplius excernit. Igitur ubi urina ſupprimitur, ſuperiores quoque partes, renes uidelicet, replentur: urinæ ductus (Græci ureteras appellant) diſtenduntur, ilia dolor ponderoſus infeſtat: nerui conuelluntur: tremunt: horrent: deſipiunt.

Verum

Verum ſi ad hæc & ulcus accedat, aut inflammatio, multa ſanè damna eueniunt : Sed mors ab ulceribus ſanè quam *celerrima* inuadit. Cæterum de ulceribus, abſceſſu, ſuppuratione, & id genus alijs, quæcunque non acutiſſima ſunt, in libro de *diuturnis* morbis tractabitur. Quæcunque uerò peracuta ſunt, & intra quatuordecim dies, aut paulò citius ſeriusúe hominem perimunt, qualis phlegmone eſt, aut grumi ſanguinei, aut calculus in ceruicem delapſus, de iſtis in præſentia ſermonem faciam. Quapropter ſi quid horum inciderit, urina retinetur: abdomen intumeſcit: dolor acutus totum uentrem occupat, ueſica turget: decimo die luteus ſudor exit: pituita uomitur primò, deinde bilis: uniuerſum corpus friget, ſed pedes uehementius. Si malum uires maiores acquirat, tum febres eum ſingultu hominem corripiunt; micant arteriæ inordinatis, frequentibus, ac puſillis motibus: rubida facies eſt: ſitiunt: animo ancipites ſunt: mens non conſtat: nerui contrahuntur. Medicamentis præterea uenenoſis, & cantharidibus, aut bupreſte & pneumatibus ueſica deuritur, & tota aluus maiorem uim patitur: ac prorſus in peiorem ſtatum delabitur: neque longa mortis mora interponitur. Nonnunquam & ſanguinem ueſica effundit. Flauus autem ac tenuis ueſicæ ſanguis eſt. Sed perrarò hac de cauſa homines pereunt, quamuis haud facilè ſanguis ſupprimitur. Grumi uerò & phlegmonæ minantur interitum. Refrigeratio enim & extinctio caloris ingeniti ſequitur, quæ Necroſis Græcè dicitur, & Gangræna, & quæ eam comitantur mala. Id genus facile hominem tollit. Hæc uitia hyeme & autumno graſſantur.

Τῖσι καὶ ἕλκος πεπόνθῃ ἢ φλεγμονὴν, πολλὰ μὲν τὰ κακὰ, ὄλεθρος δὲ πολλόν τι ἑλκέων ὦκις. ἀλλ' ἀμφὶ μὲν ἕλκεος καὶ ἀποσάπος, καὶ πυώδεος, καὶ τῷ ὁκόσα * μὴ ὀξύτατα ἦ, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελόξεται. ὁκόσα δὲ κατόξεα, καὶ * ἐνιαυτὸν ἡμέρῃσιν, ἢ ὀλίγῳ θᾶσσον, ἢ βραδίον κτείνει, οἷον φλεγμονὴ, ἢ θρόμβοι, ἢ λίθος ἐς τὸν τράχηλον ἐμπεσὼν, περὶ τῷ δὲ νῦν ἐρέω. λευκὸν οὖρον τουτέων ξυμβῇ, ἔρεων ἐπιλαχέσεις, * ὄγκος ἐν τῷ ἐπιγασρίῳ, ὀδύνη ὀξείη, πάντη τῆς κοιλίης. * περίτασις τῆς κύσιος, ὁ ὠχρὸς ἱδρὼς τῇ δεκάτῃ, ἔμετοι φλεγματώδεες, ἔπειτα χολώδεες, ψύξις ὁλοσωδεστέρη δὲ μᾶλλον. ἢν δὲ ἐπὶ * μέσον τὸ κακὸν ἕρπῃ, πυρετοὶ λυγγώδεες, σφυγμοὶ, ἀταξίῃ πυκνοὶ, καὶ μικροὶ, ἐρύθημα τοῦ προσώπου, διψώδεες, ἀποείη, γνώμην περιφορεῖ, ἄσασμοι. ἐπὶ δὲ φαρμάκοισι δηλητηρίοισι καὶ καυθαρίσι, ἢ βυπῇσι καὶ πνεύμασι, ἐμπίπρᾶται ἡ κύσις, καὶ ἡ ξύμπασα κοιλίη βιαιτέρη καὶ πάντα κακίων, καὶ οὐκ * εἰς μακρὸν ἡ τοῦ θανάτου ἀμβολή. αἱμορραγέει ποτὲ κύσις. ξανθότερον τοῦ λεπτὸν τῆς δὲ τὸ αἷμα. ἀλλ' οὐδὲν πω διὰ τήνδε θνήσκουσι, κἢν μὴ ῥηϊδίη ἡ ἐπίσχεσις. ἀλλ' ἐπὶ τοῖσι θρόμβοισι καὶ τῇ φλεγμονῇ ὁ κίνδυνος. ψύξις γὰρ καὶ νέκρωσις, καὶ γαγγραινώσιες, καὶ τὰ ἐπὶ τῇδε κακὰ ῥηϊδίως κτείνει. φέρει δὲ τὰς νόσους, χεῖμα, καὶ μετόπωρον.

ἡλικίη

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 65 sur 482

©BIUM

ἡλικίη δὲ, ἀκμὴ, ἔτι δὲ μᾶλλον γήρεος. αἱ δὲ ἄλλαι ὧραι, καὶ αἱ ἡλικίαι, ὅτε ξυνεχέως, καὶ ἥκιστα κτείνυσι. ἀσινέστατα δὲ παντων, τὰ παιδία.

In ætate uirili, magis etiam in ſenecta uigent. Reliqua anni tempora & ætates neq; aſſiduè hos morbos ferunt, minimeq; mortiferi ſunt. Pueri omnium maxime his calamitatibus uacant.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΗΣ ΠΝΙΓΟΣ.

Κεφάλ. ια.

Εν τῆσι λαγόσι τῶν γυναικῶν μέσῃσι ἐγκέεται ἡ μήτρη, σπλάγχνον γυναικήιον ἄγχιστα ζωῶδες. κινέεται γὰρ ἐξ ἑωυτέης ἔνθα καὶ ἔνθα ἐπὶ τὰς λαγόνας. ἀτὰρ καὶ ἐς τὰ ἄνω, κατ' ἴξιν μᾶλλον ἢ τὸν χόνδρον τοῦ θώρηκος ἐστὶ τὰ πλάγια δὲ, ἐπὶ δεξιὰ, ἢ ἐς ἀριστερὰ, ἢ ἐς ἦπαρ, ἢ σπλάγχνα, γίγνεται δὲ καὶ προπετέσερη ἐς τὰ κάτω, ἢ ξυλλήβδην εἰπωμεν, παντὶ ἐσὶ πλανώδης. καὶ ἐυώδεσι ὀσμῇσι τέρπεται, καὶ ἐπ' αὐτὰ ἵεται. ἄχθεται δὲ τοῖσι κακόδμοισι, καὶ αὐτὰ φεύγει. καὶ τὸ ξύμπαν ἐν τῇ * ἀνω ἐσὶ ἡυσέρη, οἱονεὶ ζῶον ἐν ζώῳ. ἤδη δ' ἔν γε ἡντινα ἐξαπίνης ἀνώιστος γένηται, καὶ ἐπὶ πολὺ ἄνω μείνῃ, καὶ ἐνδιάσπασται τὰ σπλάγχνα ἀπεπνίχθη κοτὲ ἄνθρωπος, πρόπαν τὸν ἐπληπλικὸν, αὐδυθεν ἀπασμῶν. πιέζεσι γὰρ * ὠκέως ἑκατέρωθεν ἦπαρ, διάφραγμα. πνεύμων καρδίη. ξύνεκεν ἀπνοίη ξυνεῖναι δοκέει καὶ ἀδυνίη. ἀτὰρ καὶ αἱ καρωτίδες ξυμπαθίῃ τῆς καρδίης πιέζονται. διὰ τόδε, καρηβαρείαι τε καὶ ἀναισθησίαι ξύνεσι καινῷ κάρῳ. γίγνεται δὲ καὶ ἄλλο πάθος αὐτέῃσι ἔπελον τῇδε ξυμμορφῇ, ξὺν πνιγὶ καὶ

ὑπὸ θρόπου.

κακέως.

In medijs ilibus mulierum Vulua poſita eſt, muliebre uiſcus, animalis fermè naturam adeptum. Si quidem per ſe huc atque illuc uerſus ilia *mouetur:* quin etiam ad ſuperiora è regione pectoris cartilaginem ſubit, in latera quoque in dextram uidelicet, aut læuã partẽ, autad jecur, aliaue inteſtina mouetur: & ad inferiora natura procliuior eſt, utq; paucis abſoluam, penitus errabũda eſt, & jucundis *odoribus* delectatur, ad ipſosque ſe recipit: contrà fœde olentibus contriſtatur, & ab ipſis longius ſe proripit, ac prorſus eſt in homine uulua perinde, atque in animali quoddam animal. Hæc itaq; ſi repente ſuperiora petierit, ac diutius ibi commoretur, uiſceribusque uiolenter incumbat, interdum homo ueluti comitiali morbo correpta citra neruorum diſtentiones ſtrangulatur. Anguſtijs nanque jecur, tranſuerſum ſeptum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Qua de cauſa ſpiritus priuatio, imbecillitasque adeſſe uidentur. Præterea & uenæ ſomniferæ (carotidas Græci uocant) cordis uitium participantes, affliguntur. Vnde capitis grauitates & ſenſuum abolitio cum nouo quodam ſopore aduenium. Incidit etiam ipſis aliud uitium proximè dicto non abſimile: in quo ſpiritus &

DE VVLVÆ ſtrangulatu.

Caput XI.

uox

©BIUM

uox auferuntur: ſed à uulua non prouenit, quippe & uiros infeſtat inſtar morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus à uulua malè habentibus tetra odoramenta naribus ſubiecta, jucunda uerò naturalibus appoſita opitulantur. Altero autem affectu laborantibus hæc fruſtra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in uuluæ morbo agitantur, in altero affectu quieſcunt. Ampliùs tremores ſpontini, & non ſpontini, ſed ex *abortiui cauſa*. Vuluæ refrigerationes uehementes, copioſæ ſanguinis profuſionis retentio, & id genus alia in cauſa ſunt. Itaque ſi in ſuperiora ſubeunte uulua uexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur: exoluitur: infirmatur: genua *labant*: uertigo infeſtat: extrema debilitantur: caput dolet, graueſcitque. In uenis ab utroque naſi latere jacentibus dolorem mulier percipit: quòd ſi ceciderit, ſtomacho mordetur. Iuxta præcordia ilia, ubi uuluæ domicilium eſt, inania ſunt: motus arteriarum intermittunt, ordine carent, deficiunt, ſpiritus magnopere angitur, uox intercipitur, ſentiendi facultas impeditur, ſpiratio ignota obſcuraque eſt. Celerrima nec opinato mors aduenit. Nihil enim adeſt, quod mortem inſtare ſignificet. Color namque uiuidus eſt, ac multo poſt mortem tempore magis rubent. Oculi parum admodum extantes fulgent, haud ita multum intenti, neque tamen ualdè remiſſi & conniuentes. Cæterùm ſi prius, quàm malum ad extremum uenerit, aliquando uulua in propriam ſedem migret, à ſtrangulatione liberantur, quando aluus ſubmurmurat, humiditas adeſt

ἀφωνίη. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ὑστέρης. καὶ γὰρ τόδε καὶ ἀνδράσι γίγνεται *κατοχώδεα πρόπον. ἀλλὰ τῇσι μὲν ἀπὸ ὑστέρης κακώδεες ἐπαρήγουσι ὀδμαὶ, καὶ ἀνωδέων ἐς τὰ γυναικήια ὑποθέσιες. τῇσι δὲ ἑτέρῃσι τάδε οὐδὲν ἐπαρήγει, καὶ τὰ μέλεα κινέονται ἀπὸ ὑστέρης, ἀπὸ δὲ τῶν ἑτέρων πάθεων, ἤκιστα. ἔτι δὲ τρόμοι αὐτόματοι, καὶ ἐκ αὐτόματοι. ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως ἀμφοτεράων. ψύξιες καρτεραὶ τῆς ὑστέρης, αἱμορραγίης ἀθρόης ἐπίσχεσις, καὶ ὁκόσα τοιάδε. ἰὼ οἱ ἄρξηται πάσχειν κινδυνώδης ἄνω τῆς *ὑστέρης, ὀκνοῦσι ἔργων πρήξιος, ἔκλυσις, ἀτονίη, γνάτων ἀκρασίη, σκοτόδινος, καὶ τὰ γόνατα *λύονται, κεφαλῆς πόνος, καρηβαρείη, τὰς φλέβας τὰς ἐκατέρωθεν τῆς ῥινὸς ἀλγέει ἡ γυνή. ἰὼ δὲ καταπέσωσι καρδιώσουσι, ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι λαγόνες κεναὶ, ἔνθα ἦεδρη τῆς ὑστέρης, σφυγμοὶ διαλείποντες, (ἄτακτοι, ἐκλείποντες,) πνιγμὸς καρτερὴ, ἀφωνίη, ἀναισθησίη, ἡ ἀναπνοὴ ἄσημος, ἀσαφὴς, ὦκις καὶ ἄπιστος ὁ θάνατος. οὐδὲν γὰρ ἔχουσι νεκρῶδες ἐς χροιὴν, *ζωώδεες ἐρυθρότεραι μᾶλλον μέχρι πολλοῦ τοῦ θανάτου. ὀφθαλμοὶ μικρὸν τι ἐξέχοντες, λαμπροὶ, οὐ κάρτα μὲν ἀτενέες, ἀτὰρ οὐδὲ κάρτα *κεκαμμένοι. ἰὼ δὲ μετακινέηται κοτὲ ἐς ἕδρην ἡ ὑστέρη, πρὶν ἐς τέλος ἰέναι τὸ πάθος, διαδιδράσκουσι τὸν πνίγα. εὖτε κοιλίη ὑποβορβορύζει, ὑγρότης τῶν γυναι-

κατοχώδεα.

κυρτούμενοι.

λύονται.

ζωώδεες.

κεκαμμένοι.

©BIUM

γυναικήων τόπων, ἀναπνοὴ λαυτέρη καὶ σαφεσέρη.* ὠκίση δὲ τοῦ πάθεος ἡ ἔγερσις, ὅκως καὶ ὁ θάνατος ὠκίος. καὶ γὰρ ῥηϊδίως τοῖσι ἄνω προχωρέει. ἄταρ ἡ ὃ ῥηϊδίως ἀφίσα). ἀκρόπλοός τε γὰρ ἡ ὑσέρη. ὑγροὶ δὲ καὶ οἱ ὑμένες οἱ† ὀχῆες αὐτῆς. ὑγρὸν δὲ καὶ τὸ χωρίον, ἔνθα κέεται ἡ ὑσέρη. πρὸς δὲ φυγῆτε καὶ ὁρμῇ χρέεται ἡδέων τε καὶ ἀνιηρέων. ῥηϊδίως οὖν νέει ὅκως πρεμνὸς ἔνθα καὶ ἔνθα ἄνωτε καὶ κάτω πλώει. διὰ τόδε νεήνισι τὸ πάθος γίνεται. γεραιτέρῃσι δὲ ἧκισα. ἧσι γὰρ ἡλικίη τε καὶ βιοτὴ καὶ γνώμη πλανηλεσέρη, τῇσι καὶ ὑσέρη ἐστὶ ῥεμβώδης. πλικωτέρῃσι δὲ βεβαθέα καὶ ἡλικίη καὶ βίος, καὶ γνώμη, καὶ ἡ ὑσέρη. ἥδε μὲν δὴ ἡ ἀπὸ ὑσέρης πνῖξις μούνῃσι γυναιξὶ παρεμαρτέει. γίνεται δὲ καὶ ξυνὰ πρὸς ἄνδρας πάθεα τῇ ὑσέρῃ φλεγμονὴ, αἱμορραγίη. ξυνὰ δὲ καὶ τὰ παρεόντα σημεῖα, πυρετοὶ, ἀσφυξίη, ψύξις, ἀφωνίη. ἐπὶ δὲ τῇ αἱμορραγίῃ, καὶ ὁ ξύτερος οἱ θάνατοι, ὁκοῖόν τι ἐν ζώῳ σφαγή.

* ἔπεισε.

† ἀνάσχιες αὐτὰς.

locorum muliebrium: ſpiritus aſperior manifeſtiorque redditur. Nequaquam tamen ab affectu excitantur, aut ſubleuantur, *tam celerrimè ex hac ualetudine reficiuntur: quam celerrimè moriuntur.* Nam facilè ſuperiora uulua petit: facilè quoque inde recedit. Quippe uulua ſuapte natura ſuperfluitat. Membranæ uerò eam ſuſtinentes humidæ ſunt: humidus eſt & locus, ubi reconditur. Amplius fuga & *appetentia* triſtium jucundorumque mouetur, quocirca labaſcit facilè, ac ueluti arboris ramus huc & illuc, ſusque deque impellitur. Propterea & juuenes fœminæ id uitij patiuntur, ſeniores immunes ſunt. Quibus enim ætas & uita & mens uaga magis & erratica eſt, his uulua quoque errabunda inſtabilisque ſit neceſſe eſt. Quibus uerò firma ac ſtabilis ætas, & uita, & mens fuerit, his & uulua ſimiliter afficitur. Hæc utique à uulua proueniens ægritudo (ſtrangulatus uidelicet) mulieribus duntaxat infeſta eſſe poteſt. *Verumtamen communes uuluæ uiris quoq; ægritudines oriuntur:* phlegmone uidelicet, & ſanguinis profuſio. Communes etiam ſunt, quæ comitantur, notæ: ut pote febres, pulſus abolitio, refrigeratio, uocis amiſſio. In ſanguinis autem profuſione & maturius mors ingruit, quemadmodum cum quis animal jugulat.

ΠΕΡΙ ΣΑΤΥΡΙΑΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ιϛ.

Οἱ σάτυροι τῷ Διονύσῳ ἱεροὶ, ἐν τῇσι γραφῇσι, καὶ τοῖσι ἀγάλμασι, ὀρθία ἴσχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου πρήγματος. ἔστι δὲ καὶ πάθεος ἰδέη, ἀνίσχοντος ὀρθίου τοῦ πάσχοντος τὰ αἰδοῖα, ἐπίκλησις σατυρίασις ἐς ὁμοιότητα, τοῦ θείου χρήματος ὁρμὴ δὲ ἐστὶ ἄκρητος ἐς ὁμιλίην. ἀτὰρ δὴ αὐτῇσι γε τοῖσι σώφροσι οὐδὲν

DE SATYRIASI.

Caput XII.

SAtyri *Baccho* ſacri, qui pictura, quiq; ſtatuis exprimuntur, arrecto pene figurantur, quod diuinæ rei ſignum eſt. Eſt uerò & affectus ſpecies, qui laborãtis penem excitat erigitq;, atq; ob DEI figuræ ſimilitudinẽ Satyriaſis nuncupatur. Eſt autem inexplebilis coëundi appetitus. Verum neque ſi ad Veneris opus accedant, quicquam juuan-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 68 sur 482

©BIUM

iuuantur: neque multo aſsiduoque concubitu ſedatur arrectio. Conuulſiones autem omnium neruorum fiunt, & tendonum diſtentio, & inguinum, partisque eius, quæ inter inguina & femen eſt, Plechada Græci nominant, genitalium præterea inflammatio & dolor. In facie rubor ineſt, & uapor quidam roſcidæ humiditati ſimilis. Porrò ipſi ægri ſeſe incuruant & comprimunt: quieſcunt triſtes, demiſſi, utpote calamitatem ſuam grauatim ferentes. Quod ſi hominis uerecundiam id malum ſuperet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur. *Neque uerò ſibi moderari queunt, quin propalam rem habeant*, menteque indecenter titubantes. Nam ſe continere nequeunt, ſiti laborant, pituitam largiùs euomunt. *Quoniam* labris ſpuma, quemadmodum hircis in libidinem ruentibus, inſidet. Quin etiam haud abſimilis odor eſt, lotium poſt longam retentionem effunditur album, craſſum, genituræ ſimile, aluus reſoluitur, coſtæ & axillæ ſponte pruriũt ac titillantur, conuelluntur: à cibis abhorrent: ſed cum eos aſſumunt, rapaciter aſſumunt, conturbantur. Sin ad interitum ægritudo ſpectat, inflantur, uenterque in tumorem effertur. Tendones & lacerti omnes contenduntur, ægrè admodum corpus mouetur, membra contrahuntur, arteriæ paruo motu, debili, inordinatoque agitantur. Hæc omnia quandoque diſcutiuntur, ſi aluus perturbata multas biliosas pituitoſasque humiditates ejecerit: easdem quoque uomitus non abſque diſcrimine effuderit. Nempe medela non uacat diſcrimine, ea per ſomnum profundum longiſſimumque præſtatur. Siquidem refrigeratio & reſolutio ſtuporque neruorum multus ſomnus eſt: ſtupor uerò ac refrigeratio ſatyriaſim medicatur. Id morbi genus uere potiſſimum atque æſtate ſæuire conſueuit. Inter ætates autem adoleſcentia juuentusque ei

ὠφελέονται. οὐδὲ ἐπὶ πολλοῖσι ἡ συνεχέσι ὁμιλίῃσι πεπύνονται τὸ ὄρθιον. ἀσασμοὶ ἢ ἁπάντων τῶν νεύρων, καὶ ἔντασις τενόντων, ἡ βουβώνων, ἡ πλησχάδος, φλεγμονὴ τῶν αἰδοίων καὶ πόνος, ἐρύθημα προσώπου, ἡ ἰκμὰς νοτίδι ἰκέλη. προσελλόμενοι, ἠοὐχῇ ἐπίλυποι, καταφέες, ὥσπερ ἀχθόμενοι τῇ ξυμμορφῇ. ἰὼ ἢ ὑπαείσχῃ ἡ τινὰ αἰδῶ ἔχ ἀνθρώπου τὸ πάθος. ἀκρατέες μὲν γλώσσης ἐς τὸ ἄκοσμον. ἀκρατέες δὲ ἐς τὸ * ἄμφαδον ἡ τῆς τοῦ ἔργου πρήξιος, προφέρουσι τὴν γνώμην ἐς τὸ ἄσχημον. κατέχειν γὰρ οὐ δύνανται. διψώδεες, φλέγμα πολλὸν ἐμέουσι. ἐπεὶ δὴ τοῖσι χείλεσι ἀφρὸς ἐφιζάνει, ὀκνώδεες τοῖσι ὀργῶσι τῶν τραγῶν. ἀτὰρ ἡδὲ ὀσμὴ ὁμοίη. οὖρον δὲ ἔχουσι πολλῆς, ἀλλ' ἐς λευκὸν, παχὺ, γονοειδές, κοιλίη δ' ἀπολελυμένη, γαργαλισμοὶ αὐτόματοι πλευρέων ἡ μασχαλέων, ἀσασμώδεες, λιπόσαρκοι, εἰδὲ προσφέρουσι, ἀπαγδέως παραχώδεες. ἰὼ ἢ ἐς ὄλεθρον ἵκει τὸ κακὸν, φυσώδεες. κοιλίῃσι * ἐπημμένοι, τενόντων ἡ μυῶν τῶν πάντων ξύντασις, δυσκινησίη. ξυνολκαὶ μελέων, σφυγμοὶ μικροὶ, ἀσθενέες, ἄτακτοι. ἔλυσέ ποτε τάδε, παῦσα κοιλίη ἐκταραχθεῖσα πολλοῖσι φλεγματώδεσι, χολώδεσι, ἔμετος ὁμοίως. ἐκ ἀνδυθὲν κινδύνου ἴησις, ὕπνος βαθὺς ἡ μήκιστος. ψύξις γὰρ καὶ πάρεσις καὶ νάρκη νεύρων, ὕπνος πολύς. νάρκη ἢ ἡ ψύξις, σατυρίσιν ἴσται. γίγνεται δὲ τὸ πάθος, ἧς μάλιστα ἡ θέρεος. ἡλικίῃσι δὲ μειρακίοισι καὶ νέοισι.

* ἄμφαδον, ἐκφαλμῶσι.

* ἐπημμένοι.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 69 sur 482

©BIUM

μάλιστα δὲ ὀκόσοισι ἡ φύσις ἐς ξυνουσίην ἑτοίμη. ὀξύτατον ἡδὲ ἀτερπὲς, ἡ δὲ ἄκοσμον κακὸν. τὰ πολλὰ γὰρ ἐν ἑβδόμῃ ἀνήκουσι. λόγος δὲ ὅτι καὶ γυναῖκες πάσχουσι τοῦτο τὸ πάθος, (καὶ) ἥτε ἐς τὰ ἀφροδίσια ὁρμὴ ὁμοίη, καὶ τὰ λοιπὰ ξύμπαντα τὰ αὐτά. ἐγὼ δὲ μαχλοσύνῃ μὲν γυναιξὶ ὑγρῇσι πείθομαι γίγνεσθαι, ἐς ἔκχυσιν ξὺν πλήθεϊ τούτων. σατυρίσιν δὲ ἧκιστα. οὔτε γὰρ ἡ φύσις αὐτέων ἑτοίμη. ψυχρὴ γὰρ ἀλλ' ἡδὲ μόρια ἐς ὀρθήσιν, ὅκως περ σάτυρος, ἰσχνὰ, ἰσχνὴ, ὥσπερ τὸ πάθος ἐπώνυμον. οὐδὲ γὰρ ἡδὲ πνίγα τὴν ὑπὸ ὑστέρης νοσέουσι ἄνδρες, οὔνεκεν οὐκ ἰσχνὴ ὑστέρη ἀνήρ.

maximè patet: præcipueque illi omnes, quorum natura in Venerem propensior est. Acutissimum id malum, triste fædumque est. Nam plerunque in septima die hominem consumit. Memoriæ proditum est mulieres etiam in hanc labem incidere, & eundem in libidinem impetum, ac cætera omnia similia perpeti. Verum ego impudicum quendam libidinis ardorem mulieres inuadere mihi persuadeo, mulieres inquam humiditate affluentes, ut ipsius redundantia profundatur: sed satyriasim id esse minimè concesserim. Neque enim ipsarum natura atque temperies, cum frigida sit, huic uitio habilis atque expolita est. Præterea neque partes ad arrectionem idoneas, quemadmodum satyrus, unde affectui nomen est inditum, mulier obtinet. Quandoquidem neq; uiri strangulatione ab utero uexantur, quoniam uiro uterus datus non est.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 70 sur 482

©BIUM

ARETAEI APETAIOY CAPPADOCIS DE causis & notis diuturnorum affectuum LIBER PRIMVS.

ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ (ΠΕ-ρὶ αἰτίων καὶ *σημείων) χρονίων παθῶν βιβλίον πρῶτον.)

* σημαντικὸν ἄλλως ὑπομνηματικόν.

De *diuturnis* affectibus, cap. I.
De Cephalæa, cap. II.
De vertiginosis, cap. III.
De morbo comitiali, cap. IV.
De melancholia, cap. V.
De furore, cap. VI.
De resolutione neruorum, cap. VII.
De phthisi, cap. VIII.
De suppuratione in pectore, cap. IX.
De uomica pulmonis, cap. X.
De Anhelitu, cap. XI.
De pulmonarijs, cap. XII.
De jecore, cap. XIII.
De liene, cap. XIV.
De morbo regio, cap. XV.
De cachexia, id est, malo corporis habitu, cap. XVI.

Περὶ χρονίων παθῶν, αἰτία καὶ σημεῖα, Κεφάλ. α.
Περὶ κεφαλαίης, κεφ. β.
Περὶ σκοτωματικῶν, κεφ. γ.
Περὶ σπληψίης, κεφ. δ.
Περὶ μελαγχολίης, κεφ. ε.
Περὶ μανίης, κεφ. ϛ.
Περὶ φθαλύσιος, κεφ. ζ.
* μετὰ τὸ κεφαλαιώδη ἄλλο, περὶ πνευμονικῆς, κεφ. ι. οὗ καὶ ἰφικτὸ ἐδὲν ὑγίεια-σται. φασὶ.
*Περὶ φθίσιος, κεφ. η.
Περὶ ἐμπυϊκῶν, κεφ. θ.
Περὶ τῶν *ἐς τὸν πνεύμονα ἀποστάσεων. κεφ. ι.
Περὶ ἀσθματος, κεφ. ια.
Περὶ πνευμωδῶν, κεφ. ιβ.
Περὶ ἥπατος, κεφ. ιγ.
Περὶ σπλεηνός, κεφ. ιδ.
Περὶ ἰκτέρου, κεφ. ιε.
Περὶ καχεξίης, κεφ. ις.

DE DIVTVRNIS affectibus proœmium.

Caput I.

Diuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longum, & medicatio instabilis. Vel enim haud ex toto deleti sunt, uel ex qualibet leui offensa morbi deleti reuertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre usque in finem non audent. Quin etiam si æquo animo ferunt, in uictus ratione nimis longa delinquunt. Si uerò & dolor adest, laboriosa curatione

ΠΕΡΙ *ΧΡΟΝΙΩΝ παθῶν, αἰτίων καὶ σημείων

* χρονίων.

Κεφάλ. α.

Χρονίων νούσων, πόνος μὲν πολὺς. χρόνος δὲ μακρὸς συντήξιος, καὶ ἀβέβαιος ἡ ἄλθεξις. ἢ γὰρ οὐδ' ὁλοσχερῶς ἐξηλάθησαν ἐς τὸ *παῦπαν, ἢ ἐπὶ σμικρῇ ἁμαρτωλῇ παλινδρομέουσι αἱ νοῦσοι. οὔτε γὰρ ἀτρεμέειν οἱ νοσέοντες τολμέουσι ἐς τέλος. ἁλίως δὲ ἁμαρτάνουσι ἐν τῇσι μακρῇσι διαίτῃσι, κὴν ἀτρεμέωσι. λυπεῖ δὲ καὶ πόνος ἐν ἐπιπόνοις

* ἐμπαν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 71 sur 482

©BIUM

ἴπποῦ, ὄψος, λιμοῦ, φαρμάκων πικρῶν καὶ * ὀδυνωδέων, ἢ τομῆς, ἢ καύσιος. ὥσπερ ἐσὶ ἐν τῆσι δολιχῆσι νούσοισι χρέος, ὡς ἂν ὑποδιδρήσκουσι οἱ κάμνοντες, θανάτου δηθεν αὐτέου ὀρεγόμενοι. ἔνθα δὴ ἀρετὴ διαείδεται ἀνδρὸς ἰητροῦ, καὶ μακροθυμίης, καὶ ποικιλίης, καὶ χάριτος ἀβλαβοῦς τῶν ἡδέων, καὶ παραιφάσιος. ἄξιος καὶ τοῦ νοσέοντος χρὴ ἄλκιμον ἔμμεναι, καὶ ξυνίσασθαι τῷ ἰητρῷ καθ' ὃ νοσήματος. ἀγνοῦ γὰρ σώματος μοῦνον ἅπτεσθαι λαβόμενον, * ταχὺ ἀναισμύχεταί τε καὶ διαπέπει, ἀλλὰ ἐς πολλὰ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἐκτέτραπται. ἀλλὰ καὶ τοῦ ψυχοῦ σημαίνει. ἀκρασίη δὲ σώματος τοιόνδε τοῦ μανίην καὶ τὴν μελαγχολίην ἴσμεν, ὅθεν ὧν αὖθις ἐρέω. τοίνυν δ' ἀμφὶ κεφαλαίης φράσω.

* ὀδυνίων.

* θᾶσσον.

ΠΕΡΙ ΚΕΦΑΛΑΙΗΣ.

Κεφάλ. β.

Ἢν ἀλγέῃ κεφαλὴ χρονίως ἢ ἐπὶ πολυσταιέῃ αἰτίῃ, καὶ ἐπὶ πλεύνας, κεφαλαλγίη καλέεται. ἢν δ' διεθίζῃ χρόνῳ μακρῷ τὸ ἄλγημα, καὶ πολιοῖσι μακρῇσι καὶ πολλῇς, καὶ πολυετὴς γίγνηται μᾶλλον ἢ πλεύνων δυσαλθὴς, κεφαλαίῃ κυκλήσκομαι. ἰδέαι δὲ μυρίαι. ἐπὶ μὲν γὰρ αἰεὶ ὁ πόνος καὶ μικρὸς, ἀλλ' οὐ διαλείπων. ἐπὶ δ' ἐς πολιὸν πολὺν, ὅκως τοῖσι πυρετοῖσι ἀμφιμερινὸν παρ' ἡμέρην. ἄλλοισι δ' ἀπὸ † δύσιος ἐς μεσημβρίην καὶ οὐδὲ τέλεον ἀποπαύεται. ἢ ἀπὸ μεσουρανίης ἐς ἑσπέρην, ἢ ἐπὶ πολὺ ἐς νύκτα. ἤδη δὲ καὶ πολυετὴς

† κτίσιος.

per sitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitantia, aut per sectionem aut ustionem, quibus in diutur nis morbis egemus, miseri ægroti cruciantur: ut mortem, quam jam pridem appetebant, effugiant. Vbi mehercule in magna constantia animi diu præstanda, auxilijs uariandis, jucundis citrà noxam ægro concedendis, ipsoque decipiendo Medici uirtus atque excellentia dignoscitur. Cæterùm & æger fortis sit, & cum Medico aduersus morbum conspiret, necesse est, qui non solum corpus tenacitet arripiens ipsum celeriter tabefacit & exedit: uerùm etiam sensum magnoperè subuertit, animamque insanam reddit. Namque ab intemperie corporis id genus furorem, atque insaniam, quam Græci Melancholiam uocant, proficisci nouimus, de quibus in sequentibus dicam: in præsentia de Cephalæa, id est, de uetere capitis dolore sermonem instituam.

DE CEPHALÆA.

Caput II.

SI caput repentè obuia quaque de causa per plures etiam dies dolorem patitur, hic affectus Cephalalgia Græcè nominatur: si multo tempore dolor infestare assueuit, & per longos, frequentesque circuitus, ac indies maior uiolentiorque insultat, difficulter sanationem admittens, id genus Cephalæam Græco uocabulo appellamus. Eius formæ infinitæ sunt: quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed non intermittens. Nonnullis per circuitus reuertitur, ut his, qui quotidiana intermittente febricitant. Nonnullis ab occasu solis usque in meridiem: & tunc ex toto remittitur: uel à meridie in uesperam aut etiam ulterius usque in noctem permanet: sed non multum hæc

©BIUM

hæc durat circuitio. Præterea dolor modo eſt in toto capite, modò in dextra magis, modo in ſiniſtra, modò circa frontem, aut ſynciput, hæcque eodem die interte & erraticè fieri ſolent. Quidam dextra tantùm parte dolent, quidam leua: qua tempus: uel auris, uel ſupercilium unum, uel oculus ad medium uſque terminatur, uel qua naſus in æquas partes diuidit, ultra quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantùm capitis occupans. Id uitium ſolum Heterocrania dicitur, haud leue malum: quamuis intermittit, quamuis exiguum eſſe prima ſpecie uidetur. Nam ſi acutè interdum impetum faciat, fæda atque atrocia detrimenta affert, nerui diſtenduntur, facies obtorquetur, oculi uel contenti inſtar cornu rigidi ſunt: uel huc, atque illuc interius connelluntur, ac uertiginosè agitantur: in ipſisque dolor profundus uſque ad intimas tunicas deſcendit, ſudor ex tendonibus immodicus effluit repente: neque cohiberi poteſt: neque ulla cauſa præceſſit, perinde ac, ſi quis ligno plagam inflixerit, nauſea & uomitus bilioſus comitantur: homo conſiſtere nequit, ſed in terram delabitur. Quod ſi uitium quandoque increſcit, de hominis uita actum eſt. At ſi debilius eſt, & citrà uitæ periculum, diutius permanet, pigritia multa adeſt, & capitis grauitas: animi pendent, uitam ægrè ferunt. Fugiunt enim quodammodo lucem, tenebræque his ægritudinem ſolantur, neque quicquam jucundi, aut intueri, aut audire ſuſtinent. Olfactorius in ijs ſenſus infectus eſt, neque quicquam eos bene olens oblectat, pariter quoque graueolentia deteſtantur. Vita ipſis inuiſa eſt, mortemque diſcupiunt. Harum calamitatum fons & origo eſt

οὐ κάρτα δηθύνει. καὶ τῶν μὲν ἡ κεφαλὴ ἀλγέει πᾶσα. καὶ ἤδε ἄλλοτε μὲν ἐπὶ δεξιὰ. ἄλλοτε δ' ἐπ' ἀριστερᾶ. ἢ μέτωπον, ἢ βρέγμα καὶ ταῦτα ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ῥεμβώδεα τρόπον. τῶν μὲν γὰρ δεξιὰ μοῦνον, ἢ τὰ λαγιὰ μοῦνον. ἐς ὅσον * ὁρῶν κεφαλῆς, ἢ ὦς, ἢ καὶ ὀφρὺς μία, ἢ ὀφθαλμὸς ἐς μέσφι μέσου, ἢ ῥὶς ἐς ἴσα τέμνει μοῦνον, ἐπέκεινα δὲ τὸ ἄλγημα οὐ περῇ. ἐν ἡμίσεϊ μίμνει τῷ τ' κεφαλῆς χωρίῳ ἑτεροκρανίη τόδε μοῦνον καλέεται. ἐπὴν εὐηθὲς κακὸν, κἠν διαλείπῃ, κἠν σμικρὸν ἔμμμαι δοκέῃ. ἢν δὲ ἐμπέσῃ κοτὲ ὀξέως, αἰχρὰ καὶ δεινὰ πρήσσει. σπασμὸς γὰρ διαφορῆται τὸ πρόσωπον γίγνεται. ὀφθαλμοὶ ἢ ἀτενέες κέρασιν ἴκελοι πεπήγασι, ἢ τῆδε κἀκεῖσε σπασμώδεες ἔνδον εἰλῶνται σκοτοδινηδόν. ὀφθαλμῶν ὠδῦνες βρύχιοι πόνοι ἄχρι μηνίγγων. ἱδρῶς ἄχετος τενόντων ἐξαπίνης ἄλογος, ὡς περείπνου παλάξαντος ξύλῳ. ναυπίη, ἔμετος χολωδέων, καταπίπτωσις τοῦ ἀνθρώπου. ἢν δ' ἐπιλείπῃ κόλον τὸ πάθος, ὠνθρωπος ἐτελεύτησε. ἢν δὲ σμικρότερον ᾖ, καὶ ἐς ὄλεθρον ἀσινές, χρονίζει, ὀκνοῖ πυλύς, καρηβαρίη, ἀπορίη, ζωὴ δύσφορος. καὶ γὰρ πως φεύγουσι τὸ αὐγὸ. σκότος δὲ πρηΰνει τουτέοισι τὴν νοῦσον. οὐδὲ ἐσιδεῖν τι ἢ ἀκοῦσαι τερπνὸν, οὐφορέει. κακόδμοι τὴν ὄσφρησιν, καὶ οὔτέ τι εὐῶδες αὐτέους τέρπει. ἐκτρέπονται δὲ καὶ τὰ κακώδεα. ἄχθονται τῷ βίῳ, θανατῶσι ἄνθρωποι. αἰτίη δὲ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 73 sur 482

©BIUM

τουτέων ξὺν ξηρότητι ψύξις. ἢν δὲ δηθύνῃ καὶ ἐς μέζον ἕρπῃ ἐπὶ τοῖσι πόνοισι τὸ πάθος, σκότωμα γίγνεται.

cum ariditate frigiditas. Si diu teneat, magisque inualescat ægritudo, post id genus dolores uertigo subsequitur.

ΠΕΡΙ ΣΚΟΤΩΜΑΤΙΚΩΝ.

DE VERTIGINE.

Κεφάλ. γ.

Caput III.

Ην ζόφος λάβῃ ὄψιας ἐπῇ, καὶ δῖνος ἀμφὶ τὴν κεφαλὴν ἐλίσσηται, καὶ ὥσα * βομβέῃ ὄχως ῥεύμων καναχηδὸν ποταμῶν, ἢ οἷον ἀνέμου ἰσίοισι *ἐγκυβερνέῃ, ἢ αὐλῶν, ἢ καὶ συρίγγων ὀνοπῇ, ἢ τρισμῷ ἀμάξης ἰαχῇ, ὀνομάζομεν σκότωμα τὸ πάθος, κακὸν μὲν, κῆν σύμπτωμα κεφαλῆς. κακὸν δὲ, κῆν ἐκδιαδέξιος κεφαλαίης, ἢ ἐξ ἑωυτέης χρονίῃ νόσῳ φύῃ. ἢν γὰρ τάδε μὲν μὴ ἀπογίγνηται, μίμνῃ δὲ ἡ σκοτοδίνη, ἢ χρόνῳ μακρῷ τελεωθῇ τοῖσι ἰδίοισι συμπτώμασι ἐκ πόνος ἀκεομένῳ, πάθος τὸ σκότωμα γίγνεται. ἐπ' αἰτίῃ ὑγρῆτι καὶ ψυχρῇ. ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ παθέων ἄλλων, ἢν ἐς ἀπήκεστον τραπῇ, μανίης, μελαγχολίης, ἐπιληψίης, ἐπισπομένων ἑκάστῃ τῶν ἰδίων συμπτωμάτων. σκοτώματος δὲ ἡ ἰδέα, βάρος τε κεφαλῆς, ὀφθαλμῶν μαρμαρυγαὶ ἐπὶ πολλῷ τῷ σκοτώδει. ἀγνωσίη ἑωυτέων τε καὶ (τῶν) πέλας. * καὶ ἢν ἐπ' αὐξήσει ἡ νοῦσος γίγνηται, τότε γνάλυον καὶ ἔρπον καμάτῳ. ναυτίη καὶ ἔμετος φλέγματος, ἢ χολωδέων, ξανθῶν, ἢ μελανῶν. εὖτε ἐπὶ μὲν ξανθῇ χολῇ, μανίαι γίγνονται. ἐπὶ δὲ τοῖσι μέλασι, μελαγχολίη, ἐπὶ δὲ τῷ φλέγματι, ἡ ἐπιληψίη. πασέων δὲ ἥδε νούσων τροπή.

SI tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circumduci uidetur, & auribus murmur ueluti delabentis cum strepitu fluminis insonat, aut tanquam uentus flatu uela percutiens, aut tibiarum fistularumque cantus, aut ueluti stridor *plaustri* currentis obstrepit, uertigo huic uitio uocabulum est, malum quidem, si capitis symptoma est, malum quoque, si cephalææ successit, aut ex ea uetusta ægritudine ortum est. Nam si priora uitia non recesserunt, sed remanet Scotodine, id est, tenebræ oculorum, & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum proprijs symptomatibus nulla adhibita curatione ad summum peruenit, uitium, quod à Græcis Scotoma dicitur, à Latinis uertigo, procreatur. Causam habet frigidam & humidam: aliorumque sæpe morborum, cum insanabilis euasit, initium est, ut furoris, *melancholiæ*, morbi comitialis cuique suis symptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita se habet, grauitas adest capitis, splendida quædam oculis inter multas tenebras sese offerunt, suimet æger propinquorumque ignarus est. Cumque morbus augescit, tunc tibiæ soluuntur, atque humi repunt. Nausea fit, atque uomitus pituitæ, bilisue tàm atræ, quàm flauæ, quando flaua per uomitum rejecta furor enascitur: atra uerò, melancholia: ac pituita exeunte, morbus comitialis efficitur. Omnium quippe morborum talis conuersio est.

DE

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 74 sur 482

©BIUM

DE MORBO COmitiali.

Caput IV.

VArium ac portentoſum morbi genus eſt epilepſia, quæ dicitur à Græcis, latinè Comitialis morbus. *Efferatus* utique in acceſſionibus, & peracutus, & pernicioſus: quandoquidem noñunquam acceſſio una hominem rapuit. At ſi diligenti cura uim morbi ſuſtinet laborans, ægrè tamē uitā ducit inter fæditates, ignominias atq; dolores. Morbus autem non facilè recedit, ſed ætatibus melioribus, & pulchriori tempore uiget. *Et pueris etiam, adoleſcentibuſq; contubernalis eſt.* Interdum ſecunda fortuna euenit, ut per ſuccedentem prouectiorem ætatem abigatur, quando ſimul cum *formæ dignitate* euaneſcit. Sed & tum quoſdam abiens deformes efficit, pueros quoque pulchritudinis inuidia perdit, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut ſenſum aliquem prorſus auferens. Quòd ſi malum hoc penitus inſederit, atque radices altius egerit, neque ipſum Medicus, neque ætatis mutatio ſubmouent, ſed cum ægrotante viuit atque commoritur. *Inſuper* morbus iſte membra oculosque conuellens ac diſtorquens, dolores ciet: interdum & mentem in furorem adegit. Triſte medius fidius eſt ipſius inuaſionis ſpectaculum: turpis & eius deſinentia cum ſtercore, & lotio, & ſpontina uentris ſolutione. *Sed & ignominioſa quoq; ſpecies eſt.* Quippe nonnulli flagitioſis hominibus à luna immitti exiſtimant: cuius rei cauſa & ſacrum morbum hunc nominant. Verum & alijs rationibus id nomen ei fuit impoſitum: aut ob magnitudinem: omne enim magnum, ſacrum dici conſueuit: aut quòd non humana ope tolli queat, ſed diuina: aut quoniam dæmone correptus eſſe homo uideatur: aut ob hæc ſimul omnia ſacer morbus appellatus eſt.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΗΨΙΗΣ.

Κεφάλ. δ.

Ποικίλον, ἠδ' ἀλλόκοτον κακὸν, ἡ ἐπιληψίη, θηριώδες μὲν ἐν παροξυσμοῖσιν καὶ κάτοξυ, καὶ ὀλέθριον. ἔκτεινε γὰρ ποτε παροξυσμὸς εἷς. ἰῶ δὲ μελέτῃσι φέρη ἄνθρωπος, ζῇ μὲν, αἰσχεα καὶ ὀνείδεα, καὶ ἄλγεα φέρων. ῥηϊδίως δ' ἂν ἄπεισι ἡ νοῦσος, ἀλλὰ ἐν ἡλικίῃσι τε πᾶσι καὶ εἰκάδεσσι ἐνοικέει. καὶ ὥρῃ τῇ ὡραίῃ. ξυνδιαιτᾶταί τε παισὶ καὶ μειρακίοισι. ἐξηλάθη δέ κου τὸ εὐτυχίης, δι' ἄλλης ἡλικίης μέζονος, ἅτε τῷ κάλλει συνέξεισι τῆς ὥρης. ἀλλὰ καὶ τότε μετεξέλθοις αἰσχροὺς ἀποδείξασα, ἀπόλλυσι τοὺς παῖδας φθόνῳ δὲ καλεόν, ἢ χειρὸς ἀχρηίην, ἢ πρόσωπα διαστροφὴν, ἢ πρόσω τινὰ αἰσθήσιος. ἰῶ δὲ φωλεύσῃ τὸ κακὸν ἐς * ῥίζην, οὔτε ἰητρῷ, οὔτε ἡλικίης μεταβολαὶς ἔξοδον πείθει. ἀλλὰ ξυμβιοῖ μέσφι θανάτου. ποτὲ καὶ δαίμονος ἡ νοῦσος, πασμοῖσι καὶ διαστροφῇσι μελέων τε καὶ ὄψιος. ἔστε δ' ὅτε καὶ γνώμῃσιν ἐς μανίην. ἀτερπὴς μὲν ἡ δὲ παροξυσμὸς εἶδος. αἰσχρὴ δὲ καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτέων, ἐπὶ ἀφόδῳ καὶ ἔρροισι, καὶ αὐτοματοκοιλίῃ. ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμοφὴ δοκέει γὰρ τοῖσι ἐς τὴν σελήνην ἀλιτροῖσι ἀφικνεῖσθαι ἡ νοῦσος. τοὔνεκεν ἱερὴν κικλήσκουσι τὴν πάθην. ἄλλῃ καὶ δι' ἄλλας φαντασίας, ἢ μέγεθος δὲ κακοῦ. ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα. ἢ ὅσιος ἂν ἄνθρωπος, ἀλλὰ θείης, ἢ δαίμονος δόξης ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδου, ἢ ξυμπάντων ὁμοῦ, τήνδε σκίκλησκον ἱερήν.

ὁκόσα

©BIUM

ὁκόσα μὲν οὖν ὡς ἐπὶ ὀξείῃ γίγνε-
τῃ νούσῳ, πρόσθεν μοι λελέκ-
ται. ἢν δὲ ἐν χρόνῳ μίμνῃ, οὐδὲ ἐπὶ τοῖσι δια-
λείμμασι ἀσινέες, νωθροὶ, ἄθυμοι,
κατηφέες, ἐξανθρωποι, ἄμικτοι, ἀδὲ
ἡλικίῃσι μειλίχιοι, ἄγρυπνοι, δυσό-
νειροι πολλοῖσι ἀλλοκότοισι, ἀπόποτοι,
πέψαι κακοὶ, ἄχροοι, μολιβδώδεες,
δυσμαθέες * νωθείῃ γνώμης τε καὶ
αἰσθήσι, βαρυήκοοι, ἦχοι, βόμβοι
ἀνὰ τὴν κεφαλὴν. γλῶσσα ἀσα-
φὴς καὶ διάφορος. ἢ ἐπὶ τὸ διαθέσιος
τοῦ νόσου, ἢ ἐπὶ * πρωμάτων ἐν τῇσι
καταλήψεσι, σπασμώδεες. γλῶσσα
μὲν τροφὰς ἐν τῷ στόματι ποικίλως.
ἐπιτείνει δὲ κοτε καὶ τὴν διάνοιαν ἡ
νοῦσος, ὡς καὶ παντα * μαραίνειν. αἰτίη
δὲ τοῖς δε αὐτίη ξὺν ὑγρότητι ψύξις.

Quæcunque sanè huic tanquam acuto morbo symptomata eueniunt, superius memorauimus. At si diu permanet, neque per intermissiones citra noxam degunt torpentes, abiecti animo, mœsti, hominum aspectum consuetudinemque uitantes, neque ætate procedente mitiores fiunt, uigilant, per quietem multis formidolosis imaginibus terrentur, cibum sumere fastidiunt, sumtum malè conficiunt, decolores, facieque plumbea sunt, ob ingenij sensusque tarditatem ægrè discunt, auditus hebet, aures tinniunt, capiti bombi ueluti quidam insonant. Lingua in sermone perplexa est ac titubat, aut ex ui morbi, aut *ex accessionum uulneribus:* tunc enim ob conuulsionis neruorum motum lingua in ore uarijs modis torquetur. Rationem quoque usque eò morbus conturbat ac deijcit, ut prorsus denique infatuentur. Atque horum omnium causa est cum humiditate frigiditas.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΗΣ.

Κεφάλ. ε.

Μέλαινα χολὴ, ἐν μὲν ὀξέσι ἄνω-
θεν φανεῖσα, κάρτα ὀλέθριον. κάτω
δὲ ἰοῦσα δὲ κάρτα ἀνώλεθρον. ἐν δὲ
τοῖσι χρονίοισι, καὶ μὲν * ἐπὶ κάτω,
ἐς δυσεντερίην καὶ ἥπατος πόνον τε-
λευτᾷ. γυναιξὶ δὲ κάθαρσις αὐτὴ τῶν
* ἐπιμηνίων, ἢν τἆλλα ἀνώλεθροι
ἐῶσι. καὶ δὲ ἀνωρέπῃ ἐς στόμαχον, ἢ
(ἐς) φρένας, μελαγχολίην τε ἐγείρει.
φύσαν τε γὰρ ἐμποιέει, καὶ ἐρυγὰς
κακώδεας, ἰχθυώδεας.

διαπέμπει δὲ καὶ κάτω φύσας
ψοφώδεας, συντρέπει δὲ καὶ
τὴν γνώμην. διὰ τόδε καὶ μελαγ-
χολικοὺς καὶ φυσώδεας τοὺς δὲ
ἐπίκλησιν οἱ πρόσθεν. μέλεξετέροισι

DE MELANCHOLIA.

Caput V.

ATra bilis in acutis ægritudinibus si in superioribus apparet, oppidò quàm mortifera est: si ad inferiora descendens exijt, non ualde uacat discrimine. In tardis autem longisque morbis, si ad aluum bilis atra decurrit, in tormina jecorisque dolorem finitur. Mulieribus uerò purgatio uice mensium aduenit, si in cæteris abest mortis periculum. At si superius, ut puta stomachum, septumue transuersum petit, insaniam parit, quam Græci Melancholiam nominant. Flatum nanque gignit, & ructus fœtidos piscium odorem exhalantes. Infra uerò & flatus cum crepitu transmittit: nec nō & mentem simul alienat. Proinde melancholicos juxta & flatuosos Medici ueteres sic affectos appellarūt. Porrò quidam reperiuntur, in quibus neque

©BIUM

neque flatus, neque bilis atra colligitur: sed ira immoderata, & mæror & ingens animi consternatio. Hos quoque nihilominus Melancholicos nuncupamus. *Quippe cum ὀργὴ, id est, ira significetur per χολὴν, per μέλαιναν autem, id est, atram, πολλὴ καὶ θηριώδης, id est, permulta & efferata.* Testis autē Homerus est, ubi inquit. Inter hos autē surrexit heros Atrides late imperans Agamemnon tristis, furore autem ualdè præcordia atra circum oppleta erant, eiusque oculi igni fulgenti similes erant. Tales euadunt Melancholici, cùm ab hoc malo interimuntur. Est autem animi angor in una cogitatione defixus atque inhærens absque febre. Mihi profecto Melancholia Maniæ (quæ latine furor dicitur) initium atque pars esse uidetur. Siquidem furentibus animus modo ad excandescentiam, modo ad uoluptatem conuertitur: At melancholici in tristitia & animi angore duntaxat uersantur. Furentes (etiam) plurimum uitæ sic transeunt desipientes, & fœda atrociaque committentes. Melancholici uerò non una tantum insaniæ specie laborant: sed aut uenenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiũt: aut ad superstitiosam religionem conuertuntur: aut lucem hanc uitamque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio uoluptasque plurimis aduenit. Hi uerò in furorem præcipitant. Sed quomodo quibusque sedibus affectis in uitium plerunque contrahitur, subijciam. Porro si in præcordijs residet, causa

ἢ δὲ φύσα, ὅτε μέλαινα χολὴ ἐγγίγνε). ὀργὴ ἢ ἄκεντος ἡ λύπη, καὶ κατηφείη δ' ἐνὶ θυμῷ. ἡ δὲ ἧσδε οὐ μελαγχολικὴς καλέομεν, χολῆς μὲν τὸ ὀργῆς συμφραζομένης. μελαίνης δὲ, πολλῆς καὶ θηριώδεος. τέκμαρ δὲ ὅμης ἔνθα φησὶ.

Τοῖσι δ' ἀνέστη
ἤρως ἀτρεΐδης εὐρυκρείων ἀγαμέμνων
Ἀχνύμενος. μέγα δὲ φρένες ἀμφὶ μέλαιναι
*Πίμπλαντ', ὄσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐίκτην.

Τοιοίδε γίγνονται οἱ μελαγχολώδεες, εὖτ' ἂν ἐκ τοῦ ἧκιστα κλινέων, ἔστι δ' ἀθυμίη ἐπὶ μιῇ φαντασίῃ, ἀεὶ τε πυρετὸς δοκέει τε μοι μανίης τε ἔμμεναι ἀρχὴ καὶ μέρος ἡ μελαγχολίη. τοῖσι μὲν γὰρ *μαινομένοισι, ἄλλοτε μὲν ἐς ὀργὴν, ἄλλοτε δ' ἐς θυμηδίην ἡ γνώμη πέπτε). τοῖσι δὲ μελαγχολῶσι, ἐς λύπην καὶ θυμηδίην μοῦνον. ἀεὶ καὶ μαίνονται μὲν ἐς τὰ πλεῖστα βίᾳ, ἀφροντέοντες καὶ δεινὰ καὶ αἰσχρὰ πρήσσοντες. μελαγχολῶσι δὲ οὐκ ἐπὶ παντὶ εἴδεϊ ἕκαστοι, ἀλλ' ἢ φοβοφάρμακίην ὑποπτοι, ἢ ἐς *ἐρημίην φεύγουσι πᾶσαν ἀνθρωπίην, ἢ ἐς δαιμονίην πέπονθε), ἢ μισός ἐστι τοῦ ζῆν τυτέοισι. νῦν δὲ ἐξ ἀθυμίης ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διάχυσις γένηται, ἡδονὴ φοβοφόβε) ἐπὶ τοῖσι πλείστοισι, οἱ δὲ μαίνονται. ὅκως δὲ καὶ ἀπὸ κοίων χωρίων τὰ πολλὰ γίγνονται, φράσω. ἐν μὲν ἐν τοῖσι χολοειδεῖσι μίμνη, ἢ αὐτὴ

αμφὶ

* μέλαινα. * πίμπλαντο

* μαινομένοισι

* ἐρημίην.

ἀμφὶ τὰς φρένας εἰλέεται, καὶ διεξίει χολὴ ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν μελαγχολήσιν. μᾶλλον δὲ καὶ κεφαλὴν ἐς ξυμπάθειην ἄγει, καὶ ἀμείβει τὸ ἄλογον τοῦ ὀξυθυμίης ἐς γέλωτα καὶ ἡδονὴν ἐς τὰ πολλὰ τοῦ βίου. οἱ δὲ μαίνονται αὔξει τὸ νοῦσος μᾶλλον, ἢ ἄλγεϊ πάθεος. ἐπ' ἀμφοῖν δὲ ξηρότης αἰτίη. ἄνδρες μὲν οὖν μαίνονται καὶ μελαγχολῶσι, ἢ καὶ ἀνδρῶν ἐλάσσους. κακίον δὲ ἀνδρῶν * αἱ γυναῖκες ἐκμαίνονται. ἡλικίη, ἐς ἀκμὴν, καὶ οἱ ἀκμάζοντες, ὥρη * γέρος μὲν καὶ φθινωπόρου πίπτει. ἔαρ δὲ κρίνει. τεκμηρίων μὲν οὖν δὲ ἄσημα. * ἢ δὲ ἧσυχοι, ἢ συγνοὶ, καταφέες, νωθροὶ ἔασι ἀλόγως, οὐ πνὶ ἐπ' αἰτίῃ, μελαγχολίης ἀρχή. ἔτι δὲ καὶ ὀργίλοι ἐς σιγίνονται, δύσθυμοι, ἄγρυπνοι, ἐκ τῶν ὕπνων ἐκθορυβούμενοι. ἔχει δὲ αὐτέους καὶ ταρβος ἔκπονον, ἢν ἐς αὔξησιν τὸ νόσημα φοιτῇ, εὖτε καὶ ὀνειρογι ἀληθέες, δειμαλώδεες, ἐναργώδεες, ὁκόσα γὰρ ὑπερεκτέπον οὔπω οἱ κακὸν, τόδε ἐνύπνιον ὀρέοσι ὥρμησε. ἐς * τὰ ῥηΐδιον μεταγνῶναι εὐκολοι, αἰχρεῖ, σμικρολόγοι, ἄδωροι, καὶ μετ' ὀλὺ ἁπλοῖ, ἄσωτοι, πολύδωροι, ἐκ ἀρετῇ ψυχῆς, ἀλλὰ ποικιλίῃ νοσήματος. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον τὸ κακὸν πέζῃ, μίσος, φυγανθρωπίη, * ὀλόφυρσοι ἐς κενεὰ, ζωῆς κακήγορεϊ. ἔρανται δὲ θανάτου. πολλοῖσι δὲ ἐς ἀναισθησίην καὶ μώρωσιν ἡ γνώμη ῥέπει, ὥστε ἀγνῶτες ἁπάντων, ἢ ἐπιλήσμονες ἑωυτέων, βίον ζώουσι ζωώδεα. ξυντέπεται δὲ καὶ ἕξις σκληρὸς

circa ſeptum tranſuerſum immoratur bilisque ſupra infraue melancholicis prorumpit. Si caput etiam per conſenſum afficitur: & excandeſcentiæ delirium in riſum hilaritatemque per longum uitæ ſpatium commutatur: hi uerò morbi potius magnitudine, quàm affectus dolore in furorem prolabuntur: In utriſque nimirum ariditas *cauſanda*. Viri ſanè & furore & melancholia corripiuntur, aut etiam uiris juniores: Sed deterius mulieres quàm viri furijs agitantur. Ætas, quæ prope ſtatum eſt & ipſe ſtatus huic malo ſubijciuntur. Æſtatis tempus & autumni hunc morbum procreant, uer autem judicat. Inter notas euidentiores hæ ſunt, quòd uidelicet, quieti aut triſtes, abiecti, torpenteſque ſunt absque ratione: nullaque de cauſa melancholia initium ſumit: præterea in iram facilè incidunt, malè ſunt animati, uigilant, ex ſomnis tumultuosè excitantur. Ingenti quoque pauore trepidant, cùm morbus crementum ſuſcipit, quando & inſomnia uera ſunt, terribilia atque euidentia. *Quæ enim cumque refugiunt & auerſantur, nondum in malo, prouident inſommij occurſu: ad mutandam ſententiam faciles ſunt, turpes, parci, non munifici*: ſed non ita multo poſt ſimplices, prodigi, multa largientes, non uirtute animi, ſed morbi uarietate. Quòd ſi malum exaſperatur, homines oderunt, ab eiſq; fugiunt, de inanibus conqueruntur, uitæ maledicentes, mortem expetunt. Atque iſtorum multis ſenſus ac mens uſque eo ſtupore fatuitateque capiuntur, ut omnium ignari, ſuiquemet immemores in morem beſtiarum uitam degant. Corporis quoq; habitus

in

* ἡ. — * ἢ δὲ φθινοπώρου. — * τὰ ῥηΐδιον. — * ὀλόφυρσις ἄκρως ὀλοφύρεται.

©BIUM

In peius labitur : colore fædo, & ex atro uiridique commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquouersum per corpus cum sanguine diffundatur, multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati sunt, quoniam somnus in eis neque potu neque cibo membra confirmat, sed uigilia ad exterius mouet, ac dissipat. Proinde & aluus arida est, nihil deijciens. Nonnunquam uerò deijcit sicca, rotunda, atro quodam bilioso{que} circumfusa. Vrina pauca redditur, acris, bilios{a}: multum flatuosi spiritus in præcordijs est, ructus putridi feruntur, graueolentes perinde, ac si ex maris lacuna exhalarent. Nonnunquam & humidum quoddam acre cum bile reijciunt, arteriarum motus ferè parui sunt, pigri, frigori similes, inualidi, crebri. Fama est, ex his quem piam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum. Ego uerò suspicor, cum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem & languenti animo, quòd ea non potiretur, euasisse, suisque popularibus melancholicum uisum esse. *Hic uero nec amorem in se nouerat.* At (iste) ubi puellæ amatæ se conjunxit, mæstitia recessit: ira, & animi languor discussus est: gaudium tristitiam deleuit: & mens amore medico prorsum sanata est.

DE FVRORE, Caput VI.

FVroris modi specie permulti sunt, genere tantũ unus. Est enim ex toto mentis alienatio diuturna, uacãs febri. Etenim si febris quãdoq; cõjũgitur, id

ἐς πονηρὸν ἡ ἔξις. χροιὴ * μελάγχλωρος, ἢν μὴ διεξίῃ κάτω ἡ χολὴ, ἀλλὰ ἀναχέηται ξὺν τῷ αἵματι ἐς τὸ πᾶν. * βορὸι μὲν, ἰσχνοὶ δέ. * ὕπνος δὲ αὐτέοισι, ἔστε πόσει, ἔστε βρώσει συγκρατέει τὰ μέλεα. ἀγρυπνίη δὲ σκιδνᾶσι ἐς ἢν ἔξω φορέῃ. τοιγὰρ ἐν κοιλίῃ ξηρῇ ἐόντα. ἢν δέκοτε σκιδνῶ, ξηρὰ, στρόγγυλα, ξὺν εἰρρόῳ μελάνῳ * χολώδεα, ἔρρει σμικρὰ, δριμέα, χολόεφα, φυσώδεες καθ' ὑποχόνδριον, ἐρυγαὶ κακώδεες, βρομώδεες, ὡς ἐξ ἁλὸς * ὀρεγμίης. αἰεὶ πλωτεῖ γὰρ ὑγρὸν δριμὺ ξὺν χολῇ. σφυγμοὶ ὡς ἐπίπαν σμικροὶ, νωθροὶ, ἀδρανέες, πυκνοὶ, ἴσχουσι τῷ ψύχει. λόγος * ὅτι τῶν τοιῶν δέ τις ἀνηκέστως ἔχων, κούρης ἔρᾳ τε καὶ τῶν ἰητρῶν ἐδὲν ὠφελούντων, ὁ ἔρως μιν ἰήσατο. δοκέω δ' ἔγωγε ἐρᾶν μὲν αὐτὴν ἐλθεῖν. καταφέα δὲ καὶ δύσφημον, ἢ ὑπὸ ἀτυχίης τῆς κούρης ἔμμηναι, καὶ μελαγχολικὸν δοκέειν τοῖσι δημόταισιν (ὥστε) οὔτος οὔτε μὲν δὴ ἔρωτα ἐγίγνωσκον. ἐπεὶ δὲ τὴν ἔρωτα ξυνῆψε τῇ κούρῃ, πάυεται καταφείης, καὶ διασκίδνησι ὀργή τε καὶ λύπην. χάρμη δὲ ἐξένηψε δυσθυμίης. καθίσταται γὰρ τὴν γνώμην ἔρωτι ἰητρῷ.

* μελαγχλώρος.
* διεξῇ.
* ὕπνον.
* χολῶδεα.
* ὀρεγμίη.
* ὅτι.

ΠΕΡΙ ΜΑΝΙΗΣ.

Κεφάλ. ς.

Μανίης τρόποι, εἴδεσι μὲν μυρίοι. γένει δὲ μοῦνος εἷς. ἔκστασις γὰρ ἐς τὸ σύμπαν χρόνου, οὐδὲν πυρετός. εἰ γάρ ποτε καὶ πυρετὸς ἐπλάβοι,

ὅκ

©BIUM

ἐκ ἀπὸ μανίης αὖ ἴδιος γίγνοιτο, ἀλλ' ἐκ συντυχίης ἄλλης. ἐκφλέγει γὰρ καὶ οἶνος ἐς διαφορὴν ἐν μέθῃ. ἐκμαίνει δὲ καὶ τῶν ἐδεσμῶν μετεξέτερα, ἢ μανδραγόρη, ἢ ὑοσκύαμος, ἀλλ' οὔπω μανίη ἁδὲ κικλήσκεται. ἐπὶ γὰρ ἀεδίου γιγνόμενα, καθίσαται θᾶσσον. τὸ δὲ ἔμπεδον ἡ μανίη ἴσχει τῆδε τῇ μανίῃ, ἤδη δὲ πίκελον ἡ λήρησις, γήραος ἡ ξυμφορή. αἰσθήσιος γάρ ἐστι νάρκη, καὶ γνώμης νάρκωσις ἥδε τοῦ νοῦ ἐκ τοῦ ψύξιος. μανίη δὲ θερμόν τι καὶ ξηρὸν τῇ αἰτίῃ, καὶ ταραχώδες τῇσι πρήξεσι. ἡ μὲν γὰρ λήρησις ἀρχομένη ἀπὸ γήραος, ἅτε διαλείπει, καὶ ξυναποθνήσκει. μανίη δὲ καὶ διαλείπει καὶ μελεδῶν ἐσελθὼν ἀποπαύεται. διάλειψις δὲ ἀτελὴς μὲν τῷ μανίης λόγῳ γίγνεται, ἐκ εἰκότως ἀκεομένου ἐκ κακῆς ἰητρίης, ἢ τῆς ὥρης ἀκεσάσης. μετεξετέρους γὰρ ἰσχέουσας ἀσινέας ἔμμηναι, ἢ ὥρη τὸ ἔαρ, ἢ ἁμαρτωλὴ διαίτης, ἢ ὀργὴ ἐκ συντυχίης ἐς ἀνάκλησιν. καὶ γὰρ δὴ νοσέουσι οἱ φύσει ὀργίλοι, ὀξύθυμοι, ῥέκται, ἐυμαρέες, ἱλαροί, παιδιώδεες. ἄταρ καὶ οἵσι ἐς ἐναντίην ἰδέην ἡ φύσις ῥέπει, ὁκόσοι νωθροὶ, ἐπίλυποι, βραδέες μὲν ἐκ μαθεῖν. ἐπίμονοι δὲ φροντιστικοὶ, ποτὲ καὶ μαθόντες, ἀμνήμονες, οἵδε καὶ μελαγχολῆσαι εὐπετέστεροι. οἱ δὲ κ πρόσθεν ἐκ μαίνονται, ἄταρ κ ἡλικίης οἵσι τὸ θερμὸν κ αἷμα πολὺ, οἵδε μαίνονται, τοῖσι ἀμφὶ ἥβην καὶ νέοισι, καὶ οἵσι πάντων ἡ ἀκμή. ὁκόσοισι δὲ τὸ θερμὸν ἐκ μελαίνης χολῆς ἐξάπτεται,

non ratione furoris proprie, ſed alio quouis caſu, incidit. *Nam & uinum in ebrietate ad mentis perturbationem accendit.* Præterea quædam eſculenta amentiam pariunt, ut mandragora, & altercus. Sed neutiquam hi inter furentes numerandi ſunt. Nam repente hæc adueniunt, & celeriter conquieſcunt : *Temere enim orta facilius conſiſtunt*, furor autem ſtabilis ac permanens eſt. Furori autem nihil ſimile delirium habet, quod ſenectæ calamitas eſt. Eſt enim ſenſus, mentis, rationisque marcor & ignauia ex refrigeratione proueniens. At furor ex calida ſiccaque cauſa exoritur, functionesq; tumultuoſas præſtat. Deliramentum autem à ſenectute incipiens, nunquam per interualla deſinit, *ſed ſimul commoritur.* Furor uerò & intermittit, & diligenti curatione radicitus euellitur. Sed intermiſſio non ſyncera eſt, quando per ſe furor deſinit : cùm non congruenter aut medela, aut temporis anni clementia curatur. Nonnullos nanque, qui penitus ſoluti morbo uidebantur, aut ueris tempus, aut error in uictu, aut ira caſu aliquo proritata denuo ad furorem reuocauit. Porrò illi huic uitio facilè patent, qui natura ſunt iracundi, acriter excandeſcentes, negotioſi, faciles, hilares : qui jocoſis, puerilibusque delectantur. Illi etiam, qui contrario his ſunt ingenio, quicunque uidelicet ſtupidi ſunt, triſtes, tardi in diſcendo, in laboribus perſeuerantes, & qui cùm demum quid didicerunt, facilè obliuioni tradunt : hi & melancholia promtius capiuntur. qui & antea in furorem procidunt. Verum & in ætatibus, quibus calor & ſanguis multus eſt, hi furore exagitantur, ut puberes, juuenes & quibus omnium uigor eſt. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corpo-

©BIUM

corporisque habitus ad ariditatem uergit: his in melancholiam cadere facilimum est. Item uictus ratio, multi cibi assumtio, saturitas immodica, ebrietas, luxuria, Veneris appetentia hanc ægritudinem concitant. Nonnunquam & mulieres, nisi mundetur corpus, furor infestat: cum ipsarum uteri ad uirilem congressum apti euaserunt. Aliæ uerò haud ita facilè, sed admodum acerbè in furorem aguntur. Causæ tales sunt. Vir nimirum furiosus fit, si consuetus sanguinis exitus, aut bilis, aut sudoris, aliqua de causa repressus est. Et quibus furor uoluptati est, rident, ludunt, saltant die noctuque: irascuntur palàm: nonnunquam coronati incedunt, ac si ex aliquo certamine uictores redeant: quibus obuiam fiunt, non sunt infesti, *Non tristis est præsentibus species.* Alij uerò ab ira furentes nonnunquam sibi uestes prosciderunt, & seruos interfecerunt, & sibi ipsis manus intulerunt, & obuios quosque malè habuerunt. Species utique infinitæ sunt. Ingenioſi nanque ac dociles Astronomiam *discunt* sine doctore: philosophiamque possident à nemine traditam: Poëticam quoque ueluti à Musis infusam norunt. Aliquid enim & in morbis emolumenti præbet docilitas. Rudes autem atque indocti homines hoc malo circumuenti grauia pondera ferunt: figulinam exercent, aut fabrilem: aut lapides cælant. Præterea *& uisa quædam aliena ipsis gignuntur.* Timebat enim quispiam ne uasa olearia procíderent. Alius non bibebat, se laterem esse existimans, ne humore dissolueretur, pertimescens. Id etiam fama diuulgat. Carpentarius quidam olim fuit, qui cum domi esset, prudens operator erat, ligna benè metiebatur, scindebat, complanabat, clauis jungebat, aptabatque, in domo extruenda sobrius cum exactoribus operum uersabatur,

τό, τε εἶδος ἐς ξηρὸν τρέπεται, τουτέοισι μελαγχολῆσαι ῥηΐσον. δίαιτα ἦ ἄγει, πολυφαγίη, πλησμονὴ ἀμετρίη, μέθη, λαχνείη, ἔρωτες ἀφροδισίων. ἐμάνησάν κοτε καὶ γυναῖκες ὑπὸ ἀκαθαρσίης ἔσκινεος, ὅτε αὐτέῃσι ἀπηνδρώθησαν αἱ μῆτραι, ἄλλαι δὲ μᾶλλον ῥηϊδίως ἐμαίνοντο. μάλα δὲ χαλεπῶς ἐμαίνοντο. αἴδε αἱ φαντασίαι. καὶ γὰρ ἄνδρα ἐξάπλουσι, ἢν ξυνήθη αἵματος ἔκκρισιν, ἢ χολῆς, ἢ ἱδρῶτος ἐπίσχῃ τις αἰτίη. καὶ οἷσι μὲν ἡδονὴ ἦ ἡ μανίη, γελῶσι, παίζουσι, ὀρχέονται νυκτὸς καὶ ἡμέρης, καὶ ἐς ὀργὴν ἀμφαδὸν, ἢν ἐσεμμένοι κοτὲ ὄχλος ἐξ ἀγωνίκης νικηφόρῳ ἔασιν. ἄλυπος τοῖσι πέλας ἢ ἰδίη. μετεξέτεροι δὲ ὑπὸ ὀργῆς ἐμαίνοντο. ἔδ' ὅτε ἐωθῆτας τε ἐρρήξαντο, καὶ θεράποντας ἀπέκλειναν, καὶ ἑωυτέοισι χεῖρας ἐπήνεγκαν. ἤδη καὶ τοῖς πέλας ἐκ ἀκίνδυνος ἡ ξυμφορή. ἰδέαι δὲ μυρίαι, τοῖσι μὲν γε δὲ φυέσι τε καὶ εὐμαθέσι, ἀστρονομίη ἀδίδακτος, φιλοσοφίη αὐτομάτη, ποίησις δηθεν ἀπὸ μουσέων. ἴσχει γὰρ πῃ καὶ εὐνοήσοισι εὔχρηστον ἡ εὐπαιδευσίη. τοῖσι δὲ ἀπαιδεύτοισι, ἀχθοφορίη, πηλοεργίη, τέκτονες, ἢ λιθοξόοι. γίγνονται δὲ καὶ ἀλλόκοτοι φαντασίαι. ἐδεδίει γὰρ τις ληκύθων ἔκπωσιν, καὶ ἄλλος οὐκ ἔπινε, δοκέων * ἑωυτὸν πλίνθον ἔμμαι, ὡς μὴ τῷ ὑγρῷ λυθείη. μυθολογέεται δὲ καὶ τόδε. τέκτων ἤδη ἐπὶ οἴκου μὲν, σαόφρων δ' ἐργάτης ἦεν, μέλλησε ξύλον, κόψαι, ξύσαι, ξυγγομφῶσαι, ἁρμόσαι, ξυντελέσαι δόμον νηφελέως, τοῖσι * ἐργοδότῃσι ὁμιλήσας,

* ἑωυτῶν.

* ἐργοδοτέουσιν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 81 sur 482

©BIUM

ξυμβιῶναι, ἀμείψας τὰ ἔργα μισθὸν δικαίου. ὁδὲ ἐπὶ μὲν τοῦ χωρίου ἔργου, ὅθεν εἶχε γνώμης. ἐὰν δὲ ἐξίη ποτὲ ἐς ἀγορὴν, ἐπὶ λουτρὸν, ἢ πῦ ἑτέρωσε ἀνάγκην πιθεὶς τὰ ὅπλα πρῶτον ἔσευεν. εἶτα ἐπήγετο ὦμῳ ἐξιών. ἐπὴν δ' ἀπῆλθε τοσοῦτος τοῦ οἰκείου θέης, καὶ τὸ ἔργου πρῆξιν, καὶ τὸ χωρίου, πάμπαν ἐξεμαίνετο. κἦν παλινδρομείσῃ ταχὺ, αὖθις ἐσωφρόνεε. κἠ ἥδε ἐκ χωρίου καὶ τῆς γνώμης ἡ ἀμβωλή. ἴσχουσι δὲ τὴν αἰτίην τῶν νοσημάτων, κεφαλὴ κὴ ὑποχόνδρια, ἄλλοτε μὲν ἄμα ἄμφω ἀρξάμενα. ἄλλοτε δ' ἀλλήλοισι ξυμπαιωρέονται. τὸ δ' κῦρος, ἐν τοῖσι σπλάγχνοισιν ἐστὶν ἐπὶ μανίῃ κὴ μελαγχολίῃ, ὅκωσπερ ἐν τῇ κεφαλῇ κὴ τοῖσι αἰσθήσεσι τὰ πολλὰ τοῖσι φρενητικοῖσι. οἱ δὲ μὲν δὴ παραισθάνονται κὴ τὰ μὴ παρέοντα ὁρέουσιν ὥσθεν ὡς παρέοντα, κὴ τὰ μὴ φαινόμενα ἄλλως, κατ' ὄψιν ἰνδάλλεται. οἱ δὲ μαινόμενοι ὁρέουσι μόνως ὡς χρὴ ὁρῆν ἐγινώσκουσι δὲ καὶ αὐτέων, ὡς χρὴ γινώσκειν. ἐὰν οὖν μέγα ᾖ τὸ κακὸν, εὐκίνητοι, ὀξέες τὰς αἰσθήσιν, ὑποπτοι, ὀργίλοι, οὐκ ἐπ' αἰτίῃ τινί, δύσθυμοι μὲν ἀλόγως, οἷσι ἐς σκυθρωπὸν ἡ μανίη τρέπει. οἷσι δὲ ἐς θυμηδίην, εὔθυμοι. ἄλλοι δὲ καὶ ἀλόγως ἄγρυπνοι ἄμφω ἀλλοιωθέες τὰς ὄψιας, κεφαλαλγέες, ἢ παντως γε βάρος τῆς κεφαλῆς ξύνεσι. εὐήκοοι δὲ, ἀλλὰ βραδύσοοι τὴν γνώμην. ἐπ' ἐνίοισι γὰρ ἔασι ἰδίη, ἦχοι ὥτων, καὶ βόμβοι, μέχρι δήγε σαλπίγγων τε καὶ αὐλῶν. ἢν ἐς αὔξησιν ἡ νοῦσος γίγνηται, φυσώδεες, ἀσώδεες, βορὴ καὶ λάβροι

paciscebatur, pro laboribus justam mercedem poscebat. Porrò iste in loco, ubi arte sua fungebatur, mente constabat: at si in forum quandoque discederet, ad balneum, aut ad aliud quippiam necessarium, instrumenta deponens primò suspirabat, deinde egrediens humeros constringebat: postea cum è seruorum, fabricæ, locique illius conspectu abijsset, tum penitus insaniebat, & furore rapiebatur: quod si ad eundem locum celeriter recurrisset, iterum ad se redibat. Et tantum mentis habebat, quantum locus protendebatur. Causa morbi huius in capite præcordijsque continetur: modo utroque membro pariter laborare incipiente, modo alterum altero inuicem lædente. Verum præcipua furoris & melancholiæ sedes uiscera sunt: quemadmodum caput & sensus in phreniticis magna ex parte laborant, in quibus uis sensoria oblæsa est, & quæ non adsunt, tanquam jam præsentia conspiciunt: & alijs non conspicua, ipsorum sese oculis repræsentant. At furentes tantum, modo uident, quæ uidere oportet: sed de illis non sentiunt, ut sentiendum est. Itaque si magnum est malum, promtiore ingenio sunt, sensibus acutiores fiunt, suspicioſi sunt, iracundi nulla de causa, mærentes præter rationem, cum in seuerum & tetricum furor uertitur. Cum uerò ad animi hilaritatem inclinat, læti & alacres fiunt, prius dicti sine lædente causa uigilant: utrisque uisio deprauata est, capitis dolor aut saltem grauitas comitatur: auditu promti sunt, mente tardissimi, in quibusdam sanè peculiariter sonant aures, & bombis adeò perstrepunt: ut tubarum fistularumque uoces audire sese existiment, idque fit, cum morbus crementum accepit; multo uento inflantur, fastidioſi sunt, in sumendo cibo uoraces

atque

atque auidi. Vigilant enim, & uigilia famem ſuſcitat. Verum neque, ut ægri ſolent, emaciantur: ſed magis peculiaris melancholicis corpulentia eſt: item pallore quodam ſuffunduntur. Si quod autem uiſcerum phlegmone inuaſerit, tunc appetentia nutricatione hebetatur. Oculi caui fiunt, non conniuentes: ob quos cæruleæ atræque imagines ſeſe obijciunt, ſi ad melancholiam affectus uergit: ſed rubicundiora & punicea uiſa ſunt, ſi ad furorem inclinat. Plerisque etiam tanquam fulgurans ignis apparet, pauorque eos ueluti inſtantis fulminis occupat. Nonnullis uerò & rubent oculi, & ſanguine ſuffuſi ſunt. In ſummo ægritudinis impetu uarijs ſecundum quietem uiſis perturbantur, immoderateque venerem concupiſcunt: effrenatus eſt ad libidinem impetus, ut ne in propatulo quidem uerecundia ſit aut cunctatio complexus, ad mutua & familiaria colloquia pigri ſunt, commonefacti & increpiti ad iram excitantur, atque furore penitus inſaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam effrenatè curſu rapiuntur, ignarique eodem reuertuntur: alij longo interuallo ſe ad ſuos recipiunt. Item nonnulli uociferantur, latrocinium, aut uim illatam querentes. Alij ab hominum conſpectu in ſolitudines fugiunt: ſecumque tantummodo uerſantur. Cum uerò jam inclinatus eſt morbus, ſtupidi, quieti, mæſtique ſunt: in notitiam enim morbi uenientes, ſua calamitate miſeriaque triſtantur.

ALIA FVRORIS ſpecies.

Alia reperitur furoris ſpecies, quâ laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Dijs ſuis tanquã id poſtulantibus gratificãtes. Id furoris genus à perſuaſione quadam duntaxat proficiſcitur: in cæteris hi tẽperantes modeſtiq; ſunt. Excitãtur autem tibiæ cantu, alioue animi oblectamento, aut temulentia, aut præſentium hortatu.

ἐν τῇ ἐδωδῇ. ἀγρυπνέουσι γὰρ. ἀγρυπνίη δὲ βορόν. ἀτὰρ οὐδὲ ἰσχνοὶ ὡς νοσέοντες. μελαγχολώτων μᾶλλον εὐσαρκίη καὶ ὑπωχροί. ἢν δέ τι τῶν ἀπλάγχνων ἐν φλεγμασίῃ ἢ γεγονὸς, τὴν ὄρεξιν ἢ τὴν τρέψιν ἀμβλύνῃ. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, καὶ σκαρδαμύττοντες. πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἰνδάλματα κυάνεα, ἢ μέλαινα, οἷσιν ἐς μελαγχολίην ἡ τροπή. ἐρυθρότερα δὲ ἐς μανίην, καὶ φοινίκεα φαντάσματα, πολλοῖσι μὲν ὡς ἀπαστράπτοντος πυρὸς, καὶ *θάρβος αὐτέους ὡς ἀπὸ σκηπτοῦ λαμβάνει. μέλεξι δὲ τοῖσι μὲν ἐρυθροὶ καὶ ὑφοιμοὶ ὀφθαλμοί. ἐπὶ κορυφῆς δὲ τὰ κακὰ ὀνειρώττουσι. ἀφροδισίων δὲ ἄκρητος ἐπιθυμίη, ἀτὰρ οὐδὲ ἐς τὸ ἀμφαδὸν *αἰδὼς (ἡ) ὄκνος ὁμιλίης. νουθετέοντες δὲ καὶ ἐπιπλήσσοντες ἐς ὀργὴν ἐκπίπτουσι, ἐς τὸ πᾶν ἐκμαίνονται. τῶν τεύθεν ἄλλος ἄλλῃ μαίνεται. οἱ μὲν θέουσι ἀκρήτως, ὅτεοπως εἰδότες ἐς ταὐτὰ παλινδρομέουσι. οἱ δὲ ἐς δηρὸν δίστοι πέλας ἀφικνέονται. ἄλλοι δὲ (αὖ) βοῶσιν ὀλοφυρόμενοι ἁρπαγὴν, ἢ βίλαιον. οἱ δὲ φυγαδρωπέουσι ἐς ἐρημίην, σφίσι αὐτέοισι ὁμιλέοντες. ἢν δὲ ἐπ' αἴσιν ἥκοιεν ἐκ κακῶν, νωθροὶ, ἥσυχοι, ἀπάλυποι. ἐς ἀπασίην γὰρ τοῦ νούσου ἀφικνεόμενοι, ἄχθονται τῇ ξυμφορῇ.

*αἰδῶς.

MANIHΣ EIΔOΣ ἕτερον.

Τέμνονταί τινες τὰ μέλεα, θεοῖς ἰδίοις ὡς ἀπαιτοῦσι χαριζόμενοι εὐσεβεῖ φαντασίῃ. καὶ ἔστι τῆς ἀπολήψιος ἡ μανίη μοῦνον, τὰ δὲ ἄλλα σωφρονέουσι. ἐγείρεται δὲ αὐλῷ καὶ θυμηδίῃ ἢ μέθῃ, τῶν παρεόντων ἀθρόῃ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 83 sur 482

©BIUM

ἔνθεος ἥδε ἡ μανίη. κὴν ἀπομώσι, εὔθυμοι, ἀκηδέες, ὡς τελεσθέντες τῷ θεῷ, ἄχροοι δὲ καὶ ἰσχνοὶ, καὶ ἐς μακρὸν ἀσθενέες πόνοις τῶν σωμάτων.

Deorum afflatu hic furor prouenit: qui cum remittitur hilares sunt & curis uacui, tanquam Dijs initiati, præterea decolores & macie affecti sunt, diúque ex uulnerum doloribus infirmum eorum corpus est.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΥΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ζ.

DE NERVORVM resolutione.

Caput VII.

Ἀποπληξίη, παραπληγίη, πάρεσις, παράλυσις, ἅπαντα τῷ γένει ταυτά. ἢ μὲν κινήσιος, ἢ ἀφῆς, ἢ ἀμφοῖιν ἐστὶ ἔκλειψις, κοτὲ μὲν γνώμης, κοτὲ δὲ τῆς ἄλλης αἰσθήσιος. ἀλλ' ἀποπληξίη μὲν ὅλου τοῦ σκήνεος, καὶ τῆς αἰσθήσιός τε καὶ γνώμης καὶ κινήσιός ἐστι παράλυσις. τοιγαρῶν ἀποπληξίην λῦσαι, ἰσχυρὴν μὲν, ἀδύνατον. ἀσθενῆ δὲ, εὐρήιδιον. παραπληγίη δ', πάρεσις μὲν ἀφῆς καὶ κινήσιος, ἀλλὰ μέρεος, ἢ χειρὸς, ἢ σκέλεος. παράλυσις δ', ὡς ἐπὶ πᾶν, κινήσιος μένον, ἐνεργείης τε πάρεσις. ἢν δὲ ἀφὴ ἐκλείπῃ μούνη κοτέ. ἀπάνιον δ' (τὸ) τοιόνδε. ἀναισθησίη μᾶλλον, ἢ πάρεσις κικλήσκει. ἰῶ δ' ἀποπληκτὸν ὁ ἱπποκράτης εἶπε σκέλος τὸ κατ' ἴξιν, ὡς νεκρῶδες, τὸ ἀχρεῖον καὶ τὸ *ἄνελθες θέλει φράσαι. ὅ μὲν ἐπὶ τῷ ξύμπαντι ἀποπληξίη ἐστὶ ἰσχυρὴ, τόδε ἐν τῷ σκέλει παραπληγίην φράζει. κύστις δὲ ὕδρων χέσις ἢ ἀκρασίης, πάρεσις τὸ κύριον. βλεφάρων δὲ καὶ μήλων καὶ μυῶν τῶν ἐν γναθοις καὶ γένυος ἐπὶ θάτερα παραγωγὴ, *ἡ ἐπὶ σπασμῷ διαστρέφῃ), κυνικὸς σπασμὸς ἡ κλῆσις. ἕκλυσιν δ' γενάτων καὶ αἰσθήσιος πρὸς *καιρὸν νάρκην καὶ ἀψυξίην καὶ καταπάωσιν, λιποθυμίην καλέομεν. παρειῶν, ἄλλοτε μὲν μέρεα καθ' ἕν. ὀφρὺς μὲν, ἢ δακτύλος, ἢ ἔτι μέζω, χεὶρ, σκέλος. ἄλλοτε

Apoplexia, paraplegia, paresis, paralysis, omnia genere eadem sunt. Aut enim motionis, aut tactus, aut utriusque defectus est: interdum & mentis, interdum & reliquorum sensuum. Sed apoplexia totius quidem corporis & sensus, & mentis, & motionis resolutio est. Proinde apoplexiam fortem soluere nulla facultas potest: debilem uerò tollere non facile est. Paraplegia est tactus motusque remissio, sed in membro uno, ut puta manu crureue. Paralysis autem motus tantum ferè est actionisque defectio. Quod si nonnunquam solus tactus deficiat (rarò autem id euenit) potius Anæsthesia, id est, sensus abolitio, quàm paresis, id est, defectio nominatur. At si Hippocrates apoplecton, id est, attonitum crus secundum rectum dicat: illud tanquam mortuo simile, inutile, & insanabile uult significare. Quod enim in toto corpore, uehemens est apoplexia, illud in crure paraplegiam uocat. Vrinæ autem inuesica aut suppressio, aut retinendi impotentia, Paresis propriè est. Palpebrarum uerò & malarum, musculorumque in maxillis, & genæ in alterutram partem diuctio, si per conuulsionem torqueantur; Canina conuulsio nominatur. Genuum resolutionem, sensusque per aliquantum temporis stuporem, & exanimationem, & casum Lipothymiam, id est, animæ deliquium uocitamus. Verum nonnunquã membra singulatim resoluuntur: supercilium, exẽpli gratia solũ, aut digitus, aut majora etiam, ut manus cruſue: nonnunquam simul

©BIUM

simul plura: & aliàs dextra tantum, aliàs sinistra, aut unum post aliud omnia resoluuntur exquisitè, aut debiliter. Neque tantum quæ distantia sunt, & quæ eodem censentur nomine, conjugataque sunt, ut oculi, manus, crura: uerum etiam conjuncta cognataque, ut nares usque ad medium, & lingua usque ad fines: qui in ipsa media positi sunt, una tonsilla & isthmus, ipsaque gula dimidia resoluitur. Ego sanè stomachum etiam, & intestina, & uesicam, oblongumque intestinum usque ad principium, id est, anum idem uitium pati existimo. Sed interiora membra resoluta latent, obscuraque sunt. Imperfectæ uerò sunt ac dimidiatæ eorum functiones. Proinde mihi & membra dimidia pati uidentur in duas partes à morbo deducta. Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas & natura à sinistræ partis natura & facultate differat. Quippe *assidens* causa æqualis est, & utrique communes morbi occasiones: siue frigiditas sit, siue cruditas. Sed utraque haud æquè pati idonea est. Natura uerò æquè ualens est. ubi subjecta sunt æquè ualentia: idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infra caput aliquod principium affectum sit, qualis medullæ dorsi membrana est, quæ nominis ejusdem sunt & contigua, dextra in dextris, & in sinistris leua resoluuntur. Verùm si caput primò in dextra patiatur, sinistra; si in leua, dextra neruorum resolutione laborant. Hoc ideo euenit, quòd neruorum initia permutata sunt. Neque enim dextri nerui in dextras partes secundum rectum usque ad extremum progrediuntur: sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se inuicè in figurâ huius literæ, χ quam Græci chiasmon uocãt, permutãtes. Vtq; semel dicã, siue omne simul corpus resolutionem neruorum patiatur, siue aliqua membra, siue ab alterutra, siue ab utraq; parte; nerui

ἢ ὁμῶ πλεῦνα. ἢ ποτε δεξιὰ μᾶλλον, ἢ ἀριστερά, ἢ ἰδίη, ἢ ἰδίη ξύμπαντα, ἐπ' ἀκριβὲς ἢ ἧσσον, ἃ τὰ διεσῶτα μᾶλλον ἢ ὁμώνυμα, ἢ ὁμόζυγα, ὀφθαλμοί, χεῖρες, σκέλος. ἀλλὰ ἢ τὰ ξυμφυέα, εἰς, ἔστε ἴσον, ἢ γλῶσσα μέσφι τῶν ὁρίων ἔμεσε, ἢ παρίσθμιον ἔυ, καὶ ἰσθμὸς, καὶ καὶ ἄποσις ἐς ἥμισυ. δοκέω δὲ ἐγώ κοίλε, ἢ στόμαχον, καὶ τὰ ἕτερα, καὶ κύστιν, καὶ τὸ φλέγμηκες ἔντερον ἄχρι τῆς ἀρχῆς ἰὸν τὸ πεπονθέναι. ἀλλὰ τὰ μὲν μέρεα τὰ ἐντὸς ἑλκέων, νεύρων καὶ ἢ ἀφανέα. ἡμιτελέες ἢ καὶ αἱ ἐνέργειαι. τῇ ἢ μοι δοκέει καὶ ἡμιπαθέα ἔμμεναι τὰ μέρεα διχῇ ὑπὸ τοῦ νούσου τετμημένα. τόδε μέν τοι τὸ πρῆγμα, δίδαγμα διαφορῆς δυνάμιός τε καὶ κρίσιος πρὸς ἀριστερά δεξιοῖς. ἴσον μὲν γὰρ ἢ τὸ φλεγμαίνουσα αἰτίη. ξυναὶ ἢ ἀμφοῖν ἕπαθεος αἱ προφάσιες, λιὴ τε ψύξις, ἢν τε ἀπεψίη, ἀλλὰ ἄμφω παθεῖν, ἐκ ἴσα ἂν. ἰσόῤῥοπος ἢ ἡ φύσις, ὡς ἐν ἰσορρόπῳ. τωυτὸν ἢ ἐν ἀνίσοις, ἀδύνατον. ἢν μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς κάτω πάθη τὸ ἀρχὴ, οἱονεὶ τὸ νωτιαίου μυελοῦ ἢ μεσίγξ, τὰ ὁμώνυμα καὶ ξυναφέα *σφαλύεται, δεξιὰ ἐπὶ δεξιοῖσι, ἢ ἐπ' ἀριστεροῖσι λαιά. λιὴ δὲ καὶ ἀρχὴ κεφαλὴ, ἐπὶ μὲν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ λαιὰ σφαλύεται, δεξιὰ ἢ ἐπ' ἀριστεροῖσι. αἰτίη δὲ τῶν ἀρχέων τῶν νεύρων ἡ ἐναλλαγή. ἐ γὰρ καὶ ἴξιν τὰ δεξιὰ ἐπὶ δεξιὰ ὁδοιπορέει, μέσφι *περατοῦται, ἀλλ' ἔμφυτα τῇ ἀρχῇ, ἕκαστα σὺν θὺς ἐπ' ἑωυτὰ φοιτῇ, ἀλλήλοισι ἐναλλαξάμενα εἰς *χιασμὸν σχήματος. ἀῤῥόον ἢ εἰρῆσθαι εἴτε ξύμπαντα ὁμᾶ, εἴτε μέρεα παρείεται, ἢ ξυναμφοτέρων. νεῦρα ἢ ἄλλοτε μὲν τὰ

† ὁμᾶ.

* ἀκριβέστερ.

* καὶ.

* καλίστατα.

* παρὰ τῶν δι.

* χιασμὸν σχήματος.

* ἢν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 85 sur 482

©BIUM

ἀπὸ κεφαλῆς πάσχει. τάδε μᾶλλόν τε ἐς ἀναισθησίαν τρέπονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ κάρτα ῥᾳδίως ἐς ἀκινησίαν ἐξ αὐτέων ῥέπει τάδε. κὴν μᾶλλον τῶν κινουμένοισι ξυμπαθήσῃ, πάσχει καὶ τάδε μικρὴν ἀκινησίαν. ἴσχει γὰρ καὶ τὴν κίνησιν ἐξ αὐτέων, εἰ καὶ ἧσσον φύσει. ἄλλοτε δὲ τὰ ἀπὸ μυῶν ἐς μῦς * περαινόμενα, τόδε τε * κῦρος τῆς κινήσιος ἴσχει, καὶ τοῖσι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τρεφομένοισι. καὶ γὰρ αὐτὰ * ἀπ' ἐκείνων τὸ πλεῖστον τῆς κινήσιος ἴσχει. ἴσχει δὲ καὶ ἐξ ἑωυτέων καὶ ἔλαττον. τάδε μᾶλλον ἀκινησίῃ πάσχει μᾶλλον. σπάνιον δὲ εἴ ποτε ἐξ ἑωυτέων εἰς ἀναισθησίαν τρέπονται, ὁκόταν καὶ μὴ εἰς τὸ πάμπαν. λυθὲν δὲ ξύνδεσμός τις νεύρων λυθῇ τῶν ἐξ ὀστέων πεφυκότων τινὸς, καὶ * κραινόντων ἐς ὀστέα, ἢ ῥαγέντος, ἀκρατέα τὰ μέρεα καὶ ἐκπεσόμενα, ἀκ ἀναίσθητα γίγνεται. εἴδεα δὲ τούτων τάδε, ἄλλοτε μὲν ἐς ἔκτασιν λέλυται τὰ μέλεα, ἐπὶ δὲ παλινδρομέει ἐς κάμψιν, εὖτε μείζισα κῶλα φαίνεται. ἄλλοτε δ' ἐς κοῖλα γίγνεται, ἐπὶ δὲ ἐς μῆκος ἐκτείνεται. εἰ δέ τις σκαιύσαι βιᾶται, ὅκως ξύλα ἱκανὰ καταξέων τὰ μέρεα, βραχύτερα ἑωυτέων γίγνεται. τάδε πάσχει ἄμφω τὰ εἴδεα καὶ ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖσι παρθένος. καὶ γὰρ ἐκχέεται πολλὸν ἐς μέγεθος, εὖτε πλατυκορίην ὀνομάζομεν. ἀτὰρ * ἢ δὲ ξυνάγεται ἐς μικρὸν ἡ κούρη, εὖτε φθίσιν ἢ δὲ μυδρίασιν ἐγὼ κικλήσκω. ἀλλὰ καὶ νύξις παρείσεται, ἐπὶ τοῖσι ἰδίοισι ἔργοισι. ἢ γὰρ εἰς ἔκτασιν λύεται, ἢ ἀκρατὴς τὰ οὖρα ἐκχέῃ, ἢ ξυνειλέεται ἐς ἑωυτήν, εὖτε ὅταν

de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam ſenſu quidem, ut paucis dicam, hi priuantur, non admodum autem facilè ex ſe motum amittunt. Quòd ſi per communionem cum his, qui mouentur, aliquid uitij contraxerint; paulũ & ipſi motus perdiderint. Nam & per ſe ipſi motum tametſi minorem naturaliter poſſident. Nerui enim à muſculis ad muſculos tranſeuntes motionis principatum obtinent, & his, qui à capite manant, impertiunt. Nerui enim capitis ab illis plurimum motus participant: tamen ex ſe quoque, licet minorem, uim mouendi habent. Atque hi nimirum in motu noxam magis patiuntur. Rarò autem uſu uenit, ut per ſe jacturam ſenſus faciant: neque tunc ex toto eam facere uidentur. At ſi qua copula neruorum ab oſſe quopiam enatorum, & ad oſſa pertinentium, ſoluta aut rupta ſit; tum membra proprio ſitu non continentur, luxantur, locoq; dimouentur: non tamen ſenſu priuantur. Hæ ſunt autem paraplegiæ ſpecies. Quandoque enim membra reſoluta in longum porriguntur: neq;, quando extrema longiſſima apparent, iterum poſſunt recuruari. Nonnunquam in orbem flectuntur, neque in longum extenduntur: ſi quis autem ea, ceu ligna adaptans & poliens, uiolenter protrahere nititur, breuiora ea ſe ipſis inueniet. Vtrunque id uitium & in oculis pupilla ſuſtinet. Aut enim in amplitudinem magnam diffunditur; idque Platycorien, id eſt, pupillæ amplificationem appellamus: aut hæc eadem in angũſtum contrahitur; idque Phthiſis, aut etiam Mydriaſis à nobis dicitur. Veſica etiam in ſuis obeundis muneribus deprauatur, & Pareſim quam uocant, patitur. Aut enim per extentionem reſoluitur, cùm retinendi impotens lotium effundit: aut in ſe ipſam conuoluitur, cùm urinæ

©BIUM

urinæ plena reddere nihil poteſt. Morbi huius, pareſis uidelicet, cauſæ prægredientes ſex numerantur; uulnus, percuſſio, refrigeratio, cruditas, venus, uinolentia. Cæterum & animi immodicæ perturbationes, ut repente incuſſi pauores, timores, animi conſternatio, & mæror: præterea & in pueris terrores: interdum inopinatum atq; ingens gaudium: item riſus uſque ad mortem implacabilis neruos reſoluere conſueuerunt. Hæc utique morbi prima initia ſunt: ſed ultima atque potiſſima cauſa eſt ingenitæ caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut ſiccitate injuriam patitur. Ab hac uerò magis, quàm ab illa ſanatu difficilis læſio eſt: nec non & à uulnere, neruique interciſione malum inſanabile prouenit. Quantum ad ætates attinet, ſenes & ipſi uix curationem recipiunt: pueri facilè ad ſanitatem redeunt. Inter anni tempora hyems hanc ægritudinem gignit præcipuè, ſecundo uer, tertio autumnus, æſtas omnium minimè. Habitus corporis pingues natura, humidi, deſides, belluini, hoc uitio facilè corripiuntur. Affectus hi jam perfecti talibus ſignis deprehenduntur, immobilitate, ſenſu ſopito, qui neque calidum, neque frigidum, neque uellicantes aut ſcalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Rarò euenit, ut iſtis extremitates doleant: uerum ſanitati recuperandæ indolentia non leuiter prodeſt. Porrò morbus hic repente inuadere ſolet. Nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, grauitatem, motum difficilem, torporem, frigoris ſenſum, aliàs caloris exceſſum, ſomnos breues, cogitationes, ſiue apparitiones uehementiores, atque tunc ſubitò reſoluti ſunt. Nēpe in Canino uocato ſpaſmo, id eſt, neruorum conuulſione, omnes faciei partes conuelli, non magnopere uſitatum eſt. Sed ad dextras partes leuæ, ad leuas dextræ feruntur: quando buccæ atque os huc aut illuc, tanquā ex ſede propria diſcedente maxilla longius detorquentur. Etenim

πληθῆ οὔρου ἀ διίπαν. αἱ πᾶσι δὲ παρέσεος μὲν, ἓξ. ἄρχονται δ' τρώματι, πληγῇ, ψύξι, ἀπεψίῃ, λαγνείῃ, οἰνόφλυγίῃ. ἀτὰρ καὶ * ψυχῆς ἀκρατέα πάθεα, ἐκπλήξιες, φόβοι, δυσθυμίαι. ἀτὰρ καὶ παιδίοισι δείματα. παρέλυσέ ποτε καὶ χάρμα ἀδόκητον καὶ μέγα, καὶ γέλως ἄσβεστος μέχρι θανάτου. ἀλλὰ τάδε μὲν, ἀρχὴ πρώτη, ὑσάτη δὲ καὶ καιρίη ψύξις ἐμφύτου θερμοῦ. ἔστι γὰρ ὑγρότητι, ἢ ξηρότητι πάσχει ἥδε, καὶ δυσαλθὴς τῆς ἑτέρης πάσχει μᾶλλον. ἀτὰρ καὶ ἔστι τρώματι, καὶ διακοπῇ νεύρου, * ἀνελθὴς ἡλικίῃ, γέροντες, καὶ οἵδε δυσαλθέες. παιδίοισι δὲ εὐανάκλητοι. ὥρῃ χειμὼν, ἔαρ δεύτερον, ἔπειτα μετόπωρον, θέρος ἥκιστα. ἕξις, οἱ παχέες κατὰ φύσιν, ὑγροὶ, ἀργοὶ, ζωώδεες. τελεσθέντα μὲν οὖν τὰ πάθεα, ἔκδηλα ἀκινησίῃ, καὶ ἀναισθησίῃ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ἀτὰρ καὶ πλαδῶν καὶ κνησμῶν, καὶ ψαυσίων. ἄσαφὲς εὖτε τοῖσι τὰ πέρατα ἀλγέει, ἀλλὰ ἐς ἀνάκλησιν ἀ κακίων ἡ ὀδύνη. γίγνεται μὲν οὖν ἔξαπίνης. ἐὼν δέ ποτε καὶ ἀρχὰς ἴσχῃ ἔπειτα μήκεας, βάρος, δυσκινησίη, νάρκη, ψύξις, ἀίσθησις, ἄλλοτε θάλπεος ὑπερβολὴ, ὕπνοι σμικροὶ, φαντασίαι μέζονες, εὖτε ἀθρόον παρελύθησαν. ἔστι δὲ κυνικῷ σπασμῷ ἅπαντα μὲν τὰ τοῦ προσώπου μέρεα σπᾶται ἀ κάρτα ξύνηθες, ἔστι δὲ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ, καὶ ἐς ἀριστερὰ τὰ δεξιὰ φοιτᾷ, εὖτε καὶ τὸ γένυος ἔνθα ἢ ἔνθα ἔστι πολλὸν ἡ ἀγωγὴ, ὅκως ἐξ ἕδρης κινεμένης τὸ γνάθου. καὶ γὰρ ἐς

τῖσι

©BIUM

τῖσι κόλε ἀξέβη τὸ ἄρθρον, εὖτε μέγα χανότων ἅπτὸ *ἕτερον ἡ γένυς παρέχθη. ἴλωσις δ' ὀφθαλμοῦ τοῦ σπαρτοῦ *μήλου, ξὺν τῇ ὑποκοιλίδι παλμός. *παλλεῖ δ' ἡ τὸ ἄνω βλέφαρον, ἄλλοτε μὲν ξὺν τῷ ὀφθαλμῷ, ἄλλοτε δὲ μόνον. συρίσσει δ' ἡ χεῖλεα ἰδίη ἑκάτερον, ἄλλοτε δ' ἄμφω ξυμπεσόντα, παφλάζει. ἔσι δ' οἷς μέμυκε κάρτα, ἀθρόον δ' ἴσα δ', ἡ τὸν ξυνήθεα πυσμὸν ψοφέει. σπᾶται δὲ ἡ γλῶσσα. καὶ γὰρ ἥδε μυῶν ἐσὶ ἡ νεῦρα. εὖτε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐς πλάτος ὅλη ἡ σύμφυσις ἀθρόον ἀφήλατο, ἡ κλόνος πάταγον ἐποίησε. σπᾶται δὲ ἡ κίων, ἡ εἰ μὴ τὸ σῶμα συνάγει τὰνδοθεν, ἀδόκητος ὁ πάταγος. *εἰ δὲ διασπᾶται τὸ σῶμα, *ὄψεαι ἐς τὴν κιονίδα, ἄλλοτε μὲν προσφυομένην, ἐς πλάτος τῷ οὐρανῷ, ἄλλοτε δὲ ἀποπαλλομένην βίῃ οἷον ὠοῦ σωλῆνι ὁμοίως, εὖτε ἡ *ἥδε πάταγεῖ. ἀπάτη δὲ τοι ξύνεσι τῖσι κυνικοῖσι σπασμοῖσι. προσέοικε γὰρ τῖσι θεωμένοισι τὰ *ἀπάθεα, ἰδὲ νοῦσον ἔχειν. τῇ γὰρ *πάθεα. εἰτάσι ἡ τῇ χροιῇ, ἢ τῷ δ' ὀφθαλμῷ μέζονι. ὑγιέα τὰ σπαρτὰ φαίνεται. ἐλέγχεται δ' ἢ ἐν γέλωτι ἡ λαλιῇ ἢ καταμύσει. τὰ μὲν γὰρ σπαρτὰ, σπᾶται παντάπασιν ἀγωνίως, χεῖλος ἀμειδές, ἀκίνητον ἰδὲ λαλῇ, βλέφαρον δὲ ἅπτεται, ὀφθαλμὸς ἀτενὴς, ἀναίσθητος ἡ ἁφή. τὰ δ' ὑγιέα λαλεῖ, καταμύει, αἰσθάνεται, γελᾷ.

quibusdam nonnunquam articulus luxatus est, cum ualde hiantibus maxilla ad inferiora delapsa fuit. In læsa mala oculi inuersio & strabositas (ut ita dicam) fit: in palpebra inferiore palpitatio. Palpitat & superior aliàs quidem cum oculo, aliàs uero sola. Contenduntur & labia seorsum alterutrum: nonnunquam uerò & ambo collapsa balbutiunt. Quibusdam & exactè occluduntur, postea repente ac late dehiscunt, & solitum sputum cum strepitu eijciunt, conuellitur & lingua, siquidem & ipsa musculus est & nerui: quando ad palatum secundum latitudinem tota cohærens subitò sese remouit, & concussionis sonum reddidit. Conuellitur & columella: ac si os, quæ interius sunt, in unum cogat, inopinatus sonus redditur: si uerò dehiscat, columellam intueberis nonnunquam palato secundum latitudinem adhærentem, nonnunquam uiolentia quadam in longum productam, ac descendentem, fistulæ persimilem: quandoquidem & ipsa sonum edit. Porrò caninæ conuulsiones decipiunt, quippe integræ ac sanæ partes ægrotare spectantibus uidentur. Nam in omnem partem tentione, colore, oculi amplitudine, sanæ partes læsionem pati existimantur. Deprehenduntur uerò & ridendo, & loquendo, & conniuendo. Siquidem læsæ partes omnes cum uiolentia & strepitu quodam trahuntur: labium risu caret: inter loquendum non mouetur: palpebra non uolubilis, oculus intentus ac rigens est: sensus tangendi nihil percipit. At sana membra loquuntur, conniuent, sentiunt, rident.

ΠΕΡΙ ΦΘΟΙΣΙΟΣ.

Κεφάλ. η.

Ην *ἑλὸς ἐξ ἀποστάσιος ἐν τῷ πνεύμονι γένηται, ἢ ἐκ βηχὸς χρονίης, *ἐκτὸς

DE PHTHISI.

Caput VIII.

Si ab externa *(interna)* causa abscessuin pulmonibus facto, aut à longinqua tussi aut

©BIUM

aut à ſanguinis rejectione & puris extuſſiant, Pye & phthiſis nominatur. Si pectus autem, coſtáua ſuppurauerit, materiaque per pulmones traducatur, id genus *morbi empye, id eſt, purulentia uocatur.* Quod ſi & abhis pulmo exulceretur à præterlapſo pure corroſus, hoc uitium non ulteriusEmpyema, id eſt, purulentiã, ſed Phthoëm, id eſt, corruptionem appellato. Simul autem adeſt & ignis aſſiduus, qui nunquam intermittere uideatur, interdiu latens ſudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoëm ſequuntur, quod uidelicet caliditas excitatur, & in noctem emicat, interdiu rurſum in uiſceribus deliteſcit. Patet autem iſtorum *faſtidium*, & imbecillitas, & colliquatio. Nam ſi per diem corpus ignem euaderet, cur non fieret tunc homo carnoſior & robuſtior, & morbi tolerantior? Vt enim receſſit, grauia magis intenduntur: arteriarum motiones paruæ & imbecillæ fiunt: uigilant, color languet; & alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari ſolent. At ſpecies humorum prope infinitæ ſunt, liuidorum, atrorum, purorum ac ſyncerorum, aut pallido alboque, aut albo & uiridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinoſorum, aut rarorum diffluentium, aut odore carentium, aut fædè olentium. Omnes autem hæ puris formæ ac ſpecies ſunt. Quicunque uerò aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notant; hi haud ita multum phthoëm mihi dignoſcere uidentur. Nanque uiſio quolibet alio ſenſu certior eſt, non modo his, quæ reijciuntur, intuendis, ſed etiam ægrotantis ſpecie conſideranda. Si quis enim uel plebejus hominem uiderit pallentem, imbecillum, tuſſientem, macie confectum, hunc uera Phthoë laborare pronunciat. Quin etiam quibuscunque quidem ulceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus conſumti ſunt, ſæpiusque duriter, & abſque affectu

ἢ ἀναγωγῆς αἵματος, καὶ ἀναβήσσει
*πύον, πύη, ἡ φθίσις κικλήσκεται. ὅταν
ὁ θώρηξ, ἢ πλευρὸν ἐμπυήσῃ, ἐπαναγῇ
δὲ διὰ τοῦ πνεύμονος *ἐμπύη ποιεῖ
τὸ νόημα. ἢν δ' ἐπὶ τοῖσι μὴ ὁ πνεύμων ἕλκος ἴσχῃ, ἀναβρωθεὶς ὑπὸ τοῦ διενεχθέντος πύου, τὸ νόημα ἐκπέπ* ἐμπύη, ἀλλὰ φθόην μεταλαμβάνει. ξύνεσι δὲ καὶ πῦρ ξυνεχὲς, ὡς μὴ δοκέειν, λήγον μὲν ἔκοτε, λῆθον δὲ δι' ἡμέρης ἰδρῶπι καὶ ψύξι τοῦ σκήνεος. καὶ γὰρ καὶ *ἴδια φθόης ἐστὶ, ἢν ἡ θέρμη ζωπυρῇ, καὶ ἐς νύκτα* ἐκλάμπῃ, ἡμέρην δ' αὖθις ἐν τοῖσι σπλάγχνοισι φωλεύει. δῆλον δὲ ἡ δυσφορίη, καὶ ἡ ἀδυναμίη, καὶ αἱ ξυντήξιες. *ἢν γὰρ ἀπεδίδησι τοῦ σκήνεος δι' ἡμέρης τὸ πῦρ, πῶς ἂν ἐς ἀρχὰς τότε καὶ ἡ δύναμις, καὶ οὐ φόρως εἶχεν ὁ ἄνθρωπος. εὖτε γὰρ ἀνάγκη, ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ δεινὰ* αὐξέει. σφυγμοὶ μικροὶ καὶ ἀμυδροὶ, ἀγρυπνίη, ἄχροια, καὶ ἄλλα πάντα ὁκόσα οἱ πυρεταίνοντες. ἰδέαι δ' ὑγρῶν μυρίαι, πελιδνῶν, *μελάνων. καταχορέων, ἢ ὠχρολεύκων, ἢ λευκοχλωρέων. πολλέων, ῥοώδεων, γυάλων. σκληρῶν, δυσλύτων. ἢ μανιῶν λυομένων ἢ ἀνόσμων, ἢ κακοδμέων. ἅπαντα δὲ ταῦτα πύου ἐστὶν ἰδέαι. ὁκόσοι γὰρ ἢ πυρὶ ἢ ὕδατι τὰ ὑγρὰ ἐκμαίρονται, καὶ κάρτα μοι δοκέουσι φθόην οἷόν τε γινώσκειν. πιστοτέρη γὰρ ἡ ὄψις ἁπάσης ἄλλης αἰσθήσιος, καὶ τῷ ἀναγομένων μὲν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδεῶν τῶν νοσεόντος. ἢν γὰρ καὶ δημότης ἰδὴ τὸν ἄνθρωπον ὠχρὸν, ἀδρανῆ, ἀναβήσσοντα ξυλετικὸν, ἀτρεκέα μανθάνει φθόην. ταῦτα δὲ ἢ δοκέει μὲν ἕλκος μὴ ἔχειν ἐν πλεύμονι, ξυνέλθωσι δὲ πυρετοῖσι χρονίοισι, πυκνὰ δὲ καὶ σκληρὰ καὶ ἀτελέα

ἔκστασι,

©BIUM

βήσσυσι, ϗ ἀναγύσι ὀδέν, ϗ τούσδε φθισικὰς κικλήσκυσι, ὐπαὶν ἀσὶμμως. ξύνεσι ὴ ξυθώρηκος βάρος. πλεύμων γὰρ ἄτονος. ἄση, δυσφορίη, ἀποσιτίη, ἐσπέρη ῥῖγος, ϗ θέρμη ἐς λιὼ ἕω. ἱδρὼς ἄχει. θώρηκος τ' θέρμης δυσφορώτερος. βηχὸς ἀναγωγαὶ ποικίλαι, οἱοίας ἔλεξα. φωνὴ βραγχώδης. αὐχὴν ἰσοσκόλιος, ῥαδινὸς, ϗκ ὀφθαγώγως. οἱοῖόνπι ξυντέταμμένος. δάκτυλοι ἰσχνοί. τὰ δὲ ἄρθρα, παχέα. ὀστέων μούνων ἰδέη. σμύχονται γὰρ ϗ σάρκες. ὄνυχες γρυποὶ δακτύλων, αἱ κοιλίαι ῥυσαὶ, ϗ πλατέες. ἰσχὰ ἀσαρκίας γὰρ, ὅτε λιὼ ῥεῖ λαινίην, ὅτε τὸ βραγχύλον ἴσχυσι. διὰ τόδε ϗ ὄνυχες γρυποί. ἥδε γὰρ ἡ ἀνάκωχὴ, ϗ ἡ ὑπόστασις αὐτέων, ἥπερ ἐν τῆσι κορυφῆσι πεπλησμένη. εἵνεκεν αὐτῶν ἐστὶ ϗ ὁ πόνος, ὥσπερ ϗ τὰ σεσέα. ῥὶς ὀξείη, ἰσχνὴ, μὴ λαὺ περίχουσα ϗ ἐρυθρὰ, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, σιλπνοὶ, γανόωντες, οἱ δὲ λέοι, ϗ ὠχροὶ, ἢ πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα. γνάθων τὰ λεπτὰ ποιεῖ ὀδοῦσι προσιζάνειν. μειδιῶσι ἴκελοι, τὰ πάντα νεκρώδεες. ὧδε ϗ τὰ πάντα ἴσχει. ἰσχνοὶ, ἀσαρκοὶ, βραχίονων μῦες ἄδηλοι, μαζῶν δ' ἴχνη, ἐκφανέες ἢ μᾶλλον ἠλαὶ. πλευρὰς οὐ καταλέξαι μᾶλλον ἂν εἴη ῥᾴδιον. δι' ἃς προσὶσχουσι τὰς ὀστουλίδας συναρθρώσιες διὰ ξύγκρυφοι. δῆλαι δ' ϗ αἱ εἰς τὸ στέρνον ἐπιβολαὶ. τὰ μέσα τῶν πλευρέων, κοῖλα, ῥομβοειδέα, ὡς ἐς τὴν τῶν ὀστέων περιαγωγὴν, ὑποχόνδρια λαγαρὰ ἀνεστραμμένα, ἐπιγάστριον τῇ ῥάχει προσφυὲς ϗ λαγὼν ἄρθρα ἐναργῆ, * ἔξαρθρα, ἀσαρκώ-

ullo tussientes nihil reijciunt: hos quo-
que Phthisicos haud ita multum im-
propriè nominarunt. Simul uerò & his
adest pectoris grauitas: pulmo enim
infirmus est: angor, intolerantia, cibi
fastidium, uespertina extremorum fri-
giditas, & matutina caliditas: sudor
usque ad pectus caliditate molestior:
per tussim uaria, qualia memorauimus, extruduntur: uox rauescit: cer-
uix nonnihil tortuosa est, gracilis, non
uersatilis, sed ueluti rigens atq; inten-
ta: digiti tenues, sed articuli crassi sunt:
ossium duntaxat species remansit. Si-
quidem & carnes extabescunt, ungues
aduncifiunt: digitorum uentres rugo-
si & lati. Nam præmacie neq; fasciam
ambientem, neq; rotunditatem obti-
nent, quamobrem & ungues aduncisunt. Ea est enim ipsorum requies &
fulcimen, quæ ipsorum extremitates
replet: quoniam & ipsi laborem susti-
nent, ut pote qui solida membra sunt.
Item nares ijsdem acuminatæ, graciles:
malæ extantes & rubidæ: oculi caui,
lucidi, micantes: tumida, pallida, seu
liuida facies est. Buccæ graciles faci-
unt ut dentibus propius admoueantur: ridentibus assimilantur, In omni-
bus denique cadaueris speciem refe-
runt. Hunc in modum & cætera sese
habent: tenues & carnibus priuati
sunt. brachiorum musculi non appa-
rent: mammarum neque uestigia ex-
tant; solæ autem papillæ cernuntur,
costas non solum dinumerare perspi-
cuè licet, uerum etiam ubi desinant,
intueri facilè est. Neque enim cum
uertebris factæ articulationes occul-
tantur. Patent etiam in os pectorale
costarum insertiones: quarum inter-
stitia inania & caua sunt, Rhombi fi-
guram secundum ossium circumdu-
ctum ostendentia. Præcordia uacua
ad superiora conuulsa sunt, abdomen
& ilia spinæ dorsi cohærescunt,

artus

©BIUM

artus conſpicui, prominentes, & macri ſunt: perinde ſe habent & tibia, & coxendix, & brachium. Spina enim uertebris ſuperextat, à priori parte caua, utriſque muſculis per tabem diſſipatis, ſcoptula operta tota ſeſe conſpectui offerunt, atque auium alas imitantur. Huiusmodi ægrotis ſi aluus perturbetur, actum eſt: ſin ad ſanitatem uergant, pernicioſis contraria ſignis adueniunt. Porrò ſenes in hoc malum frequenter incidunt, & minimè euadunt. Iuuenes autem uſque ad florentem conſiſtentemq; ætatem poſt ſanguinis rejectionem in phthiſim prolabuntur: inde ſaneſcunt quidem, ſed non facile. Pueri aſſiduè tuſſi uſq; ad phthoëm nonnunquam diu exati facilè ad ſanitatem redeunt. Habitus uerò in id uitium proni ſunt graciles delicatiq;, ſectilibus tabulis ſimiles, alarũ inſtar habentes, prominẽti gutture, albidi, rariori pectore. Regiones autẽ frigidæ atque humidæ huiuſce affectus germanæ ſunt.

δεα, καὶ ἡ κνῆμη ἰσχύον τὲ καὶ βραχίων. ὑπεῖχε γὰρ ἡ ἄκανθα τῶν σπονδύλων ἡ πρόσθεν κοίλη, τῶν ἑκατέρων σπλεπτικότων μυῶν· ὠμοπλατῶν ἐκφανέες ὅλαι, ὅκως πτέρυγες ὀρνίθων. τετέοισι μὲν κοιλίη σπλαγχθῆ, ἀνέλπιστος· ἢν δ' ἐς ὑγείην τρέπῃ, τὰ ἐναντία τοῖσι ὀλεθρίοισι ἐπιφοιτᾷ. γηραιοὶ μὲν οὖν ξυνεχέες πάσχουσιν. διαδιδρήσκουσι δ' ἥκιστα. νέοι δὲ μέχρι ἀκμῆς ἀπὸ αἵματος ἀναγωγῆς φθινώδεες γίγνονται, καὶ ὑγιάζουσι μὲν ῥηϊδίως δὲ. παιδία ξυνεχῶς τῇ *βηχὶ μέχρι *φθόης κοὐ ῥηϊδίως ὑγιάζει. ἕξεις δὲ, ῥαδινοὶ, σαρκώδεες, περυγώδεες, *ἐξεχέβρογχοι, λευκοὶ, ἀραιότεροι τὴν θώρηκα. χώρη δὲ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ, ὁκόσαι τῷ εἴδει τὰ πάθεα ἀδελφοί.

*βήσσης. *θόης.

*ἐξεχίβρογχοι ἄλλως ἐξεχέβρογχοι.

DE PVRVLENTIS. Caput IX.

ΠΕΡΙ ΕΜΠΥΙΚΩΝ. Κεφάλ. θ.

QVibus hominibus in cauis locis è regione pectoris, aut inferius ſub transuerſo ſepto puris abſceſſus fiunt, ſi per os id eijciunt, Empyi, hoc eſt, purulenti uocitantur. Si per aluum pus deijcitur, Apoſtematiæ Græco uocabulo dicuntur. Ac ſi in pectore quidem, cùm eſt ulceratum, in pulmone uerò, cum phthoë laborat, aut in ſublinente coſtas membrana circa latus, aut os pectoris, quod Græci Sternon uocant, aut inferius, ubi pulmo cum ſpina dorſi cõmittitur, cohæreſcitque, aut ſi quo alio pectoris loco uitium ſit: omnibus ad pus excernendum uia per pulmonem munita eſt. Sub interſepto uerò in uiſceribus, jecore, liene, renibus per ueſicam, in mulieribus etiam per uterum tranſitus datur. Nempe cuidam ego aliquando abſceſſum laxioris inteſtini dextra in parte propè jecur diſſecui: multumq́ inde puris effuſum eſt.

Οἵσι ἐν τῇσι κοιλίῃσι ἔξω ἀνθρώπου κατ' ἶξιν ἔξω θώρηκος, ἢ τὰ κάτω ὑπὸ τὸ διάφραγμα πύου ἀποστάσιες γίγνονται, τὰ μὲν ἀνάγωσι, ἔμπυοι (οἱ) δὲ καλέονται. ἢν δὲ τὸ πύον διεξίῃ κάτω, ἀποστηματίαι κικλήσκουσι. καὶ ἐν μὲν θώρηκι, ἐν τοῖσι ἕλκεσι, ἤν τι ἐν πνεύμονι, ἢν ἐνδέχεται φθόην, ἢ ὑπεζωκότι ἐν πλευρῇ, ἢ στέρνῳ, ἢ κάτω πῇ πρὸς τῇ ξυμφύσι τοῦ πνεύμονος καλεῖ ῥάχιν, ἢ πῇ τοῦ θώρηκος ἄλλῃ ξυμπάντων ἐστὶν ἀναγωγὴν ὁδὸς τῷ πύῳ πνεύμων. ὑπὸ δὲ τὸ διάφραγμα ἐν τοῖσι σπλαγχνοίσι, ἥπατι, σπληνὶ, νεφροῖσι *κύστις. ἐπὶ γυναικῶν δὲ καὶ ὑστέρη. ἔτεμον δὲ ἐγὼ ἐν κώλῳ τινὶ κοτὲ ἀποστάσιν (τὰ) ἐπὶ δεξιὰ πρὸς ἧπαρ. καὶ πολλὸν πύον ἐξέχυθη ἔξω.

*κύστις.

πολλὸν

©BIUM

πολλὸν ὃ κ᾽ διὰ νεφρῶν, κ᾽ κύστιν ἐς
ἡμέρας πλεύνας ἐρρύη κ᾽ ἀνιεγένετο
ἄνθρωπος. αἰτίη ὃ ξυναὶ μὲν ἀπάν-
των, πλαγὴ, ἀπεψίη, ψύξις, ἡ δ᾽ ὀ-
κοῖα ἕκαστα. τῶσι δὲ ἐν θώρηκι, βὴξ
χρονίη, κ᾽ πλευρῖτις, κ᾽ ἀνιπνυμο-
νίη, κ᾽ ῥεῦμα χρόνιον. ἀλλὰ ἢ δὲ ὀξέως
νούσε ἐς ἕν τι τουτέων * ἀπόκηψις. * ἀπόσκιψις.
τὸ ὃ ὑγρὸν, ἄλλοτε μὲν ἀεργὸν, ἀ-
θρανὲς, * ἐγκέεται τῷ ἄλλῳ. ἄλλοτε * ὀκκίστη.
μὲν θριμὺ καὶ λίπῃ, κ᾽ σπεδόνας ἐμ-
ποιέων μέσφι θανάτου. κ᾽ γὰ κ᾽ ἰδέαι
μυείαι, ὁκόσας αὖθις φράσω. θῶῦ-
μα ὃ ὅκως ἐξ ὑμοῦ λεπτοῦ τε καὶ
ἰσχνοῦ κάρ ἐκ ἰσχοντος ἔτ᾽ ὑγιέζω-
κότ, τοσόνδε ῥέει πύον. πολλὸν γὰ
πολλοῖσι ξυνελέγη. αἰτίη δὲ φλεγ-
μασίη ἀπὸ ἀνισώσης αἵματος, ἐφ᾽ ᾗ
παχύνε. ἐ μὲν ἂ ἢ δὲ ἐκ πολ-
λοῦ αἵματ, πολλὸν γίγνε ἐν μέ-
σῳ πύον. κἢν μὲν εἴσω ῥέπῃ, αἱ πλευ-
ραὶ τὰ ὀστέα κατὰ χώρην τὰ σφῶν
αὐτέων, φθίσιν ἔλεξα πρόσθεν ἑ-
τέρην ἔμμορα συμβεβῶσαν κατὰ
φύσιν. ἢν δ᾽ ἔξω ῥέπῃ, διίσαται τὰ ὀ-
στέα. ἐς γὰ ἔνια τῶν μέσων πλευρῶν τ
ἀπασάσι ἡ κοιλίη ἐγείρε, εὖτε
ἔνθα κ᾽ ἔνθα πλευρὰ παρωθέυεται.
σημήια ὃ τὰ μὲν ἁπάντων, ξυνά. τὰ
ὃ ἑκάστου, ἴδια. κάρ ἡ πόν γὲ,
ξυνόν. πνεύμων γὰ ἄπον, πυρετοὶ
ἀμυδροὶ, ῥίγεα πρὸς ἑσπέρην, ἱδρῶ-
τες ἐπ᾽ ἀνέσι, ἀγρυπνίη, οἰδήματα ἐν
ἄκροισι ποσὶ καὶ χειρῶν δακτύ-
λοισι, ἄλλοτε κ᾽ ἄλλοτε καθεσάμε-
να, καὶ ἐπαιρόμενα. δυσφορείη, ἀπο-
στίη, ἰσχνότης ὅλου. ἢν ὃ καὶ μείκ
ἴσχῃ ἡ μεταβολὴ, ἕξις φθινώδης. ἐ γὰ

Multum quoque per renes & uesicam ad plures dies emanauit. Vnde & sanitatem homo adeptus est. Causæ uerò communes omnium hæ sunt, plaga, cruditas, frigus, & id genus alia. Porrò & quibusdam in pectore diutur. na tussis incumbens, & lateris inflammatio, & uomica pulmonis, & fluxio longinqua, nec non & acuti morbi in aliquod istorum decubitus, purulentiæ originem præbent. At humor aliàs iners imbecillusque alij inhæret, aliàs acris & mordax, & ad mortem usque putrefaciens. Nam & species infinitæ sunt, quas suo loco postea memorabimus. Sed magnum profectò miraculum est, quomodo id fiat, ut ab exili tenuique membrana nihil crassitudinis habente, membrana inquam costas interius obtegente, tanta copia puris effundatur. Multum enim colligi in multis deprehensum est. Huius rei causa est inflammatio ex sanguinis multitudine oriens, ob quam membrana crassescit: uerum ex multo sanguine multum in medio pus contrahitur. Id si ad interiora subeat, costarum ossa suam propriam sedem obtinent, sed phthisis altera species superius à nobis memorata secundum naturam eueniet: sin ad exteriora procurrat, ossa disiunguntur. In aliquod enim inter costas medium spatium ipsius abscessus acies exeritur: quando in hanc atque in illam partem costarum ossa pelluntur. Notarum autem quædam omnium communes, quædam singulorum affectuum propriæ sunt: grauitas aut certè dolor, commune signum est. Pulmo enim dolorem non percipit, febres obscuræ, horrores uespertini, sudores in remissione, uigilia, tumores in extremis pedibus, manuumque digitis subinde consistentes, atq; insurgentes: inquies, cibi abominatio, totiusq; corporis macies. Quod si & in longũ mutatio producitur, habitus phthisicus redditur: neq; enim

ultra

©BIUM

ultra in officio natura perſeuerat: *concoctio enim antea familiaris abeſt, & bona corporis habitudo*: color, qualis belluæ, efficitur. Spiratio cunctis quidem mala, ſed illis pejor, quibus ad ſuperiorem uentrem morbus aſcendit. Quin etiam tuſſis ab initio tantiſper uexat, donec inflammatio, quæ urget, perſeuerat, quando & dolores, & horrores augentur: & caliditas, & uigilia, & ſpiritus difficultas adhuc magis increſcunt. Venarum motus parui, torpentes, imbecilli fiunt: mens delirat, pectus diſtenditur. Verum enimuerò ſi ad ſuppurationem inflammatio ueniat, omnia maxima fiunt: ſed rejectio parua eſt cum majore tuſſi, & ex uiolento abſceſſu. Imprimis pituita fertur bile infecta, ad nigritiem uergens, tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita eſt. Quòd ſi proximè rumpenda inflammatio eſt, quæ reijciuntur ſpeciem carnis habent, craſſioraque ſunt. At ſi jam rupta ſit, ſtrangulatus diſcrimen impendet, ſi multum ſubitaneumque pus emanauit: ſi pedetentim uerò emittatur, exactè ſanitas aduenit. Porrò ſi ad inferiora pus tranſire uelit, partes quidem ſuperiores, ubi erat abſceſſus, acutus dolor occupat: aluus uerò humida eſt, primum aquoſa cum pituitoſis dejiciens, deinde cruenta quædam circumfluentia: rurſumque carnoſa, cum jam effractus abſceſſus eſt. Hæc pus ſequitur aut per aluum, aut per urinæ uias elabens. Sed materiæ ad renes & ueſicam tranſmutationes meliores omnibus ſunt. At ſi pus infra ſupráue feratur, eius color uarius eſt, pallidus, aut albus, aut cinereus, aut liuidus, aut ater, pus item aut olidum eſt, aut odore uacans: craſſiſſimum, aut mediocris corpulentiæ: aut læue æquale, aut aſperum inæquale. Et fruſta caruncularum ſimilia in eo fluitantia rotunda, aut lata ſunt, quæ facilè ebluantur, aut tenacia. Vtque in ſumma de pure dictum ſit,

ἐπ φύσις ἔργῳ ἔχεται. ἐ γὸ πέψις οἰκείη ποθόθεν, ἐκ εὐσαρκίη, χροιὴ ζωώδης. ἀναπνοὴ πᾶσι μὲν κακὴ, κακίων ὃ, οἷσι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, ἄλγος καὶ ἔνδον πόνοι, μέσφι αὖ ἡ φλεγμασίη, ἢ πίεζει, εὖτε κ πόνοι μέζονες κ ῥίγεα, κ θέρμη, κ ἀγρυπνίη κ δύσπνοια ἔτι μᾶλλον. σφυγμοὶ μικροὶ, νωθροὶ, ἀθρανέες, τὴν γνώμην παράληροι, διάστασις δ θώρηκος. ἢν δ ἥδε εἰς γέννησιν ἵκηι πύου, πάντα μέγιστα. ἀναγωγὴ δ σμικρὴ ἔτι ἔνδον μέζονι, καὶ ἐξ ἀποστάσιος βιαίης. τὰ πρῶτα φλέγμα τῶν χολοειδέων ἔτι τὸ μελαντερον, ὅκως ἐξ αἰθάλης. ἔπ δ διαίμων κ παχέων. ἢν δ κ ῥαγήσεται μέλλῃ, κ σαρκοειδέων βαθέων. κ ἢν ῥαγῇ, κινδυνος μὲν πλείστος, ἢν πολλὸν κ ἀθρόον ἐκχυθῇ πύον. ἢν δ' οἷον ἐκρεῖ χέδροι, ἀπεκκέει. πύον ἢν κάτω περήσαι θέλῃ, τὰ μὲν ἄνω μέρεα ἔνθα ἡ λύσασις, ὀξὺς πόνος. κοιλίη ὑγρὴ, τὰ πρῶτα ὑδατώδεα ξὺν φλεγματώδεσι. ἔπειτα προέρροια αἱματωδέων, κ αὖθις σαρκοειδέων, ἢν ἤδη ῥαγῇ. ἕπεται δ τοιτέοισι πύον, ἢ διὰ κοιλίης, ἢ οὔρων. ἄριστα δὲ πάντων μᾶλλον, αἱ ἐς νεφροὺς κ κύστιας μεταλήψιες. φέρεται δ, ὅντε ἄνω, ἢν τε κάτω, χρόος πύου ποικίλον, ὠχρὸν, ἢ λευκὸν, ἢ τεφρίζον, ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν, κ κακῶδες ἢ ἄοσμον, καὶ παχύτατον. ἢ μέσως ἴσχον, ἢ λεῖον ὁμαλὸν, ἢ τρηχὺ, ἢ ἀνώμαλον, κ σαρκοειδέα τὰ *ἐμπλόκια, ἑρογγύλα, ἢ πλατέα, ῥηιδίως ἀποπλυνόμενα, ἢ ἰξώδεα. ἀθρόον δὲ πρὶν πύου εἰρῆσθαι,

*ἐμπλόκαια.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 93 sur 482

©BIUM

ὁκόσα μὲν λευκὰ, πέπονα, ἄοσμα, λεῖα, στρογγύλα, καὶ ἀναβήσεται θᾶσσον, ἢ ὑποφέρῃ, * σωτηρικώτερα. ὁκόσα δ' ἔξωχρα, χολώδεα, ἀνώμαλα, μοχθηρά. πολλὸν δὲ τούτων κακίω, τὰ πελιδνὰ, καὶ μελανά. σηπεδόνα γὰρ, (καὶ) ἀνεθιόμβια σημαίνει τὰ ἕλκεα. ἅμα δὲ ξυνιέναι δὲ τούτοισι καὶ τὴν ἕξιν, καὶ τὰ * ξυναμαρτάνοντα τῇ νόσῳ. ἢν μὲν ἐπὶ τῇ κρίσι εὐφόρως φέρῃ, ἄπυρος γίνῃ. εὖτε πέσει, εὔχρως, εὐσθὲς, ἢν ἀναβήσῃ εὐμαρῶς, εὔστροφος, εὔτονος γίνῃ, ἀνώλεθρος ὀνοσέων. ἢν δὲ ἐπιπυρετήνῃ, καὶ πάντα ἐς κακὸν τρέπῃ, ἀνέλπιστος. ἅμα δὲ ξυνιέναι δὲ καὶ τὰ χωρία, ἔνθα αἱ ἀποστάσιες. ὁκόσοισι μὲν γὰρ ἐν τῷ στέρνῳ τὸ ἐμπύημα γίνῃ, ῥηϊδίως ἀφίσα. ψιλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄσαρκα καὶ * χονδρώδεα τὰ μέρεα. τὰ δὲ διάδηλα, ῥηϊδίως δέχεται φλεγμονὴν ἀσινέα. ἀνεκπύητα δὲ μίμνει πολὺν χρόνον. ψυχρὸν μὲν γὰρ οἱ χόνδροι. ἀλλὰ τῶν δὲ ἀσινέες μὲν αἱ φλεγμοναί. τὸ δὲ ἕλκος καὶ συντήξιες. * μικρὸν μὲν διαπύσκει χρόνον ἀσθενὴς, καὶ ἧπαρ, καὶ πνεύμων, καὶ διάφραγμα, ὀξύτερα μὲν ἐς ἔμπυον. ἐπικίνδυνα δὲ, καὶ θανατώδεα.

quæcunque alba feruntur, concocta, inodora, leuia, rotunda, & celerius extussiuntur, aut per aluum deturbantur, hæc tuta & salutaria sunt: quæcunque autem per pallida, biliosa, & inæqualia sunt, ea praua esse scito: sed multo his pejora, liuida & atra. Putredinem enim & exedentia ulcera significant. Ad hæc & habitum simul animaduertere conuenit, & quæ morbum comitantur: nam si excretionem bene tolerat, febre uacat, rectè concoquit, benè coloratus est, benè ad cibos se habet, si facilè extussit, si arteriarum motus bonus est, si uires firmæ, ægrotus perniciem euadit. At si febris superueniat, omniaque in deterius conuertantur, de salute desperatum est. Præterea & loci abscessibus occupati simul noscendi sunt: quibuscunque enim in osse pectoris, quod sternon uocant, empyema id est, purulentia fit; tarde abscedit. Nudæ enim & excarnes & cartilagineæ partes illæ sunt: eiusmodi uerò non facilè phlegmones redundantiam suscipiunt, & absque suppuratione multum temporis permanent. Siquidem res frigida cartilagines sunt, sed earum phlegmonæ minimè nocent. Ipsius uerò habitus colliquationes praua sunt: breui enim tempore suppurant. Lienis, jecur & pulmo & interseptum celerius quidem pus ducunt, sed periculosa & mortifera sunt.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΝΕΥΜΟΝΑ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΝ.

Κεφάλ. ι.

Εὖτε ὁκόσοισι περιπνευμονικοῖσι, ἢν φλέγμα εἴῃ, ἢ μὴ διαχέῃ, περιγίνοιτο. οἱ δὲ διαδιδράσκοντες τὸ κάθεξις πάθεος, ἔμπυοι γίνονται. τὰ μὲν οὖν μελλούσης ἢ τετελεσμένης

DE PVLMONIS absceſsibus.

Caput X.

QVicunque pulmonia laborant, si pituita sit, nisi diffundatur, superstites erunt. Hi uerò morbi primum impetum euadentes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut jam perfecti abscessus indicia in capite de purulentis

expo-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 94 sur 482

©BIUM

expoſuimus. *At* cum perfectus jam abſceſſus eſt, non ui ac laboribus ad eum rumpendum reijciendumque, quemadmodum in alijs corporibus uſu uenit, opus eſt: ſed facilè per ſuperiora excernitur: cùm magis in raritatibus, quàm in corporis habitu diſtentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo eſt, ſpongiæ ſimilis, humorem haud moleſtè ferens: qui aliam poſt aliam inanitatem eouſque, donec ad aſperam arteriam deueniat, permutare ſolet. Circuitus autem humori faciles ſunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus eſt. Reſpiratio etiam ſurſum ſpiritum efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, niſi aliquando quiſpiam ſubitanea ac multi humidi attractione ſtranguletur, quod arteria puris multitudine obſtructa aërem non recipiat. Horum nonnulli progreſſu temporis moriuntur, quemadmodum phthiſici aut purulenti extingui ſolent. Sputa uerò candida ſunt, ſpumantia, cum ſaliua permixta, aliàs cineracia aut ſubnigricantia. Et bronchia, id eſt, aſperæ arteriæ circuli nonnunquam expuuntur ob ulceris uarietatem, ſi altè abſceſſus penetrat: quando & fragmenta uiſceris expelluntur. Rauceſcunt: breue ſpirant: grauem uocem edunt: ipſorum pectora lateſcunt, & latioribus humiditatis cauſa indigent, oculorum nigræ partes fulgent, albæ uerò albiſſimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent: uenæ in facie elatæ ac tumidæ ſunt. Mirum eſt autem in his, quòd tenor, quàm pro corpulentia, major eſt, animi uerò alacritas & conſtantia tenore potentior.

DE ASTHMATE, SIue Anhelitu.

Caput XI.

SI à curſu, exercitationibus, & quolibet negotio ſpiritus ægrè redditur;

ἀποσάσιος σημεῖα ἐν τοῖσι *ἐμπύοισι ἐλεξα. ὧν ἢ τελεωθῇ, ἀ βίης ἢ πόνων ἐς ἀπόρρηξιν ἢ ἀναγωγὴν χρέος, ὅπωσπερ ἐν τοῖσι σώμασι. ἀλλὰ γὰρ ῥηϊδίως ἀναφέρεται, διατάσιος μᾶλλον τῶν *ἀραιωσίων γενομένης, ἢ περ ἕξις σωμάτων. μανὸς γὰρ ἢ πολύτρηλος ὁ πνεύμων, ἀπογλίχεται ἐλθεῖν, ἀ χαλεπαίνων τῷ ὑγρῷ, ἄλλην ἀπ' ἄλλης εὐρυχωρείην ἀμείβων τὴν μέσφι τῆς πηχείης ἀρτηρίης ἥκειν. ῥεῖοδοι γὰρ τῷ ὑγρῷ ῥηΐδιαι. εὐκαμπὲς γὰρ ἠδ' ὀλισθηρὸν πύον. ἀτὰρ καὶ ἡ ἀναπνοὴ ἄνω τὸ πνεῦμα φυσᾷ. θανάσιμοι γίγνονται δὲ πολλοὶ εἰ μὴ κοτέ τις ἀναπνιγῇ ἀθρόῃ ἕλκυσι ὑγρῇ, τῆς ἀρτηρίης ἀ διεχομένης τὸν ἠέρα πλήθει τοῦ πύου. θνήσκουσι δὲ μετεξέτεροι χρόνῳ ὑπὸ φθινώδεα καὶ τὸν ἐμπυϊκῶν τρόπον. τὰ δὲ πύα λευκά, ἔπαφρα, *σίαλῳ μεμιγμένα. ἄλλοτε δ' αὖ τε φροιδέα, ἢ ὑπομελανίζοντα. καὶ *βρογχίζον κοτὲ αἰεπλύδην ἐπὶ ποικίλῳ ἕλκει, ἢν βάθος ἴσχῃ ἡ ἀπόστασις, εὖτε καὶ ἀπορρῶγες *ἀναφέρονται τοῦ στλάγχνου. βραγχώδεες, βραχύπνοοι, βαρύφωνοι, λὰξ σηθέα σφῖν διέα γίγνεται, καὶ εὐρυτέρων τὰ ὑγρασίης δέον. ὀφθαλμῶν τὰ μέλανα, σιλπνά. λὰξ δὲ λευκά, λευκόχροα, καὶ πίονα. μῆλα ἐρυθῇ, φλέβες ἐν τῷ προσώπῳ κυρταί. θῶμα δὲ ἐπὶ τετέων. τόνος μὲν γὰρ, εὐσαρκίης μείζων. εὐψυχίη δὲ τόνου δυνατωτέρη.

ΠΕΡΙ ΑΣΘΜΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ια.

ΕΙ ἀπὸ δρόμου, καὶ γυμνασίων, καὶ παντὸς ἔργου *δυσπνοεῖ ἡ ἀναπνοὴ,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 95 sur 482

©BIUM

ἆσθμα καλεῖται· ἡ δὲ νόσος ὀρθόπνοια. καὶ ἥδε κινεῖται· ἆσθμα. ἐν γὰρ τοῖσι παροξυσμοῖσι, ἀσθμαίνουσι καὶ οἵδε. ὀρθόπνοιαν δὲ ἐκάλεον, ὅτι ἕκαστον ὀρθίῳ σχήματι μᾶλλον ἀναπνέουσι εὐφόρως, πίπτοντες γὰρ * καταπλίσι. εἵνεκεν γοῦν τοῦ ἐπὶ τῷ πνεύματι, ὀρθόπνοια τοὔνομα. ὄρθιος γὰρ ἀνατέταται ἐς ἀναπνοήν. ἢν ὑπτιος καταπλιυθῇ ἄνθρωπος, κίνδυνος πνιγμονῆς. πάσχει δὲ πλεύμων. ξυμπαθέει δὲ καὶ τὰ ξυντελέοντα ἐς ἀναπνοήν, διάφραγμα, * καρδίη. θώρηξ. ἢν δὲ * καρδίη πάθῃ, ἔκοτε ἐς * διαφρίσιον. πολλὸν * διαρέοντε. τῆδε γὰρ ἡ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς ζωῆς ἀρχή. αὐτὴ δὲ ψύξις καὶ ὑγρότης τοῦ πνεύματος. ὕλη δὲ, ὑγρὰ, * κολπώδεα. παχέα, * κολλώδεα. εὐπαθέες δὲ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον, ὅτι περ ὑγραίτερ καὶ ψυχραί. οἱ δὲ παῖδες, τούτων ἔτι εὐπαθέστερον. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἐν αὐξήσει θερμαίνεται δυνατωτάτη. ἄνδρες δὲ (εἰ) καὶ μὴ ῥᾳδίοι παθεῖν, ἀλλὰ θνήσκουσι θᾶσσον. ἀμβολὴ δὲ θανάτου, * ἴσασι. * ὅσοισι ἐν ἔργου πρήξει, ἢ ἐν εἰείοισι πλεύμων θάλπει καὶ * διαθεῖται. οἷον τοῖσι τὰ πλάνα ἐργάτῃσιν, ἢ χαλκεῦσι, ἢ σιδηρεῦσι, * ἢ καὶ λατρεῶν πυρσευτῆρι. μελλισμὸς δὲ σημήια, βάρος τοῦ θώρηκος, ὄκνος ἐς τὰ ξύνηθες ἔργον, ἀτὰρ ἡδέως ἐς ἅπασαν πρῆξιν, δύσπνοια εἰδρόμῳ, ἢ πρὸς ὁδὸν ὁρθίην. * βραγχὼδες δὲ. βραγχώδεες, καὶ ἐγχώδεες, φύσα ἐν τοῖσι τραχυνδρίοισι, καὶ ἐρυγαὶ ἀδάλογοι ἀγρυπνίη, θερμασίη νύκτωρ σμικρὴ, ἀσαφὴς. ῥὶς ὀξείη ἐς ἀναπνοὴν ἐτοίμη. ἢν δὲ ἐπὶ μεῖζον τὸ κακὸν ἔρπῃ, μῆλα ἐρυθρά. ὀφθαλμοὶ προπετέες, ὡς ἐπ' ἀγχόνῃ, * ῥωγμὸς, * ἐν ἐγρηγόρσι. πολλὸν δὲ μέζων * τὸ κακὸν

Asthma Græce, Anhelitus latinè uocatur. Morbus quoque ille, quem Græci Orthopnœam dicunt, & ipse Asthma nominatur. In accessionibus enim & ipsi anhelant. Orthopnœam uerò appellabant, quoniam erecto duntaxat corpore facilè spiritum ducunt. Decumbentes enim strangulantur. Propter extentionem igitur, quæ in spirando adhibetur, affectui nomen Orthopnœa, id est, recta spiratio inditum est. Erectus enim homo ad respirandum extenditur. At si supinus decubuerit, strangulationis instat periculum. Afficitur autem pulmo, simul etiam quæ spirationi conducunt, afficiuntur interseptum & pectus. At si cor uitiatum sit, nunquam diutius uita produci poterit: hoc enim loco spirandi uiuendique initium situm est. Causa est frigiditas spiritus, atque humiditas: materia uerò, *humidi, crassi, glutinosi humores.* Huic uitio mulieres oportunæ sunt magis, quàm uiri: quandoquidem & humidæ & frigidæ sunt. Pueri facilius, quàm hæ, liberantur. Nam ipsorum natura in incremento est, quæ ualentissimè calefacere potest. Viri tametsi non facilè hoc morbo *capiuntur*, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuscunque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incalescit, & accenditur: quemadmodum calcis opificibus, aut ærarijs, aut ferrarijs fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi uerò *imminentis* notæ huiusmodi sunt, grauitas pectoris: tarditas ad opus solitum, & ad aliud quodlibet gerendum: in cursu, aut in accliui itinere difficilis & ægra spiratio; rauce sunt, ac tussiunt: flatus in præcordijs, atque eructationes præter *rationem* excitantur: uigilant: noctu parũ, & obscurè incalescunt: nares acutas & ad spirationem paratas habẽt. Si malũ in peius ruat, malæ rubent: oculi prominẽt, ueluti in his, qui strangulantur: stertunt, dũ uigilãt; multo magis, cùm dormiunt:

* ῥωγμὸς. ἄλλως ῥογμὸς. * ἐγρήγορσις. * τὸ ὕπνῳ τὸ κακὸν.

dormiunt: humida, obſcura, ſonóque carens uox eſt: *multi & frigidi aeris cupiditate commoti, in locum ſub dio proficiſcuntur*: quælibet enim domus ipſis ad trahendum ſpiritum parua & angusta eſt. Erecti ſpirant, tanquam omni aere attracto potiri cupientes, præ aeris autem cupiditate & os aperiunt, patefaciuntque, tanquam eo ampliore indigentes. Ipſorum facies præter malas, quæ rubent, pallida eſt: ſudor circa frontem & jugula emanat: aſſidua & aſpera tuſſis infeſtat: reijciuntur pauca, tenuia, frigida, ueluti quædam ſpumæ efflorescentia: inflante ſpiritu collum intumeſcit: præcordia reuulſa ſunt: arteriarum pulſatus parui, crebri atque depreſſi: crura exilia. Quod ſi hæc ulterius cremento acceperint, inſtar comitialis morbi nonnunquam hominem ſtrangulant. At ſi uertantur in melius, tuſſis al. longior & rarior fiet: plura excernētur ſanioſa ſputa, & humidiora: multa per uentrem aquea exturbabūtur: urina copioſa ſcaturiet, licet nondum quicquam in ea ſubſidat: uox ſonantior, clariorque reddetur: ſomni longiores, quantum ſatis fuerit, efficientur: præcordia remittentur: dolor interdum ad ſcapulas in remiſſione tranſiuit: anhelitus rarus, lenis, ſed cum uocis aſperitate ſit. Ita ſanè mortem effugiunt: ſed in morbi ceſſationibus, licet ipſi non decumbentes obambulent, ſecum tamen morbi ſigna circumferunt.

ἐν ὕπνῳ. ὑγρὴ καὶ ἄηχος ἡ φωνή. πόλλα δὲ καὶ ψυχρὰ πέρος * ἐπιθυμίη. ἐς τὸ ὑπαιθρον ἰέναι. πᾶς γὰρ αὐτέοισι οἶκος ἐς ἀναπνοὴν διαρκής. ἀναπνέουσι ὀρθοὶ ὅκως ἄπαντα ἀσπάσαιτο τὸν ἐλκόμενον πέρα ποθέοντες, τῷ βαρίης ἢ πέρος καὶ διοίγουσι τὸ στόμα, ὡς τῷδε μέζονι χρεόμενοι. * ὠχροὶ τὰ πρόσωπα, πλὴν τῶν μηλέων. τάδε γὰρ ἐρυθῆ. ἱδρῶς περὶ μέτωπον καὶ κληῖδας. βὴξ συνεχὴς, βιαίη. ἀναγωγὴ σμικρὴ, λεπτὴ, ψυχρὴ, ἰκέλη οἷον πὴ ἀφρῷ ἐπάνθισμα. τραχηλος οἰδέει πνεύματος πρήσι. ὑποχόνδρια ἀνεσπασμένα. σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνοὶ, πιεζομένοι, ἰσχνὰ σκέλεα. κὴν τὸ πρόσθεν τάδε, ἀπεπνιξέκοτε ἐπιληπτικῷ πρόπῳ. λῷον ἐς ἀγαθὸν τρέπῃ, βὴξ μακροτέρη, καὶ ἀραιοτέρη. ἀναγωγὴ πλεύνων τε πύων ὑγροτέρων. κοιλίης τάρβος πολλῶν ὑδαλωδέων. ἔρων ἔκκρισις πολλὴ, κὴν ἐς τὸ σῶμα μηδέκω ἥκῃ, φωνὴ γεγωνοτέρη, ὕπνοι αὐτάρκεες, τὸ χονδρίων αἴεσις, ἦκέ * ποτε πόνος ἐς μετάφρενον ἐπ' ἀνέσει. ἄθυμα ἀραιὸν, λεῖον, κερχνῶδες. ὧδε μὲν οὖν διαδιδρήσκουσι τὸν ὄλεθρον, ἐν ᾗσι ἐπανέσεσι, κὴν περιῶσι ὀρθοὶ ἄλλως, ἢ πάθεος φέρουσι ξύμβολα.

DE PVLMONARIIS.

Caput XII.

ANhelitus ſpecies Pulmonarium eſt, quod Græci pneumodes uocant. Et à pulmone ultium, quemadmodum & anhelitus, oritur. Quæ inſunt enim, utriq; communia ſunt, & exigua differentia eſt. Nam ſpirandi anguſtia, & tuſſis, & uigilia & calliditas utrumque ultium comitantur. Ité in cibos odiū, & totius corporis extenuatio. Id enim

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΩΔΩΝ.

Κεφάλ. ιϛ.

Ἄσθματος ἰδέη τὸ πνευμῶδες, καὶ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος τὸ πάθος ὅκως ἐπ' ἄθυμα. ξυνὰ γὰρ καὶ τὰ παρεόντα. σμικρὸν δὲ καὶ τὸ διάφορον. δύσπνοιά μὲν γὰρ καὶ βὴξ καὶ ἀγρυπνίη καὶ θέρμη ξυνά. καὶ ἀποσιτίη καὶ ἰσχνότης ὅλου. καὶ γὰρ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 97 sur 482

©BIUM

αἰχρὸν ὂν τὸ κακὸν ἀποτείνῃ, πλὴν ἀ περαιτέρω ἑνὸς ἔτεος. ἰῶτε γὰρ τὸ μετόπωρον ἄρξῃ, εἰς τὸ ἔαρ ἢ τὸ θέρος ἀποχίγνον· ἢν τε χειμὼν ἐς τὸ μετόπωρον τελευτῶσι τὸν βίον. κοίτῃ γὰρ ἔρεγντες ἀλῶναι ῥηίδιοι καὶ ἀπόφρικτοι, ἀλόντες ὅσον βραχείης ῥοπῆς, ἐς θανάτου θανάτου χέος. ἄγχισα δὲ * ἅπαντες ἄπνοοι, σφυγμοὶ σμικροὶ, πυκνοὶ, ἀμυδροὶ, ἀλλὰ τάδε μὲν ξυνὰ πρὸς τὸ ἄθυμα. ἰδίᾳ δ' ἀναθήσασι ὡς ἀπάξοντες. ματαιοπονέουσι δέ. οὐδὲν γὰρ ἀνάγουσι. * εἰ δὲ τι καὶ πλεύμονος ἀπορραγείη βίῃ, σμικρὸν, λευκὸν, στρογγύλον. χαλαζῶδες. θώρηξ εὐρύτερος μὲν, ἀδιάστροφος, ἡ δὲ ἀνέλκωτος. * ἢν δ' ἀνεκπύητος ὁ πνεύμων ἢ, ὑγρῶν δ' οἱονεὶ τι πεπηγότων * ἔμπλεως, διαλήψιες τῶν παροξυσμῶν τάδε μέζονες. οἱ μὲν οὖν ἀπεπνίγησαν θᾶσσον, πρὶν τι κάκιον ἐς τὸ πᾶν ἀποσκῆψαι. μέλεξελέγησι δ' ἐς ὕδερον ἢ λαγόνα ἢ ἀνάσαρκα τὸ πάθος τελευτᾷ.

malum cum fœdum ſit, producitur, neque tamen anni ſpatium excedit. Nam ſi autumni tempore ægrotare quis inceperit, uere, aut æſtate futura uitam finiet: ſin hyeme, ſequenti autumno moriturus eſt. *Si quando ſenes, quos facile hic morbus capit, & horrore perculſi, eo uel leuiter tententur, lecto in quo mortem obeant, componantur, mortem non euadent, ſi ſemel hoc morbo uexati decumbant*, omnes ſimillimè ſpiratione priuantur, arteriarum motus parui, crebri, infirmi ſunt. Sed hæc & in anhelitu reperiuntur. Priuatim uerò hi tuſſiunt, tanquam aliquid expulſuri, cum tamen irritus eorũ labor ſit: nihil enim reijciunt. Verum ſi quid ex pulmone ui extruditur, illud exiguum, album, rotundum, grandinoſumque eſt. Pectus in his latius utique eſt, non obtortum, non ulceratum. Tametſi autem pulmo non ſuppuret, humorum tamẽ ueluti concretorum plenus eſt. Temporis intercapedines inter hujuſce morbi acceſſiones longiores ſunt. Nõnulli ex his celerius ſuffocati ſunt, quàm aliquid deterius omne corpus inuaſerit. Noñullis uerò in hydropem circa ilia, aut in eum, qui Anaſarca dicitur, morbus iſte mutatur ac deſinit.

ΠΕΡΙ ΗΠΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Ἧπαρ σπλεὶ ἐς γένεσιν μὲν ἰσόῤῥοπον. δεξιὰ γὰρ ἡδ' ἐπ' ἀριστερὰ τὰ σπλάγχνα ἰσάριθμα τῇ φύσει. αὐτάρκεσι δ' ἐς δύναμιν καὶ ἐν ὑγείῃ καὶ ἐν νούσοισι. ἐν ὑγείῃ μὲν ὅπερ ἡ κεφάλη τροφῆς τὸ ἧπαρ ἰσχύει. ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν ἧπαρ. ἀτὰρ καὶ ἐν νούσοισι καὶ ἐς ὑγείην πολλόν τι ἰσχυροτέρην ἔχει θανάτου τὴν αἰτίην. ὁκόσον οὖν ἧπαρ ἐς ὑγείην κρέσσον, τοσόνδε καὶ κάκιον ἐν νούσοισι. καὶ γὰρ ἐπιφλεγμαίνει θᾶσσόν τε καὶ δεινότερον, καὶ ἀφίσασι ξυνέχεσε-

DE IECORE.

Caput XIII.

IEcur lieni in generationem æquilibre eſt. Dextram enim leuamque partem hæc uiſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate tam in ſanitate, quàm in morbis imparia. In ſanitate quidem, quoniam principatum alimenti jecur obtinet, ſi quidem uenarum radicatio jecur eſt. Quin etiam in morbis ad ſanitatem conſequendã multò, quàm mors, ualentiorem cauſam habet. Igitur quantò ad ſanitatem jecur melius eſt, tantò & deterius à morbis afficitur. Etenim celerius & uiolentius inflammatur: & frequentius pernicio-

©BIUM

pernicioſiusq; abſceſſum patitur. At duro tumore, qui ſcirrhus Græce nuncupatur, affectum uelocius, atque dolentius, quàm lienis, interficit. *Cæterum* quæ ad inflammationem attinent, in libro de acutis morbis propoſui. Quòd ſi in pus conuertitur, dolor acutus ad jugulum uſque, aut (&) ad ſummum humerum pertinet. Nam præonere interſeptum, unde jecur ſuſpenſum eſt, detrahit: interſeptum uerò membranam coſtis ſubſtratam degrauat: ipſum enim illa conſequitur: quæ planè ad jugulum uſq; & ad ſummum humerum extenta eſt, atque hæc omnia ſimul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cum horroribus in ſuppuratione exoritur: tuſſis arida non admodum crebra diuexat: colore herbaceo ægri tinguntur, ſi largius colorentur, in auriginem incidunt in albidum uergentes: ſomni haud ita uiſis imaginibusque uacant. Prudentes uerò cum ſint in omnibus, in aliquo tamen ad tempus oblato repente delirant, ad ſeque protinus reuertuntur. Tumor ſub mammis, aut ſub coſtis oritur: multi autem membranæ Peritonæi tumorem eſſe falſò credidêrunt. Verum ſi tumor ſub ſpurijs coſtis fiat, cùm premitur, dolor excitatur: jecur intumeſcit: humiditate nanque refertum eſt. At ſi non ſub oſſe remaneant, inflatur membranæ ſignum. Et ipſius quidem circumſcriptio & fines patent: poſt enim fibrarum circumductum in uacuum abdomen comprimens manus deſcendit, ac ſubſidet. Peritonæi uerò interminata duritia eſt: & extremitatis proceſſus nequaquam cernitur. Porrò ſi ad interiora ſubit abſceſſus, longè Medico natura præſtat: aut enim ad inteſtina, aut ad ueſicam pus conuertet. Verum multò innocentior eſt in ueſicam uia. At ſi extra feratur abſceſſus, ipſum non ſecare utique malum eſt: nam ſi prætermittatur inciſio, à pure jecur eroditur, nullaque mortis dilatio eſt. Si ſecare autem malis, profluuij ſanguinis

ρόντε καὶ ὀλεθριώτερον. ἐπὶ σκίρρῳ δὲ ὠκύτερον ἀπλήνος καὶ θᾶσσον ἀναιρέσιμον γίνεται. τὰ μὲν οὖν τῆς φλεγμασίης ἐν τοῖσι ὀξέσι ἔλεξα. ἢν δ' ἐς πύον τρέπηται, ὀδύνη ὀξεῖα ἴσχει μέσφι κλειδὸς ἢ ἄκρου ὤμου. ὑπὸ γὰρ ἄγθεος ἕλκει τὸ διάφραγμα, ἐξ οὗ τὸ ἧπαρ ἤρτηται. τὸ δὲ διάφραγμα τὸ ὑπὸ τῇσι πλευρῇσι νέον βραθὺ ξυνέπεται καὶ αὐτέῳ. ὁδὲ ἐπὶ τὴν κλεῖδα * ἢ ἄκρον τοῦ ὤμου ἀποτείνεται, καὶ τάδε ξυνεφέλκεται κάτω. πυρὶ δριμὺ ξὺν ῥίγεσι ἐπὶ τῇ ἀποστάσι, ἔπειτα ξηρὴ, ὠμάλα πυκινὴ, χροιὴ * χλοή. καφοὶ. ἢν δὲ καλαχροέως ἔωσιν ἰλεροώδεες. ἐξ ὑπολύκου χρόου ἔδηλος. ὕπνοι καθαροὶ φαντασίῃ ὠμάλα. νηφαλέοισι μὲν ἐς πᾶν. ἐς ἓν δέ τι τοῦ προσκαίρου ἐξαπίνης παρακόπτονται, καὶ καλεσάσθησαν εὐθέως. ὄγκος (ὑπὸ πτυχῇσι ἢ πλευρῇσι, ἀπάσῃ πολλοῖσι ὅκως) περιλοναίῃ γίνεται. ἀλλ' ἢν μὲν ἢ ὑπολὺς νόθας ὄγκος ὀδύνῃ πιέζουμένοις, τὸ ἧπαρ οἰδέει. ἔμπλεον γὰρ ὑγρασίης, ἢν δὲ μὴ ὑπὸ τὸ ὀστέον μίμνωσι οἰδέει, τὸ ὑμένος τὸ σημεῖον. καὶ δὴ μὲν περιγραφὴ καὶ τὰ ὅρια δῆλα. μετὰ γὰρ τὴν περιαγωγὴν τοῦ λοβοῦ ἐς λαγαρὸν τὸ ἐπιγάστριον πιέζουσα χεὶρ ἰζάνει. περιλοναίῃ δ' ἀόριστος ἡ σκληρίη, καὶ τὸ πέρας ἢ ἀπόφυσις ἀφανὴς. ἢν μὲν ἔσω ἡ ἀπόστασις ῥέπῃ, πολλὸν πρόσσω ἡ φύσις ἰητρός. ἢ γὰρ ἐς ἔντερα, ἢ ἐπὶ κύστιν τρέψει τὸ πῦον. ἀσινεστέρη δ' ἡ πολλοῦ ἡ ἐς κύστιν ὁδός. ἢν δὲ ἔξω ῥέπῃ, κακὸν μὲν μὴ τάμνειν. * ἢν τε γὰρ ἔτως ἔῃ, ἀνεῴγεται ὑπὸ τοῦ πύου τὸ ἧπαρ, καὶ ἐς ἀμβολὴν ὁ θάνατος. ἢν δὲ θέλῃς τάμνειν, αἱμορραγήσας κίνδυνος,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 99 sur 482

©BIUM

κίνδυνος, ἢ αὐτίκα τὸν ἄνθρωπον ἀπο-
θανεῖν. ἄχετος γὰρ αἱμορραγίη ἐφ'
ἥπατι. ἢν οὖν ἐς ἀνάγκην τομῆς
κατίῃς ποτε, καυτῆρα ἔμπυρον διαφα-
νέα πυρῶσαι καὶ διῶσαι μέσφι ἰοῦ
πύου. τοῦτο γάρ σοι τέμνει τε καὶ καίει.
κἢν φεύγῃ, πύον ἀνευστὸν λευκὸν, πέπον, λεῖον, κακῶδες, ὀλιγαχύ.
τοῖσδε καὶ πυρετοὶ καὶ τὰ δεινὰ ξυνδιδοῖ.
ῥηϊδίως δὲ ἀθέλξει πάντα. ἢν δὲ ἐς ἔν-
τερον τὸ πύον ἐγχέῃ, ἡ γαστὴρ πρώ-
τιστα μὲν ὑδατώδεα διαῤῥεῖ. ἔπειτα
κρεῶν πλύμασιν ἴκελα. αὖθις αὖ δυ-
σεντερικώδεα ὁκοῖα ἐφ' ἕλκεσι. ἀτὰρ
καὶμόλυψ. καὶ* αἱμώλωψ κοῖλον καὶ ῥόμβος ἐνέχ-
θη. φέρει καὶ χολὴ ξανθὴ, καθαρὴς,
ἢ πρασοειδὴς, καὶ ὑγρὰ τὴς ὅλεθρον μέ-
λαιναν. ἢν δὲ ἀνεκπύητον τὸ ἕλκος γίγ-
νηται, καὶ κακώδεα ἡ γαστὴρ ὁκοῖόν τι σπ-
πεδόνα ὑπάγει, τροφὴ ἄπεπτος διεκ-
θέει τῶν ἀκρασίης κοιλίης τε καὶ ἐντέ-
σπίλα. ρων. ἐ* πέπλει γὰρ αὖθις εὖ ἔχον τὸ ἦ-
καύστικ. παρ. πυρλε ἐπὶ τοῖς δὲ ὀλιγοὺς, καὶ* παν-
τως ἐς κακὸν ἡ τροπή. σαρκῶν ξυντή-
ξιες, σφυγμοὶ μικροὶ, δύσπνοοι. εὖτε
καὶ εἰς μακρὸν ἐτελεύτησαν τὸν βίον.
μετεξετέροισι δὲ ἢ δυσεντερίη μὲν καὶ τὸ
ἕλκος ἰήθη, ἐς ὕδρωπα δὲ κατέσρεψεν
ἡ νοῦσος. ἢν δὲ ἅπαντα ξυνδιδῷ, πύον
λευκὸν, λεῖον, ὁμαλόν. ἄνοσμον γὰρ
ἐκρέει ἡ γαστὴρ. πέπλει δὲ τὰ σιτία, εὐελ-
πις ὁ ἀνθρωπος. ἄριστον δὲ ὅταν κεκρί-
θῃ. ἀσφαλέστερη δὲ καὶ ἀσινεστέρη ἡ τῆ-
δε ἔξω πύου ὁδός. ἢν δὲ ἀπὸ τοῦ φλεγμο-
νῆς ἀνεκπύητον ἢ τὸ ἦπαρ, ἄπορον μὲν
ἐγίγνεται, λὸν ὄγκον τε λὸν σκληρὸν ἴζον
ἴκ. *εἰς σκίῤῥον ἱδρύει. εὐτεπόνως μὲν ἐ-
ξηνεχὴς. νωθὴς δὲ, κἢν παρῇ ἀρεκτὴ δὲ καὶ
θερμή. ἀποσιτίη, πικρῶν * γλύκεα
κγλυκάτων.

periculum inſtat, ſtatimque hominem perdi contingit. Nam ſanguinis è jecore profuſio coërceri nullo modo poteſt. Igitur ſi aliquando neceſſariò ad ſectionem uenire cogeris, uſtoriũ ferramentum candens perſpicuumq; ab igne accipito, & uſque ad puris locum intrudito. Idem enim tibi & ſecat & cõburit. Quod ſi homo periculũ euadit: tum pus album effluet, concoctum, læue, olidum, quoniã craſſum eſt. Iſtis febres & acerba remittunt, omniaque facilè mulcebuntur. Verum ſi in inteſtinum pus effunditur, ex aluo primũ aquea feruntur, poſtea humori, in quo ſint lotæ carnes, ſimilia: item qualia in torminibus, ubi ulcerata inteſtina ſunt, exire ſolent. Interdum cruentum uirus, interdum concretus ſanguis effunditur. Fertur & bilis flaua, ſincera aut porracea, & poſtrema interitum afferens nigra bilis. Si non *ſuppurat* ulcus, & mali odoris quædam ueluti putredinem uenter expellit, crudum alimentum præterfluit ob uentriculi inteſtinorumque intemperiem: neque enim benè ſe habens jecur iterum ea concoquit. Poſtea ignis acer ſuboritur, omniaq; in malum prolabuntur, carnes colliquatione tabeſcunt, motus arteriarum parui ſunt, & ægra ſpiratio. Vbi haud ita multò poſt uitæ finis imponitur. Cæterum quibuſdam difficultas quidem inteſtinorum, ulcusq; ſanata ſunt, morbus tamen in aquam intercutẽ deſijt. Quod ſi omnia remittantur, pus album ſit, læue, æquale, inodorum: uenter dejiciat, & cibaria concoquat; homo in bona ſpe eſt. Optimum uerò eſt per lotium criſim fieri: hac enim ſecurior eſt, minusque maleficus puris tranſitus. Verum ſi à phlegmone jecur non ſuppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum *ſubſidentem* in ſcirrhum mutari ac ſtabiliri: quando continuus dolor non infeſtat: cumque adeſt, obtuſus inerſque ſentitur: rara uerò & caliditas: à cibis alienatio, ab amaris delecta-

©BIUM

delectatio, à dulcibus cõtriſtatio: horrore afficiuntur: ſubalbicant, uirent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: *aluus ſicca eſt*: dejectiones crebræ fiunt. Malorũ autẽ colophon aqua *intercutem*. Poſt aquã intercutem ſi multa urina & craſſa feratur, multumq; in ea limoſi ſubſideat, & cum impetu erumpat: humorem illũ intercutaneũ effluere poſſe ſperandum eſt: ſi tenuis autẽ, ſubſidentia carẽs, paucaq; urina exeat: aquã intercutẽ auget fouetq;. Quod ſi priſtinas uires natura recipiat, & quandoq; per uentrẽ cum impetu materiam deturbet, poſt multorum, craſſorum, aquoſorumq; depulſionẽ & ipſum hydropicũ morbum tollere cõſueuit. Verum id genus auxilij cum periculo eſt: poſt enim ſubitas & copioſas inanitiones, extremosq; caſus proſtratis interdum uiribus, quẽadmodũ in ſanguinis profluuio accidere ſolet, ægri interierunt. Cũ minori autẽ noxa morbũ ſudor, ſi liberalius effluat, diſſoluit. Hydropici nanq; haud ita multũ, in ſumma cute humectari ſolẽt, atq; morborũ jecoris hic finis eſt. Quando in jecore pus naſcitur. Adoleſcentes, & qui uſq; ad conſiſtentem ætatem peruenerunt, his uexantur morbis: mulieres minus his patiendis expoſitæ ſunt. Hujuſmodi uitiorũ cauſæ numerantur, uictus intẽperãtia, & longa ualetudo: præſertim poſt difficultatẽ inteſtinorum, & colliquationes. Quãdoquidem & eos ſynteticos i. e. colliquatos nominarũt; qui poſt ulcera jecoris tabefacti moriũtur.

DE LIENE.

Caput XIV.

Lieni familiaris longus morbus eſt, quem Scirrhum nominant. Purulentia uerò haud ita facilè, quandoq; tamen efficitur: cum dolor non aſper, tumor autẽ ingẽs ſpiratione major exoritur. Siquidem in dextram partem ad jecur uſque tota communione *intumeſcere* uiſus eſt. Vnde multi ut fallerentur in cauſa fuit: tanquam non lienis, ſed membrana affecta eſſet. Nam peritonæon, quod Græci

ἡδονὴ, γλυκέων ἀηδίη, ῥιγώδεες, ὑπόλευκοι. χλωρὸι, οἰδαλέοι ὀσφὺν καὶ πόδας. πρόσωπα ῥυσὰ, γαστὴς ξηρὴ, διαχωρήσιες πυκιναί. κοιλίη γὰρ τῶν κακῶν ὕδρωψ. ἐπὶ πᾶν ὕδρωπι, λιὴ μὲν ἔρα πολλὰ, παχέα, ἐπίλοσιν ἔχοντα πολλὴν, ἰλυώδεα καταῤῥαγῆ, ἐλπὶς σωτηρίης τὴν νοῦσον. ἢν δὲ λεπτὰ ᾖ ἀνυπόστατα ᾖ ὀλίγα, τῷ ὕδρωπι πιμωρέει. ἢν δὲ μεταβάλλῃ εἰς τὸ λοιχαῖον ἡ φύσις, ᾖ καταῤῥαγῇ κοῖλε εἰς κοιλίην, ἐπὶ πολλοῖσι πάχεσι, ὑδαλώδεσι, ᾖ λὸν ὕδρωπα ἰήσατο. σφαλερὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἐπικουρίη. ἐπὶ γὰρ τῇσι ἀθρόῃσι κενώσεσι, ἢ δὲ τῇσι ἐχάτῃσι ξυμπώσεσι, ἐξέθανον κοτὲ ὑπ' ἀδυναμίης οἱ κάμνοντες, ὅκως ἐξ αἱμορῥαγίης. ἀσινέστερον δὲ λύει ἱδρὼς, ἢν πολὺς σωτηρίη. ἐπὶ πάντι γὰρ ἰκμαλαῖοι οἱ ὑδρωπώδεες. ἥδε μὲν ἡ ἐν ἅπασι παθέων ἡ τελευτὴ γίγνεται. ἢν δὲ ἐμπύη τὸ ἧπαρ, μείρακες, ᾖ οἱ μέσοι ἀκμῆς, ἧσσον γυναῖκες. προφάσιες δὲ ἀκρασίη ᾖ νοῦσος μακρὴ, μάλισα ἐπὶ δυσεντερίῃ ξυντήξεσι. ᾖ γὰρ δὴ ᾖ τοῦτο ἐκίκλησκον ξυντηκτικὸν, τοὺς ἐπὶ ἕλκεσι ἥπαλος ἰχῶρας ἀποθνήσκοντας.

ΠΕΡΙ ΣΠΛΗΝΟΣ.

Κεφάλ. ιδ'.

Σπληνὶ ξύνηθες χρόνιον νόσημα, σκίῤῥος. ἔμπυος δὲ ῥηιδίως. γίγνεται δ' οὖν, εὖτε πόνος μὲν ὀ τρηχὺς, ὄγκος δὲ πολὺς τ' ἐπιπνοίης μέζων. ἐπὶ δεξιὰ γὰρ ὤφθη μέσφι ξ' ἧπαλος ὅλῃ τῇ κοινωνίῃ ἐποιδέων. ἕνεκεν πολλοῖσι ἀπάτη γίγνεται, ὡς τοῦδε ἐκ ἐόντος σπληνὸς, ἀλλὰ τοῦ ὑμένος πάθος. τὸ γὰρ περιτόναιον φλεγμαῖνον

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 101 sur 482

©BIUM

μαῖνον σφίσι δοκέει. ἀπηνὴς δὲ καὶ ἀτέραμνος ὅκως λίθος. τοιόσδε τὰ πολλὰ ἐπὶ σκίρρῳ γίνεται σπλὴν, οὗτε κὴ δποείη ξύνεσι παμέλης. ἰῶ δὲ κὴ ἐμπυίσκη εὐαφὴς μὲν, εἴκων ἐπὶ τῇ θήξει καὶ κοιλίην, ἔνθα ἡ ἕ πύος γύνα. ὅπη ἢ ἀνεκπύητος, ἐκ εἴκει. ἄλλοτε δὲ τῇ κοιλίῃ ἅπας ἐπαιώρηται τῇδε κακεῖσε πρὸς τὰς ἀπώσιας φερόμενος, ἐστὶ δὲ σμικρότερος ἐὼν, χώρην ἐστὶ ἐμπλώειν ἴσχη ναυτίη, δποείη μάλιστα πρὸς τῇσι ῥήξεσι. ἐπὶ ἢ τάσιος σημήια, πυρετοὶ, πόνοι κὴ ῥίγεα. τὰ πολλὰ γάρ ἔασι. ἄριστοι δὲ ἐπὶ θραχείῃ θέρμῃ, κὴ ἀνώδυνοι. τῇδε κὴ λέληθέ κοτε ἐς σπλῆνα *ἀπόστασις. μανὸν γὰρ καὶ ἐπαναίθεσθον καὶ ἐν ὑγρῇ τὸ σπλάγχνον. οἰδαλέοι, ὑδερώδεες, μελάγχλωροι, ξὺν δυσφορείῃ, ἡ δύσπνοια ὡς ἀπὸ θαρέος ἕθώρηκος. ἐπίδηλον γὰρ τὸ κακόν. ἄχρι τῶν ἄνω γαστὴρ πίμπλαται ὑπὸ πνεύματος παχέος, ὁμιχλώδεος, ὑγρὸν, ὡς (μὴ) δοκέειν, ἐκ ἔοντος ὑγροῦ. δηξὶς, πολλὸν θυμὸς ἐγγίνεται, κὴ θραχέα ξηρὰ ῥήσσουσι, κοιλίη δὲ πάτω φέρει ὑδατώδεα, τὸ πρῶτον σμικρὸν ἐπικαθίζουσα. εἰ ἢ ἐπὶ μᾶλλον ἐκδιδῷ, ξυνήκε μέντοι ἄνθρωπον, ὠφελέει ἢ ἐδὲν ἧσσον. ἢν ἢ κὴ ἐκραγῇ, πύον μὲν καθαρὸν πέπον, ἐκ ποτὲ ἐσύθη, ὑπόλευκον ἢ ἐρυθρόειδὲς, ἄλλοτε δὲ τευγῶδες ἢ πελιδνόν. ἰῶ δὲ καὶ βαθυτέρη ἡ ἀπόστασις γένηται, κὴ μέλαν τὸ ὑγρόν. εὖτε καὶ τοῦ χυμοῦ πτοῦ σπληνὸς ἔξεισι, συνιζάνοντος. μετεξετέρησι ἢ κὴ ὅλα μέλεα τοῦ σπληνὸς ἠνέχθη. εὔλυτος γὰρ κὴ φύσει σπλήν.

uocant, inflammatione occupari illi existimant. Contumax autem atque indomitus instar lapidis tumor est, talis plerunque à Scirrho lienis efficitur: quando & ambiguitas difficultasque maxima simul adest. Verum si forte suppuret, tractabilis est utique: & in parte summa, ubi puris quoque creatio est, tactui cedit. Quando uerò pus non ducit, tactui omninò resistit. Porrò noñunquã scirrhus totus super uentrem suspensus est, in hanc atque in illam partem, prout impellitur, delabens: donec, pusillus eum sit, locum ad fluitandum habet. Adest nausea & anxietas: maximè cum instat eruptio. Incrementi autem notæ sunt, febres, dolores & horrores: multoties enim horrent: nonnunquam uerò non horrent, cùm breui caliditate, & dolore uacant. Hac de causa interdum & in splene abscessus oriens latuit. Rarum enim, & sensu carens in sanitate quoque uiscus est. Turgent isti, atque humoris, tanquam hydropici, pleni sunt, atro colore uiridi admixto suffusi, ægrè omnia patientes, pectore ueluti pondere oppresso graui ter spirantes. Euidens enim malum est, usque ad superiora spiritu uenter impletur crasso, caliginoso, humído quidem ad speciem, cùm tamen non sit humidus. Tussis adest, multumque irritantur, sed pauca sicca extruduntur. Venter si quæ infra depellit aquosa, primò paulum subleuat, deinde si largius deijcit, hominem quidem tabefacit, sed nihilominus juuat. At si & abscessus ruptus fuerit, pus utique purum & concoctum nunquam excernitur, sed subalbidum & cinereum, quandoque fæculentum, aut liuidum. Quod si & profundior abscessus fuerit, nigra etiã fertur humiditas: quando & aliqua succi lienis, qui simul tabescit, particula exprimitur. Quibusdã præterea & integræ lienis partes exierunt: siquidẽ & natura dissolubilis lienis est.

Cæterum,

Cæterum ſi morbus ulcere non ſubſtitit, ſed in longum tempus extrahitur; cibos auerſantur, malo ſunt habitu, tumidi, aſpectu fædi, multis ulceribus toto corpore, ſed maximè in cruribus ſcatent: rotunda, liuida, concaua, ſordida, ægre ſanabilia ulcere ſunt, ſicque demum tabefacti interiere. At in exiguo tumore cum duritia & renixu indolentia eſt. Vnde fit, ut iſti longiorem uitam ducant. Verùm ſi ab affectu ſuperentur, aqua *inter cutem*, aut phthiſis neceſſariò ſequitur: & corporis eliquatio ſuperuenit. Atque iſte ſane perniciei modus ipſos è uita migrare compellit. Pueri ac iuuenes facilè calamitatem hanc patiuntur, facileque inde liberantur: ſenes uerò non facilè utique læduntur, ſed affecti euadere interitum nequeunt. Quin etiam ſeniores quidam neſcientes ipſi uitio lienis abſumti ſunt: nam & puſillus tumor ipſis cauſa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit: & iuuenibus otium maximè nocet, quicunque à certaminibus exercitationibusque corpus quieti deſidiæque tradunt: loca paluſtria, aquæ exuberantes, ſalſæ, uiroſæ: inter anni tempora ferinus autumnus.

DE MORBO REGIO.

Caput XV.

SI bile flaua, uitellina, aut crocina, aut nigra cum uiridi mixta omne corpus à uiſcere ſuffuſum ſit; affectus hic à Græcis Ictherus, à Latinis Regius morbus, ſiue Arquatus, ſiue Aurigo dicitur. Difficile utique in acutis malum eſt: quia non ſolum ante ſeptimum apparens, ſed etiam poſt ſeptimum infinitos necauit. Rarò autem ad extremum febrem benè judicauit: ipſe uerò haud facilè diſcutitur. Neque uitio jecoris tantummodo prouenit, ut noñulli Medicorum exiſtimant:

λω̃ ὅ κ᾽ μὴ καθίσῃ τῷ ἕλκει, μίμ
ἐς πολλὸν χρόνον, ἀποσίοι, κ᾽ χ
οἰδαλέοι, ἰδεῖν ἀπρεπέες, πο
κέες παντῃ. μάλισα δ᾽ ἐς κνήμας
σρογγύλα, πελιδνὰ, κοῖλα, ῥυπα-
ρὰ, δυσαλθέα τὰ ἕλκεα. τῷδ᾽ ἐπιξυ-
ξαντες ὤλουσ. ἐπὶ ὀ μικρῷ ὄγκῳ
μετὰ σκληρίης, κὴ πλυπίης, ἀπονίη. διὰ
τόδε πολλὸν χρόνον ζῶσι οἵδε. εἰ δὲ ξ
παθεῖ ἤδη οἷς, χρεὼν ὕδρωψ, ἢ φθί-
σις κ᾽ ξ σκήνεος πικεδὼν ἐπάγγ.
ἀλλ᾽ ἡ ὃ * τοῦτο τὸ πρόπος τὸ ὀλέθρ
σφέας ξ ζῆν ἐξάγ. παιδία μὲν ἐν
κ᾽ νέοι παθεῖν τε ῥηϊτερα κ᾽ ἀπαλλα-
γῆναι ῥηϊτερα. γέροντες ὅ κ᾽ εὐπα-
θέες μὲν, διαφῆναι δ᾽ ἀδύνατοι. ἀτὰρ
κ᾽ πρεσβύ ἔλαθόν τινες τὸ σπλη-
νὸς διαφθαρέντες. κ᾽ γὰρ ἐπὶ σμι-
κρῷ ὄγκῳ τοῦ ὀλέθρου σφισιν πρόπη.
φέρει ὅ κ᾽ νῦσος μακρὴ, φθινώδης,
κ᾽ νέοισι λυγρὴ μάλισα, ὁκόσοισι ἀπ᾽
ἀγωνίης ἢ γυμνασίων πολλῶν, ἄπο-
νον τὸ σῶμα. χωρία * ἑλκώδεα,
ὕδαλα παλίρροα, ἕλμυρὰ, βορμώδεα,
ὡρέων τὸ θερινὸν μετόπωρον.

τὸ ὀλ.

χωρία ἑλκώδεα

ΠΕΡΙ ΙΚΤΕΡΟΥ.

Κεφάλ. ιε.

Ην χολῆς ξανθῆς λεκιθώδεος ἢ
κροκοειδέος ἢ τ᾽ μελαγχλώρου, ἐς τὸ
παντελὲς ἀνάχυσις ἀπὸ τοῦ σπλάγ-
χνου γένηται, τὸ πάθος ἴκτερος κικλήσ-
κεται, χαλεπὸν μὲν ἐν ὀξέσι. κ᾽ γὰρ μό-
νον πρὸ ἑβδόμης κρίσις φανὲν, ἀλλὰ κ᾽
μετὰ ἑβδόμην ἔκτεινε μυρίους. ἀσαφέως
δ᾽ εὖτε ἔκρινε πυρετὸν ἐς τέλος τὸ πάθος
ἀλλ᾽ ἀυλὸς κ᾽ ῥηϊδίως λύεται. ξυνίσα
δὲ κ᾽ ἐπ᾽ αἰτίῃ μοῦνον ἥπατος, ὅκως
πὰ τῷ ἡπατῶν ὁκρέει, ἀλλὰ κοιλίῃ,

κὴ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 103 sur 482

©BIUM

ἢ σπλῆνι, ἢ νεφροῖσι, ἢ κώλῳ τε ἐφ' ἧπαρ μὲν * ὁδὸς. ἐὼν φλεγμαίνῃ ἢ μὴν ἢ σκίρρον ἴσχῃ τὸ ἧπαρ, ἄτρεπτον ἢ τὸ ἐς ἐργασίαν ἔῃ, πίπτει μὲν ἐν τῷ ἥπατι χολήν, ἢ διακρίνει τὴν δὲ ἐν ἥπατι οὖσα κύσις. ἀλλ' ἐὼν αἱ φέρουσαι ἐς τὸ ἔντερον τὴν χολὴν ὁδοὶ ὑπὸ τῆς φλεγμασίης, ἢ τὸ σκίρρος φραχθῶσι, πλημμυρεῖ δὲ ἡ κύσις, παλλίσσυτος ἡ χολή. τῷ αἵματι οὖν μίσγεται. τὸ δ' αἷμα, ἐς πᾶν τὸ σκῆνος φοιτέον, ἄγει τὴν χολὴν παντὶ τῷ σώματι. γίγνεται δ' ἡ * ἰδίη. χολῆς. λευκὰ ἢ καὶ ἀργιλώδεα τὰ σκύβαλα. ἐ γὰ γίγνεται χολήβαφα, ὅπερ οὐκ ἴσχει τὸ δὲ ἐξ χυμὸς τὴν ἐπιῤῥοήν. τῆδε καὶ γαστὴρ ἐπίξηρος. * μέλανται. οὔτε γὰ ὑγραίνεται, οὔτε * μέλαινα χολῆ. χροιῆ ἢ, ἐξ μελανοχρόου εἴδεος. ἐπὶ σπλῆνι ἢ ἢν ἴκτερος φανῇ, μελάγχλωρος. μέλαινα γὰ αὐτέου ἡ τροφή, ὅπερ σημαγεῖόν ἐστιν αἵματος μέλανος, οὐ τὴν ἀκαθαρσίην ἐοῦσαν ὑ δέχεται, οὐδὲ ἐκπονέει νοσέων ὁ σπλήν. ἡ δὲ ξὺν τῷ αἵματι παύτη φοιτῇ. διὰ τόδε μελάγχλωροι ὑπὸ σπλῆνος ἴκτερου. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖσι σκυβάλοισι τοῖσι ξυνήθεσι, ἔπ * μελαντέρῃ χροιῇ. ἢ γὰ σπλῆνος τροφῆς τὸ περιττὸν, ἐς ἔξοδον περίθωμα γίγνεται, ἢ ἐπὶ κώλῳ καὶ γαστρὶ * ἴκτερος. ἴκτερος, ἢν περ εἰς πέψιν ἡ γαστὴρ ἢ τῷ κώλῳ κακωθῇ. ἢ γὰρ (καὶ) ἐν τῷ κώλῳ πέψις, ἢ ὑπὸ τοῦδε ἡ ἐς τὸ ἧπαρ ἀναγωγὴ τροφῆς. ἢν οὖν ὠμότερον τὸ ἧπαρ τὴν ἄλλην τροφὴν λάβῃ, τὴν μὲν * ἰδίην ἐργασίην ποιέει. τὴν δ' ὀθνείην, ἐᾷ. τὸ γὰρ ἐν τῇ

sed & uentriculus, & lienis, & renes, & laxum inteſtinum in cauſa ſunt, & ab iecinore quidē naſcitur, ſi phlegmone aut ſcirrho uiſcus illud opprimitur, à ſolito tamen munere non impeditur. Creatur enim in iecinore bilis, eamque in iecinore poſita ueſica ſecernit. Verum ſi meatus ad inteſtinum bilem deferentes phlegmone, aut ſcirrho intercluſi fuerint, ueſica autem exundauerit, bilis retrò labitur. Cum ſanguine igitur miſcetur, qui per totum corpus diſcurrens, ſecumque bilem uehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis ſpecies bile tingitur. Stercora uerò albida ſunt, & argillam referentia. Neque enim bile colorantur, quoniam humoris eius affluxu carent. Iccircò & uenter ualdè ſiccus eſt, ſiquidem bile nec madet, neque ſtimulatur. Color *autē ad albū cum uiridi mixtū uergit.* Si morbus regius ab liene ortum habeat, color eſt ater cum uiridi mixtus. Ipſius enim atra bilis alimentum eſt: cum ſanguinis atri effigies quædam ac ſimulacrum ſit, cuius purgamenta non ſuſcipit, neque elaborat lienis ægrotans. Inde fit ut per omne corpus cum ſanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes eum uiriditate quadam nigricant. Ipſorum quoque conſueta ſtercora nigriore colore imbuta ſunt. Nam quod alimenti in ſplene abundat, ad uias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam inteſtino & uentriculo arquatus prouenit, ubi concoquendi facultas in uentriculo & laxo inteſtino, quod Græci Colon nominant, læſa fuerit. Nam & in colo concoctio efficitur, & ab ipſo alimentum in iecur digeritur. Igitur ſi aliud alimentum crudius iecur ſuſceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienū uerò dimittit. Sanguis enim,

qui

©BIUM

qui distribuitur, coli cessationem atque inertiam retinens, in omnem partem labens eam disseminat. In colo autem cruditas ipsius bilis effectrix est. Hunc sanè in modum ab omnibus uisceribus arquatus oriri poterit, non modo ab ijs, quæ jecori escam suggerunt, sed etiam ab ijs, quæ à jecore suscipiunt. Neque enim per canales duntaxat sensiles, sed multò copiosius per halitus natura in omne corpus alimenta distribuit, qui à toto in totum natura ipsos per solidas ac densas partes dirigente discurrere facilè queunt: gignuntur itaque halitus bile infecti: & corpus, ubi insederint, colorant. Nempe per aluum laborante colo non fit albida excretio: jecur enim creandis succis nullam noxam paritur, exitumque bilis ad intestina patentem habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum summoperè efficax est. Habet enim & in toto causam, quæ huiusmodi est. In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum insitus est: in omnibus item humorum est creatio ac separatio. Sed aliorum alia, singulis autem propria, ut pote in carne sudor, in oculis lachryma, in articulis & naribus mucus, in auribus Cypselis græcè dicta, Latini aurium marmorata, seu cerumina uocant. Itaque si ad singula obeunda munera calidum fatigatum lassatumque fuerit, ipsum quidem in acre atque igneum uertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt. Ignis enim opera amara & bile infecta sunt. Quod si & in sanguine cruditas incidat, sanguis biliosus efficitur, & quoquouersus nutriens dispergitur. Propterea & ubiq; bilis conspicitur. Planè acerbum id malum est, color uero specie horribilis. Etenim colore aurum repræsentat: sed nō homine decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At superuacuum mihi uidetur,

ἀναδόσει αἷμα, τὴν ἀεργίλεω τὴν τὸ κῶλον ἐπέχον, διαπείρει παντὶ χεόμενον. ἀπεψίη ἢ ἐν κώλῳ, χολῆς ἐστὶ ἐργασίη. ὥδε καὶ ἐπὶ παντὶ γίγνεσθαι πλάγχνῳ δυνατὸν ἕτερον, οὐ μόνον τῷ ἐς τὸ ἧπαρ πεμπόντων τροφήν. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἥπατος λαμβάνη. οὐ γὰρ ὀχετοῖσι αἱμάτεοῖσι μοῦνον ἡ φύσις παντὶ διαπέμπει τὴν τροφήν, ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἀτμοῖσι, οἵπερ ἀπὸ πάντες * εἰς παῦ ἐνεχθέωσι ῥηϊδίοι, τ' φύσιν αὐτοὺς (καὶ) διὰ σεσεῶν καὶ πυκνῶν ἀγούσης. γίγνονται δ' ἐνοἱ ἀτμοὶ χολόδαφοι, καὶ χεώζουσι, ἢ ἂν ἵζωσι ἐς σῶμα τό. οὐ μὲν ἐπὶ κῶλον * ἡ τ' κοιλίης ἔκκρισις λευκή. ἀσινὲς γὰρ τὸ ἧπαρ ἐς γένεσιν, καὶ ἐκροὴν ἴσχει ἐπὶ ἕντερα χολῆς, δυνατωτάτη ἐστὶ καὶ ἡ ἐπὶ τῷ παντὶ ἔξις, ἕκτερον τεκεῖν ἴσχει γὰρ καὶ ἐν ὅλῳ τῷ αἰτίῳ. ἔστι δὲ τοιόνδε. παντὶ μὲν τὸ θερμὸν ἐς * πέψιν, παντὶ δὲ ὑγρῶν γένεσις καὶ διάκρισις, ἄλλων μὲν ἄλλη, ἑκάστῳ δὲ οἰκείη. ἐν σαρκὶ μὲν ἱδρώς, ἐν ὀφθαλμοῖσι δάκρυον. ἐν ἄρθροισι δὲ καὶ ῥινὶ μύξη, ἐν ὠσὶ κυψελίς. ἢν οὖν ἐς ἕκαστον ἔργον τὸ θερμὸν ἐγκάμῃ, αὐτὸ μὲν ἐς ὀλιγίην, καὶ πυρώδες ἐτεάπη. τὰ δ' ὑγρὰ πάντα γίγνεται χολή. πυρὸς γὰρ ἔργα πικρὰ καὶ χολόδαφα. ἢν δ' καὶ ἐν αἵματι ἀπεψίη ξυμφῇ, γίγνεται τὸ αἷμα χολοειδές, σκίδνατο δ' παντὶ τρέφον. διὰ τόδε παντὶ φαίνεται χολή. δεινὸν μὲν γὰρ τὸ πάθος, φοβερὴ δὲ ἡ χρόη εἰδέι, καὶ χρυσοειδέες ἔασι τὴν χροιήν. ὡς γὰρ ἀνθρώπῳ εὐπρεπές, οὐκ ἐν λίθῳ καλὸν ἔη. ἀσχημόν δέ μοι φαίνεται καὶ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 105 sur 482

©BIUM

πόθεν τοὔνομα, πλὴν ὁκόσον τῷ χερσαίων ἰκτίδων τῷ τετραπόδων θηρίων. τοιοῖσι δὲ ἔασι οἱ ὦπες οἵδε. εἴδεα τὰ πάθεα δοιὰ. ἢ γὰρ ἐς τὸ ξανθὸν, καὶ τὸ κροκώδες ἐτράπη τοῦ λευκοῦ χλωρὸν εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν. τῷ δὲ μύρτῳ ἡ αἰτίη. εἴδεα ἢ καὶ χολῶν ἐστὶ αἰτίη. καὶ γὰρ τῆς δὲ ἡ μὲν ξανθὴ, λεπτὴ, διειδὴς, λεπτοτέρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν· ἡ δ' ἑτέρη, ὡς κρόκον, ἢ λέκιθον φάναι τὰ αὐτὰ εἴδεος. δευτέρη ἢ μελαντέρης χροιῆς παραζοῦσα, ἰοειδὴς, μέλαινα. μυρίαι ἢ ἐν μέσῳ τῷ χροιῷ * παραλλαγαί. ὧν δὲ τὸ θερμὸν τελέων καὶ τὰ ὑγρὰ, ἡ τροπή. ἀλλὰ καὶ τὰ σπλάγχνα τὰ δὲ ἐστι αἵματα. λευκὴ ἢ ξανθὸν, ὡς τὸ ἧπαρ. ἢ πελιδνὸν, ὡς ὁ σπλεών. λευκὴ μὲν ἐπὶ σπλάγχνῳ τινὶ ἑτέρος γένηται, ἐπὶ ἥπατι μὲν, τὰ ἥπατος φανέα. ἐπὶ δὲ σπλεωνὶ, τὰ σπλεωνός. ἕκαστα δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἑκάστου. λευκὰ δὲ μηδενὸς φαίνηται, τῆς ὅλης ἀξιόεστιν. ἡ πάθη διαφανὴ δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖσι λευκοτάτοισι ὀφθαλμοῖσι. μετώπου δὲ, τοῖς κροτάφοισι μᾶλλον τοῖσι λευκοῖσι φύσει, καὶ ἐπὶ σμικρῷ ἑτέρῳ ἡ χροιὴ μέζων * ἐπανθέει. ὁκόσοισι μὲν οὖν μέλας ὁ ἵκτερος, χροιῇ μελάγχλωροι, ῥιγώδεες, ἀδρανέες, ὄκνῳ εἴκοντες, ἄθυμοι, βρομώδεες δὲ τὸν ὀσμὴν, πικροὶ δὲ τὸν γῦσιν, τὸν ἀναπνοὴν οὐκ εὔκολοι. γαστὴρ δὲ λαχνώδεες, διαχωρήματα πρασοειδέα, ἐνίοτε μέλανα, ξηρὰ, μόλις διαχωρέμενα, οὖρα καταχορέα ἐπὶ τὸ μελάντερον. ἄπεπτοι, ἀποπτοι,

unde id nomen Ictero tractum fuerit, explicare: præterquam à terrestribus feris quadrupedibus; quas Græci Ictidas, latini Viuerras, aliqui Martes uocant, *& syluestris mustelæ species est.* His enim bestijs oculi hujusce modi colore tincti sunt. Duæ sunt huiusce labis species: aut enim in flauum croceumque uergit, simulque albicat & uiresçit: aut in liuidum nigrumque declinat, *atque istorum quidem causa est; ea uero & generabilis sunt.* Aliqua enim bilis flaua est subtilis, perspicua, tenuioris generis: aut ad liuidum atrumque uergens: aliqua magis colore saturata, ut crocum, aut uitellum ejusdem speciei quis affirmet. Secunda bilis species nigrioris coloris est, porri, aut isatidis herbæ colorem referens, atra. Inter hæc extrema infinitæ sunt colorum uarietates. Penes autem calorem atque humiditates illarum mutatio fit. Quin etiam uiscera hujusce uarietatis causæ sunt: ut puta si flauum uiscus sit, quale jecur est: aut liuidum, qualis lienis. Quocirca si ab aliquo uiscere arquatus oritur: à jecore quidem, jecoris notæ sunt: à liene, lienis: singulorumque, unde oritur, membrorum indicia apparent. Si nullius membri signa uideantur, uniuersi habitus ægritudo est. Perspicua uerò sunt & ea, quæ in albissimis oculis cernuntur. Frontis autem secundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipuè, & in paruo arquato color exquisitior efflorescit. Porrò quicunque nigro arquato laborant, in his ater color uiridi commixtus apparet, ijdem frigent, imbecilli, desides, tristes, atque demissi animo sunt, tetrum odorem exhalant: gustatum amarum habent: spiritus non facilè ducunt: in uentriculo morsum percipiunt: alui excrementa porracea, subnigra, arida sunt, ægreque descendunt. Vrina benè colorata est ad nigrius uergens: ad hæc cruditate laborant, cibum detestantur, uigi-

uigilant, mærent, melancholia agitantur. At in albiore arquato color eſt ex albo & uiridi temperatus: mente ſunt hilariores: cibos accipere primò eos piget, ſed ubi cæperunt, nauiter comedunt: facilius, quàm priores, concoquunt: alui purgamenta alba ſunt, arida, cretacea, lotium reddunt flauum, pallidum, crocinum. In utriſque corpus omne pruriginoſum eſt: calor in naribus exiguus quidem, ſed mordax percipitur: nam bilioſum diſtrahit laniatque. Guſtatus amarorum quidem non amarus, quod mirum eſt, non tamen dulcis: dulcium uerò amarus. In ore nanque bilis in lingua reſidens, & prius cibis occurrens ſenſum hunc ludificatur ac decipit. Lingua enim bile ſuffuſa cibos non ſentit, atque antea quidem jejunij tempore bilis quieſcit: neque iccirco lingua propter conſuetudinem ægrè fert: uerùm ſi cibis excitata bilis efferbuerit, ipſa cibis obiecta prius linguam mouet ac ſtimulat. Itaque ſiue amara ſit eſca, amari ſenſus eſt, ſiue dulcis, bilioſi perceptio. Bilis enim ſenſio præuertit. Falluntur autem, qui amara uideri dulcia exiſtimant. Res enim haud ita ſe habet: ſed quoniam membrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi conſuetudinem amaritiem non percipit, ideo ſpeciem dulceſcentis repræſentat. Verum in dulcibus & amaris, cibarijs idem ſtatus reperitur. Fallacium igitur ciborum uelamentum bilis eſt. Vtique ſi nullius uiſceris calefactio euidens fuerit, plerunque ſine noxa arquatus eſt, ſed diuturnior. Si perſeueraverit, atque

ἄγρυπνοι, ἄθυμοι, μελαγχολώδεες. ἐπὶ δὲ τὸ λευκότερον, χροιῇ μὲν *λευκόχλωροι, γνώμῃ δ' φαιδρότεροι. σιτίων ἄρξασθαι μὲν ὀκνηροὶ, ἐμφαγεῖν δὲ ἁπαγενεῖς, πέψαι ῥηϊδίοι τῷ πρόσθεν μᾶλλον. διαχωρέουσι λευκὰ, ξηρὰ, ἀργιλώδεα, οὐρέουσι ξανθὰ, ὠχρὰ, κροκοειδέα. ἀμφοῖν δὲ τὸ ξύμπαν σῶμα κνησμώδες, θέρμη ἀνάρρινας, σμικρὴ μὲν, δακνώδης δέ. ἀμύσσον τὸ χολῶδες, γεῦσις μὲν πικρῶν, οὐ πικρὴ τὸ θωῦμα, ἐμεῖ δὲ *γλυκέων. γλυκέων δ' πικρὴ. ἡ γὰρ ἐν τῷ στόματι χολὴ ἐνίζουσα τῇ γλώσσῃ, ἐπίπροσθεν τῶν ἐδεσμάτων ἐπτυγχάνουσα, τὴν αἴσθησιν σοφίζεται τοιόνδε. ἡ γὰρ γλῶσσα ἀναπαυσαμένη χολῆς τὸ πρόσθε, ἀκίνητός ἐστιν *αἰσθάνεται. καὶ τὸν μὲν πρόσθεν τόνον τῆς ἀποσιτίης χρόνον, ἀδρεμέϊ ἡ χολὴ. αἴτιος δὲ ἡ γλῶσσα τῷ ἤθει ἄχθεται. ἢν δὲ ἀναζέσῃ γεύμασι *χύμασι. ἐπίπροσθεν τῶν ἐδεσμάτων, τὴν γλῶσσαν εἰδὲ κενεήν. ἢν τε οὖν πικρὸν ἔδῃσιν, πικρῶν *αἴσθησις. ἤν τε γλυκύ, χολώδεος. φθάνει γὰρ ἡ αἴσθησις τῆς χολῆς. ἀπάτη δὲ ξύνεστι τοῖσιν ἡδυμέλιτοισι τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεσθαι. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ὅτι μὴ ἐπὶ τῷ ἰζαίνοντι πικρῷ πικράζεται μόνος διὰ τὸ ξύνηθες τῆς νούσου, φαντασίη γλυκάζοντος γίγνεται. ἡ αὐτὴ δὲ κατάσασις ἐστὶ καὶ ἐν γλυκέσι, καὶ πικροῖσι γεύμασι. ἀπατηλὸν ἄρα γευμάτων *προκάλυμμα ἡ χολὴ, ἢν μὲν οὖν μὴ ξὺν πόνου ἀπολάγχνου θερμασίη φανῇ, *ἀσινὲς μὲν ὡς ἐπίπαν. μακρότερον δὲ. ἢν δὲ καὶ

*λευκόχλωροι.
*γλυκέων.
*αἰσθάνεται.
*χύμασι.
*αἴσθησις.
*προκάλυμμα.
*ἀσινὲς.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 107 sur 482

©BIUM

ἐγχρονίσῃ, καὶ * ὑπερφλεγμαίνῃ ἀπλάγχνου, * ἐς ὕδρωπα ἰὰ πολλὰ καὶ καχεξίλυ τελευτᾷ. πολλοὶ δ' καὶ δίχα ὕδρωπος διαχέντες ὥλοντο. ξύνηθες δὲ μειρακίοισι νέοισι, καὶ τοῖσι δὲ ἀσινέσερον. παιδίοισι δ', οὐκ ἄηθες πάγχυ. ἐ πᾶντ' δ' ἀσφαλὲς.

insuper uiscus inflammatione uexatum fuerit: in aquam intereutem, & malum corporis habitum ut plurimum desinit. Plerique & sine aqua intercute colliquati interiere. Id malum aduleſcentulis iuuenibusque familiare est: quibus & minus officit. Pueris autem, non admodum inusitatum, non omnino tamen innoxium est.

ΠΕΡΙ ΚΑΧΕΞΙΗΣ.

Κεφάλ. ις.

Ξυμπάντων ὁμοῦ παθέων καχεξίη τροπή, ἅπασαι μὲν αἱ νόσοι, τὸ δὲ πρόσχοι. ἀτὰρ καὶ ἥδε μέντοι ἄνωθεν τῶν ἄλλων φαρμάκων ἐπίδοσιν ἔχουσα πολλὴν ἰλυώδεα, κατὰ πρῶτα γίγνεται πάθος. καὶ ἕξις μὲν κακὴ σχέδον ξυνὴ πάντων, καὶ ξυμπτώματα πολλὰ, καὶ οὔνομα τόδε ξύμβολον. ἰσχνότης δὲ, ἢ * ὦχρος, ἢ οἷόν τε, καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον ἀνὰ τὸ σῶμα. καχεξίη δὲ ἑνὸς μεγάλου πάθεος ἰδέη, καὶ ἔστι τοὔνομα. ἡ μὲν γὰρ ἀνθρώπου ἐς τὰ πάντα εὐεξίη, καὶ ἡ ἐς πέψιν, ἢ ἐς ἀνάδοσιν αἵματος γένναν. ἡ δὲ πᾶν ἔργον φύσιος, ἐφ' οἷσι εὐπνοια, εὐχροιη, εὐχροίη, τὸ τοιόνδε ὑγιές. ἢν δὲ ἐς ἀσθένειαν κακοχυμίης ἡ φύσις τραπῇ, τόδε ἐστὶν ἡ καχεξίη. ἢ νοῦσος ἥδε δυσαλθὴς, καὶ μήκιστον κακόν. καὶ γὰρ πάντες χρόνῳ μακρῷ, καὶ οὐδὲ ἐπὶ μιῇ σώματος κακίῃ, καὶ οὐδὲ ἐπὶ ἀπλάγχνῳ ἑνὶ. ἀλλὰ καὶ τῶν ἁπάντων προσθήκη ἐς πονηρόν. διαγρεῖ τὰ ὀπτικὰ τάδε νοσήματα, ἄφυκτα γίγνεται, ὕδρωπες, ἢ φθίσιες, ἢ ξυντήξιες. καὶ γὰρ καὶ τῆς

DE CACHEXIA, SIVE malo corporis habitu.

Caput XVI.

OMnium simul uitiorum malus habitus conuersio est. Siquidem *morbus in multum tempus extrahitur.* Verùm & ipse solus citra alios morbos materiam *multum* lutulentam nactus, à principio noua ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus simplex communis est, & symptomata multa comitantur: nomenque ipsum significanter inditum est. Gracilitas uerò, aut pallor, aut tumor, & si quid aliud insit, ad tempus durans in corpore exoritur. Malus autem habitus unius ingentis affectus species est, eique nomen tale fuit impositum. Nam hominis ad omnia bonus habitus est: & ad concoctionem, aut ad distributionem sanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde prouenit, hæc consequitur facilis spiratio, ualidæ uires, floridus color, sed prima omnium sanitas. Quòd si ad imbecillitatem uitiosorum corporis humorum, quæ Cacochymia à Græcis dicitur, natura conuersa fuerit: id jam malus habitus est, quem Græci Cachexiam nominant. Valetudo hæc uix sanabilis est, malumque longissimum. Longo enim tempore acquiritur, neque ab uno corporis uitio, neque ab uno uiscere prodiens. Sed omnium est in deterius conuersio. Quocirca ab hac enascentes morbi ineuitabiles sunt, ut puta aqua intercus aut phthisis, aut *colliquatio.* Siquidem & mali

©BIUM

mali habitus cauſæ colliquationis germanæ ſunt. Morbus autem in multum tempus extrahitur: *morbus iſte parua quædam dyſenteria eſt continua:* quibuſdam morborum reuerſiones eueniunt, bene utique cibos appetunt, tametſi multos ingerant, ac repleantur: crudi uerò, & non confecti digeruntur, quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque inualida eſt. Labis huius cauſæ ſunt & ab hæmorrhoidibus, quas uocant, uenis effluuij ſuppreſſio, & uſitatorum uomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & ſudorum exiccatio, & ab ingentibus laboribus otium; *quo tempore eorum ſingula, quæ aderant, nulla redeunt, grauitas corporis adeſt:* pallor ſubinde repetens, uenter flatibus refertus, oculi concaui, ſomni graues torpotem afferentes. Verum enimuerò hæc ſi erraticè, & non ſtatis temporibus fiant; morbi inconſtantiam infirmitatemque ſignificant. Sin altius exactis radicibus maneant, neque deſiſtere ueſint, ingentis mali nuncia ſunt. Stantibus pedes tibiæque intumeſcunt, *inclinata femora decumbentibus.* Quòd ſi decubitum mutauerint, tumor in *illa* decumbentes deuoluitur: humidique aut frigidi in grauitatem fit circuitus. Nam ſi calor humidum euaporet, id uerò non effundatur, poſtea delabetur. Multos utique cibos appetunt, edaces admodum ſunt, celerior concoctione diſtributio fit crudiorum magis, quam inconcoctorum, nutricatio non perficitur. Sed hoc inde prouenit, quoniam in toto alimentum à natura non concoquitur. In uentre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem eſt. Quapropter neque optimus, neque boni coloris ſanguis procreatur. Cumque crudorũ ſuccorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia euaneſcat, ſic malo habitu uſque ad uentriculum graſſante, & affectu jam ſuũam potentiam obtinente, tũc ſanè tumidi fiunt,

καχεξίης προφάσιες ἀδελφαὶ ἔ ξυντήξι@ ἔασι. ἡ δὲ νοῦσ@ μακρὴ δυσεντερίη ξυνεχής. νέσων ἐπιστροφαὶ ἐνίοισι. εὐσιτίη μὲν γὰρ, καίτοι καὶ πρόσφορον) πολλά. ὠμῶν δὲ ἐς ἀπεπτέων ἡ ἀνάδοσις. ἐργασίη γὰρ πεπτικὴ ἐς πέψιν ἄπορ@. αἰτίη δ' καὶ αἱμορροίδων ῥόος ἐπίσχεσις, ἢ ἐμέτων ξυνήθων ἀπαλλαγή. γυμνασίων ἀργίη, ἀυσμὸς ἱδρώτων, ἢ μεγάλων πόνων ῥαθυμίη. εὖτε τῶν παρεόντων ἕκαστον, ὡς τὸ μηδὲν ἐκ ἐπισρέφειν. βάρος τοῦ σκήνεος, ὦχρος ἄλλοτε καὶ ἄλλοιον, γαστὴρ φυσώδης, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, ὕπνοι βαρέες, νωθροί. ἀλλὰ ταῦτα ἐρεμβώδεα μὲν γιγνόμενα νέσου ἀπιστίην ἔχει. λεπτὸν δ' ἀριζώσαντα μίμνη, μηδὲ ἀπέναι ἐθέλῃ, μεγάλου κακοῦ ἐστὶ σύμβολα. ἐσθίουσι μὲν, οἰδαλέοι, πόδας τε καὶ κνήμας. καταπλεόμενοι δ', ἰσχνοῖσι μὲν μηρίοις. κοίλην ἀναλάβῃ τὴν κατάκλισιν, τὸ εἴδος ἐπ' ἐκεῖνα φοιτᾷ. ὑγρόν τε καὶ ψυχρὸν ἐς τὸ βάρος ἐπιδοσις. λεπτὸν γὰρ ἡ θέρμη τὸ ὑγρὸν ἐξατμίζῃ, τοῦτο δὲ ἐκ ἀναχεόμενον, εἶτα καταῤῥέει. εὐσιτίοι μὲν πολλῶν σιτίων. ἀδηφάγοι κάρτα. ἀνάδοσις ταχυτέρη πέψιος, ὠμοτέρων μᾶλλον ἢ ἀπέπτων. ἐξανέργασον δ' ἡ * θρέψις. ἀλλὰ τόδε ἐκ ἐν τῷ ὅλῳ πέπων ἐστὶ τὸ φύσιος. ἡ γὰρ ἐν τῇ κοιλίῃ τοῦ θερμοῦ ἀτονίη, καὶ ἐν τῷ σκήνεϊ ὁμοίη. τοιγαροῦν, οὐδὲ χρηστὸν, οὐδὲ εὐχροὸν αἷμα γίνε), καὶ ἐπὴν * ὠμὸν ὅλον τὸ σῶμα πλησθῇ, καὶ ἡ ἐς τὰ σιτία ὄρεξις οἴχη) τοῦ καχεξίης ὧδε μέσφι σοβαρὸν νεμομένης, καὶ τοῦ πάθεος κορυφοῦσθαι ἐχόντος ἤδη, οἰδαλέοι μὲν,

* πέψιν.

* ὠμῶν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 109 sur 482

©BIUM

ἀδρανέες ᾖ, καὶ ἐς πᾶσαν πρῆξιν ἄθυμοι. κοιλίη ᾖ ξηροτέρη. ἄχολα τὰ πολλὰ, καὶ λόγκα, πεπχέα, καὶ ὠμὰ διαχωρέουσι. τὸ σκῆνος αὖοι, ἀνίδρωτες, κνησμώδεες, ὕπνος ἐδραῖος μὲν ὀδαμῇ, κεκλιμένῳ ᾖ νυσταγμός. βραδύπνοοι, σφυγμοὶ ἀμαυροὶ, ἀσθενέες, πυκνοί. πυκνότατοι ᾖ ἐπὶ πᾶσι καὶ σμικρῇ πρήξει. αἷμα ᾖ ἐπὶ τοῖς δὲ ἡ ἀναπνοή. φλέβες ἐπὶ τοῖσι προσάφοισι * ἐπημέναι, ἀσαρκίῃ τῷ πέριξ. ἀτὰρ καὶ ἐπὶ τοῖσι καρποῖσι πολὺ μέζονες διοιδέουσαι, μελάγχροον τὸ αἷμα. ἐπὶ τοῖς δὲ φθίσις, ἢ σύντηξις. ἀναπνοὴ, ἀνὰ σάρκα ὕδρωπα, ἢ πνα ἀσκίτην ἤγαγε καὶ τῷ δὲ ἄφυκτος ἡ γλύνα. φέρουσι ᾖ ἡλικίαι, γῆρας, καὶ ἐκ παιδὸς ἀποδιδρήσκουσι. παῖδες ταχὺ παθεῖν τε εὔκολοι, καὶ ἀπαλλαγῆναι ῥᾴτερον. ἀκμάζοντες δ' ἐπάγχυ μὲν παθεῖν ἕτοιμοι. δ' ἅπαν δὲ ἀπαλλαγῆναι εὔκολοι. ὥρη ᾖ δ' μίη φέρει τόδε, δ' ἐς μίλιν τελευτᾷ. ἀλλὰ φθινόπωρον μὲν κύει, χειμὼν πθηνεῖ, ἔαρ ᾖ ἐς κορυφὴν τελεσφορεῖ, θέρος δὲ κλείνει.

imbecilli, & ad omne opus abiecto proſtratoque animo. Aluus ſiccior eſt, plerunque recrementa bile priuata, alba, aſpera, crudaque deijciunt: corpore ſqallent, ſudore carentes & pruriginoſi. Somnus nequaquam firmus eſt, ſed decumbentes conniuent: tarde ſpiritum ducunt: arteriarum motus languidi ſunt, debiles, frequentes: poſt quamlibet autem uel exiguam actionem frequentiſſimi fiunt. Poſt hæc reſpiratio cum anhelitu fit: uenæ intemporibus elatæ apparent: partes enim, quæ circumjacent, *emarcuerunt*. Verum & in brachialibus longe grandiores inflatione uenæ redditæ ſunt: ſanguis atro colore uiridi admixto infectus eſt. Ab his phthiſis, aut colliquatio hydropem anaſarca uocatam, aut aſcitem adducit: iſtorumque procreatio ineuitabilis eſt. Ætates hujus morbi feraces ſunt inprimis ſenectus, neque mortem euadunt. Pueri & celeriter pati idonei ſunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita ualde huic malo patent, non tamen penitus facilè ſanantur. Tempus anni non unum hanc fert ægritudinem, neque uno tempore finitur, uerum autumnus concipit, hyems alit, uer ad ultimam uehementiam perducit, æſtas uerò interficit.

* ἐπημέν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 110 sur 482

ARETAEI CAPPADOCIS DE signis & cauſis diuturnorum morborum LIBER II.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ χρονίων παθῶν σημειωτικὸν βιβλίον δεύτερον.

De Hydrope, Caput. I.
De Diabete, cap. II.
De affectibus renum, cap. III.
De uitijs ueſicæ, cap. IV.
De ſeminis effluuio, cap. V.
De ſtomachi uitijs, cap. VI.
De uentris affectu, cap. VII.
De dolore inteſtini coli, cap. VIII.
De difficultate inteſtinorum, cap. IX.
De læuitate inteſtinorum, cap. X.
De affectibus uteri, cap. XI.
De articulorũ & coxẽdicis morbis. XII.
De Elephantiaſi, cap. XIII.

Περὶ ὕδρωπος, κεφαλ. α.
Περὶ διαβήτου, κεφ. β.
Περὶ τῶν καλὰ τὰς νεφρὰς παθῶν, γ.
Περὶ τῶν ἐν κύστει, κεφ. δ.
Περὶ γονορροίης, κεφ. ε.
Περὶ στομαχικῶν, κεφ. ς.
Περὶ κοιλίης διαθέσεως, κεφ. ζ.
Περὶ κωλικῶν, κεφ. η.
Περὶ δυσεντερίης, κεφ. θ.
Περὶ λειεντερίης, κεφ. ι.
Περὶ ὑστερικῶν, κεφ. ια.
Περὶ ἀρθρίτιδος καὶ ἰσχιάδος, κεφ. ιβ.
Περὶ ἐλεφαντιάσεως, κεφ. ιγ.

DE HYDROPE, hoc eſt, aqua inter cutem.

ΠΕΡΙ ὙΔΡΩΠΟΣ.

Caput I.

Κεφάλ. α.

AQua inter cutem, quam Græci Hydropa uocant, injucundum aſpectu uitium eſt, & toleratu difficile: ab ipſo enim perpauci liberantur: idque felicitate quadam, ac Deorum potius, quàm artis auxilio. Majora enim omnia uitia ſoli Dij medicantur. Nam aut in uiſcere primario morbus deliteſcens totum in malum habitum conuertit, aut omne corpus ingruente peſtilentia in malum ſuccum uiſcera permutauit. Quando ſibi utraque uiciſſim ad perniciem ſuffragantur: nullaque eſt pars noxa carens, quæ uel modicam naturæ opem afferre poſſit. Eſt autem ad humectationem fluxio frigida, craſſa, qualis eſt nebula uniuerſo: aut conuerſio ab humida & frigida cauſa in talem habitum hominem permutante.

Ὑδρωψ ἀτερπὲς μὲν ἐσιδεῖν πάθος, χαλεπὸν δὲ καὶ παθεῖν. διαδιδρήσκουσι γὰρ τόδε πάγχυ παῦροι ὠὸ εὐτυχίης, καὶ θεῶν μᾶλλον ἢ τέχνης. τὰ γὰρ μέζονα πάντα ἰῶνται μοῦνοι θεοί. ἢν γὰρ ἐν σπλάγχνῳ καιρίῳ νόσημα φωλεῦσαν ἐτρεψεὶς κακοξείῃ τὸ πᾶν, ἢ τὸ ξύμπαν σῖτος λοιμὸν καταίξαντος, ἐς κακοχυμίην ἤμειψε τὰ σπλάγχνα. εὖτε ἄλλοισι ἄμφω ἐς τὸ κακὸν ξυνπομπεύει. ἀσινὲς δὲ οὐδέν, ὃ ξυμπερ καὶ σμικρὴν τὴν φύσει γίγνοιτ' ἂν ἐπικουρίη. ἔστι δὲ ἐς ἐπομβρίην ῥεῦμα ψυχρὸν, παχὺ, ὁκοῖον ἡ ὁμίχλη τῷ παντὶ ἢ τροπὴ ὑγρῆς καὶ ψυχρῆς αἰτίης, ἐς τοιόνδε ἕξιν ἑτεροιοῦσα τὸν ἄνθρωπον.

ὁ γὰρ

ἰῶνται.

©BIUM

ὐ γὰρ τὸν ἐν τῇ κοιλίῃ τῇ κάτω ἀλλόμενον ὑγρὸν ὕδρωπα καλέομεν. ἐπεὶ οὐδ' τὸ πάθος τῇ φλέβι. ἀλλ' ὅτε ξυμπαρομαρτέει τῇ νόσῳ ὁ ὄγκος, τὸ οἴδος, ἡ χροιὴ, ἥδε ἐς τὸ ὕδωρ ξυντήκουσα ἕξις, ὑδρωψ λέγεται καὶ καλέεται. κὴν γὰρ ἐκραγῇ ποτὲ τὸ ὕδωρ αὐτομάτως ἔξω, ἢ τομήν τις τὸ ὑποχόνδριον ἐνέχῃ, ἐφ' ἕδρης ἔασι οἱ ὑδρωπικοί. ἡ μὲν οὖν πρώτιστη αἰτίη κακοξείη. ἰδέαι δὲ πλεῦναι, *ἧς αὖτε ὄνομα ἕτερον καὶ ἕτερον. ἢν μὲν γὰρ *ἡ παρέγχυσις ἔνυγρος ἐν ἦσι λαγόνεσι ἐμπλώῃ, καὶ *ἀπὸ τοῦ πρήσιος ἐν τοῖσι παραγόνοισι δοκέῃ πως τυμπάνῳ, τυμπανίης κικλήσκεται. ἢν δὲ ὕδωρ ἄλις ἐς τὸ περιτόναιον ἐμπεριέχηται, ἐμπλώῃ δὲ τῷ ὑγρῷ τὰ ἔνερα, καλέομεν ἐπίκλησιν *ἀσκίτην. ἢν δὲ αἱ λαγόνες μὲν μηδὲν τελέων ἴσχωσι, τὸ πᾶν δὲ παροιδαίνῃ σκῆνος, ἢν μὲν ἐπὶ λευκῷ φλέγματι καὶ παχεῖ καὶ ψυχρῷ, φλεγματίης καλέεται. ἢν δὲ ἐς χυμὸν αἱματώδεα λεπτὸν συνταχῶσι αἱ σάρκες, ἀνὰ σάρκα γίνεται ὑδρωψ. κακὴ μὲν ἡ ἑκάστου ξύστασις. ὀκακίων δὲ πολλόν πῃ τῷ δευτέρῳ. τῷ δὲ καὶ ἀμφὶ τὰς λαγόνας εἶς ἐνὶ τῷ ἀνὰ τὸ πᾶν ξυμβῇ (γένοιτο δὲ χαλεπώτατος δὲ), ἢν ὁ τυμπανίας τῷ ἀνὰ σάρκα μιχθῇ. καὶ γὰρ ἰδίῃ τῷ μὲν ἀμφὶ τὰς λαγόνας, ἀσκίτου τυμπανίας χερείων. τῷ δὲ ὅλου τοῦ σκήνεος ὁ λευκοφλεγματίας τοῦ ἀνασάρκα μείων, ἐπεικὴς μὲν ὢν ἐν *ἀπελπίσοισι, ἢν ὁμοίως ξυνῇ τῷ μείονι. κακίων δὲ ἢν εἴπερ τῷ μείονων ἐνὶ τῷ μειζόνων ἐς ταυτὸ ξυμβῇ. ἢν δὲ ἐς ἄκρας ἡ μίξις ἀμφ' ἴκηται δυοῖν μεγάλοιν, μέζον κα-

*ἢν. *εἴη. *ἐμπλέῃ. *ὑπὸ. *ἀσκίτης. *ἀπελπίσοισι.

Neque enim in inferiori uentre fluctuans humidum, Hydropa nuncupamus: quandoquidem neque ibi uitium eſt: ſed cum morbum conſequitur tumor, inflatio, coloris fæditas; iſte in aquam habitus colliqueſcens hydrops & eſt, & appellatur. Nam tametſi nonnunquam foras ſponte aqua prorumpit, aut aliquis præcordia reſcindens effundit; adhuc in ſede ſua permanent hydropici. Princeps itaque cauſa malus habitus eſt, ſpecies autem plures. Verùm & ejus nomen aliud, atque aliud. Nam ſi ſit humida ſuffuſio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione, cum uerberantur, tympanum quodammodo referant; Tympanias nominatur: at ſi aqua copioſa in peritonæo continetur, natantque in humore inteſtina, Aſcitem eam cognominarunt. Sin autem ilia nihil iſtorum habeant, ſed omne corpus intumeſcat: ſi ex alba pituita craſſa, & frigida; Phlegmatias ei nomen eſt. Si in humorem ſanguineum, aquoſum, tenuem, carnes liquatæ fuerint, Hydrops anaſarca generatur. Prauâ quidem eſt harum ſingularum conſtitutio, pejor autem multò ipſarum permixtio. Nam earum, quæ in ilibus fiunt, una uni earum, quæ totum corpus inflant, ſociari nonnunquam conſueuit. Difficillimus eſt autem tympanias cum Anaſarca uocato copulatus. Ex occupantibus enim ilia, tympanias aſcite improbior eſt: ex infeſtantibus uerò totum corpus, leucophlegmatias, quàm anaſarca benignior. Mitis quidem ut in deſperatis morbus eſt, ſi minor ſpecies cum minori pariter conjungatur: pejor uerò, ſi aliqua ex minoribus cum altera ex majoribus admiſceatur. Quòd ſi duarum majorum mixtio exactè facta fuerit, grauius inde malum

©BIUM

malum exoritur. Notæ autem maximæ ſunt, & uiſu, & tactu, & auditu facillimæ. In aſcite nanque in iliibus tumorem, in pedibus inflationem uidere licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumeſcunt teſtes, præputium, & totus colis, ob inæqualitatem tumoris tortuoſus eſt. Tangito uerò, & aliquam in partem manum imprimens intrò moderatè pellito. Ad alias enim partes humiditas transfluet. Verùm etiam in corporis ad alterutrum latus conuerſionibus humor in locum decliuem & tumorem & fluctuationem facit fluctuantisque liquoris ſonitus exauditur. Quin etiam ſicuti digitum impepegeris, locus cauus efficitur, & multum temporis cauus perſeuerat. Hæc utique aſcitem ſigna declarant. Tympanias autem ultra tumoris ſpectaculum, etiam auditu ſonorus eſt: nam ad palmæ percuſſum abdomen ſonum reddit: neque ad corporis conuerſionem ſpiritus locum mutat. Etſi enim locus ambiens aliquorſum inclinat, ſpiritus tamen æqualis ſupra & infra ubique permanet. Cæterùm ſi in nebulam & aquam ſpiritus uertatur, (nam aſcites ex tympania gignitur) ſi non perfectè mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in uentre fluitat. Cæterùm anaſarca & leucophlegmatias ilia inania occupant: tumidam faciem & brachia reddunt, & quæcunque in alijs uacua ſunt, in hujuſmodi ægrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida & craſſa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumeſcunt: abdomenque ex inflammatione craſſeſcit. Mammæ quoque in tumorem excitantur, illis ſcilicet, qui iuuenes robuſti in ætatis

κὸν τὸ ἔγγονον. σημεῖα δὲ μέγιστα καὶ ῥᾴιστα ἰδεῖν καὶ θιγέειν καὶ εἰσακοῦσαι ἐπὶ μὲν τῶν ἀσκίτῃ ἰδέειν ὄγκον ἐν τῇσι λαγόσι, οἶδος ἀμφὶ τὼ πόδε. τοῦτο σώματα δὲ καὶ βραχίονες καὶ τἆλλα ἰσχνὰ, οἰδέουσι δ' ὀχιές τε καὶ * πόδη, καὶ ῥ ξύμπας καυλὸς σκολιὸς δὲ ἀνίσου δ' οἴδεος. θίγειν δὲ ἐρείσαντα πῃ τὴν χεῖρα καταλόγον εἰσωθεῖν. τὸ γὰρ ὑγρὸν, ἐπὶ τἆλλα μέρεα μεταῤῥέῃ. ἀλαὸς καὶ ἐν τῇσι τοῦ ἀνθρώπου τῇδε ἢ τῇδε ἐπιστροφῇσι, ἐς τὰς μελαγχλίσιας τὸ ὑγρὸν, ὄγκον τε καὶ κλύδωνα * ποιέει, καὶ ἐσακοῦσαι τε καὶ δι' κλύδωνος. ἄλλα κὴν πῃ τὸν δάκτυλον ἐρείσῃς, ὁ χῶρος γίγνεται κοῖλος, ἐς χωρὸν τε πολλὸν μίμνει κοῖλος. τάδε μὲν τὰ ἀσκίτου. τυμπανίης δὲ τοῦτο τῇ δ' ὄγκου θέη καὶ ἀκοῦσαι ἐστὶ δονέων. ἰοῦ γὰρ πατάξῃς τῇ χειρὶ, τὸ ἐπιγάστριον δονέει, καὶ μεταχωρέει τὸ πνεῦμα ἐν τῇσι ἐπιστροφῇσι. πνεῦμα γὰρ, κὴν μελαγχλιοῦ τὸ ἀμπέχον ἄνω τε καὶ κάτω ἶσον πάντῃ μένει. ἰοῦ δὲ ἐς ὁμίχλην καὶ ὕδωρ τραπεῖ τὸ πνεῦμα. καὶ γὰρ ἀσκίτης ἀπὸ τυμπανίου. ἀμείβει μὲν, ἢν μὴ ἐς τέλος τραπῇ κοῖλε, ἡμιτελὴς * μεταῤῥέων. ὁ δ' ἀναστὰς καὶ δι' λευκοῦ * φλέγματος, τὰς μὲν λαγόνας ἰσχνὰς κενεὰς, οἰδαλέους ἔασι καὶ πρόσωπα καὶ βραχίονας. ἄλλα δὲ ὁκόσα τοῖσι ἄλλοισι κενεὰ, τοῖς δὲ γίγνεται πλήρεα. φλέγμα μὲν γὰρ λευκὸν, ἐπὶ τῷ λευκῷ φλέγματι συνίσαται, ψυχρόν τε καὶ παχὺ τὸ δὲ ἔμπλαται τὸ πᾶν, οἰδαίνει δὲ τὸ πρόσωπον, αὐχήν τε καὶ βραχίονες. παχὺ δὲ τὸ ἐπιγάστριον ἀπὸ τοῦ οἴδεος. μαζοὶ δὲ ἐς ὄγκον αἴρονται, ὁκόσοι νέοι ἀκμὴν

ὄντες

* πόδαι.

* ποιέεται.

* μεταῤῥέει.

* φλέγματος.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 113 sur 482

©BIUM

ὄντες ἐν εὐτυχίῃ τ ἡλικίης. ἐπὶ ὃ τῷ ἀναsάρκα, πικεδὼν τ σαρκὸς ἐς χυμὸν * σαρκοειδέα, ἰχωρ τε αἱματώπος, ὁκοῖος ῥέει ὑπὸ ἐντέρων ἕλκεσι. Τοιόσδε ἢ ἐπὶ θλάσμασι ὑπὸ βάρεος ἐμπεσόντος, ἢν τάμνῃ πεπολὺ ὁ χυμὸς ἐκρέῃ. ἢ ὃ * τῶν δυοῖν ἐπιμιξίη, ἀμφοῖν ἴσχει τὰ σημήια. ξύμπασι δὲ ὁμοῦ ξύνεσι, ὦχρος, δύσπνοια, βῆξ, ἄλλοτε ἢ ἄλλοτε νωθέες, ὄκνος πυλὺς, ὑπόσιτοι. ἢν ὃ τι προσαίρεων κἢν βραχὺ ἢ ἄφυσον, φυσώδεες, διατάσιες ὥς ὑπὸ πλησμονῆς. ἀνίκμοι. διὸ ὃ ἐπὶ λεπροῖσι ἰκμαλέοι λευκοὶ, γυναικώδεες. οἱ ὃ ἀναsάρκα, μελάγχλωροι, μελανόφλεβες. ἀσκίτῃσι μὲν ἢ τυμπανίῃσι, ἐπιφανέες ἢ εὐπρόσωποι ἢ καρποῖσι ἢ ὑπογασρίῳ. ὑπὸ ὃ τοῖσι ἀνὰ σάρκα ἢ τῷ φλεγματίῃ * οἰδέι ἅπαντα κρύπτεται, ὕπνοι βαρέες, νωθροὶ, σμικροὶ, ἀψυχίη, σμικρολογίη φιλοζωίη. καρτερίη ἐκ ἀπ' εὐθυμίης καὶ ἐυελπιςίης, ὅκως τοῖσι ἐν εὐτυχίῃ, ἀλλ' ἐξ αὐλέος ἔ πάθεος, ἔπ (ἰὸν) φαῖον τὴν αἰτίην θωυμάσαι. τὸ ὃ μέγα, (ἢ) ὑπὸ μὲν γε ἄλλοισι ἀπάμπαν ὀλεθρίοισι, οἱ νοσέοντες ἄθυμοι, καταφέες, ἐρᾶται ἔ θανάτου. ὑπὸ ὃ τοῖσι ἐυέλπιδες καὶ φιλόζωοι γίγνονται. ἄμφω ὃ τὰ ἐναντία πάθεσι αἱ νέσοι. γίγνεται ὕδρωψ ἢ ἐξαπίνης κοίλῃ ἐπ' ἀθρόῃ ψυχροποσίῃ, ἢν ὑπὸ δίψιος χαυλιὸν πολὺ ψυχρὸν ἐγχέῃ ὕδωρ, εἶτα τὸ ὑγρὸν ἐς τὸ περιτόναιον ἐνεχθῇ. ὃ ἂ τῇσι κοιλίῃσι τὸ ἔμφυτον θερμὸν κατεψύχθῃ, ἔπειτα εἰς τοὺς κενεῶνας σαγόνες ἐκρέουσι, ἃ πρόσθεν εἰς διαπνοὴν ἐξηερούμενα διεφορεῦντο. τὸ δὲ οὖρον εἰ γίγνεται, ῥηϊτέρη ἡ τῷ δὲ

* σαρκοειδέα.

* τῶν δυοῖν.

* πλησμονῆς.

* οἰδέι.

prospera fortuna consistunt. At in hydrope anasarca uocato carnis liquamentum fit in succum speciem carnis referentem: saniesque cruenta, qualis ab intestinorum ulceribut emanat. Talis uerò & à membris aliquo graui, quod super inciderit, contusis, *Si quam partem multum secueris*, humor effunditur. Ex duabus quidem speciebus per mixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus uerò simul inest pallor, spirationis difficultas, tussis, diuersis temporibus segnes sunt: pigritia multa, à cibo alienatio, quòd si aliquid assumant quamuis modicum, & flatu carens; nihilominus ualde inflantur: distentiones patiuntur, quales ex saturitate fiunt: citra madorem eorum corpus est: iccirco neque in balneis sudore madescunt, præterea albidi sunt, & effæminati. Anasarca laborantes colore ex atro, uiridique permixto infecti sunt: obscurasque & nigras uenas habent. In ascite atque tympania conspicuæ, atque admodum euidenter sunt in brachialibus atque in abdomine. In anasarca uerò atque phlegmatia tumore omnia delitescunt: somni sunt graues, torpentes, breues, animæ deliquium, circa minima quæque solicitudo, uiuendi cupiditas. Tolerantia non ex animi alacritate, ac bona spe, ut in ijs est, qui prospera fortuna utuntur: sed ex ipsa morbi natura, neque causa dici potest, sed mirari tantum id licet, quod me hercule magnum est. Nanque in alijs haud omninò pernicioſis affectibus ægrotantes abjecto sunt animo, tristes, mortis amatores; in his uerò & benè sperant, & uitæ cupidi sunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquam à copioso frigidæ potu continuò prouenit, cum præ nimia siti ad saturitatem quispiam multam aquam gelidâ ingurgitauerit, postea humidum in peritonæũ delatum sit, atq; inde in uentribus insitus calor refrigeratus fuerit. Deinde in ilia guttæ effluunt, quæ prius in aërẽ uersæ per trãspirationẽ digerebantur. Id igitur si incidit, facilior est

huius

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 114 sur 482

©BIUM

huius morbi curatio, antequam uiſcus aliquod, aut totus homo affectus ſit. Cæterùm & uentoſus cibus, & cruditas, & bupreſtes aquam inter cutē pepererūt. Eſt hæc omnibus cōmunis calamitas uiris, mulieribus, cuicunq; ætati; præterquam quod alij in aliā ſpeciem ſunt propenſiores. In uocatam anaſarcam, & leucophlegmatiā pueri. Iuuenes autem ad conſiſtentem uſque ætatē inundationi iliū obnoxij ſunt. At ſenes omnibus quidem generibus ſunt expoſiti, cùm inopes ſint caloris: frigida enim ſenectus eſt. Verùm ad humoris multitudinem contrahendam apti non ſunt. Ipſis igitur tympanias accidere conſueuit. Omnes quidem ſpecies prauæ: hydrops enim morborum omnium uitium eſt: ſed inter ipſas leucophlegmatias mitior habetur: nam multæ, & uariæ ſunt eius tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris, aut lotij excretione, aut alui nonnunquam in huiuſmodi ægrotantibus copioſo effluuio, jam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias eſt: adhuc tympania difficilior anaſarca. Oportet enim Medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quòd per Iouem neque Dijs ipſis facilè fuerit. Cæterum nonnunquam & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: ut ſecundū caput in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone ſolo, aut jecinore, aut liene, aut in mulierū utero, & cæteris hæc ſpecies ſanabilior. Nam ſi ejus oſtiolum à priori concluſione hiare cæperit: humorem quidem ſi habeat, effundit, ſi ſpiritum, efflat. Quòd ſi uterus anaſarca laboret, plurimū tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi ſpecies talis agnoſcitur: in ea ueſiculæ quædam puſillæ, crebræ, humoris plenæ in loco, ubi Aſcites fieri ſolet; excitantur. Cæterùm, quòd humore multo refertæ ſint; illud indicio eſt. *Nam ſi abdomine perforato, parum admodum humoris effundas, intus ueſica occludetur: at ſi inſtrumentum impuleris, iterum effluet.* Hæc utique aquæ inter cutem ſpecies haud leuis eſt:

ἴησις, πρίν περ τῶν ἀσλάγχνων, ἢ ὅλον τὸν ἄνθρωπον παθεῖν. αἴτιον δὲ τοῦδε μα φυσώδεες καὶ ἀπεψίη καὶ δυσπνοίη ἔτεκον ὕδρωπας, ἔστι δὲ ξυνὸν πάντων τὸ κακὸν, ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἡλικίης πάσης, ὁκόσον ἄλλοι ἐς ἄλλο εἶδος ἔασι ὥριοι, ἀνάσαρκα παῖδες ἡδὲ καὶ λευκὴ φλέγματος. νέοι δὲ μέχρι ἀκμῆς, οἱ καλὰ λαγόνας πλήσμιοι. γέροντες μὲν πάντα παθέειν ἕτοιμοι, ἀπόθερμοι. ψυχρὸν γὰρ τὸ γῆρας. ἀλλ' ἐς ὑγρὸν πλῆθος ἔασι ἀναίσιοι. τοῖσδε οὖν τυμπανίης ξυνήθης. ἄπαντα μὲν οὖν πονηρὰ τὰ εἴδεα τυτέσι. ὕδρωψ γὰρ πάντων τῶν νοσημάτων κακόν. ἀλλὰ τελέων λευκοφλεγματίης μὲν εὐηθέστερος. πολλὴ γὰρ καὶ ποικίλη ἐπὶ τῷδε ἡ δυτυχίη. ἰδρῶτ@ ἢ ἔρωσι ἢ κοιλίης κοίλε ἐπ' αὐτέοισι καὶ ἐρράγη, λυομένης ἤδη τοῦ ὕδρωπος ἔξιος. χαλεπὴ δὲ τυμπανίης, καὶ τόδε ὁ ἀνὰ σάρκα μᾶλλον. ἴσον δ' ἐστὶν ὃν τῷδε πάθει ὅλον χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἀλλάξαι. τόδε μὲν τι, τὸ δὲ θεοῖσι ῥηϊτερον. ὑδρίᾳ δὲ καὶ ἐν σμικρῷ κοίλε ἄνθρωπος, ἢ κεφαλὴν ἐπὶ ὑδροκεφάλῳ, ἢ πνεύμονα μέσον, ἢ ἧπαρ, ἢ σπλῆνα καὶ ἐπὶ γυναικῶν ὑστέρη. καὶ τῶν ἄλλων ἥδε εὐαλθεστέρη. ἢν γὰρ τὸ σῶμιον ἀνῇ ἐκ τοῦ πρόσθεν μύσῃ, ὑγρὸν μὲν εἰ ἔχοι, ἐκχέει ἔξω. ἢν δὲ πνεῦμα ἐξεφυσήθη τόδε. ἢν δέ μιν ἀνὰ σάρκα ἡ ὑστέρη πάθῃ, ὡς ἐπὶ παν ὅλη ἡ ἄνθρωπος ὑδρίᾳ. ἰδέη τις ἑτέρη ὕδρωπος ἥδε γιγνώσκεται, κύστιες σμικραὶ, συχναὶ, πλήρεες ὑγροῦ, ἐγκέονται τῷ χωρίῳ, ἔνθα ὁ ἀσκίτης ξυνίσταται. αἴτιον δὲ ἢν ἐμπλέωσι τῷ πολλῷ ὑγρῷ. τέκμαρ δέ. ἢν γὰρ τετρήνας τὸ ἐπιγάστριον ἐκχέῃς ἐπὶ βραχείῃ φορῇ τοῦ

κοίλε. κοιλίης.

ὑδρίᾳ δὲ.

©BIUM

ξύγρε, ἔνθοθεν αἱ ἐπέφερξεν ἡ κύσις, κἢν τὸ ὄργανον διώσῃ, αὖθις ἐκρέει. τόδε μὲν οὖν τὸ εἶδος οὐκ ἔνηθες. πόθεν γὰρ αἱ ἐκπέσωσι αἱ κύστεις, ὁδὸς οὐκ εὔπορος. λόγος γὰρ μετ' ἐξετέροισι ὅπη ἥκουκοτε δι' ἑτέρων τοιαύδε κύστεις. ἐγὼ δὲ οὐκ ὤπωπα, διὰ τόδε νῦν οὐδὲν γράφω. οὐδὲ * γὰρ ἔστι αὐτέων ὅπλέξω. εἴτε γὰρ ἐκ τοῦ κώλου, ἢ τ' γαστρὸς ἡ φορὴ, πῖς ὁ τρόπος τῆς ξυστάσιος? ὁδὸς γὰρ ἐς ἔξοδον ἅπαντων δι' ἕδρης εὐρύης. ἡδὲ αὐτοῦ ξύγρυσις τ' ἐν λαγόνι ξύλλογῆς, ἄπιστος ἡ τῷ ἑτέρων ῥαγή. οὐ γὰρ ἀσινὲς οὐδ' ἀνώλεθρον τρωθὲν ἔντερον.

τε περὶ.

unde enim id genus ueſiculæ erupe-rint, uia haud facilè reperitur. Alij nanque affirmant, huiuſmodi ampul-las per inteſtina tranſijſſe. Ego uerò id nunquam uidi: ideirco, neque nunc ſcribendo affirmo. *Neque enim de his, quod dicam habeo. Nam ſiue ex tolo, ſiue ex uentre proficiſcantur, quis coagmentatio-nis modus ſit?* Iter enim ad omnium excretionem per ſedem lubricum, ac patens eſt. At ipſius humoris in ili-bus collecti per inteſtinorum ruptu-ram egreſſio credi non poteſt: neque enim innoxium, neq; citra perniciem inteſtini uulnus eſt.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΒΗΤΕΩ.

Κεφάλ. β.

Θωῦμα τὸ διαβήτεω πάθος, ἐὸν κάρτα ξύνηθες ἀνθρώποισι, σαρκῶν καὶ μελέων ἐς οὖρον ἡ ξύτηξις ὑγρὴ καὶ ψυχρὴ, ὅκωσ ἔν ὑδρωψι αὐτίη. ὁδὸς δὲ ἡ ξυνήθης, νεφρίτεκαὶ κύστις. ἐὸν γὰρ διαλείπουσι ἐρέοντες. ἀλλὰ ὅκως περ ἐξ * ἀφέξιος ὀχετῷ ἅπαυστος ἡ φορὴ. χρονίη μὲν ἡ τ' νόσου φύσις, μακρῷ κυίσκεται χρόνῳ. βραχύβιος δὲ ἀνθρωπος, ἢν ἡ κατάστασις τελευτᾷ. ὀξείη γὰρ ἡ πικροδίη, ταχὺς ὁ θάνατός ποτε, καὶ βίος αἰσχρὸς καὶ ὀδύνηρος, δίψος ἀκρητες. πολυποσίη ἀνισόμετρος ἐρέοντι πολλοῖσι. πλέον γὰρ ἐκρεῖ τὸ οὖρον, ἢ ἐκ ἂν ὀπίσχοι τὶς αὐτέους, ὅτε πίνοντας, ὅτε ἐρέοντας. ἢν δὲ ἐπ' ἀκρητες ἀντίσχωσιν. ἦν μὲν τοῦ πεῖν, ἄνικμοι μὲν τὸ σῶμα, ἀυαλέοι δὲ τὸ σκῆνος. τὰ δὲ ἄλλα κατ' ἐξ

καθίσιος. ἰσ.

DE DIABETE SIVE urinæ profluuio.

Caput II.

Diabetes qui uocatur affectus, mi-raculum quoddam eſt, haud ita ſæpe hominibus uſitatus, carnium ac membrorum in urinam colliqua-tio. Frigida atque humida, ut in aqua inter cutem, cauſa eſt. Tranſitus autem conſuetus, renes & ueſica. Neque enim cum intermiſſione lotium red-dunt: ſed perinde atque canales la-xati ſunt, indeſinens eſt profuſio. Diu-turna eſt huius morbi creatio, & lon-go tempore parturitur. Breuis autem erit hominis uita, in quo affectus iſte perfectus fuerit: uelox enim eſt colli-quatio, & feſtina interdum mors ad-uenit, & uita fœda eſt, ac uexata do-loribus. Sitis intoleranda eſt, potus copioſus, multitudini tamen lotij non reſpondens. Copioſius enim lo-tium redditur, neque eos quicquam neque à potu, neque à mictu inhibere poteſt. Quòd ſi uel punctum temporis, inhibe-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 116 sur 482

inhibeantur; si quidem à potu os siccatur, corpus aresci t, uiscera ipsi sua conflagrare opinantur, omnia fastidiunt, de omnibus dubitant, haud multò post mortem obeunt, ardentissima sitis adest. Mictum uerò quæ ratio suppresserit, aut quæ uerecundia dolore potentior? Sin autem uel parum temporis à mejendo abstinuerint, intumescunt lumbi, testes & ilia: cumque remiserint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ uerò partes detumescunt, in uesicam enim confluit exundatio. Cùm morbus iste jam perfectus est, facilè omnes eum deprehendunt. Sed cùm futurus est, os humore priuatur: saliua est albida, spumans, perinde atque in siti: nondum tamen sitiunt, præcordia grauia sunt; calorem, aut frigus à uentre in uesicam tendere sentiunt, prout aduentantis morbi processus est. Quin etiam paulò plus lotij, quàm moris erat, effunditur, sitis adest, sed nondum uehemens. Cumque amplius crementum accipit, calefactio parua quidem, sed mordax uisceribus inhærens exoritur, abdomen habent rugosum, uenas extantes, totum corporis habitum gracilem, quando & urinæ profluuium, & sitis jam auctæ insigniter sunt. Cumque ad extremum colem uitij consensus peruenerit, protinus urinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuisse uidetur, perinde ac si pertranseuntem dixeris, quòd in corpore humor non remanet: sed ubicunque in homine collectus stagnauerit, ad exitum labitur. Durant sanè aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore mejunt, atque atrox fit liquefactio. Neque enim ex potu aliqua insignis portio in corpus absumitur, & catnium magna copia in urinam eliquatur. Hujusce languoris causa aliquis acutus morbus esse potest, qui hâc in partem impetũ fecerit, & in crisi aliquod malignũ uirus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile est

δοκέουσι, ἀσώδεες, ἄπορροι, οὐκ ἐς μακρὸν ἐνήσεσθαι. πυριφλεγέες δίψαι. δύνουρέειν δὲ τῆς ἂν ὀπίσχοι τρόπος, ἢ τίς αἰχύνη πόνου κρέσσων. ἀλλὰ κὴν ἐς μικρὸν ἐγκρατέες γένωνται, παροιδέουσι ὀσφύν, ὄρχιας, καὶ ἰσχία. κὴν ἀνῶσι, σκληραίνουσι μὲν τὰ ἔργα ἀλέα δ' ἐποιδέουσα ξαίνεται. ξυνοιδοῖ γὰρ ἐς κύστιν ἡ πλημμύρα. κὴν μὲν τελεωθῇ τὸ κακὸν, εὔσημον. ἐπὴν δὲ * μέλλῃ, ἀνικμοῖ τὸ σῶμα, * σίαλος λευκὸς, ἀφρώδης, ὁκοῖος ἀπὸ δίψεως, κοὐδέλεκω δίψος. ἐπιχονδρίων βάρος. αἰσθησις ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἐς κύστιν θέρμης, ἢ ψύξιος, ὁκοῖα περίοδος πορεύοντος ξυνήματος. αἰεὶ δὲ ἐρέουσι τὸ ξυνήθεος μικρόν τι μᾶλλον. δίψος ἴσον, ἀλλ' οὐδέκω μέγα. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὔξηται, θέρμανσις μικρὴ μὲν, σμαραγώδης δὲ, ἐνίζουσα τοῖσι σπλάγχνοισι. ἐπιγάστριον ῥυσοὶ, ἐπιφλεβοι, ἴσχνοι δὲ τὸ ὅλεον ἔξιν, εὖτε κοὐκ ἔρησις, κοὐ τὸ δίψος ἐπαυξέα γίγνεται ἤδη κοὐ. κὴν ἐς ἄκρον τὸν κῶλον ἡ συναίσθησις φανῇ, εὐθὺς ἐρέουσι. τῇ δὲ μοι δοκέει καλέεσθαι διαβήτης ἐπίκλησιν, οἷόν τι διαβητοστέων, ὅνεκεν ἐν τῷ σκήνει τὸ ὑγρὸν οὐ μίμνει, ἀλλὰ ὅκως * διαβάθρη τῷ ἀνθρώπῳ ἐς ἔξοδον χρέεται. * διαρρέουσι δὲ ἐς χρόνον τινὰ, εἰ κοὐ μὴ κάρτα πολλὸν, ὅπ * πονέοντες οὐρέουσι, πηδῶν δὲ γίγνεται ἰδίη. ὅτε γάρ τι ἐκ τοῦ πόσιος μέγα ἐς τὸ σκῆνος ἔρχεται, κοὐξυναπέρχεται τῷ σαρκῶν ἐς τὰ ἕδεα μυρία. αὐτὴ δὲ ὀξέων νόσων τις ἀπέσκηψεν ἐς τόδε, καὶ ἐν κρίσι κρύβδιν τὸ κακόηθες ἐγκατέλιπον αἱ νοῦσοι. οὐκ ἀδόκητον καὶ

ἐνήσεσθαι

* μέλλῃ.

* σίαλος.

διαβάθρη.

διαρρέουσι.

* πονέοντες

I δηλη-

©BIUM

δηλητήριόν τι κόλεσι τοῦτο δὲ τὴν αἰτίην ἴσχειν
κτῶν. * τῆς ὀκόσα κύσει ἢ νεφροῖσι ἐν σκή-
πτει. ἀλλ' εἰ * ἐδάκη τις ὑπὸ τοῦ δι-
δακέντος ὑπὸ τοῦ. ψάδος, τοιόνδε ἕλκεος ἡ πάθη. δίψας γὰρ
τὸ ἑρπετὸν θηρίον, ἢν δακόν τινα, ἄ-
χετον δίψος ἐξάπτει. πίπτουσί τε ἄλ-
λως οὐκ ἐς δίψος ἄκεος, ἀλλ' ἐς τοῦτο
κ πετοῦ. τῆς κοιλίης πλησμονὴν ἀκορίη * πό-
του. ἢν γάρ τις ἀλγέῃ τὴν φυσίασιν τῆς κοι-
λίης, καὶ ἀχθέῃ, καὶ τὸ ὑγρὸν * ἐπέχῃ
ἐπίσχεσις. ἐς μικρόν, αὖθις ἄλλως πίνουσι δι-
ψῶντες, καὶ ἥδε τῶν κακῶν ἡ ἀμοιβή.
συμπωρέει γὰρ ἀλλήλοισι δίψος καὶ
πόσις. ἄλλοι γὰρ οὐκ ἀρέουσι. ἐνίοισι δὲ ἄλ-
λη τοῦ πνεύματος διαπνοή. τοιγαροῦν
ἀκορίη μὲν ἐς ποτὸν, πλησμονὴ δὲ ὑ-
γροῦ, φυσίσει γὰρ τὴν κοιλίης, ἐξερράγησαν ἀθρόως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΦΡΟΥΣ ΠΑΘΩΝ.

Κεφάλ. γ.

Νεφροὶ λίθῳ φύσιν μὲν ἀδενώδεες,
χροιὴν δὲ. * χροιὴν δ' ἐρυθρότεροι, ὁκοῖόν τι πῖπαρ
μᾶλλον, ἢ μαζοὶ οὐ ὄρχιες. καὶ γὰρ οὐ
οἱδε ἀδένες. ἀλλὰ λευκότεροι. σχῆμα
δ' ἐστὶ διδύμοισι ἴκελοι, πλατέες μᾶλλον
ἐσῶσι ἅμα καὶ καμπύλοι. κοιλίαι
δ' ἐσμικραὶ, ἰσομοιδέες (ἐς) τοῦτο τῶν
οὔρων ἀφίησιν. ἐμπεφύκασι δὲ
ὀχετοὶ νευρώδεες, ὁκοῖον περ αὐλοὶ ἀφ'
ἑκατέρου. ἐμπεφύκασι δὲ οἵδε τοῖσι
ὠμοῖσι τοῦ κύστιος ἑκατέρθεν. ἴσον δὲ
τῶν ὄρεων ἀπὸ νεφρῶν ἡ ὁδὸς ἐς κύστιν.
ἀμφὶ δὲ τοῦτον νεφροὺς καὶ τὰς πόρους
τούσδε, πολλὰ καὶ ποικίλα γίγνεται
πάθεα, τὰ μὲν ὀξέα, ἐν αἱμορραγίῃ καὶ

etiam aliquod pernicioſum uenenum ex his, quæ ueſicam & renes infeſtant, huic affectui cauſam præbuiſſe. Quin etiam ſi quis à Dipſade morſus eſſet, talis morſum affectus ſequitur. Dipſas autem reptilis fera ſi quem percuſſerit, ſitim non ferendam accendit, iſque copioſe bibit: neque ſiti medetur, ſed uentrem obruit humore: adeo inexplebilis eſt bibendi cupiditas. At ſi quis ob uentris diſtentionem doleat, graueturque humoris copia, & ideo paulum temporis à potu abſtineat; iterum ſitiens largiſſimè bibit. Atque hæc eſt malorum uiciſſitudo; ſe nanque mutuò ſitis & potus adjuuant. Alij præterea ſunt, qui lotium non reddunt: neque ulla eſt alia ejus, quod bibunt, tranſpiratio. Itaque potus inſatiabili auiditate, humoris inundatione, uentris diſtentione, repente ac penitus diſrupti ſunt.

DE RENVM AFfectibus.

Caput III.

REnes ſubſtantia glandulas, quas Græci Adenas uocant, referunt: colore autem rubidiores ſunt, quale eſt jecur potius, quàm mammæ, aut teſtes. Nam & hi adenes ſunt, uerùm albiores. Figura teſtibus ſimiles, lati magis ſunt, juxta & ſetorti. Sinus habent exiguos ad lotium excolandum cribrorum inſtar foraminibus peruios. Ex utroque neruoſi canaliculi tanquam fiſtulæ expullulant, qui in ueſicæ terga utrinque ſeſe inſerunt. Æqualis eſt autem lotij à renibus in ueſicam uia. Hujuſce uiæ multi atque uarij affectus renes, prædictoſque meatus malè habent: aliqui acuti ſanguinis profluuio, & febribus, & inflammationibus jugulates; hi uerò ſunt, quotquot ego enumeraui: aliqui diuturni hominē colliquatione diſſoluentes, haud lethales quidem

quidem, ſed inſanabiles, & unà cum ægroto commorientes: diuturni itaq; ſunt abſceſſus, ulcera, calculorũ exortus, hæmorrhoides uocatæ. Vlcera quidem hominis ex abſceſſu facta omnia planè diuturniſſima ſunt, atque ægrè ſanationem recipientia. Calculorum uerò diuturna eſt *creatio*, cum dolore obſtructiones: haud enim facilimus eſt exitus. Adhæc difficilis eſt & lotij ſuppreſſio. At ſi multi ſint, & exigui calculi, ſeſe mutuò impedientes, remorantur: *ſi magnus unus locorum anguſtijs inhæreſcat, & in utroque rene hæc fiant*, intercluſa urina, diſtentisque locis, paucis diebus ſuperſtites ægri moriuntur. Rectè ſanè natura renum uentrem oblongum, & urinæ canalibus magnitudine æqualem fabricauit, exiguis quidem calculis ampliorem, quò ſuperius concretus calculus expeditiſſimum in ueſicam iter inueniat, atque ideo lapilli oblongi generantur. Plærunque enim propè urinæ fiſtulas id genus lapilli concreſcunt: & quotquot eo loco fiunt, inæqualis craſſitudinis ſunt. Priori in parte ob canalium anguſtiã gracileſcunt, poſteriori autem craſſiores fiunt: quoniam renes deorſum uergunt. In ſolis autem renibus oriuntur, hisque igneo calore feruentibus. Neque enim ſedem in fiſtulis urinæ calculi obtinent, ſed arenulæ cum lotio per eas fiſtulas inferius delabuntur, quæ & indicia & materia hujuſce affectus ſunt. Quòd ſi aliquando grandior effectus lapis concauo renis inhæſerit, tunc dolores lũborum circa muſculos, quos Pſoas Græci appellant, excitantur, & ad medias uſque coſtas perueniunt. Multis ſanè dolor iſte, perinde ac ſi morbi lateralis eſſet, impoſuit; præterea grauitas adeſt coxendicis: dorſum

πυρετῶσι, καὶ φλεγμονῇσι κλείνονται, ὁκόσα μοι λέλεκται. Τὰ δὲ χρόνια τηκεδόνι λύονται τὸν ἄνθρωπον, ἀνώλεθρα μὲν, ἀναλθέα δὲ καὶ ξυναποθνήσκοντα. χρόνια * οὖν, ἀποστάσιες, ἕλκεα, λίθων γέννα, αἱμορροΐδες. ἕλκεα μὲν δὴ ἐξ ἀποστάσιος, μήκιστα καὶ δυσαλθέα πάντα ἐξ ἀνθρώπου. τῶν λίθων δὲ χρονίη μὲν ἡ γέννα. ὀδυνώδεες σφλιμώσιες. ἀναγκαίη δὲ ῥήξιος ἡ διέξοδος. χαλεπὴ δὲ οἱ πρὸς τοῖσι καὶ ἡ τῶν ὀχέων ἐπίσχεσις. ἀλλ' εἰ εἰσὶ πολλοὶ σμικροὶ, ἀλληλοχίῃ μίμνουσι. * ἢν δὲ εἷς μέγας ἐμφραχθῇ, καὶ ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν νεφροῖν ξυμβῇ τάδε, ἐς ὀχέων σχέσιν, καὶ διάτασιν, ὀλιγήμεροι θνήσκουσι. εὖτε μὲν τι ἡ φύσις ἐπιμήκεα καὶ ἰσομεγέθεα τοῖσι ὀχετῆσι τὸν κοιλίην τῶν νεφρῶν ξεύξασα, σμικροῖς ἄγγεα μέζονα. ὅκως ἂν ἦν ἄνω συσῇ λίθος, ῥῆξιν ὁδὸν ἵην ἐς κύστιν ἴσχῃ. διὰ τόδε καὶ ἐπιμήκεες οἱ λίθοι γίγνονται. πρὸς μὲν τοῖσι ὀχετῆσι τὰ πολλὰ πήγνυται. καὶ ὁκόσοι τῇδε ἐς πάχος ἄνισοι, λεπτοὶ μὲν ἔασι τὰ πρόσω, διὰ τοὺς ὀχετῆας στενοτέρους ἐόντας. παχέες δὲ, διὰ τὸ τοὺς νεφροὺς κάτω ῥέειν. ἐγγίγνονται δὲ τοῖσι νεφροῖσι μοῦνον. ἀλλὰ τοῖσι διαπύροισι. ὀδὲ ἔδρην μὲν ἐν τοῖσι ὀχετῆσι, ὐκ ἴσχουσι οἱ λίθοι, ἀλλὰ τὰ ψαμμία σὺν τοῖσι ὀχετῆσι, κάτω διαπλέει. τάπερ καὶ σπληνία καὶ ὕλη ἐκ πάθεος γίγνεται. ἢν δὲ ἐμφραχθῇ κοτὲ τῇ κοιλίῃ μέζων τελεθὼν, πόνοι τῆς ὀσφύος ἀμφὶ τὰς ψόας μέσφι τῶν μέσων πλευρέων. πολλοῖσι γοῦν ἀπάτη πόνου, ὡς ἀπὸ πλευρίτιδος. βάρος ἰσχίου κατὰ

©BIUM

ῥάχιν δυσκαμπέες, ξυνεῦσαι χαλεπῶς. ἐπῳδυνοι σφόφοι, βαρέες, ἀνέκλισοι. τὸ γὰρ ἑλικοειδὲς ἕτερον. λεπτὴ καὶ πλημμύρη τὸ οὖρον καὶ διαβάσιες, προθυμίη ἀπουρήσιος, ὅκωσπερ ὠδίνων. φυσώδεες, ἀδιέξοδοι δὲ αἱ φύσαι, πυρετοὶ δακνώδεες, ἐπιξηρότι. αὐαλέη μὲν γλῶσσα, ξηρὴ δ' οἱ κοιλίη. ἰσχνοί, ἀπόσιτοι. κἠν προσαίρωνται, ἔτε πέψαι, ἔτε ἀναλαβεῖν * ῥηϊδίως. ῥηϊδίοι. λεπτὴ δ' ἐς τὴν οὐρήτρην ὁ λίθος ἐμπέσῃ, βρασμὸς ὡς ἀπὸ ῥίγεος, αἴσθησις ξὺν λίθῳ ὁδοιπορέοντος ξυνῷ ὁμοιαίῳ, κἠν ἐς τὴν κύστιν ἐμπέσῃ) οὔρεων * ἄλλις. ἄλλις ὑπαποδέων ἔκχυσις, κοιλίης ἔξοδοι, φύσαι, φυσώδεες, στομάχου κατάσασις, ἐρεύξιες, ἀνάπαυσις τῶν προτέρων κακῶν. προστεχύθη ποτὲ καὶ πρὸς τῷ οὔρεων αἷμα, ἀναδοχῇ δ' (πόρου. ἀγωνίη δ' ἡ δευτέρη ξὺν λίθῳ, ἢ διὰ ξὺν) καυλοῦ διέξοδος. ἢν γὰρ μέζων τὸ * οὐρήθρης ἔῃ, * ἐνίσχει) πολλὸν χρόνον, καὶ πλημμυρεῖ ἡ κύστις, καὶ ἰσχυρίην νοῦν ἐπαλγέσσει. ξὺν γὰρ τῇδε καὶ ἀρηταὶ πίμπρανται. χαλεπωτάτη δ' ἡ τῶν σκολιῶν ἔξοδος. καὶ γὰρ ἀγκυροειδέας ὤπωπα, καὶ ἐπὶ τοῖς πόροις ἐπιπωρώσιας. ἐπιμήκεες δ' οἱ πολλοὶ διαπλασσόμενοι ὑπὸ τοῦ τῶν πόρων ἴξιος. χροιὴ δ' ἄλλοι μὲν λευκοί, ἀργιλώδεες, οἱ πολλοὶ παιδίοισι. ἄλλοι δ' ξανθοί, κροκοειδέες, γέρουσι δ' οἷσι περ καὶ ἐν νεφροῖσι οἱ λίθοι ξυνήθεες. ἐν κύστι γὰρ, παιδίοισι μᾶλλον. θλιβαὶ δ' αἱ αἰτίαι τοῦ πήξιος. γέρουσι μὲν τὸ σῶμα ψυχρὸν, παχὺ τὸ αἷμα. ψυχρὸν δὲ, τὰ πάθεα θᾶσσον πήγνυσι. τέκμαρ δὲ, τῷ ὑδάτων τῶν θερμῶν φύσει αἱ

ægrè incuruatur: difficulter annuunt: tormina dolores inferunt grauia, perseuerantia: inteſtinum enim ſinuoſum eſt, cumque exundat urina, & diſtentiones increſcunt, ad mejendum, ut in parturiginibus, proritantur: flatuoſi ſunt, ſed flatus excerni nequeunt, febres adſunt mordaces, præaridæ, ſquallida quidem lingua, ſicca uerò eſt aluus, macre ſunt, à cibo abhorrent: quòd ſi quid aſſumant, neque concoquere, neque diſtribuere facilè poſſunt. Sin autem in lotij canaliculum lapis inciderit, concuſſio corporis fit, ut in rigore, calculi progreſſus ſentitur, communi ſimul uiolento. Quod ſi in ueſicam delapſus fuerit, lotium aquoſum uberius effunditur: aluus deijcit: flatus inde exhalant: extentus ſtomachus eſt: ructus eduntur: à prioribus malis quies datur. Interdum quoque ulcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porrò calamitas eſt, cùm per colem calculus tranſmittitur. Nam ſi amplior ſit, quam urinæ iter (Græci urethram uocant) capere poſſit; in eo multum temporis hæſitat, atque ueſica multitudine urinæ completur: tumque ejus majore cum dolore ſuppreſſio fit. Nam cum ueſica & canales urereres uocati ueluti incenduntur. Ægerrimè autem tortuoſi calculi exeunt: quoſdam enim & hamatos uidi, in meatibusque adnatas quaſdam calloſas duritias. Plerunque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurantur. At colore nonnulli albicant, argillam referentes, talesque ſæpius in pueris generantur: alij flaui ſunt inſtar croci, hi uerò in ſenibus reperiuntur, quibus & in renibus creari ſolent: crebrius enim pueris in ueſica lapilli oboriuntur. Concretionis autem cauſæ geminæ ſunt. In ſenibus frigidum corpus, & craſſus ſanguis. Frigidum uerò craſſas materias celerius cogit: indicio ſunt aquarum natura calida-

©BIUM

calidarum fontes. Hæ nanque refrigeratæ in tophaceum lapidem condenſantur. At in pueris multum à ſanguine limum elixatum generandi calculi ueluti ſedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis eſt affectio. Cæterum nonnulli ſunt, qui per quoſdam circuitus ſanguinem mejunt, hujusmodi affectus hæmorrhoidum profluuio ſimilis eſt, ſimilis eſt quoque corporis conſtitutio. Nam ualde palleſcunt, torpent, ignaui ſunt, cibum faſtidiunt, cruditate laborant: & cum excretus eſt ſanguis, languidi fiunt, membra reſoluuntur, caput uerò leuius & agilius redditur. At ſi per circuitum nihil ſanguinis effluxerit, capitis dolore uexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obuerſantur, uertiginem patiuntur. Inde alij infiniti in comitialem morbum incidunt, tumidi, ueluti caligine perfuſi, aquam intercutem patientibus ſimiles: alij morbo atræ bilis, aut neruorum reſolutione tentantur. Nam ex conſueti profluuij ſanguinis retentione huiusmodi mala proueniunt. Siquidem à renibus defluat ſanguis mundus, lotio non permixtus, plærunque tamen cum ueſicæ urina *circumfuſus* emanat. Nonnunquam & ex renum *diſruptione* ſanguis fertur multus collectim. Verum cogitur, & in grumos denſatur: utque in ſanguine extra corpus effuſo fieri aſſolet, interdum utique & in ueſica congelatur: quando atrociter urina ſupprimitur. Ruptionem uerò ulcera diuturna, atque uix ſanabilia ſequuntur. Indicia ſunt ramentum, aut membranula araneæ inſtar rubida egrediens, aut pus album mejendo profuſum, modo purum & ſincerum, modo cum urina permixtum. Ab iiſdem & abſceſſus dignoſcendi ſunt, ſi ueſperi febres acceſſerint & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At ſi ruptus fuerit, grumi purulenti carnisque formam

πηγαί. ἀπὸ ψυχθέντα γὰρ, εἰς πωρωειδέα λίθον πήγνυται. παισὶ δὲ πολλοὶ ἐκ τοῦ αἵματος τὸ ἰλυῶδες ἐψηθέν, γένεσιν ὅκως πυρὶ τὴν ἕδραν ἔχει. λίθων μὲν οὖν ἀμφὶ γένεσις τοιήδε πάθη. μελεξελέροισι δὲ ἐν περιόδοισι ἀρέεσι αἷμα, τοῖσι ἀπὸ αἱμορροίδων ἰκέλη ἥδε ἐξυμφορή. ὁμοίη γὰρ ἡ τοῦ σκήνεος * ξύμμιξις. κατάστασις, ἔξωχροι, νωθροὶ, ἄπεπτοι, ἀπόσιτοι, ἄπεπτοι. κὴν μὲν ἐκκριθῇ, ἔκλυτοι, πάρεσι τὰ μέλεα. κεφαλὴ δὲ κοὐφοτέρη γε ἀφρότερον. ἢν δὲ ἐς τὴν φλέβα μηδὲν ἐκρυῇ, κεφαλαλγέες, ἀμαυροὶ τὰς ὄψιας, σκοτώδεες, ἀμφιδινεύμενοι. ἐνθεῦτεν ἐπιληπτοὶ μυρίοι ἄλλοι οἰδαλέοι, ἀπαχλυούμενοι, ὑδρωπιώδεες. ἄλλοι δὲ μελαγχολώδεες, ἢ φθαλμύτεροι. ἐπιχέεσθαι γὰρ αἱμορροΐσι ξυνήθεος, ἀπὸ τοιαῦτα δὲ. ἢν μὲν οὖν ἀπὸ νεφρῶν ἐκρέῃ τὸ αἷμα καθαρὸν, ἀμιγὲς ἔρεσι, τὰ πολλὰ ἐκρέει ἀπὸ κύστεος τῶν οὐρέων τὸ αἷμα. φέρεται δέ κοτε, καὶ ἀπὸ ῥήξεος τῶν νεφρῶν πολὺ ἀθρόον. ἀτὰρ ἡ μὲν πάγον ἴσχει, καὶ γίγνονται θρόμβοι ὡς ἔξω χυθέν. ἐπάγη κοτὲ καὶ ἐν κύστει. εὖτε ἰσχερὴ γίγνεται θλιβή. ἐπὶ δὲ τῇ ῥαγῇ ἕλκεα συμβαίνει χρόνια καὶ δυσαλθέα. τέκμαρ δὲ ἐυελκὴς, ἢ ὑμῆνιον. εὖτε ἀράχνιον ἐρυθρὸν ἐκκριθέν, ἢ πύον λευκὸν ἐρηθὲν, ἄλλοτε μὲν καθαρὸν, ἀμιγὲς, ἄλλοτε δὲ ἔρεσιν ξυμμεμιγμένον. τοῖσδε χρὴ καὶ ἀποσάσιας διαγινώσκειν, ἢν πρόσγενων. πυρετοὶ ἐς ἑσπέρην ῥίγεα. πόνοι ἀμφὶ τὰ ὀσφύν. κνησμοί. ἢν δὲ ἐκραγῇ, θρόμβοι * πωώδεες, σαρκοει- * πωώδης.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 121 sur 482

©BIUM

σαρκοειδέες, ἀτὰρ ἡ ὑγλώσσης πύου ἀπόσασις. τὰ ὑγέλκεα, δακνώδεα, ἄλλοτε μὲν καθαιρόμενα, ἄλλοτε ὑγρώδη. οὖλα. δηλοῖ ὑγὲ τὸ πύον. ἀτὰρ ἡ ὑγ ἔρεα κάκοδμα, *ἢ ἄνοδμα. ἔαρ μὲν οὖν αἱμορραγίας πληθὴ ἀποσάσιας. χειμὼν ὑγὴ φθινόπωρον, λίθους. ἢν ὑγὲ τοῖσι λίθοισι ἕλκεα γένηται, ἀναλθέες μὲν αἱ νέοσοι, ταχεῖα τηκεδὼν ἡ θάνατος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ἘΝ ΚΥΣΕΙ.

Κεφάλ. δ.

Τῶν ἐν τῇ κύσει νούσων οὐδεὶν εὐηθες. τὰ μὲν ὀξέα φλεγμασίῃ ἡ τρώμασι, σπασμῷ καὶ πυρετοῖσι ὀξέσι λείνουσα. ἕλκος ὑγὴ ἀποστάσιες, ἢ παραλυσις, ἢ λίθος μέγας μὲν, ἀναλθὴς δὲ. ὅτε γὰρ θρύπλεται, ἢ πόσει, ἢ φαρμάκῳ, * ἢ ἀμφὶ θρύπτοισι, ὅτε ἀσινέως τέμνει. χρὴ γὰρ καὶ τὰ λεπτὰ τῆς κύσιος ξυνταμνειν. τὸ δὲ αὐτῆμαρ ἔκτεινε, ἢ ὀλίγαις ἡμέρῃσι σπασμοῖσι ἡ πυρετοῖσι θνήσκουσι. ἢν ὑγὲ μὴ τάμῃ, εἰς οὐρέων ἔκστασιν, ἡ πόνοισι, ἡ πυρετοῖσι, ἢ * τηκεδόσι συνέχει ἄνθρωπος. ἢν ὑγὲ μὴ κάρτα μέγας ὁ λίθος ἔῃ, ἔκστασις μὲν * ὕρεων ξυνέχεσθαι. ἐς γὰρ τὴν αὐχένα ῥηϊδίως ἐμπίπτων ἀποφράσσει οὖρων ἔξοδον. τάμνειν ὑγὲ εἰ μὴ τῷ μεζόνων ἀσφαλέστερον. ἀλλὰ τέμνει κύσις, κἢν τις τὸν ἔκθανάτου κίνδυνον ἐκφύγῃ, ῥοιάδος γίγνεται οἱ πάθος. κἢν ἀκίνδυνον ἔῃ, ἀλλ' οὐ φορητὸν ἐλευθέροισι ἀέννασον ὑπρέειν οὖρον, κἢν βαδίζῃ, * κἢν εὕδῃ, ἀτερπὲς ὑγὲ βαδίζῃ. οἱ δὲ καρτα

repræsentantes ejiciuntur: quin etiam & albida sanies excernitur. Vlcera uerò mordacia sunt, modo repurgata, modo sordentia: id pus manifestat: urina quoque aut solida, aut nihil olens. Ver sanguinis profluuia & abscessus parit: hyems autem, autumnusque calculos. Quòd si à calculis ulcera facta sint, insanabiles inde morbi nascuntur, cita colliquatio, morsque adueniunt.

DE VESICÆ AFfectibus.

Caput IV.

VEsicæ morborum nullus placidus est. Quippe acuti inflammatione, uulneribus, conuulsione, febribusque acutis interficiunt. Vlcus uerò & abscessus, aut resolutio, aut lapis magnus tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur, neque præter noxam exciditur. Opus enim est & tenues uesicæ partes simul cædere. Id uerò aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus conuulsionibus, febribusque consumit. Nisi excidatur autem præter urinæ conclusionem doloribus, febribusque, aut liquationibus homo contabescit. Sin haud ita magnus sit calculus, frequentius lotium cohibetur. Nam facilè in cerui-cem delapsus lotij transitum obstruit. Securius autem quàm grandiores exciditur, sed uesica quoque necessariò sauciatur, cumque mortis periculum euaserint, in fistulam Græci Rhœada uocant, prolabuntur. Quod licet periculo uacet, ingenuis tamen hominibus non est tolerandum, perpetuum sc. urinæ profluuium, siue quis ambulet, siue dormiat, ambulantibus uerò maximè injucundum. Valde parui

©BIUM

parui autem plerunque citra noxam exciduntur. Quod si uesicæ inhæserit calculus, ex colliquationibus patefiet; sed neque dolorum, neque grauitatis expertes sunt, licet urinam expeditè reddant; sin minus, & urinæ difficultas accedet. Omnes uerò calculos ex fabulosis urinæ subsidentijs deprehendes: & quòd istis uirilia sæpius arriguntur. Quando enim mejunt, subestque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum uesica exemturi. Anus quoque uitij particeps redditur pruritu laborans. Prominet uerò & rectum intestinum ui, contentionibus, imaginatione perinde, ac si jam lapis excernatur. Ambo enim inter se copulantur anus & uesica: quorum uno affecto, & alterum afficiatur necesse est. Propterea inflammato podice urinæ exitus clauditur: & uesica exacerbata sedes non dejcit, licet aluus admodum sicca non sit. Tales utique sunt ex calculis labores. At sanguinis effluuium tametsi non admodum citò enecet, tempore tamen procedente infinitos jugulauit. Ab eo uerò grumi creantur, lotij suppressio, & matura mors non secus, atque à calculis fieri compertum est. Quamuis enim sanguis tenuis flauusque est, neque ualde crassus, neque concretus: uesica tamen longo tempore congregat, ac eadem calefaciens & elixans cogit conspissatque, atque ita grumus efficitur, & urinæ intercluſio, quam Græci Ischuriam uocant, inferendæ morti potentissima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida, & ab his delirantes moriuntur. Sin autem à uulnere dolor excitetur, uulnus utiq; mortiferum est: ulcus uerò & si non protinus interficit, febribus tamē, aut

σμικροὶ τὰ πολλὰ τάμνον᾽ ἀσινέως. ὧν᾽ ξυμπεφύκῃ τῇ κύστει λίθος, διάδηλος μὲν τῇσι *μελεδώνεσι, †ἄλγος δὲ ἀσινεῖς πόνοισι καὶ βάρεϊ, κἢν ἀν᾽ ἢ δυσερείης ἄτερ. ὧν᾽ μὴ, κ᾽ δυσερέει. ξύμπαντας δ᾽ τοὺς λίθους διαγνοίης ἀν᾽ τῇσι τῷ ψαμμίων ἐν τοῖσι ἔρεισι ἐοῦσ᾽ ἀσεσι. ἄλγος δ᾽ πρόκοποι τὰ αἰδοῖα γίγνον᾽. εὖτε γὰρ ἀπερέεσι, κἢν ὕπεστι κ᾽ ὁ λίθος ὀδυνέονται, καὶ ἀμφαφόωσι, κ᾽ ἕλκεσι τὰ αἰδοῖα, ὅκως τὸν λίθον ξὺν τῇ κύστι ἐξαιρεύμενοι. ξυμπαθοῖ᾽ δ᾽ κ᾽ ἕδρη κνησμώδης γινομένη. ὡσαύτως δὲ κ᾽ ἄρχος βίη κ᾽ ἐν τῇσι φαυλοσίη. ἐκκρίνει δὲ ὡς δηθὲν ξ᾽ λίθος. ἀμφὼ γὰρ συγκέεσθαι ἀλλήλοισι ἕδρη τε κ᾽ κύστις. ὧν᾽ ἑκατέρου διὰ τοῦδε κ᾽ ἐπιφλεγμασίη ἀρχῇ, ἰσχουρέει κύστις, κ᾽ ἔστι τῇσι τ᾽ κύστι ἀκίσι δ᾽ *δίκαι ἕδρη, κἢν μὴ ἔστι ξηρὸς ἡ γαστὴρ ἐῇ. τοῖα μὲν ἄλγεα τὰ λίθων. αἱμορραγίη δ᾽ κἢν μὴ κάρτα ἐξέως κλέπτῃ, χρόνῳ δ᾽ ἐξείλυσε μυρίους. οἱ δ᾽ ἀπ᾽ αὐτέης θρόμβοι, ἰσχουρίη, ὀξέες ὄλεθροι, ὁκώσπερ οἱ λίθοι. κ᾽ γὰρ *ὧν᾽ τὸ αἷμα λεπτόν τε κ᾽ ξανθὸν καὶ μὴ παγχυὴ ἦ εὐπαγὲς, ἀλλ᾽ ἡ κύστις ἐς πολλὸν ἀλίζει χρόνον, κ᾽ ἥδε θερμαίνουσα κ᾽ ἑψῶσα πήγνυει. καὶ ὧδ᾽ γίγνεται θρόμβος. ἰσχουρίη μὲν οὖν δυνατωτάτη κτεῖναι. ἐπιγίγνεται δὲ τουτέοισι ἄλγος ὀξύ, πῦρ θρῖμυ, γλῶσσα ξηρὴ, καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἐξάφορα θνήσκουσι. ὧν᾽ δὲ ἐπὶ τρώμασι ἄλγος ἐκφανῇ, τρῶμα μὲν *ὀλέθριον. τὸ δὲ ἕλκος κ᾽ ἂν μὴ ἀρχῇθεν κτείνῃ, πυρετοῖς ἢ φλεγμονῇ ἀνήκεστον γίγνεται

† μελεδώνεσιν ἄκος μελεδώνεσι.

* λίθοισι

* ὀλεθρ.

©BIUM

νεῦ) λεπτὴ μὲν τὸ πάχος κύστις. νεῦρον δὲ ὡς τὸ φυλλῶ. τὰ περ οὐδὲ σαρκῶται ὅτε ῥηϊδίως ἐπουλοῦται). ποτὴ γὰρ τὸ ὄργυ χολῶδες, δριμὺ, δακνῶδες τὸ ἕλκεος, ἡ ξυνὴ διαίτα. ἡ δὲ ἐν μὲν τῇσι πληρώσεσι διαλείβει). ἐν δὲ κενωθῇ, ξυνίζει. πάσχει οὖν ἄρθρα πάθεϊ ἐν ἐκτάσει τε καὶ κάμψι. ἄρθρῳ δὲ καὶ ἐναλθὲς ἕλκος ὀδύνει. ἢ * ἔμπυος δὲ ἐξ ἀποστάσιος γίγνεται. κύστις σημήια, τάπερ ἐπ' ἄλλοισι μὲν * ἐπὶ φλέγμασι. εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ πυρετοῖσι καὶ ῥίγεσι ἡ ἀπόστασις, κίνδυνοι δὲ οἱ αὐτοί. πύον δὲ ἀλλ' εἰς παχὺ, λευκὸν, ἀκακόδμον ἐκδιδοῖ, εὐήθεα τὰ ἀπὸ τῶνδε ἕλκεα. λεῖα δὲ ἐπανέμηται, τευγώδεα, μυξοποιὰ, κακόδμα ἀρέεσι. τῶν τοιῶνδε ἀβρωδύνει θάνατος. δακνώδεα μὲν τὰ ἕρπ. ὀδυνηρὰ δὲ ἡ τροφὴ αὐτῶν, διαίσσει δὲ ἡ ὀδύνη μέσφι ἄκρων τοῦ καυλοῦ. ἐλάσσει δὲ αὐτέοις πάντα καὶ τἀναντία, καὶ πλησμονὴ καὶ κένωσις, καὶ ἀργίη καὶ κίνησις, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀλοιφὴ, καὶ τροφὴ καὶ ἀτροφίη, καὶ γλυκέα καὶ ὀξέα. ἄλλων ἄλλα μὲν ὠφελεύντων. ἄλλα δὲ ἐλαττόντων εἰς ἓν συμβῆναι μὴ δυναμένων.

ἔμπυος.

φλεγμασι.

ΠΕΡΙ ΓΟΝΟΡΡΟΙΑΣ.

Κεφάλ. ε.

Ἀνώλεθρον μὲν ἡ γονόρροια, ἀτερπὲς δὲ καὶ ἀηδὲς μέσφι ἀκοῆς. ἢν γὰρ ἀκράσιη καὶ πάρεσις τὰ ὑγρὰ ἴσχῃ καὶ γόνιμα μέρεα ὅκως διὰ ψυχεῶν ῥέει ἡ ῥοὴ, ἀδὲ ἔστιν ἔχειν ἐστὶ αὐτέλεω ἀδὲ ἐν ὕπνοισι. ἀλλὰ γὰρ ἤλθε ἔνδηλη, ἤντε ἐγρηγορέῃ, ἀνεπίσχετος ἡ φορὴ, ἀναίδητος δὲ ἡ * ῥοὴ τοῦ γόνου.

ῥοὴ. τὸ γεῦν.

inflammatione insanabile redditur. Tenuis quidem est crassitudine uesica, neruus autem substantia. Quocirca neque carnem contrahit, neque facilè ad cicatricem ducitur. Accedit & urina biliosa, acris, mordax ulceris, communis uictus. Vesica enim cum repletur, distenditur: cum inanis est, subsidit. In extensione igitur & contractione eundem, quem & articulus, affectum patitur. In articulo uerò nullum ulcus bene sanescit; suppurationem autem ex abscessu contrahit. Vesicæ signa eadem sunt, quæ & in alijs membris inflammatis. Nam etsi febribus rigoribusque succedat abscessus, eadem pericula impendent. Verum si pus crassum, album, non tetri odoris ejiciat; ab his orta ulcera benigna sunt. At si depascantur, fæculentam, mucidam, graueolentem urinam reddunt. Hujusmodi ægrotantibus non tarda mors aduenit. Mordax quidem urina est, & cum dolore est ejus emissio. Ad summum usque colem dolor peruenit. Ipsos utique omnia etiam contraria lædunt, & saturitas, & inanitio, & otium, & exercitatio, & lauatio, & illuuies, & saturitas, & jejunitas, & dulcia & acida: cum alia alios lædant, alios juuent, in unum autem conuenire non possint.

DE SEMINIS profluuio.

Caput V.

MOrtis quidem periculo uacat Genituræ profluuium, injucundum tamen est, & uel auditu insuaue. Nam si intemperies & resolutio humida occupat, genitaliaque membra (ut à frigidis contingere solet,) profluit semen: neque ipsum uel in somnis cohibere possumus. Verum seu quis dormiat, seu uigilet, continens profusio est, *neque genituræ fluor sensu percipi-*

©BIUM

peràpitur. Ægrotant quoque & tali morbo mulieres, ſed partibus illis prurientibus, & cum uoluptate nonnullis genitura profunditur: quin etiam uirilem coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidumque eſt, ſine colore, infœcundum. Quî enim genitale ſemen refrigerata natura emiſerit? Quòd ſi juuenes hoc uitio laborent, omnes ſenilem corporis habitum induant neceſſe eſt: quippe qui ſegnes fiant, reſoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurui, ignaui, pallentes, albidi, effœminati, à cibis abhorrentes, frigidi, membris graues & ſtupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remiſſi & languidi. Multis ſanè id genus ægrotatio ad neruorum reſolutionem (paralyſim Græci uocant) uiam ſtrauit. Quomodo enim neruorum facultas non afficiatur, cùm natura ad uitæ generationem faciens refrigerata ſit? Atqui & genitura uitalitatem impartiens nos uiros efficit, calidos, articulatos, hirſutos, uocales, animoſos, ad intelligendum operandumque ualentes: id uiri teſtantur. Contrà uerò quibus non ineſt uitalis genitura, rugoſi ſunt, debiles, acutæ uocis, glabri, imberbes, effœminati: eunuchi id manifeſtant. Si quis autem uir & ſeminis profundendi abſtinens fuerit, robuſtus eſt, audax, neque uel feras expaueſcens: teſtimonio ſunt ex athletis temperantes. Nam & illi, qui natura quibusdam præſtant, ob intemperantiam deterioribus multò pejores fiunt: contrà natura deteriores ex temperantia præſtantioribus longè meliores euadunt. Neque ſanè ab alio quopiam, quàm à genitura robuſtum animal generatur. Vitalis itaque genitura ad ſanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirificè confert. A Satyriaſi in ſeminis profluuium corporis ſtatus deuoluitur.

γίγνε). νοσέουσι ὴ καὶ γυναῖκες τὰ αὐτὰ τοῦτο νοῦσον, ἀλλ' ἐπὶ κνησμοῖσι τῶν μορίων καὶ ἡδονῇ πεοχέε) πῃσι ἡ θορή. ἀτὰρ καὶ ἐς ἄνδρας ὁμιλίῃ ἀναισχύντῳ, ἄνδρες ὴ δ' ὅλως *ὀδ' ἄξον). τὸ ὴ ῥέον ὑγρὸν λεπτὸν, ψυχρὸν, ἄχρων ἄγονον. πῶς γὰρ ζωογόνον ἐκπέμψαι σπέρμα ψυχρὴ οὖσα ἡ φύσις. ἢν ὴ νέοι πάσχωσι, γηραλέης χρὴ γενέσθαι πάντας τὴν ἕξιν, νωθρώδεας, σκλύτους, ἀψύχους, ὀκνέοντας, κωφοὺς, ἀθενέας, ῥικνοὺς, ἀπῃλέας, ἐπώχρους λιθικοὺς, γυναικώδεας, *ἀποσίτους, ψυχροὺς, μελέων βάρεα, ὴ *νάρκας σκελέων, ἀκρατέας, ὴ ἐς πάντα παρέντας. ἥδε ἡ νοῦσος ὁδὸς ἐς παράλυσιν πολλοῖσι γίγνε). πῶς γὰρ οὐκ ἂν τῶν νεύρων ἥδε ἡ δύναμις πάθοι τ' ἐς ζωῆς γένεσιν φύσιος ἀπεψυγμένης. ὴ ἡμέας ἄνδρας ποιέει ζωοῦσα ἡ γονὴ θέρμους, σφαιρώδεας, λασίους, εὐφώνους, εὐθύμους, κραταιοὺς νοῆσαί τε ῥέξαι. δηλοῦσι οἱ ἄνδρες. οἷσι γὰρ ἔνεστι ζωοῦσα ἡ θορὴ, ῥικνοὶ, ἀθενέες, ὀξύφωνοι, ἄτριχες, ἀγένειοι, γυναικώδεις. δηλοῦσι οἱ εὐνοῦχοι. ἢν δέ τις ἀνὴρ ὴ ἐγκρατὴς ἔῃ τῆς θορῆς, κραταιὸς, εὔθυμος, *ἀλκῆς μέτοχος θηρίων. τεκμαίρονται δ' ἀθλητέων οἱ σώφρονες. ὴ γὰρ ὴ οἱ φύσει πίνων *κρείσσονες ὑπ' ἀκρασίης πολλὸν τῶν χειρόνων γίγνονται χερείονες. πολλὸν γὰρ οἱ φύσει χερείους ὧν *ἐγκρατίης γίγνονται *κρεσσόνων κρέσσονες. ἀτὰρ δὲ ζῷον ἐξ ἀλλοίου γίγνε) κραταιὸν, ἢ θορῆς. μέγα δὲ ὴ ἐς ὑγίην, ὴ ἐς ἀλκὴν, ὴ ἐς *ἀψυχίην, ὴ ἐς γένεσιν ζωοῦσα ἡ θωρή. ἀπὸ σαπρίσεως ἐς *γονορροίης ἀπόσκηψιν ἡ κατάστασις.

Περὶ

*ἀδιεξίτως.
*ἀποσίτους. ψυχροὺς.
*νάρκας σκελέων ἀκρατέας. & εἰς πάντα παρέντας.
*ἀλκῆς.
*κρείσσονες
*ἐγκρατείης.
*κρέσσονα μὲν οὖν κρείσσ. ἄκρως. κρείσσον μᾶλλ.
*ἀψυχίην.
*γονορροίης.

©BIUM

ΠΕΡΙ ΣΤΟΜΑΧΙΚΩΝ

DE STOMACHI affectibus

Κεφάλ. ς.

Caput VI.

Στόμαχος ἡδονῆς καὶ ἀηδίης ἡγεμών. καρδίης καίριον γειτόνημα ἐς τόνον καὶ θυμόν, ἢ ἀθυμίλω, τ' ψυχῆς συμπαθείη. ἤδε στομάχε πρώτισα δύναμις. ἰάδε μὲν οὖν μοι ἄλλη λέλεκται. ἀποδέκοι ἡδονῆς μὲν, εὐπεψίη, εὐσαρκίη, εὐχροίη τ' σώματος, ἀηδίης δὲ τ' ἐναντία, κοιλίη ἀθυμίη μὴ ἔχων τροφλω. μελαγχολώδεσι δὲ καὶ ποσιπίπτ: ἢν οὖν ὀδενοσέη, μίσος καὶ ἀποστροφὴ τῶν γευμάτων, ἐκ* λω προσαίρων) μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀθέλα *μὲν ἢ τὰ σιτία. ἀναπεμπάζονται *δ' ἐναυπίη, ἢ ἀπορίη, ἢ πλάδω, ἢ καρδιαλγίη. καὶ σιαλοχόοι δὲ, καὶ ἐμέτοι ἐνίοις. κἢν ὅμως τὸ σῶμα *τείρη, κἢν γαστὴρ μείνη κενεὴ τῶν δε, τὸν πόνον ῥᾴτερον φέρει τ' προσάρσιος. λω δὲ καὶ ὑπ' ἀνάγκης ποτὲ ἐς τλω ἐδωδλω ἴη, πολλὸν κάκιον. ὁδὲ πόνος τοῦ λιμοῦ ἐν τῷ σώματι *λελεῶσι ἀργός, καταπεῖν μέζων ὀδύνη. ἀτὰρ καὶ οὐχὶ προς μὲν τὰ οἰκεῖα τιῶσδε. ἐς δὲ τὰ ἀλλόκοτα χρησῶς. ἀλλαγὴ τῶν κατὰ *φύσιν ἐς τὸ ἔμπαλιν. ἀχθηδὼν ἐς πάντα, καὶ φυγὴ, καὶ μίσος σιτίων. ἅπι δὲ τοῖσι μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων χωρίοισιν, ἄλγος. πολὺ δὲ καὶ μέζον, λω προσφέρων) καὶ καταπίνωσι. ἄσπ, ἀπορίη, ὄψιες ἀμαυραὶ, ὠτων ἦχοι, βάρεα κεφαλῆς, νάρκη μελέων. καὶ λα γῆα λύον). παλμὸς, ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι, φαντασίη τ' ῥάχιος ἐς

Stomachus delectationis, triſtitiæque princeps eſt, *cordis uicinia ad tenorem, animiq; alacritatem ſiue abiectionem, ob animæ conſenſum plurimum ualet. Hæc prima eſt & præcipua ſtomachi facultas.* Hæc mihi alio loco dicta ſunt. *Voluptatem hæc pariunt*, bona concoctio, carnis conueniens incrementum, floridus corporis color. *Triſtitiam* uerò iſtorum contraria. Nonnunquam & animi abiectionem cum alimento caret, inducit, atra bile uexatur, cibum refugit. Cum itaque ſtomachus ægrotat; eſcas odit, & abominatur, non modò cum offeruntur, uerum etiam ſi non in conſpectum dentur, ſed eas memoria repetant, aut anxietate, aut madore ſtomachi, aut ejus oſtioli dolore perciti, & ſaliuam effundunt quidam, & uomitibus lancinantur, corpusque ſimul ab his uexatur. Quòd ſi uentriculus iſtorum uacuus eſt, dolorem, quàm cibi ſumtionem, facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimentum capiendum accedere cogitur, id multò pejus eſt. Labor quidem famis eſt, *in cibis ore conterendis angor: in deuorandis dolor maior adeſt.* Cæterùm non erga uſitata quidem ita ſe habet, erga aliena uerò optimè; ſed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata ſunt: & omnia grauatim ferè: fugaque adeſt, & odium alimentorum. In interſcapulis præterea dolor inhæret: ſed longè major ſi edant, deuorentque, faſtidiunt: animi pendent: uiſus hebetatur: aures ſonant: caput grauatur: membra torpent: crura, brachiaq; reſoluuntur: palpitant præcordia: dorſum imaginatur

uerſus

©BIUM

uersus crura moueri: aliàs alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu jaceant: quemadmodum à uentorum flatu harundines, aut arbores agitantur: pituitam frigidam, aquosam reijciunt. Quando uerò & in bilios redundat bilis, istorum oculi tenebris caligant; siticulosi non sunt, etsi à cibis sitire uidentur: uigilant; tardi sunt: dormitant, non uero tamen somno: ὑπνώδεες, qui sopore graui (Comam Græci appellant) occupantur, similia patiuntur, macie confecti, ualdè pallentes, debiles, resoluti, animæ deliquium patientes, animo consternati, meticulosi, quieti, repente tamen irascentes, ualdè melancholici. Nonnunquam enim in atram bilem, quam Melancholiam Græci nuncupant, id genus ægrotantes inciderunt. Talem utique stomacho impartiente animæ affectum esse oportet. Verùm homines compatibilium membrorum ignari, in quibus hæc grauissima uitia fiunt, stomachum esse causam opinantur. Magnum autem ad ea, quæ dico, probanda testimonium cordis contiguitas est, ubi omnium principatus collocatur. In medio enim pulmone cor sedet: horum autem medium stomachum conjungit: ambo uerò dorso inserta sunt. Propter hanc itaque cordis uiciniam & dolor ille excitatur, quem Cardialgiam Græci nominant, & resolutio, & morbi melancholici. Nempè morbi causæ & aliæ sunt plurimæ: præcipua uerò pus multum à uentre per stomachum effusum. Familiare est etiam, id uitium illis, qui tenui uictu, & duriore coacti sunt uti: quin etiam illis, qui, ut eruditantur, laborant, & ejus causa multa perferunt, quibus inest diuinæ scientiæ cupiditas: qui cibi parsimonia, & uigilijs macerantur: qui doctos sermones, & res graues meditantur: qui uictum pleniorem & uarium contemnunt: sed famem

τῷ σπλεεκινδυμῴης. ἄλλοτε ἄλλῃ τῇ λεκάπεισε φέρεσθ λοκέουσι, κὴν ἑστήκωσι, κὴν καθακέωνται. ὁκως ὑπὸ αὔρης ἀνέμων κάλαμοι, ἢ δένδρεα. φλέγμα ψυχρὸν, ὑδαρὲς ἀποβλύζουσι. ἐπὴν ᾖ χολὴ ἡ πικρὸ χολοισι, σκοτωδέες, ἀδιψοι. κὴν ἐπ ἐδέσμασι δίψην λοκέωσι, ἀγρυπνοι, νωθροι, * νυσαλέοι. ἀχύπνω * ἀτρεκέι. κωματωδέες, ὁμοιοπαθέες, ἰεγνοι, ἐξωχροι, ἀσθενέες, ἐκλυτικὰ ποδραυέες, ἄψυχοι, δειλοι, ἠσύχιοι. ἐξαπίνης δ' * ὀργίλοι. καρδιαλγολώδεες. κὴ γὰρ ἐξώκειλάν κοτες μελαγχολίῃ οἱ τοιοίδε. ταῦτα μὲν τὰ τῆς ψυχῆς ἕ σομάχε * ἐκδιδοῦσι, * εἰτε δεῖ τῷ παθεῖν. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀκ εἰδότες τὰ ξυμπαθέα μέρεα, ἐφ' οἷσι τὰ δεινὰ ταῦτα γίγνε, τὸν σομαχον αἰτιον * ἡγέον. μέγα δὲ πίστιν ὧν λέγω, ἡ ξυναφὴ τ καρδίης, ἔνθα πάντων ἡ ἀρχή. μέσον γὰρ ἐνίζει τῷ πνεύμονι ἡ καρδίη. ἡ δ' ἱστων μεσότης τὸν σόμαχον συνάπτει. ἄμφω δ' ὡσπερεὶ φύκασι τῇ ῥάχει. διὰ τόδε καὶ τῇσι τῷ καρδίην γειτόνημα, κὴ καρδιαλγίη, κὴ ἔκλυσις κὴ τὰ μελαγχολώδεα. αἰτίαι δ' τ νέσε, κὴ ἄλλαι μὲν μυρίαι, καιρίη δ', πύον συχνὸν, ἀπὸ κοιλίης διὰ σομάχε χυθέν * ξύνηθες δὲ κὴ τοῖς ἐπὶ τὸ ἀνάγκαις ἐκδεδιητημένοις λεπτὴ κὴ σκληροτέρη διαίτη. ἀτὰρ κὴ τοῖσιδὲς παιδεύειν πονεῦσι, καὶ ἐς τὸ δ' ἐπλήμοσι, οἵσι θείης μὲν μαθήσιος ποθὴ, * ὀλιγοσιτίη δὲ κὴ ἀγρυπνίη, κὴ μελεδώνη λόγων τε καὶ πρηγμάτων σοφῶν. οἵσι ὑπεροψίη μὲν διαίτης ἀθρῆς καὶ ποικίλης, λιμὸς δὲ

† δένδρεα.

* νυσαλέοι * ἀτρεκέι.

* ὀργίλοι.

* ἐκδιδοῦσι. * εἶναι.

* ἡγέον.

* ξυνήθεα.

* ὀλιγοσιτίη.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 127 sur 482

©BIUM

ὃ ἡ τροφὴ, καὶ ὕδωρ ποτὸν, καὶ ἐν ὕπνῳ ἀϋπνίη. οἷσι μαλθακὴ μὲν εὐνὴ ἀσεώς χαμαί. ἀμφίβλημα δ' εὐτελὲς, ἀμπεχόνη ἀραιὴ, τὸ δὲ τεῦδε κρέανος, ὁκοινὸς ἀήρ. πλοῦτος δ' ἐννοίης θείης, ἀφελείης τε χρῆσις. τάδε γὰρ αὐτέοισι ἀγαθὰ γίγνεται ἔρωτι παιδείης. καὶ εἰ προσαίρενται, εὐτελὲς μὲν σιτίον, ἐδὲ ἐς κόρον ἐδωδῆς, ἀλλ' ἐς ζωὴν μοῦνον. οὐκ ἐπ' οἴνῳ θώρηξις, ἀθυμηδίη. ἀρέμβος καὶ ἀφείδοι, ἀσωμάτων ἄσκησις, ἀδὲ σαρκῶν ἀφαίρεσις. τίνος γὰρ ἕκ' ἂν ἀπάγοι παιδοίης ἔρως. πατρίδος, τοκήων, κασιγνήτων ἑωυτοῦ μέσφι θανάτου. τοῖσδε οὖν πεπαιδευμένοις μὲν ἔσκηνεος, ἄχροοι, καὶ ἐν νεότητι γηραλέοι, καὶ ὑπ' ἐννοίης κοῦφοι. ψυχὴν δ' ἀμειδέες, ἀμήλιχοι, σωμάτων δ' κακοσπλίη. ταχὺς ὁ κόρος τοῦ ξυνήθεος, εὐτελέος καὶ ἑτοίμου τροφῆς, ἀπθείη δ' ποικίλης ἐδωδῆς. ὀκνηρὸς δὲ πάντων γυμνάτων. ἢν δ' ἢ λάθωσί τι τῶν ξένων, ἔλαθε. ἀποστροφοὶ εὐθὺς ἐς πάντα. εἰ δ' ἔστι σωμάτων χρονίη νοῦσος, φλεγμοναὶ γὲ καὶ ῥεύματα, καὶ καρδιωγμὸς, ἢ πόνος, σωματικὸν δὲ κινήσεως πάθος. θέρος ἄγαν τοιόνδε νοῦσον. ἔνθα καὶ πέψις καὶ ὄρεξις, καὶ πάντων ἀδυναμίη. ἡλικίη δ' γῆρας, οἷσι καὶ δίχα πάθεος διὰ τὸ ἔθεος τέλος καὶ ἡ ὄρεξις ἐς τέρμα ἧκε.

pro alimentis habẽt, pro potu aquam, & in ſomnis uigilant: *quibus molle eſt cubile humi ſine ſtrangulis, uile indumentum*, tunica lacera: ipſorum uerò tectum eſt communis aër: *diuitiæ autem, diuinæ intelligentiæ atque copiarum abundantiæ uſus.* Hæc utique ipſis eruditionis amore bona comparantur. Cumque cibum, & illum quidem ignobilem accipiunt; id uitæ tantum, *non ut cibis ſatientur, ſed ut uitam ſuſtineant duntaxat: non uino indulgent: non exhilarantur: non uagantur & obambulant, non exercent corpora: non fiunt carnulentiores.* A quo enim diſciplinæ amor non auocet? à patria, à parentibus, à fratribus, à ſeipſis uſque ad mortem. His igitur corporis macies adeſt, decolor facies, & in iuuenta ſeneſcunt: & ob contemplationem ſtupidi habentur, animo autem ſeueri, non ridentes, immites ſunt. *Stomachus quoque iis malè erga cibum affectus eſt: ac celeriter aſſuetoque ſatiantur: eòq; uili & ad manum, quòd uarijs dapibus non ſunt aſſueti,* & erga omnes cibos pigri ſunt. Quòd ſi aliquem inuſitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus auerſantes. Iſte eſt ſtomachi longus morbus. Inflammationes uerò, deſtillationes, oris uentriculi morſus, (Cardiogmon Græci uocant) aut dolor, ſtomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum æſtas affert, quando & concoctionis, & appetitus, & omniũ eſt impotentia. Inter ætates uerò ſenecta, quibus & abſque morbo ob uitæ finem & appetentia ad extremum peruenit.

ΠΕΡΙ ΚΟΙΛΙΗΣ ΔΙΑΘΕΣΙΟΣ.

Κεφάλ. ζ.

Κοιλίη σωλάγχνου πεπθέος κάμνοντος πέψιν, ὁκότε διάῤῥοια τὸν

DE AFFECTV uentriculi.

Caput VII.

VEntriculus concoctioni deſtinatũ uiſcus in concoquendo laborat, eũ alui profluuiũ, quẽ Græci Diarrhœá uocant,

©BIUM

uocant, hominem premit, & eſt liquidi alimenti inconcocti profluuiũ: niſi à recenti & proxima cauſa unum aut alterum tantum diem permanente oriatur. Præterea & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, unde longus morbus, Cœliacum quem uocant, efficitur, latinè uentricularis dici poteſt, ob concoquentis caloris imbecillitatem, frigusque uentriculi: cum liqueſcit quidem à calore alimentum, ſed non concoquit calor, neque in ſuccum proprium uertit, ſemicoctum imperfectumque relinquens, cum perfectionem aſſequi non poſſit. Id uerò concoctione deſtitutum ad prauum commutatur & colore & odore & conſiſtentia. Albus eſt enim bile priuatus color: olida excernũtur, & lutulẽta; liquida & inconſiſtens ob profligatam actionem ſubſtantia eſt, uirtutem modo atque principium coctionis præſeferens. Hac de cauſa uenter flatuoſus eſt, ructus aſſidui, tetri odoris. Quod ſi deorſum penetrent: ſtridẽt inteſtina, flatus erumpunt aſperi, humidi, argilloſi. Videtur autem ipſis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor uentriculi grauis eſt, aut ſubinde punctiones referens, gracilis uerò, & emaciatus homo redditur, pallidus, iners, nihil ex negotijs uſitatis ualenter efficiens: ſed cum ambulat, membra labaſcunt, temporum uenæ exertæ ſunt. Siquidem ob alimenti penuriam tempora habent concaua: atque in omni corpore uenæ inſignes apparent: non modo enim morbus iſte non concoquit, uerum ſtatim neque in molem corporis diſtribuit. Nam haud ſolum concoctionis, ſed etiam digeſtionis uitium mihi eſſe uidetur. Porrò ſi in incremento morbus ſit, materias ab omni corpore in uentriculum rurſus adducit: tunc ea jam eſt corporis eliquatio, os eſt aridum, ſuperficies

ἄνθρωπον ἴσχει. καὶ ἔστιν ὑγρῆς τροφῆς ἀπέπλεα ἡ διάῤῥοια. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐπὶ σχεδίης τὰ αἰτίης γίγνοιτο τόδε ἐς μίλιον ἢ δευτέρην ἡμέρην μοῦνον. ὁκόσοι δ', καὶ ὅλος ὁ ἄνθρωπος ἀσθενέει, ἀτροφίῃ ξυσκήνεον. χρονίη νοῦσος ἡ κοιλιακὴ γίγνεται. ἀτονίη τοῦ πέψοντος θερμοῦ, καὶ ψύξις τῆς κοιλίης. εὐτελύεται μὲν ἐς θερμὸν ἡ τροφή. ἀλλ' οὐκ ἐκπέπεπται θερμὸν, οὐδ' ἐς χυμὸν οἰκεῖον τέτραπται, ἡμιτελέα δὲ λείπει ἀθρανείη ξὺν τέλεον. ἠδὲ ἀφεθεῖσα τῆς ἐργασίης ἐς κακὸν ἀλλοιοῦται καὶ χροιῆς, καὶ ὀδμῆς, καὶ συστάσιος. λύκη μὲν γὰρ καὶ ἄχολος ἡ χροιή. κάκοδμα δὲ καὶ βορβορώδεα. ὑγρὴ δὲ καὶ ἀσύστατος ἀπεργάζεται. μοῦνον δὲ ἀρετὴν ἴσχουσα τῆς πέψιος τὴν ἀρχήν. διὰ τόδε φυσώδεες ἐστὶν γαστέρες ἐρυγαὶ ξυνεχέες, κακώδεες. ἢν δὲ καὶ κάτω τραπείσωσι, τρύζει μὲν τὰ ἔντερα, φῦσαι δὲ διεξιᾶσι τραχεῖαι, ὑγραὶ, ἀργιλώδεες. φαίνεται δὲ ἐπ' αὐτέοισι ὡς διεφθαρμένου ὑγροῦ. πόνος τῆς κοιλίης βαρὺς οἷον νύγμα, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. ἰσχνὸς δὲ καὶ ἄτροφος ἄνθρωπος, ὠχρὸς, ἀθρανὴς. οὐδέν τι πρῆξαι τῶν συνήθων εὔτονος. ἀλλὰ κὴν βαδίζῃ, λύεται τὰ μέλεα, φλέβες κροτάφων ἐπήρμαι. ἀτροφίῃ γὰρ, κοιλοκρόταφοι. ἐπίφλεβοι δὲ καὶ παντὶ τῷ σώματι. οὐ γὰρ ἐπέστραπται μοῦνον ἡ νοῦσος, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐς τὸν ὄγκον ἀναδίδοῖ. δοκέει γὰρ μοι οὐ τὸ πέψιος μοῦνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναφορῆς τὸ πάθος ἔμπαλιν. ἢν δὲ καὶ ἐπ' αὐξήσει ἡ νοῦσος γίγνηται, ἄγει καὶ τὰ ἀπὸ παντὸς εἰς τὴν κοιλίην πάλιν, εὖτε ἤδη ἡ τηκεδὼν τῆς ἕξιος. ἀυαλέοι δὲ τὸ σῶμα, ἄνικμοι

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 129 sur 482

©BIUM

δὲ τὴν ὑπόλην, ἀνίδρωτες, κοιλίη
* ἐπ. ἄλλοτε πυριφλεγὴς ὡς *ἀπ' ἀνθρακος. ἄλλοτε δ' ὡς ὑπὸ κρυστάλλου ψυχρὸς ἄγαν ἐστί. ὁκόταν δὲ καὶ αἷμα τοῖσι
* κυμβαλοισι. ἐξάπινα ἐν *κυβάλοισι ὑπορρέῃ ξανθὸν, ἄκριτον, ἀμιγὲς, ὡς δοκέειν φλεβὸς τόμιον ἀνεῳχθαι. ἀνεσθίει γὰρ τὸ δριμὺ τὰς φλέβας. μήκιστον καὶ δυσαλθὲς κακόν. καὶ γὰρ ἢν δοκέῃ παυσάμενον ἄνθρ φανερῆς προφάσιος, παλινδρομέει ἐσαῦθις, ἢν ἥδη καὶ ὑπὸ σμικρὴν ἁμαρτωλὴν, παλίνορσος ἥκει. ἐς τελευτὴν γοῦν ἥδε φοιτᾷ. γέρουσι ξυνήθες τὸ κακὸν, καὶ γυναιξὶ μᾶλλον ἢ ἀνδράσι. παιδίοισι δὲ διάῤῥοια μὲν ξυνεχὴς, ἐφημέρῳ ἀκρασίῃ προφῆς. ἀλλ' ὁ κοιλίης κύτεϊ ἡ νοῦσος. πλεῖ δ' ἕτερος τῶν ἄλλων ὡρέων μᾶλλον. μετόπωρον δ' αὖτερον, χειμὼν δὲ ὁ ψυχρότατος, ἢν ἄγχι σβέσῃ τὸ θερμὸν ἥκῃ ἐπὶ χρονίῃ νούσῳ, καὶ ἥδε, καὶ δυσεντερίη, καὶ λειεντερίη πικτή. ἀλλὰ καὶ χαλὸν ψυχροποσίη ποτὲ ξυνέστησε τὴν νοῦσον.

squalida, nihil sudant: uentriculus nonnunquam ut ab ardenti carbone peruritur, aliàs tanquam à crystallo conglaciatur. Interdum uerò sanguis in extremo uitæ discrimine constitutis in dejectionibus flauus defluxit, purus, non permixtus: ut uenæ ostiolum patefactum esse uideatur. Acredo nanque uenas exedit. Longissimum & difficulter curabile uitium est. Etenim si absque manifesta causa desijsse uidetur; iterum inuadit, ubi & ex leui errore jam denuò suboritur. Per circuitum igitur morbus iste reuertitur. Senibus hoc malum familiare est, & mulieribus magis quàm uiris. Pueris autem uentris effluuium assiduum est, ob quotidianam cibi intemperantiam, sed non uentriculi debilitate morbus aduenit. Ix anni temporibus æstas hoc malum sæpius affert, secundo autumnus: deinde hyems frigidissima, si proximè ad extinctionem calor deueniat. Diuturnum quoque morbum & affectus iste, & difficultas, & læuitas intestinorum consequuntur. Verum & largissimus frigidæ potus interdum hanc labem progenuit.

ΠΕΡΙ ΚΩΛΙΚΩΝ.

Κεφάλ. η.

Κωλικοὶ δὴ λεγόμενοι εἰλεῷ καὶ σφόφῳ ὀξέως. πάνυ μὲν οὖν αἰπὰ μυριοστὸν διάθεσιος. σημεῖα, βάρος μὲν
* μὲν. * ἐπ' ἀσιτίῃ, καθάδε τὸ πάθος. μάλιστα ὑγραίνει, ἄκνος πελὺς, νωθέες, ὑπόσιτοι, ἰσχνοὶ, ἄγρυπνοι, οἰδαλέοι τὸ σῶμα κὴν ὡς πρὸς τὸ σπλῆνα νοσέῃ κωλον. μελαγχλωροι. λευκόχλωροι δ' ὁκόσοι τὸ ἧπαρ, ξυμπαθείῃ τῶν ἄγχιστα σπλάγχνων. ἢν δ' ὑποσαίρωνται πρόφην καὶ ἐπὶ σμικρῇ καὶ

DE COLICIS, ID EST,

intestini plenioris morbo laborantibus.

Caput VIII.

COlici sanè uoluulo & stropho, id est, torminibus celeriter necantur, longè plurimæ sunt hujusce morbi causæ. Signa uerò hæ sunt, grauitas in *jeiunio, (quando quis se à cibis abstinet)* ubi affectus maximè urget: pigritia multa adest, tardi sunt, cibos refugiunt, graciles, uigiles, facie tumidi. Quod si propè splenem ægrotet colon, id est, laxius intestinum colorē habent nigrū cum uiridi mixtum: albū uerò cum uiridi, si propè jecur. Ab his enim proximis uisceribus malū cōmunicatur Sin autem cibū acceperint, quantumuis paucū & flatu

©BIUM

flatu uacantem, mirum in modum tum inflantur, & diffiandi quidem cupiditas eos inceſſit, ſed inferius exitus intercluditur: ſuperius uerò ructus uiolenter tentati neq; ipſi finē aſſequuntur. Si qua uerò parte flatus ui erūpunt, uiroſi planè odoris ſunt ſurſum petentes, & acidos ructus excitātes. Renes & ueſica in partē hujus doloris adducuntur: & urina cohibetur. Iſtis alia pro alijs accedūt. Miraculū autē his majus eſt, quòd in teſtes & cremaſteras, id eſt, ſuſpenſores inopinatus dolor inuadit. Nō paucis medicorū hæc morbi communicatio in occulto eſt: ſiquidem nonnunquam & ſuſpenſores exeeueunt, propriam morbi cauſam eos continere opinati. Quocirca & his pro alijs alia fiunt. Ab hoc quoque uitio alia prodeunt, abſceſſus, & ulcera non mitia, aqua intercus, & phthiſis, morbi inſanabiles. Nam à frigore & craſſis humoribus, & longè glutinoſa pituita propoſiti inteſtini *morbus* exoritur. Quin etiā & ætate, & tempore, & regione frigida, & aſpera hyeme prouenit.

ἀφύσωκάς τα φυσώδεες, ϗ ἀεροθυμίην μὴ ἐς διαπνοὴν, * ἀδιέξοδοι δὲ φύσαι, ἐξυγαί τε * ἄνω διέρμυαι, ἀτὰρ ϗ αἰδεατελέες. λιὴ ὃπη περὶ στηθίδια, φύσαι ἐερομώδεες μὴν αἰ ἄνω, ϗ ὀξυρεγμιώδεες. νεφρὸς ϗ κύστις ξυμπαθέα πόνῳ, ϗ ἰσχυρίῃ, τυλέοισι ἄλλα ἀντ' ἄλλων. ϑῶυμα ὃ τυτέων μέζον, ἐς ὄρχιας ϗ κρεμαστῆρας ἀδόκητον ἄλγος ἐπιφοιτᾷ. πολλὸς τῷν ἰητρῶν ἥδε ἡ ξυμπαθείη λήθει. ϗ γὸ ϗ ἐξετανύει κοίλους τοὺς κρεμαστῆρας, ὡς ἰδίῳ ἔχοντας αἰτίῳ. ἀλλὰ γὸ ϗ τυλέοισι * ἀντ' ἄλλων ἄλλα. γίγνοι) ϗ ὑπόεικοι τοῦδε νοῦσοι, λύσις μὴν ϗ ἕλκεα ἀϗ εὐήθεα. ὑδέροι ὃ καὶ φθίσιες, ἀναλθέα. ἐπὶ γὸ ψύξι ϗ χυμοῖσι παχέσι καὶ φλέγμασι πολλῷ κολλώδεσι ξυνίσα) ἡ νοῦσος. ἀτὰρ ϗ ἡλικίῃ ϗ * ὥρῃ. ψυχρῇ ὃπιφοιτᾷ χώρῃ, ϗ χείμασι καρτερῷ.

* ἀδιέξ.

* ἄνω μετέ-ρμυα.

* ἄλλα ἀντ' ἄλλων.

* ὥρῃ.

DE DYSENTERIA, ID eſt, difficultate inteſtinorum.

Caput IX.

SVperiora inteſtina ad cæcum uſque tenuia & bilioſa ſunt: atque inde Græce Cholades nominantur, poſthæc inferiora uſque ad inteſtini recti initium craſſa & carnoſa ſunt. In omnibus ulcera fiunt. Dyſenteria uerò eſt horum ulcerum ſpecies: iccirco & uarij exiſtunt morbi. Aliqua etenim ſuperficie tenus inteſtina radunt, ex coriationem tantum facientia, & innoxia ſunt; ſed longè innocentiora, ſi in inferioribus inteſtinis conſiſtant: alia paulò etiam profundiora ulcera. Verum neque hæc immitia ſunt. Alia profunda non uno loco manentia, ſed exedentia

ΠΕΡΙ ΔΥΣΕΝΤΕΙΗΣ, Κεφάλ. ϑ.

Ἐντέρων τὰ μὴν ἄνω λεπτὰ ϗ χολώδεα μέσφι τοῦ τυφλοῦ, * χολάδες ἐπίκλην. ἀπὸ ὃ τουτέων τὰ κάτω παχέα ϗ σαρκώδεα μέσφι τοῦ ἐρχῆς τοῦ εὐθέος ἐντέρου. ἐγγίνε) οὖν ἐν ἅπασι ἕλκεα. δυσεντερίη ὃ τῷδε τῷ ἑλκέων αἰ ἰδέαι. διὰ τόδε ποικίλαι ἔασι αἱ νοῦσοι. τὰ μὴν γὸ ἐπιπολῆς ἔχει ἔντερα, ἀναδορὶ μούνῳ ποιεύμενα, ϗ ἔστιν ἀσινέα. ἀτὰρ ὃ ἀσινέστερα πολλὸν, λιὴ (τὰ) κάτω ἢ τὰ πάθη. ἄλλη ὃ ἐν σμικρῷ μὴν ἔτι βαθύτερα τὰ ἕλκεα, ἀϗ εὐήθεα ὃ ϗ τάδε. ἄλλα βαθέα ϗ ἀχι σάμενα, ἀλλ' ἐδίομενα,

χολάδες.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 131 sur 482

©BIUM

ἀδενώδεα, ἕρπον. Τὰ δὲ ἐπισφακελίζοντα, θανατώδεα. Ἀπὸ δὲ φλεβίων ἐπὶ πᾶσι νομῇσι γίγνονται * πρόσθεν ἀλγήματα, ἐν δὲ τοῖσι ἕλκεσι καὶ σαφίες αἱμορραγίας πολὺ μέζον. Ἄλλο εἶδος ἑλκέων, ὀχθώδεα, τραχέα, ἀνώμαλα, τυλώδεα, ὡς ἐν ξύλῳ ὄζον εἰπεῖν. * δυσαχθέα τὰ δὲ ἅτε δὴ ὠτειλὴν ῥηϊδίως ἰχῶρ ῥηϊτρόπιον (δὴ) λύον. Αἰτίαι δὲ δυσεντερίης μυρίαι, ἐπίκαιροι, ἀπεψίαι, ψύξιες συνεχέες, δριμέων πόσαρσις, μυθῶδες προμύσεα αὐτῶν, * σκορόδια, κρεῶν παλαιῶν δριμέων ἐδωδή, ἐφ' οἷσι ἀπεψίη, ὑγρὸν ἄνθος, κυκεών, ἢ * ῥυΐων πόμα, ἢ * σίκερα καὶ τὰ χώρια ἑκάστῃ ἀντὶ οἴνου γίγνεται. Ὀλιγὸς ἄκεα. Ἀπὸ δὲ πληγῆς, καὶ ψύξις, καὶ ψυχροποσίη, πᾶσι ἕλκεα. Αἱ δὲ ἐκκρίσιες καὶ τὰ ξυνεόντα τοῖσι ἕλκεσιν ἕτερα καὶ ἕτερα, ἐπ' ἄλλοισι καὶ ἄλλοισι. Ἰὼ μοὶ δὴ Ἀπόλλων, ἔπειτα ἀπόθεν μοι λεπτά, χολώδεα, ἄνοσμα, πλεῖον ὁκόσον ἀπ' * ἐντέρων. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς νήστιος, καὶ κοιλίης μᾶλλον, κροκοειδέα, κακώδεα. Τὰ δὲ, καὶ ξὺν τῇ τροφῇ λευκὰ μὲν ἀλλὰ παχέα. Ἄλλοτε κἀκοδμοτέρα, τὰ δὲ ἕλκεα σηπεδόνα. Ἄλλοτε δὲ ἰχῶρ, ὡς ἀπὸ σκυβάλων μέλαινα ὀσμή. Ἀπὸ δὲ τῶν κάτω μὲν τοῖσι ἕλκεσι, ὑδατώδεα, λεπτὰ, ἄνοσμα. Ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐαθέα, ἰχωροειδέα, ὑπέρυθρα, οἰνώδεα. Ἢ ὅκως κρεῶν πλύμα. Ἄλλοτε μὲν ἰδίῃ τάδε, ἄλλοτε δὲ ξὺν τοῖσι κοπρίοισι. καὶ τάδε ὑγρὰ λευκὰ τῷ ῥοώδεϊ, ἄχολα, ἄνοσμα. Ἢ ξυνεστῶτα ξηρὰ ἐξιᾶσι, ὁλισθηρὰ τῷ ῥοώδεϊ. Ἢν δὲ μέζω καὶ μείζονα ἢ τὰ ἕλκεα, ἐπὶ μὲν τοῖσι ἄνω, χολώδεα, καὶ ἀφ' ὧν καὶ δι' ὧν ἐξ-

glandulosa, serpentia, & sphacelũ inferentia, mortifera sunt. Venulæ quoq; in hisce ulcerũ passionibus circũrosis apparẽt: & in his ulceribus stillationes sanguinis largiores cernuntur. Alia est species ulcerum, quæ oris tumentibus aspera sunt, inæqualia, callosa, ut in ligno Gemam dicimus, id genus ulcera uix medicabilia sunt: neque enim cicatricem facile contrahunt, & facilius aperiuntur. Dysenteriæ causæ plurimæ sunt; principes autem cruditates, refrigerationes assiduæ, acrium ciborum assumtio, obsonij, quod Græci Myrtoton uocant, Latini Moretum dicerent: cæpæ ipsius, allij, carnium uetustarum, acrium esus: à quibus postea cruditas superuenit. Super hæc humidũ aliquod inusitatũ, ut mixtura illa, quæ Cyceon Græcè dicitur: aut potio Ryteon appellata: *potius bryteon, ut in lib. 1. c. 9. quæ potio ex uinaceis conficitur.* aut qualia in singulis regionibus loco uini fiunt contra sitim remedia. Plaga præterea, & refrigeratio, & frigidæ potus intestina exulcerant. Excrementa uerò, & quæ cum ulceribus sunt, alia atq; alia in alijs atq; alijs reperiuntur. Nã si in superficie sint; exsuperioribus quidem tenuia, biliosa, inodora, præter eum, qui ab intestinis fit, odorem: jejuni autem intestini excrementa puriora, crocea, mali odoris. Aliqua uerò & cum alimento liquato quidem, sed aspero exeunt. At modo grauis odor ab ulcerum putredine fit, modo ut à solo stercore prouenit. Ab inferiorum autem intestinorum ulceribus aquosa, tenuia, sine odore feruntur. Sin profundiora ulcera sint, saniosa effluunt, subrubida, uinosa, aut instar aquæ, in qua caro lota sit: & hæc modo sola, modo cum stercore, hocque liquidum est circumfuso humore dissolutum, non infectum bile, inodorum: aut compactum, siccumque, sed ob humorem circumfluentem lubricum deijcitur. Cæterum si majora, leuioraque ulcera sint, & in superioribus intestinis: eorum ratione, à quibus, & per quæ transeunt,

©BIUM

seunt, biliosa effunduntur. Sedē enim uellicant. Nam bilis acris est, eoque magis si ab ulceribus effluat. Bilis uerò & instar unguinis pinguis est: ex profundioribus autē ulceribus, sed inferioribus cruenta manant, crassa, pituitosa carnosa, non ualde pinguia, ramentosa: utpote quæ ab intestinis abstrahantur. Quin etiam & integræ intestinorum partes commixtæ sunt. Excernuntur quoque & albida, crassa, mucosa, adipis concisæ similia, humore circumfusa. Hæc utique à recto oblongo intestino feruntur. Nonnunquam sanè mucosa tantum, uellicantia, parua, teretia, mordaciaque egeruntur, crebro surgere cogētia, & deijciendi cupiditatem cum uoluptate asserentia, sed quæ deijciuntur ualdē pauca sunt. Tenesmus huic uitio nomen est. A cæco autem carnes longe rubicundæ, & grandes excernuntur, circumscriptionem multo majorem habentes: in ipso enim *profunda* fiunt ulcera, cruor etiam crassus, fæculentusque emanat: & hæc omnia multò quam ante dicta fædius olent. Cæterum postquam serpunt, & exedunt ulcera, & nullo remedio ullo in loco coerceri possunt, à superioribus quidē non solum exquisitè biliosa, sed & crocina, spumea fæcem uini referentia, & nigra, isatidis, & porri succum repræsentantia, antedictis crassiora: atque instar putredinis graueolentia deijciuntur. Alimentum nunc minus concoctum est, solum ut à dentibus uoracius contritum. At si inferiora intestina ulceribus erodentur, guttæ cruoris atræ, crassa, carnosa, rubida, grumosa, nonnunquam nigra, multis modis uariantia, olida, non ferenda per sedem expelluntur: humiditatumque exitus inuoluntarij fiunt. Nonnunquam oblongum quiddam in pluribus non discretum, instar sani intestini deijcitur: & ignaris rei suspicionem præbuit intestini. At negotium ita se habet, intestinorum

χε). ἡ γὰρ τὴν ἔδρην διάνοια. ὁμοίως γὰρ ἡ χολὴ, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἢν ἀφ' ἑλκέος. καὶ ἡ χολὴ ἡ πιὼν ὅκως λίπας. ἐπὶ δὲ τοῖσι βαθυτέροισι τοῖσι κάτω, αἱματώλωψ παχὺ ἐοῦν φλέγμα, σαρκοειδέα, ἐκκαθάρματα, ξυσματώδεα ὡς ἀπ' ἐντέρων * εἶται. ἀλλὰ καὶ ὅλα συμμέμικται μέλεα. φέρεται λευκὰ, παχέα, μυξώδεα, σέα πυγκοπέϊλι ἴκελα ξὺν τῷ πειρῶ. ἄδε μὲν τὰ ἀπὸ εὐθέος τοῦ παχέος ἐντέρου. ἄλλοτε δὲ μυξώδεα μοῦνον, ὀδαξώδεα, σμικρὰ, σρογγύλα, διανώδεα ἐξανασάσας πυκνιὰς, καὶ προθυμίην ξυνήδονὴ πνεύματα, ἐκκρισιας δὲ καρ- * τεινεσμὸς.
λασμικὰς. * τὸ δὲ νοῦσος τόδε ἡ ἐπίκλησις, ἀπὸ τοῦ * κωφοῦ φέρονται καὶ σάρκες ἐξερυθροὶ καὶ μεγάλαι, πειρα- * κοῦφα.
φὴν πολλὸν μέζονα ἔχουσαι. καθέα γίγνεται τὰ ἕλκεα, καὶ αἷμα παχὺ, πυγῶδες. τὰ δὲ κακόδμια τῶν πρόσθεν μᾶλλον. ἐπὴν δὲ ἐξέπῃ καὶ ἐσθίῃ τὰ ἕλκεα, καὶ ἰχὼρ μηδαμὰ ἐπιμένει, * μηδαμοῦ.
ἄνωθεν μὲν πρὸς τοῖσι χολώδεσι τοῖσι καταχοέσι, κροκώδεα, καὶ ἐπαφρὰ, πυγίζοντα, καὶ μέλανα, ἰσατώδεα, πρασοειδέα, παχύτερα τῶν πρόσθεν, κακώδεα, ὅκως ἡ σηπεδὼν διαχωρέει. προφὴν νῦν ἀπεπὸν ἔρη, ὡς ὑπὸ ὀδόντων λάβρων τετριμμένη μοῦνον. ἢν δὲ τὰ κάτω ἀνεσθίηται, αἱμαλώπες μέλανες, παχέα, σαρκοειδέα, ἐξέρυθρα, * ἔρομ- * ἐρυθρώδεα.
βώδεα, ἄλλοτε μὲν μέλανα, * παντοί- * παντοίως.
ως ποικίλα, κακόδμια, ἐφόρητα, ἀφέσιες τῶν ὑγρῶν ἀβούλητοι. ἀπελύθη κοῖλα καὶ εὐμήκεες ἀκριβὲς καὶ * πλεῦνα, * πλεύμονα.
ὅκως ὑγιὲς τὸ ἔντερον, καὶ δέος παρέχει ἀμφὶ * ἔντερον τοῖσι ἀγνοοῦσι τοῦ πυγ- * ἴσ. ἀμφὶ ἐντέρῳ τοῖσι ἀ-
μάλος. τόδε ἔστι τοιόνδε. ἰῶν ἐντέρων ὅκως γνοῦσι τὸ σῆγμα.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 133 sur 482

©BIUM

τ κοιλίης χιτῶνες ἔασι * δοιοὶ. ἀλλ' ἢ ἀλλήλοισι ἐπιβάλλουσι οἱ δεξοί. ἢν οὖν ἡ διπλόη λυθῇ, ὁ μὲν ἔνδος χιτὼν ἀποστὰς ἐς μῆκος, ἔξω χωρέει. ὁδὲ ἔσω ἔνδος, μίμνει μοῦνος, καὶ σαρκώδης καὶ ἐπουλειλεγμένος, καὶ ἀληθὴς ἕξων. καὶ ζώουσι ἀσινέες. παχύνει δὲ καὶ κατω μοῦνον, αἵματι μὲν τῷ χιλῶνος καὶ τῷ σαρκοειδέος. ἢν δὲ αἷμα ἀποτῦ ἀγγείου φέρηται ξανθὸν, ἢ μελαν, καθαρὸν ῥεῖ, ἀμιγὲς τροφῆς, ἢ σκυβάλων ἄτερ. εἰ δὲ ἐπίπαγος ἐπιπελαίνυται πολλοῖσι ἀραχνίοισι ἴκελος. ἀθρόως δὲ * ἢν ψυχθῇ. ἐν δὲ τῷ πίσσης αἵματος ἔκκρισις. τῷ δὲ ῥοίζῳ πολλῷ ξὺν πνεύματι μέζον τ φλεγμονὴ ἡ φαντασίη τ ἐκκρίσιος. γίγνεται κοιλίῃ ἐν κώλῳ πύου ἀπόστασις, ὁδὲ ἐν τ τῷ ἄλλων τῷ ἔνδος ἑλκέων, ξυνοπτὰ ἐπεσέρπει καὶ γὰρ τὰ σημεῖα καὶ τὸ πῦον καὶ ἀληθὲς τῷ ἑλκέων, ἢ ὠμὴ, ἢν δὲ ἐκκρίσιες σκληραὶ τῷ σαρκοειδέων ἐῶσι τεταμμένα τὰ περιέχοντα σώματα ἰκελαι, ἡ ἀπόστασις δὲ εὐήθεος ῥοπῆς. ῥεῖ κοιλίη πολλὸν ἀποτῦ κώλου ὕδωρ, ὀυσεντερικῶδεα ῥοπὸν. ὕδρωπος τόδε μυρίους ἔρρυσε λοιμούς. τὰ μὲν ἕλκεα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰ ἐν τοῖσι ἐντέροισι, τοιάδε. ἀλλ' ἤδη καὶ τῷ δεῖ δέειν, καὶ ἀπολοῦσι δεἐκκρίσιες, ὁκόσας ἔλεξα. φράζω δὲ καὶ τὰ ξυνεόντα ἑκάστοισι τῶν νοσευόντων, ἤν τε εὐήθεα, ἤν τε σιναρὰ ἢ τὰ ἕλκεα. ἀθρόον μὲν οὖν εἰρήσθω, ἢν ἐπιπολῆς ἀναδρομὴ, ἤν τε ἄνω, ἤν τε κάτω ἔῃ, ἄπυροι, ἄπονοι, ὀρθοσάδην ὑγιάζουσι, σμικρῇσι τῇσι διαίτῃσι ἑτεροίως. ἢν δὲ ἕλκος ἐγκύψῃ, ἐπὶ μὲν τοῖσι ἄνω, σφόδρα δακνώδης, δριμὺς, ὡς ἀπὸ χολῆς θερμῆς σμικρῆς, ἔμπυοι ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε τὸ δὲ πλέον, ἔμπυον.

tunicæ perinde ac uentriculi geminæ sunt, & altera alteri obliquè superiecta est. Igitur cùm earum connexio dissoluitur, interior tunica secundum longitudinem absistens foras egreditur: exterior sola intus remanet, & carnosa efficitur, & cicatrice solidatur. sanescuntque homines & noxa soluti uiuunt. Id uerò inferius intestinum solum patitur. In causa est tunicarum carnosa substantia. Quòd si ex quopiam uasculo cruor emanet flauus, aut niger; purus, non cum cibo aut stercore mixtus effunditur: uerum concretum quiddam latis araneolis simile extenditur. In grumum enim, cùm refrixit, obduratur: neque sanguinem excretum esse credideris. Ob sonum autem multum cum spiritu maior quàm pro effectu, excretionis est apparentia. Interdum & in pleniore intestino purulentus abscessus efficitur, nulla nouitate ab alijs internis ulceribus differens. Etenim signa, & pus, & ulcerum medicatio penitus eadem sunt. Si res duræ, carnosæ contritis asperisque corporibus similes excernantur: abscessus non benigni moris significatur. Nonnunquam ex laxo intestino aqua multa dysenteriæ modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberauit. Vlcera quidem intestinorum (ut paucis dixerim) hujusmodi sunt. Cæterum & ipsorum formæ, & ab ipsis purgamenta tot sunt, quot supra comprehendimus. Quæ singulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus: seu placida, seu noxia ulcera sint. Itaque collectim dictum esto. Si exulceratio superficietenus fuerit siue supra, siue infra: febrem non habent, nec dolorem: ac sine decubitu tenui uictus ratione diuersis modis sanescunt. Sin ulcus altius descenderit, in superioribus quidem mordacia tormina & acria sunt tanquam à pauca calida bile. Alijs, atq; alijs temporibus suppurant intestina: plerunque uerò suppurant, aut

©BIUM

aut coctiones dimidiatæ ſunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora ulcerata ſint, longe ſuperioribus ſunt ſalubriora. Hæc enim humiliora inteſtina multo carnoſiora ſunt alijs. Sin caua & depaſcentia ulcera in ſuperioribus graſſentur: febres acutæ concitantur, non emicantes, in uiſceribus demerſæ: extrema refrigerantur: cibus faſtiditur: uigilia adeſt: ructus malè olent: nauſeabundi ſunt: bilis uomitus, uertigo. Cumque multa expelluntur (ea uerò bilioſiora ſunt) tormina, atque alij dolores magis perſeuerant. His accedit uirium conſumtio, genuumque reſolutio: ardore æſtuant: ſitibundi ſunt & anxij: atra per nauſeam reijciũt: lingua eſt arida: pulſus puſilli, debiles: atque his germana ſunt, quotquot, de pernicioſis ulceribus mortifera expoſui. Oris etiam uentriculi dolore uſque ad animi deliquium torquentur. Quidam uerò neque ex eo deliquio in priſtinum reſtituti ſunt, ſed in tali affectu uitam finierunt, hujuſmodi calamitates & inferiorum inteſtinorum corroſionibus communes ſunt, ſi depaſcantur ulcera, neque eorum depaſtionem compeſcere ualemus, præterquàm quòd tormina doloreſque ſub umbilico inferius, ubi ulcera ſunt, percipiuntur. Formæ autem excrementorum tales ſunt, quales ſupra poſuimus. Verum ſi inter initia parua ulcera ſint, in longumque tempus depaſtio producatur: alia alijs ulcera ſuperueniunt, aliquibus miteſcentibus, aliquibus in ſummum excreſcentibus. Quales enim ſunt in mari fluctus, talis eſt in ulceribus tempeſtas. Cæterum ſi quando natura reſiſtere potens fuerit, ſimulque & Medicus ſubuenerit, depaſcentia compeſcitur, mortiſque timor remouetur: inteſtina tamen dura, tumida, cicatricoſaque remanent, & non niſi longo poſt tempore

ἢ πέψιες ἡμιτελέες, ὐκ ἀπόσποι. λεῦ ἢ τῖσι κάτω ἕλκεα γένηται, πολλοῦ πᾶ σινέσεσθαι ὧν ἄνω. ἢ γὰρ τὰ ἔνερθε πολλὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων σαρκοδέα, ἦν ἢ κοῖλα ἢ ἀνεώϊον τὰ ἐς τὰ ἄνω γένηται, πυρετοὶ ὀξέες, ἀλαμπέες, ἐν τῖσι κατὰ γαστέρα νόσοισι. ὑποβρύχιοι, ὦσι ψύξις, ἀποσιτίη, ἀγρυπνίη. ἐρυγαὶ κακώδεες, ναυτίη. χολὴ, ἔμετοι, σκοτοδίνη. λεῦ ἢ πολλὴ μὲν ἡ φορὴ, χολώδεσι ἐρέων ἢ γίγνηται. ἦν μὲν οἱ ἐρέθοι ἢ ἄλλοι πόνοι μᾶλλον ποιῶσι, ἢ ἐκλύσιες δυνάμιος, ἢ λύσιες γουνάτων, καυσώδεες, δίψαλέοι, ἀσώδεες, ναυτίη μελαίνων, γλῶσσα ξηρὴ, σφυγμοὶ μικροὶ ἄρρυοι. τουτέων τετέων ἀδελφὰ, ὁκόσα ἐπὶ τῖσι κακοηθέσι ἕλκεσι ἕλεξα τὰ θανατώδεα, καρδιώσσουσι μέσφι λειποθυμίης. μετεξέτεροι ἢ, ὐδ' ἐς ἀνάπνοιν ἐπαλινδρόμησαν. ἀλλ' ὅτως ἐξέθανον. τὰ δὲ λοιὰ δεινὰ ξυνοῖσι ἢ τῆσι ἀπὸ τῶν κάτω ἐντέρων διαβρώσεσι. λεῦ νέμηται μὲν τὰ ἕλκεα, ἄχρι ὅσου ἢ φορή. πλὴν ὁκόσον οἱ ἐρέθοι ἢ οἱ πόνοι ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν κάτω, ἔνθα τὰ ἕλκεα. ἰδέαι ἢ αἱ δὲ τῶν ἐκκρίσεων, ὁκοῖας ἔλεξα. λεῦ ἢ ἐπὶ τῆσι πρώτοισι μικλὰ ἦ, ἀνακωχὴ ἢ εἰς μακρὸν ἢ νομῆς, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἕλκεα γίγνεται, τῶν μὲν πεπνομένων, ἄλλων ἢ κορυφουμένων, ὅκως ἐν θαλάσσῃ κύματα. τοιόνδε τὸ τῶν ἑλκέων χῦμα. λεῦ δὲ ἐκ ποτὲ ἐπαρκέσῃ μὲν ἡ φύσις, συναρκήσῃ δὲ καὶ ὁ ἰητρὸς, πέπαυται μὲν ἡ νομὴ, καὶ θάνατον ὐκ ὀρρωδέει. σκληρὰ δὲ καὶ ὀχθώδεα μίμνει τὰ ἔντερα, ἢ τῶνδε ἐς μακρὸν ἢ ἀλθε-

©BIUM

ἡ ἄλθεξις. αἱμορραγίη ᾗ ἀπ' ἐντέρεων,
ἢν μὲν μεγάλης φλεβὸς ἢ * ἀρτηρίης
ἔῃ, ὠκὺς ὁ θάνατος. ἢν δὲ μὴ τὴν χεῖ-
ρα δυνατὸν ἔσω * ἐσμάσσαλλον, καὶ ἄλ-
γεος θίγειν, ἢ φάρμακον αὐτῷ τῷ
ἕλκει προσβάλλειν, καί τι καὶ εἰ ἐπέχοι-
το ἡ αἱμορραγίη φαρμάκῳ, ἀνάγκη
ἐστὶ θανάτου φυγή. μέλει δὲ μεγάλης ἐκρήξιος ἔκπλωσις, τὸ
φλεβὸς τὸ στόμιον ἐς μέζον εὐρύνει, εὐ-
λὴ καὶ θρόμβοι ἔνδον ἐγγίνονται καὶ μίμ-
νουσι ἔσω, ἄφυκτος ἡ νοῦσος. χρὴ οὖν
ἐπέχουσῃσι αἱμορραγίῃσι βοηθεῖν.
δῆλη δ' ὡς ἐπίπαν γίνεται μέλλουσα,
εἰ μὴ πάμπαν εὔσημος. * ἄσημος
ξύνεσι, ἀπορίη, βάρος ἕτερον, ἔνθα ῥήσσε-
ται, ἐρύθημα προσώπου, ἢν μηδέκω
ῥαγῇ. κἢν μὲν ἡ φλὲψ νεορραγὴς ἔῃ,
ὡς ἐπίπαν μαλθάσσεται πάμπαν. ἢν
δ' ὀψὲ ἡ χέουσα, χαλεπώτερον καὶ
βραδύτερον. διάδηλα μὲν τὰ ἐντέρεια
ἕλκεα. γίνεται δ' ὑπὸ θέρεος * ὤρῃ, δεύτε-
ρου φθινοπώρου, * ἦρος, ἥκιστα
χειμῶνος. καὶ διάῤῥοιαι μὲν παιδίοισι
καὶ μειρακίοισι. δυσεντερίη δ' ἀκμάζε-
σι καὶ νέοισι. γῆρας δ' ὀψαλθὲς καὶ ἐς
ὠτειλὴν χρόνιον. τὰ δὲ ἀνεσιόμενα
γέρουσι, ἀπόθεα. ἀτὰρ καὶ αἱμορραγίη
ξύμφωνος γήρᾳ.

saneſcunt. Verum enimuero cum ab
inteſtinis cruor erumpit, ſi ex magna
uena aut arteria excat, matura mors
aduenit: neque enim aut manum in-
tromittere, doloremque attingere,
aut medicamentum ipſi ulceri adhi-
bere poſſumus. Quin etiam ſi medi-
camento ſanguinis profluuium coër-
cetur, non propterea tuta eſt, ac uera
mortis euaſio: quandoquidem non-
nullis magna cruſta (Eſcharam Græ-
ci uocant) decidens, uenæ oſtiolum
patentius efficit. Vbi uerò & grumi
intus concreſcunt, intusque remā-
nent, ineuitabilis morbus eſt. Inci-
pientibus igitur ſanguinis eruptioni-
bus ſuccurrere oportet. Plerunque
autem cum futuræ ſunt, licet non ad-
modum claris ſignis, tamen ſeſe in-
dicant. Anxietas enim adeſt, & animi
ambiguitas: grauitas ea in parteeſt,
quæ rumpitur: & facies rubet, ſi non-
dum ruptura facta eſt. Sin autem ue-
na proximè reſciſſa eſt, plurimum
uenter mollitur omnino: ſi ſatis tem-
poris præterijt, difficilius atque tar-
dius ſoluitur. Hujusce qualitatis ſunt
inteſtinorum ulcera. Præcipuè na-
ſcuntur æſtatis tempore, ſecundò au-
tumni, minus uere, minimè hyeme.
Pueris quidem, & adoleſcentibus uen-
tris profluuia contingunt: difficul-
tas autem inteſtinorum uiris & juue-
nibus. Senecta uerò ægrè medicabilis
eſt, & ad ducendam cicatricem lon-
gum tempus requirit. At ulcera exe-
dentia ſenibus inuſitata, ſanguinis ue-
rò profuſio ſenectæ eſt conueniens.

ΠΕΡΙ ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΗΣ.

Κεφάλ. ι.

Ἢν ἐπὶ δυσεντερίῃσι καὶ ἕλκεσι πλα-
τέσι καὶ κάρτα βαθέσι τῶν ἄνω ἐντέρεων
ὠτειλαὶ ἐγγίγνωνται πυκναὶ, * πα-
χέαι, στερέμνιοι, τὰ σιτία ἐκτὸς δὲ
ἐς τὰ κάτω παχέες διεκθέει, ὑγραὶ,
ἀδιάκριτοι καὶ προφίμυ. τὸ γὰρ τῶν ἐντέ-
ρεων ἀραιὸν δι' ὅπερ ἐς τὰ ἄνω

DE LÆVITATE
inteſtinorum.

Caput X.

SIà torminibus, & ab latis, ualdeque
profundis ſuperiorum inteſtinorum
ulceribus cicatrices crebræ, craſſæ, ſo-
lidæque contrahantur: ſtercora ex his
deorſum liquida, ab alibili indiſcreta
prolabuntur. Inteſtinorum enim
raritas, per quam ſurſum uerſus
alimonia

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 136 sur 482

©BIUM

alimonia discurrit, à cicatrice intercluſa eſt. Homo igitur nutricationis inopia laborat: & pallor adeſt, & infirmitas. Affectus iſte qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognomen accepit, ab inteſtinis ſc. quæ Græci Entera uocant: & nunc quidem à cicatricibus morbus exoritur. Alias uerò inteſtina cicatricis expertia ſunt, ſed conſuetudo & exercitatio inteſtina profluuium pati edocent. *Si enim quod inaſſis eſt calidum refrigeratum neque concoquat, neque ad diſtributionem incitetur, ſed præ imbecillitate retinere non poſſit, omni confectione alimentum diſtribuitur.* Quod ſi ex tempore, & non ſtabilis, ſed leuis momenti purgatio fiat, ſimplex à cibis uomitus morbum ſoluit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in ſede firma iſtorum cauſa permaneat, nihil opis uomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus, *quem quis ſe erigendo ac ſtando comparauit*, lienteriam peperit. A qua intercus nonnunquam in hanc ægritudinem feliciter commutata eſt, in malum ſc. ex malo, ſed melior eſt ſucceſſio.

DE VTERI morbis.

Caput XI.

MVlieribus uterus ad purgationem & partum bonus eſt, ſed morborum infinitorum, malorumque aceruum congerit. Neque enim ulceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius eſt, uerum etiam ſi totus repentè ſurſum uerſus moueatur, celerem interitum affert. Alibi quidem ſcriptum eſt, qui nám ipſius morbi pernicioſi acuti ſint. Diuturni uerò hi: fluor duplex, duritia, ulcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor ſanè ruber, aut albus eſt, forma decla-

φορὴν ἡ ὑστέρη ἀναίσιος, ἀπέκλεισεν ἡ ὠτειλή. ἀτεροφίη οὖν τὸν ἄνθρωπον ἴσχει καὶ ἀχροίη καὶ ἀτονίη, ὅτι κλεῖθρον τὸ πάθος λειενλερίη ἴσχει. τὸ ἐπίπαν ἐλπλεγω τῶν ἐνλέρων τὸ νόμα. καὶ νῦν μὲν ἐξ ἑλκέων ἐστὶ ἡ πάθη. ἄλλοτε δὲ ἔντερα μὲν ὠτειλὴν οὐκ ἴσχει. ἔθος δὲ καὶ μελέτη διαῤῥυείσας ἀνοδίους τὰς ἔνλερα. τὸ γὰρ ἐντὸς ἰσχίοις θερμὸν καὶ ἀναψυχθὲν κοιλαίνεται· καὶ ἀπέρχεται, μήτε εἰς τὴν ἀναφορὴν ἀναίσιον ἀκραιον ἢ τοῦ ἀτονίης ἕνεκα, διαδιδράσκει πᾶν ἔργον ἡ πεπτικὴ ἀλλ' ἢν ἐν ὀχέοις καὶ μὴ ἑδραίη γένηται ἡ κάθαρσις ἀλλὰ φαυλή, ἁπλῶς ἔρρετος ὑπὸ σιτίων ἔλυσε τὴν νοῦσον· ἢν (δὲ) ὀρθὸς ὠκέι χρόνῳ καὶ ἐν ἑδρῃ ἴζῃ ἡ αἰτίη τοιέων, ὀδὲν ὠφελέει. πάλαι γὰρ καὶ νοῦσος καὶ ὀρθοστάδιον καχεξίη. ἄλλοι καὶ ὑδρωπέες κοιλαίνονται ἀπέσκηψαν εὐτυχῶς, ἐς κακὸν μὲν ἐκ κακοῦ, ἀλλὰ κρέσσων ἡ διαδοχή.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ια.

Τῆσι γυναιξὶ ὑστέρη, ἀγαθὴ μὲν ἐς κάθαρσιν καὶ τόκον. ξυμφορὴν δὲ νούσων μυρίων τε καὶ κακῶν. ἀτὰρ γὰρ ἑλκέων ἢ φλεγμασίης ἢ ῥοῦ μοῦνον, ἀλλὰ καὶ ἢν ἐξαπίνης ὅλη ἄνω κινέηται, ὠκέως κτείνει. γεγράφαται μὲν οὖν ἐν ἄλλοισι, οἷα τῶν ἀπ' αὐτέων ἢν ὀλέθρια ὀξέα. τὰ δὲ χρόνια ῥοῦ μὲν πλοῦ, σκληρίη, ἕλκεα, τὰ μὲν ἀσινέα, τὰ δὲ κακοήθεα, σύμπτωσις ὅλης ἢ μέρεος. ῥοῦ μὲν οὖν ἐρυθροῦ ἢ λευκοῦ. ἰδέα

*ἰσχνὴ.

† ἴσ. διαῤῥύσας.

* τούτῳ εἶπε διεμοῦ.

* καταπίστον.

* ἀναίστου ἄκρατον.

* ἄλλως καταπίστων

* ἄλλως ἀναίστων.

©BIUM

ὀηλοῖ. ἐρυθρὸς μὲν οὖν αἷμα ξανθὸν, καὶ αἱ τοιόνδε ἰδέαι ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν, ἢ λεπτὸν ἢ παχὺ καὶ πεπηγὸς,
* οἷον. * οἵτε θρόμβοι, ἢ λευκὸς ὡς ὕδωρ, ἢ ὠχρόξανθος ὡς χολή. παχὺς δ' ὅκως ὑπόλεπτος, ἢ λεπτὸς ἰχὼρ ἢ κακόδμος. λευκὸς δ' ὡς πύον, ὁ δ' ἀπεκτὴς, ὡς λευκὸς ὄρρος. αὐτὰρ ἢ αἱμάλωψ κολεῖ τῷ πύῳ συνεκρέει. μυρίαι δ' ἄλλαι ἀφ' ἁπάντων τῶν εἰρημένων ἰδέαι. φλὸψ δέ τις ἄλλοτε μὲν ἡ ἐπὶ μικρὸν καθάρσις, αὐτὴ δὲ τοιαύτη ἐοῦσα ξυνίσαται τεθεσμίλωται. πολὺν μὲν τὸ αἷμα, ἐν δὲ πολλῇσι ἡμέρῃσιν ἐκρέει. ὀλιγήμερος δὲ ἡ διάλειψις, ἀλλὰ καθαρή. ἄλλος τοιόδε τρόπος, εἰς προ-
* ἐπὶ. θεσμίην δὲ, ἢ ἐπὶ πλῆθος * τοι πλεῖσον ἡ πρώτη κάθαρσις. δὶς δὲ ἢ τρὶς καθαίρονται ἀνὰ πάντα τὸν μῆνα. ἄλλη ἰδέη ἄχεος μὲν ἡ ῥοὴ ἢ σμικρὴ ἐφ' ἡμέρης ἑκάστης, ἀλλὰ εἰς τὸν ὅλον μῆνα πάγχυ βαιή. ὑδλὲ δὲ ὑστέρη μύει τὸ στόμα, ἀλλὰ οἷον θύρη, πάρεσιν ἐς ῥύσιν ὑγρότητος πάσχουσα. εἰ δὲ μήτε διαλείπει, μήτε σμικρὸν ἐκρέει, αἱμορραγίῃ * θνήσκουσι. σημήια δὲ. τοιοῦτοι τῇσι χροιῇσι τοῖσι ῥέουσι ἡ * χροιὴ τῆς ἀνθρώπου. ἄγρυπνοι, ἀπόσιτοι, ἀστώδεες, ἐκλυτοὶ ὑπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μᾶλλον, ἢ ὀδυνώδεες, καὶ * κακόδμου ἐπ' ἀμφοῖν τοῦ ῥεύματος. ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἧσσον ἄλλοτε ἢ ἄλλοτε. ὁ μὲν γὰρ λευκὸς κακίων ἐστὶ μέζων που ἡ σηπεδὼν ἔῃ. ἄλλοτε δὲ ὁ ἐρυθρὸς ἐστὶ ἀγριαίνη ἡ διάβρωσις. ἀθρόον δὲ εἰρήσθω, μέλας μὲν ἁπάντων * κακίων, πελιδνὸς δεύτερον. ὠχρὸς δὲ ἢ λευκὸς ἢ πιώδης, μακρότεροι μὲν,

declarat. Ruber quidem, ſi ſanguis flauus emanet, & hujus ſpecies: uel liuidus, uel niger & tenuis, uel craſſus & concretus, ut grumi. Albus, ut aqua, aut flauus cum pallido mixtus ut bilis; craſſus uerò aut ſubtenuis liquor, quem Græci Ichora uocant, & malè olens. Albus item, ut pus. Sed exquiſitè albus, ut album ſerum. Quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure ſimul effluit: mille aliæ ſunt ſecundum rationem majoris & minoris iſtorum ſpecies. Circuitus uerò modo eſt menſtrua purgatio, ſed non ad priſtinum præſcriptum diem reuertitur. Non multus quidem ſanguis, ſed per multos dies effluit. Paucorum autem dierum fit interpoſitio, ſed omninò pura. Alter eſt circuitus modus, ſed ad certum diem: neque plurimi ſanguinis eſt plerunque prima purgatio, bis autem ac ter purgantur per totum menſem. Tertia eſt quoque fluoris ſpecies, indeſinens quidem effluuium eſt, & ſingulis diebus modicum: ſed in totum menſem ſumma fit non admodum modica: neque enim uterus oſtium claudit, ſed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verùm ſi neque intermittatur, neque parum effluat, ob ſanguinis effuſionem moriuntur. Signa utique hæc ſunt, præter humiditatis effluentis colores, ipſius hominis color, peruigilant, cibos oderunt, *faſtidioſæ ſunt*, diſſoluuntur in rubro profluuio magis, & dolore torquentur, & in ambobus quod effluit, mali odoris eſt, ſed modo magis, modo minus. Album enim profluuium pejus olet, ſi quando major adeſt putredo. Aliàs autem rubrum, cum ſæuius debacchatur eroſio. Breuibus ſanè dictum eſto, ater fluor omnium peſſimus eſt, deinde liuidus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem

ſunt.

©BIUM

ſunt, ſed minus periculoſi. Ex his ipſis pallidus deterior quidem eſt, ſed longè melior eſt ille, qui cum uſitato colore mixtus eſt: uſitatus autem eſt ruber, ejuſque ſpecies. Quin etiam & ipſis minus noxij ſunt uſitati: ſed reuerà ſenioribus infeſtiores ſunt rubri fluxus, *puellis uero minimè albi nocent.* Item altera eſt albi fluoris ſpecies, menſtrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cum uoluptate afferens. In iſtis uerò humor albus, craſſus, genituræ ſimilis prouocatur; hanc ſpeciem Gonorrhæam, id eſt, fluxum ſeminarium muliebrem appellauimus. Eſt autem uuluæ refrigeratio: quamobrem humorum tenax eſſe non poteſt: quin etiam ſanguinem in albidum colorem tranſmutat: uim enim ignis rubrificam non habet. Id genus uitij & ſtomachus patitur, ideò & pituitam euomit. Simili affectu & inteſtina laborant, cum profluuio Græce Diarrhæa uocato, ægrotant. In utero præterea ulcera ſuboriuntur, aliqua lata prurigino ſa, tanquam ſale inſperſa: hæc ſunt quædam ſuperficiei excoriatio. Pus habent craſſum, inodorum, paucum. Vlcera hujusmodi mitia ſunt. His cauiora ſunt ulcera & deteriora, quibus dolores parui accidunt, pus paulò plus, grauius olent: nihilominus tamen hæc quoque placida ſunt *Si uero altiora fiant & ulcerum ora immitia ſint & aſpera, ſanies quædam tetri odoris & maior quàm antea dolor exiſtit. Exedit autem uuluam ulcus,* & nonnunquam caruncula quædam ſeparata egreditur, neque ad cicatricem ulcus id ducitur, ſed longiſſimo tempore hominem tollit: nam maximè diuturnum eſt. Hujuſmodi Græco uocabulo phagedæna nuncupatur. Nempe mortifera ulcera ſunt, ſi præter ipſa dolor exacerbat, & mulier ualde contriſtatur: & res putrida ab ulcere neque ipſis ægrotis tolerabilis emanat,

ἧσσον ᾖ κινδυνώδεες. τούτων ᾗ αὐλέων ὁ ὠχρὸς κακίων μᾶλλον, πολλὸν δὲ κρέσσων ὁ τῷ συνήθει μεμιγμένος. ξυνήθης ᾖ ἐρυθρὸς μᾶλλον καὶ ἧσσον τῶνδε εἴδεα. ἀλλ' οὐκ ἀσινέστεροι ταυτησὶ οἱ ξυνήθεες. τὸ ᾗ ἀληθὲς γερουτέρῃσι κακίονες οἱ ἐρυθροί. ἧκιστα δὲ νεήνισι οἱ λευκοί. ἄλλος ῥόος λευκὸς, ἢ ὑπομήνιος κάθαρσις λευκὴ ἁλμυρὴ, καὶ ὀδαξώδης ἐς ἡδονήν. ὑπὸ ᾗ τῶνδε καὶ ὑγρὸν λευκοῦ, παχέος, γονοειδέος προσκλησις. τόδε δὲ εἶδος γονόῤῥοιαν γυναικείαν ἐλέξαμεν. ἔστι δὲ τῦ ὑστέρης ψῦξις, οὕνεκεν ἀκρατὴς τῶν ὑγρῶν γίγνεται. οὐ γὰρ καὶ τὸ αἷμα ἐς χροιὴν λευκὴν ἀμείβει. τὸ γὰρ πυρὸς οὐκ ἰσχύει τὸ φοινίσσον. πόνος τε ἐνὶ πάθεσι καὶ στόμαχος νοσέει καὶ ἐμέει φλέγμα. οὐ γὰρ καὶ ἕλκεα ὁμοίως ἰσχύει, εὖτε τὴν διάῤῥοιαν νοσέει. γίγνεται ἕλκεα καὶ ἐν ὑστέρῃ, τὰ μὲν πλατέα, κνησμώδεα, ἅπερ ἄλλα, ὅκως αἱ ἀδοκήπτως ἐπιπολῆς, * πύον παχὺ, ἄνοσμον, ὀλίγον. εὐήθεα τάδε τὰ ἕλκεα. ἄλλα τελέως βαθύτερα καὶ κακίονα, οἷς πόνοι σμικροὶ, * πύον ὀλίγῳ πλεῖον μᾶλλον, κάκοσμα, ἀλλ' ἔμπης εὐήθεα καὶ τάδε. ἢν ᾗ ὑπὲρ μᾶλλον βαθέα γίγνηται, καὶ τὰ χείλεα τῶν ἑλκέων ἀπηνέα, ἢ περιχέα, ἰχὼρ πὶς κακώδης, καὶ πόνος τῶν περὶ θεν μέζων. οὐδέποτε ᾗ τὴν ὑστέρην τὸ ἕλκος. ξυήκει ᾗ κοίλε καὶ ἀπολυθέντι σαρκίον μὴ εἰς ὠτειλὴν ἰὸν μήκιστον. κλάνει τόδε. χρόνιον γίγνεται καὶ ἄργα. τόδε δὲ φαγέδαινα κυκλήσκει. ὀλέθρια ᾗ τὰ ἕλκεα, ἢν πρὸς τῇσι ἄλγος ὀξύνῃ καὶ ἡ ἄνθρωπος ἀπορῇ. σπεδὼν ᾗ ἀπὸ τοῦ ἕλκεος ῥέει ὅτε αὐτέῃσι φορητὴ, ἀγριαίνει

©BIUM

ἀγριαίνει ψαύσεσί τε καὶ φαρμάκοι-
σι, καὶ χαλεπαίνει· πῶς καὶ ἰήσεσιν. Φλέ-
βες δὲ ἐν ὑστέρῃ ἐς ὄγκον αἴρονται ξὺν
ῥεύσεσι τῶν πέλας. ἔστι δὲ πεπυ-
κνῶσθαι τοῖσιν ἐπιμόνοισι τῇ ἁφῇ. οὐ γὰρ ἄλ-
λως δῆλον. πῦρ δὲ καὶ ἄσις καὶ πάντος
καὶ σκληρότης, ξύνεσιν, ἥπερ τοῖσι ἐν ἕλκεσι θανατώδεσι ὀνομαζομένοις ἀτὰρ καὶ
ἐπικλησιν ἴσχει καρκίνων. ἄλλος καρ-
κίνου, ἕλκος μὲν ἀδαμῆ, ὄγκος δὲ
σκληρὸς, ἀτέραμνος. ξυντείνει δὲ τὴν
ὑστέρην ὅλην, ἄχαρις καὶ ἄλγεα καὶ τὰ
ἄλλα ὅσα ἐφέλκει. ἕλκεα μὲν οὖν ἄμφω
τὰ καρκινώδεα, καὶ χρόνια, καὶ ὀλέ-
θρια. πολλὸν δὲ τὸ ἕλκος τοῦ ἀνελκώ-
του κάκιον, καὶ ὀσμῇ, καὶ πόνοισι, καὶ ζωῇ,
καὶ θανάτῳ. ἐξίσταταί ποτε τοῦ ἕδρης ἡ
ὑστέρη ὅλη, καὶ ἐπὶ τοῖσι μηρίοισι τῆς γυ-
ναικὸς ἱζάνει. ἄπτεται ἡ ξυμφορὴ,
ἀλλ' οὐκ ἀθέητος ἡ ὑστέρη, οὐδὲ ἀγέννη-
τος ἡ αἰτίη. ξυνδιδόασι γὰρ αἱ ὑμένες, αἱ
περὶ τοὺς λαγόνας, ὀχῆες τῆς ὑστέρης
ἐοῦσες νευρώδεες. αἱ μὲν καλαὶ πυθμέ-
να πρὸς τὴν ὀσφὺν λεπταί. αἱ δὲ κατ'
αὐχένα ἔνθα καὶ ἔνθα πρὸς τοὺς λα-
γόνας. αἱ δὲ μάλιστα νευρώδεες, πλα-
τέες ὀκωσανοῦν λαίφεα. πάντες οὖν
ξυνδιδόασι οἷόν τε, ἢν ἔξω ἡ ὑστέρη
* αἴσῃ. κλαίνει μὲν οὖν τὰ πολλὰ ἔκ-
πτωσις ἥδε. γίνεται γὰρ ἐπὶ ἀμβλυσ-
μῷ καὶ σεισμοῖσι μεγάλοισι καὶ βιαίῳ
τόκῳ. ἢν δὲ μὴ κλάνῃ, ἐς μακρὸν αἴ-
τιόν τε ζώουσιν, ὁρέουσαι τὰ μὴ θέντα, καὶ
πθλιοῦσαι ἔξω, καὶ καυκαλῶσαι τὴν
ὑστέρην. ἔοικε δέ ποτε τοῦ διπλόου τοῦ
ὑστέρης ὁ ἔνδοθεν ὥσπερ ζωκὼς χιτὼν,
εὖτε ἀποστᾶται τοῦ ξυναφέος. δοιαὶ
γὰρ αἵχιες μέναι ἀπηλλαγμέναι

efferaturque manuum attrectatione & medicamentis, & quolibet genere medelæ exasperatur. Venæ autem in utero turgent, & proximæ simul partes distenduntur. Id uerò perspicacibus medicis tactu deprehenditur: neque enim aliter liquet. Cæterum ignis & anxietas totius, & durities simul, ut in feris ulceribus insunt, quæ & ipsa mortifera sunt, nec non & Cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam ulcus est, sed tumor durus & indomitus, qui unà totum uterum distendit: dolores quoque, & reliqua omnia, quæ in ulcere insunt, cancrum comitantur. Hæc eadem uerò cancerosa utraque sunt, & diuturna, & pernicioſa. Vlceratus autem cancer non ulcerato longè improbior est, & odore, & doloribus, & uita, & morte. Nonnunquam integra uulua de sede sua egreditur, & mulieris feminibus insidet. Incredibilis calamitas: sed neque inaspectabilis est uterus, neque ingenerabilis causa. Relaxantur enim membranæ ilibus appensæ: quæ uteri sunt ligamenta neruosa: quæ in fundo sunt juxta lumbos gracilia, quæ in ceruice hinc atque inde juxta ilia, maximè neruosa, lataque sunt: qualia nauigiorum uela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittũtur, cum uulua foras procidit, plerunque sanè hujus exitus mortem affert. Accidit enim ex abortu, & magnis concussionibus, & uiolento partu. At si non interficit, diu hæ uitam producunt, non uisibilia uidentes, extra alentes uterum, atque fouentes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis uteri interius succingens tunica, quando à contiguo diuellitur. Geminæ nanque membranæ tantum sunt differentes à tunica. Hæc uerò abscedit & fluxione, & abortu, & uiolento partu, quando ipsa secundis inhæres-

jnhæreſcit. Nam cùm ipſæ ui extrahuntur, ſimul & uteri tunica extrahitur. Verùm niſi pereat mulier, reuertens eadem tunica utero adamuſſim connectitus, aut paulùm extra prominet: contegit autem feminibus mulier. Nonnunquam uteri oſculum ſolum ad ceruicem uſque procidit, ſed rurſum intrò ſe recipit, ſi uterus ſuffimenta mali odoris olfaciat: ipſum quoque mulier attrahit, *ut grata odoramenta olfaciat.* Quin etiam obſtetricis manibus paulatim intrò recurrit, ſi placide & ſenſim prematur: *& ante mitigatorijs uterinis oblinatur.*

χιτῶνος. ὁ᾽ οὕτω ἀφίσαται μὲν καὶ ῥεύματι, ἄτε τῆς ἐντερώσεως καὶ διαίρεσιν ἐχούσης, εὖτε ἐπὶ τῷ χωρίῳ περιπέφυκεν αὐτέῃ. ἢν δὲ τόδε ἕλκεϊ βίῃ, συνεκπεράσας ὁ τῆς ὑστέρης χιτὼν, ἀλλὰ ἢν μὴ ἐκθάνῃ ἡ γυνὴ, παλίνορσος ἐς τὠυτὸ συνήφθη κοίλης ἁθμῆ, ἢ σμικρὸν ἔξω φαίνεται. σκέπει δὲ τοῖσι μορίοισι ἡ γυνή. περιπίπτει κοίλῃ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρης μοῦνον μέσφι τοῦ αὐχένος, ἀλλ᾽ αὖθις εἴσω δύεται, ἢν ὀσφραίνηται ἡ ὑστέρη, θυμιήσι κακώδεσι ἕλκει δὲ αὐτέην καὶ ἡ γυνὴ, ἢν ὀσφραίνηται θυμιητῶν εὐωδέων. ἀτὰρ καὶ χερσὶ μαίης ἀτρέμα εἴσω ἴῃσι, ἢν συχνῇ πιέζωμεν καὶ χειρομαίῃ περιτρίβωμεν τοῖσι ὑστέρης μειλίγμασι.

DE ARTHRITHIDE & Iſchiade, id eſt, Articulorum & Coxendicis dolore.

Caput XII.

COmmunis omnium articulorum dolor eſt Arthritis: ſed pedum dolorem Podagram uocamus, coxendicum Iſchiada, manuum uerò Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor eſt, ſi ex aliqua parum durante cauſa conſurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus eſt morbus, cum ab exigua occaſione dolor & morbus accenduntur. Eſt autem omnium ſimul neruorum affectus, ſi auctum malum omnibus ingruat. Initio uerò nerui articulorum uincula, & quæcunque ex oſſibus exorta ſunt, & in oſſa inſeruntur; dolere incipiunt. Atiſtorum magnũ eſt miraculũ: non dolent quidẽ uel minimum, etiã ſi quis ſecet, aut collidat: at ſi quis ab ipſis doleat, nihil aliud eſt eis ad dolorem citandum

ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΙΤΙΔΟΣ, καὶ ἰσχιάδος.

Κεφάλ. ιϐ.

Ξυνὸς μὲν ἁπάντων τῶν ἄρθρων πόνος ἡ ἀρθρῖτις, ἀλλὰ ποδῶν μὲν ποδάγρην καλέομεν, *ἰσχιάδα δὲ ἰσχίων, χειράγρην δὲ χειρῶν. ἢν γε μὴν αἰφνίδιος ἢ ἐπὶ τῷ παρεόντων αἰτίων ὁ πόνος, ἢ κρυβδην ἐκ μελέτησι πολλὸν χρόνον ἡ νοῦσος. εὖτε ἐπὶ προφάσει σμικρῇ ὁ πόνος καὶ ἡ νοῦσος ἐξήφθη. ἔστι δὲ ἁπάντων μὲν ξυλλήβδην τῶν νεύρων ἡ πάθη, ἢν αὐξηθὲν τὸ κακὸν ἅπασι ἐπιφοιτῇ. ἄρχηται, νεῦρα τὰ δεσμὰ τῶν ἄρθρων, καὶ ὁκόσα ἐξ ὀστέων πέφυκε καὶ *ἐν ὀστέοισι *ἐμφύνεται. ἴαμα δὲ τοῦτο μέγα. ἀ πονέει μὲν γὰρ ἧκιστα, ἀδὲ ἀντέμενός τις ἢ θλίβῃ. ἢν δὲ ἐξ ὠλέων πονῇ, ἀδὲ ἕτερον ἀλγέῃ

* ἰσχίων δὲ ἰσχιάδα χειρῶν δὲ χειράγρην.

* καὶ ὁκόσα οἷσι. * ἐνθύνεται.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 141 sur 482

©BIUM

τῶδε δυνατώτερον, οὐ σιδηρᾶ σφίγγοντα, ἀδέσμα, οὐ πρῶσκον ξίφος, ἀκαῖον πῦρ, καὶ γὰρ ἡ ταῦτα ἐπαναιροῦνται ὡς μειζόνων πόνων ἄκεα. ἡ λεῖα μὴ τὰς αὐτὰ, πονεῖν, ἀμαυροῦται ὁ τῆς πόνος σμικρὸν ὑπὸ τοῦ μείζονος, λεῖα δὲ ὅδε κρατέῃ, ἡδονὴ σφέας λάζυται ἐπιλήθουσα τῶν πάρος. πάσχουσι γὰρ ὀδόντες καὶ ὀστέα. αἰτίην δ' ἀγνοέα μὲν ἴσασι μοῦνοι θεοὶ, ἐσικυῖαν δ' ἐκ καὶ ἀνθρωποι. ἔστι δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοιόνδε. τὸ μὲν κάρτα πυκνὸν ἀναίσθητον ψαύσιος καὶ * πρῶσις, τῇδε καὶ ἄπονον ψαύσι καὶ τρώσει. ἄλγος γὰρ τὸ ἐναντίον * ἐν αἰσθήσει. τὸ δὲ πυκινὸν ἀτρήχυντον. διὰ τόδε καὶ ἄπονον. τὸ δὲ ἀραιὸν, εὐαισθητὸν, καὶ τρηχύνεται τρώμασι. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰ πυκνὰ ζῇ ἐμφύτῳ θέρμῃ, καὶ αἴσθοιτο τῇδε τῇ θέρμῃ. εἰ μὴ ὑσιώδης ἡ ῥῶσα αἰτίη ἔοι, οἷον ἡ μάχαιρα ἢ λίθος, τὸ οὐσιῶδες ἔχ πάσχοντος οὐκ ἀλγέει. πυκνὸν γὰρ τὸ φυλοῦ. λεῖα δὲ τὰ ἐμφύτου θέρμης δυσκρασίη λάβηται, αἰσθήσιος γίγνεται τροπή. τρυτέων δὲ ἑωυτέης πονέει ἡ θέρμη, ὅκη τὰ κατ' αἴσθησιν ἔσωθεν ἐγείρεται ὥσιος. φύσιος δὲ τὰ ἐς μέζω ἢ θεωσίης, τὰ ἄλγεα. * ἐγχρίμπτεται δὲ ἡ ἀρθρῖτις ἄλλοτε ἐς ἄλλα ἄρθρα, τοῖς μὲν ἐς ἰσχία, καὶ τὰ πολλὰ τῇδε ἐπιμένει γυίου, ἄστατα μέλεα κοτὲ μικρὸν (ἢ γοῦν,) εὖτε οὐδὲ ἐπὶ τὰ σμικρὰ φοιτᾷ, πόδας τε καὶ χεῖρας. λεῖα γὰρ μειζόνων λάβηται μελέων χωρήσας τὴν νόσον δυναμίων, οὐκ ὑπερβαίνει τὰ ὄργανα, λεῖα δὲ ἀπὸ τοῦ σμικροῦ ἀρ-

potentius, non ferramenta adstringentia, non uincula, non uulnerans gladius, non exurens ignis. Nam & hæc assumuntur tanquam majorum dolorum remedia. Quod si quis ipsa dolentia ossa præciderit: sectionis dolor, ut exiguus à majore obscuratur. Sin autem iste prævaleat, eos uoluptas capit priorum malorum obliuionem afferens. Id sanè patiuntur dentes & ossa. Causam quidem ueram soli Dij nouerunt, probabilem uerò & apparentem etiam homines. Est autem (ut simpliciter dicam) hujusmodi. Quod prædensum est; contractum, uulnerationemque non sentit: iccirco & ex tactu uulneratione que non dolet. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile, ideò quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & uulnere exasperatur. Cæterùm quoniam & densa ingenito calore uiuunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficiens causa substantialis sit, ut gladius, aut lapis, substantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim densa est. Sed si caliditatis insitæ intemperatura corripiatur, sensus fit permutatio. Cumque ipsorum ex se ipsa dolet caliditas, ab interna sensus pulsione excitatur. Natura autem in majus excedente, uel ex abundantia dolores proueniunt. At aliàs in alios articulos morbus articularis inuadit, quibusdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet:) & in alia quædam membra nonnunquam exiguus. Quandoque nec in paruas particulas transit, pedes & manus. Nam si majora membra occupauerit morbum ipsum capere ualentia, instrumenta illa non supergreditur. Sed si ab exiguo membro initium

ium experit; mitis est, & inopinata inuasio: Ischiadis quidem à femore posterius, aut poplite, aut tibia initium est. Alias uero in coxæ cauo (Cotylam Græci uocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rursus in clunem aut lumbos impetum facit, & omnia potius esse uidetur, quam coxendicis morbus. Verum etiam articuli ita ferè dolere incipiunt, magnum pedis digitum dolor occupat: rursum calcem in priori parte, qua nitimur; deinde in concauam subit: Malleolus autem postremus intumescit. Doloris causam non legitimam afferunt, aliqui nouæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus intestinam domesticamque causam explicabit. Quin etiam ægrotis uerum audientibus incredibile esse uidetur. Quamobrem in insanabilem affectum inciderunt. Quoniam principijs, cum debilissimus morbus est, medicus non resistit. Qui ut temporis spatio uires acquisiuit, nihil Medici diligentia proficitur. Quibusdam in pedum articulis usq; ad mortem resident morbus, quibusdam in omnis corporis ambitum uagatur, plerunque à pedibus in manus prosilit. Neque enim multum interest in pedibus ne, an fiat in manibus: cum utrique ejusdem naturæ sint, graciles, excarnes, externo frigori proximi, à calore interno remotissimi. Item cubiti flexura, & genu conueniunt. Posthæc coxarum cauitates, quas Cotylas Græci uocant, & uocatus peristrophus. Transitus quoque in dorsi, thoracisque musculos fit: incredibileque est, quam latè malum serpat. Vertebræ dorsi, ceruicisque dolent; & in summo sacri ossis dolor inhæresci, simulq; omniū bos, asinus,

ξηται, ἐπὶ εὐπθὴς καὶ ἀδόκητος ἡ εἰσβολή. * ἰσχιάδος μὲν ἀπὸ μηροῦ κατόπιν ἢ ἰγνύος, ἢ κνήμης, ἢ ἀρχή. ἄλλοτε δ' ἐπὶ τὴν κοτύλην τὸ ἄλγημα φαίνεται, αὖθις ἐς γλουτὸν ἢ ὀσφὺν * ἰκέλης, καὶ πάντα μᾶλλον ἐστὶν ἢ ὁ λόγος ἰσχιὰς. ἀτὰρ καὶ τὰ ἄρθρα ὡδέ πως ἄρχεται. ὁ ποδὸς τὸν μέγαν δάκτυλον ἀλγέει, αὖθις τὸν ἐπὶ θατέρου πέρην, ἢ ποτὲ ἐπειζόμεθα. ἔπειτα ἐς τὸ κοῖλον * ἦκε. τὸ δ' ὀσφυοῦν ἐξώδησεν ὕστατον. θρόφασιν δὲ αἰτιῶνται ἀναίτιον, οἱ μὲν κρηπῖδος καινῆς πρίσιν. οἱ δὲ μακρὴν ὁδοιπορίην. ἄλλος δὲ πληγὴν ἢ πάτημα. ἀδηλοῖς δὲ φράσει τινὶ οἰκοθεν οὖσαν. ἀτὰρ καὶ ἀκούσασι τοῖσι πάσχουσι τὸ ἀπρεκὲς ἔδοξε ἄπιστον. διὰ τόδε ἐς ἀνήκεστον ἐτράπη, ὅπερ τῆσι ἀρχῆσι ὁκόταν ἀδύνατόν ἐστιν ἡ νοῦσος, ὁ ἰητρὸς οὐκ * ἐνίσταται. ἢν δ' ὑπείκῃ καιρῷ, ἀνόνητος ἡ μελέτη. τοῖσι μὲν οὖν ἐς ποδῶν ἄρθρα μίμνει μέχρι θανάτου. τοῖσι δὲ νέμεται ἐς πᾶν τὸ παντὸς σκήπτου εἶδος. τὰ πολλὰ δ' ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐς χεῖρας ἵκεται. οὐ γὰρ μεγάλα τὰ ὅρια τῇ νόσῳ χειρῶν τε καὶ ποδῶν, ὅτι ἀμφω ὁμοφυέα, ἰσχνὰ καὶ ἄσαρκα, καὶ ἐγγυτάτω ἔξω ψύχεος. ἀπωτάτω δὲ τοῦ ἔσω θάλπεος. αὖθις ἀγκὼν καὶ γόνυ. ἐπὶ δὲ τοῖσι κοτύλαι, περίστροφος δὲ μετάβασις ἐς νῶτα μύας καὶ θώρηκος. ἄπιστον εἰς ὅσον ἕρπει τὸ κακόν. ἀσπόνδυλοι ἀλγέουσι ῥάχεός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. καὶ ξυμπάντων δὲ ὁ βοῦς, ὄνος,

©BIUM

καὶ ἡ ἰδέη ἑκάστου ὀδύνης. αἰτίη δὲ τέ-
νοντες, * ἥδε νευμῶες ξὺν ἐντάσι
ἀλγέουσι. γνάθων καὶ κροτάφων
μῦες, νεφρεῶν τε καὶ οὐρητήρων ἡ διαδοχή.
ὥστε θώμασος ἅπαν πάσχει ῥῖνας
καὶ ὦτα καὶ χείλεα. πάντα γὰρ νεῦρα καὶ
μῦες. κεφαλῆς ἤλγεε τὰς ῥαφὰς,
οὐκ εἰδὼς μὲν ὅ, τι πονέει, ἐδείκνυε τῶν
ῥαφῶν τὰ εἴδεα λοξὴν, εὐθεῖαν, ἐπι-
κάρσιον, ὀπίσω τε καὶ ἔμπροσθεν. ἰσχνὴν
δὲ τὴν ὀδύνην καὶ τοῖσι ὀστέοισι ἐμπε-
παρμένην. πᾶσαν γὰρ ὀστέων ξυμβο-
λὴν νέμεται ἡ νοῦσος, ὅκως ποδὸς ἢ
χειρὸς ἄρθρον. γίγνονται δὲ τῶν ἄρ-
θρων καὶ ἐπιπωρώσιες. τὰ πρῶτα μὲν
οἷον ἀποστάσιες ἴσχουσι. ἔπειτα μᾶλ-
λον πυκνοῦνται, καὶ πηγνυμένου ὑγ-
ροῦ * ἀπηνέες αἱ ἀφέσιες. τέλος δὲ
πῶρος ἐρρωὶ, λευκοὶ ξυνίστανται. ἐς δὲ
πᾶν ὄγκοι σμικροὶ οἷον ἰονθοι, καὶ
μέζονες. ὑγρὸν δὲ παχὺ, λευκὸν, χα-
λαζῶδες. καὶ γὰρ (τὸ) ὅλον τοῦτο ἡ νόσος
ψυχρὴ οἷόν χάλαζα. δοκέει δὲ θέρ-
μης ἡ φύσις ἴσχειν διαφορὴν. καὶ
γὰρ * οἷσι τῶν εὖ δεδηγμένων ἡδονή.
ἐμοὶ δὲ ἀνιᾷ μᾶλλον μὲν αἰτίην τὴν
ἔμφυτον φύσιν ἔμμεναι, μᾶλλον δὲ καὶ
πάθην. ἀλλ' ἦν μὲν εὐθέως * ἐπιδῷ
καὶ θέρμη φανῇ, ἐμφύσιος ῥέος, καὶ
τοῖσι τέρπεται. ὀνομάζουσι δὲ θέρμην
τήνδε. ἦν δὲ ὁ πόνος ἐν τοῖσι νεύροισι εἰ-
σω μίμνῃ, ξυμπεπλωκὴ δὲ τὸ ἄρθρον
ἄθερμον, μηδὲ ἐποιδέῃ, ψυχρὴν τήν-
δε φαμὲν ἔμμεναι, ἐφ' ἧς θερμῶν
φαρμάκων ἐς ἀνάκλησιν θέρμης
† ἰσ. χρέη. χρέω. * χρὴ δὲ τάδε πολλὰ τῶν κάρ-
τα δριμέων. θερμασίη γὰρ τάτε ξυμ-

& proprius cuiuſque dolor. Verum etiam tendones & muſculi cum diſtentione dolorem patiuntur, nec non maxillarum, & temporum muſculi. Item communicatur renibus & ueſicæ. O rem admirabilem. Poſt omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoquo uerſus nerui & muſculi feruntur, dolent capitis ſuturæ, & quid doleat ægrotus ignorans indicat ſuturarum ſpecies, obliquam, rectam, tranſuerſam, poſterius ac prius. Tenuem autem dolorem & in oſſibus defixum conqueritur. Vniuerſam enim oſſium compagem morbus populatur haud ſecus, atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque tophacea quædam coaleſcunt. Ab initio quidem ueluti abſceſſus occupant: poſtquam uerò magis ſpiſſantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones: demùm tophi ſolidi, albi conſiſtunt. In toto autem membro tubercula exigua, quales ſunt Ionthi à Græcis appellati, Vari à Latinis, & majora exurgunt. Humiditas uerò craſſa, albicans, grandinoſa eſt: nam & totius morbus frigidus inſtar grandinis eſt. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præſeferre. Siquidem modo ex calore, modo ex frigore uoluptas percipitur. At mihi placet unicam eſſe morbi cauſam inſitam frigiditatem, unicumque eſſe affectum, uerùm ſi protinus increſcat, & caliditas apparuerit, refrigeratione opus eſt: ac talibus delectatur: & hujuſmodi affectum calidum uocant. Quòd ſi dolor in intimis neruis demoretur, & articulus non calens collapſus ſit, neque extumeat; frigidum hunc eſſe dixerim: in quo ad caloris reuocationem medicamenta calida requiruntur. Multis autem ualdè acribus opus eſt. Caliditas enim collapſas

pſas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad ſuperficiem euocat, quo tempore frigida medicamina proficiem. Huic rei fidem id facit, quod iiſdem eadem non conducunt. Nam quod modo profuit, id aliàs noxium fuit. Atque (ut compendio dicam) calor in principio, frigiditate in fine opus eſt. Haud facilè quidem continua podagra gignitur: ſed nonnunquam longo interuallo temporis intermittitur: tenuis enim eſt. Et in ludis olympicis podagricus morbo ſedato curſu victoriã adeptus eſt. *Viri ut facilius in hunc morbum incidant, ita mulieribus leuius torquentur.* Mulieres autem, licet rarius, quàm uiri, difficilius tamen hoc uitio laborant. Quod enim neque uſitatum, neque familiare eſt, id ſi aliqua urgente cauſa potentius euaſerit, uiolentum cùm ſit, majorem calamitatem infert. Ætas autem huic morbo ſubjecta eſt, à quinque annis, ſupra triginta. Celerius quoque, aut tardius, pro ut cuiuſque natura, aut uictus ratio poſtulat. Atroces ſanè dolores ſunt, ſed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuum contactum immobilitas, ciborum auerſatio, ſitis, uigilia. Si diſcrimen euaſerint, tanquam ab inferis elapſi laxiorem uitam degunt, incontinentes, ſimplices, hilares, *munifici*, & in uictu molles, ac delicati. Iccircò uerò tanquam *iterum mortem euaſuri* licentiosè præſenti uita fruuntur. Multis in hydropicum morbum podagra conceſſit, quibuſdam in depraũatam ſpirationem, Aſthma Græci uocant, latini Anhelitum. Hæc uerò ſucceſſio inedicabilis, atque ineuitabilis eſt.

πεπλωκότα μέρεα εἰς ὄγκον ἤγειρε, ἠλὶν ἔσω θέρμην ἐς ἀναχλησιν ἤγαγε. εὖτε τῷ ψυχεῶν χρέος. πίσις, οἷσι γὰρ αὐτοῖσι τὰ αὐτὰ ξυμφέρει. ἡ γὰρ ὀκόλε ξυνήνεγκε, τοῦτ' ἔβλαψεν ἀλλοτε. ὡς δ' ἔβλαψεν ἀλλοτε. ὡς δὲ ἔπος εἰπεῖν, θέρμης ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, ψυξιος δ' ἐπὶ τῷ τέλει χρέος. ξυνεχὴς μὲν οὐ ποδάγρη ῥηιδίως γίγνε), διαλείπει δ' ἐὸν ὁπηλίκον μακρόν. λεπτὴ γάρ. καὶ ὀλυμπιάσι νικήσε ποδαγρὸς ἐπ' ἀνέσει δρόμου. ἀλλ' ἄνδρες μὲν πάθειν ῥηϊτέρῃσι, γυναικῶν δὲ ἐλαφροτέρῃ. γυναῖκες δ' ἀρσιότερον μὲν ἀνδρῶν, χαλεπώτερον δὲ. τὸ γὰρ μὴ ἐν ἔθει, μηδ' οἰκεῖον, ἢν τῳ ἀνάγκης κρέσσον γένηται, βιαιὴν μέζονα πίπτειν τὴν ξυμφορὴν. πλικίη δὲ πολλὰ μὲν ἀπὸ ἐτέων πέντε καὶ τριήκοντα. θᾶσσον δὲ καὶ ῥᾴδιον ἐν τῇ ἑκάστου φύσιϊ, καὶ διαίτης. λεπτοὶ μὲν οὖν οἱ πόνοι, καὶ τὰ παρεόντα πόνων μέζονα. λειποθυμίη δ' ἐπὶ τῇσι ψαύσεσι ἀκινησίη, ἀποσιτίη, δίψος, ἀγρυπνίη. ἢν δὲ ἐπανέλθωσι, τότε μὲν ὅκως ἐν θανάτῳ πεφυγότες, ἄνετοι τὸν βίον, ἀκηδέες, ἁπλοῖ, εὔθυμοι, ἀωροφάγοι, καὶ ἐς τὴν διαίταν ἀβρόι. τοῦτο γὰρ ἐν θανάτῳ αὖθις ἐσόμενοι ἄδδην χρέον ἐπὶ τῇ παρεούσῃ ζωῇ. ἀπέσημψε πολλῇσιν ὑδρωπικὴν ποδάγρη, ἄλλοτε δὲ ἐς ἆσθμα. καὶ τῷδε ἄφυκτος ἡ διαδοχή.

DE ELEPHANTIASI.

Caput XIII.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΦΑΝΤΙΑΣΙΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 145 sur 482

©BIUM

Ἐλέφαντι τῷ πάθει καὶ τῷ θηρίῳ τῷ ἐλέφαντι ξυνὰ μόρια καὶ ἰδέῃ, καὶ χροιῇ, καὶ μεγέθει, καὶ βιοτῇ. *ἀτὰρ οὐδὲ ἀλλώτρωι ἔοικε, οὔτε τὸ πάθος πάθεϊ, οὔτε τὸ ζῷον ζώῳ. ἐλέφας μὲν γε τὸ θηρίον καὶ κάρτα διαφέρον. πρῶτα μὲν γε μέγιστον καὶ πάχιστον. μεγέθει μὲν, ὁκόσον αὖ ζῷον ἐπ' ἄλλῳ ζώῳ πύργον ὀν ἀναθεῖναι μέγα. πάχιστον δ', ἐς πλεῦνα ζῶα πάχεα, εἰ ξυμβάλλοιτο ἀλλήλοισι ξυνθεῖναι. ἀτὰρ οὐδὲ ἰδέην κάρτα τῷ *ἴκελον χροιὴν μὲν *μέλανος καταχορέος ἅπαντες καὶ δι' ὅλου σκήνεος. ἵππος μὲν γε ἄλλος μὲν λευκότατος, ὅκως οἱ Θρήϊκες φρόσουσι. ἄλλοι δὲ πόδαργοι, ὅκως μενέλεω πόδαργος. οἱ δὲ ξανθοὶ, ὅκως ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ἄλλοι δὲ κυάνεοι. ἵππῳ εἰσάμενον παρέλεξατο κυανοχαίτης. ὧδε καὶ βόες, ὧδε καὶ κύνες, ἠδὲ ὁκόσα ἀνὰ τλῶ γλῶ ἑρπετὰ καὶ ζῶα φέρβεται. *ἐλέφαντες δὲ μοῦνοι μέλανες, ζοφοειδέες τὴν χροιήν. νυκτὶ δὲ καὶ θανάτῳ ἴκελοι. ἰδέλω δὲ, κάρηνα μὲν κατέχουσι καὶ πρόσωπα ἄσημα, ἀϊδηλα τὴν μορφὴν, ἐπ' αὐχένι σμικρῷ, ὡς δοκέειν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῖσι ὤμοισι ἰζάνειν. καὶ ὧδε οὐκ ἔκδηλον. ὦτα δὲ μεγάλα, πλατέα, πτερυγώδεα, *μέσφι κληίδων τε καὶ στέρνων. ὃς ἔκρυψε *τὴν αὐχένα τοῖσι *ὤμοισι, ὅκως νῆες λαίφεσι. κέρατα δὲ θῶμα διάλευκα ὁ ἐλέφας ἐπὶ *μελανίῃσι. ἕτεροι τάδε ὀδόντας καλέουσι. τάδε μοῦνα λευκότατα, ὅκως οὐδενὸς *ἄλλου τε οὐδὲν οὐδὲ λευκοῦ ζώου. καὶ τάδε οὐχ ὑπὲρ μέτωπα καὶ κροτά-

ELephanti morbo & feræ elephanti communia multa sunt & specie, & colore, & magnitudine, & victu. Verum neque ulli alij similia sunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nam Elephas fera longè ab alijs differt. Primum quidem ingentissima crassissimaque est. Magnitudo enim tanta est, ut magnum animal super aliud animal turris instar imponere queas. Crassitudo quoque tanta, quantam plura crassissima animalia inter se conjuncta uix æquare ualeant. Cæterùm neque specie cuipiam admodum similem inuenias: siquidem omnes exquisitè nigro colore toto corpore obscurantur. Nam equorum alius candidissimus est, quales Rhesi equi Thracij; alij sunt podargi id est, albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alij flaui, quales centum & quinquaginta: alij cærulei, unde illud Homeri, factus equo similis concubuit Cærulcos habens crines. Ita boues se habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ super terram depascuntur. Elephantes autem soli nigri, tenebricoso colore, nocti & morti similes. Specie uerò tali sunt. Capita quidem & facies *ignobiles & obscuras* habent, figura non cuidenti, super breui ceruice, ut caput, in humeris considere uideatur: atque ideo non cuidens est. Aures enim grandes sunt, latæ, alarum similes, ad jugula usque & pectoris ossa. Hæ ceruicem armosque tegunt, sicut nauigia uelis conteguntur. Cornua uerò mirandum in modum candida nigriori colori internitentia possidet Elephas: alij hæc dentes appellant. Hæc sola autem candidissima sunt, quale nihil in ullo alio quamuis candido animali reperitur: & hæc ipsa non super frontem & tempora,

pa, qualis cornigeris natura eſt, ſed in ore ſuperiorique maxilla ſita ſunt, prorſum uerſus ſpectantia, recta non admodum, ſed paulùm in ſuperiora retorta, quo à recto detorqueri liceret, & in ſimis dentibus pondus extollere. Grandia utique cornua ſunt, longitudinem extenti brachij, Orgyam Græci uocant, æquant mediocria. Alia his multò longiora duplo longiora ſunt. Prominentiam habet ſuperior maxilla à labro enaſcentem, longam, exoſſem, tortuoſam, ſerpentis ſimilem. Duo uerò in ſumma prominentia foramina ſunt: & hæc in pulmones uſque pertinentia natura terebrauit, duplicis tibiæ imaginem referentia. Hac ſanè fiſtula tanquam nare ad reſpirationem, nec non & uice manuum id animal utitur. Poculum etenim, cùm uelit, hoc proceſſu corripit, complectiturque, & ualidè retinet: neque ab eo quiſpiam ui eripere poſſet, niſi alius ſit potentior Elephas. Herbam etiam ad pabulum hoc quærit: neque ore minoribusque dentibus carnes edendo uitam ducit. Prælongi enim pedes longè à terra diſtans animal ſuſtinent. Quin etiam breue (ut diximus) collum eſt. Ore igitur humi pabulari non poteſt. Nonnunquam & cornuum ab ore proceſſus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia magnum pondus haurit: deinde quotcunque uenatur, hac complexus uentri futura alimentum in os detrudit. Rite igitur primi illi proboſcida hanc uocauerunt. Nam, προ id eſt, ante ſe animal, hac βόσκεται, id eſt, pabulatur. Verum enim uerò

φυς, ὅκως τοῖσι κερασφόροισι ἡ φυή. ἀλλὰ κατὰ στόμα καὶ λίην ἄνω γνάθον. ὀρθία μένει ἐς τὸ πρόσθεν ἡ κάρτα. ἀλλὰ ἄνω σμικρὸν τι καμπύλα, ὅκως * ἐντύσεως ἐντὸς ὀρθὶς ἐνείη, καὶ ἄρασθαι ἄχθος ἐν τοῖσι ὀδοῦσι σιμοῖς. μεγάλα δὲ τὰ κέρατα, μῆκος μὲν ὁκόσον ὄργυιαν οἱ μέσοι, ἄλλοι δὲ πολλὸν πυγόνων μέζους, μέσφι ὀλίγων. προβολὴν δὲ ἴσχει καὶ ἄνω γνάθος ἀπὸ χείλεος μακρὴν, ἀνόστεον, σκολιὴν, ἑρπετώδεα. δοιαὶ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς προβολῆς ἔασι σπειρόσιες. καὶ ταύτας διαμπερὲς μέσφι τοῦ πνεύμονος ἐτέτρηνεν ἡ φύσις, ὅκως αὐλὸν διφυέα. * χρέεται δὲ τὸ ζῶον ἐς ἀναπνοὴν, ὅκως ῥινὶ τῇδε τῇ σύριγγι. ἄλλῃ καὶ χερσὶ τῇδε. καὶ κωθωνίζει τε δὴ λάζοιτο ὁκότε θέλει τῇ προβολῇ. ἀμφιλαμβάνει τε καὶ ἔχει κραταιῶς, καὶ οὐκ ἂν τις ἀφέλοιτο αὐτέου εἰ μὴ * ἦν μὴ κρέσσων ἄλλος ἐλέφας. ἄλλῃ καὶ ποίην ἐς νομὴν τῇδε μασεύει, καὶ τῷ στόματι καὶ τοῖσι σμικροῖσι ὀδοῦσι * ἔδων σάρκας ζῇ. πόδες γὰρ εὐμήκεες ὑπέρθεν τῆς γῆς πολλὸν τὸ ζῶον ἀνέχουσιν. ἄλλῃ καὶ σμικρὸς αὐχὴν ὅκως ἔλεξα. ἔχειν δύναται τῷ στόματι εἰς τὴν γλῶν νέμεσθαι. ποτὲ μὲν ἡ τῶν κεράτων προβολὴ τοῦ στόματος ἔκφυσις εἴργει τὸ ποίης ἅπτεσθαι τὸ στόμα. τιγαροῦν ἀναμάσσεται τῇ προβολῇ φόρτον μέγαν. ἔπειτα ὁκόσα μᾶλλον ἢ τηρεῖ τῇδε ξυνθήσας τῷ στόματι. ἐνίσπασι πολλὸν τῇ κοιλίῃ. εὖτε οἱ πρῶτοι προβοσκίδα τὴνδε καλέουσι. ὅτι πρόσθεν γὰρ τοῦ ζώου τῇδε βόσκεται. ἄλλῃ

ὀδοῦσι

ἔδων

ὁδὲ πεῖν ἀπὸ λίμνης, ἢ ποταμοῦ τῷ σώματι θέμις. ἢ αὐτὴ γὰρ αἰτία. ἀλλὰ λαβὼν διψῇ, ἐντίθεται μὲν τῷ ὕδατι τὴν προβοσκίδα ἄκρην τὴν ῥῖνα, ἔπειτα ὅσον ἀναπνέων, αὖθις τὸν ἀέρα. τὸ ὕδατος ἕλκει πολλόν. ἐπὴν δὲ πλήσῃ ὅσον κοίλην τὴν ῥῖνα, τὸ σῶμα ποταμηδὸν ἐκχέει. εἶτ' * αὖθις ἕλκει, καὶ αὖθις ἐκχέει, ἕως τ' ἂν πλήσῃ ὅσον φορτίδα νηὸς τὴν γαστέρα. ῥινὸν πεπαχυῖ καὶ πάχισον, * ὀχθώδεας ῥωγμοὺς * ἴσχοντα, αὐλῶνας βαθεῖς, ἑτέρας ἐπιπολαίους * κοίλας, βαθυτάτους, ἄλλας δὲ λοξάς, βαθείας κάρτα, ἴκελον τὸ ξύμπαν τριπόδιον. τρίχες δὲ ἄλλοισι μὲν ζώοισι φύσει τριαίδε αἱ χαῖται. * ἐλέφαντι δὲ πάσας ἐστὶ ὀλιγοστούς. μυελὸν δὲ ἔχει ἄλλον ἀλλαγοῦ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα. ἡ γὰρ ὀπίσω κοτὲ κατὰ γόνυ κάμπει, ὅκως ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον πρὸς πᾶσι μαχάλην ἴσχει, ὅκως γυναῖκες. ἀλλ' οὔπω μοι καιρὸς ταῦτα περὶ τοῦ ζώου γράφειν. πλεῖον ὁκόσον δὲ ἄλλων τε καὶ ἡ νοῦσος ὁ ἐλέφας, καὶ ὁκόσα ἴκελα ἡ ἰδέη τοῦ νοσεῦντος ἴσχει τῇ τοῦ ζώου φυῇ. ἐπίκλησιν δὲ καὶ λέοντα τὸ πάθος, τοῦ μὲν προσωνυμίῃ τῆς ὁμοιότητος εἵνεκεν, ἐμοὶ ὕστερον φράσω. * ἡ δὲ σατυρίασις τοῦτο μὲν ἀπὸ ἐρυθήματος, καὶ τὸ ἐπ' ἀναισχύντῳ ὀρμῆς ἀφέτου τε καὶ ἀναισχύντου. ἀτὰρ καὶ ἡ ἡδονὴ πλείστη ὅσον τοῦδε μέζων ἐστὶν, ἐστὶ δὲ καὶ ἀκμιαιοτέρη. μέγα μὲν οὖν τὸ πάθος ἐς δύναμιν. κτείνει γὰρ πάντων μᾶλλον δυνατώτατον.

neque ex palude aut flumine potet bibere ei licet. Eadem enim causa est. Quod si sitiat, proboscidis extremam narem in aquam demergit: deinde tanquam respirans, uice aeris, multum aquæ attrahit: ubi uero impleuit narem ceu poculum in os fluminis instar effundit: deinde iterum attrahit, iterumque effundit, quoad uentrem tanquam onerariam nauem compleuerit. Corium habet asperum, crassissimumque, tumoribus inæquale, fissuras habens, ceu semitas prælongas, alias diuturas concauas transuersas, alias uero obliquas ualde profundas. Totum Tripodonio persimile est. Pili autem aliis quidem animalibus natura, aut setæ sunt, Elephanti uero sordida lanugo est. Infinitæ sunt & aliæ differentiæ inter Elephantem & cætera animalia. Etenim retro uersus quandoque secundum genu flectitur, quemadmodum & homo, & mammas propè axillas habet, ut mulieres. Cæterum non in præsentia mihi opus est de animalis hujus natura tractare, nisi quatenus ex eo & morbus Elephas uocatus, pateſiat, quotque ægrotantis forma hujus animalis naturæ similia obtineat, agnoscatur. Morbum quoque hunc Leonem uocauerunt, ob extremarum frontis rugarum similitudinem, quam partem Græci Episcenium nominant. De ea posterius suo loco dicetur. Satyriasis etiam appellatur ob malarum ruborem, atque inexplebilem impudentemque coëundi libidinem. Necnon & Herculeus dicitur, quoniam eo nullus major est, neque ualentior. Magnus est quidem potentia morbus. Ad mortem enim inferendam est omnium longè efficacissimus.

Est

©BIUM

Est etiam uisu fœdus, & in omnibus terribilis, quemadmodum & elephas belua. Ineuitabilem quoque affert interitum: quandoquidem à mortis causa ducit originem. Ea ingeniti caloris frigiditas est non exigua, uel potius congelatio, ceu quædam sæua hyems: cum aquam in niuem, aut etiam grandinem, aut crystallum, aut glaciem conuertit. Hæc est communis mortis ac morbi causa. Veruntamen neque ullam insignem conjecturam morbi principium obtinet: neque ulla noua, atque inusitata labes hominem incessit: neque in corporis summis partibus repræsentatur, ut protinus uidere quis possit, & incipienti malo resistere. Sed in uisceribus tanquam domo Plutonis delitescens ignis jam succenditur, internorumque uictor rursum in superficie aliquando exardescit. Plerunque sanè à facie hæc pestis incipiens tanquam ignis de specula procul conspicuus effulget: Nonnullis uerò ab extrema cubiti curuatura, à genu, à manuum, pedumque articulis. Iccirco autem hujusmodi hominum salus desperata est: quoniam Medicus ad morbi debilissima initia artem non adhibet negligens, & ægrotantium calamitatis ignarus. Tardi enim sunt, ut ab aliqua leui & uulgari causa, somniculosi, quieti, sicca aluo. Hæc etiam sanis haud ualde inusitata sunt. In morbi autem crementis respiratio graue olet ob interni spiritus exhalationem. Hujusce rei aër, aut quippiam aliud extrinsecum causam præbere uidetur. Lotium crassum est, albū, turbidum, quale jumentum reddit,

ἀλλ' ἀφυκτος ἡ νοῦσος. πίπτεται γὰρ θανάτου ἐπ' αὐτῃ. φύξις ἐστὶ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ὀλιγόστε, ἢ καὶ πάγος, ὡς * ἐν μεγάλῳ χείματι. εὖτε τὸ ὑδωρ πήγεται εἰς χιόνα, ἢ καὶ χάλαζαν, ἢ κρύσταλλον, ἢ πάγον ἢ δι' ἐστὶν ξύνη θανάτου καὶ νούσου αἰτίη. ἀλλ' οὐδὲν ἴσχει τεκμαρσάμενον ἢ λόγχη τὸ νούσου μέγα. διὰ τοῦτο ξενοπεπεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ φοιτῆ. διὰ δὴ τῆσι ὑποκῆσι καὶ σκήνεος φαντάζεται, ὡς ἰδεῖν τε εὐθὺς καὶ λόγχῃσι λῆξαι. ἀλλὰ τοῖσι ἀσθαγχνοισι ἐμφωλεύσαν ὁκως αἰδὶ, πῦρ ἤδη τύφεται, καὶ τῷ ἔσω κρατῆσαν, αὖθις κοτε ὑποκαίως ἐξάπτεται, τὰ πολλὰ μὲν ὁκως ἀπὸ σκοπῆς τοῦ προσώπου λόγχιμον πλεφανὲς πῦρ καιόν. μετεξετέροισι δὲ, ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἀγκῶνος, γούνατος, κονδύλων, χειρῶν τε καὶ ποδῶν. πολεμικὴ ἀνέλπιστοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπερ ὀϊητὸς ὁ προσὼς τὰς λόγχας τὰς ἀσθενεστάτας τοῦ πάθεος, μὴ τέχνῃ χρέεται ῥαθυμίῃ καὶ ἀγνοίῃ τῶν καμνόντων τὰ ξυμφορῆς. νωθέες μὲν γὰρ, ὡς ἀπὸ σχεδίου προφάσιος. ὑπναλέοι, ἠσύχιοι, τὸ κοιλίῃ ἐπέξεργοι. τάδε καὶ τοῖσι ὑγιαίνουσι κάρτα ὐκ ἀήθεα. ἐπὶ δὲ τῆσι * αὐξήσεσι τοῦ πάθεος, ἀναπνοὴ βρομώδης, ἐκ τοῦ ἔνδον ἀναφορῆς τοῦ πνεύματος. διὰ δὲ ὁ ἀὴρ, ἢ τι τῶν ἔξωθεν αἰτίῃ ἴσχειν δοκέει. βρᾶσις παχέα, λύκα, θολερὰ, οἵη ὑποζυγίου.

ἀφροδι-

©BIUM

ἀφροδισίων ὠμῶντε καὶ ἀπέπτων ἡ ἀνάδοσις, καὶ οὔτε κριτέων ἐστὶ αἴσθησίς τε καὶ μελέτη. οὐδὲ γὰρ ἐθέλει μὴ πέψωσι γιγνώσκεσθαι. ὁμοίη ἀπεψίη καὶ πέψις ἔοικε. εἰς χρηστὸν γὰρ οἰκεῖον, ἃ ξυνήθης αὐτέοισι ἡ πέψις. ἀνάδοσις δὲ ῥηϊδίη, ὅκως ἐς τὸ ἐοῦ τέων προφανὲς, ἁρπαγδὸν ἕλκοντος τοῦ πάθεος. διὰ τόδε δὴ ξυνεχέως τὴν κάτω κοιλίην. ὄχθοι ἐπανισάμβοι, ἄλλοι παρ' ἄλλοις ξυνεχέες μὲν ἐόντες, παχέες δὲ καὶ πεπχέες, καὶ τὸ μεσηγὺ τῶν ὄχθων ἐρρῆϊτο, ὅκως τὸ ῥινὸν ἐλέφας. εὐρεῖαι δὲ οὐ φλέβες, ἐμπλημμύρη τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τοῦ δέρματος πάχεϊ. ὀλίγαι δὲ καὶ ἐς πολλὸν ἐδρὴν δηλοῖ τοῦ παντὸς εἰς ἴσον ὄχθον ἐγειρομένου. τρίχες ἐν μὲν τῷ παντὶ σώματι τεθνήκασι, χερσὶ, μηροῖσι, κνήμῃσι, αὐθις ἤδη, γενείοισι ἀραιαὶ, ψεδναὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κόμαι. τὸ δὲ μᾶλλον σώφρονι πολιοὶ, καὶ φαλάκρωσις ἀθρόη. ὀλίγαι δὲ μαχρὸν ἦλθε καὶ γένειον ψιλά. εἰ δὲ καὶ ἐπιμίμνοιεν παυραὶ τρίχες, ἀπρεπέστεραι τῶν ἀποιχομένων. δέρμα δὲ κεφαλῆς κατερρωγὸς εἰς βαθὺς ῥύπει δὲ συχναὶ, βαθεῖαι, τρηχεῖαι. ὄχθοι ἐς τὸ πρόσωπον σκληροὶ, ὀξέες. ἄλλοι δὲ μὲν ἐς κορυφὴν λευκοί. ποιοὶ δέσεροι δὲ τὴν φάσιν. σφυγμοὶ μικροὶ, βαρέες, νωθροὶ, ὅκως δ' ἰλύος μόλις κινεύμενοι. φλέβες χροιᾶς φῶν ἐπερυθραί, καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν. κοιλίαι χολώδεες. γλῶσσα χαλαζώδεσι ἰόνθοισι τρηχεῖα. ὀλίγα δ' ὀκνηρὸν καὶ τὸ ξυμπαγοκνήμης ἔμπλεων ἰοιῶν δὲ ἔμμεναι.

Venerem appetunt, *seminis crudi & incocti emissio fit*, neque illorum est sensus & meditatio. Neque enim concoxerint nec ne, percipiunt: & crudi tas hæc concoctioni similis est. Nam ipsis haud frequens est in optimum aut familiare concoctio. Digestio uerò facilè fit, tanquam in suum ipsius alimentum raptim morbo attrahente, propterea ualdè sollicitatè inferioris uentris laborant. Tumores alij juxta alios exurgunt, nondum quidem continui, sed crassi & asperi: & interstitium tumorum discissum est, ut elephantis corium. Venæ latæ sunt, non sanguinis redundantia, sed cutis crassitudine. Non multò post autem & sedes declarat uniuerso corpore in æqualem tumorem distento. Pili in omni corpore præmoriuntur in manibus, femoribus, tibijs. Item in pube, in mento rari sunt: rara quoque in capite cæsaries. Quòd uerò majus est, intempestiui cani, & caluitium affatim subitoque ingruunt. Non multò post autem pubes & mentum glabrescunt. Quod si qui pauci pili remaneant, hi magis dedecent, quàm qui defluxerunt. *Capitis* cutis altius rescissa est: rimæ autem frequentes, profundæ, asperæ sunt. Tumores in facie duri, acuti: nonnunquam fastidio albido, basi uiridiore. Pulsus pusilli, graues, tardi, tanquam per cænum uix se mouentes. Venæ temporum distentæ sunt, & sub lingua, uentres biliosi. Lingua grandinosis uaris exasperatur. Neq; inopinabile est & omne corpus talibus scatere tuberculis:

quando-

©BIUM

quandoquidem & in uictimis prauos humores habentibus carnes grandinis plenæ ſunt. Sin autem ualdè ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit; impetigines ſummos digitos infeſtabunt, genua prurient, pruritusque cum uoluptate ſcalpetur. Ambit uerò impetigo & mentum nonnunquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno: oculi caliginoſi, ænei coloris ſunt: ſupercilia prominentia, craſſa, glabra, deorſum uerſus pondere uergentia: contractis glabellis eminens tumor inſurgit: color liuidus, aut ater eſt. Epiſcenium uehementer contrahitur, ut oculos contegat, quemadmodum iraſcentibus, aut leonibus accidit: unde & Leonina hæc ægritudo uocatur. Igitur neque Leoni, neque Elephanto ſolum, uerum etiam nocti tenebroſæ æquales ſunt. Hypopia, id eſt, ſub oculis inſurgentia oſſa, & nares cum atris tumoribus fatebroſæ, extantesque ſunt. Labiorum prominentia craſſa eſt, pars autem inferior liueſcit. naſus tumet, dentes non albi ſunt, ſed nigricare uidentur. Aures rubent admixta nigritia, obſtructæ, elephanticæ, ut grandiores conſueto eſſe uideantur. Vlcera in baſi aurium ſunt: ſanies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis aſperis exaratur: nec non & altè deſcendunt ſciſſuræ ueluti nigri in corio ſulci, propterea & Elephas huic morbo nomen eſt. Plantarum & calcaneorum uſque ad medios digitos fiſſuræ ſunt. Quòd ſi plus augeſcat malum, tumores

ἢ γὰρ ἢ τοῖσι κακοχύμοισι ἱερείοισι τὰ κρέα χαλάζης ἐσὶ ἔμπλεα. ἢν δὲ πολλὸν αἴρῃ τὸ ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἡ πάθη, καὶ ἐπὶ τοῖσι ἄκροισι φανήται, λειχῆνες ἐπὶ τοῖσι ἄκροισι δακτύλοισι, γούνασι κνησμοὶ, καὶ τῶν κνησμῶν ἅπτονται μετ' ἡδονῆς. ἀμπέχει δ' ὀλειχὴν ἢ γενεῖον ποτὲ ἐν κύκλῳ. ἐρευθεῖ δ' ἢ μῆλα ξὺν ὄγκῳ ἐκ κάρτα μεγάλῳ.* ὀπίες ἀχλυώδεες, χαλκώδεες. ὀφρύες προβλῆτες, παχεῖαι ψιλαὶ, βεβηκυῖαι κάτω, μεσοφρύων ξυνηγμένων, ὀχθώδεες. χρῶμα πελιδνὸν, ἢ μέλαν. ἐπισκήνιον δὲ μέγα ἕλκει καλύπτειν ὄσσε, ὅκως τοῖς θυμουμένοις, ἢ λέουσι. (διὰ τόδε, ἢ λεόντιον κικλήσκει). τὶ γὰρ δὴ, οὐ λέουσι) δὲ ἐλέφαντι μοῦνον, ἀλλὰ καὶ νυκτὶ θοῇ ἀταλάντῳ. ὦτα, οὖν ὄγκοισι μέλασι,* ὀκριοειδέες, χειλέων προβολὴ* παχείη. τὸ δὲ κάτω πελιδνὸν. ἕκρινες, ὀδόντες οὐ λευκοὶ μὲν, δοκέοντες δὲ ὑπομέλανες, ὦτα ἐρυθρὰ, μελανόεντα, κεκλεισμένα, ἐλεφαντώδεα, ὡς δοκέειν μέγεθος ἴσχειν μέζον τοῦ ξυνήθεος. ἕλκεα ἐπὶ τῇσι βάσεσι τῶν ὤτων, ἰχῶρος ῥύσις, κνησμώδεα. ῥυσὸν τὸ πᾶν σκῆνος ῥυτίσι τρηχείῃσι. ἀτὰρ καὶ ἐν βυσσῇ βαθείῃ, οἷον αὐλακες μέλανες τῶν ῥινῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐλέφας τοῦ πάθεος τοὔνομα. ἰχνέων δὲ καὶ πτερνέων μέσφι τῶν μέσων τῶν δακτύλων ῥήξιες. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὔξῃ τὸ κακὸν, ἑλκώδεες τοὺς ὄχθους, μήλων,

* ἴσ. ὄψιν.

* ὀκριοειδέες

©BIUM

μήλων, γενείων, δακτύλων, γονάτων, κακοδμία καὶ ἀναλθέα τὰ ἕλκεα. ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλοισι ἐξανίσαται, καὶ ἐπ' ἄλλοισιν ἄλλα πρηνύεται. ἤδη ποτὲ καὶ τῶν μελέων * προαποθνήσκει * τὸν ἄνθρωπον. ἄχρι σκληρότερος, ῥὶς, δάκτυλοι, πόδες, αἰδοῖα, καὶ ὅλαι χεῖρες. ἐπεὶ γὰρ θανάτοι τὸ κακὸν εἰς ἀπαλλαγὴν βίου ἀφικρᾶ, καὶ ἀλγέων δεινῶν πρόσθεν, ἢ ἐς μέλεα διαλυμηθῆναι τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ μακρόβιόν ἐστι, ὅκως ἐλέφας τὸ ζῶον. ἐν ᾧ καὶ ἄλγος δριμύτατον * ἔχει τῶν μελέων, πολλόν τι * ἐπικόπτει βαρύτερον. ἄλλη καὶ ἄλλη πλανωμένων σιτίων ὄρεξις οὐκ ἀγεννὴς, ἄποιον δὲ ἡ γεῦσις, οὐδὲ ἱερπνὸν ἡ ἐδωδὴ καὶ ἡ πόσις. ἀπάντων ὑπ' ἀχθηδόνος, μίσος, ἀτροφίη, ἐπθυμίη λυσιτελὴς. κόποι αὐτόματοι, μελέων ἑκάστου ἰδέη βαρεῖα, καὶ τὸν ἄνθρωπον * ἀχθέει καὶ τὰ σμικρὰ μέλεα. ἀτὰρ καὶ τὸ σῶμα πρὸς ἅπαντα ἀχθέται, λουτροῖσι ἱέρπεται, οὐκ ἀλουσίῃ. οὐ τροφῇ, οὐκ ἀσιτίῃ. οὐ κινήσει, οὐκ * ἠρεμίῃ. πᾶσι γὰρ ἐφέσπετο ἡ νόσος. ὕπνος λεπτὸς, ἀγρυπνίη κακίων ἐν φαντασίῃ, δύσπνοια καρτερή. πνίγεσθαι ὡς ἀπ' ἀγχόνης. ὧδε γοῦν τινὲς καὶ ἑαυτῶν τὸν βίον, νήγρετον ὕπνον ἐς θάνατον εὕδοντες. τοιόσδε οὖν ἐόντας τίς οὐκ ἂν φύγοι, ἢ τίς οὐκ ἂν σκορπείη, κἢν υἱὸς, ἢ πατὴρ ἔῃ. κἢν καὶ σύγγονος τύχῃ. δέος καὶ ἀμφὶ μεταλλάσιος ἔχει κακῶς. πολλοὶ γοῦν ἐπ' ἐρημίης καὶ ἐς ὄρεα τοὺς φιλτάτους ἐξέθεσαν, οἱ μὲν ἐς χρόνον ἐπαρήγοντες τῷ λιμῷ. οἱ δὲ, ὡς ἤκιστα σφέας ἐθέλοντες σκυθανεῖν. λόγος δ' ὡς τῶν ἐπ' ἐρημίης ἀφιγμένων τις, ἐξερπύσαν-

* προαποθνήσκει. * τὸν ἄνθρωπον.

* ἐπικόπτει.

* ἀχθεῖς.

* ἠρεμίῃ.

malarum, menti, digitorum, genuumque ulcerosi fiunt : ulcera fœtida sunt, & insanabilia : alia enim super alia exurgunt, super alia alia nitescunt. Siquidem membra hominem diu morte præueniunt, quoad de corpore excidant nasus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, à turpi uita, sæuisque cruciatibus liberans, quàm membratim dilaceratus homo sit. At longæua est, quemadmodum & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor sit, longè acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia est non obtusa, sed gustatus qualitatis expers est : nullaque edendi ac potandi delectatio. Omnia uerò ob doloris cruciatum oderunt : alimento priuatur corpus, rabiosa inest cupiditas : spontinæ sunt lassitudines, singulorum membrorum species hominem grauitate inusitata premit, quantumlibet exigua membra sint. Quin etiam corpus omnia grauatim fert : non balneis delectatur, non illuuie, non cibo, non jejunio, non motu, non quiete : ab omnibus enim morbus alienus est. Somnus tenuis, uigilia pejor mala sua cogitans, spirandi uehemens difficultas : suffocationes fiunt ac si laqueo strangulentur. Hoc igitur pacto nonnulli uitam perdiderunt, inexcitabilem somnum in mortem dormientes. Itaque tales, cùm sint, quis non aufugiat? aut quis non auersetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater sit? cum metus est, ne morbus communicetur. Propterea multi in solitudines & montes sibi charissimos abduxerunt : aliqui eorum egestati, *quoad* uiuerent, subuenientes, aliqui uerò minimè, cum eos uita defungi mallent. Fama est eorum quendam, qui in solitudinem

©BIUM

tudinem expositi erant, ex terræ latebris reptantem uiperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tædio in ductum, ut malo malum commutaret, uiuentem uiperam edisse, neque prius è uita migrasse, quàm omnia ipsius membra computruerint, atque exciderint. Alterum præterea ferunt uiperam in musti dolium irrepsisse conspicatum, cum mustum ad satietatem ingurgitasset uomuisse, multumque ueneni simul *cum musto reiecisse: postquam autem fera in musto extincta est auidè largiterq́, hominem è musto bibisse: uitæ pariter ac morbi finem quærentem.* Vt uerò satiatus, juxta inebriatusque fuit, primum quidem humi prostratus instar morientis jacebat. Posteaquàm deinde graui sopore experrectus est, ebrietatemque discussit, in primis comæ defluxerunt, præterea digiti & ungues; deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt. Quoniam uerò adhuc in semine facultas erat, iterum tanquam ab ortu hominem natura ueluti ex cera creauit. Alios enim crines enutriuit, ungues nouos, & nitidam carnem instaurauit, ac uetus corium ceu serpentis senectam exuit: & tanquam alter homo ad uitæ munia reuocatus est. Ita habet fabula non admodum quidem uera, neque ualdè fidem excedens. Malum enim malo pulsum esse probabile est: naturam uerò ex residua uitæ scintilla hominem redintegrasse, haud ita à ratione abhorret, ut monstro simile esse uideatur.

τὰ ἐκ τῆς ἕχνι ἰδών, ὑφ' ἀνάγκης ἢ λιμῷ, ἢ τῷ πάθει ἀχθεσθείς, ὡς ἀμείψαιτο τὸ κακὸν κακῷ, ζῶντος ἐνέφαγε δ' ἔχιος, καὶ ἀφ' ὧν ἔτελεύθησε, πρὶν ἢ πάντα αὐτῷ διασαπῆναι καὶ ἀποσῆψαι τὰ μέλεα. ἄλλον δὲ ἰδεῖν ἔχιν εἰς πίθον γλεύκεος ἐρπύσαντα, πιόντα δὲ γλεύκεος εἰς κόρον, ἀποβλύσαι. πολὺν δὲ καὶ τὸ ἰὸν συνεκχεῖν τῷ γλεύκει. ἐπεὶ δ' ἀπεπίγη τὸ θηρίον σὺν τῷ γλεύκει, χανδὸν καὶ πολλὸν τοῦ γλεύκεος πεῖν τὸν ἄνθρωπον, ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου, καὶ τοῦ πάθεος δι-ζήμενον. ὡς δ' ἐς κόρον ἦκε καὶ μέθης, ἔκειτο μὲν χαμαὶ τὰ πρῶτα, ὁκως ἀποθνήσκων. ἐπεὶ δ' ἐκ τοῦ κάρου καὶ τῆς μέθης *ἐξηγρέθη, ἀπερρύησαν μὲν τὰ πρῶτα αἱ κόμαι, ἔπειτα δὲ οἱ τε ὄνυχες. ἐξῆς δ' ἀπελέπιδωσαν πάντα. ἐπεὶ δ' ἔτι ἐν σπέρματι ἡ δύναμις ἦν, ἐκ νέου ἀνεπλάσσετο αὖθις ὁκως ἐκ γενέτης τὸν ἄνθρωπον ἡ φύσις. ἐξέθρεψε μὲν ἄλλας κόμας, καὶ ὄνυχας νέους, καὶ σάρκα καθαρὴν, καὶ ἐξέδυ μὲν τὸ παλαιὸν ῥῆνος, ὡς γῆρας ἑρπετόν. ἐπανεκλήθη δ', (ὡς) ἐς φῦμα *ζωῆς, ὁκως ἄλλος ἄνθρωπος. ὧδε μὲν οὖν ὁ μῦθος, καὶ κατὰ μὲν ἀπεχὴς, καὶ πάγυ δ' ἄπιστος. κακὸν γὰρ κακῷ κλαφθῆναι, πιθανόν. τῇ φύσει δ' ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς ζωπυρῷ ἀνανεῶσαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἄπιστον ἐς τέρατος ἰδέαν.

* ἐξήγρετο.

* ἐκ γενετῆς.

* ζωῆς.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 153 sur 482

©BIUM

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, ὀξέων (νούσων) * θεραπευτικὸν βιβλίον πρῶτον.

* θεραπευτικῶν.

Θεραπεία φρενιτικῶν, κεφαλ. α.
Θεραπεία ληθαργικῶν, κεφ. β.
Θεραπεία μαρασμῶ, κεφ. γ.
Θεραπεία ἀποπληξίης, κεφ. δ.
Θεραπεία παρεξυσμῶ ἀπληπλικῶν, κεφ. ε.
(Θεραπεία τετάνου, κεφ. ς.)
Θεραπεία συνάγχης, κεφ. ζ.
Θεραπεία τῶν κατὰ τλὼ χιονίδα παθῶν, κεφ. η.
Θεραπεία τῶν κατὰ τλὼ φάρυγγα λοιμικῶν παθῶν, κεφ. θ.
Θεραπεία πλευρίτιδος, κεφ. ι.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὀξέων νόσων ἄκεα ξυναφέα τῆσι ἀμφὶ σημείων ἰδέῃσι, ὧν τοῖς ξυγγράμμασι ἄσσα μοι πρόσθεν γεγράφαται. ὁκόσα μὲν ὧν ἐν πυρετῶν θεραπείη γίγνεται, κατά τε τλὼ τούτων διαφορλὼ, καὶ κατὰ τλὼ τῶν νοσημάτων ἰδέλω, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ποικιλίλω, τετέων τὰ πλείω ἐν τοῖσι ἀμφὶ πυρετῶν λόγοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ ξὺν πυρετοῖσι ὀξέα γίγνεται πάθεα, ὁκοῖον ἡ φρενῖτις, ἢ ἄνθρακες πυρετῶν, ὁκοῖον ἀποπληξίη, ἀμφὶ τῶν δὲ μὴ νῦν τὰ * ἄκεα. φράσω, ὡς μὴ διαμαρτάνειν μηδὲ μακηγορέειν ἑτέρα ἐν ἑτέροισι γράφοντα. ἀρχὴ δὲ ἡ αὐτὴ, ἡ καὶ ἀμφὶ τῶν παθέων, καὶ τελευτὴ ἡ αὐτὴ.

† ἄλκεα.

ARETÆI CAPPADOCIS DE morborum acutorum curatione, LIBER PRIMVS.

Curatio phreniticorum, Caput I.
Curatio Lethargicorum seu Veternosorum, cap. II.
Curatio tabis, cap. III.
Curatio Apoplexiæ, cap. IV.
Curatio accessionis morbi comitialis, cap. V.
Curatio Tetani, seu Rigoris, cap. VI.
Curatio Anginæ, cap. VII.
Curatio uitiorum columellæ, cap. VIII.
Curatio pestilentium in faucibus uitiorum, cap. IX.
Curatio Pleuritidis, id est, morbi costalis, seu lateralis, cap. X.

PROOEMIVM.

ACutarum ægritudinum medicamina speciebus signorum contigua sunt, quæ superioribus libris à me comprehensa fuere. Quæcunque sanè in febrium curatione fiunt secundum ipsorum differentiam, & secundum morborum speciem, & in ipsis diuersitatem: eorum plura in tractatione de febribus explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis phrenitis est, aut sine febribus, qualis Apoplexia: eorum duntaxat medicamina commemorabo: ut ne aberrem, neque uerbosior sim, alia in alijs describens locis. Idem uerò principium, quod & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

Curatio

CVRATIO PHRENITICORUM.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΦΡΕΝΙΤΙΚΩΝ.

Caput I.

Κεφάλ. α.

AEgrotum cubare conuenit in conclaui mediocris amplitudinis, aëris temperati, hyeme tepidi, æstate frigidioris & humidioris. Vere autem & autumno secundum temporum naturas conjectura uti decet. Deinde quiescere jubendum est & ægrotos ipsos & omnes domesticos. Acutè nanque audiunt phrenitici, & strepitibus irritantur, nec non & ab his in furorem aguntur. Parietes læues sint, æquales, neque supereminentes, neque festucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis exornentur: pictura enim parietum mentem turbat. Nam præ oculis falsa quædam simulacra obuersantur, & quædam non eminentia tanquam eminentia manibus contrectant, omnisque occasio citra causam manuum agitationem prouocat. Cubilis longitudo & latitudo moderata sit; quo neque in ampliori uolutari, jactarique possit, neque à nimis angusto delabi. Stragulæ uestes glabræ sint, ut ne floccos *colligere* in mentem ueniat. In molli lecto decumbant, nam durum stratum neruis ingratum est. Non minimè autem inter cæteros ægrotantes phrenitici neruis laborant: facilè enim conuelluntur. Amicissimi eos inuisant: fabulæ & sermones animum ne uellicent: cùm delectabilia omnia esse oporteat, illis præcipuè, quorum iracunda insania est. Vtrum in tenebris an in luce habendi sint, ex morbi natura conijcere debemus: nam si ad lumen efferantur, & quæ nō sunt, cernūt, & quæ non adsunt, cogitāt, aut pro alijs alia cognos-

Καταικεκλίαθαι χρὴ τὸν νοσέοντα ἐν οἴκῳ εὐμέτρῳ, εὐκρήτῳ, χειμῶνος μὲν ἐν ἀλέῃ, θέρεος δ' ἐν ψυχρῇ νοτέρῳ. ἔαρος δ' ἢ φθινοπώρου πρὸς τὰς ὥρας τεκμαίρεσθαι. ἔπειτα ἡσυχίην ἄγειν κελεύειν καὶ αὐτὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὰ οἰκία ἅπαντας. ὀξυήκοοι γὰρ καὶ ἐς ψόφους καθαπτόμενοι φρενιτικοί. ἀέρος ὑπὸ τοῦδε μαίνονται. τοῖχοι λεῖοι, ὁμαλοὶ, μήτ' ὑπερέχοντες, μήτε ἄχναι, μήτε γραφῇσι εὐκόσμοι. ἐρεθιστικὸν γὰρ τοιχογραφίη. καὶ γὰρ πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἀμφαιρέουσί τινα ψευδέα εἴδωλα, καὶ τὰ μὴ ἐξέχοντα ἁμφαφόωσιν ὡς ὑπερέχοντα. καὶ πᾶσα πρόφασις ἀναιτίη, πρόκλησις χειρῶν φορῆς κλίνης μῆκος καὶ πλάτος σύμμετρον, ὡς μήτε ἐκπίπτειν δύνασθαι ἐν τῇ πλατείῃ, μήτε ὑπὸ τῆς στενῆς ἐκπίπτειν κοίτης. ἐν ψιλοῖσι τοῖσι στρώμασι, ὡς μὴ κροκυδίζῃ ὑπόμνησις ἔοι. ἀτὰρ οὐδὲ ἐν μαλθακοῖσι. ἀστερέης γὰρ τοῖσι νεύροισι ἡ σκληρὴ κοίτη. ἄχθεται γὰρ τῶν ἄλλων τοῖσι φρενιτικοῖσι τὰ νεῦρα πονέει. μάλα γὰρ τοι καὶ φρενιτικοί. εἴσοδοι τῶν φιλτάτων. μῦθοι, καὶ λαλιὴ μὴ θυμοδακέες. πάντα γὰρ εὐθυμέεσθαι χρή, μάλιστα τοῖσι ἐς ὀργὴν ἡ διαφορή. κατάκλισις ἢ ἐν ζόφῳ, ἢ ἐν φωτὶ πρὸς τὸ νόσημα τεκμαρτέον. ἢν γὰρ πρὸς τὴν αὐγὴν ἀγριαίνωσι, καὶ ὁρέωσι τὰ μὴ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὑπεόντα φαντάζωνται, ἢ αὖθ' ἑτέρων ἕτερα γινώσκωσι,

©BIUM

κωσι, ἢ ξένα ἐνδάλματα προβάλλωνται, καὶ τὸ ξύνολον τὴν αὐγὴν ἢ τὰ ἐν αὐγῇ δεδίπωσ), ζόφον αἱρέεσθαι χρὴ. ἦν δὲ μὴ τέναντίον. ἀγαθὸν δὲ πρὸς αὐγὴν σωφρονέειν τὸν πεπόνθεσθαι τὴν διαφορίω. ἀσιτίη μὴ μακρὴ. σιτία δὲ ὑγρότερα καὶ θερμότερα καὶ συνεχῆ. μειλίγματα γὰρ θυμῷ σιτία. εὐκαιρίη δὲ ἐν τῇσι ἐπανέσεσι ἀμφοῖν, καὶ πυρετῷ καὶ διαφορῇς. ἰῷ δὲ ὑπ' ἀσιτίης ἐκμαίνων), καὶ ἦν μὴ παρέχῃ ὁ πυρετὸς, διδόναι μὴ μεγάλα ἐπὶ πυρετὸν πλάσματα. ἀγαθὸν δὲ ξυμφωνέειν (καὶ τὸν πυρετὸν) καὶ τὴν διαφορὴν, * ἑστετὸς παροξυσμοὺς καὶ τὰς ἐπανέστας. ἦν ὧν ἥκῃ ὁ καιρὸς ἐς ἀρέψιν, πρώτιστα σκεπτέον εἰ χρὴ ἀφαιρέειν αἷμα. ἦν μὲν ὧν ἡ διαφορὴ ξὺν πυρετῷ ἀρχῆθεν εἰς κάλλιστ πρώτης ἢ δευτέρης ἡμέρης, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι μάλιστα τὴν μέσην. ἀτὰρ καὶ ἦν ἐς τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέρην ἡ διαφορὴ ἥκῃ μέσῃ τῆς πρώτης τῶν κρισίμων * περιόδου, λάμνειν. εἰ δὲ πρωτέρω ἔδεόντως χρόνου ἑκταίῳ ἑόντι. ἢ ἑβδομαίῳ ἐόντι, πολλὸν πρὸ τῶν κρισίμων ἐν τοῖσι ὀξέσι κενεῶν χρὴ, ἢ φαρμακεύειν, ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἐρεθισμοῖσι χρέεσθαι. ἀτὰρ καὶ φλέβα λάμνων, μὴ πολλὸν ἀφαιρέειν, κὴν ἐν ἀρχῇ τάμνῃς. φρενῖτις γὰρ εὐτρεπὲς ἐς συγκοπὴν κακόν. ἦν δὲ πολυπλήθης ὁ νοσέων ἔῃ, καὶ νεηνίης, καὶ ἐξ ἀδηφαγίης καὶ οἰνοφλυγίης, οἵδε δὲ τῆς φρενίτιδος ἔασι οἱ λογισμοί. ἀλλὰ καὶ ἄνευ διαφορῆς, πολλὸν τετέων ἀφαιρέειν αἷμα

cunt, aut quasdam nouas & uanas imagines accipiunt, atque in summa lucem, aut quæ in luce sunt, extimescunt; obscuro loco eos continere præstat. Sin secus se habeant, lucido. Bonum est autem ad lucem respicere, placariq́ue insaniam. Ne diu à cibis abstineant: cibi uerò humidiores sunto, pauciores q́ue, & continui: nam cibi animum demulcent. Occasio autem exhibendi cibi esto in utriusque remissionibus, febris uidelicet atque delirij. Quòd si ab inedia furant, & non desinat febris; cibos dare non ualde febrim læden. tes utile est. Nempe bonum est febrim deliriumq́ue in accessionibus remissionibusq́ue concordare, quò exhibendi cibi oportunum tempus inueniatur. In primis itaque considerandum est, sanguis nec né mittendus sit. Si mentis quidem alienatio unà cum febre à principio inuaserit: uena in cubiti curuatura primo aut secundo die, media potissimum secanda est. Quòd si nonnisi tertio, aut quarto die delirium accedat: usque ad primum decretoriorum dierum circuitum uenæ sectio differenda est. *At si ultra conueniens tempus, ut puta sexto aut septimo die accedat, multum ante judicationes in acutis morbis uacuandum aut pharmacis utendum*: aut alijs irritationibus utendum. Venæ quoque inciſor ne multum sanguinis detrahat, licet à principio secet: *phreniticis* nanque malum est in syncopam facilè mutabile. Sin autem ægrotus ualdè repletus sit, & juuenis, plurimo cibo, & largissimo uini potu saginatus; hæ ad phrenitidem rationes non pertinent. Verùm istis & citra delirium multum sanguinis hauriendum est: longè

©BIUM

longè autem minus auferēdum, ſi ijdē phrenitici ſint. Verùmtamē audacius uena ſoluenda eſt, ſi à præcordijs, non à capite morbus oriatur: ibi enim uitæ principium eſt: caput uerò ſenſus, neruorumq; originis locus eſt, ſanguinēq; potius à corde trahit, quàm alijs diſtribuat. Igitur ſi membrum hoc affectum ſit, uenam cubiti ſcindere non conuenit: quippe in illis uitijs inanire uaſa oportet, à quibus non modica noxa prouenit. Quod ſi uires patiantur, ut quantum ſanguinis ſatis eſt, euacuetur; ſemel auferendum eſt: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occaſio elabatur: quandoquidem phreniticis continuæ febres ſunt, neque remiſſiones longas habent, ſed breues & latentes ſubleuationes. Cæterùm ſi ante mediocritatem defecerit æger, ad ſecundam remiſſionem differendum eſt, niſi longò tempore poſt uentura ſit. Quòd ſi non ſit; uires in ſtaurando odoramentis, faciei tractatione, & pedum compreſſione protinus ſanguis detrahendus eſt: quantum uerò mittendum ſit, facultas oſtendet. Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maximè: aridiores enim ſunt, quàm ſi ſola adeſſet febris, neque mulſa danda, niſi bilioſi ſint: nam facilè à bilioſis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulſa conuenit. Bonum quoque eſt ex his ſorbitiones ſimplices præbere, quales ſatureia, aut apio, aut anetho incoctis fieri ſolent. Hæ nanque bonam ſpirationem conciliant, & urinam cient: conducit autem phreniticis lotij excretio. Omnia olera proſunt: ſed maluæ potiſſimum. Lentor enim bonus eſt & ad

πολλὸν ἢ μεῖον ἀφαιρέειν, ἢν οἵδε ἔωσι οἱ φρενιτικοί. τάμνειν ἢ φλέβα τετέων εὐθυμότερον, ἢν δὲ ξυνοχωδρίων ἢ μὴ ἀπὸ κεφαλῆς ἡ νοῦσος ἦ. ἐνθάδε γὰρ τῆς ζωῆς ἐστιν ἡ ἀρχή. κεφαλὴ ἢ, χώρος μὲν αἰσθήσιος, ἢ νεύρων ἀφέσιος, αἷμα ἢ ἀπὸ καρδίης ἕλκει μᾶλλον, ἢ ἄλλοισι δίδοῖ. ἢν ὧν πεπόνθῃ ἥδε, οὐ χρὴ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν φλέβα. τάδε γὰρ πάθεα, κενεαγγέειν ἐφ' οἷσι ἡ ἐλάχιστα σμικρή. κὴν μὲν ἡ δύναμις ἀντέχῃ εἰς τὸ ἱκανὸν τῆς κενώσιος, ἅπαξ ἀφαιρέειν, ὅκως μὴ ἐν τῇ διασάσει τῆς ἐπαφαιρέσιος διόλλυται τροφῆς ἡ ἐγκαιρείη. ξυνεχέες γὰρ τοῖσι φρενητικοῖσι οἱ πυρετοὶ, καὶ οὐδὲ ἐπανέσιας μακρὰς, ἀλλὰ βραχείας καὶ ἀσήμους κωφισμοὺς ποιεύμενοι. ἢν δὲ ἐς τὸ ξυμμετρίης ἀπαυθήσῃ ὁ νοσέων, ἐς δευτέρην ἐπάνεσιν ὑπερβάλλειν, ἢν μὴ ἐς μακρὸν σκήπτῃ. εἰ δὲ μή, ἀναλεσάμενον ὀσμῇσι καὶ ψαύσεσι τροφῆς ὦπα, καὶ πέσι ποδῶν, αὐτίκα ἀφαιρέειν. γνῶμα ἢ τῆς αὐταρκίης ἡ δύναμις. τροφὴ ὑγρὴ πᾶσι μὲν τοῖς πυρεταίνουσι. ἐχθίστη ἢ φρενητικοῖσι.* ἐπιξηρότεροι γὰρ πυρετῷ μόνου. * ἐπιξηρότερα.

ὐδὲ μελίκρητον, ἢν μὴ χολώδεες ἔωσι. εὔπεπτον γὰρ τοῖσι πικροχόλοισι. χόνδροι πλυτοὶ ξὺν ὕδατι ἢ μελικρήτῳ. ἀγαθὸν ἢ καὶ σκέλεα ὀρφήματα διδόναι ἁπλᾶ, ὁποῖα θύμβρης ἢ σελίνου, ἢ ἀνήθου* ἐνεψημένων. εὔπνοα γὰρ ταῦτα καὶ διουρητικά. σύμφορον δὲ φρενητικοῖσι ἔρεσις. λαχάνων πάντων μὲν, μάλιστα ἢ μαλάχης. ἀγαθὸν γὰρ τὸ γλίσχασμα, καὶ ἐς * ἐμψημένων.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 157 sur 482

©BIUM

λειότητα γλώσσης καὶ λεπτρίης, καὶ ἐς
ἰλὺν τῶν κοπρίων διέξοδον. ἄριστον δ', καὶ
λευκὸν καὶ βλίτον, καὶ κορωνόπους, καὶ κο-
λοκύνθη καθ' ὥρην, καὶ ὅπα ἂν ἐφ' ἑκά-
στης ὥρης ἄριστον ᾖ. πιοτάτης δὲ χυλὸς,
ὑγρότατος δὲ μὴ ἐν πρώτοισιν ὡς * ὑ-
ποφώτερος ἔοι. ἔστι δὲ μᾶλλον παχύ-
ὑποφώτερος. τερος, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος προήκοι χρό-
νον. ὑποστέλλειν δὲ ἐν τῇσι κρίσεσι,
καὶ μικρὸν πρὸ τῶν κρισίων. ἰλὺν δὲ ἐς
μῆκος ἡ νοῦσος ἴῃ, μὴ ἀφαιρέειν τῶν
προσθεσίων. ἀλλὰ σιτία δίδοναι,
ὡς ἱκανέσῃ ὁ νοσέων. εὖτε καὶ κρεῶν
ἀκρέων καὶ πτερνῶν χρέος τὰ πολλὰ
τοῖσι χυλοῖσι ἐκπεπομφόν. κάρτα γὰρ
χρὴ τάδε ἐν τῇ ἐψήσει λύειν. ἰχθύ-
ων οἱ πετραῖοι τῶν ἄλλων εἰς κρέοσιν
ἔσων. πάντων δὲ τοὺς ἐν τῇ * χώρῃ λέ-
χώρης. ξεσθαι αἱρέεσθαι. ἄλλη γὰρ ἄλλας φέρειν
ἰχθύων ἰδέας πεπίστευται χώρη. * ὁ-
ἀχώρης. πώρας οἰνώδεος ὑποστέλλειν. κεφα-
λῆς γὰρ καὶ φρενῶν ἄψιν ποιέει. ἰλὺν δὲ
ἀνάγκη ἔνι τοῦ δυνάμιος ἢν τὸ στόμαχος
διαζομμόων, ἐφθὰ ἐν μελικρήτῳ, ἢ
ὀπτὰ ἐν σέσαπι, οἷον μῆλα δοτέον.
τῶν ἄλλων θερμῷ ὕδατι ἕκαστον
ἐκλύειν, ἢν ἐς μέντοι τὴν τοῦ στόμαχος
εὐδαιμονίην διδῷς. ἰλὺν δὲ καὶ ἐς δύναμιν
δέῃ, μὴ κάρτα τὸ οἰνῶδες ἐκλύειν προ-
φὴ μὲν ὧν ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοιόνδε. τέγ-
γειν δὲ τὴν κεφαλὴν ἐς ἔμψυξιν λί-
παι ἐλαίης ὀμφακος τετριμμένης.
ἀλεαίνεσθαι γὰρ ἡ κεφαλὴ ὑπὸ φιλέει
φρενιτικοῖσι. ἢν δὲ καὶ ἀγρυπνίη καὶ φαν-
τασίη ἔωσι, ῥόδινον μίσγειν ἴσον ἴσῳ τὰ
πρῶτα. ἔπι δὲ μᾶλλον τὸ ῥόδινον
ἔσω πλέον ἐς σύψιν καὶ ἔμψυξιν τῆς
κεφαλῆς. ἰλὺν δὲ καὶ τὴν γνώμην πα-

linguæ arteriæque læuorem, & ad ſtercorum deſcenſum optima eſt beta, blitum, coronopus, cucurbita, & quicquid ſuis temporibus optimum fuerit. Ordei uerò mundati cremor liquidiſſimus quidem imprimis nutribilior eſt: ſed tanto etiam ſpiſſior craſſiorque ſit, quanto plus temporis morbus progreſſus fuerit. Verùm in judicationibus & paulò ante judicationes cibus ſubtrahendus eſt. Si morbus longiori tempore producatur: cibos ne ſubtrahito, ſed triticea exhibeto, quò ſufficiat ægrotus: quando extremorum & uolatilium carnibus in cremore liquefactis plerunque opus eſt. Oportet enim hæc in elixando ualde diſſolui. Ex piſcibus ſaxatiles alijs præſtantiores ſunt: atque omnino regionis illius optimos deligito. Quippe aliam regionem alias piſcium ſpecies procreare creditum eſt. Vinoſæ naturæ fructus ſubtrahito: quoniam caput & mentem percutiunt. Verùm ſi neceſſitas urgeat, uiribus aut ore uentriculi labantibus; mala in mulſa elixa, aut in adipe toſta exhibeto, aliorum ſingula calida aqua diſſoluito, ſi roborandi duntaxat oris uentriculi cauſa exhibeas: ſin autem uires quoque inſtaurare opus ſit, non uſque adeo uinoſa facultas diſſoluenda eſt. Cibi quidem (ut ſemel dicam) hujuſmodi ſunto. Irrigandum uerò caput eſt refrigerandi cauſa oliuæ acerbæ contritæ unguine: nam caput in phreniticis calefieri nō amat. Quòd ſi uigiliæ & cogitationes ægrotum agitēt: roſacei parem modum in principio miſceto: adhuc uerò plus roſacei addendū, quo magis extra intraque caput roboretur ac refrigeretur. At ſi mens labefacte-

©BIUM

factetur, & locutio euariet, ſerpylli comam oleis incoquito, aut hederæ ſuccum, aut ſanguinalis affundito. Si mentis uerò alienatio uehementius hominem turbet; peucedanum, & ſpondylium oleis inferuefacito, & aceti parum inſtillato: hæc enim halitus & caliditatem diffiant, craſſaſque humiditates, quæ & ipſæ deliramenti cauſæ ſunt, diſcutiunt. Cauere autem conuenit, ne in ceruicem ac tendones madefactio deſcendat. Tendonibus enim atque neruis inimica eſt. Nempe irrigandi ſemper occaſio eſt, præterquam exacerbationis initio: rarius quidem in incremento, omnium uerò frequentiſſimè uigente morbo, cum maxime inſaniunt, tum maximè irrigandum eſt humore frigido: atque æſtiuo tempore multo magis refrigerato, hyeme uerò tepido. Vt miteſcat autem delirium; poſca, aut conyzæ decocto cum ſpongia facies fouenda eſt. Deinde œnanthino, aut erocino unguine *linienda*: quin etiam nares, & aures iiſdem imbuendæ. Hæc enim ſomnum alliciunt. Si quando iſti pernoctant, neque interdiu ſopiuntur, ſed penitus intenti ſunt oculi atque inſtar cornu rigentes, jactantur autem, & è lecto proſiliunt; his ſomnus & quies conciliandi ſunt: primum quidem caput roſaceo mero irrigando, aut amaracino cum ſucco hederæ, aut ſerpylli, aut etiam ſertulæ decocto. Magis autem ſoporiferum eſt papauer in oleo elixum capitis ſincipiti ſuperdatum, aut in aqua faciei per ſpongiam

ἐμκινέωνται, καὶ τὴν φθέγξιν ἐξαλλάσσων), ἐρπύλλου κόμης ἐπεψητέον ἐν ἔλαίοις, ἢ κισσοῦ χυλὸν ἢ πολυγόνου ἐπαχυτέον. ἢν δ' ἔτι μᾶλλον ἡ παραφορὴ ἐξάπτῃ) καὶ πολυκέδιον καὶ ἀσπονδύλιον τοῖσι ἐλαίοισι ἐπεψεῖν, καὶ ὄξος ἐπαχεῖν. ἀτμῶν γὰρ τάδε καὶ θέρμης διαπνευστικὰ, καὶ παχέων χυμῶν διαλυτικὰ, * ἃ τῆς παραφορῆς ξυναίτια. πεφυλάχθαι δὲ χρὴ τάδε, ὡς μὴ ἐς * τὼ αὐχένα καὶ τοὺς τένοντας ἡ τέγξις ἵκῃ. πολεμίη γὰρ τένουσι καὶ νεύροισι. καιρὸς δὲ πάσης τέγξιος, πλὴν τῆς ἐσβολῆς τοῦ παροξυσμοῦ. ἀραιοτέρη δὲ ἐν τῇ ἀναβάσει, πάντων δὲ μάλιστα ἐν ἀκμῇ. ἦδη δὲ σημαίνωνται, τῆδε μάλιστα τέγγειν ψυχρῷ, καὶ ψυχομένῳ ἔτι μᾶλλον θέρεος ὥρῃ. χειμῶνος δὲ χλιαρῷ. εἰς ὃ τε πρηΰνειν τὴν παραφορὴν, ὀξυκράτῳ, ἢ κονύζης ἐψήματι καὶ ἀποψυκτὰ πρόσωπα ποιεῖν, ἔπειτα χρίειν οἰναιθίνῳ ἢ κροκίνῳ λίπαι, καὶ τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα. τοῖσι δὲ διαχρίειν. τάδε μύρτοι καὶ ὕπνου ἀγωγά. ἢν γὰρ παννυχοι μὲν ἐγρήσωσι, μηδὲ δι' ἡμέρης εὕδωσι, τετανύες δὲ τὰ ὄμματα ἔωσι, ὀφθαλμοὶ δὲ οἷον κέρας ἐστήκωσι, βλησρίζοντες δὲ καὶ ἐξαλλῶν), ὕπνον αὐτέοισι καὶ ἠρεμίην μηχανέεσθαι, πρόσωπα μὲν διὰ τοῦ κεφαλῆς τεγέων, ῥοδίνῳ ἀκρήτῳ, ἢ ἀμαρακίνῳ, ξὺν χυλῷ κισσοῦ, ἢ ἐρπύλλου, ἢ καὶ μελιλώτου ἐναφεψήματι. ἔτι μᾶλλον δὲ ὑπνωτικὸν, μήκωνα ἀφεψηθεῖσα * ἐν λίπασι, ἔστι τε τῆς κεφαλῆς ἔρεγμα, ἢ ὕδατος ἐς τὸ πρόσωπον ξὺν ἀποψυκτῇ. ὑποπι-

* τῷ.

* λίπεσι.

©BIUM

ὑποπιθέναι ὄχρη καὶ αὐτὰς ὅλας, εἰ εἶεν νεοδρεπεῖς. χλωραὶς τοῖσι ὑποκεφαλαίοισι. παχύνει γὰρ καὶ ὑγραίνει τὸ πνεῦμα, ξηρὸν τε καὶ λεπτὸν ἐὸν, καὶ ὁμίχλιν τοῖσι αἰσθήσεσι παρέχον. βαρὺ δὲ καὶ * νωθὲς ὁμίχλη, ἥπερ ὕπνου ἀρχή. ἰῷ δὲ μείζονων δέονται, καὶ αὐτὸ τὸ μηκώνειον ἐς τὰ μέτωπα ξυὺ ὕδατι χρίειν. ἢ ὑπαλείφειν τὰς ῥῖνας, καὶ ἐς τὰ ὦτα * ἐγχέειν. ψηλαφίη ποδῶν εὐαφὴς ξυὺ λιπαΐ, * ψαῦσις τε κεφαλῆς. ἀνιπκὸν δὲ καὶ κνῆσις μάλιστα κροτάφων τε καὶ ὤτων. καὶ γὰρ καὶ τὰ θηρία ἐς ἀνάπαυλαν ὀργῆς τε καὶ θυμοῦ κνήσι ὤτων τε καὶ κροτάφων. θάμινονται. ὕπνος δὲ ἀγωγὰ ἑκάστου καὶ τὰ ξυνήθεα. ναυτίλῳ μὲν ἡ ἐν ἀκάτῳ κατάκλισις, καὶ ἐν θαλάσσῃ φερομένῃ καὶ αἰγιαλῶν ἦχος καὶ κυμάτων κτύπος, ἀνέμων τε βόμβος, καὶ θαλάσσης καὶ νηὸς ὁλμὸς. μυσικῷ δὲ ἐπιθυμία αὐλῶν ἐφ' ἡσυχίῃ, ἢ ψαλμὸς * λύρης, ἢ πυκτίδος, ἢ μελέτη παίδων σιωπῇ. διδασκάλων δὲ νηπιάχων μύθων ἀθρόμιλία. ἄλλοισι δ' ἄλλα ὕπνου θελκτήρια. τοῖσι δὲ ὑποχονδρίοισι καὶ τῇ κοιλίῃ ἐμβρέγματα, καὶ ἐπιπλάσματα, ἢν φλεγμονὴ καὶ σκληρίη ἐπαίρηται, καὶ φύσα, ἔλαιον θρυπτικὸν ἐλαίης μὴ ὠμῆς ἐμβάλλειν. παχὺ γὰρ καὶ γλίχρον καὶ ἀλεαῖνον. τόδε ὦν χρέος ἐν φλεγμασίη, ἐνεῖναι δὲ ἐν αὐτῷ ἄνηθον, κόνυζα, ἀγαθὸν δὲ ὁμοῦ τὰ πάντα. ἰῷ δὲ καὶ φύσα ἐνῇ, κυμίνου καὶ σελίνου τῶν καρπῶν, ἢ δὲ ὁκόσα ἄρρωνα καὶ φυτέων ἀγωγά. καὶ νίτρου ἐνσείσαντα ἐμπάσσειν. ἢν δὲ τὸ ἦπαρ λὴν

impositum. Ipsæ quoque integræ herbæ (si proximè lectæ fuerint) uiridis ceruicalibus subijciendæ sunt. Crassant enim, madefaciuntque spiritum aridum tenuemque: & caliginem quandam sensibus obducunt: graue autem & torpens est caligo: id uerò est somni principium. At si ualentioribus auxilijs egebunt; & ipsa papaueris lachryma ex aqua frons inungenda. Quin etiam nares ea liniendæ, & in aures infundenda est. Contrectatio pedum suauis ex oleo: capitisque attactus efficax est, sed potissimum si tempora, auresque scalpantur. Nam & ferarum iram furoremque aurium & temporum mollis attrectatio coërcet. Cuique uerò usitata somnum accersunt. Nautis in cymba decubitus, & maritima nauigatio, & littorum sonus, & undarum murmur, uentorumque bombus, & maris nauisq; redolētia. Musico quoq; tibiarum exercitatio quietem affert, aut lyræ cantus, aut cytharæ, aut meditatio puerorum canentium. Ludi autem magistro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita alijs alia animum demulcentia somnum insinuant. Cæterùm præcordijs ac uentri madefactiones ac cataplasmata adhibeto, si phlegmone subsit, atque durities, flatusque distendat: oleum quoque ex oliua benè matura nequaquam acerba injicito: id enim crassum est, & uiscidum, & calefaciens. Hæc utique in inflammatione facienda sunt. Injiciatur uerò in ipsa anethum, aut conyza: bonum quoque est, si simul omnia. Quòd si adsit etiam inflatio, cumini & apij semina adijcito, & quæcunque lotium flatusque prolectant: nec non & nitrum cribratum in spergito. Verum si in jecore

uitium

titium dolorque fuerit, lanas ab oue sordidas accipito, oleum uerò acerbum, aut rosaceum, & sapam Græcam, aut Creticam admisceto: fertulamque incoquito, atque omnibus in unum succum permixtis jecur irrigato. Ad lienem uerò oleum cum aceto benè facit: aut si magis, quàm prius turbet; posca, & pro lanis spongia mollis adhibeatur. Nam mirum in modum his gaudet mitescitque lienis. Porrò si præcordia interius sint, sursumque trahantur, & circum tenta cutis sit; optimum hoc remedium erit loco unguinis, aut unà cum ipso crasso tantundem oportunuum est. Cunila uerò & ros marinus incoquantur. Anethum quoque non injucundum erit. Quòd si cataplasmatis tempus erit idoneum, oleis quidem ijsdem in ijsdem affectibus utendum est. Materia sit autem lini semen, fænum græcum, ordei tenuis farina. Bonum est autem & faba, & eruum, si uenter intumescat: pariter & milium torrefactum, in sacculo positum leue molleque fomentum est. Pinsitum uerò & aqua intercutem laborantibus cum melle & oleo & lini semine cataplasma bonum est. Flores autem & herbæ & semina quæcunque à me in irrigationibus posita sunt: & in cataplasmatibus eadem sunto. Mel uerò & cum ipsis bonum est, ut arida cogantur, misceanturque squallentia, atque ut calor diutius permaneat: ipsum quoque solum bonum est pro cataplasmate semicoctum, & ad irrigandum, si cum aliquo humore

πεῖσιν ἢ τλιὸ ὀδύνλωι ἴχει, ἔειλα μὴ ἔσω *οἰσύπῳ πιναρὰ ἀπὸ τ οἴος. ἔλαιον δὲ τὸ ἀπὸ τ ὄμφακ, ἢ ῥόδινον. μίσγειν ᾧ χρὴ σίραιον ἑλληνικὸν, ἢ κρῆθα, ἢ ὀνεψεῖν *μελίλωτον, μίξανλά *τε ἐς ἕνα χυλὸν τὰ πάνλα *καταιονεῖν τὸ ἧπαρ. ἀσλλωὶ ᾧ τὸ ἔλαιον σὺν ὄξει ἔσω, ἢ εἰ μέζον ἢ πρὶν δονέει, ὀξύκρητον, ἢ αὐτὶ ἐρίων ἀσογγὶη ἁπαλή. μάλα γὸ τοῖσδε ὁ ασλλὼ χαίρει τὲ ἢ πεπύνεται. λιὼ ᾧ τὰ ὑποχόνδρια εἴσω ἢ, ἠδὲ ἄνω εἰρύε ᾧ, ἢ τὸ δέρμα ξειτείνηται, ἄ- ειστον μὴ αὐτὶ τ λίπαρ, ἢ ξιὼ αὐτέῳ παχεῖ ἐπικαίειον ἶσον. κόνυζα δὲ ἔσω ἢ λιβανωτὶς τὰ ὀνεψήματα, ἢ ἄνηθον ὐκ ἀτερπές. λιὼ δὲ ἐπιπλάσειν εὐκαιρίη ἔη, τοῖσι μὴ ἐλαίοισι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθ, ἐπὶ τοῖσι ὁμοίοισι. ὕλη δὲ λίνε ασέρμα, ἢ *τῆλις, ἢ *ἄληπον κριθῆς λεπτόν. ἀγαθὸν ᾧ ἢ κύαμ, ἢ ὄροβ, ἢν ἐξοιδαίνη ἡ γαστὴρ. κέγχρος ᾧ φρυχθεῖσα ὐ μαρύποισι, πυρίημα κεφον ἢ μαλθακόν. ἀλήλεσμένη ᾧ καὶ ὑδρεώδεσι ξιὼ μέλιτι ἢ ἐλαίῳ καὶ λίνε ασέρμασι, ἐπίπλασμα ἀγαθόν. ἀνθη δὲ καὶ βοτάναι ἢ ασέρματα ὅσα μοι ὐν τοῖσι ἐυβρέγμασι λέλεκται, ἢ ὐν τοῖσι ἐπιπλάσμασι ἔσω τὰ ἐωυτά. μέλι δὲ καὶ σιὼ αὐτέοισι μὴ ἀγαθὸν ἐς σύσασιν τῶ ξηρῶν, καὶ ἐς μίξιν τῶ αὐχμηρῶν, καὶ ὡς ἡ θέρμη ἐς πολλὸν διαρκέῃ. ἀγαθὸν δὲ καὶ αὐτὸ μέγνον, καὶ ἔπίπλασμα ἡ μίεφθον, καὶ ἔμβρεγμα ξιὼ σὺν τῶ ὑγρῶν λυθὲν, μαλθάξαι

* πῖσιὸ.
* οἰσύπαιο.
† μελίλωπον.
† ες.
† καταιονεῖν.
‡ πίλος.
‡ ἄλιπον ἀντὶ τῦ ἄλφιτον.

©BIUM

μαλθάξαι ἀλείφαι, φυσέων καὶ ἄερων ἀγωγὸν, πεπύας πίσιας. τάδε γὰρ καὶ μελίκρητον ποιέει ποθὲν, καὶ τὰ πλέω̃ν * πλέονα καὶ κρέασσονα, εἴσω παρελθὸν ἀρτηρίην καὶ πνεύμονι, καὶ θώρηκι καὶ κοιλίῃ. ξυνεχέως δὲ τὴν κοιλίην ἐρεθίζειν καλάνοισι ἢ διαχρίσεσι. ἐπιξηραίνουσι γὰρ πολλὰ, ἔστε τὴν ὀλκὴν τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἀτὰρ καὶ ἐς διαπνοὴν τῶν ἐν τῷ θώρηκι ἀτμῶν, καὶ ἐς κρίσιν τῶν ἐν τῇ κοιλίῃ. ἢν δὲ καὶ πολλῶν ἡμερῶν ἡ γαστὴρ ἐπόχη, κλύζειν χρὴ μελικρήτῳ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ νίτρῳ. ἢν δὲ μὴ αὐξίως ὑποκαθῶσι αἱ τῆς φλεγμονῆς πηδόνες, σικύῃ θέντα ἐπιλάμνειν, ἔνθα αὐτὴ φλεγμονὴ κραίνῃ καὶ μέζων ἔῃ. μίῃ δὲ ἢ δευτέρῃ, ὅκως ἂν τότε φλεγμαίνοντα σημαίνῃ, καὶ ἡ δύναμις κελεύῃ, ἀτὰρ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος. τοῖσι δὲ τεκμαρτέον. ἀμετρίη γὰρ συγκοπῆς αἰτίη. ἐς μὲν ὧν ἡμέρῃ μίῃ ἢ δευτέρῃ, τέγξις ἡ ἐωυτὴ, ἐς δὲ τὴν τρίτην κηρωτὴ σὺν τινὶ λίπαϊ τῶν ἐμβρεγμάτων. ἔπειτα ἐπιθήματα, ἐν φλεγμασίῃ μὲν ἢν ἐπεῴσι, ὕσσωπος, τῆλις ἑφθὴ ἐν μελικρήτῳ, τερμίνθου τοῦ φυτοῦ ῥητίνη, κηρός. τὰ δὲ ἔλαια ἐπὶ τοῖσι αὐτέοισι τὰ ἐωυτά. ἢν δὲ μὴ τοιτέοισι ἐπανίῃ μηδὲν ἡ διαφορὴ, * κουρὴ τῆς κεφαλῆς χρέος, ἢν μὲν μήκισαι εἶεν αἱ κόμαι, τὰ πρώτιστα ἐς ἥμισυ. εἰ δὲ βραχύτεραι, ἐν χρῷ ἔπειτα μεσηγὺ ἀναλαβόντα τὴν δύναμιν, συκίνῳ

liquetur : mollit enim, calefacit, flatus lotiumque euocat, & ardores obtundit. Nam hæc quoque mulsa epota præstat : hisque plura & meliora, si interius arteriam, pulmones, pectus, & uentrem subeat. Assiduè uerò aluus irritanda est glandulis, aut illitionibus (sæpius enim si cesciť) ut à capite materiæ detrahantur, & à pectore halitus diffluentur, & alui purgamenta excernantur. Quòd si multis diebus uenter suppressus fuit; ipsum mulsa, oleo, & nitro subluere opus est. Verum si non satis phlegmones exhalationes desierunt; cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone extumuit, & major apparet: unam autem, aut duas affigito, prout phlegmone significauerit, & uires præceperint: & sanguinis detrahendi copiam ab his conjectare oportet. Excessus enim syncopæ autor est. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem esto. Tertio uerò ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis imponito. Deinde epithemata in inflammatione si facultas sit, ex hyssopo, fænogræco ex mulsa decocto, terebinthi arboris resina, & cera: olea uerò in ijsdem eadem. Quòd si nihil istis delirium remittat: tondere caput necesse est: si longissimi crines sint, primum dimidij: si breuiores, ad cutim. Postea prius refectis uiribus cucurbitula

uertici

©BIUM

uertici capitis affigenda est, sanguisque hauriendus: uerum prius inanis cucurbitula interscapulo adhibeatur. Cæterùm quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorsus ipse cum corde & pulmone laborat: primum quidem ob spiritus modo calidi, modo frigidi necessitatem, præterea ab ardenti febri, & tussi, & humorum prauitate, & neruorum communione, & oris uentriculi noxa, nec non succingentis membranæ, & septi transuersi uitio: (cor enim si maiori aliquo malo oppressum sit, nunquam sanescit:) in Phreniticis utique & hæc imprimis mitiganda sunt. Siquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore sunt, uitio exoritur. Ea uerò sunt, spiritus calidus & siccus, sitis acris, ignis intolerabilis, qui undique in thoracem confluit, & prauitas quidem à domestico calore commutato & major & molestior prouenit. Ab alijs etiam membris in thoracem contributio fit. Extrema nanque frigida sunt, caput, pedes, ac manus: super hæc autem thorax est. Igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmelum, aut nardus incocta sit. Æstate uerò & sapa græca benè faciet. At si epithematibus uti deceat; palmulæ uino austero maceratæ, deinde contusæ in placentam cum nardo, polenta, atque œnanthe suaue pectori cataplasma fuerint. Refrigerant quoque mala pinsita cum masticho & sertula: quæ omnia cera & nardo excipiantur. Sin autem & os uentriculi torpeat, & à cibis abhorreat; succum absinthij, aut

καὶ τὴν κορυφὴν προσβάλλειν, ἢ δὲ ἀφαιρέειν αἷμα. κάρφη δ' ὑποτέρη ἐς τὰ μετάφρενα *κεχολωμένω. ἐπεὶ δὲ καὶ φώρηκα σὺν πᾶσι τοῖσι ὀξέσι νοσοισι ἀκέεσθαι χρὴ, πάντων κάμνοντα ξὺν καρδίη καὶ πνεύμονι, πρώτισα μὲν ὑπ' ἀναγκαίης τ' ἀναπνοῆς, ἄλλοτε μὲν θερμῆς, ἄλλοτε δ' ψυχρῆς. ἔτι δ' ὑπὸ πυρετοῦ καυσώδεος καὶ δριμέος, καὶ ὑγρῶν πονηρίης, καὶ νεύρων κοινωνίης, καὶ στόματος συμφορῆς, ὑπὸ ἕλκεος τοῦ κατὰ στόμα διαφράγματος καχίης. καρδίη γὰρ ἰῶ πάθη μέζον πλεινὸν οὐποτε ἀκέεται. ἔτι δὲ τοῖσι φρενιτικοῖσι καὶ μάλα χρὴ τάδε μελίσσειν. διαφορὴ μὲν γὰρ μετεξελέγχει ἐκ τινὸς τῶν τοῦ φώρηκος. ἀναπνοὴ θερμή τε καὶ ξηρὴ, δι' ὃ δριμύ, καὶ διαφορητικόν τι πάντῃ ἐς φώρηκα ξυρρέειν. καὶ καχίη μὲν, ἀπὸ ἐοικότος θάλπεος τετραμμένη. μέζων τε καὶ δυσφορωτέρη ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐς φώρηκα ξύνδοσις. ἄκρα γὰρ ψυχρὰ κεφαλὴ, πόδες τε καὶ χεῖρες. ὕπερθεν δ' τούτων ὁ φώρηξ καὶ δὴ ὢν *ἀρηγέων ὑγρασίης καὶ ψύξεος. τέγξις μὲν οὖν ἔλαιον ξὺν χαμαιμήλῳ ἐψηθὲν, ἢ νάρδου. θέρεος δὲ καὶ σίραιον ἑλληνικόν. ἰῶ δὲ καὶ ἐπιθέτοισι δεήσεσθαι, φοίνικες ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ δαδυθέντες. ἔπειτα λεῖοι ἐς μάζαν τετριμμένοι, ξὺν νάρδῳ, ἀλφίτοισι, οἰνάνθῃ, πρόσφορον θώρηκι ἔπίπλασμα. ψυκτικὸν δὲ καὶ μῆλα θλασθέντα ξὺν μαστίχῃ καὶ μελιλώτῳ. πάντα δὲ κηρῷ καὶ νάρδῳ ἀναλαμβάνειν. ἰῶ δὲ καὶ τὸν στόμαχον ἔχη νάρκη, καὶ ἀποσιτίη, ἀψινθίου χυλὸν ἢ κόμεω

*κεχολωμένω.

©BIUM

κόμην τοῖς ἔλαιον ἐγκεφαίνειν. καὶ τῷ μὲν ἐν-
ηθέντι ξὺν λίπαι καταμωνεῖν τὸ
ὑποχόνδριον. πιπίσκειν δὲ καὶ τὸ ἀπό-
βρεγμα, ἢ χυλὸν αὐτέοι ὡς τὸ προ-
φῆς, * ὀκόσον κυάθους δύο ἔ ἀπο-
βρέγματος, ἢ κύαθον μιχθὲν ἔ χυλοῦ
ξὺν ὕδατος κυάθοις δύο. ἢν ἔ καὶ
φ κυάμ. κάοσος ἔχῃ τὸν στόμαχον, οὐκ ἀπὸ τ κα-
θαρσίος * τῆς νόσου, ἀλλ' αὐτὸ μό-
φ τῆς. νε ἀπὸ χυμῶν θριμέων καὶ ἁλμυρῶν,
ἢ ὑπὸ χολῆς ἀκνομένου, καὶ δίψει
ἀναιμορίων. * ἀναινομένου, ὑδρομιγὲς γαλακτο-
τέον ἐν προφῇ, ὅσον ἡμικοτύλιον τὸ
γάλακτος ἑνὶ ὕδατος κυάθῳ ἑνί. ῥυμ-
φάνειν ἔ αὐτέοι τὸ πλεῖστον. θεραχὺ
ἔ πῃ σὺν ἄρτῳ ἀναλίσκειν. ἢν ἔ καὶ
καῦστος ἔχῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ δίψος
καὶ ἀπορίη, καὶ μανίη, καὶ ἐπιθυμίη ψυ-
χρὸν ὕδατος, διδόναι, μεῖον μὲν ἢ ὁκό-
σον ἐν καύστι νόσῳ ἄνευ φρενίτιδος.
τῷ δὲ γε ἀμφὶ τῷ νεύρων ὀρρωδέειν
χρή. διδόναι ὧν ὁκόσον ἐς στομάχου
ἄκος. ὀλίγον ἔ ἀπαρκέει, θεραχυπό-
τ γε οἱ φρενιτικοί. ἢν ἔ καὶ εἰς συγκο-
πὴν τραπῶνται. γίνεται γὰρ καὶ τόδε.
τὸ μὲν γὰρ δυνάμιος λυομένης, ἱδρῶτι
ἔ χεομένου τοῦ ἀνθρώπου, πάντων δὲ
εἰς τὸ ἐπὶ ὸς τὸν φορὸν ποιουμένων
τῶν ὑγρῶν, καὶ τοῦ τόνου λυομένου, καὶ τοῦ
πνεύματος, ἔστε ἀκμὴν (μὲν) τῆς
διαφορῆς, δέος δ' εἰς ἀτμὸν λυθῆ-
ναι καὶ ὑγραίνειν τὸν ἄνθρωπον. ἄλλα μ
μοῦνόν ἐστιν οἶνος, θρέψαι μὲν ὠκέως
κατ' ὀλίγον, καὶ παντὶ μέχρι πεφάτων
μολεῖν. τόνῳ ἔ θεραπεῦσαι τόνον, καὶ
πνεῦμα νεναρκωμένον ἐγεῖραι, ψύ-
ξιν ἀλεῖψαι, σύψαι πλάδον, φερο-
μένων ἔξω καὶ ῥεόντων κρατῆσαι, ἡδὺς

comam unà cum his terito, ipſo etiam in oleo incocto præcordia irrigato: & aquam, in qua maduit, aut ipſius ſuccum ante cibum propinato duos ſc. aquæ illius cyathos, *aut amarum ſuci cyathum cum aquæ cyathis duobus.* Atſi os pentriculi ardor male habet, non ratione morbi, ſed ipſum duntaxat ab acribus ſalſisque humiditatibus, ſiue à bile mordetur, atque ſiti perareſcit; lac aquæ ad mixtum in cibis exhibendum, heminæ uidelicet dimidium uno aquæ cyatho temperatum: atque ita hujuſce lactis plurimum ſorbeat: nonnihil etiam cum pane aſſumat. Verùmtamen ſi ardor hominem torqueat, & ſitis, & anxietas, & furens inſania, & frigidæ cupiditas, propinanda quidem frigida eſt, ſed non tanta, quanta in ardore morbo abſque phrenitide propinatur. In iſtis enim timendum neruis eſt. Itaque danda eſt, ut ori uentriculi ſubueniatur. Pauca uerò ſatis eſt: parum enim potant phrenitici. Cæterùm ſi in Syncopam prolabantur, nam & hoc incidere ſolet, uiribus euaneſcentibus, in ſudorem liqueſcente homine, omnibus humoribus extrorſum impetum facientibus, tenore ac ſpiritu fatiſcentibus; tunc cura delirij poſthabetur. Sed cum metus ſit, ne in uaporem, humiditatemque homo diſſoluatur; unicum ſubſidium uinum eſt. Celeriter enim ſubſtantiam alendo inſtaurat: & quoquo uerſus ad extremitates uſque permeat: tenori tenorem apponit: & ſpiritum torpentem expergefacit: frigiditatem calore temperat: laxantem madorem adſtringit: extrorſum erumpentia atq; diffluentia coërcet: olfactu ſuaue

delectat:

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 164 sur 482

©BIUM

delectat: uires demum fulcire ad uitam prorogandam potest: atq; in insania ad animum demulcendum optimum est. Hæc omnia epotum uinum simul præstat. Iracundia nanque mollescente animo conquiescit: atque ipsimet ad recreandas uires cibos accipiunt: quin etiam seipsos ad uoluptatem replent. Nempe si jam plus temporis morbus extrahitur, & febris ignaua est, & delirium in fatuitatem uertitur, & præcordia non usque adeò læsa sunt, aut tumore, aut inflatione, aut duritia, sed in capite potissima morbi causa est; audacter lauare oportet, atque sæpius caput perfundere: habitus nanque sanabitur: & caput difflabitur: & omne corpus exhalabit. Atque ita siccitas obtunditur: & sensus caligo discutitur: & mens stabilis, atq; in concussa firmatur. Hæc utique sunt tollendi morbi præcepta.

μὴ ὀσφραίνεσθαι ἡδονήν. κεφαλαιὸς δ' ἐστὶ εἶξαι δύναμιν ἐς ζωήν. ἄριστος δὲ μετιέναι θυμὸν ἐν διαφορῇ. τάδε μὴν τοὶ ποθεὶς ἅμα πάντα πέπονθεν. θυμὸν μὲν γὰρ πεπύνου δ' μαθάξι φρενῶν, καὶ ἐξ ἐωυτέων ἐς δύναμιν τρέφονται. ἅτε δὴ οὖν ἐωυτοῖσι ἐμπνέοσι ἐς ἡδονήν, τρόσω μὴν ἤδη πολλὸν ἥκει χρόνου. ὅταν δ' ὁ πυρετὸς νωθὴς ἔῃ, ἅτε δὴ ἐν διαφορῇ ἐς μάρωσιν τρέπῃ δ' τὸ ὑποχόνδριον μὴ πολλόν πρόσθλαπῇ δ', ἢ ὀγκῶ, φυσήσει, σκληρίῃ, κεφαλὴ δ' τὸ πλέον ἔχῃ τ' αὐτῆς, χρὴ πλυνέοντα λούειν, ἠδὲ καταιωνεῖν πολλόν πτιλὴν κεφαλήν. ἤτε γὰρ ἔξις ὑγιανθήσεται, καὶ ἡ κεφαλὴ διαπνοωθήσεται, καὶ τὸ ξύμπαν σκῆνος διηρίσεται. ὧδε γὰρ τὸ μὲν ξηρὸν ἀμβλύνει, καὶ καθαρεύει τὸ ὁμίχλης ἡ αἴσθησις. ἢ δ' γνώμη εὐσταθὴς ἠδὲ ἐμπεδοθυμίμνει. τάδε μὲν τοὶ τὰ λύσιος τῆς νούσου γνώματα.

CVRATIO VETernosorum.

Caput II.

VEternosi in luce & ad Solis radios collocentur: morbus enim nihil aliud est, quam tenebræ & magis in loco calido habeantur: ipsius enim causa est insita frigiditas. Cubile agitabile sit, stragulæ uestes, parietum picturæ, omnia sint uaria, quæcunque uisum proritate queunt: multus habeatur sermo: pedes premendo tractentur: uellantur pili: membra scalpantur. Si altus sopor obtineat, uociferandũ est: iracundè increpãdus est æger, ijs quæ timere consueuit deterrẽdus, quæcunq; prius optabat expectabatq;, annunciãda sunt: omnia ad sopo-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΗΘΑΡΓΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ϛ.

Ληθαργικοῖσι καθάλισις ἐν φωτὶ καὶ πρὸς αὐγὴν ζόφος γὰρ ἡ νοῦσος. ἡ δὲ ἐν ἀλλήλῃ μᾶλλον. ψύξις γὰρ ἔμφυτος ἡ αἰτίη. κοίτη εὐάφης, στρώματα, ποικιλογραφίη ποικίλα πάντα ὁκόσα περ ἐρεθιστικὰ ὄψιος, λαλιὴ, ψηλαφίη ξυὼ πέσι ποδῶν, τιλμοὶ, κνησμοί. λὴν βαθὺ κώμα ἔχῃ, ἐμβόησις, νεθεσίη ὀργίλη, δεῖμα ἐφ' οἷσι δειμαίνει. πρόσθεν ἀγγελίη τῶν ὁκόσα ἐπόθεεν καὶ πρόσθεν ἐδόκεε. πάντα ἐς ἐγρη-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 165 sur 482

γοεσιν, ἐναντίως τοῖσι φρενιτικοῖσι. ἀμφὶ ᾧ κ᾽ *κενώσιος ληθαργικῶν, τάδε χρὴ γινώσκειν. ἰὼ μὲν ἐξ ἑτέρης νούσου. ὁκοῖόν περ φρενίτιδος διαδέξηται ἡ λήθη, φλέβα μὲν μὴ τάμνειν, μηδὲ ἀθρόον πολὺν κενοῦν αἷμα, ὑποκλύζειν δὲ τιλὶ κοιλίλιον, μὴ ἕκκοπρου εὐνεκεμεῦνον, ἀλλ᾽ ὅκως τὰ κὴ ἄνωθεν αὐτοπαραθῇ, κὴ ἀπὸ τ᾽ κεφαλῆς ὀχετευθῇ. πλέον οὖν ἔσω ἀλλῶντε κὴ νίτρου. ἄμεινον δὲ τῷ κλύσματι, εἰ καθόριον ἐμπάσσοις. ψυχρὸν γὰρ τὸ κάτω ἔντερον ληθαργικοῖσι, κὴ ὡς ἐς ἔκκρισιν νεκρῶδες. ἰὼ δ᾽ μὴ ἐν διαδέξιος νόσου, ἀλλ᾽ ἑαυτέου ἀρχῆ ὁ ληθαργος, καὶ δοκέῃ πεπλῆσθαι ὁ νεσέων, ἢν μὲν αἵματος, φλέβα ἰὼ ἐπ᾽ ἀγκῶνι τάμνειν. ἰὼ δ᾽ φλέγματος ὑδαλώδεος, εἴτε ἄλλων χυμῶν, καθαίρειν χρὴ κνεώρῳ σιὼ τῇ πισάνῃ. ἢ ἐλλεβόρῳ μέλανι ξιὼ μελικρήτῳ, ὡς ἐς τῆσι ἀρχῆσι, ἢν μετρίως βούλῃ. ἢν δ᾽ μεζόνως, ἕψαρμάκου τ᾽ ἱερῆς καλαμώδης νήσει διδόναι ὁλκῆς *β. ξιὼ μελικρήτου κυάθοις τρισὶ, κὴ περιμείναντα καθήραθαι. τότε διδόναι σιτία, ἢν καιρὸς ᾖ. ἰὼ δ᾽ μὴ, εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέρην ἡ τροφή. εὐκαιρίη δέκοτε κὴ ἐν ἑσπέρῃ γίγνεται τ᾽ ἱερῆς ὁλκῆς. *α. ὕδατος, ἢ μελικρήτῳ λυομένῃ κυάθοις δύο. ἀτροφίη κακόν. κακὸν δ᾽ κὴ πολυτροφίη. χρὴ ὧν ὀλιγοσιτίῃ χρέεσθαι (ἐς) ἑκάστην ἡμέρην. ἀθρόον δὲ μὴ ἀσιτεῖν. ὑπομιμνήσκει τε γὰρ ἁλέης τῷ στομάχῳ χρέος ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέρην. ἄλλως κὴ ἡ τροφὴ ἔσω λεπτύνουσα, κὴ διαχωρητικὴ ἐν ζωμοῖσι μᾶλλον ἢ ὀσπρίοισι, ἀλεκτορίδι, *κεγχρίδι. λινο-

rem diſcutiendum contra, atque in phreniticis, molienda. Quod ad ueternoſorum euacuationem attinet, hæc nouiſſe oportet, ſi alteri morbo, utpote phrenitidi ſuccedat ueternus, uenam ne ſoluito: neque alicunde multum ſanguinem educito: ſed uentrem ſubluito, non ſolum ſtercoris educendi cauſa, ſed etiam ut aliquid à ſuperioribus partibus reuellatur, & à capite deriuetur. Igitur multum inſit ſalis & nitri. Optimum uerò ſit, ſi ſublutioni caſtorium inſpergas. Imum enim inteſtinum ueternoſis frigidum eſt, & ad excretionem emortuum. Quod ſi non per ſucceſſionem, ſed ſuopte ingenio ueternus incipiat, & æger plenus eſſe uideatur: ſi ſanguinis, uena in cubiti curuatura ſecanda eſt: ſi pituitæ aquoſæ, aut aliorum ſuccorum, purgare opus eſt, cnico ex ordei cremore, aut nigro ueratro ex mulſa inter initia, ſi mediocriter purgare uelis. Sin autem copioſius, medicamenti, quod hieram, id eſt, ſacram uocant: pondo drachmas duas jejuno dato cum mulſæ cyathis tribus: atque tantiſper expectans, quoad purgatio confecta ſit; tunc cibos, ſi oportunum ſit, exhibeto: ſin minus: in poſterum diem alimentum differto. Nonnunquam ſanè & ueſperi hieræ drachma cum aquæ aut mulſæ cyathis duobus diſſoluta in tempore datur. Nempe inedia malum eſt, malum eſt & cibi multitudo. Igitur exiguo cibo uti ſingulis diebus oportet: neque ſubito ac penitus jejunandum eſt. Os enim uentriculi per totum diem refectione caloreque indiget. Quin etiam cibus eſto attenuans, & aluum leniens in juſculis magis quam leguminibus, gallina, conchride. *Cum herba uerò*

bauerè mercuriali concoquito: acetumque affundito, & succis inijcito, si forte succo ptisanæ utendum sit. Bonum autem spiritum reddit, urinamque cnatfaniculum, apium, olera, aut horum semina. Item porrum acrimonia sua proficit, & brassica cum oleo & garo. Optime facit & cuminum dulce cum brassica ad flatus *digerendos* & lotium euocandum. Vesica enim atque uenter in quolibet morbo irritant atque infestant. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in phreniticis. Vtrisque enim sensus pleni halituum sunt: quos refrigerando, adstringendoque rosæ atque hederæ succo propulsare necesse est; aut digerere per transpirationem extenuantibus, exempli causa serpyllo aut aceto cum rosaceo. Si nerui doleant, & totum corpus, sed multo magis extrema frigescant; caput ceruicemque castorio cum anethino oleo inungito, atque irrigato. Quin etiam spinam eodem, sicyonio, aut gleucino, aut ueteri oleo admixto perfundito: necnon & *manus ab humeris usque: pedes item ab inguinibus* perungendi sunt. Nonnullis quoque uesica est humectanda: quæ tanquam neruus patitur, & tanquam urinæ iter laborat: insuper & humorum acredine uexatur: biliosum enim lotium est. Sin autem major tremor adsit, & conuulsionem minetur necessario & sicyonium oleum capiti superfundendum: sed breuis usus esto. Quod si præcordia inflammata sint, cutis uerò tumida, inflata distentaque, aut introrsum uergentibus præcordijs concaua efficiatur, madefactiones & cataplasmata ejusmodi sint, cujusmodi in capite de phreniticis comprehendimus. Cucurbitula minimè utitor, si à phrenitide in hanc labem incidit: audacius uerò cucurbitula uti poteris, si ab initio morbus iste iuaserit.

ζώσω ὄξυπε ψείστω καὶ ὄξος ὦ ἀχέ-
εα τῶ καὶ ῥοῖσι ὄ χυλοῖσι ἐμβάλλειν. εἰ
ποιόεσι χυλῷ χρέεσθαι πτισάνης, εὖ- * πτισάνη.
πνοαν ἢ οὐρέων ἀγρωστὸν, μάραθρον,
ἢ σέλινον, ἢ λάχανα, ἢ τεύτλεων τὰς
καρπὰς ἀγαθὸν ἢ πρασίου τὴ θρι-
μύτητι καὶ κράμβῃ ξὺν ἐλαίῳ καὶ γάρῳ
ἄρισαν ἢ κύμινον γλυκὺ ξὺν κράμ-
βῃ φυσέων ἢ ὄρων ἔξοδος ἡ μάλιστα ἢ κύ-
στις, ἢ γαστὴρ ἐν πάσῃ τῇ νόσῳ λέγε-
ται κεφαλῆς, ὥσπερ καὶ τοῖσι φρενιτι-
κοῖσι· ἀμφοῖν γὰρ οἱ ἀναπνεύσιες πλέαι * ἄλθησις ἄλ-
γίγνονται ἀτμῶν, ἃς ἀπελαύνειν χρὴ λως ἀλθήσεις.
ψύξει καὶ ξυψύξει· ῥοδίνῳ καὶ κιστῷ χυ- * ῥοδίνῳ.
λῷ ἢ ἐξαλμίζουσι διαπνοὴν τοῖσι λεπ-
τύνουσι, οἷόν ἐστι ἔρπυλλον, ὄξει σὺν τῷ ῥοδίνῳ.
λῷ δὲ νεύρων πόνος ἔστω καὶ ἡ ψύξις ὅλῳ,
πολλῷ δὲ μᾶλλον ἀκρέων, τῷ καυσο- * καυσὸν.
ρίῳ ξὺν ἀνηθίνῳ λιπαίνειν, ἢ τὸ ἔγκε-
φαλον καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τοὺς
ῥάχιν χρίειν τῷ αὐτῷ ξὺν λίπαι σικυ-
ωνίῳ, ἢ γλαυκίνῳ, ἢ παλαιῷ. ξυγχρί-
ειν δὲ καὶ τῷ χειρὶ ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ τῷ
πόδε ἀπὸ τῶν βουβώνων. τῶν δὲ μύρτι
καὶ τὴν κύστιν καταιωνεῖν, καὶ ὡς νεῦρον πά
σχουσαν, καὶ ὡς ὄρων ὁδὸν κάμνουσαν.
ἄκρη δὲ τῇ θριμύτητι τῶν χυμῶν ἀχ-
θομένην. χολώδεα γὰρ τὰ ἕρπα. ἢν δὲ μέ-
ζων ὁ τρόμος ἔῃ, καὶ κίνδυνος σπασμῶ,
καὶ * σικυωνίῳ εἰς τοὺς κεφαλὴν ὑπ' ἀ- * σικυώνιον.
νάγκης χρέεσθαι ὀλίγῃ δὲ ἥτω ἡ χρῆσις.
ἢν δὲ καὶ φλεγμασίαι τῶν ἐντὸς χονδρί-
ων ἔωσι, καὶ πρῆσίες καὶ φύσαι, καὶ σφιλά-
σιες ὑπὸ ἔρμαλος, ἢ κοίλον γίγνηται ἔσω
* εἰρυομένων δὲ ἐντὸς χονδρίων, ἐμβρέγ- * εἰρυομένα.
ματα καὶ ἐπιπλάσματα, οἷόσα μοι ἐν
φρενιτικοῖσι λέλεκται. συχνὴ δὲ ἧκις ἀχρέ-
εως, ἢν ἀπὸ φρενιτιδὸς ἔωσι. εὐτολμό-
τερον δὲ, ἢν ἄρχηθεν ἡ νοῦσος εἰσβάλλῃ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 167 sur 482

©BIUM

λεῖ ὑγλῶσα μελαίνη), καὶ ὄγκος ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι σημαίνῃ, ὑπ' ἀνάγκης τῇ συκίνῃ χρέεσθαι. ἐπὴν δὲ ὡς τὸς τῷ μήκει ἐκ χρόνου κενωθήσονται τῇσι αἰσθήσεσι, τἄλλα δ' εὐπετέστερον φέρῃ, ἢ κορυφῇ τε κεφαλῆς προσβάλλῃ. ἄλυπον γὰρ τῇ δυνάμει τὸ ἐνθεῦθεν κενοῦν. *ἄγει δὲ καὶ φύσας ἄνω καὶ κάτω. *φυσέων γὰρ συναγωγὸν λήθαργος, καὶ ἐνῆσι κοιλίῃσι, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ σκήνει ἀρχίῃ, καὶ νωθίῃ, καὶ ἀψυχίῃ. διαπνευστικὸν δὲ κίνησις, καὶ ἐγρήγορσις. διαχρίειν οὖν πήγανον χλωρὸν τερίβοντα ξὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ, ἀγωγόν τε ἐστι μᾶλλον φυσέων ξὺν ἴσοισι, καὶ τερμίνθου ῥητίνης μέρος ἕν. καὶ πυρὶ προσκλητικὴ φυσέων ἢ πιναρῇσι θερμοῖσι ἐρίοις, τεταχέσι παλαιοῖς ῥάκεσι, ἢ σπογγιῇ ξὺν ὕδατι, ἔνθ' ὕσσωπον, ἢ ὀρίγανον, ἢ γλήχωνα, ἢ ῥυτὴν ἕψῃ). ἄγουσι δ' αὖ φύσας, ἡδὲ ὁκόσα πρὸ τῶν σιτίων πίνεται, τάπερ καὶ φλέγμα καὶ χολὴν ἐκ τοῖσι σπλέροισι καὶ στομάχῳ ἄγει, * ὕσσωπον ἐν μελικρήτῳ *ἑψηθέν, δίκταμον τὸ κρητικόν, *ὀρίγανον. ῥιμέα μὴν, ἀγωγὰ ὄντα. ἀδίαντον, ἄγρωστις, τάδε μέν τι καὶ φυσέων καὶ ὕδρων καθαρτικά. λεῖ δὲ τρόμος χειρῶν καὶ κεφαλῆς ἐπ, κατὰ ὅριον πίσσης ὀβολὸν ἡμίσεος, ξὺν μελικρήτῳ κυάθοις τρισὶ ἐς ἡμέρας πλείονας. λεῖ δὲ καὶ πίνῃ τόδε, ἔκλυσιν ξυμφορῆς ξὺν ἐλαίῳ, ἔνθα πήγανον *ἐκζέσαι κυάθοις τρισὶ, τὸ διπλόον ἐς τὸ κάτω ἔνλεγον ἐγχέειν. καὶ τόδε ἐς πλείονας ἡμέρας. μετὰ δὲ τὸ ἐκ τελέος ξύμφορον. φύσας γὰρ ἄγει ἄνωτέ τε κάτω. μετεξελέροισι δὲ τε ἔρα τε κόπριον. λεῖ δὴ ποθὲν εἰς τὸ πᾶν διαθέον ἴκῃ,

* ἄγει. * φύσιας.

* ἐκζεσαι κυάθου τριῶν.

Sin autem atra lingua sit, & tumor in præcordijs appareat, cucurbitulam affigere necesse est. Postquam uerò interuallo temporis sensus purgati fuerint; & alia facilius feret; capitis uertici applicare. Quandoquidem ea parte euacuare sine ulla uirium molestia possumus. Et flatus supra infraque eliciendi sunt. Veternus enim flatus colligit, & in uentriculis, & in toto corpore ignauia, marcor, animæque defectus conspicitur. Motus autem ac uigilia discutiendi facultatem habent. Rutam igitur uiridem cum melle & nitro contritam illinito: *cum his uerò magis quoque flatus digerit: si hæc adjungantur, & terebinthinæ resinæ pars una.* Fotus quoque flatus prouocat aut cum sordidis calentibusque lanis, aut cum asperis panniculis ueteribus atque attritis: aut cum spongia ex aqua, ubi hyssopum aut origanum, aut pulegium aut *ruta* incocta sit. Euocant autem flatus & quæcunque ante cibos propinantur: quæ utique pituitam bilemque ab intestinis & stomacho educunt. Hyssopum in mulsa elixum, dictamum Creticum, origanũ. Acria quidem sunt, sed eductoria. Adiantum, gramenque flatus & lotia erumpere faciunt. Si manus & caput contremiscant, castoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulsæ cyathis tribus ad plures dies bibendum est: si bibi uerò non possit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta sit, duplum in imum intestinum infundatur: idque per plures dies faciendum. Vltra uerò utilitatem, quæ ex hoc prouenit (nam supra infraque flatus expellit, & nonnullis urinam, stercusque detrudit:) si forte in omne corpus dilabens

pene-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 168 sur 482

©BIUM

penetrat, firmi atque robusti nerui efficiuntur, & habitus ad calidum siccumque permutat: morborumque constitutiones conuertit. Optimè etiam proficit, si in nares inspiretur; nam & ea ex parte spiritus sternutamentis educit. Et quemadmodum per uesicam urinam expellit, ita & per nares mucum. Hos autem effectus hoc loco suaui caliditate præstat, & meliùs quàm alia sternutatoria, scilicet quàm piper, ueratrum, radicula, euphorbium. Nam hæc ad primum atque ultimum attactum immitia sunt, & caput sensumque perturbant. Castoreum uerò paulatim adhibitum calefacit, cum & alioqui capiti conducat: quandoquidem nerui undique ex capite oriantur: morbis autem neruorum castoreum medetur. Cæterùm ipsum cum aliquo aut aliquibus ex supra comprehensis admiscere non ingratum fuerit. Nam si admixtum sit, non protinus quidem caput mediocriter conturbauerit, diutius uerò caliditatem accenderit. Nares proritatione humidæ reddantur. Odoramenta applicentur acria quidem ad sensum, sed facultate calida: quale ipsum castoreum est, aut thymbra, aut pulegium, aut thymum, uiridia aut arida aceto per fusa. Acribus pharmacis pedes genuaque illinantur. Materia esto calefaciens, & ex adjectione mordens: nam utroque ueternosis opus est ad calorem excitandum atque uigiliam. Primum igitur urtica crura uerberato. Tenuissimæ nanque urticæ partes adhærentes non diu perseuerant: sed *prnritum doloris expertem* inferunt; mediocriter uerò stimulant, & tumefaciunt, & calorem excitant. Quod si hæc uehementiora fieri uolueris: lemnistidis, atque

ἀτρομα, ἢ ἦ κραλαμὰ τὰ νεῦρα γίγνε-
ἢ τὰς ἕξιας ἐς τὸ θερμὸν ἢ ξηρὸν ἀλ-
λοιοῖ, ἢ τὰς καθάσιας τῷ νόσων
πέπει. ἄρισον ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἐμ-
φυσῆν. ἢ γὰ ἢ τῆδε πνευμάτων κα-
θαρτικὸν πλαρμοῖσι. καὶ οἱοῖόν τι
κύσις ἀγωγὸν οὖρων, ἢ ῥὶν μύξης.
πέφυκε ἢ θέρμη ποιεῖν τάδε τῆδε,
ἢ τῷ ἄλλων τῷ πλαρμικῶν κρέισον.
πεπέρεος, ἐλλεβόρε, σμύρνης, δὶ φορ-
βίε. τάδε γὰ ἐς τὸ πρῶτον, ἠδὲ πυ-
κνότατον θίξιν ἀπηνέα, ἢ ταρακτικὰ
κεφαλῆς τε ἢ αἰσθήσιος, ἐπὶ ποσα-
γωγῆς ἢ τὸ κασόριον ἀλεαίνει. κε-
φαλῆσι ἢ ἢ ἄλλως ξυμφορον, ὁπ-
περ τὰ νεῦρα πάντη ἐνθένδε ποιφύε-
ται. νόσων ἢ νεύρων κασόριον ἰητῆρι-
ον. ἀλλα * ξυμμίσγειν τόδε τῷ γε- * ξυμμίσγειν.
γραμμένων τινί, ἤτισιν ἐπ' ἄχαρι. λιὴ
γὰ μικῆ, μὴ αὐτίκα μὰ κεφαλὴ
ξυμμέτρεως ταράξαι. ἐς μακρὸν ἢ τὴν
θέρμιν ἐξάψαι ὑγρῆναι, τὴν ῥῖνα
ποιήσει. ὀσμαὶ δριμεῖαι μὰ ἐς
αἴσθησιν, ἐς δύναμιν δὲ θερμαί. οἱοῖ-
ον αὐτὸ τὸ κασόριον, ἢ θύμβρα, ἢ γλή-
χων, ἢ θύμος, χλωρὰ, ἢ ξηρὰ δι' ὀ-
θείων ὄξει. δριμέων φαρμάκων χρί-
σις κατὰ τῶν ποδῶν, καὶ γονάτων.
ὕλη ἢ ἔστω ἀλεαίνουσα ἢ δάκνουσα ἐκ
προσαγωγῆς. ἀμφοῖν γὰ χρέος λη-
θαργικοῖσι ἐς θάλψιν ἢ ἐγρήγορσιν.
τὰ πρῶτα μὰ ὧν ἢ κνίδῃ μαστίζειν τὰ
σκέλεα. προσίζουσα γὰ ἡ ἄχνη, ἐπ' ἐς
πολλὸν μὰ διαρκέει, ἄλυπον ἢ ὀδα-
ξισμὸν ἢ πόνον ἐνδιδοῖ. μετρίως δὲ
ἐρεθίζει τε ἢ παροιδίσκει, ἢ θερμασίην
προκαλέεται. λιὴ ἢ ἐπὶ μᾶλλον ἐθελή-
σης τάδε τι γίγνεσθαι, λημνίστιδος, ἢ δ' * λημνίσκιδος.

©BIUM

εὐφορβίῃσι ἴσα ξυὶ λίπαϊ γλαυκίνῳ χείῳ ἄριστον ϗ σκίλλης ὠμῆς λεπτοῖσι ἐκτρίβειν. χρὴ ὃ ἀποµάξαντα τῶν μελέων τὸ ἐλαιῶδες. ἄδηκτον γὸ παῦ ὁκιμὺ ξιὺ λίπαϊ, ἰὼ (μὴ) φαρμακώδες ἢ κυπρίνῳ, ἢ γλαυκίνῳ, ἢ σικυωνίῳ. ἢν ὃ ὑπὶ τετέοισιν ἔτι βαθὺ κῶμα ἔχῃ, σικυὸν χρὴ τὸν ἄγριον ξιὺ ὄξει πέψαντα, σινήπι ἰσῃ μάζῃ ξυμμίξαντα. πθέναι ὁκιμὺ ὃ τὸ ὑπόπλασμα, ϗ ὠκέως ἐρυθήματα ἐνθεῦξον, ὠκέως ὃ οἰδαλέην θήμυαι. εἰ κίνδυνος δὲ φλυκταινώσιος καὶ τρωμάτων, ξυνεχέος ἐπαίρειν τὸ ὑπόπλασμα, καθορέοντα μήπι τελέων ξυμβῇ. τὰ δὲ μὺ ὧν ἐς τὸ νωθὲς ϗ νεκρῶδες αὐτέων ϗ ἐς παντα καιρὸν, πλὴν τῆσι ἐσβολῆσι τῶν παροξυσμῶν. ἢν δὲ ἀναφέρῃ μὺ ἤδη τὴν αἴσθησιν, βάρος μύ τι ὑπὸ τ κεφαλῆς, καὶ ἦχος, ἢ βόμβος ἔῃ, ϗ διὰ τ στόματος ἄγειν φλέγμα, μασίχλην τὰ πρῶτα ἐς *μάσησιν διδόντα, ὡς ξυνεχὲς ἀποπτύοι. ἔπειτα δὲ αὖθις ἀσαφίδος ἀγρίης, κόκκου τ κνίδης, παύτων δὲ μάλιστα σινήπιος, ὅπερ ξύνηθες, ἀτὰρ ἢ δὲ ὅτι τῶν ἄλλων μᾶλλον τόδε φλεγμάτων ἀγωγόν. κὴν μὺ καλαπίῃ τὶς ἐκὼν, ἱκανὸν μὺ τὰ ἐν τῷ σομάχῳ λῦσαι. δυνατὸν ὃ ϗ ὑγρῆναι γαστέρα, ϗ φύσας ἀγαγεῖν. καὶ γὸ μοι κολὲν ξυντυχίης τάδε ξυνέβη, καταπόντος τ ἀνθρώπου κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀγαθὴ ὃ διδάσκαλος ἢ πεῖρη. χρὴ ὃ ϗ αὐτὸν πειρῆν. εὐλαβίη γὸ ἀπειρείη. χρὴ ὃ ϗ τὴν κεφαλὴν μετὰ τὴν κειρὴν τὴν ἐν χρῷ, ἢν μὴ μέγα ἤδε ἀνύῃ, ξυρεῖν ἐς διαπονήν.

euphorbij pares portiones cum unguine gleucino illinito. Optimum quoque eſt ſcillæ crudæ laminis perfricare. Sed à membris omne oleoſum detergere oportet: quodlibet enim acre minimè mordax eſt admixtum cum unguine, *aut cyprino, aut gleucino, aut ſicyonio, ne iſta medicamentoſa putes.* Si præter hæc altus adhuc ſopor occupet: proderit ſyluaticum cucumerem ex aceto tritum, & æquæ ſinapis portioni admixtum imponere. Acre uerò id eſt cataplaſma, celeriterque ruborem concitat: celeriter quoque calefacere poteſt. Verum ne puſtulas uulneraque efficiendo periculum inferat, frequenter detrahendum eſt cataplaſma, atque nunquid horum acciderit, inſpiciendum. Hæc utique ad ipſius torporem, ac ueluti demortui languorem diſcutiendum quolibet morbi tempore præter exacerbationum inuaſiones molienda ſunt. Quòd ſi jam ſenſum recuperet, pondus tamen aliquod in capite inſit, & ſonus aut bombus obſtrepat; etiam per os pituita elicienda eſt. Maſtichen imprimis mandendam exhibe, ut continenter expuat: poſtea rurſum uuam taminiam, granum gnidium: ſed omnium maximè ſinapi, & quoniam uſitatum eſt, & quoniam inter alia magis pituitam educit: ac ſi quis ſponte ipſum deuorauerit, quæ in uentriculo ſunt, diſijcere poteſt: poteſt etiam aluum madefacere, & flatus excernere. Etenim hæc aliquando caſu mihi euenerunt: cum homo quidam me conſentiente ipſum deuoraſſet. Bonus autem magiſter eſt experientia: opus eſt uerò & ipſum periculum facere. *Timor enim & cautio imperitiæ cauſa eſt.* Caput quoque poſtquàm ad cutim detonſum fuit, niſi magnoperé proficiat; ut tranſpiret, radendum eſt:

quin

©BIUM

quin etiam ad uſum acrium medicaminum, ut ejus, qui ex lemniſtide conſtat, aut hydar, aut thapſia, aut ſinapi, humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo ueteri illitum capiti ſuperdandum eſt: cumque horæ ſpatio ibi permiſſum fuerit, ſpongijs calidis fouere oportunum fuerit. Item ex uſu erit & lauatio omnibus jam, aut ſaltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulſionem adhibitis, adhuc tamen corpore torpente: ubi & geſtatio proderit, & frictio, & quælibet lenis corporis agitatio.

ἀτὰρ ἢ ἐς φαρμάκων δριμέων χρῆσιν, ἢ διὰ τὴν λημνίστιδος, ἢ *ὕδατος, ἢ θαψίνην, ἢ σίνηπι ὑγρὸν ἐξ ὕδατος ξὺν ἄρτῳ διπλῷ ἐς τρύχνον ἐγχείσαντα, ἐμπάσσειν τὴν κεφαλήν. φυλάξαντα δὲ ἐς ὥρην μίλην, εὐκαιρείη ἀπόγγοισι θερμοῖσι πυριλῶν. ἔκ ἀνωφελὲς ἢ κακὸν λέειν ἤδη παντῶν μᾶλλον, ἢ τῶν γε πλείστων καὶ καιρίων τῶν ἐς τὴν νοῦσον λελυμμένων. τὴν δὲ νωθείης μενεούσης, εὖτε καὶ αἰώρης χρέων, καὶ τρίψιος, καὶ πάσης ἐγρηγορσίης κινήσιος.

*ὕφιος.

DE CVRATIONE tabis.

Caput III.

ISTos ſanè ſi & tabes malè habent, ocyus ſuccurrendum eſt, ad balneum deducendo, & corpus dimouendo. Tabis quoque lac medela eſt, & nutricatio, & calefactio uentriſque humectatio, & ueſicæ lenitio. Quin etiam eadem huic uitio, quæ & catocho expediunt: ſimilis enim atque eadem eſt horum morborum ſpecies. Caſtoreum utique iſtis oportunius eſt atque lenius & potui datum, & illitum, & in inteſtinum infuſum Mulieribus autem qualia his ſimilia ab utero uitia oriantur, in libro de muliebribus morbis à nobis diſputabitur.

ΜΑΡΑΡΜΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Κεφάλ. γ.

Τοῖσι δὲ μαρασμὸς ἤδη λέγειν θᾶσσον, ἰοῦσι μὲν λουτρὰ καὶ κινήσιας. μαρασμὸς μὲν οὖν καὶ γάλα *ἐντήκεον, καὶ θρέψαι, καὶ ἀλεῆναι καὶ ὑγρῦναι γαστέρα, καὶ κύστιν πεπύναι. ἀτὰρ καὶ καθόχοις τοῦλά (τα) *ξυμφέροντα. ὁμοίη γὰρ καὶ ἡ σὺν αὐτῇ τῶν δὲ τῶν νούσων ἰδέη. κάστορεον δὲ τοῖσι καιριώτερόν τε καὶ εὐμαρέστερον πεῖν τε καὶ χρίσασθαι, καὶ ἐς τὸ ἔντερον ἐνεῖναι. τῆσι δὲ γυναιξὶ, ὁκοῖα τοῖσιδε ἴκελα πάθεα ἀπὸ ὑστέρης γίγνεται, ἐν τοῖσι γυναικείοισι λελέξεται.

*ἐντήκειν.

*ξυμφέρει.

DE CVRATIONE Apoplexiæ.

Caput IV.

APoplexia ualidus planè morbus eſt. *In totum enim mortem præferunt: ſi & ægrotus ſenex ſit, quibus familiaris morbus eſt: non enim liberantur: tum propter mali magnitudinem, tum propter ætatis calamitatē.* Quibus autē notis

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΠΟΠΛΗΞΙΗΣ.

Κεφάλ. δ.

Ἀποπληξίη ἰσχερὴ μὲν ἐστὶ. ἅπαντα γὰρ ἔασι νεκρώδεες, ἢν δὲ καὶ ὁ νοσέων γηραιὸς ἦ, οἷσι περ *ξυνήθης τὸ πάθος. ἀτὰρ καὶ ἐγγίγνονται τῶτε μεγέθεϊ καὶ κακῷ, καὶ τῇ τῆς ἡλικίης ξυμφορῇ. ὅκως δὲ τεκμαρτέα τὰ με-

*ξυνήθεσι.

©BIUM

τὰ μεγέθεα, προσθεν μοι λέλεκται. ἰὼ ἢ νενινίης, ἀσθενὴς ἀποπληξίη πέλει, ἰῆται μὲν ῥηίδιον, πειρᾶται ἢ ὤν. ἰσόρροπον μὲν ὢν ἐπιτήδειον, ὡς μεγάλῳ πάθει μέγα βοήθημα φλεβοτομίη, ἰὼ μὴ πῆς ἐς ἁμαρτωλὴν εἴη τῆς πλήθεος. δυσέκμαρτον ἢ τὸ μέτρον. ἢν γὰρ σμικρῷ πλέον ἀφέλῃς, προσαπέπεμψας τὸν ἄνθρωπον. ἐς γὰρ τὸ ζῆν τυτέοισι καὶ τὸ σμικρὸν αἷμα δυνατώτατόν, καὶ (ἡ) ἀλέη τ' ζωῆς ξυγκίνεος καὶ τ' τροφῆς ἐόν. ἤντεμεῖον τ' αἰτίης, ἀρὴν μέγα ὤνησας διὰ μεγάλου ἄκεος. ἔπι γὰρ ἡ αἰτίη μίμνει. χρεὸν ἢ ἐς τὸ ἔλασσον ἁμαρτάνειν. ἰὼ γὰρ καὶ δοκέῃ μὴ ἐνδέειν, χρῆσαι δέπνες ὑποφάσιες γίγνοιντο, αὖθις ἐπαναταμνειν τὴν φλέβα. τάμνειν ἢ τὴν ἐν τῷ κοίλῳ τ' ἀγκῶνος, εὐρέος γὰρ ἥδε ἐν τῷ λαιῷ. ξυντεκμαίρεσθαι δὲ ἐν τῇ σμικρῇ ἀποπληξίῃ καὶ τὰ πάρεσια μέρεα, * εἰ ἐπ' ἀριστερὰ, ἢ δεξιὰ ἡ πάρεσις. ἀπὸ γὰρ τῶν ὑγιηρῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν ἀφαίρεσιν χρὴ ποιεῖν. τῇδε γὰρ τὸ αἷμα εὔροον. τῇδε καὶ ἡ παροχέτευσις ἀπὸ τῶν πονεῶν. ἰὼ μὲν ὧν ἄνθρ φανερῆς προφάσιος ἀποπληκτοι γίγνωνται, ὧδε χρὴ συλλογίζεσθαι ἀμφὶ τ' ἀφαιρέσιος. ἰὼ ἢ ἀπὸ πληγῆς, ἢ καταφορῆς, ἢ * πέσιος ξυμβῇ, χρὴ ἀναβάλλεσθαι. μετεξελέεσι ἢ τόδε μοῦνον εἰς ἄκεσιν ἢ ζωὴ ἤρκεσεν. ἢν ἢ μὴ δοκέῃ τάμνειν φλέβα, ψύξιος πολλῆς καὶ νάρκης, καὶ ἀναισθήσιος ἀμφιχύσης τὸν ἄνθρωπον, ὑποκλύζειν ἐς κένωσιν τ' πλήθεος τῶν ἐν τοῖσι ἐντέροισι. τὰ πολλὰ γὰρ

morbi magnitudo conjectanda sit, antea à nobis positum est. Si iuuenis æger sit; debilis est apoplexia, non tamen facilè remouetur. Tentanda igitur curatio est. Æquale sanè adiutorium ut pote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est: nisi quis plusquam conueniat, mittendo delinquat. Modum autem conjectare difficile est. Nam si paulò plus detraxeris, hominem planè strangulasti. Ad uitam enim tuendam his uel paucus sanguis efficacissimus est; cum sit uitæ corporisque alimenti fomes. Si minus detraxeris, quàm causa postulat; nihil magni permagnum auxilium contuleris: adhuc enim causa permanet. Sed præstat minus detrahendo delinquere: nam si minus detractum esse usum sit, aliqui uerò optimi successus apparuerint; iterum uenam rescindere congruens fuerit: scindenda autem est uena in concauo cubiti. Hæc enim in sinistro fluida est. Simul quoque in pusilla apoplexia & resolutæ partes considerandæ sunt, in sinistróne, an in dextro latere resolutio sit: à salubribus enim partibus (ut dicere mos est) sanguinem haurire oportet. Hac enim sanguis facilè delabitur: hac etiam à læsis partibus materia deriuatur. Igitur si absque euidenti causa attoniti reddantur: sic de secanda uena ratiocinandum est. At si ab ictu, aut delapsu, aut *compressione* in hanc labē inciderint, in aliud tempus res differenda est. Nonnullis uerò ad medelam atque uitam id solum satis fuit. Cæterùm si frigiditate multa, & torpore, & sensuum abolitione hominem occupante uena minimè scindenda uideatur: subluenda aluus est: ut multitudo ab intestinis extrahatur (plerunque enim

ex uo-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 172 sur 482

©BIUM

ex uoracitate & crapula in morbum talem prolabuntur) utque humores caput occupantes reuellantur. Sublutio planè acris esto, pituitam, bilemque subducens. Igitur nitrum solum ne habeto, sed etiam euphorbium trium obolorum pondere (qui eluendæ aluo modus usitatus est:) & cucurbitæ agrestis interanea, aut centaurij comæ decoctum ex oleo, aut aqua. Optima quoque sublutio fuerit, mellis consuetæ portioni ruta adjuncta, & cum unguine elixa, & terebinthi arboris resina. Et sal pro nitro, & hyssopi decoctum. Quod si per hæc subsidia paulum excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut sensum ab illo marcore suscipiens, aut arteriæ bono pulsu restituto, aut facie utcunque meliora significante; spes salutis concipienda est, audaciusque subueniendum. Interim igitur roboratis uiribus, purgatorij medicaminis, quod sacrum uocant, jejuno maxime quidem integra potio danda est: si uires prohibeant, dimidium cum mulsa. Et æger in lectica supinus collocatus agitandus est, sensim eum, qui ferunt, gestantibus; frequenter uerò, quò lassitudo arceatur; interquiescat: ac si aluus liquida sit, libens admittito: sin secus, aquæ, aut mulsæ cyathos duos potui dato. Sin autem & dum purgatur, nauseabundus sit; id ne prohibeto. Nam & illa distentio ad expergefaciendum uigorem quendam præstat, & pituitæ uomitus morbi causam euellit. Sensum uerò, & caput, & neruos repurgat sacrum quod uocatur medicamen.

ὑπὸ ἀδηφαγίης καὶ οἰνοφλογίης ἐσβαπλῆγες γίγνονται. καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἁπασιν τὴν κεφαλὴν ἀμφεχόντων χυμῶν. ἔσω δὲ τὸ κλύσμα δριμὺ, καὶ φλεγμάτων καὶ χολῆς ἀγωγὸν, ὡς μὴ νίτρον ἔχειν μοῦνον, ἀλλὰ καὶ εὐφόρβιον, ὅσον ὀλκῆς τριώβολον, ἐς τόδε ξύνηθες πλῆθος ξὺν κλύσμασι. καὶ κολοκύνθιος τὸ ἔντερον ἢ κενταυρείου κόμης ἀφεψήματος ἐς ἔλαιον, ἢ ὕδωρ. ἄριστον δὲ κλύσμα καὶ τόδε, * τὸ μέλιτος τῷ ξυνήθει πήγανον ξὺν τῷ λίπαι ἑψηθὲν, καὶ θερμίνθου * ἐνδρέου τὸ ῥητίνης, καὶ * ἅλῶν ἀντὶ νίτρου, καὶ ὑσσώπου ἐψήματος. καὶ ἢν ἐν τῷδε μικρὸν ἀνέγρηται ὁ ἄνθρωπος, ἢ κινεόμενος τῇσι πυρετῇσι, ἢ αἰσθανόμενος ἀπὸ τῆς ἀναισθησίης, ἢ εὐσφυξίη γενόμενος, ἢ ὅκως τὸ πρόσωπον εὔσημον ᾖ, ἔνελπιν χρὴ ἔμμεναι, καὶ ἀρήγειν θαρσαλεώτερον. κρατύνασθαι δὲ μεσηγὺ τῷ δύναμιν, τὸ ἱερῆς καθαρτηρίου διδόναι νήσει, μάλιστα μὲν τὸ πρῶτον πόσιος. εἰ δὲ * κώλυμα ἡ δύναμις ἔοι, ἐς τὸ ἥμισυ σὺν μελικρήτῳ, καὶ κινέειν αὐτὴν ἐν δίφρῳ ἐνθένδε ἀνάκλιτον, * ἀτρέμα μὲν αἰωρεόντων τῶν φερόντων, διαναπαύοντα δὲ * ξυνεχὲς διὰ τὸ ἄκοπον. κὴν μὲν ἡ γαστὴρ εὐρόως ὑποφέρῃ, δέχεσθαι. εἰ δὲ μὴ, ὕδωρ ἢ μελίκρητον πίπτειν, ὅσον κυάθους δύο. ἐν δὲ καὶ ναυτίῃ μὲν ἔλῃ ἐπὶ τῇσι καθάρσεσι, μὴ ἀποτρέπειν. ἤτε ἔνθεος ἐς ἐγρήγορσιν ἔχει τὸ ζώπυρον, καὶ ὁ τῶν φλεγμάτων ἔμετος τὸν αὐτὸν τῆς νούσου ἄγει. αἰθήσιος δὲ καὶ κεφαλῆς, καὶ νεύρων καθαρτήριον, ἡ ἱερὴ τὸ φάρμακον. ἀμφὶ μὲν

ὧν

ὢν κενώσιος παντὸς τὸν ἀρχῆσι, ἄλις. ὅλον δὲ χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἐέλοισι εἰλίξαντα, καταιωνεῖν λίπαϊ σικυωνίῳ, ἢ γλαυκίνῳ παλαιῷ, ἢ εἴδεϊ ἑκάστῳ, ἢ ξὺν πάντεσι συμμεμιγμένοισι. ἄριστον δ' κηρὸν μικρὸν ἐνιήκειν, ἐς πάχος τοῦ ἀλλοφάτων. ποιεῖν δὲ χρὴ δυναλωτέρην τήνδε. ἐμπάσσειν δὲ κὴ νίτρου κὴ πεπέρεος. ἔστω δὲ λεπτὰ συνθέντα κρησέρη. μέγα δὲ ἐς δύναμιν τοῦ παρέντων κὴ τὸ κασόριον. κὴ ἄλλειμμα, ξύμπαντι λίπαϊ τοῦ εἰρημένων. πολλὸν δὲ δυναλώτερον κὴ πίσσης ξὺν μελικρήτῳ. τὸ δὲ πλῆθος, ὁκόσον ἐπὶ ληθαργικῶν ἥμισυ. ξυντεκμαίρεσθαι δὲ κὴ τὴν ἡλικίην, κὴ τὴν γνώμην τοῦ νοσέοντος, εἰ πεῖν ἐς πλεῦνας ἡμέρας ἕτοιμος. ἔστι δὲ κὴ χρίσματα κρέσσονα τοῦ τέγξιος, εὐφοσέρατε κὴ δυναλώτερα. ὅτε γὰρ ἐπιῤῥέοι ἐς τὸ τῶν σωμάτων αἶχος, ἄχρηστον γὰρ τοῖσι κάμνουσι τὸ τοιόνδε, εἰ προσίζοι τῷ σκήνεϊ, ἐς τε τὰ ξυλακένεα ὑπὸ τε τοῦ ἀλέης ἀνεπόθη. ἀλλὰ καὶ τὸ αἰόλιον αὐτέων ὀνήσιμον. ἐπιῤῥέοι γὰρ ἡ τέγξις. ὕλη δὲ ἀλειφάτων μὲν, ὁκόσα μοι λέλεκται. ξὺν αὐτοῖσι δὲ κασόριον, ῥητίνη τερμίνθου τοῦ ἐνύδρεος, εὐφορβίου, λημνίσιον, πυρέθρου ἴσα, πεπέρεος, χαλβάνης ἐς ἥμισυ ξὺν νίτρῳ αἰγυπτίῳ τριπλάσιον, κηρὸν ὁκόσον ἐς σύσασιν ὑγρήν. πολλὸν δὲ λιπαρέων φαρμακίη ποικιλοτέρη, κὴ πλέον κὴ ἰδίη λέλεκται, ἐπιπλάσματα πᾶσι σκληρήσι, κὴ τῆσι ἐν ταύτοισι τῶν μερέων, ἐπιθετέον. ὕλη δὲ, λίνου σπέρμα, ἴηλις, ἄλφιτον κεδρινον, μέλι, ἔλαιον, ἔνθα πήγανον, ἢ ἄνηθον ἐζέσθη, ἀλθαίης ῥίζα κοπεῖσα,

De qualibet itaque ab initio admi-
niſtranda purgatione ſatis diſſeruimus. Totum uerò hominem lanis inuolutum oleo ſicyonio perfundere oportet, aut gleucino ueteri, aut ſingulis ſeorſum, aut ſimul mixtis. Sed optimum fuerit, ad conſpiſſanda olea ceræ parum colliquare: atque iſta nitri ac piperis mixtione ualentior reddenda eſt: ſint uero tenuiter contrita & cribrata. At miram habet uim ad reſolutos caſtoreum, & illitum cum aliquo ex antedictis oleis: ſed longè potentius eſt, ſi cum mulſa potui detur, portio uerò tanta ſit, quantam in ueternoſis nouimus. Conjectare autem oportet & ætatem ægrotantis, & mentem, an pluribus diebus bibere ſit paratus. Nempe inunctiones irrigationibus præſtant, facilius ferun-
tur, & magis proficiunt: neque enim dilabentes lectum & ſtragula inquinant. *Id uerò laborantibus inutile eſt, ſi corpori inhæreat, inq; partibus colliquatis, & à calore ſorbeatur.* Quin etiam & ipſarum perpetuitas conducibilis eſt; nam irrigatio diffluit. Inunctionum autem materia eſt, quæcunque à me ſupra dicta ſunt: cum ipſis uerò caſtoreum. Accipitur itaque reſina terebinthi arboris, euphorbium, limneſtis, (hoc eſt, adarce) pyrethrum æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri Ægyptij triplum, ceræ quantum ad liquida conſpiſſanda ſatis ſit. Cæterùm medicamina multò magis, quam hæc, uaria, & multò plura ſeorſum loco ſuo tradita ſunt. Epiplaſmata quoque duris diſtentisque partibus ſuperdanda. Horum ſylua eſt lini ſemen, fænum græcum, farina hordei, mel: oleum, ubi ruta, aut anethum decocta ſint: altheæ radix pinſita,

& in

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 174 sur 482

& in mulſa uſque ad ceræ mollitudinem decocta. Sunto uerò & tractabilia, & temperatura ſuauia. Siquidem adhuc febre uacant, aut leuiter febricitant, poſthabita caloris cura hæc facienda ſunt. At ſi febres acutæ ſunt, & reliquus morbus his leuior eſſe uidetur, febres uero in diſcrimen adducunt: ad has & uictus rationem, & reliquam curationem conuertere oportet. Alimentis itaque ſummè tenuibus, & facilis concoctionis ueſcendum eſt, atque oportunitas nunc magis obſeruanda. Et per totam curationem in exacerbationibus ſubtrahere, atque penitus in febres animum intendere oportet. Cum morbus autem diu trahitur, & caput in cauſa eſt: cucurbitula occipitio affigenda, & ſanguis largiter hauriendus: plus enim quàm uenæ ſectio, proficit, & uires nequaquam labefactat. Sed prius inter ſcapulas inanem cucurbitulam admoueas: ut in contrarium ejus, quæ in occipitio eſt, ſuccos reuellat. Nempe interdum & gula reſoluta eſt: in qua ſola attonitis ſalutis præſidium collocatur, deuorandis ſcilicet alimentis & medicaminibus tranſmittendis. Neque enim inediæ famisque tantummodo periculum inſtat, uerùm etiam tuſſis, difficilis ſpirationis atque ſtrangulatus. Nam ſi quis intra os liquidum cibum infundat, in arteriam ſubterlabitur, cùm neque tonſillæ ad impulſum ciborum concidant, neque epiglottis in proprium locum ſubſidat, quæ arteriæ operculum à natura facta eſt. Quapropter opus eſt mulſam, aut ſuccum longa myſtilla infundentem, ſupraque arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad de-

ἢ ἐν μελικρήτῳ ἐψηθεῖσα, ὡς κηροειδὴς* γενέσθαι. ἔσω ᾖ εὐαφέα ἢ προσηνέα τῇ ξυσάσι. ἢν μὲν ὦν* ἄπυροι ἔωσι ἔτι, ἢ σμικρὸν ὑπιπυρεταίνωσι, τάδε χρὴ πρήσσειν, ὑπ' ἀλεγίζοντα τῆς θέρμης. ἢν ᾖ πυρετοὶ ὀξέες ἔωσι, καὶ ἡ ἄλλη νοῦσος σμικρολέρη τῷδε φαίνηται ἢ ἐς τὸν κίνδυνον οἱ δὲ ξυνεπείγωσι, χρὴ τόσδε χρὴ τὴν διαιταν ἢ τἄλλα θεραπεύειν ἁρμόζεσθαι προφῆσι τὲ ὧν τελέως λεπτοῖσι καὶ πεπτοῖσι χρέεσθαι. ἢ τῇ εὐκαιρίῃ προσεκλέον νεῖν μᾶλλον, ἢ τὰς παροξυσμοὺς ὑποστέλλεσθαι ἐς πᾶσαν ἰητρείαν, ἢ τὸ ξύμπαν τοῖσι πυρετοῖσι προσκέεσθαι χρὴ. ἢν δ' ὀπίσω πρόσκηται κόνω, ἢ τὴν κεφαλὴν ἐν αἰτίῃ ἔχῃ, σικύην χρὴ ἐς τὸ ἰνίον ὑποβάλλοντα, αἵματος ἀφαιρέειν ἀφειδέως. ἢ γὰρ φλεβοτομίης ὀνίνησι μᾶλλον, καὶ τὰς δυνάμιας οὐκ ἀφαιρέει. πρόσθεν δὲ μεσηγὺ τῶν* ὠμοπλατέων ἰθέων κεφαλὴ πιθέσθω ἐς ἀντίσασιν τὸ ἐν τῷ ἰνίῳ. παρελύθη κοιλίη καὶ ἀπόποσις, ἥπερ μύνη ἢ ἀποπληκτοῖσι ἄλλαρ ἐστὶ σωτηρίης, εἰς τὲ τὴν τῆς τροφῆς καὶ ἀπόσιν ἢ ἐς τὸν τῆς φαρμάκων πάροδον. ἐν γὰρ ἀτροφίῃ ἢ λιμῷ κίνδυνος μοῦνον, ἀλλὰ ἢ βηχὸς ἢ δυσπνοίης, ἢ πνίξιος. κἠν γὰρ ἢ ἐγχύσῃ τις εἰς τὸ στόμα ὑγρὸν σιπίον, ἐς τὴν ἀρτηρίην ὑπορρέει, ὅτε τῆς παρειῶν ξυμπιπλόντων ἐς τὸν ὠσμὸν τῆς σιπίου, ὅτε τῆς ἐπιγλωττίδος ἀνιζούσης ἐς τὸν ἑωυτῆς ἕδρην, ἥπερ ἐπίθημα τῆς ἀρτηρίης πέφυκε. χρὴ ὦν* μελικρήτου ἢ χυλὸν ἐγχέαντα μυσιλῇ μακρῇ ὑπεραίροντα ὑπὲρ τῆς ἀρτηρίης ἐς τὸν στόμαχον ἐγχέειν. τόδε γὰρ καὶ ἐς κατάποσιν

* ὄστι.
* γενέσθαι.
* ἄπυροι
* ὠμοπλατῶν κοίλῳ.
* μελικρήτῳ.

©BIUM

λάποσιν ὑπεργέει. εἰ δ' ὁ νοσέων ἐς ὄλεθρον εἴη ὕσατον, ὁ ἦ αὐχὴν σὺν τῇ ἀναπνοῇ πήγνυ. τόνδε τὸν αὐχένα, καὶ τὸν ἀνθερεῶνα θερμάσμασι χρίειν τε καὶ πυριᾶν. μαλαιόπονοι δὲ καὶ ἀίδρεις, ὁκόσοι συχνὸν ἐς τὸν ἀνθερεῶνα προσβάλλουσι, ἐς εὐρύπτερα δὲ σομάχου. ὁ γὰρ διαστάσιος χρέος ἐς ἔνθεσιν τῆς τροφῆς. ἀλλὰ ξυμπιέσιος ἐς καλάποσιν. προσδιαστέλλει δὲ σικύη, κἢν καταπίνειν θέλῃ, ἀπέχει τῇ ἀποστάσει τε καὶ ἀνθολκῇ. ἐπανιέναι δὲ χρὴ ἐς (τὴν) * φαρυγγολὴν τῆς καλαπόσιος. πρὸς ἦ τελέοισι τιλὼ δρεπανίῳ * πληροῦν ἐς κίνδυνον ἀποπνίξιος. ἀλλ' ὁ δ' εἰ ἔνθα καὶ ἔνθα δὲ βρόγχου θείης, ἀρήγει. μύες γὰρ καὶ νεῦρα, καὶ τένοντες, καὶ φλέβες ἀπέρρωθεν ἔασι αὐτέου. κύσις ἦ καὶ τὸ χαλαρὸν ἄγχου, ἄλλοτε μὲν ἐς ἔκκρισιν παρεῖται, καὶ ἔστι τῶν περιττῶν (ἀεὶ) ἀεὶ ἐόντα πλήρεα. κύσις ἦ καὶ ἐς ὄγκον μέγιστον ἀείρει. ἄλλοτε ἦ εἰς κάθευξιν αὐτέων. διαῤῥέει γὰρ τὰ περιττὰ, ὡς δ' ἀψύχων. ἔνθα ὦν ἐς μὲν τὴν κύσιν τῷ καθετῆρι ὀργάνῳ οὐκ εὐτρεμὲς χρέεσθαι. κίνδυνος γὰρ σφακελίζειν τῇ κύσει, καὶ ἀσμὸν διδόναι τῷ ἀνθρώπῳ. ὑπολύζειν ἦ μὴ πολλῷ πλήθει καὶ χυλῷ, κρέσσον. καὶ ἐκκοπρωθῆναι τὸ ἔνερθεν, προσενιέναι ξὺν ἐλαίῳ καστόρειον. ἐλπὶς δὲ μόνη καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν παρέτων, καὶ ἰδίη τῶν μερέων, ἡ εἰς ἔλαιον ἔνιζησις. ὁ δὲ τρόπος αὐτέης, ἐν τοῖσι χρονίοισι εἰρήσεται.

* καφαλὴν ἄλλως ἐπισολήν. * πληροῖ.

glutiendum inſeruit. Verum enim uerò ſi ægrotus jam morti proximus ſit, ipſius adeò ceruix ſpiritusque congelaſcunt. Ideo ceruicem & mentum calefactorijs illinito & foueto. Fruſtra uerò laborant, atque imperiti illi ſunt, quicunque ſub mento cucurbitulam, ut gula dilatetur, affigunt: quandoquidē non dilatatione ad impoſitionem ciborum, ſed ad deglutiendum compreſſione opus eſt, dilatat autem cucurbitula: & cùm deuorare uelis, prohibet reuellens ac retrahens: cùm remittendum potius ſit, quò in deuorando conſtrictio fieri poſſit. In ſuper arteriam repleri, ut ſtrangulatio fiat periculum eſt, neque etiam ſi hac, & illa in parte guttutis affixeris: quicquam prodeſt. Muſculi nanque & nerui & tendones & uenæ ante ipſum poſiti ſunt. Veſica utique, & laxum inteſtinum inter ſe proxima interdum ad excernendum debilitantur, reſoluuntur, recrementorumque ſemper plena reperiuntur. Veſica uerò & in maximam molem extumeſcit. Interdum autem ita reſoluuntur, ut purgamenta continere nequeant: per ipſa enim tanquam in anima ſuperuacua delabuntur. Tunc igitur inſtrumentum, quod Cathetera uocant, in ueſicam demittere haud ſanè tutum eſt. Ne corrumpatur enim ueſica, atque homo conuellatur, diſcrimen impendet: ſed præſtiterit cremore haud multo alutum ſubluere: cumque ſtercus ab inteſtino ejectum fuerit, iterum injiciendum eſt cum oleo caſtoreum. Spes autem unica omnium pariter reſolutorum, ſeparatimque ſingularum partium eo uitio laborantium in oleum inſeſſio fuerit. Quomodo uerò ipſa adminiſtretur, in ſermone de diuturnis morbis exponetur.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΑΡΟΞΥΣΜΟΥ ἙΠΙΛΗΠΤΙΚΩΝ.

DE COMITIALIS ACceſsionis curatione.

Caput

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 176 sur 482

©BIUM

Caput V.

COmitialis morbi primus casus pernicioſus eſt, ſi acutè morbus inuadit; nonnunquam enim & uno die hominem perdit. Periculoſæ etiam ſunt per circuitus exacerbationes. Vnde factum eſt, ut in acutorum numerum comitialis morbus poneretur. Quòd ſi malo aſſuescat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet; non ſolum diuturnus, uerùm etiam nonnullis perpetuus efficitur. Nam ſi ætatis florem uigoremque excedit, conſenescit cum ægro, commoriturque. Quotquot igitur medicamina ut diuturno morbo conueniunt, in ſermone de diuturnis comprehendentur. Quotquot autem ad mortis celeritatem euitandam facienda ſunt; horum plura in ſermone de attonitis tradidimus, uenæ ſectiones, alui ſublutiones, inunctiones, cucurbitulas. Hæc enim ut homo expergiſcatur, ualentiſſimè efficiunt. Quotquot autem prolapſui peculiaria adjutoria inueniuntur, ea in præſentia docebimus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut ex uehementi refrigeratione inuſitata hæc labes inceſſit; uomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam ſuccorum prodeſſe conſueuit. Pennæ autem irino unguento delibutæ nauſeam excitant. Veruntamen & irino non uſque ad conuulſiones tonſillæ ſunt illinendæ. Comprimere quoque leniter ilia opus eſt, puerum in uentrem ſuſpenſum conuertendo: hæc enim figura ad uomitum habiliſſima eſt. At ſi uellatur, aut diſtorqueatur inferior maxilla, aut manus & crura jactentur, aut unà cum toto corpore oculi diſtendantur; manibus perunctis tractando demulcere conuenit: obtorti oculi dirigendi ſunt: rectæ partes ne

Κεφάλ. ε.

Τῆς ἐπιληψίης ὀλεθρίη μὲν ἡ πρωτίστη καταπίπτωσις, ἢν ὀξέως εἰς βάλλῃ ἡ νοῦσος· ἔνιοι γὰρ καὶ μιῇ ἡμέρῃ μιν ἀπολλύουσιν. οὐ μὴν ἀκινδύνως γε καὶ οἱ ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυσμοί· διὰ τάδε μὲν ὧν καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι καταγέγραπται ἡ ἐπιληψίη· ἢν δὲ ἐς μελέτην μιν ἵκηται τοῦ κακοῦ ἄνθρωπος, ἡ δὲ νοῦσος ἀπρὶξ ἐμφῦσα ἔχῃ, καὶ χρονίη μοῦνον γίγνεται, ἀλλὰ καὶ τοῖσι μὲν ἀθανάτοισι ἀίωνίη. ἢν γὰρ ὑπερβάλλῃ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίης, ξυγγηράσκει καὶ ξυναποθνήσκει. ὁκόσα μὲν ὧν ὡς χρονίη ἐστὶν ἰητήρια, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ ἐς τὸ τάχος ὀλέθρου πρηκτέα, τῶνδε τὰ πλεῦνα μὲν ἐπὶ τοῖσι ἀποπληκτικοῖσι λέλεκται, φλεβοτομίη, κλύσματα, χρίσιες, σύριγξ. τάδε γὰρ ἐς ἀνέγερσιν δυνατώτατα. ὁκόσα δὲ ἴδια καταπώσι θάλλεα, τάδε νεῦ φράσω. παιδίοισι μὲν ὧν οἵσι ἐκ διαφθορῆς, ἢ ἐκ ψύξιος ἰσχυρῆς, ἀξύνηθες τὸ πάθος, ἔμετος ἢ σιπύη, ἢ φλέγματος, ἢ ἄλλου χυμοῦ τινὸς, ὀνησιπόρον. πίλα δὲ εἰείνῳ μύρῳ δεθέντα, ναυτίην ἐρεθίζειν. ἀλλὰ γὰρ τὸ εἰεινον οὐκ ἄχρι τοῦ ἀσμῶν εἰς τὴν τῶν παρισθμίων χρίσιν. ξυμπιέζειν δὲ τὴν λαγόνα πρηέως ἐπὶ γαστέρα *ἐκκρεμὲς *προσβάλλοντα τὸ παιδίον. τόδε γὰρ τὸ σχῆμα πρὸς ἔμετον ῥηΐστον. ἢν δὲ ἡ ἀπάτη ἢ διαστρέφηται τὴν κάτω γνάθον, ἢ τὼ χεῖρε ἢ τὰ σκέλεα ῥιπῇ, ἢ ξυὼ παντὶ τείνηται οἱ ὦφ, *ψηλαφίη. ξυὼ λίπαϊ μαλθάσσειν ἀπιθύνειν τε τὸ ὄψιος τὰ διάστροφα. πρηέως δὲ διακρατέειν, ὡς μὴ

*ἐκκρεμὲς. †προσβάλλοντα.

*ψηλαφίη ἴσως ψηλαφᾶν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 177 sur 482

διασρέφηται τὰ ἤθεα. τὰ ψυχρὰ πυριλῶ ἐρίοισι παλαιοῖς πιναροῖσι τρύχεσι, διαχρίειν τὲ τὴν ἕδρην μέλιτι ξὺν πηγανίνῳ ἐλαίῳ. ἢ ξὺν νίτρῳ. ἢ ῥητίνῃ ὑγρῇ ξὺν τοῖσδε, καὶ διωθεῖν πρηέως ἔσω τ' ἕδρης. τάδε γὰρ φυσέων ἀγωγά. φύσας γὰρ διεξίσι τῆς δε τ νόσε παῖδες. λῦσαι δὲ καταπίνειν δύνων), διδόναι τὸδε τὸ φαρμάκου, καρδαμώμε μέρος ἕν. χαλκοῦ *κερ. α. τάδε ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. ἢ γὰρ ἐξήμεσαν ξὺν τοῖσι ἐν τῷ σομάχῳ * πίεζουσι, ἢ ὑπολάθη ἡ γαστήρ. ἄριστον γὰρ ἔκλειγμα καὶ τόδε, ἢ καρδαμώμε, καὶ σινήπεως, καὶ ὑσσώπε τ κόμης ἴσα, ἰριδος τ ῥίζης μέρος α, ξὺν νίτρε διπλασίῳ, πεπέρεος ἐς * τρίτον, μέλιτι φυράσαντα ὁμῦ τὰ πάντα, διαχρίσαντα τὸ γενύῳ ἐς τὸ σόμα ἐγχέειν, ἀτὰρ καὶ ἔτι προσωτέρω τῷ παιδαρίων, ὅκως καταπίοιεν. τάδε μὲν ὧν, παιδίοισι. τοῖσι δὲ νεανίῃσι, καὶ τάδε ξύμφορα. ἀτὰρ καὶ φάρμακα δυνατώτερα ἐς ἔμετον αἱρέεσθαι, νάρκισσε βολβὸς, σινήπιος καὶ ὑσσώπε ἴσα, καὶ χαλκοῦ καὶ πεπέρεος, μοίρης τῷ πρωτέρων ἐς ἥμισυ, σὺν μέλιτι φυράσαντα διδόναι. τάδε μὲν ὧν ἐς ἀνέγερσιν τ παροξυσμοῦ. τὰ δὲ ἐς λύσιν τ νοσήματος, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται.

torqueantur, ſuauiter continendæ: frigida membra lanis antiquis ſordidis, attritisque panniculis fouenda; ſedem præterea melle cum rutaceo oleo inungito, aut cum nitro, aut reſina liquida cum his mixta: hæc quoque leniter intra anum intrudito. Flatus enim proliciunt: flatuum autem excretio hujuſce morbi in pueris medela eſt. Porrò ſi deglutire ualeant; pharmacum iſtud exhibendũ eſt, cardamomi pars una, æris cõbuſti ſiliqua una. hæc ex mulſa propinato, aut enim euomunt unà cum humoribus uentriculum infeſtantibus, aut aluus ſubducitur. Optimũ quoque eſt hujuſmodi linctuarium, cardamomi, ſinapis, hyſſopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitri duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permiſceto, & maxillam diducens in os infundito: interius etiam, quàm ubi ſunt tonſillæ, quo deglutire ualeant, injicito. Hæc adeò pueris expediunt. Iuuenibus autem & hæc quidem proſunt, uerùm etiam potentiora his medicamina ad uomitum deligenda ſunt, ut narciſſi bulbi, ſinapis, & hyſſopi pares partes, æris & piperis dimidio minus, quàm priora, cum melle miſcens exhibe. Hæc profectò ad leuandam exacerbationem abundè fuerint: quæ uerò ad propulſandum morbum facient, in ſermone de diuturnis morbis perſequemur.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΕΤΑΝΟΥ.

Κεφάλ. ς.

Νῶ μάλα χρὴ κοίτλω μαλακὴν, ἐναφέα λείην, πρόσηνέα, θερμλῶ

DE CVRATIONE Rigoris, quem Tetanum uocant.

Caput VI.

IN præſentia lectum mollem, tractabilem, læuem, ſuauem, calidumque eſſe

esse necesse est: neruos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit. Quin etiam cutis tota squallens asperaque corpori obtenta est: palpebræ natura uersatiles uix oculos conniuendo protegunt: oculi incenti sunt, in profundo conuoluti; nec non & artus sunt deligati, ob distentionem immobiles. Ægroti domicilium calidum esto, si æstas sit, citra sudorem, aut resolutionem: ad syncopam enim morbus inclinat. Neque uerò ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occasio. Quapropter siue ob refrigerationem absque manifesta causa rigor inuaserit, siue ex uulnere, siue ex abortu mulieri incesserit; uenam in cubito rescindito: curans in deligando brachio laxiorem compressionem fieri, sectionemque leniter & facilè expediri: siquidem ista neruorum conuulsiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigusque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur: res enim frigida siccaque fames est. Propinetur itaque mulsa spissa meracior, & ptisanæ cremor cum melle. Ista nanque & tonsillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulæ deglutiendo lenia sunt & facilia, & ad molliendam aluum mollissima, & ad uires instaurandas ualentissima. Omne corpus lanis inuoluito oleo gleucino, aut crocino madentibus, in quibus aut rosmarinus, aut conyza, aut artemisia incocta sit: atque omnia & facultate & ad tactum calida sunto. Oblinere autem corpus unguine conuenit, quod ex limnestide (quam adarcem esse putamus) quod in stagnis nascitur, & euphorbio,

ἐμμῆναι. ἀπηνέα γὰρ καὶ σκληρὰ, καὶ παρημμένα τὰ νεῦρα ὑπὸ τῆς νόσου γίνεται. ἀλλὰ καὶ τὸ δέρμα πᾶν καρφαλέον καὶ τραχὺ φαίνεται, τὰ βλέφαρα μόγις τοῖσι ὀφθαλμοῖσι ἐπιμύει. ὀφθαλμοὶ γὰρ ἀτενέες ἐνδεδινημένοι. ἀτὰρ καὶ τὰ ἄρθρα ξυνδέδεται καὶ κινεύμενα πῆται. ἔστω δὲ καὶ ὁ οἶκος ἀλεεινός. κὴν θέρεος ᾖ, μὴ μέχρι ἱδρώτων ἢ σηλύσιος. ἐς συγκοπὴν γὰρ ἡ νοῦσος ῥέπει. χρὴ δὲ μηδὲ ἐς τὰ ἄλλα τὰ μεγάλα ἄκεα μέλλειν. οὐ γὰρ καιρὸς ἀμβολῆς. εἴτε οὖν διὰ ψῦξιν, ἄνδυ φανερῆς προφάσιος γένοιτο τέτανος, εἴτε ἐπὶ τρώματι, εἴτε ἐπ' ἀμβλώσει* γυναικὸς, φλέβα τιὼ ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν. προμηθούμενον καὶ τιὼ πίεσιν ἐν βραχίονος ἐν τῇ ἐπιδέσει, ὡς ἐς ἄνεσιν ἔχοι, καὶ τιὼ τομὴν, ὡς εὐαφέως καὶ ῥηιδίως γένοιτο. τάδε γὰρ σπασμῶν προκλήσιες. καὶ ἐσαπαξ ἀφαιρέειν εὐμέτρεως, μὴ μέχρι λειποθυμίης καὶ τρεψύξιος. μηδ' ἐπ' ἀσιτίης ἔτι. ψυχρὸν καὶ ξηρὸν λιμός. διδόναι οὖν μελικρήτου παχέος ἀκρητέστερον, καὶ πισσάνης χυλὸν ξὺν μέλιτι. τὰ γὰρ καὶ παιδαρίοισι ἐς* ἔκθλιψιν ἀπονώτατα καὶ στομάχῳ ἐς κατάποσιν λεῖα καὶ ῥηϊστα, καὶ ἐς μάλθαξιν κοιλίης μαλακώτατα, καὶ ἐς δύναμιν δυνατώτατα. τὸ δὲ ξύμπαν σκῆνος ἐελοισι κατειλίχθω δ' ἐλαιομύροισι ἐλαίῳ γλυκίνῳ, ἢ κροκίνῳ, ἐν οἷς ἢ λιβανωτὶς, ἢ κόνυζα, ἢ ἀρτεμισίη ἐνέψηται. καὶ τὰ πάντα θερμὰ ἐς δύναμιν καὶ ἐς θίξιν ἔστω. χρίειν δὲ τῷ διὰ τῆς λημνίστιδος, καὶ εὐφορβίῳ,

* γυναικ.

* ἔκθλιψιν. ἄλλως ἔκθλιψιν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 179 sur 482

καὶ νίτρου, καὶ πυρέθρου ἀλείμματι. ἐπιβάλλειν δὲ τοῖς δὲ ἅλας οἰνοῦν συχνόν. εὖ δ' ἂν καὶ τοὺς τένοντας ξυλλαμβάνειν τοῖσι ἐρείοισι, καὶ χρίειν καὶ τὰ παρ' οὖς καὶ ἀνθερεῶνα. τὰ δὲ μάλιστα πάσχει τε δεινὰ καὶ τείνει. πυελίῳ δ' ἐνίοτε κούφης θερμάσματι τένοντας, καὶ κύσιν, μαρσίποις ἔχουσι κέγχρου πεφωγμένου, ἢ κύστεσι βοῶν ἐλαίου θερμῷ ἡμιπλήρεσι, ὡς εἰς πλάτος ἐπικεῖνται τῷ πυελιωμένῳ χωρίῳ. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνάγκη πυρίην σαν κεφαλῇ, ἐκ ἀσφαλὲς μὲν αἰθρίοισι, νοσέροισι δ' ἀγαθόν. τὰ δὲ μὲν γὰρ ὁμίχλης ἐπαναφορὴν ἀνίησι ἀτμῶν. πίμπλησι δὲ τὰ νεῦρα. χρὴ οὖν τῷ τρόπῳ τε τῆς πυρίης ὡς ἀσφαλεστάτῳ χρέεσθαι, καὶ ὕλῃ μὴ σφόδρα καρυώδεϊ μηδ' ἰῇ. ἀλλὰ ὕλῃ μὲν ἔστω ἔλαιον τὸ ἐν κύστεσι ἄκνιστον, ἐν διπλῷ ἀγγείῳ ἐψηθέν, ἢ ἅλες λεπτοὶ ἐν τῷ μαρσιπίῳ. κέγχρος δὲ καὶ λίνου σπέρμα ἐναφέα μὲν, ἀτμώδεα δὲ καὶ καρυώδεα. τρόπος δὲ πυρίης. ὑποτεταχθαι δεῖ τοῖς τένουσι ὑπόποια τὰ πυριάματα ἄχρι τῆς κοιλίης. φυλάσσειν δὲ τὸ ἐρέγμα μὴ προβαίνειν. τὸ δὲ τὸ χωρίον, ἁπάσης μὲν τῆς αἰθρίου ἐστὶ κοινὸν, καὶ ἀπὸ τοῦδε πᾶσαι αἱ ἀφέσιες ὠφελίης τε καὶ ἁλύψιος. δεῖ δὲ καὶ ἐπιπλάσσειν δεῖ τοὺς τένοντας, ὀρθίον ἔστω τὸ ἰνίον. ἀνωτέρω γὰρ εἰ θείης, πλεῖω κεφαλὴν πλήσεις ἀτμῶν ξηρῶν καὶ πτύελος. ἐπὶ δὲ τοῖσι ἐπιπλάσμασι ἀγαθὸν ἡ συκῆ ἐς τὸ ἰνίον τῆς ῥαχιὸς ἑκατέρωθεν. ἔστω δὲ φειδὼ πολλὴ τῆς

κούφοισι

& nitro, & pyrethro: conflatum eſt. His uerò & multum caſtorei adijciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & ſecundum aurem & mentum loca perungere. Nam partes hæ maximè patiuntur ac diſtenduntur. Præterea quibus calefactorijs fouendi ſunt tendones & ueſica per ſacculos milium torrefactum includentes, aut bubulas ueſicas olei calidi ſemiplenas: quò locis, quæ fouentur, ſecundum latitudinem applicari ualeant. Interdum coegit neceſſitas, ut capiti fomenta adhiberentur: quod neque ſenſibus uſque adeò tutum eſt, neque neruis ſalutare. Senſibus enim quandam caliginem *offundit* multis halitibus ipſos petentibus: neruos autem replet. Quocirca modo fouendi quam tutiſſimo *utendum eſt*, atque materia haud ita multum fædè olens deligenda. Vtique materia eſto oleum in ueſicis in duplici uaſe, citra nidorem feruefactum: aut ſales tenues in ſacculo. Milium enim ac lini ſemen tactu quidem lenia ſunt, ſed halituoſa & graueolentia. Ratio uerò fouendi hujuſmodi eſto. Tendonibus reſupinato ægro fomenta uſque ad uerticem ſubijcienda ſunt. Vlterius uerò ad ſynciput ne procedito. Iſte nanque locus omnibus ſenſibus communis eſt: ab ipſoque, tanquam ex fonte omnia adjumenta, omnes noxæ ſcaturiunt. Quod ſi epiplaſmata tendonibus ſuperdanda ſunt, erectum occipitium eſto: nam ſi magis ſurſum uerſus impoſueris, caput exhalationibus complebis. Materia ſit autem epiplaſmatum lini & fænigræci ſemina. Poſt epiplaſmata uerò utilis fuerit cucurbitula occipitio ab utroque ſpinæ latere adhibita. Sed parcè admodum

flamma

©BIUM

flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpressio, doloris conuulsionisque autor esse solet. Igitur diutius trahere præstat, ac molliter magis, quàm plurimum breui tempore. Sic enim tibi in conuexum locus sine dolore attolletur, qui concidendus est. Scopus autem modi sanguinis extrahendi tibi uires ægrotantis proponantur. Hæ utique rigoribus, qui sine ulceribus fiunt, remedia conueniunt. At si ex uulnere conuulsio facta sit; pernicioſum profectò id est, ægreque de salute sperari potest: nihilominus tamen opem ferre decet: quandoquidem nonnulli & adhibitis remedijs mortem euitarunt. Oportet sanè ultra cæteram medelam & ulceribus consulere cum calefacientibus, quæcunque à me jam dicta sunt, irrigando, & fotibus & cataplasmatis & medicamentis, quæcunque & facilè calorem excitent, & humectando pus abundè moueant. Vlcera enim in rigore sicca & squallida sunt. Accipito ergo thuris mannam, polij comam, terebinthi piniique arborum resinam, altheæ radicem, & rutam conyzamque herbam: hæc in cataplasmatis commiscere opus est, alia liquando, alia, quæ pulueream sunt, inspergendo, alia in oleo prius macerando. Althæam uerò in mulsa ante contusam decoquito. Inspergendum est etiam ulceri castoreum: neque exiguus indè in totum corpus calor emanabit. Horrores enim ab ulceribus prodeuntes malefici sunt. Perungendæ quoque sunt nares castoreo cum crocino unguento permixto: quin etiam castoreum trium obolorum pondere assiduè bibere expediet. Verùm si ab hac potione gula laboret; interijcienda est laserpitij radicis exhibitio ponderis tanti,

φλογός. ὀδυνηρὸν γὰρ καὶ ἀσαρκωδες τῶν χειλέων τὸ συκῆς ἡ ἀμφίβλασις. χρὴ ὧν ἐς ἦπαρ *ἕλκειν, καὶ μαλθακῶς μᾶλλον, ἢ ἀθρόον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. ὧδε γὰρ αὖ σοι κυρτωθεὶς τὸ χωρίον ἀπόνως, ὅπερ ἐπιζήτεις τυμπανίσει. τέχναι δὲ σοι τὰ αἱμάξιος τὸ συμμετρίης ἡ δύναμις γιγνέσθω. τάδε μὲν ὧν τῶν ἄνω ἑλκέων τελέων τὰ ἄκεα. ἢν δ' ἐπὶ τραύματι ἀσαρκὸς γένηται, ὀλέθριον μὲν καὶ δυσέλπιστον. ἀρήγειν δ' ὅμως χρὴ *μετεξετέρωσε γὰρ καὶ ἐκ τοιῶνδε ἐσώθησαν. χρὴ ὧν καὶ ἐπὶ τῇ ἄλλῃ ἰητρικῇ, καὶ τὰ ἕλκεα ἰᾶσθαι. τέγξει θερμαινόντων ἄσσα μοι λέλεκται, καὶ πυρικῇ καὶ ἐπιπλάσμασι, φαρμάκοισί τε ὁκόσα ῥηϊδίως θερμαίνει τε καὶ πολλὸν τέγγει *πύον. ξηραίνει γὰρ ἐπὶ τετάνωται τὰ ἕλκεα. ἔστω δὲ λεβανωτὸς τὸ μαννης, καὶ πολίου τὸ κόμης καὶ *ῥητίνης ἀπὸ τερμίνθου, καὶ πίτυος τῶν ἐνδρέων, καὶ ἀλθαίης ῥίζης, καὶ πηγάνου, καὶ κονύζης τὸ βοτάνης. τάδε χρὴ συμμίσγειν τοῖς ἐπιπλάσμασι, τὰ μὲν τήκοντα, τὰ δὲ *ἐμπάσσοντα, τὰ δὲ ξηρὰ ἐλαίῳ προσλεαίνοντα. ἐν μελικρήτῳ δὲ τῷ ἀλθαίῃ κεκομμένην προσεψῆσαι. ἐπιπάσσειν δὲ τῷ ἕλκει καὶ τὸ καστορίου μικρὴν ὅσην ἔνθεν ἀλέη ὅλῳ τῷ σκιώσει, ὅτι καὶ τὰ ῥίγεα τὰ ἀπὸ τῶν ἑλκέων κακοήθεα. ἐγχρίειν δὲ τὰς ῥῖνας τοῦ καστορίου ξὺν κροκίνῳ λίπαι, ἀλλὰ καὶ πίσσειν τοῦδε ξυνεχέως ὁκόσον ὀλκῆς τριώβολον. ἢν δὲ πρὸς τόδε ἀπαυδήσῃ ὁ στόμαχος, μεσηγὺ σιλφίου ῥίζης διδόναι τῆς ὁλκῆς τὸ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 181 sur 482

©BIUM

ἴσον τῷ καστορίῳ, ἢ σμύρνης τὸ σιλφίου ἥμισυ. ἅπαντα δὲ ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. εἰ δὲ δύποτε ἐν τῷ σιλφίῳ τῷ ἀπὸ τῆς *κυρηνίδος γένοιτο, τόνδε χρὴ μέλιτι ἕφθῳ ἐνειλίξαντα ὁκόσον ὄρόβου μέγεθος καταπεῖν διδόναι. ἄριστον γὰρ ὧδε, ὡς τὴν ὑπερῴλιν λάθοι διαμάξας. δριμὺς γὰρ, καὶ τῷ ἐρυγῷ ἀπηνὴς καὶ κακόδμους ἐών. ἢν δὲ μὴ δύνηται ὧδε καταπεῖν, μελικρήτῳ λύσαντα διδόναι. ἁπάντων γὰρ τῶν καταποτῶν ὑγραλώτερον, ὁκόσα πέφυκε ἀλεαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν, καὶ ἀνιέναι τὸν *τάσιος, καὶ μαλθάσσειν νεῦρα. ἢν δὲ μηδὲν καταπίνωσι, ἐς τὴν ἕδρην ἐγχέαι ξὺν ἐλαίῳ τὸ καστορίου. τῷδε καὶ τὴν ὑστέρην καὶ χρίειν τὴν ἕδρην ξὺν λύπαι ἢ μέλιτι. τῷδε καὶ τὴν κύστιν τέγγειν ἢ καὶ χρίειν ἐς πάχος ξὺν κηρῷ πήξαντα. ἢν δὲ καὶ φύσας καὶ κόπρον ἄγειν καιρὸς ᾖ, τὸ ἱερῆς καθαρτηρίου ὀλκῆς δύο ξὺν μελικρήτῳ καὶ ἐλαίῳ ἐνιέναι. ξὺν γὰρ τῷ ἄγειν τάδε, ἐπὶ τὸ ἔντερον καὶ τὴν κάτω κοιλίην ἐκπυεῖ. ποικίλον γὰρ καὶ θερμὸν φάρμακον, ἱερή.

quanti & castoreum dandum esse diximus; aut myrrhæ dimidio minus, quàm laserpitium. Sed omnia cum mulsa potanda præbeantur. Quòd si Cyrenaici Lazerpitij lachrymæ copia tibi fiat, hanc opus est melle cocto inuolutam ad erui magnitudinem deuorandam dare. Ita enim optimum factu est, quò palatum præteriens ægrotum lateat, acris est enim, ructumque insuauis ac fædè olens excitat. Si neque hac ratione deuotari possit, in mulsa eliquata propinetur. Omnibus enim potionibus, quæcunque calefacere, humectare, distentionem laxare, & neruos remollire aptæ sunt: hæc haud dubiè ualentior est. Cæterùm si nihil ægroti deglutiant, in anum castoreum cum oleo dandum est: hoc etiam anus cum unguine aut melle illinendus: hoc item uesica irriganda, & cum cera, ut crassius reddatur, perungenda. Sin autem flatum stercusque educendi tempus adsit; purgatorij, quod Hieram, id est, Sacram uocant, drachmas duas cum mulsa, & oleo in sedem *injicito*. Nam præterquam quòd illa euocat; intestinum etiam & inferiorem uentrem calefacit ac fouet. *Varium* nanque & calidum medicamentum hiera est.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΥΝΑΓΧΗΣ, Κεφάλ. ζ.

Δοιαὶ συνάγχης εἰσὶ ἰδέαι. ἡ μὲν σὺν θερμασίῃ καὶ μεγάλῃ πρήσει τῶν παραστατίων, καὶ ἐξογκώσει ἔξω. ἀτὰρ καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ γαργαρεὼν, καὶ πάντα τὰ τῇδε μέρεα, ἐς ὄγκον ἀείρει. ἡ δ' ἑτέρη, ξυμπεσόντα ἐστὶ τὰ τέων, ἢ δὲ ἐς τὸ ἔσω πίεσις, ξὺν ἀγχόνῃ

DE CVRATIONE Anginæ, Caput VII.

DVæ anginæ species reperiuntur. Altera cum caliditate, & magna tonsillarum inflatione, & extrorsum uersus tumefactione: quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adjacentes particulæ in tumorem efferuntur. Altera istis locis collapsis, & submissis efficitur: sed interius compressio majore strangulatu

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 182 sur 482

diſcruciat: ut interna inflammatio ad cor uſque pertinere uideatur, Huic quàm celerrimè occurrendum eſt, nam & hac ægroti celerrimè rapiuntur. Igitur ſi crapula, & ebrietas in cauſa ſunt; eodem die inferius humorem injicito: isque duorum generum ſit, alter uſitatus, quò ſtercora educantur; alter ejuſmodi, ut aliquas à tonſillis pectoreque humiditates euellere poſſit. Neque tamen in cæteris efficacior meraciorque eſto: ſed centaurij & hyſſopi decocta infundenda ſunt. Hæc enim & pituitam educere ſolent. Si tenuis autem uictus præceſſerit, ſcindere cubiti uenam expediet: & latior ſectio, quò majore cum impetu, copioſiorque ſanguis emanet, facienda eſt. Hujuſmodi nanque profuſio minimè quidem ad caliditatem mitigandam ſatis eſt: ſed ſtrangulatum ſoluere, & reliqua omnia diminuere ualet. Haud ignobile quoque adjumentum præſtat, ſi ad animæ uſque defectum ægrum perduxeris. Vſque eò tamen, dum ne anima deficiat. Quandoquidem nonnulli ſecta uena ab animi deliquio uita exceſſere. Item uinculis ſupra talos & genua conſtringentes opitulabimur. Optima quoque ſunt uincula ſupra brachialia uerſus cubitos, & ſupra cubitos uerſus humeros. At ſi deglutiendi uia expeditiſſima ſit; elaterium & cum mulſa, & cum fero lactis, quantum ad purgandum hominem ſatis ſit, præbeatur. Alijs enim purgatorijs elaterium in his ægrotis præſtantius eſt. Conferunt etiam cneorum ſeu thymelæa, & ſinapi: ſiquidem hæc ambo uentrem repurgant. In quibus uerò inflationes deuorationem impediũt, linguam ad palatum reflectẽs, ipſius uenas reſcindito.

μέζονι. ὡς δοκέειν τῳ φλεγμασίῳ εἴσω μέχρι τ καρδίης ἐρηρεῖδϛ. τῇδε χρὴ μάλιϛα ὠκέως ἀρήγειν. τῇδε γὰρ ϗ ὠκέως θνήσκουσι. ἢν μὲν οὖν ἀπὸ κραιπάλης, ϗ οἰνοφλυγίης ἔωσι, ἐπωκλύζειν αὐτῇμαρ. ἀλλὰ ϗ διαστοῖς κλύσμασι, τῷ μὲν ξυνήθει ὡς ἄγειν κοπρώδεα. τῷδε, ὡς ἀποαπᾶϛ π τῶν χυμῶν ἀπὸ τῶν παειλημμένων τὲ ϗ θώρηκ@. ἔϛαι δ' ὧν ἀλλὰ μήτε ἀκρητέϛερη, ϗ *κενταυρείῃ ϗ ὑϛρώπῳ ἐψήματα. ταῦτα γὰρ (καὶ) φλεγμάτων ἀγωγά. κὴν δὲ ἀπὸ λεπτῆς διαίτης ἔωσι, τάμνειν φλέβα τῳ ἐπ' ἀγκῶνι. μέζονα δ' τῳ τμὴν ἄχαζειν, ὅκως ῥοιζηδὸν ἡ δὲ ἀθρόον ῥέῃ τὸ αἷμα. ὅδε γὰρ ὁ ῥόος, ἱκανὸς μὲν ὡς ἧκιϛα θερμασίῳ πεπύανϗ. δυνατός δ' ἀγχόνειν λῦσαι, ϗ πάντα μειῶσαϛ. ἀκ ἀγενὲς δ' ϗ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν, μὴ μὲν τι λυποθυμέειν. μετεξέτερϑι γὰρ ξυὺ τῇ πληγῇ ἐξέθανον ἐπὶ τῇ λειποψυχίῃ, ἢ δ' ἐσμοῖσι σφυρῶν σφίγγοντες ὑπὲρ σφυρὰ ϗ γόνατα. ἄειϛον δὲ καὶ ὑπὲρ καρπὸς ἐς πήχεας, ϗ ὑπὲρ πήχεας ἐς βραχίονα. ἢν δὲ καταπίνειν ῥήϊϛον ᾖ, *ἐλατήριον διδόναι ξυὺ μελικρήτῳ καὶ ὀρρῷ γάλακτ@. ὁκόϛον αὐ καθῆκαι ἱκανὸν *ᾖ τὸν ἄνθρωπον. *ἐλατήριον δ' τοῖϛδε τῶν ἄλλων καθαρτηρίων κρέϊϛον. ξύμφορον δ' ϗ κνέωρον ϗ νάπυ. τῶδε γὰρ ἄμφω τὰς κοιλίας καθαίρει. ἐπὶ δὲ τοῖϛι ἢν μὴ ἐνδιδῶϛι αἱ πῆϛιες, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνακλάϛαντα, τὴν γλῶϛαν, τέμνειν τὰς ἐν αὐτῇ φλέβας.

*κενταυρείῳ

*ἐλατηρίου

*ἢν. *ἐλατηρίου

κὴν

κὴν διερόωσι καὶ πολλὸν ῥυῆ τὸ αἷμα, τῷ ἄλλων μᾶλλον αὖ ὤνησε τέγξιες ἐπὶ τοῖσι φλεγμαίνουσι, τὰ πρῶτα μὲν σύφουται, ὅκως ἐς πάλιρροιαν ἴωσιν αἱ ὕλαι. ἔλαιόν τ' ὢν πυαρὸν ξὺν ὑδρώπῳ δαυθένα οἴνῳ καὶ ἀλεύφατι τῷ ἀπὸ τῆς ἐλαίης τοῦ μοράκου. ἀτὰρ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα ἴκελα τῇ τέγξι, φοίνικες ἐν οἴνῳ δεδαυμένοι, λεῖοι ξὺν ῥόδοισι τοῖσι πεταλοισι. ὡς ἐγλίχρον τε καὶ μαλακὸν εἶναι τὸ ἐπίπλασμα, καὶ ἄλφιτον ἔσω. ἢ λίνου σπέρμα, καὶ μέλι, καὶ ἔλαιον, ἐς τοῦτο ἁπάντων μίξιν. ἢν δὲ ἐς πύησιν τρέπηται, τοῖσι θερμοῖσι χρέεσθαι, οἷς περ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρης συνάγχης. τῆλις ὦν ἔσω τὸ ἄλφιτον καὶ μαίνα, καὶ ῥητίνη. τὰ πικτὰ, καὶ πολίη κόμη ἐμπασσέσθω, καὶ * πυρὶ θερμῇ ἀπόγγοισι δάφνης καὶ καρπῷ καὶ ὑσσώπῳ * ἐψήματι. ἐς δὲ ἐμπύησιν δυνατώτατον, περιστερέων ἢ κυνῶν κόπρον πρόσθεν ἐπιπάσσειν λεπίῃ ἀπὸ κρηνίδος. διακλύσματα δὲ, μελίκρητον ξὺν φακῆς, ἢ ὑσσώπου ἐψήματι, ἢ ῥόδων, ἢ φοινίκων, ἢ ὁμοῦ πάντων. ἐγχρίειν δὲ τὸ στόμα πᾶν μέχρι τοῦ ἔσω φάρυγγος, ἁπλοῖσι μὲν χυλῷ μώρων, ῥοιῶν ὕδατι λελυθέντων, ἢ φοινίκων ἐψήματι. φαρμάκοισι δὲ, τῇ διὰ τῶν μώρων, ἢ κῆ ἔνεστι, καὶ χυλῷ ῥοός, καὶ τῇ διὰ τῶν χελιδονίων. ἢν δὲ ἕλκεα ἐχάρεων ἔωσι, διακλύσματα ἁδὲ καὶ ἀναγκοχυλισμοὶ, ὑσσώπου ἀφεψήματι ἐν μελικρήτῳ, ἢ σύκων τῶν πόνων ἐν ὕδατι, καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἄμυλος διηθὲς ἐν μελικρήτῳ, ἢ πισάνης χυλῷ,

* πυρίης ἄλλως πυρίη θερμῆ.

* τὰ πίονα.

Quòd si prompte multusque sanguis defluat; inter alia remedia hoc magis proderit. Irrigationes utique locis inflammatis primum quidem adstringentes, quò retrorsum materiæ labantur, conueniunt. Quamobrem lanæ sordidæ cum cœsypo uino madẽtes, aut oleo eximmaturis oliuis expresso accipiantur. Quin etiam cataplasmata irrigationibus similia sunto, exempli causa, palmulæ uino madefactæ tunsæque cum rosatum folijs. Quò sit autem uiscidum & molle cataplasma; etiam hordei farina admisceatur: aut lini semen, & mel, & oleum: ut omnium mixtura fiat. Quòd si ad suppurationem ueniat; calida admouenda sunt: quibus & in altera anginæ specie utendum est. Adesto igitur fænigræci farina, & manna, & resina, quæ liquari possunt, & polij coma inspergatur. Nec non & fomentum calidum adhibeatur spongijs in decocto lauri baccarum hyssopiquè madentibus. Ad mouendum pus autem *efficacissimus* est columbinus fimus tenuiter per criseram, id est, lineum sacculum instar puluueris transmissus, ac super insparsus. Idem & caninus eodem modo præstat. Ex mulsa uerò cum lentis, aut hyssopi, aut rosarum, aut palmularum, aut simul omnium decocto collutiones fiant. Illinendum præterea totum os est usque ad intimas fauces simplicibus quidem, ut mororum, aut malorum punicorum aqua maceratorum succo, aut palmularum decocto: compositis uerò medicamentis, ut Diamoro, quod uocant, aut eo, quod ex Besasa, id est, ruta syluestri, & succo rhoi componitur: aut Diachelidonio, id est, ex herundinibus confecto medicamento. Sin ulcera crustosa sint, collutiones & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa, aut pinguium ficorũ in aqua decocto: præter hæc amylũ percolatum in mulsa, aut in ptisanæ tragiúe

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 184 sur 482

tragiúe cremore. Si angina cùm concidentia, quæ erat altera ſpecies, occupet; ab interioribus extrorſum omnia euocanda ſunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes ſunto cum ruta, & anetho, nitro inſperſo. Et cum his ſuperius memorata cataplaſmata. Proficit etiam ceratum ex nitro & ſinapi ad calorem excitandum ſuperdare: calor autem exterior huiuſmodi uitium tollit, ſed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in ſublime elatus à pulmonis inflammatione liberat, intus uerò abditus anginam patientibus pernicioſum malum eſt. At quicunque ſtrangulationem ab angina uerentes, quo laxius ſpiritus duceretur, arteriam ſecuerunt; non ſane experimento rem comprobaſſe uidentur. Quippe caliditas inflammationis major ex uulnere efficitur, ſtrangulatum adauget, tuſſimque commouet. Quin etiam, ſi alioqui periculum id euaſerint; uulneris oræ in unum coaleſcere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque inter ſe inglutinabiles ſunt.

DE CVRATIONE Columellæ.

Caput VIII.

VItiorum, quotquot columellam infeſtant, aliqua per ſucciſionem curare neceſſe eſt: ſed de eorum chirurgia diſputare ad præſentem locum non attinet: Aliqua, ut pote acuta, medicamentis ſananda ſunt. Nam facilè ſtrangulant, & difficultate ſpiritus aliqua iſtorum hominem perimunt. Talis eſt utique, quam Vuam, & quam Columnam dicimus: utraque enim cum inflammatione,

ἢ πεάγου. Ἐπὶ δὲ τῆς μετεξυμπιπ-
τούσης συνάγχης, ἔσωθεν ἔξω ἄγειν
πάντα, καὶ ὑγρὰ, καὶ θερμὸν, καὶ σάρ-
κα πᾶσαν, ὡς ἔξογκῆ ἔξω τὸ πᾶν.
ἔσωσαν οὖν θερμαὶ αἰτέγξιες, ξὺν
πηγάνῳ καὶ ἀνήθῳ ἐμπαστοῖσιν ὑ-
νίτρῳ, καὶ ἐπιπλάσματα ξὺν τετει-
σμένα πρόσθεν· ἀγαθὸν δὲ * κηρωτὸν
σὺν νίτρῳ καὶ * σινήπει πίσσης θερ- * κηρωτὸν. * σινήπεως.
μαντέον. θερμαίνει δὲ καὶ ἔσω, τὸ
διάδειμα. ἀτὰρ καὶ ἔξογκέει ἐς
τὸν αὐχένα· ὄγκος δὲ ἐπιπνοὴν μὲν ἧσ-
σον ἐμποιεῖ καὶ ἧσσον ἔξω· εἰσω δὲ τοῖσι
συναγχικοῖσι ὀλέθριον κακόν. * ὁκό- * ὅσοις
σοισι δὲ ἐκ εὐλαβίης τὸ ἐπὶ τὴν συνάγ-
χης πνιγὰς τὴν ἀρτηρίην ἔταμον ἐς
ἀναπνοὴν, ἔμοιγε δοκέουσι πεῖρη τὸ
πρῆγμα πιστώσασθαι. ἥτε γὰρ θερμα-
ίνει τὸ φλεγμαίνον μᾶλλον ἐκ τοῦ τρώ-
ματος γίνεται, καὶ πρόσπτωσιν πνι-
γὸς, καὶ βήξεα ποιεῖ· ἢν δὲ καὶ ἄλλως ἐκφύγω-
σι τόνδε τὸν κίνδυνον, ἕξυνάγεται τὸ
τρῶμα τὰ χείλεα· ἄμφω γὰρ
χονδρώδεα καὶ ἀσύμφυτα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ κατὰ τὴν κιονίδα παθῶν,

Κεφαλ. η.

Τῶν παθέων ὁκόσα ἀμφὶ τὴν κιο-
νίδα γίνεται, τὰ μὲν ὑπολάμνει χεὴ,
ἀλλ' ἐς τὸν παρεόντος λόγου ἐστὶν ὧδε
χρεὼν ἰήσασθαι. ἰᾶται μὲν ὡς ἐξεργάσιμα
μάλιστα πίσσει, καὶ δυσπνοίῃ πνακτέων
πτείνει. Διάδεσιν μὲν τοίνυν, ἣν καλέομεν φαρύγγιον τε καὶ κιονίδα.
ἄμφω γὰρ ξὺν φλεγμασίῃ καὶ

* πάχει

©BIUM

* πάχει καὶ μήκει ξυνίσανται, ὡς ἐς τὴν ἀρτηρίην ἐπικερμέα γίγνεσθαι. ἴσω μὲν πάχεϊ, ἀπὸ τῆς βάσιος μέσφι ἄκρης τῆς ὑφαυνῆς, ὀχίων. ἀνίσω δὲ ἡ σαφυλή. τῆσδε γὰρ ἰσχνὴ μὲν ἡ ἀπὸ τῆς ὑφαυνῆς βάσις. ἐς δὲ τὸ ἄκρον στρογγύλη καὶ παχέϊα. ξυὼ ἐρυθήματα ἢ πελιδνώσει. τῇδε γὰρ σαφυλὴν ἐπίκλησιν ἔσχηκε τὸ πάθος. τοῖσι μὲν οὖν χρὴ ὠκέως ἀρήγειν, ὥκιστα γὰρ ὁ ἀπὸ πνιγὸς ὄλεθρος. ἢν μὲν οὖν νεηνίαι οἱ πεπονθότες ἔωσι, τάμνειν χρὴ ἐπ' ἀγκῶνι φλέβα, καὶ ἀθρόον κενοῦν * μέζονι τῇ ῥυῇ. ὡς γὰρ ἀπ' ἀγχόνης ἀπέλυσε τὸν πνιγὸν ἡ τοιήδε ἀφαίρεσις, ἢν δ' ὑποκλύζειν κλυσμῷ πρηεῖ, ἔπειτα δ' ἤδη μέν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ἕως ἂν ἐλκύσῃ τι ἄνωθεν ἐς μετάστασιν. ἐπιχεέσθωσαν δὲ καὶ δεσμοὶ σφίγγοντες ἄκροισι τοῖσι σκέλεσι ὑπὲρ σφυρὰ καὶ γούνατα καὶ ὑπέρθεν καρπῶν καὶ πήχεων ἐς βραχίονας. εἰ δέ τι ἢ πνιγὸς ἐπαστέρχοι, συκίλῃ ἐπὶ τὸν ἰνίον, ἢ δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐπιβάλλειν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτάμνειν πυκνὰ, πρήσσειν τε ἅπαντα ὁκόσα μοι ἐν τῇ συνάγχῃ λέλεκται. ὡυτὸς γὰρ ἀμφοῖν ὁλέθρου πέρι. ἀλλὰ χρὴ τοῖσι ἐς τὸ στόμα φαρμάκοισι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθαι, καὶ σύψεσι, καὶ μαλθακτηρίοις, καὶ πυρίῃ τῇ ἔξωθεν, καὶ ἐπιπλάσμασι, καὶ ἐς τὸ στόμα * ἐγχρίσμασι. ἢν δὲ τὸν κίονα ἢ τὴν σαφυλὴν ἔσω σύμμα, ῥοὸς χυλὸς, μέλιτι ἢ ὕδατι

* πάχει. * μέζονι τῇ ῥυῇ. * ἐγχρίσμασι.

crassitie, longitudineque suboritur, ita, ut in arteriam pendulæ fiant. Æquabili sanè crassitudine à basi ad summum usque palatum columna. Inæquali verò uua constat. Huius enim ad palatum basis gracilis est, in extremo teres & crassa, rubens aut liuida. Iccirco & uuæ appellationem id uitium sortitum est. Quapropter his maturè opem ferre decet: celerrima nanque à strangulatu pernicies impendet. Proinde si ægroti iuuenes sunt, à uena cubiti sanguis detrahendus est: utque largius euacuetur, majore plaga uena aperiatur. Siquidem hujusmodi sanguinis detractio à strangulatu, tanquam à laqueo, ægrotantem liberat. Subluenda quoque aluus est mitiori lotione primùm: deinde aliàs, atque aliàs acriore, usque eo, dum aliquid à superioribus partibus deriuetur. Circumdentur & uincula adstringentia extremis cruribus supra malleolos & genua: nec non & humeris supra brachialia atque cubitos. Quòd si strangulatio inualescat; cucurbitula occipitio atque pectori agglutinetur, & istarum aliqua incidatur: omniaque administrentur, quæcunque à me in capite de Angina præcepta sunt: cùm eadem in utroque uitio sit mortis ratio. Iisdem præterea intra os medicamentis & adstringentibus & mollientibus, & exteriori fotu, & cataplasmatis, & oris inunctionibus utendum est. Circum columnam verò, aut circum uuam adstrictorium rhoi succum, acaciam melle aut aqua disso-

diſſolutam, hypocyſtida, terram ſamiam, lemniamue, aut ſinopicam rubricam, atque omphacium ponito. Si ulceroſa ſit uua; gummi & amylum roſarum aut palmularum decocto liquefacta: item ptiſanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus ualentiorum medicaminum adijcito; quæ ex myrrha, coſto, atque cypero componantur. Nam id genus acria columna tolerat. Verùm ſi nonnullis locus iſte parulentus effectus eſt, atque palati oſſa computruerunt; hi longo temporis interuallo uitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur.

λυθεῖσα ἀκαχία, ὑπωχυεῖς, γῆ σαμίη, ἢ λημνίη, ἢ σινωπὶς, ἢ ὃ ὀμφάκιον. ἢν δ' ἕλκωδης ἐῇ, κόμμι ἢ ἄμυλον ῥοδίνῃ ἢ φοινίκων ἀφεψήματι, ἢ πισάνης ἢ τραγακυλὸς. ἐπὶ δὲ ξύλον, ἔσω πλέον τι τῶν εὐτονωλέων, διὰ σμύρνης τε ἢ κόστου, ἢ κυπέρου. ἀνέχει γὰρ τὸ τοιοῦτον ἀμυλέων ὀχίων. ἢν δ' ἔμπυος ὄδε ὁ χῶρος γένηται μὴ ἐξετέροισι, ἢ δὲ τὰ ὑπερώνος ὀστέα ἐφθάρη, ἢ ἐς μακρὸν φθίνοντες τὸν βίον ἐτελεύτησαν. τῶν δὲ μή τι τὰ ἄκεα ἑτέρωθι λελέξεται.

DE CVRATIONE peſtilentium in faucibus morborum.

Caput IX.

HOrum uitiorum curatio cum aliis tonſillarum affectibus qua communis eſt, qua propria. In inflammatione & ſtrangulatu purgatio per clyſteres, uenæ ſectio, irrigationes, cataplaſmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atque in his, conueniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ ſunt: neque enim ulcera quieſcunt, neque cruſtæ in ſuperficie fiunt. Verùm ſi ab his ſanies ad interiora deſtillet: celerrimè partes, etiam ſi integræ erant, ulcerantur: celerrimeque ulcera interius depaſcendo ſerpunt, atq; hominem perimunt. *Porro igne uitium adurere ſubleuat: atim. prudenter id fit propter iſthmum.* Sed medicamentis igni ſimilibus, quò & depaſtio coërceatur, & cruſtæ decidant; utendum præcipio. Ea uerò ſunt alumen cum melle, galla, balauſtium,

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ κατὰ τὴν Φάρυγγα λοιμικῶν παθῶν.

Κεφάλ. θ.

ΠΗ μὲν ξυνὴ γῆ τῶνδε πρὸς τἆλλα πάθεα τὰ ἐν τοῖσι παριδμίοισι ἰητρείη, πῆ δ' ἰδίη. ἔστι φλεγμαίνῃ καὶ ἀγχόνῃ, κλυσμοὶ, φλεβοτομίη, λέγξιες, *ἐπιπλάσιες, πυρίη, διάδεσμοι, συκίη, πάντα τοιαῦτα. *λέπισιες δ' φαρμάκων ὀυναιτοτέρων. ἀ γὰρ ἀτρεμέει τὰ ἕλκεα, ἀδὲ ἐσχάρα γίγνοιτ' ἐπιπολῆς. ἀλλὰ χὴν ἰχὼρ ἀποτυτέων εἴσω σάξῃ, ὥκιστα μὲν ἕλκεται τὰ μέρεα, χὴν ἀσινέα ἢ. ὥκιστα δ' εἰς τὸ εἴσω νέμεται καὶ κτείνει. πυρὶ μὲν ὧν καίειν τὸ πάθος *ἀρωγὸν, ἀλλ' ἀξύνετον διὰ τὸν ἰσθμόν. φαρμάκοισι δὲ πυρὶ ἰκέλοισι χρέεσθαι, ἔστε τὴν ἐπάχεσιν τ' νεμήσιος, ἀτὰρ καὶ ἐς τὴν τῶν *ἐσχαρέων ἔκπτωσιν. ἔστι δὲ * συπηρίη ξὺν μέλιτι, κηκὶς, βαλαύστιον, ξηρὰ

*ἐπιπλάσεις.
*λέπισεις.
*ἄνω γὰρ ἀλλὰ ἀξύνετον.
*ἐσχάρων.
*συντηρίη.

©BIUM

ξηρὰ ξὺν μελικρήτῳ. τοῖσι δὲ αὐτοῖς ἢ ἐμφυσῶν καλάμῳ, ἢ πίλῳ ἢ καύλῳ παχέϊ, ἢ ἐπιμήκει, ὡς τῷ ἑλκέων θιγγάνειν τὰ φάρμακα. ἄριστον δὲ ἢ χαλκῖτις ὀπτὴ, ξὺν καδμίῃ λείῃ ξυὼ ὄξει. ἔστω δὲ μοίρης διπλάσιον τὸ καδμίης, ἢ ῥίον ἡ ῥίζα ξυὼ τινὶ ὑγρῷ. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ τῷδε τὰς ἐπιθλίψιας. ὑγραίνει γὰρ τὰ ἕλκεα, καὶ ἐπὶ μᾶλλον νέμει. χρὴ ὧν πέρῃ τὰ ξηρὰ καταπάσσειν. τὰ δὲ ὑγρὰ, ὑγρότατα ποιέοντα. ἐς τὸν γαργαρεῶνα * ἀγχέειν. λεῖα δὲ αἱ ἐχάραι ἤδη τε ἀπολύωνται, τὰ δὲ ἕλκεα ἐρυθρὰ γίγνηται, κίνδυνος τότε μάλιστα ἀπασμοῦ. ἐπιξηραίνει γὰρ ὡς ἐπὶ πᾶν τὰ ἕλκεα, καὶ τοῖσι δὲ τὰ νεῦρα ξυνίσχει. χρὴ ὧν γάλακτι ξυὼ ἀμύλῳ, ἢ χυλῷ πτισάνης, ἢ τραγὸς, ἢ λίνου * σπέρματος. ἢ τήλιος μαλθάσσειν καὶ ὑγραίνειν. μέλεξε τέροισι δὲ καὶ ἡ χιονὶς διεβρώθη, μέχρις ὀστέου τοῦ ὑπερῴης, καὶ τὰ παρίδια ἄχρι βάσιος καὶ ἐπιγλωττίδος, καὶ ἐπὶ τῇ ὠτειλῇ καταπίνειν, ἔτε στερεὸν, ἔτε ὑγρὸν ἢ δύναται. ἀλλὰ καὶ τὸ ποτὸν ἀναπόμυρον, ἀπέπνιγέ ποτε τὸν ἄνθρωπον λιμῷ.

arida cum mulsa. Hæc eadem calamo, aut peña, aut crasso & oblongo caule, quò medicamina ad ulcera perueniant: inspiranda sunt. Optima sanè est & chalcitis usta cum trita cadmia ex aceto: esto autem cadmia portione dupla: & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne ulcerum compressio fiat, cauendum est: ab ea nanque & humescunt, & magis exedunt. Hac de causa opus est pinna medicamenta arida inspergere: liquida uerò liquentissima reddentem in gurgulionem infundere. At si crustæ jam resoluuntur, & ulcera rubida fiunt; tunc conuulsionis maximè periculum subest. Resiccantur enim plerunque ulcera, & cum his nerui distenduntur. Itaque lacte cum amylo, & succo ptisanæ, aut tragi, aut lini seminis, aut fæni græci remollire madefacereque conuenit. Quibusdam & columella usque ad palati os exesa est: quin etiam tonsiliæ ad basim usque & epiglottida. Ac propter cicatricem deuorare neque solidum quicquam, neque liquidum poterant. Sed & ipsum quod bibebat, interdum repercussum hominem fame necauit.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΛΕΥΡΕΙΤΙΔΟΣ.

Κεφάλ. ι.

Οὐκ ἀμβολῆς καιρὸς ἐν πλευριτικοῖσι, ἐὰν ὑπερθέσιος, ἢ μεγάλης ἐπιτειμῆς. ὀξέως γὰρ πυρετὸς κατόξυς ἐὼν, ἐς ὄλεθρον ὁρμᾷ. ἅτε δὲ ὀδύνη ξυνεπείγει ἐπὶ τὸ κάκιον. ἀτὰρ καὶ βῆχες κλονέουσαι τὸν θώρηκα

DE CVRATIONE Pleuritidis, seu morbi lateralis.

Caput X.

NVlla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus ualenti remedio succurramus, datur occasio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque succingentis membranæ in pejus urget: nec non & tussis pectus caput-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 188 sur 482

caputque concutiens uires proterit. Quocirca eodem potissimum die uena cædenda est. Sin autem exingurgitatione ciborum potusque ægritudo prouenerit, inedia diem unum ægroto imperanda. Post, sanguinem à uena mittito, quæ in cauo cubiti est, non ejus, qui secundum rectum incessum inflammatis costis opponitur: præstat enim maximè procul abducere. Sanguinem uerò neusque ad animæ deliquium fundito: nam si refrigeratum corpus animo destituitur, pulmoniam inuadere periculum est. Humores enim exteriori caliditate attractioneque priuati, in penitiores partes relabuntur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumque ualentissimus est: costis etiam proximus, earumque doloris est particeps. Verùm morbi pulmonis pleuritidi succedentes non usque quaque salubres sunt. Pleuritis uerò à pulmonis uomica exoriens benignior est. Quapropter cùm mediocriter sanguis effluxerit, interjecto ad recreandum hominem temporis spatio, iterum detrahere opus est: si benè quidem habeat, eodem die, cùm longa remissio fit: sin minus, postridie. Quòd si neque febris remittat, (sæpe enim diem unum febris occupat, & augetur,) tertio die in secunda remissione, in qua & cibi dandi sunt, sanguinem mitte: totum hominem uberius perungens, costisque oleum molle infundens cum calido unguine exruthæ anethiúe decocto. Ipsum uerò latus admodum leniter irrigandum est. Sed nonnullis & dolor & inflammatio erupit, ut eorum locorum affectus esse uideretur: cùm tamen id interiorum uitiorum incrementum sit. At in præsentia de alimonia,

κὴ τὴν κεφαλὴν, ἐκλύσει τὰς δυνάμεις. μάλις ἀμφὶ ὧν αὐτῆμαρ φλέβα * τάμνειν. ἢν δ' ἀπὸ πλήσιος αἴτιον ἢ ποτῶν ἔῃ, ἐπ' ἀσιτίης μίλιν ἡμέρην φυλάξαντα, ἀφαιρέειν ὑπὸ ἀγκῶνα τὸ ἐν τῷ κοίλῳ φλεβὸς, ἢν μὴ κατ' ἶξιν τῇσι ἑτέρῃσι πλευρῇσι. κρέσσον γὰρ ἀπωτάτω ἄγειν τὸ ἦθος, μὴ μέλλει λειποθυμίης. φεῦ πυθμένα γὰρ ἐπιφοιτῆσαι κίνδυνος, ἢν τὸ σῶμα ἐπιψυχθὲν, ἧσσον ψυχὴν ἐκλείπῃ. εἴσω γὰρ τὰ ὑγρὰ ξυνθέει, τὰ δ' ἐκτὸς ἀφαιρεθέντα θερμῆς τε καὶ ἁπαλὸς. πνεύμων ἦν μανόστε καὶ θερμὸς, καὶ ἐς ὀλκὴν δυνατώτατος. πλευρῶν ἦν γειτόνημα, πνεύμων, καὶ κρινωνὸς ἀλγέων. ἀτὰρ καὶ αὐτὸ δὲ διαλέξιες, μάλα φευγίγνον. φλεγμονὴ ἦν πλευρῖτις ἀπὸ φλεγμονῆς, ἀνθέσεργον. κρὴ ὧν ἅμα ξυμμέτρῳ τῇ ῥοῇ τοῦ αἵματος μεσοῦντα τὸν ἄνθρωπον ξυλλάξαντα, αὖθις ἀφαιρέειν. εἰ μὲν εὖ ἔχοι αὐτῆμαρ τὸ ἐπανέσιος μακρῆς γινομένης. λὴν ἢν μὴ, τὸ ὑστέρης. λὴν ἢ μηδὲ ὁ πυρετὸς ἀνιῇ. τὰ πολλὰ γὰρ μίλιν ἡμέρην ὁ πυρετὸς ἴσχει τε καὶ αὔξει. τῇ τρίτῃ ἐν τῇ δευτέρῃ ἐπανέσει ἀφαιρέειν, τῇπερ καὶ τὰ σφύγματα δοτέον λιπαρέως μὲν χρίσαντα ὅλον τὸν ἄνθρωπον. ἐπὶ ἢν πλευρῇ καὶ ἔλαιον θέντα μαλθακὸν ξὺν ἀλείφατι θερμῷ, πηγάνου, ἢ ἀνήθου ἀφεψήματος. καταιωνεῖν ἢ τὸ πλευρὸν εὖ μάλα φθονέως. μετεξετέροισι ἢν τὸ ἄλγημα, καὶ * φλεγμασίη ἐξώκειλε, ὡς δοκέειν τῶν τῇδε τὸ πάθος εἶναι. τὸ δ' ἐστὶ τῶν ἔνδον αὔξησις. προφὴς δὲ νῦν ὡς ἀμφὶ πάσης

* τίμνειν.

* φλεγμασίη.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 189 sur 482

©BIUM

ἰπτρείης ἔσω λόγος, ὡς μηδὲν ἐς ἁμαρτωλὴν εἴη. ἐν προφῇ γὰρ κεῖσθαι τὰ φάρμακα. ἀτὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐν προφῇ. γένει μὲν οὖν θερμὴ καὶ ὑγρὴ, καὶ λείη καὶ ὁμαλὴ, *σμηγματώδης διαλυτικὴ, λῦσαι, λεπῦναι φλέγμα δυναμένη. σιτίων μὲν οὖν ἁπάντων πισάνη προκεκείσθω. ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς χυλὸν διηθημένη, ὡς τὸ στερεὸν αὐλέης διακεκεῖσθαι, ξυὺ μέλιτι πεπονημένη μέγνον. πισάνης τὰ ξυνήθεα ἐς ἡδονὴν καὶ ποικιλίην φάρμακα, ἀπέσω. νεῦ γὰρ ἀρκεῖ ὁ χυλὸς μέγνος. ἱκανὴ μὲν ὑγρῆσαι καὶ θερμῆναι. δυνατὴ δὲ λῦσαι φλέγμα, καὶ σμῆξαι. αὖθις δὲ ἀνάγειν μὲν ἀπόνως, ὁκόσα ἀνάγεσθαι χρὴ. ὑπάγειν δὲ ῥηιδίως τὴν κοιλίην. πρόσνεις δὲ τὸ λεῖον αὐτῆς, καὶ ἐς κατάπόσιν εὔκολον. ἀτὰρ καὶ τὸ γλίχρασμα θερμασίας πρῶτον, ὑμένας καθαίρει, πεπαίνει βῆχας, πάντα μαλθάσσει. αἱ δὲ κριθῆς ἔασι ἀρεταί. δευτέρην δὲ χώρην ἔχουσι οἱ χόνδροι, ὀλίγοισι τοῖσι τῆς πισάνης ἀγαθοὶ καὶ ἄζυμοι ἐόντες. τὸ γλίχρασμα γὰρ, τὸ λεῖον, τὸ πρόσνεες ἐς κατάποσιν ξυνὸν. τὰ δ' ἄλλα πάντα μείονες. πεποιήθασι δὲ καὶ οἱ δὲ ἁπλοῖ ξυὺ μέλιτι μέγνον. ἀγαθοὶ δὲ καὶ τραγοι. κακίων δ' ἐπ' αὐτῷ ὄρυζα ξηρῆναι. τρηχῦναι, ὀπίσχειν, κάθαρσιν πλυρῶν μᾶλλον ἢ ἐρῆσαι. ἄζυμος δὲ καὶ ἄρτος ξηρὸς κοπεὶς, χρηστέρη σεσημμένος, εὐκρητος, εὐπεπτος, ξυὺ μελικρήτῳ διαρκὴς τροφή. ξυὺ δὲ ἥδιστη μὲν σφηκὴ ἡ νοῦσος, σφόδρα δὲ τὰ σιτία ἀπυδήκη ὠνθρωπος, πισάνη μὲν ἐκ κριθῆς διαβόαω, λείη,

quemadmodum & de uniuersa curatione, quò nihil in ea delinquatur; sermonem habeamus. In alimentis enim medicamenta ponentur: quin imò in alimentis medicamenta sunt. Itaque genere calidus humidusque cibus esto, lenis, æquabilis, migmatodes, id est, benè permixtus, dissolutorius: pituitā soluendi, extenuandique potestatem habens. Proinde cibarijs omnibus ptisana anteponatur, initio quidem, quò ipsius crassamentum solidumque reijciatur, in cremorem percoletur, soloque cum melle condiatur. Ab ipsa uerò usitata ad uoluptatem uarietatemque parandam medicamina remoueantur: in hac enim ægritudine solus cremor satis est. Quippe humectare, calefacere, pituitam soluere & detergere, per superiora sine molestia, quæcunque euocanda sunt, euocare, facilè quoque uentrem ducere sola ptisana potest. Ipsius uerò lenitas blanda est & ad deuorandum habilis. Ipsius etiam lentor. caliditates mitigat, membranas mundat, tusses concoquit, omnia emollit: tales hordei uirtutes sunt. Halica uerò secundum gradum occupat: quæ cùm pauca quædam cum ptisana communia possideat: ob ea probatur, optimaque censetur. Lentor enim, lenitas, suauitasque in deuorando utrique communia sunt: in cæteris omnibus halicam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt. Deterior ipsis oryza est: quoniam siccat & exasperat: potiusque costarum purgationem supprimit, quàm facilem reddit. Optimus quoque est panis aridus, contusus, per subcerniculum transmissus, bene temperatus, concoctu facilis: cum mulsa, quantum satis est, alimenti præbet. Nempè si jam diu morbus producitur, cum dictisque cibarijs homo labare cæpit: ptisana ex hordeo præbeatur bene

©BIUM.

bene trita, bene cocta: condiatur uerò anetho, ſale, & oleo tenui puro, non uiſcido, non exaſperante. At non multum olei cum ptiſana coquere præſtat. Nam & ſorbitionem pinguem reddit, & prauitatem oleum deponit: longà enim decoctione in cremorem hordei abſorptum amplius non apparet. Item porrum cum ſua coma, & amygdala amara cum cremore incoquantur. Ita nanque ferculum ad ſpirationem expediendam commodum medicamentoſumque ab his efficitur. Porri autem cum cremore comeſti utilitatem juxta delectationemque ſummam afferunt. Iam uerò & ouorum bonum ſuccum creantium oportunitas adeſt. Ac ſi humida copioſaque per os materia feratur; ſulfur ignem non expertum nitrumque in oua inſpergito. Sed mirificè proſunt oua nuper à gallina edita ex igne igne carētia: quippe à matre caliditas ineſt igne quidem humidior, ſed ægrotanti familiarior, ut pote animali ab animali. Sin autē pituita glutinoſa ac tenax ſit; in oua oleum infundito, ac reſinam ſiccam pineam, quò ſulfur melius reddatur, inſpergito: nec non & terebinthi reſinam eliquato. Piper præterea in ouis, in ptiſana, in omnibus epulis, & quæcunque piperi ſimilia ſunt, benè proficiunt. Inter carnes extremi pedes in cremoribus eliquati, columbæ, gallinæ elixæ, porcorum cerebra cum omento quidem toſta, ſine illo uerò nidore uacantia. Si inter ſpirandum æger ſtrepitum non reddit; dandi ſunt etiam marini piſces aut ſaxatiles, quicquid optimum regio ferat. Verum ut neque cupiditate delinquat, neque uictus tenuitate contabeſcat: ex fructibus malum concedito in aqua, aut mulſa elixum, aut cum adipe aſſatum:

καθεφθος. ἄνηθον ὴ ἔσω, κὴ ἅλες πισάνης τᾷ ὄψα, κὴ ἔλαιον λεπτὸν, ἄποιον, ἀγλιχρον, ἀτρήχυντον. χρέασον ὴ ξυὺ τῇ πισάνῃ, ὡς μὴ πολλὸν ἔλαιφε ἐψεῖν. κὴ γὰ πονίχει τὸ ῥόφημα, κὴ τλὺ καχίλιω τὸ ἔλαιον ὄλλυσι. ὅδε γὰ ἐμφανὲς ἔτι γίγνε) τῇ πολλῇ ἑψήσει εἰς τὸν χυλὸν ἀναποθεν. ἔσω ὴ κὴ πρόσον ξυὺ τῇ κόμῃ, καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ ξυὺ τῷ χυλῷ ἐψόμφα. εὔπνοόν τε γὰ κὴ φαρμακῶδες ἐστὸ τῷ δε γίγνε), κὴ τᾷ πρόσα ἐρωθλῦαι ἐστὸ ἔ χυλὲ ὀνησιφόρα κὴ ἥδιστα. ἥδη ὴ κὴ ὠῶν καιρὸς εὐχύλων. λυὺ ὴ ὑγρὴ κὴ πολλὴ ἀναγωγὴ ἔῃ, θεῖα ἔ ἀπύρα ἐμπασσέτω κὴ νίτρα. ἄριστον ὴ τῷ λεπτύκνων ὠῶν λοθλῦαι ὀκπυρὸς ἀπύρων. λπὸ γὰ τ μητρὸς ἡ θέρμη, ὑγροτέρη μὲν πυρὸς, οἰκειοτέρη ὴ τῷ νοσέοντι, ὅκως ὀκ ζώᾳ ζώῳ. λυὺ ὴ φλέγμα κολλῶδες ἔῃ κὴ γλίχρον, ἐς τᾶ ὠὰ ἔλαιον ἐγχέειν, κὴ ῥητίνης τ ξηρῆς τ λπὸ πίλυος ἐμπάσσειν, ὅκως τὸ θεῖον ῥέαστον εἴη, κὴ τ λπὸ τερμίνθυ ὴ τήξαντα. καὶ πέπερι ὀνησιὸν κὴ ἐν ὠοῖς κὴ ἐν πισάνῃ, κὴ ἅπασι τοῖσι ἐδέσμασι, κὴ ὁκόσα πέπερι ξυνωφελέ. κρεῶν ἀκρόποδες ἐν χυλοῖσι τακερῇσι, πέλειαι, ἀλεκτορίδες ἐφθαί. συῶν ἐγκέφαλοι, ὀπτοὶ μὲν σὺν τῷ ἁπλόῳ. ἄνευ δὲ τυτέων, ἄκνιστοι. λυὺ δ' ἀκρόχνυον ἔῃ, δοτέον κὴ θαλασσίων, ἢ πετραίων, ὅ, τι ἂν ἄριστον ἡ χώρη φέρῃ. ὡς ὴ μὴ ἁμαρτάνῃ ἐπιθυμίῃ, μηδὲ σμήχῃ) ἐν τῇ λεπτῇ διαίτῃ ὀνοσέων, χαλίζεαι ὀπώρης * μήλων ἐφθῶν, ἐν ὕδατι ἢ μελικρήτῳ ἢ σέσαι ὀπτῶν.

* μήλων ἰφθῶν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 191 sur 482

ἀφαιρέειν ὄχρη ἔλέπρος, ἢ τῷ ἐπὶ-
πεηχέων ξυὼ τῖσι σπέρμασι. ἐφ' ὥ-
ρης ὄἢ σύκων. ἀτὰρ ἢ τἄλλης δ' ὀλέ-
ον, ὁκόσον αὖ ἢ ἀβλαβὴς ἡ ὀπώρη,
ἀλλὰ ἢ ὀνήσιός. ἀμφὶ μὲν ὧν τρο-
φῆς, τάδε. ἐπὶ ὃ τῷ πλευρῷ κέεσθαι χρὴ
ἔρια θυμιηθέντα θείῳ, λίπαϊ δὲ δ' ὑ-
μφύα, ἔνθα ἄνηθον ἕψῃ ἢ πήγανον.
ξυνεχὲς ὃ τελέοισι τὸ πλευρὸν κα-
ωνεῖν, ἠδ' ἐπιπλάσσειν πρὸ τ' προσάρ-
σιος πρὸς τῖσι ξυνήθεσι πλάσμασι,
μελίλωτον ἑψηθὲν ξὺν μελικρήτῳ,
ξυμμίσγοντα μήκωνος τ' σαρκὸς ἐ-
νηψημμένης, ἢ μαίνης ἄλιζον ἐμπά-
σσειν. λεῖα ὃ ὑγροτέρη ἢ ἀναγωγὴ καὶ
πολλὴ, * αἴρεις ἄλιζον, ἢ ἐρυσίμου
ξυμμίσγειν, ἢ νίτρου ἐμπάσσειν. ἢν ὃ
μῆκος ἤδη τ' νόσου γίγνῃ, ἢ τ' ὀδύ-
νης * ἐγκαιομένης, ἢ ὑγρῆς καθάρσιος
γιγνομένης, ἔμπυον μὲν ἐλπὶς τὸν
ἄνθρωπον ἔσεσθαι. σίνηπι ὃ ξυμμίσγειν
ἢ * κάγχρυς τῖσι ἐπιπλάσμασι. ἢν
ὃ ἢ ψυχρῶν τῷ τόπων εἰσωθεν τῖσι
κάμνουσι αἴσθησις γίγνῃ, ὄξος θερ-
μὸν χέειν. χρὴ ὃ ἐνεργὸν ποιέεσθαι ἐς πολλὸν
τὴν θερμασίην τῷ ἐπιπλασμάτων
διαρκέειν. κρέασιν γὰρ ἤδη ἢ θέρμη τ'
τῷ ἐπιπλασμάτων νεοχμώσιος.
ἔσωσαν ὧν θαλύσιες ἐν κυβασίῃσι
διὰ εἰδῶν, κέγχρῳ, λίπαος θερμῷ ἔ
ἐν κύστεσι, κῦφον δ' ἔσω παῦ μηχά-
νημα πυρίης, ὡς μὴ τὰ ἄχθεα πρὸς
τῷ πόνῳ, πόνον ἐνδιδοῖ. τῖσι δὲ μὴ τοῖ
ἢ ἐπὶ τῇ τροφῇ χρέεσθαι, λεῖα ξυνεπείγῃ
ἄλγος. ἤδη ὃ ἐπὶ τῖσδε ἢ σύκινης
καιρὸς γένοιτο. ἄριστος ὃ ὁ μετὰ ἑβ-
δόμην. πρόσθεν δὲ, μὴ ξυνεπειγ-
θέης. ἁ γὰρ ἐνήθεες αἱ νοῦσοι, ὁκόσαι

* κτείρις ἄλιζον.

* ἐγκαιομένης.

* κάγχρυς.

sed corium & interiora aſpera cum
ſeminibus abijciantur. Tempore quo-
queillo, quod Horam Græci nomi-
nant; fici, & alij id genus fructus
concedantur: quatenus, ſcilicet, in-
noxij ſunt, quin potius adjumentum
præſtant. Hæc ſanè de alimentis
abundè ſint. Lateri autem lanæ
ſuperdentur ſulfure fumigatæ, un-
guine imbutæ, in quo anethum ru-
thaúe incocta ſit. Iugiter his latus
madefaciendum, cataplaſmatisque
ante cibi aſſumptionem tegendum
eſt. Præter uſitata cataplaſmata ſer-
tulam in mulſa elixam accipito, cui
papaueris carnem incoctam com-
miſceto, mannæ quoque puluiſcu-
lum inſpergito. At ſi humidius ſpu-
tum copioſumque reijcitur; lolij fa-
rina, aut irionis commiſcenda eſt, &
nitrum inſpergendum eſt. Cæterùm
ſi morbus productior fit, dolor eſt
pertinax, & humida fit expurgatio;
tunc purulentum hominem fore
ſperatur. Itaque ſinapi & cachrys
cataplaſmatis admiſcenda ſunt. Sed
ſi penitiores locos ægroti frigidos ef-
ſe perſentiunt; acetum affundito.
Illud autem efficere operæ pretium
eſt, ut cataplaſmatum calor diu effi-
cax permaneat. Melior eſt enim id
genus caliditas, quàm cataplaſmatum
innouatio. Proinde calefactiones
in ſaccuhis ex hujuſmodi, ut pote
ex milio fiant, aut ex calenti oleo in
ueſica incluſo. Omnis uero fotus
machinatio, ne pondera dolori dolo-
rem adijciant, leuis eſto. His enim
leuibus & aſſumto cibo, cum dolor
infeſtat, uti nihil prohibet. Iam uero
poſt hæc etiam admouendæ cucurbi-
tulæ occaſio adeſt. Sed hoc poſt
ſeptimum diem facere optimum
fuerit: ante ne feſtines. Haud
enim placidi morbi ſunt, quicunque

ante

ante ſeptimum cucurbitam requirunt. Eſto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire ualens. Quippe cùm haud interius deſcendat dolor, ſed in latitudinem diffuſus ſit. At flamma ſub cucurbita multa eſto: quò non ſolum attrahat, uerum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne ſcarificandum eſt, tantumque ſanguinis, quantum uires permittunt, detrahendum. Multo uerò plus eſto, quàm ſi alia de cauſa de præcordijs ſanguinem haurires. Nam maximè perſpicuum eſt, quod in lateris morbo uexatis à cucurbita percipitur adjumentum. Sal quidem, aut nitrum in ſcarificationibus mordacia ſunt ac dolorifica, ſed ſalutaria. Quapropter conſiderandæ ſunt hominis uires & ingenium: nam ſi forti animo ac tolerans ſit; ſal inſpergendus eſt, non ipſis uulneribus ita, ut ipſa contingat: ſed ſuper linteolum oleo madidum inſpergatur. Id uerò ſuper locum ſcarificatum extendito: humiditates enim ex ſalis colliquatione manantes minus, quàm ſal, mordaces ſunt. Sed multo oleo perfundendum linteolum eſt, quò hujus lenitate morſionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirificè juuat: ut ex uulneribus tenuis quædam ſanies extrahatur. Id uerò priore cucurbita multo eſt efficacius, multoque magis uires conſeruat. Neque enim ſanguis, aut alimentum, ſed ſanies emanat. Atque id quidem facito, cùm prius uires exquiſitè perpenderis. Die tertio ceratum cum cyprino oleo & rutaceo imponito. Quòd ſi ulterius purgatione ſputa indigeant; in ceratis reſinam eliquato, aut ſulfur ignem nõ expertum admiſceto;

ὡς ἐδόμης ἀπαλλέσσι *συκίνω. ἔσω ᾗ μεγάλη, εὐρεῖα παντὶ, ἀμφιχεῖν τὸ ἀλγέον χωρίον ἱκανή. ὁ γὰρ εἴσω ἐνιδοῖ τὸ ἄλγος, ἀλλ' εἰς εὖρος κέχυται. ἔσω ᾗ ἡ ὑπὸ τῇ συκίῃ φλὸξ πολλή. ὡς μὴ μοῦνον ἑλκύσαι, ἀλλὰ καὶ ἀλεῖναι πρὸ τῆς ἀποσβέσιος τὸ πυρός καὶ μετὰ τὴν ἀπόσβεσιν ἀποχάσασα, ἀφαιρέῃ αἷμα, ὁκόσον ἂν ἡ δύναμις παρείῃ. πολλὸν δ' ἔσω πλέον ἢ ἀπ' ἄλλης προφάσιος ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων ἀφαιρέοις αἷμα. ἐπιδηλοῖ δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πλευριτικῶν. ἢ ἀπὸ συκίης ὠφελείῃ. ἅλες ᾖ νίτρον ἐπὶ τοῖσι χάσεσι, δηκτικὸν μὲν καὶ ἀλγεινὸν, ὑγιεινὸν. ᾖ ἀλλὰ ξυντεκμαίρεσθαι τὰς δυνάμιας καὶ τὸν ἀνθρώπου τὸν τρόπον. ἢν μὲν ἀλκιμοθυμὸς καὶ καρτερὸς ἔῃ, ἐμπάσσειν τῶν ἁλῶν, μὴ αὐτοῖσι τοῖσι ἕλκεσι ὡς αὐτέων ψαύειν, τῇ δὲ ὀθόνῃ ἐπιπάσσειν δὲ καὶ συμμύρῃ τῷ λίπαι, ἢ καὶ ἐπιπεδάσσειν τῷ *χωρίῳ. οἱ μὲν γὰρ ἐντὸς συνθήξιος ἰχῶρες, τῶν ἁλῶν εἰσὶ ἀδηκέστεροι. πολλὸν δὲ λίπα θαλάσσιον χρὴ, ὅκως τῷ πρόσθεν τὸ δῆγμα ἀμβλύνῃ τὸ ἄλγος τὸ ὀξύ. δὲ τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, ἄριστον τὴν συκίην προσβάλλειν, ὡς ἂν τῶν τρωμάτων ἕλκηταί τις λεπτὸς ἰχώρ. τόδε, πολλὸν μᾶλλον τὸ ἐπιπρόσθεν συκίης ἀνισωτέρου. πολλὸν δὲ τὸ δυνάμιος φυλακτικώτερον. δὲ γὰρ αἷμα, ἡ τροφὴ, ἀλλὰ ἰχὼρ ἐκρέει, καὶ τόδε μᾶλλον τοῖσι προευκρινήσας ἀμφὶ τὸ δυνάμιος πρόσθεν. τῇ τρίτῃ δὲ κηρωθὴν ξὺν τῷ κυπρίνῳ καὶ πηγάνῳ πιθέναι. ἢν δὲ ἐπὶ καθάρσιος ᾖ *πύαλα δέῃ, τοῖσι κηρώμασι ῥητίνης ξυντήκειν, καὶ θεῖον τὸ ἄπυρον ξυμμίσγειν.

* συκίνην, ὁ καὶ ἐλληθίσιον δοκεῖ.

† χωρίῳ.

* πτύαλα.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 193 sur 482

©BIUM

καὶ αὖθις πυρίην τὸ χωρίον ἔχειν, ὡς
τρόπος δὲ σικύης, ἔχειν ὧν χρὴ κερα-
μεοῦν κάδον τὸν ἀρμόζοντα τῇ πλευρῇ,
εὐρὺν, ἢ τὸ χάλκεον, πρηνὲς ἐπὶ τὰ
χείλεα ἀμφιβεῖναι τῖσι ἀλγέουσι.
ὑπωπθέναι δὲ φλόγα μεγάλην ξυὸ
λίπαι, ὅκως ζώσα ἐς πολλὸν διαρ-
κέῃ χρόνον. μὴ προσπιέζειν δὲ τὰ χεί
λεα πρὸς τῇ σαρκὶ, ἀλλ' ἐς διαπνοὴν
διαδοχὴ πυρὸς ἔστω, ὡς μὴ διασβεσθείη
τῇ πνιγμῷ. ἐς πολλὸν δὲ ἐξάπτεσθαι ἐνι. ἡ
γὰρ ἔνδον ἐκείνη θέρμη, ἄριστον μὲν
πυρίημα, ἀγαθὴ δὲ πρόκλησις ἱδρώ-
των. χρὴ δὲ μηδὲ τὴν κάτω ἤπειρον ὑ-
περορᾶν, ἀνδράσι μὲν ἐς τὸ ἔντερον
πηγάνινον ἔλαιον ἐγχέοντα. γυναιξὶ
δὲ, καὶ ἐς ὑστέρην. διηνεκέα δὲ τὰ πινόμενα
καὶ καταπολᾶσθαι, μελίκρηπτον ξὺν τῷ πτη
γάνῳ, καὶ χυλῷ πισάνης καὶ ξυνεχὲς
βήσσῃ, ὡς ἂν προφῇ φάρμακον. καὶ δὲ
μὴ προφῆς καιρὸς ἔῃ, ἔστω δὲ καὶ τῶν
ποικίλων πύριον ξὺν μέλιτι ἐψη-
θὲν ἐς σύστασιν. τὰς δὲ χρὴ στροφάς
μέγεθος ὅσον κυάμου, στρογγύλας
ἔστας διδόναι ὑπὸ τὴν γλῶτταν ἔχειν
διαφέρουσα τῆδε καὶ κεῖσε, ὡς μὴ κα-
ταπολὸν, ἀλλὰ τηκτὸν ἔῃ. πρόσπνες δὲ καὶ
τὸ διὰ τὸ μήκωνος ξὺν μέλιτι καὶ μελι-
λώτῳ φάρμακον λεῖον καὶ ὑπνικὸν.
ἰάδε μύρτου καὶ πρὸ τοῦ ἀρίστου, καὶ ἐπ' αὐ
τῇ, καὶ ἐπὶ τῷ ὕπνῳ διδόναι. ἀσίτῳ δὲ, τὰ
φαρμακώδεα κνίδης καὶ λίνου καὶ σπέρ
ματος, καὶ ἀμύλου, καὶ κώνου τοῦ κοκκά-
λου λείου ἑκάστου κύαθον, καὶ ἀμυγδά-
λων τῶν πικρῶν πέντε καὶ εἴκοσι τὸν ἀ-
ριθμόν. τόσοι δὲ καὶ πεπέριος κόκκοι.
φωχθέντα δὲ χρὴ λεῖα μέλιτι ἐς ἀν
έκλυγμα φυρῶντα. τῶν δὲ ὅσις μυστὴρ

ἀρμύζοντα.
εὐρὺν.
τὸν.
πρηνία.
ὑπνικὸν.
κοκκάλου.
ἔκλειγμα.

atque iterum fotum loco adhibeto. Porrò modus cucurbitæ talis esto. Fictile uas habendum est, leue, lateri congruens, latum: aut æneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam uerò multam cum oleo subijcito, quò uiuens flamma in longum tempus sufficiat. Vasculi autem oras carni ne imprimito, sed ad diffiationem transitus aliquis esto, quò minus suffocata flamma extinguatur. Diutius uerò illam accendere expedit. Nam intra uas illud incluſa caliditas optimum fomentum est, & bona sudoris prouocatio. Neque uerò medelam inferioribus partibus adhibendam negligere oportet: uiris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem & in uterum infundendum est. Perpetuò sane quæ bibuntur, ac deuorantur, sunto, mulsa cum ruta & succo ptisanæ, si continenter tussit: ut in alimento medicamentum sit. Verum si nondum alimenti præbēdi tempus, aliquod compositū, quod Piceriū Græci dicunt, accipiatur ex uarijs constans, cum melle ad consistentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem æquantes, turbinatosque dare oportet sub lingua continendos, huc atque illuc jactandos: ut non deuorabile, sed eliquabile sit. Suaue quoque est id, quod ex papauere cum melle ac sertula campana medicamen conficitur lene, atque somniferum. Hæc utique & ante cibi assumtionem, & assumto cibo, & post somnum ipsum præbenda sunt; sed jejuno medicamentosa exhibeantur. Quale est, quod hæc accipit, urticæ, lini seminis, amyli, nucis pineæ, cujusque contriti cyathum, amygdala amara numero uiginti quinq;, totidem & piperis grana. Oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad eclegmatis temperaturam permiscere. Horum detur mystilla una

una. Si liquida crudaque excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, croci pondo drachmam unam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra ſubigito. Id ſanè medicamentum & ante cibi acceptionem myſtillæ dimidiatæ menſura dari debet: bene facit in longo lateris morbo, quando & oxymel dare conuenit, ſi ſpirandi urgeat difficultas. Frigidam uerò aquam quicunque medici pleuriticis conceſſerunt; neque qua ratione id fecerint, aſſequi ualeo, neque experimento confirmare. Quippe ſi qui à frigida periculum euitarunt; hi profectò mihi non laborare pleuritide uiſi ſunt. Verùm apud ueturiores etiam Medicos ſpecies quædam concurſus pleuritis, ſeu lateralis morbus uocabatur: cùm bilis eſſet excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, uel etiam ſine febre. Hujuſmodi ſanè affectus nomen quidem pleuritidis, rem uerò non obtinet. Quin etiam ſpiritus nonnunquam in latere concluſus ſitim, dolorem prauum, mollemque caliditatem excitat: id quoque uitium ignari homines Pleuritin nuncuparunt. His nempè frigida aqua remedio eſſe poterit, cùm proſpera utentis fortuna extincta ſitis erit, bilis ac ſpiritus per inferiora ſubducetur, & dolor & caliditas exhalabunt. Verùm in lateris inflammatione & ſuccingentis membranæ tumore non ſolum frigida aqua, ſed etiam frigida reſpiratio noxia eſt. Itaque ſi ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tuſſiunt, & caliditas ſubinde reperit, atque infeſtat; adhæc penitus diſcutienda maturandum eſt. Aut enim quæ relinquuntur, recidiuas faciunt, aut ad ſuppurationem conuertuntur.

μίν. ἰὰ ὑγρὰ καὶ ἄπεπτα ἀναίγη σμύρνης ὁλκῆς * δύο. κρόκε * μίν, πε- κγ ϐ. κ κοκκίδια.
πέρεος * κόκκοι δεκαπέντε, μέλιτ πο φυξῆναι λίτρα μίν. τὸδε μιξύτω ἡδη τὸ φάρμακον, καὶ πρὸ τ ἄρσιος δοτέον μυστίλης ἥμισυ. ἀγαθὸν τόδε ἐπὶ τοῖσι χρονίζουσι, εὖτε καὶ ὀξύμελι διδόναι χρὴ, ἢν δύσπνοια ξυνεπείγῃ. Ψυχρὸν ὕδωρ ὁκόσοι τῶν ἰητρῶν τοῖσι πλευριτικοῖσι ἔδοσαν, ἔτε ὁκοίῳ λόγῳ ξυμβαλέσθαι ἔχω, ἔτε τῇ πείρῃ πιστώσασθαι. εἰ γὰρ τινος ἀπὸ ψυχροῦ διηλλάξαντο τὸν κίνδυνον, οἵ γε μοι καὶ ἐδόκεον * εἴτε πλευριτικοὶ, ἀλλὰ καὶ τοῖσι παλαιοτέροισι ἰητροῖσι * ἰδέη τις ξυνδρομῆς πλευρίτιος ἐκεκλήκει, χολῆς ἐκκρίσιος ἐὼν ξὺν πόνῳ πλευρὸς ἐπισυμπαρῷ πυρετῷ, ἢ καὶ ἄνευ πυρετοῦ. τόδε μέντοι τὸ πάθος, ἐνόμασμὲν πλευρίτιδος, τὸ δὲ πρᾶγμα οὐκ ἔχει. ἀλλὰ καὶ πνεῦμά κοιλε ξυνισᾶν ἐν πλευρῷ, διίψαν ἐνδιδοῖ, καὶ ὀδύνην πονηρὴν, μαλθακὴν τε θέρμην. καὶ τόδε ἐκάλεσαν ἄνδρες ἀίδριες πλευρῖτιν. ἐπὶ τῷδε ὧν ὕδωρ ψυχρὸν ἄκος ἂν γίγνοιτο εὐτυχίῃ ἔρρωμένου. ἐσβέσθη μὲν γὰρ τὸ δίψος, καὶ ἡ χολὴ καὶ τὸ πνεῦμα ὑπολάθῃ, καὶ διέπνευσε τὸ ἄλγος καὶ ἡ θέρμη. ἐπὶ δὲ φλεγμασίῃ πλευρῆς, καὶ ξυπεζωκότος πάθει, οὐ μόνον ὕδωρ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ ἀναπνοὴ ψυχρὴ, κακόν. διὸ ὧν ἐκ τῆς πρόσθεν ἰητρείης σωθέντες γίγνωνται οἱ πλευριτικοὶ, ἔπειτα βραχέα βήσσωσι, καὶ θέρμη ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἴσχῃ, ἀποδύσασθαι χρὴ διαλύειν τάδε. ἢ γὰρ ἐπιστροφὰς ποιέει τὰ ἐγκαταλειμπανόμενα, ἢ ἐς ἐμπύησιν τρέπει.

† εἶναι. " λέγει τῶν

APE-

©BIUM

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, ὀξέων νόσων θεραπευτικὸν βιβλίον δεύτερον.

ARETAEI CAPPADOCIS DE acutis morbis curandis, LIBER II.

Θεραπεία πνευμονίης, κεφάλ. α.
Θεραπεία αἵματος ἀναγωγῆς, κεφ. β.
Θεραπεία καρδιακῶν, κεφ. γ.
Θεραπεία χολέρας, κεφ. δ.
Θεραπεία εἰλεοῦ, κεφ. ε.
Θεραπεία ἧπαρ κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέων παθῶν, κεφ. ϛ.
Θεραπεία νωτιαίας φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας ὀξείας νόσου, κεφ. ζ.
Θεραπεία τῆς κατὰ τοὺς νεφροὺς ὀξείας νόσου, κεφ. η.
Θεραπεία τῶν κατὰ κύστιν ὀξέων παθῶν, κεφ. θ.
Θεραπεία ὑστερικῆς πνιγὸς, κεφ. ι.
Θεραπεία Σατυριήσεως, κεφ. ια.

Curatio Pulmonariæ, Caput I.
Curatio rejectionis sanguinis, cap. II.
Curatio Cardiaci affectus, ca. III.
Curatio Choleræ, cap. IV.
Curatio Voluuli, cap. V.
Curatio acutorum jecoris affectuum, cap. VI.
Curatio acuti morbi uenæ & arteriæ dorsi, cap. VII.
Curatio acuti renum morbi, cap. VIII.
Curatio acutorum, ueſicæ uitiorum, cap. IX.
Curatio vuluæ ſtrangulatus, cap. X.
Curatio ſatyriaſis, cap. XI.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΝΕΥΜΟΝΙΗΣ,

Κεφάλαια.

CVRATIO PVLMOnariæ,

Caput I.

Κατοχὴ καὶ ἐπικαιρότατον κακὸν φλεγμασίη καὶ πῆξις τοῦ πνεύμονος, ἐφ' οἷσι πνιγμὸς ὀλιγοχρονίη. χρὴ οὖν αὐτίξοα, καὶ ὠκέα ἔμμεναι τὰ ἀλεξήματα. τάμνειν αὐτίκα τὰς ἐπ' ἀγκῶνι φλέβας. εἶτ' ἄμφω ἅμα ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μᾶλλον, ἢ ἑκατέρης τῆς χώρης τοῦ πνεύμονος ἡ ἀνάπασις τῶν ὑγρῶν ἔῃ,

PEracutum lethaleque malum eſt inflammatio, *inflatioq;* pulmonis: quas ſtrangulatus breuis conſequitur. Igitur æquis reſiſtentia uiribus, matureque ferenda ſubſidia ſunt. Protinus in cubito uenæ aperiantur, ſiue utraque, in dextra uidelicet ac leua manu, idque potius: ſiue una tantu, & ea major, quoab utraq; pulmonis regione humiditatu reuulſio,

non

non tamen uſque ad animi deliquium fiat: ſtrangulatum enim animi deliquium auget. Cæterùm ſi uel paulum reſpirauerit; tunc ſupprimendus ſanguis eſt, ac denuò poſtea mittendus. Nam ſi à ſanguine morbi cauſæ prouenerint, eas uenæ ſectio tollit. Atqui ſeu pituita, ſeu ſpuma, ſeu quæuis alia humiditas tumefaciat, uenarum inanitiones ampliorem pulmonis locum ad reſpirationis tranſitum efficiunt. Opus eſt autem humores & flatus poſt uenæ ſectionem deorſum uerſus trahere, nitro, melle, ruta, reſina terebinthi liquida ſedem oblinendo. Sed miſſionis ſanguinis loco, ſi quod majus impedimentum ſit, acrem ſuccum per clyſterem in ſedem immittito: ut puta, ſalem cum nitro, aut terebinthi reſinam cum melle. Ruta quoque in oleo, & hyſſopum in aqua decocta. Item cucurbitæ ſyluaticæ carnes interiores in aqua excoctæ conueniunt. Præterea inanes cucurbitulæ egregiè faciunt, ſi tergo, dorſo, præcordijsque ubique adhibeantur. Quod ſicubi pectus carnulentum ſit, quò minus circùm oſſa curim cucurbitula incumbens affligat; ibi eam affligito. Nam ſi ad quancunque partem corporis humores diſtrahantur, & ſpiritus ad extima euocetur, quibus pulmo opprimitur; aliquod mali ſolamen inuenias. Omni enim ex parte. Pulmonaria obſidenda impugnandaque eſt. Verùm neque ullum ex his medicamentis, quæ ore ſumpta conducunt, deſpiciendum eſt. Quippe ea eſt natura pulmonis, ut ſiue rectè ualeat, ſiue ægrotet; ad ſe humores alliciat. Quocirca ejuſmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad tranſpirandum attenuent, lubricos fluxilesque ad extrudendum efficiant.

μὴ μέσφι λειποθυμίης. πρόσπιμπρησι γὰρ τὴν πνιγμὴν ἡ λειποψυχίη. ἀλλὰ κὴν σμικρὸν ἀναπνεύσωσι, ἐπισχόντα χρὴ τὴν φορὴν αὖθις ἀφαιρέειν. ἢν γὰρ ἐξ αἵματος αἱ προφάσιες ἔωσι, αὐτὴν τὴν αἰτίην ἡ φλεβοτομίη ἄγει. ἢν τε φλέγμα, ἢ ἀφρὸς, ἢ τι ἄλλο τῶν ὑγρῶν πρήσῃ, αἱ τῶν φλεβῶν κενώσιες εὐρυτέρην τὴν τοῦ πνεύμονος ποιέουσι χώρην ἐς ὁδὸν τοῦ ἀναπνοῆς. χρὴ δὲ καὶ κάτω ἄγειν ὑγρὰ καὶ φύσας, ὑπὸ μὲν φλεβοτομίης διαχρίοντα τὴν ἕδρην λίτρῳ, μέλιτι, πηγάνῳ, ῥητίνῃ τῇ ἀπὸ τερμίνθου τῇ ὑγρῇ. ἀντὶ δὲ τῆς φλεβοτομίης, εἰ μέζων ἡ κώλυσις ἔοι, διὰ κλύζειν χυλῷ δριμέϊ, ἄλσι μὲν πρὸς τὸ λίτρῳ. ἡ ῥητίνη δὲ τερμίνθου ξὺν τῷ μέλιτι. πήγανον δὲ ἐν τῷ ἐλαίῳ· καὶ ὕσσωπον ἐν τῷ ὕδατι ἑψηθέντα, καὶ κολοκύντης δὲ τῆς ἀγρίης αἱ σάρκες αἱ εἴσω ἑψηθεῖσαι ξὺν ὕδατι, ἄριστα. συκίαι κάφαιαι τὰ μετάφρενα καὶ τὰ νῶτα, καὶ τὰ διὰ χονδρία παρὰ τὰ ξύμφορα. ἵν' ὅπως ὁ θώραξ εὖ σαρκώσῃ, ὅκως μὴ ἀμφὶ τοῖσι ὀστέοισι τὸ δέρμα ἡ συκίη ἀμφιθλάσῃ ἐρείδουσα, καὶ τῷ δὲ πρόσκαλλυε. ἢν γὰρ παύσῃ τοῦ σώματος τάτε ὑγρὰ ἐφέλκουσα, καὶ τὸ πνεῦμα ἔξω πταίνουσα, οἷά περ ὁ πνεύμων πνίγουσα, ἀνάπνοιος αὖ γίγνοιτο καὶ κακός. παύσῃ γὰρ πολιορκέουσα χρὴ τὴν περιπνευμονίην. ἀτὰρ ἐμπὸν τοῦ διὰ σώματος ὠφελέοντα. φαρμάκων ὑπερορῆν μηδέν. ἕλκει γὰρ ὁ πνεύμων καὶ ἐνυγείην ὑγρὸν, καὶ διὰ νοσῆ. φαρμάκων δὲ διδόναι ὧν, ὁκόσα λεπύνει τὰ ὑγρὰ ἐς διαπνοὴν, ἠδὲ ὀλισθηρὰ καὶ εὐεξοδα ἐς ἀναγωγὴν τοῦ ἕξει.

πνευ

©BIUM

πίνειν μὴ ἐς τάχος τ ὠφελείης, λίτρον ξυὺ ὑσσώπῳ ἐψήσαπι, ἢ ἅλμην ξυὺ ὄξει, καὶ μέλιπι, ἢ σίνηπι ὑγρὸν ξὺν μελικρήτῳ. ἐμπάσσειν δ' ἑκάστῳ καὶ τ ἰριδος τ ῥίζης, καὶ πεπέριος εὐτέλμου. ἀλφὰς καὶ τάδε ξηρὰ σήσαντα ξυὺ μελιπι διδόναι. λυὴ δ' ἀύπνοι ἔωσι δι' ἡμέρης, ἠδὲ * ἐγρηγορῶσι παύνυχοι, δέος μὴ ὁ ἄνθρωπος μανῇ, καὶ ποικίλων φαρμάκων ὑπνωτικῶν χρέος, ἢν μήπ' ἐνδιδῷ ἡ νοῦσος, ὅκως καὶ τὴν ταλαιπωρείην ὁ τῶν φαρμάκων καιρὸς εὑράσῃ. τὰ πολλὰ γὰρ γίγνεται καιρώδεα. λυὴ δ' ἐν ἀκμῇ τ πνιγὸς, καὶ ἐσὼ τῷ ὁλέθρῳ φάρμακον διδῷς, θανάτου ἂν εἴης αἴτιος καὶ τοῖσι δημόταισι καὶ σοί. χρὴ δὲ καὶ τὰ σιτία ἰκελα ἔμμεναι, δριμέα, λεπτὰ, διαλυτικὰ παχέος, σμηγματώδεα λαχάνων πρόσον, ἢ κορωνόπους, ἢ κνίδη, ἢ κράμβη ἐν ὄξει ἐψηθεῖσα. αὐστηρὸν δ', πλησάνης, ὁ χυλὸς τ ὀρεγάνου, ἢ ὑσσώπου προσλαβὼν, ἠδὲ πεπέριος καὶ λίτρου πλέον ἀντὶ τῶν ἁλῶν. χόνδροι ξὺν μελικρήτῳ καθέφθοι. ἄφυσα δὲ πάντα ἐν τῇ ἐψήσῃ ἔσω. κακὸν γὰρ πνευμονικοῖσι φύσαι. οἶνος ποτὸν, ἢν ἄπυροι ἔωσι, μὴ πολλόν πτ σύψιος ἔχων. πυκνωτικὸν γὰρ σωμάτων ἡ σύψις. χρὴ δὲ τετέοισι ἀραιοῦν μὴ τὰ μέρεα μᾶλλον. πολλὸν δ' ἄγχι τὰ πλύελα. τὸ ξύμπαν δ' ὀλίγον ἔσω πολύ. πνεύμονι γὰρ τέγξις κακὸν, οὕνεκεν πνεύμων ὑπὸ στομάχου ἕλκει καὶ κοιλίης. θώρηξ δ' ἐσκεπάσθω εἰρίοισι ξὺν λίπαι καὶ λίτρῳ, ἢ ἁλσί. ἄριστον δ' χρίσμα τὸ διὰ τ * λημνίσιδος. σίνηπ ξηρὸν ξὺν κηρωτῇ ὑγρῇ, καὶ τὸ ξύμπαν ἔξω ἄγχι,

* ἐγκίνησι παύνυχος.

* λημνισίδος.

Propinetur quidem celeriter juuandi causa nitrum cum hyssopi decocto, aut muria cùm aceto & melle, aut sinapi humidum cum mulsa. Singulis autem iridis radicem & piper inspergere auso benè cedit. Item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quòd si interdiu insomnes sint, & noctem quoque totam perui gilent, ne hominem furor corripiat, metus est: uarijsque somnificijs medicamentis, nisi ægritudo remittat, uti decet: quò medicamenta in tempore data morbi acerbitatem leniant & obtundant. Multa uerò soporifera sunt. At si in strangulationis impetu, jamque aduentante interitu medicamen præbeas, apud tuos contribules mortis ejus autor appellaberis. Alimenta pariter eiusmodi esse debent, acria, uidelicet tenuia, crassitudinem dissipantia, extergendique facultatem habentia. Inter olera porrum, aut cornicis pes, aut urtica, aut brassica in aceto incocta. Inter frumentacea uerò ptisanæ cremor, parum origani, aut hyssopi, nec non piperis, sed plus nitri loco salis accipiens. Alica præterea mulsæ incocta prodest. Omniaque per elixationem flatum abijciant: flatus enim uomica pulmonis laborantibus infesti sunt. Vinum, si febre uacant, quod haud ita multum adstringat, potui detur: quippe densat corpora adstrictio. Istis uerò membra potius laxanda sunt, sputique eductioni studendum. Sed in totum potus modicus esto, cùm pulmoni madefactio inimica sit: quoniam à gula atque uentriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut sale contegatur. Optima inunctio est ea, quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum & cum cerato humido prodest. Atque in summa & humores & calor, & spiritus foràs educendi sunt.

Huic

Huic rei opitulantur actium olfactus atque illitio, & extremorum deligatio. Hæc facienti niſi morbus cedat, de hominis ualetudine actum eſt.

DE SANGVINIS rejectionis curatione.

Caput II.

OMnes ſanguinis effuſiones haud mitè uitium ſunt, non modi ſolum ratione, ut ſi per fracturam, aut eroſionem, uerum etiam ſi per rarefactionem effunditur. Neque ſi ex pectore, aut pulmonibus, aut ſtomacho, aut jecore fertur, periculoſum eſt, è capite uerò ſi defluit, minorem noxam affert: ſanguinis enim exitus eſt: ſanguis autem omnium eſt alimentū, omnium calor, omniū color, terroremq; incutit, ſanguinem ab ore utcunq; manantem intueri: malumq; eſt, ſi à primario uiſcere: pejus uerò ſi ob fracturam, aut eroſionem profunditur. Huius itaq; uitij Medicus ad opē ferendā maturet neceſſe eſt. In primis quidem aërem frigidiorem ad reſpirationem deligito, conclaue non titubans, cubile firmum, quò nullam in partem quatiatur, inhabitet: concuſſiones enim malum exaſperant, ſtratum ſolidum, haud multum cedens, neque profundum, neque calidum eſto. Poſitus figuraúe corporis erecta ſit. Ne ſermocinentur, nè ue ſermones audiant. Animi abſit perturbatio, ſed contrà oblectamentis leniatur: ſiquidem id genus ægrotos magna animi conſternatio corripit. Quis enim uomens ſanguinem mortem inſtantem non perhorreſcat? Igitur ſi ſanguine referti ſunt, & uenas prominentes habent, in qualibet ſanguinis profuſione uenam pertundito. Nam ſiue ex fractura, ſiue ex eroſione profluit, ſectio uenæ conducit. Sin rarefactio in cauſa eſt, ne multitudo uenam effringat, metuendum. Cædenda autem eſt caua in cubito uena.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΙΜΑΤΟΣ ἀναγωγῆς.

Κεφάλ. ϛ.

Πᾶσαι ὑ ἐξ ἀναγωγῆς αἵματος ἢ εὐήθεες, ἢ ἔ τρόπου μένον, ἢν ἐκ ῥήξιος ἢ διαβρώσιος, ἀλλὰ κὴν ἀραίωσις φέρῃ, εὖ μὲ ἀπὸ θώρηκος, ἢ πνεύμονος, ἢ στομάχου, ἢ ἥπατος, τῷ κινδυνωδέων. ἄλλα κὴν ἀπὸ κεφαλῆς ἢ ἀσινεστέρη. αἵματος γὰ ἡ φορή. αἷμα δὲ πάντων τροφή. πάντων ὑ θέρμη, πάντων ὑ χροιή. ϗ φοβερὸν μὲ ἰδεῖν διὰ στόματος ὁκωσοῦν ῥέον. κακὸν ὑ, ἤντε ἀπὸ σπλάγχνου καμεῖν. κάκιον ὑ, μὲ ἐκ ῥήξιος ϗ διαβρώσιος. χρὴ ὧν τὸν ἰητρὸν ἔ πάθεος ξυνεπείγειν μᾶλλον ἀρήγοντα. ϗ πρῶτον μὲ ψυχρότερον αἴρεσθαι τὴν ἀναπνοήν, σηκὸν ἵππιον, κλίνην ἑδραίην ὅκως μηδὲν σείῃ. ἐρεθιστικὸν γὰ αἱ σείσιες. κοίτη ὑ στερεὴ, μὴ κάρτα εἴκουσα, μηδὲ βαθεῖα, ἄθερμος. ὄρθιον ὑ τὸ σχῆμα. ἢ συχὶ λαλιῆς ἢὺ ἀκουσμάτων. ψυχῆς ἀταραξίη, εὐθυμίη. πάγχυ ὑ τοῖσι τοιούτοισι ξυνομαρτέει δυσελπισίη. πῶς γὰ ἐμέων αἷμα, θάνατον οὐκ ὀρρωδέει. ἢν ὧν πολυαιμοι ϗ ἐπιφλεβοι ἔωσι, ἐπὶ πάσῃ ἰδέῃ ἀναγωγῆς τάμνειν φλέβα, ἢν τε γὰ ἐκ ῥήξιος, ἢ διαβρώσιος, εὐάερμος φλεβοτομίη, ἢν τε ἐπ' ἀραιώσι, δέος μὴ ἀπορρήξῃ τὸ πλῆθος. τάμνειν ὑ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι * κοίλην. * κοιλίην.

εὐρυὸν

εὐροόν τε γὰρ τὸ αἷμα τῆσδε. καὶ ταχάζεται ῥηϊδίη, καὶ ἐς πλεῦνας ἡμέρας ῥέειν ἀσινέως εὔτομος. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ παντῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν καιρίων σπλάγχνων ὁδὸς ἥδε * αἵματος· ἡ δὲ αὐτέρη τῆσδε καὶ ἥδε, ἀποχίδες ἔασι μὲν τῆς ἀπὸ βραχίονος ἄμφω. ὥστε οὐδὲν μέζον ἡ αὐτέρω τῆς * μέζης ἐς ὄνησιν ἔχει. οἱ δὲ γὰρ τῶν ἀποχισίων ὅσοι συμάχῳ καὶ ἥπατι ξυνῆψαν τῷ αὐτῷ. διὸ ἀπὸ πνεύμονος ῥεῖ, τάμνειν τὴν δεξιερῆς χειρὸς τὴν μέσην δακτύλων μικρῷ τε καὶ ὠλεμέσῳ. τήνδε γὰρ τῶν ἰητρῶν μελεξέτεροι δοκέουσι ἐπὶ σπλῆνα κεκινῆσθαι. αὐτὰρ καὶ ἥδε τῶν ἐπ' ἀγκῶνι τὰ κάτω ἐστὶν ἡ ἀποχίσις. τῇ ὧν πλέονι ἐοικὸς τῶν δακτύλοις, καὶ μὴ ἐπ' ἀγκῶνι τάμνοι τις αὐτέην. μείζων γὰρ τῇδε καὶ εὐροος. τὸ ξύμπαν μὲν ὧν ἐοικὸς λειποθυμίης ἔπαυρεῖν. αὐτὰρ μηδὲ πολλὸν ἀφαιρέειν. ἱκανὴ γὰρ καὶ ἡ αἱμορραγὴ γυῶσαι τὸν ἄνθρωπον. ξυνεχὲς δὲ καὶ ἀπὸ σμικρῆς ἀφαιρέσιος ἐπαφαιρέειν, καὶ αὐτημάρ, καὶ τὴν ὑστεραίης, καὶ ἐπὶ τῇ ἄλλης ὑστέρης. ἢν δὲ ὁ ἀσθενέων ἰσχνὸς καὶ λεπτὸς ἔῃ, μὴ τάμνειν φλέβα. τάδε μὲν ὧν ἀμφὶ ἀφαιρέσιος αἵματος. ἀρήγειν δὲ καὶ δεσμοῖς ἄκροις ποδῶν μὲν ὑπὲρ σφυρὰ καὶ γόνατα. χειρῶν δὲ ὑπὲρ καρπὸν καὶ βραχίονα. ταινίῃ πλατείῃ, ὅκως ἡ διάσφυξις κραταιὴ μὲν ᾖ, ἄλγος δὲ μὴ φέρῃ. τῇσι δὲ αἱμορραγέουσι χωρίοισι ἐπιβάλλειν χρὴ, ἔρια μὲν * πινόεντα ὀξυδώπῳ,

* αἵματα.

* μίσης.

* πινόεντα ὀξυδώπῳ,

Etenim ex hac facilè sanguis effluit, & ipsa sectioni expósita est: utque per plures dies sanguis innoxiè decurrat, commodè aperta seruatur. In omnibus autem omnium (ut ita dicam) præcipuorum uiscerum hæc est sanguinis uia. Vena utique hæc superior, nec non & hæc unius in brachio uenæ ambæ propagines sunt. Quare nihilo plus superior, quàm media emolumenti affert. Nam propaginum ignari sunt, quotquot stomacho & jecori superiorem uenam copularunt. Sin è media sanguis fertur, sinistræ manus uenam illam, quæ inter minimum annularemque digitum sita est, rescindito: quandoquidem Medicorum nonnulli eam ad lienem usque pertinere arbitrantur. Verùm & hæc ipsa inter cubiti uenas inferioris propago est. Cur itaque potius eam quis propè digitos, quam in cubiti curuatura proscindat, cùm hoc in loco amplior sit, & ad effluxum habilior? Prorsus quidem ante animæ defectum sanguis cohibendus est, atque haud ita multus auferendus: nam & ipsa cruoris per os effusio satis hominem labefactare potest. Assiduè uerò post paucum detractum sanguinem iterum detrahito & eodem die, & postridie, nec non perendie. At si ægrotus tenuis, & inops sanguinis sit, uenam ne scindito. Hæc de sanguinis missione abundè sint. Succurrendum est etiam extremorum deligaturis, pedum quidem supra malleolos & genua, manuum uerò supra brachiale & cubitum. Fascia ipsa lata sit, quò sit ualidior, neque dolorem moueat constrictio. Nempè locis, unde sanguis erumpit, lanas ouium succidas imponito, & humore perfundito, ut pote austero uino, & roseo aut myrtino oleo. Si cruoris effluuium

urget;

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 200 sur 482

urget; lanarum uice ſpongiæ admouendæ ſunt, & pro uino acetum infundito, locumque myrtino ſubungito. In omnibus autem ſpongijs acaciæ, aut hypocyſthidis, aut etiam aloës ſucci aridi ſint. Optime facit & omphacium aceto liquatum. Quòd ſi irrigatio ſordida ſit, ægreque feratur, emplaſtris uti conueniet: cutim enim circumtendunt, ac ueluti manu corripiunt, quin etiam ipſorum facultates refrigerare, exiccareque magnopere ualent. Infinitæ uerò aliæ alijs experimento cognitæ uires inſunt: ſed optima emplaſtra ac tutiora ſunt, quæcunque acetum habent; & ſalicis foliorum ſuccum, nec non & bitumen, & æruginem, & alumen, & thus, & myrrham, & æs uſtum, & æris ſquamam: atque in ſumma quæcunque hujuſmodi emplaſtra ſunt; emplaſtris ſordidæ lanæ, aut ſpongiæ pauco aceto perfuſæ ſuperdentur. Sin emplaſtrorum diſtentionem ferre nequeunt, id genus epithema facito. Palmulæ pingues nigro uino auſtero maceratæ ad mazæ, id eſt, placentæ craſſitudinem conteruntor: poſtea acacia trita, & malicoria inſperguntur, hæc omnia panniculo trito ac ueteri illita pectori inducuntur. Item polentam uino aut aceto perfuſam, nec non lentis farinam tenuem per incerniculum tranſmiſſam cerato ex unguento roſeo facto excipiens imponito: cum quo & ſymphyti radicem tuſam & cribratam admiſceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum Damaſcenorum, quæ Brabyla Græci uocant, agreſtium radices in aceto incoquito, ad ſpeciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myrti paulum miſceto. Ex his utique alia alijs, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore opus eſt, miſcenda ſunt: ſiquidem & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius

ἢ αἱμορραγίη, αὐτὶ μὲν τῶν ἐρίων, ἀπόγγοισι χρέεσθαι. ὄξει δ' αὐτὶ δ' οἴνου. ὑπαλείφειν δὲ μυρσίνῳ τὸ χωρίον. ἐπὶ πᾶσι δ' οἷσι ἀπόγγοισι τὰ ἀκακίης, ἢ ὑποκυσίδος ξηρέων τῶν χυλῶν, ἢ καὶ ἀλόης. ἄριστον δὲ καὶ τὸ ὀμφάκιον ὄξει λυθέν. ἢν δ' ἢ τέγξις ἄπορον ἢ καὶ δύσφορον, ἐμπλάστροισι χρέεσθαι. καὶ γὰρ τὸ δέρμα περιείνυσι, καὶ οἷον τῇ χειρὶ καλέουσι. ἄγαν καὶ αἱ δυνάμεις αὐτέων *ψύξαι καὶ ξηρῆναι δυνατώταται. μυρίαι δ' ἂν καὶ ἄλλοισι ἄλλαι πειρηθεῖεν πρῆαι. ἄριστα δ' ὁκόσα ὄξος ἰσχυσι καὶ ἰτέης φύλλων χυλὸν, ἢ δὲ καὶ ἄσφαλτον, καὶ ἰὸν, καὶ συμπηρίην καὶ λιβανωτὸν, καὶ σμύρνην, καὶ χαλκὸν κεκαυμένον, καὶ λεπίδα, καὶ ὁκόσαι τοιαῦδε ἐπὶ τοῖσι ἐμπλάστροισι, ἢ ἔρια τὰ *πινόεντα, ἢ οἱ ἀπόγγοι ἐν θέρει ἀλυθέντες ὄξει. ἢν δὲ τὴν τάνυσιν τῶν ἐμπλάστρων μὴ φέρωσι, ἐπίθεμα ποιέειν. φοίνικες οἱ πόνες ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ ἀλυθέντες, ἐς μάζαν τρίβον. ἔπειτα ἀκακίη ἐμπάσσεται λείη, καὶ σίδια. ἐγχριθέντα δὲ ἐς τρύχιον, καὶ ἐθώρηκος πίθε. ἄλφιτα οἴνῳ ἢ ὄξει ἀλυθέντα, ἢ δὲ φακῆς ἄλευρον λεπτὸν, κρηστέρῃ στεμφυλίῳ, κηρωτῇ ῥοδίνῳ μύρῳ ἀναλαμβανόντα πιθέναι. μίσγειν δὲ καὶ συμφύτου ῥίζης στεμφυλίης. Ἄλλο. *θραβύλων ἀγρίων ῥίζας ἑψεῖν ἐν ὄξει, καὶ τρίψαντα ἐς μάζαν, ὥσπερ μίσγειν ῥοὰς καὶ κόμμιος, καὶ μυρσίνης θραχύ. τῶν δὲ μύρτων γε ἄλλα ἄλλοισι ξυμμίσγειν. ὅκως ἂν ἰσχύος τῶν φαρμάκων καὶ πρόσφορα ᾖ καὶ ὀσμήσιος δέῃ. χρὴ γὰρ καὶ τοῖσι κάμνουσι *χρίσασθαι. τὰ δὲ μὲν ἐντὸς

*πινόεντα. *θραβύλων. *χρίσασθαι.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 201 sur 482

©BIUM

θελὰ ἀκη. ἡ ὑπὸ τῶν δὲ καιριωτέρη ἴησις, ἐν τοῖσι ποτοῖσι καὶ καταπλάσμασι κεῖται, ὡς ἄγχιστα τῶν τετρωμένων εἶναι τὰ φάρμακα. πλειστὴ ὑπολείπων ἡ ἰσχὺς τοῦ * ῥοῦ δήσας ξυναγωγῇ καὶ πιέσει τῶν ἀγγείων, ἢ τὸ ῥέον παχύνας ποιήσῃ μὴ διαῤῥεῖν, κἢν ὑπεμπίπτωσι οἱ ὀχετοὶ, ἢ ξηράνας τὰς ἐφόδους πρὸς ἔδρυσιν τοῦ δέρματος τὸ αἷμα στήσας τοῦ, ὅκως μὴ τὴ ἐπιῤῥοῇ κενεούμενοι οἱ χῶροι ὑστερωμένωσι πληρουμένωσιν ἔνθα καὶ ἕλκωσις. ὅτι μὲν τὸ διαφωνοῦν τῶν * διαῤῥεῖ φλεβῶν, ἡ σύριγξ δηλοῖ. * διαῤῥεῖ γὰρ ὡς ὑδρεῖον νέον ὑπὸ τῶν διαφώνεσι. ἀτὰρ ἡδὲ ὅτι τῶν διαιρέσεσι, σύριγξ μὲν ἰητρείης τοῦ ξυναγωγὴν τῶν χειλέων. μέζοσι δὲ καὶ δυναλωτέρῃσι τοῖσι φαρμάκοις χρέεσθαι. τοῦ δὲ τὸ διαῤῥώσιος ἕνεκα τρόπος, καὶ μὴ ξυναγάγηται ὑπὸ τὸ σύριγγος τὰ ἕλκεος τὰ χείλεα, σεσηρὸν δὲ τὸ τρῶμα, ἀξύμβατον ἐκ τὸ διαθλίβιος ἐὸν, πάγου χρὴ τὸ αἵματος. ἀτὰρ ἡδὲ τῆς θέρμης ποιέειν. ἀκινησίη γὰρ τῶνδε καὶ πῆξει ἴσα ὁ ῥόος. ὀξύκρατον μὲν οὖν τοῖσι δραιοῖσι ἱκανὸν ἐς σύριγγα. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἷμα ἄκρητόν ἐστι τὸ ῥέον, ἀλλὰ τοῦδε ἰχὼρ διὰ σμικρῶν τῶν σωμίων. καὶ τοῦδε οὐ πολλοῦ, οὐδὲ πολλάκις χρέος. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἔξωθεν ἰητρείη. ἀτὰρ καὶ φοινίκων, ἢ κεράτων ἑψήσιμον ἔψημα ποθὲν μοῦνον ἤρκεσε, ἔξω δὲ τὸ ὄξος, οἴνου μὲν τῶν συφόντων τοῦ γένεος, εἰ μὴ φαρμακίη δέ ἀλλὰ τοῦ χρόνου θριμύτερον καὶ σῦφον. ἐπὶ δὲ τῆσι διαστάσεσι τῶν τρωμάτων χρὴς τοῦ ὀξυκράτου ἔξω φάρμακα

applicanda remedia sunto. At his præsentior medela in potionibus deuorandisque consistit, ut proxima uulneratis partibus medicamina sint. Porrò triplex istorum forma est, ut uel fluxionis ductus ligent, cogendo uascula & comprimendo: uel defluentem humorem crassum compactumque efficiant; quò licet transitus pateant, ne destillet, uel exiccent incursus in sede antiqua sanguinem retinentes; ut ne effluuio loci exhausti ita permaneant, exundatioque ibi sit, quò facta est effusio. In uenarum quidem rarefactione adstrictio satis est; ipsi nanque ceu situla noua imbecilla in rarefactionibus perfluunt. Diuisionibus uerò, ut labia committantur, adstrictio quoque medetur: sed majoribus ualentioribusque medicamentis utendum. Verùm enim uerò si sit erosionis modus, neque per adstringentia ulceris ora coguntur, sed uulnus dehiscat, neque ex compressione in unum redire ualeat; sanguinem atque calorem congelare necesse est. Nam istorum immobilitate concretioneque profluuium coërcetur, Posca igitur rarefactis adstringendum satis est: neque enim sanguis effluens purus est, sed ipsius sanies per ostiola parua dilabitur. Atque hujusmodi posca neque adeo multa, neque frequenter egemus. Nonnullis & exterius admota remedia abundè fuerunt. Quin etiam palmularum, aut siliquarum esculentarum decoctum potui datum solum quosdam liberauit. Esto autem acetum ex uini adstringentis genere, quod si non medicatione, tempore saltem acre adstringensque euaserit. Verum in uulnerum dilatationibus præter poscam medicamenta primum

©BIUM

primum ſimplicia adhibeantur, ut plantaginis, aut ſanguinalis herbæ, aut ſeridis ſuccus ſingulorum portio æqua cum poſca: quòd ſi adhuc plus effluat, hypocyſthidis, aut acaciæ ſiccorum cujuſque pondo drachmam in tres poſcæ cyathos inſpergito. Optimè uerò facit & uuæ acerbæ ſuccus. At ſi calamitas hæc ſemper in pejus irritetur, gallam tritam, & rubi radicem arefactam, & lapidem ex mari, Corallium quòd uocant, aridum tuſumque conſpergito. Verùm rhei radix ad refrigerandum, ſiccandum, adſtringendum, omniaque facienda his efficacior eſt. Sed hæc quoque cum poſca ſola præbetur. Sin auxilia majora requiruntur, radicis hujus pondo tres obolos, ſeridis atque plantaginis ſuccis, qui trium aut quatuor cyathorum menſuram compleant, inijcito. In eroſionibus autem prorſus aſtrigentia adhibere tenta: quò dilabentem ſanguinem concretum, compactumque reddas, & ſuſcipientia membra conſtringas: ut procul à uulnere uenæ concidant, & occludantur. Quin etiam quæ bibuntur, tenacia ſunto, concretionem efficere ualentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item & leporis, aut inuli, aut hædi coagulum. Sed multum ne concedito: nam iſtorum aliquod nonnunquam plus, quàm conuenit, datum, hominem jugulauit. Coriandri quidem ſucci ne minus ſemicyatho cum tribus poſcæ cyathis præbeatur: coaguli uerò tres oboli, ſummum quatuor. Adhæc hujusmodi fluoris ſanguinei ſpecibus & terra ſamia efficaciter ſubuenit, & eretrias, & aſter quæ uocatur, ualdè candida, & rubrica ſinopica, & ſigillum lemnium. Iſtorum pondus

ἁπλᾶτιλὼ πρώτιλω, ἀρνογλώσσου χυλὸς ἢ πολυγόνυ, ἢ στέιδος ἑκάστυ * μοίρη ποτὸς τῷ ὀξυκρήτῳ. λιὼ δ' ἐπὶ μᾶλλον ῥέῃ, ἰσχυσίδος ἢ ἀκακίης * ξηρῶν ἐμπάσσειν, ἐς γ κυάθυς τὲ ὀξυκρήτυ ὁλκῆς, τῆδε δραχμιὼ μίλω. ἄιστος δ' ἢ χυλὸς ὄμφακος. ἢν δ' κρέσσον ἢ ξυμφορὴ ᾖῳ δεγίγνη). κηκίδα λείλω, καὶ βάτυ ῥίζαν ξηρὶω, καὶ λίθον * τὸν ἐξ ἁλὸς κεραλλιὸν λείην ξηρὴν, ἐμπάσσειν. δυνατωτέρη δὲ τῶνδε τὸ ῥίον ἢ ῥίζα ἐμψύξαι, ξηρῶναι, σύψαι, τὰ πάντα ποιῆσαι. ἀτὰρ κ' ἤδε ξιὼ τῷ ὀξυκρήτῳ μένῳ. λιὸ δ' μεζόνων δεήσειν χρέω, τῆσι χυλοῖσι τὲ στέιδος ξιὼ λρνογλώσσῳ τῆς ῥίζης ἐμπάσσειν, ὁλκῆς τριώβολον ἐς κυάθυς τὲ ὑγρὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας. ἐπὶ δὲ τῆσι διαβρώσεσι τότε ὅλως ἐν ἐκείνῃ σύψιν ἐμποιέειν ἐς πάγον τὲ διαῤῥέοντος αἵματος, καὶ τοῖσι δεχομένοισι ὅκως ἀπὸ πολλὲ τὲ τρώματος μύωσιν αἱ φλέβες. ἀλλὰ καὶ τὰ πινόμενα ἔσω κρατιὰ, δυνατὰ ποιῆσαι πάγον. χυλὸν ὦν κορυάνυ ξιὼ ὄξει, ἢ δὲ λαγοῦ * θαμισὸς, ἢ νεβρὲ, ἢ ἐρίφου, μὴ πολλὸν δὲ διδόναι. ἔκτεινε γάρ κοτε τετέων τι τῷ πλήθει. ἀλλὰ τὲ μὲν χυλὲ τὲ κοριάνου, μὴ μεῖον μὲν ἡμικύαθον ἐς τρεῖς τὲ ὀξυκρήτυ. τῆσδε θαμισὲ, ὀβολοὶ μὲν τρεῖς, τὸ δὲ πλεῖσον ὀβολοὶ δ'. ἐς δὲ τὰ διὰ δὲ εἴδεα τὲ φορῆς, καὶ γῆ λήμνη σαμία, καὶ ἐρετριὰς, καὶ ἀστὴς καλὸς καὶ σινώπις καὶ σφραγὶς ἡ λημνίη. τετέων δὲ ὅλκη

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 203 sur 482

©BIUM

σαθμὸς τὸ μεῖον, σ α. τρεῖς δὲ τὸ πλεῖσον, ξιὼ πνὶ τῷ ἐψημάτων φοινίκων ἢ *κεραπίων ἐδωδίμων, ἢ ῥιζῶν βάτων. ἰᾶ δὲ τρηχύνῃ ἡ ἀρτηρίη, καὶ ἐπὶ τῷδε βήσσῃ, σεραίῳ τῷ κρῆπι ἐμπάσσειν τάδε. *ἄεισος ἐς λείωσιν ἀρτηρίης καὶ ἄμυλος ξιὼ τοῖσι δλυθείς. ξιὼ γὰρ τῷ λείῳ καὶ τὸ παγερὸν ἴσχει. ἰὼ μὴν ὧν ξιωεπείγῃ ἡ φορὴ, ἅπαξ τ' ἡμέρης πρὸ τῆς τροφαίσιος δοτέον. ἰὼ δὶς μὴ, καὶ δὶς καὶ τρίτον ἐς λὴν ἐσσάρην. ἐν δὲ τῷ φαρμάκων καὶ καταποτὰ ποιέειν ξηρῶν ὧν μέλιτι ἐφθῷ ἐς σύσασιν, κηκὶς λείη. ἄεισον δὲ καὶ ῥοὸς ἐς τὰ ὄψα, γίγαρτα, καὶ ὀδξυλαπάθου καρπὸς, καὶ *ἰδὶη ἑκάστου καὶ ξυνῆ. τάδε μὲν τριβὴ ὑπὸ τῇ γλώσσῃ ἔχειν ἐς τὸ διαμενὲς τ' σωτήξιος. ἀτὰρ καὶ *κόμμι ξιὼ τῷ φυτῷ, καὶ *πρᾶσον, τ' ἀκάνθης τὸ δάκρυον. ποικίλων δὲ φαρμάκων, μυείη μὲν ἡ πείρη, ποικίλαι δὲ καὶ χρήσιες τροχίσκων δ' διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης, καὶ ἑτέρου δ' δι' ἠλέκτρου, καὶ ἄλλου δ' κροκώδεος, ὡς ἡ σκευασίη ἰδίη λέλεκται. ἀνθ' μὲν ὧν πυρετῶν, ἅπαντα τολμέειν ἐπὶ τοῖσι φαρμάκοισι, καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις διδόναι. ἢν δὲ ἐπιπυρετλαίνωσι. τὰ πολλὰ καὶ τῆσι φλεγμασίησι τῷ *κρωτῶν γίγνοντ' πυρετοί. μήτε ἀθρόον ἴσχειν τὸν φορὸν, μήτε ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσι φάρμακα πίνειν. πολλοὶ γὰρ ὑπὸ πυρετῷ θάσσον ὄλλυνται, ἢ *ὑπὸ τ' δ' αἵματος φορῆς. προφαὶ ποικίλαι, καὶ τὸν ἰδέαν ὁκοῖα τὰ φάρμακα. ἀτὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐν τροφῇ. ὅτε γὰρ ἐπὶ

* κεράτων.
* ἄεισον.
* ἰδίης.
* κόμμι.
* πράσου.
* κρωμάτων.
* ἀπὸ.

minimum drachma, maximum drachmæ tres cum decocto aliquo præbeatur: ut palmularum, aut siliquarum edulium, aut rubi radicum. Sin arteria exasperatur, propterea quæ tussiunt, in cretica sapa id genus terræ inspergantur. Egregiè ad arteriam leniendam & amylum facit: id genus humoribus profusum: nam cum læuore & glutinandi potestatem habet. Si profusio sanguinis urget; semel in die ante cibi assumtionem dandum est: sin minus, & secundo & tertio subesperam. Ex medicamentis quoque siccis catapotia fieri possunt ex melle ad consistentiam decocto: qualis est galla trita. Optimus est etiam rhous, quo in obsonijs utimur, uinacea, acuti rumicis semen, per se singula & simul omnia. Hæc utique & sub lingua ad perpetuam eliquationem habenda sunt. *Gummi etiam cum planta, porrum, spinæ lachrima.* Variorum sanè medicamentorum infinita est experientia, uarij etiam usus: ut pastilli ex Ægyptia spina, & pastilli ex electro, & ejus, qui croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expositus est. Porrò cum febris abest; omnia in medicamentis audenda sunt, & multa & multoties exhibenda. Si febre accedēte uexantur (plerunque autem corporum inflammationibus febres superueniunt) neque affatim eruptio supprimenda est, neque in accessionibus medicamenta potui danda: quoniam multi celerius febre, quam sanguinis effusione consumuntur. Alimenta uaria sunto, specieque medicamentis similia, quin etiam in cibis medicamenta reperiuntur. Neque enim in

uno

μὴ μούνη ἅπαντα εὑρεῖν τὰ τροφῆς
ἀγαθὰ εὔπορον. ἔστε λῶ μὲν ἡ μύνη
ἐς ἰητρεῖλω ἀρκέῃ, μὴ μούνη χρέεσθ
διὰ τὸν κόρον ῥηΐδιον. καὶ γὰρ κατὰ
ποικίλα * εἶκειν. ἤδη δὲ ἀπὸ χρονί-
ων γίγνεται. ἔσω ὧν σύφορα καὶ ἐς
δύναμιν ψύχρα. ἀτὰρ ἡδὲ ἐς θί- † ψυκτ.
ξιν. θέρμη γὰρ αἵματ Θ προκλησις.
χόνδροι πλυτοί, ὄρυζα ἐς ὄξυκρατον.
λῶ δὲ τὸ ὄξ Θ ἔγχας ἐμποιέῃ, φοι-
νίκων ἕψημα, ἄρτ Θ ὀπτὸς κατά-
ξης Θ κοπεὶς, ἡδὲ ἢ ἐς ἅλιζον * σε- * ἁλίζω
σησμμένος. ἐς πάντων ὧν (ἢ) ῥόφημα
ξὺν λίπαϊ, θύμβρη * ἁλσὶν ἡδυν- * σισυμβρίῳ
θεῖσα, ῥοὸς ἢ πάσσειν. λῶ δὲ καὶ
χαρίσασθαί τι κάμνοντι ἐθέ- * ἁλίσι.
λῃς, κορίανον ἔσω ἐς ἡδονὴν
ὅτῳ φίλον, ἢ πτῶ οὐρητικῶν ἡδὲ εὐ-
πνόων σπερμάτων. φακὸς ἢν μὲν
ἡ αἱμορραγὶη ἐπείγῃ, ξὺν ἀρνο-
γλώσσῳ χυλῷ. ἢν δὲ μὴ, τῷ χυλῷ
ἔσω φειδοῦ, ἀγαρ εὔπεπτον, οὐ-
δὲ προσηνὲς ἐς γεῦσιν. χρὴ δὲ
τετέοισι ἥκιστα πάντων δύσπεπτον
διδόναι. ἢν δὲ ἐξ αἱμορραγίης
θάνατον ὀρρωδέῃ, καὶ ἀτερπὲς
καὶ δύσπεπτον. ἡδὲ * ἀπηνέα ἔσω τὰ
σώζοντα. κηκὶς ὧν ξηρὴ, λείη * προσε- * λειπτὴ.
πιπασσέσθω φακῷ τῷ ξηρῷ καὶ ψυ- * προσεπι-
χρῷ, ὡς ἐψήσει * παχέα, ξὺν ῥοιῆς πασσέτω.
σιδίοισι ἢ κηκίδος, ἢ ὃ ἐστὶν ὑπ' ἀνάγ- * παχέα.
κης ἐν φαρμάκῳ τροφὴ. ποτὸν
δὲ τὸ ξύμπαν ὀλίγον ἔσω. ξηρῇ
γὰρ διαίτῃ ὑγρὸν ἀξύμφορον. θιά-
δε μὲν σύψαι καὶ ψύξαι
εἰ ἐθέλοις. ἢν δ' ἅπαχύναι ἢ αἷμα καὶ
πνεῦμα, γάλα, καὶ ἄμυλος, ἢ χόν-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 205 sur 482

σροι, ἄλλοτε μὲν ξὺν ἀμύλῳ, ἄλλοτε δὲ ξὺν χόνδρῳ γάλα. ἐς πῆξιν δὲ ἡ σύσασις, ὡς μὴ ῥόφημα ὑγρὸν ᾖ. ἰσχὺν δὲ ἐπὶ μᾶλλον παχῦναι καὶ σύψαι ἐθέλῃς, οἱ χόνδροι μὲν ξὺν φοίνιξι *ἐψείσθωσαν. ἐς δὲ τὴν σύσασιν, ἄμυλον ἔσω, καὶ γάλα ἄειρον, καὶ *φακὸς τὸ τυρρηνικὸν, παχὺ ἐὸν καὶ γλίχρον καὶ κολλώδες ξὺν τῷ γάλακτι. ἐμισσὲ δὲ τὰ ἐρίφου ὑγροῖσι τοῖσι ἐψήμασι προσεγχέειν ἐς πῆξιν, ὅκως ἐπὶ γάλακτι ἐς νέον τύρον ξύσασιν ἴσχει. παχύτερον δ' τετέων, κέγχρος ἐφθὸς ξὺν γάλακτι ὡς τὸ φακὸς, καὶ τὸ ἐπίπασον, ἡ κνηκὶς καὶ τὰ σίδια. ἰσχναίρεσθαι δὲ τὰς ξυμμετρίας τῶν ξηραινόντων ἢ παχυνόντων. καὶ γὰρ ἐνεχώδεα ταῦτα, ὥστε βολῆτε ξηρότητος μετεξετέροισι προσέρρηξε τὰς φλέβας. ἰσχὺν δὲ πρήσσῃ μὲν, ἴσχῃ δὲ τὸ αἷμα, ἐς τἀναντία ἐκ προσαγωγῆς ἡ μεταβολὴ, καὶ μηδὲν ἄγαν. φιλόστοφα γὰρ τάδε καὶ κακοήθεα. χρὴ δὲ σαρκὸν *ἤδη τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς ὠτειλὰς ἐς τὸ *πυρὸν ἄγειν αἰώρης, ἢ τρίψεσι μαλθακῇσι, προσόδοισι, θυμηδίῃσι, προφῇ ποικίλῃ καὶ ξυνήθει. τάδε μὲν ὧν ἰσχὺν ἐκτῆς φορῆς ἔχ αἵματος τὸ τρῶμα ξυμπέσῃ, καὶ ὀχῶδες ὑγιαθῇ εὐαχέως. ἰσχὺν δὲ ἐγκαταλειπῇ ἕλκος καὶ διάπυον γίγνῃ, ἑτέρης μελέτης χρέος. καὶ γὰρ καὶ *ἑτέρων διαδέχεται ἡ φορή. περὶ τῶν δὲ μένθι, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται.

*ἐψείσθωσαν.

*ξιφ.

*ἤδη.

*πυρὸν.

*ἕτερα ον. ἴσως ὑς ιδοι.

modo cum amylo, modo cum alica lac miſceto, horum temperatura, ut ne ſit liquida ſorbitio, ad concretionem perueniat. Cæterùm ſi adhuc magis craſſare adſtringereque cupias; alicam cum palmulis decoquito; ad ſpiſſandum autem amylum lacque optima fuerint, & fat tyrrhenum cum lacte: craſſum cùm ſit, uiſcidum & glutinoſum. Hædi uerò coagulum in decocta liquida cauſa concretionis affundito: ſicut in lac quoq; ut ad recentis caſei temperaturam deueniat: his craſſius eſt milium, ut far, in lacte decoctum. Inſpergantur autem galla & malicorium. Verùm exiccantium, aut craſſantium mediocritates conjectura aſſequi oportet: id genus nanque tuſſim mouent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis & uenas lacerauit. Si benè cedit curatio, ſanguisque compeſcitur; in contraria paulatim adijciendo fiat mutatio, atque (ut dici ſolet) ne quid nimis. Hujuſmodi enim uitia facilè reuertì ſolent, ac maligno ingenio prædita ſunt. Iam uerò hominem inſtaurare, carneque replere, & nouas cicatrices ſolidare neceſſe eſt geſtationibus, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis uarijs atque uſitatis. Hæc utique facienda ſunt, ſi à ſanguinis exitu uulnus coaluit, & congruenter locus ſanatus eſt. Sin ulcus relinquitur, purulentumque fit; altera deliberatione opus eſt; ſiquidem & iterum profuſio ſanguinis redit. Verum de hoc affectu in ſermone de diuturnis morbis diſputabimus.

ΘΕΡΑ-

DE

DE CVRATIONE CARdiacorum aut ſyncopæ.

Caput III.

IN ſyncopa medicum prouidentiæ ſedulò nauare operam neceſſe eſt: futuram enim ſi proſpexeris, & præſentia tibi feſtinanter opem ferent, & ipſam ante, quàm inuadat, propulſabis. Præſentem uerò non facile euadunt ægrotantes. Solutionem nanque naturæ ſyncopam eſſe diximus. Inſtaurabilis autem non eſt diſſoluta natura. Hanc igitur maximè quidem futuram arcere, ſin minus, ſaltem nuper incipienti reſiſtere debemus. Præſcienda uerò ea ſunt, quæ de acutis morbis diſſeruimus, quando & cauſas, & ſigna explicauimus. Nam febris ardens initium eſt: febrem ardentem ſigna peſſima conſequuntur, ariditas, uigilia, caliditas uiſcerum, qualis ab igne prouenit. Extimæ partes frigent: manus pedesque extremi frigidiſſimi ſunt: reſpiratio in attrahendo longa eſt, ſiquidem frigidi aëris, quoniam ignem expirant, auidi ſunt. Arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulisque agitantur. Ab his itaque ſumta conjectura, & ab alijs, quotquot à me inter ſigna comprehenſa ſunt, ipſi ab initio ſyncopæ occurrendum eſt. Quapropter niſi hæc omnia impediant, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas, uena cædenda eſt. Quòd ſi multa prohibeant, quæ numerum inſignem, & magnificiendum conſtituant, ut puta lingua aſpera & ſicca & nigra (omnia enim interiora ſigna noſcuntur) in omnibus facultas perpendenda eſt: niſi prius morbo, doloribus, inedia labefactata ſit: ſiquidem

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΡΔΙΑΚΩΝ.

Κεφάλ. γ.

Ἐν συγκοπῇ μάλα χρὴ τὸν ἰητρὸν προγνοίαν ἐπιδείκνυσθαι. μέλλουσαν μὲν γὰρ ἢν προγιγνώσκῃς, τάχα γὰν παρεόντα ἐπεισυμβούσας συνεργὰ *ἔνεστιν. αὐτὰρ ἤδη * εὐξαλάοις ἂν αὐτὴν πρὶν ἥκειν. παρεοῦσαν δ' ἔτι ῥηϊδίως διδρήσκουσι οἱ νοσεῦντες. λύσιν γὰρ τῆς φύσιος ἢν συγκοπὴν ἔλεξα. ἀπαλίστους δὲ φύσις λυθεῖσα. ἢν δὲ ὧν μάλιστα μὲν μέλλουσαν κωλύειν. ἢν δ' μὴ, ἅπαξ ἀρχομένην. προγινώσκειν δ' ἔχει τοῖσι (ἐν τοῖσι καὶ περὶ τῶν ὀξέων νόσων λελεγμένοισι,) εὖτε τὰ αἰτία, αὐτὰρ ἤδη καὶ τὰ σημεῖα * ἐφέλκεται. καῦσος μὲν γὰρ ὁ πυρετὸς ἀρχή. ἐπὶ δὲ τῷ καύσῳ, κάκιστα * σημεῖα, ξηρότης, ἀγρυπνίη, θερμασίη τῶν ἀπάγχνων, ὅκως ἀπὸ πυρὸς, ψυχρὰ δὲ τὰ ἔξω. χεῖρες καὶ πόδες ἄκροι ψυχρότατοι, ἀναπνοὴ ἐς ὀλκὴν μακρή. ποθέουσι γὰρ ψυχρὸν * πέρα, ἕνεκεν σβεννύουσι πῦρ. σφυγμοὶ μακροὶ, πυκνότατοι, προμώδεες. ἐκ τῶνδε ὧν τεκμαιρόμενος, ἢν ὁκόσα μοι ἐν τοῖσι σημείοισι λέλεκται, αὐτίκ' ἐξ ἀρχῆς ἀρήγειν. ἢν ὧν μὴ πάντα κωλύῃ, ἕξις, ἡλικίη ὥρη, ἀψυχίη ἀνθρώπου, τάμνειν φλέβα. κἢν πολλὰ κωλύῃ, εἷς δ' ἐπὶ ἀριθμὸς ἐπικαίριος ἦ, ὁκοῖον γλῶσσα τε μέχρι τῆς ξηρὴ, καὶ μέλαινα. εἰδέναι γὰρ τὰ ἔσω πάντα σημεῖα. ξυλλεγομένοισι δ' ἐπὶ πᾶσι τὴν δύναμιν, εἰ μὴ * προαπώλεκε ἐν τῇ νούσῳ, πόνων τε καὶ διαίτης.

ἤδη

ἔνεστιν.
ἐξαλάοις.
ἐμφέρεται μοι.
σημεῖα.
προαπόλεκε.

©BIUM

οὐδὲ γὰρ ἀφαίμαξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ πνιγμόν. ἢν δ' ἐπὶ πλήθει γίγνηται συγκοπή, καὶ φλεγμασίης τι ἐπιχόνδριον, ἢ ἥπατος μέγα διασημαίνῃ, ἀδὲ ἀμβολῆς χρέων. τάμνειν δὲ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τὴν κοίλην. ἀτὰρ ἢδὲ διὰ σμικρῆς τομῆς τὸ αἷμα ἀφαιρέειν, ὡς μὴ σφόδρα τῇ δυνάμει ἐπιδηλον ᾖ. ἐλέγχει γὰρ τὴν φύσιν τὸ ἀθρόον. καὶ πολλὸν τι μεῖον, ἢ δ' ἄλλας ἐπιφάσιας * ἀφαιρέειν. ἢν γὰρ ἐπὶ συγκοπῇ τι σμικρὸν ἁμαρτῶμεν, ῥηϊδίως εἰς ἄδε τρέπει. αὐτίκα οὖν δοτέον τροφὴν ἐς νεόχμωσιν τῆς δυνάμιος. γάννυται γὰρ ἡ φύσις, καὶ τῇ τῶν παλαιῶν ἀπαλλαγῇ, καὶ τῇ τῶν νεαγενίων προσθήκῃ. ἢν δ' ὑφεσώμεθα μὴ ἡ δύναμις ὑποτρέπῃ, φλεγμασίαν ἔωσι, * συκίνην προσβάλλειν, πολὺ πρόσθεν τῆς κρίσιος τῆς νοσήματος. ἐν κρισίμοισι γὰρ ἡ συγκοπή. ἐπεὶ τῆσι αὐτῆσι * πρόσθοισι, αἴτε φύσιες κρίνωσι, αἴτε νοῦσοι κτείνωσι. χρὴν γὰρ ἐς ἀνάγκην οἰνοποσίης ἥκειν ὁ ἄνθρωπος, ἀκάρπα ἀσφαλὲς ἐπὶ φλεγμονῇσι οἰνοποτέειν. οἶνος γὰρ φλεγμαίνουσι μὲν πόνων ἐπίδοσις. ἀφλεγμάντοισι δ' φύσιος αὔξησις. ἐπίπροσθεν δὲ τῆς συκίνης, πρὸ μιῆς ἢ δευτέρης ἐπιπλάσιος χρέος. ἐστὶ τε ἄνεσιν τῶν μερέων, ἀτὰρ ἢδὲ ἐς εὐρόην τοῦ αἵματος. μᾶλλον δὲ ἐπὶ * τῇ συκίνῃ, ἐς τὴν δευτέρην ἐπίπλασιν. ἔσω δὲ καὶ τῇ δεφθῷ. κίνδυνος γὰρ οὕτως τοῦ αἵματος τὰ ἀμετρίης ἐπὶ τῇ συκίνῃ. κλυσμοῖσι δ' ἐπὶ σκυβάλοισι παλαιοῖσι μοῦνον χρέων.

non defectu tantum, uerum etiam ſtrangulatu proſternitur. At ubi præ multitudine ſyncopa fiat, & inflammatio aliqua inſignis in præcordijs, aut jecinore appareat, nequaquam procraſtinare expedit, ſecanda igitur eſt uena cauà in cubito: per minutas ſectiones, id eſt, ſcarificationem etiam ſanguis detrahendus eſt, quò facultas haud ita inſignem jacturam faciat. Copioſum enim ac ſubitum naturam uitiat. Quin etiam multò minus ſanguinis, quàm in alijs occaſionibus, hauriendum eſt. Nam in ſyncopa ſi uel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad uires inſtaurandas alimentum dare conuenit, Natura enim priorum repulſa, & nouorum adjectione lætatur. Vtique ſi miſſionem ſanguinis facultas non ſuſtinet, inflammationesque infeſtant, cucurbitula tunc multo ante morbi judicationem ei admouenda eſt. In judicatorijs enim diebus ſyncopa incidere ſolet: in iſdem uero circuitibus & naturæ judicant, & morbi interimunt Si uini potandi neceſſitas hòmini incidit, diligenti conſideratione opus eſt: neque enim uſque adeò tuta eſt inflammationibus uini potio, ſiquidem uini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione uacantibus naturæ incrementum affert, ſed ante, quàm ſemel, autiterum cuburbitulam affixiſti, & ad membra relaxanda, & ad ſanguinis facilem exitum utilis eſt: nonnullis & poſt cucurbitulæ ſecundam affixionem benefecit. Hoc uero in caſu & parſimonia utendũ eſt. Nã & in cucurbitulæ uſu nimiæ ſanguinis effuſionis idem periculum adimus: euacuationibus autem per clyſterem duntaxat ad inueterata ſtercora ejicienda opus eſt: ſed

©BIUM

sed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidæ quotquot mihi in sermone de phrenitide relatæ sunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aër mundus, ad inspirandumque frigidior deligendus. Visus plantarum, picturæ, aquarumque aspectu oblectandus: & hæc omnia jucundè suauiterque intuenda. Amicorum præsentium locutiones sint joculares atque ridiculæ. Summa sit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas. Odoramenta suauia, quæ capitis sensum non grauent, adhibenda. Quin etiam grati odoris alimenta naribus offerantur, qualis polenta est aqua aut aceto respersa, aut panis calidus recentissimè coctus. Nempè uino haud copiosè os colluatur, neque prorsus denegetur. Potum frequentiorem, quàm alijs, & magis assiduè his conceditò. Esca per totum diem sit leuis, concoctilis, plerunque triticea, nec non ægrotanti jucunda, licet paulò deterior: istis enim magis, quàm alijs gratificandum est: quandoquidem haud minimè ad stomachi resolutionem id morbi genus aptum est. Inedia uerò aut fames nequaquam prodest: satis enim morbus ipse omnia consumere, & exhaurire potest. Porrò cùm jam circuitus ad judicationem peruenit, humiditas uerò jugulum frontemque irrorat, extrema algent, arteriarum pulsatus minimus est, frequentissimus ueluti repens, ac tenore debilis, tum paulum quid alimenti triticei sumendum, uinumque euidenter degustadum est, sed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & uesicam. Hæc uerò auxilia in tractatu de phrenitide à nobis memorata sunt. Vinum utique non pleno ore, neque ad saturitatem usq; ingurgitandū est. Aliqui sanè importunè repleti, posteà inappetentia, atq; cibi potusque accipiendi impotentia uita excessere: multis autem satis largè uescentibus, natura jam resoluta

τὸ δυνάμιος ᾖ φείδεο. (τέγξιες) κεφαλῆς ψυχραὶ, ὁκόσαι μοι ἐπὶ φρενιτικοῖσι λελέχαται, ὄκως δύμετρίης ὀλίγῳ μέζω. καθαρὸς ἠὴρ ψυχρότερος ἐς ἀνάπνοσιν. ὄψις τερπωλὴ, φυτῶν, γραφῆς, ὑδάτων, ὡς ὀρῆται τὰ παντὸς ἡδέως. λαλιὴ τῶν παρεόντων φιλομαθὴς, ἡσυχίη, θυμηδίη δὲ νοσέοντος. ὀσμαὶ εὐώδεες, ἀβαρὲς ἐς κεφαλῆς αἴσθησιν. ἀτὰρ καὶ τῶν τερφόντων ἔστωσαν ὀσμαὶ, ἀλφίτων ξὺν ὕδατι ἀπὸ δυθένων, ἢ ὄξει. ἄρτων θερμῶν νεοπέπτων. οἴνῳ δὲ μὴ κάρτα κλύζειν στόμα, μηδ' ἅμα εἴργειν. ποτὸν θάσσον καὶ συνεχὲς, ἢ τοῖσι ἄλλοισι. τροφὴ αἰεὶ πᾶσαν ἡμέρην κόφη, εὐπεπὴς, τὰ πολλὰ σιτώδης, ἦ καὶ ἡδεῖα, κἢν αἰχρὸν χείρων ἔῃ. τοῖσι δὲ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον χαριστέον. ἐχ ἥκιστα γὰρ τῷ στομάχῳ ἐς ἔκλυσιν ἡ νοῦσος * ἀμφύει. ἀσιτία δὲ ἢ λιμὸς, ἀδηλαμά. ἱκανὴ γὰρ ἡ νοῦσος τὰ παντὰ λαφύξαι. ἐὼν ἦκη μὴν ἤδη ἡ περίοδος ἐς κρίσιν, νοτὶς δὲ χλοιδία καὶ μέτωπον ἰζάνῃ, καὶ ἄκρεα ψυχρὰ, σφυγμὸς δὲ σμικρότατος, ἦ πυκνότατος, ὁκοῖον ἕρπων, ἀμυδρὸς τὸν τόνον, μικρόν τι ἄρα λαβεῖν χρὴ σίτων, καὶ οἴνου * σαφῶς ἅπεσθαι. χρὴ δὲ κεφαλὴν προσοφαλίζειν, ἢ ὅλην νύσσειν. λέλεκται δέ μοι τάδε ἄκεα ἐπὶ τοῖσι φρενιτικοῖσι. διδόναι δὲ οἶνον μὴ χανδὸν, μηδ' ἄδδην. μετεξέτεροι δὲ * πλησμονῆς ἀκαιρίῃ, ἀνορεξίῃ τε καὶ ἀδρανείῃ δὲ φαγεῖν τε καὶ πεῖν, ἀπώλοντο. πολλοῖσι δὲ καὶ εὐσάρκοισι ἔσασι, λελυμένης ἤδη τῆς φύσεος, ἐν τῷ πλήθος

ἐς

κεφάλαια, ἴσιν ἐμφύσα.

κόμματα.

πλησμονή.

©BIUM

ἐς τὸ μὴ θανεῖν *ἤρκεσε, ἐς μὲν τὴν γαστέρα καταπόντων τῶν σιτίων, οὐκ ἀνιόντων δὲ ἐς τὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς κοιλίης. ἔστω δὲ σιτία μὲν ποικίλα, τὰ πολλὰ σιτώδεα ὡς ῥυμφάνδν μᾶλλον ἢ μαστᾶσθαι. κὴν στερεὰ ἔῃ, ὀλιθηρὰ ἔστω καὶ χωνέυτα. ὠὰ μὴ κάρτα ξωεσῶτα, μηδ' ὀπτὰ ὅλα, δὲ στερεοῦ γυμνά. ψωμοὶ διάβροχοι οἴνῳ, τὰ πρῶτα θερμώδεες δύο ἢ τρεῖς. ἐπὶ δὲ τοῖσι τὰ πάντα ψυχρά, ἢν μὴ ὑποικυρέωσι φλεγμοναί. οἶνος δὲ εὐώδης μὴ κάρτα σύφων. πάλιν δὲ ὡς ἤκουσα. ἑλληνικοὶ μὲν, χῖος, ἢ λέσβιος, ὁκόσοι τε *ἄλλοι νησιῶται λεπτοί. ἰταλῶν δὲ, στρεντῖνος, ἢ φονδανὸς, ἢ φαλερεῖνος, ἢ σιγνῖνος, εἰ μὴ σφόδρα σύφη. παραιτέεσθαι δὲ τῶνδε, τὸν κάρτα παλαιὸν ἢ νεώτερον. διδόναι δὲ τὰ πρῶτα θερμὸν, μὴ μεῖον κυάθων τεσσάρων πρὸ τῆς κρίσιος, μηδὲ κοτύλης πλεῖον, κὴν εὔποτος ἔῃ. μετὰ δὲ τῶνδε σιτίων διδόντα, εἰ τὰ τῆ φλεγμασίης παρήκοι, αὖθις ψυχρὸν ὀρέγειν, ὅκως ἐς ἄκρον *δίψεος. πρὸς ἀνάγκην δὲ, μὴ μόνον μὲν ξυὺ σιτίῳ δέ. *προνοεῖσθαι δὲ χρὴ ὡς μὴ ἄψιν φρενῶν ὁ οἶνος ποιέεται κὴ μετὰ *τὸ δεῖπνον ἀνέχειν. κὴν ἐνδιασάσιος εὕδειν θέλει. ἡ συχίη προσαχθέη. ἢν δὲ πολὺς μὲν ἱδρὼς ἐκρέῃ, σφυγμοὶ δὲ πρὸς ἀκινησίην, ὀξέα δὲ φωνὴ, ἄθερμά δὲ τὰ σήθεα, διδόναι δὲ οἴνου ὁκόσον αὐ δύνῃ πεῖν. μέγιστος γὰρ οἶνος ἐλπὶς ἐς ζωὴν ψυχροῖς. κὴ οἶνος ἐὼν *ξυνήθης ἔῃ, ἄλλοτε μὲν πεῖν ἄλλοτε δὲ (αὖ) σιτίον ξὺν οἴνῳ φαγεῖν ἐν διαστήσιος μὲν, ἐς ἀνάπαυλαν

ad mortem euitandam alimentorum copia nihil profuit: in uentriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas uires à uentre non ascendentibus. Alimenta sanè uaria sint oportet, plerunque triticea, quò sorberi potius, quàm mandi apta sint, si solida sunt, lubrica saltem efficiantur. Oua neque ualdè concreta, neque torrefacta sint, sed omninò soliditatis expertia. Panis buccellæ uino madentes & calefactæ duæ tresúe initio præbeantur. Post autem omnia frigida ministrentur, nisi forsan interius phlegmonæ deliteſcant. Vinum odoratum, haud ita multum adstringens, quàm minimè crassum deligatur, ex Græcis Chium aut Lesbium, & quotquot alia Insulana tenuis sunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nisi uehementer adstringat. Atque ex his omnibus illud uitandum est, quod peruetustum, aut ualdè nouum sit. Nempè detur primò calidum non minus cyathis quatuor ante judicationem, neque plus cotyla, siue hemina, quamuis bibax homo sit. Deinceps cibo exhibito, si inflammatio permiserit, iterum frigidum uinum, quod siti medeatur, propinandum. At si necessitas urgeat; uino non solo, sed cum cibo utendum est. Verum ne mentem uinum lædat, cibus ante sumendus est: & posthæc abstinendum. Si post aliquod temporis interuallum dormire uelit, quies concedenda est. Verùm si multus sudor emanet, arteriæ jam micare desinant, uox acutior reddatur, & pectus calore destituatur; uini quantum potare possit, concedendum. In solo enim uino refrigeratis spes uitæ posita est. Vinum itaque sit usitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modo cibum cum uino assumat. Id autem per interualla fiat

*ἤρκεσαν. *ἄλλοι. *δίψει. †προνοπτέον. *τὸ δεῖπνον ἀνέχειν. *ξυνήθης.

fiat ad tollendam laſſitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo prouenit. Nam qui exiguas uires habent, & poſt aſſumtum cibum ualdè laborant. Igitur & ipſum decet forti eſſe bonoque animo; & medicum ſuaui oratione eum ad bonam ſpem cohortari, uarioque alimento & uino opitulari: nec non & alia efficaci medela uti opus eſt, & ad ſudores coërcendos, & ad uires inſtaurandas, ut penè extinctæ reuiuiſcant. Quapropter pectoris ſiniſiræ mammæ palmulæ in uino maceratæ cum aloë & maſtiche ſuperdentur: ceratum uerò cum nardo factum iſta excipiat. Quòd ſi iſtud durum ſiccumque fiat; aliud epithema imponendum: mala cotonea extracto ſemine, & quicquid durum eſt, contuſa polentæ odoratæ admiſceto: poſtmodum abſinthij & myrthi comam, acaciam quoque & mannam cribratas permiſceto: ſimulque omnia ſubacta œnanthino cerato excipito. Si per hæc ſudor non ſupprimatur, uuæ acerbæ ſuccus miſcellæ addendus eſt. Succus igitur iſte, quem Græci Omphacion uocant, cùm maxime acerbus eſt, & acacia, & gummi, & rhous eſculentus, & alumen, & palmulæ, & roſarum ſuccus benè olens ſimul omnia cum nardo & labruſca ex oleo pectori ſuperponatur. Hujuſmodi nanque epithema juxtà refrigerat & adſtringit. Decumbat uerò æger in aëre frigido, aut & ad urſam domus uergat. At ſi & frigida boreæ aura afflabit, malè ſpirantem animum excitabit. Moretur autem & propè uirentia prata, fontesque, & obſtrepentes riuos: nam & ab his emanans bonus halitus,

ξ καμάτου, τῶ ἐκ τε τ νόσου καὶ τ τροφῆς. ἐν γὰρ σμικρῇ τῇ ἰσχύι μογέουσι κάρτα καὶ ἐπὶ τῇ ἐδωδῇ. χρὴ ὧν αὐτὸν τε ἀλκήεντα καὶ εὔθυμον ἔμμεναι, καὶ τὸν ἰητρὸν ἔπεσι μὲν θαρσαλέοις ἐς ἐυελπισίην ἐμμεναι, ὡς δὲ ἀρήγειν ποικίλῃ τροφῇ τε καὶ οἴνῳ. χρὴ δὲ καὶ τῇ ἄλλῃ ἰητρείῃ συέργῳ χρέεσθαι, ἐς τε τὴν τῶν ἱδρώτων κάθεξιν, ἐς τ δυνάμιος αὐάσασιν ἐς τὸ ζωπυρον. ἔσω ὧν ἐπίθημα τῷ θώρηκι ἐς τὸν ἀριστερὸν μαστὸν, φοίνικες ἐν οἴνῳ λεῖοι, ξυὺ ἀλόη, καὶ μαστίχη. κηρωτῇ δ' ξὺν νάρδῳ πεποιημένῃ ἀνειλήφθω τάδε. καὶ λεῖα τόδε ἀσπρὸν γίγνηται, ἄλλο ἐπιθέναι ἐπίθημα, μήλων ξελόντα τὸ σπέρμα, καὶ ὅ, τι περ ἂν σκληρὸν ᾖ, θλάσαντα ξυμμίσγειν ἀλφίτοισι εὐώδεσι. ἔπειτα ἀψινθίου κόμην καὶ μυρσίνης, ἠδ' ἀκακίης καὶ μαίνης σεσησμένων ξυμμίσγειν. ὁμοῦ δὲ τὰ πάντα φυράσαντα, κηρωτῇ ἀναλαμβάνειν οἰνανθίνῃ. λεῖον δὲ ἔστω τῶνδε μὴ ἰσχνὸν ὀπὸς ἱδρῶος, ὄμφακος χυλὸν εἰς φύρησιν ξυντεθὲν, ὀμφάκιον ἀκμαῖον, καὶ ἀκακίη. καὶ κόμμι δὲ, ῥοὸς τὸ ἐδώδιμον, καὶ συπῆεν, καὶ φοίνικες, καὶ ῥόδων χυλὸς εὔπνοος. ἅμα πάντα ἀρόδῳ τε καὶ οἰνάνθῃ, τῷ λίπαι ἐς τὸν θώρηκα πιθέναι. καὶ γὰρ τόδε ἐμψύχει τε καὶ σύφει. κατακείσθω δὲ ἐν ἠέρι ψυχρῷ, εἴτε καὶ πρὸς ἄρκτον ὁ οἶκος. εἰ δὲ καὶ εἴη αὔρη βορέου ψυχρὴ ἐπιπνείουσα, ζωπήσει κακῶς κεκαφηότα θυμὸν. ἔσω δὲ καὶ εἰς λειμῶνας καὶ πηγὰς, καὶ κελαρύζοντας ὀχετούς. καὶ γὰρ καὶ τὸ εὔπνοον τῶνδε καὶ ἡ

ποικίλον. συέργῳ ἄλλως σύεργῳ. ἐπίθημα. λεῖον. ἀψίνθου. μάνης. φυράσαντα. ὀμφάκιον. ἐδώδιμα. οἰνάνθῃ. λειμῶνα.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 211 sur 482

καὶ ἡ θυμηδία, καὶ τὴν ψυχὴν θάλπει, καὶ τὴν φύσιν ζωπυρεῖ. ἄλλως καὶ πρόκλησις ἔστι φαγεῖν τε καὶ πεῖν. ἢν δὲ ὑπὸ ἀποείης μὴ ἔχῃδε τις εὐτυχῇ, μιμεῖσθαι χρὴ καὶ αὔρην ψυχρὴν, πόρθωνος εὐωδέων ἡδονῆς ῥιπίσι; καὶ ὕδωρ ἦαρος φύλλοισι, καὶ ἄνθεσι τοῖσι παρεοῦσι σορέσαντα τὴν γλῶ. ἄλλως καὶ ἐπίβλημα ἔσω κοῦφον παλαιὸν, ὡς δέχηται μὲν τὸν * ἀέρα, διαπνεῖν δὲ ἔστω κος τὸ θέρμον. ἄριστον δὲ ὀθόνη παλαιὴ * πάσιν δὲ αὐχένας καὶ * κληῖδας ἀλφίτοισι καὶ θώρηκα. πρόφειν μὲν πρὸς εὐόσμῳ πρὸς δὲ αὐχμηρῷ συνέχειν καὶ * ἀπαλαίνειν δὲ ἔστω σώματος τὸ ἀραιὸν ἐμπλάσσειν, ἀτὰρ καὶ τὰ πρόσωπα τῇ γῇ τῇ σαμίῃ, τῇ κεγκρέῃ σεσησμένῃ ἐς ὀθόνιον ἀραιὴν ἐνθήσαντα καταπάσσειν, ὡς διασήθηται ἐς τὰ μέτωπα καὶ τὰ μῆλα ἡ ἄχνη, καὶ * πίτανον ἐσβεσμένην, καὶ γύψον ὀπτὴν, σποδὸν δὲ κεγκρέῃ μικρῇ, ἐμβάλλειν ἐπὶ τοῖσι ἰκμαλέοισι. ἔστι δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἰδρῶτας, καὶ ἀπογλίνη ψυχρὸν ἐς τὰ πρόσωπα προβληθῆσα, πήξει μὲν τοὺς διαῤῥεόντων ὑγρῶν, πυκνότητι δὲ τοῦ ἀραιώσιος * διαχρίειν δὲ γλίνῳ ἔδρην, ὅκως ἡ δὲ ψυχρὸν φύσα, καὶ τὸ προφῆς ἐκκέηται, ἡ δὲ ἀναπαλέσασθαι τοὺς ἄκρους τὸ θέρμον, γλαυκίνῳ, ἢ σικυωνίῳ λίπαι ξὺν πεπέρει, καὶ τῷ καστορίῳ καὶ νίτρῳ, καὶ κάχρυκος ὀλίγον ἐπιπολάσαι, ὡς ποθίζει τὸ χρίσμα, καὶ διὰ τὸ λιμνήσιδος καὶ εὐφορβίου, καὶ δάφνης καρπὸν ἄλειμμα, ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεσθαι. ἀτὰρ καὶ βολβοὶ ὠμοὶ, οἱ σμικροί τε καὶ ἐρυθροὶ, ξὺν πεπέρει καὶ ὄξυς πυγίη λείη, ἄριστον ἐπίπλασμα τοῦ ποδῶν,

κλῆδας ἀλφίτοισι.

παραλαίνειν.

πίτανον.

διαχρίειν.

& mentis delectatio, animam fouet, & naturam ſuſcitat, uitæque reſtituit; quin etiam cibi potionisque deſiderium laceſſit. Cæterùm ſi quis ob inopiam hæc aſſequi nequeat, imitari oportet & auram frigidam ramorum benè olentium uoluptuarijs flabellis, & tempus uernum foliis ac floribus præſentibus humum ſternentes. Operimentum quoque leue ſit & obſoletum; ut aërem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat. Optimum uerò eſt, uetus linteum. Ceruices quidem & jugula & pectus polenta conſpergito: ut odoris ſuauitate nutriat, ſiccitate coërceat. Item & pollinē quidem corporis raras partes contegito: nec non & faciem terra ſamia lineo ſacculo cribrata, & raro linteolo incluſa reſpergito, ut minutiſſimus puluis in frontem & malas excutiatur. Calx præterea extincta, & gypſum exuſtum per lineum paruum ſacculum, quem Græci Criſeram uocant, tranſmiſſa ſudore madentibus injiciantur. Compreſſit ſudores nonnunquam & ſpongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conſpiſſatur. Prodeſt etiam ſedem inungere: ut frigidus flatus, & ab alimento exortus effundatur. Item reuocandus excitandusque eſt extremorum calor illitu gleucini olei, aut ſicyonij, quod ex agreſti cucumere efficitur, cum pipere, caſtorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, ut inunctio membris inhæreſcat. Illitio quoque ex adarce, limneſtida uocant, euphorbio, & lauri bacca calorem exuſcitat: pariter & bulbi erudi, illi inquam, qui exigui & rubri ſunt, cum pipere & aceti fece læuigata ualentiſſimum pedibus cataplaſma imponitur: ſed

intra

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 212 sur 482

intra horæ ſpatium illud frequentiſſimè auferendum eſt. Inſtat enim periculum ulceris & ueſicarum. Porro ab his ſpes affulget ita ægrotantem perniciem euaſurum. Quod ſi omnia ſecundum rationem medicus præſtet, rectéque omnia cedant, cum ſyncopa ſi inflammationes quoque adſint, diſcutiuntur: ſudor nuſquam effluit; calor in quamlibet corporis partem ad extremos uſque pedes, & ſummas nares diffuſus reuiuiſcit: facies uegeto colore decoratur: pulſatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, ſed uehementes: uox autem conſueta reuertitur, & canora eſt: ipſéque prorſus uiuidus efficitur. Laſſitudinem quidem haud exiguam percipit, uerùm dormire etiam conſpicitur. Atqui ſi ipſum ſomnus occupauerit, cibaria planè concocta erunt: ſenſus mali oblitterabitur: naturæque uis egerminabit, & reuireſcet: cumque à ſomno expergiſcitur, bene ſpirat, leuis eſt, expeditus & robuſtus: reuocat autem in memoriam morbum ceu quoddam ſomnium. At nonnulli ſunt, quibus febres obſcuræ, tanquam morbi reliquiæ, remanent: nonnunquam & inflammationes modicæ, & lingua arida, & ſudoris priuatio: præterea rigent, torpent, diſſoluuntur. Hi ſanè in tabem prolabuntur. Tunc uerò tempus terendum non eſt quiete & uictu tenui: ſed ad motiones æger traducendus per geſtationes, frictiones, & lauacra: quò uitæ reſiduum à morte uindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum uerò eſt etiam lac maximè mulieris, quæ proximè perperit, puerumq; nutrit. Hi nanq; alimento, ut nuper in lucem editi pueri, egent. Si lactis humani copia non datur, aſinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue eſt enim ac fluxile hujuſmodi lac. Poſthæc ad reſumtionem & ad conſueta æger ducendus eſt.

CVRATIO CHOleræ,

καθ' ὥρην ξυνέχεσθαι ἀείρουσι. κίνδυνος γὰρ ἑλκέων, ἢ ὃλε φλυκτὶς νώσιος. ἔστι τοίνυν ἐλπὶς τὴν ὧδε νοσέουσα διαδρῆναι τὸν ὄλεθρον. κὴν πάντα μὲν τὰ κατὰ λόγον ἰητρὸς ἔρδῃ, εὖ δὲ πάντα χωρέῃ, ξὺν τῇ ξυγκοπῇ καὶ φλεγμασίαι ἔστιν ἅμα σβέννυνται. καὶ ἱδρῶς μὲν * ἐλαμὰ, θέρμης δὲ ἀνάκλησις παύεται. ἀτὰρ καὶ ἐς ἄκρας πόδας, καὶ ἀνὰ ῥῖνα. τὸ δὲ πρόσωπον εὐχροον. σφυγμοὶ ἐς μέγεθος ἠρμένοι, ἄτρομοι, σφοδροί. φωνὴ δὲ * ξυνήθης, εὔφωνος, καὶ τὰ πάντα ζωώδης. κάμαθος δὲ ἀγενὴς, ἀτὰρ δὲ εὔδων ὀρᾶται, καὶ λιὼ ἔλαφρὸς ὕπνος, ἔστε ψεμὲν τὰ σιτία, ἔστε δὲ ψευδὴς τὴν αἴσθησιν, ἀτὰρ δὲ ἔστε βλάσησε τιὼ φύσιν. κὴν ἐξ ὕπνου ἔγρηται, εὔπνους, εὐσαλὴς, ἄθνος, ἀναπεμπάζεται δὲ ὅκως περ ὄναρ τιὼ νόσον. μετεξετέροισι δὲ, πυρετοὶ ἀμαυροὶ ἐγκαταλείπουσι, καὶ πὴ καὶ φλεγμασίαι σμικραὶ, καὶ γλῶσσα ξηρὴ, ἄνικμοι, ῥιγώδεες, νωθροὶ, διαλελυμένοι, οἷσι ἐς μαρασμὸν ἡ περίστασις. εὖτε δὲ καταβλακεύσῃ χρὴ ἠρεμίῃ καὶ λεπτῇ διαίτῃ. ἀλλ' ἐς κινήσιας ἄγειν αἰώρης καὶ τρίψιος, καὶ λουτρῶν, ὅκως ἂν ἐκ νεκρώδεος ἀνασθείη καὶ ἀναπτεροφείη τὸ ζώπυρον. διδόναι δὲ καὶ γάλα μάλιστα μὲν γυναικὸς νεοτόκου, καὶ κυροτόφου. καὶ γὰρ οἵδε ἀνατροφῆς ὅκως δέονται παῖδες δέον. ἰὼ δὲ μὴ, ὄνου μὴ παλαιοτόκου. ἔστι γὰρ τοιόνδε γάλα. καὶ ἔστι τοῖσδε ἐς ἀνάληψιν ἄγειν, καὶ τὰ συνήθεα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ * ΧΟλερῆς,

©BIUM

Κεφάλ. δ. Caput IIII.

Ἐν χολέρῃ ἡ τῶν φερομένων ἐπίσχεσις κακόν. * ἄπεπτα γὰρ ἔτι ἐστὶν ἃ ἐκκρίνεται. ἡμᾶς, εἰ ῥᾳδίως αὐτὰ δέχεσθαι, ἐᾶν ἐκκρίνεσθαι, ἢν μὴ, ὀτρύνειν, διδόντας ὕδατος εὐκρήτου * ῥυμφαίνειν, ξυνεχέως γε μέν. ὀλίγον γὰρ, ὅκως μὴ ἐνδύσεις ἔσω κενὰ σωμάχου ἀπασμώδεες. δεῖ δὲ καὶ τοὺς πόδας ἔσω, καὶ ποδῶν ψύξιες, τέγγειν μὲν τὴν κοιλίην λίπαι θερμῷ ξὺν πηγάνῳ, καὶ κυμίνῳ ἐψηθέντι, ἐς τὰς τῶν φυσέων διακρίσιας. καὶ ἐπιθέναι εἴριον, καὶ τῷ πόδε λιπαίνοντα ἡσυχῇ τρίβειν, ἀμφαφόωντα μᾶλλον ἢ πιέζοντα. ἀτὰρ καὶ μέχρι τῶν γυάτων γιγνέσθω τάδε, ἐς ἀνάκλησιν θέρμης. καὶ μέσφι μὲν κόπρια κάτωθεν διαχωρέει, ἄνωθεν δὲ χωρέει χολώδεα, τάδε χρὴ ποιέειν. δεῖ δὲ ἐπελθύθη μὲν ὁ πᾶς παλαιὸς σῖτος, χολαὶ δὲ δίδωσι, καὶ χολώδης * ἔμετος, καὶ διάτασις ἔνι, ἡδὲ καὶ ἄση, καὶ ἀποείη, καὶ ἀδυναμίη, ψυχροῦ ὕδατος κυάθους δύο, ἢ τρεῖς διδόναι, ἐς τὲ τὸ τῆς κοιλίης σύψιν, ὅκως ἐπίσχῃ τὸ παλίρροιαν, ἡδὲ τὸν στόμαχον αἰθόμενον ἐμψύξῃ. ξυνεχέως δὲ τόδε, ἐπὴν τὸ ποθὲν ἐμέσῃ, πίνειν. ῥᾳδίως μὲν τὸ ψυχρὸν ἐν τῇ κοιλίῃ θάλπει. ἀτὰρ ἡδὲ ἐξεμεῖ ὁ στόμαχος, ἀχθηδόνι ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. ξυνεχέως δὲ ποθέει ψυχρὸν ποτόν. ἢν δὲ καὶ σφυγμοὶ μὲν ἐς τὸ μικρὸν ξυμπέσωσι, ἢ δὲ ἐς τὸ ξυνεχὲς καὶ πυκνὸν διώκωσι, ἱδρῶς δὲ περὶ μέτωπα καὶ κληῖδας, καὶ πάντη ἐκ σώματος σάλλῃ ῥέῃ, καὶ γαστὴρ μὴ ἐπίσχηται, καὶ ὁ

IN Cholera eorum, quæ eijciuntur, ſuppreſſio mala eſt: cruda enim ſunt. Quare nos oportet ea facilè ſponteque exeuntia libenter permittere: ſi non exeant, incitare, aquam tepidam ſorbitioni dantes, aſſiduè quidem, ſed paucam, ne tentiones inanes in ſtomacho fiant conuulſioni ſimiles: ſi torquentur inteſtina, & pedes frigeſcunt, irriganda eſt aluus calido unguine, in quo ruta, cuminumque incocta ſint: ut flatus digerantur, diſſipenturque, lana quoque imponenda eſt, & pedes inungendo molliter fricare oportet, contrectando magis, quàm premendo. Sed genibus tenus hæc fiant: ut caliditas, quæ abierat, reuocetur. Hæc uerò tantiſper facienda ſunt, donec ſtercora per inferiora deijciantur, & ſuperius bilioſa efferantur. Sin autem omnia antiqua ſtercora dejecta fuerint, & bilioſi humores tranſierint, bilioſusque uomitus & diſtentio adſit, faſtidium, anxietas, uirium labefactatio; tunc frigidæ aquæ cyathi duo, aut tres propinandi ſunt ad uentris adſtrictionem: ut retrogradus humorum curſus cohibeatur: utque ſtomachus ardens refrigeretur. Aſſiduè uerò id, cùm potam aquam uomuerit, facito. Facilè quidem frigida in uentre incaleſcit: uerùm eam ſtomachus euomit à calida pariter ac frigida dolore affectus, ſemper autem frigidum potum expedit. Porrò ſi arteriarum motus ad paruitatem lapſi fuerint, nec non aſſiduè & frequenter micēt arteriæ, ſudor circa frontē & jugula & qualibet corporis parte ſtillatim effluat, alui profluuiū non ſiſtatur, & uentri-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 214 sur 482

uentriculus adhuc euomat cum distentione & animi deliquio; parum uini odorati & adstringentis aquæ frigidæ infundendum est: ut præ odore sensus excitetur: ob ejusque potentiam roboretur, & corpus ob nutricationem recreetur. Vinum enim celeriter sursum petit, ut retrogradum humorum fluxum coërceat. Tenue uerò est, ut facilè diffusum naturæ ad sanitatem recuperandam opem ferat: ualidum quoque, ut uires dilabentes sulciat, atque sustineat. Inspergenda est etiam nonnunquam recens & benè olens polenta. Verum enimuerò si omnia urgeant, sudor & tentio non stomachi modo sed etiam neruorum, singultus inanis, & pedes contendantur, & aluus multa excernat, & homo caliget, & pulsatus arteriarum ad immobilitatem uergant, tunc hujusmodi ægroti statum præuertere opus est. Quòd si jam adsit, frigidæ ac uini multum præbendum est, & nequaquam meracius: ne fiat ebrius, ac ne lædantur nerui: sed cum cibo, & panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam escam conuenit, qualis à me in capite de Syncopa tradita est, item fructus mollioris corticis, oporam Græci uocant, adstringentes, sorba, mespila, mala cydonia, unam. Cæterum si omnia euomit, & stomachus nihil retinet, ad calidas potiones & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio uomitionem compescit: calida uerò calidissima sunto. Sin horum auxiliorum nullum proficit, cucurbitula in interscapulo affigenda est, atque infrà umbilicum. Verùm assiduè cucurbitulæ mutandæ sunt: nam si diutius permaneant, dolorem cient, periculumque est, ne uesiculas excitent. Profuit interdum & auræ motus suauis:

σόμαχ@ ἐμέῃ ἔπ ξιὼ τάσειν λάποψυχίῃ, ἢ οἴνε θερμῷ * ἐπισάζειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ, εὐωδέ@, σύφονος, ἐς τε τὴν τ ἀναπνοὴν * ἀνάκλησιν ὠφέλιμος τῆς ὀσμῆς, ἢ ἐς τὴν τέτε ῥῶσιν, ὠφέλιμος τ δυνάμιος, ἢ ἐς τὴν τε σώματος εὐεξίαν ὠφέλιμος τ ἁρέψιος. οἶνος γὰρ ὠχυς μάλις τὴν ἄνω ἴξιν, ὡς τὴν παλιρροίην σχεθεῖν. λεπτὸς ἦ, ὡς ῥᾳδίως χυθεὶς τῇ φύσει συνέξειν ἐρρῶσθαι. κραταιὸς δὲ ὡς δύναμιν ἔχοι ῥέουσαν ἐπιπάσσειν δὲ ἢ ἀλφίτων κοτὲ νέων, εὐπνόων. ὧν ἦ ξυνεπείγῃ πάντα ἰδρὼς καὶ ἔνδασις τε σώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ νεύρων, * λυγξ κενεὴ ἢ πόδες ξυντείνονται, ἢ κοιλίη ὠφέλιμα πολλὰ, ἢ ἀχλυώδης ὁ ἄνθρωπος, σφυγμοὶ δὲ ἀκίνητοι ἴωσι, τότε χρὴ φθάνειν τὴν δλετὴν κάλασιν. εἰ ἦ ἢ παρῇ, ψυχρὸν ἢ οἶνον πολλὸν διδόναι. μὴ ἀκριβὲς ἔχειν ἦ, διὰ τὴν μέθην ἢ τὰ νεῦρα, ξιὼ σιτίῳ, ψωμοῖσι διαβρόχοισι. διδόναι ἦ ἢ τ ἄλλης τροφῆς, ὁκοῖα ἐν συγκοπῇ μοι λέλεκ@, ὀπώρην σύφορα, ὄα, μέσπιλα, μῆλα κυδώνια, σαφυλήν. ἢν δὲ τὰ πάντα ἐμέῃ, ἢ ὁ στόμαχος μηδὲν ἴσχῃ ἐς τὰ θερμὰ καὶ ποτὰ ἢ βρώματα παλινδρομέειν. μετεξετέροισι γὰρ ἔσηισιν ἡ μεταβολὴ. τὰ θερμὰ ἦ ἔτω θερμότατα. ἢν δὲ μηδέν τι τέτων ἀρήγῃ, συρίγγιον ἐς τὸ μεταξὺ τῶν ὠμοπλατέων προσβάλλειν, ἢ κάτωθεν ὀμφαλὸν περιπέειν. συνεχῶς δὲ τὰς συρίγγας μεθιζάνειν. ὀδυνηρὸν γὰρ τὸ ἐπίμονον, ἢ κίνδυνον φέρον φλυκταινώσι@. ὤνησέ κοτε κίνησις * ὤρης εὔπνο@,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 215 sur 482

©BIUM

ὡς ἂν τὸ πνεῦμα ζωγρήσας ἀγάγοι τρο-
φὴν ἐν τῇ κοιλίῃ ἀγέθειν, καὶ εὔπνοον δὲ
εὔσφυκτον τὴν νοσέουσαν θέμεναι. λιπὼν
δὲ ἐπὶ μέζω γίγνηται τάδε, ἐπὶ τὴν
κοιλίης καὶ ἔμετώσεκ πιθέναι. καὶ τά-
δε ἔσω ὁκοῖα ἐς συγκοπὴν, φοίνικες
ἐν οἴνῳ δεδαμμένοι, ἀκακίη, ὑοκυ-
σίης τάδε ξυὺ ῥοδίνῃ κηρῷ ἢ ἀνάλα-
βόντα ἐγχρίσαντα δὲ ἐς ὀθόνιον, ἐπὶ
τὴν κοιλίην πιθέναι, ἐς ᾧ τὸν θώρηκα
μασίχην, ἀλόην, ἀψινθίου κόμην
λείαν ξυὺ κηρῷ τῇ * ναρδίνῳ, ἢ οἰνάν-
θης ἐπιπάσαι ὅλῳ τῷ θώρηκι. ἐς δὲ
τὰς πόδας καὶ τὰς μύας ἢν πλαίνων,
σκυώνιον, γλαύκινον, ἢ παλαιὸν ἄ-
λειφα, ξυὺ κηρῷ σμικρῷ χρίειν. ἐπι-
πάσειν δὲ καὶ ἔκ κάστορος. λιπὼν δὲ καὶ
ψυχροὶ ἔωσι οἱ πόδες, καὶ τῷ διὰ τῆς
λημνίσιος καὶ εὐφορβίου χεῖν ἀλείμ-
ματι, καὶ ἐρίοισι * ἀμφελίσσειν, καὶ
ψηλαφίῃ χειρῶν ἀπιθύνειν. ἀλλὰ
καὶ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς τένοντας, καὶ τὰς
μύας, τῶντε σπογόνων ἔσω αὐτέοισι
χρίειν. κἢν μὲν ἐπὶ τῆσι ἴσχῃ μὲν ὁ
ἱδρὼς, καὶ ἡ γαστὴρ, ὅ, τε στόμαχος δέ-
χῃ τὰ σιτία, καὶ μὴ ἐμέῃ, σφυγμοὶ
δὲ μεγάλοι τε καὶ εὔτονοι ἔωσι, καὶ ἡ ξύν-
ταξις ἀπολείπῃ, θέρμη δὲ (καὶ) πάντα
ἀναιρῇ, καὶ τὰ ἄκρα ἀδικῇ, ὕπνος δὲ
πάντα πέσῃ δ' ὑστέρῃ ἡμέρῃ ἢ τρίτῃ
* λύσαντα, * τρέπειν ἐς τὰ ξυνήθεα.
λιπὼν δὲ πάντα μὲν ἀπεμέῃ, ἱδρὼς δὲ
ἄκρης ῥέῃ, ψυχρὸς δὲ καὶ πελιὸς γίγ-
νηται ὠνθρωπος, σφυγμοὶ δὲ πρὸς ἀ-
πόστασιν ἔωσι καὶ ἀπυρήκτη, ἀγαθὸν
ἐν τοῖσι τοιούτοισι εὐπεπέα εὐρέως
φυγεῖν.

ut & ſpiritus reuiuiſcat, & cibus in uentriculo remoretur: utque melius ægrotus ſpiret, meliusque arteriæ micent. At ſi hæc in pejus labantur, uentri, pectoriquè talia imponenda ſunt, qualia & ad ſyncopam ſupra memorauimus: palmulæ uino madefactæ, acacia, hypocyſthis, hæc roſeo cerato excepta, linteoloque illita uentri imponito: pectori autem maſtichen, aloëm, abſinthij comam tritam cum cerato nardino ſuperdato: aut œnanthem tori pectori inſpergito. Pedes uerò & muſculos, ſi conuellantur; ſycyonio, gleucino, aut ueteri oleo cum exigua cera perungito, Caſtoreo quoque reſpergito. Porrò ſi frigidi etiam pedes ſint, unguine ex adarce & euphorbio inungito, & lanis obuoluito, & manuum palpitatione foueto. Quin etiam dorſi ſpinam, tendones, & muſculos; nec non & maxillas ijſdem inungere expedit. Quòd ſi poſt hæc ſudor & uenter ſuppreſſi fuerint, & ſtomachus cibos admittat, neque euomat, pulſus magni & ualidi ſint, & conuulſio deſinat, ſed calor ubique increſcat, & extrema infeſtet, ſomnus uerò omnia concoquat; ſecundo die aut tertio ſoluendus (*lauandus*) eſt æger, & ad conſueta mittendus. At contrà ſi omnia uomitu reijciat, ſudor perennis effluat, frigeat laborans, & liuidus fiat, pulſus etiam propè extincti ſint, & uires cadant; cùm ita inquam ſe habuerint, inde honeſtam fugam capeſſere bonum eſt.

CVRA-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 216 sur 482

CVRATIO VOLuuli.

Caput V.

IN uoluulo dolor eſt perimens ob inteſtinorum phlegmonem : diſtentio adeſt,& inflatio : celerrima ac fædiſſima pernicies impendet. Nonnulli enim deſperata ſalute ægrotantes mortem cuidentem tantummodo formidant : aliqui uerò in uoluulo ob cruciatus acerbitatem mortem expetunt. Quocirca neque remedium ullum morbo inferius,neque debilius à Medico adhiberi opus eſt. Verùm ſi morbi cauſam inflammationem eſſe inuenerit: uenam in cubito magna ſectione aperiat : quò multus ſubitò ſanguis inflammationis alimentum, uel uſque ad animi deliquium effundatur. Etenim hoc uel ſedandi doloris, uel ſtuporis ac ſenſus priuationis initium eſt. In uoluulo autem recreatio eſt ac reſpiratio, uel ad breue tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio. Quandoquidem hominibus ita uiuentibus mori beatum eſt: Medico autē cuiquam nobili mortem inferre nefas ducitur. Sed fas eſt interdum, cùm præſentia mala euadi non poſſe manifeſtè præuideat; grauitate capitis torpida ægrotum ſopire. Sin abſque inflammatione ob corruptionem, aut ingens frigus uoluulus prouenerit; uenæ ſectio dimittenda eſt : reliqua autem omnia facienda. Conſulendum eſt igitur,ut à potu aquæ tepidæ frequenter euomat, oleum multum bibat, deinde rurſum euomat, flatus inferius irritamentis educendi. Irritatoria quidem ſunt cyclamini ſuccus & nitrum, aut ſal: flatus autem euocant cuminum & ruta. Igitur his omnibus cum reſina terebinthi ſedem oblinere oportet, & ſpongijs fouere: aut hæc per clyſteres infun-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ εἰλέου.

Κεφάλ. ε.

Ἐν εἰλεῷ πόνος ἐστὶ ὁ κτείνων ἢ φλεγμονῇ ἐντέρων ἢ *ἔνφασις, καὶ πῆξις. ὦχρος, ἢ κάκιχρος ὅλεθρος. μετεξέτερα μὲν γὰρ ἀνελπίστως νοσέοντες, θάνατον προφανέα μοῦνον ὀρρωδέουσι. οἱ δ' ἐν εἰλεῷ πόνοι, καὶ περ ὀλὴ θανάτου ἔρανται. χρὴ ὧν μήτε σμικρότερόν τι γίγνεσθαι τοῦ ἰητροῦ τὸ πάθεος, μήτε βραχύτερον. ἀλλὰ ἢν μὲν φλεγμασίην αἰτίην εὕρῃ, τάμνειν φλέβα. τὴν ἐπ' ἀγκῶνι μεγάλῃ τῇ ἀχάσει, ὅκως *ἀθρόως διεκχέῃ τὸ αἷμα τὸ φλεγμασίης ἡ τροφή, κἢν μέσφι λιποθυμίης. τόδε γὰρ ἢ ἀπονίης ἀρχὴ γίγνεται, ἢ ἀρχῆς ἐς ἀναῤῥησίην. ἀνάπνευσις γὰρ ἐν εἰλεῷ, κἢν τῷ ἀγνοίης ἐς βαιὸν χρόνον ἔνι τοῦ πόνου ἀμβολή. ἐπεὶ καὶ τὸ θνήσκειν τοῖς μὲν ὧδε πέφυκε εὐδαιμονίη. τῷ δ' ἀρχιητρῷ γε θέμις πῆσαι. θέμις δὲ καὶ προγιγνώσκοντα *σαφέα τὰ παρεόντα ὡς ἐόντα φύξιμα, καρηβαρέην ὠθρῆναι εὐνάζοντα. λύει γὰρ ἄνευ φλεγμασίης ἐπὶ διαφορῇ, ἢ ψύξει κεφαλῆς γιγνομένης ὁ εἰλεός, φλεβοτομίῃ μὲν ἰσχειν, τὰ δὲ λοιπὰ ἅμα πάντα πῆσαι. ἐμέειν μὲν ὑδατος θαμινὰ, *συχνὸν πίνοντα ἔλαιον. εἶτα αὖθις ἐξεμέειν, φύσας ἄγειν κάτω ἐρεθίσμασι. ἐρεθιστικὸν μὲν κυκλαμίνου χυλὸς, καὶ νίτρου, ἢ ἅλες. φυσέων δ' ἀγωγὰ, κύμινον, ἠδὲ πήγανον. χρὴ ὧν πάντας ὁμοῦ ξυὶ ῥητίνῃ *τῇ τερμίνθου διαχρίειν, τάδε καὶ †σπόγγοισι πυρῇν. ἢ τοῖς δὲ ὑποκλύ-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 217 sur 482

©BIUM

ζειν ξὺν ἐλαίῳ, καὶ μέλιτι, καὶ ὑσσώπῳ, καὶ κολοκύντης ἀγρίας τὸ σαρκὸς ἐψήματι. κἢν σκληθῇ κόπρος, αὖθις ἔλαιον θερμὸν ξὺν πηγάνῳ ἐνιέναι.

κ πνεύμα. τόδε γὰρ ἔσω μίμνῃ, * πνεύματα ποιεῖ ἐντέροισι εὐμενέα. τέγγειν δὲ καὶ πόνεοντα χωρία ἐλαίῳ ξὺν πηγάνῳ, καὶ ἀνήθῳ ἄδην ἐψηθέντι. ἔσω δὲ καὶ πυρὶ φακῶν τῶν κεραμέων, ἢ χαλκέων, ἢ κέγχρου, καὶ ἀλῶν φωχθέντων. Ἐπιπλάσματα δὲ τοῖσι ξὺν οἷσι, ἔσω ἀρῆνος ἄλευρον, καὶ κύμινον, καὶ ὑσσώπου, ἢ ὀρεγάνου κόμη. σικύαι δὲ κεφαλὴν μὴ, συχναὶ δὲ, ἄλλη δὲ ἄλλας πλησμονὴς ἐς τὸ ἐπιγάστριον, ἐς τὰς ἰξύας, μέσφι * βουβώνων. ἡδὺ δὲ κατόπιν ἐς ἰσχία δὲ καὶ νεφροὺς καὶ ῥάχιν. παύει γὰρ αὖτις πάντα πόνον ξυμφέροι. δὲ πίνειν δὲ κυμίνου ἢ πηγάνου ἀφεψήματος, καὶ ξὺν οἴνῳ δὲ. ἢ ξὺν τετρώβοισι τῶν φαρμάκων τῶν ἀνωδύνων τινά. μυρία δὲ ἄλλοισι

* ἄλλα πείρῃ γεγόνασι * πρά. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ διὰ ἐκλυῶν φάρμακον, μέζον δὲ μέτρου δὲ τὸ ξύνηθες ποθέν. ἵνα δὲ μήτε ὁ πόνος ἐνδιδῷ, μήτε φῦσα, μήτε κόπρια ἀναδοίη, τὸ καθαρτήριον τὸ ἱερὸν ὑπ' ἀνάγκης διδόναι. ἢν γὰρ ἅμα πλάθῃ ξὺν φλέγματι καὶ χολῇ τὸ φάρμακον, ἢ διῆλθεν ἐξάγον φῦσας. σκύβαλα, φλέγμα, χολὴν δὲ κακὴν ἅμα ἐκβάσιας, προφὴ διεξάγουσα. ζωμοὶ ἀλεκτορίδων,

κ πάνυ πολ. κογχαρίων, πισάνης ὁ χυλὸς * καθεφθὸς ξὺν πολλῷ λίπαι, δὲ ἐχέτω ὧδε, κύμινον, λίτρον, πρᾶσον ξὺν τῇ κόμῃ. ἢ ἑρπυλλίου ξὺν ζωμῷ τινι διαχωρητικῷ,

dere cum oleo, melle & hyſſopo, & cucurbitulæ ſylueſtris carnis decocto. Quod ſi ſtercus excretum ſit; iterum oleum calidum cum ruta inijciendum: id enim ſi intus moretur, fomentum inteſtinis propitium eſt. Præterea dolentes locos oleo, in quo rutha & anethum abundè incocta ſint, perfundere conducit. Adhibeantur & fotus ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum, aut ex milio & ſale uſtulatis. Cataplaſmata uerò præter uulgata ſunto lolij farina, & cuminum, & hyſſopi aut origani coma. Cucurbitulæ quoque leues quidem, ſed frequentes, alia juxta alias abdomini & ilibus adinguina uſque admoueantur: quin & à tergo coxendi. cibus ad renes uſque & dorſum: ubique enim quiſque omnia dolorem leuantia faciens juuat. Præbibat autem cumini, aut rutæ decoctum, & ſinonis, aut unà cum his aliqua exanodynis appellatis medicamentis. Infinita autem alia ab alijs probata experimento inuenta ſunt. Bonum uerò eſt & ex uiperis medicamentum plus conſueta portione potui datum. Cæterùm ſi neque dolor remittitur neque flatus, neque ſtercus deijcitur; purgatorium pharmacum, quod hieram uocant, neceſſariò dandum eſt: aut enim ſimul cum pituita & bile pharmacum uomitu expellitur: aut deſcendit, flatum, dura ſtercora, pituitam, bilem ipſius mali fomenta ſecum educens. Alimenta exhibeatur aluum ducēdi uim habentia, juſcula gallinarum, oſtreorum *(paruorum)* inſigni pulchritudine præditorum, ordei cremor cū multo oleo decoctus, quod à principio ante decoctionē infuſum ſit: habeat uerò cuminum, nitrum, porrum cum coma. Aut medela adhibeatur cum aliquo jure uentrem ſubducente:

cochle

cochleæ ualdè elixæ, & *ipſarum aut reſtinæ ſuccus.* *Aqua* potui detur (ſi febricitet) cum aſaro, aut nardo, aut cachry excocta: nam hæc flatus eliciunt, urinam cient, & ſpirandi poteſtatem facilem reddunt. At ſi *pus* abſit, & uinum benè facit, ut inteſtina caleſiant, utque uires labantes confirmentur. Prodeſt etiam feniculi radicis decoctum, ſi bibatur, & adianthum, & cinnamomum. Sin ad abſceſſum inflammatio conuertatur; huic opem ferre ſatius fuerit medicamentis abſceſſui conuenientibus utentem. Ea uerò in libris de longis morbis deſcripta ſunt: ubi colici affectus ſanatio traditur.

κοχλίαι ἄκρως ἑφθοί, καὶ ὠὸν τῶν δὲ χυμὸς, ἢ τελλίνης. ὕδωρ ποτὸν, ἢν πυρεταίνῃ ξὺν ἀσάρῳ, ἢ νάρδῳ, ἢ κάχρυ ἐψηθέν. καὶ γὰρ φύσης ἀγωγὰ, καὶ ἀρτηριακὰ, εὔπνοα. ἢν δ' ἄπυος ᾖ, καὶ οἶνος ἐς τε τὴν τῶν ἐντέρων θέρμην, ἀτὰρ καὶ ἐς ἀνάκλησιν τῆς δυνάμιος λῴων ἐστί, καὶ μαράθρου ῥίζης ἔψημα πόθεν, καὶ ἀδίαντον, καὶ κινάμωμον. ἢν δ' ἐς ὁπόσασιν τρέπῃ ἡ φλεγμασίη, τῇδε ξυμβάλλειν ἄμεινον τοῖσιν ἐς ὁπόσασιν φαρμάκοισι * χρεόμενον. γεγράφαται δὲ τάδε ἐν τοῖσι χρονίοισι. ἔνθα κολικῶν θεραπείη ἐγράφη.

* ἄπυον.

* χειμάσσει.

CVRATIO ACVTORVM jecoris uitiorum.

Caput VI.

IN jecore ſanguinis creatio eſt, & in totum ſanguinis à jecore emanatio: ac omninò jecur eſt ueluti ſanguis gelatus. Ideo phlegmonæ hoc loco acutiſſimæ fiunt. Hæc enim in parte alimentum reſidet. Sin uſpiam alibi phlegmone conſtiterit, non uſque adeo acuta eſt: aduena eſt enim ſanguinis accurſus. In jecur autem non opus eſt aliunde influere. Nam ſi obſtructio aliqua exitus occludat; jecur effuſione priuatum repletur abundatque ſanguine, alimenti uerò ad jecur tranſitus adhuc patet: aliud eſt enim iter alimenti à uentriculo & inteſtinis in omne corpus. Quocirca euacuare facilè oportet, uenam cubiti ſecando: multum quidem ſanguinis, ſed non ſemel totum detrahendo. Inedia primum jubenda eſt, poſtea cibi paucitas, ut & medicamentis ingredientibus jecur inane pateat. Inſuper medicamentis exterius appoſitis, quæ in jece-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ἧΠΑΡ ὀξέων παθῶν,

Κεφάλ. ς.

Ἐν ἥπατι αἵματος ἡ γενύα, καὶ ἐς τὸ παῦ ἔνθεν ἡ ἀφεψή. καὶ τὸ ξυμπαν ἧπαρ οἱονεὶ αἵματος πάγος. ὀξυταὶ δ' ὧν αἱ τῇδε φλεγμοναὶ. ἐγκεῖται γὰρ τῷ χωρίῳ τῷδε ἡ τροφή. εἰ δὲ μὴ ἑτέρωθί πη φλεγμονὴ συσταίη, οὐ κάρτα γίγνεται ὀξεῖα. νέα γὰρ ἡ τοῦ αἵματος ἐπιῤῥοή. ἐπὶ δὲ τῷ ἥπατι, δεῖται ἑτέρωθεν ἥκειν. ἢν γὰρ τις ἔμφραξις τὰς ὁδοὺς ἐπίσχῃ, πίμπλαται τὸ ἧπαρ τοῦ ἐνεόντος αἵματος. ἡ δὲ τοῦ τροφῆς εἴσοδος, ἐς τὸ ἧπαρ ἔτι μίμνει. ἑτέρη γὰρ ὁδὸς τῆς τροφῆς ἐς τὸ παῦ σκῆνος ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων. εὐπόρως ὧν χρὴ τὴν κένωσιν ἐμποιέειν, * τάμνοντα φλέβας τὰς ἐπ' ἀγκῶνι, συχνὸν μὲν ἀφαιρέοντα, μὴ ἀθρόον δ'. ἀποσιτίη μὲν λαπτῶσα, ὀλιγοσιτίη δ' αὖθις, ὅκως καὶ τοῖσι εἰσιοῦσι τὸ ἧπαρ κενεὸν ᾖ. χρὴ δὲ καὶ τοῖσιν ἐπιθέτοισι * διασκιδνάναι ἐν τῷ

* τεμνοντα.

* διασκιδνάναι.

ἥπατι

©BIUM

ἥπαρ πεπηθέα. τέγξις μὲν οὖν ξυὺ ἀλόῃ, ἢ λίτρῳ εἴρια * πινόεντα οἰσύπῳ. χρέος ὦν ἐμψύξιος, ἕνεκα τῷ αἵματος παύεσθαι τὸ ἧπαρ. θερμὸν γὰρ τὸ αἷμα. διὰ δὲ χρὴ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα ἔριον μαλακὸν, ἀλίτων μὲν αἰείνων, ἢ ἐρυσίμων, ἢ κριθῆς, ἢ λίνου σπέρματος, χυμῶν δὲ οἴνου ὀξέος, μήλων δὲ χυλῷ, ἐλικῶν τε ἀμπέλου, οἰνάνθης τε ὠραίης, ἢ δὲ σὺν τῇδε λίπα. πυέειν, * σταφῖνι, ἄλλως σταφίνης. ποτόγγοισι καρπῷ * σταφῖνης ἐψήματος, χίνου, γλήχωνος, ἰειδος. ἐπὴν δὲ τετέοισι πεπύνῃς, συκίλῳ προσβάλλειν μέζονα, ὡς ἀμφιλαβεῖν παντὶ τὸ ὑποχόνδριον, ἐντάμνειν δὲ βαθύτερα, ὡς πολλὸν ἑλκύσειας αἷμα. μετεξετέροισι δὲ αἱ βδέλλαι (ἢ) ῥᾶσσαι κρέσσον. παρεισδύεσι δὲ τῷ ζώῳ ἡ δῆξις. ἀτὰρ ἢ δὲ μέζονας διαβρώσιας ποιέεσι. τῇδε καὶ δυσεπίσχετος ἡ ἀπὸ τῶν ζώων αἱμόῤῥοια. κὴν ἄδδηλον πὸν ἐμπέσῃ τὸ θηρίον, συκίλῳ προσβάλλειν. νέρθεν γὰρ ἕλκει τὸ νεῦρον. κὴν ἄλις ἔχῃ κενώσιος, ἐς μὲν τὰ τρώματα * ἰσχαίμασι χρέεσθαι, ἀδήκτοισι, ἀράχνιον ὑφάσμασι, * μάννῃ, ἀλόῃ, ἐπιπάσσειν. ἢ ἐν ἄρτῳ ἑφθῷ ξὺν πηγάνῳ, ἢ μελιλώτῳ, ἀλθαίης ῥίζησιν. ἐς ἣν τριτάων ἡμερέων, κήρωμα ξυὺ μυροβαλάνῳ, ἢ ἀψινθίου κόμῃ, καὶ ἰρίδι. ἀτὰρ καὶ τὰ μαλάγματα τοιάδε χρὴ ἔμμεναι ὁκοῖα λεπῦναι, ἢ ἐξαραιῶσαι, ἢ ἔρεσιν τρέψαι. ἄριστον μὲν οὖν τὸ διὰ τῶν σπερμάτων, ὧν ἅπασι ἰητροῖσι ἡ πεῖρη εὔγνωστος. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἔνθα ἡ σάμψυχος ἢ τὸ μελίλωτον ἐγκέαται.

πινόεντα οἰσύπῳ.

* σταφῖνι, ἄλλως σταφίνης.

* ἰσχαίμασι.

* μάννῃ.

jecore aceruata sunt, discutere oportet. Igitur illinatur aloë, aut nitro, lanæ œsypo sordentes admoueantur. Refrigeratione quòque opus est. Iecur enim sanguine accenditur: nam sanguis calidus est. Hujusmodi ergò cataplasmata sunto: accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut ordei, & seminis lini: ex humoribus autem uinum acidum, cydoniorum succus, capreolorum uitis, labruscæ maturæ, aut oleum cum ea. Item cum spongijs fomentum fiat ex decocto baccarum lauri, lentisci, pulegij, iridis; per ista mitigato morbo cucurbitula major applicetur, ut ex omni parte hypochondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, ut multum sanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quàm scarificationes, magis placent. Nam ejus bestiolæ morsus altius penetrat: uerùm erosiones quoque majores facit: unde & sanguinis effluuium ægrè supprimitur. Cumque sanguinis potu saturata hirudo ceciderit; cucurbitula est applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quòd si satis euacuatum sit; uulnera medicamentis sanguinem coërcentibus morsuque carentibus obtegenda sunt, ut araneorum telis, manna aloëque inspergenda: panis cum ruta aut sertula aut altheæ radicibus elixus superdandus. Tertio uerò die ceratum cum myrobalano, aut absinthij coma & iride conuenit. Quin etiam & malagmata uocata medicamenta talia esse debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere ualeãt. Optimũ sanè est medicamentum ex seminibus constans: quorum omnibus Medicis experientia perspecta est: bonum est illud, in quo aut sampsuchus, aut sertula ponitur.

Cibi

Cibi tenues ſunto, labiles, lotium mouentes, penetrabiles: alica cum mulſa, & ſorbitio ex ea cũ ſale & anetho. Ordei uerò crémor & detergendi facultatem habet: at ſi & dauci ſeminum nonnihil addatur, ad urinam laceſſendam præſtantior eſt: ſubducit enim per aluceolos, qui à jecore in renes pertinent. Opportunus uerò eſt à jecore effluentibus illuc tranſitus & uaſorum laxitate & itineris rectitudine. Iccirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, ubi renes ſunt, ſecundum os coxendicis applicantes. Cæterùm & hi unguine cum ruta, aut odorato iunco, aut calamo aromatico irrigandi ſunt. Per hæc utique ægrotum poſſe mortem effugere ſperandum eſt. Sin ad ſuppurationem conuertatur; pus mouentibus medicamentis utitor, quotquot à me in ſermone de Colicis literis prodentur. Cùm pus autem jam genitum fuerit, quomodo incidendum, quomodoque medendum ſit; alio loco ſcriptis mandabimus. Eadem nobis & de ſplene ſcripta ſunto: ſi quando & inflammationis acutæ calamitas cum inuaſerit.

CVRATIO ACVTI morbi dorſalis venæ a Arteriæ.

Caput VII.

VEnæ concauæ, craſſæque arteriæ, quæ ſecundum dorſum extenduntur, inflammationem ardoris ſpeciem majores noſtri appellauerunt. Nam & ardoribus ſimiles affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus & acer, faſtidium, ſitis, anxietas, pulſus palpitans in præcordijs, & in auerſa parte, quam Græci Metaphrenon uocant: & quotcunque à me in uolumine de ſignis relata ſunt.

πεφαὶ ἢ λεπταὶ, εὔδρομοι, ἀρήσι θ πεοκλητικαὶ, εὐδιοδοι, χόνδροι ξυὼ μελιχρήτῳ, ἢ ῥόφημα ἐκ τῶν δε ξὺν ἀλφίτοις ἢ ἀνήθῳ. πιστάνης ἢ χυλὸς ἢ σμυγματώδης, ἢν ἢ ἢ δαύκου σπέρμα πρὸς * ἐγχέλυ, κρέσσον ἐς ἄρσιν. ὑπεξάγει γὰρ διὰ τῶν ὀχετῶν, οἵπερ ἀπὸ ἤπατος ἐς νεφροὺς κραίνουσι. καιρὸς ἢ τοῖς ἀπὸ ἤπατος ἐμπύοισι ἢ τῆδε ἔξοδος, * εὐρύτητί τε τῶν ἀγγείων, καὶ ἰθυτμησι τ ὁδῷ. χρὴ ὧν ἢ * συκῆ τῇδε ἕλκειν (ἐς) τὴν χώραν * προσβάλλοντα τῶν νεφρῶν κατ' ἰσχίον. ἀτὰρ καὶ τέγγειν ταύτας λίπαι ξυὼ πηγάνῳ, ἢ χοίνῳ, ἢ καλάμῳ τῷ ἀρωματικῷ. ἐπὶ ἢ τοῖσδε ἐλπὶς τὴν νοσέουσαν διαφράναι τὸν ἄλεθρον. ἢν ἢ ἐς ἐμπύησιν τρέπῃ, τοῖσι πυοποιοῦσι χρέεσθαι, ὁκόσα μοι ἐπὶ κωλικοῖσι λελέξεται. ἢν ἢ ἢ * πύον γένηται, ὅκως μὴ τάμνειν ὅκως ἢ ἰητρεύειν, ἄλλῃ πῃ γεγράψεται. τάδε μοι ἢ ἐπὶ πλεῖστον γεγράφθω, ἢν ποτὲ ξυμφορὴ φλεγμασίης ὀξείης ἢ τόνδε καταλάβῃ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΝΟΤΙΑΙΑΣ ΦΛΕΒΟΣ Ἢ ΔΕΞΙΗΣ ΟΞΕΙΑΣ ΝΟΥΣΟΥ.

Κεφάλ. ζ.

Τὴν τ κοίλης φλεβὸς φλεγμασίην, καὶ παχείης δεξιείης, αἵ τε δὴ τὴν ῥάχιν τέταται, * καύσῳ ἰδίῃ ἐκάλεσαν οἱ * παλαιοὶ, ἔστι ἢ καῦσοι σιν ἴκελα πάθεα ἐπὶ τοῖσι γίγνεται. πῦρ ὀξὺ ἢ ἀριμὺ, ἄσιτος, δίψος, ἀπορίη, σφυγμὸς παλμώδης ἐν ἐπόχου ἀρίῳ, ἢ τοῖσι μεταφρένοισι. ἀλλὰ μοι ὁκόσα ἐπὶ τοῖσι σημείοισι γεγράφαται.

ἀτὰρ

* ἐγχέλυσι.
* εὐρύτητι.
* συκίνῃσι.
* προσβάλλουσα τά.
* πύον.
* καύσωσιν.
* παλαιοῖσι.

©BIUM

ἀτὰρ ἡ ἐς ξυγκοπὴν ὀκέλλει τὸ πῦρ, ὅκως ἐπὶ τῆσι καύσεσι. τὸ μὲν γὰρ φλεβὸς ῥίζωσις ἧπαρ. τὸ δ' ἀρτηρίης ἀρχῆς καρδίη. δοκέοις ἂν ὧν μὲν τὰ ἄνω μέρεα τῶνδε τῶν σπλάγχνων νοσέειν τὰ καίρια. θέρμιλλα μὲν γὰρ ἡ καρδίη ἐνδιδοῖ τῇ ἀρτηρίῃ, τῇ * φλέβι δὲ τὸ ἧπαρ αἷμα. ἀμφοῖν δὲ μεγάλοιν, μεγάλα τὰ ἔγγονα αἱ φλεγμοναί. τάμνειν ὦν αὐτίκα τὰς ἐπ' ἀγκῶνι φλέβας. καὶ συχνὸν μὲν ἀφαιρέειν αἷμα, μὴ ἀθρόον δὲ, ἀλλὰ ἡ δὶς, καὶ τρὶς, ἡ τὰ ἄλλης ἡμέρης, ὡς μεσηγὺ ἡ δύναμις * ἀναλάβῃ. ἔπειτα ἐπιπλάσμασι χρέεσθαι, ἡ σικύῃ ἐς τὸ ὑποχόνδριον, ἔνθα ἡ διάφυσις τῆς ἀρτηρίης, ἀλλὰ ἡ δὲ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων. ἡ γὰρ ἐς τῇδε σφύξιες ἔασι. χάζειν * τὲ ἀφειδῶς, ἢ δὲ πολλὸν ἀφαιρέειν αἷμα. ἐκ γὰρ τοῦ κενώσιος τῶνδε λειποθυμέουσι ὠνθρωποι. ἰχωρώδη δὲ ἡ γαστρὶ πολλόν τι ξυνήθεος. κλυσμοῖσι ἐς ὀλιγὸν χρέεσθαι μαλθακοῖσι, δριμέσι δὲ ἥκιστα. ἐπιπυρεταίνουσι γὰρ οἵδε ἄλμη ἡ νίτρου ἦψε. λίνου ὧν καρπὸς χυλὸς ἔσω, καὶ τήλιος, ἐς μαλάχης τῶν ῥιζῶν ἕψημα, ἡ ἐς ὀρέξιν ἐς * ῥῆξιν ἱκανὸν, μέλη ἄκρεα πόδες, ἐς χεῖρες * τεθάλφθωσαν, γλαυκίνῳ ἢ σικυωνίῳ λίπαϊ τῷ διὰ τὸ λιμνήσιδος χρίσματι. κάρτα γὰρ ψυχρὰ αὐτῶν τάδε γίγνεται. πίσσης δὲν * τεπρωμένων σπίων, ὁκόσα ἕρπυλλος, μίσυ, ἄσαρον, ἀψίνθιον. ἐμπάσσεσθω δὲ καὶ νίτρου. πάντων δὲ κράτιστον σικύη ἡ κυνάμωμον, ἢν τις εὐπορῇ. γάλα δὲ τοῖσδε ἡ τροφὴ ἡ φάρμακον. ἐμψύξιος γὰρ δέονται, ἔνδον οἱονεὶ πυρὸς * εἰλυμένου,

Nempe & in ſyncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: ſiquidem uenæ radicatio (ut ita dicam) jecur eſt: arteriæ uerò principium cor. Haud ab re igitur exiſtimes eorum uiſcerum ſupremas partes maximè ad uitam facientes agrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, uenæ autem ſanguinem jecur infundit. Amborum uerò magnorum uiſcerum magna ſunt germina, ipſæ uidelicet phlegmonæ. Venas itaque in cubito protinus cædito, multumque ſanguinis, ſed non ſemel totum mittito, imò & bis & ter, & alio die, quò interim uires inſtaurentur, repetito. Deinceps cataplaſmatis utitor, & cucurbitulam præcordijs, ubi eſt arteriæ tranſitio, nec non & interſcapulas, nam ibi quoque pulſationes ſunt, affigito, liberiusque ſcarificato, & multum ſanguinis detrahito: haud enim ita facilè ex horum uaſorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verùm & aluus præter conſuetudinem ualde ſuppreſſa ad lubricitatem per clyſterum molliores infuſiones eſt reuocanda, acribus autem minimè utitor: nam hi facilè in febrim incidunt à muria & nitri liquatione. Ideo lini ſeminis & fæni græci ſuccus eſto, & radicum maluæ decoctum ad prouocandum, & ad mordendum ſatis eſt. Extremas partes, pedes uidelicet & manus gleucino oleo, aut ſicyonio, aut ex adarce unguine excalefacito. Nam partes iſtæ in ipſis ualdè frigeſcunt. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium euocant, meon, aſarum, abſinthum. Nitrum quoque inſpergito, ſed omnium ualentiſſima eſt cucurbita, & cinnamomum, ſi quis ejus copiam habeat. Lac iſtis & alimenti & medicinæ uim præbet: etenim refrigeratione indigent, cùm in eorum uiſceribus ueluti quidam ignis exæſtuet, & dul-

©BIUM

& dulci alimento, nec non & multo in parua mole: has nimirum uirtutes alimenti lac obtinet: esto autem mulieris, quæ proximè peperit, & duobus lactis cyathis unus aquæ admisceatur. Lac etiam bubulum optimum est: tertio loco caprinum ponitur: cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique succi, fæniculi radix, & apij semen: indatur & mel: aqua uerò, quæ bibitur, ista habeto. Oportet etiam sudores elicere, & ubique difflationes humidas & fluxas facere. Caput sicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori & sinistræ mammæ, quale in syncopa, superdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his similia sint, quæ in ardentibus febribus fiunt. *Gestatio parua* ad sudores euocandos, nec non & balneum, si iste interius exardescit. Neq; enim judicationibus hujusmodi uitia soluuntur, & si ardoris species sunt.

CVRATIO ACVTI morbi in Renibus.

Caput VIII.

PEracuta sanè in renibus inflammatio exoritur. Simul enim inflammantur à jecore in renes discurrentes uenæ: cum illis autem & jecur: cum haud ita prælongæ sint, sed ualdè latæ adeo, ut renes proximi jecori suspensi esse uideantur. Verum & urinæ retentio inflammationi superuenit, uehementiam inflammationis adaugens; nam renum caua lotij non exeuntis alluuione replentur. Porrò idem & in calculus euenit, si in renibus calculis urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhæresci, atque sic & ipse urinam intercludit.

καὶ τροφῆς γλυκείης. ἀτὰρ ἠδ' ἐν ὀλίγῳ ὄγκῳ * πολλὴ. τάσδε μὲν τροφὴ * πωλικὴ
ἐν τροφῇ τὰς ἀρίστας ἴσχειτο γάλα. εὐπορείσθω ἢ νεολόκος, καὶ ἐς δύο κυάθους ἢ γάλακτος * ἐμβεβλήσθω εἰς * ἐμβεβλήσθω
ὕδατος. ἄριστον ἢ μὲν τὸ βοός. τρίτην ἢ, αἰγὸς τροφαὶ εὔπεπτοι. τὰ πολλὰ χυλοὶ μαράθρου ῥίζης, καὶ σελίνου καρπὸς, ἐμβεβλήσθω ἢ μέλι, τὸ ὕδωρ ἢ τὸ πινόμενον, ἐχέτω τάδε. ἀτὰρ ἢ ἱδρῶτας χρὴ κινέειν, ἢ πάντα, διαπνοὰς ὑγρὰς καὶ εὐρόους ποιέειν. ἦγξις κεφαλῆς ὁκοῖον ἢ ἐν καύσοισι, ἔπιθημα ἐς θώρηκα ἢ μᾶζον ἀριστερὸν ὁκοῖον ἐν συγκοπῇ. κοίτη, κατάκλισις * ὀρθίη, ὅκως ἱκελα πάντα * ὀρθίη.
τοῖσι ἐν καύσοισι ἢ. αἰώρη σμικρὴ ἐς ἱδρώτων προκλησιν. ἢ ἢ λεκάνη * ἔστω * ἔστω.
ἴσε ὑποκαυθῇ. ἐν δὲ κρίσεσι τάδε τὰ πάθεα λύει, εἰ ἢ καύσος ἔασι ἰδέαι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ κατὰ ἐς νεφροὺς ὀξείας νόσου,

Κεφάλ. η.

Κάτοξυ μὲν ἐν νεφροῖσι φλεγμασίη. συμφλεγμαίνουσι γὰρ ἀπὸ ἥπατος ἐς νεφροὺς κοίλας φλέβες. τῇσι ἢ τὸ ἧπαρ ἐκκαέν ἔπιμήκεες ἐοῦσαι, κάρτα ἢ εὐρεῖαι, ὡς δοκέειν ἰσχνὸς νεφροὺς ὑπερηῶσθαι ἀγχοῦ ἥπατος. ἀτὰρ ἢ ἰσχυρὴ ἐπὶ φλεγμασίῃ γίνεται ξυνεπιωρέουσα τῷ ὀξέϊ τῷ φλεγμασίης. πίμπλαται γὰρ ἡ τῶν νεφρῶν κοιλίη ὑπὸ πλημμυρείης τῶν ὄρεων ἐκ διεκθεόντων. τόδε μέντοι ἢ ἐπὶ λίθων γίνεται. ἢν φόρη μὲν ἐν νεφροῖσι, μέζων τὸ εὐρύτητος τῶν ὀρητήρων, ἐνίζει * μὲν * μὲν.
μὴ διεξιὼν. ἀτὰρ ἢ λὰ ὄρα ὅδε ἐπιχέει ἀλλὰ

©BIUM

ἀλλὰ ἀμφὶ μὲν τ̃ γενέσιος τ̃ν λίθων, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξε̃ται, ὅκως ἢ μὴ ξυνήσουσι ἢ ῥυπῶσι γινόμενοι. ἀμφὶ δὲ θερμασίης, ἠδ' ἐμφράξιος, ὁκόσα ὀξέως κτείνει, τῇδε μοι γεγράψε̃ται. ἢν ἐνεάσιες λίθων ἔωσι ἐν φλεγμασίῃ, ἐάμεν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι, ἢν μὴ κωλύῃ τὶς ἡλικίη. εὑρέειν δὲ χρὴ πολλὸν ἔσω τὸ αἷμα. ἐν γὰρ αἱ φλεγμοναὶ πεπαύνονται μᾶλλον κενώσει. ἀλλὰ χρὴ σφενώσιες τ̃ν λίθων χαλῶντα τῇσι τ̃ν ἀγγείων κενώσεσι. ἀτὰρ ἢν ἐνέῃσι διεκθέωσι οἱ λίθοι. ἔπειτα τέγξεσι γλαυκίνῳ λίπαος, ἢ κυπρίνῳ, χρῖσι πυέῃσι, χρῖσι ἐπιπλάσμασι ἀνίε̃ται τὰ μέρεα. ἀρτεμισίη δ' ἔσω ἡ βοτάνη, χρὴ χοῖνιξ, χρὴ κάλαμος ὁ εὐώδης ἐν τοῖς καταπλάσμασι. ἔπειτα συκίλῳ προσβάλλειν ἐς νεφρὸς καὶ ἰσχίον, μάλισα δ' αὖ ἡ ἀπὸ ἕδρης ἔχουσι κένωσις ὤνησε. λελαπάχθω δ' ἡ κοιλίη κλυσμοῖσι ὀλιδηροῖσι, γλίσχροισι μᾶλλον ἢ δριμέσι, μαλάχης, ἢ ἡλίου χυλοῖσι. καὶ ἐ φάρμακα πρὸ τ̃ν σιτίων ἐρητικὰ, ὁκοῖα ἐπ' ἤπατος λέλεκται. ἀτὰρ χρὴ σιτία ἴκελα, εὔπεπτα. κακὸν γὰρ ἰητροῖσι ἀπεψίη. ἄριστον μὲν γάλα, μάλισα μὲν ὄνου, ἔπειτα δ' ὑστερον, καὶ ὄϊος ἢν αἰγὸς, χρήσιμον, ὅπου γάλα. ἢν μὲν οὖν ἄποροι ἔωσι, χρὴ λέειν κρέας. ἢν δὲ μὴ, ἐς ἕψημα τ̃ν βοτανῶν ἐνίζεται, ἄχρις ὀμφαλοῦ τὸ ἄγγος πλησθῇ. ἢν δ' (ἐς) πύον τρέπηται, ὁκοίοισι χρὴ ἐπιπλάσμασι ἠδὲ φαρμάκοισι χρέεται· ἐπὶ πολλοῖσι μὲν χρὴ πρόσθεν ὑπερκέεται. ἢν δ' ἐν σκληρὴ λίθος, πυρίῃσι μὲν καὶ

ἀθροίζονται.

ἐνῇσι.

διεκθέουσι.

χρήσιμον μὲν ἴσως ἔστι.

ἢ ἄποροι ἢ ἄπυοι.

πλησθῇ.

πύον.

Cæterùm de calculorum creatione in libro de longis morbis ſermonem habebimus: quomodo aut ne coaleſcant, aut jam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obſtructione, quæcunque celeriter enecant, in præſentia diſſeremus. Si calculi jam conflati ſunt, adeſtque inflammatio: uenam cubiti; niſi ætas præpediat, ſecato: benè fluidus autem multusque ſanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum euacuatione mitigantur, ſed etiam calculorum intruſiones uaſorum inanitione laxantur: quin etiam per mictum calculi elabuntur. Poſtmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis & cataplaſmatis particulæ remittuntur. Artemiſia uerò herba, & juncus, & odoratus calamus in cataplaſmatis eſto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto: maximè namque ab ea parte euacuatio profuit. Aluus præterea ducatur per clyſteres cum lubricis, & uiſcidis potius, quàm acribus, ex maluæ, aut fœnu græci cremoribus. Nonnunquam uerò medicamenta ante cibos urinam citantia dentur, qualia in uitijs jecoris narrata ſunt: pariter & cibaria ſimilia concoctu facilia. Cruditas enim iſtis noxam affert. Optimum ſanè lac eſt, maximè quidem aſinæ: ſecundo equinum: ouillum autem & caprinum confert, quatenus lac eſt. (*Si non ſuppurent,*) eos lauare ſatius eſt: ſin minus, in decocto herbarum deſidant umbilico tenus ſolio repleto. Verùm ſi ad pus uergat, quibus cataplaſmatis ac medicamentis utendũ ſit, multis in locis ſuperius traditum eſt. At ſi calculus inſtiterit, fomentis utique, & ca-

& cataplasmatis ijsdem uti oportet. Calculi uerò medicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus quidem sio, & prionite (asplenum puto) herbis cum oleo aut aceto esculento decoctis: earum quoque succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ bistimus appellatur, & ea, quæ ex uiperis constat, & bestia, quæ Coscinos, id est, cribrum dicitur, & quotcunque experientia optima esse comprobauit. Gestationes istis, & corporis concussiones ad mouendum propellendumque calculum bene faciunt: nam calculorum in uesicam transitus ingentes dolores concitat. Quòd si inde exciderint, dolor tollitur, ut neque per somnium dolorem sentire sibi uideri soleant. Quinetiam tanquam ex ineuitabilibus malis animus perterritus soluitur.

CVRATIO ACVTORUM uesicæ affectuum.

Caput IX.

ET uesicæ acuta uitia renalibus similia proueniunt, phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grumorum obstructiones: à quibus urinæ suppressio, & stillicidium exoritur. Sed in hoc membro acutior dolor est, interitusque celerrimus: uesica enim neruus latus est. At renes ueluti concrementum sanguinis jecoris speciem habent: in quibus, & grauissimi & maximè miserabiles morbi incidunt. Vnde mors cum maximis cruciatibus miseris mortalibus ingruit. Protinus igitur uentris ea pars laxa, qaam Ceneona Græci uocant, secanda est: multoque oleo cum ruta & anetho uesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditæque urinæ autor sit; oxymel bibere debet: aut calcis parum cum mulsa, quò grumi dissoluantur: deinde quæ urinã mouent, & herbæ, &

ἐπιπλάσμασι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθαι. ῥύπτειν δὲ τὰς λίθους τοῖσι πινομένοισι φαρμάκοισι. * ἁπλᾶ μὲν, οἷον καὶ πρασιόνιτις αἰβοτάναι, ἑφθαὶ ξὺν ἐλαίῳ ἢ ὄξει ἐδώδιμα, καὶ τῷδε χυλὸς ὡς πινόμενος. ποικίλα δὲ, τὰ διὰ μιᾶς καλαμίνθης, καὶ τὰ δι' ἐχιδνῶν καὶ κοσκίνου θηρίου, ὁκόσα τε δοκέουσι ἐμμένειν τῇ πείρῃ. χρὴ δὲ καὶ σείεσθαι τοῖσδε, καὶ τείνεις ἐς κίνησιν καὶ πρόωσιν τῶν λίθων. κάρτα γὰρ ἐπίπονος τῶν λίθων ἡ ἐς τὴν κύστιν ὁδοιπορίη. ἢν δὲ ἐμπέσωσιν ἔνθεν, ἀπονοίτερον γίγνονται, οὐδὲ ὀνάρ δοκέουσιν ἔτι πόνου εἰδισμένοι. ἀτὰρ καὶ ὡς ἔξαφύκτων κακῶν τὴν ψυχὴν κατὰ μέλεα λύονται.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΣΙΝ ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. θ.

Καὶ τῇ κύσει πάθεα ὀξέα ἕλκεα τοῖσι νεφροῖσι γίγνεται, φλεγμοναὶ καὶ ἕλκεα, καὶ λίθοι, καὶ ῥόμβων ἐμφράξιες, ἐφ' οἷσι ἰσχουρίη, στραγγουρίη. ἀλλὰ ὀξύτερος τῇδε ὁ πόνος, καὶ ὄλεθρος ὠκύτατος. νεῦρον γὰρ πλατὺ ἡ κύστις. νεφροὶ δὲ, ὁκοῖόν τι μάλωψ τὸ ἧπαρ ἔασι ἰδέης. ἀλλὰ καὶ αἰνόταται καὶ ὀκνηρόταται, ἔνθα μάλιστα γίγνεται ἄρσις ἀλεγεινὸς οἰζυροῖσι βροτοῖσι. τάμνειν δὲ ὧν αὐτίκα τὴν κενεῶνα, καταμανθάνειν δὲ τὴν κύστιν λίπαι συχνῷ, ξυὺ πηγάνῳ καὶ ἀνήθῳ. ἢν δὲ ῥόμβοι ἔωσι καὶ πόνος καὶ τὰ ἰσχουρίης αἴτιοι, ὀξύμελι πίνειν, ἢ πάνυ μικρὸν ξυὺ μελικρήτῳ ἐς τὴν διάλυσιν τῶν ῥόμβων, ἠδὲ ὁκόσα ὑρήπας * προσκαλέεται, καὶ βοτάνας, καὶ

* ἁπλοῦσι.

* προσκαλίεται.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 225 sur 482

©BIUM

ἀπέρματα. ἰὼ δ' ἐξ αἱμορραγίης ὁ κίνδυνος, * ἴσχειν μὴν ἐκ εἰς ἀμβολὴν τῷδε μᾶλλον. ἀτὰρ ἢ ὅδε οὐχ ἥκιστα ὁ κίνδυνος. ἀρήγειν μὲν ὧν ἢ τοῖσι αἷμα ἐπέχουσι. ἀρήγει δ' ἡ ψύξις τῆς κύστιος, ῥοδίνῳ ἢ οἴνου τέγξις, ἢ ἐλαίων κατείλησις ἀπὸ * οἰσύπου. Ἐπίθημα, φοίνικες ἐν οἴνῳ * δεδευμένοι, ξὺν ῥοιῇ, ἢ χυλῷ ἐκ ῥοός. ἰὼ δ' ἐπιτρίπτου ἢ τῷ ἐπιθημάτων τὰ * βάρεα, ἢ τὰς μεγάλας ψύξιας. ἐπιτρέπειν. χρὴ γὰρ μὴ κάρτα ψύχειν ψυχρὴν τε φύσει ἢ λεπτὴν ἐοῦσαν ἰὼ κύστιν. καταχρίειν δ' ἁλοιφίνῳ, ἢ ἀκακίῃ, ἢ ὑποκυστίδι, ξὺν οἴνῳ. ἀπὸ γλοιοῦ δ', ἢν μὴ σφόδρα ἐπέγῃ ἡ αἱμορραγίη, μὴ χρέεσθαι. πρόφασι σιτώδεες, εὔπεπτοι, εὔχυμοι * ἑρπτικοὶ. ἢ ὁκοῖαί μοι πάρα φρονέουσι λεχανίδες. γάλα, οἶνος γλυκύς, * θρινὸς, ἢ σκυβαλίτης. φάρμακα πινόμενα, ἑρπτικὰ, εὐώδεα, εὔροα, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα. ἄμεινον δ' ἡ κύστις τέτιγος, ἐφ' ὥρης μὲν ὀπίσω, ἔδεσμα. ἔξωροι δ' ξηροὶ, λεῖοι ξὺν ὕδατι. ἔστω δ' ἢ τ' ῥίζης τ' νάρδου βραχὺ ξὺν τοῖσι * τέτιξι ἀφεψήσι. τοῖσι αὐτέοισι ἐνίζεσθαι αὖτι λυτρὸν ἐς ἄνεσιν τῆς κύστιος. ἰὼ δ' * λίθων ἔμφραξις ἐπιχειρεῖν οὔρησιν, ἢ δὲ τῷ ὀργάνῳ τῷ καθετηρίῳ ὠθεῖν τὸν λίθον, ἢ δ' ἄγειν τὸ ὄργανον, ἢν μὴ ἔωσι φλεγμοναί. Ἐπὶ γὰρ * φλεγμονῆσι, ἔστε ὁ πόρος δέχεται τὸ ὄργανον, πρὸς δ' πρώσκοντα τῷ καθετῆρι. ἰὼ δέ ἄπορος μὲν ἢ ἡ τῶνδε ἐπιτρέπειν. θνήσκει δὲ ὀδύνῃσι ὧν ἄνθρωπος, τάμνειν χρὴ τὸ ὑπὸ κατωτῆς βαλάνου περιφόλαιον, καὶ τὸν τοῦ κυσίδος πρόχηλον, ἐς τὸ ἰὼ τῶν λίθων

semina exhibenda. Sin ex sanguinis effusione periculum instet, absque ulla cunctatione ei magis, quàm cæteris subueniendum: neque enim id leue discrimen est. Nempe medicamina sanguinem coërcentia opem ferunt: opem fert autem uesicæ refrigeratio, ex rosaceo & uino irrigatio, & cum lanis succidis obuolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex uino cum malo punico, aut succo rhois. Verùm si auersatur epithemata grauia, & uehementes refrigerationes, (cauendum est enim uesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex uino. A spongijs uerò, nisi ualdè urgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticeæ coctu faciles, bonum succum gignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales à me in capite de renibus comprehensæ sunt. Lac, uinum dulce theræum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunto, urinaria, benè olentia, fluxilia, & id genus alia. Vtilissimum utique uesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ. Extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardi parum cum cicadis elixetur. In ijsdem quoque loco balnei ad uesicæ laxamentum æger desideat. Quòd si lapillorum interpositio midum impediat; oricalario specillo lapis amouendus est, urinaque educenda, nisi adsit phlegmone. In phlegmonis nanque neque meatus instrumentum admittit: præterea oricalario specillo uulnerantur. Atsi expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur, locum eum, qui sub glande est, cerumemque uesicæ incidito: ut lapis

excidat,

excidat, atque urina effundatur, ac deinde potissimum medendum est ad cicatricem uulnus ducendo: sin minus, puris effluuium, quod Rhœas Græcè dicitur, factum esse pro futura hominis uita satius est, quàm ut tormentis miserrimè cruciatus intereat.

CVRATIO VVLVÆ suffocationis.

Caput X.

VVlua in mulieribus membranis extentis hinc atque inde secundum ilia continetur, ac perinde atque animal uitia in olfactu patitur. Nam ad bene olentia delectationis causa se recipit, fœdè olentia contristantiaque præ molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur; uulua ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium opponatur, retrò sursumque recedit. Nonnunquam uerò in hoc aut illud latus ad lienem, aut jecur mouetur. Ad recessum ejus autem contractionemque membranulæ, ut in nauibus uela, cedunt, atque consentiunt. Hæc uerò illi & propter inflammationem euenium. Nam si ejus ceruix afficitur, atque intumescit: fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio; sursum repit. Sin ad pedes foràs uergat; turpis & immunda res est, dolores afferens & contristans, præterea difficulter ambulare potest, & in latus & supina decumbere, nisi pedes mulieris phlegmone laborent. At si ad superiora uulua recurrerit, quàm ocyssimè hominem strangulat, urget autem spiritum comprimens. Neque enim prius conqueri & clamare, & opem ab adstantibus petere ualet, quod nonnullis, hisque

ἐκπλώσιν, ἢ τὴν τῷ ὄρθιον ἔχουσιν, καὶ μάλιστα μὲν ἀνέσασθαι ἐς ὠτειλὴν ἀγαγόντα τὸ πῶμα· ἢν δὲ μὴ, * ῥοιάδα γενέσθαι πύον βέλτιον, ἢ τὴν αὖθις ἄνθρωπον εἶναι, ἢ τὴν ὀδύνην * οἰκτίσας θανεῖν. * μέλλει. * οἰκτίσει.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΣΤΕΡΑΣ ΕΥΠΝΙΓΟΥΣ.

Κεφαλ. ι.

Ἡ ὑστέρη τῇσι γυναιξὶ, ὑμέωνα ἀποτάσιας ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ λαγόνας ἔχει. ἀτὰρ ἤδε ζώοισι πάθη, ἐπαΐσφησι. ἐὸν γὰρ δὴ τοῖσι εὐώδεσι πρὸς ἡδονὴν, καὶ τὰ κάκοσμα καὶ ἀτερπέα, ἐκὼν ἀχθηδόνος φεύγει. ἢν μὲν οὖν τῷ ἄνω πλυπῇ, προσιόντων γυναικηίων ἔξω. ὧν δὲ κατὰ σῶμα πὶ αὖ εἴη, ὀπίσω χάζεται, ἢ δὲ ἄνωθεν. ἢν δ' αὖ ποτε, ἢ ἔνθα ἢ ἔνθα, ποὶ ἀσπλήνα ἢ ἧπαρ, ξυνδιδοῖ δὲ τὰ ὑμένια ἐς ἀποσάσιν καὶ ξυναγωγὴν, ὅκως νηὸς λαίφεα. πάσχει δὲ τάδε καὶ ὑπὸ φλεγμασίης. καὶ γὰρ ἂν ἐπελεσθῇ τῷ * πάθεϊ καὶ τῷ ὄγκῳ τὸ αὐχένος γίγνεται. ἢ γὰρ κατὰ πυθμένα φλεγμασίη, ἄνω ῥέπει. ἢν μὲν ἐς πόδας, ἔξω θεν. * ἀσπερὲς μὲν ὧν καὶ ἀλεγεινὸν καὶ ἀτερπές. δύσχρηστον δὲ καὶ βαδίσαι καὶ ἐς πλευρὰν κατακεῖσθαι, καὶ ὑπτίην. ἢν μὴ τῷ πόδε φλεγμήνῃ ἡ γυνή. ἢν δὲ ἄνωθεν φοιτήσῃ, ὡς ὀξύτατα μὲν τὸν ἄνθρωπον ἀπέπνιξε, πίεζει δ' ἀγχόνῃ τὴν ἀναπνοῆς. ὀδὲ γὰρ ὀδὲ φθάνει πονέειν τε καὶ βοᾶν καὶ τοὺς παρόντας κικλήσκειν ἀρωγούς. ἢσι γὰρ ἀναπνοῆς ἐπίσχεσις θᾶσσον. * ἀσπερὲς. * ἀναπνοὴ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 227 sur 482

©BIUM

πολλῆσι. ἦσι δὲ φωνῆς εἰκὸς ὠλίγοις συντεταμένοισι καλέσαι τὸν ἰητρὸν, πρὶν τὴν ἄνθρωπον θανεῖν. ἀλλ' ὡς ποτε ἐς συντυχίης ἥκῃς γνοὺς τὴν φλεγμονὴν χάσαι φλέβα, μάλιστα μὲν τὴν ἐπὶ τῷ σφυρῷ. ἢν δὲ μὴ εὕροον ἔῃ, τὴν ἐπ' ἀγκῶνι. ἐπαφαιρεῖν δὲ ἀπὸ τοῦ σφυροῦ πρῶτον ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὁκόσα ἀνθρώπου καὶ ἄνθρωπος φλεγμασίης δεήσῃ πυρί. δεσμοὶ χειρῶν ἢ ποδῶν σφίγγοντες, ἄχρι ναρκώσι. καὶ ὁσμὴ κακώδεων, ὅπως ὑγρὴς, πρίχων εἰείη κεκαυμένων. λύχνου φλογὸς ἐσβεσμένης καρφέα. ὡς ἐς τῷ κακώδει, ἢ τὰ νεῦρα ψυχθέντα θάλπῃ. ἔρον παλαιὸν ἢ τὴν αὐδησιν ξανίσῃσι * καρφέα ἰσχνεκρώδεος, ἢ ἣν ὑστέρην κάτω διώκει. ὅτι γὰρ ὧν ἐς τοῖσι πρόσθε τοῖσι εὐώδεσι ἐς τὴν χώρην * ἐπελθὸν τὸ ὑστέρης, μύρῳ ὁκοίῳ ἂν ἐπὶ ὠδῖνες, ἢ αὐδησιν τὴν ἀφωνίαν, ναρδίνῳ, ἢ * βακχαρίτῃ αἰγυπτίῳ. ἢ τὸ διὰ τῶν φύλλων ξύλου βαλάνου, ἢ δένδρεος ἴνδικοῦ, ἢ κινναμώμου κοπὲν ξὺν * τῷ ἐνόσμων πινλίπαι. ἐγχρίειν ἢ ὀσφρῆσι τοῖσι γυναικείοισι χώροισι. ἀλλὰ ἢν ἢ * ἐγχυτὸν ἐν τῷ δεξυσῇ, ἐγχεῖν τῇ ὑστέρῃ * διαχρίειν ἢ ἢν ἢν εὑρὴν φυσέων ἀγωγά. ἢ ὠὸν λύζειν μὲν δριμέσι, μαλθακοῖσι, γλίσχροισι, ὀλιγηροῖσι, ἐς τὴν τῶν κοπρίων ἔξοδον μόνον, ὅκως ἡ χώρη τῆς ὑστέρης, λαπαρὴ γίγνῃ, ἀλθαίνης χυλῷ, ἢ τήλιος. μελίλωτον ἢ, ἢ σὰμψυχον ξὺν τῷ λίπαι ἐψέειν. ἢν ἢ εἶσις ἢ * λαπάξιος ἢ ὑστέρη δέῃ, χεῖρα μὲν πίεζειν τὸ ὀστοχόνδριον γυναικὸς εὐτόνως, ἢ ἀνδρὸς

pluribus respiratio, nonnullis autem uox celerius intercipitur. Par est itaque eos, qui his miserijs interfunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris, cognita phlegmone uenam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo: quæ si non benè fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito. Sed à uena malleoli sanguinis missionem repetito. Alia uerò omnia administrato, quæcunque strangulatui & citra inflammationem subueniunt; qualia sunt manuum ac pedum uincula ad torporem usque adstringentia: fæde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fæditatem odoris neruos etiam refrigeratos calefacit. Lotium præterea uetus uel demortui, ferè corporis sensum magnopere suscitat, & uterum ad inferiores partes abigit. Porrò medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum uerò lene sit & minimè tactum uellicans, nardus, aut bachar Ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris foliis compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: at his muliebres locos oblinito. Quòd si ex his fusile medicamen conficetur, illud in uuluam infundito. Anum quoque flatuum eductorijs inungito. Per clysteres quoque non acres, sed molles, uiscidos lubricosque humores indito, ut stercora solum eijciant, sedesque utero ampla uacuaque remaneat. Id succus altheæ, fænigræciue præstabit: sertulam uerò, aut sampsuchum cum oleo decoquito. Cæterùm si majore ui, aut depulsione uulua egeat, tunc ualidæ mulieris aut uiri

bene

bene tenacis manibus hypochondrium comprimatur, aut falcijs adstringentibus succingatur: quo in angustum locus redigatur, neque iterum sursum uersus uulua procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citentur: quibusdam enim sternutamento & contentione uulua in propriam sedem redire potest. In nares autem puluis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leues cucurbitulæ in feminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ uuluæ causa defigantur. Amplius & dorso inter scapulas strangulatui subueniens admoueto. Sin à phlegmone strangulatus proueniat, uena ad pubem ueniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum euulsiones, ut mulier ad se redeat, simul bene facient. At si uel parum tolerare poterit, in decocto aromatum desidat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quòd si ferre ualet, lauetur, & in tempore ad antiquos usus reuertatur: detque operam mulier, ut quàm facillimè menses elabantur.

CVRATIO SATYRIASIS.

Caput XI.

NEruorum in uirilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu Venereo. Fiunt autem distentiones neruorum conuulsioni persimiles, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoq; alienatio sequitur. Nam primum quidem impu-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΑΤΥΡΙΑΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ια.

Τῶν ἐν τοῖς αἰδοίοισι νεύρων ἡ φλεγμασίη *ὄρθιον ἀνίσχει τὸ αἰδοῖον ξυὼ ἐπθυμίῃ καὶ λύπῃ ἀφροδισίων ἔργων πεπηξιος. ἐντάσιες γὰρ γενῶνται ἀσαρκώδεες ἀδαμαῖ πεπυόμεναι. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖσι ἀφροδισίοισι ἀμάλθακτος ἡ ξυμφορή. προσεκμαίνου δὲ καὶ τὴν γνώμην, τὰ πρῶτα μὲν ἐς ἀναγ-

* ἐπιτείνεται.

* ὄρθιον.

* φλεγμένου.

* ὀχθεῖται.

* στέλλεται.

* τὸν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 229 sur 482

©BIUM

χυπίλω, ἢ πὶ παῤῥησίαν ἔπλωμαρς. θαρσέας γὰρ σφέας ποιεῖ ἡ ἀκυρείη τ ξυνεσίης. μετέπειτα ἦ ἐπὰν * ἀναλωφήσωσιν, εἶτ' ἂν σφίσι ἡ γνώμη τέλεον μίμνη. πάντων ὧν εἵνεκα, τὰ μυεῖν φλεβοτομὴν ἐπ' ἀγκῶνι, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ σφυρῷ, καὶ πολλὸν ἀφαιρεῖν, καὶ πολλάκις. οὐ γὰρ ἄκαιρον νῦν λειποθυμίην ἐμποιεῦν, ἐς τε ναρκὴν τ γνώμης, καὶ ἐς τὰς τ φλεγμασίης ξυνδόσιας, καὶ ἐς τὰς τ θερμὸ τ καὶ αἰδοίου πρηὔσιας. αἷμα γὰρ πολλὸν, θερμασίης μὲν καὶ τόλμης ἔξαψις καρτερὴ, φλεγμασίης δὲ τροφὴ, τραχύτητός τε γνώμης καὶ ἀταξίης ἔκκαυμα. καθαίρειν δὲ καὶ τὸ ξύμπαν σκῆνος φαρμάκῳ τῷ ἱερῷ. οὐ γὰρ καθάρσιος δέον μοῦνον, ἀλλὰ καὶ φαρμακίης προσηνέος. δρῆν μὲν τοῦτο τάδε ἄμφω ἱερὴ δύνα. καὶ λιπαίνειν δὲ τάτε αἰδοῖα καὶ τὰς ἰξύας, καὶ τὴν πλαχάδα, καὶ τὰς ὀρχιάς ἐρίοισι τοῖσι ἀπὸ οἰὸς ῥυπῶσι. ῥοδίνῳ δὲ καὶ οἰνῳ διάναι χρὴ τὰ ἕρια, καὶ τεγγύειν τὰ μέρεα πολλὸν τῷ μᾶλλον τάδε * καταιονεῖν, ὅκως μήτε θάλψις ἐκ τῶν ἐρίων ἔοι, ἀτὰρ ἡ ἔμφυτος θέρμη ὑπὸ ψυχρῆς δυνάμιος τῶν χυμῶν πρηύνηται. τοιάδε χρὴ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα τιθέναι, ἄρτῳ ξυὺ ἀνωγλώσσῳ χυλῷ τῷ βολβίνῃ, καὶ σεύτλῳ, καὶ σέριδι, καὶ φύλλοισι μήκωνος, καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσαν * νάρκην καὶ ψύξιας ἐμποιέει. ἀτὰρ καταχρίειν τοῖσι ἰκέλοισι τὰ αἰδοῖα καὶ τὴν πλαχάδα, καὶ τὰ ἰσχία, κωνείῳ ξὺν ὕδατι, ἢ οἴνῳ, ἢ ὄξει, μανδραγορίῃ, ἀκακίῃ, καὶ ἀσόγγοισι αὐτὴ τῷ ἐρίων χρέεσθαι. μεσηγὺ δὲ ὑποκλύζειν μαλάχης ἐψήματι,

dentes euadunt, dum casum suum licentiosè narrant: audaces enim eos coeundi insatietas efficit. Postea uero cum affectus iste desierit, tunc ad se redeunt, & mente optimè constant. Igitur omnium horum causa uenam in cubito & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas. Neque enim id temporis, intempestiuum fuerit & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris uirilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre. Quippe sanguis multus calorem & audaciam ualdè accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque ueluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, Sacram uocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrunque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina & inguina (plechada Græci uocant) & locum inter anum & scrotum (perinæos Græcè dicitur) & testiculos lanis ab oue detonsis adhuc sordentibus obuoluito. Sed lanas rosaceo ac uino perfundito: partesque istas multa irrigatione madefacito, ne ab lanis caliditas oriatur: imò nativus calor à frigida humorum potestate obtundatur. Ejusmodi quoque cataplasmata superdanda, panis cum plantaginis herbæ succo, & solano, & seride, & papaueris foliis, idque genus alijs, quæcunque torporem, frigoraque injiciunt: nec non & similibus uirilia & locos inter inguina & femina, & coxas illinito cicuta ex aqua, uel uino, uel aceto: item mandragora, aut acacia, & spongijs uice lanarū utitor. Interea subluenda aluus est maluæ decocto, & oleo,

& oleo, & melle: omnia uero acria uitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine. Optimæ sunt autem & hirudines ad sanguinem deorsum attrahendum. Et super uulnera cataplasma imponatur micæ panis cum althæa. Postea in aqua desidat, ubi artemisia, saluia, conyzaque decoctæ sint. At si longiori tempore uitium extrahatur, neque multitudo secundum proportionem minuta fuerit, & neruorum conuulsionis metus adest, (nam facilè in his affectibus conuelluntur;) curandi rationem mutare opus est. Quippe calefacientia admouenda sunt, gleucinum scilicet oleum, aut sicyonium pro rosaceo. Lanis autem mundis & cataplasmatis repefacientibus partes illæ contegendæ: quandoquidem neruorum inflationes nonnunquam hujusmodi curatio mitigauit. Amplius & castoreum cum mulsa bibitum. Cibaria parum nutrientia, frigidaque sunto: pauca triticea: plurima olera, malua, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo suo tempore collectus. A uino, & carnibus, longo temporis interuallo abstineto: siquidem uinum est neruorum calefactio, animæ remollitio, uoluptatis reuocatio, genituræ creatio, veneriſque excitatio. Hæc à me in acutos morbos remedia scripta sint. Oportet autem & juuenem Medicum ipsum suo marte aliqua sibi comparare: neque omnia ex alienis commentarijs depromere. Hoc sanè pacto acuta uitia fiunt, ut ordine singulis, quæ scripta sunt, aut omnibus uti ualeas.

ἢ ἐλαίῳ ἢ μέλιτι. ἄριστον δὲ πᾶν. ἀναιρεῖσθωσαν σικύαι καὶ ἰσχίῳ, ἢ ἤτρῳ. ἄφεισαι δὲ ἢ ἐδέλλαι, νέφθεν ἑλκύσαι αἷμα. ἢ ἐπὶ τοῖσι τρώμασι ἐπίπλασμα, αἱ ψίχες ξὺν ἀλθαίῃ. ἔπειτα ἐνίζειν ὕδατι ἀρτεμισίης, * ἐλελισφάκου, κονύζης ἐψήματι. ἢ εὖτ' ἂν προσωτέρω μύρῃ μήκεϊ χρόνου, μὴ κατὰ λόγον δὲ τὸ πλῆθος σμικρὸν δὲ ἐὸν ἀσαμένου. μάλα γὰρ τι ἐπὶ τοῖσδε ἀτῶν δεῖ μεταβάλλειν χρὴ τὴν θεραπείην τοῖσι θερμαίνουσι. χρέος μὲν γὰρ γλαυκίνου, ἢ σικυωνίου ἀντὶ ῥοδίνου. εἰρίοισι δὲ καθαροῖσι ἢ ἐπιπλάσμασι ἀλεαίνουσι. ἐμάλαξε γάρ κοτε τῶν νούσων τὰς πρήσιας ἡ τοιήδε θεραπείη. ἀτὰρ ἢ πιπόκειν ἕκαστος ξὺν μελικρήτῳ. τροφαὶ ἀτροφοι, ψυχραὶ, θέρμεα μὲν τὰ σιτώδη, τὰ πλεῖστα λάχανα, μαλάχη, βλίτον, θριδακίνη, ἐψητὴ κολοκύντη, σίκυος ἕφθος, πέπων ὡραῖος, οἶνος δὲ ἢ κρεῶν, μέθυ πολλῆς ἀναλήψιος φειδώ. οἶνος γὰρ, θάλψις μὲν ἐστι νούσων, μάλθαξις δὲ ψυχῆς, ἐπανάκλησις δὲ ἡδονῆς, γονῆς γένεσις, ἢ πρόκλησις ἀφροδισίων. τάδέ μοι ἐς τὰ ὀξέα γεγράφθω ἄκεα. χρὴ δὲ ἢ τὸν αὐτὸν πανὰ ξωυτὸν πορέειν, μὴ πάντα ἀλλοτρίῃ ξυγγραφίῃ προσίσχοντα τὸν νέον ἄτω τὰ ὀξέα πάθεα γίγνεσθαι, ὡς ἂν τάξει τε τοῖσι γεγραμμένοισι καὶ μέτροισι, ἢ ἅπασι χρέεσθαι.

* ελελισφάκου.

APE-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 231 sur 482

©BIUM

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, χρονίων νόσων θεραπευτικὸν βιβλίον πρῶτον.

ARETAEI CAPPADOCIS DI. uturnorum morborum curatiuus LIBER I.

Προοίμιον, Κεφάλ. α. — Procœmium, Caput I.
Θεραπεία κεφαλαίης, κεφ. β. — Curatio Cephalææ, cap. II.
Θεραπεία σκοτωματικῶν, κεφ. γ. — Curatio vertiginosorum, cap. III.
Θεραπεία ἐπιλήψίης, κεφ. δ. — Curatio morbi comitialis, cap. IV.
Θεραπεία μελαγχολίης, κεφ. ε. — Curatio Melancholiæ, cap. V.
Θεραπεία μανίης, κεφ. ς. — Curatio Furoris, cap. VI.
Θεραπεία ὠδαλύσιος, κεφ. ζ. — Curatio neruorum resolutionis, cap. VII.
Θεραπεία φθίσιος, κεφ. η. — Curatio phthisis seu ulcerum pulmonis, cap. VIII.
Θεραπεία ἐμπυικῶν, κεφ. θ. — Curatio purulentorum, cap. IX.
Θεραπεία τῶν ἐς τὸν πνεύμονα ἀποστασίων, κεφ. ι. — Curatio pulmonis abscessuum, cap. X.
Θεραπεία ἀσθματος, κεφ. ια. — Curatio asthmatis, cap. XI.
Θεραπεία πνευμωδῶν, κεφ. ιβ. — Curatio pulmonariorum, cap. XII.
Θεραπεία ἥπατος, κεφ. ιγ. — Curatio jecoris ulcerum, & effusionis puris, cap. XIII.
Θεραπεία σπληνὸς, κεφ. ιδ. — Curatio lienis, cap. XIV.
(Θεραπεία ἰκτέρου, κεφ. ιε. — Curatio morbi regij, cap. XV.
Θεραπεία καχεξίης, κεφ. ις.) — Curatio cachexiæ, cap. XVI.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Κεφάλ. α.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι νούσοισι ἡ ἀμβολὴ τὴν ἴησιν κακόν. τῷ ἀμβλακίης γὰρ ὀκέλλει ἐς ἀνήκεστα πάθεα. φυσίωσις γὰρ ὠδίσχει, ὡς μὴ ῥηϊδίως ἀποφοιτῆσαι. ἢν ἐσβάλλῃ ἄπαξ. ἢν γὰρ ἡ σκοθυνὴ, χρόνῳ καρίερα ἔσαι, καὶ ξυναποθνήσκειν γινέσθαι ποτε, καὶ τὰ σμικρὰ μείζονων ποιέει διαθέσιας. κἢν τὸ πρόσθεν ἐς κίνδυνον ἀσινὲς ᾖ, ὁ τρόπος τῷδε γίγνεται ὀλέθριος. χρὴ ὧν μήτε τὸν νοσέοντα σιγῆ, ἢ αἰδοῖ τε ἐλέγχου τῆς νούσε, neque

κτόπ.

In longinquis morbis dilatio medelæ mala est: nam ob cunctationem in uitia insanabilia prolabuntur. Inflatio sane ita habet, ut non facilè recedat, si semel inualerit: at si & diutius trahitur, temporis spatio uires acquirit: & nonnunquam euenit, ut commoriatur. Exiguos quoque morbos majores excipiunt: cumque priores discrimine uacarent, eorum soboles perniciosa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum silere conuenit, ne morbus deprehendatur, erubescentem: neque

neque aufugere uim curationis meruentem: neque Medicina pigrum esse, ignauumque oportet: utrumque enim ad morbum insanabilem efficiendum consentit. Nonnulli autem sunt ægroti, qui præsentium, nec non & futurorum ignoratione ad finem usque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt, neque futuram mortem suspicantur: quocirca neque se Medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius sermonem instituam.

μήδε ὑποδιδρήσκειν δέει τὴν ἰητρείης, μήτε τὸν ἰητρὸν καταμελλάκευειν. ἀμφω γὰρ ἐς τὸ ἀνήκεστον ξυνάδοι. μετεξετέροις γὰρ τῶν καμνόντων, ὑπ' ἀγνωσίης τε τῶν παρεόντων, καὶ τῶν αὖθις ἐσομένων, ἐς τέλος * ξυνδιατείνει ὀδύνη τῇ νούσῳ. πολλοῖσι γὰρ τῶν πλείστοισι, οὔτε ὀλυσσόν, οὔτε ῥῶσιν θανάτου. διὰ ταῦτα ἰητρῷ σφέας αὐτοὺς οὐ ἐπιτρέπουσι. πίστις δὲ τούτων, κεφαλαίη, ἧς ἀμφὶ, πρότερον σφέας ποιήσομαι.

CVRATIO CEphalææ.

Caput II.

CAput quanto ad uitam magis necessarium est, tanto difficiliori ægritudine laborat. Atque morborum capitis inuasio quidem tolerabilis est: nam parum dolent, aures sonant, grauitas adest: at si intendantur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito: nam & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus temporis extrahuntur, majores cruciatus superueniunt: propterea uena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus uinum bibat. Tantum autem sanguinis detrahito, quantum ejus uires tibi conjectanti ostenderint. Verùm non semel totum detrahere magnoperè expedit. Porrò quorum uires copiosam sanguinis detractionem patiuntur, his ipsis continuò morbui discutitur: atque id omnibus longis ægritudinibus conuenit. Tribus autem quatuorue diebus inter

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΕφαλαίης.

Κεφάλ. ϛ.

Κεφαλὴ δὲ ὁκόσον ἐς ζωὴν ἀναγκαῖον, τοσόνδε νούσῳ χαλεπωτάτῃ, καὶ τῶν ἀμφὶ τῶνδε νούσων, ἡ μὲν ἐσβολὴ εὐπαθὴς ὑπὸ σμικρῶν ἄλγεϊ, καὶ ἤχοισι ὦτων, καὶ βάρεϊ. εἰσὶ δὲ αὔξησιν προσλάβοι, καὶ τὰ τέλη ὀλέθρια. μὴ ὦν μηδὲ τὰ σμικρὰ ὑπερορῆν ἄλγεα. σμικροῖσι γὰρ καὶ τοῖσι ἄκεσι μετεξετέροισι. ἰητέον δὲ πρόσω μὲν ἤκη κρόνου. μέζω γὰρ προσεπιγίνεται ἄχθεα. τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι φλέβα. πρόσθεν δὲ δύοιν * ἡμέραιν, οἶνον πιπίσκειν. ξυντεκμαιρόμενον δὲ τὴν δύναμιν, τὸ πλῆθος ἀφαιρέειν. ἄρσιον δὲ μὴ ἐσάπαξ * λῦσαι ἡ δύναμίς τε ἀνέχηται τὴν πλῆθυν τῆς ἀφαιρέσιος, ξυνεχές τε τοῖσι αὐτέοισι μοχλεύηται ἡ νοῦσος. ὧδε μὲν πάσῃσι τῇσι κρονίῃσι νούσοισι ξυμφορόν. μεσηγὺ δὲ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερέων, ἀσφοτέ-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 233 sur 482

©BIUM

ἀδρολέπως διαιτᾶν, ἔπειτα λοῦν ἱερὸν τὸ καθαρτήριον ξυὺ μελικρήτῳ πιπίσκειν. ἀπάγει γὰρ μάλιστα ἅπαντα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ νόσημα τὸ φλῶ. πλῆθος δὲ φαρμάκου, ὁκόσον τέσσαρες, ἢ πέντε ὁλκῆς δραχμαί. κὴν εὖ καθαίρῃ, λύειν δὲ χὴ οἶνον διδόναι, χὴ τὴν δύναμιν αὔξειν. ἔπειτα αὖθις τάμνειν φλέβα λιὴ ἐπὶ τῷ μετώπῳ τὴν ὀφθήν. κυριωτάτη γὰρ ἥδε ἡ ἀφαίρεσις. τὸ δὲ πλῆθος ὅσον *κοτύλης, ἢ σμικρῷ πλεῖον. λύειν τε μὴ πεζαιτέρω. κενεαγγέειν γὰρ ἀχρή. ἔπειτα τὰς κόμας ξυρῷ ἀφαιρέοντα, σικύλῃ τῇ κορυφῇ προσβάλλειν προτέρῃ. τὴν δὲ ἑτέρῃ τὴν μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων ἐρείδειν *ἀναίμακτον, χάζειν τε τὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς *ἀφεδρέως ἐς τὸ πλῆθος ὁλκὴν, χὴ ἐς τὴν ἕβδομον ἐλθομὴν. κεφαλαίῃ γὰρ τὰ μέγιστα ὀστέων ὀνίνησι ἰήματα. ἢν δὲ ἐς ὠτειλὴν ἵκῃ τὰ τρώματα, τὰς ἀρτηρίας ἑκτάμνειν. *διπλαῖ δέ, αἱ μὲν κατόπιν εἰσὶν ὧτων σμικρὸν *προσωτέρω, διπλαῖ δὲ ταῖς διασφύξεσι. αἱ δὲ ἕτεραι ὠτὸς ἐστὶν μᾶλλον, αὐτῶν πλησίον. παράγεται γὰρ τῷ ἀντιτρόχῳ. ἀτὰρ χὴ αἵδε διπλαῖ διασφύξεσι. τάμνειν δὲ πρὸς τῇσι ὀστέοισι τὰς μείζονας. αἵδε γὰρ ὀνίνησι μάλιστα. ἐπικέαται δὲ καὶ ἕτεραι ἑκάστῃσι κάρτα *λεπταὶ, ἃς δὴ ὄφελος ἑκτάμνειν. ὁ δὲ τρόπος ἐν τῇσι χειρουργίῃσι λέλεκται. μετὰ δὲ τὸ ἄκος, κεφαλαίῃσι, χὴ ἐπληψίῃ, χὴ σκολιώμασι, χὴ ξυμβλήδην* ἀπάσῃσι τῇσι τῆς κεφαλῆς νούσοισι. ἐπὶ πᾶσι δὲ φλέγμα ἄγειν χρὴ προκενώσαντα τὴν γαστέρα,

jectis liberalius alendi, sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod uocant, cum mulsa propinandum, ea enim à capite morbi alimentum maximè abducit. Modus uerò medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto. Quòd si bene purgauerit; tunc lauandus est, & uinum exhibendum, & uires augendæ. Postea iterum uena frontis recta scindenda est. Hæc enim est oportunissima sanguinis detractio. Modus autem esto hemina, aut paulò plus: neque ultrà sanguinem mittito, quoniam uasa inanire non expedit. Deinde capillis nouacula detractis cucurbitulam priorem uertici affigito, alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoueto: & eam, quæ in uertice fixa est, liberius scarificato: quò sanguis uberius attrahatur, & partes profundiores inciduntur. Remedia nanque ad ossa usque penetrantia cephalæam juuant. Quòd si uulnera cicatricem ducant, arteriæ secentur: duplices autem sunt, aliquæ post aures paulò ulterius, proprijsque motionibus produntur: aliæ uerò aurium arteriæ prorsum uersus sitæ sunt auribus proximæ: nam instrumento, quod Antitrochon Græci nominant, adducuntur. Verùm hæ quoque proprijs pulsationibus innotescunt. Nempè majores ossibus uicinæ secentur: hæ nanque utilitatem afferunt. Adjacent & aliæ singulis auribus oppidò tenues, quas incidere prorsus inutile est. Modū uerò incidendi in libris de manuū operationibus exposui. Cæterùm post medelā incephalea, morbo comitiali, & uertigine, utq; semel dicā in omnibus capitis uitijs (prius uētre,

aut

©BIUM

ant purgatorio, quod deuoretur, aut clyſtere, euacuato) pituita euocanda eſt modo è naribus per ſternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem ſternutamenta citantium ſunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri teſticulus. Hæc quidem ſunt uulgata & communia. Ad læuorem autem terito, & cribrato, & calamo aut craſſiore pennæ anſerinæ caule inſpirato. His efficaciùs in attrahendo uiolentiusque euphorbium eſt cum aliquo ipſorum mixtum. Quin etiam cum oleis miſcetur gleucino ſcilicet, aut ſicyonio, id eſt, ex cucumere ſyluatico, aut cum unguento ex ſyrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fuſile ſit. Infunditur per naſi fiſtulam: hæ uerò geminæ ſunt, atque, ab uno canali cognatæ & cohærentes adeo, ut ſemel utriſque infundendum ſit. Neque enim tolerabilis eſt alterutrius naris ſigillatim dilatatio. Nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor inuadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hæc ſunt: ſinapis, granum cnidium, piper, ſua taminia: id præſtant uel mixta, uel ſingula. Cæterum quoniam & ipſa mandere, & expuere aſſiduum eſt: iccircò & cum aqua, aut mulſa, aut poſca permixta danda ſunt: atque os eluendum. Ad tonſillas enim impulſo humore extentoque collo expirationis flatu abluatur. Poſteaquàm pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lauandum caput, atque perfundendum: ut perſpirabile atque difflabile reddatur: ingentes enim obſtructiones fiunt. Cœna frugalis & ſimplex eſto: in qua & uinum ad ſtomachi reſtitutionem ſumatur, ſiquidem & ipſe magno dolore uexatur. Interea uerò ubi uires ægri ſtabilieris, lotione per clyſterem uſitata opus eſt: in qua nitri multum inſpergatur,

ἢ καθαπτῷ ὑφηλάτῳ, ἢ κλυσμῷ. ἄλλοτε μὲν ἐκ ῥινῶν πταρμικοῖσι, ἄλλοτε δὲ διὰ στόματος τοῖσι ἄγουσι φλέγμα. εἰσὶ δὲ, πταρμικῶν μὲν, πέπερι, σρέβι & ῥίζα, καὶ ὁρος τε ὄρχις. τάδε μὲν ξυνῇ. ἐς λεπτὰ δὲ κόψαντα, καὶ σήσαντα, καλαμῳ ἐμφυσῆν, ἢ κανλῷ πτερῶ χηνὸς παχέι. ἀγωγότερον δὲ τῷδε καὶ βιαιότερον εὐφόρβιον ξυὺ τινὶ τῷδε μιχθέν. ἀτὰρ καὶ ἐλαίοισι δὲ μίσγεται γλαυκίνῳ, σικυωνίῳ, ἢ τῷ ἀπὸ σύρακος μύρῳ. ὑγρὸν δὲ γίγνεται κάρτα, ὡς ἐγχυθέν. ἐγχεῖται δὲ διὰ ῥινὸς γ' αὐλῷ. σπίδυμοι δ' οἵδε, ξυμφυέες ἀπὸ μιῆς εὐρυῆς, ὡς ἐσάπαξ ἀμφοτέροισι ἐγχέειν. ἀ γὰρ ἀναχεῦνὴ διάσασις ἑκατέρης μυκτῆρος ἰδίη καὶ ἰδίη. πίμπρα γὰρ ἡ κεφαλὴ αὐτίκα, καὶ ὀξυμὺ ἄλγος αἰρέει. τὰ δὲ διὰ στόματος ἄγοντα φλέγμα, σίνηπι, κόκκος ὁ κνίδης, πέπερι, σαφὶς ἀγρίη. τάδε ξυὺ ἀλλήλοισι καὶ ἰδίη. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ μασσήσασθαι μὲν αὐτὰ, καὶ τὸ πλύειν ξυνεχέος ἐστὶ, καὶ ὕδατι ἢ μελικρήτῳ, ἢ ὀξυκρήτῳ μίξαντα διδόναι, κλύζειν τε τὸ στόμα, καὶ ἐς τὰ παρίσθμια παρώσαντα ἀναλάσι δ' αὐχένος, τῷ τ' ἐκπνοῆς πνεύματι κλύζειν. ἐπὴν δὲ ἐς ὅσον θέλῃς τὸ φλέγμα ἀγάγῃς, λύειν καὶ καλαμονεῖν τὴν κεφαλὴν κάρτα πολλῷ θερμῷ ὕδατι ἐς διαπνοήν. ἰσχυραὶ γὰρ γίγνονται σφηνώσιες δεῖπνοι ἐντελὲς. ἔσω δὲ καὶ οἶνον ἐς ἀνάκλησιν ἔσομάχου. μάλα γάρ τι καὶ ὦδε πονέειν. ἐπὴν δὲ μεσηγὺ τιὼ δύναμιν ἑδράσῃς, κλυσμῷ χρέω τῷ ξυνήθεϊ, λίτρου πολλὸν ἐμπάσσων,

ἢ ῥητί-

©BIUM

ἢ ῥητίνης τ̓ ἀπὸ τ̓ * τερμίνθου τὸ πλέν-
*τερμινθίνης. δρεος ἐντήκων ὁλκῆς δραχμὰς δύο.
ἐς ὃ τὴν ἅπασαν ἡμέρην αἷμα τ̓ ῥι-
νὸς ἔνδον ἀφαιρέειν, ὡς εἴσω παρω-
θεῖται τὸ ὄργανον, κατειάδιον εὔμη-
κες, ἢ τὸ καλεόμενον σορύνη, ἢ εἴπις
ἑλλάπως ἐς τάδε ἔχει, χηνὸς χὴ
πτερὸν ἢ καυλὸν ἢ παχέος ἀπογλύ-
† δηλ. ὀκ. ψαντα τάμνειν τὰ νεῦρα ἐς * ὀδόντα,
ὅκως πρισῆρα. ἢ τόδε ἐς ῥῖνα καπέ-
ναι, μέσφι τῶν ἰθμοειδῶν. ἔπειτα
* ξυγχαράσσοι ἀμφοτέρῃσι χερσὶ κινέειν, ὡς * ξυγ-
χαράσσοιτο τὸ τῶν ὀδόντων ὀχῶ-
ρω. ῥηϊδίη δ̓ ἢ πολλὴ τὸ αἵματος ἡ
φορή. φλέβες γὰρ ἰσχναὶ τῇδε κεφάλῃ-
σι, ἢ τὰ σώματα μαλακὰ ἢ εὔτμη-
τα. ἔασι δ̓ ἢ τοῖσι δημότῃσι (πολλοὶ τ̓
ἐγχαράξιος οἱ τρόποι, ἢ βοτάνῃσι)
τρηχείῃσι ἢ φύλλοισι δάφνης ξη-
ροῖσι, ἐνθέντες τάδε, ἢ ποὶ δαιδύλοι-
κενώσαι δεῖ. σι κινέειν εὐτόνως. * κενώσαι δὲ
ὑκόσον χρή. * ὁκόσον χρή. ἔστω δ̓ πλῆθος ἐς κοτύλης
τὸ ἥμισυ. μάσσειν δ̓ ὀπόγγοισι ἐς ὀξυ-
κρήτῳ, ἢ ξηρόν τι ἰσχάμιον ἐμφυσῆν,
κηκίδα, ἢ χιστὴν συπλείω, ἢ * βα-
καλαύσιον. λαυσίου. λεῖ δ̓ ἐπὶ τετέοισι ἡ κεφα-
λαλγίη μίμνῃ, ἤντε λάπαυῃ, ἀλ-
λὰ χρὴ ἐς τέλος ἥκειν τῆς ἰητρείης. φι-
λυπόσροφον γὰρ κακὸν, καὶ ἐν ἑδρῃ
ἴζον τὰ πολλὰ φωλεύει. χρὴ ὧν ἀ-
φαιρέοντα ἰσχνὰς κόμας ξυρῷ, ἢ γὰρ τό-
δε κεφαλῆ ὀνήσιόν. καίειν πυρίῃσι
καυτήρων, ἐπὶ πολῆς μὲν, ἐς μύας.
ἢν δ̓ μέσφι ὀστέου ἐθέλῃς, ἀπάνθυθεν
ἢ τῶν μυῶν. μύες γὰρ καυθέντες, ἔα-
σι σπασμῶν σκληρίσιες. κῆν μὲν
ἐπὶ πολῆς καύσῃς, οἶνον εὐώδη λευ-
κὸν ξὺν ῥοδίνῳ καταιονεῖν ἄλλις.

aut resinæ à terebintho arbore pon-
do drachmæ duæ eliquentur. Postri-
die sanguis è nasi interioribus de-
trahatur: intrò enim prælongum
instrumentum immittitur, quod Ca-
tejadion uocant, aut illud, cui Sto-
ryne nomen est. Aut si quis horum
copiam non habuerit, pennæ anse-
rinæ caulem crassiorem sumere de-
bet, ejusque neruosam partem denti-
culatim instar serræ incidere, atque
sic in narem usque ad ossa, quæ ob
cribri seu colatorij similitudinem
Ethmoeide uocantur, immittere: de-
inde utraque manu agitare, quò locus
à dentibus insculpatur, ac uulnere-
tur. Facilis est autem ac copiosus
sanguinis cursus: nam graciles ue-
næ hic desinunt, corporaque hac in
parte mollia sunt, & sectioni habilia.
Verùm & multos nares uulnerandi
modos uulgus nouit, herbas scilicet
asperas, & arida lauri folia naribus
imponentes, aut digitis eas fortiter
agitantes. Cùm uerò quantum satis
sit, cuacuaueris, quod erit heminæ
dimidium, coërcendus sanguis est
spongijs & posca. Aut aliquod ari-
dum, quod sistendi sanguinis uim ha-
beat, naribus inspirandum, galla,
aut scissile alumen, aut balaustium.
Verum enimuerò post hæc remedia
siue dolor capitis perseueret, siue de-
sinat; oportet ad finem hujus medi-
cationis peruenire. Quoniam id
malum sæpe reuerti solet, & in suo
uigore consistens plerunque delites-
cit. Itaque nouacula derasis capil-
lis (quandoquidem & hoc capiti pro-
dest) ferramentis candentibus uren-
dum est, si in superficie, ad musculos
usque peruenias: sin osseorenus pe-
netrare uelis, à musculis caueto. Nam
musculi exusti neruorum distentio-
nes cient. Quòd si in suma cute
usseris, uinum odoratum album
cum rosaceo infundere satis est.

Pittari-

Pittacium ucrò malefactum, per triduum ſupra cruſtas extendito. Quòd ſi cruſtæ altius deſcendant; porri comam cum ſalè tritam, linteoloque illitam ſuperdato. Tertio die cruſtis ſummam cutim tantum occupantibus ceratum ex roſa: profundioribus autem lentem ex melle imponito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducendæ ſint, alio loco deſcripſimus. Nonnulli ſuper frontem ea in parte, ubi ſutura eſt, quæ Corona dicitur; cutem oſſetenus inciderunt: illudque aut exterentes, aut excidentes uſque ad meditullium (quam Græci Diploen nominant) ad carnis repletionem perduxerunt. Alij & oſſa ad membranam uſque perforarunt. Verùm id genus remedia temeraria ſunt: nihilominus tamen adhibentur, ſi omnibus alijs tentatis adhuc cephalæa perſeuerat, & æger eſt animoſus, uel corporis robur excellit. Nempe ſi paulatim ad ſanitatem acceſſio fiat; exercitationes recto corpore pectori humerisque adhibeantur, manuum fiat geſticulatio, alteres jaciantur, ſaltu corpus moueatur, atque in his peritè corpus torqueatur. Primò & poſtremò crura fricentur, medio tempore caput. Picatio aſſiduè picem inſpergendo adminiſtretur. Item caput rubrificandum nonnunquam ſinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta ſimul illinendo, quale eſt illud, quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur. Proficit autem & ad dolorem in tempore ſedandum, & ad radicem mali extirpandam thapſiæ ſuccus, & medicamina cum ipſa jungenda, quotcunque cutim tumefaciunt, & uaris ſimilia tubercula excitãt. Victus ratio in ſingulis do orũ generibus tenuis eſto: exiguus potus, & aquæ potio ante ullã

ὀθόνιον ἔχειν τέγξαντα ἐπὶ τετταρυμέραν ἐπὶ τῶν ἐσχάρων, μέσφι ἡμέρης τρίτης. λύειν δὲ καθεῖναι ἕως αἱ ἐσχάραι, πρόσθεν χρὴ κόμιον ξὺν ἁλὶ τρίψαντα, ἢ δὲς ὀθόνιον ἐγχρίσαντα πιθέναι. τῇ δὲ τρίτῃ κηρωλὴν ἐν ῥοδίνῳ ἐπὶ τοῖσι ἐπιπολαίοισι, ἢ φακὸν ξὺν μέλιτι, ἐπὶ τῶν βαθίοισι ἐσχάρῃσι πιθέναι. ὁκόσα δὲ ἐπὶ ὠτειλῇ φάρμακα, ἄλλῃ πῃ γεγράφαται. ἔταμόν τινες ὑπὲρ μέτωπον κατὰ τὴν στεφάνην τὸ δέρμα ἄχρις ὀστέου, καὶ τόδε ἐπιξέσαντες, ἢ ἐπικόψαντες μέσφι διπλόης, ἐς σάρκωσιν ἤγαγον. οἱ δὲ καὶ ἐς τέρετρωσαι τῷ ὀστέῳ μέσφι μήνιγγος. εὐτελμα δὲ τὰ ἄκεα. ἀλλὰ χρὴ δή, κὴν ἐπὶ πᾶσι μὴ ἡ κεφαλαία ἐπιμίμνῃ. ὁ δὲ νοσέων εὔθυμος, ἢ ὁ τόνος τοῦ σώματος ἀγαθός. λύειν δὲ καὶ προσαγωγῆς ἔωσι, γυμνάσια ὀρθὰ ἐς στέρνα, καὶ ὦμους, χειρονομίη, * ἀλτήρων βολή, ἔξαλσις, καὶ ξυνθυπαίδρους ἐντάσιες ἀνείλησις. τρίψις τὰ πρῶτα καὶ τὰ ὕστατα σκελῶν, κεφαλῆς δὲ ἐς μέσον. πιλοκοπίη τῷ * ἐμπάσσειν ξυνεχὴς. * φοινίσσειν δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν, ἄλλοτε μὲν σίνηπι ξὺν ἄρτῳ διπλόῳ * ἐγχρίοντα, ὡς μὴ ἀφόρητον εἴη τὸ πῦρ. ἄλλοτε δὲ φάρμακα ξυναλείφοντα, ὡς τὸ ξύνθετον τὸ διὰ τοῦ λιμνήσιδος καὶ εὐφορβίου, καὶ πυρέθρου. ἔχει δὲ καὶ ἄνοσον ὠφέλειαν τὸν ἐν καιρῷ πόνον, καὶ ἐς μόχλυσιν τῆς ῥίζης τοῦ κακοῦ. θαψίης ὁ ὀπὸς, καὶ τὰ ξὺν τῇδε * φάρμακα, ὁκόσα ἐσοιδαίνει τὸ δέρμα, καὶ ἰὸν θοίσι ἕλκεα ἐκφύει ἕλασήματα. διαίτη δὲ, ἡ μὲν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἀλγέων, * λεπτὴ, ὀλιγοποτίη, καὶ ὑδροποτίη

χαυτέρῳ βολῇ.

ἴσως ἐμπλάττειν.

φοινίσσειν.

† ἐγχρίοντα.

† φαρμάκων.

* λεπτὴ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 237 sur 482

©BIUM

Πάσσεται μάλιστα ἀκεός πνος. ξύμπαν δὲ δριμέων μὲν ἄφεξις, κρομμύων, καὶ σκορόδων, καὶ ὁπὸς τῦ σιλφίου, σινήπεος δὲ μὴ πάγχυ, ἡ γὰρ δριμὺ αὐτέου, ἀλλὰ τῆ τε στομάχου ἀρετῆ, καὶ ἐς κεφαλὴν οὐκ ἄχαρι, φλέγμα χύον καὶ διαπνέον, ἢ διαλαῦνον κάτω. ὀσπρίων κάκιστον κύαμος, ἡ ἐς τὰ ἕδε εἴδεα, πισοὶ, καὶ ὠχροὶ, καὶ δολιχοί. δεύτερον, φακοὶ, οἵγε ἔχουσι μὲν πνας ἀρετὰς πέψιός τε καὶ ἐκκρίσιος, κεφαλῆς δὲ πλήσμιον ἡ πόνου ποιητικόν. πλεῖ ἐψηθέντες ξὺν πέπερι, οὐκ ἀποξενωτέοι. χόνδροι δὲ οἵτε πλυτοὶ χαιρέντες, ξὺν οἴνῳ καὶ μέλιτι ὅσον ἡδύναι, καὶ τὸ ἐκ τετέων ῥόφημα, καὶ οἱ ξὺν ἁπλοῖσι ζωμοῖσι. καλοὶ γὰρ καὶ οἱ ἐν τῇ καρυκείᾳ καρποὶ, κάρυ, κορίανν, ἄνισον, σελίνου δὲ τετέων κρέασιν, ἡ ἡδύοσμος ἡ βοτάνη, καὶ γλήχων πρὸς τοῖσι ἐυώδεσι, ἰσχυσί πη ὄρων ἀγωγὸν, καὶ φυσῶν ἔξοδον. κρεῶν δὲ, πονηρὰ μὲν τὰ παλαιὰ πάντα. νεοσφαγὴς δὲ, ἀλέκτορος, πιόνων ἡ φάσσα, ἡ πελειὰ, καὶ τὰ ἄλλα ὁκόσα μὴ μάλιστα πίονα, συῶν τὰ ἄκρεα, λαγωὸς ὁ ὀπὸς. βοὸς δὲ καὶ οἰὸς παχύνοντε, καὶ κεφαλῆς πλήσμιον. ἔριφος δὲ, ἀπάντη κακὸς, γάλα καὶ τυρὸς κεφαλαλγέες. ἰχθύων, οἱ πετραῖοι, ἡ δὲ ὁκόσοι καὶ χώρην, ἄριστοι. λαχάνων δὲ ἐφθῶν μὲν, ὁκόσα ἕρων καὶ κοιλίας ὑπαγωγὰ, μαλάχη, βλίτον, τεῦτλον, ἀσπάραγοι. δριμὺ δὲ καὶ κράμβη. ὠμὰ δὲ, θριδακίνη πάντων ἄριστον. ῥίζαι δὲ πονηραὶ, καὶ ἐφθαὶ, ῥαφανίδες, γογγυλίδες, σαφυλῖνοι.

medelam potissimum adhibeatur. Ex toto verò ab acribus temperet, cepis, allijs, & succo lazerpitij. A sinapi autem non penitus: siquidem ejus acrimonia, præterquàm quod stomachi uim roborat; capiti quoque haud ingrata est; pituitam fundens ac difflans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum pessima faba est, & ejus species pisa, & quæ à Græcis ochri, & dolichi nuncupantur: illi cicerculæ folio similes, hi faseoli aut lobi à nonnullis uocitati. Secundo loco ponitur lens; quæ nonnullis concoctionis excretionisque uirtutibus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat. Nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Far lotum haud ingratum est cum uino & melle, quantum ad condimentum satis sit: & ex ipso conflata sorbitio, & ejus semina in simplici jusculo decocta. Vtique bona sunt & in condimento, quod Græci caryceiam uocant, semina cari, coriandri, anisi: apij verò semen ijs anteferendum. Mentha herba, & pulegium præterquàm quòd benè olent; quandam uim habent, & urinam mouendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes uetustæ omnes damnantur, nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aues torquatus palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues sunt, suum extremitates, lepus assatus. Bubula ouillaque caro crassum succum creat, & caput replet. Hædus non penitus malus. Lac & caseus caput dolore uexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem ea assumantur, quæ lotium & uentrem citant, malua, blitum, beta, asparagi, acris verò & brassica est. At inter cruda lactuca omnium est optima. Radices autem etiam elixæ praua sunt. Radiculæ, rapæ, pastinacæ urinam

urinam mouent, sed caput explent, sisarum flatus edit, & uentriculum tumefacit. Vinum album tenue dulce admittatur; tantum adstrictionis habens, quòd aluum non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, quin *præter* & palmularum omne genus. Ficus autē & uua demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam Græci uocant; bonitate præstat. Sed quibuscunque uel etiam iuuantibus satiari malum est, pejor est cruditas: labores minus, quàm cruditas nocent: nihilominus & ipsi sunt detrimentosi. Deambulationes matutinæ aluo prius exonerata citra spiritus difficultatem bene feruntur, optimæ sunt etiam & à cœna gestatio longa per loca non uentosa conueniet. Atque ubi sol caput non feriat: ei nanque sirius officit. Vsus ueneris capiti ac neruis labem accersit. Peregrè proficiscatur ægrotus in regiones calidiores ex frigidioribus, & in siccliores ab humidioribus. Confert & nauigatio, & in mari uitæ traductio, & si quis sit maris accola; in salsa aqua frigida lauari, & in mari natare, & in arena uolutari, uictumque ex mari quærere proderit. Doloris uerò capitis, quem Eterocraniam Græci nominant, eadem medicamina sunto: nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem singulis ejus partibus adhibere, bonum est. Quibuscunque uerò per hæc morbus depulsus non fuerit, ijs reliquum est, ut ueratro utantur, ut pote ultimo atque ualentissimo omnium remedio.

CVRATIO VERTIginosorum,

Caput III.

ἐρηπικὰ μὲν, πλήσμια δὲ. σίσαρον φυσώδες μὲν καὶ στομάχῳ ἐπαρτικόν. οἶνος λευκὸς, λεπτὸς, γλυκὺς μὲν ἐγγεγράφθω, σύμμετρον ἔχων, ὡς μὴ ἰσχειν τὴν γαστέρα. πᾶγμα πᾶν, κεφαλαλγὲς, πλὴν φοίνικες πάσης ἰδέης. σύκων ἡ ὀπώρη καὶ σαφύλη πρόσφατος, καὶ, πᾶν ὅτι τῶρης ἄνισον. πλησμονὴ πάντων καὶ τῶν *ὠφελούντων κακόν. κάκιον δ' ἀπεψίη. κόποι ἀπεψίης μὲν ἀσινέστεροι. ἐπιλαβέες δὲ καὶ οἵδε. βάσις ἐωθεν ἐπὶ τὴν κοιλίης ἐπιχείρησιν. *εὔπνοοι δὲ, εὔφοροι. ἄνισοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῷ δείπνῳ. αἰώρη μακρὴ, νήνεμος, ἀνήλιος τῇ κεφαλῇ. κακὸς γὰρ αὐτέῃ ὁ σείων. ὁμιλίη γυναικὸς κεφαλῇ, νεύρῳσις, κακὸν ἐπάσασον. ἀποδημίη ἐς θερμότερον ἀπὸ ψυχρῶν, καὶ ἀπὸ ὑγρῶν ἐς ξηρότερον. ξύμφορος δὲ πλοῦς, καὶ ἐν θαλάσσῃ *ἄναγωγὴ βίος. καὶν ἁλιεὺς πάσῃ, ἀγαθὸν λέσθαί τε τῇ ἅλμῃ ψυχρῇ, καὶ νήχεσθαι τῇ θαλάσσῃ, καὶ τῇσι ψάμμοισι ἐγκαλινδέεσθαι, καὶ βιοτεύειν ἐς θάλασσαν. ἑτεροκρανίης ταὐτὰ ἄκεα. ὁκοῖον γὰρ τῇ κεφαλῇ ὅλῃ ἄκεα πρόσφορα, τοῖσδε χρὴ ἅπαν τὸ κεφαλῆς μέρος χρέεσθαι καλόν. ὁκόσοισι δὲ ἐκ τῆσδε ἄφυκτος νοῦσος, ἐλλεβόρῳ χρέεσθαι, τῇ ἐχάτῃ καὶ δυνατωτάτῃ πάντων ἀγωγῇ.

ἀφελόντων.

εὔπνοοι.

ἄναγωγὴ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΚΟτωματικῶν,

Κεφάλ. γ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 239 sur 482

Καὶ ἐπὶ διαδέξιος μὲν κεφαλαίης γίγνεται σκοτοδίνη. αἵτας ἢ αὐτὴ πρώτη ἐπ' αὐτίησι φύεται, αἱμορροίδων ῥόος ἐπιοχέσι, κὴν ἀπὸ ῥινὸς αἷμα μὴ ῥέῃ πρόσθεν ῥέον, ἢ μὴ διαπνέῃ τὸ σκληρὸς, ἢ ἱδρῶτι, ἢ πόνῳ πρόσθεν πονεύμενον. τὴν μὲν (οὖν) ἐπὶ τῇ κεφαλαίῃ ξυνεχῇ, τάδε χρὴ ποιέειν ἐς ἴησιν, ὁκόσα ἐπὶ τῇσι κεφαλαίῃσι λέλεκται. πᾶσι δὲ ἢ διαφορέουσιν ἐπιοχὴ ἐς τέλος τῷ ἀκέων, ὕστερον φράσω. ἢν δ' ἀπὸ τοῦ ἐπιοχέσι ὑγρῶν ἢ νέσος ἀποβῇ. τὴν ξυνήθη ἔκκρισιν κινέειν. ὑγιεινὸν γὰρ τῇ φύσι ἡ παλινδρομίη. τὴν μὲν ἢν μὲν * μάλλη, τὸ πάθος αὔξει, ἐπὶ μὲν τῇσι ἄλλῃσι ἐπιοχέσεσι ἢν διὰ ῥινὸς, ἢ ἱδρώτων, ἐλέσθαι τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι. ἢν δ' ἐπὶ ἵππα πλημμύρουσι ἢ ἀπλοίῃ, ἢ πίνει τῶν ἐν τοῖσι μέσοισι ἀπλαγχνίων, ἀρξῃ γονὴ συχνὴ. χρὴ δὲ ὁκόσον αἷμα ἐκ φλεβὸς πολλὸν ἐκρεῖ, τοσοῦνδε ἐκ τοῦδε ἀφαιρέειν αἵματος. τόδε γὰρ τῆς ἀφάσιος ἡ τροφὴ, ὥσπερ δὴ καὶ γαστρὸς ἐπὶ τῷδε, τὰ τε κεφαλῆς ἄκεα ξυνάπτειν, φλέβα τὴν ἐπὶ τῷ μετώπῳ ὀρθὴν τάμνοντα, ἢ τὰς ἑκατέρωθεν ῥινὸς πρὸς τοῖσι καυθοῖσι, σκύλιον τῇ κορυφῇ προσβάλλειν, ἐκκόπτειν τὰς ἀρτηρίας, ξυρέειν τὴν κεφαλὴν, φοινίσσειν, φλέγμα ἄγειν διὰ ῥινῶν παρμυκτῆρσι, ἢ διὰ στόματος ὅκως ἕλεξα. ἅπαντα πρόσθεν ἐν κόσμῳ τῷ ἐπὶ τῇ κεφαλαίῃ εἰρημένῳ, πλὴν ὁκόσον κυκλαμίνου χυλὸς, ἢ ἀναγαλλίδος ἐγχυτὸς εἰς τὴν ῥῖνα ἔχει τὴν πρόσθεσιν. ἐπὴν δὲ τῷ ἀμφὶ τὴν κεφαλὴν ἀκέων ἥκῃ ἐς τέλος,

ET succedit cephalææ uertigo, & ipsa per se proprijs de causis oritur, si profluuium ab hæmorrhoidibus coërcetur, si è naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueuerat, si corpus non diffletur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est. Quibus autem uiolentius cum ultimis remedijs occurrendum sit, posterius explicabo; Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit, usitata excretio mouenda est. Naturæ nanque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum uerò increscit, in alijs quidem suppressionibus aut sanguinis è naribus manare assueti, aut sudorum sanguis mittendus est è uena cubiti: sin ab iecore multis humoribus affluente, aut à liene, aut ab aliquo ex uisceribus in medio corpore positis uertigo prodeat; cucurbitulæ subueniunt. Sed quantum ex uena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum. Sanguis enim est causæ alimentum, quemadmodum & uentriculus. Deinceps capitis remedia subijangenda, uena frontis recta, aut nasi uenæ utrinque in angulis secandæ: cucurbitula uertici affigenda, arteriæ incidendæ, caput radendum, rubrumque faciendum: pituita è naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum docui, euacuanda: omnia denique modo in cephalæa narrata administranda, duntaxat adijcitur cyclamini succus, aut anagallidis in nares fundendus. Posteaquam uerò medicaminum capitis ad finem perueneris, deinde

quot-

©BIUM

©BIUM

quotquot efficaciora ad uertiginoſos inueniuntur, ea ſunt adhibenda. Vomitibus à cæna, nec non uomitibus ab eſu radicularum uti poſtea decet: quin etiam ad ueratri aſſumtionem hæc præparatio fuerit. Nam præexercendus eſt ſtomachus, cùm uehementioribus uomitorijs uti uolumus. Pituita quoque in præſentia magis attenuatur, & ad ueratrum bene funditur. Veratri exhibendi modi plures ſunt, ut ualidioribus quidem ſuccurrat, ad magnitudinem amæ, id eſt, placentulæ, aut paulò craſſius eſt incidendum: & cum farre loto, aut lente aſſumitur pondo drachmæ duæ. Imbecillioribus autem & graciliori-bus decoctum cum melle propinatur. Duarum aut trium myſtillarum modus eſto. Quis uerò ſit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter ſingula autem remedia æger cibis reficiendus eſt: quò ea, quæ interim incidunt, ſuſtinere ualeat. In acceſſionibus quoque ſic opitulandum eſt, deliganda ſunt crura ſupra talos & genua & manus brachialia, brachiaque infra humeros propè cubita. Ad caput irrigandum facit roſaceum cum aceto. Oleo uerò incoquito ſerpyllum, aut ſpondylium, aut hederam, aut id genus alia fricentur extrema, & facies. Olfaciat acetum, pulegium, mentham, aliaque ejuſmodi ex aceto. Inter dentes aliquid apertionis cauſa imponatur. Nonnunquam enim maxillæ colliduntur & cohæreſcunt. In tonſillis fiat titillatio: uomitus citetur. Nam interdum rejecta pituita æger à tenebris excitatur. Hactenus ad acceſſionis leuamen & tenebrarum

ὁκόσα διαφόρεα ἐς τὰς σκοτώδεας, τάδε χρὴ ποιήσειν, ἐμέτοισι τοῖσι ἀπὸ δείπνου, ἢ δὲ τοῖσι ἀπὸ ῥαφανίδων χρέεσθαι, τὸ δὲ τάδε δέον ἔσι, ἀτὰρ ἢ δὲ ἐς ἑλλεβόρου ἄσκησιν. μελέτησι γὰρ χρὴ τὴν στομάχου ἐμέειν, ἐπὶ τοῖσι δεινοτέροισι ἐμετηρίοισι. ἀτὰρ καὶ τὸ φλέγμα λεπτότερον νεῶ γίγνεται, καὶ ἐς τὸ ἑλλέβορον εὔχυτον. ἑλλεβόρου δὲ δόσιες πλεῦνες. τοῖσι μὲν ἰσχυροτέροισι ἀρῆξαι ἐς μέγεθος ἄμης. ἢ ὀλίγον ἀδρότερον τετμημένης, ξὺν χόνδρου τῇ πλυτῷ, ἢ φακῷ ἢ δόσις. σταθμὸς δὲ ὁλκῆς δραχμαὶ δύο. ἐπὶ δὲ τῶν ἀσθενεστέρων καὶ ἰσχνοτέρων, τὸ ἔψημα ξὺν μέλιτι, μέτρον μυσίλαι δύο ἢ τρεῖς. τῆσδε ποιήσιος ὁ τρόπος ἄλλῃπη λελέξεται. μέσῃσι δὲ ἑκάστου ἄκεος * ὧν ἀναπνεύσειν τὸν νοσέοντα ἐς τὸ τῶν μέσων ὧν μονήν. ἀρήγειν δὲ καὶ ἐπὶ τοῖσι παροξυσμοῖσι ὧδε. διαδέειν μὲν τὰ σκέλεα. ὧν ἐς σφυρὰ (καὶ) γούνατα, καὶ χειρὸς καρπός τε καὶ βραχίονας ἔνερθε τῶν ὤμων ἀμφὶς τοῖσι ἀγκῶσι. τέγξιες κεφαλῆς, ῥόδινον μύρον ξὺν ὄξει. ἐνεψῆσαι δ' ἐπὶ τῷ ἐλαίῳ, ἐρπύλλιον ἢ σπονδύλιον, ἢ κισσὸς. ἢ τοιόνδε, ἀνάπνευσις ἄκρεων, καὶ πρόσωπος. ὄσφρησις ὀξέος, γλήχωνος, ἡδυόσμου, καὶ τάδε ξὺν ὄξει. ἐνεψῆσαι δ' ἐπὶ τῷ ἐλαίῳ διάσασις τοῦ γένυος. ἔνθ' ὅπη γὰρ ἐρείδουσιν ἀλλήλοισι γνάθοι. γαργαρισμὸς παρισθμίων, ἐμέτου πρόκλησις, ἐπὶ δὲ ἐκχύσεται ποτὲ φλέγματος ἀνέγροντος καὶ ζόφου. τάδε μὲν ὧν ἐς τὴν παροξυσμοῦ παρηγορίην καὶ σκέδασιν

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 241 sur 482

©BIUM

ζοφώδες. διαίτης δὲ χρὴ ἀπάσης τὸν τῇ θεραπείῃ καὶ τὸ ἐς αὖθις τάδε γινώσκω. ὕπνος πολὺς, κακὸν δὲ καὶ ἀϋπνίη. πολὺς μὲν γὰρ νάρκας τὰς αἰσθήσιας τῆς κεφαλῆς. ἀτμῶν πλημμύρας ὄκνος ἀπάσης πρήξιος. τάδε μὲν βαρέος καὶ ἦχον καὶ μαρμαρυγὰς (ἐστὶν) αἴτια, τῆς νόσου τὰ ξύμβολα. ἀγρυπνίη δὲ ἄπεπτον, ἄπεφον, καματηρὸν, τὸ σκήνεϊ ἄθυμον, εὐδιάγωγος ἡ γνώμη. διὰ τάδε ῥηϊδίως μαίνονται, καὶ μελαγχολέουσιν οἱ δε. ξύμφορος δὲ ὁ μέτριος ἐς τὴν τροφῆς οἰκονομίην, καὶ ἐς ἀνάπαυλαν τῶν δι' ἡμέρας καμάτων πρόνοια, καὶ ἐπιμονή. προσθρίψις τῆς κοιλίης ἐς ὑπόκρισιν. διαπνοῆς γὰρ ἡ μέζων αἰτίη κοιλίη. ἀνάτριψις αὖθις σπελλῶν δι' ἡμιτυμβίων τραχέων μέσφι φοινίξιος, ἔπειτα νώτου καὶ πλευρέων, ὕστατα κεφαλῆς. ἀπὸ τετέων δεῖ πάντι, τρομώδεες μὲν ἀρχῆθεν καὶ ἐς ὑπόπαυσιν πίπτοντες οἱ μέσοι, ἠρεμίη, καθάρσιος ἕνεκεν πνεύματος πρὸς τοῖσι δεινοῖσιν ἔσω. ἀναφωνέειν χρὴ, τοῖσι βαρέσι φθόγγοισι μᾶλλον χρεόμενον ἠχέειν. ὀξέες γὰρ, κεφαλῆς διασάσιες, κροτάφων παλμοὶ, ἐγκεφάλου διασφύξιες, ὀφθαλμῶν πρήσιες, ἦχοι ἀκοῆς. μετρίη ὀξυφωνίη, κεφαλῆς ὄνησις. ἔπειτα δὲ, καιρὸς ἀώρης, ἐς διαπνοὴν τοῦ παντὸς κεφαλῆς βάρεος, πλῆθος δὲ ἔξεσθαι πολλὸν, πλεῖον ὁκόσον ἀκάματον ἦ. ἐπὶ ἐλιγμοῖσι τοῖσι ἔχουσι, μηδὲ ξυνεχέσι καμπῇσι ἀώρη γινέσθω. ἰλίγγων γὰρ τάδε τροχλήσιες εὐθέες δὲ καὶ μακροὶ, καὶ

discussionem dictum sit. At de uniuersa uictus ratione tàm in curando, quàm post curationem hæc nostra sententia est. Somnus multus æquè, atque insomnietas inimica sunt: multus enim somnus stuporem capitis sensibus injicit: uaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi planè grauitatis, & sonorum in auribus, & splendorum quorundam oculis obuersantium causæ, morbi uerò indicia sunt. Vigilia uerò cruditatem facit, alimentum subtrahit, laborem affert, corpus contristat. mentem labefactat: propterea facilè furere, atque atra bile uexari isti consueuerunt. Mediocris autem somnus ad alimenti distributionem; & ad laborum diurnorum leuationem utilis est. Aluo ad excretionem consulendum: nam difflationis causa potior aluus est. Iterum crurum frictio per aspera linteola usque ad ruborem, deinde dorsi & laterum, postremò capitis adhibenda. Ab his ambulationes circa initia & finem leniores, mediæ uerò acriores. Quies consistentia spiritus post ambulationes esto. Vocem leniter exercere oportet, grauibus uocibus utentem sonum ædere. Acutæ nanque uoces capitis distentiones, temporum palpitationes, cerebri pulsationes, oculorum inflationes, auriumque tinnitus efficiunt, mediocriter acuta uox ædita capiti prodest. Postea uerò gestationis tempus adest ad difflandam totam capitis grauitatem oportunum. Longa sit autem, uerùm citra fatigationem, neque in tortuosis regionis tramitibus, neque assiduis itineris flexibus gestatio fiat: quoniam sic uertigines oboriuntur. Sed rectæ & longæ & leues

©BIUM

lenes (*deambulationes*) ac ſuperioribus locis geſtationes fiant. Siquidem prandere aſſueti ſint; optimum panem ſolũ aſſumant, quantus exercitationibus impedimento ne ſit. Prius enim concoctum eſſe oportet. Caput & manus exercendæ, horumque frictiones faciendæ. In his uerò leniter agendum: ut caliditas excitetur, & caro augeatur, & uires reſtituantur. Poſtea ſuum ipſius caput erectum fricato diutius hunc laborem ſuſtinens. Quin & exercitationes ad ceruicis uſus, & ad manuum agilitatem faciunt, ſi ſcienter fiant. Surſum uerò attollẽdo caput atq; oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut diſcorum iactu, aut certando ceſtibus, aut pugnis. Pila uerò parua & magna detrimento eſt. Nam capitis & oculorum circumuolutiones atque Intentiones uertigines afferunt. Optimè faciunt ſaltus & curſus. Omnia uelocia exercitia cruribus conueniunt, & omnia roborant. Frigida lauatio illuuie, illuuies autem calida lauatione melior, aſtringere, denſare, ſiccare caput frigida lauatio efficaciſſimè poteſt: & hic ſalubris ſtatus eſt humectare, ſoluere, tenebras offundere ualentiſſimè calida lauatio poteſt: & hæ capitis morborum cauſæ ſunt. Tales ſunt & auſtri auditui graues: exercitationibus quies ſuccedat, ut perturbationem ſedet. Capitis preſſiones ad cutim poliendam faciunt. Aquæ aut aquati uini propinatio eſt res optima, prandiũ frugale ac ſimplex eſto. Coma olerũ aſſumatur, quæ uentre molliunt, maluæ, betæ, bliti. Liquamen bonum ſtomacho, ori ſuaue, aluum leniens, neque graue capiti, exthymo, aut thymbra, aut ſinapi conficitur. Oua hyeme calida,

λεῖοι ἔσων, καὶ * οἱ ῥᾴιστοι. ἰὼ μὲν ὧν ἐν ἔθει ἔωσι λαμβάνειν, ἄρτος μόνος * ὀρέγηται. ὁκόσον μηδὲν ἐμποδὼν τοῖσι γυμνασίοισι ἔμμεναι. πρεπεπέφθαι γὰρ χρή. κεφαλὴ καὶ χεῖρες, καὶ αἱ τῶνδε τρίψιες. ἐπὶ δὲ τοῖσιν οἵτ πτήσεως, ἐς ἀνάκλησιν θέρμης, καὶ εὐσαρκίης καὶ τόνου. ἔπειτα κεφαλὴν μὲν ἰθέως ὄρθιον ἑωυτοῦ μέζονι ὑπέχοντα. ἀτὰρ καὶ τὰ γυμνάσια ἐς ἰσχνὴν πτῆσιν, καὶ ἐς δ' ὦσμον χρῶν συνλείνει, εὐπαιδότως. ὑπεραιωρεῦντα ἰθὺ χρὴ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς ὄψιας γυμνάζειν χειρονομίῃ, ἢ δίσκων βολῇ, φιλονεικεύντα πυγμῇ. κακὸν δ' σφαῖρα, μικρήτε καὶ μεγάλη. τὰ γὰρ κεφαλῆς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ δινήσιές τε καὶ ἐντάσιες σκοτώματα ποιέουσιν. ἄριστον δὲ ἅλματος καὶ δρόμοι. τὸ δὲ ξὺν μὲν παῦ, ἐς τὰ σκέλεα παντων τονώσιες, ψυχρολουσίη δὲ λύσιης κρέσσων. ἄλουσίη δὲ θερμολουσίης. σύψαι, πυκνῶσαι, ξηρῆναι κεφαλὴν, ψυχρολουσίη δυνατωτάτη, ὑγείης ἡ κατάστασις. ὑγρῆναι, λῦσαι, ἀχλυῶσαι, θερμολουσίη δυνατωτάτη. κεφαλῆς γὰρ νοῦσοι αἱ πολυφάγιες. τοιοίδε καὶ οἱ νόοι, βαρυήκοοι. ἡ συχὶ ἐπὶ τοῖσι γυμνασίοισι ἐς κάθαρσιν ἔχει. * πίεσις κεφαλῆς ἐς τὴν τοῦ λέβητος ξύσιν. * προπόσιες ὕδατος (πόσις) ἢ οἴνου ὑδαρέος, ἄριστον εὐτελές. λαχάνων κόμης τὰ μαλθακτήρια, μαλάχης, τεύτλου, βλίτου, ἔμβαμμα, εὐσόμαχον, εὔσομον, κοιλίης μαλθακτικὸν, ἀβαρὲς δὲ κεφαλῇ, διὰ θύμου, ἢ θρύμβης, ἢ σινήπεος. ὠῶν, τὰ θερμὰ χειμῶνος.

* ῥᾴιστατοι.
* ὄρεγται.
* πίεσις.
† προσδίπτει.

θέρεος.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 243 sur 482

©BIUM

θέρεος ὃ τὰ ψυχρὰ, γυμνὰ ξόσεα κώδεος, μὴ ὀπλὰ, ἐλαῖαι, φοίνικες, λάριχος ὡραῖον, χόνδρος πλυλὸς, ξὺν πινι τῶν γλυκέων, ὁκόσον ἡδύναι αἱρετόν ἐπὶ τῖσδε ἄλες, ἠρεμίη, ἡ συχίη ἐς ἀκοῆς, ἢ λαλιῆς θέπατι, ἔνθα αὖ εὔπνοον. εὔχαρι ἡ δ' ἔνδρεσι, ἢ ἐολάνησι. ἢν ὃ ἐς δεῖπνον ἥκῃ, μάλισα μὲν αὖθις ψυχρολοῦσθαι, σμικρὸν ὑπογρισάμενον λίπαι. εἰ δὲ μὴ, σκέλεα μοῦνον. τὸ δεῖπνον σιτῶδες οἱ τ' ἰητρίον, ἢ ῥόφημα χόνδρου, ἢ πτισάνη ἄφυστος, ἐψήσει εὔπεπτος. φάρμακα δὲ λαὲς ἡδονὴν τ πτισάνης, πέπερι, γλήχων, ἡδύοσμον, κρομμύων, ἢ πρασσων σμικρὸν, μηδὲ ὁκόσον ἐμπλεῦσαι. ὄξος ὃ τὸ ἀριμὺ ξύμφορον. κρεῶν, λαὲ ἐκ πόνων μὴ πόνα. συῶν πόδες ἢ κεφαλή. πηνὰ πάντα τῷ πλήθεϊ ὃ τεκμαίρεσθαι. λαγῶς ἢ τὰ θηρία λαὲ ὃ, ἀλεκτορὶς εὔπορος ἢ ξύμφορος. πράγματα παῦ κεφαλαλγὲς, πλὴν φοίνικος, ἢ τῶν ὡραίων σύκων, ἢ σαφυλῆς, ἢν ἄφυστος ὦν. ἄνθρωπος ἔῃ, εὖ καλὸν ἐν τούτοις τοῖσιν ἡδὲ πεμμάτων εὔπεπτα, ἢ ἄκνιστα, καὶ κέφα, θέπατι, θυμηδία, ἐν ἡσυχίῃ ἐς ὕπνον ἄφεσις.

πτισάνη.

ξύμφορον.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΠΙΛΗΨΙΗΣ, Κεφάλ. δ.

Ἀκέων ὅ, τι περ μέγα ἢ δυνατώτατον, ἐς ἐπιλημψίην χρέεσθαι. φυγὴ γὰρ μοῦνον ἐπιπόνου πάθεος, ἢ κινδυνώδεος, ἐφ' ἑκάστης ὑπομνήσιος, ἀλλὰ ἢ ἰδέης ἀηχέος ἢ ὀνείδεος τ συμφορῆς. ἢ μοι δοκέω, εἴπερ εἰς ἀλλήλους ἐν

φυγὴ γὰρ μοῦνον.

CVRATIO MORBI comitialis.

Caput IV.

INgentibus medicamentis atque ualentissimis in morbo comitiali opus est. Nam quoties ejus in mentem uenit, non modo laboriosum malum, & periculi plenum, sed etiam generis morbi fœditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus. Atque ita existimo, si se mutuò in accessi-

©BIUM

accessionibus spectantes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerent; non ultra uitam ducere tolerarent. Verùm quæ singulis atrocia fædaque insunt, sensus priuatio intuendique sublata facultas abscondit. Cæterùm medendi rationem naturæ facilitatem sequi optimum est; quando per ætatis mutationes in longe diuersum hominem permutat. Quoniam si usitatus malo uictus, in quo morbus alitur, desierit, non ulterius hominem infestat. Simul enim cum priore uictus specie morbus recedit. Igitur si caput occupauit, inhabitat. Quocirca omnia quæ à nobis in capite de cephalæa relata sunt, facere necesse est: detrahendo sanguine, & corpore purgando. Venæ autem & quæ in cubito, & frontis recta secandæ sunt; cucurbitula admouenda non est autem usque ad animi deliquium sanguis detrahendus: cietur enim morbum deliquium animæ. Arteriæ omnes, & ante, & post aures incidendæ. Inter hæc omnia excellens purgatio faciēda purgatorio, quā hierā uocant, atq; his quæ è capite pituitam eliciunt: sed multò ualentiora sint medicamenta, siquidem istorum habitus est dolorum patiens Hilaritas uerò & bona spes id genus ægros miseros reddit. Opus est etiam ignem capiti inferre: proficit enim. Inprimis os perforare usque ad secundam laminam oportet: deinde ceratis cataplasmatisque uti tantisper, donec membrana ob ossibus recesserit. Terebra nuda ossa circuncidere conuenit: ac si paulum resistant, usque ad spontinam auulsionem persequerandum, quousque nigra nonnunquā istorum, & crassa membrana

Τῖσι παροξυσμοῖσι ἐνέβλεπον, ὁκόσα πάσχοι οἱ νοσεῦντες ἐκ ἀπέθνῃσκον* τλαῖεν ἄν. ἀλλὰ γὰρ τὰ δεινὰ ἐκάστων καὶ τὰ αἰσχρὰ, ἀναισθησίη καὶ ἀδυναμίη κρύπτει. ξυμφορώτερον γὰρ τῷ ἰητρεύειν τῇ φύσι θ' ἅμα ἕπεσθαι, εὖτε τῇσι μεταβολῇσι τῆς ἡλικίης, ἐς μέγα ἀμείβει τὸν ἄνθρωπον. ἢν γὰρ ἡ ξυνήθης τροφὴ κακῷ διαίτῃ ἐνῇ ἐμβιοτεύει ἐνοῦσος· οἴχεται, ἐκείνη ἐμφοιτεύει (ἐς) τὸν ἄνθρωπον. ξυνάπεται γὰρ πρόσθεν ἤδη. ἢν ὦν τὴν κεφαλὴν λάβῃ, ἐνοικέει. τοῦτο ἅπαντα χρὴ ποιέειν, ὁκόσα μοι ἀμφὶ κεφαλαίης λέλεκται, ἀμφί τε τὰς ἐξ αἵματος ἀφαιρέσιας, καὶ τὰ ἀμφὶ τὰς καθάρσιας. φλεβῶν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι θ', μετώπου τ' ὀφθαλμίης σκιήν· τὰς δ' ἀφαιρέσιας, μὴ μέχρι λειποθυμίης ποιέεσθαι· πρόσθεν γὰρ πάθῃ θ', λειποθυμίη ἐρεθισμοῦ τάμνειν ἁπάσας τὰς τετρώτων πρόσθεν τε ἢ ὀπίσω καθάρσιας δ' ποιέεσθαι χρόνιας τετρώτων πάντων, τῇ ἰσχίῳ πρὸ καθαρτηρίου, καὶ τῆς κεφαλῆς τῖσι ἄγρηισι. φλέγμα. πολλῷ δὲ δυνατώτερα ἔσω φάρμακα. φέρει γὰρ ἡ ἕξις τῶν ἑλκέων πόνους. εὐθυμίην δὲ καὶ εὐελπιστίην τίθησι τοῖσι νοσέουσι πλείονας. χρεὼν δὲ καὶ πῦς φέρειν ἐστὶν τὴν κεφαλήν. ἀνύει γὰρ τετρῆναι δὴ χρὴ πρῶτα τὸ ὀστέον μέχρις διπλόης, ἐπιτιθέναι δὲ ἡμέρας ἐπὶ πλείστας μαλακὰ, ἕως ἂν ἡμῖν ἐξ τοῦ ὀστέου ἀπόσῃ ἱερέως χρὴ ἀποκόπτειν τὰ γυμνὰ, καὶ ἢν ἐπὶ σμικρὰ ἀνέχῃ μέχρι αὐτομάτου ἀποπατάσιος, ἕως ὅτε μέλανά κοτε τετρώων

©BIUM

τετέων γὰρ παχείη εὐρεθῇ ἢ μιλῶι γξ. καὶ ἐπὴν ἐς * μύδησιν, ἢ καὶ κάθαρσιν τῷ ἰητρῷ εὐτόλμως ἀκεομένῳ, ἐς ὠτειλὴν * ξυμβῇ τὸ τρῶμα, ὠνθρωπος ἐξῆλθε τὴν νοῦσον. ἐπὶ πᾶσι φοινίξιες κεφαλῆς, ξυνήθεες μὲν, ὁκόσαι μοι ἐν τοῖσι πρόσθεν * εἰρέαται. δυνατωτέρη δὲ, ἡ διὰ τῶν καυθαελίδων. χρὴ δὲ ἐπὶ πρόσθεν τῆς χρήσιος τριῶν ἡμερῶν, πίνειν γάλα ἐς τὴν τῆς κύστιος φυλακήν. καυθαελίδες γὰρ, καίουσα σίνονται κύστιν. τὰ δὲ μὲν ὧν λὼ κεφαλὴ πεπόνθη. λὼ δὲ τὰ μέσα εἰσάγῃ τὴν αἰτίην, καὶ τάδε ἐπάγει τὴν νόσον. ἤκιστα δὲ τάδε γίγνεται. ξυμπαθέει γὰρ κεφαλὴ τοῖσι μέσα μᾶλλον ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ, ἥπερ ἀρχὴ τῆς νόσου. ὅκως δ' οὖν ἔχῃ, φλέβα τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι καὶ ἐπὶ τῶνδε. ἀπὸ ἀπλάγχνων γὰρ ἡ ῥοή. αὐτὰρ καὶ καθαίρειν τόσδε μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἱερὴν καὶ κνεώρην, καὶ κόκκῳ κνίδης. τάδε γὰρ φλεγμάτων ἀγωγά. τόδε καιρίον αὐτέων ἡ σικύη. ἐπιθημάτων τε καὶ ἐπιπλασμάτων ὁ φόρβος εὐδηλος, καὶ πάντη γράφειν περιττὸν· εἰ μὴ ὁκόσον δύναμιν αὐτέων γινώσκειν, ὅτι χρὴ τοῖσδε λεπτῦναι, διαπνεῦσαι, εὐρόους καὶ εὔπνοα ποιέειν, καὶ πεπηγόσι φαρμάκοισι, θερμοῖσι, ξηροῖσι, καὶ ἔρωσι ἀγωγοῖσι χρέεσθαι, καὶ ἐν τροφῇ καὶ ἐν φαρμακίῃ. χρέεσθαι δὲ πάντων κάρτος ὀρχὶς πινόμενος ἐν μελικρήτῳ πολλάκις ξηλώσας, ὁκόσα τε ποικίλα φάρμακα τῶν πεπόσθαι, ἡ διὰ τῶν θηρίων ποικίλη, καὶ ἡ ἐξ μιθριδάτεω ἐπιποικιλωτέρη.

inuenta fuerit. Cumque per putrefactionem uel etiam purgationem audacter curante medico uulneri cicatrix inducta fuerit; ægrotus morbum euasit. Maximè omnium capitis ad ruborem usque fricationes ualent usitatæ quidem, quæcunque à me superius traditæ sunt: ualentior est autem, quæ fit per cantharides. Sed tribus diebus ante, quàm his utamur; lac, ut uesica muniatur, bibendum est: cantharides enim magnoperè uesicam lædunt. Hæc abundè sint, cum caput affectum est. At si mediæ corporis partes causam præbent, & ab his morbus exoritur: rarissimè autem ista fiunt; potius enim mediæ partes in consensu morbi trahuntur à capite, utpote ab ingenti malo, quod ægritudinis initium est: utcunque igitur res habeat, & in his uena cubiti soluenda est: à uisceribus enim materiæ cursus est. Quin etiam isti magis, quàm alij, purgandi sunt & hiera, & cneoro, quam thymelæam uocant, & coccognidio, quæ chamælæa dicitur: hæc enim pituitam extrahunt. Peroportunum autem ipsis remedium est cucurbitula. Epithematum uerò & cataplasmatum sylua omnibus perspecta est, & ea ubique scribere superuacuum ducimus, nisi quatenus eorum uim nosse conueniat: quod scilicet ijs extenuare, per halitus digerere, fluxa, spirabiliáque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridisque, & urinam mouentibus in nutritione, & in medicatione utendum: sed omnibus præstat fibri testiculus sæpius in mense ex aquâ mulsa potus. Præterea quæcunque ex uarijs composita medicamenta idem præstant, adhibenda sunt, ex uiperis composita antidotus, & mithridatica ex pluribus constans, nec non & Bystini antidotus biben-

bibenda eſt: quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, utiles humores creant, & urinæ mouendæ aptæ ſunt. Nam quæcunque medicamenta ſimplicia ſcribere opus eſſet, hiſce continentur antidotis, cinnamomum, caſia, folia malabathri, piperis, ſeſelisque omnia genera, & quod nám ex ualentiſſimis remediis in iſtis compoſitis non reperies. Fama eſt & uulturis cerebrum, & crudæ fulicæ cor, & domeſticos feles comeſos morbum diſcutere. At ego iſtorum periculum non feci. Nonnullos autem uidi nuper jugulati hominis uulneri phalam ſubijcientes, atque inde hauſtum cruorem bibentes. O ingentem neceſſitatem, quem piam ſuſtinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad ſanitatem nec ne iſti peruenerint, nemo uerè mihi affirmare poteſt. Quin & quendam autorem legi, qui humanum jecur epulandum apponi præcipiebat. Sed hæc illis ſcripta ſunto, qui ad hunc uſque miſeriæ terminum peruenerunt. Præterea & uictu opitulandum eſt, & ſingulis remedijs, quæ aut ab alijs, aut ab ipſomet ægro fieri poſſunt. Vtique in hoc caſu nihil ſpernendum eſt, nihilque temere faciendum, maximè quælibet exigua adhibendo, quæ penitus proſint, nihil uerò lædant. Etenim ſpectacula non ſpectanda, & ſermones & edulia, & ſuffimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter conſideranda ſunt. Somnus multus craſſitudo eſt, otium nebula ſenſuum, bonum uerò mediocritas. Alui excretio à ſomno, præcipuè flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ ſunt, non flexuoſæ bonum ſpiritum reddunt, ſub arboribus myrto,

πίνειν δὲ καὶ λεβηνσίνε. εὔπεπα γὰρ καὶ εὔχυμα ταῦτα, καὶ οὔρων ἀγωγά. ὁκόσα γὰρ χρὴ γράφειν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, αἵδε ἔχουσι αἱ δυνάμιες, κινάμωμον, κασίη, φύλλα τὰ μαλαβάθρε, καὶ πεπέρεος, καὶ σεσέλεος, πάσας ἰδέας, καὶ τί γὰρ ἂν καὶ εὕροις ἐν τοῖσδε τοῖς δυνατωτάτων. λόγος ὅτι καὶ γυπὸς ἐγκέφαλος, καὶ ἀλθερίης ὠμῆς καρδίη, καὶ οἱ *ἐνοικάδιοι γαλεοὶ βρωθέντες λύουσι τὸν νοῦσον. ἐγὼ δὲ τῶνδε μὲν οὐκ ἐπειρήθην. ἐθεασάμην δὲ ἀνθρώπε γε νεοσφαγέος ὑποθέντας φιάλην τῷ τρώματι, καὶ ἀφυσαμένους ἔτι αἵματος πίνοντας. ὥστε παρεύσης μεγάλης ἀνάγκης, τλητὸν κακὸν ἀντὶ μείζονος κακοῦ. εἰδὲ καὶ ὑγιέες ἐκ τούτε ἐγένοντο, ἀπρεκὲς οὐδεὶς ἔχει μοι λέγειν. ἄλλη δέ τις γραφὴ ἔφραζεν, ἧπαρ ἀνθρώπε φαγεῖν. ἀλλὰ τάδε μὲν γεγράφθω τοῖσι μέλλει τῶνδε τλήσεσθαι. προσαρήγειν δὲ καὶ τῇ διαίτῃ, καὶ ἑκάστοισι τῶν γινομένων, ἢ δι' ἄλλων, ἢ δι' αὐτέ. νῦν δὲ χρὴ ἐδὲν ὑποροθεῖν, μηδὲ *πρήσσειν τι εἰκῇ, μάλιστα μὲν ἐφ' ἑκάστοισι σμικροῖσι πάντως *ὠφελέοντα. ἢν δὲ βλάπτοντα μηδέν. καὶ γὰρ ὁράματα ὁκόσα μὴ θητὰ, καὶ ἀκούσματα, καὶ γεύματα, καὶ θυητὰ μυῖα ἐλέγχει τὴν νόσον φράζεσθαι ὧν χρὴ πάντων μάλα, ὕπνος πολλὸς παχυτής, ἀργίη, ὀμίχλη τε αἰθρίης. ἀγαθὸν δὲ ξυμμετρίη. κοιλίης *ἔκκρισις ἐπὶ τοῖσι ὕπνοισι ἄριστον. μάλιστα πνευμάτων, καὶ φλεγμαίνων. χρὴ παλαὶ μακροὶ εὐφυέες, ἀνέλικτοι, εὔπνοοι, ὑπὸ δένδρεσι μὲν μυρσίνης, ἢ δάφ-

ἐνοικάδιοι. πρήσσειν. ὠφελέοντα. ἔκκρισις.

©BIUM

ἢ δλάφνης, ἢ τοῖσι δριμέσι καὶ εὐώδεσι.
καλαμίνθη. ποίῃσι δ', *καλαμίνθῃ, γλήχωνι,
θύμῳ, ἢ δλυόσμῳ. μάλισα μὲν τοῖσι
ἀγρίοισι αὐτομάτοισι. ὧν δὲ μὴ, κἂν
ποιητοῖσι. ἐν τοῖσι καὶ αἰώραι μακραὶ,
καὶ αὖδε εὐθέες. ὁδοιποιέησι καλὸν
χρέεσθαι, μὴ παρὰ ποταμὸν εἰς τὸ ῥεῦ-
μα ἐνορῆν, ἰλίγγων γὰρ ποιητικὸν
ῥόος. μηδὲ *ἐν κύκλῳ στροφέμενον,
μηδὲ ἑστεῶτα δινεύμενον, ἀσθενέστε-
ρος γὰρ ἑδραῖον ἱστάναι τὸ πνεῦμα. ξυ-
νελίσσει γὰρ τῷ κύκλῳ. δίνησις δὲ σκο-
τώματος, καὶ τὸ ἐπιπλήσσειν στρόβλη-
σις. ἀπὸ δὲ τῆς αἰώρης, στεῖπος *ἠρε-
μαῖος. ἔπειτα ἡσυχίη, ἐς ὃ κατάσασιν ἔχῃ ἐν τῇ αἰώρῃ ταράχου. γυμνάσια δὲ ἐπὶ τούτοισι πρὸς χεῖρας ἐόντων τῶν ἄκρων ἀφ' ἡμιτυμβίων λινοῖσι
ὤμοισι. *ὠμοῖσι. ἄλειμμα μὴ κάρτα. *λι-
λιπαρεῖν. παρὸν, τρῖψις ἐν μελλήσει μὲν ἔσα,
σκληροτέρη δ' ἐς πύκνωσιν. οἰδαλέοι
γὰρ καὶ παχέες οἱ πλεῖστοι. μεσηγὺ δὲ
ὅλης τῆς τρίψιος, κεφαλὴ ὀρθὴ τε-
τρίφθω. γυμνάσια δὲ εἰς τὴν αὐχένα
καὶ ὦμους, χειρονομίη, πάντα ὁκόσα
μοι ἐπὶ σκληρωματικῶν λέλεκται. ἄλις
δὲ ἐνθάδε ἐκεῖθεν φόρτος. πλὴν ὁκόσα
ὀξύτερα χρὴ τὰ τῶν γυμνάσια ἔμ-
μεναι, ἐς ἱδρῶτα καὶ θέρμην. τάδε γὰρ
πάντα λεπύνει. ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ
βίῳ χρὴ ὀξυθυμίην ἀόργητον ἐμποιέ-
ειν. προφαὶ πᾶσαν παχέεσι θαρσέοι-
σι *κακόν. σιτώδεες δὲ ἄρτοι ξηρότεροι
κακῶν. χόνδροι πλυτοὶ καὶ τὰ ἐκ τῶνδε ῥοφή-
ματα. τὰ δὲ ἐς ἡδονὴν φάρμακα,
ταὐτὰ τοῖς πρόσθεν. τῶν δριμέων δὲ νῦν
ἔστω πλεῦνα, πεπέρεος, ζιγγιβέρεος,
λιβυστικοῦ. ἐμβάμματα δὲ ὄξεος καὶ

aut lauro, aut inter acres & bene olentes herbas calamenthum, pulegium, thymum, mentham, maximè quidem agreſtes & ſpontè naſcentes: ſin harum copiam non habeat, humano cultu procreatas. Inter has quoque geſtationes longæ, & ipſæ rectæ fiant. Itinera facere bonum eſt non ſecundum fluuium, ne delabentem aquam intueatur: uertiginem enim aquæ fluxus affert. Neque ullum, qui in orbem uoluatur, neque turbinem, qui circum agatur, inſpiciat. Eſt enim imbecillior, quàm ut firmum ſtabiliat ſpiritum. Nam ſimul cum circulo uertitur: circumuolutio autem uertiginem, & comitialem morbum accerſit. Poſt geſtationem lenis deambulatio, poſtea quies: ut agitatio in geſtatione contracta ſedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis ſudario ex crudis linis confecto inuolutis: inunctio non ualdè pinguis ſit, frictio lenta quidem, ſed durior denſandi cauſa: tumidi enim & craſſi ſunt plurimi. In medio uerò totius frictionis caput erectum perfricetur. Exercitationes ad ceruices & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque à me de uertiginoſis dicta ſunt, adminiſtrentur, ſatis uerò hic ex copia ibi deſcripta poſitum eſt: præterquàm quod uelociores horum exercitationes eſſe oportet ad ſudorem mouendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verùm & in omni uita oportet excandeſcentiam iracundia uacantem inijcere. Alimenta omnia ex craſſis leguminibus mala: triticei uerò panes ſicciores præbendi: alica elota, & ex ea ſorbitiones. Sed medicamenta uoluptatis cauſa eadem cum ſupra poſitis ſunto: nunc autem plura ex acrioribus ponito piper, zingiber, libyſticũ. Liquamina uerò ex aceto & cumino

cumino & ſuauia ſunt & utilia. A carnibus quidem maximè in totum abſtineant, ſin minus, in curatione ſaltem: in refectione uerò carnes deligantur, quæcunque ſunt natura leues: quales ſunt uolatilium, præter anatem, & concoctu faciles, ut lepores, ſuum pedes, ſalſamentum, Et poſt hæc ſitis utilis eſt. Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium mouet. Elixorum olerum aſſumantur quæcunque facultate acria extenuant, & urinam citant: qualis eſt braſſica, aſparagus, urtica; crudorum autem lactuca ea parte æſtatis, quam Horam Græci medici nominant. Cucumeres autem & pepon uiro quidem robuſto ſuperuacua, nonnullis uerò guſtatione tenus præbenda. Mala eſt enim horum multitudo, cùm frigida ſint, atque humida. Fici uiridis & maturæ uuæ uſus conuenit. Ambulationes, poſt eas animi oblectatio moleſtia carens iuuat. Iracundia utique & venus noxiæ ſunt. Effectus enim morbi ſimilitudinem adducit. At nonnulli Medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in uirum tranſitus aliquantum proficit, puerorum naturam intempeſtiuo concubitu uiolarunt, tanquam citius eos roboraturi. Sed iſti à natura ſponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, ignorant. Hæc enim ſingulis ætatibus propria ſimul oportunis temporibus creat. In tempore nanque concoctiones ſeminis, barbæ, canorum. Quis igitur Medicus naturæ commutationem ſeminum à principio, tum præfinitum ſingulis tempus uariauerit. Quin & in morbi naturâ impegerunt.

κυμίνε, καὶ ἡδέα καὶ χήσιμα. κρεῶν μάλιστα μὲν ἀπείρχθω πάμπαν, εἰδὲ μήγε, ἐν τῇ θεραπείῃ, ἐς δὲ τὸν ἀνάληψιν ἔστω ὁκόσα κοῦφα ἢ φύσει, οἷόν περ τὰ πτηνὰ πλὴν νήσσης, καὶ τῇ πέψει ὅκως λαγωοὶ. οἶτ' πόδες ταὖτ' ἰχὼς καὶ ἐπὶ τοῖσι δίψῃ ἀγαθὸν οἶνου ὀλιγοποσίη, λευκοῦ, λεπτοῦ, εὐώδεος, εὐόσμου, οὐρεομένου. λαχάνων ἑφθῶν, ὁκόσα ἐς δύναμιν δριμέα, λεπτύνοντα, οὖρα κινήσαντα, ὁκοῖόν περ κράμβη, ἀσπάραγος, κνίδη. ὠμῶν δὲ, θριδακίνη ἐφ' ὥρης, σίκυος ἤν καὶ πέπων, καὶ ἀνδρὶ μὲν κρατερῷ ἐπιτηδὰ, πισὶ δὲ δοτέον μέσφι γεύσιος. *κακὸν γὰρ τῶνδε ἡ πληθὺς, ψυχρῶν ἐόντων καὶ ὑγρῶν. σῦκα χλωρὰ, καὶ σταφυλῆς ἡ χρῆσις ὡραίης ἐπαρκέει. ἐπὶ τοῖσι δὲ, θυμηδίη ἄλυπος. ὀργὴ γὰρ καὶ λαγνείη κακόν. καὶ γὰρ τὸ πρῆγμα, τὸ νοῦσε φέρει τὰ σύμβολα. πάσῃ δὲ ἀπὸ ἔστε μετεξετέρης ἰητροὺς συνοίσει. ἐπεὶ γὰρ ἡ τῆς φύσιος εἰς ἄνδρα μεταβολὴ ἀγαθόν τι προήσει, μετεβιάσαντο τὴν παίδων φύσιν ἀώρῳ ξυνοίσει, ὡς θᾶσσον ἀναῤῥώσοντες. ἀγνοέουσι γὰρ φύσιος τὴν αὐτομάτην προθεσμίην, ἐφ' ᾗ πάντα γίγνεται τὰ ἄκεα. ἥδε γὰρ ἑκάστῃ ἡλικίῃ συντίκτει τὰ οἰκεῖα ἐν χρόνοις ὡραίοισι. ἐν χρόνῳ γὰρ οἱ πεπασμοὶ σπέρματος, γενείου, πολιῆς. τίς οὖν ἰητρὸς προσαλλάξαι τὴν φύσιος, τὸ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆθεν τοῦ σπερμάτων μεταβολὴν, τὸ δὲ τὴν ἐς ἑκάστην προθεσμίην ἀλλὰ καὶ προσέκοψαν εἰς τὴν φύσιν ξυνοίσματος.

*κακὸν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 249 sur 482

©BIUM

οὐκέπι γὰρ ἐγκαίρως πινὲς * εἶασι τῇ ἀρχῇ τὴν ξυνδσίης, φοβούμενοι ἀωρείην τὴν πτήγματος. διοτέυειν δὲ χρὴ ἐν χώρῃσι θερμῇσι ξηρῇσι. ψυχρὸν γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νοῦσος.

* ἔνιοι. ἴσως.

Nondum enim in tempore quidam ueneri dare operam cæperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes. Vitam autem degere oportet in regionibus calidis & siccis. Siquidem res frigida atque humida hic morbus est.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΗΣ, ΚΕΦΑΛ. Ε.

Χρεὼ βουλῆς ἀμφὶ αἵματος ἀφαιρέσιος ἐν τοῖσι μελαγχολικοῖσι, ἀφ' ἧς γίγνεται ἡ νοῦσος, ἀλλὰ καὶ κακοχυμίης. ὁδὶ μὲν σμικρῷ τῷ πλήθεϊ. ἢν μὲν ὧν ἡλικίης νέης λάβηται, καὶ ὥρης ἐαρείνης, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τῷ δεξιῷ μέσην, ὅκως ἀπὸ τοῦ ἥπατος εἴη ἡ ἀπαγωγὴ ἡ ῥοή. τόδε γὰρ τὸ ἀγγεῖον αἵματος αἰτηγαί. χολῆς δὲ ἡ γένεσις, ἄμφω μελαγχολίης ἡ τροφή. τάμνειν δὲ χρὴ ἰσχνοὶ ἔωσι καὶ λίφαιμοι. σμικρὸν δὲ ἀφαιρέειν, ὁκόσον αἴδηται τοῦ σώματος ἡ δύναμις. οὐκ ἐλεγχθείη δὲ ἐπὶ τῷ τόνῳ. καὶ γὰρ εἰ παχὺ καὶ χολῶδες καὶ πεπηγὸς * εἴη τὸ αἷμα· καὶ μέλαν ὅκως ἀμόργη, ἀλλὰ τόδε (ἐστὶ) τῆς φύσιος ὁ χώρος καὶ ἡ τροφή. ἢν μὲν οὖν ἐς λέοντος πολλὸν ἀφέλῃς, ἀτροφίῃ ἡ φύσις ἐξίσαται τὴν ἕδρης. ἢν δὲ πολύαιμος ᾖ, τὰ πολλὰ μὲν ἐκ καρδίης γίγνεται πονηρὸν, τάμνειν δὲ τὴν φλέβα, καὶ μὴ αὐτημὰρ ὁκόσον χρὴ ἀφαιρέειν, ἀλλ' ἐν διασάσιος, καὶ αὐτημαρ ᾖ. τὸ δὲ πλῆθος δηλώσουσιν αἱ δυνάμιες. μεσαγὺ δ' ἀδροτέρως διαλῦαι, ἐς ἄλ-

CVRATIO MELANCHOLIÆ, Caput V.

NVm sanguinem detrahere expediat, delibetatione indiget in melancholicis, ex quo humore morbus oritur: quin etiam ex non pauca malorum succorum (cacochymiam Græci nominant) multitudine. Itaque si in iuuenili ætate quis morbo corripitur, & ueris tempore; uena in dextro cubito media scindenda est: ut à jecore sit oportunum effluuium. Id enim uiscus sanguinis fons est, & bilis generatio. Vtrumque uerò melancholiæ alimentum. Cædenda est, inquam, licet sint graciles & sanguinis inopes: sed paulum sanguinis mittendum, quatenus uidelicet uenæ sectionem uires sentiant, sed nullam noxam earum tenor accipiat. Nam & si crassus & bilioſus, & concretus, & ater, qualis amurca, sanguis est; nihilominus ipse naturæ prælium est atque alimentum. Quocirca si plus, quàm decet, sanguinis effuderis, natura cibi penuria de propria sede prolabitur. At si sanguine refertus est æger, plerunq; quidem non usque adeo malus sanguis est, uena tamen utique secanda est. Verùm non eodem die, sed alijs diebus repetendo, quantũ satis est, sanguinis, detrahatur: eodẽ uerò die modum sanguinis, mittendi uires declarabunt medio tẽpore, quò aliam

©BIUM

aliam euacuationem ſuſtinere ualeat, liberalius nutriatur. Opus eſt autem & uentriculo ipſi quoque ægrotanti & laboranti opitulari. Eum uerò ſi atra bilis urget; per diem unum prius tenuiter nutrito ægro nigri ueratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulſa præbeantur. Id enim bilem atram expurgat: nec non & thymi Attici coma & ipſa bilem atram educit. Commodiſſimum autem eſt ſingulorum partem, ut ex utroque drachmarum duarum pondo fiat, exhibere. Poſt purgationem lauetur, uiniſque paulum bibat, & alia in cibis jucunditas concedatur. Stomacho enim ac uiribus laboriosa purgatio eſt. Poſthac iterum ad media faciendus tranſitus, cùm prius uerò cataplaſmate atque irrigatione laxaueris: cucurbitulam jecori & uentriculo, aut ejus ori admoueas. Nanque hæc detractio multo, quàm ſectio uenæ eſt oportunior. Tergis quoque inter ſcapulas cucurbitulam affigito: ſiquidem eo loco ſtomachus adhæreſcit. Deinde rurſum reficiendus æger. Atque ſi alimentum uires inſtauraverit; caput radendum: cui poſtea cucurbitula affigenda eſt. Huius enim morbi inter alias prima ac maxima cauſa in capite eſt. Porrò neque ſenſus ipſi à noxa immunes ſunt: nam inde ipſorum exortus atque initium eſt. Commutantur igitur & ipſi, ægritudinemque participant. Vtique nonnulli & ſenſibus delirantibus corruptè ſentiunt. At ſtomacho potiſſimū ſuccurrendū eſt: cùm & ipſe malè habeat, & in ipſo

λης κενώσιν ὑγρομονλιώ. χρὴ γὰρ καὶ τῷ σωμάχῳ ἀρήγειν, καὶ τῷ νοσέοντι καὶ κάμνοντι. τῷ δὲ τὴν μελαίνης χολῆς ἐγκειμένης ἔμπροσθεν ἡμέρης λεπτῶς διαιτηθέντι, μέλανος ἑλλεβόρου σποτέον ξυὼ μελικρήτῳ ἑσθμῷ ὁκόσον ὁλκὰς δύο. ὑπάγει γὰρ ὅδε μέλαιναν χολήν. ἄταρ καὶ θύμου τοῦ ἀττικοῦ ἡ κόμη καὶ ἥδε ἄγει μέλαιναν χολήν. ἄριστον δὲ ξυμμίσγοντα διδόναι ἑκάστου μέρεος ἐνὸς ὁλκὴν δύο ἀμφοῖν, λύειν τὲ ἀπὸ τοῦ καθάρσιος, καὶ οἶνον βραχὺν διδόναι, καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν τῇ σιτοφῇ χάριτος. σωμάχου γὰρ καὶ τῇ δυνάμει, καμάτου γὲ ἡ κάθαρσις. μεταβαίνειν αὖθις ἐπὶ τὰ μέσα. ἄχρι δὲ ἂν θερμαλάσαντα ἐμπλάσματι καὶ τέγξει, σικύην θεῖναι τοῖς ἤπατι καὶ τῇ κοιλίῃ, ἢ τῷ στόματι τούτῳ προσβάλλειν. ἥδιστον γὰρ ἡ ἀφαίρεσις πολλὸν ἐπικαιροτάτη τῆς φλεβοτομίης. προσβάλλειν δὲ καὶ τοῖσι μεταφρένοισι, μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων. ἐνταῦθα γὰρ σωμάχου ἐστὶ ἡ πρόσφυσις. εἶτ' αὖθις ἐπαναπαύειν, καὶ λαβὼν τὴν διαίτην ἔλασθῆναι ἡ δύναμις, τὴν κεφαλὴν ξυρέειν, ἔπειτα σικύην τῇ κεφαλῇ προσβάλλειν. καὶ γὰρ ἡ πρώτη καὶ μεγίστη τῶν νόσων ἐν τοῖσι νόσοισι αὕτη. ἀλλ' οὐδὲ αἱ αἰσθήσιες ἔασι ἀσινέες. ἐκεῖθεν γὰρ σφέων ἡ ἀπόστασις, καὶ ἡ ἀρχή. ξυμπάσχοντες δὲ καὶ κοινωνοῦσι τῶν πάθεων. μετεξέτεροι δὲ καὶ παραισθάνονται, διαφορῆς τῆς αἰσθήσιος. χρὴ δὲ μάλιστα τῷ σωμάχῳ ἀρήγειν, καὶ τῷ δὲ νοσέοντος, καὶ ἐν τῷδε τῆς

μελαίνης

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 251 sur 482

©BIUM

μελαίνης χολῆς ἐγκεομένης. πιπτόντων ὧν χρὴ ἐκ χυλοῦ ἐξ ἀψινθίου ξυμφερῶς ἀπὸ σμικροῦ ἐς μέγεθος ἄγειν κυάμου. κώλυμα γὰρ τόδε χολῆς γενέσιος. ἀγαθὸν ἢν ἁλόν. ἥδε γὰρ ὑπάγει εἰς τὸ κάτω ἔντερον τὴν χολήν. λῦε μὲν ὧν νεοτόκον τὸ πάθος ἦν. καὶ μὴ πολλὸν ἀνθρωπος ἐκπεσόντα, ἄλλης μὲν ἐπιτοίου ἰήσιος. ἐς δὲ λοιπὴν δίαιτης χρέος ἐστὶ καὶ ἀνάληψιν τοῦ ἕξιος, καὶ ἐς κάθαρσιν ἀκριβέα ἐκ παθέος, καὶ ἰσχὺν τοῦ δυνάμιος, ὡς μὴ παλινδρομέωσι αἱ νοῦσοι. φράζω δὲ αὖθις τὴν ἐν τῇ ἀναλήψει βίοτον. λῦε δὲ ἐπὶ τοῖσδε σμικρὸν πρόπαν ἐξασαμένου νόσος παλίνορσος ὀφθῇ, μειζόνων ἀκέων χρέος. μὴ ὧν ἀμβολὴ χρόνου γινέσθω. ἀλλὰ λῦε ἐπιχέοντι γυναικῶν καταμηνίων, ἢ ἀνδρὸς αἱμορροΐδων ῥοὴ νοῦσος παρηρεθίζειν τὰ χωρία, προσχέειν τι τοῦ ξυμφέροντος. ἦν δὲ μέλλῃ καὶ μὴ ἥκειν, ἄλλη πη τοῦ αἵματος μεταρρυέντος, ἐπανέρχεται ἡ νοῦσος, κενώσιος ποιέεσθαι αὐτῷ, ἡγεόμενον ἀπὸ τῶν σφυγμῶν. κἠν μὴ ἐς ὅσον χρὴ ἐντεῦθεν ἀφέλῃς, καὶ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν φλέβα. μεσηγὺ δὲ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν ἀναδρέψιος, τὴν ἱερὴν τὸ καθαρτήριον φάρμακον πιπίσκειν. ἔπειτα σικύην τοῖσι μέσοισι προσβάλλειν, τῷ ἥπατι ἐγχείποντα, πρήσσειν τὰ ἔργα, ἢ τάχος ἀνύοντα. σμικροῖσι μὲν γὰρ ἅπεσι πείθεται, κἠν ἐς τὰ μεγάλα ἰθύνῃ, ἐνέδρην ἴζει ἡ μελαγχολίη, κἢν πάντα τὸ σῶμα λοιπὸν ἐνοικήσῃ αἰσθήσεσι, γνώμῃ,

bilis atra reſideat. Igitur abſinthij ſuccum ab exiguo incipiens ad fabæ uſque magnitudinem aſſiduè deuorato. Id enim ne bilis gignatur, impedimento eſt. Benefacit & aloë. Nanque ipſa ad inferius inteſtinum bilem deducit. Nempè ſi recens malum ſit, neque multum homo à naturali ſtatu diſceſſerit; alia huic medela opus non eſt: ſed reliqua uictus ratione utendum, & ad priſtinum habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad uim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi reuertantur, efficiant. Victum autem in refectione conuenientem poſterius exponam. Si ab his paulùm debilitatus morbus denuò inualeſcere uiſus fuerit; uehementiora medicamenta requirit: neque in aliud tempus differendum eſt. Verùm ſi ab coërcitis mulierum menſibus, aut in uiro ab ſuppreſſo hæmorrhoidum profluuio morbus creatus eſt; irritandi ſunt loci, & aliquid ſoliti excrementi profundendum. Si cunctatur, neque deſcendit, in aliam quampiam partem ſanguine prolapſo, morbus uerò exacerbatur, euacuatio facienda eſt, & à talis incipiendum. Quòd ſi non, quantum ſatis eſt, ſanguinis, inde manauerit; cubiti quoque uena ſecetur. Interjectis autem reficiendi cauſa tribus, aut quatuor diebus, Hieram, id eſt, ſacram, quæ purgatorium medicamentum eſt, potui dato. Adhæc cucurbitam medijs corporis partibus applicato, jecori uidelicet affigens. Sed maturanda negotia ſunt, ac celeritas adhibenda. Exiguis enim medicamentis morbus non obſequitur: ſi magnis autem non uincitur, ſed reſiſtit: tunc firma ſede melancholia nititur. Quòd ſi penitus totũ corpus occupauerit ſenſus, mẽte, ſangui-

ſanguinem, bilem, neruos etiam corripuerit; & ipſa inſanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori ſobolem inſerit, furoris, neruorum diſtentionis, reſolutionisque. Quæ ſi à melancholia proueniunt; ſanationem utique accipere nequeunt. Quamobrem ad hoc malum propulſandum ueratro utendum eſt. Sed antequàm ueratrum ægrotus accipiat: ſtomachum ad uomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæc præſtant nonnunquam jejuno ſtomacho, nonnunquam radice prouocati. Docebimus uerò & modum & materiam: docebimus & ueratri ſpecies, & utendi rationem: item quo pacto ſingula & diſtinguere, & ordinare prius oporteat: & quo pacto in uomitionibus ſubueniendum ſit, indicabimus. Incredibile eſt autem niſi ab his funditus conuulſus eſt morbus, at multorum ſaltem annorum interuallo non ſopiri. Plerunque enim poſtea melancholia rurſum ſuboritur. Quòd ſi jam firmas radices egit, nihil jam ultra differendum eſt: ſed quæ ad ueratrum pertinent, omnia adminiſtranda. Nempè ægroti omnes ſanari non poſſunt: medicus enim Deorum potentiam anteiret. Verùm dolores ſedare, morbos intercipere, atque obſcurare, medico fas eſt. Itaque nimirum his, quæ poſuimus, adhibitis, medici defatigantur, ſeque aliud quicquam facturos negant, Atque duas cauſas, aut morbum inſanabilem eſſe, aut omnia ſe remedia tentaſſe prætexunt. Nihilominus tamen ſacram ex aloë medicinam ſubinde præbere haud alienum eſt: ſiquidem oportunum melancholiæ ſubſidium affert, ſtomacho & jecori ſubuenit, bilemq; deijciens mirificè prodeſt. Quin etiã maluæ ſeminis põdo drachmã ex aqua propinare optimum eſſe

αἵματα, χολὴν, λάβηται δὲ καὶ νεύρων, αὐτήτε ἐς ἀνήκεστον τρέπεται, ἐγκοτεῖ τε τῷ σκήνει ἑτέρων νοσημάτων τέκνα, σπασμὸς, μανίης, ὠδαλγύσιος. κὴν ἐκ μελαγχολίης τάδε γίγνηται, τὰ ἐπιγινόμενα ἀνήκεστα. ἐλλεβόρῳ ὧν χρεὼν ἐς ἅπαντα κακά. ἐπὶ πρόσθεν δὲ τοῦ ἐλλεβόρου χρὴ τὸν τε στόμαχον μελετῆσαι ἐξεμέειν, καὶ τὰ ὑγρὰ λεπῆναι, καὶ τὸ σκῆνος εὔροον ποιέειν, ἔμετοι δὲ τάδε παρέχεσι, ἄλλοτε μὲν οἱ νήστιες, ἄλλοτε δὲ ῥαφανίδες. φράσω δὲ τόντε τρόπον καὶ τὴν ὕλην. φράσω δὲ καὶ τοῦ ἐλλεβόρου τὰ εἴδεα τ' ἐν χρήσι τοῦ τρόπου, καὶ * ὅκως πρόσθεν κρινῆσαι ἕκαστον χρὴ, καὶ ὅκως ἐν τοῖσι ἐμέτοισι λυμήνειν. ἄπιστον δὲ τοῖς δὲ, εἰ μὴ ἐλύθη ἐς τὸ πάμπαν νοῦσος, ἢ πολλῶν ἐτέων ἔσχε διαλείψιας. τὰ πολλὰ γοῦν τοῦδε ἀποπαύουσι μελαγχολίαι. ἢν δ' ἔμπεσὼν ὄλῃ, μὴ πάλιν ἐπανέρχεσθαι. χρὴ οὖν τὰς ἐς τὸν ἐλλέβορον ἅπαντα πρήσσειν. ὑγιέας μὲν οὖν ἅπαντας ποιέειν ἀδύνατον τοὺς νοσέοντας * ἢ γὰρ ἂν ἱητρὸς χρέων θεὸν λυμαίνοιτο δὲ καὶ διαλείψιας, καὶ νόσων ἐπικρύψιας, ὀφρὴν θέμις ἱητρῷ. ἢν δ' ἀπαυδᾷ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἀπαρνεῖται, πρόφασιν ἄμφω τὸ ἄναλθες, ἢ καὶ ἐς τέλος τοῖσι ἔργοισι ὁμιλέειν. διδόναι δὲ καὶ τ' ἱερῆς τ' ἀλόης ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ ἐστὸν γὰρ φάρμακον τ' μελαγχολίης τόδε, στομάχου καὶ ἥπατος, καὶ χολῆς καθάρσιον ἀκόν. ἀτὰρ καὶ μαλάχης σπέρματος ὁκόσον ὀλκὴν δραχμὴν πίνειν ξὺν ὕδατι, ἄριστον πείνῃ

* ἐπικρύψιας.

* ἢν γὰρ ἀνὴρ ἱητρὸς

©BIUM

τὴς ἐπισώσαν. μυρία δὲ τῶν ἁπλῶν
φαρμάκων ἄλλα ἄλλοισι * εἴη χρη-
σά, ἐπὶ δὲ τοῖσι πόνοισι τοῖς ἀρεῖς ἀ-
νάληψιν ἄγειν. μετεξετέροισι γὰρ, ἐς
μὲν τὸν τοιοῦτον καιρὸν ἡ νοῦσος, ἐξ
ἕδρης δὲ ἐκινήθη, ὣς δὲ ἐς ἀνάπλα-
σιν σαρκῶν καὶ δυνάμιος ἀνθρω-
πος ἥκει, ξυναπολάθη πάντα τῆς
νούσου τὰ ἴχνια. δύναμις μὲν γὰρ φύ-
σιος, ὑγείαν τίκτει. ἀσθένεια δὲ νοῦσον.
ἀπίτω ὦν ἐς ἀνάληψιν νοσέων, πε-
φυκόσι θερμοῖσι ὕδασι ἐνδιαιτώμε-
νος. καὶ γὰρ τὰ ἐν τοῖς δε φάρμακα,
ὑπνώδη, ἄσφαλτος, ἢ θεῖον, ἢ συπη-
εία, πολλὸν πλεῦνες τυτέων ἄλλαι
δυνάμιες. ἀγαθὸν μὲν γὰρ ὑγρασίη
ἐξαιρέει τὸν ῥύπον τῆς νούσου καὶ τὴν ἀλαπωρίην τοῦ
ἰητροῦ. ἀρεσκαὶ δὲ καὶ μαλθακαὶ σάρ-
κες ῥηϊσαὶ πρὸς ἄφεσιν τῶν νοσημά-
των. ξηραὶ γὰρ καὶ πυκναὶ τοῖς μελαγ-
χολώσιαι σάρκες, ἄλειμμα λιπα-
ρὸν ἅμα τρίψιος εὐαφοῦς, πολλῷ τῷ
λίπαι * δέχονται ἀρίστοι πλυτοί, ξυὺ
οἴνῳ γλυκεῖ θηραίῳ τῷ κρητὶ, καὶ σκυ-
βελλίτῃ τῷ παμφύλλῳ, ἢ οἴνῳ καὶ
μέλι μίξιος παλαιῆς. ὠοῖσι καὶ ψυχ-
ροτέροισι καὶ θερμοῖσι τοῖσι γυμνοῖσι τοῖσ
ἀπὸ τῶν ὀστράκων. κρεῶν τὰ μὴ
πίονα, καὶ σιτηματώδεα. συῶν μὲν
πόδες καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς, πλευρῶν
τὰ πρὸς ἄπονα, θηρίων, λαγωῶν,
δορκάδων, πρωκὸς, ὀρνίθων, ὁκοῖόν τι
ἄριστον ἦ. ἐπὶ τῇ δὲ σιτίων ἀναφο-
ρῇ πρόμηθέως πρὸ τῆς τροφῆς,
ὅκως μὴ καταποθεὶς ἀνεμῆται. δι-
δόναι ὦν πρὸ πάντων σιτίων, μελί-
κρητον κυάθου ἥμισυ, καὶ πόα τὰ ἐξεμέειν

* ἴσχ.

* ἔχειν τὰ.

quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea ſunt ſimplicia medicamenta: quorum alijs alia utilia ſunt. Poſt id genus labores demum reficiendus æger eſt: quibuſdam enim, quandiu medicatio adhibetur; tandiu morbus permanet, quamuis labefactatus ac debilis: at ſi homo carnes reſarciat, ac uires inſtauret; ſimul omnia morbi ueſtigia obliterantur. Nam potentia naturæ ſanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionem conuertatur ægrotans in aquis ſponte calidis ſæpè commorans. Medicamenta enim, quæ in his ſunt ingenita, opem ferunt, bitumen uidelicet, aut ſulphur, aut alumen, ac multò his plures aliæ facultates. Bona utique eſt humectatio morbi ſquallorem tollens, & curationis uexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ægritudinis remiſſionem maximè faciunt: uerum ſiccæ ac denſæ melancholia laborantibus carnes ſunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur, cum multo autem oleo, hæc contineat * panes loti cum uino aliquo dulci theræo, cretenſi & ſcybellite, quod Pamphyllum uocant: aut uinum & mel quæ jam diu permixta fuerint. Oua & frigidiora & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes uim detergendi habentes: porcorum pedes, & capitis partes: auium alæ pingui carentes: uenatio, ut leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quiſquis optimus fuerit. Stomachi ſubuerſioni conſulendum eſt ante cibum, quò minus deuoratus reijciatur. Quare ante omnes cibos mulſæ cyathi dimidium dandum eſt, bibitumque per uomitum

redden-

reddendum, quo ſtomachi excrementa purgentur. Sic enim cibus in uentriculo firmus reſidet. Ad medicamina neceſſariò educendorum purgatoria ſunt pini fructus, & urticæ: ſemina coccali & piperis, amygdala amara. Mel eis conſiſtentiam præbeat. Sin exiccare uolueris; optimè proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex uiperis, & Biſtini, & Mithridatis Antidotus, & id genus alia propè infinita. Exterius apponenda ſunt cataplaſmata, quorum materia eſt ſertula & papauer, & terebinthi lachryma, & hyſſopum, & oleum ex roſis, aut ex œnanthe. Cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis, geſtationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & uires inſtaurant, & naturam in antiquum ſtatum reuocant, adminiſtrentur.

ἐς τὴν τῦ στομάχυ καθαρσιν. ὧδε γὰρ σοι ἡ τροφὴ ἑδραίη μένει. φάρμακα δὲ τῶν ἀναγκαίων καθαρτήρια, πίτυος καρπὸς καὶ κνίδης, τῶν σπερμάτων τε κοκκάλυ, καὶ πεπέρεως· ἀμυγδάλων αἱ πικραὶ, καὶ μέλι ἢ τῷ δεῖ ἢ ξύσασις. ἢν δὲ ξηρῶν θέλῃς, ἄριστον σμύρνα, καὶ ἴριος ἡ ῥίζα, καὶ τὸ διὰ τῶν θηρίων φάρμακον, καὶ ἡ τε βησσινε καὶ μιθριδάτυ, καὶ ἄλλα μυρία. ἐπιθήματα δὲ, ἡ τῶν ἐπιπλασμάτων ὕλη, μελίλωτον, καὶ μήκωνες, καὶ θερμίνθυ δάκρυον, καὶ ὕσσωπον, καὶ λίπας τὸ ἀπὸ ῥόδων, ἢ τε οἰνάνθης. κηρὸς δὲ τετρίων πάντων πάγος. ἄλειμμα λιπαρὸν, ἀϊῶραι, ὀχήματοι, ἀλλ' ὅσα σαρκῶν τε ἀνάπλασιν ποιέεται, καὶ δυνάμιος ἰσχὺν καὶ τῆς φύσιος ἐς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαθάσασιν.

ΘΕΡΑ-

©BIUM

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΑνίας, Κεφάλ. ς.

Παυλ. αἰγ. βιϐ. γ. κεφ. ιδ. Καὶ σὺν μανιώδεσι φαρμακεύσεσι τοῖς μελαγχολῶσι θεραπεύσομεν. ἰδίως δὲ τῇ κεφαλῇ τὸν ῥοδινὸν καὶ ὀξυρόδινον προσοίσομεν. καὶ διὰ τῆς πικρᾶς αὐτοῖς καθάρσομεν προφλεβοτομήσαντες αὐτούς. καὶ ϐδέλλαις κατὰ τῆς κεφαλῆς, χρησόμεθα. μάλιστα δὲ αὐτοῖς ὠφελεῖ ἵππομαράθρου ῥίζα, καὶ τὸ σπέρμα πινόμενον ἐν ὕδατι. καὶ ϐρυωνίας ῥίζης δραχμὴ μία μεθ' ὕδατος. καθ' ἡμέραν. εἰ δὲ μὴ πείθοιντο τὰ καθαρτικὰ φάρμακα πίνειν οἱ παραφρονοῦντες, κατάμικτον αὐτὰ λεληθότως, ὅτε μὲν τοῖς ἐδέσμασιν αὐτῶν, οἷον ϐακελλίοις. ἢ ἐσθίουσιν, ἢ φοινίκιξιν. ὅτε δὲ τοῖς πόμασι. πρὸ δέ γε πάντων ἡ σωφρονισμείσθωσαν ἐν τῇ κλίνῃ, διὰ τὸ μὴ κακόν τι δρᾶν, αὐτούς τε καὶ τοὺς τυγχάνοντας, ἢ ἐωρίσθωσαν ἐν κλινιδίῳ, ἔνδοθεν γυρόθεν τινὸς ἐξ ὕψους ἀπηρτημένου.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΑΡΑλύσεως, Κεφάλ. ξ.

Π. Αἰγ. ϐιϐ. γ. κεφ. ιη. εἰ δὲ πάρεσις εἴη, καθ' ὁλοσχερῆ τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν, πάντων τῶν μορίων ἢ ἐνίων, καὶ πᾶσι χρὴ σκευάζειν τὸν ἐνοχλοῦντα χυμὸν ὅπως ἂν εἴη. κἄπειτα διδόναι τῆς ἱερᾶς ἐχέτης καὶ καστορίου μέρος. ἀρχομένους ἀπὸ ἡμίσεως δραχμῆς μετ' ὀλίγου μέλιτος καὶ θερμοῦ ὕδατος ἀναλύοντας. ἤγουν καθ' αὑτὸ προσπλέκοντας καὶ πεπέρεως γράμμα τὸ ἥμισυ. κἄπειτα διαλιπόντας ἡμέρας δύο προσφέρειν πλείαν δραχμήν. καὶ μετέπειτα μίαν καὶ ἡμίσειαν εἶτα δύο καὶ τρεῖς. καὶ αὖθις διαλιπόντας τὰς αὐτὰς ἡμέρας προσφέρειν τέσσαρας δραχμὰς, εἴγε οἷός τε ἐστὶν ὁ πάσχων λαμϐάνειν. ἐπικαλλοῦντας μέλιτος κοχλιάριον α. ἐπὶ δὲ τὰ μόρια ἐπιτιθέναι τῶν διαφορητικῶν φαρμάκων τινά. καὶ τοῖς φοινίσσειν δυναμένοις σωφρονικαλλοῦντας τούτοις δὲ καστορίῳ, ἢ πεπέρεως, ἢ πυρέθρου, ἢ κάρυος, ἢ διφορβίου. καὶ πρόσγε τούτων ἐμβροχαὶ διὰ πηγανίνου ἐλαίου, ἢ συκινίου, ἢ παλαιοῦ. προφαὶ σιτώδεις ῥοφηματώδεις ἢ ἄλλως, εὔπεπτοι. καὶ ἀπόλιπτοι. συκίαι κολλάθωσαν τοῖς παρεθεῖσι μέρεσιν.

CVRATIO FVRORis, Caput VI.

P. Ægin. lib. 3. c. 14. Mania laborantibus perinde atque melancholicis succurritur. Priuatim uerò horum capiti rosaceum, & acetum rosatum adhibeantur: & picræ antidoto, incisa priùs uena, purgentur. Admouendæ etiam sunt capiti hirudines. Potissimum autem auxiliatur ipsis erratici fœniculi radix, semenque ipsius ex aqua epotum, & bryoniæ radicis drach. cum aqua quotidie sumta. Si uerò ad potionem pharmacorum purgantium induci nequeant mentis inopes, admiscenda sunt ea clanculum, partim sanè ferculis ipsorum, uerbi causa, buccellis, aut caricis, aut palmulis: partim etiam poculentis adijcienda. Ante omnia uerò uel in culcitra uinciendi sunt maniaci, ne malè uel semetipsos, aut familiares quibus incidunt, afficiant: uel gestandi in lectulo intra gygartum; hoc est cubile quoddam mente captus consecratum, ex alto pensili.

CVRATIO NERVOrum resolutionis, Caput VII.

P. Ægin. lib. 3. c. 18. Quod si principalibus animæ functionibus illæsis, omnes uel quædam corporis partes resoluantur etiam hic qui infestat humor, qualiscunque fuerit euacuandus est. Mox hieram, quæ Castorij partem admixtam habeat, porrigito: à dimidio quidem drachmæ auspicans, cum momento mellis & calida aquâ dilutam, uel per se, & piperis dimidiato scrupulo adiecto: post hæc quatuor diebus interpositis, integram drachmam exhibebimus: ab hoc sesquidrach. postremò duas ac tres, atque tum rursum totidem diebus intercalatis quatuor drachmæ sunt offerendæ (si modo per languétem liceat) addito mellis cochleario. Membris uerò quæ discutiendi facultatè habeant, quæq; exasperando cruentum rubórem cutis excitare possint, applicanda: quibus cum castorium, aut piper, aut pyrethrum, aut semen totismarini, aut euphorbium commiscebimus. Super hæc uerò embrochæ etiam prosunt, quæ oleo rutaceo aut sycionio, aut alioqui peruetusto constãt. Esculenta conueniunt frumentacea, & quæ sorberi commodè possunt, aut aliâs non difficilis concoctionis & superuacaneis retrimentis exortia. Cucurbitulæ partibus resolutis, si plu-

©BIUM

si plures fuerint, diuisim: si paucæ, uni adglutinentur. Post cucurbitularum usum, cataplasmata ex pice, aut resina, aut manna, illinito. Ex re autem & usu fuerit, artemisia elixa cum nepeta, conyla & nitro aquæ tantillo, quæ elixando consumetur admixto. Aluus denuò subducatur, uel cum aloe uel polypodio, uel scammonia, uel pulte ex colocynthide. Vnguenta item prosunt ex oleo ueteri illita, in quo scilla macerata dies quadringinta sub sole fuerit. Si huius copia non sit, scillæ uncias duas in oleo coquito atque circumlinito, aut semen rorismarini similiter præparatum. Admiscenda uerò ceræ est uncia, ne diffluant. Quòd si galbani quoque & castorij, euphorbij, adarces atque nitri, singulorum semuncia, assumserit, multò efficacius in medendo fuerit. Amussatim porrò quadrabit & rauunculus herba oleo elixa, & insolata. Conducunt potiones castorij drachmæ unius pondere, & opoponacis fabæ instar deuoratum. Mirum quantum opis afferat etiam sagapenum erui magnitudine in mulsa: castorium pariter cum opoponace succoque cyrenaico, milij quantitate. Confert etiam quæ è tribus piperum generibus constat antidotus. Quin & calorificis acopis apophlegmatisque post decimum & quartum diem, plenioribus cibis utemur. Pluisculo iam auxilij conciliato, balneo credemus. Post tricesimum diem dropace quoque utendum atque lauandum, deinde sinapi emplastri modo inducendum in his in quibus sensus atque motus perijt. Aduertentes tamen, ne (quoniam ustionem non sentiunt) plus satis perurantur. His uerò qui sensu minimè destituuntur cutem cruentate duntaxat conuenit: post tumorem inductum in balneum inducere, & cerotis mollibus mederi. A cœna uomitione, uel radicula citata utantur. Gestationibus item sellæ, uel plaustri manualis, aut rhedæ. Reliquo uero tempore in maturalia lauacra deducantur. Magna postremò cum utilitate uictus siccior, potionis frugalitas, atque fricatio adhibetur. Epulisitaque siccis uescantur, sitis pro uiribus tolerantes.

ἐμβὰ πολλαχῆ, μεμερισμένως. ἐὰ δὲ ὀλίγα, ἐφ' ἕν. καπεπλάσσειν δὲ μετὰ σικύας τοῖς ἀφ' ὑπόσης, ἢ ῥητίνης, ἢ μάννης. κάλλιστον δὲ πιεῖν ὀρτεμισίαν σωεψομένην καλαμίνθῃ, καὶ κόνυζα, καὶ νίτρον. ὕδωρ δὲ μερίχθων ὀλίγον. καὶ αὖτο δὲ ἐκτηξήσει, ἀναλισκόμενον. ἢ δὲ κεφαλὶς αὐτῆς ἐπιπαττέσθω ἀφ' ὑπόσης ἢ πολυπόδιον, ἢ σκαμμωνίας, ἢ τῶν ἀφ' κολοκυνθίδος. πολλὰ δὲ καὶ ἀλείμματα συγχεῖσα ταιαῦτα, ἐλαίῳ παλαιῷ ἐν ᾧ σκίλλα ἐκπεριχύσεται ὅπου ἡμέρας μὲ ὑφ' ἡλίῳ, εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, ἐν ἡλίῳ ἐν ἐλαίῳ δυοῖν γοεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ ὀφάρρεως ἢ δὲ καὶ χαλβάνης καὶ πάσορβίου καὶ ἀδιάντου καὶ Φορβίου καὶ ἀδιάρχης καὶ νίτρου ἕκαστον ὀβολὸν ἀπὸ Γο S. Φαρμακωδέστερον ἐστιν. δύνεται δὲ ἀκεσθῶς καὶ βατράχιον ἐπτὰν ἐκψομένη τῷ ἐλαίῳ ἐν ἡλίῳ παρικεύμενον. πιτύμματα δὲ κοσμεῖν ὅσον L. α. ὀποπανάκος καὶ κυάμου μέγεθος καπνιπνίμου. θαυμαστῶς δὲ ποιεῖ καὶ τὸ σαγαπηνὸν ὁρᾶσθαι μέγεθος ἐν μελικράτῳ. καὶ τὸ καὶ ὀξύμελι μετὰ ὀποπανάκος, καὶ ἀπὸ δὲ κυμινάκῃ, κέγχρου μέγεθος. ὠφελεῖ καὶ ἡ ἀφ' ὁριῶν πεπέρεων ἀντίδοτος, χρησόμεθα δὲ καὶ ἀκόπος τοῖς θερμαίνουσι καὶ τοῖς ἀποφλεγμαντισμοῖς, μετὰ δὲ καὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἀδροτέρως δρῶμεν. καὶ γενομένης πολλῆς ὠφελείας, ἐπὶ βαλανεῖον ἄξωμεν, μετὰ δὲ τεσσαρακοστὴν δρόπακα προσφέρειν χρὴ, καὶ ἐπὶ βαλανεῖον ἄγειν. καὶ ἐκ λοιπὸν καταπλάσσειν τῷ νάπυϊ ἐφ' ὧν ἥτε κίνησις καὶ ἡ αἴσθησις ἀπώλετο προέχοντας ἀφ' τὸ μὴ σωματῶδες ἐὰν μὴ ὑπερκαυθῶσιν. ἐπὶ δὲ τῶν μετεχόντων αἰσθήσεως τὰς φοινιγμὰς μόνον δεῖ προσλαμβάνειν. χρὴ δὲ μετὰ τὸ οἰδῆσαι. ἐπὶ λουτρὸν ἄγειν, καὶ κυρωτῇς ἁπαλαῖς θεραπεύειν. καὶ τῷ ἀπὸ δείπνου δὲ κεχρῆσθαι ἐμέτῳ. καὶ τῷ ἀπὸ ραφανίδων. ἐσελθόντα τε καὶ ἀφ' ὄλίφου ἡ ἀφ' χειραμάξης, ἢ ἀφ' ζύκτου. ἀγέσθωσαν δὲ τῷ λοιπῷ, ἐπὶ τὰ αὐτοφυῆ λουτρά. δίαιτα δὲ ξηροτέρα, καὶ ὀλιγοποσία καὶ τρίψις ἁπαλὴ. ξηροφαγείτωσαν γοῦν ἀνεχόμενοι τῆς δίψης ἐφ' ὅσον ἐγχωρεῖ.

ΠΕΡΙ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 257 sur 482

©BIUM

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ χάλασιν ἢ κατάτασιν παρεθέντων.

Ἐπειδὴ τὰ ῥαγλυθέντα μόρια ἢ σπασάτωσαν ἢ χαλάσωσι, καὶ τοῦτο ἢ διὰ πληρώσεως, ἢ διὰ κενώσεως, πάλιν προσεχεῖν χρὴ, καὶ πῇ μὲν ἀφαιρεῖν τοῦ αἵματος, πῇ δὲ οὔ. καπέπτα δὴ μὲν τῶν κεχαλασμένων, τοῖς χαλῶσι τὰ εὔφορτα μιγνύειν καὶ τῷ τρίψιν δὴ τῷ παχέι μίσγε. δὴ δὲ τῶν ἐναντίων, τοῖς χαλῶσι μόνον χρήσεον, μετὰ καὶ τὸ καταπερίβειν μαλθακῶς, ἐχέτω δὲ τὸ ἔλαιον δὴ τῶν κεχαλασμένων συλλελειομένων ὀλίγον νίτρου καὶ σφέκλης. καταντλείσθωσαν δὲ σφοδρῶς θερμῷ τῷ ὕδατι, καὶ μάλιστα μὲν θαλάσσης, ἐν ᾗ ἀφεψήθησαν δάφναι, ἢ ἄγνου κλάδοι, ἢ σάμψυχον, ἤ τι τοιοῦτον. εἰ δὲ θέρος εἴη, καὶ νηχέσθωσαν ἐν τῇ θαλάττῃ, οἱ δὲ φοινιγμοὶ τάτοις μάλιστα ἁρμόζουσι. τριγαροῦν καὶ τυπλέσθωσαν τὰ μόρια νάρθηξιν, ἢ κνίδης κλάδοις. εἰ δὲ δὴ μένοι ἡ ῥάλυσις. χρὴ τὸν μεταξὺ τῶν ἄρθρων κεχαλασμένου σάρκα σπασασαμένους καίειν. διαπειρέντας καυτηρίοις μικροῖς καὶ λεπτοῖς, τοῖς δὲ σωληνωμένοις δὴ βάλλειν χρὴ συνεχῶς δρώπακα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΕΝ κάτῳ μορίῳ συνισαμένης παρέσεως.

Ἡ μὲν διὰ διαιρέσεως νεύρου γινομένη τῶν μορίων πάρεσις ἀνίατός ἐστιν. ἡ δὲ διὰ δυσκρασίας ἢ χυμοῦ τινὸς γινομένη βοηθεῖ, κοινῶς μὲν πᾶσι εἰρημέναις δυνάμεσιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἴδιαί τινες καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἃς ὑποτάξομεν. δὴ μὲν οὖν τῶν κυνικῶς ἁρπαζόντων ἐφίσης εἰς τὰ ἀντικείμενα ῥᾴδιον ἄγουσα διὰ τῆς φορκέας προσαγορευομένης. ἁρμόσει καὶ ἀφαίρεσις αἵματος διὰ τῶν ὑπὸ τὴν γλῶτταν ἀγγείων. καὶ σικύαι κατὰ τὸ πρῶτα ἀπονεῦρον. καὶ διὰ φλεγματισμοὶ, καὶ διὰ ῥινὸς καθάρσεις, εἰδέναι οὖν χρὴ ὅτι τὴν φαινομένην ῥᾴδιον περιαφθαι σαγόνα. τὴν ῥάλυσιν ἔχειν. ἀλλὰ τὴν ἀντικειμένην. καταπόσεως δὲ παρεθείσης σικύας τῷ αὐθερεῶνι κολλητέον καὶ διαχρηστέον τοῖς διὰ κασσίας, καὶ σιγαπήνῃ, καὶ ὀπῷ παρθικῷ.

DE IIS QVI LAXAtione aut extensione resoluti sunt.

QVoniam autem artus resolutionem experti uel conuelluntur, uel relaxantur, idque interdum plenitate, interdum uerò uacuitate, rursum attendendum est, partim sanguinem esse detrahendum, partim uerò minimè. Deinde in partibus quidem relaxatis, remedijs laxantibus ea quæ astringunt misceto. In contrarijs, relaxantibus solummodò utendum, cum perfrictione molli. Complectatur autem oleum, quod relaxatis adhibetur, nitri contriti, feciſque uini crematæ paululùm. Fotus erunt ex aqua admodum calida præcipuè marina: in qua elixentur lauri, uel agni germina, aut sampſychum, uel aliud quiddam eiusmodi. Æstiuo uero tempore in mari natationes et summæ cutis exasperationes, uel in primis conferunt. Vapulent itaque partes afflictæ ferulis, aut ramulis urticæ, si resolutio perseueret, oportet flaccescentem ac resolutam inter articulos carnem attractam comburere, transfigentes caudentibus ferris exilibus & tenuibus: sed contractis partibus dropacem continuò super accommodare.

DE EA QVÆ NONQVOQVE membro consistit, resolutione.

QVæ dissectis neruis accidit paresis, nullo medicamine uincitur. Sed quam intemperantia aut humor aliquis conciliauit, huic in genere quidem facultatibus prædictis succurritur. Sunt uerò peculiares quædam singulis ipsorum, quas subnectemus medelæ. In his igitur qui canina conuulsione raptuúc impetuntur, per phorceam instrumentum quod uocant ex æquo in diuersum deduces. Sanguinisque ex subiectis linguæ uasis detractio competit. Cucurbitulæ item circa priorem dorsi uertebram adglutinatæ atque apophlegmatismi & per narium infundibulum factæ purgationes conferunt. Sciendum igitur est, non eam quæ diuaricasse uidetur mandibulam, resolutionem expertam, sed oppositam. Inguine uero uulsa paresi, cucurbitulæ mento sunt defigendæ. Vtendum præterea, quæ casto reo, sagapeno, & succo parthico, constât, illitionibus

Confert

Confert etiam gargarismus ex rebus acribus. Linguæ porrò pareſi infeſtata venæ ipſius ſecandæ ſunt, cucurbitulæ mento apponendæ, utendum apophlegmatiſmis ex ſinapi, & exercitationibus linguæ. Vocalibus uerò inſtrumentis reſolutionem expertis, thoraci afferenda ſunt præſidia, ſpirationis ſuppreſſione, exclamationeque utendum. In ſuperciliorum vero paralyſi, palpebrarum innunctiones pariter conducunt: prodeſt etiam conſutio. Veſica autem reſoluta, ſiue lotium cohibeatur, ſiue citra uoluntatem excludatur, pectini & tauro medicamenta adhibenda ſunt. Sedi uerò oleum rutaceum, aut ſicyonium adiecto butyro & caſtorio aut galbano aut opopanace, aut laſere infundendum: quæ quidem per colem ueſicæ immiſſa plurimum opis contulerunt, aut ſola etiam ſuffecerunt. E centaurio præterea & colocynthide clyſteres cum ſicyonio inteſtinis non inutiles ſunt. Proſunt item pharmaca quæ lotium proritandi facultatem obtinent, epota, & caſtorium ſimiliter. Sed ante omnia ijs qui nihil lotij emittunt, id per ſiphunculos veſicarios (quos catheteras Græci uocant) eliciendū eſt. Balneis porrò relaxantibus inſidendū & caraplaſmatis inde confectis utendum. Si uerò præter uoluntatem lotium excernitur, cum roborantibus præſidijs adſtringendum, alimenta arida & potus gelidos uſurpandum. Quum inſtaurantur, rubores in ſumma cute concitare, & naturalibus balneis frigidis uti conuenit. Reſolutio uerò ſpinæ ob uulnus, aut caſum, aut laxationem uertebræ, lethalibus ſymptomatis confluentibus nullo remedio eliditur. Quod ſi penis reſolutus eſt, ijſdem quæ ad ueſicam pertinent utendum. In ijſdem partibus atque lumbis etiam ijs quæ intendendi uim obtinent utemur. Improbatur, lac, caſeus, & reliqua bellaria, lactucæ cum cæteris oleribus. Recto autem inteſtino reſoluto, quandoque ab inuitis oleſulum excernitur, quandoquidem retinetur, ijſdem utendum eſt remedijs, aliàs quidem eadem per clyſterem immittendo, aliàs uerò aſtringentia: uerbi cauſa, decoctum cupreſſi, lentiſci, rubi aliàs remittentia, cuiuſmodi ſunt adeps ſuillus aut anſerinus aut oleum maluaceum: nonnunquam & mordentia, ueluti, ſalſugo, aut colocynthidos, aut ſimiliū decoctū, perinde enim motiones, atq; ipſa agitatio promouet. Si autē frigus apprehēderit, acopū ex Euphorbio cum oleo dilutum

ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν ὁρμένων. καὶ τῆς γλώττης δὲ παρεθείσης, τὰς ἐν αὐτῇ φλέβας τμητέον. σικυαζέον τε τὴν ἀνθερεῶνα. καὶ ἀποφλεγματισμοῖς χρῆσθαι διὰ νάπυος. καὶ γυμνασίοις τῆς γλώττης. τῶν δὲ φωνητικῶν παρεθέντων, τῷ θώρακι προσφέρειν τὰ βοηθήματα πνεύματός τε κατοχῇ, καὶ ἀναφωνήσει χρῆσθαι. ἐπὶ δὲ ὀφρύων, τῶν βλεφάρων συγχρίσματα ὁμοίως ὠφελεῖ. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ ἀναρραφή. κύστεως δὲ παρεθείσης. εἴτ' ἐπέχοιτο τὰ οὖρα, εἴτε ἀκουσίως ἐκκρίνοιτο. τῷ μὲν ἤτρῳ καὶ πειναλέῳ τὰ φάρμακα προπενεγκτέον, ἐλαίου δὲ τῇ ἕδρᾳ πηγάνινον ἔλαιον, ἢ σικυώνιον μετὰ βδέλλης καὶ καστορίου. χαλβάνης ἢ ὀποπάνακος, ἢ ὀπὸς σιλφίου. καὶ τῇ κύστει δὲ ῥαδινεμπόμβῳ παῦπα διὰ βδέλλης, μεγάλως ὤνησεν ἢ καὶ μόνα ἤρκεσεν. καὶ τὰ διὰ κενταυρίου δὲ καὶ κολοκυνθίδος κλύσματα διὰ σύριγγος, μετὰ σικυωνίου χρήσιμα. εὐθετεῖ δὲ καὶ τὰ διυρητικὰ πινόμενα, καὶ καστόριον ὡσαύτως καὶ πρόγε πάντων καθετηριστέον τοὺς μηδὲν ἀφροῦντας. ἐγκαθητέον δὲ καὶ καταπλασμάτων τοῖς χαλασικοῖς. τοὺς δὲ ἀκουσιρέτους ἐκκρίνοντας, συμπτικῶς ἀκτέον, διὰ τῶν τονούντων βοηθημάτων, τροφῆς δὲ ξηρᾶς καὶ ποτῷ ψυχρῷ χρηστέον. ἐν δὲ ταῖς ἀναλήψεσι, καὶ φοινιγμοῖς, καὶ αὐτοφύεσι λευκοῖς χρήσθωσαν ψυχροῖς. τοὺς δὲ ἐπὶ ῥάχεως τραύματι, ἢ πλώματι, ἢ ὀλισθήματι σπονδύλου, θανατικῶν συμβαμόντων συνεβρευσάντων. ἀδύνατον ἰᾶσθαι. εἰ δὲ καυλὸς παρεθείη τοῖς ἐπὶ κύστεως χρηστέον. ἐπί τε τῶν αὐτῶν μορίων καὶ τῶν ψοῶν. προσέτι δὲ καὶ τοῖς ἐντατικοῖς χρησώμεθα. ἀθετεῖ δὲ γαλά, τυρὸς, καὶ τὰ λοιπὰ πέμματα. θρυδαλίναι, καὶ τὰ λοιπὰ λάχανα. ἀπευθυσμοῦ δὲ παρεθέντος, ἐφ' ᾧ ποτὲ μὲν ἀκουσίως ἡ κόπρος ἐκκρίνεται, ποτὲ δὲ ἐπέχεται. τοῖς αὐτοῖς χρηστέον. ποτὲ μὲν οὖν διὰ κλυστῆρος ἐνιέναι. ποτὲ δὲ τὰ σύφορτα. οἷον ἀφέψημα, κυπαρίσσου, σχοίνου, βάτου. ποτὲ δὲ τὰ χαλῶντα οἷον στέαρ ὕειον, καὶ χήνιον, καὶ μολόχινον ἔλαιον. ἄλλοτε δὲ, τὰ δάκνοντα. οἷον ἁλμυρὸν, ἢ κολοκυνθίδος ἤτοι τῶν ὁμοίων ἀφέψημα, ἐδὲ γὰρ ἅπαξ ὠφελεῖ τὰς κινήσεις, ὡς ἡ ποικίλη μόχλευσις. εἰ δὲ ἀντιλήψις εἴη ψύξεως, καὶ δι' εὐφορβίου ἀκόπου ἐλαίῳ ἀνατεθέντος ἐνιέσθω,

©BIUM

ἐνιέσθω, τὰ δὲ κῶλα παρειθέντω μετὰ τῆς κοινῆς ἐπιμελείας καμπτέσθω καὶ τριβέσθω. καὶ ἐκτεινέσθω κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. τὸ γὰρ πλεῖστον τῆς ἐλπίδος, ἡ τρῖψις ἐστίν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΛΙΚΩ̣ ΝΟΣΗΜΑΤΙ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΣΕΩΣ.

ΚΑΤΑ τὰς ἡμετέρας χρόνους κωλική τις ὤχλησεν νόσος. ἐφ' ᾗ καλλιστα τοῖς σωθήσεσθαι μέλλουσιν, ἀκίνησία μὲν παντελὴς ἀκολουθεῖ τῶν κώλων. ἡ δὲ τῆς ἀφῆς αἴσθησις ἀβλαβὴς διαφυλάττεται ὡς ἔοικεν. οἷον κριτικῆς τινὸς ἐκ τοῦ βάθους μεταστάσεως γινομένης. ὅθεν αὐτομάτως ἐπανῆλθε τοῖς πολλοῖς ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ. τοὺς δέ γε δυσαπούντας καὶ τὰ ἀπλούστερα τῶν λεχθέντων ἰάσατο συγχρισμῶν. ἐξαίρετα δὲ τούτοις εὑρέθη, τό, τε ἀπὸ τῆς αἰγείρου, καὶ τὸ διὰ τῆς ἐλάτης ἄκαυτον. πολλοὺς δὲ καὶ τὰ τονοῦντα καὶ μετρίως ἀποψύχοντα, μεγάλως ὤνησεν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΦΘΙΣΕΩΣ,

Κεφάλ. η.

ΟΚΩΣ ἐν νηὶ καὶ γαλήνη, καὶ δὴ εἰ δύστυχοίη ὁ νοσέων, ἐν θαλάσσῃ γίγνοιτ' ἂν αἰώρη καὶ διωτή. καὶ δὴ τὶ ξηρὸν ἐς τὰ ἕλκεα ξυνδιδῶσι ἁλμή. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰώρης ἐφησυχάσαντα, χρίεσθαι νεῳ λιπαρῷ λίπαι. ἐπὶ τῇσι τρίψεσι δεξιὸς καὶ ἐπόμβριον ἀπ' ὀλίγου ἐκπροσαγωγῆς, ἐς κοτύλας πέντε ἢ ἕξ, ἢ πολλόν τι πλεῖον. ἢν δὲ μὴ, ὁκόσον τις δύνηται. πολλάκι δὲ τόδε μοῦνον αὐτὶ πάσης τροφῆς ἤρκεσε. γάλα δὲ ἡδὺ μὲν προσάραξαι πεῖν δὲ ῥηϊστον, στερεὸν δὲ ῥέψαι, καὶ τροφῆς ἁπάσης ἐκπαιδὸς ξυνηθέστερον. ἰδεῖν δὲ τερπνὸν τῇ χροιῇ. φάρμακον δὲ δρεπανὶς ἄκεργχνον, διαπερῶσαι βρόγχον, ἄγειν φλέγμα εὔπνοον, ὀλισθηρὸν δὲ τὴν κάτω διέξοδον. ἕλκεσι δὲ φάρμακον

immittito. Membra postremò resoluta, communi cura flectito, perfricato, & quemadmodum diximus, distendito, summa nanq; spes in frictione sita est.

DE PARALYSI EX colico morbo contracta.

COlica quædam affectio nostra ætate incruduit, quam (& præcipuè eos qui euasuri erant) motionis exacta quædam membrorum orbitas comitabatur, sensu tactus incolumni, ut uidetur, conseruato, tanquam iudicatorio aliquo transitu ex corporis profunditate in extremas particulas facto. Proinde citra medicamentorum subsidium ultro plerisque motus postlimino reuersus est: alios uero qui difficilioris curationis fuere etiam simpliciora ex præductis unguenta persanauere. Præcipua uero his inuenta sunt, tum id quod è populo nigra, tã quod ex abiete concinnatur acopon. Plures uerò medicamenta quæ robur inferunt, & mediocriter refrigerant, magnificè juuernunt.

DE CVRATIONE Phthisis, seu ulcerum pulmonis.

Caput VIII.

QVemadmodum in naui & tranquillitate. Nam si rectè habuerit ægrotans, in mari gestatio fieri poterit: atque ibi uitam deget. Cum ulceribus enim quiddam siccum marina salsugo communicat: à gestatione quiete concessa utendum in præsentia pingui oleo. Post frictiones oleum cum aceto infundatur, paulum primo deinde adijciendum usque ad heminas quinque aut sex, aut multò plus etiam: sin minus, at saltem quantum quis ferre poterit. Multoties enim uel id solum pro omni alimento satis fecit. Lac uerò assumtu suaue, potu facillimum, nutritu solidũ, & qualibet esca à pueritia familiarius est: præterea uisui colore delectabile, medicamen arteriã non asperans, guttur lauigans, ad ejiciendam pituitã facilem spiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce

dulce ſubſidium, & quolibet alio benignius. Si quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento. In morbo enim bonum medicamen eſt lac, ejuſdem & alimentum efficitur. Nam hominum lacte ueſcentium nationes frumentum non edunt. Optima uerò eſt cum lacte & puls, & bellaria & alica lota, & quæcunque edulia ex lacte fiunt. Quod ſi & alia eſca indigeat, ejuſdem generis eſto. Ptiſanæ cremor concoctu facilis, tenuis materiæ eſt. Eatenus uerò condiendus erit, quatenus abſorptu facillimus ſit. Siquid etiam ſaporis jucunditatem afferens capiat; & illud medicamentum eſto: qualis eſt liguſtici coma, pulegium, menta, ſalis exiguum, acetum aut mel. Si uentriculus non concoquit, hujuſmodi exhibenda ſunt. At ſi nihil uentriculo tale exhibere neceſſe ſit; omnibus ptiſana præſtantior eſt. Licet & ptiſanam in alicam permutare: minus enim flatuoſa, & concoctu facilior eſt, ſi quemadmodum & ptiſana exterſa deglubitur. In humidioribus rejectionibus faba ulcera purgat, ſed flatibus redundat. Item piſum & ochrus, qui & quanto pauciores flatus citant, tanto minus ulcera purgant. Itaque medicus conjecturis ductus, prout præſentia poſtulant, his uti debet. Iſtorum quoque condimenta ſunto, quotquot de ptiſana memorata ſunt. At oua ex igne quidem aquea calida, ſed ex animalibus nuper edita optima ſunt, priuſquam eam,

γλυκὺ, καὶ ἄλλο παντὸς ἀμεμπτότερον. ἢν μὲν οὖν τις πολλὸν γάλα πίνῃ, ἐδὲν ἑτέρης τροφῆς ἄλλης χρέος. ἀγαθὸν γὰρ ἐν νόσῳ ἔνι φάρμακον γάλα τουτὶ τὴν γίνεσιν, καὶ τροφὴν. καὶ γὰρ ἀνθρώπων τῶν γαλακτοφάγων τὰ ἔθνεα, σίτου ἀκμὴν οὐκ ἔδει. ἄριστον οὖν ἔξω γάλακτι καὶ πολτοὶ, καὶ ἰτέα καὶ χερνῆτες πλυτοὶ, καὶ ὁκόσα ἐδέσματα ἐν γάλακτι γίγνεται. καὶ τροφῆς ἢν ἑτέρης δέῃ, ἔσω ὁμοίη, πτισάνης ὁ χυλὸς, εὐπεπτότατος, λιτὴ. χρὴ δὲ τοσοῦνδε ἡδυῶσθαι, ὁκόσον ῥυμφάνεσιν ἐσιέναι. ἢν δὲ τῷ ἐσηδονὴν τὴν λαμβάνῃ, καὶ τόδε ἔσω φάρμακον, λιγυστικὴν κόμην, γλήχωνα, ἡδύοσμον, ἁλῶν βραχὺ, ὄξος ἢ μέλι. ἢν μὲν στόμαχος ἀπεπέῃ, τόδε παρέχειν. ἰῶ δὲ μηδὲν ὅδε τροφὴ ἀναγκάζῃ, πάντων ἐστὶ πτισάνη κρέσσων. ἔξεστι δὲ τῇ πτισάνῃ ἐς χόνδρον ἀλλάξαι. ἀφυσότερος γὰρ καὶ εὐπεπτότερος, ἢν καὶ ὡς πτισάνη μιγματώδης ἐπιδύῃ. ἐν τῇσι ὑγροτέρῃσι ἀναγωγῇσι κυάμου καθαρὴ ἕλκεα, ἀλλ' ἔστι φυσώδης. πιτὸς καὶ ὦχρος ὁκόσον ἀφυσότερα τοσόνδε ἑλκέων ἀκαθαρτότερα. ξυντεκμαιρόμενον ὧν τοῖς παρεοῦσι χρηίζῃ. ὁ ψὰ δὲ αὐτέων, ὅσα καὶ ἐπὶ πτισάνῃ λέλεκται. ὠὰ δὲ, ἐν πυρὸς μὲν ὑδρηὰ θερμὰ ἄριστον δὲ ἐν ζώων ἀρτιόκα, πρὶν τίκτειν *

CVRATIO PVRVlentorum,

Caput IX.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΜΠΥΙ-ΚΩΝ.

Κεφάλ. θ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 261 sur 482

©BIUM

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. λϛ. Δεῖ τοίνυν πρῶτον μὲν τῇ πέψει ξ ἐμπυήματος συνεργεῖν. διά τε ἀπόγγων πυριῶντας. καὶ καταπλάσσοντας δι' ἀλφίτων κριθῆς σὺν ἰσχάσιν ἐφθαῖς, καὶ ῥητίνῃ ὀλίγῃ, καὶ ὑστέρων κόπρῳ, καὶ νίτρῳ καὶ ἐβίσκῳ. συνεργεῖ δὲ τῇ ῥήξει καὶ ἡ ὑπὸ τὸ ἀπαθὲς πλαγίου κατάκλισις. καταῤῥοφείτωσαν δὲ ἐκ διαχυσμάτων μελίκρατον, καὶ χυλὸν πτισάνης μετὰ μέλιτος. οἱδὲ δυνατώτεροι πινέτωσαν καὶ ἀπόζεμα ὑσσώπου καὶ θύμου μετὰ μέλιτος. συνεργεῖ δὲ πρὸς τὴν ῥῆξιν καὶ παρηχοφαγία, καὶ τῆς διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾶς καταπότια πρὸς κοίτην λαμβανόμενα. ἐξαμβύσαι δὲ ἐκκρίνεσθαι ξ πύον αὖθις διδόναι τὸ ἀπόζεμα τῆς ὑσσώπου, καὶ ἴριος καὶ γλυκυρίζης ἐψηθέντων ἐν μελικράτῳ ἢ τὴν γλυκύρριζαν λειωθῆσαν μετὰ σησάμου. καὶ καταπλάσσειν γύρει ἐν μελικράτῳ καὶ ἐλαίῳ ἐψιθείσῃ. θυσσανακαθάρτου δὲ τῆς ἑλκώσεως οὔσης, τοῖς σωθεῖσι χρῆσθαι. οἷον ἔστι τό, τε διὰ πεπόνων ἀπλοῦν καὶ σώφορον. καὶ τὸ δι' ὀρόβων. τὸ δὲ δωδεκαθέσιον καὶ τὸ φιλοξένου μεθοσυγορευόμενον. τοῖς δὲ εἰς φθίσιν μεταπεσοῦσι. δίδου κεφαλωτὰ πεπεσσωμένα τοῖς ἀπὸ χόνδρου ἢ πτισάνης ροφήμασιν, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ δὶς ἐψημένα δοτέον. τὸ δὲ πινόμενον ὕδωρ ὄμβριον ἔστω, καὶ μελίκρατον ἐξ αὐτοῦ. καταπλασσέσθωσαν δὲ κατ' ἀρχὰς τῶν αἰσθητῶν τοῖς διὰ κινσαπίρεως καὶ γύρεως δι' ἀφεψήματος πήλεως, ἢ μαλαχῆς, ἐλαίῳ τε καὶ μέλιτος. καὶ φύλλων ἀλθαίας. χρόνου δὲ προβεβληκότος. ὑπὸ τὰς κηρωτὰς μεταβατέον, τὰς διὰ βουτύρου καὶ κυπρίνου καὶ δαφνίνου ἐλαίου. καὶ τὴν μυασαίαν δὲ χρηστέον ἐμπλάστρῳ. ῥευματιζομένῳ δὲ τῷ θωρακὶ τῆς διὰ ἰτεῶν ὑποθετέον. προσπιστέον τε αὐτοῖς, τὰ ἔμπροσθεν ὑπὸ τῶν ἐμπύων ἀπλᾶ λελεγμένα. καὶ τινα τῶν σωθέντων. τῆς δὲ ἕξεως χαλεπῶς ὑπικρατούσης, θύμον ξ ὑσσώπου μετὰ χυλοῦ γλυκυρίζης, μέλιτι ἀπέφθῳ ἀναλαβών, καὶ πλάσας, τῷ τῆ γλώττῃ δίδου κρατεῖσθαι. δεσμοῦσι δὲ αὐ αὐτοῖς, καὶ ἡ μυθριδάτου ἐκ διαλειμμάτων ἀντίδοτος, καὶ ἡ διὰ ἐχιδνῶν. ἄριστον δὲ τούτοις βοήθημα, καὶ ἡ ἀρμενία βῶλος πινομένη. καὶ ἡ ἔσδρα ἀντίδοτος, ὀδὲν ἧττον τῶν εἰρημένων.

P. Æg. lib. 3. c. 32. Ante omnia, puris collecti maturatio promouenda est spongiarum fotu, cataplasmatis ex farinis hordeaceis cum caricis discoctis & resina exigua & stercore columbarum, nitroque & hibisco. Adjuuat autem rupturam, in latus sanum decubitus. Sorbeatur præterea ex temporis interuallo mulsa & cremor ptisanæ admixto melle, sed quibus plus roboris inest, jus hyssopi & thymi melle adiecto bibant. Promouet etiam rupturam uomicæ salsamentorum esus & catapotia hieræ ex colocynthide sub somnum, in cubilis ingressu sumta. Vbi pus expectorari cæperit, hyssopi decoctò & iridis atque glycyrrhizæ decoctorum in mulsa potionem repete. Vel glycyrrhizam cum sesamo tritam exhibe: aut pollinem in mulsa & oleo percoctum cataplasmatis modo inducito. Cum autem hulcus expurgationi persuperna renititur, ad compositorum usum deueniendum est: uerbi causa, medicamenti quod ex marrubio constat tum simplicis tum compositi. Et ejus quod ex eruis constat & quod ab ingredientium numero Græcè dodecatheon dicitur. Item quæ ab autore Philoxeni nomenclaturam sortita est, confectionis. Porrò qui in tabem eccidunt, his porra capitata in chondri aut ptisanæ sorbitionibus liquefacta, dato. Iam uerò & hæc per se bis decocta exhibenda sunt. Potus sit aqua pluuia, & aqua mulsa ex illa parata. Ab initio uerò remissionum, cataplasmata exhibeantur ex lini semine ac pollinе, cum decoto & fœnigræci aut maleæ, oleoque ac melle & foliis althææ. Tempore uerò progresso, ad cerata transeundum est, ex butyro, & cyprino, & laurino & inde. Sed et Mnaseæ emplastro urendum est. Thorace uerò fluxionibus infestato, emplastrum ex salicibus imponendum est. Præbibant etiam antea relata ad suppuratos simplicia & quædam ex compositis. Cæterum tussi grauiter obtinente, thymum & hyssopum cum glycyrrhizæ succo melle cocto excipe & efformata sub lingua tenenda præbe. Conueniunt ipsis etiam Mithridatis antidotus ex interuallis & quæ ex uiperis paratur. Optimum uerò his auxilium est Armenij boli potus, & antidotus Esdra, non minus quàm prædicta.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΣ τὸν πνεύμονα ἀποστάσεων.

Κεφάλ. ι.

CVRATIO PVLMOnis abscessuum.

Caput X.

P. Æg.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 262 sur 482

©BIUM

P. Æg. lib. 3. c. 30. Peripneumonia in flammatio pulmonis est plerunque ex defluxionibus fortibus, aut anginis, aut anhelationibus, aut pleuritide, aut alijs morbis obortiens: quandoque uerò ipsa per se affectionem auspicatur. Sequitur hos spirandi difficultas, febris acuta & ardens, grauitas & tensio pectoris, impetus & perceptio multæ repletionis circa faciem, materia sursum uersus impetum faciente instar ignis. Rubicundæ igitur ipsis apparent malæ, & oculi tument, & cutis supercilijs incumbens deorsum nutat, & cornifotmis tunica subpinguis apparet: si uerò signa ad maiorem ardorem inclinant, inflammationem sacri ignis naturam habere in pulmone putandum est. In ijs igitur qui ex transmutatione aliorum morborum ad hunc deuenerunt, uenæ sectionem reprobare oportet, & præsertim, si diuturni fuerint, aut etiam ab initio uenam secuerint. Verùm in remissionibus infusum per clysterem in aluum mittatur, quæ ægrè subduci potest. Et cucurbitæ affigantur: ad pectus & ad latera, si nihil prohibeat, atque hæ multæ cum scarificatione. At si statim ab initio peripneumoniæ affectio auspicetur, permittentibus numeris ad hoc requisitis, uena secetur: sin minus, etiam ijs saltem cucurbitæ affigantur, ita ut pro uiribus sanguinis euacuationem faciamus. Sorbitiones autem accipiant ex ptisanæ aut alicæ succo cum melle, aut ex amygdalis amaris, cum similagine aut alica, ex jucundis potionibus aliqua admixta, hydromelo, aut fauorum cremore cocto, aut hydrorosato. Commodum est & butyrum recens trium cochleariorum mensura. Præbibant autem ficuum cum hysopo decoctum, aut iridis coctæ in aqua mulsa, aut iridis tritæ cochleariorum duorum mensuram inspersam aquæ mulsæ, hoc etiam deorsum purgat. Verum ad uirium conseruationem frequentius potent aquam mulsam per se & cum nucleis nucis pineæ & cucumeris semine. Verùm ad totum thoracem ac costas laterum imponere oportet ceratum cyprinum, iridem inspersam habens: aut ceratum ex oleo rutaceo & iride sicca: aut id quod ex cera, resina, medulla, butyro, œsypo, iride sicca, & unguento nardino præparatur.

CVRATIO ASTHmatis.

Caput XI.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. λ. Ἡ πεῖπνευμονία, φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονός ἐστιν ἢ πολλὰ μὲν ὑπὸ καταῤῥοις ἰσχυροῖς, ἢ συνάγχαις, ἢ ἀθυμίαισιν, ἢ πλευρίτισιν, ἢ ἑτέροις γινομένη νοσήμασιν. ἔστι δὲ ὅπου καὶ αὐτὴ καθάρχεται τοῦ πάθους. παρέπεται δὲ τούτοις δύσπνοια πυρετὸς ὀξὺς καὶ καυσώδης. βάρος τε καὶ τάσις τοῦ στήθους ῥωγμὸς, καὶ πολλῆς τῆς ὑπὸ τὸ πρόσωπον πληρώσεως αἰτίλησις αἰώρημα παχυμερὲς τῇ ὁρμῇ τῆς ὕλης δίκην πυρός. ἐρυθρὰ γοῦν αὐτοῖς τὰ μῆλα φαίνεται καὶ τὰ ὄμματα διωθήκε μετὰ τοῦ κάτω νένευκε τὰ ὀφρύδια, καὶ οἱ κερατοειδεῖς ὑπολίπαροι φαίνονται. τῶν δὲ σημείων ὑπὸ τὸ καυσωδέστερον ἐπακολουθούντων, ἐρυσιπελατώδη τὴν φλεγμονὴν τοῦ πνεύμονος ὑπολαμβάνειν. ὑπὸ μὲν ἐν τῶν ἐκ μεταπτώσεως ἑτέρων νοσημάτων εἰς τοῦτο τοῦ γινομένων, τὴν μὲν φλεβοτομίαν παραιτητέον, καὶ μάλιστα, εἰ χρονίσαντες εἶεν, ἢ ἐφθάσαντες ἐν ἀρχῇ φλεβοτομηθῆναι. κλυστέον δὲ τὴν κοιλίαν ἐν ταῖς ἐνδόσεσι. δύσπεπτα βιβάσθω ἅπαν, ἢ σικυαστέον μηδενὸς κωλύοντος κατὰ τοῦ στήθους καὶ τῶν πλευρῶν, ὑμεγέθεσι καὶ πολλαῖς σικύαις μετ' ἐγχαράξεως. εἰ δὲ τὸ τῆς πεῖπνευμονίας ἔθνος ἐξ ἀρχῆς ὑπήρξατο πάθους. ὑπηρετούντων μὲν τῶν εἰς τοῦτο ἀριθμῶν, φλεβοτομητέον. εἰ δὲ μή, σικυαστέον γοῦν καὶ τότε, πρὸς τὴν δύναμιν πυκνοῖς τὴν δ' αἵματος κένωσιν. ῥοφήματα δὲ λαμβανέτωσαν ἀπὸ χυλοῦ πτισάνης. χόνδρος μετὰ μέλιτος. ἢ ἀπὸ πικρῶν ἀμυγδάλων μετὰ σεμιδάλεως ἢ χόνδρος, τῶν ἡδέων τινὸς προσφυγγυμένου πομάτων, ὑδρομέλι, ἢ ὀξυμέλιτος, ἢ ὑδρορροδάτου. ἀγαθὸν δὲ καὶ πρόσφατον βούτυρον ὅσον κοχλιάρια γ. πρόποτιστέον δὲ αὐτοῖς σύκων μετ' ὕσσωπα ἀφεψήματι ἢ ἴρεως ἐψηθείσης ἐν μελικράτῳ. ἢ ἴρεως λείας ὅσον β. κοχλιαρίων ἐμπασσομένων μελικράτῳ ἔτι καὶ κάτω καθαίρει. πρὸς δὲ φυλακὴν τῆς δυνάμεως, συχνότερον αὐτοῖς ποτιστέον τῷ μελικράτῳ κατὰ μόνας, καὶ μετὰ πυτυΐδων. καὶ σικύας ἐπιβλητέον δεῖ καθ' ὅλης τοῦ θώρακος καὶ τῶν πλευρῶν. καὶ κυπρίνην κηρωτὴν, ἔχουσαν ἴρεως ἐμπεπλασμένης, ἢ κηρωτὴν ἀπὸ πηγανίνης ἐλαίου καὶ ἴρεως ξηρᾶς. ἢ τὴν ἀπὸ κήρου καὶ ῥητίνης, μυελοῦ τε καὶ βουτύρου καὶ ὑσσώπου, καὶ ἴρεως ξηρᾶς καὶ ναρδίνου μύρου.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΣΘματος,

Κεφάλαια.

©BIUM

Ο τῆς τῶν ἀσθματικῶν θεραπείας σκοπός ἐστιν ἐκδαπανῆσαι τὸν γλίσχρον καὶ παχὺν χυμὸν διὰ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ ῥυπτόντων φαρμάκων. ὄξος οὖν τοίνυν αὐτοῖς ἁρμόσει σκιλλιτικὸν. καὶ τὸ διὰ τούτου σκευαζόμενον ὀξύμελι πινόμενον, αὐτή τε ἡ σκίλλα ὀπτὴ, λεία μετὰ μέλιτος καὶ τῶν ἀντιδότων ἡ ἱερά. Ἡ κάθαρσις συνεχὴς διὰ φαρμάκων ἰσχυροτάτων. καὶ διὰ ῥαφανίδων ἕψημα. ὁρίγανος τε, ῥοιγγύλη πεπομμένη. κενταυρέας τε μεγάλης ἡ ῥίζα, ἀστοιδυλίης ὁ καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα. καλαμίνθης ὁ καρπὸς, ὕσσωπον, ἶρις, μελάνθιον, ὧν τῶν ἀπὸ τῆς ὑδρίας ξέσας, βαλὼν εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν, φρύγε ἐπ' ἀνθράκων. λεῦκανθέντας δὲ τρίβε, καὶ μέλιτι ἐφθῷ ἀναλαβών, δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφήν. εἰ δὲ χρεία καπνίζειν, καὶ φλέγα τέμνε πρὸ τούτων ἁπάντων, καὶ κενοῦ τὴν δύναμιν. καὶ πλεῖον χιλίαν κλυσμοῖς ἐρεθιστέον ἔξωθεν δὲ τὸν θώρακα. καπνωλαστέον μὲν διὰ σύκων, καὶ ἱρινοῦ ἀλθαίας καὶ κερβίνου, ἔχον καὶ ῥητίνην καὶ κηρὸν καὶ μέλι. ἐμπαστέον δὲ αὐτῷ καὶ ἶρις καὶ μαάνα. ἐκ δ' ἀρχῆς δὲ καὶ ἡ ὠμὴ λύσις μετὰ ῥητίνης καὶ κηροῦ καὶ ἴρεος καὶ μαάνης. ἀλείμμασι δὲ χρηστέον θερμοπέροις, ἱρινῷ ἀνηθίνῳ, πηγανίνῳ. ἰδιαίτερον τούτων. κιστήρεως μέρος α. σφέκλης ἥπις ἐστὶ τοῦ ξέσαι κ°. μ. δ. δρυοκνίδος μ. α. σχοίνου ἄνθους μ. ϛ. ἀλκυονίου μ. α. ἀφρονίτρου μ. ϛ. κόψας σήσας ἀναλάμβανε τῷ ἀλείμματι. καὶ ἐν τούτῳ αἰώρισε. τὰ δὲ πρὸς τὸν θώρακα καὶ μαλάγμασι δὲ χρηστέον τοῖς ἕλκεσι τοῖς ἰχωρώδεσι δυναμένοις.

Asthmaticorum curationis ſcopus eſt, conſumere craſſum ac uiſcoſum humorem per attenuantia ac extergentia medicamenta. Acetum igitur ipſis conuenit ſcilliticum, & acetum mulſum ex hoc paratum, potum : & ipſa ſcilla aſſata trita cum melle, & ex antidotis hiera, & purgatio aſſidua ex medicamentis fortiſſimis. Et uomitus ab acceptis raphanis & ariſtocholia rotunda pota, centaurij magni radix, ſpondilij ſemen & radix, calaminthæ coma, hyſſopum, iris, melanthium. Aſellorum ſub hydrijs degentium ſextarium in fictile uas conijcito & ad prunas torreto : dealbatos autem tunde, & melle cocto exceptos, myſtri menſura ante & poſt cibum dato : ſi uero neceſſitas urgeat, etiam uenam ante omnia hæc ſecato & pro uiribus euacuato. Aluus quoque per clyſterem infuſis irritetur. Cataplaſma uerò extrinſecus thoraci imponatur ex ficis & loliacea & ordeacea farina cum reſina, cera, melle adjectis. Inſpergatur ipſi etiam iris & manna thuris. Non inutile eſt & cruda ordeaceafarina cum reſina, ceta, iride & manna. Vnguentis autem utendum eſt calidioribus, irino, anethino, rutaceo : priuatim uerò hoc, pumicis partem unam, ſecis uini uſtæ partes quatuor, arſenici partem unam, floris iunci rotundi odorati partes duas, alcyonij partem unam, aphronitri partes duas : tuſa, cribrata unguento excipito, & ex hoc partes circa thoracem confricato. Sed & malagmatis utendum eſt quæ ſeroſos humores trahere poſſunt.

ΑΣΘΜΑΤΙΚΟΙΣ πῶμα.

Πολίου, ἀβροπόνου, καστορίου, χαμαιπίτυος, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἴσα μέλιτι φυράσας δίδου. Ἄλλως. Ἐδόσαν τινὲς, ἀφρονίτρου κοχλιάριον τρισὶ κυάθοις μελικράτου. Ἄλλο. Ἀφρονίτρου L. ϑ. πεπέρεως L. α. σιλφίου L. S. κοχλιάριον ὕδατι. Ἄλλο. καστορίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ L. ϛ. πεπέρεως κόκκοι μ. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. καὶ δίδου κυάμου ἴσον σὺν μελικράτῳ Ἄλλο. Συνάπεως L. α. νίτρου ἀφροῦ τριώβολον. ἐλατηρίου δίχαλκον ὅ ἐστιν ἡμιώβολιον. πλάσσου τὸ πᾶν εἰς τροχίσκους η. δίδου ἓν ἐφ' ἡμέρας δύο. καθαίρουσι γὰρ ἄνω ἀλύπως. ἢ ἓν τῶν πυιγομένων δίδου ἀφρονίτρου L. γ. μεθ' ὑδρομέλιτος κυάθων τριῶν, καὶ μετὰ καρδαμώμου ἐνίοτε καὶ σκόρδου βοηθεῖ. πιεῖν δὲ καὶ ἰσχιαδικοῖς.

ANHELOSIS Potiones.

POlij abrotoni, caſtorij, chamæpityos, ammoniaci thymi amatis, ſingulorum æquales portiones melle ſubactas daro. ALIA. Quidam aphronitri cochlearium unum in tribus aquæ mulſæ cyathis dederunt. ALIA. Aphronitri drachmas nouem, piperis drachmam unam. Silphij drachmæ dimidium, dato cochlearium cum aqua calida. ALIA. Caſtorij, ammoniaci thymiamatis, ſingulorum drachmas ſex, piperis grana quadraginta : excipe paſſo & fabæ magnitudinem præbe cum aqua mulſa. ALIA. Sinapis drachmam unam, ſpumæ nitri obolos tres, elaterij dichalcon hoc eſt, oboli dimidium. Totum hoc in paſtillos octo digere, & duos ad dies, duos præbe : purgant enim ſurſum citra moleſtiam. Verùm in ijs qui ſuffocantur, aphronitri drachmas tres cum aquæ mulſæ cyathis tribus præbe, & aliquando cum cardamomo, & ſtatim auxiliatur. Facit & ad coxendicum morbum.

CVRA-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 264 sur 482

©BIUM

CVRATIO PVLMO-nariorum.

Caput XII.

TRall. lib. 5. c. 4. Vir quidam calculum exquisitè figuratum expuit, non crassum humorem, & uiscosum sed reuera calculum, non asperum. Sed etiam ualde leuem, durum & renitentem, ut in terram quoque proiectus, sonum ederet. Hic uir longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousque calculum expuisset. Vtebar autem uictu temperato, humectante & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus & habitu tenuis, ut hoc etiam tabidis ipse responderet. Et nisi his usus fuissem, puto illum similiter illis, qui tabe laborarunt, interiturum fuisse. Meminit etiam cuiusdam diuinissimus Galenus, qui non calculum, sed grandinibus similia expuerat: item aliorum quorundā, qui similia bili colore sputa reiecerant. Ac miror quomodo ipse nullo refrigerantium uti uoluerit, sed hæc quidem uitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipsis offerebam, inquit, pariter & Athanasiam, & quæ adhuc magis siccare posset, theriacam, omniaque alia antidota ad suspirioſos inscripta, quæ acribus quibusdam & extenuantibus medicamentis constant. Atque ea se non solum in uno uiro, sed etiam compluribus uidisse dicit. Nullus autem eorum quibus eiusmodi acciderunt, mortem effugere potuit, sed omnes cum paulò longiore tempore aut breuiore perdurassent, interierunt. Ac re ipsa uerum est hoc quod ille de Archigene prodidit: difficile enim est homo cum sit, non etiam in multis aberrare, qui nonnulla prorsus ignorauerit, nonnulla etiam negligentius conscripserit. Atque hæc dicere de tam sapiente uiro ausus non fuissem, nisi ueritas confidenti me esse animo incitasset, atque ego rursus impium esse silere censuissem. Nam medicus cum id, quod sibi uidetur arripit, & non explicat, ualde alios offendit & impietatem exercet, magnoque errori imprudens seipsum sponte implicat. Verum illud agendum est, quod (inquit) Aristoteles dixerit. Amicus quidem Plato, amica uero etiam ueritas: duobus autem propositis ueritas præferri debet.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΝΕΥ-μωδῶν.

Κεφάλ. ιϛ.

Τραλ. ϛ.ϛ. ε. κεφ. δ. ἔπτυσε τὶς ἀνὴρ λίθον τῷ ἰδέαν ἀκριβῶς, ἐχὶ παχὺ χυμὸν καὶ γλίσχρον, ἀλλ' ὄντως λίθον ἐ τραχὺ, ἀλλὰ καὶ πανυλεῖον, καὶ σκληρὸν καὶ αὐτίτυπον, ὥστε καὶ κτύπον ποιεῖν ῥυπτόμενον τῇ γῇ. οὗτος ὁ ἀνὴρ πολὺ χρόνον ὀχληθεὶς ὑπὸ τῆς βηχὸς, ἐκ ἠδυνήθη ἔ βήσσειν ἰσχυρῶς ἀπαλλαγῆναι, ἕως ὅτε τὸν λίθον ἀνέπτυσεν. ἐχρώμην δὲ καὶ διαίτῃ δροσερᾷ καὶ ὑγραινούσῃ. καὶ μᾶλλον ψυχούσῃ μετρίως. ἦν γὰρ καὶ φρονιστικὸς καὶ λεπτὸς τὸν ἕξιν ὥστε καὶ ἐοικέναι αὐτὸν τοῖς φθινώδεσι καὶ εἰ μὴ τούτοις ἐχρησάμην οἶμαι ὅτι ἂν ἀπώλετο ῥᾳθυμήσαντος τοῖς φθόην νοσήσασι. μέμνηται καὶ ὁ θειότατος γαληνὸς καὶ λίθου ἀναπτύσαντός τινος, ἀλλὰ χαλαζίοις ῥᾳθυμήσασι, καὶ ἄλλων τινῶν ἀναπτυσάντων ἐοικότα χολῇ τὴν χροιάν. καὶ θαυμάζω πῶς αὐτὸς ἑδενὶ τῶν ἐμψυχόντων ἠδυνήθη χρήσασθαι, ἀλλὰ ταῦτα μὴ ἔφυγεν. ἐχρήσατο δὲ μᾶλλον τῇ θερμαινούσῃ ἀγωγῇ. τὴν τε γὰρ μιθριδάτιον αὐτοῖς παρεῖχον, ὡσαύτως, φησὶ, καὶ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν ἔτι μᾶλλον ξηραίνειν δυναμένην θηριακὴν, καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἀντιδότους τὰς πρὸς τὰς ἀθματικὰς ἀναγεγραμμένας διὰ δριμέων τινῶν καὶ λεπτυνόντων συγκειμένας, φαρμάκων. ἑ μόνον δὲ ἐνὸς ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ ὀλιγίστων ἑωρακέναι αὐτά φησιν. ἐδεὶς δὲ ἠδυνήθη τῶν τὰ τοιαῦτα πεπονθότων ἐκφυγεῖν τὸν θάνατον, ἀλλὰ πάντας ὀπολέσθαι, ὀλίγῳ πλείονα, χρόνον ἢ ἐλάττονα διακρέσαι δυνηθέντας. ἀλλ' ὄντως ἀληθές ἐστιν ἐκεῖνο τὸ λεχθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχιγένους. χαλεπὸν γὰρ ἄνθρωπον ὄντα μὴ καὶ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς, τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα, τὰ δὲ ἀμελεστέρως γράψαντα. καὶ ταῦτα ἂν λέγειν ἔκ ἂν ἐτόλμησα τοῦ τηλικούτου ἀνδρὸς εἰς σοφίαν, εἰ μὴ τό, τε ἀληθὲς αὐτὸ θαρρήσαί με προείρηκε, καὶ τὸ σιωπῆσαι πάλιν ἀσεβὲς νομίσαντα. καταλαμβάνων γὰρ ἑαυτὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ, καὶ μὴ λέγων, ἀδικεῖ τὰ μεγάλα, καὶ ἀσεβεῖ, καὶ μεγάλῳ πλαίσματι περιβάλλων ἑαυτὸν ἐκὼν λανθάνει. ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ πεάπειν, ὅπερ, φησὶν, ἀριστοτέλης εἴρηκε, φίλος μὲν ὁ πλάτων, φίλη δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια, δυοῖν δὲ προκειμένοιν, προκριτέον τὴν ἀλήθειαν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 265 sur 482

©BIUM

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΗΠΑΤΟΣ,

Κεφάλ. ιγ.

Π. Αἰγ. ϛιϐ. γ. κεφ. μϛ. ϖρὸς μὲν ὃν τὴν θερμὴν ἧπατος δυσκρασίαν χρηστέον τοῖς ἐμψύχουσιν καὶ τονώσι μετρίως τὸ ἀπλάγχνον οἷόπερ ἐστὶν ἥ τε σέρις καὶ τὸ κιχόριον, ποτὲ μὲν ὠμὸν ἐσθιόμενον. ποτὲ δὲ ἡψημένον σὺν κοριάνδρῳ. καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν πινόμενον καὶ ὁ χυλὸς. ἐ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ξηρὸν ὑπιπατιόμενον μελικράτῳ. ϖρὸς δὲ τὰς θερμὰς, καὶ ψυχρὰς δυσκρασίας ἧπατος ὠφελεῖ. καὶ τὸ ἰντυβον δὲ καὶ τὸ τρώξιμον καὶ ὁ σόγχος τῶν ὑδροπωλησίων εἰσί. ϖιεῖ δὲ καὶ κιτρίου χυλὸς κύαθος εἰς μελίκρατον καὶ ϖερέως ὁμοίως. εἰ δὲ καὶ σὺν ἐμφράξει μετρία γένηται ἡ δυσκρασία, δι' οἴνου τῶν λεπτῶν τινὸς καὶ δι' ἐρηκῶν αὐτὰ διδόναι, καὶ καταπότιον δὲ λαμβανόμενον κιχορίου L. δ. χαμαιπύτυος ῥίζης L. δ. ἐν μέλιτι ἐφθῷ δίδε καρύου ποντικοῦ μέγεθος, καὶ ὕδωρ ὑπιρροφείτω θερμὸν καὶ τὰ δι' ὀπίου δὲ καὶ σπέρματος ὑοσκυάμου ϖεϖεπασμένον αὐτός. καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Φίλωνος ἀντίδοτον. ἐφ' οἷς δὲ τὰ τοῖς θερμοῖς ὑπιτείνεται, καὶ ῥόδινον ὡς ὅτι κάλλιστον αὐτοῖς, ἢ μήλινον διδόναι πίνειν. τροφὴν δὲ χυλοῦ πισσάνης, ἢ χόνδρου, σὺν ὑδρορροσίτῳ λαμβανέτωσαν. καὶ ἄρτον ὁμοίως ἐξ ὕδατος, μετὰ τινος τῶν τοιούτων, ἡδέων ϖομάτων. καὶ ἁλλῶς εἰϖεῖν τὰς ἐμψυχούσας μετρίως, χωρὶς δὲ ἐμφράξεως τροφὰς λαμβανέτωσαν. οἶνον τὸν ὠδόϖωνα ἀϖεχομένοις, πλὴν εἰ μὴ δι' ἑτέραν αἰτίαν, οἷον ἀτονίαν στομάχου, τότε χρήζοιεν. καὶ ϖότε τῶν λεπτῶν καὶ ὀλιγοφόρων. ϖινὰ ὑσσαρῆ διδόναι. καὶ τὸ ἐν ἥπατι σὺν ἐρυσιπέλατι ὠδροπωλησίως θεραπευτέον. ψυχρᾶς δὲ τῆς δυσκρασίας ὑϖαρχούσης διὰ τῶν ἐναντίων ἰέναι. ὥρτον τε ἐν αὐτοῖς σὺν οἴνῳ δοτέον, καὶ τὴν δίσϕθον ἢ τρίσϕθον κρόμβλου. καταξύνοντες γευέσθωσαν καὶ σεφίδων καὶ ὄρνιθος κατὰ τὸ δεκτὸν καὶ οἶνον πινέτωσαν. ϖεϖεπασμένον δὲ αὐτοῖς τὸ ἡπατόριον, ἢ τὸ ἄσαρον ἢ τὸ διὰ πεπέρεως. κάκτων ἐμϖεσθὲν ϖρὸς χειλιακούς τε καὶ δυσεντερικοὺς ἀναγκαμμένων, ὑπολειπτέον τὰ ϖρόσφορα. αἱ δὲ κυϕοειδεῖς καλούμεναι, ϖρὸς μὲν τὰς θερμὰς δυσκρασίας, οὐδ' ὅλως ἁρμόζουσιν, πλὴν εἰ μὴ ὀλίγη τις ἡ θερμὴ σὺν ὑγρότητι πλείονι γένηται. ϖρὸς δὲ τὰς ψυχρὰς ἄριστα βοηθήματα καὶ μᾶλλον εἰ σὺν ὑγρότητι, ἢ ἐμφράξει μά-

CVRATIO EPATIS.

Caput XIII.

P. Ægin. lib. 3. c. 46. Ad calidam epatis intemperiem utendum est perfrigerantibus ac corroborantibus uiscus moderatè, qualis est seris & cichorium, quandoque crudum comestum, quandoq; coctũ cum coriandro. Decoctum item ipsius potum, & succus, & ipsum adeò siccum aquæ mulsæ insperſum, & ad calidas & ad frigidas hepatis intemperies facit. Intybum autem troximum appellatum & sonchus ex consimilibus sunt. Facit & citrij succi cyathus ex aqua mulsa & silicis succus similiter. Si uerò etiam cum moderata obturatione intemperies fiat, cum uino aliquo tenui & urinam ciente, illa dato. Catapotium uerò sumitur hoc: Cichorij drach. 4. radicis chamæ pityos drach. quatuor. Excipe melle cocto & nucis. Ponticæ magnitudine præbe, & aquam calidam insuper sorbeat, & ex opio ac hyoscyami semine facta ipsis præbibenda dentur, & ipsa Philonis antidotus. Quibus autem color intenditur, etiam roſaceum optimum aut melinum ipsis bibendum dato, Cibum uerò ptisanæ succum, aut alicam cum hydroroſato accipiant, & panem similiter ex aqua cum aliqua eiusmodi jucunda potione. Et in summa, cibos moderatè perfrigerantes citra obturationem sumant: à uino in totum abstinentes, præterquam si ob aliam causam, uelut est stomachi debilitas, utantur, & tunc tenue quoddam, & parum aquæ ferens, aquosum ipsis detur. Sed & ignem sacrum in hepato similiter curare oportet. At uerò si frigida est intemperies, per contraria procedendum est. Panis igitur ipsis cum uino detur, & bis aut ter cocta brassica; castaneas item gustent, & uuas passas, & de gallinis quod satis est, & uinum bibant. Præbibendum uerò ipsis detur eupatorium, aut asarum & medicamentum ex pipere, & ex descriptis antea ad cœliacos & dysentericos commoda deligantur, at confectiones cyphiformes appellatæ, ad calidas quidem intemperaturis omnino non conueniunt, nisi modicus quidam calor cum largiore humiditate fiat: uerùm ad frigidas optima sunt auxilia, & magis si cum humiditate aut obturatione hepatis fiant, si uerò à crassis & uiscosis humo-

humoribus obturatio fiat, myacantha & maximè ipsius fructus detur & radicis lauri cortex, & eupatorium ex aceto mulso, aut lupinorum amarorum decocto cum ruta & pipere. Facit & farina lupinorum pota & radicis capparis partes duæ, costi pars una cum uino, & medicamentum ex cacano, ad crassorum & uiscosorum humorum obturationes: iris item & pistacíorum fructus ac cortex, & marrubium & amygdalæ amaræ, & pastillus ex ipsis, dracontij quoque ac ari radix, & agaricum & acetum scilliticum & acetum mulsum. Hepar autem lupi siccum trium cochlearij mensura datum, omnibus hepatis affectionibus conducit, cum uino dulci: quin & Theodoretus antidotus optimum est medicamentum & in obturationibus hepatis, & in scirrhis induratis & in diuturnis inflammationibus, in colicis item ac morbo regio: similiter & picra ex aceto mulso. Cibi porro his dandi sunt calidiores & ab obturatione liberantes, uelut est portum ex aceto mulso, & palustris asparagus, & capparis similiter. Sed & reliqua obsonia cum aliquo ex calefacientibus ac apetiendi uim habentibus condimentis cocta. Et uinum sit tenuë & uetus, ita ut crassi succi omnia uitemus. & balnea assidua, & maximè post cibum. Diuturna uerò euadente affectione, etiam uenæ sectionem ac purgationem assumemus, si nihil prohibeat. Inflammato uerò hepate citra dilationem uena secetur de cubito dextro, & multus sanguis detrahatur, uiribus sufficientibus. Forinsecus autem cataplasma imponatur uisceri, ex farina ordeacea, fœnugræco, semine lini cum palmulis, aut malis cotoneis, & flore meliloti & absinthio & chamæmelino. In uniuersum ita ut mollioribus astringentia admisceantur. Epithemata uerò sint, Nili, & odoratum, & Philagrianum, & Apollophanis & ex melilotis, & tusile, copton appellatum. Ad maximas autem inflammationes ualde multæ experientiæ hoc est: comæ absinthij, nardi celticæ, asari, croci, singulorū uncia una: iridis, myrrhæ, styracis, bdellij, ammoniaci thymiamatis, singulorum sextans: medullæ uitulinæ trientis,

νοιτο ἧπατ⊙. ὑσὸ δὲ παχέων καὶ γλιχρῶν χυμῶν τῆς ἐμφράξεως γενομένης τὼ τε μυάκανθαν ⊂ μάλιστα τὸν καύτης διηθοῦσι καρπὸν, καὶ διάφυσιν τῆς ῥίζης τὸν φλοιὸν. τό, τε δυσπεπτότερον δι' ὀξυμέλιτ⊙ ἢ ἀφεψήματ⊙ θέρμων πικρῶν μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρεως. καὶ τὸ ἀλθαιρόν δὲ τῶν θέρμων πιγόμενον. καὶ καπνάρεως ῥίζης μ. ⊂. ϰϑϛ μ. α. μετὰ οἴνου καὶ τὸ διὰ ϰάκανθ. πρὸς τὰς ὑσὸ παχέων καὶ γλίχρων χυμῶν ἐμφράξεις. ἥτε ἴεις, καὶ ὁ τῶν σικυωνίων καρπὸς, ⊂ τὸ λεπ⊙. πεπασίον τε καὶ ἀμύγδαλα πικρά καὶ ὁ δι' αὐτῶν τροχίσκ⊙. δρακοντία ⊂ ἄρου ἡ ῥίζα ⊂ τὸ ἀγαρικὸν, καὶ τὸ σκιλλητικὸν ὄξ⊙. τε καὶ ὀξυμελι. ἧπαρ δὲ λύκου ξηρὸν λειωθὲν καὶ διδόμενον, ὅσον κοχλιαρίου μονὰ ἀπίσης τῆς ἧπατ⊙ ἁρμόζει διαθέσεσι μετὰ γλυκέως οἴνου, καὶ ἡ Θεοδώρητος ἢ ἀντίδοτ⊙, τῶν δρίμεων ἐστὶ φαρμάκων, ὅπὶ τε τῶν τῆ ἥπατος ἐμφράξεων καὶ τῶν σκίρρων καὶ χρονίων φλεγμονῶν. ὅπὶ τε κωλικῶν, καὶ ἰκτερικῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ὀξυμέλιτος πικρά. τροφὰς δὲ τούτοις, θερμοτέρας τε καὶ ἀποφρακτικὰς δοτέον, οἷον πεύκοι δι' ὀξυμέλιτος, καὶ τὸν ἔλειον ἀπαράγειν ⊂ κάπτειν ὁμοίως. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ὄψα διά πιν⊙ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ἀποφρακτικῶν ἀρτυμάτων ἐψόμενα καὶ οἶνον λεπτὸν καὶ παλαιόν. φυλαττομένους τὰ παχύχυμα, καὶ βαλανεῖα, συνεχῆ, καὶ μάλιστα μετὰ τροφήν. χρονίζοντ⊙ δὲ τῆ πάθες καὶ φλεβοτομίαν καὶ κάθαρσιν περιληπτέον, μηδενὸς κωλύοντ⊙. φλεγμαίνοντ⊙ δὲ τῆ ἥπατ⊙ φλεβοτομητέον αὐυπερθέτως ἀπ' ἀγκῶν⊙ τῆ δεξίᾳ καὶ συχνὸν ἀφαιρετέον τῆς αἱματώσεως ἐξαρκέσης. ⊂ ἔξωθέν τε καταπλασέον τὸ ἀπὸ λάγχνου ἀλεύρῳ κεφθίνῳ ⊂ πήλεως καὶ λινοσπέρμῳ μετὰ φοινίκων, ἢ μήλων κυδωνίων καὶ μελιλώτων αὐθους ⊂ ἀψινθίας καὶ χαμαιμηλίνου. καὶ καθόλου τοῖς μαλακτικοῖς ὀπτέον, καὶ τὰ σύφορα. ἐπιθέματα δὲ τό, τε νειλέως ἔσω ⊂ τὸ εὐῶδες. τό, τε φιλαγριανὸν, καὶ τὸ ἀπολλοφάνους. τό, τε διὰ μελιλώτων, καὶ τὸ κοπτὸν. πρὸς δὲ τὰς μεγίστας φλεγμονὰς, πίνου διὰ πολλῆς πείρας ἐστὶ τῆτο. ἀψινθίου κόμης, νάρδου κελτικῆς, ἀσάρου, κρόκου, ἀνὰ Γο. α. ἴριος, σμύρνης, στύρακ⊙, ϐδελλίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ Γο. ϛ. μυελοῦ μοσχείου Γο. δ.

κηρωτῆς

©BIUM

κηρωτῆς ὀχινίνης λι.δ. ὀξυμελί τε δοτέον αὐτοῖς, ἀπλᾶ τε βουθήματα, οἷον ἄσαρον, νάρδον, κελτικὴν, ἢ ἰνδικὴν, ὀρόϊνον, πετροσέλινον, καὶ δεῖ ἐρεθίζειν τὴν γαστέρα διὰ τῆς ἀκαλύφης ἢ λινοζώσεως, ἐσθιομένων ἐφθῶν. κατὰ δὲ τὰς ὠδῖνας καὶ ἐπιθύμια καὶ πολυπόδια διδόναι ἐν μελικράτῳ καὶ διὰ κλυσῆρος δὲ κενοῦν τὴν κοιλίαν, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ μελικράτου ἢ ἁλσὶν ἢ νίτρῳ. ὠδῖνας δὲ γενομένης μίγνυε ὕσσωπον ἢ ὀρίγανον, ἢ κνίκον, ἢ κενταύριον καὶ κολοκυνθίδα. καὶ καθόλου τὰ μάλιστα διὰ ἥπατος, διὰ τῆς κοιλίας. τὰ δὲ κυρτὰ, δι' ἄρων ἐκκαθαίρειν. τροφὴν δὲ τούτοις χυμὸν πιόσανης δοτέον, ἐν ᾗ σέλινον καθήψηται. τῆς δὲ φλεγμονῆς ἐρυσιπελατώδους γενομένης, τὴν θεραπείαν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ἀποστάσεως δὲ γενομένης, σωτηρίου τῇ συρρήξει καταπλάττοντα μὴ τῷ τριαπέρμῳ μετὰ ῥητίνης, μάννης, θύσης, ἀλθαίας ῥιζῶν, βδελυρᾶς κόπρου, πυρὰθων αἰγῶν. προστίζοντα δὲ ἀφέψημα πολίου καπνὸν ἐν πύῃ κριθαῖς, ἀποτριτωθέν. ἀφέψημα θλάσπεως, ἢ κιχωρίου, καὶ χαμαίδρυος ῥίζης πνέτω. συρρήξεως δὲ γενομένης μελίκρατόν τε καὶ τὰ διὰ τῶν ἑλκωθέντων νεφρῶν εἰρημένα. ἔξωθεν δὲ τὴν μυασαίαν καὶ τὰ λοιπὰ μαλακτικά. καὶ ἰκέσιον ἐπιθετέον ἢ τὸν διὰ ἰτέων. Σκιρρωθέντος δὲ ἥπατος ὀλίγη μὲν ἡ τῆς ἰάσεως ἐλπὶς εἰς ὕδερον μεταπιπτούσης τῆς διαθέσεως. ὅμως δὲ τοῖς μαλακτικοῖς ἐπιμικτέον. ἀμμωνιακὸν, βδέλλιον, μυελούς τε καὶ στέατα, καὶ τὰ τούτοις ὁμοιώματα. πτίζειν δὲ καὶ ἐκφράττοντα καὶ διαῤῥύπτοντα τὸ ἀπολάγνον, οἷα περ εἰσὶ πάτε διαρητικά, καὶ λίθων θρύπτικα. καὶ μετὰ τὴν ἀρτίως τοῖς πρὸς ἥπατος ἔμφραξιν εἰρημένων. καὶ τῆς τροφῆς δηλονότι καταλλήλως ἁρμοσθείσης.

cerati lentiſcini lib. 4. Dandum etiam ipſis acetum mulſum & ſimplicia auxilia, uelut eſt aſarum, nardus celtica aut indica, juncus rotundus odoratus, petroſelinum. Et uentrem irritare oportet per urticam & mercurialem, cocta in cibo accepta: in declinationibus etiam epithymum ac polypodium dentur in aqua mulſa: per clyſterem quoque aluus euacuetur, in principio ex aqua mulſa infuſa cum ſale aut nitro: uerum declinatione contingente miſce hyſſopum aut origanum, aut Cnicum aut centaurium & colocynthidem: & in ſumma, ſimæ hepatis partes per uentrem, gibbæ per urinas, expurgantur. Cibus uerò his detur priſanæ ſuccus, in quo apium coctum eſt. Quod ſi inflammatio ſpeciem ſacri ignis præferat, curationem ante diximus. Si uerò abſceſſus fiat, ruptionem ejus adjuuabimus cataplaſmate ex triſpermo, cum reſina, manna thuris, pice, althææ radicibus, fimo columbino, ſtercore caprino. Præbibendum uerò detur decoctum polij, fumariæ circa ſepes naſcentis ad tertias redactum: item & thlapſis decoctum, aut cichorij, & radicis chamædryos. Ruptione autem facta aqua mulſa & quæ ad ulceratos renes relata ſunt. Forinſecus emplaſtrum Mnaſææ & reliqua mollitoria, & iceſium imponatur, aut quod ex ſalicibus conſtat. At ſi in ſcyrrhum induratum eſt hepar, modica curationis ſpes eſt, ad aquam inter cutem affectione translabente, attamen ad mollitoria admiſcenda ſunt ammoniacum, bdellium, medullæ & adipes, & quæ his parem uim habent. Bibenda uerò dentur quæ ab obturatione liberant, & extergunt ipſum uiſcus, uelut eſt piper: urinam cientia & calculos atterentia cum ijs quæ paulò antè ad heparis obturationem relata ſunt: ciborum quoque eſu conuenienter exhibito.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΗΠΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Ἥπατος ἕλκος ἔοι ὀλέθριον. ἢ χαλεπωτάτη ἐς τὴν γαστέρα ξύῤῥοια ἐκ πύου, ἣν τὸν στόμαχον ἴσχει ὁδὸν ἐς τὴν ἄνω φορήν. τροφὴ γὰρ αἰτίη ἐς ζόην. τροφῆς δὲ ἡγεμὼν ὁ στόμαχος. ποτὰ καὶ τὰ φάρμακα ὅδε τοῖσι εἴσω διαφέρει.

CVRATIO IECORIS ulcerum & effuſionis puris.

* *Carens principio & fine.*

Caput XIII.

IN jecore ulcus pernicioſum inſit. Periculoſiſſimus autem eſt qui in uentrem fit, ſaniei confluxus; ſi ſtomachũ occupet, qui uiam ſuperiora petentibus præbet. Alimentum enim uitæ cauſa eſt: ipſius uerò alimenti dux eſt ſtomachus. Inſuper medicamenta intimis corporis partibus ſtomachu diſtri

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 268 sur 482

©BIUM

distribuit. Quapropter si ad quælibet deuoranda malè se habeat; celerius ægrum morbo atque fame consumi necesse est. Hæ sunt cuiusque loci, quo se pus conuersurum est, inter se differentes notæ. Nam si per intestina delabitur; tormina uexant, aluus liquida est, pituita & bilis fertur. Deinde cruentum uirus circumfluens, aut humiditas aquæ similis, in qua crudæ carnes dermersæ lotæque fuerint. Si pus in uesicam defluit, grauitas in renibus lumbisq; sentitur. Ac primò lotium multum & bile infectum, postea turbulentum, nullam subsidentiam continens, quam Græci ὑπόστασιν dicunt, inconstansque decurret, ad extremum uerò & sedimen album apparebit. Sin ad stomachum sursum uersus pus rapitur; tunc orietur nausea, odium cibi, uomitus pituitæ, aut bilis, defectus animæ, uertigo usque eò donec pus erumpet. Præcipuum sanè fuerit in aliam partem auertere. Praua enim hæc uia est. Quod si pus uiolentius feratur, omnia facienda sunt, stomachoq; succurrendum, escis, medicamentis, uictusque ratione, sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem ut sinus effringatur, studendum est. Herbam itaque hyssopum cum mulsa potui dato, & marrubij comam ipsam quoque cum mulsa & succo absinthij. Hæc utique quo humores extenuentur, & uiæ lubricæ reddantur, & purulenta corpora facilè rumpantur; ante cibos bibere expedit. Dandũ tot & asininũ lac lene, nõ generans bilẽ, bene nutriens, in caseũ non spissescens: quæ lactis uirtus est. Adhæc ægrotanti gratificandum in cibo & potione, quos etsi paulo deteriores juuatibus sunt, nihilominus tamen concedito. Nam stomachus nauseam mouẽti & contristanti humori transitus erit. Siquidem nonnullos puris exitus offendit. Cauendum est etiam ne jejuni sint: cumque aliquid cibi capiunt, id purum sincerumque sit. Opus est etiam & in cæteris effluuijs

διαφέρει. ἰὼ ὧν πρὸς ἅπαντα μὴ ὀνῶ καταπόσιος ἔλθῃ. θᾶσσον ἐκθανεῖν ἀνάγκη νόσωτε καὶ λιμῷ. γνώματα δὲ ἑκάστε χώρε, ὅπη τὸ πύον τρέψει ἕτερα καὶ ἕτερα, ἰὼ τε δι' ἐντέρων ἦκη, σρόφοι, γασὴς ὑγρὴ, φλέγματα καὶ χολὴ, ἔπειτα ξὺν περιῤῥοῇ αἱματώλωψ, ἢ ὡσεὶ πλύσιος ὁκοίη κρεῶν ὠμῶν. ἰὼ δ' ἐς κύστιν ἔη βάρος ἐν νεφροῖσι καὶ ὀσφύϊ. τὰ μὲν ὧν πρῶτα πολλὰ καὶ χολοβάφια. ἔπειτα θολερὰ, ἀνυπόστατα καὶ ἀκάθαρτα. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ ἡ ὑπόστασις λύκη παρείη. ἰὼ δὲ ἐς στόμαχον ἄνω ῥέπῃ, ναυτίη, δύσοσμη, ἔμετοι φλέγματος, ἢ χολῆς λειποθυμίη, σκοτοδινὴ μέσφι ξυρραγῇ. μάλιστα μὲν ὧν δύνασθαι ἰὼ δ' πονηρὴ γὰρ ἡ ὁδὸς. ἰὼ δὲ τὸ πύον διαιρότερον εὑρεῖν, χρὴ πάντα ποιέειν, καὶ τῷ στομάχῳ ἀρήγειν, καὶ προφῇσι καὶ φαρμάκοισι, καὶ διαίταις, πάντα μαλθάχως φαρμάκοισι ἐς τὴν ἔκπυε ῥαγήν. ὀξυμέλιτι τὴν ὑσσώπε ξὺν μελικρήτῳ πιπάσκειν, καὶ πρασίε τὴν κόμης, καὶ τὴν ξὺν μελικρήτῳ καὶ χυλῷ τῆς ἀψίνθε. ταῦτα μὲν τοιαῦτα πρὸ σιτίων πίνειν χρεών, ὡς λεπτὰ μὲν τὰ ὑγρὰ γίγνηται, εὔροα δὲ τὰ χωρία, εὐρηκτὰ δὲ τὰ ἔμπυα σώματα. διδόναι δὲ ὄνε γάλα λεῖον, ἄχολον, εὔτροφον, ἐσλυρὸν αὐσταθέι. ἢ πέρεσι γάλακτος δρεπὴ. προσπίθει δὲ καὶ χάριτας πόματος καὶ σίτε. κἢν μικρῷ χείρω τῶν ὀφελεόντων ἐόσι δίδοναι. ἔσαι γὰρ διέξοδος ναυτιώδει ὑγρῷ. μὴ ἐξελέρης γὰρ ἡ τοῦ πύε ὁδὸς ἑλκύσαι, μή πω καὶ ἀπόσιτοι ἔσοιτο. κἢν πλάθωσι εὐηγέες. χρὴ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ἐκροῆς,

παντὸς ἄλλου

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 269 sur 482

©BIUM

παντοίην μελέτην ἐς στομάχου ποιέεσθαι· ὅδε γὰρ ἡ πάντων φαρμάκων ὁδός. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ καὶ ἥπατος χρέων, ἔνθα τῶν ἑλκέων ἐστὶν ἡ ῥίζα. λεῦ δὲ ἐς κύστιν ὁρμὴ οὐρητικοῖσι ἐξάγειν ἀσάρου ῥίζης, καὶ φῦ, καὶ ἀδιάντου καὶ μείου τῶν ἐμποτῶν. τὰ δὲ μύρτοι ξυὺ μελικρήτῳ πίπτειν. ποικίλον μὲν τὸ βησσινον φάρμακον καὶ τὸ διὰ τῶν φυσαλλίδων ἄριστον. ἦν δ' ὁκόσα διάπειρης τῆσι ἐπαινέεται. λεῦ δὲ ἑτέρων ἄγης τὸ ἀγωγὸν ἔχεις γάλα, μάλιστα μὲν ὄνου. λεῦ δὲ μὴ, αἰγὸς, ἢ μήλων. χυλοὶ δὲ ὀλιθηροὶ καὶ σμηγματώδεες, οἷον τῆς πισάνης, ὄψα, πέπερι, ζιγγίβερι, λιγυστικόν. ἀθρόον δὲ εἰρῆσθαι ἀμφὶ πάσης διαίτης, ἐπὶ πάσῃ ῥυπῇ ξυμφορή, τροφαὶ μὲν εὔχυμοι, εὐστόμαχοι, εὔπεπτοι, ἢ χυλοὶ ἢ διὰ γάλακτος πόλτοι, ἄμυλοι, ἰτρία ξυὺ γάλακτι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΠΛΗΝΟΣ.

Κεφάλ. ιδ.

Σκίρρος δὲ ἐπὶ σπλῆνι λύσις ἐρήσεται. λεῦ δὲ καὶ ἀπόστοκοι τῶν λεπτῶν γένονται, ὕδρωψ, ἢ καχεξίη, ὀκέλλει τὸ κακὸν ἐς ἀνήκεστον τὸν ἰητρὸν τὸν σκίρρον. ἰῆσθαι μὲν οὖν ἀποτρέπειν γιγνομένους, καὶ λύειν ἄρτι ἀρχομένους. ἐνίσασθαι δὲ τῆσι φλεγμοναῖσι λεῦ περὶ οἱ σκίρροι διάδοχον ἐς διαπνοὴν ἄγωνται τὴν ἀπόστασιν. τὰ δὲ τῶν φλεγμασιῶν ἰητρεῖοισι χρέεσθαι ὁκόσα μοι ἐν τῇσι ὀξείῃσι λέλεκται. λεῦ δὲ πάντα τοι πρήσσοντι ἐν φλεγμασιῇ ὁ σκίρρος ἐμμένῃ καὶ πυρετικέλοισι χρέο ἐς

diligentissimam stomachi curam suscipere, quandoquidem ipse omnibus medicamentis iter præbet. Meminisse quoque jecoris oportet, ubi ulcerum radix est. Porrò si pus in uesicam impetum facit, urinam citantibus eliciatur: ut puta asari radice, phu, adianto, & meo potabilibus, hæc enim ex mulsa potui danda sunt. Bistini utique uarium medicamentum, & quod ex uesicario solano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur: optima sunt. Verum enimuerò si per intestina educere malis, tibi lac eductorium esto, præcipuè quidem asinæ, id si non adsit capræ, aut ouis, succi autem lubrici & abstergentes præbeantur, qualis est ordeaceus, obsenia sunto piper, zingiber, ligusticum, utque semel de omni uictus ratione absoluam, in qualibet puris eruptione alimenta sint boni succi, stomacho utilia, concoctionem facilè admittentia: ea uerò sint aut cremores aut ex lacte pultes, & cibi ex amylo & bellaria cum lacte.

CVRATIO LIENIS.

Caput XIV.

SCirrhi in liene geniti discussiones non facillimæ est. Quòd si & ab hoc oriundi morbi proueniant ut potè aqua intercus, aut malus habitus, insanabile malum effectum est. Hac ratione uerò scirrhis medicus opem ferre debet: orientes auertere & nuper incipientes discutere oportet: inflammationibus autem resistendum. Siquidem scirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus ueluti hæreditario jure succedunt, hæc enim inflammationis germina sunt. Porrò ijs remedijs utendum est, quæ à me in sermone de acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione scirrhus immaneat, igni quoque similibus ad

moliien-

©BIUM

molliendam duriciem utitor, irrigationibus ex aceto, oleo & melle. Sed lanæ uice panni lintei complicati accipiantur. Sic unguentariæ glandis puluis cribratus inſpergendus eſt, & cataplaſmatis quam molliſſimis *.

CVRATIO SPLENIS.

P. Ægin. lib. 3. c. 49. Inflammatione præſente, uena de ſiniſtro cubito ſecetur, aut circa ſummam manum, eo quod ex longiore diſtantia reuulſio fiat, aut etiam ob naturalem quandam cognationem. Deinde imponantur cataplaſmata attenuantia citra manifeſtam caliditatem, ita ut etiam nunc aliqua aſtringentia admiſceamus. Talis autem eſt ex ſua natura ſalis flos appellatus. Eſt & hoc cataplaſma admirandum. Fœni græci trientem, farinæ ordaceæ, naſturcij, ſingulorum unciam unam, ficuum pinguium libram unam, herbæ uerbenacæ ſiccæ unciam unam, ficus aceto acerrimo macerare oportet & cum alijs prius contuſis coquere & poſtea rurſus coquere: aut ſtercus caprinum cum cruda ordeacea farina, in poſca coctum imponito, habeat autem ſi uoles etiam ſalis florem. Vbi uerò prius Cyprino cum aceto modico foueris, utere malagmatis primum ſimplicioribus quale eſt hoc: ceræ ſeſquilibram, adipis taurini libram unam, nitri quadrantem, terebinthinæ, ſeminis uiticis, corticis radicis capparis, ſingulorum quincunem: uodis quæ liquari poſſunt, ſicca inſpergito. Sed et Nili malagma optimum eſt. Si uero inflammatio in ſcirrhum delabatur, fortioribus utendum eſt, ut etiam cutem lancinent, quale eſt quod ex ſtercore caprino paratur, & citrinum & Machætionis & Tonſoris & quod ex lauri baccis conſtat & quod ex ſalicibus. Hoc uerò ipſe etiam cum ſucceſſu expertus ſum: auri pigmenti ſextantem, ſandarachæ ſextantem, ceræ, terebinthinæ, ſingulorum libram unam, picis ſiccæ libram unam, galbani unciam unam, opopanacis unciam unam, corticis radicis capparis, myrobalani, ſingulorum trientem, ammoniaci thymiamatis ſexuncem, nardini aut cypriæ quadrantem. Sed & ammoniacum cum aceto illitum ſpleni ſæpe profuit. Itemque potam ſcrupulorum trium aut quatuor pondere, cum caſtorij ſcrupulo uno in balnei ſolio, ubi caricas præmanducarunt &

μάλθαξιν τ σκιρρίης, λέγξεσι δ' ὀξέος, ϗ ἐλαίῳ ϗ μέλιτος, ἀντὶ δ' ἐρίων, πύγμαλα ἔσω δπὸ λίνα, ἐμπάσσειν ὧδε τ μυροβαλάνε σεσοπυλίης, δπλάσμασί τε τοῖσι μαλθακωτάτοισι*

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΠΛΗΝΟΣ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μθ. Φλεγμονῆς παρούσης φλεβοτομητέον αὐτόθι ἀπ' ἀγκῶνος δ' ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν, ἢ κατὰ τὴν ἄκραν χεῖρα, διὰ τὸ ἐπὶ μακρότερα διάστημα γίνεσθαι τὴν ἀντίσπασιν. ἢ δὲ διά τινα φυσικὴν συγγένειαν. εὐπετὲς καταπλαστέον διὰ τῶν λεπτομερεστάτων, καὶ σαφῶς θερμαίνοντα. ὠφελοῦσι δὲ ἐνίοτε καὶ τῶν συφόντων. τοιοῦτον δέ ἐστιν αὐτοφυὲς, τὸ καλούμενον ἁλὸς ἄνθος. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερον θαυμαστὸν τὸ καταπλασμα. τηλέως Γο. δ. κεχυθίνης, καρδάμης ἀνὰ Γο. α. σύκων λιπαρῶν λι. α. ῥιζῶν Θ. πάσας ξηρὰς Γο. α. τὰ σύκα δεῖ διαβρέχειν ὄξει δριμυτάτῳ ϗ ἑψεῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἤδη κεκομμένων καὶ πεπεπαυμένα αὖτις ἑψεῖν, ἡλίῳ κάτοχον ἀγείαν μετὰ ὠμῆς λύσεως ἑψήσας ἐν ὀξυκράτῳ, καταπλάσσε. ἐχέτω δὲ εἰ βέλει, ἁλὸς ἄνθος. ποιοῦσι δὲ καὶ πυρίωνες δι' ὀστράκινου μετ' ὀλίγου ὄξους, κεχρῆσθαι τοῖς μαλάγμασι. πρῶτον μὲν τοῖς ἀπλουστέροις, οἷόν ἐστι τοῦτο, κηροῦ λι. α. S. πυρίτου λι. ἀ. νίτρου Γο. γ. περεβινθίνης, ἄγνου ἀπερμάτου. καπνὸν ἄρεως ῥίζης φλοιοῦ ἀνὰ Γο. ε. ἑψήσας τὸ τηκτὸν ἔμπασσον τὰ ξηρὰ ϗ τὸ νέλεως δὲ καλλιστον. τῆς δὲ φλεγμονῆς δπὶ τὸ σκιρρῶδες μεταπιπτούσης, τοῖς ἰσχυροτέροις χρηστέον. οἷόν τι ϗ τὸ δπὸ φάνεων ἀμύστεως, οἷόν ἐστι τὸ σὺν Δι' ὧν ἀπυρήθρων τῶν αἰγείων. ἔστι τὸ κίτρινον, δπὸ τράγου δὲ τὸ, τε μαχαιρέων, ϗ τὸ ξηρέως, ϗ τὸ διὰ δαφνίδων ϗ τὸ διὰ ἰτέων. ἔστι δὲ ϗ χρώνης πειρασθεὶς ἐπιτυχον. δρουνίκη Γο. ϛ. σανδαράχης Γο. ϛ. κηρίων περεβινθίνης λι. α. πισσης ξηρᾶς λι. α. χαλβάνης Γο. α. ἐπιθύμαμος Γο. α. καπνὸν ἄρεως ῥίζης, φλοιοῦ, μυροβαλάνε ἀνὰ Γο. δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο. ς. ναρδίνε ἢ κυπρίνε Γο. ε. ϗ τὸ ἀμμωνιακὸν ἢ σὺν ὄξει δπηρειομένον κατὰ σπληνὸς, πολλάκις ὤνησεν. ϗ πινόμενον ὅσον Γο γ. ἢ δὲ σὺν Γο. α. καταρρεῖ ἐν τῇ ἐμβάσει τὸ λυτρὸν, πρεμάσαι σαμιμύων αὐτῶν ἰσχάδα ϗ δπὸ πυ-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 271 sur 482

©BIUM

χοπηυσάντων, ἢ ἀμμωνιακῆς μ̀ α. καρφίς μ̀. α. δίδου L. α. ταῦτα ἢ σὺν σκιρρωθέντας ὀνίνησεν. ὥσπερ ἢ ὁ τῆς καπνάρεως φλοιὸς ὄξει λειωθείς, ἢ καπνωλαθείς. ὃς δὴ ἢ πυρμόμος, δι' ὄξους ἢ ὀξυμέλιτος, κενοῖ παχεῖς καὶ γλίχρους χυλούς, ἐδ' ὅτι δὴ ἢ αἷμα. καὶ ὁ τῆς ἰπέας φλοιὸς ὁμοίως καταχρίεται. καὶ ἡ πέφυκε τῶν χαλκείων καπνωλαστορμὴ σὺν ὠμῇ λύσει δι' ὀξυμέλιτος. καὶ ὁ τῆς κενταυρείας χυλὸς ἔξωθεν ἐπιπιθέμενος. ἢ πυρμόμος ἢ θέρμων πικρῶν τὸ ἀφέψημα μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρεως πυρμόμου. καὶ τὸ ἄλλο ἀυτῶν καπνωλαπόρμον. καὶ ὕδωρ ἐν ᾧ πολλάκις ἐναπεσβέσθη σίδηρος, πυρέσσουσι καθ' ἑαυτὸ διδόμενον Κ°. γ. ἀπυρετοῖς δὲ μετ' οἴνου καὶ μετ' ὄξους Κ°. α. ἢ λαπάθου ἀγρίας ῥίζης μετὰ σκίλλης τριώβολον. ἢ χαμαίδρυος, ἢ ἑρπύλλου, ὀξύβαφον πάντα, ἢ ὀξυμέλιτος, ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανοῦν ἄνθος ἐχούσης χυλοῦ, διώβολον, πόσις μετ' ὀξυκράτου. ἢ ὄξος σκιλλητικόν, ἢ ὀξύμελι. σιώθεται δὲ ταῦτα. πάνακος ῥίζης, ἀμμωνιακῆς θυμιάματος, καπνάρεως ῥίζης φλοιοῦ, σρυτίου, σκίλλης ὀπῆς ἕκτης. ἴσα δίδου L. α. πιεῖ καὶ ἀδμαπικῆς, καὶ ὑδροπικῆς. Ἄλλο. μυρίκης καρπὸς L. δ. πεπέρεως L. δ. ναρδοσάχου L. ς. ἀμμωνιακῆς θυμιάματος L. ς. λείου ὄξει σκιλλητικῷ καὶ δίδου L. α. ὀξυμέλιτι.

ΠΡΟΣ ΕΣΚΙΡΡΩΜΕΝΟΝ ΣΠΛΗΝΑ.

Κυκλαμίνου L. κ. βρυωνίας L. γ. δικτάμνου L. ς. σκίλλης ὀπῆς L. η. σρυτίου L. ς. καπνάρεως ῥίζης L. ς. δίδου τροχίσκον τριωβολιαῖον ὀξυμέλιτι ἢ διὰ ἐρίκης ἢ τροχίσκος ἐπιπήδειος ἔσται. τροφαὶ δὲ τούτοις λεπτυντικαὶ ὀλιγοσιτίαι καὶ πότον ὀλίγιστον. γυμνάσια καὶ τρίψεις καὶ σιναπισμοὶ ὧν δύναται ἐνέσωσαν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ σικύαι μετὰ σκαριφήσεως.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΙΚΤΕΡΟΥ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ν. Τῆς μὲν ἐν θέρμῃ δυσκρασίας καὶ ἡπατος καὶ τῆς φλεγμονῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς τῶν ὠμῶν ἀδυνασίας τὴν θεραπείαν, ἐμπεφθεν ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ διήλθομεν. ἵνα δὲ ἀσφαλέστερον ἐν ταῦτα μεταγκτέον, ἵνα μὴ ταυτολογῶμεν. Ἐμπεφραγμένων δὲ τῶν πόρων τῆς χολεδόχου κύστεως

exspuerunt. Aut ammoniaci partem unam, castorij partem unam: dato drachmam unam. Hæc etiam in scirrhum induratis prosunt, quemadmodum etiam capparis cortex aceto tritus ac impositus, qui etiam bibitur cum aceto, aut aceto mulso, & crassos & uiscosos humores euacuat: quandoque uero etiam sanguinem. Salicis quoque cortex similiter illinitur. Facit & cinis ex officina fabrili, cum cruda ordeacea farina impositus ex aceto mulso. Et centaurij succus forinsecus impositus & potus. Et lupinorum amarorum decoctum, cum ruta & pipere potum & farina ipsorum pro cataplasmate imposita & aqua, in qua sæpe ferrum extinctum est, febrientibus perse data cyathorum trium mensura: non febrientibus, cum uini & aceti cyatho uno. Aut rumicis syluestris radicis cum scilla obolos tres, aut chamædryos aut serpylli acetabulum, omnia cum aceto, aut aceto mulso: aut anagallidis cæruleum florem habentis succi obolos duos cum posca bibendos dato. Aut acetum scilliticum, aut acetum mulsum. Composita uerò hæc: radicis panacis, ammoniaci, thymi amatis, corticis radicis capparis, herbæ lanariæ, scillæ assatæ internæ partis, singulorum æquas partes permisce, & præbe drachmã unã facit & ad anheloſos ac hydropicos. Aliud. Myricæ fructus drach. quatuor, piperis drach. quatuor, spicæ nardi drach. duas, ammoniaci thymi amatis drach. duas: utere cum aceto scillitico & præbe drachmam unam ex acero mulso.

AD INDVRATVM splenem.

CYclamini drach. uiginti, bryoniæ drach. tres, dictamni drach. duas, scillæ assatæ drachmas octo, herbæ lanariæ drachmas sex, radicis capparis drach. sex: dato de his pastillum trium obolorum cum aceto mulso. Quin & ex erica pastillus commodus est. Cibi horum sint attenuantes, acres, sicci, & parcissimus potus. Exercitia item ac frictiones & sinapismi assumantur: quandoque etiam cucurbitæ cum scarificatione.

CVRATIO MORBI regij.

PAEg. lib. 3. c. 50. Calidæ epatis intemperiei & inflammationis ipsius & facultatum debilitatis curationem antea in tractatione de ipso recensuimus, quæ etiam citra permutationem huc transferenda est, ut ne eadem sæpe dicamus. Obturatis autem ueſicæ bilem suscipientis meatibus utrisque

©BIUM

utriſque aut altero ſolo, uena ſecetur in cubito dextero. Quidam uerò & in his & in illis qui ob inflammationem hepatis morbum regium contraxerunt, uenam propè paruum digitum dextræ manus ſecant. Cataplaſmatis autem inflammationem arcentibus utendum eſt, & ipſi per hieram purgandi ſunt. Commodi ſunt etiam clyſteres. Præbibendum uero detur morbo regio affectis apij, aut adianti, aut rumicis aut ſerpylli ad tertias decoctorum decoctum : aut abſinthium potui inſpergatur. Summè uerò faciunt ſucci raphani cyathi duo cum uini cyatho uno poti, itemque ſucci cichorij cyathi duo aut tres, per ſe, aut cum uino. Verum ob hepatis inflammationem icterici uinum mulſum bibendum præbe aut decoctum ariſtolochiæ tenuis, aut hyperici, aut adianti, aut herbæ lanariæ, aut rubiæ tinctorum : aut ramenti cornu ceruini drachmam unam cum uino : aut paſtinacæ in uino ad tertias coctæ decoctum, aut ſulphuris uiui drach. unam in ouis ſorbeant. Hæc etiam ob obturationem icthericis magnificè proſunt, feminis autem atriplicis ſcrupuli octo, cum Chryſattico, aut alio paſſo in balnei ſolio poti, ſufficientem euacuationem faciunt. Rectè etiam picra datur & arida, & ex aceto mulſo conſtans, & Theodoretus antidotus & ex amaris amygdalis paſtillus. Dato etiam Cinamomi quantum tribus digitis prehendi poteſt in uini mulſi cyatho uno, aut aqua temperata, aut myrrhæ magnitudinem fabæ, cum piperis granis quinque, pariſque cinamomo. Qui uerò ob calidam ſolidorum corporum intemperiem icterici ſunt, ſimplicibus frictionibus, & exercitijs moderatis & unctione & balneis utantur, & humectante & moderatè frigefaciente uictu, ptiſanæ ſucco, intybis, ſeride, cichorijs, piſcibusque, ac uino tenui aquoſo. Cæterùm de ijs qui ex ueneni potu, aut ob uenenum eiaculantium morſum, ad hanc affectionem deuenerunt, libro quinto dicetur. Porrò bile circa oculos & faciem recepta, clarerij erui magnitudinem cum lacte muliebri inſtilla in naſum in balneo, & ſtatim in ſolium dimitte, ac præcipe ne caput mergat, & poſt balneum refectorio uictu dato, rurſus in nares infunde in ſole. Facit & cyclamini ſuccus & marrubij & melanthij : ſed & acetum acerrimum naribus attrahat dum ſedet in ſolio, & parum per nares comprimat & mirificè euacuabitur.

ἀμφοτέρων, ἢ κ̀ ἥτερα μόνον, φλεβοτομητέον αὐτὰς ἀπ' ἀγκῶνος δεξιᾶ. τίνες δὲ Ϲ τούτων, καὶ τῶν διὰ φλεγμονὴν ϗ ἧπατος ἰκτερικῶν, πλὴν ἐγγὺς ϗ μικρᾶ δακτύλε τῆς δεξιᾶς χρὼς τέμνεσι φλέβα καταπλάσματι ᾗ, τοῖς ἀφλεγμάντοις χρηστέον, κ̀ διὰ τῆς ἱερᾶς αὐτὰς καθαρτέον. ἔπιτηδειοι ᾗ, Ϲ οἱ κλυσῆρες. ποτιστέον ᾗ τὰς ἰκτερικὰς, σελίνε, ἢ ἀδιάντε, ἢ λαπάθε ἢ ἐρπύλλε, ἀποτριτωθέντων ἀφέψημα. ἢ ἀψίνθιον ἔμπαστε ϗ τῷ. ἄκρως ᾗ ποτεῖ ῥαφάνε χυλῷ Κ°. ϛ. μετ' οἴνε Κ°. α. ποτιζόμδοι καὶ χ°. κιχωρίε Κ°. ϛ. ἢ γ. καθ' ἰδίαν κ̀ μετ' οἴνε. ϲοῦ ᾗ ἐπὶ φλεγμονῇ ϗ ἧπατος ἰκτερικὰς, πότιζε οἴνο μέλιτι, ἢ ἀφεψήματι ῥιζολοχίας λεπτῆς, ἢ ὑσσωπικᾶ, ἢ ἀδιάντε ἢ ἐρεθίε, ἢ ἐρυθροδάνε ὁμοίως, ἢ κέρατος ἐλαφίε ῥινήματος L. α. μετὰ οἴνε, ἢ σκωλίνε ἐν οἴνῳ ἐψηθέντας εἰς ἀποτρίτωσιν, τὸ ἀφέψημα, ἢ θείε ἀπύρε L. α. ἐν ὠοῖς ῥοφήτωσαν. τοῦτο Ϲ ϲοῦ ἐπὶ ἐμφράξει μεγάλως ὠφελεῖ. ϗ ᾗ σπέρματος τῆς ἀτραφάξυος Γο. η. μετὰ χρυσοπόλικε ἢ ἄλλε γλυκέως ἐν τῇ ἐμβάσει πινόμδα, κένωσιν ἱκανὴν ἐργάζεται. καλῶς δ' αὖ ἡ πικρὰ δοθεῖσα ἥτε ξηρὰ καὶ ἡ δι' ὀξυμέλιτος κ̀ ἡ θεοδώρητος. κ̀ ὁ διὰ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων τροχίσκος. διδὲ καὶ κινναμώμε ὅσον τοῖς τρισὶν δακτύλοις ἆραι ἐν οἰνομέλιτ. Κ°. α. ἢ ὕδατι κεκραμδύῳ, ἢ σμύρνης κυάμε μέγεθ. μετὰ πεπέρεως κόκκων ε. ἴσον τε κινναμώμε. ϲοῦ ᾗ διὰ θερμῆν δυσκρασίαν τῶν σπερεῶν ἰκτεριώντας, ἀπαλαῖς τρίψεσιν, καὶ γυμνασίαις συμμέτροις, κ̀ ἀλοιφῇ κ̀ λουτροῖς ἀκτέον. κ̀ τῇ ὑγραινούσῃ τε, κ̀ μετρίως ἐμψυχούσῃ τροφῇ χ°. πτισάνης, κ̀ ἰντύβων, κ̀ σέρεως, καὶ τῶν κιχωρίων, ἰχθύων τε, καὶ οἴνε λεπτᾶ ὑδαρεῦς. ὠφελεῖ δὲ τὸ ἐπὶ δηλητηρίε πόσεσιν ἢ ἐπιβρήξεσιν ἰοβόλων εἰς τὸ πάθ. ἐληλυθότων κατὰ τὸ πέμπτον εἰρήσεται βιβλίον. ἐν ἀπειληθείσῃ δὲ χολῆς ὠφελεῖ ϲοῦ ὀφθαλμὸς κ̀ τὸ προσωπον ἐλατηρίε ὀροβιαῖον μέγεθος μετὰ γάλακτος γυναικείε ἐνσταζε τῇ ῥινῇ ἐν βαλανείῳ κ̀ ὀρθέως καθεὶς εἰς τὸν ἔμβασιν, κελεύων μὴ καταδῦναι τὸν κεφαλὸν κ̀ μετὰ τὸ λουτρὸν ἀναληπτικῶς διαιτήσας αὖθις ἔγχει τὸ ἔρρινον ἐν ἡλίῳ. ποτεῖ ᾗ κ̀ κυκλαμίνε χυλὸς Ϲ πασίε, καὶ μελανθίε, καὶ ὄζ. δὲ θριμύτατον ἀνελκέτω τῆς ῥινὸς ἰς ἄμδ. ἐν τῇ ἐμβάσει, Ϲ πραττέτω καὶ ϲοῦ μυκτῆρας ἐως ὀλίγε Ϲ θαυμασῶς κενωθήσεται.

CVRATIO CAchexiæ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΧΕξίης.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 273 sur 482

©BIUM

Κεφάλ. ιγ.

Π. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μζ. Τὼ ἀρχὼ τῶν ὑδροπικῶν παθῶν καχεξίαν καλεῖν εἰθίσμεθα. θεραπεύειν δὲ αὐτὼ χρὴ, φλεβοτομοῦντας, εἰ μήτι κωλύοι, μεμερισμένως ἄχρι τρίτης ἢ τετάρτης ἡμέρας ποιουμένους τὴν ἀφαίρεσιν. κενωτέον δὲ μάλιστα τοὺς δι' ὑπερχέσιν αἱμορροΐδων ἢ καταμηνίων καθάρσεως εἰς τὸ πάθος ἐμπεσόντας, ὥσπερ οὖν τοὺς διὰ πλήθους κενώσεως, ἀφεκτέον τῆς φλεβοτομίας. πάντως δὲ καθαρτέον τῇ διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾶς. ἡ δὲ διαίτη ἔστω λεπτὴ καὶ ξηραίνουσα. καὶ χρῆσις ὑποφυῶν ὑδάτων ὡς δυνατὸν μᾶλλον, εἶτα θειωδῶν. τὸν δὲ ἄλλον λουτρὸν, ἐκ μακροτέρων διαστημάτων παραλαμβανέτωσαν. καὶ γυμνασίων παντοδαπῶν. μάλιστα δὲ διὰ τῶν καλουμένων ἰατραλειπτῶν. εἰς ὕστερον δὲ καὶ ἑλλεβορίζεσθαι, θαυμασίως δὲ ὀνίνησιν αὐτοὺς, καὶ σκοροδισμὸς ἀψινθίου, καὶ καππαδισμοὶ, καὶ δρώπακες. εἰ δὲ τὸ πάθος εἰς ὑδρωπα μεταπέσοι τῇ τῶν ὑδρωπιώντων ὑποκείσθω θεραπεία, καὶ τὸν ἐκτεθησόμενον τρόπον.

Γαλ. βιβ. ιγ. θερ. μεθ. κεφ. ε. πῶς ἂν χρὴ σε ἓν παντὸς σώματος ὑπομελεῖσθαι μοχθηρῶς διακειμένου. λέλεκται μὲν οὖν ἐν ὀλίγοις, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται δὲ, καὶ τῷ πολὺ πλήθους γράμματι, καὶ νυνὶ δ' ἐρήσεται τὰ κεφάλαια τῶν λόγων, ὅταν μὲν γὰρ ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοὶ. πλῆθος δ' αὐτὸ καὶ πληθώραν ὀνομάζουσιν. ὅταν δ' ἤδη ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος ἢ τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν μεστὸν γένηται τὸ σῶμα, κακοχυμίαν δὲ πληθώραν καλοῦσι τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἢ μὲν δὴ πληθώρα, διά τε τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως θεραπεύεται, καὶ διὰ λουτρῶν πολλῶν καὶ γυμνασίων καὶ τρίψεων, ἔτι δὲ φαρμάκων διαφορούντων καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἀσιτίας. ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν εἴρηται πολλά. ἡ κακοχυμία δὲ διὰ τῆς οἰκείας ἑκάστου τῶν πλεοναζόντων χυμῶν καθάρσεως εἴρηται δὲ καὶ πρὸς τούτοις ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας. ἐκεῖθεν δὲν αὐτὰ μεταφέρειν ἐν τούτοις σκοπεῖσθαι χρὴ ὅτῳ βέλτιον ἐξ ἑαυτῶν χρῆσθαι.

Caput XIII.

P. Æg. lib. 3. c. 47. Principium affectionis hydropicorum, malum habitum uocare consueuimus. Curare uerò ipsum oportet uenæ sectione si nihil prohibeat, partita sanguinis detractione ad tertium usque ac quartum diem faciendo detractionem. Euacuandi autem maximè sunt, qui ob hæmorrhoidum aut mensium purgationis suppressionem in affectionem collapsi sunt: quemadmodum qui ob plenitudinem humorum â uenæ sectione abstinere debent. Omnino autem purgandi sunt per hieram ex colocynthide. Victus tenuis sit & resiccatorius & naturalium aquarum usus assumatur, aluminosarum ac nitrosarum magis, deinde sulphurulentarum. Reliquum uerò balneum ex longioribus interuallis assumant, & uarijs modis se exerceant, maximè per iatraliptas, unctionis doctos medicos, postea etiam ueratro utantur. Mirificè etiam ipsis prodest absinthij præparatio & sinapismi & dropaces. Si uerò ad hydropem affectio delabatur ad hydropicorum curationem deducatur, juxta modum, qui referetur.

Gal. lib. 13. Methodi medi. cap. 6. Ergò quid nám medenti agendum sit, si totum corpus malè sit affectum & dicta prius tum in libro de plenitudine, & nunc summas eorum quæ dicta sunt recensebimus. Vbi enim æquabiliter succi inter se sunt adaucti, id & πλῆθος & πληθώραν Græci uocant: nos plenitudinem & succorum redundantiam dixerimus. Vbi uerò uel flaua bili, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertum corpus jam fuerit, eum habitum καχοχυμίαν, quasi succorum uitium dicas, non plethoram nominant. Ergò plethorata sanguinis missione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis & præter hæc omnia inedia, de quibus in ijs quæ De tuenda sanitate sunt prodita, dictum abunde est. Succorum uitium purgatione, quæ cuique succo superanti sit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac est in ea parte operis, de sanitate tuenda, quæ De uitandis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas oportebit, ac consideres quo nam ex ipsis uti maximè expediat.

ARE-

©BIUM

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI De diuturnorum morborum curatione. LIBER II.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΣ, χρονίων παθῶν θεραπευτικὸν βιβλίον β.

Curatio hydropis, id est, aquæ intercutem, Caput I.
Curatio Diabetis siue urinæ profluuij, cap. II.
Curatio calculorum & ulcerum in renibus, cap. III.
Curatio uitiorum uesicæ, cap. IV.
Curatio Gonotrhæas, id est, seminis profluuij, cap. V.
Curatio uitiorum stomachi, cap. VI.
Curatio uentriculi affecti, cap. VII.
Curatio colicorum, VIII.
Curatio dysenterias seu difficultatis intestinorum, cap. IX.
Curatio læuitatis intestinorum, cap. X.
Curatio affecti uteri, cap. XI.
Curatio morborum in articulis & coxendice, cap. XII.
Curatio Elephantiaseos, cap. XIII.

Θεραπεία ὕδρωπος, Κεφάλ. α.
Θεραπεία διαβήτου, κεφ. β.
Θεραπεία τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς παθῶν, κεφ. γ.
Θεραπεία τῶν ἐν κύστει, κεφ. δ.
Θεραπεία γονορροίας, κεφ. ε.
Θεραπεία σωμαχικῶν, κεφ. ς.
Θεραπεία κοιλίας δεαθέσιος, κε. ζ.
Θεραπεία κωλικῶν, κεφ. η.
Θεραπεία δυσεντερείας, κεφ. θ.
Θεραπεία λειεντερείας, κεφ. ι.
Θεραπεία ὑστερικῶν, κεφ. ια.
Θεραπεία ἀρθρείδος καὶ ἰσχιάδος, κεφ. ιβ.
Θεραπεία ἐλφαντιάσιος, κεφ. ιγ.

CVRATIO HYdropis.

Caput I.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΔΡΩΠΟΣ.

Κεφάλ. α.

P. Æg. lib. 3. c. 48. Hepate uehementer perfrigerato, quandoque primaria affectione, aut inflammato, aut in scirrhum indurato, aut alio quopiam modo affecto, quandoque per consensum cum alijs partibus sanguificationis successus non contingit, & uocatur affectio aqua intercus. In qua aliquando flatus copia cum pauciſſima humiditate coaceruatur, inter membranam peritonæum appellatam, ac intestina, adeo ut si uerberetur superior uenter, instar tympani sonum edat. Vnde etiam tympanites hydrops uocatur, conflatus ab inflatione circa stomachum & uentrem & colon & à febribus diuturnis. Quandoq; uerò etiam à duritia peritonæi membranæ, aut uteri in mulieribus, aut scirrhi indurati: aliquando uerò uice uersa humoris copiam cum pauciſſimo

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ μη. τὸ ὕπατον σφοδρῶς καταψυγέντος, ὅτε μὲν κατὰ πρωτοπάθειαν, ἤτοι φλεγμήναντος ἢ σκιρρωθέντος, ἢ ἄλλως πως αὖ πεπόνθοτος· ὅτε δὲ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρων μορίων. ἀποτυχία τῆς ἐξαιματώσεως γίνεται, καὶ καλεῖται τὸ πάθος ὑδέρος. ἔφ' ὅποτε μὲν πολὺ πνεύματος μετ' ἐλαχίστης ὑγρότητος ἀθροίζεται μεταξὺ τοῦ περιτοναίου, καὶ ἐντέρων, ὡς τε πνευματοῦσθαι τὸ ἀπιγάστριον ἦχον δίκην τυμπάνου, διὸ καὶ τυμπανίτης ὕδερος ἀπὸ τούτου προσηγόρευται. σπανιώτερος, ἀπό τε τῶν περὶ στόμαχον, καὶ τοῦ κοιλίου καὶ τοῦ κώλου ἐμπνευματώσεων, καὶ πυρετῶν χρονίων. ἔστι ὅτε δὲ καὶ ἀπὸ σκληρίας περιτοναίου, ἢ μήτρας ἐπὶ γυναικῶν ἢ σκίρρου. ποτὲ δὲ τὸ αὖ ἀπαλὸν πολὺ ὑγρὸν σὺν ἐλαχίστῳ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 275 sur 482

©BIUM

πνεύματι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀθροίζεται χωρίοις ὥσπερ ἐν ἀσκῷ τινὶ φυλαττόμενον. ὅθεν τὸ παθος ἀσκίτης ὑδερὸς ὀνομάζεται συνιστάμενος καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν. τὸ δὲ πλεῖστον ἀπὸ σκληρίας καὶ σκίρρου περὶ τὸν σπλῆνα ἢ τὸ ἧπαρ καὶ τῶν περὶ τὰ ἔντερα χρονίων ῥευμάτων, ἐφ' ὧν συμβαίνει τὸ μὲν ὑγρὸν ὑπεξεργάζεσθαι, τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτήκεσθαι σῶμα, μὴ τρεφόμενον. ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ καθ' ὅλον τὸ σώματος τὸν ὄγκον ψυχρότερόν τε καὶ φλεγματικώτερον αἷμα περιέχεται, πρὸ μὲν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἥπατος τοιοῦτο φερόμενον. πρὸ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς τοῦ σώματος οἷον ἐξυδατωμένης πιεζόμενον. ὥστε λευκὴν καὶ φλεγματώδεις τὸ σῶμα φαίνεσθαι νεκρῷ ὡμοιωμένον, καὶ καλεῖται λευκοφλεγματίας, ὑποσαρκίδιος ὑδερος, ἢ ἀνασάρκεια συνιστάμενος ἀπό τε πυρετῶν μακρῶν καὶ στομάχου καχεξίας καὶ ἀπεχθεσῶν χρονίων αἱμορροΐδων, καὶ γυναικείου ῥοῦ, καὶ δυσπνοίας, καὶ ἀλόγων ἀρχιπνιῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐμφερῶν αἰτιῶν. θεραπεύοντες ἔν αὐτοῦ τινὶ τρόπῳ μὲν ἀπὸ κενώσεως ἀρχόμεθα. ἀλλ' ἀπὸ μὲν ἀσκίτου καὶ τυμπανίου, διὰ τῆς τῶν ὑδραγωγῶν φαρμάκων δόσεως, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνασάρκου, διὰ φλεβοτομίας. μάλιστα δ' ἀπεχέσθων αἱμορροΐδων, ἢ καθάρσεως ἐμμενούσης, συνεστῶτος δὲ πάθους, πλὴν εἰ μὴ φθάσειεν ἐν καχεξίᾳ γενόμενοι φλεβοτομηθῆναι. καὶ ταῦτα οὕτω, ὡς ἀπὸ τῶν καχεκτικῶν, δεῖ κατὰ μέρος ταμιεύεσθαι τὴν κένωσιν, εἶτα βόλβιτον βοὸς ἀγελαίας ξηρὸν, ἀκριβῶς λειώσας, ἕψε ἐν ὀξυκράτῳ ἢ ὀξυμέλιτι καὶ θείου τὸ τέταρτον μέρος προσεμπάσας, ὅλῳ τῷ τῆς γαστρὸς ἀπόβαλε κύτει, ἢ αὐγάθους αἰγὸς ἐν ὕρῳ παιδὸς, γλοιῷ πάχος κατάπλασσε. διὰ γαστρὸς ἄκρως αὐτοῦ καθαίρει. καὶ τοῖς διὰ ζύμης ἢ καὶ ἰοχάδων, καὶ πτισάνῃ, καὶ νίτρῳ, καὶ ἴριος, καρδαμώμῳ τε καὶ θείῳ ἀπύρῳ καὶ ἀμμωνιακῷ, δαφνίδων τε καὶ τῆς ἀγρίας σταφίδος καὶ τῆς τῶν ἀγρίων περιστερῶν κόπρου, ἢ πάντων ἢ τινῶν, ἐκ τούτων δὲ ὀξυμέλιτι χρηστέον καταπλάσμασι. μεθ' ἃ τὸ διὰ τῆς αἰγείας κόπρου σπογγίον προσπυρευόμενον ἐπίθεμα, θαυμασίως κενοῖ τὸ ὑγρότητα, διά τε τῶν ἀδήλων πόρων καὶ διὰ γαστρός. εἶτ' ὕστερον ἢ τὰς ξηραινούσας ἐπιθετέον ἐμπλάστρους τὴν διὰ ἰπνῶν, τὴν ἰκέσιον, ἢ τὴν διὰ κυρέως, ἢ τὴν διὰ δαφνίδων, ἢ τὸ πολυάρχιον, ἢ τὸ διὰ σπερμάτων ἐπίθεμα. καὶ ἔστι τὸ ἢ θαυμαστὸν ἐστι, διαφορεῖ γὰρ ἐκ βάθους τὸ ὑγρόν. λίθου πυρίτου L. i6. θείου ἀπύρου L. i6.

flatu in ijſdem locis coaceruatur, uelut in utre quodam comprehenſa. Vnde affectio Aſcites hydrops nominatur, conflatus & ipſe ex relatis cauſis. Plerunque uerò à duritie & ſcirrho circa ſplenem & hepar, & à diuturnis circa inteſtina fluxionibus, in quibus uentrem in tumorem eleuari contingit, reliquum autem corpus alimentum non ſentiens conſumi. Quandoque etiam per totam corporis molem frigidior ac pituitoſior ſanguis continetur, qui interdum ab hepate talis adfertur, interdum etiam omni corporis parte uelut ex aqueſcente generatur, adeó ut album ac pituitoſum appareat corpus, mortuo ſimile, & uocatur Leucophlegmatias hydrops ſub carne, aut intercus conflatus à longis febribus, & malo ſtomachi habitu, & diuturnis hæmorrhoidibus ſuppreſſis, & à fluxu muliebri & ſpirandi difficultate & uigilijs præterrationem obortis, & ab alijs his ſimilibus cauſis. Curantes igitur ipſos in communi quidem ab euacuatione initium facimus, uerum in aſcite ac tympanite per medicamentorum aquam ducentium exhibitionem: in intercute uerò per uenæ ſectionem maximè, ſi ob hæmorrhoidum aut menſtruæ purgationis ſuppreſſionem confiata fuerit affectio, niſi, dum in malo habitu conſtituti fuerunt uenæ ſectionem præmiſerint. Et tunc igitur uelut in malo corporis habitu euacuationem partiri oportet. Deinde bubulum bouis armentarij ſtercus ſiccum exactè tritum, in poſca aut aceto mulſo coquito, & ſulphuris quarta parte inſperſa, toti uentris capacitati imponito: aut caprinum ſtercus in urina pueri aut capræ ad ſtrigmenti ſpiſſitudinem redactum impone. Hæc per uentrem ſummè ipſos purgant: quin & ex fermento cataplaſmatis, & ex caricis & calce & nitro, & iride & naſturtio & ſulphure uiuo, & ammoniaco & lauri baccis, ac ſtaphide ſylueſtri, & ſylueſtrium columbarum ſtercore, aut omnibus aut quibuſdam ex his aſſumtis cum aceto mulſo utendum eſt. Poſt hæc epithema ſpongiola appellatum, ex caprino ſtercore, mirificè humiditatem euacuat, tũ per obſcuros meatus tum per uentrem. Poſtea uerò reſiccantia emplaſtra imponantur, id quod ex ſalicibus conſtat, iceſium, tonſoris, ex baccis lauri, aut epithema polyarchiũ, aut ex ſeminibus. Sed et hoc mirum in modum efficax eſt, ex profundo enim abripit humiditatẽ. Lapidis pyritæ drach. duodecim, ſulphuris uiui drach. duodecim, ammoni-

©BIUM

ammoniaci thymiamatis drach. duodecim, cumini drach. ſedecim nitri drach. 12. excipe modica cera ac terebinthina & pelli inducta per totum uentrem impone. Præbibenda uerò ipſis detur ſambuci radix in uino cocta, aut cucumerem ſylueſtrem in uino auſtero maceratum, ad triduum dato, ita ut de uino cyathum unum bibat additione quotidie facta uſque ad cyathos tres. Multæ uerò mixturæ hoc eſt: Balſami, nardi, caſiæ, cumini, glycyrrhizæ, hypetici, junci rotundi odorati. aſari, dauci, amomi, ſmyrnij, petroſelini, calami aromatici, piperis, ſeſelis ſpondilij ſingulorum æquales partes. Facit & unum quodque ex his per ſe, ſimiliter etiam omnia urinam cientia. Citra grauitatem uerò urinam ciet ſcilla aſſata, cum melle trita, & uelut eclegma delingenda exhibita. Poteſt etiam aquis quæ bibuntur incoqui. Bonum eſt & hoc. Internæ ſcillæ partis lib. duas in uini auſteri ſextarijs tribus ad tertias coquito, & de uino bibendum dato quotidie, initio à myſtro facto uſque ad unciam unam. Optimum eſt & hoc ad ciendam urinam. Aluminis liquidi magnitudinem fabæ aqua diluito, & per linteum excolato & ad triduum aut alternis diebus bibendum dato. Conuenit etiam his picra ex aceto mulſo, & antidotus Theodoretus, & ex amaris amygdalis paſtillus. Cæterùm aquam ducentia plura ſunt, experimento uerò cognita hæc: Grana cnidia quadraginta aut quinquaginta, aut lathyrides uiginti uel triginta, aut euphorbij ſiliquæ quinq; aut ſeptẽ, aut ſquamæ æris drach. duæ aut tres. Excipiuntur micis panis, & in catapotia efformantur. Aut corticis radicis ſambuci ſuccus potus cum condito. Aut foliorum chamelææ & ſquamæ æris, & aniſi ſingulorum partes partes dato ex aqua, ab initio quidem drach. unam, interpoſito autem interuallo, etiam duas & plures. Sed & hæc catapotia admiranda ſunt. Aloës, euphorbij, grani cnidij, ſingulorum unciam unam, rhei unc. dimidiam: excipe braſſicæ ſucco, & catapotia efforma. Dato de his ſiliquas ſeptem aut nouem. Quin & antidotus ex caryophyllo mirificè aquam ducit. Sed & ut uinum aquam ducens ipſis demus conandum eſt. Eſt autem optimum hoc. Scillæ quadrans, ſeminis apij, capparis radicis corticis, piperis ſingulorum drach. quatuor, grani cnidij decorticati drach. una folij Malabathri pillulæ duæ. Vini optimi heminæ duodecim, mellis crudi lib. 6. contuſa ac cribrata uino macerantur: ſcilla uerò ſimul conteritur. Dantur huic cyathi tres. At poſt humoris euacuationem etiam theriaca utendum eſt. Bubuli quoq; ſtercoris uſti cochlearij

ἀμμωνιακῆ θυμιάματος L. ι S. κυμίνε L. ις. νίτρε ι S. ἀνάλαβε κηρῷ Cερακίνῃ καὶ τερεβινθίνῃ, καὶ εἰς δέρμα ἐπιπλάσας, ἀπόθες. δι' ὅλης τῆς γαστρὸς. προποτίζειν δὲ αὐτὰς καθεψόντα τὴν ῥίζαν τῆς ἀκλαίας ἐν οἴνῳ, ἢ σικύου ἄγριον ἐν οἴνῳ ἀποβρέξας αὐστηρῷ ἡμέρας. γ. δίδε κύαθον α. προστιθεὶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρι κυάθων γ. πολυμίγματον δὲ τοῦτο, βαλσάμε, νάρδε, καστίας, κυμίνε, γλυκυρίζης, ὑσσώπε, ἀμάρε, δαύκε, ἀμώμε, σμύρνης, πετροσελίνε, καλάμε ἀρωματικῆς, πεπέρεως, σεσέλεως, ἀπονδυλίου ἴσα. ποιεῖ δὲ καὶ ἕκαστον καθ' ἑαυτό. καὶ πάντα δὲ τὰ διουρητικὰ ὁμοίως. δίδε δὲ βάρος τὴν οὔρησιν κινεῖ, σκίλλα ὀπτὴ, μετὰ μέλιτος λειωθεῖσα, ὡς ἔκλειγμα διαλομβῶν. ἐνεψηθείη δ' ἂν καὶ τοῖς πινομένοις ὕδασι. καὶ ἔστι δὲ ἀγωγὸν καλόν. ἔστι ἐντὸς τῆς σκίλλης λι. β. εἰς οἴνε αὐστηρὲ ξ γ. ἑψήσας ἕως ἀποτριτώσεως, δίδε ὅσε ἔστι οἴνε καθ' ἡμέραν, ἐξαμβῶν ἀπὸ μύστρου ἕως Γο. α. διουρητικὸν δὲ ἔστι κάλλιστον. σηπηδόνας ὑγρὰς ἠλίκων κύαμον, ὕδατι ἁλυσιτικῷ διηθησάς τε δι' ὀθόνης πότιζε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἢ ὡραῖα μίαν. ἀρμόζει δὲ καὶ τούτοις, ἡ διὰ ξυμέλιτος πικρὰ, ἥτε θεοδώρητος. καὶ ὁ διὰ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων τροχίσκος. ὑδραγωγὰ δὲ πολλά ἐστιν. πεπειραμβῶ ἢ πεύκε. κνίδιοι κόκκοι μ'. ἢ πευκήδανε. ἢ λαθυρίδες. ν ἢ λ. ἢ εὐφορβίε κερ. ε. ἢ ζ. ἢ λεπίδος χαλκῆ L. ς ἢ γ. μετὰ ψιχῶν ἀναλημφθεῖσαι καταπότια γενόμβα. ἢ τῆς ἀκτῆς ῥίζης ξ φλοιῶ ὀχυλὸς πεθεὶς μετὰ κονδίτε. ἢ χαμελαίας φύλλων χ χαλκῆ Κ. ἀνήσε τὸ ἴσον, δίδε ἐν ὕδατι, καταρχὰς μ L. α. διασήσας ἢ χ ς. χ πλείω. καὶ πεύκε ἢ θαυμασὰ καταπότια, ἁλόης, εὐφορβίε, κόκκε κνιδίε ἀνὰ Γο. α. ῥέε Γο. S. ἀναλάμβανε χυλῆ κράμβης καὶ πολάσε καταπότια, δίδε κερ. ζ. ἢ θ. χ ἢ διὰ ξ καρυοφύλλε δὲ ἀντίδοτος ὕδωρ ἄγει θαυμασῶς. χ οἶνον ἢ πειρατέον αὐτοῖς ὑδραγωγὸν διδόναι. ἐσὶ ἢ καλλίστος ἕτος σκίλλης Γο. γ. σελινοσπέρματος, καπαρέως, ῥίζης, φλοιῶ, πεπέρεως ἀνὰ L. δ. κόκκε κνιδίε λελεπισμένε L. α. φύλλε L. α. μαλαβάθρε σφαιρία ς. οἴνε καλλίστε κοτύλαι ι S. μέλιτος ὠμῆ λι. ς. κόψας, σήσας, ἔμβρεχε τῷ οἴνῳ. τὴν δὲ σκίλλαν συλλέαινε. ἡ δόσις Κ γ. μετὰ ἢ τὴν ξ ὑγρὰ κένωσιν, χ θηριακῆ χρηστέον. χ ξ βολβίτε ἢ καυθέντος ὄσου κοχλιάριον δι' οἴνε πινόμενον καθ'

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 277 sur 482

©BIUM

ἡμέραν, μεγάλως ὀνίνησιν. καὶ κλύσμασι δὲ χρηστέον θριμυτέροις, πλὴν εἰ μὴ τὰ τῆς γαστρὸς αὐτομάτως ἐξυγραίνοιτο. τότε γὰρ μᾶλλον ὀπτέον ξηραίνειν αὐτὰ προσήκει. ὀπὶ δὲ γυναικῶν ὑδρωπικῶν καὶ πεσσῷ χρηστέον τῷδε. ἀνήσῳ, καρδαμώμῳ, κυμίνῳ, νίτρῳ, ἀριστολοχίας, τήλεως, γλήχωνος, σύκων ξηρῶν, ἴσα σεσίνῳ ἀναληφθέντα προσπιέζω. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῖς αὐτοφυέσι χρηστέον ὕδασιν ὀπομόνως, καὶ τῷ ψαμμίσμῳ, τῶν δὲ ἄλλων λουτρῶν αὐτοῦ ἀφεκτέον. εἰ δή ποτε καὶ λούοιντο, χρήσθωσαν ἐν τῷ λουτρῷ τοῖς ὀφθίνιοις τε καὶ ἄλλοις, καὶ νάπυος, πτάνου τε καὶ τῶν σιδαμινῶν ἐμπάσμασιν. ταῦτα μὲν γε καὶ χωρὶς λουτροῦ χρήσιμα, ξηράπτουσι ἐλαίῳ τῇ γαστρὶ προστριβόμενα. ὀπὶ δὲ τῶν ἀναισάρκων καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι γυμναζέσθωσάν τε καθ' ὅσον οἷόν τε καὶ ξηροτριβείσθωσαν ἐν ἡλίῳ. καὶ ἡ λοιπὴ δὲ διαίτη ξηραντικώτερα σιταλαμβανέσθω. περίχυσις δὲ ἐσθιέτωσαν, καὶ νᾶπυ, καὶ σκόρδα, καὶ τῶν ὀρνέων τὰ ἄγρια καὶ ξηρά. θραχάνων, ἀσπαράγου, γιγγιδίων, πράσου, σινήπεως, καυκαλίδας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἀλῶν τῶν θηριακῶν, ἢ τοῖς ἰαμβλίχου τοῖς ὄψοις ὀπομιγνύτωσαν, οἴνῳ τε χρήσθωσαν παλαιῷ λεπτῷ διουρητικῷ. εἰ δὲ περίη πεθαλασσωμένῳ. ἀπεχόμενοι πλέονος μὲν πόματος πάντες, ὕδατος δὲ τὸ παράπαν. σὺν πυρετῷ δὲ σὺν ἱδρῶτι καὶ ὕδρωπος, τῶν μὲν θερμοτέρων καὶ θριμυτέρων ἐδεσμάτων τε καὶ βοηθημάτων ἀφεκτέον, ὀπομίκτως δὲ τούτοις χρηστέον πρὸς τὸ καταπεῖξαι ἐνισταμένους. ὀπὶ δὲ τυμπανίτῃ, τά τε καθαρκτικὰ καὶ τὰ τὸ ὅλον σώματος σωτηκτικά, θεραπευτέον. τῶν διουρητικῶν, τὰ δραστήρια. τοῖς δὲ λεπτύνειν τε καὶ διαφορεῖν τὰ πνεύματα δυναμένοις. ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν χρηστέον, ἢ σικύας κέφας συνεχῶς καπὶ πάσης γαστρός. σὺν δὲ τῷ ἀσκίτῃ ἔχοντας, εἰ μὴ τοῖς εἰρημένοις ὑπείξοιεν βοηθήμασιν, ὀπὶ τὸ παρακέντησιν ἀκτέον, ἀδενὶ τῶν ἄλλων ὑδέρων ἁρμόζουσιν.

menſura, quotidie exuino pota, magnopere prodeſt. Infuſis etiam per clyſterem utendum eſt, niſi aluus ſua ſponte liquida egerat: tunc enim magis reſiccare eam conuenit. Porrò in mulieribus hydropicis etiam peſſo hoc ſubſidititio ad uuluam utendum eſt. Aniſi, cardamomi, cumini, nitri, ariſtolochiæ, fœni græci, pulegij, ficuum internæ partis, ſingulorum pares portiones ſuſino excepta apponantur. Poſthæc etiam naturalibus balneis utendum eſt perſeueranter, & arenæ ingeſtione: ab alijs uerò balneis abſtineant, & ubi lauerint, in balneo utantur inſperſionibus ex nitro, ſale, ſinapi, calce & ſimilibus. Atque hæc quidem etiam citra balneum commoda ſunt, ſi ſicca cum oleo uentri affricentur. At in hydrope ſubter cutem, etiam alijs partibus ſe exerceant, quantum eius fieri poteſt, & ſicca frictione in ſole utantur. Sed & reliquus uictus ſiccior aſſumatur. Salſamenta igitur edant, & ſinapi & allium, & ex uolucribus ſylueſtres ac ſiccas. Et ex oleribus aſparagum, gingidium, porrum, ſinapi, caucalidas, & reliqua ſylueſtria, & ſalem theriacum, aut Iamblichij obſonijs aſpergant. Vinoque utantur ueteri, tenui, urinam ciente, &, ſi adſit, mari mixto: ita ut ab omni largiore potu abſtineant, & ab aqua in totum. Si uerò cum febre conſiſtat hydrops, ab omnibus calidioribus & actioribus edulijs ac auxilijs abſtinendum eſt: uerum mixtim his utendum aduerſus id quod urget inſtando. Cæterum in tympanite hydrope & purgatoria, & quæ totum corpus colliquant tollantur, & quæ efficacius urinam cient. Quæ uerò flatus attenuare & diſcutere poſſunt, intrinſecus & extrinſecus utenda dentur & cucurbitæ leues aſſiduè toti uentri affigantur. Qui uerò hydropem aſciten habent, ſi non relatis ceſſerit auxilijs, ad perpunctionem deducantur, quæ nulli alij hydropi conuenit.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΔΙΑΒΗΤΕΣ.

Κεφάλ. ϛ.

Ὑδρωπὸς ἰδέη τὸ διαβήτεω πάθος αἰτίῃ καὶ διαθέσι, χώρῃ δὲ μούνῃ διάφορον, ἔνθα τὸ ὑγρὸν ἐκρέει.

DE CVRATIONE Diabetis.

Caput II.

VItium Diabetem, quod uocant, ſi cauſam & affectum conſideres, hydropis ſpecies eſt: ſola corporis parte, per quam humor exit, differens.

Nam

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 278 sur 482

©BIUM

Nam aſcitæ conceptaculũ membrana illa eſt, quam Græci peritonæõ uocãt: neq; humoris exitum habet, ſed eodẽ loco reſidens, inundat In Diabete humiditas ab affecto corpore eodẽ modo fertur, & liqueſcẽtia mẽbra tabeſcunt. In renes autẽ ac ueſica ut illac fiat exitus, humores decurrunt. At in aqua intercutẽ laborantibus, ſi morbus ad ſanitatẽ inclinat, per hanc uiam humor dilabitur, bona eſt autẽ cauſæ conuulſio, non ſola oneris leuatio. Hos autem ſitis uehementior diſcrutiat. Effluens namque humiditas aridum corpus deſtituit. In hoc morbo colliquatio per eas rationes ſubmouetur, per quas & aqua intercutem. Ad ſitim uerò extinguendam magno medici artificio opus eſt, ſiquidem in ejuſmodi malõ hoc cætera tormenta longè ſuperat. Atqui ſi humorem biberint, urina citatur: quæ inſuper & excurrens ea quæ in corpore ſunt liquefaciens ſecum euocat. Remedijs igitur ſitim lenientibus opus eſt. Sitis enim magna uexat; & in explebilis adeſt potandi auiditas. Neque enim, etiamſi quantum libet æger biberit, ſiti mederi poteſt. Proſſus autem ſtomacho, unde ſitis fons emanat, ſuccurrendum eſt. Igitur ubi ſacro medicamento uentrem ſolueris, nardum, maſtichen, palmulas, cydonia mala cruda ſuperdato. Nempe horum ſuccus cum nardo & roſeo unguento ad irrigandum optimè facit: cataplaſma uerò ex ipſorum carne cum maſtiche & palmulis conficitur. Sed cera & nardino unguento hæc benè excipiuntur atq; miſcentur aut acaciæ & hypocyſthidis ſuccos ad irrigationes & cataplaſmata ſumito. At ei potio ſit & aqua ubi poma decocta ſint. Alimentum ſit lac, & cum eo cibi, amylũ, alicaq;, & ex his fiant ſorbitiones. Vina aſtringẽtia exhibeantur, quo uentriculo tenor cõparetur, eadem ſint benè diluta, ut alij humores attenuẽtur ac eluantur. Salſi enim ſitim excitant. Vinum uerò aſtringens, ſimul & refrigerans corpus immutat ac benè temperat.

ἀσκίτης μὲν γὰρ δοχεῖον τὸ περιτόναιον. ὑδρωπικὸν δὲ ἐκρυὴν ἔχει, ἀλλὰ μίμνον τῇδε πλημμυρεῖ. διαβήτεω δὲ φορὴ μὲν ὑγροῦ ἡ ἀπὸ τοῦ πάσχοντος ἡ ἑωυτῇ καὶ σωτηξις. ἐς δὲ νεφροὺς καὶ κύστιν ἡ ξωϊδωσις τὰ περὶ ἔξοδον φέρει. ἤδε τοῖσι ὑδεριῶσι ἡ ὁδὸς ἐπιγίγνεται, ἢν ἐς ἀγαθὸν ἡ νοῦσος τρέπηται. ἀγαθὸν δὲ ἡ λύσις τοῦ αἰτίης. καὶ μὴν ἔξ ἄχθεος ἐλαφρίη μᾶλλον. δίψος ἐστὶ στέρησιν μέζον. ἐκρεὸν γὰρ τὸ ὑγρὸν ἀναίνει. ἔστι δὲ τὰ ἄκεα ἐς τὴν ἀπαχέσιν τοῦ ξωτηξίος τὰ αὐτὰ τοῖσι ὕδρωψι. ἐς δὲ τὸ δίψος μεγάλης ἰητρείης χρέος. τὸ δὲ γὰρ ἐν τῷ εἴδει ἀλγέων πάντων μέζον, ἢ λιὴ πίωσι τὸ ὑγρόν. προσκλησις ἐρήσιος. ποτὶ ἢ ἐκθέον τὸδε ξωαπάγεται τῆκον τὰ ἐν τῷ σκήνεϊ. φαρμάκων ὧν ἀδίψων χρέος. δίψος γὰρ μέγα ἀκορέητον ποτοῦ. ποτὸν γὰρ ὅσον γίγνηται δίψεος ἄκος. παντὶ δεῖ τῷ σομάχῳ λῦσαι ἔνθα ἔξ δίψεος αἱ πηγαί. ἢν ὧν τῇ ἱερῇ καθάρσι, ἐπιθήμασι χρέο, νάρδῳ, μαστίχῃ, φοινίξι, μήλοισι κυδωνίοισι ὠμοῖσι. τοῦ δὲ ὁ χυμὸς μὲν ξὺν νάρδῳ καὶ ῥοδίνῳ ἄριστον ἐς τέγξιν. ἐπίπλασμα δὲ ἡ σάρξ αὐτέων ξὺν μαστίχῃσι καὶ φοίνιξι. ἐν κηρῷ δὲ καὶ νάρδῳ τῷ μύρῳ ἡ στυπτέων μίξις ἀγαθὴ ἢ οἱ χυλοὶ, ἀκακίης τε καὶ ὑοσκύαμος, ἐς τὰς τέγξιας. καὶ ἐς τὰ ἐπιπλάσματα. ἀτὰρ καὶ ὕδωρ τὸ ποτὸν, σὺν τῇσι ὀπώρῃσι ἐψείσθω. προφαὶ δὲ καὶ γάλα καὶ ξὺν τῷδε σιτίᾳ, ἄμυλοι, χόνδροι, ῥοφήματα, οἶνοι σύφοντες ἐς τὸ ἔνδον σομάχου, ἀκρήτεροι μᾶλλον, ἐς τὴν τῶν ἄλλων χυμῶν ἐξηέρωσίν τε καὶ διάνιψιν.

ἁλμώδε-

©BIUM

ἁλμώδεσι γὰρ ὄψος. οἶνος ἢ σύφωνθ' ἅμα καὶ ψύχων μεταβολῆ τε καὶ δύκρασίη ἐς δύναμιν ἢ κὴν οἶνος γλυκὺς ὁμοίως αἷμα ἔμ ἐστιν αὐξῆ γένναν. φάρμακα ποικίλα τὰ ὠφέλιμα, ἢ διὰ τῶν θηρίων ἢ τῶν μιθριδάτεω, ἢ διὰ τῶν ὀπωρέων, τάτε ἄλλα ὁκόσα ὑδρώπος ὀνίνησι, ἀτὰρ καὶ ἡ ξύμπασα διαίτα καὶ ὁ βίος ὠυτός.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΙΘΙΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΛΚΩΣΕΩΣ ΝΕΦΡΩΝ.

Κεφάλ. γ.

Ἀμφὶ μὲν φλεγμασίης καὶ αἱμορραγίης καὶ ὁκόσα ὀξέως ἀπὸ νεφρῶν κτείνει, ἐν τοῖσι ὀξέσι γεγράφαται. ἀμφὶ δὲ ἕλκώσιος ἠδὲ λίθων γενέσιος, ὁκόσα τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει πρεσβύτῃσι, μάλιστα νῦν γράφω, ἄγχιστα μὲν ἐς ἄκεσιν. εἰ δὲ μὴ, οἷόν γε παρηγορήσει. λίθων μὲν ὧν δύφυὴ γέννων ἐς ἀγόνον τρέψαι ἀδύνατον. ῥηΐτερον. μὲν γὰρ μήτρην ἄτοκον θέμεναι, ἢ νεφροὺς λιθιῶντας ἀλίθους. ἐς διέξοδον ὅκως ἀρήγειν χρή. ἐν ὧν ἐνέδρῃ ἵζωσι οἱ λίθοι, τὰ ἄκεα φράσω. καρδίαν γὰρ ὀδυνέουσι, ποτὶ τὴν ἰξίαν τρόφοισι καὶ εἰλέῳ κώλου, καὶ ἰσχυρίῃ. ξυναφέα γὰρ ἀλλήλοισι νεφροί τε καὶ κῶλον. ἐν γὰρ λίθων ἐσιόντων ἔως, μὴ ἔνεισι ἰσχυρίη τε καὶ τρόφῳ, τὴν μὴ τῷ σφυρῷ τάμνειν φλέβα τῷ κατ' ἴξιν τοῦ νεφροῦ. αἱ γὰρ τοῦ αἵματος. ἀπὸ νεφρῶν ἔκρυσιν ἀνιᾶσι τῶν λίθων τὰς σφύξιας. φλεγμονὴ γὰρ δήσασα ἴσχει τὰ πάντα. φλεγμονῆς δὲ κενεαγγείη λύσις.

Ad uires autem inſtaurandas uinum etiam dulce, qualis eſt ſanguis, optimè facit, ſanguinem enim procreat. Medicamenta ex uarijs compoſita eadem ſunto, quod ex uiperis conſtat & Mithridaticum, aut ex porris confectum: & alia, quotcunque hydropi ſubſidio ſunt. Quin etiam uniuerſa uictus ratio ac uita eadem inſtituatur.

DE CALCVLI RENVM atque ulceris curatione.

Caput III.

DE inflammatione & ſanguinis efflu-uio & alijs renum uitijs, quotquot celeriter enecant, in libris de morbis acutis cõprehenſum eſt, ſed de ulceribus, & calculorum creatione, quæ plerunq; ſenibus cõmoriũtur, in præſentia maximè ſcribimus, quam proximè poterimus ad ſalutem acquirendã collimantes; ſin minus eã aſſequi ualuerimus, at ſaltem ut mali acerbitas leniatur enitemur. Nempe ut innata calculorum fæcunditas ad ſterilitatem commutetur, fieri non poteſt. Facilius enim uterum concipiendo fœtui inhabilem quis reddat, quam calculis generandis aptos renes, à calculorum generatione prohibeat. Quapropter ad tranſitum calculis expediendum utcunque opem ferre decet. Igitur ſi ſummam ſedem occupant, auxilia monſtrabo. Nam uehementer dolent. Interdum etiam torminibus & laxioris inteſtini uoluulo, & urinæ retentu conſumti ſunt. Renes enim & laxius inteſtinum ſeſe contingunt. Itaque ſi calculi urgeant, præterea non feratur urina & inteſtina torqueantur, uenam malleoli, quæ rectà affecto reni oppoſita ſit, incidito. Nam ſanguinis è renibus effuſiones calculorũ aſtrictiones relaxant, quoniã phlegmone ceu uinculo aſtricta occupat omnia. Vaſculorũ autẽ inanitio phlegmonẽ ſoluit.

Lumbos

©BIUM

Lumbos quoque, ubi renum ſedes eſt, madefacito, ſed in oleum, ſeu uetus ſeu recens ſit rutam inijcito. Vrinæ autem eliciendæ conuenit anethi coma, roſmarinus, aut ſampſuchus, amaracusúe. Aquæ uerò ubi hæc incocta ſint, locum affectum perfundito. Parum enim inunctiones facerent. Veruntamen his etiam fouere oportet, bubulis ueſicis chamæmelino oleo repletis, cataplaſmatum ad hunc morbum materia cum farinis eadem eſto. Nonnunquam & ſicca cucurbitula calculorum uexationem ſuſtulit: optimum quoque fuerit, ſi ſuper inflammatione ſcarificaueris. Cæterum ſi hæc te faciente adhuc remanent calculi, in oleum hominem demittito. Id enim ſimul omnia præſtat. Nam tepor relaxat, & quodammodo lentorem affert. Acrimonia uerò ad excernendi promtitudinem irritat. Hæc utique ad calculorum exitum faciunt, ipſosque prouocant. Inter ſimplicia uerò medicamenta radices hæ potui dandæ ſunt: phu, mei, aſari. Herbæ autem, betonica, triſſagoúe, aut petroſelinū, aut ſium. Inter uaria ea unguenta deligito, quæcunq; conſtant ex nardo, caſia, myrrha, cinnamomo. Ducendæ cicatrici ſinapi auxiliabitur, & ab igne cruſtæ, & epithemata quæ ſupra diximus. At uictus ratio, & inunctio, & nauigatio, & in mari uitæ traductio, hæc omnia renū morbis ſubueniunt.

DE RENVM AC VESICÆ affectionibus.

Caput IIII.

PAulus Ægineta lib. 3. capit. 45. Ordinem hunc docendi perſequi nos cogit morborum cognatio. Commune enim eſt colicis & lapidem in renibus habentibus, ut & ab initio aluus ſit adſtricta, & uehementer doleant, &

τέγγειν τὰς ψόας ἐνθα τῶν νεφρῶν ἡ χώρη. λίπας ἢ παλαιὸν ἢ τὸ νέον ῥύπτην ἰσχετω. ἑρπύλλου ἢ κηδὰνήθου ἢ κόμη ἢ λιβανωτὶς ἢ σάμψυχον. τοῖς ἢ χρὴ ὅκως ὕδωρ καταμονεῖν. σμικρὸν γὰρ αἱ χρήσιες. ἀλλὰ καὶ τοῖς δερμείλῃ. βοείησι κύστεσι ἐγχέοντα ἔλαιον ἀνθέμιδος, ἢ παλασμάτων νεῶν ὕλη ξὺν τοῖσι ἀλίτρισιν ὠὰ τὰ. ἔλυσε καὶ σικύη κεφήκοτε τῶν λίθων τὸν ἔνσασιν. ἄριστον ἢ κὴν ἐπὶ φλεγμασίης ἕλκος. λῶον ἢ τόδε σοι ποιέοντα ἐπὶ μίμνωσι οἱ λίθοι, ἐς ἔλαιον τὸν ἄνθρωπον καθιέναι. τὸ γὰρ τι αἷμα πάντα ποιέει. ἀλείφει μὲν χαλᾷ. πῆ ἢ σκληρὸν ἐόν τὸ ῥῆμα ἢ ἐς προθυμίην ἀκνέει. τὰ δὲ μὲν τοι ἔξοδα λίθων καὶ σφῶν ἀγωγλήσιες, πίνειν δὲ φαρμάκων τῶν ἁπλῶν μὲν ῥίζας, φοῦ, μεῖον, ἀσαρῶν. βοτάνας ἢ τὴν πτισάνην ἢ πετροσέλι, ἢ σίον, ποικίλων ἢ μύρα μὲν ὁκόσα ἰσχνάρδου, κασίνου, σμύρνης, κιναμώμου. ἀπυλώσει σίνηπι καὶ ἐκ πυρὸς ἐπιχάραγμα, ἐπιθήματα, ἃ πρόσθεν μοι λέλεκται. δίαιτα ἢ κὴ ἀλείψις, κὴ πλόος κὴ ἐν θαλάσσῃ βιοτὴ ἅπασα τοῖσι τῶν νεφρῶν ἐστὶν ἄκεα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ἐν νύσει παθῶν.

Κεφάλ. δ.

Παίγ. βιβ. γ. κεφ. με. Τὴν πάσιν τῆς διδασκαλίας ἡμᾶς ἀναγκάζει παρεξιέναι τῶν νοσημάτων ἡ συγγένεια. κοινὰ γάρ ἐστι κωλικῶν τε καὶ τῶν λίθων ἐχόντων ἐν τῷ νεφρῷ τὸ, τε κατ' ὀχὰς ἐπέχεσθαι τὴν γαστέρα καὶ σφοδρῶς ὀδυνᾶσθαι, καὶ ἀνορεκ-

©BIUM

ἀνορεκτεῖν καὶ ἀπεπτεῖν, καὶ προφάσεις ἰδίου δὲ τὸ, τοῖς μὲν κολικοῖς ἅπαντα μᾶλλον τείνεσθαι. τοῖς δὲ νεφριτικοῖς, ἧσσον. καὶ τοῖς μὲν κολικοῖς κατὰ τὸν δεξιὸν λαγῶνα μᾶλλον εἶναι ὀδυνᾶσθαι καὶ ἀνίεσθαι μέχρι στόμαχος, καὶ ἧπατος καὶ σπλῆνος, καὶ τὸν κόπρον ἐπέχεσθαι παντελῶς, ὥστε μήτε φύσας διεξιέναι. ὅταν δὲ πρὸς ἀνάγκην ἐκκρίνωσιν, φυσώδη αὐτὸν εἶναι, καὶ χολῶδες τὸ ἀπόπατον καὶ ὑαλῶδες ἐκκρίνεσθαι φλέγμα. καὶ τὸ οὖρον πολὺ καὶ φλεγματώδες ἐκδίδοσθαι. τοῖς δὲ νεφριτικοῖς, τὸν μὲν ὀδυνᾶσθαι κατ' αὐτῶν τῶν νεφρῶν ἐσηρέχθαι βαρεῖαν δίκην σκόλοπος ἐμπεπαρμένου, τὸν τε κατὰ βυθὸν δίδυμον ὀδυνᾶσθαι, καὶ νάρκην γίνεσθαι μηροῦ κατ' ἔξιν. ἐκκρίνει τε καὶ αὐτομάτως μὲν κατὰ τὸ σπάνιον, πάντως δὲ ἐπὶ κλύσμασι, τὸν χολώδεστερον καὶ δὲ οὖρα ὀλίγα καὶ ψαμμώδη μᾶλλον ἐκδίδοσθαι, καὶ σύφεσθαι τὸν οὐρητικὸν πόρον. ταῦτα τῶν ἐν τοῖς νεφροῖς λίθων τεκμήρια, τελείοις μᾶλλον ἀνδράσι γινόμενα. ἡ δὲ κατὰ κύστιν τῶν λίθων πῆξις, παισὶν μᾶλλον γίνεσθαι φιλεῖ. σημεῖα δὲ τούτων ἀπεψίαν τε καὶ ὑπόλευκον οὖρον μετὰ ψαμμώδους ὑποστάσεως. κνῶνται συνεχῶς καὶ ψηλαφῶσι τὸ αἰδοῖον καὶ ἐντείνουσι, καὶ συνεχῶς εἰς οὖρον ἐπείγονται, καὶ στραγγουρίαν. ὑλικὸν μὲν οὖν αἴτιον τῆς τῶν λίθων γενέσεως ἐστὶν, παχὺς καὶ γεώδης χυμός. πυρικὸν δὲ πυρώδης θερμασία τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεως. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν νεφρῶν, τοῖς θρύπτουσι τὰς λίθους καὶ τέμνουσι χρῆσθαι φαρμάκοις, ἀνάντη δὲ θερμαίνειν ἐπιφανῶς, τοιαῦτα δ' ἐστὶν, αἵτε τῶν βασιλικῶν ἀσπαράγων ῥίζαι καὶ βάτου. καὶ ὕαλός τε κεκαυμένος καὶ ἀσβέστεως ῥίζα καὶ ἀδιάντου καὶ βδέλλιον, δάφνης τε τῆς ῥίζης ὁ φλοιὸς, καὶ ἀλθαίας τὸ σπέρμα, καὶ τὸ ἐρεβίνθων οἱ μέλανες κεχοὶ, οἵτε τῶν σπόγγων λίθοι, καὶ τὸ σκιλλητικὸν ὄξος, καὶ φῦ. καὶ μῆον, καὶ ἄσαρον καὶ καρπήσια καὶ σιξιφράγες. τὸ δ' ὅσιον καὶ ἐδιόμυον καὶ πινόμυον, σκολύμου τε ῥίζα, καὶ ἐρύσιμον, καὶ πριονίτης. λυτροῖς δὲ συνεχῶς χρήσθωσαν. καὶ μετὰ τὸ λυτρὸν λίβυς πνὰ τῶν εἰρημένων πινέτωσαν. ἐμβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασι καὶ πυρίαις, καὶ ἐγκαθίσμασι, τοῖς χαλασικοῖς τε καὶ παρηγορήσι χρηστέον ἐκ τῶν κολικῶν αὐτὰ μεταφέροντες. σύνθετα δὲ πόματα πηγάνου ἀγρίου, καὶ μαλάχης ἀγρίας καὶ σελίνου τὰς ῥίζας ἑψήσας μετ' οἴνου,

cibum faſtidiant & non concoquant, & tormina habeant. Proprium uerò colicis quidem ut hæc omnia magis intenta fiant, nephriticis ueò minus: & quod colicis circa dexteram lateris mollitudinem magis ſint dolores & aſcendant ad ſtomachum uſque, & hepar ac ſplenem: & quod ſtercus penitus ſit ſuppreſſum, ut neque flatus penetrent, & ſi ad neceſſitatem ipſum excernant, quod flatuoſum ſit, ſimiliter uelut bubulum, & quod aliquando pituita uitreo excernatur, & urina copioſior ac pituitoſa reddatur, Nephriticis autem dolor circa ipſos renes firmatus eſt grauis inſtar pali impacti, & teſtem è directo dolent, & torpor femoris è directo fit, raroque ſua ſponte aluus excernit, omnino autem infuſis per clyſterem immiſſis, flatus & ſtercus bilioſus, urinæ uero paucæ & arenoſæ magis redduntur, & meatus urinarius eſt aſtrictus. Hæc ſunt calculorum in renibus ſigna quæ in uiris perfectis magis fiunt, at calculorum in ueſica coactio, pueris magis fieri ſolet. Notæ horum ſunt cruda & ſubalbida urina cum arenoſa ſubſidentia, Fricant aſſiduè & contrectant pudendum & arrigunt & aſſiduè ad urinam reddendam urgentur, & urinæ ſtillicidium habent. Materialis igitur calculorum generationis cauſa eſt craſſus ac terreus humor, efficiens uerò feruida renum aut ueſicæ caliditas. Cæterum ad renes atterentibus calculos & ſecantibus medicamentis utendum eſt abſque hoc ut manifeſtè calefaciant. Talia autem ſunt aſparagorum regiorum radix, & rubi radix, & nitrum uſtum & graminis radix, & adiantum & bdellium, radicis lauri cortex, althææ ſemen, ciner nigrum arietinum, lapides ſpongiarum, acetum ſcilliticum, phu, meon, aſarum, carpeſia, ſaxifraga, ſion & comeſtum & potum, cardui radix, eryſimon, & prionitis. Balneis etiam aſſiduè utantur & poſt balneum ſtatim aliqua ex relatis bibant, irrigationibus quoque & cataplaſmatis & fomentis ac inſeſſibus laxatorijs ac mitigatorijs utendum eſt ex colicis ipſa transferendo. Compoſitæ potiones ſunt. Rutæ ſylueſtris, maluæ ſylueſtris, & apij radices, concoquito in uino

& ex-

©BIUM

& expreſſum liquorem aqua temperato, & cyathos duos bibendos dato. Inſperſile uerò hoc eſt : fructus balſami, lapidis ſpongiarum, pulegij ſicci, ſeminis maluæ agreſtis, ſingulorum æquas portiones contundito & cochleario unum cum uini diluti cyathis duobus dato. Sed & ſiccatus ſanguis hircinus, & cicadæ ſiccæ ſine alis & pedibus, & lapis Iudaicus ſiue tecolithos ex uino mulſo, in calido balnei ſolio dentur, & quæ ex ipſis parantur compoſita medicamenta, & poſca nephritica & condita ad hoc compoſita. Quin & troglodytes laudatiſſimum auxilium exiſtit, eſt autem auicula ſiue paſſerculus omnium uolucrium nimimus, ſolo regulo excepto. Nam ut paruus ſit, illo tamen ſolo maior eſt & ipſi ſimilis, colore inter cinereum & cum uirore pallidum tenui roſtro præditus in parietibus maximè ac ſepibus degens. Hic totus ſale ſeruatus, & crudus aſſiduè comeſtus, & calculos natos per urinam expellit, & de cætero generari uetat. Sed & uſti totius uiuentis una cum pennis cinis, totus per ſe, & cum pipere, & folio modico ex uino mulſo potus idem efficere ſolet. Cæterum ad dolorum acumen & uigilias antidotus, ſotira, & phijonis bona ſunt pharmaca. Venæ quoque ſectio adhibita, ſæpe dolorem leuat uelocem lapidis excretionem faciens. Præſeruantia uerò à calculi generatione ſint primum boni ſucci & moderatus cibus & exercitia, deinde à leguminum omnis generis, & à frumentaceorum aſſiduo uſu prohibeantur, & à caſeo & lacte & obſonijs quæ ex ipſo parantur. A uino item nigro & carnium multitudine & in ſumma ab omnibus craſſi ſucci cibis abſtineant & à ualdè calidis & acribus hydrogaris inquam, ac conditis, & ſimilibus. Hæc enim non ſolum nondum generatos lapides concreſcere prohibent, ſed etiam jam generatos atterere & excernere ſolent. Bibant autem acetum mulſum cum aliquo ex ſimplicioribus urinam cientibus, adianti, apij graminis decocto : & poſt balneum jejuni, ante uinum, aquam temperatam bibant, & in medio prandio frigidam, inſuper ſorbeant, ſi nihil prohibeat. Si uitiatorum humorum copiam ſimul ſentiant per uenæ ſectionem aut purgationem euacuentur. Omniũ uerò optimũ eſt ad præſeruandos calculos poſt

καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, ὕδατι κεράσας δλίδακχλιάριον ϛ. καπίπλασον δὲ τῦτο. Βαλσάμε καρπῦ, λίθε τῦ ἐν τοῖς ἀπόγγοις, γλήχωνος ξηρᾶς, μαλάχης ἀγρίας τῦ σπέρματος ἴσα κόψας, δίδε κοχλιάριον, μετ' οἴνε κεκερασμένε κοχλιαρίων ϛ. καὶ τὸ ξηρανθὲν δὲ τετράγειον αἷμα, καὶ οἱ πέπιγες ξηροὶ χωρὶς τῶν πτερῶν καὶ τῶν ποδῶν, ϛ οἱ τηκόλιθοι, δι' οἰνομέλιτος ἐν τῇ τῦ λυτροῦ θερμῇ δὲ ξαμμῇ διδόσθωσαν, ϛ τὰ δι' αὐτῶν σκευαζόμενα σώθετα φάρμακα. ἥτε νεφριτικὴ φῦσκα, καὶ τὰ πρὸς τῦτο σωπιθέρμενα κονδίτα. καὶ ὁ τροωγλωδύτης δὲ τῶν ἄγαν ἐπαινομένων ὑπάρχει βοηθημάτων. ἔστι δὲ στρεθίων ἁπάντων τῶν ὀρνέων τὸ σμικρότατον. πλὴν τῦ λογομένε βασιλίσκε, μικρὸν γὰρ ἐκεῖνε μόνε μεῖζον ἐστὶν, καὶ προσεοικὸς αὐτῷ χρόαν μεταξὺ πέφρου καὶ χλωρᾶ, λεπτόραμφον ἐν τοίχοις μάλιστα καὶ φραγμοῖς διαιτώμενον. ὃ παρεληλυθὲν ὅλον, ὠμόν τε σωεχῶς ἐσθιόμενον τὲς τε γεγονότας λίθας ἐξυρηθλῶσι ποιεῖ καὶ τὰ λοιπὰ γεννᾶσθαι κωλύει. καὶ καυθὲν δὲ τέτε ὅλε σὺν τοῖς πτεροῖς ζῶντος, ἢ τέφρα πᾶσι καθ' ἑαυτήν τε, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλε συμμέτρε δι' ὀξυκρατομέλιτος πινομένη, τὸ αὐτὸ πέφυκεν δρᾶν. πρὸς δὲ τὰς ὀξύτητα τῶν ὀδυνῶν, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, ἥτε σώτειρα, καὶ ἡ φίλων, ἀγαθὰ φάρμακα. καὶ φλεβοτομία δὲ προσαλειφθεῖσα, τὰς ὀδύνας πολλάκις ἐξεκέφισε, ταχεῖαν δ' λίθε ποιεμένη τὴν ἔκκρισιν. προφυλακτικὰ δὲ τῆς τῶν λίθων γενέσεως ἔστω, πρῶτον μὲν, εὔχυμός τε καὶ σύμμετρος τροφὴ, καὶ γυμνασία, ὅσα τε πανταχοῦ καὶ τῶν σιτωδῶν τῆς σωεχῶς χρήσεως. τυρῶ τε καὶ γάλακτος, καὶ τῶν δι' αὐτῶ σκευαζομένων ὄψων, οἴνε τε μέλανος καὶ κρεῶν πολλήθες, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶ παχυχύμων ἀποχὴ. ϛ τῶν ἄγαν θερμῶν καὶ δριμέων, ὑδρογάρων φημὶ καὶ κονδίτων, ϛ τῶν προσαλοιφῶν. ϛ γὰρ τῦτα ἃ μόνον τὲς μήπω γενομένες λίθας κωλύει συνδῶσι. ἀλλὰ ϛ τὸν ἤδη γεγονότας θρύπτειν, ἢ σκωρύνειν πέφυκε. πινέτωσαν δὲ τὸ ὀξύμελι μετὰ πηγανίτου τῶν ἁπλᾶς διερητικῶν, ἀδιάντε, σελίνε, ἀγρώστεως ἀφεψήματος, ϛ μετὰ βαλανεῖον νήστεις πρὸ τῆς οἴνε εὐκράτε ὕδατος πινέτωσαν. καὶ τῷ μέσῳ τῆς δείπνε ψυχρὸν ἐπιῤῥοφήτωσαν, εἰ μή τι κωλύει. πλήθος τε καὶ χυμίας σωαιθανόμενοι, δι' φλεβοτομίας ἢ καθάρσεως κενᾶσθωσαν. πάντων δὲ κάλλιστον εἰς προφυλακὴν λίθων, τὸ

μετὰ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 283 sur 482

©BIUM

μετὰ βαλανεῖον, πρὶν οἶνόν ἢ τροφῆς ἔπεράς λαβεῖν, ὕδωρ εὔκρατον πίνειν. καὶ οὕτω ἐν νύσει ἢ λίθος ἀπὸ τῶν παιδίων τοῖς ἰσχυροτέροις κατεργάσῃ βοηθήμασιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέγων αὐτά. ὑστεραυχθέντος δὲ ἢ λίθος ἢ κατὰ τὸν τράχηλον ἐμφραχθέντος τῆς νύσεως, τῷ διὰ σεισμῶν καθετηρισμῷ, ἢ κατὰ τὴν λιθοτομίαν ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται, χρηστέον.

balneum, priusquam uinum aut alium cibum capiant, aquam temperatam bibere. Porrò uesicæ calculos in pueris, fortioribus auxilijs conficies, quæ ex relatis deliges. Nimium uerò aucto lapide, aut etiam juxta uesicæ collum obturato, catheteris instrumento, aut etiam lapidis exsectione utendum est, uelut in Chirurgia dicetur.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΓΟΝΟΡΡΟΙΗΣ.

Κεφάλ. ε.

Καὶ ἕτερπέος ἕ πάθεος εἵνεκεν, καὶ ἕ καθ' σωτηξιν κινδυνώδεος, καὶ τ' ἐς διάδεξιν γένεος χρείης, λύειν. χρὴ μὴ βραδέως τιὼ γονόρροιαν, πάντων κακῶν ἔσαν αἰτίην. πρώπεσα μὲν ὧν ὅκως ῥεῦμα κοινὸν ἰῆται σύψεσι τῶ ἀμφί τιὼ κύστιν καὶ τιὼ ῥοιὼ τῶ χωρίων, καὶ ἐμψύξεσι ψυχῶν, λαγόνος, αἰδοίων διδύμων, ὅκως μὴ ῥέῃ ἐς πολλὸν ἡ γονή. εἶτα αὖθις ἀλείφειν τὸ παῦ, ἐς τὸ τὰς ἀφόδους ξηραίνειν. σύψεσι μὲν ὧν καὶ τέγξεσι, ἔριον μὲν, τὸ ἀπὸ τ' οἴος. ξὺν τοῖς λύμασι. λύπας ἢ τὸ ῥόδινον μῦρον, ἢ τὸ διὰ τ' οἰναίθης ξὺν οἴνῳ λευκῷ εὐώδει, ἐπὶ προσαγωγῆς δὲ ἀλεαίνον τὰ λίπας τὸ κοινὸν, καὶ μελίλωτον ἐκζεσθὲν σὺν αὐτῷ καὶ σάμψυχον καὶ λιβανωτὸν, ἢ κόνυζα, ἄειρον καὶ ἀνήθου κόμην, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ῥητὶ. τοῖς δ', ἐς τὰ βραπλάσματα χρέο, κριθῶν καὶ ὀρόβων ἀλίτρισι καὶ ἐρυσίμου καὶ σπέρματος. καὶ νίτρον. μέλι δ' ἐς τιὼ ἁπάντων ξύμπνοιαν καὶ ξυνάφειαν. τοιάδε καὶ βραπλάσματα, ὁκόσα φοινίσσει, καὶ ἰόνθους ἐγείρει, καὶ τὸ ῥεῦμα παροχελεύει, καὶ ἀλεαίνει τὰ χωρία. τοιόνδε

CVRATIO PROFLVuij seminis.

Caput V.

Gonorrhæa, id est, seminis profluuium, quæ malorum omnium causa est, haud cunctanter soluenda est, tum propter morbi turpitudinem tum propter eolliquationis periculum, tum propter successorum liberorum procreationis necessitatem. Ac primum quidem, quemadmodum communis fluxus, sananda est medicamentis adstringentibus partes uesicæ & fluentibus locis propinquas, atque refrigerantibus lumbos, ilia, pudenda, testiculos, ne diu genitura diffluat. Deinde rursus uniuersum corpus calefaciendum, ut excrementa siccentur. Adstringunt igitur & irrigant, ab oue succida lana & unguinosum rosaceum unguentum, aut œnanthinum cum albo uino odorato: sed sensim calorem excitando, oleum commune & melilotum cum eo feruefactum & sampsuchum, & libanotum aut conyza. Optima est & anethi coma & multò magis ruta. His autem ad cataplasmata utitor, ordei & erui farinis & irionis seminis. Nitrum quoque, mel uerò ad omnium consprirationem & connexionem. Talia etiam sunt cataplasmata, quæcunq; rubefaciunt, & jonthos, id est, postulas cient, & fluxionē deriuant & locos tepefaciunt. Tale est

cata-

cataplasma uiride et quod ex lauri fructu conficitur. Castoreum quoque frequenter bibendum & de radice halicaccabi, quantum drachma pondo pendet & menthæ decoctum. Ex uarijs medicamentis quod ex pipere gemino conficitur, Symphonis item & Philonis antidotum optimum: & quod ex fera, quæ sinchus appellatur ad potionem paratur pharmacum, & Byssini antidotum, & quod ex serpentibus uiperis conficitur. Vniuersum autem uictus rationi tribuendum: concedendum, & credendum est, exercitationibus, & ambulationibus, & gestationibus. Hæc enim habitum ad calorem conuertunt, quo affectui est opus. Quod si temperans sit rerum uenerearum, & frigida lauetur, spes est fore ut homo celerrimè uirilem habitum induat.

τὸ χλωρὸν ἔμπλασμα, καὶ τὸ διὰ τῆς καρπῆς τῆ δάφνης. πίσσειν δὲ καὶ τὸν κάστορος συχνὸν, καὶ τῆς ῥίζης τῆς ἁλικακκάβου κάβος ὁκόσον δραχμῆς ὁλκῆς, καὶ τὴν ἡδύοσμον τὸ ἔψημα. ποικίλων δὲ τὸ διὰ τῶν δύο πεπερέων, καὶ συμφώνος, καὶ φίλωνος ἄριστον, καὶ διὰ τῆς σίγχης τῆς θηρίου φάρμακον ποτὸν καὶ τὸ βυσσινον, καὶ τὸ διὰ τῶν ἐχιδνῶν τῶν ἑρπετῶν. τὰ ξύμπαντα δὲ διαίτη διδόναι, ἔμπειρίαις τε καὶ πιστεύειν χρὴ καὶ γυμνασίοις καὶ ἀφροδισίοισι καὶ ἀωρησί. τάδε γὰρ τὴν ἕξιν ἐς θερμασίην περιτρέπει ὅπερ ἐστὶ τῷ πάθεϊ χρέος. εἰ δὲ καὶ σώφρων ἔοι ἔμπροσθεν ἀφροδισίοισι, καὶ λούοιτο ψυχρῷ, ἐλπὶς ὡς ὤκιστα ἀνδρωθεὶς τὸν ἄνθρωπον.

CVRATIO LABORANTIUM stomachi uitio.

Caput VI.

IN alijs morbis post curationem diæta ad uires & robur corporis, bona concoctio est: stomachi affectibus laborantibus solis hæc uitiosa est. Quonam igitur hæc comparetur, dicam. Nam gestationum, deambulationum, exercitationum, declamationum, & alimentorum concoctionem adjuuantium quod satis est, prodest quidem ad debellandum stomachi cibos fastidientis uitium: sed id concoquendi longam imbecillitatem tollere non potest, nec maciem corporis in corpulentiam conuertere: multo uero magis proficiat ægrotantibus, si gratificetur, & puriter omnia faciat, ac cupiditatibus eorum indulgeat medicus in rebus quæ non magnopere lædunt. Est enim id optimum,

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΟΜΑΧΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ε.

Ἐν τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι μετὰ τὴν θεραπείην διαίτα ἐς ἰσχὺν καὶ ῥώμης τοῦ σώματος ἄριστη ἀπεψίη ἀγαθή. στομαχικοῖσι δὲ μούνοις οὐδὲ γίγνεται πλημμελής. ὅκως οὖν αὐτὴ γίγνοιτο φράσω. ἱκανὴ γὰρ ἀωρὴ, σείσεις, γυμνασίη, φωνασκίη. τροφαὶ ἐς πέψιν ἀγαθαὶ ἀναμαχέσασθαι τὸ στόμαχος κακοσιτίην, ἀδυνάτην δὲ τάδε γε ἀπεψίην λῦσαι μακρὴν, καὶ τὴν σκελεπινίην τοῦ σκήνεος εὐογκον σάρκας ποιῆσαι. πολλὸν δὲ μέζον ἐπὶ τελέων ἔσω αἱ τοῖσι κάμνουσι χάριτες καὶ τὸ καθαρῶς ἅπαν δρᾶν, καὶ τοῖσι ἐπιθυμίῃσι ἐπέσθαι τὸν ἰητρὸν, μὴ μεγάλα βλάπτοντα. ἄριστον γὰρ τόδε

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 285 sur 482

©BIUM

λιὼ μὴ κάρτα ὠφελεόντων ὄρεξις ἦ-
ν. φάρμακα ἢ ποτὰ, χυλοὶ, ἀψίν-
θιον καὶ νάρδος τὸ μύρον, καὶ ἡ διὰ
τῶν θηρίων καὶ ἐκ πέτρας ὁ καρπὸς.
καὶ ζιγγίβερις, καὶ πεπέρεως, καὶ σεσέ-
λιος. τὰ δὲ πεπλήρια καὶ καλὰ ἔστερνα
ἐς σύψιν ἐπίθημα, νάρδοι, μαστίχαι,
ἀλόαι, ἀκακίαι, καὶ μήλων κυδωνίων
ὀχυλός καὶ αὐταὶ ἢ τῶν μήλων αἱ
σάρκες ἀμφιθλασθεῖσαι ξὺν φοίνι-
ξι ἐπίθημα σύφορον. ἄλλα καὶ τἄλλα
ὁκόσα μοι ἐς διαβήτεω γεγράφα-
ται ἐς δίψος ἄκρον· τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ τοῖσι
δίψος γίγνεται, ὁ δὲ τόνος τῆς σο-
μάχου ἄδιψον σομαχικοῖσι.

nisi rerum ualde iuuantium appetitu moueantur. Medicamenta potui danda sunt, succi, absinthium, nardinum unguentum, theriaca, petroselini fructus & zingiberis & piperis & seselios. Hæc ad concoctionem ualent, etiam pectori ad adstringendum imposita, nardi, masticha, aloæ, acaciæ, & malorum cydoniorum succus. Ipsæ quoque malorum carnes contusæ cum palmulis epithema est astringens. Quin etiam alia quæcunque in diabete ad sitis sedationem mihi commemorata sunt. Eadem enim & his & illis sitim prouocant: tametsi stomachicis constitutio stomachi siticulosa minime fit.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΟΙΛΙΑΚΩΝ.

Κεφάλ. ζ.

ἡ κοιλίη ἀκράτης. Ἢν τῶν σιτίων * ἀκρισίης ἡ κοιλίη ἔῃ,
ἄπεπτος ἀτρεπτος. διαῤῥέῃ δὲ ἡ τροφὴ ἄπεπτος * ὠμὴ καὶ
μηδὲν εἰς τὸν ὄγκον ἀνίῃ, κοιλιακὸς
ἰὸς δὲ κικλήσκομαι. ψύχει μὲν ἐμ-
φύτῳ τῷ ἐς πέψιν θερμασίης, ἀ-
περίη δὲ ἐς ἀνάδοσιν δυνάμιος. χρὴ
οὖν τὸν κοιλίην πρῶτα μὲν πόνων
ἀνιέναι, ἠρεμίῃ, καὶ ἀποσιτίῃ. ὧδε γὰρ
παλινδρομέουσι αἱ δυνάμιες. ἰοῦν δὲ
καὶ πλήθεος τῶν ἐν τῷ σομάχῳ φαν-
θασίῃ ἔῃ, νήσεσι, ἐμέτοισι χρέεσθαι ἀφ'
ὕδατος ἢ μελικρήτου. τὸν κοιλίην δὲ
σκέπειν καὶ τέγγειν ἐς σύψιν ἐρίοι-
σι μὲν τοῖς ἀπὸ οἴος πιναροῖσι. λιπαί-
νειν δὲ ῥοδίνῳ μύρῳ. ἢ τῷ διὰ τοῦ οἰνάνθης. ἢ
μηλίνῳ. ἄριστον κρῆναι ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ
κατακύσαι, ἢ ὀμφακίῳ. ξυνὸν δὲ τοῖσδε

CVRATIO COELIACORUM, id est, uentriculo laborantiũ.

Caput VII.

SI uentriculus digerendorum ciborum impotens fuerit, diffluat autem alimentum non coctum, non mutatum, crudum, nihilque ad corporis molem transeat, cœliacos hos appellamus, refrigerato nimirum intus innato calore, quo minus coquat, & uiribus quæ distribuunt alimenta debilitatis. Ventriculus igitur primum quiete & inedia labores remittat oportet. Ita enim eò uires recurrunt. Si uerò multitudo eorum quæ stomachus acceperit subesse uideatur, jejunis, nauseis ex aqua uel mulsa utendum est. Ventriculus autem contegendus, & ut adstringatur, rigandus lanis ab oue succidis, ac unguinoso rosaceo unguẽto, aut œnanthino aut melino. Optimum quoq; si & lentiscino, hypocystide, etiam aut omphacio. Cum his etiam

cataplas-

cataplaſmata ſuperdentur, ad tactum quidem calida, ſed facultate acerba, & aſtringentia. Præterea ſi qua in parte jecoris, aut in porta uentriculi diſtentiones, inflammationesue incumbant, cucurbitulam affigito, & incidito. Ac nonnullis id ſolum remedium ſatis fuit. Poſteaquam uerò ceratis uulnera cicatrice obducta fuerint, duritiemque contraxerint, eo belliolas hirudines admoueto. Deinde concoctoria epithemata imponito: quale eſt, quod ex ſeminibus conſtat. Si chamæleontis radicem habet, optimum eſt, & in quo lauri baccæ permiſcentur: nec non & malagma uiride, quod uocant, ac meum, quod myſterium, id eſt, arcanum, uoco. Nam hæc molliunt, & uellicant, & calorem excitant, & uiſcerum flatus diſcutiunt, quibus ad conſtrictionem opus eſt. Verum & ſinapis & Limneſtis, id eſt, Adarce, & Euphorbium, & omnia, quotquot ejuſmodi ſunt, refrigerationem quidem arcent, calorem autem reuocant. Ejuſmodi quoque medicamenta aſtringendi cauſa propinanda ſunt. Imprimis quidem plantaginis ſuccus oportunus eſt ex aqua myrtis aut cotoneis malis aſtricta, optimum eſt & ſemen acini uinácei ex uua immatura. Deinde & uentri opitulantia medicamenta potabilia quotquot ex zingibere, & pipere, & apij ſyluestris in ſaxis naſcentis ſemine conficiuntur: quod ex ueris uiperis conſtat ſummopere coagmentatiuum. Quod ſi per hæc nihil aut parum proficiatur, uomitionibus per raphanos laceſſitis utitor. Verum ſi & albi ueratri radicem in his per noctem unam abdideris, ualentiſſima tibi purgatio

ἐπιπλάσματα θερμὰ μὲν ἐς θίξιν, ἐς δύναμιν δὲ ἐρυφνά. καὶ μὴν καὶ τὸ ἥπατος ἢ τῆς κοιλίης κατά σῶμα ἐπάπτες, ἢ φλεγμασίαι ἔωσι, σικύην προσβάλλοντα ἐπάιειν, καὶ ἔστι οἷσι τόδε μοῦνον ἤρκεσε. ἐπὴν δὲ ἐκπυωθῶσι ἐς ὠτειλὴν ἥκηλα τρώματα, ἢ δὲ ἐπὶ σκληρὴ κραίνῃ, τῇ δὲ ἐδέλλας τὰ θηρία προσβάλλειν, ἔπειτα ἐπιθήματα πεπτικὰ πιθέναι. οἷόν τὸ διὰ τῶν σπερμάτων ἢν ἔχῃ χαμαιλέοντος ῥίζαν, ἄριστον καὶ ἔνθα οἱ τῆς δάφνης ἔασι καρποὶ, καὶ τὸ μάλαγμα ἐπίκλησιν τὸ χλωρὸν, καὶ τοὔμὸν τὸ μυστήριον. τάδε γὰρ μαλάσσει τε καὶ ἀμύσσει, καὶ θερμαίνει ἐγείρει, καὶ ἄφυσα τὰ σπλάγχνα ποιέει ὥσπερ ἐς σύψιν χρέος. ἀτὰρ καὶ σίνηπι καὶ λίμνησις, καὶ εὐφόρβιον, καὶ ὁκόσα τοιάδε πάντα τὴν μὲν ψύξιν κωλύει, ἀνάκλησιν δὲ θέρμης ποιέει. τοιάδε χρὴ καὶ πίπτοντα φάρμακα ἐς σύψιν χρέος μὲν πρώτιστα, ὁ δ' ἀρνογλώσσου χυλὸς ξὺν ὕδατι ἐσυμμύρῳ μύρτοισι, ἢ κυδωνίοισι μήλοισι. ἄριστον καὶ γίγαρτον σαφύλης ὀμφακίτιδος, οἴνοι τῶν κάρτα συφόντων. ἔπειτα δὲ τὰ ἀλθαίνοντα τὴν γαστέρα φάρμακα, ποτὰ ὁκόσα διὰ ζιγγιβέρεος καὶ πεπέρεος, καὶ σελίνου δὲ καρπὸς τοῦ ἀγρίου τοῦ ἐν πέτρῃσι, τὸ διὰ τῶν θηρίων τῶν ἐχιδνῶν πεπεπωμένον. ἢν δὲ ἐπὶ τοῖσι μηδὲν ἢ σμικρὸν ἐνδιδῷ, τοῖσι ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτοισι χρέο. λυτὴ δὲ καὶ ἐγκεύψις ταῦτα δὲ ἐλλεβόρου τοῦ λευκοῦ ῥίζαν ἐς μίλιον νύκτα, αὐτονωτάτη ἄν σοι γένοιτο καθαρσις

©BIUM

καθαρσις, ἐστε τὼ τῶν ὑγρῶν τῶν ψυχρῶν καθαρσίν τε καὶ ἔκκρισιν καὶ ἐστὶ τὼ ἔξαψιν τὸ θερμόν. ἀτὰρ καὶ ἡ διαίτα ἡ ὁ βίος τριῶν δεῖται ἔτι συμμέτρα. οἱ ὕπνοι νύκτωρ μὲν, δι' ἡμέρης δὲ περίπατοι ἀναφωνήσιες, αἰώρη ἥτε ἐν δάφνησιν ἢ σμυρίναισι, ἢ θύμῳ. ἔχει γὰρ πῆ διαπνοὴν ἡ ἀναπνοὴ τοιόνδε φάρμακον πεπηγός. γυμνάσια, τρίψιες, χειρονομίη, ἀλτήρων βολαῖσι τὸ θώρηκος, καὶ τὸ κοιλίης πόνοι περιπόσιες. σμικρόταλα γὰρ εἰς τόνον ὑγιαλὲς ἄρτος. ἔπι τῶνδε φοίνιξις, περίπατοι ῥαθυ*

sucesserit, per quam & frigidi humores purgabuntur, & excernuntur, calor autem accendetur. At uictus quoque ratio, uitaque ipsa hac moderatione ducatur, noctu dormiatur, interdiu ambuletur, uox exerceatur. Gestatio aut inter lauros, aut inter myrtos, aut inter thymum fiat. Siquidem perspiratio, atque spiratio medicamentum quoddam coctionem adjuuans secum habet. Exercitamenta adhibeantur, frictiones, alterum jactibus manuum jactione, pectoris ac uentris labores, præbitiones. Nam minimè promtus ad robur addendum panis est. Ad hæc ruboris per medicamenta excitatio. Deambulationes lentæ*

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΩΛΙΚΩΝ,

Κεφάλ. η.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μγ. τὰς μὲν ἓν διὰ ψυχρότητα καὶ γλιχρὰς καὶ παχεῖς χυμὰς, ὀδυνώδεις ἰᾶσθαι πειρῶνται, ἐ θερμαίνοντας σφοδρῶς. ἐπὶ γὰρ τῶν θερμαινόντων ἱκανῶς χέονται καὶ πνεύματωδῶς μᾶλλον οἱ τοιοῦτοι χυμοί. πειρᾶται τοίνυν αὐτοὺς πέπτειν τε καὶ πέττειν, διὰ τῶν ἀφύσων, καὶ λεπτυνόντων καὶ ξηρῶν φαρμάκων, χωρὶς τοῦ θερμαίνειν σφοδρῶς, κατ' ἀρχὰς δὲ νοσήματος, πεψάντων πρώτων ἐν τῷ γαστρὶ τοῖς ἁρμοδίοις κλύσμασι, ἔνεπον ἐλαίῳ ἐν ᾧ ἐναφέψηται κύμινον ἢ πήγανον μετὰ σέσελι. χηνὸς ἢ ὄρνιθος, ἢ διὰ ῥιζῶν σικύου ἀγρίου ἀφεψήματος καὶ σμύρνης L. ἀ. κ. μέλιτος, κ. ἐλαίου, ἢ διὰ σμύρνης κ. μέλιτος καὶ δὲ σικυωνίου ἐλαίου, κ. τῷ ἐλαίῳ δὲ τούτῳ κοινῷ πολλάκις ἐνεβέντι σωέκκριθεν ὑαλώδες φλέγμα, τὸ δάκρυμα τῷ ὀδυνῶντι ἔπαυσεν. εἰ δὲ διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς ὀδυνῆς κ. τὸ ἔνεμα κατέχοιεν, βαλανιστέον αὐτοὺς διὰ μέλιτος, κυμίνου, νίτρου, πηγάνου σπέρματος ξηροῦ κράμβης καυλοῦ καλῶς ἐξεσμηνωμένου καὶ ἅλμη ἐμβεβραχέντα. ἢ τὰ φύλλα κράμβης μέλιτι φυραθέντα, ἢ κολοκυνθίδι λείᾳ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ καὶ κυμίνῳ. τὰ δὲ βαλάνια δακτύλων ἕξ. ὅπως ὑπερπέσῃ

CVRATIO COLIcorum.

Caput VIII.

PAulus Ægineta lib. 3. cap. 43. Dolores igitur ob frigidos & uiscosos ac crassos humores sanare conuenit, non uehementer calefaciendo, nam à calefacientibus multum diffunduntur, & magis inflantur tales humores. Conuenit igitur ipsos secare ac concoquere per ea quæ flatus discutiunt, & attenuant ac siccant, citra uehementem caliditatem, ab initio morbi. Stercoribus igitur ex uentre per conuenientia infusa prius eductis, infundendum est oleum in quo coctum est cuminum aut ruta cum adipe anserino, aut gallinaceo aut radicum, cucumeris syluestris decoctum cum myrrhæ drach. una, & melle ac oleo. Sed & oleo sæpe communi infuso, pituita uitrea coexcreta statim dolorem sedauit. Si uerò ob doloris uehementiam, etiam infusum retineant, glandula indatur ex melle, cumino, nitro, rutæ semine sicco. aut brassicæ caulis probè decoctus & muria macerati, aut brassicæ cinis melle subactus, aut colocynthis trita cum melle & nitro aut cumino. Sine autè glandulæ digitorum sex, quò musculū adstrictorū transgre-

transgrediantur. Illinatur etiam ſedes cyclamini ſucco, cum melle & nitro, aut centaurio cum melle & nitro. Dolore perſeuerante, ſuprà relata infundatur reſinæ terebinthinæ uncia una, aut opopanacis drach. una, aut galbani drach. quatuor, bituminis tantundem, cum nitri drachma una, & aquæ uncia una, & olei rutacei quincunce, aut amplius. Irrigationes autem partibus dolentibus adhibeantur ex oleo rutacco, aut anethino, aut ſicyonio. Cataplaſma ſit ex medicamento triſperno, cum cumino, baccis lauri, apij ſemine. Epithemata ſint & quod ex ſeminibus conſtat, & quod ex baccis lauri, & quod ex meliloto paratur, & polyarchium: inſideant autem in decocto fœnigræci, althææ, chamæmeli, artemiſiæ, anethi, lauri & ſimilium. Sed & in oleum calidum, aut aquam & oleum demittendi ſunt. Potiones ſint abſinthium & cuminum æquis portionibus: aut panax cum aqua aut caſtorium & aniſum, aut piperis drach. una cum aceto mulſo. Dolore uerò non remittente, medicamentum ex tribus piperis generibus bibendum detur, aut theriace: Sed & ſinapiſmo & dropace utendum eſt, in remiſſionibus & balneis naturalibus. A balneis autem aquæ potabilis abſtineant, niſi ob doloris afflictionem cogantur, quando ſanè præ immiſſo aliquo ex relatis medicamentis lauare oportet, & jubere ut calorem admittant intra feruidos parietes, inſperſis quibuſdam nitroſis ſmegmatis. Si uerò dolor uehemens eſt, etiam moderatè mitigantibus utendum eſt: uelut eſt paſtillus ex caſtorio, tum infuſus tum potus, & medicamenta eiuſdem generis. Nam uehementia ſtupefactoria uitanda ſunt ut quæ ad breue quidem tempus mitigent, diuturniorem autem affectionem faciant, eò quod materiam craſſefaciunt & inteſtini meatus denſant. Attenuata uerò jam pituita per hieram amaram ipſos purgamus, aut per hæc catapotia: Aloes, euphorbij, grani cnidij puri, ſcammoniæ ſingulorum æquales partes. Dantur huic ſcrupuli duo. Victus autem calior & ſiccior his conuenit, ut qui ab initio à cibo abſtinent, poſtea uerò etiam actium eſum aſſumunt. Porrum igitur his dandum eſt coctum cum condito, & apium, & aſparagus paluſtris, allium crudum, maximè ijs qui hæc non moleſtè admittunt: & ipſum conditum bibant, & panem ex ipſo accipiant. Poſtea uerò etiam reliqui boni ſucci &

τὴν σφιγκτῆρα, διαχρείειν τε πὼ ἕδραν, κυκλαμίνῳ χυλῷ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ, ἢ κενταυρείῳ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ. ἔνεμα δὲ τῆς ὀδύνης ὑπερβολῆς πρὸς τοῖς ἐρημάροις ἔσω. ῥητίνης τερεβινθίνης Γο. α. ἢ ὀποπάνακος L. α. ἢ χαλβάνης L. δ. ἀσφάλτου τὸ ἴσον μετὰ νίτρου L. α. καὶ ὕδατος Γο. α. καὶ ἐλαίου πηγανίνου Γο. ε. ἢ ἀλέων. ἐμβροχὰς δὲ κατὰ τῶν ἀγουμένων ὑπολητίων, διὰ κυμίνου, ἢ ἀνηθίνου, ἢ σικυωνίου ἐλαίου. καταπλάσσειν δὲ τῷ τριπτηρίῳ μετὰ κυμίνου, δι' ἀφνίδων. φελλὸν πέρματος. ὑπιθέματα δὲ, τό, τε διὰ σπερμάτων ἔσω, καὶ τὸ διὰ δαφνίδων, τό, τε διὰ μελιλώτου, καὶ τὸ πολυάρχιον. ἐγκαθιστέον δὲ αὐτοὺς ἐν ἀφεψήματι τήλεως, ἀλθαίας, χαμαιμήλου, ἀρτεμισίας, ἀνήθου, δάφνης, καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις. καὶ εἰς ἔλαιον δὲ θερμὸν ἢ ὑδρέλαιον αὐτοὺς ἐμβιβαστέον, ποτήματα δὲ ἀψίνθιον καὶ κύμινον ἴσον, ἢ πάνακα μεθ' ὕδατος Θ. ἢ καυσείᾳ, καὶ ἀνήσῳ. καὶ πεπέρεως L. α. μετ' ὀξυμέλιτος, μὴ ἐνοχλούσης δὲ τῆς ὀδύνης, ποτίζειν αὐτοὺς τῇ διὰ τριῶν πεπέρεων. ἢ τῇ θηριακῇ. καὶ σαπισμῷ δὲ ὑδροπακι χρηστέον ἐν τοῖς ἀνέσεσι, καὶ αὐτοφυέσι λυτροῖς, τῶν δὲ δι' ὕδατος ποτίμων λυτρῶν ἀπεχέσθωσαν. πάλιν εἰ μὴ διὰ τὸ ὠθεῖσθαι τῆς ὀδύνης ἀναγκάζοιντο. ἡνίκα δὴ ὠφεληθέντας αὐτοὺς τινὶ τῶν ἐρημάρων φαρμάκων, λύειν καὶ πυριᾶν κελεύειν ἐν τοῖς διαπύροις τοίχοις, ἐμπιπτόμενα τινὰ τῶν νιτρωδῶν σιμιγμάτων. ἰσχυρᾶς δὲ τῆς ὀδύνης ὔσης καὶ τοῖς μετρίως ὠδαμυθεμένοις, χρηστέον. οἷός ἐστιν ὁ, τε διὰ ξ καυσείας τροχίσκος ἐνιέμενός τε καὶ πινόμενος, καὶ τὰ τύπις ὁμοίως φάρμακα. τὸ γὰρ ἰσχυρὸ τῶν ναρκωτικῶν φυλακτέον. ὠθεῖ ὀλίγον μὲν ὠδαμυθέμενα, χρονιώτερον δὲ τὴν διάθεσιν ἐργαζόμενα, διότι, τε παχύνειν τὴν ὕλην, καὶ τὸν πυκνὸν ξ ἐντέρου πόρους, ἤδη δὲ λεπτυνθέντος ξ φλέγματος. καθαίρομεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἱερᾶς πικρεμένης, ἢ τῶν καταπότων τούτων. ἀλόης, εὐφορβίου, κνιδίου, κόκκου καθαροῦ. σκαμμωνίας τὸ ἴσον. ἡ δόσις Γο. ϛ. διαίτη δὲ θερμοτέρᾳ τε καὶ ξηροτέρᾳ χρῆσθαι τοὺς ἁρμόσει. κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτίαν. ἔπειτα δὲ καὶ ὀλιγοφαγίαν. πρασοφαγοῦν αὐτοῖς δοτέον ἑφθὰ μετὰ κονδίτου καὶ σέλινα, ἐκ τοῦ ἑλφοῦ ἀπαράγειν, ὠμὰ σκόρδα, καὶ μάλιστα τοῖς μὴ πρὸς πᾶσι δυσχεραίνουσιν. καὶ αὖθις δὲ ξ κονδίτου πινέτωσαν. καὶ ἄρτου σὺν αὐτῷ λαμβανέτωσαν. εἰς ὕστερον δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ὀχύμους τε καὶ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 289 sur 482

©BIUM

δύπεπτος αὐτοῖς δοπέον τροφάς. φυλαττομένοις πλησμονὴν τε καὶ ἀπεψίαν. εἰ δὲ πνεῦμα φυσῶδες εἴη, τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον, μετὰ τὴν ἄφυσιν τῶν ἐνεμάτων τε καὶ πεμάτων, καὶ σικύας ὡς μεγίστας ἀλφίτοις κεκολλημένας κύκλῳ καθ' ὅλην ὀπισθίαν πολλάκις ἤρκεσαν πρὸς θεραπείαν. φλεγμονῆς δὲ καὶ τὸ ἔντερον ἔσχε, φλεβοτομήσομεν ἀπ' ἀγκῶνος. εἰ δὲ τὰ τῆς δυσεντερίας ὀπίσω ἔστη, καὶ πρὸ τοῦ σφυροῦ πεμφθήσεται, καὶ τοῖς εἰρημένοις χρησόμεθα βοηθήμασι, πλὴν τῶν δριμέων καὶ τῶν καθαιρόντων ἰσχυρῶς. πρὸς δὲ παύνυσιν μᾶλλον ἐνέμασί τε καὶ καταπλάσμασι καὶ ὀπιβρέγμασι, καὶ τῇ εἰς ἔλαιον ἐμβάσει χρησόμεθα, σικυάς τε καὶ τοῖς προσβάλωμεν. κηρωτῷ τε κατὰ ἕδραν ὀπιγράψ θήσομεν ἔχουσαν κηρὸν ἕ. χαμαιμηλίνου ἕ. 6. ῥοδίνου ἕ. 6. φακῆνης ἀλθαίας ἕ. S. κροκᾶ ὠὸν ἓν. λινοσπέρμου λείου. λεπτῶς τε καὶ πυρετικῶς αὐτὸν διαιτῶμεν, ἄχρι λύσεως φλεγμονῆς. εἰ δὲ ἀλφὸς δριμεῖς καὶ δακνώδεις ὑδρωπικοὺς χυμούς, ἐνεπίσον αὐτὸν ἔλαίῳ, ἐν ᾧ ἀφήψηται τῆλις ἢ ἀλθαία σὺν ἀπαλῷ στέατι νεαρῷ χοιρείῳ, ἢ ὄρνιθος, ἢ καὶ χυλῷ πιόσανης σὺν ῥοδίνῳ. ἢ καὶ χυλῷ λινοσπέρμου. ποτίσεον τε αὐτὸν σὺν τῇ ἀλόης πικρᾶν ἀντίδοτον. λουτροῖς τε χρησέον ἀπὸ γλυκέων ὑδάτων. καὶ τροφῇσι φθηματώδεσιν, ἐκ χόνδρου ἢ πιόσανης, χρησέον, ἰχθύων τε τοῖς πετραίοις. καὶ τὸ σύμπαν ἁπλῶς τῆς διαίτης ὑγρότερον ἔστω καὶ ψυχρότερον. ἀπεχέσθω δὲ τῶν δριμέων ἁπάντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων, καὶ τῆς δι' ἐμβροχῶν τε καὶ καταπλασμάτων πυρίης. οἴνου τε πόσεως, καὶ μάλιστα παλαίου. ὀπικρατέστου ἢ τῆς ὀδυνῆς, καὶ τοῖς τὴν αἴσθησιν ναρκῶσι, χρησέον. βλάπτει γὰρ ἥκιστα τῶν ἄλλων τὰς τοιαύτας παθέσεις, παχύνοντα καὶ μετρίως ἐμψύχοντα σὺν λεπτοῖς καὶ δακνώδεις χυμοῖς. οἶμαι δὲ καὶ τὴν νῦν ὀπικρατήσασαν κολικὴν πάθεσιν, ὀπὸ τοιούτοις γενέσθαι χυμοῖς. δεξαμένου μὲν δὲ πάθους ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν χωρίων, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τῆς τῶν ῥωμαίων πολιτείας φοιτήσασι τόποις, κατὰ λοιμικήν τινα μετάδοσιν. ἐφ' ᾧ πολλοῖς μὲν εἰς ὀπληψίαν, ἑτέροις δὲ εἰς ῥῆξιν τῶν κώλων, σωζομένης τῆς αἰσθήσεως. ποσὶ δὲ καὶ εἰς ἀμφότερα γέγονεν ἀποσκήψις. καὶ τῶν μὲν εἰς ὀπληψίαν μεταπεσόντων, οἱ πολλοὶ ἀπέθανον. τῶν δὲ εἰς ῥῆξιν, οἱ πολλοὶ ἐσώθησαν, ὥσπερ ἐν κρίσει μεταστάσης τῆς αἰτίας. σὺν οὖν ὅτως νοσοῦντας ἰατρός τις

concoctu faciles cibi ipſis dentur, ita ut ultent repletionem & cruditatem. At ſi fuerit ſpiritus flatuoſus, qui dolorem efficit, poſt infuſa & potiones flatus diſcutientes etiam cucurbitæ maximæ leues, ignitæ, per totum ſuperiorem uentrem affixæ, ad cutationem ſæpe ſuffecerunt. Si uerò inflammatio in inteſtino ſit, uenam in cubiti flexura ſecabimus, & ſi urinæ difficultas inualeſcat, etiam eam quæ ad malleolum eſt ſecabimus, & relatis auxilijs utemur, exceptis acribus ac uehementer purgantibus. Verùm mitigantibus magis infuſis & cataplaſmatis & irrigationibus, & demiſſione in oleum utemur, cucurbitasque etiam his affigemus. Ceratum quoque ſuperiori uentri imponemus, quod habet ceræ quincuncem, olei chamæmelini ſextantem, roſacei ſextantem, farinæ fabaceæ unciæ dimidium, uitellos ouorum quinque cum ſucco ſeminis lini trito. Victum autem tenuem & febricitantium ipſis conſtituimus, uſque ad inflammationis ſolutionem. Quod ſi ob acres & mordaces doleant humores, infundatur ipſis oleum, in quo coctum eſt fœnum græcum aut althæa cum ſimplici adipe recenti anſeris aut gallinæ, aut etiam ptiſanæ ſuccus cum roſaceo aut ſuccus ſeminis lini. Detur ipſis in potu amara ex aloë antidotus: & balneis utantur aquarum dulcium: & cibis ſorbilibus, ex alica aut ptiſana, piſcibusque petroſis. Et in ſumma totus uictus humidior ſit ac frigidior. Abſtineant autem ab acribus omnibus edulijs ac pharmacis, & ab irrigationum & cataplaſmatum fomento, uinique potu, & præſertim ueteris. Inualeſcente uerò dolore, etiam ſenſum ſtupefacientibus, utendum eſt. Minimè enim præ alijs has affectiones lædunt, ut quæ tenues & mordaces humores craſſefaciant, & moderatè perfrigerent. Porrò arbitror etiam eam quæ nunc inualuit colicam affectionem, ex talibus humoribus generatam eſſe, quæ ab Italiæ quidem regionibus, initium cepit. Sed & in alijs multis Romanæ reipub. locis graſſata eſt, peſtilenti quadam diſtributione: in qua pleriſque ad morbum comitialem, alijs ad artuum reſolutionem, ſeruato ſenſu, quibusdam ad ambo, delapſus contigit. Et qui quidem ad comitialem delapſi ſunt, plerique perierunt: qui uerò ad reſolutionem, plerique ſeruati ſunt, uelut in judicatione cauſa translata. Sic igitur ægrotantes Medicus quidam

quidam in Italia curauit, incredibili quodam ac temeratio frigefactorio uictu constituto. Lactucas enim ipsis exhibebat non coctas, frigefaciens ipsas, intybaque similiter supra satietatem edenda, uuas item & mala & pisces duræ carnis, omniáque testa intecta, & pedes bubulos & bulbos & similia: non solum potentia, sed & tactu frigida. Vinum uerò rarò, aliquando tamen dabat, & frigida aquæ miscebat. Sed & frigidam aquam aut etiam posca frigidam dabat, ab omni alio calido ac medio cibo abstinens: & plurimos hoc modo præter omnem opinionem sanauit, & ex his aliquos qui iam ad comitialem aut resolutionem delabi cœpissent.

CVRATIO DYSENTERIÆ.

Caput IX.

Ægin. lib. 3. cap. 42. Dysenteria est exulceratio intestinorum, quandoque ex tenesmi transmutatione, aut alicuius ex telatis alui exturbationibus ortum habens: quandoque uerò ipsa affectionem auspicatur, & in ipsa excretiones fiunt: primum biliosæ, uariæ: deinde pro ratione cruentæ, & ad finem sanioſæ, quales à mortuis corporibus defluere solent. Quæ uerò ab atra bile initium sumit dysenteria, lethalis est, cum exulceratione cancrum indicans. Si igitur ulcerationis signa stercori admixta excernantur cum doloribus ac torminibus, in tenuibus intestinis ulcerationem esse scito, quæ auxilijs per os acceptis maximè opus habet. Si uerò sine mixtura stercus exeat, crassorum est intestinorum ulceratio, quæ infusis per clysterem magis cedit. Quum uerò multi sanguinis per se excretio contingit, affectionem ipsam sanguinolentam dysenteriam uocant. Excernitur tamen quandoque sanguis nigrior quàm pro natura sua & splendidus, hepate non probè concoquente alimentum quod distribuitur, quin & ob debilitatem retentricis, aut alteratricis ipsius facultatis, excernuntur per uentrem similia carnium recens mactatarum loturæ. Hepaticam autem hanc uocant dysenteriam,

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΗΣ.

Κεφάλ. θ.

Παλ. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μβ. Ἡ δυσεντερία ἕλκωσίς ἐστιν τῶν ἐντέρων, ποτὲ μὲν ἐκ μεταπλάσεως τῆς εἰλεσμοῦ, ἢ τῶν εἰρημένων τῆς γαστρὸς ἐκπερίττεών τινος γινομένη. ποτὲ δὲ ἐξ αὐτῆς καταρχομένη, ἐφ' ἧς ἀποκρίσεις γίνονται· πρῶτον χολώδεις, ποικίλαι. εἶτα μετὰ λόγου αἱματώδεις, ἐσχάτη τέλει ἰχωροειδεῖς, οἵαπερ ἀπὸ τῶν νεκρῶν εἰώθασιν ῥεῖν σωμάτων. ἡ δὲ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρχομένη δυσεντερία, θανάσιμός ἐστι, τὸν μετ' ἕλκωσεως δηλοῦσα καρκίνον. εἰ μὲν οὖν ἀναμεμιγμένα τῇ κόπρῳ τὰ τῆς ἑλκώσεως ἐκκρίνοιτο σημεῖα, μετὰ πόνων τε καὶ τρόφων, ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις γίνωσκε τὴν ἕλκωσιν, τῶν μὲν σώματος μάλιστα βοηθημάτων χρῄζουσαν. εἰ δὲ ἀμιγὴς ἡ κόπρος διέρχοιτο, τῶν παχέων ἐστὶν ἐντέρων, τοῖς ἐνέμασι μᾶλλον πειθομένη. ὅταν δὲ πολλὴ κατὰ μόνας ἔκκρισις αἵματος γένηται, τὸ πάθος αἱματηρὰν δυσεντερίαν λέγουσιν. ἐκκρίνεται μὲν ποτὲ καὶ αἷμα μελαίτερον ἢ κατὰ φύσιν καὶ σιρπνόν, μὴ πέπλουτος καλῶς τὸ ἧπατος τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν, καὶ δι' ἀτονίαν δὲ τῆς καθεκτικῆς, ἢ τῆς ἀλλοιωτικῆς αὐτὸ δυνάμεως πολλάκις ἐκκρίνεται μὲν γαστρὸς, ὅμοια κρεῶν νεοσφαγῶν ἀποπλύματι. ἡπατικὴν δὲ ταύτην καλοῦσιν δυσεντερίαν,

©BIUM

περὶ τῆς ἐν τῷ περὶ ἥπατος λεχθήσεται λόγῳ. κοινῶς μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐπὶ κοιλιακῶν τι καὶ τῶν ἄλλων τῶν διὰ φύσιν ἐκκρίσεων εἰρημένοις χρηστέον. ἰδίως δὲ λημνία σφραγὶς, καὶ τιθυμαλλίδα ἰᾶται δυσεντερίαν πινομένη τε καὶ ἐνιεμένη. πεφαπκλυσθέντος δὲ ἐντερικὸν μελικράτῳ πρότερον, κἄπειτα ἅλμῃ καὶ ἀνδράχνης χυλὸς, ἁρμόδιος δυσεντερικοῖς πινόμενος. καὶ αὐτὴ ἡ ἀνδράχνη ἑφθὴ ἐν ὀξυκράτῳ ἐσθιομένη. ἀρμόττει δὲ καὶ ἀρνόγλωσσον. καὶ βάτου καρπὸς καὶ τὰ φύλλα. καὶ ἀλθαίας τῆς ῥίζης τὸ ἀφέψημα. ἵππουρις δὲ ὕδατος, ἢ οἴνου, πινομένη. καὶ ὁ χυμὸς αὐτῆς. μόρεα ἄωρα ὁ καρπὸς ξηρανθείς. καὶ τάτου μᾶλλον, τὰ βάτινα μόρεα ὁμοίως ξηρανθέντα. ξηραίνει δὲ τὰ καπὶ τῶν κοιλίαν ῥεύματα, καὶ ὠὰ δι' ὄξους ἐψηθέντα καὶ φρωθέντα. βέλτιον δὲ εἰ μίξας αὐτῆς τινὰ τῶν πρὸς δυσεντερίαν παγλωσσίου, καὶ δὸς φαγεῖν. χρησιμώτατον δέ ἐστιν πρὸς τάτοις ὀμφάκι, ῥοῦς ἐρυθρὸς, καὶ ὀχυλὸς αὐτοῦ, σίδια, κηκίς, μύαρτα, μίσπιλα, μύρτα, κράνια, κοχλιῶν ὅλων ὀπηθέντων ἡ πέφρα. σώθεται δὲ τάτο, τῆς τῶν κοχλιῶν πέφρας μὲν δ. κηκίδος μὲν ε. πεπέρεως μέρος α. χνοῶδες πασήσας τοῖς ὄψοις ἐπίπασε, ἢ ἐν ὕδατι ἢ οἴνῳ λευκῷ ὑδαρεῖ δίδε πίνειν. ὠφελεῖ δυσεντερικὸς, ὅσοις ἀδέπω σηπεδονώδης ἕλκος γέγονεν. καὶ ἡ τῶν ὀστοφαγησάντων δὲ κυνῶν κόπρος ξηρὰ, σὺν γάλακτι πεπυρωμένῳ διὰ τῆς τῶν καχλήκων καθέσεως, πινομένη, μεγάλως ὠνίνησιν. σώθεται δὲ ὅ, τι διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκανθης τροχίσκος. ἔστι καὶ ὁ φιλίππου. καὶ ὁ διὰ ἐλαφίου κέρατος ὅ, τι διὰ σπερμάτων. καὶ ὁ τρίγωνος, καὶ τὰ διὰ μάκερος καταπότια θαυμασία. κάλλιστος δὲ ἔτος. ὀπίου, κρόκου, λυκίου ἰνδικοῦ, ἀκακίας, ῥοῦς, λιβάνου, κηκίδος, ἰσοκυσίδος, σιδίων, σμύρνης, ἀλόης, ἴσα. ὕδατι δίδε τριώβολον. Ἄλλο. ῥοὸς L. η. κηκίδος, σιδίων ἀνὰ L. δ. δίδε κοχλιάριον α. οἴνῳ. Ἄλλο. Ῥοὸς L. η. κηκίδος, ἀκακίας, κόμμεως ἀνὰ L. ε. ὀπίου L. α. δίδε L. α. ἐν οἴνῳ κεκραμμένῳ. ἔκλειγμα δὲ αὐτοῖς ἁρμόσει ξέστ. μύρτων μελανῶν ξ. α. ῥοῦ συριακοῦ ξ. α. φοινίκων θηβαϊκῶν λι. ε. μήλων κυδωνίων τῶν σπερικῶν λι. α. ῥοιὰς ὀξείας σὺν τοῖς κελύφοις ὀ οἴνου φρυγόντος ξ. ι. β. ἕψε ἕως τὸ τρίτον λειφθῇ καὶ διηθήσας ἔμβαλε μέλιτος λι. ς. ἑψήσας ἕως πάχους δίδε ἐκλείχειν. δῆλον δέ, ὅτι καὶ καταπλάσματα διὰ τῶν συπλικῶν ἔσονται ὧν τὴν ὕλην ἔχεις. ἐνίεται δὲ τοῖς

de qua in ſermone de hepate dicetur. In communi igitur ijs quæ ad cœliacos & alias præter naturam excretiones relata ſunt, utendum eſt: priuatim uerò Lemnium ſigillum, etiam depaſcendo proſerpentem iam dyſenteriam ſanat & potum & per clyſterē infuſum, inteſtino prius per aquam mulſam eloto, deinde per muriam: &, portulacæ ſuccus commodus eſt dyſentericis potus: & ipſa portulaca cocta in poſca, comeſta. Conuenit etiam plantago, & rubi fructus ac folia & radicis althææ decoctum, hippuris ex aqua aut uino pota, & ſuccus ipſius, mori immaturus fructus ſiccatus: & hoc magis rubi mora ſimiliter ſiccata. Siccant etiam fluxiones per aluum oua aceto cocta & comeſta: melius autem eſt ſi miſcueris ipſis aliqua ad dyſenteriam commoda, & in ſartagine fricta ad edendum dederis. Vtiliſſimum eſt adhæc Omphacium, rhus ruber, & ſuccus ipſius, malicorium, galla, uinacea, meſpila, myrti baccæ, corna, cochlearum integrarum uſtarum cinis. Compoſitum uerò hoc: cochlearum cineris partes quatuor, gallarum partes duas, piperis partem unam: in puluillum redacta obſonijs inſpergito, aut in aqua aut uino albo bibenda dato. Generosè hoc auxiliatur dyſentericis quibus nondum putredinoſum factum eſt ulcus: ſed & canum qui oſſa comederunt ſtercus ſiccum, cum lacte per candentes ſilices immiſſos feruefacto potum, magnopere prodeſt. Compoſita uerò paſtillus ex ſpina Ægyptia, & Philippi paſtillus, & qui fit ex cornu ceruino, & qui ex ſeminibus, & trigonus: & ex macere catapotia admiranda ſunt. Optimus eſt & hic, opij, croci, licij Indici, acaciæ, rhois, thuris, gallæ, hypocyſtidis, malicorij, myrrhæ, aloes: ſingulorum æquales portiones aqua excipe, & obolos tres præbe. Aliud. Rhois drach. 8. gallæ malicorij, ſingulorum drach. quatuor, dato cochlearium unum ex uino. Aliud. Rhois drach. 8. gallæ, acaciæ, gummi, ſingulorum drach. 2. opij drach. 1. dato drach. una in uino diluto. Eclegma uerò ipſis conuenit hoc: Myrti nigræ baccarum ſextarius unus, rhois ſyriaci ſextarius unus, palmularum Thebaicarum lib. duæ, carnis malorum Cydoniorum libra una, mala Punica acida cum ipſis corticibus decem. Vini aſtringentis ſextarios duodecim, coquito ad tertias, & excolato, ac injicito mellis lib. ſex & ad ſpiſſitudinem coquito, ac delingenda dato. Manifeſtum uerò eſt quod etiam cataplaſmata ex aſtringentibus erunt, quorum materiam habes. Infuſa autem per clyſterem dyſente-

©BIUM

dyſentericis commodant, propter teneſmos uexantes, ſuccus oryzæ, aut alicæ, aut alicuius huiuſmodi, cum adipe caprino aut hircino & quæ in capite de teneſmo relata ſunt. Si uerò ſanguis deſtillat, infundatur ſuccus polygoni, aut plantaginis cum acacia aut hypocyſtide, aut tali quopiam. At ſi res urgeat, etiam ex ſanguinem ſiſtentibus aliquod infundatur: uelut eſt cinis lanarum ſuccidarum, aut ſpongiæ nouæ, pice liquida, aut ſanguine bubulo, aut alumine liquido, aut ſtercoris aſinini ſucco imbutæ & uſtæ. Sed & Andronis paſtillus bonum medicamentum eſt, & Muſæ inſcriptus, & conſimiles. Sed & ſubditicia collyria, ex efficaciſſimis exiſtunt, maximè in quibus etiam dolores circa excretionem fiunt. Vlcere uerò depaſcente circa inteſtina conſiſtente, quod & fœtore & putredine eorum quæ excernuntur cognoſcimus, & quòd non ſtatim à principio, ſed poſt tempus fiat, cruſtam inducentibus infuſis utemur: uelut ſunt paſtilli Fauſtini appellati & qui ex charta fit & Byrhinus, & Thronius & qui ex ſubere paratur, per lenticulæ aut alicuius ex adſtringentibus decoctum per clyſterem infuſi. Sed & hoc infuſum ex ijs eſt quorum multam experientiam feci. Omphacitidis uſtæ (eſt autem tantum illud ex quo quercina glans naſcitur, quo coriarij utuntur) auri pigmenti, ſymphyti, Rhois ſyriaci, ſingulorum æquales portiones. De his contuſis cochlearia duo excipe ſucco oryzæ, aut ſucco anchuſæ, quæ ſpinoſum & latum ac nigrum folium habet, quam chæroſpelethron, id eſt jugerum porcinum uocant: & candidæ quorum: ita ut de ſingulis ex æquo ſextantem aut quadrantem accipias: & per clyſterem immittes. Epithemata uerò faciunt quæ ad cœliacos relata ſunt. Sed & uentris illitiones, quæ aſtringentem & ſiccantem materiam habent cum aliquo ex glutinoſis gummi, thure, glutine, polline in ijs quæ cataplaſmatis ſimiles ſunt, locum habeant. Cibus ijs à principio ſit lacte quis permixtum, deinde ex ſiſanarum ptiſanis ſorbitiones, per ſe & cum lacte coctæ. Ipſum quòque lac moderatè coctum optimum eſt. Olerum uſus non eſt neceſſarius: attamen guſtanda detur, ſeris cocta, intybus, & plantago & braſſica bis cocta & ex fructibus aſtringentes carnibus ipſorum ſuccis rejectis aut ijs quæ alias inteſtina exacerbare poſſunt. Si uerò multa fuerit calida intemperies, etiam intybus crudus detur & aquam frigidam ſorbeant.

δυσεντερικοῖς ἁρμόσει. διὰ τὸς ἐνοχλοῦντας τεινεσμὸς, χ. ὀρύζης ἢ χόνδρε, ἢ τινὸς τοιούτε μετὰ στέατος αἰγείε, ἢ τραγείε, καὶ τὰ ἐν τῷ περὶ τενεσμοῦ λεχθέντα. εἰ δὲ αἷμα ἀποῤῥύζει. ἐνεῖον χυλὸν πολυγώνε ἢ ὀρνογλώσσε μετὰ ἀκακίας, ἢ ὑποκυστίδος, ἢ τινός τινος, εἰ σὺν ἐπείγοι, ἢ ἰσχαιμόν τι ἐνιέναι, οἷον τέφραν οἰσυπηρῶν ἐρίων, ἢ ἀπόγυε κενῦ ἐραχέντος πίσσῃ ὑγρᾷ ἢ αἵματι βοείῳ, ἢ συπηρᾷ ὑγρᾷ καυθέντος, ἢ ἰνίδος χυλῷ καὶ ὀξυδώρου ἢ τροχίσκος, ἀγαθὸν φάρμακόν ἐστιν ὁ, τε διὰ μυσῶν, καὶ οἱ διὰ σταφῖδος. καὶ ἐπιθέματα δὲ κολλύρια, τῶν πάνυ πρακτικωτάτων εἰσὶν. ἐφ' ὧν μάλιστα καὶ πόνοι σὺν τῇ ἐκκρίσει γίνονται νομῆς δὲ συστάσης σὺν τὰ ἔντερα ἰῷ διαγινώσκωμεν τῇ τε σλυσωδίᾳ καὶ σήψει τῶν ἐκκρινομένων, καὶ τὸ μὴ κατ' ἀρχὰς ἕλκος, ἀλλὰ μετὰ χρόνον αὐτῷ γίνεσθαι τῆς ἐσχαρωτικῆς τῶν ἐνεμάτων χρησόμεθα. οἷοί εἰσιν οἱ τε Φαυστιανοὶ καλούμενοι τροχίσκοι, καὶ ὁ διὰ χάρτε, καὶ ὁ Βιθυνὸς, ὅ, τε θρόνιος καὶ ὁ διὰ τῶν φελλῶν διὰ φακῆς ἀποζέματος ἢ τινὸς τῶν συφόντων, ἐνιέμενοι. καὶ τὰ διὰ τῶν πάνυμοι πεπειραμένων ἐστὶν τὸ ἔνεμα ὀμφακίδος κεκαυμένης, ἐστὶ δὲ τὸ κοῖλον, ἐξ ἧς ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος, ἅπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται διὰ σκυτικὴν, συμφύτου ῥᾴστου ἐμακῆ, τοῖσιν τούτων τῶν πέντε ὅσον κοχλιάρια ϛ. ἀναλαβὼν χυλῷ ὀρύζης, ἢ χυλῷ ἀγχούσης τῆς τὸ ἀκανθῶδες καὶ πλατὺ καὶ μέλαν, ἐχούσης φύλλον, ἢ χοιροπάτελεθον καλοῦσι καὶ τῶν ὠῶν τῷ λευκῷ ἐξ ἴσης ὅσον γ. ϛ. ἢ τρεῖς ὀβολούς. ἐπιθέματα δὲ τῶν διὰ τῶν χιλιανῶν ἐρημμένα, καὶ τὰ κατὰ τῆς γαστρὸς ἢ κατὰ χρίσματα τῆς συφούσης τε καὶ ξηραντικῆς ὕλης ὑπαρχοντα σταλτικῶν ἐχεκύλλων κόμμεως, λιβάνε, πυροκόλλης, γύρεως. διὰ τοῖς ὀβολοῖς καὶ πολάσμασι χώραν ἐχέτω. τροφὴ δὲ τούτοις ἀθάλαττος τῷ διὰ χυλῷ ἕως. κἄπειτα τὰ διὰ τῶν σιτωδῶν ῥοφήματα. καθ' ἑαυτὰ δὲ καὶ σὺν γάλακτι ἐψόμενα. καὶ τὸ γάλα δὲ μετρίως ἐψόμενον ἄριστόν ἐστι λαχάνων δὲ χρῆσις ὅμως δοτέον ὀπτῆς ἑψητῆς, σταφυλῆς ἐφθῆς, καὶ ἰντύβε καὶ ὀρνογλώσσε, καὶ τῆς διὰ φθινοπώρου πρόμβης. καὶ τῶν ὀπωρῶν τὰς συφούσας ἀποπιπτόντων, τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἢ πάλιν τοιαύτην ἔκπτωσιν διωσαμένων. πολλῆς δὲ τῆς διὰ τὸ θερμὸν δυσκρασίας ἔσης, καὶ ἰντύβου δοτέον ὥμου καὶ ὕδατος ἀπορροφήτων ψυχροῦ.

τὸ ἀλλὸ

©BIUM

τὸ ἀλλὸ δὲ πότον ὕδωρ ὄμβριον ἔστω. κεκμηκότος δὲ τοῦ στομάχου, καὶ οἶνος. εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῶν πτηνῶν τὰ ξηρότερα καὶ εὐπεπτα λαμβανέτωσαν, καὶ λουτροῖς δὲ χρήσθωσαν γλυκέσιν. εἰ δὲ ῥευματίζοιντο πρὸς αὐτῶν, σπόγγον μέγαν, ἢ ψίχας ἄρτου σιλιγνίτου βρέξας οἴνῳ ἀσκαλωνίτῃ. ἢ τινι τῶν συφόντων θερμῶν ἐπιθετέον καθ' ὅλης δὲ ἐπιγαστρίου, καὶ ἐπιδήσας, ὕτω λούειν κέλευε.

Reliquus uerò potus sit aqua pluuialis. Languente uerò stomacho etiam uinum, postea uerò etiam de uolucribus sicciores & concoctu faciles sumant, & balneis utantur dulcibus. Si uerò ab ipsis fluxione infestentur, spongiam magnam, aut panis siliginei micas, uino Ascalonite aut aliquo adstringente calido imbutas per totum superiorem uentrem imponito, deligato, atque sic lauare jubeto.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΚΗΣ.

Κεφάλ. ι.

Π. Αἰγινήτ. βιβ. γ. κεφ. μ. Διπλῆς ὑπαρχούσης τῆς λειεντερικῆς τῆς μὲν δι' ἕλκωσιν τῶν ἐντέρων, κατὰ τινας δὲ καὶ δι' ἕλκη ἐν δυσεντερίαις τὰ πολλὰ, ἢ ἐξ ἑτέρων γινομένης ῥευματισμῶν. τῆς δὲ δι' ἀπονίαν τῆς κατεχούσης τὴν τροφὴν ἐν τῇ γαστρὶ δυνάμεως, τὴν δευτέραν εἶναι διαφορὰν τῇ κοιλιακῇ λεγομένῃ συμπλέκειν διαθέσει, καὶ γὰρ ἐπὶ ταύτης, ἀτονούσης τῆς γαστρὸς πέπειν τε καὶ ἀναδιδόναι τὰ σιτία, λεῖά τε καὶ ἄπεπτα ἐκκαθυρσαίνεσθαι. ῥευματιζομένης ἐπὶ πάντων τῆς γαστρὸς. ἀλλ' ἐπὶ τῶν λειεντερικῶν, ἥτε διέξοδος τῶν σιτίων ταχεῖα γίγνεται, καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας ἐπιπαρόμματα μᾶλλον ἐστὶν, ὡς τε διαδηλεῖσθαι τὴν λειφθεῖσαν τροφὴν. καὶ τούτων μάλιστα διακρίνονται τῶν κοιλιακῶν. καταπλαστέον ἐν αὐτοῖς λινοσπέρμου μετὰ φοινίκων. ἄκρως δὲ ποιεῖ καὶ ὀξύμελι, καὶ βάτος σὺν ψωμῷ τῷ ὀξυμέλιτι. ἐμπλοκὴ δὲ σὺν ὄσῃ, καὶ κυμίνου καὶ ἀνήθου καὶ πηγάνου μικτέον. ἐπαυξομένου δὲ ῥεύματος, σὺν ἐμβαλλομένοις μήλοις κυδωνίοις, συπηρίαν ὑγρὰν, ἀκακίαν, ἰσοκυτίδα, κηκίδα, ἢ τινα ἢ πάντα. κηρωτὴ δὲ διὰ μυρσίνου μετὰ τινος τῶν συφόντων οἴνων. ἐπιθέματα δὲ θερμότερα μὲν τό, τε διὰ δαφνίδων καὶ τὸ διὰ σπερμάτων. συπικώτερα δὲ, τό, τε διὰ οἰναίνθης, καὶ τὸ διὰ μυρτίνων, καὶ τὸ ἀντίλου καὶ τὸ ἐρυθρίου δὲ θαυμαστὸν, χρονιζούσης δὲ τῆς νόσου, καὶ δρόπακι χρηστέον κατὰ τῆς κοιλίας, καὶ τὴν διὰ νάπυος κηρωτὴν, καὶ αὐτῷ τῷ νάπυϊ. πτίσματα δὲ ἁλῶν μὲν, ὀρνογλώσσου σπέρμα, ἢ λαπάθου σπέρμα, ἢ ροιᾶς σίδια ἢ ἃ ξηρὰ ἢ ὄμφακα ξηρὸν, ἐξ ἁμινέας συφυλῆς, ὄσον τριώβολον, ἀπυρέτοις,

CVRATIO LÆVITATIS INTESTINORUM.

Caput X.

PAulus Ægineta iib. 3. cap. 40. Cum duplex sit intestinorum læuitas, altera ob superficiariam intestinorum ulcerationem uel, (ut aliqui sentiunt) ob cicatricem ex dysenteria plerunque, aut ex alijs fluxionibus obortam : altera ob facultatis cibum retinentis in uentre debilitatem : secundam differentiam arbitror cum cœliaca affectione copulandam esse. Nam in hac debili existente uentre ad concoquendos ac distribuendos cibos, læuia & cruda ac liquida egeruntur, aluo in omnibus fluxione laborante. Verùm in læuitate intestinorum, & transitus ciborum uelox fit & crùditas magis intenta est, ut acceptus cibus manifestus fiat : & per hæc maximè à cœliacis discernuntur. Imponendum igitur ipsis est lini semen cum palmulis. Egregiè facit etiam lentiscus & rubus, si in aceto mulso coquantur. Si uerò etiam inflatio adest, cuminum & anethum & ruta admisceantur. Augescente autem fluxione, adijcimus etiam mala cydonia, alumen liquidum, acaciam, hypocystidem, gallam : aut quædam ex his, aut omnia. Cerata faciunt ex oleo myrteo, cum aliquo uino astringente. Epithemata autem calidiora, & quod ex baccis lauri paratur, & quod ex seminibus. Magis autem adstringunt & quod ex œnanthe fit, & quod ex uinaceis, & Antylo inscriptum. Sed & id quod erythrion inscribitur, mirificè facit. Diuturno uerò euadente morbo, etiam dropace ad uentrem utendum est, & cerato ex sinapi, & ipso sinapi. In potiones conueniunt, simplicia quidem, plantaginis semen, rumicis semen, malicorium, soriba sicca, uua Aminæa acerba sicca, trium obolorum pondere : febre carentibus, cum

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 294 sur 482

cum uini auſteri cyathis ſex. febrientibus cum aqua pluuiali. Minus autem ſtomachum offendit uentriculus gallinarum ſiccus potui inſperſus. Sed & urinam cientia, apium, adiantum, & ſimilia ſi bibantur, fluxionem transferunt. Ex compoſitis autem eſt ſigillum Polyide, & paſtillus ex ſuccino, & ex ſpina Ægyptia, & clidion appellatum & ex ſeminibus conſtans. Sed & hoc optimum eſt. Seminis rumicis ſylueſtris unciam unam ſemis, ſeminis plantaginis unciam unam, ſucci hypocyſtidis drach. ſex, gummi aut acaciæ drach. tres. Excipe malorum cydoniorum decocto ad tertias redacto. Aliud. Cumini, piperis, rhois ſyriacæ, balauſtij ſingulorum unciam unam ſemis, malicorij unciam unam. Silphij unciæ dimidium aut pulueris eius ſicci drach. unam: inſpergito in potum aut aceto mulſo admixto, dato manè ac ueſperi. ALIVD. Myrti baccarum nigrarum cochlearium unum ſemis, aniſi, roſarum ſiccarum, œnanthes, ſingulorum cochlearij dimidium, palmulas uiginti: fac paſtillos & præbe drach. unam cum aqua aut uino diluto. Theriaca quoque è uiperis optimum ijs auxilium eſt. Cibus ſi acris & bilioſa eſt excretio ex alica, chondro, & oryza, ac ſimilibus ſit, ita ut adſtringentium quid ſimul coquatur, pirum, malum cydonium, meſpila & ſimilia. Coctum quoque lac his conuenit. Potus autem, uel uinum aquoſum tenue, aut aliqua ex iucundis ſit potionibus. Si uerò pituitoſiora excernant, ad contraria cibum tranſmutamus & ſemina quædam ſtomacho grata admiſcemus, aniſum aut cuminum, aut apij ſemen: ſed & lenticula bis cocta ſæpe ipſis profuit, comeſta cum modico aceto, aut aceto mulſo: braſſicæ quoque & ipſæ bis coctæ. Præſtat autem ſecundum ipſorum cocturam in poſca facere. Vinum uerò uetuſtius ac calidius bibant.

σιὼ οἴνῳ ἀοσηρῷ κυάθοις ς. πυρέσσουσι δὲ σὺν ὕδατι ὄμβριῳ ἦσον δὲ ζωμάχῳ ἄπεπτῳ, ἀλεκτορίδων χοιλία ξηρὰ ἐμπασσομένη τῷ ποτῷ. καὶ τὰ διαρητικὰ δὲ, οἷον σέλινον, ἀδίαντον, καὶ τὰ ὅμοια πινόμενα μεταχέουσιν ἐργάζεται. σύνθετα δὲ, ἥτε πολυείδα, σφραγὶς ἐστὶ καὶ ὁ διὰ τῶν ἡλέκτρων προχίσκος, ὅπερ διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καὶ τὸ κλειδίον καλούμενον, καὶ ὁ διὰ σπερμάτων. ᾗ ἔστι δὲ κάλλιστον ἐστὶ. λαπάθου ἀγρίας σπέρματος Γο. α. S. ἀρνογλώσσου σπέρματος Γο. α. ὑοσκυάμου χ. L. ς. κόμεως ἢ ἀκακίας ἀναλαμβάνε κυδωνίων ἀποτριτωθέντων τῷ ἀφεψήματι. Ἄλλο. κυμίνου, πεπέρεως, ῥοὸς συριακῆς, βαλαυσίου ἀνὰ Γο. α. S. σιδίων Γο. α. σιλφίου Γο. S. ἢ ξηροῦ L. α. ἔμπασσε τῷ ποτῷ, ἢ φυρῶν ὀξυμέλιτι πρωὶ καὶ ἑσπέρας. Ἄλλο. μύρτων μελανῶν κοχλιάριον α. τοῦ S. ἀνήσου, ῥόδων, ξηρῶν, οἰναν θοῦς ἀνὰ κοχλιαρίου S. φοινικοβαλάνους κ. πίσσης προχίσκους ᾗ δίδου L. α. μετ' ὕδατος ἢ μετὰ κράματος. καὶ ἡ διὰ ἐχιδνῶν δὲ θηριακὴ τούτοις ἄριστόν ἐστι βοήθημα. ἡ δὲ τροφή. δημείας μὲν καὶ χολώδους ἔσης τῆς ἀποκρίσεως, διὰ τε χόνδρου καὶ ὄρυζης, ἀλικός τε καὶ τῶν ὡμῶν πλησίων γινέσθω. σὺν ἐψομένων δὲ τοῖς τῶν συφούντων τινὸς, ἀπίου, μήλου, κυδωνίου, μεσπίλου καὶ τῶν ὁμοίων. καὶ τὸ ἄπεφθον δὲ γάλα τούτοις ἁρμόσει. ποτὸν δὲ ἢ οἶνον ὑδαρῆ λεπτὸν, ἢ τι τῶν ἡδέων ἔσω πομάτων. φλεγματικώτερα δὲ αὐτῶν σκινούντων δεῖ τοὐναντία τοῖς τροφοῖς μεταχαράττομεν. σπέρματά τε τινὰ τῶν δυσμαχων μεραμιγνύντες, ἄνησον, ἢ κύμινον, ἢ σελίνου σπέρμα. καὶ ἡ φακὴ δὲ δὶς ἐψηθεῖσα πολλάκις αὐτὴν, ὠφέλησεν ἐσθιομένη σὺν ὄξει βεβρεγμένη, ἢ ὀξυμέλιτι. αἵτε κράμβαι, δισεφθεῖσαι δὲ αὖται. κάλλιον δὲ τοῖς δαπέδοις ἔψησιν αὐτῶν σὺν ὀξυκράτῳ γίνεσθαι, οἶνον δὲ πίνατων παλαιοτέρων καὶ θερμοτέρων πίνετωσαν.

CVRATIO AFFECTI uteri.

Caput XI.

P. Æg. lib. 3. c. 60. Plerisque purgatio menſium contingit circa decimum quartum annum, paucis citius, circa decimum tertium aut duodecimum, non paucis autem tardius quatuordecim annis. Tempus uerò unicuique purgationi ſtatutum non eſt. Multæ enim ad duos aut tres, plurimæ ad quinque dies purgantur, aliæ ad ſeptimum uſque diem,

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ια.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξ. τῆς πλείσεως ἡ κάθαρσις γίνεται περὶ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ὀλίγαις δὲ θᾶσσον, καὶ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἢ δωδέκατον. σὺν ὀλίγαις δὲ βραδίον τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν. χρόνος δὲ ἑκάστῃ καθάρσει πεπαγμένος οὐκ ἔστιν. πολλαῖς δὲ ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς, ταῖς πλείσεις δὲ ἐπὶ πέντε ἡμέρας σκηνέονται καὶ ἄλλαις, δὲ ἄχρι ἑπτὰ. ταῖς πλείσεις

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 295 sur 482

©BIUM

ταινίαι δὲ ἐχρι δωδεκάτης ἐπαθάρθησαν. πάνυ παῦ τῶν καθάρσεων αἱ μὴ ὠφελοῦσι τὸ πεντηκοστὸν ἔτος. ταινίαι δὲ μέχρι τῶν ἑξήκοντα. ἐνίαις δὲ ἀπὸ πέντε καὶ τριάκοντα. καὶ μάλιστα τῆς καταμηνίου, λήγειν ἤρξατο καταμηνία. ταραττομένης ἐν τῇ καθάρσεως, λύειν ὠφελοῦσι τὴν ὠδῖνα καὶ ὠδοποιεῖν, ἢ σησάμου ἢ κεφαλωτοῦ πέττοντος, μετὰ πεπέρεως καὶ πηγάνου εἰς τὸ αὐτὸ ἐψηθέντος, ἢ ὃ πόσις ἀφ' γλυκέως γινέσθω κρητικοῦ, καὶ τύλλου δὲ πίνου, ὠφελοῦσι αἱ ἐμμηνία, ἐσθιέτω δὲ τευθίδας, σηπίας, πολύποδας, καὶ ὅσα τούτου γένους ἐστί. τοῦτο γὰρ αἵματος ἰδίως εἰσὶ παρακτικά.

ΠΕΡΙ ΕΠΟΧΗΣ ἐμμηνίων.

Π. Αἰγ. 66. γ. κ. ξα. Ἐπέχεται ἡ ἐμμηνοῦς καθάρσις ποτὲ μὲν ὅλου τοῦ σώματος ἀῤῥώστως ἀφικομένου, ποτὲ δὲ τῆς ὑστέρας αὐτῆς ἴδιον πάθος ἀναδεδεγμένης, ἀφ' ψύξιν ἐντόπιον, ἢ πληγὴν, ἢ δυσκρασίαν ἐκ γεννητῆς ἢ ἐπικτήτου κάκωσιν. ὡς τὸ πολὺ δὲ ἐκ τῶν ἀμβλώσεων, καὶ ἀφ' τι μέρος τῶν κυριωτέρων πρωτοπαθῆσαν, οἷον ἦπαρ, ἢ κοιλίαν, ἢ θώρακα ἢ τῶν τοιούτων ἐν χρονίῳ γεγονὸς πάθος. ἐπισχεθεῖσα δὲ πολλῶν καὶ χρονίων παθῶν ἔσθεν αἰτία γίνεται. ὅταν μὲν οὖν διά τινα τῶν ἐντὸς ἰδίων πρωτοπάθειαν ἀποκόπῃ ἢ ταραχθῇ ἡ κάθαρσις, προσημαίνειν ἢ δὲ πρωτοπαθήσαντος ἐστὶν θεραπεία, καὶ μετ' αὐτὸν ἡ τῆς ὑστέρας ὑπόμνησις. τὸν δὲ τούτων σημείωσιν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ὅταν δὲ μηδὲν ἐκείνων παρῇ πρόδηλον ἐστιν αὐτὸν πρωτοπαθεῖν τὴν ὑστέραν. μὴ κωλυόσης ἢν ἡλικίας, ἢ ἕξεως, ἢ ἑτέρου τινός, φλεβοτομία χρηστέον, μὴ πρὸ τῆς ἐμμηνίων προθεσμίας. παρελθούσης δ' ὀπιμετρείσθωσαν ἡμέραι δέκα. ἀφαιρείσθω δὲ μήτε πλέον ς. S. λιτρῶν, μήτε ἔλαττον μιᾶς, εἴτε φλεβοτομήσαιμεν, εἴτε μή, τῇ δὲ κολοκυνθίδος ἱερᾶ καθαίρειν, διδόντας δύο δραχμῶν πλῆθος ἐν ς. K.° μελικράτου. πυρεσσοῦντος, τῇ μὲν ἱερᾶ χρῆσθαι οὐκ ἐγχωρεῖ. εὔκαιρον δέ ἐστι φλεβοτομεῖν ἐν ταῖς πρώταις δὲ πυρέσσειν ἡμέραις. μετὰ δὲ τὴν καθαρσιν ἀναληπτέον ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας. ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς γυμναζέσθω πρὸς πάθοις, τρίψεσι τῶν κάτω, καὶ λουέσθω. τροφαὶ δὲ ἁρμόζουσιν εὐδιοίκητοι καὶ ὑγραὶ, λάχανα τὰ γλυκέα ἅπαντα, ἰχθύων οἱ πετραῖοι, πλωῶν τὰ ἁπαλώτερα, γαλακτοποσία, μελιτώματα, οἶνος λεπτὸς λευκὸς, μὴ πάνυ παλαιὸς, ἄθετα κρέα, καὶ

paucæ etiam ad duodecimum usque purgatæ sunt. Desinunt autem purgari aliquæ circa quinquagesimum annum, paucæ usque ad sexagesimum: quibusdam à tricesimo quinto anno & maximè pinguibus, menses desinere cœperunt. Si igitur remoratur purgatio, circa præfinitum tempus lauato, & sesamum aut porrum capitatum præbibendum dato cum pipere & ruta simul coctis. Edat autem loligines, sepias, polypos, & quæcunque eius generis sunt. Priuatim enim sanguinem turbant.

DE MENSIVM SVPPRESSIONE.

P. Æg. lib. 3. c. 61. Supprimitur menstrua purgatio aliquando toto corpore malè affecto, aliquando ubi uterus ipse proprium affectionem suscepit, propter loci frigiditatem, aut plagam aut intemperiem ex natiuitate, aut ob acquisititiam uexationem. Plerunque uerò ex abortibus, & ob partem aliquam principaliorem primariò affectam, uelut est hepar aut uentriculus aut thorax, aut eiusmodi quædam in diuturna affectione constituta. Suppressa uerò multarum & diuturnarum affectionum causa fieri solet. Quum igitur ob aliquam uiscerum interaneorum affectionem primariam purgatio intercepta fuerit, aut moram traxerit, maximè operæ precium est primariò affectam partem curare, & post ipsam uteri meminisse. Notas autem illarum partium affectarum in superioribus tradidimus, ubi uerò nihil eorum affuerit, manifestum est ipsum uterum primariò affectum esse. Si igitur non prohibet ætas aut habitus corporis, aut aliud quiddam, uena secetur, non ante præfinitum mensium tempus, sed præterito jam dies decem adijciantur. Detrahatur autem non plus duabus libris & dimidia, neque minus una, si sanè uenam secuerimus: sin minus, hiera ex colocynthide purgentur, duabus drachmis datis in sex cyathis aquæ mulsæ. Febre uerò præsente, hiera uti non expedit. Commodum autem est uenam secare in primis febrium diebus: post purgationem reficiantur ad paucos dies. In sequentibus autē exerceantur deambulationibus, frictionibus infernarū partium & lauentur. Cibi conueniunt qui facile concoqui ac distribui possunt & olera humida ac dulcia omnia: ex piscibus petrosi, ex uolucribus tenetiores: lactis potus, dulciaria ac mellita liba, uinū tenue, album, non ualde uetus, ineptæ sunt carnes & legumi-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 296 sur 482

©BIUM

legumina excepta ptisana. Vbi uerò propinquum est præfinitum tempus ex marinis dentur cartilaginea ac mollia uelut dictum est, & testa intecta: & porrum capitatum cum ruta & pipere coctum & decoctum ipsorum bibant, tunc quoque ligamentis infernas partes adstringant ad tres aut quatuor dies. Instante autem præfinito tempore, ligamenta quidem tollantur, præbibant autem myrrhæ obulum, aut fabæ magnitudinem, aut castorium ex passo, aut aqua mulsa, aut artemisiæ decoctum, aut saluiæ post balneum, ex passo & uino absinthite. Absinthites autem uinum per totam curationem præbibatur. Præterito autem tempore præfinito, et nulla, aut non memorabili purgatione facta ad malleolum uena secetur, & repetita detractio fiat: post septimum uerò aut octauum diem, purgatione ex hiera utatur, & post quartum diem dropacem adhibeat ad pectinem, lumbos ac femora. Et ubi per triduum aquam bibit, cataplasma ex sinapi ac pane madefacto, paribus portionibus imponat usque ad æquinoctij tempus, deinde lauet. Sequenti mense caricæ pro pane admisceantur in decoctum fœnigræci, maluæ, pulegij, rutæ, & artemisiæ. In sinum uerò infundatur susinum aut amaracinum, & pessus subdatur. σινεαφάρμακος à nouem quas recipit rebus appellatus, aut libauius uocatus. Est autem pessus lana carpinata, & in rotunditatem ad digiti figuram redacta, in qua continentur medicamenta: atquæ hæc curatio plurimis suffecit ad purgationem. Si uerò fortioribus opus habuerit medicamentis, sunt hæc. Iris Illirica pota cum uino, cyperus, ari radix, casia, iunci rotundi odorati flos, nardus, radicis Helenij decoctum, myrrhæ fabæ græcæ magnitudo: hæc cum passo bibuntur, in aquæ mulsæ cyatho dimidio, & dictamni decocti cyathi duo & ammoniacum & sagapenum. Quæ uerò stomachum minus noxæ expositum habent, his & opopanacis parum in pilluläm coactum & melle cocto tinctum dari potest. Quin & familiaria nobis semina menses mouere solent. Sed minus: uelut est fœniculum, cuminum, apium, daucus creticus, seseli, amni, sinon, cicer, cedri baccæ, & omnia urinam cientia. Apposita autem & subdita faciunt hæc: Myrrha, absinthij, aut lupinorū decocto trita, aut etiam rutæ succo trita, bdelliū eo dē modo, styrax item & oleæ syluestris gumi, cum rutæ succo similiter, aut aristolochia longa ad collyrij formā exsculpta: similiter etiā magni centaurij

ὁατρεία, πλὴν πιοσάνης, πλησίον δὲ τῆς πεπθεσμίας γενομένης, διδόναι τῶν θαλασσίων τὰ σπλαχία, καὶ τὰ μαλάχια, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ ὀστρακόδερμα καὶ τὰ κεφαλωτὰ πάσα, σὺν τῷ πηγάνῳ καὶ πεπε. ἐψηθέντα. καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν πινέτωσαν τότε, καὶ δεσμοῖς τὰ κάτω διαφίγγειν μέρη ἐπὶ τρεῖς ἢ δ' ἡμέρας. ἐνεχέσης δὲ τῆς προθεσμίας περιαιρείσθω μὲν ἡ σφίγξις, προποτιζέσθωσαν δὲ σμύρνης ὀβολὸν, ἢ κυάμου μέγεθος, ἢ κάστορον διὰ γλυκέος, ἢ μελικράτου, ἢ ἀφέψημα δερπιμισίας, ἢ ἐλελισφάκου μετὰ λιτροῦ διὰ γλυκέος καὶ ἀψινθίου. ἀψινθίτης δὲ παρ' ὅλην τὴν θεραπείαν προποτιζέσθω. παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας, καὶ μηδενὸς, ἢ μὴ ἀξιολόγως ἐκκριθέντος, ἀπὸ σφυρᾶς φλεβοτομητέον, καὶ ἐπαφαιρείσθω. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἢ ὀγδόην ἡμέραν, τῇ διὰ τῆς ἱερᾶς χρήσθω καθάρσει, καὶ μετὰ δ' ἡμέραν δρωπακιζέσθω κατά τε ἤτρον καὶ ὀσφύος, καὶ μηρῶν, ὑδροποτούσαις δὲ τρεῖς ἡμέρας καὶ πλατείσθω νάπυ ἴσον πρὸς ἴσον ἄρτῳ βεβλεγμένῳ, ἄχρι ὥρας ἰσημερινῆς, ἔπειτα λουέσθω. τῷ δὲ ἑξῆς μιλτοῦ ἰσχάδες ἀντὶ ἄρτου μιγνύσθωσαν εἰς ἀφέψημα τήλεως, καὶ μαλάχης, καὶ γλήχωνος, καὶ πηγάνου καὶ δερπιμισίας. εἰς δὲ τὸν κόλπον ἐγχυματιζέσθω, σήσινον, ἢ ἀμαρακῖνον. καὶ πεσσὸς προσδήσθω ὁ σινεαφάρμακος ἢ ὁ λιβανιωτός. πεσσὸς δέ ἐστιν ἔριον διεξασμένον, καὶ ἤθει σφαιρωθὲν, δακτύλου μῆκος εἰλημένος ἐν ᾧ ἐνκαταχέεται τὰ φάρμακα. αὕτη μὲν ἡ θεραπεία πλείστοις ἤρκεσεν πρὸς κάθαρσιν. εἰ δὲ ἰσχυροτέρων δέησοι φαρμάκων, εἰσὶ τάδε. ἶρις ἰλλυρικὴ ποσθείσα μετ' οἴνου, καὶ κύπειρος, καὶ ἄρου ῥίζα, καὶ κασσία, καὶ σχοῖνος ἄνθος, καὶ νάρδος, ἐλενίου ῥιζίου ἀφέψημα, καὶ σμύρνης κυάμου μέγεθος, σὺν γλυκεῖ πινόμενα ἐν ἡμίσει κυάθου μελικράτου. καὶ δικταμνου ἀφεψήματος κοτ. καὶ ἀμμωνιακὸν καὶ σαγαπηνόν. τοῖς δὲ δυσπαθεστέροις τὸν στόμαχον, καὶ ὀποπάνακος βραχὺ σφαιρωθὲν, καὶ ἐν ἀπέφθῳ μέλιτι βραχὺ, καὶ τὰ σπερμήθη ἡμῖν σπέρματα κινεῖν πέφυκεν, ἐλάχιστον δ' οἷον μάραθρον, κύμινον, σέλινον, δαύκου κρητικὸς, σέσελι, ἄμι, σίνων, ἐρέβινθοι, καὶ κερκίδες, καὶ πάντα τὰ διουρητικά, προσθετὰ δὲ σμύρνα, ἀψινθίου ἢ θέρμων ἀφεψήματι λεανθέντα, ἢ πηγάνῳ λεανθέντα, βδέλλιόν τι ὡσαύτως σύριγξ τε καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλαίας τὸ κόμμι, ἢ πηγάνου χυλῷ ὁμοίως, ἢ μακρὰ ἀριστολοχία διαγλυφομένη εἰς σχῆμα κολλυρίου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μεγάλη κεντρωνία

ῥίζα.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 297 sur 482

©BIUM

ῥίζα, ἢ ἑλλεβόρου, ἢ ὀπὸς σκαμμωνίας, καὶ κολοκυνθίδος ἐντερώνη καθ' ἑαυτὴν, ἢ ἀρτεμισία καταπλασθεῖσα μετὰ πηγάνου, καὶ χαλβάνη ὑποθυμιωθεῖσα τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τὰ ἔμβρυα πίφυκε ἐκβάλλειν.

radix, aut ueratri aut ſcammoniæ ſuccus, & colocynthidis medulla per ſe, & artemiſia impoſita cum ruta & galbanum ſuffitum: eadem etiam fœtus eijcere ſolent.

ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΚΑΘΑΡΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΙΜΟΡΡΑΓΕΣΤΗΣ ΥΣΤΕΡΑΣ.

DE NIMIA PVRGATIONE uteri & ſanguinis ex eo eruptione.

Παυλ. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξβ. Ὑπερκαθάρσεις δὲ γυναικῶν γίνονται, ποτὲ μὲν, τῶν καταμηνίων ἐπιτεινόντων καὶ ἀθροώτερον φερομένων. ποτὲ δὲ ἐπὶ πλόοις ἐπιπέζεσιν, αἱ τίνες ὡς τὸ πολὺ καὶ αὐτομάτως παύονται. συνεχῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἀμβλώσεσιν, ἰσχυρῶς αἱμορραγοῦσιν. ὥστε πολλάκις ἐπιγίνεται κίνδυνος. πρῶτον μὲν οὖν διαστρόφιγγι τὰ κῶλα ἀπό τε μαχαλῶν καὶ βοβώνων. δίδοναι δὲ πιεῖν ὀξύκρατον μὴ ψυχρὸν, καὶ παρεσυντελεῖν ὀξυκράτῳ. ἐπιτίθεταί τε τοῖς τόποις πολλὰ ἐρία ἐξ οἴνου καὶ ἐλαίου ἢ ῥοδίνου, ἢ μηλίνου, ἢ μυρσίνου ἀποτεθλιμμένα. τροφὴν δὲ δοτέον, χόνδρον πολυτὸν ἐξ ὀξυκράτου, ἢ ὄρυζαν, ἢ ἅλικα. οἶνον δὲ ἀπέχοντα. ὑδρόμηλον αὐστηρὸν, ἢ ὀμφακόμηλι, ἢ τῶν πικτῶν αὐτοῖς δοτέον. παρατίθεσθαι δὲ καὶ αὐσίον ἐν ὀξυκράτῳ, ἢ ὑποκυστίδος, ἢ ἀκακίας χυλὸν, ἢ λύκιον, ἢ σάμιον ἀστέρα, ἢ ὄμφακα ξηρὸν, ἢ ῥέον, ἢ φακῆν ἐξ ἰταλικῆς κεραμίδος καυθέντος τοῦ ἀποδοῦναι, ἢ σησαμοῦν ἐφθὸν ἐν ὀξυκράτῳ βεβρεγμένα. ἕως ἂν ἐντρυφερὸν γένηται. πρόσθεται δὲ καὶ ἐπὶ γυναικείοις, σέλινα τὰς αἱμορραγίας, ὑποκυστίδος χυλὸς, ἢ ἀκακίας σὺν μάννῃ λειωθέντες σὺν ὄξει. θαυμασίως δὲ ἀρήγει ἀπόγυγος οἶνος, ἢ ὑγρὰ πίσσα δευθεῖσα καὶ προσθετέα. ἢ κονία σὺν, ἢ ἀποδιὰ μετ' ὄξους, ἢ ὀξυκράτου παρατιθεμένη. ὁμοίως δὲ καὶ φελλὸς ἐπὸ ἰταλικῆς κεραμίδος καυθεὶς ἀποδιά. ἔξωθεν δὲ ἐπιτήδευμα ὠφελεῖ τὰ σύφορα ἐπιτήδευματα τὰ ἀπὸ φοινίκων καὶ κυδωνίων καὶ πλάσματα. παρατιθέμενα σίδια ἢ τριοβολάνου, ἢ βάτου τοῦ ἀκρέμονας, ἢ οἴνου φύλλα. βαλαύστιον, ἀκακίαν, ὑποκυστίδα, κηκίδα βραθὺ, συμπηρίαν, μᾶλλον δὲ καὶ πολύγονον βρέχειν ὀξυκράτῳ ἕως ἂν διαλυθῇ. ἔπειτα εἰς ῥάκος ἰσχυρὸν ἐμπλάσαντα καὶ τῇ ὀσφύϊ. ἐνεργοῦσι δὲ πρὸς ἅπασι, καὶ αἱ κολλητικαὶ τῶν ἐμπλάστρων. οἷον ἁρμονία, ἰκέσιος, ἀθηνᾶ, μηλίνη ἰνδικὴ, καὶ αἱ διαπλήσιοι. πιστοῖς δὲ χρῆσθαι πρὸς αἱμορραγίαν. κηκίδος, τὸ ἐν τῷ λείου καὶ λιβανωτοῦ διεὶς ὕδατι πρόσθει. ἢ κυτίνου, ἢ ῥοᾶς γλυκείας ὁμοίως. ἢ πολυγωνολείου. συνήθως

PAulus Ægineta lib. 3. cap. 62. Nimiæ purgationes mulieribus fiunt: quandoque dum menſes augentur, & aceruatius feruntur: quandoque in partu perfecto, quæ plerunque etiam ſua ſponte ceſſant. Frequenter autem & ex abortibus uehementer ſanguis erumpit, ut ſæpe periculum incurrant. Primum igitur conſtringendi ſunt artus ab alis & ab inguinibus. In potu uerò danda eſt poſca, non frigida & poſca quoque affundenda imponendæque locis multæ lanæ ex uino & oleo, aut roſaceo, aut melino, aut myrteo expreſſæ. Cibus detur Chondrus lotus ex poſca, aut oryza, aut alica, hydromelum quoque auſterum, aut omphacomeli aut talium quidam ipſis detur. Præbibant autem balauſtium in poſca aut hypocyſtidis aut acaciæ ſuccum, aut Lycium aut ſamium aſterem aut uuam acerbam ſiccam, aut theon, aut ſuberis ex Iralico uaſe uſti cinerem, aut ſeſamum edant in poſca maceratum, donec molleſiat. Appoſita uerò & in pudenda ſubdita ſanguinis eruptiones ſiſtunt, hypocyſtidis ſuccus aut acaciæ, triti cum manna in aceto. Miniſtet uerò auxiliatur ſpongia uino aut pice liquida imbuta ac appoſita: aut uſtæ ipſius cinis cum aceto aut poſca appoſitus, ſimiliter etiam ſuberis ex Italico uaſe uſti cinis. Forinſecus autem impoſita proſunt, epithemata adſtringentia & cataplaſmata ex palmulis ac malis cydonijs, in quæ addita ſunt malicorium, illicit glandes, rubi uirgulta, lentiſci folia, balauſtium, acacia, hypocyſtis, gallæ parum, alumen. Maximè autem hoc. Glutinum maceratur in poſca, donec fuerit diſſolutum, deinde in robuſtum linteum inducitur ac iumbis agglutinatur. Efficaciter quoque ad hoc faciunt emplaſtra glutinatoria, uelut eſt, Harmonia, Iceſium, Athena, Melinum, Indicum & ſimilia. Peſſis autem utendum eſt ad ſanguinis eruptionem his: Gallæ internam partem tritam, & thus aqua dilue ac appone aut flores mali Punici dulcis ſimiliter, aut polygonum tritum: compoſito uerò

uerò hoc : aluminis ſciſſi, gallarum internæ partis, ſucci acaciæ, mannæ ſingulorum drach. quatuor : ouorum aſſatorum uitelli quinque : ſicca teruntur ſucco plantaginis & miſcentur. Vſus autem tempore in peſſum laneum excipiuntur, & in roſaceum tinguntur ac apponuntur. Sed & cucurbitæ leues, magnæ, ſæpe ſub mammas appoſitæ, abunde reuellunt. Inſeſſus autem ijs quibus ſanguis erumpit conueniunt hi, Iunci acuti capitulorum, myrti, roſatum, rhamni foliorum, rubi uirgultorum, ſingulorum æquales partes in aqua coquito, & inſidere jubeto. Aliud. Corticis radicis, mali punici dulcis, myrti, corticis cupreſſi ſingulorum partes tres : gallæ partem unam, coquito in aqua ſufficiente. Cæterum per clyſterem uterifuſorium plantaginis ſuccum infundito, aut ſeridis, aut polygoni, aut ſolani, aut perdicij, aut pſillij, aut hypocyſtidis, aut acaciæ. Indantur etiam hæc per lanam, aut digitum, aut ſpecillum, aut pennam in longitudinē formatā, uſq; ad uteri oſculum, ſed & Andronis paſtillus per uteri fuſorium clyſterem, cum aliquo ex prædictis ſuccis, aut cum uino aſtringente imiſſus, efficax eſt medicamentū.

DE FLVXV MVliebri.

PAulus Ægi. lib. 3. cap. 63. Fluxus muliebris, eſt fluxio uteri per quam totum corpus expurgatur. Tali autem ſpecie præditum eſt id quod euacuatur, quale eſt id quod redundat. Aliud enim eſt rubicundum, uelut ſeroſus ſanguinis humor, aliud album, à pituita : aliud pallidum ab amara bile : aliud aquoſum. Si uerò aliquando ſanguis purus uelut in uenæ ſectione feratur, diligenter animaduertere oportet, annè aliqua eroſio facta eſt in utero. Notæ fluxus ſumuntur ex eo, quod aſſiduè loci humectantur, humoribus colore diuerſis, & ex eo quod ægrota decolor eſt, alimentum non ſentit, cibum auerſatur, & in deambulando difficulter ſpirat, & tumidos oculos habet : & ex eo quòd aliquando cùm dolore, aliquando ſine dolore fit, & aut cum ulceratione, aut citra ulcerationem, aut inflammatam, aut ſordidam, aut puram. Proinde toti corpori opitulari oportet, cum humida ſit affectio, per ſiccantia citra manifeſtam calefactionem, & per frictiones totius corporis, & per unctiones ex melle abunde cocto. Danda ſunt etiam uriná cientia medicamenta : uelut eſt aqua in qua aſarum, & apium ſunt incocta : euacuandum quoq; totum corpus per aluum. Ad hæc portulaca comeſta, & ſuccus eius potus prodeſt, item balauſtium, rubi fructus & flos, quercus membrana illa quæ ſub cortice trunci eſt, & quæ ſub cortice ipſius glandis.

ὀλὲ συπηρείας ὀχιᾶς, κηκίδων ξ ἐντὸς ἀκακίας χ. μαίνης ἀνὰ L. δ. ὠῶν ὀπτῶν λέκυθοι δ. τὰ ξηρὰ λεαίνεται χ. δρυογλώσσῳ, ἢ μίγνυται. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἀναλαμβάνεται εἰς πεσσὸν ἐρεοῦ, ἢ δισταλπίζ) εἰς ῥοδινον ἐ προσίδεται. ἢ σικύαι δὲ κεφαλαι μεγάλαι, πολλάκις ὑπὸ τοὺς πτῶτας τεθεῖσαι, ἱκανῶς ἀνιπαῶσιν. ἐγκάθισμα δὲ πῆς αἱμορραγέσης. ὀχυροΐνου κεφαλῶν μυρσίνης, ῥόδων, ῥάμνου φύλλων, ἑάστου ἀκρεμόνων, ἴσα εἰψήσας ἐν ὕδατι ἐγκάθιζε. Ἄλλο. ῥοιᾶς γλυκείας ῥίζης φλοιῶ, μυρσίνης, κυπαρίσσου φλοιῶ ἀνὰ με. γ. κηκίδες με. α. ὕδατι τὸ δέκατον. ἐγχυμάπιζε ἢ διὰ μητραγχύτου, χυλὸν δρυογλώσσου, ἢ σέρεως, ἢ πολυγώνου, ἢ σρύχνου, ἢ περδικίου, ἢ ψυλλίου, ἢ ὑποκυσίδος, ἢ ἀκακίας ἢ ἐνπλάσσω τοῦτο διὰ ἐρίου, ἢ δακτύλου, ἢ μήλης, ἢ πέρνου, εἰς μῆκος ἐχόμενον σμίλης. καὶ ὁ ἀνδρῶνος δὲ τροχίσκος, ἐγχυματιζόμενος διὰ μητραγχύτου, μετ' οἴνου τῶν εἰρημένων χυλῶν, ἢ οἴνου σύφεινου, ἐνεργὲς ἐσὶ φάρμακον.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ῥοῦ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξγ. Ῥύσις ἐσὶν ὑσέρας, ὁ ῥοῦς ὅλε ξ σώματος ἐκκαθαιρόμενε. τοιοῦτον ἢ ἐσὶ. ἰδέαν ἐσὶ τὸ κενούμενον, οἷον καὶ τὸ πλεονάζον. τὸ μὲν ἐρυθρὸν οἷον ἰχὼρ αἵματος. ἕτερον ἢ λευκὸν, ἀπὸ φλέγματος. ὠχρὸν ἢ ἄλλο, τὸ πικρόχολον. Ἄλλο δὲ ὑδατῶδες εἰ ποτὲ ἢ αἷμα καθαρὸν, ὡς ἐν φλεβοτομίᾳ φέροιτο, προσέχειν ἀκριβῶς μὴ τις ἀνάδρωσις γέγονεν ἐν τῇ μήτρᾳ. συμειωτέον ἢ τὸν ῥοῦν, ἐκ ξ σωεχῶς διακαθυγραίνεσθαι δοκοῦσι τόποι, διαφόροις κατὰ χρόαν ὑγροῖς. πλὴν δὲ κάμνουσαν ὠχροῦν, ἄτροφον, ἀνόρεκτον. καὶ τοῖς βαρυπόποις δυσπνοεῖν ἐ διῳδηκότας ἔχειν δοκοῦσι ὀφθαλμούς. καὶ ποτὲ μὲν μετὰ πόνε, ποτὲ ἢ χωρὶς πόνε γίνεται. καὶ ἡ μετ' ἕλκωσεως ἡ χωρὶς ἕλκωσεως, ἤτοι φλεγμαινούσης, ἢ ῥυπαρᾶς, ἢ καθαρᾶς. ὅλῳ μὲν ἐν τῷ σώματι βοηθεῖν τοῖς ξηραίνουσιν, ὑγρᾷ τὰ πάθος ὄντος, χωρὶς ξ θερμαίνειν διαφανῶς. τρίψεσι ἢ ξ σώματος ὅλε ἐ χρίσεσι διὰ μέλιτος ἱκανῶς εἰψηθέντος, καὶ διαρρητικὰ φάρμακα δοῦναι. οἷον ἐσὶν ὕδατος ἐνεψημένου αὐτῷ ἀσάρου καὶ σελίνου. κενοῦν ἢ ἐ διαγαστρὸς ὅλον τὸ σῶμα. πρὸς ἢ γε τὰ τοιαῦτα ἀνδράχνη ἐσθιομένη ἐ ὁ χυλὸς αὐτῆς πινόμενος ὠφελεῖ. βαλαύσιον, ἑάστου ὁ καρπὸς ἐ τὸ ἄνθος, δρυὸς τὸ ὑπὸ τῷ φλοιῷ ξ πεμμα τὸ ὑμενῶδες, ἐ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει τῆς βαλάνου.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 299 sur 482

©BIUM

ἵππουρις μάλιστα τὸν ἐρυθρὸν ῥᾷν πινομένη δὲ ὕδατος ἢ οἴνου, ἢ ὑποκυσὶς. ὀχίνου ὁ καρπὸς φρυγεὶς μετ' οἴνου πινόμενος. σάμιος ἀστὴρ, λημνία σφραγὶς, πτύα λαγωοῦ, ἢ ἐρίφου, ἢ ἀρνὸς, ἢ μόσχου, ἢ ἐλαφείου. ὑάκαρτα, λεῖα, μύρτα, ὄμφαξ ξηρὸς, πίτυος φλοιὸς, καὶ τὰ ὅσα τῆς αἱμορραγούσης ὑστέρας εἰρημένα, τὰ μὴ λίαν δραστήρια. ὅταν δὲ μετὰ πόνου φέρηται, διὰ μητραγχύτου, ἢ κλυστῆρος, χυλὸν ἁλικὸν ἢ πτισάνης, ἢ τραγοῦ, ἢ ὀρύζης ἐνετέον αὐτῷ, μετά τινος τῶν ἀνοδύνων φαρμάκων, καὶ ἐν μὲν τοῖς παροξυσμοῖς, παρηγορητέον ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι, καθοδίζει γάρ ἐνίοτε, μεταπυγκλίνειν ἐώραις διαφόροις, καθέδραις, ἀναφωνήσεσιν, ἀλείμμασιν, σικύαις δρώπαξι καὶ τῶν ὑπερκειμένων, κλιώσεσι, τρίψεσι. ψιλωθροις, σμήγμασι, σιναπισμοῖς, ἐμέτοις ἀπὸ ῥαφανίδων, ἀναληπτικῇ δίαιτα, λεπτοῖς, οἴνῳ, ποικίλῃ τροφῇ.

ΠΕΡΙ ΦΛΕΓΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΤΕΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΚΛΥΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ξδ.

Ἡ φλεγμονὴ τῆς ὑστέρας ἐκ πλειόνων αἰτίων γίνεται. καὶ γὰρ ἐκ πληγῆς, καὶ τῆς τῶν ἐμμήνων ἐπισχέσεως, ἀπό τε ψύξεως καὶ πυρώσεως, ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἀμβλώσεως, καὶ ἐκ τοκετῶν διὰ κακὴν κύησιν. παρέπεται δὲ τῇ φλεγμονῇ τῆς μήτρας, πυρετὸς ὀξὺς, ὀδύνη τε, τῆς κεφαλῆς, καὶ τόνου τοῦ καὶ βάσεων ὀφθαλμῶν, καρπῶν τε καὶ δακτύλων, καὶ τραχήλου καὶ σπασμός. παρέγκλισις δὲ ἐπὶ τἀναντία, σύμπτωσα μύσις τῆς ὑστέρας σύριγξ σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνοί. καὶ εἰ μὲν ἀμυδρὰ εἴη ἡ φλεγμονὴ, οὐκ ἰσχυρῶς αὐτῷ ὀδυνᾶται τὸ ὑστέρα. εἰ δὲ ἰσχυρά, καὶ αὐτὴ πᾶσα σφυγμαλγῶς ὀδυνᾶται. ὅλη μὲν φλεγμαίνουσα, ὅλης αὐτῆς. εἰ δὲ μέρος φλεγμαίνοι, κατὰ τοῦτο μᾶλλον ἡ ὀδύνη διασημαίνει. τῶν μὲν γὰρ ὕστερον αὐτῆς μόνον φλεγμαινόντων, τὸ ἄλγημα καὶ τὸ ὀσφῦν γίνεται. τὸ σκύβαλον ἐπέχει, θλίβομένη δὲ ἀπολύσιμον. τῶν δὲ ἔμπροσθεν, ἡ τε ὀδύνη καὶ τὸ ἦτρον, καὶ στραγγουρία ἢ δυσουρία γίνεται, τῆς κύστεως θλιβομένης. τῶν δὲ πλαγίων φλεγμαινόντων, οἵ τε ἔκβωνες τείνονται. καὶ τὰ σκέλη βαρύνονται, καὶ δὲ πύγματος φλεγμαίνοντος, καὶ τὸν ὀμφαλὸν ὁ πόνος μάλιστα γίνεται σὺν ὄγκῳ. ὠδὶ δὲ τὸ σύμπτωμα ἔσται τῆς φλεγμονῆς, καὶ τὸ ὀλισθαῖνον ὀδυνῶντος, καὶ τῷ δακτύλῳ καθιεμένῳ σκληρὸν καὶ ἀπηνὲς ὑποπίπτει τὸ στόμιον. ἐν οὖν τῇ θεραπείᾳ πρῶτον

Hippuris rubicundum maximè fluxum sistit pota ex aqua aut uino, item hypocystis, lentisci fructus torrefactus cum uino potus. Samius aster, Lemnium sigillum, coagulum leporis aut hœdi, aut agni, aut uituli, aut cerui, uinacea trita, myrti baccæ, uua acerba sicca, pinus cortex, & quæ in sanguinis ab utero eruptione dicta sunt, quæ non ualde efficacia existunt. Quum uerò cum dolore fertur, per uteri fusorium aut alium clysterem, succum alicæ aut ptisanæ, aut tragi, aut oryzæ, infundito, cum aliquo dolorem sedante medicamento. Et in exacerbationibus quidem mitigatoria adhibeantur: in interuallis autem, (per circuitus enim aliquando affligit) ex alto euocare ac meatus transmutare oportet per diuersas gestationes, deambulationes, uociferationes, iunctiones, cucurbitas, dropaces partium superincumbentium, insolationes, frictiones, psilothra, smegmata, sinapismos, uomitus à raphanis, uictum refectorium, bálnea, uinum, uarium cibum.

DE INFLAMMATIONE uteri ac declinatione.

Caput LXIV.

INflammatio uteri fit ex pluribus causis. Nam & ex plaga & mensium suppressione & frigiditate, & inflatione: non minus etiam ex abortu, & partu propter malam partus editionem. Sequitur ad uteri inflammationem febris acuta, dolorque capitis actendinis, & basis oculorum, junctureque manuum ac digitorum, & colli detractio, & declinatio ad contraria, stomachi per consensum affectio, osculi uteri conclusio, pulsus parui, densi. Et si obtusa fuerit inflammatio, non uehementer uterum dolent: si uerò fortis, etiam ipse totus pulsatorio modo dolet per totum, si totus est inflammatus: sin pars inflammata fuerit, circa hanc magis dolor de se significationem præbet. Si enim posteriores ipsius partes solum inflammatæ sunt, dolor circa lumbos fit, & stercora suppriuntur ex recti intestini compressione: si anteriores, dolor circa pectinem fit, & urinæ stillicidium, ac emittendæ difficultas ex ueficæ compressione. At lateribus inflatis & inguina tenduntur, & crura grauantur, si uerò fundum ipsius inflammatum fuerit, circa umbilicum dolor maximè consistit cum tumore. At si circa osculum est inflammatio, circa supernum uentrem dolent, & digito immisso durum ac renitens osculum occurrit. In curatione igitur, primùm irrigatio-

irrigatione ex uino & oleo aut uino & rosaceo utendum est, circa pectinem & lumbos per hapsos latæ putæ, citra deligationem. Cibi abstinentia indicitur usque ad tertium diem, post quam uena secanda est in cubito si nihil prohibuerit. Nutriantur autem alica ex aqua mulsa aut pane, aut ouo sorbili, alternis diebus: Post quintum diem cataplasma imponatur ex polline, semine lini fœno græco, ex aqua mulsa, in qua papaueris capita cocta reiecta sunt, & oleo. Si uerò indignetur aduersus caliditates inflammatio, ut pote ignis sacri naturam habens, ad melilotum in passo coctum ac tritum adijce uitellos ouorum assatorum cum rosaceo, aut melino, aut crocino & impone: aut palmulas uino diluto feruefactas cum polente polline tetrito addito aliquo ex relatis unguentis & imponito. Declinatione uerò contingente, ceratum nardinum, aut cyprinum adhibeto, per totam uerò curationem, etiam insessibus utendum est, ex decocto fœni græci, aut seminis lini, maluæ, artemisiæ & ex oleo: in ijs autem quæ ferre nequeunt calorem, ex aqua calida, affuso rosaceo. Pessi uerò & infusa assumantur, ex œsypo, butyro, medulla ceruina, adipe anserino, unguento susino & cera Tyrrhenica. Verùm quæ calorem sustinere possunt, in ijs etiam aureus appellatus pessus conueniet, & enneapharmaeus: quæ uerò non sustinent, cum ouo & rosaceo, & adipe anserino aut gallinaceo. Ad feruidiores autem inflammationes, emplastrum ex succis in duplici uase cum rosaceo liquefacito, & succum plantaginis, aut seridis, aut Cichorij, aut intybi misceto: aut hoc utitor: Adipis anserini, aut suilli recentis drach. quatuor, cerati rosacei, aut susini sextantem, uitellorum ouorum assatorum uncium unam, croci drach. unam, myrrhæ obolos tres, opij obolos duos, aut pro opio papaueris capitum decoctum. Si uerò multus uexat dolor, succi papaueris magnitudinem fabæ cum lacte muliebri ac succo fœnigræci apponendam præbe. Cætarùm ad inflammationes cum duricia, emplastrum tetrapharmacum rosaceo dilutum apponito, aut infundito. Quin & declinationes uteri circa exacerbationes quidem, similiter uelut inflamationes curentur, uerùm in remissionibus, & mali declinatione, ijs quæ magis molliunt utendú est: in inueteratis autem, ijs quæ ex alto euocant, & meatus transmutant. Si uerò extrinsecus duricia est, malagmatis utendum, eo quod ex melilotó paratur, & Mnasææ inscripto, & Icesij, & melino

μῶ ἐμβροχῇ δ' εἰς ἐλαίῳ ἢ οἰνορροδίνῳ χρηστέον, κατὰ περίοδον, καὶ ἔσφυγι. διὰ πλημμάτων ἐξερῶ καθαρᾶς χωρὶς διαθέσεως καὶ ἀσιτίας μέχρι διαστάσιτος. μεθ' ὃν φλεβοτομητέον ἀπ' ἀγκώνων, εἰ μηδὲν κωλύοι. θρεπτέον δὲ χονδρῳ σκμελικράτῳ ἢ ἄρτῳ, ἢ ὠῶν ῥοφητῷ ἡμέρας μετὰ δὲ πῶ πέμπτῃ καταπλαστέον γύρει, λινοσπέρμῳ, τήλει, διὰ μελικράτου ἐν ᾧ κοδίαι ἀφεψηθεῖσαι ἐρρίφησαν, καὶ ἐλαίῳ, εἰ δὲ ἀγανακτοίη περὶ τὸν ἕρμαιον ἡ φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης οὖσα, μελίλωτον ἐψήσας ἐν γλυκεῖ καὶ τρίψας, ἐπιβαλὲ λεκύθους ὠῶν ὀπτῶν, σὺν ῥοδίνῳ, ἢ μηλίνῳ, ἢ κροκίνῳ, καὶ καταπλασον, ἢ φοινίκας οἴνῳ κεκραμένῳ ζέσας λεῖα μέτρα, ἢ πτισάνης, ἀλφίτων καὶ τινος ἰῶν ἐρημμένων μύρων ἐπικαταπλασε. ὡς δ' ἂν μὴ γένωμαι ἐπὶ κηρωτὴν ναρδίνῳ, ἢ κυπρίνῳ ἐπαρτίπεον. παρόλῳ δὲ τῷ θεραπείαν, καὶ τοῖς ἐγκαθίσμασιν χρηστέον δὲ ἀφεψήματος τήλεως ἢ λινοσπέρμῳ, μαλάχης, ἀρτεμισίας, ἐλαίῳ. διὰ δὲ τῶν μὴ ἀνεχομένων τὸν θερμὸν, δὲ ὕδατος θερμῷ ῥοδίνῳ διαχεομένῳ. πεσσοὺς δὲ ἐγχυματισμοὺς ὠοβαλανίνεον, δὲ ὑσσώπῳ μὲν ἢ ἐστυρακίνῳ, καὶ μυελῷ ἐλαφείῳ, ἢ χήνος στέατος, ἢ σισυρνίνῳ μύρῳ, καὶ κηρῷ τυρρηνικῷ. ἐφ' ὧν ἀνέχονται θερμασίας, καὶ ὁ χρυσοῦς δὲ περιαμφορευόμενος πεσσὸς ἁρμόσει τούτοις, καὶ ἡ ἐννεαφάρμακος. ἐφ' ὧν δὲ μὴ ἀνέχονται, δὲ ὠοῦ, καὶ ῥοδίνῳ καὶ χήνος στέατος ἢ ὄρνιθος, περὶς δὲ τὰς πυροδεστέρας φλεγμονὰς τῆς διὰ χυλῶν ἐμπλάσρε ἐν διπλώματι μετὰ ῥοδίνῳ τήξεως μίγνυε χυλὸν δρυογλώσσου, ἢ σέρεως, ἢ κιχωρείῳ, ἢ ἐντύβῳ. ἢ τούτῳ χρῶ. στέατος χηνίου, ἢ ὑείῳ περὶ σφάτῃ L. δ. κηρωτῆς ῥοδίνης, ἢ σισύρνης Γο. β. ὠῶν ὀπτῶν λεκύθων Γο. α. κρόκῳ L. α. σμύρνης τριώβολον. ὀπίῳ ὀβολὸς β. ἢ ἀντὶ ὀπίου κωδείων ἀφέψημα. πλῆθος δὲ τῆς ὀδυνώδους ὕσης, ὀπὸ μήκωνος σὺν φακῷ μεγέθους μετὰ γάλακτος γυναικείου, καὶ χυλῷ τήλεως, δλίου περιστεροῦ. περὶς δὲ τὰς μετὰ σκληρίας φλεγμονὰς, τῶν τετραφάρμακον ῥοδίνῳ λύσας, περίθει ἢ ἔγχει. καὶ τὰς παρεγκλήσεις δὲ, κατὰ μῆν τὸν παροξυσμὸν ἐμφερῶς τοῖς φλεγμονῇσι θεραπεύειν. ἐν δὲ τοῖς ἀνέσεσι καὶ παρακμῇσι, μαλακτικωτέροις. καὶ χρονισάντων δὲ, τοῖς μεταυγκεκριμένοις, ἔξωθεν δὲ σκληρίας ὕσης, μαλάγμασι χρηστέον, τῷ διὰ μελιλώτων, τῷ μναστῷ, τῇ ἰκεσίᾳ, τῇ μελίνῃ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 301 sur 482

©BIUM

σαραπίωνος, ἢ τῇ πυρίνῃ. διαχεῖται δὲ, καπερχὰς μὲν λεπτή. ὑδαρεστέρᾳ δὲ γινομένης ὀλίγης, ἐπὶ λυτρὸν ἀκμὴν. ποικιλοτέρᾳ τε καὶ ἀδροτέρᾳ χρηστέον τροφῇ.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΟΣ ὑστέρας.

Κεφάλ. ξε.

Τῆς φλεγμονῆς εἰς ἀπόστασιν μεταβαλλομένης· τὰ μὲν λεχθέντα σημεῖα ἐπιτείνεται, πρόσεστι δὲ ἀπάντων μετὰ φλεγμῆς αὐτοῖς ἐπισημασίαι γίνονται. καὶ ἀμὲν οὖν πρῶτας χρόνους ἐπιτείνονται σὺν ταῖς ὠδῖσι. τελειωθείσης δὲ ἀποκυήσεως, ἐπὶ πολὺ ἀνίενται. πρὸς δὲ τὸν τῆς ῥήξεως καιρὸν εἴτε πόνοι δριμύτεροι πολλάκις ἐδόξαν ἐμπεσεῖν νυγματωδῶς, καὶ τὰ πυρετία, σφοδρότερον συνοχλεῖ, καὶ ποτὲ μὲν ἄκρον ἐπέχει· ποτὲ δὲ κάτω. πρὸς δὲ τὸ πέπονθος τῆς ὑστέρας μέρος γινόμενα ἐξαπατᾷ μάλιστα. ποτὲ μὲν ὄγκος πρὸς τὸ ἐφέδαιον, καὶ οἷον κλυδασμὸς συναίσθησις. ὁπότε τὸ ἀπόστημα μεῖζον ᾖ. τὸ δὲ ἐν τοῖς πρόχειρον τόποις καὶ διὰ διοπτρισμοῦ, ἢ δακτύλων ἁφῆς καταλαμβάνεται. πρὸς τὸ δὲ τὰς ὀδῦνας ἰσχυροτέρας ἴσχειν διὰ τὸ νοσώδεις ἐξομοιοῦσθαι. ὥσπερ ἂν τὸ ἐν τῷ πυθμένι, καὶ κατὰ τὸν κόλπον, ἀπονώτερόν ἐστιν, ἢ τοῖς μὲν δακτύλοις ὄγκος οὐκ εὐσκόπευτον. τὸ δὲ σόμιον ἰσχνότερον δείκνυται. τῇ μὲν ἐν πάχιον σκιρρώσει σωτέον διὰ τε καταπλασμάτων τῶν διὰ τήλεως, καὶ λινοσπέρμου, καὶ κελβύνης ἢ σίτου ἀλεύρου, περιπλεκομένων αὐτοῖς σύκων ἐφθῶν. ποτὲ δὲ καὶ ὠοκιστερᾶς κόπτου. καὶ ἐγκαθίσμασι δὲ τοῖς ἐπὶ φλεγμονῇ συνεχέστερον χρηστέον. καὶ πέσσοις διὰ πρεσβυσθίνης, καὶ σμύρνης, καὶ ὑοσκύαμου, καὶ βουτύρου συμμιγέντος· ἢ ἐξ ἀποσήματος. εἰ μὲν ἐπὶ κύστιν συνεχθῇ τὸ πύον, γαλακτοποσίαις χρηστέον, καὶ σικύου σπέρματι ποτέον. εἰ δὲ εἰς ἀπόθυσμόν συμμιγῇ, φακὸς δὲ σιδίων ἀφεψήματι κλυστέον. εἰ δὲ καὶ ἐξ κόλπου ῥαγείη, καθαρὸν μὲν ὅλως ἐξ πύου ῥοδίνου ἐγχυματίζειν ἢ λελουσμένου ἔλαιον, ἢ τὸ τῆς Φαρμάκου βασιλικὸν, ἢ βούτυρον πρόσφατον ἰχῶρος· ἢ φερόμενα λεπτὰ, δυσώδη, ὡς ἀπὸ σωμῆς συμπικώτερον ἔσω τὸ ἔνεμα διὰ μύρτων, φοινίκων, φακῆς, καὶ μὴ τῶν ἐκκρισιν τῶν ὑγρῶν, εἰ φλεγμαίνοιεν, ἐπιμενετέον τοῖς τε καὶ πλάσμασι, καὶ τοῖς ἐγκαθίσμασι πρὸς τὸ σόμιον τῆς ὑστέρας ὁμοίως ἐξ ἀποσήματος. ἐὰν μὴ συρρηγνυμένου μὴ τὸ λεπτομηθὲν τὰ ἐπικείμενα τῷ πύῳ σώματα ἐπὶ τὴν διὰ χειρουργείας ἐκκρίσει ἐξ πύου τραπῶμεν. ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται.

Sarapionis, aut pyrino, emplastris. Victus ab initio quidem sit tenuis, declinatione uerò modica contingente, ad balneum ducantur, & pleniore cibo utantur.

DE ABSCESSV uteri.

Caput LXV.

Si inflammatio in abscessum mutatur, relata signa intendentur, insuperque inordinatæ exacerbationes cum horrore ipsis fiunt, primis quidem temporibus intensæ, cum doloribus: perfectè uerò suppuratione facta, aliquantum remittunt. Verùm circa ruptionis tempus, & dolores acriores sæpe punctorio modo irruere putantur, & febriculæ uehementiores uexant, & aliquando urina supprimitur, aliquando stercus, circa affectam uteri partem impedimento contingente: aliquando uerò tumor circa pubem, & uelut fluctuationis sensus, ubi abscessus maior fuerit. Qui uerò in expeditis locis est, etiam per dioptram instrumentum immissum, aut per digitorum contactum deprehenditur, supra hoc quod etiam dolores uehementiores habent propter osculi neruositatem: quemadmodum sanè in fundo abscessus, & in sinu minorem dolorem inducit, & digitis quidem tumor non occurrit, oscu lum autem gracilius comparet. Proinde quò citius suppuretur, auxilium ferendum est, cataplasmatis ex fœno græco, semine lini, hordeacea, aut triticea farina, admixtis ficubus coctis, quandoque etiam columbino fimo, sed & insessilibus inflammationi congruis assiduè utendum est, & pessis ex terebinthina, myrrha, cæsypo, & butyro. Rupto autem abscessu, siquidem ad uesicam pus delatum fuerit, lactis potu utendum est, & cucumeris semen bibendum. Si uerò ad intestinum rectum eruperit, lentis ac malicorij decocto colluatur per clysterem infuso. At si ad sinum ruptus fuerit abscessus, si quidem purum pus fuerit, rosaceum infundatur, aut oleum inalbatum, aut tetrapharmacum regium emplastrum, aut butyrum recens: si uerò sanies tenuis grauèolens feratur, uelut ab ulcere depascendo proserpente, adstringentius sit infusum, ex myrti baccis, palmulis, lenticula. Et post humorum excretionem, si inflammatio permaneat, in cataplasmatis ac insessilibus perseuerandum est. Cæterum si circa uteri oscu lum abscessus fiat, & nõ rumpatur, postquam tenues factæ fuerint, partes puri incumbentes, ad puris excretionem per Chirurgiam nos conuertemus, uelut in Chirurgiæ tractatione dicetur.

DE VL

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 302 sur 482

©BIUM

DE VLCERATIONE uteri.

Caput LXVI.

VLceratur sæpe uterus ob partus difficultatem, aut fœtus extractionem, aut corruptionem, aut ab acribus medicamentis, aut à fluxione, aut ex abscessibus ruptis. Si igitur exposita fuerit ulceratio, per dioptræ usum deprehenditur. Si uerò in profundo, ex ijs quæ excernuntur. Humor enim diuersus excernitur, inflammato quidem ulcere, paucus, cruentus, aut fœculentus, cum dolore: si uerò sordidum est ulcus, copiosior, & sanies cum minore dolore: si uerò depascendo proserpit, graueolens, niger, cum uehementioribus doloribus, & alijs inflammationis signis, & irritatio ad laxatoria medicamenta, ad contraria uerò alleuatio. Purum uerò si est ulcus, humor paucus, æqualis, sine odore, crassus, albus, cum sensus facilitate. Si igitur inflammatum est ulcus, ijs quæ ad inflammationem relata sunt utendum est. Si uerò sordidum, ptisanæ succus cum melle infundatur, aut tetrapharmacum emplastrum cum susino aut aqua mulsa, cocto in ipsa fœnogræco, aut malua, aut furfuribus, aut lente decorticata, aut quò magis expurgetur, marrubio aut eruo, aut admixtam melli erui farinam, aut iridem, aut alumen rotundum, aut simile quiddam immittito. Hæc ipsa etiam forinsecus cataplasmatis modo imponuntur aqua mulsa subacta. Peculiarius autem prodest hoc medicamentum: Crocus optimus teritur cum lacte muliebri, deinde rosaceo cerato exceptus cum adipe anserino illinitur lanæ tomento. Præstantius hoc est, quod etiam ad dolores conducit. Capita papaueris in passo diluto macerantur ad triduum, deinde coquuntur donec flaccescant, postea teruntur cum foliorum rosarum drachmis 5. croci drach. tribus: admixto capitum papaueris decocto: deinde ceræ drach. duæ cum rosaceo liquatæ affunduntur, & in pesso apponuntur illito ex rosaceo. Facit etiam id quod ex ouis, croco, rosaceo, adipe anserino, & medulla ceruina paratur, & emplastrum Ægyptium absque ærugine mirificè ad ulcerationes facit. Si uerò ulcus depascendo proserpit cum inflammatione, imponatur panis purus maceratus cum aqua mulsa, oleo, althæa,

ΠΕΡΙ ΕΛΚΟΣΕΩΣ ὑστέρας.

Κεφάλ. ξς.

Ἕλκεται πολλάκις ἡ ὑστέρα διὰ δυσκίαν, ἢ ἐμβρυουλκίαν, ἢ φθορέα, ἢ ὑπὸ φαρμάκων δριμέων, ἢ ὑπὸ ῥεύματος. ἢ ἐξ ἀποσημάτων ῥαγέντων. εἰ μὲν ἐν προχείρῳ εἴη ἡ ἕλκωσις, διὰ διοπτεύσεως καταλαμβάνει. εἰ δὲ βάθους, ἐκ τῶν ἐκκενουμένων, ὑγρὸν μὲν ἀποκένευσιν διάφορον. φλεγμαίνοντος μὲν ἕλκους, ὀλίγον, αἱματώδες, ἢ πτυαλῶδες, σὺν φλεβοδωσίᾳ· ῥυπαρὸν δὲ ὄντος, πλεῖον καὶ ἰχῶρες σὺν ἐλάττονι πόνῳ. νεμομένου δὲ δυσώδεις μέλαν, σὺν ἀλγήμασιν ἰχυροτέροις, καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς φλεγμονῆς σημείοις. ὁ δὲ ἐρεθισμὸς, πρὸς τὰ χαλαστικὰ τῶν φαρμάκων. πρὸς δὲ τἀναντία, καὶ φίσμος. καθαρὸν δὲ ὄντος. ὑγρὸν ὀλίγον, ὁμαλὸν, ἄοσμον, παχυλόκον, ἀδηλον τῇ αἰσθήσει. φλεγμαίνοντος μὲν ἕλκους. τοῖς πρὸς φλεγμονὴν εἰρημένοις χρηστέον. ῥυπαρὸν δὲ ὄντος, πτισάνης χυλὸν μετὰ μέλιτος ἐγκλυστέον, ἢ πῶς πτισαφάρμακον μετὰ σησάμου, ἢ μελικράτου ἐψήματος ἐν αὐτῷ τήλεως, ἢ μαλάχης, ἢ πτύρων, ἢ φακὸν λελεπισμένον. πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον ἀναπαθῆραι, καὶ πᾶσιν, ἢ ὀρόβοις, ἢ μέλιτι ἐξαλέξαντα δ' ὀρόβοις τὸ ἄλθυρον, ἢ ἶριν, ἢ συπήριον προσγύλλειν. ἢ τῶν ἐμφερῶν ἐπιπέμπειν. τούτοις δὲ αὐτοῖς καὶ ἔξωθεν καταπλάττειν, μελικράτῳ πεφυραμένοις. ἰδιαίτερον τὸ ὠφελοῦν τόδε τὸ φάρμακον, κρόκου κάλλιστος λειαίνεται μετὰ γυναικείου γάλακτος, εἶτα ἀναληφθεὶς κηρωτῇ ῥοδίνῃ μετὰ χηνείου στέατος. ἐγχρίεται κροκύδι. τοῦτο δὲ ἀσθενέστερον, καὶ πρὸς ἐπιδυσωδίας ἁρμόζον τοῦτο. κωδύαι μήκωνος. ὃν γλυκεῖ κεκραμένῳ μίγνυσι τρισὶν ἡμέραις γ. εἶτα ἐψήσαντα ἕως παχυνθῶσιν, εἶτα τρίψαντα ἅμα ῥοδοφύλλων L. ε. κρόκου L. γ. τὸ δραμιγνύμενον ἐκ τῶν κωδυῶν, ἀφεψήματος. εἶτα καταχέαι αὐτῶν, τήξαντα σὺν ῥοδίνῳ κηρῷ L. ς. καὶ προσθέναι ἐν πεσσῷ, χρίσαντα ῥοδίνῳ. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ δι' ὠῶν καὶ κρόκου, καὶ ῥοδίνου καὶ χηνὸς στέατος, καὶ ἐλαφίου μυελοῦ σκευαζόμενον. καὶ ἡ αἰγυπτία δὲ ἡ δριμυτέρα ἰᾶται θαυμασίως ἁρμόζει πρὸς τὰς ἑλκώσεις. νομὴς δὲ οὔσης, σὺν φλεγμονῇ μὲν, καταπλαστέον ἄρτῳ χλιαρῷ πεφυραμένῳ δὲ ὑδρομέλιτι, καὶ ἐλαίῳ καὶ ἀλθαίας, καὶ τήλεως,

καὶ τήλεως, καὶ φοινίκων, λιπαρῶν. ἐνεπίον δὲ χυλὸν ἐρνογλώσσης, σρύχνου, πολυγώνου, στέρεως. πρῶτον μὲν καθ' αὑτὸ, ὕστερον δὲ μετ' οἴνου αὐστηροῦ ἢ ὄξους. αὖθις δὲ φλεγμονῆς τῆς νομῆς κατεπιφερούσης, ἐνεπίον τὰ διαπονώτερα, καθάπερ ἀφέψημα σιδίων, ῥοδῶν, ἰουλίδος καὶ παρίσου, μήλων κυδωνίων, βάτου, μύρτων, σχίνου, ῥάμνου, ῥοῦ σκυτοδεψικοῦ, δι' οἴνου εὐφόρου. ὕστερον δὲ καὶ σπήρεως, ἀκακίας, λυκίου χαλκιτίδος. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν ἀφεψημάτων. ἐσῶ δὲ ἐγκαθισμα. μὴ προκαθίσοντος δὲ, ἐνιέναι τὸ διὰ χάρτου μετ' ὀξυκράτου τὸ πρῶτον, εἶτα ὄξους, ἢ τοῦ ἀνθηροῦ, ἢ χαλκίτιν, ἢ χάλκανθον διὰ τῶν αὐτῶν ὑγρῶν. καὶ τὰ τοῖς δυσεντερικοῖς ἁρμόζοντα. διδόναι δὲ προφλῶ εὔχυμον, ὀλίγον. καθαρὸν δὲ γενομένου τοῦ ἕλκους, λέειν τι, ποικιλώτερον καὶ τρέφειν, καὶ οἶνον παρέχειν, ὅπως ἡ σάρκωσις ταχέως γένοιτο. ἐν πάσῃ δὲ μέρει προσθετέον τοῦ διὰ μόρων, ἀνειμένου διὰ καδμίας, ἢ λαδάνου, ἢ μολυβδαίνης. ἔξωθεν δὲ καὶ ἀπελωτικοῦ ἐμπλάστρου ἐπιτιθέον ἐπιγαστρίῳ ἐσχύοις. ὥσπερ γὰρ τῶν καταπλασμάτων, οὕτω καὶ τῶν ἐμπλάστρων ἡ δύναμις διὰ τῶν ἀδήλων διεκχεομένη πόρων.

ΠΕΡΙ ΚΑΡΚΙΝΟΥ.

Κεφάλ. ξζ.

Τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ καρκίνων. οἱ μὲν μεθ' ἕλκώσεως, οἱ δὲ χωρὶς ἕλκους συνίστανται. ὧν τὰ μὲν ἄνευ τῶν ἀνελκώτων, ὄγκος δύσκεται περὶ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας σκληρὸς, ἀνώμαλος, ὀχθώδης, χρόα τραυγώδης, ἐνερυθής. πολὺ δὲ καὶ ἰσοπέλιος. ἐπιτείνει ἰσχυρῶς κατά τε ἰσχία καὶ ὀσφῦν, ἐπιγάστριον, ἔντερον, καὶ ὀσφῦν, ἀγκυλωτοί τε πρὸς τὰς χειρουργίας καὶ τοῦ ποικιλωτέραν φαρμακείαν. ἡλκωμένῳ δὲ ὄντι τοῦ καρκίνου, πρὸς πᾶσι ὀδυνώδεσι καὶ σκληρόν. καὶ ὄγκῳ διαβεβρωμένα, καὶ ἀνώμαλά τε ἕλκη θεωρεῖται. καὶ μὲν τὸ πολὺ, ῥυπαρὰ ὀχθώδη, λευκὰ ἔχοντα, εἰδεχθεῖς ἐπιπώγας ἔχοντα. τὰ δὲ δοκοῦντα καθαρὰ, τραυγώδη, πελία, ἐνερυθῆ καὶ αἱματοφαίνεται, σκληρὰ δὲ διηνεκῶς ἀπ' αὐτῶν ἰχὼρ λεπτὸς, ὑδατώδης, μέλας, ἢ πυῤῥὸς, δυσώδης. ἐνίοτε δὲ καὶ αἷμα φέρει, τά τε ἄλλα σημεῖα ἐπιφλεγμαινούσης ὑστέρας εἰρημένα. τὸ μὲν δὴ πάθος ἀνίατον, ὥσπερ καὶ ἱπποκράτης ἀπεφήνατο. παρηγορεῖν δ' ὅμως αὐτὰς ἐγκαθίσμασι μὲν, τοῖς διὰ τήλεως καὶ μαλάχης, καταπλάσμασί τε τοῖς ὁμοίοις. λίαν δὲ παρηγορεῖσιν ἐν τοῖς παροξυσμοῖς,

fœnogræco, & palmulis pinguibus. Infundatur autem ſuccus plantaginis, ſolani, polygoni, ſeridis, primum per ſe, poſtea cum uino auſtero aut aceto. Si autem ſine inflammatione nome depaſcitur, fortiora infundantur, uelut eſt decoctum malicorij, roſatum, oleæ uirgultorum, cupreſſi, malorum cydoniorum, rubi, baccarum myrti, lentiſci, rhamni, rhois coriarij, ex uino adſtringente: poſtea uerò etiam decoctum aluminis, acaciæ, lyciæ hypocyſtidis: ex ijſdem uerò decoctis ſit etiam inſeſſus. Si non ſuccedit, medicamentum aridum ex charta immittito, primum cum poſca, deinde cum aceto: aut puluillum antherum, hoc eſt floridum, appellatum, aut chacitidem, aut atramentum ſutorium cum ijſdem liquoribus, item ea quæ dyſentericis conueniunt. Dato autem cibum boni ſucci modicum. Puro autem facto ulcere, & lauato & nutrito uariegatius, & uinum exhibeto, quò caro cito producatur. Peſſi uice apponatur confectio ex moris diſſoluta cum cadmia, aut ladano, aut plumbagine. Forinſecus autem emplaſtrum cicatricem inducens, ſuperno uentri ac coxis imponatur. Quemadmodum enim cataplaſmatum, ita etiam emplaſtrorum facultas, per occultos meatus penetrans, transferetur.

DE CANCRO VTERI.

Caput LXVII.

CAncri in utero partim cum ulceratione, partim ſine ulcere conſiſtunt. In his igitur quæ ſine ulcere ſunt, tumor reperitur circa uteri oſculum durus, inæqualis, præminens, colore feculentus, rubicundus, quandoque etiam ſubliuidus, & dolent uehementer circa inguina & ſupernum uentrem, & pectinem ac lumbos, ægreque ferunt contactum, & uariegatiorem medicationem. Si uerò ulceratus eſt cancer, ad dolores, duritias & tumorem, eroſa etiam, & inæqualia ulcera conſpiciuntur, plerunque quidem ſordida, oris tumida, albicantia, turpes cruſtas inductas habentia: quæ uerò pura uidentur, feculenta, liuida, rubicunda & cruenta apparent. Excernitur autem aſſiduè ab ipſo ſanies tenuis, aquoſa, nigra, aut fulua, graueolens, aliquando etiam ſanguis fertur, & alia ſigna ad inflammatum uterum relata. Affectio igitur ipſa incurabilis eſt, uelut alicubi etiam Hippocrates dixit: mitigare tamen oportet per inſeſſus ex fœnogræco & malua & per cataplaſmata ſimilia. Valdè autem mitigant in exacerbationibus

malua

©BIUM

malua aut althæa in aqua mulsa flaccida facta, & cum modico rosaceo contrita ac imposita: itemque cataplasma ex caricis, meliloto, ruta, thure, buniade herba cum oleo diligenter contusa, & cataplasma ex palmulis coctis in passo, additis ouorum uitellis, & polenta, aut cataplasma ex papauere cum coriandro, aut polygono, aut seride. Hæc quidem in doloris uexationibus: postea uerò ceratum adhibeatur ex rosaceo aut myrteo, aut œnanthino, aut melino cum palmulis in passo coctis. Priuatim autem comodat, id quod ex fæce in æneis uasis in quibus aqua coquitur, subsidente paratur. Hæc enim fæx insuper assata minutissimè teritur, & cerato rosaceo excipitur ad emplastri compagem redacta. Et hæc quidem forinsecus. Intrinsecus autem mitigat locos etiam oleum. Si uerò ulcerati fuerint etiam lac muliebre infusum, & succus plantaginis tepidus: si uerò cruentati fuerint, succus polygoni cum modico thure mitigat, & pessi ex croco, & muliebri lacte, & succo papaueris & Oesypo. Omnibus autem efficacius est etiam ad sedis affectiones hoc. Spumæ argenti Italicæ lotæ sexuncem, thuris mascyli, œsypi, adipis porcini recentis, butyri recentis, ceræ Tyrrhenicæ, singulorum sextantem, rosacei trientem. Spumam argenti seridis succo etiam liquatis adijce. Cibi dentur boni succi, qui facilè concoqui ac distribui possint: uinum sit modicum aquosum. Vitent actium esum, & ciborum copiam. Promtè enim in ipsis cibi corrumpuntur.

DE SCIRRHO ET tumore duro.

Caput LXVIII.

IN scirrhum induratur uterus, aliquando derepente nulla prægressa causa: plerunque uerò inflammatione prægressa & neque soluta, neque in abscessum transmutata. Species autem scirrhi est etiam σκλήρωμα; id est, tumor durus, in collo uteri maximè consistens, qui quidem tumore similis est, minus autem renitens, cum moderato dolore. Consequitur etiam in his declinatio ad opposita, estque tumor pro ratione affectionis uehementer renitens cum grauitate, & ægro motu non solùm cruum, sed etiam totius corporis, adestque ad actiones pbeundas pigritia. Sequitur non probè curatas malus habitus aquosus. In principio itaque uena secetur, aut purgatio assumatur per hierà Archigenis,

μαλάχη ἢ ἀλθαία ἐν μελικράτῳ πεπερωθεῖσα ἐπιπλεκομένη μετὰ ὀλίγης ῥοδίνης, καὶ καταπλασσομένη. ἐπὶ τὸ διὰ τῶν ἰσχάδων καὶ μελιλώτων, ἐπὶ πηγάνης, ἐπὶ λιβάνου. καὶ ἐρινεάδος βοτάνης καὶ πολυμνίης ἐπιμελῶς σὺν ἐλαίῳ, κατάπλασμα. καὶ τὸ διὰ φοινίκων ἐψηθέντων ἐν γλυκεῖ. ἐπισταλὲν λεκύθοις ὠῶν, ἐπ' ἄλφιτα. ἢ μήκωνος μετὰ κυαμίνης, ἢ πολυγόνης, ἢ σέριδος, ταῦτα μὲν ἐν ταῖς περιοδυνίαις. μετὰ δὲ ταῦτα, κηρωτὴ ἐπιῤῥυπτέον τῷ διὰ ῥοδίνης, ἢ μυρσίνης, ἢ οἰναν θίνης, ἢ μελίνης μετὰ φοινίκων ἐν γλυκεῖ ἐφθῶν. ἰδίως δὲ συμπροφώνησις, τὸ διὰ τῆς ἐπισταθμίου τῆς ἐν τοῖς χαλκίοις, ἧπερ ἐπιπεπηθεῖσα λιθαργύρου καὶ ἀναλαμβάνει κηρωτῇ ῥοδίνῃ μέχρι συστάσεως ἐμπλαστρώδους. ταῦτα μὲν ἔξωθεν. ἔσωθεν δὲ παρηγορεῖ σὺν τοῖς, καὶ ἔλαιον, ἐπειδὰν δὲ εἰλικρινῶς πύσσειν, καὶ γάλα γυναικεῖον ἐγχυματιζόμενον. ὅπερ χυλὸς ἐρυγγιλώδους χλιαρός. εἰ δὲ αἱμάδοσις τὸ χυλὸς πολυγόνης σὺν θριδακίνῃ λιβάνου παρηγορεῖ. καὶ πεσσοὶ διὰ κρόκου, καὶ γυναικείου γάλακτος, ἐπὶ ὀπὸς μήκωνος καὶ χυλοῦ ὠῶν. πάντων δὲ ἄμεινον ἐνεργεῖ, καὶ πρὸς τὰς ἑδρικὰς διαθέσεις ἐπὶ τὸ. λιθαργύρου ἐπαλειπτῆς πεπολυμμένης γρ. ʒ. λιβάνου ἄρρενος, ὀσσωπου, σταφίδος χοιρείας νεαρᾶς, ἐντέρου πρὸς φάτνης, κηροῦ πυρρωτικοῦ, ἀνὰ γρ. ϛ. ῥοδίνου γρ. ὀ. τὸν λιθάργυρον λειώσας σέριδος χυλῷ, τοῖς τηκτοῖς ἔμβαλε. τροφὰς δὲ εὐδοκίμους δοτέον εὐχύμους, οἶνον ὀλίγιστον ὑδαρῆ, φυλακτέον δὲ μὴ πολυφαγίας, καὶ τροφῆς πλήθους. ἐπίμονος γὰρ αὐτοῖς τὸ σιτία διαφθείρεται.

ΠΕΡΙ ΣΚΙΡΡΟΥ ΚΑΙ σκληρώματος.

Κεφαλ. ξη.

ΣΚιῤῥοῦται ἡ μήτρα, ποτὲ μὲν αἰφνιδίως, μηδενὸς προφανέντος, πολλὰ δὲ φλεγμονῆς προηγησαμένης, καὶ μήτε λυθείσης, μήτε εἰς ἀπόστημα μεταβληθείσης. ἐν εἴδει δὲ σκίῤῥου καὶ τὸ λεγόμενον σκλήρωμά ἐστι, σφίγγον τὸ τραχήλου τῆς μήτρας ὡς μάλιστα συνιστάμενον, ὄγκον μὲν ὁμοίως ἔχον, ἧσσον δὲ αὐτείτυπον, μετὰ ἀλγήματος συμμέτρου. περιπίπτει δὲ ἐπὶ τούτοις παρεγκλίσεις ἔνθα τὸ αὐτιπεπτωκὸς, ὄγκος πρὸς λόγον τῆς πίεσεως, ἰσχυρῶς ἀνάτυπος, μὴ ὀδύνης ἢ δυσκινησίας ἐπιλοιπῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλου σώματος. ἔκνοος δὲ πρὸς τὰς πράξεις. ἐπὴν μὴ καλῶς ἀχθείσης, παχείας ὑδερώδους. ἐν ἀρχῇ τοίνυν φλεβοτομητέον, ἢ καθάρσιον ἐπιληπτέον, διὰ τῆς ἀρχιγένους ἱερᾶς.

εἶτα

©BIUM

εἶτα καταπλάσματα διὰ ἰοχάδων, ὑοσκύαμου, νίτρου, ἀψινθίου, & σικύας μὴ καταχασμῶν. μαλάγματα ἢ τὸ πολυάρχων τὸ διὰ σπερμάτων, τὸ διὰ δαφνίδων. ἔνια δὲ σματα δι' ἀφεψήματος ἰοχάδων. ὀξυμισίας, γλύκωνος, ἀλθαίας, πεσσοὺς διὰ τερεβινθίνης, χωλβάνης, σμύρνης, ἴριος, ὑοσκύαμου, δρυοπτικοῦ. ὑδάτων αὐτοφυῶν χρῆσις νιτρωδῶν, ἀσφαλτωδῶν, ἰοχύδους. ἢ ὑπόστασις, καὶ ἐλλεβορισμός.

ΠΕΣΣΟΣ ΜΑΛΑΚΤΙΚΟΣ.

Κηρὸν πυτικὸν, νάρδινον μύρον ἀνὰ γο. γ. ἰρίνου, γλαυκίνου, κυπρίνου ἀνὰ γο. ϛ. στέατος ὀρνιθείου καὶ χηνείου, ϛυπύρου, τὶ σύπριον, μυελὸν ἐλαφίου, τερεβινθίνης ἀνὰ γο. α. Ἄλλο. πολίου L. ϛ. σμύρνης L. δ. μὴ οἴνου μυρσινίτου λευκοῦ ἰρίνῳ δόξαις, παρασίτῳ δίδου. Ἄλλο. κηρὸν πυρρηνικὸν, στέατος μοσχίου, πρεβωβίνης, μυελὸν ἐλαφίου, μέλιτος ἀττικοῦ, ἐλαίου παλαιοῦ, ἴσα. μετασυγκριτικὸν, καὶ πρὸς ἐπιθυματώσεις. καὶ φίδος λαγῶς χωρὶς τῶν γηράρτων γο. γ. πηγάνου χλωροῦ φύλλου γο. ϛ. ὕδατος θαλασσίου γο α. S. κυμίνου L. δ. μέλιτος τὸ ἱκανόν. ὑπιχείους δὲ πρὸ τοῦ ἐμβαπτε κυπρίνῳ ἐλαίῳ καὶ προσίθει. καὶ ὁ χρυσοῦς ἢ πρασὸς, ὅ, τι λιβάνιος, καὶ ὁ ἐννεαφάρμακος ἁρμόζουσι τῇ διαθέσει. ἰδιαίτερος δὲ ὁ πτηνός.

ΠΕΡΙ ΜΥΛΗΣ.

Κεφάλ. ξ. θ.

Καὶ ἡ μύλη σκιρρώδης ἐστὶν ὄγκος. ποτὲ μὲν κατὰ τὸ στόμιον τῆς μήτρας. ποτὲ δὲ καὶ ὅλην αὐτὴν, προφαινόμενος ἀφῆ λιθώδης μὲν κατασμὰ τῶν ὑπερκειμένων & ἰσχνώσεως ἀχροίας τε καὶ ἀνορεξίας, ἐπιχῆς ἐμμηνίων, & μαθῶν ὄγκος. ὡς ὑπόνοιαν συλλήψεως ἐπιτίνων κατὰ χρόνους γίνεσθαι. ὕστερον δὲ χρόνῳ διακρίνονται. τινὲς δὲ καὶ ὑδέρα παρέχουσιν ὑπόνοιαν. & τούτῳ διακριτέον, τῇ τε τοῦ ὄγκου σκληρίᾳ, καὶ τῷ μὴ γίνεσθαι ἦχον ἐν τῇ τῶν δακτύλων ἐπικρούσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδέρων. ἐπιτείνον δὲ τὸ διαλήθες εἰς ὕδερον μετιέναι ἐνίοτε δὲ & ἀνίατον ὡς τὰ πολλὰ τὸ πάθος γίνεται. τισὶ δὲ καὶ αἷμα φέρεται κοινῶς μὲν ἐν κατακλίσει αὐτῆς ἐν οἰκήματι μικροπρεπῶ, καὶ σκοτεινῷ συμφέρει, καὶ μετρίως ἀναψύχοντι, κατὰ κλίνης ἀκινήτου, μετωρόπεδα τὰ πρὸς τοὺς πόδας ἔχουσαις ἐν ἡρεμίᾳ. προσκλητικὴ γὰρ πάσης φύσεως ἐστὶν ἡ κίνησις, καὶ τοῦ μὲν ὄγκους τε καὶ τὰς σκληρίας τῆς ἐπὶ σκίρρων τε & σκληρωμάτων μήτρας εἰρημένοις ἰασόμεθα. τὰς δὲ ὑδερικὰς παρεγχύσεις διὰ

deinde cataplasmata ex caricis, hyssopo, nitro & absinthio, & cucurbitæ cum scarificatione. Malagmata uerò polyarchium, & ex seminibus constans, & ex lauri baccis paratum; infessus ex decocto caricarum, artemisiæ, pulegij, althææ: pessi ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, œsypo: dropaces item & aquarum naturalium nitrosarum usus, itemque bituminosarum: uiribus autem tolerantibus, etiam ueratri usus.

PESSVS MOLLITORIVS.

Ceræ Ponticæ, unguenti nardini, singulorum quadrantem, irini, gleucini, cyprini singulorum sextantem, adipis ursini, anserini, butyri, œsypi, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, singulorū unciam unā. ALIVS. Polij drach. 2. myrrhæ drach. quatuor: cum uino Mendesio trita & irino subacta apponenda præbeto. ALIVS. Ceræ Tyrrhenicæ, adipis uitulini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis Attici, olei ueteris, singulorum æquales portiones. Medicamentum ex alto euocans, facit & ad inflationes. Vuæ passæ albæ exemtis uinaceis quadrantem, rutæ uiridis foliorum sextantem, aquæ marinæ sesqui unciam, cumini drach. 4. mellis quod satis est, Formatū autē inde pessum cyprino oleo intinge, ac appone: sed & aureus pessus, & libanius, & enneapharmacus affectioni commodant, magis uerò propriè Titianus.

DE MOLA.

Caput LXIX.

Mola quoque, in scirrhum induratus tumor est, aliquando circa oscului uteri, aliquando circa totum ipsum comparens, tactu lapidis duritiam referens, cum detractione partium superincumbentium & gracilitate, decoloratione, ciborum inappetentia, mensium suppressione, mammarum tumore, adeò ut conceptus suspicio in aliquibus ab initio fiat, postea uerò tempore discernuntur. Quædam etiam aquæ intercutem suspicionem de se exhibent, & hoc discernendum est, tum tumoris duritia tum quod non fiat sonitus digitis illisis, quemadmodum in hydropicis: in quibusdam autem reuera in hydropem transitio fit. Quandoque etiam incurabilis ut plurimum fit affectio, quibusdam etiam sanguis fertur. In communi igitur decubitus in domo parua et umbrosa ac tenebricosa conducit, quæ etiam moderatè refrigeret, in lecto immobili, ita ut partes ad pedes habeant sublimiores & in quiete. Nam motus omnem fluxionem prouocare potest: & tumores quidem ac duritias, his quæ ad scirrhos & sclerotmata relata sunt curabimus: uerum aquæ intercutem suffusiones,

pec

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 306 sur 482

perea quæ dicta ſunt in tractatione de hydrope. Sanguinis autem eruptiones, uelut ſanguinis eruptiones, & fluxum muliebrem. Quidam tradut molam eſſe carnem informem ad ipſas uteri tunicas conſiſtentem, & quæ pariatur ueluti fœtus. Sed & hæc ſpecies laxatorio curationis ductu tradenda eſt. ut facilius excernatur.

DE INFLATIONE uteri.

Caput LXX.

INflatur uterus ex frigiditate, aut fœtus corruptione, aut partus difficultate, occluſo oſculo, aut ſanguinis grumo in ipſo obturato, quandoque in cauitate ſpacij ipſius flatibus concluſis, quandoque in raritatib. corporis ipſius uteri. In his ſequitur tumor pectinis, & inci uentris, cum duricia & dolore punctorio uſque ad ſeptum tranſuerſum & ſtomachum ac inguina perpungente: & ad digitorum illiſionem ſonitus inſtar tympani oboritur. Curare igitur oportet primùm uenæ ſectione ſi nihil impediat: deinde circa exacerbationes inedijs & irrigationibus ex oleo rutaceo, inſeſſibusque ex decocto rutæ, pulegij, artemiſiæ, caſiæ & ſimilibus: & cataplaſmatis ex ſemine apij, cumini, fœniculi, aniſi, ammij & farina loliacea: cucurbitis item leuibus & cum ſcarificatione. Moram uerò trahente affectione, purgatione utendum eſt ex picra & hiera & dropaciſmis ac ſinapiſmis & balneis naturalibus. Obſtetrix autem digito prius pingue facto immiſſo, incumbentem ſanguinis grummum, ſi ita contingat ut adſit, educat leniter, ipſum exoluens, rurſuſque cataplaſma imponatur ex ficu, nitro & abſinthio. Epithemata uerò ſint mollitoria, polyarchium & quod ex ſeminibus paratur, & quod ex lauri baccis. Peſſi conueniunt ex ſuta, melle, nitro, maximè uerò hic: Ficuum pinguium contuſarum drach. una, cumini drachmæ duæ, apharonitri drachma una. Verum propter acrimoniam prius in lac tingatur, ſed & mollitorij peſſi commodi ſunt.

DE VTERI STRANgulatione.

Caput LXXI.

STrangulatio uteri eſt recurſus uteri ad affectionem, per conſenſum ducens principaliſſimas partes uelut ſunt arteriæ carotides, cor, membranæ cerebri. Sequitur in affectis accedente exacerbatione, mentis languor, pigricia, crurũ debilitas, faciei pallor, aſpectus triſtis: inſtante autẽ ſuffocatione, ſopor grauis, mentis emotio, infrumãtorũ ſenſuũ apprehẽſio

τῶν ἐντῷ ὠῷ ὑδέρων λεχθέντων. πὰς ἡ αἱμορραγίας, ὥσπερ ἐπ' ῥοῦν. πινὲς δὲ πλὴν μύλλω. σάρκα φασὶν ἀδιάπλαστον πρὸς αὐτῆς τῆς χιτῶσι τῆς μήτρας συνισαμένην, ἐποικτομένην ὥσπερ τὰ ἔμβρυα. ἐστὶ δὲ τὸ εἶδος ἡ χαλαστικὴ ἀκτὶς ἀγωγῆ, ὡς πεπαχῦνον ἐκκριθῆναι.

ΠΕΡΙ ΕΜΠΝΕΥΜΑΤΩΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ο.

ΕΜπνευματοῦται ἡ μήτρα ἐκ ψύξεως, ἢ φθορᾶς, ἢ δυστοκίας ἢ σφιξ μύσαντος. ἢ θρόμβῳ ἢ σφηνωθέντος ἐν αὐτῷ. ποτὲ μὲν ἐν τῇ κοιλότητι ἐν κύτει, ἀπολῃφθέντων τῶν πνευμάτων. ποτὲ δὲ τοῖς διαιρώμασι τῆς μήτρας σώμασι. αἷς ἐπεται ὄγκος ἢ ὄπτησις καὶ ἡ ὑπογαστρίς, μετὰ σκληρίας, καὶ πόνου νυγματώδους, διαντείνοντος μέχρι διαφράγματος καὶ στόμαχου καὶ βουβώνων. ἔστι δὲ τῷ ἐκτῶν δακτύλων ἐπικρούσει ἦχος τυμπανώδης γίνεται. θεραπεύειν δὲ. πρῶτον μὲν φλεβοτομίᾳ, μηδένος κωλύοντος. εἶτα δὲ μὲν ὅσου παροξυσμὸς, ἀσιτίαις, καὶ ἐμβροχαῖς δι' ἐλαίου πηγανίνου. ἐγκαθίσμασί τε δι' ἀφεψήματος πηγάνου, γλήχωνος, δρυμίσιας, καυστικοῦ, καὶ τοῖς ὁμοίοις. καὶ πλασμασί τε καὶ διαπερμάτος σελίνου, κυμίνου, μαράθρου, ἀνήσου, ἀμέως, ἰρίνου ἀλθέας, σικύαις τε κέφαλος καὶ μεθ' ἁπαλασμοῦ. χρονιζούσης δὲ τῆς διαθέσεως. καθάρσει χρηστέον διὰ τῆς πικρᾶς, καὶ τῆς ἱερᾶς. δρώπακι δὲ καὶ σιναπισμοῖς. καὶ τῇ τῶν αὐτοφύων ὑδάτων χρήσει. ἡδεῖα μαῖα περιελίσσουσα τὸν δάκτυλον καθεῖσα, τὸν ἐπικείμενον θρόμβον εἰς τὸ χοιλότερον πρόωσε, αὖθις τε καὶ πλάσσειν διὰ σύκου καὶ νίτρου καὶ ἀψινθίου. ἐπιθέματα δὲ μαλακτικὰ τὸ πολυάρχιον ἔσω. καὶ τὸ διὰ σπερμάτων, καὶ τὸ διὰ δαφνίδων. πεσσοὶ δὲ διὰ πηγάνου, μέλιτος, νίτρου. μαλίσσει δὲ τὰς ἁρμοστικὰς λιπαρῶν κεχυμένων. L. ά. κυμίνου L. ϛ. ἀφονίτρου L. α. διὼ δεῖ συμμίσσειν εἰς γάλα πρόσκαπαβαπτέον. καὶ οἱ μαλακτικοὶ δὲ τῶν πεσσῶν ἀρκτέοι.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΗΣ ΠΝΙΓΟΣ.

Κεφάλ. οά.

Η ὑστερικὴ πνῖξ, ἀναδρομὴ τῆς ὑστέρας ἐστὶν εἰς συμπάθειαν ἀγόντος καὶ κυριώτατα τῶν μορίων ὡς καρωτίδας· καρδίαν, μήνιγγας· παρεπεται δὲ τοῖς πιεζόμοις, ἐγγίζοντες μὲν παροξυσμὸς, νωθρώτης διανοίας, ὄκνος, ἀπονία σκελῶν. ὠχρότης προσώπου, ἕλκημα προλιπαρον. ἐκτάσης δὲ πνιγος. καταφορὰ καὶ ὠδύνια, καταλήψις τῶν αἰσθητηρίων, μετ'

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 307 sur 482

©BIUM

μετ' ἀφωνίας, σκελῶν σωολκὴ. εἶτα ἄρχονται ἐρυθραίνειν αἱ γνάθοι, καὶ τὸ πρόσωπον ὑποπιμπλάται μελλήσης δὲ ἀνίεσθαι παρέχει τὶς ἐκ τῶν γυναικείων τόπων ὑγρασία πρὸς τὴν ἀφὴν καὶ βορβορυγμὸς, καὶ προθύεται τι τῶν ἐντέρων. αὐτή τε χαλᾶται κατ' ὀλίγον ἡ ὑστέρα καὶ ἄτρος ἀπολαμβάνουσιν τὸ, τε νοεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι κινεῖται ἢ τὸ νόσημα κατὰ περιόδους, καθάπερ ἡ ἐπιληψία. πληρουμένης δηλονότι τῆς ὑστέρας ἢ τῆς σπερματικῆς, ἢ ἑτέρας ὕλης. σαπείσης ἐν αὐτῇ καὶ πολλαὶ μὲν αὐθις ἐπάνηνεγκαν, τινες δὲ κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς ἐξαίφνης ἀπώλοντο. τῶν μὲν σφυγμῶν πυκνουμένων τε καὶ ὑποσπερόντων ἀπάκτως εἶτα καὶ ἀσφυξίας ἐπιμενούσης, βραχείας δὲ νοσώδους ἀποζεούσης τὴν ἐπιφάνειαν. τῆς δὲ ἀναπνοῆς, τὸ μὲν πρῶτον ἀμαυρουμένης, ἔπειτα δὲ πλάγιον ἀποκοπτομένης. πλεονάζει δὲ τὸ πάθος. χειμῶνος καὶ φθινοπώρου νεάνις, ὑκατάφοροις πρὸς λαγνείαν. στείραις, καὶ μάλιστα εἰ διὰ φαρμακείαν εἶεν ἄτοκοι καὶ τοῖς ἄλλοις καταψυγμέναις. ἐν τοῖς παροξυσμοῖς δὲ διαδεσμεῖν χρὴ τὰ ἄκρα. καὶ τρίβειν ὁλατὰ σκέλη, καὶ τὸ ὅλον σῶμα, ὥσπερ τοὺς λειποθυμήσαντας ἀνακτᾶσθαι. δυσώδη τε προσφέρειν ὀσφραντὰ τῇ ῥινὶ, οἷον ἐλύχνιον ἐσβεσμένον, καρδαμον, πόσαν ὑγρὰν, κεδρίαν ἔλαια ῥάκη κεκαυμένα. τινες δὲ καὶ ἀμίδια προσηνέγκαν, ἐξ ὧρ παλαιᾶς, ἢ διαχωρήματος. σικυας κολλᾶν προσήκει βεβῶσι καὶ ὑποζαστρίῳ, μετὰ πολλῆς φλογὸς, καὶ κύφας καὶ μετὰ καπνοχασμοῦ. μὴ κινουμένου τοῦ προξυσμοῦ. καὶ τῶν πνευμάτων ἀγωγὰ χρήσιμα, οἷα τὰ κωλικὰ, δακτυλίῳ προσιθέμενα, οἷον κύμινον, νίτρον σὺν μέλιτι. καὶ τὸ σκύβαλον διὰ κλυσμοῦ ὑποξαγειν, ὑπὲρ δὲ μὴ θλίβειν τῇ καθέσει. εἰς αὐτὴν δὲ τὴν μήτραν καὶ εὐωδέστατα τῶν μύρων ἐγχεόμενα, καταπαρᾶν αὐτὴν πέφυκεν, ὡς ἀμαρακινον, μαλαβάθρινον. καὶ σινηπι δὲ, τὸ μὲν τῇ ῥινὶ προσφερέσθω, τὸ δὲ τοῖς ποσὶ καταπλαστέσθω. ἐμβοάτω δὲ τις αὐτῇς τραχυτέρα φωνῇ καὶ μετακαλείτω. καὶ πάρμικα προσωφελείσθω διὰ καρδαμου, σταφίδος, πεπέρεως. ἀνεθείσης δὲ τοῦ παροξυσμοῦ. ἐμεῖν ἀναγκάζειν, ἐπ' ἀσιτίας τε ἢ ὀλιγοσιτίας φυλάττειν. μὴ δὲ τὸ ἑβδομαῖον ἡμέραν καθαρτέον τῇ διὰ κολοκυνθίδος τερεβινθίνου. μὴ δὲ τρίτην ἡμέραν. σικυάσωμεν ὀσφῦν, λαγόνας, εἶτα τῇ δ' καρδαμου ποσὶ χρησώμεθα, τῇ μὲν δι' ὀξυμέλιτος ἀφεψήματος, τῇ δὲ διὰ μελικράτου, ὑπίνων γὰρ ἔστι, καὶ μόνον εἰς πλᾶσαν ἀποθεραπείαν ἤρκεσεν.

cum uocis interceptione, crurum contractio: deinde incipiunt rubere malæ, & facies aliquantulum plena fit: ubi uerò remissura est, prodit humiditas quædam ex locis muliebribus ad contactum, & murmur quoddam intestinorum procedit, & ipse paulatim laxatur uterus, atque sic & mentem & sensum recipiunt. Mouetur autem morbus secundum circuitum uelut comitialis, repleto uidelicet utero, aut feminaria, aut alia materia in ipso putrefacta: & multæ quidem restitutæ sunt, quædam uerò in exacerbationibus de repentè perierunt, pulsibus quidem densis euadentibus, & inordinatè subtremiscentibus. Deinde etiam ipsorum interceptione sequente, modica autem humiditate instar roris in cute consistente: uerum respiratione primùm obscura contingente, deinde penitus intercidente. Abundat hæc affectio hyeme & autumno in juuenculis salubribus. sterilibus, & præsertim si per medicamenta steriles factæ fuerint, & alijs perfrigeratis. Itaque in exacerbationibus extremas partes deligare oportet, & tota crura totumque corpus confricare, & uelut eos qui in animi deliquium inciderunt reuocare, & odoramenta graueolentia naribus admouere, uelut sunt, funiculus lucernarius extinctus, castorium, pix liquida, cedria, lanæ & panniculi usti. Quidam etiam matulam urinæ ueteris aut egestionis alui, naribus adhibuerunt. Cucurbitas quoque affigere oportet ad inquina & imum uentrem, cum multa flamma & leues, & cum scarificatione. Si uerò prolongetur exacerbatio, etiam ea quæ flatus ducunt commoda sunt: uelut collyria in anum subdita, quale est cuminum & nitrum cum melle. Sed & in fuso per clysterem stercora subducere oportet, ut ne sua appositione premant: in ipsum uerò uterum odoratissima unguenta infusa, detrahere ipsum solent, uelut est amaracinum, malabathrinum. Sed & sinapi partim naribus adhibeatur, partim pedibus cataplasmatis modo imponatur. Voce quoque asperiore quis inclamet, excitet ac uocet ipsam. Sternutatoria etiam adhibeantur ex castorio, herba lanaria, pipere. Vbi uerò remisit exacerbatio, ad uomitum cogantur, & in cibi abstinentia, aut omnino modico cibo conseruentur. Post septimum diem hiera ex colocynthide purgentur: post tertium uerò diem cucurbitas affigere oportet lumbis & laterum mollitudini: deinde castorij potu uti aliquando cum artemisiæ decocto, aliquando cum aqua mulsa. In quibusdam enim hoc etiam solum ad perfectam curationē satisfecit.

Infes-

infeſſus autem & peſſi mollitorij aſſumantur. Atque hæc quidem ad exacerbationes: uerum ad totius corporis reparationem à uenæſectione initio facto ad purgationem per hieram tranſire oportet: deinde picram ex aloë dare, drachmæ pondere, cum cyathis tribus aquæ mulſæ, in aſſiduo uſu aut ex interuallis drachm. 2. cum aquæ mulſæ cyathis ſex. Vtendum etiam dropaciſmis & cucurbitis, & ſinapiſmis, & acopis ex euphorbio: deinde exercitijs, frictione & uociferationibus: poſtea etiam aquarum naturalium balneis.

DE VTERI PROlapſu.

Caput LXXII.

VTerus procidit rarò quidem, uerùm ob plures cauſas: aut enim muliere ex alto delapſa, & ad coxas delata, ruptis pelliculis quæ ipſum uiſcus continent: aut ob extractionem ſecundæ uterum ſimul attrahentis, & ipſi adnatæ, uelut in partus difficultate, aut ob inartificioſam fœtus extractionem, aut ob plagam, aut ob animæ affectiones, uelut liberorum amiſſione nunciata, aut hoſtium incurſu, aut ob periculoſam uauigationem, aut aliquam huiuſmodi cauſam, tota corporis miſcella exoluta, utero ſimul prolabente, aut ob reſolutionem & debilitatem partium, uelut inclinata maximè ætate contingit. Procidit autem circa os ipſius. Quidam uerò totum ipſum procidere narrant, id quod probabile non eſt. Quomodo enim reductus firmari poſſet. Oportet igitur, euacuato primum per clyſterem ſtercore, & excreta urina quò undiquaque à compreſſione liber ſit uterus, ægrotam ſupinam collocare, altiores coxas habentem, & poplites incuruatos, cum cruribus diductis: deinde accipere hapſum lanæ figura, & craſſitudine ſinui muliebri reſpondentem, eumque tenui linteolo circundare, & in ſuccum acaciæ intingere, aut in hypocyſtidis ſuccum uino dilutum, & ad uterum apponere, & citra uiolentiam retrudere totum id quod procidit, donec tota moles ad ſinum redigatur, & forinſecus contegere pectinem ſpongia expreſſa in poſca, & decumbere facere hominem extentis ac coaptatis inter ſe cruribus, ita ut alterum alteri incumbat. Poſtea uerò cucurbitæ affigatur cum plurima flamma, & ad umbilicũ, &

ΠΕΡΙ ΠΡΟΠΤΩΣΕΩΣ ὑστέρας.

Κεφάλ. ος.

Η ὑστέρα προπίπτει παρὰ μὲν πλείονας ἢ αἰτίας. ἢ γὰρ ἀφ' ὕψους καπενεχθεῖσα, καὶ ἐπὶ ἰσχία ἐρραθεῖσα, ῥηγνυμένων τῶν ὑμένων οἵ κατέχουσι τὸ πλάγχνον. ἢ δι' ἑλκυσμὸν δυσπόρου προσελθόμενον τῇ ὑστέρᾳ, προσαπεφυκότος αὐτῇ καθάπερ ἐν δυσοκίαις. ἢ δι' ἄπεχθον ἐμβρυουλκίαν. ἢ διὰ πληγὴν. ἢ διά ψυχικὰ πάθη, οἷον ἀποβολῆς τέκνων ἀπαγγελθείσης, ἢ πολεμίων ἐφόδου. ἢ δι' ἐπικίνδυνον πλοῦν, ἢ τινὰ τοιαύτην αἰτίαν. τῷ ὅλῳ συγκρίματι λυθέντι συμβαίνει διὰ τὴν ὑστέρας. ἢ διὰ πρόσλυσιν, καὶ ἀτονίαν τῶν μορίων, ὡς ἐπὶ τῶν πλαδαρωτέρων μάλιστα γίνεται. προπίπτει δὲ τὸ στόμιον αὐτῆς. τινὲς δὲ καὶ πᾶσαν ἰσορρέπει προπίπτειν, ὅπερ ἀπίθανον. πῶς γὰρ ἀναχθεῖσα ἐρραθείη. δεῖ πίνειν τὸ, τε σκύβαλον διὰ κλυστῆρος πρῶτον κενώσαντας, καὶ τὸ ἔρον ἀποκρίναντας, διὰ τὸ παντὸς ἔχθιον ἀθλίπτον εἶναι τῇ ὑστέρᾳ, σχηματίζειν ὑπτίαν τὴν κάμνουσαν, ὑψηλότερα ἔχουσαν τὰ ἰσχία, καὶ κεκαμμένας τὰς ἰγνύας μὴ δὲ διεστάναι τὰ σκέλη. ἔπειτα λαβεῖν σύριγμα ἐξ ἐρίου, σχήματι καὶ πάχει ἀναλογοῦν τῷ κόλπῳ τῷ γυναικείῳ, ὥστε βαλεῖν τε τὸ ἰσχνῷ ὀθονίῳ, καὶ καβάπτειν εἰς χυλὸν ἀκακίας, ἢ ὑποκυσίδος οἴνῳ διειμένης, προσιθέναι τε τῇ ὑστέρᾳ καὶ δίχα βίας ἀναβιβάζειν ἅπαν τὸ προπεπτωκὸς ἄχρις ἂν ὅλον ὁ ὄγκος ἐντὸς κόλπῳ γένηται. καὶ σκεπάζειν ἔξωθεν σπόγγῳ τὸ ἥτερον ἀποτεθλιμμένα ἐν ὀξυκράτῳ καὶ κλίνειν τε τὸν ἄνθρωπον ἐκτεταμένα καὶ συνηρμοσμένα ἔχουσιν ἀλλήλοις τὰ σκέλη, ὥστε τὸ ἕτερον ἐν θατέρῳ ἐπικεῖσθαι. μὴ δὲ ἐᾶν τὸ σικύας προσλαμβάνειν μὴ φλογὸς πλείονος, πρὸς ὀμφαλόν τε καὶ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 309 sur 482

ἡ δεκαπέραν λαγόνα. ὁσφραντὰ τε προσφενεγκέσθω εὐωδη. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ἐγκειμένῃ ἐπὶ τῷ κόλπῳ, ἐγκαθιζέτω ἡ γυνὴ εἰς οἶνον μέλανα αὐστηρὸν, πρῶτον κεχλιασμένον, ἢ τοι εἰς ἀφέψημα μυρσίνης, ἢ σχίνου, σιδίων. μὴ ἐν ταὐτῷ, τῷ μὲν ἐγκειμένῳ ἐρίῳ αἰρέσθω. ἕτερον δὲ ἐπιτιθέσθω τῷ αὐτῷ νενοσηλευμένον φαρμάκῳ. καὶ πλάσματα, ἐξωθεν, ἐπιρριπτέσθω καὶ ὑπογεστρὶς διὰ φοινίκων, ἀλφίτων, ἢ φακῆς καὶ σιδίων μετ' ὀξυμέλιτος. ἐν διὰ τρίτης πάλιν τὰ αὐτὰ γινέσθω. μέχρι παντελοῦς ἀποθεραπείας. εἰ δὲ μείναι τῷ χρόνῳ διαφθορὴ τοῦ σπαπτοῦ, καὶ σήπεται, ἀφαιρετέον αὐτὸ μηδένα κίνδυνον ὑφορώμενον. καὶ γὰρ ὅλην ἀφερεθῆναι μήτραν ἰσορρόπῳ διαφθορᾷ, καὶ ζῆσαι τὴν γυναῖκα.

ad utramque laterum mollitudinem. Odorata quoque naribus adhibeantur olfacienda. Tertia uerò die incumbente in sinu lanæ hapso, insideat mulier in uinum nigrum austerum aliquantulum tepefactum aut in myrti, lentisci, ac malicorij decoctum. Postea incumbens lanæ hapsus tollatur, & alius eodem medicamento imbutus indatur. Cataplasmata extrinsecus imponantur ad imum uentrem, ex palmulis, polenta, aut lenticula & malicorio cum aceto musso: & per tertium diem, rursus eadem fiant usque ad perfectam curationem. Si uerò ubi per tempus mansit, putrefactum fuerit id quod procidit, auferatur id citra omnis periculi formidinem. Nam totum ablatum esse uterum putrefactum narrant, & tamen mulierem uixisse.

ΠΕΡΙ ΦΙΜΟΥ ΕΝ ὑστέρᾳ.

Κεφάλ. οὐ.

Γίνεται φίμος περὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας, ἢ δι' ἕλκωσιν προηγησαμένην, ἢ διὰ φλεγμονὴν σκιρρωθεῖσαν. θεραπευέσθω δὲ ἐγκαθίσμασί τε μαλάσσουσι, τοῖς διὰ ὑδρελαίου, καὶ τήλεως ἀφεψήμασι καὶ πλάσμασι τοιούτοις, καὶ πεσσοῖς μαλακτικοῖς προσαγομένοις. εἰ δὲ ἐγχρονίζοι τὸ τῆς διαθέσεως, χρηστέον ὑποθυμιήσεσι καὶ θυμιάμασι τοῖς διὰ τῶν ἀρωμάτων. λύει δὲ καὶ φίμον, καὶ τὰ διὰ ὑποστύπτων ἐν ἰτέᾳ καὶ ῥητίνῃ, ἐν τερεβινθίνῃ πεσσοῖς, ἅδεν ἕτερον ἢ ἐσχνωσίν, οἷόν τε ἐν στόμιον τῆς ὑστέρας.

DE OBTVRAMENTO in utero.

Caput LXXIII.

Fit obturamentum circa uteri osculum aut ob ulcerationem prægressam aut ob inflammationem in scirrhum induratam. Curare uerò oportet insessibus emolliendo, ex aqua & oleo, & fœnigræci decocto: ita ut etiam similia cataplasmata imponamus, & pessos mollitorios adhibeamus. Si uerò diuturna fiat affectio, sub uaporationibus & suffimentis ex aromatis utendum est. Soluit obturamentum etiam pastillus ex œsypo, mitro & resina terebinthina, ut quod nihil aliud sit quam osculi uteri coarctatio.

ΜΗ ΚΤΙΣΚΟΜΕΝΑΙΣ θεραπεία.

Κεφάλ. οδ.

Κοινῶς μὲν ἐν ἀμφοτέροις ἁρμόζει τῷ τε ἀνδρὶ, καὶ τῇ γυναικὶ ἐν δικαιοσύνῃ πολλῇ τὸ πᾶν φυλάττεσθαι σῶμα, διὰ πόνων καὶ στίψεων καὶ λουτρῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων συμμετρίας. τὸ γεμίζειν μέγιστον μὴ βιαιοτέραν παιδοποιΐαν ταύτην ἔχειν. ἔστι γὰρ οἱ πόνοι ἐπιτήδειοι πρὸς παιδοποιΐαν, διά τε τὸ μὴ ἐφαρμόζειν τοῖς αἰδοίοις, καὶ ὅτι ὀλίγον ἀφιᾶσιν, καὶ ὅτι σπέρμα ἔτι μᾶλλον εἰ ἄγαν λεπτυσμοὶ ὠφελοῦσιν ἃ αὐτοῦ ἅπαντα τὰ θερμαίνοντα καὶ ἡσυχῆ πνεύματοῦντα. οἶνον δὲ οἰνῶδες θερμὸν συμμέτρως λαμβάνειν, καὶ λαχάνων εὐζωμοί τε καὶ ὄρμινον, καὶ ἐρύσιμον, καὶ τὰ ἀφροδισιάσαι ποιοῦντα. σέσελι δὲ καὶ καλαμίνθην πάντος μᾶλλον φυλακτέον. εἰ δὲ διὰ κακοχυμίαν τινὰ μὴ γένοιτο σύλληψις, πρῶτον ἐκκαθαίρειν, ἢ κατακιρνᾶν χρηστῇ δίαιτῃ.

NON CONCIPIENTIVM curatio.

Caput LXXIV.

In communi quidem utrisque & uiro & mulieri conuenit, uterum corpus in bono temperamento conseruetur per laborum, ciborum, balneorum, & reliquorum omnium commoderationem, & quod maximum est, ut negligamus habitum pinguescentem. Neq; enim idonei sunt pingues ad liberorum generationem, tum quod pudendis non congruunt, tum quòd modicum etiam semen emittunt, neque tamen etiam attenuati. Prosuerint autem ipsis omnia calefacientia, & leniter inflantia. Vinum igitur calidum moderatè accipere oportet, & ex oleribus eruca, & horminum, & erysimum, & similia, ruram autem & Calamintham præ omnibus uitare. Si uerò ob uitiosum aliquem humorem conceptio non fiat, hunc expurgare aut bono uictu contemperare.

Priuatim

Priuatim uerò mulieribus conuenit partium circa uterum quam maximè prouidentiam habere, & menſtruam euacuationem citra impedimentum fieri. Vbi itaque propè adeſt purgatio, ciborum ac potuum moderationem quàm maximè procurare oportet, ita ut etiam aliquid ex irritantibus ad purgationem accipiat; qualia ſunt odorata, ac acria olera, uelut eſt ſcandix, erythmum, fœniculam, apium, Iſmyrnium: uteri uerò intemperies corrigere. Frigidiores itaque uteros indicat menſium ſuppreſſio, & uictus frigidior ac craſſi ſucci, & torpor oboriens circa pectinem, lumbos ac crura: ſi uerò perfectè perfrigeratæ fuerint, neque uenerem appetunt. Oportet itaque ipſum, tum alijs laboribus ſe exercere, tum omnibus fomentis, & his quæ per ſuffitus fiunt uti, & calorem reuocare. Neque abſonum eſt caſtorium bibere & ſemina odorata, cuminum, aniſum, pulegij comam, & juniperi fructum, pipere ſingulis admixto. Ipſorum uerò uterorum fomenta partim uapores ſint, infidentibus ſellis perforatis, partim calida aqua affuſa, in qua cocta ſit ſaluia, artemiſia, ruta, typerus, pulegium, acorum & odorata ſemina. Cataplaſmata etiam ex his ſingulis pectini adhibeantur: bonum eſt & polyarchium epithema: frictiones item pectinis & coxarum nullo minus conferunt. Vtendum etiam peſſis ſubdititijs ex myrrha, ruta, galbano & caſtorio, ubi prius fomentum aquæ mulſæ aut marinæ adhibuit. Bonus eſt adhæc peſſus qui gone, id eſt, genitura appellatur. At uerò calidiores uteros conijectare oportet ex toto corpore calidiore, & menſibus paucis & cum dolore, & quod exulcerant pudenda mulieris: corrigere autem per moderatè humectantia ac frigefacientia, qualia ſunt ex oleribus lactucæ, ac maluæ, & blitum ac cucurbitæ, & cucumis, & pepo, & atriplex, & portulaca, & alij conſimiles cibi. Veſicæ uerò & ſuperno uentri, & lumbis adhibeantur frigefactoria tum cataplaſmata tum ſuccorum illitiones. Si uerò ob humiditatem uteri non concipiant, ſignum eſt quòd & humectantur circa coitus & tenuiores ac multi deferuntur menſes. Victus autem his conuenit ſiccior, labores, frictiones partium ſupernarum, uomitus, ſiccitas, & moderatio cibi. Commodum fuerit etiam acerbis medicamentis uterum corroborare, qualia ſunt lentiſci decoctum, & myrti baccarum, roſarum, rhoris, floris mali panici,

ἐνίοις δὲ τῆς γυναικὸς ἁρμόσει τῶν κατὰ τὴν ὑστέραν ὡς μάλιστα προνοεῖσθαι καὶ τὴν ἐμμηνον ἀποδιοδικῶς γινεσθαι κένωσιν. ὑγιεινὸν ἐστὶ τοίνυν τῆς καθάρσεως τῆς τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ὡς μάλιστα συμμετρίας φροντίζειν. καὶ τῶν ἐρεθιστικῶν εἰς κάθαρσιν λαμβάνεσθαι, οἷά ἐστι τὰ τε εὐώδη λάχανα καὶ τὰ ὁρμενα, οἷον σκάνδικα, κρήθμον, μάραθρον, σέλινον, σμύρνιον. τὰς δὲ τῆς ὑστέρας ἐπανορθώσεις δυσκρασίας τὰς μὲν ὑγρὰ ψυχροτέρας ὑστέρων τεκμηρεῖται τῶν καταμηνίων ἡ ἀπόσχεσις, καὶ διὰ τὰ ψυχρότερα καὶ παχύχυμος, καὶ τὰ νάρκωδες γινόμενον περὶ τὸ ἦτρον καὶ ὀσφῦν καὶ σκέλη· αἰδοῖα δὲ εἰς τέλος ἐψυγμένα ὦσιν. ἐνίοις δὲ ἀφροδισίων ἐφίενται. δεῖ τοίνυν τὰ τε ἄλλα σκοπεῖσθαι, καὶ πυρίαις πᾶσαις, καὶ ταῖς διὰ τῶν θυμιαμάτων πυριωμένην. ἀνακαλεῖσθαι τὸ θερμὸν· καὶ ὕδεν ἀποτρόπαιον καθέξειν πίνειν καὶ τῶν εὐώδων σπερμάτων τό, τε κύμινον καὶ ἄνησον καὶ γλήχωνος κόμην, καὶ δρεπανιδίων καρπὸν ἑκάστω πεπέρεως, μίσγοντα. αἱ δὲ αὐτῶν τῶν ὑστερῶν πυριαι. ἔστω μὲν ἀτμοὶ ἔσωσιν καθεζομένοις ὅπου διάφορον τοῦτο ᾖ θερμὸν ὕδωρ περικλυζόμενον, ἐν ᾧ ἕψηται ἐλελισφακος καὶ δρακοντία, καὶ πήγανον, καὶ κυπερον, καὶ γλήχων καὶ ἄκορον καὶ τὰ εὐώδη σπέρματα. καταπλάττειν δὲ καὶ τὸ ἦτρον τούτων ἑκάστῳ. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ πολυάρχιον ὀνομαζόμενον. ἄγει μὲν τρίψεις ἥ τε καὶ τῶν ἰσχίων, ὑδενὸς ἧσσον συμφέρουσι. καὶ προσθετέον χρῆσθαι διά τε σμύρνης καὶ πηγάνου, καὶ χαλβάνης, καὶ κασορίου, προπυριαθέντων μελικράτῳ ἢ θαλάσσῃ. ἀγαθὸς δὲ πρὸς ταῦτα καὶ ὁ πεσσὸς ὁ λεγόμενος γονή. τὰς δὲ θερμοτέρας τῶν ὑστερῶν τεκμαίρεσθαι μὲν τῷ τε ὅλῳ σώματι θερμοτέρῳ ὄντι, καὶ τοῖς καταμηνίοις ὀλίγοις καὶ σὺν πόνῳ, καὶ τῷ ἑλκωθῆναι τὰ αἰδοῖα τῆς γυναικός. ἐπανορθώσεις δὲ διὰ τῶν μετρίως ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων· διά εἰσι λάχανα μὲν βριδάκινα καὶ μαλάχαι, καὶ ὄλυπον, καὶ κολοκυνθη, καὶ σίκυα, καὶ πέπων, ἀτράφαξύς τε καὶ ἀνδράχνη, καὶ τὰ ἄλλα δὲ σιτία ὡσαύτως. τῇ δὲ κύστει καὶ τῷ ὑπογαστρίῳ, καὶ τῇ ὀσφύϊ προσάγειν, ψυκτήρια καταπλάσματά τε καὶ τοῖς χυλοῖς ὑπαλείφοντα. εἰ δὲ καὶ διὰ ὑγρότητα τῶν ὑστερῶν μὴ κυίσκοιντο. σημεῖον μὲν τὸ, τε καθυγραίνεσθαι καὶ τὰς σπορὰς, λεπτότερόν τε καὶ πολύφορετον τὸ καθ' ἡμέραν. διακαῆ δὲ πάντως ἁρμόζει ξυρότερα πάντα τε καὶ τρίψεις τῶν ἄνω, καὶ ἔμετοι. ξηρότης τε καὶ μετρίοτης σιτίων. εὖ δὲ ἂν ἔχοι καὶ τὴν ὑστέραν στρυφνοῖς φαρμάκοις συγκρατύνειν, οἷά ἐστιν ὀχίνη τε ἀφέψημα, καὶ μύρτων καὶ ῥόδων, καὶ ῥοῦ, ἔτι τε ῥοᾶς

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 311 sur 482

©BIUM

ἄνθος Ϲ βάτε τῶν ἀπαλῶν Ϲ κηκίδος. ξηροτέραν ἢ πλὴν ὑστέραν ἔσαν δὲ τῶν ἐναντίων ἰάσῃ. λευκῶν φημὶ καὶ ἀλοιφῆς, καὶ τροφῆς ὑγραινούσης τε καὶ λαχανώδους, οἴνου τε συμμέτρου Ϲ μὴ σφόδρα παλαιοῦ. Ἐὰν ἢ ὑπὸ χυμῶν παχυτέρων κωλύοιντο κυίσκειν. εἰ μὲν πικρὸν εἴη τῶν δακνόντων, καθαίρειν δεῖ πρὸ γυναῖκα καλῶς ὡς ἑκάστῳ χυμῷ, οἰκεῖόν ἐστι. μάλιστα ἢ τῇ δι' ἀλόης πικρᾷ κάπειτα τῷ ὀρῷ Ϲ γάλακτος κλύσαι, διατάν τε χρηστέραν ἐξευρεῖν. τὰς δὲ φλεγματώδεις χυμὰς, πόνοις τε καὶ ἱδρωτηρίοις καὶ ἐμέτοις κενοῦν. ἤγουν κάτωθεν. δεῖ ἢ καὶ φαρμάκῳ, ἐπιθύμου, εὐφορβίου, πέπερι, δαύκου σπέρμα, πετροσελίνου σπέρμα, πάντα τρίψας ὅσον L. 6. δοῦναι πιεῖν. ἔστω Ϲ τὴν γαστέρα καλῶς ἄγει, καὶ πλὴν ὑστέραν θερμαίνει, ὥσπερ πολλάκις ἤδη καὶ τὰ μήνια ἔρρηξε τῆς καθαιρούσης. ὅταν ἢ τὸ ἐπανόρθωμα δῆλον γένηται. τοῖς τὰ μηνίοις χρῆσθαι ἐστὶ, ἡνικαῦτα δεῖ μίσγειν λήγοντος τῆς καθάρσεως. ἐπειδὴ ἢ καὶ πνεύματα ἐν τῇ ὑστέρᾳ ἔνοντα κωλύει κυίσκεσθαι. πλὴν μὲν σημείων αὐτῶν ἐκ τῶν περὶ ἐκπυρωματώσεως ὑστέρας λεκτέον. θεραπεύειν ἢ, πρῶτον μὲν ἐν δευτέρου αὐτοῖν, διαιροῦντα, προσφέροντα ἢ κύμινόν τε καὶ ἄνηθον, Ϲ σελίνου σπέρμα, καὶ πηγάνου, Ϲ ἀνήσου, καὶ τῶν δρωμάτων τὰ πολλὰ διδόντα, τὰ μὲν πίνειν, τὰ ἢ προσίεσθαι. τὰς ἢ μεμυκυίας ὑστέρας ἀναστομοῦν χρὴ προσκλύζοντα τοῖς διώδεσι, καὶ πυρίωσι τοῖς τε διὰ μαλάχης, καὶ λινοσπέρμου, καὶ τήλεως, Ϲ ἐλαίου, ἐστὶ ἢ ὅτε καὶ μέλιτος. ἰσχυροτέροις τε, τῇ τε ἀρτεμισίᾳ καὶ κονύζῃ, καὶ καλαμίνθῃ, Ϲ γλήχωνι, Ϲ αἰθερμίδι. πρὸς ἢ τάσεις χρῆσθαι, τερεβινθίνῃ καὶ νίτρῳ, Ϲ σικύου ἀγρίου, τῷ ἐλατηρίῳ, Ϲ κάστορι, καὶ ὀροπίσῃ. Αἷς δὲ κέχηνε τὸ στόμα διαιροῦσι μὲν Ϲ πυρίαις, καὶ φαρμάκοις ξηροτέροις καὶ σύφωσι κύπρου ῥοῶν, καὶ ὀλίνου, καὶ ῥίζαις βάτου, καὶ μύρτου, καὶ τοῖς ὀπὶ τῆς ὑγροτέρας ἁρμόζουσι. τὰς δὲ διαστροφὰς πυρίαις ἐξιθύνειν, Ϲ τοῖς μαλακτικοῖς καθέτοις. μίξις ἢ ἡ ἐξόπισθεν, δοκεῖ πρὸς κύησιν συμφέρειν.

ΠΕΡΙ ΡΑΓΑΔΩΝ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΜΟΡΡΟΪΔΩΝ.

Κεφάλ. οε.

Περὶ τὸ τῆς ὑστέρας στόμιον γίνονται ῥαγάδες ἐκ διαίων τόκων. καὶ τὰ μὲν πρῶτον διαλανθάνουσιν, ἔτι προσφάτων ὄντων τῶν ἀπὸ τῆς τέξεως πόνων. ὕστερον ἢ κατ' ὀλίγον ἐν αἰσθήσει γίνονται. ὅτὲ μὲν πρὸς τὰς χειρισμίας ποτὲ δὲ καὶ πρὸς

rubi tenerorum uirgultorum & gallæ. Quod si ficcior sit uterus, per contraria curetur, balnea dico, & unctiones, & cibos humectantes ac oleraceos, uinumque moderatum, & non ualde uetus. At si præ humoribus crassioribus conceptus impediatur, si quidem is mordax fuerit humor, purgare oportet mulierem, quemadmodum quisque humor peculiariter id exigit: maximè uerò per picram ex aloë: deinde serum lactis per clysterem immittere, & uictum commodiorem excogitare. Pituitosi uerò humores laboribus, & sudorificis, & uomitibus, aut etiam infernè euacuandi sunt. Oportet & medicamentum hoc bibendum dare. Epithymi, euphorbij, piperis, seminis dauci & petroselini, omnia trita drachmarum duarum pondere exhibeto. Hoc & per uentrem probè ducit, & uterum calefacit, quemadmodum sæpe etiam menses his quæ non purgantur prodire fecit. Postquam uerò correctio se declarauerit, mensibus probè prodeuntibus, tunc coire oportet desinente purgatione. Quandoquidem uerò etiam flatus in utero prohibent conceptionem, signa quidem ipsorum ex his quæ de uteri inflatione dicta sunt accipere oportet: curare autem primùm uictu parciore, deinde cumino & anetho, & apij semine, & ruta, & aniso adhibitis. Aromata item pleraque exhibeantur, partim ut bibantur partim ut apponantur. Cæterum concluſos uteros aperire oportet, odoratis decoctis affusis, & fomentis adhibitis ex malua, semine lini, fœno græco & oleo, quandoque etiam melle. Fortioribus item, artemisia, conyza, calamintha, pulegio & anthemide. In pessis uerò utantur, terebinthina, nitro, cucumere syluestri, elaterio, cassia, & picis sero. Quibus autem osculum uteri hiat, his uictus, & fomenta, & medicamenta sicciora ac adstringentia conueniunt, mali Punici flores, lentiscus, rubi radices, myrthi baccæ, & quæ in humidiore comodant. Distortiones autem uteri fomentis dirigere oportet, & mollientibus pessis subditis. Porrò coitus cum muliere auersa, etiam ad conceptionem conferre uidetur.

DE FISSVRIS, CONDYLOMATIS, ac hæmorrhoidibus uteri.

Caput LXXV.

Circa uteri osculum fissuræ fiunt ex uiolentis partubus: & primum quidem latent dum recentes adhuc sunt ex partu dolores: postea uerò paulatim percipiuntur, aliquando ad manuum contactus, aliquando etiam in coitu, quando etiam cruentæ fiunt propter confri-

confrictionem. Deprehenduntur autem ſinu diducto. Nam ruptiones in ambitu oſculi conſpiciuntur: in quibus chirurgia, & mordentibus medicamentis reiectis, ſimplicioribus inſeſſibus, & peſſis uti oportet. Conuenit etiam emplaſtrum tetrapharmacum dilutum: ſi uerò calloſa fuerit fiſſura, medicamento ex charta uſto utendum eſt cum roſaceo. Quod ſi uim ipſius non ferant, iridem Illyricam terebinthina exceptam indito. Vlceribus autem ad cicatricem perductis, argenti paratur. Quando quidē uerò contingit conuenerit id quod ex cadmia conſtat: aut aliquod ſedi deſtinatum, uelut eſt id quod ſpuma fiſſuras diuturnas in condylomata mutari, per conſimilia callus adimatur, & condylomatum eminentiæ ad cicatricem perducantur. Hæmorrhoides autem fiunt circa oſculum, aut collum uteri, & per dioptram inſtrumentum deprehenduntur, ex eo quod eminentia apparet circa exacerbationes, doloroſa, cruenta & rubicunda: in interuallis autem rugoſa, doloris exors, ſubliuida ac ſtillans. In his igitur, ſi fieri poteſt, in interuallis exciſione utendum eſt in uolſella prehenſis: ſin minus per medicamenta ſaltem ipſas conſtringere oportet, ita ut aliquando malicorio ſicco cum galla, aut tali quopiam attingamus: aliquando his quæ in eruptione ſanguinis ex utero relata ſunt utamur, quæ etiam his quibus ob debilitatem ſanguis erumpit conueniunt, quæ cognoſcuntur ex eo maximè quod uterus aſſiduè cruorem remittit ex interuallis, & non ſolùm menſtruæ purgationis tempore.

DE DIFFICILI PARTV. Caput LXXVI.

DIfficultas pariendi fit aut circa parientem aut circa fœtum, aut circa ſecundam, aut propter externa. Circa parientem quidem, aut craſſam, aut obeſam, aut quæ totum uterum paruum habet, aut dolorum partus expers eſt, aut tumida, aut inflammationem circa uterum habet, uel in alia parte, aut quomodocunque aliàs ægrotat, aut naturaliter debilis eſt, & extrudere non poteſt, aut ante tempus parit. Circa fœtum uerò, qui aut nimis magnus eſt, aut paruus & parum grauis, aut magni capitis, aut monſtroſus, uelut biceps, aut mortuus, aut uiuus quidē, uerum debilis, & qui extra prodire non poſſit, aut quod plures ſint fœtus (quinque enim uiſos prodidit Herophilus) aut quòd figuram habeat præter naturam. Nam figura ſecundum naturam fœtibus eſt, prima quidem in caput, manibus ad femora extentis, ita ut è directo

σωκρίσεις. ὅτε δὲ αἱμάσσον) Διὰ τίνων φθάρτειψιν ἐλέγχον) ἢ ἐκ κόλπου διαστολέντος. ἐν γὰρ ἀπορρήξεις κύκλῳ ἐν σμίλῃ θεωρεῖν). ἐφ' ὧν δεῖ τίνι τε χειρουργίαν καὶ τὰ δηκτικὰ τῶν φαρμάκων παραιτέμνον, τοῖς ἀπλουστέροις ἐγκαθίσμασί τε καὶ πεσσοῖς χρῆσθαι. ἁρμόζει δὲ ἡ τετραφάρμακος αὐειμένη. εἰ δὲ τυλώδης εἴη, τῷ διὰ χάρτου χρηστέον μὴ ῥοδίνῳ, εἰ δὲ μὴ φέροιεν αὐτὸ τίνα ἰλλυρικὴν τερεβινθίνην ἐγκεχυμένην ἐπιτιθέναι. ἀπαλωθέντων δὲ τῶν ἑλκῶν ἁρμόσει αὖ. τὸ διὰ καδμίας ἢ τι τῶν ἐρικῶν, ὥσπερ τὸ διὰ λιθαργύρου ἐπιδεῖν συμβαίνει τὰς ῥαγάδας χρονιζούσας ἀποκενδυλῶσαι, τοῖς παραπλησίοις σκυλωτέον τε καὶ εἰς ἀλλήλα ἀκτέον τὰ κονδυλώματα. Αἱμορροΐδες δὲ γίνονται) ἐπὶ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἢ τραχήλου. αἱ καὶ ληφθήσονται) διοπτευόμεναι τῶν μερῶν ἐκ τῆς ὑπεροχὴν φαίνεσθαι, καὶ μὲν οὖν παροξυσμοὺς ἀναλγεῖ, διαιμόν τε καὶ ἐρυθρόν. ἐν δὲ διαλείμμασι, ῥυστὴν καὶ ἀναλγῆ, καὶ ὑποπέλιον καὶ φαγγώδη. ἐφ' ὧν ἐν δεῖ, εἰ μὲν δυνατὸν, ἐν διαλείμμασιν ἐκτομῇ χρῆσθαι μυδίῳ διακρατήσαντα· εἰ δὲ μὴ διὰ φαρμάκων γοῦν αὐτὰς ἀποσύφειν· πῆμμι προσαποδόμενον ξηροῖς σιδίοις μὴ κηκίδος, ἢ τινι τοιούτῳ, πῆ δὲ τῆς ἔπι τῆς αἱμορραγούσης ὑστέρας ἐκπεθεῖσι χρώμενον, ἃ δὲ τῆς διαῤῥοίας, καὶ αἱμορροΐσιν ἁρμόσει, διαγινοσκομένοις μάλιστα τῷ συνεχῶς αἱμάσσειν τὴν ὑστέραν ἐκ διαλελυμένων, καὶ οὐκ ἐν τῷ τῆς ἐμμηνοῦς καθάρσεως μόνον χρόνῳ.

ΠΕΡΙ ΔΥΣΤΟΚΙΑΣ. Κεφάλ. ος.

Η δυσκία γίνεται) ἢ διὰ τὴν πύκνωσιν, ἢ διὰ τὸ πυκνόμενον, ἢ διὰ τὸ χόρτον, ἢ διὰ τὰ ἔξωθεν. διὰ μὲν τὴν πύκνωσιν. ἢ παχεῖαν καὶ καὶ πίμελον, ἢ μικρὰν ὅλην τὴν μήτραν, ἢ ὀδύνων ἄπειρον, ἢ δειλὴν, ἢ φλεγμονὴν ἔχουσαν καὶ τὴν ὑστέραν, ἢ ἐν ἄλλῳ μορίῳ, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως νοσοῦσιν, ἢ φυσικῶς ἀσθενοῦσιν, καὶ μὴ δυναμένην ἐξωθεῖν, ἢ πρὸ ὥρας πίπτουσα. διὰ δὲ τὸ κυόμενον. ἢ ὑπερμέγεθες ὄν, ἢ μικρὸν, καὶ ὀλιγοβαρὲς, ἢ ἀδρὸκέφαλον, ἢ πρᾶσιν, οἷον δικέφαλον. ἢ πεθυηκός. ἢ ζῶν μὲν, ἀσθενὲς δὲ καὶ μὴ δυνάμενον προϊέναι πρὸς τόκον. ἢ διὰ τὸ πλείονα τυγχάνειν ἔμβρυα. πέντε γὰρ ἱστόρησεν ἡρόφιλος. ἢ διὰ τὸ διὰ φύσιν ἔχειν τὸ σχῆμα. καὶ φύσιν μὲν γάρ ἐστιν τοῖς πυκνομένοις σχῆμα. πρῶτον μὲν, τὸ ἐπὶ κεφαλὴν διατεταμένων τῶν χειρῶν πρὸς μηροῖς, καὶ ἀπηρέγκλητον ἔχον κατὰ βάθος τὸ

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 313 sur 482

©BIUM

σχημίζειν τὴν κεφαλὴν. δεύτερον ἢ τέτταρα, τὸ μὴ πόδας ἀπαρέγκλητον. πρὸ δὲ τούτων πάντα σχήματα καὶ φύσιν εἰσίν. καὶ γὰρ τὸ κύοντος, ἢ μὴ ὀπισθοτώμυον διὰ πεχυσμὸν, ἢ δὲ καὶ τὸ δέοντος ὀπισθοτώμυον διὰ λεπτότητα. καὶ κενωμένης γὰρ ὑγρῶν, δυσόλισθον τὸ ἔμβρυον ὑπὸ τῆς ξηρότητος γίνεται. καὶ γὰρ τὸ ἔξωθεν, ἤτοι ψύξεως πυκνωσάσης, ἢ θερμῆς ἀμέτρως διαφορησάσης τὴν δύναμιν. ἢ καί τινος ἐκ τύχης προσπεσόντος. εἰ μὲν ἐνδιὰ σέγνωσιν ἢ, οἷον ὀπισθοτώμυον ἔμβρυον δυσκία γίνοιτο. τῇ χαλάσει πρότερον συνεργεῖν. ἐγχυματίζοντα συχνῶς ἐλαίῳ γλυκεῖ θερμῷ, καὶ σὺν ἀφεψήματι τήλεως, ἢ μαλάχης, ἢ λινοσπέρμου, ἢ καὶ ὠοῖς, διὰ τὸ παρηγορικόν. εἶτα καὶ καταστεῖναι ἐφήδαιον μετ' ὀπιγασρίου καὶ ὀσφύος, τῇ διὰ λινοσπέρμου, ἢ διὰ μελικράτου, ἢ ὑδρελαίου. ἐγκαθίσματά τε τοῖς ὁμοίοις. καὶ σὺν ὕδατι βαλανείων ἢ προσλαμβάνειν χαλασμούς, εἰ μὴ πυρετὸς, ἢ τις ἑτέρα κωλύοι πρόφασις. καὶ κινεῖν διὰ φορείου τὸν πάσσοντα ἐν ἀέρι θερμῷ συμμέτρως. ἔνιοι δὲ καὶ κατασεισμοὺς δι' ὄνου παρέλαυνον, καὶ πλαστικὰ προσήγαγον. καὶ τὸν μὲν διειλιῶσιν, παρορμᾶν. τὸν δὲ ἄπειρον ὀδύνων, διαλεκτέον δὲ τὸν θ. μάλιστα τὸ πνεῦμα κατέχειν, καὶ πρὸς τὸν λαγῶνα σώζεσθαι. τὸν δὲ λειποθυμοῦσαν, τοῖς ἀσθενέστοις ὀσφραντοῖς ἀναληπτέον. καὶ φιαθεῖσαν δὲ μετρίως, θρεπτέον ὀλίγῃ τροφῇ. τὸν δὲ καταπίμελον ἐν τῇ κλίνῃ πρινῇ σχηματιστέον, προσυποκλίνασαν τοῖς μηροῖς τὰ γόνατα. διὰ τὸ τὸν ὑστέραν πρὸς ὑπογάστριον φερομένην, κατ' εὐθὺ δὲ σωλὴν γίνεσθαι, διὰ δὲ τῶν δακτύλων κηρωτοῖς ἢ λιπάσμασι παίνειν τὸν σωλῆνα, καὶ ἡρέμα διαστέλλειν. εἰ δέ τι πάθος εἴη περὶ τὰ μόρια, καὶ τούτῳ προνοεῖσθαι. καὶ σκύβαλον καπεχόμενον ἐκβάλλειν διὰ μαλακῆς κλύσματος. εἰ χόλον ἀναστομούμενον διαιρεῖν, ἢ τοῖς δακτύλοις, ἢ πλυκοπῷ στραθίῳ κεκρυμμένῳ ἐν αὐτοῖς, προηγουμένης τῆς δεξιτέρας χειρός. καὶ τι τῶν λιπαρῶν ὑγρῶν διὰ κλυσηρηδὸς εἰς τὸν κύστιν ἐνιέναι τῆς ὑστέρας, πρὸ δὲ φύσιν διεσχηματισθέντος δὲ ἐμβρύου, τὸν καὶ φύσιν ἀποδιδόναι σχηματισμόν, τὴν μὲν ὠθουῦσαν, τὴν δὲ προάγουσαν, τὴν δὲ καμπτουσαν, τὴν δὲ ἀποβύνουσαν. καὶ εἰ μὲν χεῖρα προβεβληκὸς, ἢ πόδα, μὴ ὀπισθάδε κώλυε λαβόμενον, μᾶλλον γὰρ ὀπισθοφανὲς, ἢ ἐξαρθρον γίνεται, ἢ καὶ ἀποῤῥήγνυται. ἀλλὰ σὺν δακτύλοις ἐρύσαντα κατὰ δὲ ὦμον, ἢ κατὰ δὲ ἰσχίον δὲ ἐμβρύου, πάλιν τὸ προβεβλημένον εἰσάγειν, εἰς τὸν προσήκοντα τόπον. εἰ δὲ μὴ σφηνώσεως, ὅλον δὲ ἔμβρυον γένηται πρὸ-

oſculi uteri, caput nullatenus inclinatum habeat, Secunda ab hac, in pedes citra inclinationem. Quæ uerò præter has ſunt figuræ, omnes præter naturam ſunt: circa ſecundam autem, quæ aut non auellitur propter craſſitudinem, aut etiam antea quàm oportet auellitur, propter tenuitatem. Euacuato enim humore, fœtus præ ſiccitate ægrè deuoluitur. Propter externa uerò, ſi aut frigiditas denſauit, aut immoderata caliditas uires exoluit, aut etiam fortuite aliqua re allapſa. Si igitur ob coarctationem, aut uelut obturationem fœtus, difficultas pariendi fiat, primum coadiuuare oportet per laxationem, infundendo aſſiduè oleum calidum, cum decocto fœnigræci, aut maluæ, aut ſeminis lini aut etiam cum ouis, mitigationis gratia, deinde cataplaſma imponere pubi, ſuperno uentri ac lumbis ex ſemine lini cum aqua mulſa, aut aqua & oleo: & inſeſſibus ſimilibus uti. Sed & ex balneis aſſumere laxationes, ſi non febris, aut alia aliqua cauſa impediat, & parientem per lecticam mouere in aëre moderatè calido. Quidam etiam concuſſiones fortes adhibuerunt, & ſternutatoria admouerunt, & quæ quidem timida eſt impellatur: quæ uerò inexperta eſt dolorum partus, perſuadeatur, ut maximè fortiter ſpiritum contineat, & ad laterum mollitudines compellat. Quæ uerò in animi deliquium incidit, odoramentis non offendentibus refocilletur: alleuata autem mediocriter, modico cibo nutriatur. At uerò quæ obeſa eſt, in lecto prona figuretur, genibus ad femora inclinatis, quò uterus ad abdomen delatus, è directo oſculi ſit. Pedigitos autem ceratis, aut pinguedine oſculum illinatur, & leniter diducatur: & ſi qua affectio fuerit circa partes, etiam huic proſpiciatur: & ſtercus contentum, per molle infuſum per clyſterem eijciatur, & ſecunda aperta dirimatur aut digitis, aut ſcapello inter ipſos occultato, præcedente ſiniſtra manu: & aliquis pinguis humor per clyſterem in uteri capacitatem immittatur. Si uerò præter naturam figuratus eſt fœtus, naturalis figura reſtituatur, partim impellendo, partim deducendo, partim flectendo, partim dirigendo: & ſiquidem manum aut pedem præmiſerit, non hac parte apprehenſus extrahatur. Magis enim obturatur, aut exarticulatur, aut etiam abrumpitur: uerùm digitis humero iniectis, aut coxæ ipſius fœtus pars præmiſſa ad conuenientem locum retrudatur. At ſi una cum obturatione, totius fœtus figura

cuariet,

euariet, prius ipſe ab uteri oſculo in ſublime retrudatur: deinde apprehenſus, rurſus ad oſculum dirigatur. Si uerò plures uno fœtus deferantur, rurſus ſurſum ac deorſum dirigantur, omniaq; fiant ſenſim ac leniter citra cõpreſſionem oleo locis affuſo. Tempus autẽ deſeſſus in ſellam eſt, ſquum oſculum uteri apertum digito occurrerit, & præruptio prominuerit. Quòd ſi uerò non prodierit, eò quod mortuus eſt fœtus, aut ob aliam cauſam; ad fœtus extractionem procedendum eſt.

DE CVRATIONE MORborum in articulis & coxendice. Caput XII.

*Ciborum & raphanorum plerumque: deinde ad ueratrum uenien-dum eſt. In his uictus ratio aliarum affectionum communis eſt, & poſt uictus rationem inunctio, lauatio in frigida, marina præcipuè quidem omnibus articularibus uitijs communia medicamenta ſunt. Nam & podagricis ueratrum mirificè, ſed inprimis morbi inuaſionibus ſuccurrit. Quod ſi multis jam annis inueterauit, uel à maioribus per ſucceſſionem deſcendit; ægrotum ad mortem uſque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc ſanè pacto ſubueniendum eſt. Lanæ ex oue ſordidæ adhibeantur: irrigationes fiant ex roſaceo & uino: nonnullis & ſpongia ex poſca profuit. Adhæc cataplaſma fiat, panis ſumatur cum refrigerantibus, ut puta, cucurbita & cucumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & roſarum folia. Nec non & Sideritis dolorem ſedat cum pane & muſco & Symphyti radix, & pentaphyllos herba, quinque folium Romani uocant: & marrhubium, quod foliis eſt tenuibus. Huius decoctum quidem infuſum dolorem leuat. Ex ipſa uerò herba cum panis micis, aut cum ordei farina cata-

χημα πρὸς ἀναβιβάζειν αὐτὸ πρότερον ἀπὸ ἓξ σημείου τῆς ὑστέρας μετέωρον, κἄπειτα λαβόμενον, αὐθις ἀποθυμεῖν ἐπὶ τὸ σῶμον. εἰ δὲ πλείονα ἓξ ἑνὸς ἐμβρύα καταφέροιτο, πάλιν ἀγωγὴν αὐτὰ χἀτωθεν κομίζεσθαι. πάντα δὲ πιεῖν ἡρέμα, καὶ ἀπειθλάσας ἐλαιοχυτέντα τοῦ τόπου, καιρὸς δὲ τῆς εἰς τὸν δίφρον καθέδρας, ἢπερ τὸ σῶμον τῆς μήτρας ἀνεῳγὸς ὑποπέσῃ τῷ δακτύλῳ, καὶ προκύψῃ τὸ πρόρρημα. εἰ δὲ διὰ τὸ πεθνηκέναι τὸ ἔμβρυον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν μὴ προέρχοιτο, ἐπιτιθεῖ ἐμβρυουλκίαν ἕνεκα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΡΘΡΙΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΙΣΧΙΑΔΟΣ ΚΕΦ. ιϐ.

*σιπῶν καὶ ραφανίδων πολλάκις. ἔπειτα ἐς τὸν ἐλλέβορον ἄγειν. διαίτα δὲ ἡ ἐπὶ τοῖσδε ξυνὴ τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι, καὶ ἐπὶ τῇ διαίτῃ, ἄλειψις, ψυχρολουσίη θαλάσσῃ, μάλιστα μὲν ὧν ἅπασι δὲ ἀρθριτικοῖσι ξυνὰ ἄκεα, καὶ γὰρ καὶ τοῖσι ποδαγρικοῖσι ἐλλέβορος τὸ μέγα ἄκος. ἀλλὰ ἐν τῇσι πρώτῃσι προσβολῇσι τοῦ πάθεος, ἢν δὲ ἐκ πολλῶν μὲν ἤδη χρόνου ἔῃ, ἀτὰρ καὶ ἐκ διαδόχου πατέρων φαίνῃ, ξυναπαθηκεῖ νοῦσος. ἐς δὲ τὰς παροξυσμὰς τῶν ἄρθρων, τάδε χρὴ ποιέειν. εἰρία μὲν ἔσω δεδιότα τὰ οἰσυπώδεα. τέγξιες δὲ διὰ ῥοδίνου καὶ οἴνου. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἀσογγὶη ξὺν ὀξυκράτῳ ὤνησεν. ἔπειτα ἐπίπλασμα ἄρτος, ξὺν τοῖσι ψυχροισι λύχνου κολοκύνθης, καὶ πέπονος, καὶ σικύης λίπη, ἀρνόγλωσσον καὶ βδέλλης καὶ ῥοδῶν τὰ φύλλα. τὰ δὲ καὶ σιδηρίτις ἄπονος ξὺν ἄρτῳ, καὶ βρίωνι καὶ συμφυτοριζα, καὶ πεντάφυλλον ἡ βοτάνη, καὶ πρασιόν, ἢ τοῖσι φύλλοισι λεπτή. τῆς δὲ μέντοι τὸ μὲν ἀφέψημα ἐξάντλημα ἄπονον. αὐτὴ δὲ ἐπίπλασμα ξὺν ψιξὶ, ἢ κεκ-

ἀθῶ,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 315 sur 482

θῶν ἀλίτῳ. μήλων τὲ τῷ κιτρίων τὸ ἄβρωτον ξὺν ἀλφίτοισι ἄριστον. σύκα ξηρὰ ἢ θάσια ξὺν τινὶ τῷ ἀλίτων ἢ δὲ μὴ τι ἀλφίτου ἄλλον ὤνησε, ἢ τοῦτον ἄλλοτε ἄλλῳ μὲ ἐξετέροισι ὃ, τὰ ἀλεαίνοντα ξυμφέρει, ἢ τοῦτον ἄλλοτε ἄλλῳ ὠφελέει, λόγος ὃ ἢ τὸ δὲ κάρτα ἄπονον ἐμμῦναι, αἶγα χρὴ ἐσθέειν τρίδος ἐμφαγεῖν, ἐπὴν δὲ πλησθῇ, διαλείποντα ὁκόσον ἡ νομὴ ἐν τῇ γαστρὶ μαχθείη, καταθῦσαι τὴν αἶγα, ἢ ἐντὸς τ γαστρὸς ἐς τὴν κόπρον ἐγκρύψαι τῷ πόδε. φάρμακα ὃ μυρία. ἢ γὰρ τὰς νοσέοντας, ἑωυτῷ φαρμακέας ἀπόρους πίθησι ἡ ξυμφορὴ. τῷ δὲ ἰητρῶν τὰ φάρμακα, ἐν τῇσι γραφῇσι λελέξεται.

ΠΕΡΙ ΙΣΧΙΑΔΟΣ.

κεφάλ. ο ζ.

Παύλου Αἰγινήτου βιβ. γ. κεφάλ. ο ξ. Τοῦ γένους. ἔστι τῆς ἀρθρίτιδος ἡ ἰσχιὰς, μόνῳ τῷ χῶ τὸ ἰσχίον ἐνεσηρέχθαι τὴν αἰτίαν αὐτῆς διενήνοχεν. αἵτιος ὃ παντὸς, παχὺς, ἢ φλεγματικός ἐστι χυμὸς, ἐνεσφηνωμένος τῇ καὶ ἰσχίον διαρθρώσι ὁ ὃ πόνος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν χῶ τὸ σφαίρωμα, ἕως τὸν βουβῶνα τόπων ἄχρι γόνατος, ὁπότε τῶν πλείστων δὲ ἕως ἄχρι ποδὸς ἄκρου δικνεῖται. χρὴ χὰς μὲν ἐν ἐντυχόντες τῷ κάμνοντι, μὴ τὴν τῶν σκυβάλων διὰ κλυστῆρος κένωσιν, φλεβοτομίαν ἀπ' ἀγκῶνος ὠθαλάσσωμεν, μὴ ἐπαφαιρέσεως εἰ ὃ μὴ χρόνον. ἀπὸ δὲ χῶ τὸ πόνου θος σκέλος σφυρὸ τῷ ἀφαίρεσιν ποιησώμεθα, καὶ χῶ μὲν ἰὸς παροξυσμὸς ἐμβροχῇ τῇδε χρηστέον. κυπρίνου Κ. η. ὄξυς Κ. δ. νίτρου Κ. β. καρύου Κ. α. δι' οἴσυ πυρῶν τεφίων θερμῇ μετ' ἢν χῶ πλαστέον αὐτῆς ἀλεύρῳ θέρμων πικρῶν, μετ' ὀξυμέλιτος, ἢ ἀλεύρῳ αἱρίνῳ μὴ ῥητίνης, ἢ σικύου ἀγρίας ῥίζης ἑνὸς, ἢ καλαμίνθης, ἢ καρύου, καὶ δαφνίδων. ἢ καλαμίνθη ὃ μόνη χρηστέον ὡς χῶ πλάσσεται δ' ὀξυμέλιτος, ἢ μελικράτῳ. ἐμπλάστρῳ δὲ παρηγορικῇ χρηστέον τῇ δε. Κηροῦ L. ῥ. τερεβινθίνης L. κε. ἰοῦ L. ς. σμύρνης, χαλβάνης, ἴριος ἀνὰ L. σ. κεδρίας L. ε.

plasma fiat. Malorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subuenit. Fici aridi & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc utique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud alium juuit: & idem interdum alium atque alium. Nonnullis uerò calefacientia remedio sunt: atque idem remedium aliâs alijs opitulatur. Peruulgatum est autē, & hoc ad dolorem tollendū ualde proficere. Capram oportet herbam iridem ad satietatem depasci: deinde interposito tempore, quantum ad pabulum in uentriculo conficiendum satis sit, capram immolare, atque intra eius uentrem infimo pede ægrotantis occulere. Demum infinita sunt medicamenta. Ægrotos nanque sibi ipsis remedia parare urgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in proprijs libris conscribentur.

DE COXENDICVM morbo.

Caput LXXVII.

PAulus Æginetа lib. 3. c. 77. Quum articularis morbi generis sit coxendicum morbus, in eo solo differt ab eo, quod causa ipsius circa coxam firmatur: causa uerò hujus est crassus ac pituitosus humor coarticulationi circa coxam impactus. Dolor autē ipsis est à locis circa nates, & inguina usq; ad genua, in plerisq; uerò usq; ad summum pedem pertingit. Ab initio igitur ægro oblato, post stercorū per clysterē euacuationē, uenæ sectionem à cubito assumimus cum repetita detractione: si uerò post tempus æger nobis obtigerit, à malleolo circa crus affectum detractionem faciemus, & circa exacerbationes hac irrigatione utendum est. Cyprini cyathi octo, aceti cyathi quatuor, nitri cyathi duo, seminis rosmarini cyathus unus, per lanas succidas calida hæc adhibentur. Post hanc cataplasma imponatur ex lupinorum amarorum farina, cum aceto mulso, aut ex loliacea farina cum resina, & cucumeris siluestris radice, & nitro, & calamintha, & rosmarini semine, & lauri baccis: sed & sola calamintha utiliter imponitur cum aceto mulso, aut aqua mulsa. Emplastro uerò mitigatorio utendum est hoc. Ceræ drachmæ centū, terebinthinæ drachmas uiginti quinq;, æruginis drachmæ sex, myrrhæ, galbani, iridis, singulorū drachmæ sex: cedriæ drachmæ quinq;;

præbi-

©BIUM

præbibendus detur. Succus cyrenaicus erui magnitudine, aut castorei drachma una, cum opopanacis obolis tribus. Radicis autem capparis cortex potus, & cataplasmatis admistus prodest: si uerò multus est dolor, etiam dolorem eximentia medicamenta locum habent, uelut est antidotus Philonis, & quæ ex duobus piperis generibus constat: infusum uerò hoc immittatur. Mellis sesqui cyathus, olei sesqui cyathus, aquæ cyathi duo, nitri drachmæ octo, terebinthinæ drachmæ quatuor. His calidis infusis, insuper fomentum ano adhibeatur, quo longiore tempore retineatur. Euacuat mucosa, quandoque etiam sanguinem, quando etiam plus prodest. Si uerò perseuerauerit affectio (quod tamen rarò contingit) rursus ipso utendum est frequentius, pro aqua centaurij decocto admixto. Sanguinem euacuat etiam thlaspeos semen infusum, & elaterij succus, & quod exipso, aut ex radicibus ipsius componitur oleum sicyonium; & salsorum piscium muria, & oliuarum colymbadum muria recte infundi potest. Cucurbitis etiam ad coxam, cum multa flamma, & scarificatione utendum est, aliquando etiam hirudinibus. Perseuerante autem affectione, ad purgationem procedendum est, aut per hieram, aut per colocynthidem, ita ut medullæ ipsius probè tritæ drachmæ pondus detur, in aquæ mulsæ cyathis plus minus duobus, pro uiribus ægri, & prout aluo bene affectus est. Sit autem ruta in aqua mulsa cocta. Probè etiam hos expurgat puls ex colocynthide: in quibusdam etiam uomitus à taphanis ab initio profuerunt. In interuallis autem dropax adhibeatur, & acopa ex euphorbio, præsertim id quod uarium appellatur. Balnea uerò naturalia his commoda sunt. Si uerò non adsint, in alijs saltem loti relatis acopis utantur, & compositis his, tum Asclepio appellato, tum hoc quod ex euphorbij, adarces, ueratri nigri, castorij, pyrethri, piperis, staphidis syluestris, singulorum æqualibus partibus paratur. Post balneum picis aridæ quadrans, sulphuris uiui sextans, calido adhuc corpori inspergatur, ipsumque charta integatur. Si uerò neque hæc profuerint, aut reliquijs morbi restantibus, bonum est etiam sinapi cum caricis impositum, aut etiam per se. Perfectè uerò ipsos restituit Iberidis herbæ usus, quam sanè etiam lepidium, aliqui uerò syluestre nasturtium appellant. Quæ uerò apud nos nascitur fruticosa, foliis lauri similibus, & multo maioribus, multam de se experientiam dedit, non solum in coxendicum, sed etiam alijs diuturnis morbis. Æstate autem multò efficacior est: si uerò etiam

καὶ πιστέον ἢ ἀπὸ τοῦ ὀπὸς κυρηναϊκὸς μέγεθος ὀρόβου. ἢ κασορείου ἀκροωτηρίου τριωβόλῳ ὀβολοῖς τρισὶ τῆς ῥιζης τῆς καππάρεως φλοιὸς πινόμενός τε καὶ τοῖς κατὰ πλάσμασιν ἐπιμιγνύμενος ὠφελεῖ. πολλῆς δὲ τῆς ἀληδόνος ἔσης καὶ τὰ ἀνώδυνα τῶν φαρμάκων ἔχει χώραν. οἷον ἡ τοῦ Φίλωνος καὶ ἡ διὰ τῶν δυοῖν πεπέρεων. ἐνέμπλη δὲ χρηστέον τῷδε μέλιτος Κ. α. δ. ἐλαίου Κ. α. δ. ὕδατος Κ. ϛ. νίτρου ὀλκαὶ η. τερεβινθίνης ὀλκαὶ δ. ταῦτα θερμὰ ἐνέοντα, δεῖ τὸν δακτύλιον ἐμπυρωτὸν ὑπὸ δὲ πλείονι χρόνῳ κατέχεσθαι μυξώδη κενοῖ ἐνίοτε καὶ αἷμα, ὅτε καὶ πλείων ὠφελεῖ. εἰ δὲ μή, ἐπιμόνοις διάθεσις ὑπερέσται ἀνίατον. εὑρεῖν δὲ οὐ χαλεπώτερον αὐτῷ χρηστέον· ἀεὶ δὲ ὕδατος ἀφέψημα κεκαυμένου μίσγοντα. αἷμα δὲ κενοῖ καὶ θλάσπεως σπέρμα ἐνεμβρυον καὶ ὀχμαλὸς δὲ ἐλατηρίου, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ. ἢ τὸ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ σπερμάτου σικυωνιοκέλαιον· καὶ τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ἡ ἄλμη· καὶ τῶν ἐλαιῶν τῶν κολυμβάδων καλῶς ἂν ἐνθεῖη σικύαις δὲ καὶ ἰσχίῳ, μὴ πολλῆς φλογὸς χρηστέον. ἐνίοτε δὲ καὶ ῥεύματος ἐνίοτε δὲ καὶ κοιλίας ἐπιμόνους δὲ παθοῦς ἐπὶ καθαρσίοις ἰτέον, ἤτοι διὰ τῆς ἱερᾶς, ἢ τῆς κολοκυνθίδος διδόντα τῆς ἐντερίωνης, καταλλήλως λειωθείσης δραχμῆς ὅλης ἐν μελικράτῳ Κ. ϛ. ἢ μικρῷ πλείονι ἢ ἐλάττονι πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν διχηλιότητα δὲ νοσούντος ἐν δὲ τῷ μελικράτῳ πήγανον ἐκψηθὲν καλῶς ἢ τοιοῦτος ἐκκαθαίρει καὶ ὁ διὰ κολοκυνθίδος πλείς. ἐπὶ πίνων δὲ καὶ οἱ ἀπὸ ῥαφανίδων ἔμετοι κατ' ἀρχὰς ὠφέλησαν. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι δροπακιστέον αὖθις. τοῖς τε διὰ εὐφορβίου χρηστέον ἀκέστοις, καὶ μάλιστα τῷ ποικίλῳ καλουμένῳ λατρικῷ δὲ καὶ αὐτοφυῆ τάξεις ἁρμόδια. εἰ δὲ μὴ παρείησαν, ἐν τοῖς γοῦν ἄλλοις λαυρωτικοῖς, τοῖς δὲ λελεγμένοις ἀκέστοις χρηστέον, καὶ τοῖς σωβεργοῖς νίτροις, τῷ τε ἀσκληπίῳ, καὶ τῷ διὰ εὐφορβίου καὶ ἀδάρκης, καὶ μέλανος ἑλλεβόρου κασορείου τε καὶ πυρέθρου, καὶ πεπέρεως, καὶ ἀσαφίδος ἀνὰ ἴσων. μετὰ τὸ λατρικὸν ἐμπλαστέον ὠμοῦ πίσσης ξηρᾶς Γο. γ. θείου ἀπύρου Γο. ϛ. θερμὸν ἔπειτα τὸν χρῶτα καὶ σκεπάζουν αὐτὸν χάρτῃ. εἰ δὲ μὴ δὲ ταῦτα δράσει, ἤγουν ἐγκαταλείμματος τῆς νόσου μένοντος, καλὸν μὲν καὶ τὸ νάπυ καὶ πλατυόμενον σὺν ἰσχάσιν ἢ καθ' αὑτό. τέλειον δὲ τίλλουσι τῆς ἰβηρίδος βοτάνης ἡ χρῆσις, ἣν δή τινες λεπίδιον. οἱ δὲ ἀγριοκάρδαμον προσαγορεύουσιν. ἡ δὲ παρ' ἡμῖν φυομένη θαμνώδης, φυλλήσια δάφνης τὰ φύλλα, καὶ μείζονα πολλῷ ἔχουσα. πολλὴν δὲδωκε πεῖραν, οὐ μόνον ἐπὶ ἰσχιαδικῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων χρονίων νοσημάτων θέρους δὲ πρακτικωτέρα μᾶλλον ἐστίν. εἰ δὲ μὴ τύχοι

πιπ

©BIUM

τῶν φύλλα φύσαι. δεῖ ἐν τῷ φλοιὸν τῆς ῥίζης αὐτῆς κόψαι μὴ στέαρ ὑείου, ὡς ἐμπλάστρου δίκην γενέσθαι. εἶτα ἐπιπλάσαντα ῥάκει πυκνῷ καὶ τῶν μάλιστα ὀδυνωμένων ἐπιθεῖναι τόπων, ἤτοι καὶ τε ἰσχίου ὅλου, καὶ μηροῦ, καὶ ἕως ἂν μελανθῇ, ἢ πάντως γε πελιδνὴ γένηται ἡ ἐπιδερμίς. εἶτα λαβεῖν αὐτὸ, καὶ λεπτῷ ἐπιθεῖναι πάττῳ τῷ κηρωτῷ ὀποπάνακος γ ὀ. δ. ἁλῶνος ὄξυς κ. ς. ἀναλαμβάνον κηρωτῆς κυπρίνης. εἰ δὲ πυραιτοῖντο τῶν τοιούτων καυσικῶν τῷ χρῆσιν τῆς ἀναισθησίας χρησέων ἐν ἐμπλάστροις, ὧν ἔστι καὶ αὕτη κηροῦ πιτύινης ἀνὰ L. ιϛ. περιουσίης, θείου ἀμόρου ὀβολοῦ, σφίκλης πρόσφατε ἀνὰ ς. χαλβάνης L. αυ. καὶ ἡ λέαινα καλουμένη πρόσκειται τῶν ἀναισθησικῶν ἐστι. χρήσιμοι δὲ καὶ διαστάκτης καὶ νίτρου σκιδαζόμεναι. καὶ τῆς ἐπ' ἐνιαυτὸν δὲ πινομένης τινὲς ἐχρήσαντο τοῖς τήμασιν. ἐξ ὧν ἔστι τε, τε ἁλῶ πόντου ἀρῶν. χαμαίδρυος λι. α. ἡμιπάνης γο. θ. ἐρισολοχίας ῥοτογύλης γο. θ. πηγάνου σπέρματος ξηροῦ ξ. α. ταῦτα κόψαντα δεῖ καὶ σήσαντα, διδόναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν κοχλιαρίου πλῆθος νήστει τε καὶ ἀπέπω, μετ' ὕδατος ψυχροῦ κ. ς. ἐπὶ ἐνιαυτόν. ἕως ἂν ἡ νόσος παύσηται, καὶ τὸ ἁλῶ ζ. δὲ σωτηρίμου. καὶ ἡ παρέκλυσις λεγομένη, τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἐπαγγελίας. γυμνάσια δὲ πεποιήσθω ἐπιτελείσθω, καὶ σωίχως διὰ κάμψεων καὶ ἀσφάλτων, καὶ δρόμων. καὶ τροφὴ λεπτύνουσα μετρίως καὶ εὔπεπτος. εἰδὲ παῖς μηδὲν τῶν εἰρημένων ὑπακούει ἡ ἰσχίας, ὅτε μὲν εἰς διαπύησιν τρέπει, ὅτε δὲ, χαλασθέντων τῶν συνδετικῶν νεύρων, τὸ κῶλον ἐξαρθρεῖν δεῖ τοίνυν χρονιζούσης τῆς διαθέσεως, καίειν τὸ ἄρθρον καὶ τρισὶ ἢ τέτρασι τόποις, ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται. καὶ ἐπὶ πλείονας ἡμέρας τὴν ἕλκωσιν φυλάττειν ἀνεπάλωτον.

folia tunc quum expetitur, non produxerit, radicis ipsius corticem contundere oportet cum adipe suillo, ad emplastri formam, deinde in linteum densum infarcta, dolentibus maximè locis imponere aut circa totas nates & femur, & sinere donec nigrescat, aut omnino liuida fiat summa cuticula: postea ipsum auferre, & loto hoc ceratum imponere. Opopanacis trientem in aceti cyathis 2. dissoluito & cerato cyprino excipito. Quod si recusent talium urentium usum, emplastris malum extirpantibus utendum est, quorum de numero & hoc est. Ceræ, resinæ, pinus singulorum drachmæ duodecim: terebinthinæ, fimi olumbarum syluestrium, fæcis uini ustæ recentis, singulorum drachmæ sex: galbani sesquidrachmam. Est etiam de extirpantibus emplastrum leæna appellatum. Commoda sunt ea quoque quæ ex lixiuio ac nitro parantur: quin & potionibus quæ ad annum bibuntur, quidam usi sunt, ex quibus est & ea quæ ex quatuor rebus constat, chamædryos libra una, gentianæ dodrante, aristolochiæ rotundæ dodrante, seminis rutæ sicci sextario uno. Hæc contusa & cribrata quotidie dare oportet cochlearij mensura jejuno & concoctione probè facta, cum aquæ frigidæ cyathis duobus, ad annum, donec morbus sedetur. Medicamentum quoque ex septem rebus compositum, & quod Proclo ascriptum est, idem promittunt. Exercitia faciat per deambulationes & per assiduos flexus, saltus ac cursus. Cibus sit attenuans moderatè & concoctu facilis. Si uerò nulli ex relatis cedat coxendicum morbus, quandoque ad suppurationem uertitur, quandoque laxatis neruis colligantibus, coxa ex articulo luxatur. Oportet igitur diuturna facta affectione, articulum urere tribus aut quatuor locis, uelut in chirurgiæ tractatione referetur, & ulcera ad plures dies conseruare, ut ne cicatrix inducatur.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Τῶν νόσων μέζονα χρὴ τὰ ἄκεα ἐς λύσιν αὐτέων ἔμμεναι. ἐλέφαντος δὲ πλίκα κακὴ, τίς ἀξιόνικος γίγνοιτ' ἂν ἰητρείη. ἢ γὰρ μέρεϊ ἢ ἀπλάγχνῳ ἑνὶ, ἢ ἔνδοθεν ἐνοικήσει μοῦνον, ἢ ἔξω τὸ κακὸν ἕρπει. ἀλλὰ ἔνδοθί τε ὅλῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνοικέει, καὶ ὅλον ἔξωθεν ἀμπέχει. ἀτερπὲς

CVRATIO ELEphantis,

Caput XIII.

MOrbis, quo dissoluantur, majora esse remedia opus est. Sed quænam medela excogitari poterit, quæ elephantem tam ingens malum expugnare digna sit? neque enim in parte una, aut uiscere uno in hæresci: neque aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: sed & in penetralibus totum hominem occupat, & exterius totum amplectitur. Triste pro-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 318 sur 482

profecto, & uisu terribile spectaculum. Feræ nanque species est, ac una cum his uiuere, una cibum capere perinde, atque in pestilentia, formidolosum est. Etenim per inspirationis communionem facilis infectio est. Quod igitur quispiam in arte medica inueniat, quod huiusce mali dignum remedium contineat. Verum enimuero omnia conferre simul oportet medicamenta? & uirtus rationem, & ferramenta, & ignem. Hæcque si nouo & orienti affectui adhibueris: sanationis spes affulget. Sin ad summum suæ creationis ascendat, in uisceribusque stabilis sedeat, insuper & in faciem inuadat. Tunc de ægri salute spes omninò abscissa est. Itaque uenas in cubito ambas incidito: incidito & uenas in malleolis eodem die: temporis enim interjectio atque separatio fundendo ubertim sanguini, & recreandis uiribus aptior est. Nam sanguinem sæpe & multum mittere operæpretium est: quippe uitij huius alimentum sit. Exigua uero pituita est optima, quæ naturæ cibum præbeat. Ideo circo qua ratione prauum inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, coniectandum est: quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur. Noua enim esca applicata corporis patio temporis antiquam obscurat atque debilitat. Postea medicinam sacram non semel propinato: quin omnia sæpius iteranda sunt, & relumtio, & ad priora reditio. Esto & alia medicamentosa in cibis purgatio: sicut antea de curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiscuum atq; indiscretum, sed largius ad aluum mollicndam potui detur. Verum quintam aquæ partem, quo lac toru dilabatur, atque descendat adjicito. At jejunos primo ad uomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum postea assumtis raphanis. Frequenter autem atque assidue omnia fiant.

μὴ καὶ φοβερὸν ἰδεῖν. θηρίῳ γὰρ ἰδέᾳ. δέος ἓν ξυμβιοῦν τε, καὶ ξυνδιαλαλῆσαι, & μεῖον ἢ λοιμῶ. ἀναπνοῆς γὰρ ἐς μετάδοσιν, ῥηϊδίη ἡ φθορή. πᾶν ὦν εὑροι τις ἐπιτεχνῆσαι δεινότερον ἔχον ἀκρον. ἀλλὰ γὰρ πάντα χρὴ ξυμφέρειν φάρμακα, καὶ διαίτην, καὶ σίδηρα, καὶ πῦρ, καὶ ἀρχήν. ἢν μὲν ἐπιτολικῶτερον παθεῖν πρὸς βολῆς, ἐλπὶς ἰητός. ἢν δὲ ἐς ἀκμὴν ἥκῃ γενόμενος, καὶ ἐντὸς ἁπλάγχνοισι ἑδραῖον ἰζήσῃ, ποτὶ καὶ ἐς τὰ πρόσωπα προσβάλλῃ, ἄνελπις ὁ νοσέων. τάμνειν ὧν ἀγκῶνι φλέβας. ἀμφὼ δὲ τάμνειν ἐν ἡμέρῃσιν αὐτῇσιν. χρεὼν γὰρ διάσασις ἐς πολλὸν τοῦ αἵματος ῥοὴν, καιρὸς ἀναλῆψαι τὸ δυνάμιος. χρεὼν γὰρ αἷμα πολλάκις, καὶ πολλὸν ἔχειν, τοῦ πάθεος τὴν φθορὴν. σμικρὸν δὲ ἐν αὐτέῳ τὸ χρηστὸν τῆς φύσιος ἡ τροφή. ξυνελεῖν μὲν χρεὼν ἐν ἀφαιρέοντα τὸ πονηρὸν καὶ ἐνὸν ἔχειν, μεσηγὺ τὸ οἰκεῖον, μεσφιὰν προσαπαυδήσῃ ἀτροφίη νοῦσος. ἡ γὰρ νεαρὴ ξυμπλακεῖσα τοῖσι σώμασι, χρόνῳ μακρῷ ἢ μαύρωσε τὴν παλαιὴν. ἐπιζάλην ἱερὴν πίσσῃ μὴ ἐσαπάξ, ἀλλὰ χυηδὸν πάντα πολλάκις, ἐξαναλῆψις καὶ παλινδρομίης. ἔσω καὶ ἡ ἄλλη καθάρσις φαρμακώδης ἐν σιτίοισι. ἢ ἐπιτήδειον ἐλεξάμενον ἔσω. ἡδὺ γάλα ἀδιακρίτως, πολλὸν δὲ ἔξω τοῦδε ἐς διαχώρησιν πιεῖν ἐχέτω δὲ μοίρην τὴν πέμπτην ὑδάτων ὡς πᾶν τὸ γάλα διεκθέειν. ἐς ἐμέτους δὲ θᾶσσον ἄγειν νήστιας τὸ πρῶτον. ἀπὸ σίτων δ' αὖθις ἔπειτα ἀπὸ ῥαφανίδων. πολλάκις δὲ καὶ ξυνεχέως πάντα γίνεσθω.

ες ελλε-

©BIUM

ἐς ἑλλέβορον ἄγοντα καιρῷ παντὶ, μᾶλλον ἢ ἔαρος καὶ φθινοπώρου διδόναι ἡμέραν ἀφ' ἡμέρας. καὶ αὖθις ἐς νέωτα. κἢν ἡ νῆσος κρατυνθῇ, φαρμάκων ποτῷ, ὁκόσα τὶς γιγνώσκει πιπόσκειν. ἀγαθὸν γὰρ φαρμακεύειν πολλὸν ἐς ὄνησιν. κἀγὼ ἢ ὁκόσα γιγνώσκω γράφω, κεδρίης κύαθον ἕνα. κράμβης δύο μίσγοντα διδόναι. ἄλλο. σιδηείπδος ℥ χυλῷ κύαθος εἷς, τριφυλλίου εἷς, οἴνου καὶ μέλιτος κύαθοι δύο. ἄλλο. ἐλέφαντος ℥ ὀδόντος ῥινήματος, ὁλκῆς δραχμὴ, ξυὺ οἴνῳ κρήτικος κυάθων δύο. αἴρει καὶ τῶν ἐχενήων ἑρπετῶν θηείων αἱ σάρκες, καὶ αἵδε ἐς ἀρτύσεις πεπλασμέναι πίνονται. ἀποτάμνοντα ἢ χρὴ τὴν κεφαλῆς, καὶ τὴν οὐραίης ἕκαστον, ὁκόσον δακτύλους τέσσαρας, τὸ λοιπὸν ἑψεῖν ἐς διάκεισιν τῶν ἀκανθῶν, τὰς ἢ σάρκας ἀρτύσεις διαπλάσαντας, ψύχειν ἐν σκιῇ. πίπτειν ἢ τύσδε, ὅκως καὶ ἰοὺ σκίλλιον καὶ αὐτὶ ἢ οἷ ἔχιες ὄψον ἐν δείπνῳ, ὡς ἰχθύας ἢ χρὴ τούτους σκευάσαι. ἰοῦ ἢ τὸ δι' ἐχιδνέων τὸ ποικίλον παρέχει φάρμακον, αὐτὸ πάντων πίνειν τὸ δρ. ἴσχει γὰρ πάντα ὁμῶς. ῥύπτειν δὲ καὶ τὸ σκῆνος, καὶ τὰς ὄχθους ἀλεαίνειν. φάρμακα ἢ ἄλλα μυεία τῶν κελτίων, οἷς νῦν καλέουσι γάλλοι, τὰς λιτρώδεις τὰς ποιητὰς σφαίρας, ἧσι ῥύπτουσι τὰς ὀθόνας σάπων Βιθυνίην, τῇσι ῥύπτειν τὸ σκῆνος, ἐν λουτρῷ ἄριστον. καὶ ἀνδράχνην, καὶ ἀείζωον ξυὺ ὄξει, ἀτὰρ καὶ λαπάθου ῥιζέων ἀφέψημα ξυὺ ἀπύρῳ θείῳ ῥύπτει καλῶς. ποικίλου ἢ ἀλκυονίου ℥ λείου, καὶ νίτρου, καὶ ἰρυγὸς ὄξεος κεκαυμένης, καὶ συπληρίης

Veratrum quolibet tempore, sed potius uere atque autumno diebus alternis exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. Cæterùm si morbus inualuerit, potabilia medicamenta quotquot quis cognouerit, potanda præcipiat. Multa enim ac uaria adhibere medicamenta est operæpretium. Atqui & ego, quotquot mihi cognita sunt, literis mandabo. Cedriæ cyathum unum, brassicæ duos miscens dato. Aliud. Sideritidis succi cyathus unus, trifolij, cyathus unus, uini & mellis cyathi duo. Aliud. Dentis elephanti ramentorum drachma cum uini diluti Cretici cyathis duobus. Quin etiam uiperarū reptilium ferarū carnes, & ipsæ in pastillos conformatæ bibuntur. Oportet autem & caput & caudam ad quatuor digitorum spatium præcidere, reliquum usque eò elixare, donec spinæ separentur: carnes uerò in pastillos redactas in umbra frigefacere: qui potioni, quemadmodum & scilla, exhibeantur. Ipsæ quoque uiperæ in cæna obsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis ullius uarij ex uiperis compositi copia adsit, id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Præterea corpus detergendum est, tumoresque *complanandi*. Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos uocant. Nitrosis quoque illis factitijs globis, quibus uelaminum sordes expurgant, saponemque uocant: illis inquam, globis corpus in balneo detergere optimum est. Et portulaca, & sedum cum aceto bene facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum sulphure ignem non experto summopere detergit. Illud item uarium, & ex alcyonio trito & nitro & aceti fæce combusta, & alumine fisso,

tiſſo, & ſulphure uiuo, & coſto, & iride, & pipere. Forſitan autē omnia pro ſingulorum uiribus miſcenda ſunt. Aliquibus uerò & hoc æquis portionibus compoſitum inſpergentes perfricabimus. Faciei tumoribus ſarmentorū cinerem alicui ferarum adipi admiſcens illinito, leonis uidelicet, aut pantheræ, aut urſi. Sin his careas, animalis, quod Græcè χλωαλώπηκα uocant: latinè uulpanferem dicas (quod genus auis eſt, ſi per literas χ & η prima ſyllaba ſcribitur, aut laconicum canem ſignificat ex uulpe & cane natū, ſi per ι & υ eandem ſyllabā ſcripſeris) ſimile enim indiſſimili, quemadmodum ſimia homini, mirificè prodeſt. Item ammoniaca gutta cum aceto, & plantaginis aut ſanguinalis herbæ ſucco & hypociſthis & lycium. Si carnes liueant: prius quò locus ſucculentus reddatur, ſcarificandus eſt. At ſi ab acribus fluxionibus exulceratas partes lenire uolucris, fœnigræci decoctum aut hordei cremor molle abſterſorium eſt: item ex oleis roſaceum, aut lentiſcinum. Aſſiduæ uerò lotiones & ad corporis madefactionem & ad noxiarum humiditatum diffiationem mire proficiunt. Eſca munda eſto, boni ſucci creatrix, concoctu facilis, ſimplex & uictus ratio prorſus rectè inſtituta ſit in ſomno & uigilia, in ambulationibus & locis deligendis exercitationes adhibeantur, curſus, conuerſiones corporis, peræ aut ſaccali jactus. Omnia hæc citra laſſitudinem aptè & congruenter intendantur. Eſto & uocis emiſſio ſpiritus oportuna exercitatio. Veſtis eſto munda, non modo ut aſpectu jucunda ſit: ſed quoniam etiam ſordida cuti mordacia ſunt. Jejuni abſinthite uinum potent. Oppidò quam utilis eſt panis ex hordeo, & ſalſamentum tempeſtiuum, & exiguum quid maluarum, aut braſſicæ ſemicoctum cum cumini liquamine. In cœna paſtinacæ radix apponatur, & alica cum uino & melle antiquo

χισῆς, καὶ θείε ἢ ἀπύρε, καὶ κόσε καὶ ἰριδος, καὶ πεπέριος. λάχα ἢ χρὴ πάντα μίσγειν ἑκάστω τὰ πρὸς δύναμιν. ἄλλο δὲ ἴσον καὶ τόδε καταπάσσοντα ἀναξήρδην. ἐς ἢ τὰς ὄχθας ἢ προσώπε, κληματώνῳ τῷ ἀσοδίνῳ, ξὺν πινὶ θηρίων στέαπι μίσγοντα χρίειν, λέοντος, ἢ παρδάλιος, ἢ ἄρκτε. ἢν δὲ μὴ, χηναλώπεκος. ὅμοιον γὰρ ἐν ἀνομοίῳ ὅκως πίθηκος ἀνθρώπῳ ἄριστον. καὶ ἀμμωνιακὸν τὸ θυμίημα, ξὺν ὄξει, καὶ ἀρνογλώσσε χυλῷ, ἢ πολυγόνε, καὶ ὑοσκυάμε, καὶ λύκιον. ἢν ἢ πελιδναὶ ἔωσι αἱ σάρκες, προεγχαράσσειν ἐγχυλώσιος εἵνεκεν. ἢν δ' ἐπὶ τοῖσι θρυμμένοισι ῥώμασι ἀναδαρέντα πεπύειν τὰ μέρεα ἐθέλῃς, πίλιος ἀφέψημα, ἢ πισάνης χυλὸν ῥύμμα μαλθακόν. λίπας ἢ ῥοδίνε, ἢ χιονίνε. λυπρὰ δὲ ξυνεχέα ξύμφορα ἐς ὑγρασμὸν, καὶ ἐς διαπνοὴν τῶν κακῶν χυμῶν. προφὴ ἢ καθαρὴ. ἄχυμος, ἄπεπτος, ἁπλῆ, καὶ δι' αἰῶνος ἀκρινὴς πάντη, καὶ ἐν ὕπνοισι, ἢ καὶ περιπάτοισι, καὶ χώρησι. γυμνάσια, δρόμοι, καὶ ἀνειλήσιες, καὶ κορυκοβολίαι. ἅπαντα ἀκάματα ξὺν ἐμμελεῖ ἐπιτάσι. ἔσω ἢ καὶ ἀναφώνησις ἐπιθύματος, γυμνάσιον τὸ καίριον, ἑωθὴς ἔσω καθαρὴ, οὐχ ὡς ὀρῆγμοῦνον ἥδε, ἀλλ' ὡς ὅπι καὶ τὰ πινόεντα, ὀλαξώδεα τῷ δέρματι. πιπίσκειν ἀψινθίε τε οἶνε νείσιας. ἄριστον ἢ ἄρτος ἐκ πελθῶν, καὶ τάριχος ὠραῖος, καὶ σμικρόν τι μαλάχης, ἢ κράμβης ἡμίεφθον, ξὺν κυμίνῳ ἐμβάμματι. ἐς δὲ δεῖπνον, σαφιλῖνος ῥίζα, καὶ χόνδροι ξὺν τῷ οἴνῳ, καὶ τῷ μέλιτι παλαιῷ τὴν

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 321 sur 482

μίξεως, ἢ τὰ θαλάσσια, ὅσα τε τῶν γαστέρα ἐπολύει, τελλίνων, ξυλοστρέων, ὄστρεα, ἐχῖνοι, ἢ τῶν ἰχθύων οἱ πετρῶδεις. χερσαίων δὲ τὰ θηρία, λαγῶς, ὗς. πετεινῶν, πέρδικες πᾶσαι φάσσαι, πελειάδες, ἢ ὅσα ἡ χώρη ἄξια ἔχει. ἀκροδρύων, τὰ ὡραῖα. οἶνοι γλυκεῖς, οἰνωδέων κρείσσονες. λουτρὰ φύσει θερμὰ, θειώδη. ἢ βίῳ ἐν ὕδασι μακρὸς, εἴ τε καὶ θάλασσα καὶ πλοῦς. ἐλλεβορισμοὶ, ἐλλέβορῳ λευκοτέρῳ, τὰ ἄνω κοιλίης κάθαρσις. μέλας δὲ, τὰ κάτω, ἢ ἔστιν ὁ λευκὸς οὐκ ἐμετήριον μόνον; ἀλλὰ καὶ ξυμπάντων ὁμοῦ καθαρτηρίων ὁ δυνατώτατος τῷ πλήθει ἢ τῇ ποικιλίῃ τῶν ἐκκρίσιος. τόδε γὰρ ἢ χολέρη πέπονθε. οὐδ' ἐντάσεσι καὶ βίῃ τῇσι ἐπὶ τοῖσι ἐμέτοισι. ἐς τόδε γὰρ ναυτίη καὶ θάλασσα κρέσσον. ἀλλὰ δυνάμει ἢ ποιότητι ἐπὶ φαύλῃ. τῇ περ ἢ ὑγιέας τὸς κάμνοντας ποιέει, ἢ ἐπ' ὀλίγῃ τῇ καθάρσι, καὶ ἐπὶ σμικρῇ τῇ ἐπάσι. ἀτὰρ ἢ πάντων τῶν χρονίων νούσων ἐς ῥίζαν ἰδρυμένων, ἢν ἀπωθήσῃ τὰ λοιπὰ ἄκεα, τόδε μοῦνον ἰητήριον. πυρὶ ἴκελον γὰρ ἐς δύναμιν λευκὸς ἐλλέβορος, καὶ ὅπερ πῦρ ἐργάζεται ἐπικαῖον, τόδε πλέον ἐλλέβορος εἴσω παρεκθέων πέπαται, ὀδύνοιαν μὲν ἐκ δυσπνοίης, ἐξ ἀχροίης δ' εὐχροίην, καὶ ἀπὸ σκελετώδης, εὐσαρκίην.

mixtis: & marina quotquot uentrem subducunt; tellinorum fusicula, ostrea, erinacei, & ex piscibus saxatiles: ex terrestribus ferae lepus, aut sus: inter aues perdices omnes, palumbes, columbi, & quaecunque optima in illa regione inueniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos Graeci Horaeos uocant: quod ea paulo ante matureſcant, quam iidem Graeci Horam appellant. Vina dulcia uinosis meliora. Balnea sponte calida sulphurosa iuuant. Vita in aquis diu ducenda est, & mare, & nauigatio conueniunt. Praeterea per ueratrum purgationes fiat. Album quidem superiorem uentrem, atrum uero inferiorem purgat. Quin & album ueratrum non uomitum tantum mouet: sed etiam omnium simul purgantium medicamentorum efficacissimum est, non multitudine & uarietate excrementorum: id enim & affectus ille, qui cholera dicitur, praestare solet: non distentionibus & uiolentia in uomendo (ad hoc enim & nausea & mare ualidiora sunt) sed potentia & qualitate non uitiosa, quippe quae laborantibus sanitatem reddit per exiguam purgationem, & modicam intentionem. Vetustorum praeterea morborum omnium firmis radicibus inhaerentium, si cuncta alia medicamina uiribus inferiora sint: id unicum remedium est. Siquidem igni facultate persimile est album ueratrum: & quod ignis exurens facit, eò plus ueratrum interius discurrens operatur: uidelicet facilem spirationem ex difficili, ex pallido colore floridum, & ex macie corpulentiam*

DE

DE ELEPHANTE.

PAulus Ægin. lib. 4. cap. 1. Aretæum Cappadocem bellè dicere arbitror, auxiliorum facultatem morbis superiorem esse oportere, & propterea elephantem curari non posse: non enim reperiri medicinam eo superiorem. Si enim cancer, qui uelut elephas quidam est in una parte, ex incurabilibus etiam ab ipso Hippocrate nominatus est, quomodo non magis elephas, qui uelut cancer quidam in toto corpore est, omnino incurabilis erit? Quum enim atra bilis, ex qua hæc affectio conflatur, duplicem generationem habeat (aut enim ex atrabiliario ac fæculentiore humore, & uelut sanguinis limo, aut ex flaua bile, utrisque superassatis generatur) sub rubros quidem elephantas, mitiores quodammodo, aut (ut uerius dicam) minus malignos, prima atræ bilis differentia efficit. Alios uerò qui etiam maligniores sunt, & totum corpus exulcerant, & extremarum partium elapsus faciunt, posterior differentia ex flaua bile nimium assata generata producit. Quapropter de ijs, qui jam morbo detenti sunt, desperandum est: ubi uerò in principio est affectio, ut neque aliqua extremarum partium decidat, neque ulcerata sit cutis superficies, neque etiam tumidæ eminentiæ plurimum insurgant, uerum turpis solum sit facies, ita tamen ut non ualdè indecorum aspectum præferat, curare tentabimus. Non pauci enim per solam capitis ustionem, pleroſque qui ita inceperunt, prohibuerunt ne ab affectione superarentur. Statim igitur incipiente morbo uenæ sectione utemur, cum repetita sanguinis detractione, atque hoc magis in uere, quando maximè & gignitur affectio & exacerbatur. Paucis autem interpositis diebus, nouem aut decem, purgamus ipsos pulte ex colocynthide, non unâ uice, sed sæpe, juxta rationem medicamenti, quantitatem adaugentes. Purgatio quoque ex hiera ijs commoda est. Rursus autem diebus circiter decem interjectis, serum lactis scissi ipsis dandum est, non infra trium heminarum mensuram, neque supra quinque. Sequentibus uerò diebus lacte non scisso, aut recens mulcto alantur. Ex ijs siquidem remittit affectio, eodem alimento utantur: si uerò perseuerat, à lacte abstineant, & ab acrium esu uomant,

ΠΕΡΙ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

ΠΑῦλ. αἰγ. βιβ. δ. κεφ. α. Ὀρθῶς οἶμαι τὴν καπαδόκην Ἀρετῖον εἰπεῖν. μέιζονα τῶν νόσων χρῖαι τὴν τῶν βοηθημάτων ὑπάρχειν δύναμιν, ὥ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τυγχάνειν ἰάσεως τὸν ἐλέφαντα. μὴ γὰρ δεῖσκεσθαι τούτῳ φαρμακεῖαν κρείσσονα. εἰ γὰρ ὁ καρκῖνος, οἷον ἐλέφας τις ὢν ἐν ἑνὶ μορίῳ, τῶν ἀνιάτων ὥ παρ' αὐτῷ τῷ ἱπποκράτῃ ὠνόμασαι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ὁ ἐλέφας, οἷον καρκῖνος τις ὑπάρχων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, παντάπασιν ἀνίατος ἔσαι. τὸ γὰρ μελαίνης χολῆς, ἐφ' ἧ τὸ πάθος ἔστι συνίστασθαι διπλῆν ἔχουσης τὴν γένεσιν. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ καὶ τρυγωδεστέρου καὶ οἷον ἰλύος αἵματος, ἢ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἀμφοῖν ὑπεροπτωμένων, γίνεται. ὧν μὲν ὑπερύθρους ἐλέφαντας ἐπεικεστέρους πῶς, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν, ἥττονα ὄντας κακοήθεις, ἡ πρώτη διαφορὰ τῆς μελαίνης ἐργάζεται χολῆς. τοὺς δ' ἄλλους, οἵ καὶ κακοηθέστεροι τυγχάνουσιν, ἑλκοῦντές τε τὸ πᾶν σῶμα, καὶ τῶν ἄκρων ἐκπώσεις ἐργαζόμενοι, ἡ ὑστέρα ἡ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ὑπεροπτωμένης γινομένη. διὸ τοῖς μὲν ἤδη τῇ νόσῳ κεκρατημένοις ἀπαγορευτέον ἐστίν. ἐν ἀρχῇ δὲ τὰ πάθη ὑπάρχοντα, ὡς μητέ τι τῶν ἄκρων ἀποπεσεῖν, μήτε καταλκωθῆναι τὴν ὄψιν φάνειαν, μήτε μὴν τοὺς ὄγκους ὑπερβλύσειν ἐπανίστασθαι, εἰδεχθέστερον ἢ πως μόνον τὸ πρόσωπον καὶ τοῦτο μὴ λίαν ἀπρεπὲς φαίνεσθαι, θεραπεύειν πειρασόμεθα. τινὲς γὰρ οὐκ ὀλίγοι, διὰ μόνης τῆς κατὰ τὸ κεφαλὴν καύσεως τῶν οὕτως ἀρξαμένων πολλοὺς ἐκώλυσαν κρατηθῆναι τῷ πάθει. ἔθους δ' ἐν ἡμῖν ὄντος καὶ νοσήματος φλεβοτομίᾳ χρησόμεθα μετ' ἐπαφαιρέσεως. καὶ μᾶλλον ἦρος, ὅτι μάλιστα καὶ τίκτεται τὰ πάθη. καὶ παροξύνεται. μεθ' ἡμέρας ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα θ'. ἢ ι'. καθαίρωμεν αὐτοὺς τῷ διὰ τῆς κολοκυνθίδος πολτῷ, μὴ πεπαίνοντες ἀλλὰ πλεονάκις, ἐκ δὲ πρὸς λόγον τὸ ποσὸν καὶ φαρμάκου παραύξοντες. καὶ ἡ διὰ τῆς ἱερᾶς δὲ κάθαρσις τάχιστα ἐπιτήδειος. πάλιν δ' ἀναλείποντας εἴκοσιν ἡμέρας, τὸν ὄρρὸν αὐτοῖς δοτέον τὸν ὀξυγάλακτος. μήτε ἔλαττον τριῶν χοινίκων, μήτε πλέον ε'. ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις ἀφίστασθαι μὲν οὐ δεῖ τῆς ἀμελγεῖν προφέρεσθαι. ἐφ' οἷς ἐνδιδοῦσι μὲν τὰ πάθη, τῇ αὐτῇ τροφῇ χρήσθαι. ἐπιμένουσι δὲ, τὸ μὲν γάλακτος ἀπέχεσθαι, ἀριμυφαγήσαντας δὲ ἐξεμεῖν,

©BIUM

ἀπὸ τε ῥαφανίδων καὶ ἀπίων. ἀγαθὴ δὲ καὶ ἡ διὰ τοῦ λάκκου ἑλλεβόρου μετὰ πάσσης κάθαρσις, δὶς μὲν ἐν οἴνου τ. τοῦ ἔαρος, ἅπαξ δὲ τοῦ φθινοπώρου. σὺν δὲ κεκραμένοις, μήτε φλεβοτομεῖν μήτε ἐλλεβορίζειν. ἔστε γὰρ μεταλήψιος ἀπὸ τῶν διὰ σώματος εἰς τὸ κάτω. ἔστε μείωσις τῆς ὕλης ἐκ τούτων ἐπιγένηται. ἀλλὰ δεῖ τὴν μὲν ὕλλαν ἀπὸ κοιλίας ἀπάγειν καὶ ἔντερα τοῖς δὲ μεταπυγματικοῖς χρῆσθαι. ξηραίνειν τε καὶ σύφειν τὴν ἀπόφασιν. κοῦφαί τε ἐν σικύαις ἐκ τοῦ στόματος τῆς μαστοῦ καὶ τῶν ὑποχονδρίων κολλάσθωσαν τὰ δὲ αὐτὰ καὶ δρωπακιζέσθω. μικρὸν δὲ διαλιπόντα, πάλιν ἀναχαμπίον, ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ἱερᾶς ἐχόμενον καθάρσεως, ὑποτερπυθεμένοις τὴν φλεβοτομίαν, ἀπολαβέσθεραν μᾶλλον ἢ ὠφέλιμον ἐσομένην. καὶ τούτῳ τῷ ὠθισμῷ ἄχρι τρὶς ἢ τετράκις χρῆσθαι τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα ἔαρος καὶ φθινοπώρου. πίνεται δὲ τέτρις ἁρμόζει ὀξυκράτου Κ°. α. μέλιτος Κ°. α. καὶ χυλοῦ κράμβης ὠμῆς Κ°. β. μιγέντα διδόσθαι πρωΐ καὶ ἑσπέρας, ἢ σιδηρίτιδος βοτάνης φύλλα ξηρὰ L. α ἐν οἴνου Κ°. α ἢ ἐλαφίσκερατος L. α. καὶ σκιλλίνου ὄξους Κ°. ωλῆθος ποτίζεται μετὰ τὸν ἐωθινὸν ὠθισμὸν καθ' ἡμέραν. καὶ τὰ ἄλλα δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τούτοις διδόσθω ἢ σκίλλης πεπλυμένης L. ε. ἐν μελικράτῳ, ἢ ἐν μέλιτι τροπὴ ἐλίγματος. ἢ ὅπου κυρηναϊκὸν ῥόδον τὸ μέγεθος, μέλιτι καὶ βουτύρῳ διειμένον ἢ ἐλέφαντος ῥινήματος L. S. μετὰ οἴνου κυάθων β. ἢ κυμίνου αἰθιοπικοῦ L. γ. μετὰ μέλιτος, ὡς ἔλιγμα. τούτων δὲ πλέον ὠφελεῖ, θηριακῶν δραπίσκων L. α ἐν οἴνῳ καλῷ Κ°. α. λειοτριβηθέντα καὶ πινόμενα. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν σκιλλιτικῶν δραπίσκων L. α. πινέσθω. καὶ τῆς καλαμίνθης δὲ τὸν χυλὸν ὡς πρακτικώτατον ἐπαινοῦσι βοήθημα, πινόμενον. ἄρχεσθαι δὲ φασὶν ἀπὸ κυάθων τριῶν ἄχρι ς. ἁπάντων δὲ μᾶλλον ἡ διὰ ἐχιδνῶν θηριακὴ πρασσέσθω ὡς ἄρχει πινομένη τε καὶ ἔξωθεν συγχριομένη. δρακόντειος δὲ πυρέσσοντων θηρίων, ἀδιλεῖ ἔτως ἐστὶ πρασσέσθω, ὡς αὐτῶν ἐχιδνῶν σάρκες ἐφθὸν ἐσθίονται, καθηψημένοις λάβρῳ ζωμῷ δι' ὕδατος ἁλμυροῦ καὶ ἄλων, καὶ πεύκου, καὶ ἀνήθου, ἄχρι τῆς τῶν ἀκανθῶν διακρίσεως. ἔστε πικρότερον, τῶν τε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν, οἷον δράκοντος. δεῖ δὲ ἀφαιρεθέντα ἢ δεῖ τῶν ἔντερα αὐτῶν καὶ τὰ ἥπατος καὶ θηλαζόντων δὲ ἄλες, τὸ αὐτῆς κατὰ

itemque à raphanis & cibis. Commoda est etiam postea ex ueratro albo purgatio, bis si fieri potest in uere, semel in autumno. Cæterum ijs qui à malo uicti sunt, neque uena secetur, neque ueratrum detur. Neque enim translatio à cute ad profundum contingit, neque imminutio materiæ ex his amplius fit. Verum matetiam ad uentrem ac intestina deducere oportet, & ex alto euocantibus ac transferentibus humores uti, siccareque ac astringere curem. Leues igitur cucurbitæ ad os uentriculi & ad præcordia affigantur, & ijsdem quoque partibus dropaces adhibeantur. Pauco autem tempore interposito rursus reflectendum est, initio à purgatione per hieram sumto, omissa uenæ sectione, ex aqua majus detrimentum quàm utilitas ulla futura esset: & hoc circuitu ter aut quater in anno utendum est, maximè uere & autumno. Potiones autem his conueniunt hæ. Aceti cyathus unus cum cedriæ cyatho uno & succi & brassicæ crudæ cyathis duobus: mixta hæc dantur manè & uesperi: aut sideritidis herbæ folia arida drachmæ pondere, in uini cyatho uno: aut cornu ceruini drachmam unam, & aceti scillini cyathi mensuram bibendam præbe quotidie post matutinam deambulationem: sed & alia circa hoc tempus dentur, aut scillæ assatæ drachmas quinque in aqua mulsa, aut in melle ad eclegmatis modum: aut succi Cyrenaici cruí magnitudinem, melle & butyro dilutam: aut rameuti eboris drachmæ dimidium cum uini cyathi duobus, aut cumini Æthiopici drachmas tres cum melle uelut eclegma. His autem magis opitulatur pastillorum theriacorum drachma una, in uini boni cyatho uno trita ac pota: similiter etiam pastillorum scilliticorum drachma una bibatur: sed & calaminthæ succum, uelut efficacissimum auxilium, laudant potum. Incipiendum autem esse ajunt à tribus cyathis usque ad sex. Præ omnibus autem efficax est theriaca ex uiperis, & pota, & formicus illita. Si uerò haberi possent ipsa animalcula, nihil adeò efficax est uelut uiperarum carnes coctæ comestæ ex albo jure, facta coctura per aquam copiosiorem, & salem, & porrum, & anethum, usque ad spinarum separationem, abscissis prius capitibus ac caudis ipsarum, ad digitorum quatuor mensuram, exemptis etiam interaneis ipsarum, pelleq; derasta. Quin & theriaci sales idem cum promittunt,

cum

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 324 sur 482

cum obsonijs sumti: sic enim si ipsis utantur, contingit aliquando squamas, aut ueluti quendam corticem de cute ipsorum discedere. Cæterum uictus ratio huiusce modi sit: post somnos, præfrictus & aluo exonerata, gestetur & uociferetur: deinde fricetur, & uariè exerceatur, partim saltu, partim, & quidem amplius, halteribus & follis usu. Detersо autem sudore, illinatur adipe ursino, aut uulpino, aut hircino, aut uolucrino quopiam, aut butyro recenti. Modico uerò tempore intercedente lauetur, illinens succum fœnigræci, aut ptisanæ, aut modicum ammoniacum acero dilutum. Post balneum detersus, illinatur lentiscino, aut œnanthino, aut myrteo, & uino modico cum alumine, aut ammoniaco, ut strigmenti sit spissitudo. Detersus autem rursus mollibus linteis ad dimidiam horam quiescat, post quam pota aqua immissis digitis aut pinnis uomat. A uomitu uerò uinum absinthites aut origanites bibat. Cibi sint: panis hordeaceus, aut maza ex polenta: olera uerò, beta, lactuca, raphanus, porrum, brassicæ duabus aquis edulcatæ, & capparis. Ex mari uerò, ostrea, pelorides, erinacei pectines, tellinæ cum betis coctæ, salsamentum uetus medicamenti loco. A uino autem per totum morbum abstineant, itemque à Venere, ita ut paucissimum solum, & renue, & aquosum uinum, juxta tempus refectionis, ex purgationibus sumant: in quo etiam actia auferantur, condimentis exceptis. Danda autem sunt ipsis, ptisana, oua, alica lota, lac, & mel cum pane, malua, rumex, sisarum, pisces teneræ carnis, & ex uolucribus bono succo præditæ: ex fructibus, ficus, uua, & uuæ passæ: ex dulciarijs, ea quæ ex nucleis pineis, aut amygdalis tostis & cnico parantur. Bis autem in die alantur. Graue enim his est semel in die cibum capere. Cæterùm post curationem intrinsecam, smegmatis in balneo utantur, ex decocto betæ aut fœnigræci, cum aphronitro, aut sapone, aut myrobalano, & quandoque etiam psilothris. Detergent etiam portulaca cum aceto trita, & tenue semperuiuum, & rumicis radices aceto coctæ, & alumen cum sale.

εἰσὶ ἐπαγγελίας, σὺν τοῖς ὄψοις λαμβανόμενοι. οὕτω γὰρ αὐτῶν χρωμένων, συμβαίνει ποτὲ λεπίδας, ἢ οἷόν τινα ἀλώπεκα, ἀπὸ τοῦ δέρματος αὐτῶν ἀφίστασθαι. ἡ δὲ δίαιτα τοιαύτη τις ἔστω. Μετὰ τοὺς ὕπνους ἀποψηλαφηθεὶς τε καὶ τῆς κοιλίας ἀποπεφροθείς, ἐγειρέσθω τε καὶ ἀναφωνείτω. εἶτα περιβεβλήσθω, καὶ γυμναζέσθω ποικίλως, τὰ μὲν ἀλτήρσι καὶ φυσαλλίδι, τὰ δὲ πλείω ἁλτῆρσί τε καὶ σφύρᾳ χρώμενος. ἀποματξάμενος δὲ τὸν ἱδρῶτα, συγχριέσθω σταφιδικῷ, ἢ ἀλωπεκείῳ, ἢ τραγείῳ, ἢ τῶν ἄλλων τινός, ἢ βουτύρῳ ἀπεφθάτῳ, μικρὸν δὲ ἁλίπωνος, λουέσθω συγχρίσμενος χυλὸν τήλεως, ἢ πίσσης. ἢ ἀμμωνιακοῦ βραχύ τι ὄξει διαμίξας· μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν, ἀποματξάμενος, ἐπαλειφέσθω ὀρινίνῳ, ἢ σιναπίνῳ, ἢ μυρσίνῳ, καὶ οἴνῳ βραχεῖ μετὰ συπήρου ἢ ἀμμωνιακοῦ, ὡς γλοιῶδε πάχος. ἀποματξάμενος δὲ αὖθις ἀπαλοῖς ῥάκεσιν, ἡσυχαζέτω ἡμιώριον. μεθ' ὃ πιὼν ὕδωρ ἀπεμείτω καθέσει δακτύλων, ἢ πτερῶν. ἐμέσας δὲ πινέτω ἀψινθίτου οἶνον ἢ ὀρεγανίτου. αἱ δὲ τροφαὶ ἔστωσαν δὲ τοῖς τε κριθίνου, ἢ μάζα ἐξ ἀλφίτων. λαχάνων δὲ, σεύτλον, θρυδακίνη, ῥαφανός τε καὶ πράσα. καὶ κράμβαι, δυσὶν ὕδασιν ἀπολελουκασμένα, καὶ κάππαρις. τῶν δὲ ἐκ θαλάσσης, ὄστρεα, πελωρίδες, ἐχῖνοι, κτένια, πίνες ἅμα σέυτλοις καθηψημένοι. παρέχου παλαιὸν ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ. οἴνου δὲ παρ' ὅλην τὴν νόσον, ἀπεχέσθωσαν, καὶ συνουσίας ὁμοίως. ὀλίγιστον μόνον καὶ λεπτὸν οἶνον ἓξ ὕδατος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐκ τῶν καθάρσεων ἀναλήψεως λαμβάνοντες. ἐν ᾧ καὶ τὰ ἑρπύζοντα θηρία, ὀλίγα τῶν δοτέων. δοτέον δὲ αὐτοῖς πίσσαν λίαν, ὠά, καὶ χόνδρους φλυκτοὺς, καὶ γάλα, καὶ μέλι σὺν ἄρτῳ μαλάχου τε καὶ λάπαθον, καὶ σίσαρον, καὶ ἰχθῦν ἀπαλόσαρκον. καὶ τῶν πλωτῶν, εὐχυμα καὶ τῶν ὀπωρῶν συκᾶ, καὶ σταφυλὴν, καὶ σταφίδας, μελιτώματος δὲ καὶ ἀδροβίλων, ἢ ἀμυγδάλων πεφρυγμένων, καὶ κνίκου, δὶς τῆς ἡμέρας προσφερομένοις. χαλεπὸν δὲ τούτοις ἡ μονοσιτία, μετὰ τὴν ἐνδοθεν ἐπιμέλειαν. σμήγμασιν ἐν τῷ βαλανείῳ χρήσθωσαν, διὰ ἀφεψήματος σέυτλου, ἢ τήλεως σὺν ἀφρονίτρῳ, ἢ σαπωνι. ἢ μυροβαλάνου, καὶ ποτὲ καὶ ψιλώθρου. σμηκτὴ δὲ καὶ ἀνδράχνη μετ' ὄξους λελουθεῖσα, καὶ τὸ λεπτὸν ἀείζωον, καὶ λαπάθου ῥίζαι ὀξει ἐψηθεῖσαι, καὶ συπήρου μετὰ ἁλῶν, καὶ σινδα-

©BIUM

καὶ σανδαράχης ἴσον ἐν οἴνῳ καὶ ὀξυνίτρῳ. καὶ τὸ πρὸς ἀλφούς, διὰ ἀλκυονίου. καὶ νίτρου, καὶ μυρσίνης. καὶ θείου. καὶ συκῆς ἀγρίας φύλλων ξηρῶν, μετ' ὄξους λεῖον καταχριόμενον. καὶ τὸ διὰ σποδιᾶς ὀστράκων Κ°. καὶ κιστήρεως καὶ νίτρου καὶ κιμωλίας πεφωσμένης, κεκμεώς τι καὶ κηκίδος ὀμφακίνης, ἴσον ξηρὸν ἐμπαστόμενον, ἢ διὰ ὄξους σμηχόμενον καὶ τοῦτο διὰ θαυμαστόν. λαπάθου ῥιζῶν δραχμίδιον χειροπληθές, νίτρου L. δ' ἢ μᾶλλον λιβάνου L. κε θείου κε διὰ ὄξους αἰγυπτίου καταχρίεται. ἔμπλαστον δὲ τοῦτο, ῥητινῆς L. ῖ θείου ἀπύρου L. ἢ κόσσου L. ι ϛ ἀσβέστου L. δ. κηροῦ L. δ. δαφνίδων ξηρῶν L. ι ϛ. τοῦτο φυράται λάκκης ἰῶν φύλλων χυλίσμασι, ἢ πάχει ἀφεψήμασι, καὶ σύστασιν ἔχοντα μέλιτος καταχρίεται. Ἄλλο. ῥιζῶν λαπάθου δραχμίδια δύο ἐν ὄξει καθεψεῖται καὶ ὁλμοκοπεῖται καὶ λειοτριβεῖται. εἶτα ἀλκυονίου λιβὰ. ἀφρονίτρου γο. ἢ, θείου ἀπύρου λι. α. κοχλιῶν ὀστράκων Κ°. γο. δ. χαμαιλέοντος μετὰ τῆς ῥίζης γο. δ. συνεκλειάνεται πάντα μέχρι γλοιώδους πάχους, εἶτα καταχρίεται, θέρους μὲν ἐν ἡλίῳ πολλάκις, χειμῶνος δὲ ἐν βαλανείῳ, μέχρι συνιδρώσεως. καὶ τὸ τοῦ ἀσπληνοῦ δὲ ξηρὸν σμῆγμα καλῶς ἂν ἁρμόσοι καὶ τύπος. καὶ πάντα κοινῶς τὰ ῥηθησόμενα σμηκτικὰ, μέχρι τῶν πρὸς ἀλφούς. ὥσπερ οὖν καὶ τὰ γυῖα εἰρημένα πρὸς ἐκεῖνα. αἱ δὲ ἐχθώδεις ἐπαναστάσεις φλεγμαίνουσαι ἢ ἠλκωμέναι, καταχρίεσθωσαν λυκίῳ ἰνδικῷ, ἢ γλαυκίῳ, ἢ ἀλόῃ, ἢ ἀνδρωνίῳ τροχίσκῳ, ἢ τῇ πολυείδους σφραγίδι. καταπλασσέσθωσαν χόνδρῳ μετὰ χυλοῦ πολυγόνου ἢ ἀρνογλώσσου. ἢ ἐλξίνῃ λείᾳ καὶ τῆς μηλισίας δὲ βοτάνης χλωρᾶς τὰ φύλλα. μετ' ὀξυγγίου κοπτόμενα καὶ καταπλασσόμενα, θαυμασίως ὠφελεῖ φοινίσσεται μὲν γὰρ τὰ μέρη. σκεπάζειν δὲ ῥᾳδίως ἄρτῳ ἐπιπλασθέντος, ἢ κηρωτῇ δι' ἀμυγδαλίνης πεπεμμένης καὶ εἰς τὴν κατὰ φύσιν εὐχροιαν ἀποκαθίστησι. καπὶ δὲ τῶν ἠλκωμένων ἁρμόζουσιν ἐμπλάσεις. ἥπτε διὰ τοῦ διφρυγὸς, καὶ ἡ διὰ οἴνου μηλίνη, καὶ τὸ κεράκιον, καὶ τὸ διὰ ὀξυμέλιτος, καὶ ὁ ἀνδρώνιος τροχίσκος, καὶ πομφόλυξ, καὶ καδμεία. σημεῖον δὲ τοῦ ὅλου μετρίαζεσθαι νόσον, τὸ τὰ πρῶτα τῶν ἑλκῶν συναλλάσσειν πρὸς τὰς δυσπυοίας ἰῶν ἐλεφαντιάντων. ὄνος τὰς ὑπὸ τὰς ὑδρίας πέντε ἢ ς. διὰ μελικράτου Κ°. γ. πότιζε. κοινῶς δὲ καὶ τῶν πρὸς δυσπνοϊκὰς ἀναγεγραμμένων αὐτοῖς ἁρμόσει πνεῦ-

& ſandaracha, æquis portionibus, in uino & oleo lentiſcino: & id quod ad uitiligines deſcriptum eſt, ex alcyonio, nitro, ſulphure, myrti folijs, & fici ſylueſtris folijs aridis, cum aceto tritum ac illitum, & quod ex ſepiæ teſta uſta & pumice, nitro, cimolia toſta, gummi, & galla omphacina, paribus partibus paratur, ſiccum inſperſum, aut cum aceto affrictum. Sed & hoc mirificè facit. Rumicis radicum faſciculum plenæ manus, nitri drachmas quadraginta, thuris drachmas uiginti quinque, ſulphuris drachmas uiginti quinque cum aceto Ægyptio illinitur. Efficax eſt & hoc. Auripigmenti drachmas decem, ſulphuris uini drachmas octo, coſti drachmas duodecim, calcis uiuæ drachmas quatuor, ceræ drachmas quatuor, baccarum lauri aridarum drachmas duodecim: hæc populi foliorum ſucco, aut craſſo decocto ſubiguntur, & mellis ſpiſſitudinem habentia illinuntur. Aliud. Rumicis radicum faſciculi duo in aceto coquuntur, & in pila tunduntur ac conteruntur: deinde alcyonij libram unam ſemis, aphronitri beſſem, ſulphuris uiui libram unam, teſtarum cochlearum uſtarum trientem, chamæleonis nigri radicis trientem. Conteruntur omnia ad ſtrigmentitiam craſſitudinem, deinde illinuntur, æſtate quidem in ſole ſæpe, hyeme uerò in balneo, uſque ad exudationem. Quin & Æſculapij aridum ſmegma benè his congruit, & omnia quæ in communi referentur de frictoria, uſque ad ea quæ ad uitiligines deſcribuntur, quemadmodum etiam nunc relata illis quoque competunt. At uerò tumidæ eminentiæ inflammatæ, aut exulceratæ illinantur lycio Indico, aut gleucino, aut aloë, aut Andronio paſtillo, aut polyide ſphragide. Cataplaſma imponatur ipſis ex alica cum ſucco polygoni aut plantaginis, aut helxinæ trita: ſed & Mileſiæ herbæ uiridis folia cum axungia tuſa ac impoſita, mirificè opitulantur. Rubefiunt enim inde partes, uerùm facilè ſedantur pane impoſito, aut cerato ex oleo amygdalino facto, & ad naturalem colorem reſtituuntur. Exulceratis autem partibus conueniunt emplaſtra, id quod ex diphryge paratur, & Melinum ex uino, & coracium, & quod fit ex aceto mulſo, & paſtillus Andronius, & pompholyx, & cadmia. Signum porrò quod moderatior fiat totus morbus, eſt quod prima ulcera ad cicatricem perueniunt. Cæterum ad ſpirandi difficultatem in elephantiticis, aſellos ſub uaſis aquarijs quinque aut ſex, ex aquæ mulſæ cyathis tribus bibendos præbe. In communi uerò etiam aliqua ex ijs quæ ad difficulter ſpirantes ſcripta ſunt, ipſis conueniunt.

Aqua-

©BIUM

Aquarum uerò naturalium uſum, uelut maximè neceſſarium, eligere oportet, aluminoſarum præſertim & ferroſarum,&, ſi fieri poteſt,frigidarum.Conferunt autem ipſis eædem quoque in potu : eandem uim habet etiam arenæ marinæ uſus, & omnia exudatoria ac ſudorifica. Quandoquidē uerò affectio ex his eſt quæ facilè per contagionem diſtribuuntur, non minus quam peſtis,habitationes ipſorum quam longiſſimæ remouēdæ ſunt ab urbibus, & in mediterraneis ac frigidis locis ſtatuendæ, & in quibus pauci homines, ſi ita fieri poſſit, uerſentur : ita ut hinc in circumſitos locos digredi poſſint, tum ſua ipſorum cauſa, tum etiam non minus ob eos qui ipſis occurrere poſſint. Nam & ipſi aēre commodiore utentur,& alijs malum impertiri non poterunt.

τῶν δὲ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων, αἱρεῖσθαι χρῆσιν, ὡς ἀναγκαιοτάτων, συμπηγνωδῶν μάλιστα καὶ σιδηρίζόντων, καὶ εἰ οἷόν τε ψυχρῶν. συμφέρει δὲ αὐτοῖς μάλιστα καὶ πινόμενα, καὶ ἡ τῆς ψαμμαλοσίας δὲ ἄμμου χρῆσις, τῆς αὐτῆς ἐστὶ αἰὶ δυνάμεως. καὶ πάντα τὰ ἀφιδρωτήρια. ἐπειδὴ δὲ τῶν ὁμιλητῶν ἐστὶ τὸ πάθος, οὐχ ἧττον ἢ λοιμός. διοικιστέον αὐτὰς ὡς ὅτι πορρωτάτω τῶν πόλεων, ἐν μεσογείοις καὶ καταψύχροις καὶ ὀλιγανθρώποις χωρίοις, εἴπερ οἷόν τε. κἀντεῦθεν δὲ μεταβαινέτωσαν ἐς τὰ ψαμμώδη. ὥστε αὐτούς καὶ τοὺς ὡς εἰκὸς ἐντυγχάνοντας κακιρότερον, αὐτοῖς γὰρ ὑπιτηδειοτέρῳ τῷ αἰεὶ χρήσονται, οὐδ' οὐκ ἂν μεταδοῖεν ἄλλοις ἐξ κακεῖ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 327 sur 482

©BIUM

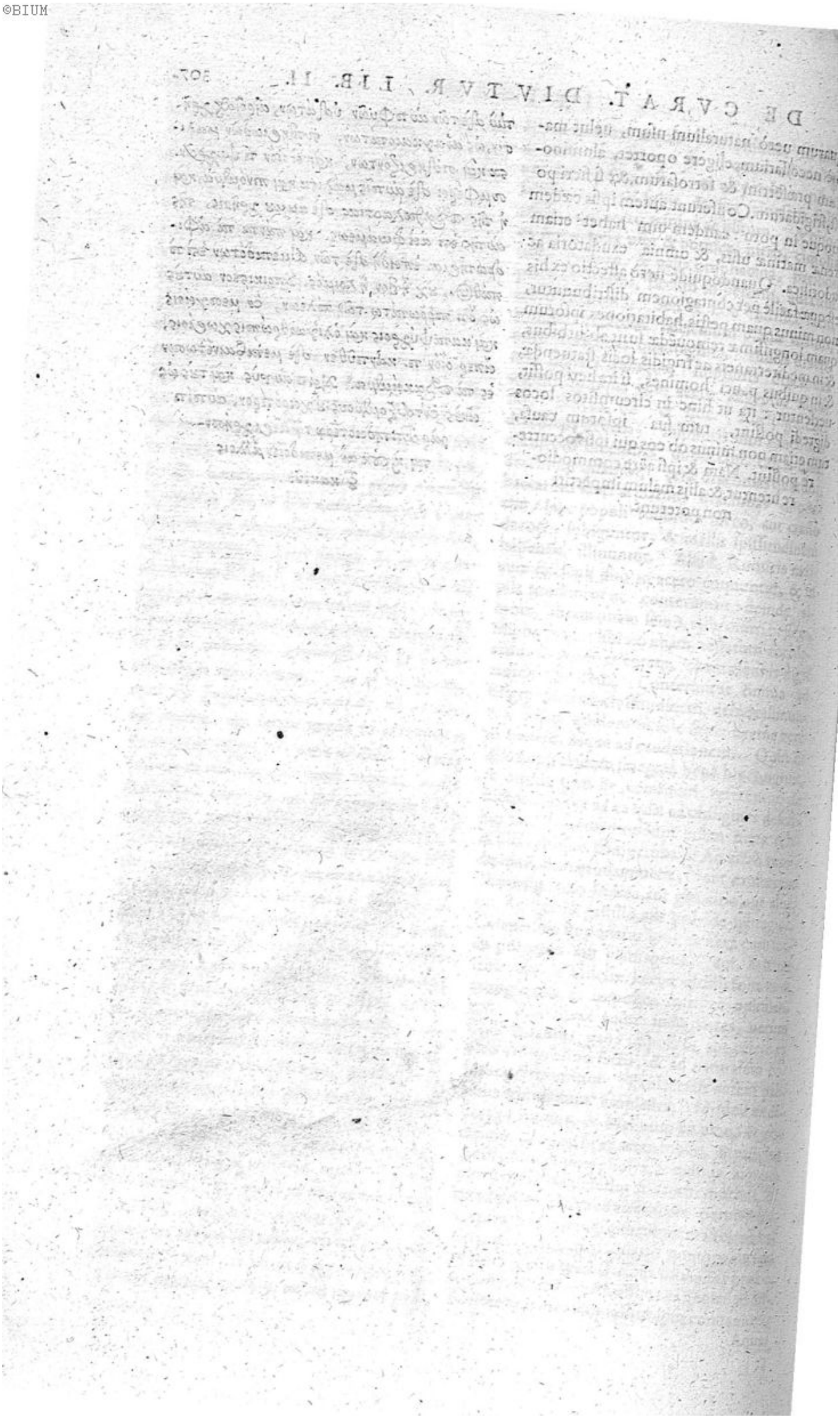

GEORGII HENISCHII B.

MEDICI AVG. IN ARETÆVM COMMENTARIUS.

DE NOMINIBVS MORBORVM.

PRaclarè aliquot in locis scripsit Galenus. Nominibus ad curationem nobis opus non est. Neq; enim nomina, sed rerum natura spectanda est. Quo dicto, si quis omnem nominum considerationem nihili fieri existimet, multum errat. Est enim & nominum cognitio necessaria, ut idem Galenus alibi affirmat, idq; imprimis eam ob causam, ut ijs res, quas uolumus, interpretemur: & clarissimis, & apud uetustiores usurpatis, nec non hominibus nostri seculi consuetis, sensum nostrum exprimamus. Quare Hippocratem laudat idem coryphæus Medicorum, quem nominibus usitatissimis quoad fieri licuit, semper usum esse: ab inusitatis uerò & infrequentibus abstinuisse, multis in locis testatur: Archigenem contrà reprehendit, qui nominum patriorum significationes confundere, nouasq; affingere consueuerit. Cumq; magna ex parte nomina sint æquiuoca, de illis prius in habendo sermone decernere: deinde de rebus oportet. Nos igitur nostræ interpretationis à nominibus morborum faciemus initium, cum circa illos tota Medici uersetur actio. Horum quædam sunt Latina, pleraq; uerò Græca, eaq; magis usitata: & eiusdem morbi plura numero, scitu non inutilia. Nam & nominum uerborumq; copia plerunq; indecora non est, & in tanta uarietate, quibus utaris, nihil refert, ut habetur 2. meth. med. Tanta uerò primorum onomatopœorum fuit prudentia, ut nullum penè morbo nomen imposuerint, quin aliquam rei, quam denotat, naturam explicet. Morborum itaq; alios à parte cui insident, nuncuparunt, ut pleuritidem: alios à causa putata, ut melancholiam: alios à symptomate, ut spasmum: alios ab externarum rerum similitudine, ut cancrum: alios denig; alijs de causis: ut ex sequenti nomenclatura apparebit. Morbi igitur, quos ex Aretæo nobis explicandos proposuimus, sunt hi.

MORBI ACVTI Libro primo.

I. ΦΡΕΝΙΤΙΣ, *phrenitis*, ἀπὸ τῆς φρενὸς, *est, mente, quasi difficultas mentis: uel* ἀπὸ τῶν φρενῶν, *id est, septo transuerso, quasi diaphragmatis uitium. Nam in phrenitide mens perpetuò læditur. Idem uerò affectus interdum à septo transuerso existit. Iuuenali phreneſis penultima producta, quamuis barbarè dictum, uel codex mendosus esse uideatur, sat. 14.* Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phreneſis *Galeno* ὡς Φρασικῶς *deliriũ perpetuũ. Celso similiter continua dementia & insania febricitantium: sæpius uerò insania. Auicennæ Carabitus, à radice Carab, id est, pugnauit. Feroces enim & temerarij sunt phrenitici. Puerulus peculiari nomine syriasis, siue siriasis, siue seirasis dicitur, à symptomate, eò quod eam syncipitis & oculorum sequatur cauitas.* Σιρὸν *enim Græci appellant foueam, ad seruanda semina destinatam. Germani* **Taubſucht/vnſinnigkeit/raſende ſucht/aberwitz hirnloben** *uocant, generali admodum nomine. Id enim & maniam & melancholiam, & omnem animi alienationem comprehendit.*

II. ΛΗΘΑΡΓΟΣ, *lethargus & lethargia, à symptomate,* ἀπὸ τῆς λήθης καὶ ἀργίας, *id est, obliuione & inertia, quam corpori atq; animo ingerit hæc passio. Arabibus congelatio & sirsen frigidum, id est, apostema capitis frigidum, uoce Persica. Sir enim Persis est caput, & sen est apostema, affine Hebraico Schechim, quo apostema etiam denotatur. Frigidum dicitur ad differentiam phrenitidis, quam ydē Arabes etiã sirsen calidũ nuncupant. Galeno frigida phrenitis, ut sit phrenitis lethargus calidus. Est enim morbus phrenitidi contrarius. Latini sua uoce ueternũ, Germani* **Schlaffſucht** *nominant, geneli similiter nomine. Id enim omnes somniculosas affectiones, profundiore quàm natura ferat, sopore complectitur, ut sunt lethargus, caros, catoche, cataphora, coma. Et Arabibus subeth, carõ & lethargum comprehendit.*

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 329 sur 482

©BIUM

III. ΜΑΡΑΣΜΟΣ *à ſymptomate,* ἀπὸ τοῦ μεμαρᾶνθαι, *quod totum hoc morbo detenti corpus planè contabuerit: uel* ἀπὸ τοῦ μαραίνεσθαι, *quod nondum prorſus exaruerit, ſed ad majorem conſumtionem tendat. Prior etymologia planè conſummato: poſterior nondum perfecto maraſmo conuenit. In ſpecie calidus,* πυρετὸς μαρασμώδης, *febris marcida dicitur: item* φθειρυγὴς, *amburens, &* συγκοπώδης, *qui animi deliquium infert. Hic enim quatenus febris eſt, caloris particeps eſt. Frigidus rurſus duplex eſt, naturalis & aduentitius. Naturalis eſt μάρανσις Ariſtoteli, & mera ſenectus. Aduentitius eſt ſenium ex morbo, ſic dictum, quod non ex ætatis decurſu, ſed præmaturè à uiolenta cauſa proueniat. Idem & hectica ſenectutis, & ſenium Philippi appellatur, à Philippo Medico, qui primus hoc uſus nomine fuiſſe legitur. Frigidus autem utrq; dicitur, quod in utroq; conſumtio humidi primigenij à frigido exiſtat. Nec tamen maraſmus & febris hectica unũ & idem ſunt, ſed maraſmus eſt tertia illius ſpecies, quæ ad ſolidam uſq; ſimilarium partium ſubſtantiam progreſſa eſt. Quo in loco illud non prætermittendum, quod primum ſe obſeruaſſe refert H. Mercurialis, uir uariæ & reconditæ eruditionis, neque Hippocratem, neq; ueteres ullos Græcos, imò neq; Cornelium Celſum, nec ferè reliquos illius ſeculi Medicos, ullam hecticæ febris mentionem feciſſe: ſed textum tantum illius gradum deſignaſſe, & alio quidem, nempe maraſmi nomine. Cauſa uerò ſilentio prætériti tam uulgaris, tamq; familiaris morbi hæc eſt, ut idem judicat, quòd febres hecticæ in principio, & augmento difficulter cognoſcantur: eo quod plerunq; febres alias, uel diarias, uel putridas ſequantur: unde fit, ut in principio & augmẽto pro febribus putridis: tandẽ uerò ubi longè progreſſæ fuerint, facili negotio agnoſcantur. Latini marcorem & tabem, Germani* **Schwindſucht** *&* **derre** *uocãt.*

IV. ΑΠΟΠΛΗΞΙΑ, ἀποπληκτικὸν νόσημα, *apoplexia, quaſi uehemens percuſſio,* ἀπὸ τοῦ ἀποπλήττειν, *id eſt, à percutiendo, aut lethaliter cædendo. Vt enim lethaliter percuſſus, uel uno ictu cæſus corruit; ſic apoplecticus repente cõcidit, iacetq; inſtar mortui, ſine ſenſu & motu, quin & anhelitu, interdum, quod ad ſenſum, nullo: interdum duro & ſtertorio. Sic percuſſa antiquiores nominabant, quæ ante aras mactata ſtatim corruebant. Sunt tamen quidam, quos apoplexia ſenſim inuadit, ita ut nonnulla præludia, ut torpidus quidam ſenſus & motus, uelut uagãtes quædam formicæ in partibus corporis, ut brachijs & alijs ſentiãtur. Eandem ob cauſam Germani* **Den Schlag** *nominant. Sideratio Scribonio, quod hoc morbo oppreſſus quaſi è cælo, numinis aut ſideris alicuius ui, ictus fulmine uideatur. Cornelius Celſus attonitum uocat: quod hoc afflictis & corpus & mens ſtupeat: uel quod uiuant quidem: ſed ita, ut, quaſi ecſtaſin paſſi, nec ſenſu nec motione uitæ notas præferant Eidem tamen nomen attoniti commune magis eſt. Attonitus enim (ait) fit interdum ictu fulminis, interdum morbo,* ἀποπληξίαν *hunc Græci appellant. Auenzoar ſilentium uocat, quod apoplectici ſileant, ut pote, omni ſenſu & motu priuati. Germani etiam* **Tropff**, *id eſt, guttam, quod quidam ex antiquis, ex quorũ numero etiam fuit Ariſtoteles 1. prob. 9. exiſtimarunt, delabi in apoplexia humorem in cor, & ibi inſtar guttæ concreſcere: uel potius à ſanguine concreto (quem uulgò guttam appellant) quo arteriæ carotides præpeditæ mortem ſoporiferam inducunt, & animal elidunt. Antiqui denig; etiam paralyſin, id eſt, reſolutionem neruorum nomine generali appellarunt: unde Hippocrates mẽbrum reſolutũ ſæpe apoplecton uocat. Vtriuſq; enim affectus tanta eſt affinitas, ut non admodum inter ſe differãt. Vterq; enim priuat ſenſu & motu, ſed apoplexia totum corpus, paralyſis omnes partes excepto capite, quod inflecti poteſt. Quapropter eadem apoplexiæ ad paralyſin eſt ratio, quæ epilepſiæ ad ſpaſmum. Illa enim ſimiliter uniuerſalis, hic particularis conuulſio eſt: in apoplexia mẽbra relaxantur, in epilepſia contrahuntur.*

V. ΠΑΡΟΞΥΣΜΟΣ ΕΠΙΛΗΠΤΙΚΩΝ, *excandeſcentia, uel exacerbatio Epilepticorũ, quod tunc morbus ab humore exagitatus, uelut excandeſcit uel exacerbatur, Græcis* παροξύνεται. *Eſt enim* παροξυσμὸς, *ut definit Galenus, deterius tempus totius circuitus, uel, ut Aëtius, motus particularis morbi à remiſſione ad deterius. Hippocrati in Coacis præn.* Ἐπίλημψις. *P. Aginetæ & Oribaſio acutiſſima epilepſia.*

Duplex

Duplex enim comitialis morbus eſt, alius diuturnus, alius acutus. Diuturnus eſt mitior & ſubinde remittens. Acutus eſt uehemens & nullam intermiſſionem habens, quiq; intra quatuordecim dies uel deſinit, uel hominem jugulat, ut in pueris potiſſimũ. Tot enim dies excedens acuti uim deponit. τὰ ἐπιληπτικὰ autem hic in genere neutro, intelligenda ſunt, & non ἐπιληπτικοὶ: qua uoce & Hippocrates tum alibi, tum aph. 7. lib. 5. utitur, cum inquit. τὰ ἐπιληπτικὰ ὀκτώωσι περὶ τῆς ἥβης γίνεται, μεταίσωσιν ἔχει. Comitiales morbi, aut comitialis morbi ſymptomata, quæ in paroxyſmis animaduerti ſolent, ante pubertatem mutationem recipiunt, Germ. **Die ziehende not.**

VI. ΤΕΤΑΝΟΣ, tetanus à ſymptomate, ὅτι ἀσπαθὴς ἄνθρωπος καὶ ἀκαμπὴς ἐντείνεται, quod neutram in partem homo hoc morbo afflictus detortus atq; inflexibilis diſtendatur. Latinis eandem ob cauſam diſtentio, rigor, neruorum rigor, extenſio corporum. Rigere nanq; Latini dicunt ea, quæ diſtenduntur, ut apud Horatium lib. Epodon. Ode. 8. parum pudico uerſu. Illiterati num minus nerui rigent? Significat autem Aretæo genus & ſpeciem. Cum genus, idem eſt quod ξυνολκὴ & σπασμὸς, id eſt, conuulſio. Cum ſpecies, ſub conuulſione continetur, cujus tres ſunt ſpecies, eò quod tres ſunt figuræ, ſecundum quas corpus noſtrum moueri ſoleat. Aut enim ſecundum rectam lineam extenditur, & uocatur tetanus: aut ſecundum curuam, uel antrorſum, & emproſthotonos: uel retrorſum, & opiſthotonos nomine peculiari dicitur. τέτανος autem ἐξαιρέτως, eò quod hæc præcipua conuulſionis ſpecies habeatur. Nec tamen in eo affectu conuulſæ partes manifeſtè apparent, propterea quod æqualiter ante & retro tendantur. Germanis in genere **verſtarrung** / in ſpecie **halßſtarre**/ id eſt, colli rigor, quod in collo maximè cernatur, uel quod hunc affectum quidam ad illos tantum muſculos, qui ſunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit & circumagitur, pertinere judicant. Paulus uerò & alij recentiores ad omnes corporis muſculos referunt. Emproſthotonum, pronum raptum nominat Aurelianus, cum mentum pectori affigitur, & interdum, ut ait Aretæus, homo non ſolum in arcum, ſed & in orbem trahitur, ut caput genibus annexum habeat. Opiſthotonon ſupinum uel poſterganeum raptum idem uocat, quando in dorſum ac ſcapulas caput torquetur. Quidam quartam addunt ſpeciem anonymon, Aretæo & Galeno incognitam, cum ſcilicet corpus in dextrum uel ſiniſtrum latus inflectitur, cui rei experientiam atteſtari aſſeuerant. Germ. **krumbhalß** uocant.

Vterq; uerò affectus & epilepſia & tetanus conuulſio eſt: ſed illa acceſſionibus diſtincta, hæc perpetua eſt. Nec alius fuit morbus, agitatio conuulſiua dictus, qui populariter in Haßia annis Domini 1596. & 1597. graſſatus eſt, quàm tetanus, ſed Epidemicus, quem uulgus **Die Kribelkranckheit/ krimpfſſucht & ziehende ſucht** appellauit.

VII. ΣΥΝΑΓΧΗ uel ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, id eſt, ſuffocando, quod hominem non ſecus quàm laqueus præfocans ſtrangulat: uel ἀπὸ τοῦ συνέχειν, quod ſpiritum continendo, reſpirationem inhibeat, ut Aurelianus inquit. Significat autem Aretæo genus & ſpeciem. Cum genus, omnem affectum, qui faucibus accidit, ſi ſpiritum quoquo modo deteriorem reddat, deſignat. Fauces autem appellamus totum oris internum ſpatium, ubi gulæ & aſperæ arteriæ extrema concurrunt. Cum ſpeciem, tum ſub angina tanquam genere continetur: cujus Aretæus duas ſpecies facit, unam cynanchen, alteram ſynanchen: recentiores uerò duabus alijs adjectis quatuor. Inflammantur enim muſculi uel gutturis, qui ſpiritui: uel gulæ, qui cibo intrò ferẽdo ſeruiunt. Rurſus muſculi gutturis, qui laryngem mouent, alij interni ſunt, alij externi. Internis inflammatis κυνάγχην uocant: externis παρακυνάγχην. Similiter muſculi faucium, qui φάρυγγα ſeu œſophagum mouent, alij interni ſunt, alij externi. Internis inflammatis συνάγχην appellant: externis παρασυνάγχειν, quam ὐάγχην Aur. uocat, quod ſuibus familiare ſit malum. In cynanche igitur ſpiritus non niſi recta ceruice trahi poteſt, cum multo dolore in gutture, & quadam difficultate deglutionis: in paracynanche ſimiliter, ſed remiſſius. κυνάγχην autem & λυκάγχην Aurelianus appellat, uel quod canes ac lupos frequenter afficiat: uel, quod etiam ſanitatis tempore ea animalia linguam exerere conſueuerunt, ut refert Aretæus. In ſynanche

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 331 sur 482

©BIUM

deglutitio aboletur manente respiratione, et fauces cum lingua rubescunt: in para synache facilior est deglutitio, & non solum fauces, sed etiam ceruix & pectus, uelut in inflammatione rubescunt. Sic enim Aegineta distinguit, quem potius sequi libuit, quàm uel Galenum uel Cornelium Celsum, qui paulò aliter. συνάγχλω autem dictam ait Aretæus, οἷον συνέυσαν ἔνδον καὶ ἄγχουσαν, id est, quasi interius urgentem atq; angentem.

Est autem præter eas etiam quinta anginæ species, ubi luxatæ ceruicis uertebræ ad anteriora prominent, cauumq; efficiunt, pueris ex casu obueniens, ut scribit Paulus, ferèq; incurabilis, de qua Hipp. amplissimè lib. 2. Epid & aph. 26. lib. 3. & 35. lib. 4. Et hanc propriè ueteribus κυνάγχλω fuisse appellatam scribit Aetius, quod propter luxatam ceruicis uertebram lingua sua radice emota, & suis sedibus excedente cogantur ægri aperto ore perpetuò hiare, & canum modo linguam exerere. Ex synanche autem, ait Aretæus, fit interdum cynanche, cum malum, in melius uertitur. Arabes corrupta uoce squinantiam uocant: latini anginam ab angẽdo, quod angat. Germani à parte affecta halßgeschwär, id est, apostema colli uocant. Interdum & breune à fusco linguæ colore, qui inflammationem sequitur. Iunius das Zepfle & das wülken im halß nominat.

VIII. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΙΟΝΙΔΑ ΚΑΚΑ, id est, columellæ affectus. Est autem κίων, quod & κιονὶς à posterioribus & γαργαρεὼν Græcis, Latinis curculio siue gurgulio dicitur, ut definit Aretæus τὸ ἀπὸ τῆς ὑπερώης σκληρὸν σῶμα σέρρον μεσηγὺ τῶν παρειῶν, id est, substantia quædam carnea (raræ texturæ membranæ inuoluta) pendens ex palato, (id est, in fine palati juxta fauces uersus caput in oppositio radicis linguæ, quæ hiante ore, si quis linguam deprimat, conspicitur.) Κίων uerò appellatur, id est, columna siue columella à figura ejus naturali, quæ rotunda oblongaq; est, paruæ columnæ similitudinem habens. Alia uerò ratione Nicander κιόνισμα uocat τὸν πρόχηλον, quod instar columnæ caput sustineat. Curculio autem dicitur, quod rotundam interdum instar curculionis animalis in faba delitescentis figuram habeat. Hujus igitur partis affectus quatuor species facit Aretæus, easq; à mutata qualitate nominibus donat. Primam κίονα siue κιονίδα, cum gurgulio ob inflammationem æqualiter intumescit, teresq; instar columnæ protenditur ac rubet. Secundam σταφύλω, id est, uuam, cum laxior ex fluxione redditus superna sui parte tenuis est: inferna autem crassior & liuidus. Sic enim uuæ uitigineæ è pedunculo suo dependenti similis euadit, tum figura, tum colore, tum magnitudine. Pars enim superior tenuis gracilisq; aptè respondet uuæ pedunculo: inferior autem crassa, rotunda, nigra, ipsi grano similima est: sed neq; magnitudo dispar. Appellant & σταφύλωμα Graci: & Latini casum uuæ seu uuulæ, sed minus dextrè. Errant enim, ut tradit Galenus, qui curculionem uuam uocant, cum hoc affectus, non partis nomen sit.

Tertiam ἱμάντιον q. lorulum, ubi membranæ utrinq; dilatantur, instar squamarum lætarum aut alarum uespertilionum, id est, cum gargareo longior, gracilior, siciorq; euadit. Talis enim ἱμὰς, id est, loro non ineptè comparari potest. Prouenit, inquit Aëtius, cum ex suffitu nimium ignescit. Tunc enim gracilescit, & secundum omnem dimensionem comminuitur.

Quartam κρόσσεδον, hoc est, fimbriam, uel, ut interpretatur Iunius Crassus, radicem montis, quando in tenuem æquè oblongam membranam desinit ceu in mucronem. Porrò rarum gargareonis accidens est tum lorulum, tum fimbria: frequentius inflammatio & relaxatio. Hinc recentiores duos tantum eosq; primos curculionis affectus recitant: & paulò aliter. Obsessum enim inflammatione gargareonẽ uuulam nominant: relaxatum destillatione, & ita pendentem, ut quoties ægri uel saliuam transglutiunt, carnis aliquod frustulum se uorare opinentur, à quo ueluti strangulantur, columellam appellant. Germani interdum das Zäpfle: interdum & rectius das niderschiessen deß Zäpflins uocant.

IX. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΙΣΘΜΙΑ ΕΛΚΕΑ, id est, tonsillarum ulcera, uel τὰ κατὰ τὴν φάρυγγα λοιμικὰ πάθη, id est, pestilentes in fau-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 332 sur 482

in faucibus morbi. Sic enim titulus cap. 9. lib. 1. de cauſis & ſignis morborum exponitur cap. 9. lib. 1. de curatione morborum acutorum. Pharynx enim, id eſt, ſpatium illud laxius ore aperto conſpicuum, quod inter laryngem & gulam medium eſt, binas habet glandulas, pariſthmias dictas, quas & tonſillas & fauces & ἀμυγδάλας, uulgus amygdalas, uocant. παρίσθμια dicta, quod uelut iſthmus quidam inter gulam & aſperæ arteriæ (quam etiam φάρυγγα interdū uocant) extremum collocatæ ſunt.

Tonſillæ dictæ μεταφορικῶς, quod inſtar tonſillæ, id eſt, pali ſint, ad quam in litore nauis religatur. Fauces quidam uocant per ſynecdochen, quòd ſint partes faucium. Ἀμυγδάλας dicuntur, quod è regione utrinq; ſibi inuicem appoſitæ. Amygdalæ à forma. In illo igitur ſpatio uel potius ſumma oris parte uarij morbi contingere poſſunt, ex quibus unum tantum genus, nempe ulcera Aretæus recenſet, eaq; duplicia: mitiora & peſtilentia. Mitia ſunt exigua, non altè deſcendentia, & doloris expertia. Peſtifera ſunt, quæ altius deſcendunt, ut ſunt aphthæ & exanthemata. Ex his aphthæ ut plurimum à gingiuis incipiunt, deinde ſerpentes palatum, totumq; os occupant, tum ad uuam fauceſq; deſcendunt: quibus obſeſsis non facilè fit, ut homo conualeſcat. Sunt autem modo ſubalbida, modo ſubrubra, modo nigra uelut eſchara, unde eſcharam uocat Aretæus: peßima & maximè lethalia ſunt, quæ nigra ſunt. Ἄφθαι exponitur Heſychio ἡ ἐν τῷ στόματι ἕλκωσις καὶ φθόη. Galenus nomine aphthæ utrumq; genus complectitur: unum facilè curabilium oris ulcerum, cujuſmodi eſt id quod ab acrimonia nutritij lactis pueros uulgò infeſtat: alterum cacoëthes ab humoris mali, id eſt, uenenati & putris in os affluxu. Arabes Alcolam uocant, ab articulo Al & radice חלה, quod eſt, ad prunas uſtulauit: unde Græcum καλόω, comburo, χλιαίνω tepefacio. Latinum caleo & Germanicū **kolen & glüen.** Hæc enim ulcuſcula ignea quadam qualitate prædita ſunt. Germani **kurfes & durfche** uocant: à Græco ἐσχάρα, quod cruſtam ſignificat, quæ ſponte ſua ulceribus cauis craſſa & nigra accreſcit. Nam quæ leuior eſt, non ἐσχάρα ſed ἑφελκὶς appellatur. Aretæo cruſta eſt aphtha maligna ſeu concreta ſordes altius deſcendens in faucibus. Græcè ἰόνθοι, ſic dicti quod ſint ſimiles ſcatebris corporis, quas Græci ἰόνθους uocant.

Exanthemata, διεξανθήματα Aretæo, dicta ἀπὸ τῶν ἀνθῶν, id eſt, floribus, quaſi efflorescentia, latinis papulæ. Sunt enim eruptiones leues humorum per cutem, ſiue intra ſiue extra os: eaq; duplices: aliæ ſubſidentes in cute prorſus, neq; ſe ſupra illius ſuperficiem attollentes, ut morbilli puerorum & maculæ peſtilentes, quas peticulas & petechias, quaſi peſtigias uocant: item lenticulares & pulicares, quod lentes & pulicum morſiunculas referant: prout majores uel minores fuerint: & hac ratione nomine ulcerum comprehendi non poſſunt. Aliæ exerunt ſe, & cutem ſuperant, ut uariolæ puerorum & ætatum omnium uari, phlyctænæ, epinyctides & aliæ puſtulæ, quas Germani **blätterle/pfützlin & pfochen** in genere uocant. Morbillos uerò in ſpecie **flecken / flechten / durchſchlecht & purpelen** / quod interdum ſint purpureæ. Variolas **Rindsblattern / Rinderkranckheit / Scheffblattern.** Variolæ autem nomen à uarus deductum eſt, quod tumorem exiguum & durum ſignificat, ex frigido craſſoq; humore quaſi in callum concretum, qui cutem imprimis faciei defædat, aliàs ecthyma & pituitæ eruptio Plinio. Auicenna morbillos alices uocat, quæ à uariolis non cauſa, ſed tempore differunt. Maculæ enim illæ ſunt quædam uariolarum præludia & initia: & ſub qualitate mutata continentur: quæ tandem in uariolas erumpunt. Germanicum **pfützlin** alludit ad Græcum φλυκτὶς & φλυκτώνη, quod nomen puſtulam ab igne excitatam denotat, **Blatter vom fewr. pfochen** autem eſt Græcum φακὴ, quod lentiginem Latini uocant. Recentiores uerò tonſillis non tam aphthas, & exanthemata attribuunt, quàm tumorem & inflammationem, quæ partis affectæ nomen ſortitur, & tonſillæ appellantur. Aretæus has, ut & ſcrophulas ſub anginæ nomine comprehendiſſe uidetur. Ex his enim collum coarctatur, & difficilis reſpiratio ſeu anhelatio redditur. Germani tonſillas **Mandel geſchwer oder geſchwulſt der mandel**, ſcrofulas **pfinnen oder drüß** appellant. χοιράδας

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 333 sur 482

©BIUM

Græci uocant ἀπὸ τῶν χοίρων, hoc est, porcellis, quod id genus morbi porcis (quos & scrofulas uocant) sit familiare, aut quod numerosæ sit sobolis & instar scrofæ prolificũ. Latini etiam panum & paniculã, ut Græci φύγεθλον uocant. Panem quoq; Galli à figuræ cũ pane similitudine. Est enim phlegmone in locis adenosis latior quam altior.

X. ΠΛΕΥΡΙΤΙΣ Græcè dicitur ἀπὸ τ῀ πλευρᾶς uel τ῀ πλάγος, uel τῶν πλαγρῶν. Ex quibus πλαγρὰ tum costã seu latus, tũ membranam, quæ costas succingit, significat. Barbari pleureſin uocant. Latini morbum lateris, lateralem, lateritiũ, costalem, minus feliciter. Hoc enim nomen communem omniũ lateris partiũ & non priuatum affectum designat. Particularẽ uerò membranæ, quæ pleura dicitur, affectũ συνεκδοχικῶς ex instituto hominum. Nonnulli tamen pleuritidem uocãt, phlegmonem etiam reliquorum pectoris pãniculorum, ut mediastini & diaphragmatis, ex quibus est Gradius. Vulgus telum uocat, ut refert Serenus, eò quod instar teli membranã pungat. Germ. den ſtich oder ſeyten weh.

MORBI ACVTI
Libro ſecundo.

I. ΠΝΕΥΜΟΝΙΗ (quæ & πεπνευμονία & πνευμονικὸν dicitur) Latinis pulmonia, à parte affecta, quam πνεύμονα Græci uocãt. Hippocrates hoc morbo affectos πνευμόνους uocat aphor. 4. sect. 4. lib. 6. Epid. ἐν᾽ τ῀σι πνευμόνοισι, ϐοῆς ὀξυθυμίης. Pulmonarijs, clamore & procliui iracundia abstinendum. Quod enim Fœsius contra omniũ interpretum expositionem cõuertit, difficultate spirandi laborantes, id nimis generale est. Latini pulmoniam, & pulmonariam, & inflammationem pulmonis uocant. Germani Lungenſucht.

II. ΑΙΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΩΓΗ, id est, sanguinis ab ore rejectio. Sanguis enim reijcitur uel ex ore & ἀναγωγὴ dicitur: uel ex naribus, hæmorrhoidibus, utero & quacunq; alia parte, & αἱμορραγία id est, profluuiũ sanguinis uocatur, præsertim tamen copiosum & liberale, ἀπὸ τ῀ ῥαγῆναι, quod est, confertim & impetu prodire. In specie uerò hæmorrhois uocatur sanguinis effluuium per uenas, quæ in ano fiunt. Rejectionem ex ore Hipp. appellat uomitum sanguinis. Latini sputum sanguinis, ubi paucum est, Aretæus ἔμπτυσιν: fluorem, ubi copiosum est & Græcis hæmorrhagiam. Rejectus uerò ab ore sanguis effunditur uel ex partibus superioribus, uel ex inferioribus. Si à superioribus, tum prodit aut à palato, aut à faucibus, aut à gingiuis & πτύσις dicitur. Si ab inferioribus, tum emanat aut à partibus naturalibus, ut stomacho, liene, jecore: aut à partibus quæ respirationi seruiunt, ut thorace, pulmonibus, aspera arteria, septo transuerso, & ἀναγωγὴ nomine speciali appellatur. Sic enim obscurum textum Aretæi interpretamur. Sputum autem impropriè uocatur id quod cruentum, biliosum & spumosum reijcitur. Id enim quod lingua & labijs ducitur, propriè sputum dicitur. αἱμοπτοϊκὸς, Hæmoptoicos uulgò uocant, αἱματοφόρους Galenus, qui sanguinem per guttur reddunt, quasi eum ἄνω φέροντες hoc est, sursum ferentes, die Blůt auß-ſpeyen. αἱμόπτυσις uerò, expuitio sanguinis, auß wurff deß blůts.

III. ΣΥΓΚΟΠΗ, syncopa, nomen Hippocrati, Aristoteli & Theophrasto ignotum, ἀπὸ τ῀ συγκόπτειν, quasi concisura uel concisio spirituũ atq; uirium. Ἀψυχία, λειποθυμία, λειποψυχία Hipp. Defectus animi Plinio, defectio animæ Celso. Nonnullis λειποθυμία, uitalis: λειποψυχία animalis facultatis exolutionem denotat. λειποθυμία uerò Aëtio leue animi deliquium est: λειποψυχία ualidior animæ defectio, & initium syncopes, siue imperfecta syncope, in qua ægri mente & cogitatione ualent. Syncope perfecta & consummata lipothymia, per quam facultatum omnium exolutio contingit, ut sensu & motu destituantur ægri non minus quàm mente & animo. Galenus tamen id discrimen non admittit, & duo prima nomina eandem rem denotare tradidit. Aretæus, ut & alij scriptores etiam ἔκλυσιν & cardiacam uocant. Est enim syncope, ut idem definit, ἔκλυσις τ῀ τόνου τῆς φύσεως, id est, tenoris naturæ destructio. Hinc & ἀτονία & ἀδύναμία & ἀῤῥωστία τῆς δυνάμεως dicitur. Cardiaca autem appellatur, quod sit νόσος τῆς καρδίας, ut bubo inguinum: neruorum tetanus, epilepsia capitis. Porrò cor uel per se, uel per consensum laborat. Si per se, appellatur syncope cardiaca. Si per consensum uitio stomachi, syncope stomachica & cardialgia & cardiogmos. Perperã igitur Celsus & alij Latinè nomin

nomine Cardiacæ eam ſyncopen, quæ ex languore fit ſtomachi intelligunt. Contra quos & Aretæus cap. 3. lib. 2. & Galenus in lib. methodi & de locis affectis grauiter diſputant. Germani **hertzloß / machtloß/ kraffloß / onmacht / abnemmung oder abgang der krefften** dicitur.

IV. ΚΑΥΣΟΣ & καύσων, Cauſus, ἀπὸ τῆς καύσεως, id eſt, ab igneo & perurente calore, qui hunc affectum præ alijs morbis maximè infeſtat. Significat autem uel propriè uel communiter. Propriè febrem, quam intenſiſsimus calor, ſitis ingens, ariditas & nigrities linguæ ſequitur, denotat. Communiter alium quemcunq; affectum, qui non ex his omnibus, ſed horum plurimis conſtat. Græci καυσώδη etiam hanc febrem, id eſt, æſtuoſam & uſtoriã uocant: unde καυσώδεις & καυστικοὶ dicuntur, qui hoc morbo laborãt. Latini communiter febrem ardentem. Cælius Aurel. uerbo quodam Africano flammoſam, Barbari canſonidem. Sunt autẽ cognati morbi, cauſus, tertiana cõtinua & ſynochus. Cauſus & tertiana continua materia conueniunt. Vterq; enim à bile in magnis uaſis putrente oritur, ſed in cauſo calor eſt intenſior, & manifeſtæ & periodicæ exacerbationes non deprehenduntur, quia humor putret in uaſis uicinioribus cordi, ut uel uẽtriculo & maximè ipſius ore: uel pulmonibus, uel parteſima epatis uel jejuno etiam inteſtino. In tertiana uerò continua putret in partibus à corde diſtantioribus, minusq; patentes meatus ad cor ſortitis, ſed & paroxiſmi per uices incrementa habent. Ingraueſcunt enim ijs diebus, quibus tertianæ intermittentis accidentia ingraueſcunt. Synochus & cauſus carentia circuituum conueniunt. Neuter enim ad infebricitationem peruenit, nec remiſsiones habet: ſed in ſynocho ſola caloris copia: in cauſo ejuſdem acrimonia uiget: unde & cauſus ſynocho malignior & acutior. Eſt uerò ſynochus alius cum putredine, alius ſine putredine. Synochus cũ putredine eſt, cum ſanguis jam putret: non putris, cum idẽ tantum incaleſcit & feruet eſtq; initium alterius. Barbari ſynocham inflatam uel inflatoriam uocant, cujus generis fuit ſynochus epidemica anni 1580. eaq; non ſimplex ſed compoſita, eò quod & catarrhũ & alia ſymptomata adjuncta habuit: unde & catarrhus cum febre epidemicus fuit appellatus. Ad ſynochum putridam uerò illa pertinet, quam quidam πμφογώδη, alij luẽ Hungaricam, alij febrem lenticularem uocant. πμφογώδλω uocant ἀπὸ τῶν πόμφων, id eſt, bullis, quod ſanguis calore febrili feruens & quaſi bullans uenas omnes impleat atq; inflet. Morbus Hungaricus dicitur, quod in Hungaria imprimis graſſari ſoleat, uulgò **die Vngeriſche ſucht.** Sed non tã exiguis ſe terminari limitibus patitur, quin per totam Europam paſſim uagetur, & eandem in Hiſpania tum frequentiſsimam tum ualdè periculoſam eſſe teſtatur Didacus Merinus Hiſpanus, præſertim ab anno poſt Chriſtum natum 1557. uſq; ad 1573. quo & hoc ſcripſit, & hic morbus quam plurimos mortales inuaſit. Lenticularem appellant Galli & Itali, quod lenticulas & maculas, morſus pulicum referentes producat. Vulgò febrem ardentẽ **die hitzige kranckheit/ hitzige/ brennende feber** uocant.

V. ΧΟΛΕΡΗ Galeno dicitur ἀπὸ τῆς χολῆς, à cauſa putata, quod bilis in eo abundat, & infra ſupraq; excernitur. Hinc felliflua paſsio Aureliano. Alexandro Tralliano non eam ob cauſam, id eſt, à loco affecto, ſic dicta uidetur, ſed ἀπὸ τῆς χολάδος, quod materia, quæ per uentrem aduehitur, ex inteſtinis excerni uidetur. χολὰς enim antiquis inteſtinum eſt, ſic dictum ὡς ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι τὰ χολῶδες ἔμπτωμα: unde Germanicum **kaldaunen.** Neq; enim, ait, ſolum de una fit cauſa ſed de multis. Errat autem, eò quod hac ratione nec melancholia nominis ſui rationem tueri poſſet, cum & ipſa appellationem ſuam habeat ex eo, quod non ab alia cauſa, quam ab humore melancholico fieri putetur. Quid, quod in cholera non tam χολάδες quàm uentriculus laborat, & hic quidem per ſe, illæ per conſenſum aliarum partium. Ineptius uerò Partius, qui choleram dictam putat quaſi cæliacam. Quanta enim inter utrumq; affectum differentia? Latini ex Græco choleram uocant. Medici plerig; cholericam paſsionem. Hinc χολερίαω ἢ χολεριῶντες ἢ χολερώδεις qui cholera morbo laborant. Germani uocãt **bauchgrimmen.** quaſi **bauchkrümmen.** Belgæ Bor, quaſi βορβορυγμὸν, ob inteſtinorum murmur, huic paſsioni peculiare.

VI. ΕΛΕ-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 335 sur 482

©BIUM

VI. ΕΙΛΕΟΣ *dicitur à ſymptomate. Nam in hoc morbo αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες εἰλοῦνται, id eſt, inteſtinorum inuolucra coarctantur, ut ſentit Actuarius: uel πνεῦμα ψυχρὸν δεγὸν μίμνει ἑλιοτόμβρον ἐν ὀλίγῃσι τῶν ἄνω ἑλίξεσι, id eſt, flatus frigidus & lentus, qui nec infra facilè peruadit, nec per ſuperiora recurrit, in tenuibus ſuperiorum inteſtinorum anfractibus conuolutus diu immoratur, ut ſcripſit Aretæus. Sic igitur dicitur ἀπὸ τοῦ εἰλεῖν ſiue cum tenui ſpiritu, quod coarctare: ſiue cum aſpero, quod uertere & contorquere ſignificat. Nam quod deorſum uergere deberet, id coarctatur, ne deſcendat: & circumactum ſurſum deorſumq; uertitur. Quidam etiam ab ἐλεέω, quod eſt, miſereor, deriuant, quo naturam potius morbi quàm uim nominis exprimunt. Imminens enim hic morbus acerbiſſimis torminibus jugulat, ut ait Aretæus: unde & uulgus. Miſerere mei, appellat. Errant uerò qui à parte affecta deducunt, quod tenue inteſtinum εἶλεος, dictum, in hoc morbo præcipuè infeſtetur. Neq; enim id inteſtinum εἶλεος, ſed λεπτὸν, id eſt, tenue & gracile appellatur. Hoc uerò nomen ſignificat & communiter & propriè. Communiter antiquis Medicis omnes inteſtinorum dolores tum iliacos tum colicos complectitur. Propriè uerò tantum acutum tenuis inteſtini dolorem, quam ſignificationem tempore Tiberij Cæſaris, quo uixit Celſus, primum accepiſſe & nouum nomen innotuiſſe quidam exiſtimant. Sunt uerò duo illius genera: unum ileos in ſpecie ſic dictum; alterum chordapſus. Ileos in ſpecie ſic dictus, ſimplicem tenuis inteſtini cruciatum denotat. Chordapſus compoſitum ex iliaco & tumore inteſtinorum, qui compreſſus manibus, cedat & quodammodo remolliatur, id quod Etymologia nominis oſtendit. χορδάψος enim ſiue χόρδαψος deducitur ab ἔψησις ſignificante μάλαξις & χορδὴ quod eſt ἔντερον, ut ait Aretæus: uel quod qui manum loco dolenti admouerit, is ueluti τῆς χορδῆς ἅπτεται, id eſt, inteſtinum ad chordarum fidiumúe morem tenſum tangere uidetur, ut ſcribit Galenus lib. 6. de locis affectis. Hinc χορδεύω, quod eſt, inchordo & implico. Hipp. lib. 1. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν & ipſe ἕλεον duplicem facit, arcuatum & hæmatiten. Arcuatus in quo oculi interdum morbo arcuato implentur. Hæmatiten, in quo ſanguis à naribus fluit, de quo plura in ſcorbuto magnis lienibus cognato. Latini Græcum εἰλεὸς uerbum uerbo reddentes ſua lingua uoluulum & conuoluulam interpretantur: ſæpius autem ileon uocant. Cælius Aurelianus appellat acutum tormentum, cujus nominis tres cauſas recenſet. Vel quod exiſtiment ægrotantes conuolui atq; torqueri ſuorum inteſtinorum uerticula: uel quod ſpiritus ob abſtinentiam clauſus ſeſe inuoluens uinctiones atq; tormenta efficiat: uel quod uehementia dolorum ſupra eas partes quæ patiuntur ægrotantes arcuati conuolutiq; plicentur. Idem ſcribit ex ſententia Callimachi nonnullos Pythagoreos, qui in Sicilia medebantur, conſueuiſſe hunc morbũ phragmon, id eſt, ſepimentũ nũcupare, quòd ſeptis & obtruſis naturalibus uentris officijs cõtingat. Barbari uocant Iliacã paſſionem. Germanis* **grimen/darmgicht/Gott erbarm dich mein.**

VII. Τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέα πάθη, *id eſt, acuti jecoris affectus. In genere uitium epatis malè affecti, morbus epaticus & jecoritis. Græcè* ἡπατίτης *eum in modum, ut* πολυρῖτης, *dicitur. Hoc affectos Græci ſimiliter epaticos uocant. Scribonius Largus jecoroſos. Marcellus Empiricus jecoritios. In ſpecie hoc uitium aliud diuturnum, aliud acutum eſt. Diuturnum eſt intemperies, obſtructio, ſcirrhus, exigua phlegmone.*

Acutum eſt hæmorrhagia epatis & magna phlegmone. De his igitur hoc capite agit Aretæus. Hæmorrhagiam uocant fluxum ſanguinis epatis, uel ſanguinis epatici, cujus plura ſunt genera. A quãtitate fluxus, multus & paucus. A qualitate, clarus, ſamoſus, tenuis, craſſus, fœtidus, odoris expers. A loco, gibbæ, ſimæ partis. Phlegmone eſt inflammatio, id eſt, tumor præternaturam ex aliquo humore calidiore oriens, unde febris ſequitur: eſtq; tum aliarũ partiũ, tum epatis, qui hepatitis propriè dici ſolet: eſtq; alia totius, alia partis, ut cauæ, gibbæ: alicujus ex locis, membranæ, uenarum. Nomen igitur hepatitidis duo illa, nẽpe genus & ſpeciẽ complectitur, ut hoc in loco: alibi uerò paſſim apud Hipp. eadẽ uox duo alia ſignificat, nẽpe uenã jecorariam, quæ caua dicitur: (de qua ſequenti capite:) & ea genera morbi regij, quæ à jecore originem trahũt, de quibus hoc in loco nihil.

VIII. Ηκ

VIII. Η κατὰ τὴν κοίλην φλέβα ὀξεῖα νοῦσος, id est, uenæ cauæ acutus morbus, uel νοσημάτια φλεβὸς καὶ ἀρτηρίης ὀξέα νοῦσος, id est, dorsalis uenæ atq; arteriæ morbus acutus, ut habetur cap. 7. lib. 2. de curatione acutorum.

Caua dicitur à magna cauitate, quam obtinet, Galeno μεγίστη, Hipp. ἡπατίτις & αἱμορροΐς, id est, sangui flua, quod sanguinem copiosè effundat, si secetur, rumpatur, conuellatur. Est enim uenarum alia maxima, alia minor. Maxima est caua, per quam sanguis in epate elaboratus in maxima copia per totum corpus deriuatur. Minor est uena porta, ejusq; surculi, & uena umbilicalis. Maximæ autem illius uenæ radix è gibba supremaq; epatis parte enata in duos truncos diuiditur, quorum unus superior, alter inferior. Inferior est descendens, qui ab hepate deorsum detortus, in caudicem simplicem & stipites duos diuiditur. Caudex simplex, complectitur partem eam quæ ab epate descendit, & ad sacri ossis initium usque protenditur: ex qua communiter quinque uenæ utrinque, una dextra, altera sinistra prodeunt, adiposa, renalis, spermatica, lumbaris & musculosa. Adiposa ad exteriorem renum tunicam adipe copioso circumfusam fertur. Renalis ad renem excurrit, quæ & emulgens dicitur, quòd serosum humorem emulgeat secernatq;. Spermatica seminis materiam ad testes defert, unde seminalis dicitur. Lumbaris inter quatuor lumborum uertebras, & spinalem medullam fertur, & spinalem medullam irrigat. Musculosa in lumbares & abdominis musculos propagines profert plurimas, sed quæ interdum ab iliacis emergit, ut refert Andreas Laurentius. Hic igitur simplex caudex est. Duo stipites sunt magni rami, in quos caudex finditur: qui quod ab ilibus incipiant, iliaci uocantur. Rursus quilibet iliacus stipes in ramum duplicem diuiditur, quorum alius interior, alius exterior.

Interior intra abdominis cauitatem continetur, à qua uenæ quatuor proueniunt, sacra, hypogastrica, epigastrica & pudenda. Sacra per ossium foramina in ossis sacri (quod magnam uertebram uocat Hipp.) medullam fertur. Hypogastrica diuersis surculis tum ad uterum ejusq; ceruicem: tum ad ueſicam, tum ad recti intestini extrema, hæmorrhoidalis externa ibi appellata, excurrit. Epigastrica in epigastrij musculos disseminatur, magnaq; sui parte sursum ad umbilicum fertur. Pudenda ad eas partes tam in uiris quàm in mulieribus disseminatur.

Exterior extra abdominis cauitatem delabitur, & cruralis dicitur, quod ad inguina & crura descendit: à quo sex uenæ propagantur, saphena, ischias minor, musculo, poplitea, suralis, & ischias major.

Saphena seu malleoli uena ad inguinis glandulas nata ad malleolum externum descendit, & in pedis superni cutem uariè diuiditur.

Ischias minor è regione saphenæ extrorsum ad coxendicis cutem, & ejus loci musculos distribuitur. Musculo duplex est: minor & major. Minor tibiæ musculos & cutem adit. Major per femoris musculos disseminatur.

Poplitea per medium poplitem delapsa nunc in suræ cutim absumitur: nunc ad calcem usq; descendit, nunc per externum malleolum fertur.

Suralis in ramos duos diuiditur, externum & internum.

Externus minor est, internus major, sic dicta quod in suræ musculos & cutim tibiæ internæ disseminata circa malleolum internum reflexa, latus internum pedis & cutem pollicis, rarò alios digitos adit.

Ischias major, majorem portionem per suræ musculos deferens in decem ramos absumitur, & singulis digitis binos largiens, minorem inter fibulam & calcem amittit.

Hic est truncus cauæ uenæ inferior, qui ut in omnes corporis partes inferiores dirigitur: ita easdem alit & instar fluminis laudabili succo irrigat. Sunt autem partes inferiores, renes, peritonæum, ueſica urinaria, uterus, testes, musculi & ossa, & omnes aliæ, quæ infra jecur sitæ sunt.

Superior truncus est ascendens, cujus ut & inferioris, duæ sunt partes. Caudex & stipites. Caudex partem eam complectitur, quæ ab epate ad jugulum usque extollitur. Ab hoc caudice quatuor uenæ tãquam riuuli manant, phrenica, coronalis, azygos

©BIUM

azygos & intercostalis, eaq; qualibet duplex: dextra & sinistra, excepta azygo.

Phrenica siue diaphragmatica per diaphragma disseminata ad cordis usq; inuolucrum & membranas διαφραγματικὰς ramos spargit.

Coronaria, στεφανιαῖα dicta, uniuersam cordis basin instar coronæ cingit: & ex latere suo uelut lacero in dextrum sinum tanquam cisternam ostio patentissimo sanguinem effundit.

Azygos, id est, omnis conjugij expers, sic dicta, quod in dextro tantum latere reperiatur. Ramus itaq; solitarius est, sed qui tam in sinistram quàm dextram partem fertur, octoq; inferiores costas, & earum spatia octo uenulis alit, ad secundam ferè lumborum uertebram usq; descendens: ubi emulgenti jungitur. Quæ causa est, ut commode & κατ' ἐξοχὴν pulmonis uomica lotio exhauriri possit.

Intercostalis tria aut quatuor superiorũ costarum spatia nutrit: quam uerò sæpius deficere obseruauit Andreas L. quo casu azygos illius munere fungitur, & ramos ad superiores costas mittit. Hic simplex caudex est.

Stipites sunt insignes rami, in quos caudex finditur, qui quod ad claues & jugulum ascendunt, clauij appellari possunt, uulgò subclauij sed confusè. Rursus quilibet clauius in ramum triplicem diuiditur.

Interior est subclauius, qui intra thoracis cauitatem reconditur, à qua uenæ quinq; proueniunt, mammaria, thymica, capsularis, ceruicalis & muscula, eaq; qualibet duplex: dextra & sinistra.

Mammaria descendens, utrinq; una, ad mammas fertur, & ad xiphoidis latera emergens cum uena epigastrica ad umbilici regionem anastomosi jungitur.

Thymica per thymum (qui glanduloſum corpus est sub jugulo) distribuitur, nec non per interſepientes membranas.

Capsularis per cordis inuolucrum fertur, occurritq; phrenicis, quæ ascendunt. Hanc à paucis deprehensam esse annotauit Andreas L.

Muscula summi thoracis & colli infimi musculos perreptat.

Exterior clauius est, qui extra thoracis cauitatem egreditur, estq; rursus duplex: superclauius & axillaris. Superclauius est, qui proximè à diuortio supra claues emergit. Axillaris, qui remotius ab eodem distans ad axillas pertinet.

A superclauio ad colli latera uena oritur, quæ à jugulis, cui uicina est, jugularis, Græcè σφαγίτις dicitur, eaq; duplex: dextra & sinistra. Dextra iterum alia interna, alia externa. Interna per latera ceruicis interiora ad dextram cerebri, & ejus medullæ partem extollitur. Externa sub cute sursum fertur in cutem capitis, ejusq; carnosam membranam, & alias caluæ partes, subq; auris radice, ut plurimum diuisa, tandem in frontis medio dextra cum sinistra juncta, uenam frontis constituit.

Sinistra similiter alia interna, alia externa. Interna in sinistram cerebri, & medullæ eius partem spargitur. Externa in omnes partes externi capitis sui lateris surculos spargit quàm plurimos.

Ab axillari tres oriuntur uenæ, thoracica, basilica & cephalica.

Thoracica est quæ ad thoracem fertur, quæ & ipsa duplex est: superior & inferior. Superior in mammas & musculos pectoris peruadit. Inferior totum thoracis latus perreptat.

Basilica est, quæ per interiorem brachij partem fertur. Hipp. interna, estq; alia dextra, alia sinistra. Dextra uulgo epatica & jecoraria: sinistra lienaris dicitur.

Cephalica est, quæ per brachij exteriora fertur. Hippocrati extrema, uulgò cephalica, quod in affectibus capitis tundatur. Appellatur & humeraria, quod per humerum feratur.

Ex his duabus postremis uenis emergit ea, quam Medici eam ob causam communem, uulgus medianam, Arabes uenam nigram appellant, quæ peculiaris & tertia brachij uena non est, sed riuulus quidam ex cephalicæ & basilicæ in cubiti articulatione coitu emergẽs. Vtraq; enim uena egressa humeros, dum ad cubiti articulationem uenit, in duos surculos, externum & internum diuiditur, ex quibus duo interni sibi inuicem in medio cubiti occurrentes medianæ istius locum constituunt: quæ ab origine sua longius progressa partim ad cutem manus externæ absumitur, partim in duos ramulos diuiditur, quorũ unũ inter pollicẽ & indicẽ

diductus

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 338 sur 482

ductus cephalicam & ocularem appellatam: alterum inter medium & annularem. Auicennæ syclen quidam esse existimant. Externus uerò cephalicæ surculus, isq; insignior per medium radij & carpum progressus conspicitur, ramo inter paruum digitum & annularem desinit, quem uenam saluatellam Arabes uocant.

Hactenus de caua uena, quam rudi seculo Aretæus rudi Minerua delineauit: nos prolixius perspicuitatis gratia descripsimus.

Minor uena est uena porta, cujus & ipsius idem breuiter meminit. Hæc sanguificationi seruit, ut illa distributioni & perfectioni sanguinis: utq; caua in gibba & conuexa parte: ita porta in sima & concaua parte hepatis inter duas illius eminentias, quas portas Hipp. uocat, radicatur, unde & portæ nomen accepit. Alij tamē portam dictam esse uolunt, quod per eam uelut portam chylus ad epar deferatur. Dicitur autem & uena portæ & porta & ostiaria, μεγάλη Galeno: interdum & σελεχιῶα quod sit σελέχη, id est, trunco cuidam plantæ similis, Aretæo φλεὼ ἀπὸ τῶν πυλέων, ut & Galeno interdum ἡ πρὸς τὰς πύλας, id est, uena quæ ad portas est. Quidam jecoris manum uocant, quod ea tanquam manu ad chyli attractionem epar utatur. Arabes uenam lacteam, quod cremorem lacti similem allicit. Eadem instar arboris in radices, truncum & stipites diuiditur. Radices sunt capillamenta, quæ innumeris surculis per uniuersum epatis corpus spargantur. Truncus est caudex, in quē radices coëunt. Stipites sunt surculi, in quos caudex dirimitur.

Rursus truncus quatuor ex se ramos emittit, cysticum, gastricum, gastropiploicum & intestinalem.

Cysticus ex antica & suprema trunci parte ortus, mox in uesicam felleam bifariam fertur. Est enim gemellus.

Gastricus, isq; dexter, ad posteriorem uentriculi partem & pylorum prætenues spargit uenulas. Sunt autem tenues potius quam crassæ, ut chylus in illis existens ueram sanguinis effigiem assequi possit.

Gastrepiploicus ad fundum uentriculi dextrum & omentum abit, surculis illum supernè: hoc infernè peruadens.

Intestinalis per duodeni longitudinem excurrit. Sic Andr. Laurentius. Alij cysticum & gastricum tantum recensent: eò quòd cæteri sæpe in mesenterico emergere obseruantur.

Stipites insignes duo sunt, splenicus & mesentericus.

Splenicus est elatior, qui ad lienem ferè totus fertur: estq; duplex: unus ante diuisionem, alter post diuisionem. Ante diuisionem quadruplex est: gastricus minor, epiploicus dexter, coronarius, stomachicus & epiploicus posterior.

Gastricus minor, isq; sinister non admodum frequenti ramorum serie in gibbam uentriculi partem distribuitur.

Epiploicus dexter in dextram inferioris omenti regionem surculos aliquos deriuat, & quibusdam ramulis colum intestinum irrigat.

Coronarius stomachicus omnium crassissimus, dum ad uentriculi regionem superiorem abit, mox bifariam dispergitur, priore ramo orificium uentriculi superius corona instar cingit, altero ad pylorum descendit.

Epiploicus posterior dorso alligatus ad posteriorem omenti membranam, & coli partem ramum dextrum & sinistrum mittit.

Post diuisionem qui stipes est, rursus subdiuiditur in duas uenas, quarum singulæ iterum in alias atque alias infinita sobole diremtæ uniuersam lienis substantiam perreptant. Ab eodem uerò stipite jam in liene existente uena insignis prodit, uas breue aut uenosum dicta, quæ rursum in os fundumq; uentriculi resiliens melancholicum succum eructat, qui suo sapore acerbo & acido torpescentem appetentiam excitat, uel potius uentriculum corroborat. Fames enim non tam à perfusione humoris melancholici, quàm à penuria alimenti oritur.

Mesentericus stipes est inferior & multò amplior, qui in mesenterium & intestina infinitos diffundit riuulos, inter quos præcipui tres obseruantur: hæmorrhoidalis, cæcalis & mesentericus in specie sic dictus.

Hæmorrhoidalis per coli extrema & recti intestini longitudinem ad anum usque prore-

©BIUM

prorepit: eius finem exilibus ramis orbiculatim amplectens. Et hæc interna & plethoræ uacuatrix: ut illa, quæ uenæ cauæ ramulus est, de qua supra dictum est, externa, & cacochymiæ depletrix appellatur. Hæc occultas.: illa externas hæmorrhoides parit. Quod si enim ob lienis obstructionem melancholicus sanguis expurgari nequeat, hujus ramuli beneficio, certis quibusdam interuallis excerni solet. Cumq; duplex sit hæmorrhoidalis, non mirum ijs siue arte siue sponte apertis non solum morbos abdominis, qui à sanguine in uena portæ exuberante ortum habent: sed & affectus sanguineos, qui thoracem & caput affligunt, persanari.

Cæcalis ramus ad cæcum intestinum fertur.

Mesentericus in specie sic dictus, in complures & propè infinitos instar radicis arboris diuisus surculos, uenas mesaraicas constituit, quæ inter duas intestinorum, imprimis uerò ilei & jejuni, ubi major illorum copia est tunicas sparguntur, ut chyli inde tenuiorem partem exugant, & ad epar transmittant, munitæ glandulis, ne uel confundantur, uel comprimantur, uel ualidis motibus disrumpantur.

Ex quibus apparet nõ ex cauæ uena, sed ex porta nutriri uentriculum, pancreas, lienem, mesenterium & intestina, eò quod sola porta, in has partes suos traÿciat surculos: uena cauæ nullum. Estq; hæc dilucida uenæ tum cauæ tum portæ descriptio, cujus utriusq; radices per jecoris carnem confusè sparguntur, sibiq; inuicem miranda quadam anastomosi uniuntur. Extrema enim radicum uenæ portæ in medias uenæ cauæ radices inseruntur, & uenæ cauæ extrema in medias portæ radices coëunt, ut à porta in cauam & à cauæ in portam facilè meet sanguis & remeet. Non tantum igitur uenæ cauæ truncus superior cum inferiore ita unitur, ut si quis immissa lamella explorare uelit, unum ascensum utriusque deprehendat, quod scripsit Aretæus: sed & uenæ cauæ cum uena portæ tanta communicatio est mutuaq; complexio, ut si quis in uenam umbilicalem recens nati (quæ foràs propendet) immittat tubulum, uideat & intestina & cauæ ramos, & cor & ipsam etiam pulmonum carnem distendi, quod obseruauit Andr. Laur. Vmbilicalis enim in portam desinit: & porta in cauam, rursusq; hæc in illam. Illa uerò nempe umbilicalis iam edito infanti inarcescit, & in ligamentum abit. Ex eadem uerò descriptione, ait Aretæus, etiam illud sequitur, ut totus uenæ cauæ truncus tum superior, tum inferior morbis acutis obnoxius sit: non tantum inferior, qui ad dorsum pertinet, id quod Medici quidam opinati fuerunt, sed perperam. Patitur autem uarios morbos, inter quos præcipui sunt cedmata & phlegmone.

Cedmata Hippocrati dicũtur diuturni ex defluxione affectus cũ in omnibus articulis, tum præcipuè circa coxendicem, ut ait Galenus. Aretæo uerò hoc in loco sunt siue repletiones, siue rupturæ uenarum ortæ uel ex multitudine uel feruore sanguinis. Alludit enim ad Hebraicum Cadah, id est, accensus est siue incanduit, sic dictum quasi incendium, Germ. **entzündung**, quod utrumque eiusdem originis est. Comprehendit igitur nomen suo complexu, id quod aliàs in genere ἀνάθεσιμα dici solet, ἀπὸ τῦ ἀναθέειν, id est, dilatando. Quibusdam etiam speciali nomine φύσις. Latinè uarix. Hic enim tumor est tactu blandus à sanguine, & spiritu ab arteria, aut uena profusis excitatus, quo aperto sanguis affatim erumpit, & una uitalis spiritus, ut æger sæpe in Medicorum manibus deficiat. Cuius rei exemplum nuper obseruaui in muliere plethorica, cui uena cruralis cum diu intumuisset, tandem sua sponte rupta, circiter quatuor mensuras sanguinis profudit, unde exanguis facta, uix multis diebus obstructo uulnere, & adhibitis analepticis restitui potuit. Sic lethalis est fluxus sanguinis de uena interna qualibet magna, ut pulmonis & epatis, cujus Aretæus meminit, de truncis uenæ cauæ utriusq; loquens. Mortifera uerò est hæmorrhagia etiam meningum aut retis mirabilis, quarum uenæ magnæ quidem non sunt, sed tam frequentes ut sanguinem in cerebri mole fere copiosiorem quàm in jecore reperiri quidam existiment: unde & cerebrum tam uehementer calefieri inflammariq; solet. Sic lethalis est repletio tenuium cerebri uenarum in epilepsia puerorum, dum pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur.

Phleg-

Phlegmone, alter morbus, inflammatio dorsalis uenæ atq; arteriæ est, quam prolixè describit Aretæus: recentiores silentio prætereunt. Est autem non tam uenæ quam sanguinis in uenis contenti inflammatio, & causi species quædam, quæ in dorso maximè sentitur. Hinc factum, ut non aliam causi quam phlegmonæ dorsi curationem autor proponat: & liber secundus unum caput minus habeat.

IX. Ἡ κατὰ τοὺς νεφροὺς ὀξεῖα νοῦσος, *id est, acutus renum morbus, nempe inflammatio & obstructio* ὀξύκτονος, *id est, quæ celeriter jugulat. Sunt enim plures earum partium morbi, qui jam inter diuturnos recensentur. Omnes autem illos* νεφρίτιδος *nomine Græci interdum complectuntur, siue acutos siue diuturnos, Germ.* **Niern wehe.** *Hippocrati* τὰ νεφριτικὰ *sc.* πάθη, *aph. 6. lib. 6. & alibi. Et Nephritici sunt, qui ex renibus laborant, ut stomachici ex stomacho, epatici ex epate, splenici ex liene, colici ex colo, ut refert Gal. lib. 2. de comp. med. sec. loc. cap. 2. Germ.* **Niernsüchtig.**

X. Τὰ κατὰ τὴν κύστιν ὀξέα πάθη, *id est, acuti in uesica affectus, nempe phlegmone & ulcera, lapides & grumorum obstructiones: à quibus ischuria & stranguria oritur. Excretio enim urinæ, sine qua animal uiuere non potest, aut aboletur aut diminuitur, aut deprauatur. Abolita uocatur* ἰσχουρία, *cum urina omninò supprimitur, sic dicta* ἀπὸ τοῦ ἴσχειν, *id est, tenendo* τὸ οὖρον, *id est, urinam. Cælio Aureliano* ἰσχουρία *sed perperam. Est q; affectus uerus & spurius. Verus est, qui fit uitio uesicæ urina plenæ, obstructo illius meatu. Spurius, qui fit uitio renum aut ureterum, à quibus uesica nihil recipit. Latinis* παρεφεκτικῶς *lotij retentio uel suppressio. Germanicis* **auffhaltung oder verstopffung deß harns.** *Diminuta urina uocatur stranguria, cum uesica reddit imbecilliter ac deficienter, sic dicta* ἀπὸ τῆς στραγγὸς, *id est, gutta seu stilla, &* τὸ οὖρον, *id est, urina, quasi* κατὰ στάγγα τοῦ οὔρου ἔκκρισις, *quod in ea stillatim lotium redditur: uesicæ morbus Cicer. substillum Catoni, aliis urinæ stillicidium. Germ.* **Kaltseuch / harnstrang / harnwinde / tröpflicht harnen.** *Differt à diabete. Nam stranguria laborantes frequenter mingunt & guttatim. Diabetici frequenter & in magna copia.*

Deprauata urina dysuria est, quæ libidinem mejendi facit, sed excretionem cum dolore, sic dicta à δυσ *quod in compositione ægrè & malè significat (ut in nomine* δυσωδία*) &* τὸ οὖρον, *id est, urina. Lotium enim ui quadam & difficulter in ea excernitur. Differt à stranguria. Nam stranguria laborantes guttatim & frequenter mingunt. Dysurici guttatim & non frequenter, ut quidam interpretantur. Pleriq; uerò aliter, quibus dysuria stillicidio caret. Fit uerò siue cum difficultate, siue cum dolore. Galenus nanq; duas illius species constituit comment. aph. 48. lib. 7. Vnam,* τὴν μετ' ὀδύνης, *hoc est, quæ cum dolore, cujus causa inflammatio, abscessus, exulceratio, inæqualis intemperies & spiritus flatulentus.*

Alterum τὴν μετὰ δυσχερείας, ὡς μόγις ἐνεργεῖν τὴν κύστιν, *hoc est, quæ cum difficultate, ut uix ipsa uesica opus suum peragat: cujus causa aut facultatis imbecillitas, aut humor præter naturam. Dysurici igitur cum mejere cupiunt, non statim excernunt, sed magno cum conatu atq; etiam aliquando dolore. Arabes stranguriæ & dysuriæ nomine indifferenter utuntur: ut & uulgus, quod plerunq; confundit similia. Vtrunq; igitur affectum & dysuriam & stranguriam Germani uocant* **harnstrang / harnwind / reissen.** *Differunt enim secundum magis & minus.*

XI. Ὑστερικὴ πνῖξ, *id est, uuluæ strangulatus, præfocatio matricis Aurel. Vas enim fœtum conseruans ab Aretæo &* ὑστέρα & μήτρη *uocatur, à Latinis uterus & uulua.* ὑστέρα *id est, postrema dicitur à situ, quod ultimum inter uiscera locum habeat.* μήτρη *id est, matrix, quod sit mater fœtuum, qui ex ipsa aut in ipsa nascuntur: uel quod matres faciat, quæ ipsam habeant. Vterus, Plinio utriculus, quod in eo uelut utre fœtus contineatur. Vulua, quasi uolua aut ualua. Lucilio bulga, quod folliculi & loculi similitudinem habeat. Aristoteles locos uocat. Græci etiam* φύσιν, νηδὺν, δελφὺν, ἄγγος & γονὴν. *Hujus igitur uisceris motus triplex est: naturalis, symptomaticus & mixtus. Naturalis est, quum semen prolectat è sua ceruice, eiq; quasi obuiã occurrit: dum itẽ se contrahit ut concipiat, & dum conatu ualido fœtum, secundasq; & res alias sibi aduersantes excludit. Symptomaticus similiter*

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 341 sur 482

©BIUM

triplex eſt: aſcenſus, reclinatio & deſcenſus. Aſcenſus, dum ad ſuperiora fertur, hyſterica præfocatio, & ἄπνοια ὑστερικὴ, id eſt, anhelitus ob uteri culpam interceptio nominatur. Reclinatio, dum ad latus dextrum uel ſiniſtrum fertur, diſtortio, conuerſio & peruerſio dicitur. Deſcenſus, dum ad inferiora proreptat, uteri prolapſus ſeu procidentia uocatur. Mixtus eſt, dum nimium reſiccatus & ſitiens ad epar recurrit, aut furens prolabitur. Naturalis fit à ſola facultate animæ. Symptomaticus à cauſa morbifica: mixtus à cauſa morbifica & facultate ſimul. Motus autem ille ſymptomaticus conuulſio dici ſolet καταχρηστικῶς, ut & ſingultus. Conuulſio enim propriè dicta motus eſt earum partiũ injuſſus, quæ ſponte noſtra mouentur. Vterus autem non ſponte noſtra ſed ſua mouetur. Hoc igitur membrum ſeruile non eſt, ſi propriè loqui uelimus, ζῶον ἐπιθυμητικὸν, id eſt, animal concupiſcentiæ particeps, ut appellat Plato, ſed, ut interpretatur Aretæus, ἀπλάγχνον ἄγχιστα ζωῶδες καὶ ὀκνῆσαι ζῶον ἐν ζώῳ: uiſcus propè animatum, & uelut animal quoddam in animali. Quod enim inſtar animalis motu locali moueri uidetur, jucundis oblectatur, triſtibus afficitur, id fit καταχρηστικῶς, non ſub propria ſed ſub aliena ſpecie. Ex mœrore enim præfocationem incurrit ob defectum ſpirituum, quia mœror refrigerat: offenditur fœdis odoribus, dum benè affectus eſt, ratione prauorum uaporũ ex rebus fœtidis emiſſorum. Fœtida enim omnia incocta ſunt, & prauè permixta, ideoq; inæqualiter ſenſum afficiunt. Hinc Ariſtoteles 8. de hiſtoria animalium, grauidas mulieres & equas ad odorem extinctæ lucernæ abortum pati ſcribit, id quod eandè ob cauſam contingit. Inquinantur enim materni ſpiritus, quos per arterias umbilicales fœtus trahit. Iiſdem uerò etiam recreatur, ut caſtorio & aſſa fœtida, cum malè affectus eſt, eò quod fœdi illi uapores naturæ noſtræ aduerſantur, quos dum ut hoſtes infenſiſſimos natura irritata expugnare conatur, ſimul prauos in utero contentos humores extrudit, perinde ut noxia pharmaci qualitate dum uellicatur, uacuationes perficit. Offenditur uerò & ſuauiter olentibus, ut moſcho, ambra & ſimilibus, dum prauè affectus eſt, ratione bonorum uaporum ex rebus benè olentibus exeuntium. Benè enim olentia cocta & acuta admodum cerebri membranas afficiunt, & hinc uterum, qui & ipſe membranoſus eſt, & cerebro conſentit: quo affecto qui prius latitabant in utero uapores tetri, ſuſcitantur & per arterias, & alios cæcos ductus ad diaphragma, cor & cerebrum expirant: unde ſuffocatio. Iuuatur contra ſuaueolentibus, dum benè affectus eſt, ratione uaporis & tenuiſſimæ auræ odorem comitantis, quo celerrimè afficitur, cum exquiſitiſſimum ſenſum habeat.

XII. Tria ſunt nomina cognata, quæ eruditi ſeparant: uulgus ſæpè confundit, σατυρίασις, σατυριασμὸς & πριαπισμὸς. Σατυρίασις eſt genitalium dolor & inflammatio, ut hoc loco, qua affecti coitum appetunt. σατυρισμὸς eſt pruritus ad Venerem, familiaris maximè mulieribus ſalacibus, quæ ſatyricæ eam ob cauſam dici poſſunt. Tales autem ſunt, qui uterum natura ualdè ſiccum habent, & pabuli ſui, quo repleatur, cupidum: id quod ex fiſſuris labiorum cognoſci poteſt. Galeno hoc nomen etiam aliud genus morbi ſignificat, nempe tumorem adenum, qui aliquantulum poſt aures prominet. σατυριασμὸς eſt incipiens elephantiaſis, quæ & σατυριάσις dicitur. πριαπισμὸς eſt penis emphyſema, quo laborantes, Venerem non appetunt. Poſterius hoc à Priapo, priora nomina à Satyris nomen habent, ſed diuerſas ob cauſas. Satyriaſis enim dicitur, quod ea uexati penem inſtar Satyri erectum habeant, ut ait Aretæus. Satyriaſmus autem, quod eo laborantes facie Satyris ſimiles euadant: uel quod elephantici ut & melancholici ſatyriaſi ſæpe tententur. Priapiſmus denig, quòd eo affecti Priapi laſciuiam imitentur. Sunt autem Satyri Dij Baccho ſacri, ut ait Aretæus, qui arrecto pene figurantur, quod diuinæ rei ſignum eſt. Nunc uerò Satyri uocantur, homines piloſi, faciem cum humana ſimilem habentes, uerius tamen ſpectra & dæmones quàm homines. Germ. **waldteuffel** & **waldgeſpenſt** ſic dicti à radice ſchoter שׁטר id eſt, præfectus, qui uirgam ſeu baculum tenet (cognatum enim eſt nomini chother חטר quod uirgam ſignificat, quam Satyri extentam habent.) Cognatum uerò idem eſt etiam nomini ſatan, quod tam de homine quam Diabolo dicitur, aduerſarium ſignificans. Hinc ſatyrion herba

herba, cujus eſus tentiginem genitalium partium inuehit. Priapus uerò idem eſt qui Bacchus, cujus ſimulachrum fuit puer ingenti pene, & extento, ut ait Suidas, quod nomen compoſitum eſt à uerbo Para פָּרָה, fructus protulit, cognatum latino uireo, & à nomine Ab אַב, pater, cognatum latino auus, ut Priapus ſit quaſi ferax pater. Latinis Satyriaſis uirorum, tentigo dicitur. Aureliano tentigo ueretri, Iuuenali ueretri intenſio. Appellant & tetanon & πάσιν & αἰδοίου. Differt à ceparia, ut uocat Marcellus, quæ tumor eſt penis ſine tenſione, aut in certa tantum parte, ut præputio.

MORBI DIVTVRNI LIBRO PRIMO.

I. Cognata ſunt nomina, κεφαλαίη & κεφαλαγία & ἑτεροκρανίη. Dolor enim capitis aut uetus, aut recens eſt. Si uetus, aut totum caput occupat & cephalæa dicitur: aut alterutram tantum partem, & heterocrania uocatur. Si recens eſt, cephalalgia appellatur.

Κεφαλαίη à parte affecta, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, id eſt, capite. Latinis dolor capitis. Caput autem hoc loco dicitur pars illa, quæ capillo tegitur, & cujus caluariæ adjacet ſuperiori quidem, pericranium: inferiori uerò meninx dura. Alijs cephalæa uocatur, nux, ouum, galea, galeata paßio, à ſimilitudine cum nuce, ouo galeæ, & ipſa galea, quod totum caput ad modum nucis, oui & galeæ comprehendat. Germ. **Hauptwehe von langer zeit her.**

Κεφαλαλγία propriè omnem dolorem capitis ſignificat: ex inſtituto uerò hominum recentem tantum. Sodam Arabes uocant à radice Schod שׁדד id eſt, deuaſtauit, unde Græcum σκέτλιος & Germanicum **Schad.** Nullam enim partem corporis humani æquè deuaſtant dolores, ac caput humanum. Cucurbitæ enim more cunctis ſuperpoſitum paßim in ſe rapit uiſcerum ſubjectorum inquinamenta. Germanicis **Hauptwehe.**

ΕΤΕΡΟΚΡΑΝΙΗ quaſi alterutrius cranij dolor: aliàs ἡμικρανίη, id eſt, dimidij capitis dolor. Auicenna ſcribit à Galeno. appellari ambulatorem mediũ. Nã modo dextram, modo ſiniſtram partem occupat, & à temporum pulſatione ferè ortus ad ſuturam uſque protenditur. Ea enim dolorum interſtitium eſt. Arabes plura hujus genera faciunt, nempe monopagiam & clauum. Monopagia dicitur, quaſi unam partem capitis tenens. Clauus eſt paſsio in parua capitis parte & communiter ſupra oculum in ſupercilio, ſic dictus, quod eo laborantes, clauo ſeu terebello ſe perforari, atque uelut acu pungi uel malleo contundi exiſtimant. Ouum etiam quidam dici exiſtimant à ſimilitudine oui, non armorum, ut ſupra, ſed gallinæ, & ſic ad hemicraniam pertinet. Serapion quoque non omnem capitis querelam, ſed ſolam pulſatilem, ſodam appellat, & ſic heterocraniam denotabit. Germ. **Hauptwehe in einer ſeytten.**

Differt autem uetus & recens dolor non tantum duratione ſed & tempore, imbecillitate capitis, ſexu, uehementia. Vetus enim, qui cephalæa dicitur, jam diu durauit & continuus interdum eſt: interdum ex interuallis repetit & exacerbatur: ſuntq; interualla uel ordinata uel inordinata, uelut in comitiali morbo. Sic hemicrania per circuitus plerunque reuertitur, uel quotidianos, uel tertianos. Idem dolor ob caput imbecillum à re quauis facilè irritatur: mulieres magis quàm uiros uexat, propter copiam & culturam capillorum, ut uult Cælius Aurelianus; tamq; uehemens, ut eo affecti neque ſtrepitus neque uocem uehementiorem, neque

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 343 sur 482

©BIUM

ſplendorem, neq; uini potũ, neq; odores, quibus caput repletur, ferre poſſint, neq; item motum. Sic hemicrania laborantes interdũ ne manum quidem, ſi tangantur, ferre poſſunt, affecto ſcilicet pericranio, & cute non experte morbi. Recens uerò qui cephalalgia dicitur, dolor eſt breuis temporis, uiros magis uexans quàm mulieres, & mitior, qualis eſt ea, quæ à Sole, aut labore, aut à febribus contingere ſolet. Ex quo apparet utrumq; genus minoris ac majoris ratione inter ſe diſtare, ut cephalæa ſit inueterata & ægrè cedens κεφαλαλγία & κεφαλαλγία recens & facilè cedens cephalæa. Poteſt uerò cephalalgia & hemicrania in cephalæã ſucceſſu temporis, ut & in uertiginem uel conuulſionem abire. Itaq; inquit Aretæus. Exiguos dolores capitis ne ſpernito.

II. ΣΚΟΤΩΜΙΑ & σκοτοδίνη Aretæo unũ & idem ſunt. Interpres uertiginem uocat, ſed minus rectè. Duplex enim uertigo eſt: ſimplex & tenebricoſa. Simplex eſt imaginationis paſsio, cum circumagi in gyrum uidentur omnia, Græcis δῖνος, ἴλιγξ, ἴλιγγος. Tenebricoſa, oculorum paſsio eſt, cum præter capitis & grauedinem & rotationem tenebræ oculis aut ſplẽdores ac ſcintillæ quædam (μαρμαρυγὰς Aretæo, λαμπαδόνες alijs dicuntur) caligini permiſtæ oculis obuerſantur. Aretæo σκότωμα & σκοτοδίνη. Hipp. σκοτώδινες, Aeginetæ σκοτωματικὸν πάθος. Barbari Scotomiam quaſi Scotodinam uocant. Hoc igitur nomen affectum compoſitum, id eſt, uertiginem & ſimpliciter appellatam & tenebroſam comprehendit, ἀπὸ τοῦ σκότος, id eſt, caligine & δῖνος, id eſt, gyro. Quapropter qui σκοτοδινῶ dicit, ut Aretæus, uertiginem etiam dicit: qui uerò uertiginem, ut interpres, σκοτοδινῶ non dicit. Vertigo enim ſine ſcotomate: ſcotoma non ſine uertigine eſſe poteſt. Quidam differre ajunt, ut inchoatũ & imperfectum à perfecto: ut uertigo ſit quid imperfectum: σκότωμα quid perfectũ. Nec tamen ſcotoma eſt hypochyma, quod & ipſum caliginem oculis obtrudit. Hujus enim cauſa conjuncta, nempe aqua & fumus, non in cerebro ſed in oculo delitescit. Germani uocãt **Schwindel/ Hauptſchwindel/ vmbtrümlung.**

III. ἘΠΙΛΗΨΙΑ, Epilepſia, ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνειν, apprehendendo, quaſi quædam apprehenſio, captio, detentio, interceptio mentis atq; ſenſuũ. Hoc enim affectu correptis ſubitò cognitio & ſenſus aboletur, adeò ut paroxyſmo ſoluti, eorum quæ acciderũt, amplius recordari non poſsint. Quidam etiam ſic dictam uolunt, quod ἐπιλήπτους à dæmone occupari ueteres crediderunt.

Appellatur uerò hic morbus & caducus & comeſsalis & comitialis & conuulſio & Herculeus & Lunaticus & magnus & puerilis, et ſacer et ſonticus. Tantam nimirũ nominũ copiã hic morbus meruit, quãtã præter hunc nullus habet, ut maximè notabilẽ atq; admirandã illius uim malitiamq; exprimãt.

Caducus dicitur à cadendo, quod cuncti ferè hoc morbo affecti imprimis dum munia ſua obeunt, cadant, humiq; proſtrati jaceãt, facultate quæ corpus rectum tenebat, ſubito uel impedita uel abolita. Germani eandẽ ob cauſam uocãt **fallend ſiechtag** & **fallende ſeüch**, à frequenti horum caſu: quo tamen nomine abſtinent & **Vergicht** uocant, dum puerorum epilepſiam deſignare uolunt, ne metuendo morbi caduci nomine horrorem, & metum adferant.

Comeſsalis à comeſsando, quòd ab inordinato cibo & potu oriri ſoleat. Pueris igitur ob ingluuiem familiaris eſt: unde corpus prauis humoribus repletur, qui caput petentes epilepſiam pariunt. Germani ſimiliter **den freiß** uocant à uerbo **freſſen.**

Comitialis à Romanis comitijs Plinio dicitur, ſiue quod in comitijs & hominum frequentia, ut hodie in cõcionibus, maximè inuadat & potiſsimum deprehendi ſoleat, ſiue quod comitia, quo die aliquis cecidiſſet, iuterrumpi ſolebant. Hinc factum ut epilepſiæ obnoxijs, conciones & congregationes hominum interdici ſoleant.

Conuulſio dicitur ab alio, eoq; contrario, quàm epilepſiæ nomẽ denotat, ſymptomate, nẽpe à conuellendo, id eſt, uehementer agitãdo. Sicut enim epilepſiæ nomẽ ſtuporẽ omniũ ſenſus energiarum denotat: ita hoc ſpaſmoſum totius corporis motum: quo partes neruoſæ contorquentur, & breuibus ſaltuoſisq; motibus concutiuntur. Propriè uerò conuulſio genus eſt: epilepſia ſpecies. Eſt enim conuulſio omnis præter uoluntatẽ motio, ſeu inuoluntaria muſculi uerſus ſuum principium contractio: Græcè σπασμὸς: eſtq; duplex; alia omniũ totius corporis partium: eaq; uel perpetua & tetanus dicitur: uel non perpetua & epi-

& epilepsia dicitur: alia unius partis, & uel oculorum, ut σπασμὸς: uel oris, ut κυνικὸς σπασμός: uel mandibularum, ut τρισμός: uel penis, ut σατυρίασις: uel aliarum partium, quæ cum propriis nominibus careat, cum additione hujus uel illius partis effertur, Germ. Krampff appellant. Nulla igitur epilepsia sine conuulsione est: quædam uerò conuulsio epileptica non est.

Hinc Algouij epilepsiam die arbeit, id est, laborem seu agitationem à præcipuo illius symptomate appellant.

Herculeus morbus, ἡρακλέια νοῦσος. Hipp. à contumacia & uehementia, quod δυσκαταμάχητος sit, id est, quod nulli remedio cedat, aut expugnari se patiatur. Est enim morbus partis nostri corporis principis & causam habet obscuritatis plenã & magna cum sæuitia conjunctam. Sed & Herculeus dicitur, ut uult Aristoteles in problematis, quod eo morbo Hercules obnoxius fuerit, aliíq; uiri magno ingenij acumine præditi, ut Cambyses Persarũ Rex, ut refert Herod. lib. 3. C. Iulius Cæsar, ut ait Plut. in Cæsare. Plotinus Platonicus, ut scribit Suidas & Eunapius. Neq; enim tantum à pituita, sed & melancholia, epilepsia oritur, cum uterq; ut frigidus humor, sinus cerebri obstruere possit. A melancholico autem humore ingenij produci excellentiam demonstrat ibidem Aristoteles.

Lunaticus, à causa efficiente, nempe Luna, uel quod humori frigido humidoq; præest, à quo epilepsia oritur: uel quod certis Lunæ mutationibus ægrotos hic morbus inuadat: uel quod interlunio natos ferè infestet. Ita uulgò, sed rudi Minerua. Interlunio enim nati in genere aut breuis æui sunt, aut in senectute morbosi fiunt. In specie uerò epileptici fiunt, nati Luna Soli siue conjuncta, siue opposita, Marte item & Saturno ijsdem copulatis aut oppositis: aut quadrato aspectu affligentibus. Hoc itaq; tam uulgato hujus morbi nomine, communi omnium tẽporum consensu Astrologorum decreta contemnenda non esse conuinci potest, cum ab illis causas morborum procreatrices remotas deduci omnis antiquitas sibi persuasum habuerit, & quotidiana id ipsum testetur experientia. Habeo plurimas genituras Epilepticorum, ait P. Forestus, medicus nostri temporis celebris, in quibus ea respondent præcipuè, quæ Ptolomæus de ijsdem obseruauit. Sed nemo est Astrologiæ deditus tam inops exemplorum, quin similes quàm plurimas ipse collegerit. Est autem alia periodica, alia non periodica. Periodica interdum crescẽte, interdum decrescente Luna inuadit: imprimis uerò cum aut Luna inchoatur, aut impletur: uel si per locum malefici in genitura transeat. Hinc quidam mox ante nouilunium, & ante quadrantes & ante plenilunium medicamenta contra epilepsiam exhibent. Ajunt uerò eos, qui plenilunio cadunt, periculosius corripi: & ex repletione malum oriri: ut ex inanitione, si interlunio cadant. Id quod experientia non semper comprobat. Obseruaui enim correptos interlunio, qui ex repletione ægrotabant, meliusq; ualuisse statu ferè cæli nubilo atq; austrino, quàm sereno. Epilepsia enim conuulsio legitima non est, cum, ut Capouaccius tradit, nec inanitionem, nec repletionem ut causam agnoscat. Non inanitionem, eò quod cito fit & cito desinit. Non repletionem, quia cerebrũ neruosum nõ est. Simili ratione in sacris literis, ut Matth. c. 17. lunaticus dicitur, cujus morbus Lunæ ascensu increscit, ut ejus qui à dæmone obsidetur. Est enim melancholia, quæ crescit decrescitue pro ratione Lunæ, balneũ Diaboli.

Magnus et major dicitur καὶ ἐξοχὴν, quod sit major magno alio. Quod autẽ sit magnus infra dicetur in diuisione morborum. Tanta autẽ ineſt grauitas, & deformitas huic morbo, ut Plinius sua ætate (quod nec jã insolẽs) sola mentione epilepsiæ, despui suetum scripserit. Et quanta sit ejus fæditas Aretæus his uerbis expressit cap. 4. lib. 1. diutur. Variũ & portentosum morbi genus est epilepsia. Et paulò post. Triste medius fidius est ipsius inuasionis spectaculum: turpis & ejus desinentia, cum stercore & lotio.

Puerilis & infantilis à subjecto, quod in pueruli, ijsq; madidioribus regionũ præsertim calidiorũ frequenter eueniat. Ij enim sua natura frigidiorũ humorum copia referti sunt, à quibus epilepsia oritur. Quosdam uerò ex ijs mox ante septimum diẽ jugulat: quosdã ineunte pubertate deserit, alios à pueritia incipiens ad senectutẽ usq; comitatur. Hinc Aristot. 2. de historia anim. ultimo scribit, consueuisse ueteres nomina pueris septima

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 345 sur 482

©BIUM

die, ut Iudæi octauo die, quod eo tempore salui esse credantur, qui ante hunc diē plerunq; morbo epileptico intereunt. Hippocrati παιδίων πάθος & πάθος παιδίων, Arabibus mater puerorum. Germanis **Kindlin wehe & vergicht & gegicht**, inter quæ nomen posterius non tantum epilepsiam puerilem, sed & eam, quæ colicos dolores, febres, uulnera, aliosq; morbos graues comitatur, euphemiæ gratia, ut blandiore uocabulo atrox malum leniatur, designare solet. Nomen autem **Vergicht** à paralysi quam **gegicht** uocant, deductū esse uidetur. Epilepsiæ enim, cum paralysi tanta est cognatio, ut instar apoplexiæ in paralysim finiri interdū soleat. Quod etsi neget Galenus id tamen se aliquando uidisse scribit G. Fracatus in epilepsia cujusdam puerperæ, quæ cum in paralysim desijsset, ab ipso curata fuerit.

Sacer morbus, ἱερὰ νοῦσος, uarias ob causas. A parte affecta quæ sacra est, nempe cerebro, quod laborat. Caput enim in quo cerebrum positum est, sacrum animæ templum uocant philosophi. Tam cerebrū igitur quàm animum sacrum contaminat. A causa, quod ut ait Aretæus, nonnulli flagitiosis hominibus à Luna immitti existimant. Hinc deifica lues ab Aureliano dicitur: idq; similiter, ut antea, morbus magnus, κατ' ἐξοχὴν. Et si enim hoc epilepsiæ proprium nō sit: sed commune cum alijs morbis, ut causam habeat peccata hominum & iram Dei, tam graui tamen morbo potissimum conuenit. Mirum igitur, cur autor libri de morbo sacro, quem nonnulli rectius Philotimo quàm Hippocrati ascribunt, tam aptam hujus nominis rationem cauilletur, & primos illius autores, Magos, expiatores, circulatores, arrogantes nominet. Laudem enim potius illi merentur, qui oculos mentis ad cælum attollunt, & tum hujus tum aliorum morborū causam inde petunt. Quod eleganti hoc uersu expressit Virgilius Aeneidos 12. Si quando lethum horrificum, morbosq; Deorum rex Molitur. Et Theophylactus cap. 8. in Math. ubi ait, morbos esse milites & uindices DEI. Quo alludens Cornelius Celsus subdit, inter nonnulla auxilia aduersæ ualetudinis plerūq; sanitatem contigisse ob bonos mores. Lunam uero Aretæus ut Deam nominat. Hanc enim Phryges, ut tradit Lucianus in Ioue Tragædo pro Deo suo coluerunt, qui hominibus & multum prosit & incommodet.

A magnitudine symptomatum ἱερὸν ἀπὸ τοῦ μέγα, ait Aretæus. Omne magnum sacrū dici consueuit. Sic & sacer ignis dicitur, morbus multorum generum, qui à Plinio recensentur: & os sacrum, id est, magnum atq; latum, tribus ossibus simul coagmentatis constans. Et antiqui scriptores, quicquid ingens & præclarum habere uolebant, ἱερὸν uocarunt, ut in nomine medicamenti, quod hierā uocant, apparet. Sacer uerò morbus, ait Aretæus, etiam appellatur, eam ob causam, quod nō humana ope tolli possit, sed diuina. Id uerò rursus κατ' ἐξοχὴν intelligi oportet. Nullus enim alioquin morbus est, qui sola ope humana tolli possit: diuinam opem non requirat. Nam ut Iob. 5. dicitur. Dominus ipse uulnerat & medetur. Et Hipp. libro de eleganti Medico. Omnes morbos, quos Medicina uincit, ope Deorum uincit.

Aut sacer, subdit Aretæus dicitur, quod Epilepticus dæmone correptus esse uideatur. Tanta enim symptomatum uehementia est, ut ex homine feram quandam, aut dæmonē terribilem faciant. Quam ob causam factū, ut in sacris literis lunaticus, & obsessus pro eodem sumi putentur: ut supra diximus.

Sōticus morbus dicitur Plinio κατ' ἐξοχὴν. Latini enim non tantum comitialem, sed & perpetuum quemcunq;, nec certo tempore finiri solitum morbum, ob quem reus apud judicem comparere nō cogatur, sonticum nominant, à sontibus, id est, nocentibus, quod perpetuò noceat, ac propterea hominem absentiæ excusans. Sic Germani simili ratione **die schwere kranckheit & die schwere not** appellant.

Vocant autem & **S. Valtins plag & S. Veits plag**, id est, plagam S. Valentini & S. Viti. Ac nomen quidem Valentini ad Germanicum **fallen**, id est, nomen caduci alludit: ut euphemiæ habeatur ratio. Nomē uero S. Viti ad solstitium æstiuum, in quod dies illi sacra olim incidit. Circa illud tēpus enim maximè se hic morbus prodit, adeo ut tempore solstitiorum & æquinoctiorum Luna decrescente medicamenta Epilepsiæ aduersantia Medici præscribere soleant. Sunt uerò & causæ aliæ. Scribunt enim utrumq; D. Valentinum & D. Vitum hoc morbo affectos sanasse miraculo quodam: & creditum etiamnum sanari eo correptos, qui ad templa eis sanctis dicata peregrinationē instituerint.

Vocant

Vocãt & S. Viti choreã S. Veits tantz, eiusmodi morbum, quo afflicti saltant, nec desinunt, donec ad S. Vitum ueniant: ex quibus multi antequam eò peruenire possint, concidunt & moriuntur.

Quod si uociferando clamorem edant, eam speciem Schreyend Vergicht, id est, clamosam epilepsiam uocant.

IV. MELANCHOLIAE nomẽ à causa putata deductũ est, ut ait Galenus. μέλαινα enĩ χολὴ, id est, atra bilis hunc affectũ parit. Aretæus sic dictum existimat à χολῇ, id est, ira et μελαίνῃ, id est, permulta & efferata. Quidã enim, ait, non ex atra bile, sed aliunde ut ex ira efferata melancholici euadunt. Quod uerò τὸ μέλαν efferatum denotet, Homeri auctoritate probare conatur. Caeterum μέλαινας Φρένας ut & μέλαινας ὀδύνας alij de profundis accipiunt, eò quod talia atra esse soleant. Vtrung, tamen tolerari potest. Vt enim profundi dolores sunt acerbi: ita efferata ira in profundis præcordijs. Celius Aurelianus paulò remotius melancholiam dictam putat, quod in ea humor niger nõmatur. Galeno ἐξέστασις μελαγχολικὴ, non quælibet melancholia est, sed furiosa & uehemens. Hinc μελαγχολικοὶ & μελαγχολῶδες Aretæo & μελαγχολικῶς ἐξιστάμενοι Hippocrati, qui hoc affectu laborant. Eòsdem & Φυσώδεις, id est, flatuosos à ueteribus appellatos scribit Aretæus. eò quod hic morbus flatum & rũctus piscium odorem exhalantes parit. Nũc isto nomine alius, isq, diuersus affectus denotari solet, à melancholia propriè sic dicta multum differens, qui melancholia hypochõdriaca & flatuosa appellatur. Nam melancholia propriè sic dicta in cerebro sedem suã habet & à succo frigido oritur. Hypochondriaca in hypochõdrijs quæ Myrach Arabes uocant, residet, & à fumis malignis & acrioribus ad cerebrum élatis oritur. Hypochondriaca igitur & myrachialis dicitur. Arabes enim myrach uocant, id quod Græci hypochondria, totam nimirum uentris imi carnosam partem, quæ membra nutritioni destinata continet: sic dictum à Meri מרי id est, altilis, seu pecore, quòd pinguefit: uel à Murah מרחה id est, ingluuie seu sinu gutturis, in quem aues cibum demittunt. Germ. Kropff. Græci hypochondria uocãt, quod τὸ χόνδρῳ τοῦτο, hoc est, cartilagini subiacet. Celsus præcordia uertit, quod circa uẽtriculũ sint, quem ueteres Græci καρδίαν appellarũt. Sed & flatuosi esse possunt, qui nõ sunt hypochondriaci: quãuis hypochondriaci sine flatibus esse non possunt. Flatuosi igitur hoc loco σωνεκδοχικῶς intelligi debent. Nomen uerò melancholiæ significat propriè et impropriè. Propriè morbi nomen est. Improprie μέλαινα uel μελαγχολικὸν χυμὸν, Latinis atrum uel melancholicum succum denotat. Est autem hic uel alimentarius, uel superuacaneus. Alimentarius, quarta pars sanguinis est, aptus ad nutriendũ. Superuacaneus rursus aut naturalis, aut præternaturalis. Naturalis est, qui nõ alit quidẽ, sed alios usus habet, estq, is qui ex massa sanguinis iam facta ad splenem deriuatur, et pars hujus ad uentriculum: aut qui in uenis cõtinetur, et cũ lotio aut per cutĩ expellitur. Præternaturalis est, qui corrũpitur uel ex adustione, uel ex permixtione unius quatuor humorũ. Est itaq, melancholia præternaturalis, adustus aut sanguis, aut pituita, aut melancholicus succus, & propriè atra bilis dicitur: permixta autẽ alienæ substãtiæ, aut sanguinea est, aut pituitosa, aut bilioſa, suntq, gradus quidã melãcholiæ nõ naturalis. Mitissima enĩ est à sanguine, ex bile omniũ pessima: ex alijs medio modo se habet.

Rursus cum morbi nomen est, duplex illius genus est. Vnum, ubi per totũ corpus sparsus est sanguis melancholicus, crassus, niger & faeculentus. Alterũ, ubi idẽ imbibitus est uentriculis et substantiæ cerebri reliquo corpore illæso. De hoc genere hic intelligitur. Id Latino uocabulo appellari non potest. Celsus tamen phrenitin & insaniam. Cicero furorẽ sed minus scite uertunt. Germ. Melãcholey/ſchwartz geblüt/aberwitz uocant.

Eodem modo melancholicorum nomen æquiuocũ est. Aut enim morbo ex atra bile orto laborantes denotat: aut sanos, in quibus melancholicus humor, isq, naturalis redundat, de quibus Hipp. l. 4. aph. 9.

Melancholicos uehementius per inferiora purgabis. Horum similiter uaria sunt genera, pro melancholici humoris uarietate. Sunt enim melancholicorũ alij ueri, alij sanguinei, alij pituitosi, alij bilioſi. Veri sunt à uera melancholia, quorũ corpus siccum & musculosum, pilus niger, densus, asper, color similiter totius corporis niger. Sanguinei sunt à sanguine uel temperatè mixto uel usto. Qui sunt à sanguine temperatè mixto,

ualent

©BIUM

uãlent ingenio & tales ſunt eruditi omnes. Qui ab eodem uſto, ſunt flauo pilo ſed albicante, rubras in facie multas habent puſtulas & obnoxij delirio cum riſu.

Pituitoſi ſunt à melancholia nimio phlegmate diluta, uel à pituita craſſa, quæ etiã melancholia aliquando, eaq; aſinina dicitur, quorũ ingenium hebes eſt, color corporis totius albicans, pilus item albus, tenuis et gracilis. Bilioſi ſunt ab aduſtione flaua bilis, uel à melancholia nimia bile diluta, qui furioſi ſunt, pilo rufo & facie admodũ rufa, quales fuerũt Hercules Thebanus, Ajax Telamonius, quorũ ille proſilijt in rogũ ardentẽ in mõte Oeta: hic ſeipſum manu propria confodit. V. MANIA, mania, à μαίνομαι, cujus futurũ μανῶ, deductum eſt, ut hoc à μάω, id eſt, λίαν ἐπθυμῶμαι, uehemẽter cupio, ut uult Euſtathius: uel potius à radice Ham חָם id eſt, tumultuari, per inuerſionem literarum, unde etiam Græcum ὁῖμα, impetus. In bonã igitur & malam partem accipitur, tum pro aſſiduo labore uel aſſiduitate cum ſtrepitu, ut cũ μέλισσα μανομένη dicitur in epigram. tum pro furibundo iracundoq; impetu, uel etiã quacunq; deſipientia. Quo alludẽs Plato in Phædro duas μανίας agnoſcit. Vnam ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων, id eſt, ab humanis morbis, de qua jam hic. Alteram ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς, hoc eſt, ex alienatione diuina, qua extra cõſuetum uitæ morẽ quis rapitur, cujus quatuor facit genera. ἐπίπνοιαν μαντικὴν, τελεστικὴν, ποιητικὴν & ἐρωτικὴν. Eſt enim furor diuinus aut ab Apolline, cui tribuit ἐπίπνοιαν μαντικὴν, inſpirationem uaticinij: unde μαντικὴ dicitur, quaſi μανικὴ interpoſito τ. Aut à Dionyſio, quem τελεστικὴς myſticæ (τὰ τέλη enim myſteria ſignificat) autorem facit. Aut à Muſis, quæ ποιητικὴ, id eſt, poëtica dicitur, qualis fuit Orphei, Muſæi, Lini, Tyrtæi. Aut à Venere & cupidine, quibus ἐρωτικὴν, id eſt, amatoriam maniam, omnium optimam dicauit. Hæc ille philoſophicè, nec minus tamẽ Medicè, ſi cum his, quæ ab Aretæo traduntur, conferantur. Omnis enim cognitio aut perficitur, aut læditur. Si perficitur, ea diuino inſtinctui tribui debet, et prudentia θεοδίδακτος uel αὐτοδίδακτος, Platoni ἐνθουσιαστικὴ σοφία uocatur, qua ſua ſponte, non tamen ſine impetu diuino, ad artem aliquam quis fertur, eſtq; uel μαντικὴ, uel τελεστικὴ, uel ποιητικὴ, uel ἐρωτικὴ. Quidam enim euadunt excellentes uates, ut Cocles præſtans Chiromantes, nõ tam ex arte, quam ex inſtinctu diuino: quidam ſacrorum myſteriorum periti, ut D. Bernhardus, qui literas ſuas in ſyluis & agris didicit, meditando ſacra eloquia & orando, nec ullos unq; alios (ut idem de ſe teſtatur) habuit præceptores, quàm quercus & fagos. Quidam poëticam ueluti à Muſis infuſam norunt, ut Euages paſtor diuino afflatus numine poëta euaſit comicus. Quidam Aſtronomiam ſine Doctore diſcũt: philoſophiam poſſident à nemine traditam, ut ait Aretæus. Hanc enim Eroticam maniã & non illam obſcænam uocat Plato: & hunc ardorem ex ſtudijs natum Aurelianus protrepticum uocat.

Læſio cognitionis delirium dicitur. Læditur autem uel phantaſia, uel cogitatio. Si phantaſia, eſt uertigo uel melancholia. In uertigine homines putant omnia in circum uerti. In melancholia tam uaria imaginatio eſt, ut omnes illius ſpecies enumerari nequeant: ſunt tamen quædam, quibus certa ſunt indita nomina, ut hydrophobia, lycantropia, cucubut, iliſcus. Hydrophobia eſt, cũ demorſi à cane rabido falſam de aqua opinionem cõcipiunt, ſibiq; ab illa adeò metuunt, ut refugiant potum, quanquam ſit aqua eorum ſiccitati ſingulare remedium. Lycanthropia id eſt, lupina inſania, in qua homines putant ſe eſſe lupos. Cucubut, cũ quis à uiuis abhorret, et ad defunctos eorumq; ſepulchra, uel, ut ait Aretæus, in ſolitudinem fugit, ſecumq; tantum modo uerſatur. Compoſitũ à Choggah חֻגָּה, timor: uel חָגָה chagah, circumiuit in fiſſuris petrarum, & bod בוד intricatus eſt, ut neſciat quid ſit faciendum. Iliſcus eſt inſania erotica, nata ex amore, de quo hiſtoriã Aretæus recitat. Nomen uero compoſitum eſt ab Alah אָלָה plangere & אש ignis, quaſi planctus ignis, id eſt, amoris. Sunt uero plura genera, quorũ exempla aliqua autor receſſet.

Si cogitatio læditur, tum eſt uel cum febre, ut phrenitis: uel ſine febre, ut mania. Quod ſi delirium ſit paruum, aut breuiori tempore duret, παραφορὴ dicitur, qualis eſt ebriorum, terrore panico affectorum, ictorum, ex hæmorrhagia exanguium, mandragoram & altercum edentium. Si magnum, aut longiori tempore duret, παραφροσύνη uocatur. In pueris & adoleſcentibus μώρωσις: in ſenibus λήρησις.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 348 sur 482

Rursus maniæ uaria diuisio est. Genus uerò unũ, aut ait Aretæus. Ad tot uerò species reduci potest, quot habet mania salutaris, ut sit alia μανικὴ, alia πλεκτικὴ, alia μυθικὴ, alia ἐρωτικὴ. Furore enim affecti interdum futura prædicunt, propria membra dilacerãt pia cogitatione Dijs suis tanquam id postulantibus, ut ait Aret. uersus poëtarum recitant, linguis, quas nõ didicerunt, loquuntur, libidine exardescunt, quæ omnia furore desinẽte desinunt. Magna itaq; inter melancholiã & maniam cognatio est: sed differunt. Nam, ut ait Aretæus, melancholia maniæ initium est & pars quædam: ut sit melancholia, remissior & inchoata mania: mania, senior & consummata melancholia. Deinde in melãcholia deprauatur imaginatio: in mania judicium. Sic enim Aret. ἡ μελαγχολία ἐστὶν ἀδυμία ἅπὶ μιῆ φαντασία ἄνευ πυρετοῦ. μανίη uerò ἔκστασις ἐς τὸ σύμπαν χρόνιος. Quapropter eadem ferè maniæ, quæ melancholiæ exempla esse uidentur, eò quod judicium falsum sine imaginatione falsa rarò contingit: contrà judicium illæsum manere potest, quãuis corrupta sit imaginatio, nisi affectus perseueret diutius. Ex quo apparet melancholiã non esse mentis alienationem, ut quidam definiunt: nisi impropriè, & ex consequenti. Mens enim κατ' ἐξοχὴν imaginationem denotat: & anterior cerebri pars ubi offensa diu durat, in qua φαντασίαν residere ajunt, simul partem mediam, ubi discursus est, afficit. Sed & illud sequitur, errare eos, qui melancholiam non esse iter in maniam contra rectius sentientes disputant.

Latinis mania sua lingua furor & rabies est, insania Cic. quasi insanitas & agritudo animi. Valetudo & impotentia mentis Suet. mentis alienatio Plin. alijs delirium maniacum. Germanis **Aberwitz** *quod ex Græco ἀφροσύνη deductum uidetur.* **Alberheit/ wanſinnigkeit/raſen vnd toben:** *quæ nomina communia sunt phrenitidi & delirio.* **Melancholey.** *ἀδιαφόρως appellari potest* **ein wütende vnd heffrige**

VI. Παράλυσις, *paralysis, ἀπὸ τοῦ παραλύειν, quod resoluere, relaxare, remittere, effeminare, eneruare significat. Est igitur paralysis in genere resolutio: κατ' ἐξοχὴν affectus, in quo nerui & musculi resoluũtur, id est, emolliũtur, ne sua munia, quæ sunt sensus & motus, exerceant. Sensus autem hic pro tactu ἐξαιρέτως accipitur, characterе nimirũ animalis proprio. Magna igitur inter apoplexiã & paralysin cognatio est, adeò, ut Hippocrates sæpè crus apoplecticum dicat, quod propriè paralyticum uocari solet. Differunt autem hoc modo. Tactus & motus aboletur aut cum cogitatione aut sine cogitatione. Tactus & motus læsus cum cogitatione, apoplexia dicitur: in qua omnium principũ animæ facultatum, & omnium musculorum & neruorum ueluti resolutio est. Tactus & motus læsus sine cogitatione propriè paralysis uocatur, eaq; triplex. Læditur enim tactus et motus uel seorsim uel conjunctim. Solus tactus abolitus constante motu, ἀναισθησία, id est, priuatio sensus dicitur. Solus motus abolitus seruato tamen sensu, simplex paralysis est. Vterq; & tactus & motus abolitus paralysis composita est. Exquisita est composita: imperfecta ea, quam simplicẽ diximus: imperfectissima, quam Aretæus & Galenus ut paralyseos nomine indignã, potius ἀναισθησίαν id est, priuationem sensus appellandam judicant. Nam paralysis de motus potissimum amissione dicitur. Rursus paralysis tum exquisita, tum perfecta alia est totius corporis, alia partium. Resolutio totius corporis est, qua totum corpus immotum est excepto capite, quod inflectitur & paralysis in genere dicitur. Resolutio partium, paraplegia Aretæo, alia certum nomen habet, alia caret nomine, & paralysis uocatur, addito genitiuo, qui partem significat: estq; uel neruorũ uel musculorum. Nam non soli nerui, sed etiam musculi sunt instrumẽta motus: ita ut intactis neruis passio aliquando musculos feriat: est etiam ubi utraq; affliguntur. Neruorum igitur respirationis resolutio uocatur apnœa: uocalium, aphonia: linguæ, sermonis uitium. Musculorum colli uesicæ resolutio appellatur paresis Aretæo, estq; inuita urina, ut sedis musculorum resolutio, stercoris inuita dejectio. Aliarũ uerò partiũ resolutio anonymos est: & periphrasi adjunctione partis ad genus definitur. Potest autem resolui quæcunq; pars tũ externa, tum interna, particeps sensus & motus: uel seorsim, uel conjunctim, ut gena, supercilium, digitus, manus, crus, tonsilla, isthmus, stomachus, intestina. Sic Herophilum dicere solitum ajunt, eos, qui subitò moriuntur perire paralysi cordis. Dicitur itaq; paralysis partis, ut cruris, digiti, supercilij: sed & genuum, quam peculiari*

nomine

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 349 sur 482

©BIUM

nomine Aret. λυπθυμίλω, id est, deliquium animi uocat ex consequenti. Resolutio uerò cruris, σκελετύρϐη uel σκελοτύρϐη primum Germaniti tẽpore, dici cæpit, cum ille trans Rhenum exercitum duxisset. Vitio enim aquæ milites, ut ait Plinius, duobus malis tentari cæperunt, quæ stomacacen & scelotyrben uocarunt. De quo plura sub scorbuto.

Resolutio uerò dimidij corporis peculiari nomine ἡμιπληγία, hemiplegia dicitur; estq; uel dextri uel sinistri lateris, totius uel partis. Totius est, cum pars dextra uel sinistra à uertice usq; ad pedes resoluitur. Partis est, cum pars dextra uel sinistra à capite usq; ad pedes sensu motuúe priuatur.

Cæterum partes, quæ paraplegia occupantur, non omnes eodem modo affici obseruantur. Quædam enim relaxatæ in longum porriguntur: quædam cum sint propter paralysin breuiores, contrahuntur, nec extendi possunt, & quædam sanæ, quædam ægrotæ sunt. Hinc fit, ut canina conuulsio, platycoria, mydriasis & uesicæ contractio inter paralyseos species tanquam effectus illius ab Aretæo ponantur. Sic in distentione oris est & conuulsio & resolutio. Relaxatur enim latus musculus faciei, qui paralysi occupatur: contrahitur contrà alter, qui non laborat, unde tortura oris. Vbiq; enim natura duos musculos sibi inuicem opposuit, ut in facie adductorem abductori, ut cum unus in se contrahitur, fitq; breuior, & partem cui inseritur uersus suam originem attrahit, alter tensus membrum relaxet: dumq; uicissim hic contrahitur & membrũ retrahit, & ad priorem figuram reducit, prior iterum extensus membrum remittat. Quod si igitur unus laborat relaxatusq; est, trahere non potest: sed trahitur à sano, partemq; affectam ut contracta uideatur, efficit. Antagonistarum musculorum affectũ in ore noscemus. Nam sana membra loquuntur, conniuent, sentiunt, rident. Quare, scribit Aretæus, deprehenduntur loquendo, ridendo, conniuendo. Nam in affecta parte labrũ risu caret, & inter loquendum non mouetur, palpebra nõ uolubilis, oculus riget, nil sentiunt partes læsæ. Hæc ideo. Nam decipiũt in canina conuulsione partes: eò quod integræ spectantibus laborare uidentur. Eadem est ratio platycoriæ & mydriaseos, uesicæ itẽ contractionis & relaxationis. Est autẽ platycoria, pupillæ dilatatio, sic dicta ἀπὸ τῆς πλατύτητος, id est, dilatatione & κόρης, id est, pupilla μυδρίασις Aretæo ejusdem φθίσις seu cõtractio seu constrictio est, alijs idẽ quod πλατυκορίη: sic dicta uel ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾶν, à uisu obscuriore, quasi ἀμυδρίασις, uel ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, quod pupilla superfluo redũdet humore. Paresis uerò uesicæ ab Aretæo huc quoq; refertur, qua hæc & dilatatur & contrahitur, similiter ut oculus, sed & dissimiliter. Motus enim oculorum simpliciter uolũtarius est, & hic solus ad paralysim propriè pertinet: motus uerò ani & uesicæ, qui dejectio & mictio est, motus mixtus est, quem necessitas urgens requirit, qualis & respiratio est.

Cæterum paresis interdum genus, interdũ species est. Genus cum est, prætermissionẽ significat, ut cum ait Aretæus, πάλυσις ἐστι κινήσιος μένον, ἐνεργείης τι πάρεσις, paralysis est motus tantum, actionisq; prætermissio: interpreti defectio: sic dicta à παρίημι quod & admittere & dimittere & permittere & prætermittere, & relaxare & remittere & remissum reddere significat.

Species cum est, rursus aut relaxatio neruorũ in genere est, nihilq; aliud quàm paralysis: aut relaxatio uesicæ, id est, fibrarum & musculi ceruicis uesicæ, quibus affectis fit resolutio. Sic enim Aretæus. κύστος ἢ ὄρων ὑγίεος ἢ ἀκρασίης, πάρεσις τὸ κύριον. Nunc eo nomine quidam paralysin ex colica ortam designare solent.

Similiter παραπληξία & παραπληγία interdũ idẽ, interdum diuersa significant. Idem sunt, cum utrumq; usurpat Hippocrates pro paralysi, quæ apoplexiæ, uel epilepsiæ succedit, humore in aliquã ex non præcipuis partẽ depulso: sic dicta ἀπὸ τοῦ παραπλήσσειν uel παραπλήττειν, quod est perperam pulsare citharam, aut aliud instrumentũ Musicum, siue ἀπὸ τοῦ παραπλήττεσθαι, quod est, mente percelli. Hinc παράπληξ, ηγος, ὁ, mente captus & παραπληκτικὰ εἴδεα uocat Aret. species paralyseos. Diuersa sunt, cum παραπληγία Galeno comment. 3. in lib. 1. prorrhet. paralysis est unius partis corporis quæ, & ἡμιπληξία peculiari nomine dicitur: παραπληξία uerò paralysis est totius corporis, quæ & uniuersalis, ut prior particularis appellari potest. Cæterum utraque apoplexiæ & interdum epilepsiæ succedit.

Para-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 350 sur 482

©BIUM

Paraplexiam denig quidam pro apoplexia accipiunt. Barbari paralysiam uocant. Scribonius sideratione neruorum. Germani das gegicht / parliß / lähme / contractur / Iunio schlag / tropff, quæ nomina & apoplexiæ tribui solent.

VII. ΦΘΙΣΕΟΣ nomen interdum propriè: sæpe promiscuè & confusè sumitur. Propriè omnis corporis diminutio est: sic dicta à τοῦ φθίειν siue φθίνειν, quod utrunq; φθινύθειν, id est, corrumpere & extenuare significat. Est autem alia totius corporis, alia partium. Phthisis totius corporis est læsa nutritio totius corporis uitio uel epatis, uel splenis, uel cordis, uel pulmonis. Quæ fit uitio epatis, ea triplex est, ἀτροφία, δυστροφία & κακοτροφία (liceat enim nouis uocabulis, perspicuitatis gratia uti.) Ἀτροφία est, cum corpus uniuersum prorsus non alitur: δυστροφία, cum imbecilliter ac languide: κακοτροφία, cum male, unde καχεξία, id est, uitiosus corporis habitus oritur. Vnaquæq; autem species maciem parit. Nam in atrophia & dystrophia alimentum non apponitur, quod natura requirit, cum semper aliquid decedat corpori, in cujus locum aliud succedat necesse est. In cacotrophia uerò quod apponitur, id corruptum est, nec ueram, sed cadaueroſam carnem parit. Quod igitur malè nutrit, id nihil nutrire uidetur. Eadem est ratio splenis, de quo Hipp. lib. de locis in homine. τοῖσι γὰρ αὐτοῖσιν ὅπι περ λιὼ θάλλει καὶ τὸ σῶμα φθίνει. Ex ijsdem nanq; splen augescit, & corpus contabescit. Quæ uitio cordis fit macies, & ex diuturnis febribus oritur, ea non impropriè, ait Aretæus, phthisis uocatur, quãuis sicca tussis adsit, & pulmo ulcere careat. Quæ uitio pulmonis fit tabes, duplex est. Pulmo enim afficitur aut ab ulcere tussiue diuturna, uel etiam rejectione sanguinis, purisue, & hæc πύη & φθίσις ab Aretæo dicitur: aut à corrosione expure præterlapso, dum è thorace educitur, quæ febrem conjunctam habet, & φθόη ab eodem nominatur. Ac πύη quidem, siue à πύος siue à πύον in genere masculino & neutro, quo pus siue sanguis putrefactus denotatur, unde πύωσις, suppuratio, & πυώδης, purulentus: cui oppositus ἄπυος, pure carens.

φθόη uerò à φθέω quod & φθίω dicitur, labefacto & interimo. Vnde νεοφθόητος, nuper corruptus. πύη itaq; causam conjunctam, φθίσις & φθόη effectum, id est, morbum magnitudinis diminutæ indicat. Plerunq; enim ἐκ τοῦ πύειν sequitur τὸ φθίνειν, id est, ut scribit Hipp. 7. aph. 15. & 16. Sanguinis sputo puris sputum, & phthisis succedũt. Sic Aretæus. Alij phthoen à phthisi tanquam genus à specie separant: & phthoën omnem tabem uocant. Phthisin eam tantum, quæ pulmonis ulcera remedijs non cedentia sequitur, & febrem lentam conjunctã habet: & sic in libris practicorum usurpari solet.

Phthisis partium est læsa nutritio particularis, à certa parte quæ tabesit, nomen accipiens, ut tabes pupillæ, spinæ, dorsi, renum, coxæ, & sic deinceps. Tabes pupillæ est, cum pupilla arctè coit, ut stimulo similis fiat. Sic φθινώδεις ὀφθαλμίαι, id est, lippitudines, quæ oculorum tabem aut extenuationem afferunt, consumto eorum humore, quod per immoderatas siccitates contingit, aph. 16. l. 3. Tabes spinæ, φθίσις ἀλαία, quã τυφλὼ & ἀόρατον, tabem cæcam & inconspicuã exponit Gal. in Exeg. ex lib. de locis in homine, cum in spinam aut medullam spinalem fluxio decumbit. Tabes dorsi, φθίσις νοτὰς Hipp. l. 2. de morbis, quam τὴν ὀπισθεν φθίσιν uocat lib. de locis in homine. Tabes renũ, φθίσις νεφρίτις, quæ ex renum ulcere ortum ducit, lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Tabes coxæ, φθίσις ἰσχιαδικὴ, coxaria, cum ex abscessu aut fluxione in coxendicem coxa emaciatur & gracilescit: crassa materia plurima refertis uenis, quæ alimentum ad crus transferre nequeunt, in Coacis prænot. & lib. 1. de locis & lib. περὶ ἀδένων.

Cæterum à φύσει φθισικοὶ dicuntur, quod nomẽ & phthisi correptos & ad phthisin natura pronos denotat. Eosdem & φθινώδεις & φθινῶντας & πτερυγώδεις & σαγώδεις uocant. Latini consumtos, alatos, & tabulæ ritu angustum thoracem habentes. πτέρυξ enim alam & σάνις asserem siue tabulam significat. Alati autem dicũtur, quod scapulas nudas sine carne habent, & alarũ instar prominentes retrorsumq; productas. Latini phthisin sua lingua tabem uocant. Germani schwindsucht / lũgẽsucht / ettigsucht.

VIII. ΕΜΠΥΗΣ eadem cum πύη, de qua in phthisi diximus, origo est, diuersa tantũ cõpositio, unde ἐμπυὸς et ἐμπύημος deducitur. Est igitur ἐμπύη, morbus, cũ pus ex thorace aut latere proueniẽs per pulmonẽ excreatur, ut capi-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 351 sur 482

©BIUM

ut capite præcedenti definit Aret. ἐμπύημα uerò, cognatum illi nomen, collectio puris est, facta in quacunq; corporis parte: σωεκδοχικῶς autem effusio puris i er thoracem & pulmonem. Hoc igitur causam, illud morbum denotat. Pus uerò alij per os, alij per aluum deijciunt. Qui per os, empyi, id est, suppurati seu purulenti uocantur. Qui per aluum, ἀποσηματίαι, apostematiæ, id est, abscessu laborantes. Ἀπόσημα enim est abscessus siue humor in suppurationem conuersus, sic dictus ab ἀφίσημι, id est, separo, dirimo, absistere facio. In abscessu enim ea quæ prius se contingebant, se inuicem separant. Latini suppurationem & excreationem purulentam uocant. Germ. **Geschwär der bruſt.**

IX. αἱ κατὰ τὸν πνεύμονα ἀποσήψεις, pulmonis abscessus. Latini uomicam uocant. Est enim ἀπόσασις & ἀπόσημα ut ejusdem originis, ita & significationis. Vomica autem Celso, Plinio, Iuuenali abscessus est malignus, latens, puris plenus. Differt ab empyemate, quod empyematis locus affectus, uacuum inter thoracem & pulmonem spatium est. Vomicæ pulmonis affecta pars pulmo est. Germanis **Lungengeſchwär.**

X. ΑΣΘΜΑ interdum genus, interdum species est. Cum genus est, omnem anhelitus difficultatem significat: sic dictum à uerbo ἄω, id est, flo, spiro, uel ab ἄζω significante τὴν ἀθρόως πεφυσημένην θερμήν, id est, calidam expirationem confertim factam, seu frequentem & difficilem, qualis in cursu & uehementi exercitatione fieri solet. Cum species est, unam ex asthmatis in genere dicti speciebus differentiam denotat, ut Celso, qui tria deprauatæ respirationis genera recenset: dyspnœam, asthma & orthopnœam. Dyspnœa est, ait, difficultas spirandi modica, quæ non strangulat. Asthma est uehementior, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit. Orthopnœa est, cum nisi recta ceruice spiritus trahitur. Aretæo, ut & Galeno, orthopnœa peculiaris species non est, sed paroxysmus tantum asthmatis, cum in accessione huic affectui obnoxij propter timorem suffocationis thoracem penitus erectum habere coguntur. Est uerò & dyspnœa nomen æquiuocum. Interdum enim genus est, & omnem respirationem deprauatam comprehendit. Aliquando species est, & difficilem respirationem significat ex crassis & uiscidis humoribus ortam, qui bronchia pulmonum obstruunt, ut uult Gal. 7. de medic. secundum locos. Respiratio enim uel abolita, uel diminuta, uel deprauata est uarias ob causas, ut dicetur suo loco. Latini suspirium & difficultatem trahendi spiritum uocant. Orthopnœam Auerrhoes erectum anhelitum. Græci etiam mortis meditationem, ut scribit Seneca epist. 51. Qui enim difficulter trahunt spiritum, subinde se morituros opinantur. Germani **das Keichen.**

XI. Τὸ πνευμώδες, pneumodes ἀπὸ τοῦ πνεύμονος. Pars enim affecta pulmo est. Est autem nihil aliud quàm asthma ortum ex humore crassiore & copiosiore, in naturam grandinis uel lapidis conuerso. Veterinarij hunc morbum in brutis pulmoniam uocant. Frequenter enim in brutis: rarò in homine contingit: unde factum ut pauci ex practicis hujus affectus mentionem faciant. Rarũ itaq; est, quod de Ferdinando I M P. referunt, post mortem totum ejus pulmonem gypseum repertũ esse. Causam reddit Arist. 10. problem. quod homo frequentissimè tussiat, sicq; humores pectoris euacuat. Bruta autem, cum ferè non tussiant, humores retinent in pulmonibus, qui indurati hunc affectum pariunt.

XII. Ἧπαρ, epar, παρὰ τὸ ἐπαίρειν, quod ἐπῆρθαι, id est, extuberat. Figuram enim habet supernè gibberam: infernè cauam. Latinis jecur, quod ex Græco deductum uidetur: uel potius utrunq; ex Hebraico Peder פֶּדֶר quod in genere exta, quæ Græci σπλάγχνα uocant, denotat, id est, cor, jecur, pulmonem & lienem. Σωεκδοχικῶς autem epar tantum, cujus parenchyma omnium primũ est, ad quod uena umbilicalis primum refundit sanguinem. Alterum enim cordis est: & hinc reliquorum uiscerum. Vnde & sæpe apud Hipp. κατ' ἐξοχὴν hypochondrium dicitur: ut primum uiscerum sub diaphragmate & costis nothis sitorum. Germani ex eadem origine **Leber** uocant. Hoc igitur uiscus omni morborum generi obnoxium est, ex quibus unum tantum Aretæus hoc in loco explicat, nempe phlegmonem, id est, inflammationem, quæ ἡπατίτης, id est, affectio epatica propriè dicitur. Est autem morbus & acutus & diuturnus. Acutus est, ubi intra dies 14. jugulat: & sic inter acutos

causas

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 352 sur 482

©BIUM

cauſas & ſigna illius ſupra tradidit. Diuturnus eſt, ubi diutius durat, & uel ſuppurat uel in ſcirrhum mutatur: & ſic hoc in loco explicationem illius inſtituit. Germani **Leberſucht** uocant.

XIII. ΣΠΛΗΝ cum Græco σπλάγχνον cognationem habet, unum nimirum ex uiſceribus, νόθον ἧπαρ & ὥσπερ ὠμόζυγον epati, ut ait autor libelli de reſpiratione: uel ut Aretæus, ἧπαρ ἰσόῤῥοπον, epati æquilibre, non exquiſitè tamen. Quibuſdam enim paulò elatiorem, alijs decliuiorem ſitum occupat. Quorum Hipp. ſect. 2. lib. 6. Epid. meminit. Quibus lien deorſum uergit, his pedes & genua calent, naſus & aures frigent. Latinis lien ex Græco σπλὴν deductũ uidetur, niſi quis utrunq; ex Hebræo טְחָל, Heliz deriuare uelit, quod inter cætera deridere ſignificat: unde Græcum γελᾶν & καταγελᾶν, & Germ. **lachen**. Splen enim riſus organum nominatur. Germ. **Miltz**, quod ad Hebraicam originem quàm proximè accedit. Hoc autem uiſcus, ut & epar, etſi omni morborum generi obnoxium ſit: ex his tamen imprimis duos Aretæo deſcribere uiſum eſt, ſcirrhum & empyen. Scirrhus eſt tumor contumax & indomitus, durus inſtar lapidis. Empye eſt cum ſplen inflammatur & ſuppurat. Hippocrates ut & Aretæus, uidetur utrunq; genus morbi lienem: aut lienes appellaſſe, quia lien inſigni tumore ſe prodit: ideoq; hoc affecti lienoſi dici poſſunt. Quanquam Galenus lib. 9. καπὶ τόπος ita propriè dici uelit eos tantum, quibus lien induruit. Vtroq; autem morbo ex obſtructione orto tum epar tum lien maximè infeſtatur, non ratione uel ſubſtantiæ, quæ utriq; rarior eſt, uel uaſorum, quæ utrunq; ampla habet, ſed ratione contenti humoris. Nam, ut inquit Gal. 13. Methodi, jecur naturaliter luto ſum quippiam continet: & lien lutulento & craſſo ſanguine abundat. An uerò magni lienes Hippocratis idem ſit morbus, qui nunc Scorbutus uel Schorbutus peregrino nomine uocatur, id controuerſum eſt. Quidam negant. Plerig; uerò nouum morbum eſſe affirmant, Hippocrati & Aretæo incognitum. Hoc igitur in loco ejus meminiſſe operæ precium uidetur, cum à liene ortum habeat, & ab Eleganti Medico non tantum communium & uulgò notorum contra naturam affectuum, qui uel à Græcis, uel ab Arabibus deſcribuntur, notitia requiratur: ſed & deceat eundem eorum, qui rarius occurrunt, & miſerè aliarum imprimis regionum incolas affligunt, dignotio. Nomen igitur ſcorbuti ex uernaculis uocibus **ſchorbüchs** & **Schorbeck** derivatum eſſe conſtat, quorum utrunq; ex **Schus** oritur, quod lingua Danica & Belgica lancinationem & diſruptionem, ſiue ulcerationem: & à **buick** in priore dictione, quod uentrem aluinum: in poſteriore uerò à **beck**, quod buccam denotat. Germaniæ ſuperioris incolæ non diſſimili origine **Schurmund**, quaſi oris uitium: alij etiam **Schurbein**, quaſi cruris uitium uocant, ut & **Schurbauch** pro **Schurbuick**. Quæ nomina morbi hujus ſymptomata ſuis Etymologijs deſignant. In hoc enim affectu totus aluinus uenter, in quo uentriculus & hypochondria, torquentur, buccæ ex palleſcunt: gingiuæ à colore naturali mutatæ, tumidæ & laxæ putreſcunt, dentes nonnunquam uacillant, tandemq; excidunt cum fœtore: pedes tument, cum nonnulla contractione: crura affliguntur maculis primum ſanguinolentis, plerunq; liuidis aut purpureis. Quam ob cauſam Batavi etiam **blawſchwitt** appellant. Quidam Latinis malunt uti uocabulis, deductis tamen ex Græca origine: & ſcelotyrben & ſtomacacen uocant, quorum illud à σκέλος & τύρβη eſt, quaſi cruris turba uel perturbatio: ut ſit Germanicum **Schurbein**: hoc à στόμα & κακὸν, quaſi oris uitium, oſcedo Marcello, ut ſit Germanicũ **Schurmund**. Scelotyrbæ uerò & ſtomacacæ appellatio antiquior eſt, ſed in alia ſignificatione. Eſt enim ſpecies paralyſeos, qua erectus homo ambulare non poteſt, ſed ſeſe modo in ſiniſtrum, modo in dextrum latus inclinat, nonnunquam etiam pedem non attollit, ſed inſtar locos accliues aſcendentis attrahit. Cognati igitur morbi ſunt ictterus niger, uoluulus hæmatites, magni lienes Hippocratis & niger alphos: cum partim conſentiant, partim diſſentiant. Scorbutus enim & ictterus niger ex humore melancholico oritur: ſed ille ex putreſcente & contagioſo: hic ex non putreſcente, & qui per contagiũ non manat latius. Scorbutus itaq; febris interdum lentæ & erraticæ particeps eſt. Scorbutus & ἕλκος αἱματώδης Hipp. περὶ τῶν ἐν τοῖς παθῶν uentrem aluinum lancinat. Sed

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 353 sur 482

©BIUM

ille sine προθυμία: *hic cum* προθυμία. *Sic enim Hipp.* προφοιτῆν δὲ καὶ παλαιπωρέειν. πρόθυμος, *Ileo hæmatite laborans ad deambulandum ac laborandum promtus est. Scorbutus & magni lienes Hippocratis malas gingiuas, os fœtorem spirans, sanguinem ex aliqua parte prorumpentem, extenuationem & pedum ulcera ostentant: sed ille cum maculis, quæ semper ferè efflorescunt: hi sine maculis crurum. Scorbutus & niger alphos, communes habent maculas: sed ille certam sedem seruantes, cum exulceratione cutis & febricula: hic mobiles ex uno loco & serpentes, sine exulceratione cutis et febricula, sed cum stupore partium.*

XIV. ἴκτερος, *sic dictus, ut ait Aretæus,* ἀπὸ τῶν ἰκτίδων, *id est, uiuerris, quas aliqui Martes uocant, & sylueſtris mustelæ species est. His enim bestijs oculi colore luteo tincti sunt. Alij ab aue ictero dicta, galbulæ concolore deriuant, quæ si spectetur sanari id malum traditur, & ipsa mori, ut tradit Oppianus & Plinius lib. 30. cap. 11. Hoc uerò nomen interdum genus, interdum species est. Genus est, cum bilioſi humoris in superficiem uniuersi corporis effusionem denotat. Species est, cum effusionem tantum flauæ bilis. Bilis enim duplex est: flaua & atra. Icterus igitur duplex est: niger & flauus. Nigrum ab atra bile ortum Arabes ictericiam nigrã seu uiridem appellant. Nigra enim bilis, ut ait Aretæus, cum uiridi misceri solet: nec melancholicus humor simpliciter niger est, sed oleagineus. Hanc speciem icteri, ait Mercurialis, aut non nouit Celsus, aut saltem neglexit: meminit autem Aretæus. Secunda species quæ à flaua bile oritur multa habet nomina. Græci enim uocant ictérum, Latini arcuatum morbum, auriginem & regium morbum. Icterus enim propriè colore flauo est, instar oculorum ictidis. Aurigo Scribonio propter auri colorem, quem bilis toto diffusa corpore mentitur. Sed non hominem decet, ait Aretæus, quod in lapide pulchrum fuerit. Arcuatus morbus Celso, à colore arcus cæleſtis æmulo. Germani* **geelſucht** *uocant.*

XV. ΚΑΧΕΞΙΑ, *cachexia,* ἀπὸ τῆς κακῆς ἕξεως, *id est, malo habitu, qui uel mentis est, uel corporis. Hic malum habitum corporis, id est, solidarum partium corporis depraua-tionem denotat,* τῇ εὐεξίᾳ *contrarium. Habitus enim corporis ipsæ solidæ partes appellantur, quas continentia Hipp. uocauit.*

Hic igitur deprauatur uel per se, uel per consensum. Per se, cum à naturali temperamento recedit, tertiamq; alimenti concoctionem, quæ in ipso, hoc est, solidis partibus peragi debet, corrumpit. Per consensum est, cum uitio jecoris contingit: estq; uel indefinita totius corporis, uel definita certarum partium. Et rursus alia flatuosa, alia aquea, alia bilioſa, alia melancholica. Flatuosa, cachexia φυσώδης & τυμπανίτης *appellari potest. Aquea Galeno lib. 1. de alimentorum facultatibus de lente agẽti, hydrops est, cum in aquam alimentum conuertitur. Bilioſa & melancholica, ubi in bilem utramq; alimentum conuertitur, ex quo interdum icteri, psora, lepra, elephantiasis, uitiligo. Sunt uero cognati morbi atrophia & cachexia, & inter se ut effectus & causa differunt. Corrupto enim alimento corpus probè nutriri non potest, ut cachexiæ atrophia succedat: eamq; ob causam Celsus libro tertio, cachexiam tabis speciem constituit, ut supra in phthisi diximus. Hinc cachectus Plinio et cachecticus, cui corpus macie conficitur. Galeno* καχέκτης & κάχεκτος. *Polybio uerò* μιπληπλικῶς *homo malæ mentis seu turbulentus & seditioſus. Quale enim corpus, talis mens ut plurimum. Germ.* **Ein böſe geſtalt deß leibs.** *Cachexia partium est, ut cerebri & oculi & aliorum membrorum. Incolumi nanq; reliquo corpore partiũ aliqua siue externa siue interna malo habitu laborare potest. Sic cerebrum quibuſdam melancholicis cachecticon est: & ex longa lippitudine, ut ait Galenus, oculus cachexia inducitur. Præcipua uerò epatis cachexia est, quæ uniuerſalem totius corporis malum habitum efficit: ut particularem cachexia partium aliarum.*

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 354 sur 482

MORBI DIVTVRNI LIBRO SECVNDO.

I. Ὑδρωψ cum accentu acuto, uel ὑδρὼψ cum graui tria significat, serosum humorem, morbum ex eodem ortum & hominem ex eo affectu laborantem. Exempla passim sunt obuia. Sic autem dicitur ab ὕδωρ, id est, aqua & ὤψ quod & oculum & aspectum significat, ut sit ὑδρὼψ quasi aspectus aquosus uel habens aquosum aspectum: ut αἰγίλωψ, habens oculos caprinos: αἱμάλωψ sanguineos, ut in suggillatione: δεινὼψ truces, ἑλικώψ uolubiles: ἐυὼψ pulchros: μύωψ conniuentes, νυκτάλωψ luscioſos. νὼψ imbecilles, χάρωψ latitiam præseferentes designat. Sapius autem, ut hoc in loco, affectum præter naturam, in quo corpus aquoso humore abundat, illudq; in tumorem extollit, significat. Hujus Aretæus quatuor: Stephanus Athenienſis quinq; species constituit. Intumescit enim, ait Aretæus, corpus uel totum, uel pars ejus. Si totum, id fit uel à pituita crassa & frigida, tumq; Φλεγματίας uocatur: uel à carne liquata in humorem sanguineum, aquosum & tenuem, tumq; ἀναsarca dicitur. Si pars, ut abdomen, intumescit, id fit uel ab aquoso humore solo, tumq; ascites dicitur: uel à flatu multæ aquæ permixto, tumq; tympanites nominatur. Stephanus uerò Athenienſis hac diuisione utitur. Intumescit aut uenter, aut caro. Si uenter, id est, spatium inter peritonæum & inteſtina, extollitur, uel sola aqua colligitur, & hydrops dicitur: uel flatus & aqua, ac si aqua superet, ascites uocatur. Si flatus, tympanites. Si caro intumescit: rursus uel sola aqua colligitur & fit anasarca: uel aqua cum flatu, & fit hydropisis. Plerig; uerò Medici tres tantum species faciunt: Phlegmatiam, tympaniten & asciten. Hydrops enim propriè fit uitio epatis, estq; symptoma sanguificatricis facultatis, ex quo corpus repletur uel flatu, uel seroso humore, uel sanguine pituitæ crassæ multum permixto. Si ex flatu fit tympanites: si ex seroso humore fit ascites: si ex sanguine pituitoso fit phlegmatias. Vel hoc modo. Tumor hydropicus aut est totius corporis, aut uentris tantum. Totius corporis hydrops, anasarca est. Ventris hydrops, aut ascites aut tympanites est. Ascites est ab aquoso humore inter peritonæum & inteſtina. Tympanites est à flatu copioſiore, aqua pauciore. Hydropisis uerò Stephani & Anasarca tum Aretæi tum Stephani ad cachexiam referri potest, ortam ex continuis & longis febribus, nec tam uitio epatis fit quã solidarum partium. Hydrops uerò Stephani, phlegmatias est. Cæterum Φλεγματίας dicitur à redundãte iná totum corpus sparso phlegmate. Alij λόγῳ Φλεγματίων appellare malunt, à colore pituitæ, qui albus est, uel saltem liuidus, humorum aliquorum admistione, ut Gal. 7. aph. 29. asseruit. Appellant & quidam anasarcam nomine æquiuoco. Nã & cachexiæ speciem, de qua paulò ante dictum est; & phlegmatiam, propriam hydropis speciem, comprehendit. Hinc quidam anasarcam & leucophlegmatiam unum & eundem affectum esse uolunt. Anasarca autẽ dicitur quod humor pituitoſus ἀνὰ σάρκα, id est, per carnem: ut hyposarca, sub carne: catasarca, juxta carnem in hoc affectu contineatur. Alijs simpliciter σαρκίτης, sarcites, & si paruus sit, ὑποσαρκίδιον, episarcidion: item ὑποσαρκίδιον, hyposarcidion. Latinis propriè aqua intercus uel subterus, quod humor aquoſus per carnem & sub carnem uniuersi corporis sparsim diffundatur.

Ασκίτης, Ascites uocatur, quod in toto abdomine, uelut ἀσκῷ, id est, utre, magna aquarum copia colligitur: uel quod cum æger in lecto se reuoluit, auditur fluctuatio: uel digito percussus in morem utris resonat.

Τυμπανίτης, tympanites appellatur, quod in eo abdomen percussum instar tympani sonat: uel flatus intus recluſus ex crebro motu ut tympanum, sonum reddat. Alijs est τυμπανίας. Aqua intercus sicca Hipp.

Rursus hydrops, cum morbum denotat: aut propriè significat, aut impropriè. Propriè significat tumorem uel totius corporis, uel uentris, de quo hactenus. Impropriè est tumor aquoſus alterius partis: ut pulmonis, uteri & testium, de quibus passim Hippocrates.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 355 sur 482

©BIUM

Græci etiam hydropem ὑδερὸν, ὑδερίασιν & ὑδρόπισιν uocant. παρέκχυσιν Aurelianus, quod sit manifesta quædam humorum inter peritonæum & intestina effusio. Latini hydropicum tumorem. Barbari hydropisiam. Hinc ὑδεραίνειν Hippocrati est aqua intercute laborare, aut corripi. Et ὑδατώδεες, aqua intercute suffusi, qui & hydropici. Germanis **die Waſſerſucht.**

XI. ΔΙΑΒΗΤΗΣ. *diabetes,* ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν, *quod est, transire & diuaricare. Interdum igitur circinum significat, à diuaricatis cruribus: interdum siphonem, ut Columellæ. μεταφορικῶς hoc in loco morbum in quo potus liquor per urinam quasi per siphonem ac fistulam transiens sine dilatione egeritur, teste Aureliano. Aretæo* διαβήτης *est* ὁποῖον διαβητισέων, *id est, trajector seu pertransiens, quod humor corporis nullo in loco consistat, sed subinde de loco in locum* διαβητίσει *h. e. pertransit. Alij* διψακὸν *etiam appellant: uel quod dipsadis feræ reptilis morsum sequitur, ut ait Aretæus: uel* ἀπὸ τῆς δίψης, *ab immensa siti, quam inuehit. Quidam* περιφρασικῶς, ὑδερὸν εἰς ἀμίδα, *quasi hydropem matulæ: alij etiam* διάῤῥοιαν εἰς οὖρον, *quasi urinæ profluuium, uentriculi intestinorumq; læuitati simile. Latini nullum illi peculiare nomen dederunt, quod simplex sit. Serenus urinæ fluentum uocat poëticè. Nec Hippocrates usquam nominat, non quod ignotus fuerit, sed quia rarò contingere soleat. Sed & Germanis est anonymos, quibus* **der vngewcrcharn** *appellari potest.*

III. Τὰ κατὰ τοὺς νεφροὺς πάθη, *id est, renum affectus.* Νεφροὶ *renes dicti sunt à radice Nahar* נָהַר *quod est, fluxit, affluxit, profudit. Vnde Græcum* ῥεῖν *per transpositionem literarum oritur: nec latinum renes & riuus ab alia origine, quam uel ab Hebraico Nahar, uel Græco* ῥεῖν *descendit. Renes enim sunt quasi riui, per quos serosi humoris fit profusio. Germanicum* **Nieren** *Hebraico quàm Græco propius est, cũ literarum nullam conuersionem faciat.*

Duo sunt renes, ne uel uno obturato, expurgatio seri cessaret: uel quod cum parui sint, & copiosissimo sero sanguis abundet, unus non sufficiat. Substantiã illorum Aretæus cum Hippocrate, inter glandulas collocat, quod multa humiditate, ut glandulæ, oblectẽtur. Galenus inter parenchymata numerat, eam ob causam, quam Aretæus recitat, quod nimirum ut ea rubeant. Figuram habent semilunæ. Aretæo similem testibus, sed latam magis & retortam. Incubant musculis lumborum (quos ψόας Græci uocant) unde si renes calculis infestentur, dolores lumborum circa ψόας excitantur, ut ait Aretæus: sed & crus è directo stupore torpet. Musculi enim illi cruri flectendo destinati sunt.

Partes illorum aliæ externæ, aliæ internæ sunt. Externæ sunt, uasa & sinus. Vasa rursus alia ingredientia, alia egredientia. Ingredientia sunt, quæ intra renum cauum se insinuant, sunt q; uena emulgens & adiposa, arteria amplißima & nerui. De emulgente & adiposa, supra diximus, cum sint uenæ cauæ propagines. In adiposam uerò sæpè ramulus ab azygo diaphragma permeans inseritur, unde thoracis purulentia per renes expurgari potest, ut quidam judicant. Arteria, arteriosum expurgat sanguinem, serumq; in arterijs copiosissimũ in renes refundit. Nerui à stomachico orti ad renes feruntur, unde in nephritide fastidiũ et uẽtriculi subuersio.

Egredientia sunt duo uasa insignia, alba, caua, arteriarum instar neruea, per quæ renes in uesicam urinam expellunt: dicti οὐρητῆρες ἢ πόροι οὐρητικοὶ, *id est, urinarij meatus, ab* οὖρον, *& τηρέω quod urinam seruent. Celso uenæ albæ, eæq; renibus singulæ. In uesicæ autem terga utriq; se inserunt & quidem obliquè, ne quid inde sursum ad renes remeet. Aretæus* ὀχετοὺς, *id est, canaliculos uocat instar fistularum formatos.*

Sinus, Aretæo κοιλίαι, *sunt caua, in quibus uasa in plures ramos diuidũtur, sunt q; duo, major & minor. Major est quam mẽbrana quædam circumdat, quæ cum instar cribrorum foraminibus sit peruia, serum à sanguine separat & transcolat in alterum sinũ minorem tanquam cisternam, quæ serum à sanguine separatum excipit, exceptumq; uretere in uesicam refundit.*

Sic Aretæus & Anatomici ferè omnes. Andreas Laurentius negat in homine sinus illos reperiri, seq; obseruasse ait, nullos emulgentium uasorum ramos in renum cauum manifestè permeare, aut cum illis, qui à uretere oriuntur coire, sed per carunculas in renibus sparsas transcolari.

Aequa

Æqualis uerò lotij à renibus in ueſicã uia eſt, ut ait Aretæus. Exiſtimauit enim renem unum alteri ex diametro ad angulos rectos opponi, ideoq; ſerum eſſe ἰσόῤῥοπον. Obſeruatum uerò eſt ab Anatomicis recentioribus, renum unum, ſiue dextrum, ut ſenſit Galenus: ſiue ſiniſtrum, ut obſeruauit A. Laurentius, altero eſſe ſemper dimidia ſui parte, id eſt, duarum uertebrarum ſpatio elatiorẽ, ut ſi ſeri quædam portio quaſi effrenata præterfluereț, ea in alterius canalem incideret, utq; alter alterius tractui moram non afferret. Siniſtrum autem elatiorem eſſe conuenit: & dextrum depreſſiorem: quod ille ſubliene, qui paruus eſt: hic ſub epate, quod majus eſt, collocatur.

Renum igitur tum ſubſtantiæ, tum uaſorum morbi duplices ſunt, acuti & diuturni. Acuti ſunt: hæmorrhagia, febris & inflammatio, quorum autor ſupra cauſas & ſigna inter acutos tradidit. Longinqui ſunt, apoſtemata, ulcera, calculi & hæmorrhois.

Differunt autem hæmorrhagia & hæmorrhois, quod illa ſanguinis profluuium copioſum & liberale eſt: hæc profluuium lentum et periodicum, hæmorrhoidum profluuio ſimile.

Græcis νεφρῖτις quiuis affectus renum, ſiue ſimilaris, ſiue organicus, ſiue communis uocatur: propriè uerò calculus, ut aph. 31. l. 3. & aph. 11. lib. 6. quibus in locis plerique ſolum calculum renum, quidam promiſcuè omnia renum uitia, ut ulcera, inflammationes, obſtructiones & dolores ſubaudiunt. Germanus ille Niern wehe/ hic der ſtein & das grieß. Ex purulentis uerò renibus nata tabes, νεφρῖτις φθίσις appellatur ab Hippocrate libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Et nephritici dicuntur, qui ex renum ſiue uitio quocunq; ſiue peculiariter calculo laborant.

IV. Τὰ περὶ κύστιν πάθη, id eſt, ueſicæ morbi.

ΚΥΣΤΙΣ aliàs in genere locus eſt & pellicula cui aliquid includitur, unde ciſta Latinis. Medicis uas urinæ expurgandæ deſtinatum eſt; idq; duplex, χοληδόχον & ὑροδόχον. Illud fellis, hoc urinæ conceptaculum. Illud ſub fibris epatis delitescens: hoc in hypogaſtrio recto inteſtino connexum, idq; in uiris: feminis inter uterum & os pubis: illud cum adjectione, & uſitatius ueſicula fellis nomine diminutiuo, hoc κύστις abſolutè dici ſolet. Partes ueſicæ duæ ſunt: fundum & ceruix. In fundo urina continetur. Ceruix, quæ & collum dicitur, canalis eſt à parte ueſicæ anteriori aliquantum oblongata prodiens, maribus anguſtior & oblongior: fœminis breuior & latior: munitus extrema ſui parte ſphincter, id eſt, conſtrictore muſculo: eſtq; aliquantum contortus.

ΚΥΣΤΙΣ autem dicitur à radice Koſcheſch שכש, id eſt, collegit ex uarijs locis. Veſica enim urinam uelut lagunculæ quædam colligit, eamq; retinet ad tẽpus, ne continenter & intempeſtiuè eam reddere oporteat. Latini ueſicam & matulam corporis uocant. Germani die Blaſen & Waſſerblatter. Morbi illius ſimiliter ut renũ alij acuti, alij diuturni. Acuti ſunt inflammatio, ulcus, conuulſio, febris acuta. Diuturni ſunt uarij, inter quos Aretæo tantũ quatuor: ulcus, abſceſſum, reſolutionem & lapidem recenſere libuit. Quorum neq; Latinis neq; Germanis peculiaria ſunt nomina.

V. ΤΟΝΟΡΡΟΙΑ, gonorrhœa, quæ & γονορῥύα dicitur, ἀπὸ τῆς γονῆς καὶ ῥοίης. genituræ profluuiũ: ut αἱμόῤῥοια, ſanguinis profluuiũ, πυόῤῥοια puris fluxus: cui contraria ἀῤῥοίη, priuatio profluuij, imprimis menſtruorum. γονὴ autem propriè genituram, ut σπέρμα ſemen ſignificat, quæ duo ratione quadam inter ſe differunt Ariſt. l. 1. de generatione animalium. Genitura enim ens naturale imperfectum eſt, proueniens à perfectis animalibus, quæ natura coëunt: ſemen uerò ens aliquod perfectum, tantum plantarum & animalium imperfectorum. Et gonorrhœa tum propriè tum impropriè ſignificat. Propriè perpetua ſeminis excretio eſt, ſine pudendi tenſione. Impropriè, ea quæ intento pudendo fit, ut in conuulſionibus. Rurſus profluuium genituræ triplex: gonorrhœa ſimplex, gonorrhœa uirulenta & pollutio nocturna.

Gonorrhea ſimplex eſt, inuoluntaria et indeſinẽs profuſio genituræ abſq; uoluptate.

Gonorrhœa uirulenta eſt, ueluti genituræ corruptæ ac uirulentæ profluuium, natum ex fœdo concubitu.

Pollutio nocturna eſt, nocturnum & inuoluntarium genituræ effluuium. Latini περιφραστικῶς profluuium genitale. Barbari gomorrhœam uocant. Hoc uerò morbo affectus Græcis γονόῤῥυς & γονορῥύης dicitur.

VI. ΣΤΟΜΑΧΙΚΑ uel στομαχικὸν πάθος, ſtomachi affectus, ἀπὸ τοῦ στόμαχος, ſic dicti

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 357 sur 482

quasi στόμα χέων, id est, orificium fundēs aliquid: aut στόμα simpliciter, ut μόναχος ex μόνος per pleonasmum. στόμα autem ipsum ex Hebræo Satam סָתַם id est, obstruxit, deductum esse uidetur. Quod enim occludi obturariq; solet, orificium est. Rursus stomachi uox æquiuoca duplicem significationem habet, unam propriam, alteram impropriam. Propriè, angusta ceruix est instar isthmi uētri cuilibet cauoq; præposita, estq; alia κύστεως, collum aut ceruix uesicæ: alia τῆς μήτρας, collum aut ceruix uteri: alia κοιλίης, ceruix uentriculi. Exempla passim sunt apud Hippocratem, quæ collegit Fæsius. Impropriè & κατ' ἐξοχὴν stomachus, ceruix seu collum uentriculi totum est: & rursus συνεκδοχικῶς uel ipse uentriculus cum suo orificio, uel orificium illius superius, & sic hoc capite intelligit Aretæus. Collum uentriculi totum, pars est inter fauces & orificium uentriculi media, quam ueteres œsophagum: qui post Aristotelem scripserunt, stomachum: Galeni ætas gulam appellauit: ut testatur ipse Galenus cap. 4. lib. 5. de locis affectis. Lactantius cibalem fistulam. εἰσοφάγος autem dicitur, quod tanquam infundibulum ea quæ eduntur, ferat.

Ventriculus ipse, Aretæo κοιλίη, de quo sequenti capite, capacitas est illa, in qua tum chyloses tum eruditates fiunt, & pituita coaceruatur. Ventriculi os superius ob amplitudinem κατ' ἐξοχὴν στόμαχος dicitur. Veteres Medici καρδίαν, id est, cor dixerunt. Hippocrates ἦθος, id est, pectus. Tam uicinū enim cordi est, ut extremum cordis mucronem tangere uideatur: aut saltem ab eo non longè distet: idemq; sub medio pectore & cartilagine xiphoide continetur. Ex quo intelligi potest quod scripsit Aretæus. μέσον ἐνίζει τῷ πνεύμονι ἡ καρδίη: ἡ δὲ τούτων μεσότης τὸν στόμαχον συνάπτει.

Appellatur uerò orificium superius ad differentiam alterius, quod inferius dicitur. Superius est id de quo jam egimus. Inferius, Græcis πύλωρος, Latinis janitor dicitur. Cibum enim è uentriculo labentem, tanquam ostiarius quidam tandiu cohibet, donec illum uentriculus elaborarit. Illud latius & in sinistra parte spinam uersus situm est: hoc angustius dextram sedem occupat. Vt uerò illud superius est respectu stomachi: ita idem respectu gulæ inferius, id est, pars gulæ inferior. Sic enim Plinio lib. 11. c. 37. summum gulæ fauces uocantur, postremum stomachus.

Morbi igitur stomachi in hac ultima significatione accepti, quos Aretæus recenset, sunt quatuor: ναυτίη, ἀπορίη, πλάδος, καρδιαλγία. Galeno similiter 5. de loc. aff. 6. quatuor sunt hi. Cardialgia, nausea, singultus & omne genus uitiorum, quæ circa appetitum oriuntur.

Ναυτία & Ionicè ναυσία, continua & frequens ad uomitum propensio est, quam tamen uomitus non sequitur: sic dicta ἀπὸ τῶν ναυτῶν, id est, nautis. Propriè enim nauseam significat, qua nauigantes in mari corripiuntur. Impropriè omnem nauseam. Græci etiam ἀναγωγὴν uocant. Latini subuersionem. Quidam tamen nauseam à subuersione separant, ut nausea sit quæ ante cibum: subuersio quæ post cibum contingit. Latini παρεφεστικῶς appellant irritum uomendi desiderium. Germani Ecket.

Ἀπορίη anxietas seu animi consternatio, cognata lipothymiæ, cum ob nimiam inediam deficiunt uires, aut ob intempestiuam uictus retationem eædem opprimuntur. Germanis die öde. Ab ἄσχη igitur Hippocratis differt, quæ & ipsa anxietas ab interpretibus dicitur. Ea enim æstus seu incendium quoddam oris uentriculi est, ob quod æger non potest quiescere, sed modo hunc, modo illum locum mutat. Aretæus uerò cum ἀπορίη eandem facit, dum supra inter cholerę symptomata ἀπορίλω ponit. Ἄσχη dicta est ἀπὸ τοῦ ἄσχειν significante, τὸ πυρέσσειν h. e. ardere, καὶ τὸ παρασκόπως καὶ ἐπικαύστως διατίθεσθαι h. e. fastidio & molestia affectum esse, ut ait Galenus ἐν τῇ γλώσσῃ. Rectius uerò ab Hebraico Esch אש deducitur, quod ignem denotat, unde latinum assō, id est, cibum ad ignem teneo. Germani den Sod non dissimili forma uocant.

ΠΛΑΔΟΣ non tam morbi quàm causæ nomen est. Significat enim in genere superfluum ac redundantem humiditatem, quæ tum stomachum, tum partem quamcunq; replet, & fluxam humoremq; flaccescentem reddit, & hinc languidam. Nomen deductum ἀπὸ τοῦ πλατύνειν, id est, dilatando. Aretæo etiam ἔκλυσις, id est, resolutio. Huc itaq; referri

ferri potest omne naturalis appetentiæ uitium. Attractrix enim facultas, per quam appetimus, aut abolita est, aut diminuta, aut deprauata. Abolita, ἀνορεξία. Deprauata δυσορεξία. Deprauata καχορεξία uocatur.

Ἀνορεξία inappetentia est, cum nulla fit suctio nec appetitus ullo modo percipitur. Hipp. ἀποσιτία.

Δυσορεξία est, cum aliqua fit, sed obscura suctio, Latine appetitus dejectio. Hip. eos qui nihil appetunt uocat ἀποσίτους. ἀσίτους uerò, qui appetitū dejectū habent. In ἀνορεξία homines nec appetunt nec admittunt cibum. In δυσορεξία non appetunt quidem, non tamen respuunt. Vtriusq; uitij species est μαλακία, id est, mollities seu laxitas, propter quam uentriculus nec cibos appetit nec continet.

ΚΑΚΟΡΕΞΙΑ est triplex: pica, fames & sitis immoderata.

Pica, Aristoteli λίσσα, est appetitus præter naturam in prægnantibus potissimum, ob quem res absurdas ut carbones, & calcem uiuam cupiunt. Sic dicta ab aue ejusdem nominis, quæ terram comedit, & uarijs plumis ornatur. Hoc enim morbo affecti & terram & alias res uarias appetunt.

Fames immoderata est uel κυνώδης ὄρεξις uel βδλιμος.

Κυνώδης ὄρεξις, caninus appetitus, est insatiabilis edendi cupiditas, in qua ægri edunt multum, sed aut uomitu reijciunt, aut per aluum excernunt, ut canes. Alij phagedænam uocant.

Βδλιμος est magna fames, quam animi deliquium sequitur: sic dicta à βδ quod magnum & λιμὸς, quod famem denotat. Plutarchus πολύλιμον uocat.

Sitis immoderata est appetitus immoderatus materiæ potulentæ ex tristi sensatione, ut definit Mercurialis.

ΚΑΡΔΙΑΛΓΙΑ sic dicta quasi ἄλγος καρδίας, quod sit dolor oris uentriculi, quod καρδίαν antiqui dixerunt, ut γλωσσαλγία, κεφαλαλγία, ὀδοντιαλγία, ὠτιαλγία, dolor linguæ, capitis, dentium, aurium.

Cognata autem sunt nomina καρδιακὴ, καρδιαλγία & καρδιωγμος, quæ interdum unam rem, id est, dolorem oris uentriculi, interdum diuersas res significat.

ΚΑΡΔΙΑΚΗ enim καταληκτικῶς in specie non quiuis dolor est, sed syncope, quam stomachicam uocant, quæ uitio non cordis sed oris uentriculi contingit. Nam quæ uitio cordis per se affecti fit, syncope cardiaca dicitur, ut supra annotauimus in syncope, morbo tertio acuto libri secundi. Germ. Magenschwâche & Hertzwehe.

ΚΑΡΔΙΑΛΓΙΑ in specie est molestus uentriculi dolor cum nausea, ut Erotiano placet. Plinio rosio stomachi, alijs morsus oris uentriculi. Celso bilis uentriculi, ab anxietate differens. Nam anxietas sine dolore est, cardialgia cum dolore.

ΚΑΡΔΙΩΓΜΟΣ in specie cordis ipsius palpitatio est: sic dictus ἀπὸ τοῦ καρδιώσσειν, quod cordis dolorem sentire significat, & in hoc sensu Aretæus quoq; hoc nomine utitur, ideoq; à uitijs oris uentriculi excludit. Germ. Hertzzittern.

Singultus, quem Galenus nominat, Aretæus omittit, motus conuulsiuus est, quo natura conatur expellere uitium quod siue toti uentriculo, siue ori uentriculi duntaxat, siue œsophago soli, qua proximè stomachum attingit, penitius impactum est, altiusq; in eorum tunicis insedit. Singultum enim Latini: ut & Graci λύγγα & λύγμον à sono quem edit, uocant, ut & λύζειν singultire. Hebræi nomine generali Refach רפח significante & respirationem & gemitum & singultum, à Rafach deducto, id est, respirare & refocillari. Germani das schlucken/ den noſch/ hicken harſch.

Ad stomachum autem Galenus etiam refert omne genus uitiorum, quæ circa appetitum oriuntur, eo quod orificium superius uentriculi propria appetentiæ sedes est, unde & solum exquisitissimo sensu præditum esse solers natura uoluit, ut partium reliquarum omnium suctum, alimento destitutarum persentiret. Ea enim si & ipsæ suctionis sensum similiter haberent, languerent perpetuo tempore famis & sitis, essetq; animal in ἀπαθείᾳ.

Ex stomacho laborantes στομαχικοὶ in genere appellantur, siue prostratum appetitum habeant, siue post acceptum cibum grauitatem in ore uentriculi sentiant: siue nauseent, alioue stomachi uitio affecti sint.

In

©BIUM

In specie ἀσιτώδεες, ἀσιτ laborantes: ναυτιώδεις, nauseosi: καρδιακοὶ, cardiaci, qui propter languorem oris uētriculi animo deficiunt et sudoribus resoluuntur. καρδιαλγίες, morsu oris uentriculi correpti, καρδιώτροπις quibus cor palpitat.

XVII. ΚΟΙΛΙΗΣ Διάθεσις, affectus uentriculi Κοιλίη genus & species est. Primum enī in genere hac uoce omnis cauitas dicitur in profundo posita, ut cerebri, cordis, epatis & reliquarum partium.

Deinde in specie ἡ κοιλία cum articulo, alnus uenter: isq; duplex, inferior & superior. Inferior ἡ κάτω κοιλία, totum spatium ab umbilico ad ossa pubis excurrens est. Aristoteli & Aretaeo ῥοιάρη, aliis ὑστροκοίλιον. Persio aqualiculus, aliis sumen aut rumen. Superior, ἡ ἄνω κοιλία, spatium à xyphoide cartilagine ferè ad umbilicū usq; extensum est, continetq; intra se epar, lienem & uentriculum, qui cum maximam præ reliquis cauitatē habeat ἡ ἄνω κοιλία, & simpliciter κοιλία ab Aretaeo appellatur. Alij similiter χοιρίδα, id est, uentrem: latini sæpius uentriculū nomine diminutiuo, ut sit γαστρίδιον. Hoc igitur πυλώριον ἀλάγγιον, ut autor definit, id est, uiscus coctioni primæ, quæ chylosis dicitur, destinatum, tum aliis morbis, tum diarrhœa & cœliaca laborare solet, de quibus hoc capite agit Aretaeus.

Διάῤῥοια in genere profluuium est, in specie ὑγρᾶς τροφῆς ἀπέψου ἡ διάῤῥοια, id est, liquidi alimenti incocti defluxio, ut ait autor Alimentū autē ἄπεπτον est, quod formā chyli adeptum non est. Hujus igitur effluxio aut est diarrhœa simpliciter aut cœliaca. Effectus autem utriusq; fluor duplex est. Syntecticus & sanguinolentus.

Diarrhœa simpliciter sic dicta est recens profluuium, quod non diu durauit. Profluuium alui & defluxio Aureliano, profluuium alui Colum. Germ. Durchlauff & Bauchfluß.

Cœliaca est longior diarrhœa, sic dicta ἀπὸ τῆς κοιλίης, id est, uētriculo, quasi uētricularis. Aureliano uentriculosa passio & uentriculatio & longa alui resolutio. Hinc κοιλιακοὶ, qui uentriculi imbecillitate laborant. Aureliano uentriculosi.

Fluor syntecticus: dejectio biliosa, acris, fulua, graueolens, strigmentorum crassitudine olei, & pinguedinis aspectu: sic dictus ἀπὸ τῆς συντήξεως, quod colliquationem significat, ex qua hic fluor oritur.

Fluor sanguinolentus, hæmorrhagia Aretæo, est cruenta dejectio, in qua sanguis flauus, purus, non permixtus excernitur.

Sic Aretæus. Alij uerò aliter his nominibus uti solent, quorum distinctionem hac ratione breuiter perspicuam reddemus. Aut alimenta exeunt, aut humores. Rursus alimēta exeunt, aut cruda aut cocta. Si cruda, id est, talia, ut assumta sunt, fit fluxus lienthericus & cœliacus, inter quæ secundum magis & minus tantum differentia est. Lienthericis enī prorsus cruda, protinus ut sumta sunt, infernè prodeūt: cœliacis semicocta, quæq; in uentriculo diutius morantur. Si cocta, tum id uel nutritioni destinatum, uel excrementum est.

Si nutritioni destinatum est, id uel chylus erit, uel sanguis, uel secundæ humiditates. Si excrementum est, id uel primæ coctionis erit, ut fæces: uel secundæ coctionis siue tenue ut bilis siue crassum, ut melancholia: uel tertiæ coctionis, ut ichor: unde sudor & mador.

Chylus si exeat, est fluxus chylosus, in quo alba quidem, sed crassa excernuntur.

Sanguis si exeat, est fluor sanguinis, qui uel hæmorrhagia, ut Aretæus appellat, uel dysenteria uoce largiore dicitur.

Secundæ humiditates si exeant, erit fluor syntecticus, id est, colliquatiuus, de quo etiā Aretæus.

Fæces si exeant, erit stercoraria dejectio, quæ & fluxus stercoralis dicitur.

Bilis uel melancholia si exeat, erit diarrhœa, eaq; duplex: biliosa & melancholica. Communi uoce profluuium: aliis fluor humoralis.

Tertiæ coctionis, si exeat, cū ichor sit sanguis serosus, erit fluor ichorosus, qui sub hæmorrhagia comprehendi potest.

Eodem modo humores exeunt aut crudi, aut cocti: & hi rursus aut putres, aut semiputres. Crudus humor est pituita. Semiputris est pus. Putris est causa conjuncta febrium, eaq; uel in uenis, ut in febre continua, uel extra uenas, ut in febre intermittente.

Si igitur pituita exeat, erit pituitosa dejectio, quæ sub diarrhœa continetur: estq; uel stomachica, uel cephalica. Manat enim aut à uentriculo & intestinis, uitio primæ coctionis: aut

©BIUM

xis: aut à cerebro, catarrho per gulã in aluũ deſcẽdẽte. Eſt uerò ſtomachica, diurna: ut cephalica nocturna diarrhœa, eò quod catarrhus ueſperi cõmouetur, à quo fluor cephalicus: Pituitæ uerò motus in uẽtriculo interdu.

Si pus exeat, erit fluxus purulentus, ut in tumoribus.

Si materia putrida, erit fluxus criticus, ut in febribus.

Diarrhœa igitur & cœliacæ nomen æquiuocum eſt, & aliter utrumq; Aretæus, alij aliter accipiunt. Eadem eſt ratio dyſenteriæ & lienteriæ, quæ & ipſa autor aliter quàm alij intelligunt. Hæc autem ut facilius & altius animis infigi poſſint, rem totam breuiter ſic expediemus.

Omnis alui fluxus aut ſine ulceratione, aut cum ulceratione eſt. Quæ ſine ulceratione eſt, diarrhœa & cœliaca dicitur. Sic enim autor definit. Medic. Διάῤῥοια ἐστὶν ῥεύματος μὴ πολέων χειλίας ἄνω φλεγμονῆς καὶ ἑλκώσεως πολυχρόνιος, id eſt, copioſa & diuturna alui fluxio ſine inflammatione & ulceratione. Quæ cum ulceratione eſt, dyſenteria & lienteria uocatur: quorum eadem inter ſe ratio eſt, quæ inter diarrhœam & cœliacam. Vt enim cœliaca ſuccedit diarrhœæ: ita lienteria dyſenteriam ſequitur, ut uult Aretæus. Idem uerò ab autore definitionum in eo diſcrepat, quod diarrhœam Aretæus ὀλιγοχρόνιον: hic πολυχρόνιον uocat.

VIII. ΚΩΛΙΚΟΙ, id eſt, plenioris inteſtini morbo laborantes, ut uertit interpres. Colicæ enim nomen quod nunc uſitatum eſt, nec Hippocrates, nec Aretæus habet: concretum tantum & non abſtractum nominans. Nouũ enim id eſt, & tempore Tiberij Cæſaris primum innotuit, ut ſupra in ileo diximus. Quod uerò nunc colicam uocamus, id ueteres in genere ileon nominarunt. Colica dicta eſt ἀπὸ τοῦ κώλου, nomine ualdè æquiuoco. Nã & genus & ſpeciem ſignificat in arte Medica (Habent enim & Rhetores & Poëtæ & piſcatores ſua κῶλα) Genus cũ eſt omne mẽbrum denotat. Species cum eſt, rurſus uaria ſignificat. Euſtathius pro pede accipit: ut & Pollux pro membro, quod ex femore tantum & crure cõſtat. Alij generalius pro artubus, ut ſunt crura & lacerti. Hoc in loco craſſum inteſtinum eſt, ſic dictum quaſi κοῖλον, id eſt, cauum quod ſinus habeat quam plurimos. Hinc Ariſtoteles laxũ uocat. Celſus inteſtinũ laxius et plenius. Arabes Cellulatum. Pluri-

mis enim quaſi cellulis diſcretum extumeſcit, & concamerata habet inuolucra, in quibus feces figurantur.

Ab hoc igitur inteſtino κωλικὸς adjectiuũ deducitur, quod & ipſum duas res diuerſas ſignificat: nempe & id quod ad coli dolorem pertinet: & hominem coli dolore affectum. Ex prima ſignificatione κωλικὴ ὀδύνη, & κωλικὸν ἄλγημα, coli dolor, & κωλικὸν φάρμακον & κωλικὴ ἀντίδοτος, medicamentum ad ſedandũ coli dolorem comparatũ, derinatur. In altera ſignificatione κωλικὸς hoc in loco autor intelligit, id eſt, inteſtini plenioris morbo laborãtes. Et hæc eſt propria utriuſq; acceptio. Eſt uerò & alia impropria. Κωλικὴν enim ὀδύνην Græci uocat, non tantum dolorẽ craſſi inteſtini κῶλον appellati: ſed & uehementiſſimos quoſq; dolores, in quibuscunq; uentris partibus. Sic κωλικὸν φάρμακον medicamentum non tantũ ad colicos, ſed alios etiã morbos, ſedandi doloris cauſa adhibitũ, aliàs ἀνώδυνον dici ſolitum. Affectus enim colicus maximos dolores habet, quos qui ſedat, is quoscunq; alios ſimili modo ſedare poteſt. Eſt uerò colon præ cæteris inteſtinis obnoxiũ magnis doloribus, duas ob cauſas. Nam primum ualdè amplũ eſt: unde pituita, quæ in eo generatur, frigeſcit, & uitrea euadit: deinde ab infernis partibus aërem recipit, unde flatus, qui & ipſi in eo generantur, augeſcunt. Cætera uerò inteſtina cum tenuia ſint, pituitam, quæ in ijs remanet, ob loci anguſtiam & uenarum multitudinem non difficulter percoquunt.

Vulgus colicam ſimpliciter, & colicum dolorem uocat. Quidam uernacula lingua die Mutter, id eſt, matricis affectum, quamuis perperam, non tamen ſine exemplo ueterum. Neq; enim inuſitatũ eſt, ut affectus aliquis diuerſas partes occupans, eadem uerò ſymptomata producens & eandẽ curandi methodũ poſtulãs, idẽ nomen habeat. Sic ueteres ilei & colon appellati inteſtini cõmunẽ affectũ fecerũt. Et Aretæus hoc capite εἰλεὸν morbum & ſtrophum in colicis excitari poſſe affirmat. Eadẽ licentia ueteres phthiſin appellant tum ueram tabem, quæ pulmonis ulcus ſequitur: tum quamcunque corporis extenuationem. Exempla alia ſunt in alijs morbis. Similiter colicus dolor uterinus dicitur, quod laborante utero, inteſtina quoque laborent: & contrà inteſtinis

malè

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 361 sur 482

©BIUM

malè affectis, uterus quoq; malè affici solet. Quod uerò nomen habet in mulieribus, idē in uiris colico dolore affectis retinet.

Cæterum cum εἰλεὸν & πρόφον in colicis excitari posse ait Aretæus, intelligit quædam τῷ εἰλεῖ & πρόφῳ symptomata, ut retractionem intestinorum & stercoris per os rejectionem, quæ tamen non contingunt semper, sed ijs tantum, quibus mors jam imminet, ut idem testatur.

IX. ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΑ, id est, difficultas intestinorum. δὺς enim difficultatem, & ἔντερα, intestina Græcis significant: sic dicta ἀπὸ τὸ ἐντὸς εἶναι, quod intra corpus stent atq; insint. Comicis eandem ob causam interanea. Sunt autem intestina mēbranacei canales à uentriculo exorti, & hinc flexuosis gyris & anfractibus per totum imum uētrem ad anum usq; continua textura procedentes: ut cibos aliquantulum coquant, distribuant in jecur chylum, & reliquias per sedem dejiciant. Vnum igitur illorum corpus est & continuum, sed in diuersas partes distinctum, ratione situs & habitus.

Ratione situs, alia τὰ ἄνω sunt, alia τὰ κάτω. τὰ ἄνω sunt superiora à uentriculo ad cæcum usq; intestinum, quæ & ἄρσια & λεπτὰ & ςενὰ, id est, tenuia, graciliaúe appellant. Aretæus χολώδεα, id est, biliosa & hinc priscis χολάδες dictas asserit. Germani hinc **Kaldaunen** uocant. Plautus lactes: prisci pantices: suntq; hæc iterum tria, δωδεκαδάκτυλον, νῆσις & εἰλεὸς, duodenum, jejunum, ileon.

Τὰ κάτω sunt inferiora à cæco, usq; ad intestini recti initium, quæ & παχέα & σαρκώδεα, id est, crassa & carnosa uocant, Aristoteles pinguia: suntq; & ipsa tria, τυφλὸν, κῶλον. & ὀρθὸν. Cæcum, colon, rectum.

Superiora uerò & inferiora illa sunt in brutis & hominibus diuersa ratione. Nam in canibus & plerisq; quadrupedibus (quorum anatomiæ prisci, ex quibus Aretæus, & non humanorum corporum periti fuerunt) superiora superiorem: inferiora inferiorem locum obtinent, tum exortu tum processu: in hominibus uerò res aliter se habet. Nam ileon, unum ex superioribus intestinis subter umbilicum ortum suis gyris & anfractibus ad caua ossium ilium utrinq; & hinc ad caua ossium pubis supra uesicam se diffundit, adeò ut hoc solum in enterocele in scrotum delabi soleat: cæcum & colon, quæ sunt inferiora, nō item. Colon uerò, unum ex inferioribus suo processu omnium supremum est. Nam à rene dextro incipiens sursum reflexum ad cauum jecoris ascendit, indeq; subter fundum uentriculi & supra gracilia intestina progrediens, ad cauum lienis peruenit, à quo ad renem sinistrum delapsum, & ab hoc iterum reflexum ad summum ossis sacri finitur.

Quod si igitur situm intestinorum in hominibus spectemus exactius: non male alia extrema, alia media dicemus. Extrema sunt crassa: media sunt tenuia. Mira enim naturæ prouidentia tenuia, quæ chylo coquendo & distribuendo destinata sunt, nobiliorem, id est, medium locum obtinent: crassæ fecibus continendis dicata, ne comprimantur, utq; tenuia sepimenti instar obuallent, in ambitu collocata sunt.

Ratione habitus, intestinorum aliud substantia est, aliud adjunctum. Substantia constat ex duabus tunicis, quarum una interior, altera exterior,

Interior rugosa est, & conspersa fibris uarijs, plerisq; obliquis.

Exterior est carnosior, & fibris constat magna ex parte transuersis.

Adjunctum duplex est: aliud tunicæ interioris, aliud exterioris. Adjunctum tunicæ interioris in concaua superficie intestinorum aliud crusta est, aliud adeps. Crusta est quædam epidermis, quæ moderatè delabentem chylum moratur. Adeps est siue mucus in gracilibus intestinis, siue pinguedo in crassis quæ intestina oboluit, ne asperitas excrementorum offendat.

Adjunctum tunicæ exterioris in conuexa superficie intestinorum, aliud tunica araneosa est, aliud tunica cōmunis. Araneosa est fibris rectis prædita tam tenuis, ut oculis lynceis uix animaduerti possit. Communis est, quæ à peritonæo accepta tunicam exteriorem intestinis propriam undiquaq; obducit. Inseruntur uerò intestinis præterea uenæ, arteriæ & nerui. Venæ chylum ab intestinis in epar uehunt: & à jecore in intestina sanguinem refundunt. Arteriæ sanguine uitali intestina perfundunt, & motu assiduo concutiunt, ne putrescant. Nerui intestinis sensum impertiunt, ut res graues & molestas excitata ui expultrice protrudendo dejiciāt.

Horum

©BIUM

Horum igitur inteſtinorum tam ſuperiorum, quàm inferiorum, ut uocat Aretæus, morbus dyſenteria eſt, cujus uaria ſignificatio eſt: alia communis, alia propria.

Communis eſt, cum quoduis alui profluuium denotat, & ſic Hipp. intelligit libro ſecundo Epid. Id enim ſolum Etymologia nominis innuere uidetur.

Propria eſt, cum pro ſanguinis per aluum excretione accipitur, quæ duplex eſt: una ſine ulcere, altera cum ulcere. Dyſenteria ſine ulcere rurſus triplex eſt: αἱματῆς. ἠπατίτης & ἀνώνυμος.

Αἱματὴς eſt, quæ fit propter boni ſanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex uenarum orificijs in inteſtina apertis effunditur.

Ἠπατίτης uel αἱματώδης eſt, cum propter jecoris imbecillitatem aquoſus ſanguis dejicitur, loturæ carnium perſimilis.

Ἀνώνυμος eſt, cum ſanguis propter bilis flauæ uel atræ permiſtionem acrior, uenarum orificia aperit, & per inteſtina fertur.

Dyſenteria cum ulcere eſt ἕλκωσις ἐντέρων, id eſt, inteſtinorum ſiue abraſio ſiue exulceratio, quam hoc in loco Aretæus intelligit: eſtq; alia inteſtinorum conſideratorũ ſecundum ſitum, alia ſecundum habitum.

Exulceratio inteſtinorum conſideratorum ſecundum ſitum alia eſt ſuperiorum, ut duodeni, jejuni, ilei. Alia inferiorum, ut cæci, coli, recti. Alia omnium ſimul.

Abraſio inteſtinorum conſideratorum ſecundum habitum, alia eſt adipis, alia cruſtæ, alia tunicæ interioris, alia tunicæ exterioris. Quatuor itaq; ſunt gradus dyſenteriæ, quos ulcerum nomine uocat Aretæus.

Primus eſt abraſio adipis, quam Arabes fluxum mucoſum: Aretæus eam, quæ in recto inteſtino fit, τενεσμὸν uocat.

Secundus eſt, ubi ulcus paruum profundum eſt, id eſt, cruſta tantum ex aluo excidit.

Tertius eſt, ubi ulcus magis profundum eſt, id eſt, tunicam utramq; attingit, unde & ſanguis & ſanies emanat.

Quartus eſt, ubi ulcus non tantum profundum & depaſcens eſt, ſed & inæquale & inſtar gemmæ arboris calloſum.

Celſus dyſenteriam tormina uocat, quod homines torqueat. Germani ſimiliter generali appellatione **bauchgrimmen.** *Specialius uerò* **rotſchad & roteruhr/** *quaſi rubrũ malum & rubrum profluuium.* δυσεντερικὸς & δυσέντερος, *Dyſentericus, qui dyſenteria laborat.*

Τενεσμὸς dictus ἀπὸ τοῦ μόριον, ὁ πάσχων, ἐκτείνεται τι καὶ πρὸς ἔκκρισεις διάκειται, quod locus affectus extenditur, & ad excretionem ui cogitur, ut tradit Actuarius. Latinis ex Græco teneſmus & tenaſmus, Plinio πολυφαγικῶς crebra & inanis deſidendi uoluntas. Græcis etiam eandem ob cauſam λάπαυσις & διασμὸς. Germanis **der zwang / das trucken / das tringen.** *τενεσμώδης, teneſmo ſimilis, uel homo teneſmo laborans. Hinc τενεσμώδεα, excrementa qualia in teneſmo egeruntur, hoc eſt, pauca. mucoſa & acria.*

X. ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΑ, *id eſt, læuitas inteſtinorum, ſic dicta ἀπὸ τῆς λειότητος τῶν ἐντέρων, id eſt, æquabili ſuperficie inteſtinorũ.*

Affectus enim hic eſt continendi chyli impotentia, cum is citò rejicitur, nullam in inteſtinis moram trahens. Eſtq; duplex: alia cum cicatrice, alia ſine cicatrice. Quæ cum cicatrice eſt, dyſenteriam ſequitur, id eſt, exulcerationem. Quæ ſine cicatrice eſt, ex aſſidua egerendi conſuetudine oritur, ut ait Aretæus: uel etiam ex humore quodam glutinoſo internæ toti tunicæ inteſtinorum obducto, quod ſæpius contingit. Eſt igitur lienteriæ uocabulum ambiguum. Supra enim inter uitia uẽtriculi, id eſt, ſymptomata concoctricis facultatis recenſuimus, communem loquendi uſum imitantes: nunc autoritatem Aretæi ſecuti pro uitio inteſtinorum, id eſt, ſymptomate retentricis facultatis illorum accipimus: quæ ſignificatio Etymologiæ nominis magis congruit. Noſtri in genere uocant **den bauchfluß & die rhur.**

XI. ΥΣΤΕΡΙΚΑ, *id eſt, uitia uteri. Eſt enim uterus, ut ait Aretæus, ξυμφορὴ τοσούτων μυρίων τε καὶ κακῶν, id eſt, æruum morborum infinitorum malorumq; congerit. Quod quidem κατ' ἐξοχὴν intelligi debet. Neq; enim ulla pars corporis humani eſt, quæ nõ omni morborũ generi, ſimilare, organico, cõmuni, obnoxia ſit: uterus uerò omniũ maximè. Quæ enĩ uitia habet, nõ ſoli nocẽt, ſed toti corpori: nec partũ tantũ inquinant, ſed & omnes facultates exolluunt, naturalem, uitalem,*

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 363 sur 482

©BIUM

uitalem, animalem. Quod exploratum habẽs Hippocrates, præclarè scripsit libro de locis in homine. Αἱ ὑστέραι πάντων τῶν νοσημάτων αἰτίαι εἰσὶν. Vteri muliebrium omnium morborum causæ sunt. Sunt autem morbi illius duplices: alij acuti, alij diuturni. De acutis supra. Diuturni, quorum hic locus est, isti sunt. ῥόος, ἕλκεα, σκληρίη, πρόπτωσις.

ῥόος ἡ ῥοῦς nomen æquiuocum est, quod & genus & speciem passim significat.

Genus est, cum pro fluxu quocunq; ponitur, & sic aliquando pro alui profluuio.

Species est, cum interdum pro menstrua purgatione: sæpius autem pro muliebri fluore accipitur: quæ duo multum inter se differunt. Menstrua enim purgatio est, cum fluit sanguis menstruis periodis. Hanc Græci distinctius uocant ἔμμηνον κάθαρσιν. Muliebris fluor est cum ferè assiduè & inordinatè sanguis per uterum fluit. Hunc antiqui ῥοῦν simpliciter uocant: alij ῥοῦν γυναικεῖον & ῥεῦν τῆς ὑστέρας, fluxum muliebrem et fluxum uterinum: & sic hoc in loco Aret. intelligit. Rursus menstrua purgatio duplex est: moderata & immoderata. Moderata est, cum sanguis in debita quantitate et qualitate fluit. Immoderata, cum majore, quam solet, copia fluit. Vtriq; opposita est ἀῤῥοίη, id est, suppressio menstruorum. Fluor uerò muliebris alias species habet. Alius enim ἐρυθρὸς, alius λευκὸς appellatur.

ἐρυθρὸς est ruber, cum sanguis emanat, isq; ratione substantiæ uel tenuis, uel crassus & concretus, ut grumi. Ratione coloris, uel flauus, uel liuidus, uel niger.

λευκὸς est albus, usq; iterum duplex: unus propriè, alter impropriè sic dictus. Proprie sic dictus est, cum album serum aut pus effluit, idq; utrunq; uel sincerum uel mixtũ. Impropriè sic dictus est gonorrhœa muliebris, id est, inuoluntaria in fœminis genituræ excretio. Neq; enim tantum mas, sed & mulier hoc morbo laborat, cum & ipsa semen suum habeat, quamuis Aretæus, id affirmare nolit, fœminis non γονὴν sed γονοειδὲς attribuens. Nec rarò accidit, ut Medici fallantur, opinantes profusionem esse seminis, cum sit aliorum excrementorum fluxio, quibus mulieres naturâ frigidiores abundant, præsertim si sit diuturnior & maciem non inferat. Neq; enim fieri potest, ut durante diutius uero seminis profluuio, corpus non consumatur & tabescat.

Vulgus alba menstrua appellat omnem fluorem muliebrem, nec omninò malè. Nullus enim tam ruber est, qui alba excrementa sibi commixta non habeat. Germani **das weiß geschicht.**

ἕλκεα sunt ulcera, quæ tum corpus uteri, tum ceruicem imprimis & collum sæpius inuadunt, suntq; uaria, alia mitia, alia immitia. Mitium rursus aliud superficiarium, aliud profundius. Superficiarium est excoriatio cum pure pauco & inodoro. Profundius est exulceratio cum pure copiosiore & graueolente, dolore uerò paruo. Immite est φαγεδαίνη, sic dictum ἀπὸ τοῦ φάγειν, id est edẽdo. Profundum enim ulcus est, quod ab agris particulis ad integras pascendo pergit, ab herpete differens. Φάγαινα enim (quod nomen illi æquipollet) cum cute etiam subjectam carnem attingit: herpes solam cutem exulcerat, phagedænæ initium. Germ. **Ein böß vmb sich fressend Geschwär/** cancri genus Celso.

σκληρίη est durities, ut scirrhus & cancer. Neq; enim cancer, ut ait Aretæus, ulcus est, sed tumor durus & indomitus, cum uenis turgentibus & proximas simul partes distẽdẽtibus: sic dictus quod cancro sit similis. Tumor enim ipse tactui renitens cancri corpus durum & asperum: uenæ turgentes non tantum formam pedum referunt, sed & cancri malitiam. Vt enim cancer animal, quod forpicibus suis semel cæpit, non facilè dimittit: ita tumor cancrosus, ubi semel radices egit, difficulter euelli, tolliq; potest. Duplex autem cancer est, unus ἀνέλκωτος, alter ἕλκωτος. Ἀνέλκωτος est sine ulcere, quem antiqui occultum appellarunt: quod nomen tamen aliter usurpauit Philoxenus, qui occultum uocauit delitescentem in utero aut intestinis. ἕλκωτος est cum ulcere, quem ulceratum uocant.

πρόπτωσις in genere prolapsus & procidentia est, cum pars quæcunq; à sede sua excidit. Prolabitur autem uel oculus, uel uuea, uel podex, uel uterus. Prolapsus oculi est, cum totus oculus extra ossis sui cauitatem prominet. Paulo ἐκπτισμὸς. Prolapsus uuea est, cum tunica oculi, uuea dicta, ob eroſam diuisamq; corneã excidit, estq; uel simplex, uel

uel composita. Simplex est μυοκέφαλον, σαφύλωμα, μῆλον. Composita est ἥλον μυοκέφαλον est paruus prolapsus, σαφύλωμα est amplior, acinum uuæ representans. μῆλον adhuc major, palpebras excedens. ἦλον, id est, clauus, cum præterquam quod procidit, etiam duritiem contraxit.

Prolapsus ani est recti intestini egressio.

Prolapsus denig uteri (de quo solo hic agitur) est, ἡ ἔξω ἡ ὑστέρη αἴοσις, ut ait Aretæus. Estq triplex. Procidit enim aut ὅλη ἡ ὑστέρη siue ἡ διαλόη, aut τὸ σόμιον. ἡ ὅλη siue διαλόη cum tota uulua foras exit. Tota autem est, non tam quæ omnes illius partes, quàm quæ fundum proprium uteri corpus continet. Duplices enim illius partes sunt, similares & dissimilares.

Ex similaribus præter uenas & arterias sunt tunicæ & uincula.

Tunicæ sunt duæ, propria & communis. Propria est interior, ualdè carnosa, & reliquas totius uentris membranas crassitie superans. Hanc alij simplicem. Picolominus duplicem facit, id est ex gemina membrana conflatam, adeoq sibi inuicem junctam, ut uix una ab altera discerni possit. Communis est exterior, quæ à peritonæo oritur, omnium ab eo ortarum crassissima. Vincula sunt ligamenta, eaq duplicia, communia & propria.

Communia sunt, per quæ toti corpori alligatur, epati quidem & uenoso generi per uenas tum spermaticas tum hypogastricas: cordi & arterijs per easdem numero arterias: cerebro & spinali medullæ per neruos: recto intestino & uesicæ per uillos cõplures.

Propria sunt, per quæ uicinis ossibus connectitur: sunt q duo paria: superius & inferius, utring unum. Illud par in uteri fundum inseritur, estq latum & membranosum. Hoc ab uteri lateribus ad inguina ascendit, estq rotundum & subrubrum musculorum instar. Illud uterum ossibus pubis: hoc ossibus ilij alligat: sunt q omnia tu laxa, ut loco moueri: tum mollia ut cum uiscere toto extendi, & ipsum citra laceratione sequi possint.

Dissimilares partes sunt fundum, os interius, collum & orificium colli.

Fundum est superior & latior uteri pars, uesicæ fundo incumbens, in quo embryo alitur & augetur: ut chylus coquitur in fundo uentriculi, & urina in uesicæ cauitate continetur.

Os internum, στόμα τῶν ὑστερέων, est meatus angustus, qui uteri cauitatem coarctat, perpetuoq conniuet non prægnantibus: post conceptionem uerò tam exquisitè clauditur, ut ne aciem quidē acus aut spēcilli admittat.

Collum est canalis oblongus uaginæ instar, ab orificio interno prodiens. Alijs ceruix, Galeno κόλπος γυναικεῖος. Fallopio sinus pudoris. Ex ore enim angustiore in amplissimum sinum desinit.

Orificium colli externum Græcis est αἰδοῖον γυναικεῖον, latini uuluam & laruam uocant. Constat id pluribus ex partibus, de quibus Anatomici.

Cæterum διαλόη τῆς ὑστέρας apud Aretæum nouum nomē est hoc in loco. διαλόη enim Anatomicis est media cranij substantia, eaq rara & cauernosa. Latinis meditullium, sic dicta, quod duas superficies illius ossis, superiorem & inferiorem disiungat. Erit igitur διαλόη τῆς ὑστέρας uel duplex membrana ex qua constat uterus, uel media illius substantia, quæ prægnantibus jam non membrana uidetur, sed tota ferè carnosa, fungosa, spongiæ similis, in multos cortices facilè diuidua, ut fœtum conseruet magna sanguinis & spirituum copia.

Rursus αἰόλους uocat Aretæus membranas uteri, easq, ut communiter ferè omnes Mediti, duas facit: χιτῶνα uerò tunicam quæ fœtum inuoluit, quæ triplex est: chorion, amnios, & una in brutis allantoides. χώριον, quod Aretæus tantum nominat, propriè est exterius inuolucrum crassius, utero proximum: sic dictum, quod sit fœtus χώρημα, id est, conceptaculum. Impropriè autem δεύτριον, id est, secundæ, ut uertit interpres. Hoc enim nomine plerunq totum fœtus inuolucrum duabus membranis compactum significatur. Quod uerò chorion maximum est & insigne admodum, uulgus id solum secundas uocat.

Ἀμνιον, id est, agnina, sic dicta ab ἄμνος, id est, agno, quod sit instar pellis agninæ mollis. Est enim membrana interior fœtui proxima: alijs indusium. Arabibus, Abigas, Germanis das lämmerin heurlin.

Ἀλλαντοειδὴς, sic dicta ab ἀλλᾶς, id est farcimine, quod sit farcimini similis. Est enim tunica fœtus interchorion et amnion media,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 365 sur 482

©BIUM

duabus conſtãs tunicis, quarũ una chorio, altera amnio adhæret, inter quas urina fœtus continetur, allantoiden tãquam farcimẽ cõciſis carnibus implens, unde et nomẽ accepit.

Cũ tota igitur uulua procidit id fit, ait Are. aut laxatis uinculis in non prægnãtibus: aut uiolẽto partu, ſecũdis uterũ ſecũ trahẽtibus.

Τὸ ἥμισυ uteri procidit, cum non totus uterus, ſed os tantum interius ad ceruicem uſq; egreditur. Sic enim Aret.

XII. ΑΡΘΡΙΤΙΣ, id eſt, articulorũ: ut νεφρῖτις renũ: πλευρῖτις pleuræ dolor. Ἄρθρον autẽ, unde ἀρθρῖτις deriuatur, ſignificat impropriè & propriè. Impropriè omnem unionem mẽbri cujuscunq;, ut cum Hipp. lib. de natura pueri ait. Carnem uigeſcentem à ſpiritu articulari. Propriè rurſus duo ſignificat. Primò conuexum oſſis extremum, quod inſeritur, cui opponitur κοτύλη, id eſt, acetabulum, aut γλήνη, id eſt, pupilla, oſſium alterius extremum, quod excipit.

Deinde διάρθρωσιν, id eſt, junctũram, articulationem & compagem oſſium, ſeu totum id, quod connexis inter ſe oſſium finibus in extenſionibus aut inflexionibus mouetur. Vtrunq; ſic dictum ab ἄρω, τὸ ἁρμόζω, quod unum alteri congruat: uel potius ab Arah אָרָה conuulſit, quod unum ab altero diuellat. Vnde Ariel, potentes domini, penes quos uitæ neciſq; poteſtas eſt. Similiter ἀρθρῖτις tum genus, tum ſpecies eſt.

Genus eſt, cum pro omni articulorum dolore ponitur. Species, cum non pro omni dolore indifferenter, ſed eo dũtaxat, quem interna cauſa pepererit, ſiue ea ſit flatus, ſiue ſanies, ſiue aliquis ſuccus alius, præſertim frigidus ac pituitoſus, ut uoluit cum Aretæo Galenus & Fernelius. Sic enim ille. ἐμοὶ δὲ ἀνδάσκει μήν μοι αἰτίην τὴν ἔμφυτον ψύξιν ἔμμεναι, μίην ἢ ξ πάθην. Hodie tamen magna ex parte calidas arthritides experimur.

Rurſus hæc arthritis, quæ dolor eſt ex interuallis ferè inuadẽs, ideoq; periodicus, duplex eſt, generalis & ſpecialis. Generalis eſt, quæ omnes articulos uel ſimul, uel uiciſſim affligit.

Specialis eſt, quæ certum aliquem articulum occupat: eſtq; multiplex: chiragra, podagra, iſchias, gonagra, anonymos.

Chiragra eſt, quæ manum infeſtat, ejusq; uel carpi, uel externæ partis uel digitorum articulos.

Podagra eſt, quæ uel malleolos, uel pedium, uel pollicis articulum (quod plurimum contingit) affligit.

Sic dicta ἀπὸ τῆς ἀγρεύειν τὰς πόδας uel quaſi τῶν ποδῶν ἀγρὰ, captura ſeu uenatio pedum. Podagra enĩ propriè pedicula ſeu tendicula eſt, qua animalia capiuntur pedibus. Impropriè uerò morbus articularis, qui à pedibus incipit; & ſenſim progreſſu temporis omnes articulos inuadit, & tũ quidem arthritis podagrica, aut podagra arthritica appellari poteſt. Interdũ autẽ genus, interdũ ſpeciem ſignificat. Genus eſt, cũ omnẽ arthritidem denotat: ut Tralliano li. 11. in capite περὶ ποδάγρας inſcripto. Species eſt, ut hoc in loco.

Iſchias, quæ iſchion occupat, id eſt, ſiue coxendicis et femoris articulum, ſiue ligamentum, quod femur cum coxendicis acetabulo connectit, ſiue ut uult Fernelius, ſummam natem, qua nerui à lumbis & ab oſſe ſacro emergentes in crura feruntur.

Gonagra ſeu γονυαλγία, quæ genu infeſtat.

Anonymos eſt, quæ caret nomine, eſtq; aliarum partium, ut ceruicis, humeri, cubitorũ & aliorum articulorum. Nomen igitur accipiet periphraſticum à genere et parte cui inſidet, diceturq; arthritis ceruicis, humeri, cubitorum. Similes autem ſpecies ſunt, ait Aretæus, chiragra & podagra, gonagra & anconagra (ſi nouo uti uocabulo liceat.)

Latinis arthritis dicitur articularis uel articulariius morbus. Quidam guttam uocant, quod à deſtillatione, uel per uiã fluxũ guttatim ſtillantis oriri ſolcat. Ger. **gleichwehe** & **zipperle**, deducto nomine ex Schafar, שָׁפַר id eſt, fregit, unde & aliud Germanicum uerbum, **ſchiffern**. Dolor enim arthriticus acerbiſſimus eſt, uires totius corporis frangens. Hinc Arthritici & Arthrici dicuntur, hoc affectu laborãtes.

Iſchiadem Græci etiam iſchiadicum morbũ, latini coxendicum, Barbari ſciaticam, Noſtri **hufftwehe** uocant. Ea uerò affectos ἰσχιαδικοὺς, coxarios, ſciaticos.

Eſt uerò arthritidi cognata lues Venerea, quæ & ipſa ingentes oſſium dolores excitat, ſed in diuerſis locis. Arthritis enim infeſtat membranas, quæ articulos inueſtiunt. Lues Venerea affligit membranas, quæ medias partes oſſium ſiue artuum conſtituunt. Venerea dicitur, quod coitu contrahi ut plurimum ſolet. Quidam pudendagram uocant, quod potiſſimum partes genitales inficiat.

Fraca-

Fracastorio ſyphilis, quaſi contagium amatorium: uel, ut alij ſcribunt, ſiphylis, ὅτι φύει τὸ φύλον, quod lædat gentes, uel quod ſit noxa utriusq; ſexus. τὸ φύλον enim & gentem & ſexum denotat. Alijs alio nomine appellare placuit. Nouo enī, eiq; incognito morbo licuit, & licet etiam nū uaria nomina effingere. Sic quidam à natione, in qua primum cæpit Gallicum, Hiſpanicum, Indicū, Italicum, Neapolitanū uocant. Galli Neapolitanum, quod Neapoli primum in Gallorum exercitum ſæuire cæpit: Neapolitani contra Gallicum appellant. Indicum uerò, ab Indicis mulieribus hoc mōrbo laborare ſolitus, quarum congreſſus, cum in Europam ueniſſent, multos primum infecit.

XIII. ΕΛΕΦΑΝΤΙΑΣΙΣ, Elephantiaſis ſic dicta ἀπὸ τῦ ἐλέφαντος, id eſt, elephante animali, cum quo hic morbus multa habet ſimilia, ac tot quidem, quot modis elephas ab alio quocunq; differt animalis genere. Vincit enim cæteras animantes magnitudine & craſſitie, colore ſolum nigrum duntaxat eſt, corium habet aſperū, longæuitate nulli animalium cedit. Eadem ratione morbus animali uniuocus tam magnus eſt, ut major dari non poſſit, tumorē toti corpori & craſſitiē inducit ab alijs morbis diſſimilem, facit liuidos & cadaueroſos: cutim ſquamis ueluti magnorum piſcium exāſperat, multos annos durat, nec prius perimit, quam ægrotum membratim dilaceret.

Elephas igitur non immeritò appellatur ab Alluph אלף quod inter cætera & χιλίαρχον ſignificat, et bouem, qui tanquam dux præcedit gregē, unde & Aleph prima litera, quæ reliquas omnes præcedit. Eſt enim hic morbus & χιλίαρχος & bos & alpha omnium morborum. Habet uerò & plura alia nomina. Nominant enim et Herculeum morbū & Leonem & lepram & Satyriaſin.

Herculeus morbus, ἡρακλέον πάθος, ὅτι δὲ μέζον ἄδεν, ἢ δύσιμώτερον, ut ait Aret. An uerò Epilepſia, quæ & ipſa morbus Herculeus dici ſolet, ſit major, de eo quæri poteſt. Idē enim nomē unum par morborum æqualium deſignare uidetur. Exactius autem expendēti elephas major, epilepſia minor eſt. Nam ut ait Aret. ἡ ἐλεφαντίασις κακὸν ἰδέᾳ αἰσχρὸν καὶ δημαλῶδες τὰ πάντα, uiſu fœdum & in omnibus terribile. Epilepſia uerò ἀπρεπὴς μὲν ἡ δὲ παροξυσμῷ θέη, αἰσχὴ ἢ καὶ ἡ ἀπόλαυσις αὐτέη, triſte inuaſionis ſpectaculū, turpis & ejus deſinentia. Majus autē malum eſt, quod durat ſemper, minus quod per uices inuadit.

Λέοντα, id eſt, leonem uocant ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος εἵνεκεν, ut ait Aretæus, quod frōs Elephantiacorum ita intumeſcit, ut cuti flexili ſuperciliorū leonis ſimilis fiat. Eſt enim ἐπισκύνιον extrema frōtis ruga, quā oculis ſuperinducimus, quoties attentius aliquid cogitamus, aut erubeſcimus, ut ſcripſit Rufus.

Lepra dicitur ἀπὸ τῶν λεπίδων, hoc eſt, à ſquamis ſiue laminis, ut uult Actuarius: uel à λεπύνεσθαι quod eſt ſcabrum fieri & albeſcere, ut uult Nicandri ſcholiaſtes in Theriacis. Etymologiam Hebraicā paulò poſt dicemus.

Satyriaſis dicitur τῶν τε μήλων ἐρυθήματος καὶ τῆς ἐκ συνδέσεων ὁρμῆς ἀσχέτου καὶ ἀναιδοῦς εἵνεκεν, ut ait Aretæus. Leproſi enim malas habent ex rubro liuentes ac nigricantes, & inſtar Satyrorum inexplebilem atq; impudentem coëundi libidinem. Commune itaq; hoc nomen eſt & priapiſmo, de quo ſupra: & elephantiaſi, quod ſymptoma utriuſq; idem eſt: morbus uerò differens.

Cæterum lepra & elephantiaſis plerunq; differunt. Lepram enim duplicem faciunt: unam Græcorum, aliam Arabum.

Lepra Græcorum, ψωρὰ, id eſt, ſcabies eſt, ut origo nominis indicat, quæ utriq; eadem. Vtrunq; enim deriuatur à uerbo Zaraath, leproſus fuit, cognato cum Raza רצע, perforauit. Lepra enim ſiue ſcabies cutem profundius penetrat, & uicinas partes ſuo contagio inficit. Sic Hipp. lib. 5. Epid. Θεοφόρβῳ πῶς ἐλέπρα τὴν κύστιν. Theophorbi filio ueſica fœda ſcabie, (lepram dicunt) laborauit. Nec latini nominis origo aliam ſignificationem innuit. Scabies enim à ſcabendo, uel à ſcabritie dicitur, quæ & lepra ex ſua Etymologia Græca tribuitur. Alij lepram à ſcabie ſeparant, ratione duplici. Scabies enī, ajunt, ſummam cutem uaria figura infeſtat, furfuraceaq; tantum ex ſe remittit.

Lepra profundiorem cutem orbiculatim depaſcitur, ex qua pro furfuroſis ſquamulæ pallidæ & ſub nigræ decidunt. Celſus impetiginem appellat, cujus quatuor genera deſcribit ſola qualitatis intenſione & remiſſione differentia: ultimum uerò ſolum propriè lepram plerunq; uocant, ut Gorræus annotauit. Auicenna alboram nigram & impetiginem excoriatiuam appellat, quod cutis per cortices ſquamas q; reſoluitur.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 367 sur 482

©BIUM

Lepra Arabum, quæ & recentiorum dicitur est. Elephantiasis Græcorum, quam Aretæus describit, est q̃ ut, Paulus describit, cancer siue tumor uniuersi corporis. Recentiorũ uerò appellatur, quod hodie quoq̃ hunc affectum sis appellant. Vt uerò lepram Græcorũ Celsus: ita lepram suam Arabes in quatuor differentias diuidunt, nempe leoninã, tyriã, alopeciam seu uulpinam, & Elephanticam, sic denominantes à feris, quibus morbus similis sit, sed minus dextrè. Vnus enim idemq̃ morbus est, qui cognationem cum quatuor illis feris habet. Ex quo apparet rationem istorum nominum Arabes non intellexisse. Est uerò alia diuisio eruditior, ut sit elephantiasis alia alba, alia rufescẽs, seu colore fusco, hæcq̃ iterum triplex: aut mitior, aut sæuior, aut peßima. Mitior est, sanguinea & rubicundã, quæ à sanguine feculento feruidiore oritur. Sæuior, est magis nigricans, quæ à succo melancholico præassato fit. Peßima est subflauo colore uirescens, quæ à bile flaua adusta proficiscitur. Alba est, quæ à pituita nitrosa, adusta uel putrefacta aut atræ bili mixta oritur, cujus Plinius lib. 25. cap. 5. meminit: estq̃ propriè lepra Hebræorum, quam in Gallorum Britannia uulgarem esse scribunt.

Est denique & lepra recentiorum, quæ tuberculosa dicitur, quæq̃ ad Oceanum Germanicum & in Germania crebrius uisitur, estq̃ ueluti cancer occultus.

Cognata itaq̃ sunt nomina psora, lepra, Elephantiasis. Psora ad lepram prævia est: lepra ad elephantiasin, si magis humor uratur & malignior euadat, & morbus diutius perseueret.

Sunt uerò & alia cutis infectæ nomina, ut uitiligo & lichen, quæ interdum confunduntur, interdum discernuntur. Vitiligo enim in genere uitiosum cutis, interdum subjectæ etiam carnis colorem denotat. Et sic omnes lepræ species comprehendit. Quã ob causam Arnobius lepram, quam Dominus in Euangelio curauit, uitiliginem uocat. Sic lichen significat eam scabiem quæ cutem erosione exasperat, & cũ pruritu rubrificat.

Elephantiasin alij & elephantem & elephantiam uocant. Arabes morphæam albã, morphæam nigram & leucen, pro uarietate colorum. Albam, ubi color in album inclinat, superficiem tantum occupans, uocant & alphon. Nigram, cum color niger est, umbræ similis. Leucen ubi color magis albidus est, canos producens pilos languini similes. Vocant & Alboram. Nostrates den Auſſatz/ Malazey/ Veldſiech. *Auſſatz à separando, quod infecti hoc morbo è cætu hominum separari soleant.* Malazey *quasi* Mahl & zeichen *id est, significatio, quod uultu terribili morbum denotet, uel fortassis à radice* מָלַשׁ *Malath, fuga sibi cõsuluit, quod leprosi in locum desertũ fugiãt.* Veldſiech *quasi morbus cãpestris propter nosocomium, quod extra urbem habent.*

Lepram uerò tuberculosam, uocant den Knopffeten Auſſatz.

Psoram id est, scabiem den grind oder rand, *à radice Radah* רָדָה *id est, cruciauit. Scabies enim & malus uicinus duo sunt mala, quæ æquè cruciant, adeò ut Iudæus utrunq̃ aduersario suo imprecari soleat. Appellant &* die Krätze, *à uerbo Kerez denotante* ἀπόσπασμα, *auulsionem, quod auellat cutẽ à carne, uel quod auelli soleat. Vnde uerbum* Kratzen. *Lichenem Plinius impetiginem, Celsus papulam: recentiores serpiginem, nostrates* geſlechte & zittermahl & ſchörtzen/ *à nomine* שֶׂרֶד *Sered, quod rubricam uel filum rubrica infectum denotat. Serpigo enim rubro colore est. Vel à Sereth* שָׂרֵט *quod inciſuram significat, unde Germanicum* Ritzen. *Impetiginem autem feram Plinius mentagram uocat, Arabes Saphati ex Hebræo* סַפַּחַת *Saphahat significante scabiem serpentem, quæ cuti adhæret. Nostrates* den wilden Mehres *uocant, id est ferinum exanthema, à uerbo Nezer significante florem & furculum, quod efflorescat in facie & trahat succum è capite uelut ſtipite.*

Hactenus de nominibus morborum.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 368 sur 482

©BIUM

DE PARTE AFFECTA.

PArs affecta est subjectum morbi, id est, membrum morbum patiens. Græci τὸ πάσχον μόριον, uocant. Galenus πεπονθὸς τόπον sedem malè affectam uel locum patientem.

Est autem pars affecta non tantum ea, quæ morbum patitur permanentem, qui iam factus sit, actionemq; lædit, sed & transeuntem, qui partim fit, partimq; permansionem nondum accepit. Sic colici doloris pars affecta colon est, non tantum cum causa uehementer affligit, sed & si aliquando transitum tantum fecerit. Opponuntur itaq; pars affecta, quæ ægrotat, & pars sana, quæ morbi expers est. Partes sanæ spiritu: ægrotæ ichore seu sanie replentur, ait Hipp.

Num uerò quælibet pars corporis humani ægrotare possit, de eo quæri solet. Tres enim sunt res præter naturam, morbus, causa morbi & symptoma: & rursus duplices partes corporis humani, aliæ animatæ, ut pote solidæ, aliæ inanimatæ, ut humores, & spiritus, ut plerique sentiunt. Morbum igitur Medici ipsis continentibus, id est, partibus solidis ascribunt, ut uenis, arterijs, ligamentis, neruis, carni, uisceribus, ossibus & reliquis. Causam uerò morbi ipsis contentis, id est, humoribus, qui uel quantitate uel qualitate sua præter naturam morbos efficiunt. Spiritibus denique symptomata attribuunt, quæ nihil aliud sunt, quàm læsiones functionum, quæ spirituum ope perficiuntur. Ad has enim & mutata qualitas & excrementum mutatum referri potest & debet, cum utrunq; non existat in corpore, nisi partis alicujus præcedat læsio. Ex quo sequi uidetur ut solæ partes solidæ morbo laborare possint, humores & spiritus morbi expertes dici debeant. Sanitas enim et morbus affectiones sunt corporis uiuentis tantum, ut asserit Aristoteles lib. de sensu & sensili.

Quod si uerò rem exactius perpendamus, nullam partem siue continentem siue contentam à morbo excludemus. Nam & humores & spiritus, eruditi plerunq; partes animatas faciunt. Vtrasq; enim nutriri, augeri & imminui uidemus. Spiritus uerò cum sit calor natiuus, uel anima ipsa est, uel primum animæ instrumentum, ut asserit Galenus, quamuis impropriè. Calor enim ut qualitas à spiritu qui est substantia, categorijs differunt. Præterea non rectè dictum Aristotelis huc accommodatur. Is enim citato loco lapides tantum, aliaq; corpora uitæ expertia, nec morbo affligi, nec sanitate frui affirmat, partes uerò uiuentis corporis siue eæ animatæ, siue inanimatæ sint, sanas uel ægrotas dici debere minimè negat. Idem itaq; alibi αἷμα ὑγιὲς & νοσικὸν, id est, sanum & morbidum sanguinem uocat: ac νοσικὸν quidem menses in mulieribus: ὑγιὲς sanguinem sapore dulcem & colore rubrum.

Ægrotat autem pars uel una uel plures uel omnes: & rursus alia per se, alia per consensum.

Cum una ægrotat, ea uel continens est, uel contentum. Cum plures ægrotant, eæ sunt uel plura continentia, uel plura contenta, uel utraq; simul. Nihil enim prohibet, quo minus interdum duos morbos constituamus, unum ascribentes contentis, alterum continentibus, ut si cum hectica febris putrida copuletur, quod accidere posse Gal. in libris de differentijs febrium testatur: aut si uentriculus propria dyserasia laboret, ut frigida: & simul in eo deprauata esculenta contineantur, quæ nec concoqui nec in chylum à sano aliàs uentriculo conuerti possunt.

Pars affecta per se est, cui morbus ipse uel morbi causa insidet. Appellatur & pars affecta propriè & primariò. Græcis κατ' ἰδιο πάθειαν.

Pars affecta per consensum est, cui nec morbus ipse nec morbi causa insidet, sed συμπάσχει, id est, cum alia patitur, adeò ut actio ejus lædatur. Potest autem lædi tripliciter, id est, aboleri, imminui, depraui.

Neq; enim necesse est partem eam, cujus actio læsa sit, statim etiam morbo teneri, ut potest digitus sentiendi uel mouendi facultate destitui, quamuis omni uitio per idiopathiam careat. Appellatur & pars affecta impropriè & secundariò. Græcis κατὰ συμπάθειαν.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 369 sur 482

©BIUM

Nec tamen pars omnis per συμπάθειαν afficitur, quæcunq; ab alia afficitur. Destillatio à capite sæpe pleuritidem excitauit, nec tamen eo casu pleura abscessu tentata per sympathiam laborat, sed per idiopathiam. Alio igitur nomine perspicuitatis gratia, caput πρωτοπαθὲς & pleura δευτεροπαθὴς dicetur, cum & causa morbi & ipse morbus in utrisq; partibus hæreat. Neq; enim rarò accidit, ut pars affecta per consensum, afficiatur tandem per se, si morbus perseueret diutius.

Partes autem uel consentiunt uel dissentiunt. Rursus consentiunt uel essentialiter, uel accidentaliter. Essentialem consensum facit substantiæ affinitas, & sic omnia ossa inter se consentiunt. Accidentalem consensum habent quæ sunt uel contiguæ, uel continuæ, uel medijs conjunctæ, uel situ inter se communicant.

Contiguæ sunt, quæ uicinæ sunt adeò, ut se contingant, ut in primo uentre cerebellum & spinæ principium: in medio uentre pulmones, cor, diaphragma, œsophagus & latera: in infimo uentre uentriculus, epar, lien, intestina, diaphragma, uterus, uesica, rectum intestinum. In artubus femur cum tibia, brachium cum cubito.

Continuæ sunt uel quædam tantum, ut duodenum, uentriculus, gula & palatum. Vel omnes totius corporis partes, unum quippe corpus conformantes.

Media, quibus conjunctæ partes inter se consentiunt, sunt caui ductus, nerui, ligamẽta & partes intermediæ.

Caui ductus sunt œsophagus, uentriculus, aspera arteria, uasa uretica, uenæ, nerui, arteriæ. Oesophagus igitur uentriculo, cui jungitur, consentit: aspera arteria pulmonibus, quibus inseritur: uesica renibus, quæ uasis ureticis sociantur: epar & cor toti corpori, per uenas & arterias, ab utroq; uiscere prodeuntes, & in omnes corporis partes disseminatas.

Nerui distributi hinc inde faciunt ut cerebro partes quæ sentiunt: & spinæ, partes quæ mouentur, consentiant.

Ligamenta uterum jungunt coxarum ossibus, unde mutua illorum συμπάθεια.

Partes interjecta similem consensum faciunt. Sic spina uentriculo ob succingentem membranam mediantem: manus pectori: intestina cerebro, epati stomachus & clauiculæ consentiunt.

Situ inter se communicant, quæ eandem ἕξιν habent, id est, rectitudinem quandam meatuum, eamq; ratione processionis triplicis. Hinc partes superiores cum inferioribus secundum longam: dextræ cum sinistris secundum latam: internæ cum externis secundum profundam directionem consentiunt.

Dissentiunt partes, quæ ab alijs integritatem suam uel læsionem non accipiunt, nec communicant: ut calidæ à frigidis: humidæ à siccis. Calidæ sunt carnosæ & sanguineæ, ut cutis, caro, adeps. Frigidæ sunt exangues, ut uenæ & arteriæ. Humidæ sunt ad tactum molles, ut adeps. Siccæ ad tactum duræ, ut pilus, dens, os, cartilago.

Rursus ratione modi pars compatitur, aut positiuè, aut priuatiuè.

Positiuè cum pars consentiens aliquid aliunde illapsum excipit, ut spiritum, uaporem, qualitatem, humorem, facultatem, ut in epilepsia & dolore capitis, cum cerebrũ à fumanti uentriculo suscipit.

Priuatiuè cum non affluit, quod affluere debuit, quia uel impeditur uel deficit. In paralysi crurum, uerbi gratia, impeditur facultas sensus à cerebro, quia luxata spinæ superior. In apoplexia impeditur facultas motrix & respiratio, quia cerebrum insigniter obstruitur. Vox autem uitiatur, quia flatus deficit, obstructis pulmonibus aut resolutis costarum musculis, aut perforato thorace. Sic corpus contabescit obstructis uenis jecoris, impedita distributione sanguinis. Hanc sympathiam incompletam Auicenna uocat. Nam, uerbi gratia, in uocis amissione ex materiæ uocem facilentis, quæ per efflationem fit defectu, uocis instrumenta nihil affecta sunt, materia tantum deficit.

Denique pars compatitur, ratione communis functionis, ejusq; triplicis animalis, uitalis, naturalis. Consentiunt itaq; caput, nerui, musculi, spinalis medulla & externorum sensuum organa, eò quod partes anima-

©BIUM

animales sunt: & harum una aliqua affecta siue per se, siue per consensum actio animalis læditur. Cor uerò & arteriæ, eaq; quæ continent, consentiunt eo quod partes uitales sunt, quæ ad pulsationem, & generationem transmissionemq; uocalium spirituum pertinent. Pulmones, thorax, aspera arteria fauces, diaphragma & thoracis musculi consentiunt, eo quod partes uitales sunt, quæ ad respirationem per se faciunt. Ijsdem uerò & cor & cerebrum consentiunt, eò quod & ipsæ ad respirationem faciunt, sed per consensum. Palatum, fauces, larynx & ejus musculi: item epiglottis & columella & nerui, quibus gutturis musculi mouentur, consentiunt, eò quod uocem edunt propriè. Ijsdem uerò & cerebrum & spiritus & instrumenta respirationis consentiunt, eò quod & ipsa uoci edendæ seruiunt, sed communiter.

Palatum, dentes, labra, lingua & nares consentiunt, eo quod ad sermonem articulandum faciunt propriè. Ijsdem uerò & instrumenta tum uocis tum respirationis consentiunt, eo quod & ipsa eundem usum obtinent communiter.

Oesophagus, uentriculus, jecur & uenæ consentiunt, eò quod communis est illarum naturalis functio, concoctio nimirum & alimenti delatio. Vesica fellis, renes, lien, uesica & uasa urinaria consentiunt, quia communis illorum functio, nempe superfluorum excretio. Testes, uasa spermatica & uterus consentiunt, eò quod generationi communiter seruiunt. Eadem est ratio panniculi carnosi, musculorum ascendentium & descendentium, peritonæi & abdominis, quæ inter se consentiunt, eò quod communi officio, quod est continere membra naturalia, funguntur.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ SIMPLICITER.

Scire locum laborantem tanti refert, ait Galenus, ut tota ars Medica non sex mensibus tantũ, sed sex diebus comprehendi possit; si eam, quæ ad particulas attinet, tractationem adimas. Qui enim affectam partem exactè cognouerit, is & curabit facilius, & præsagiet certius, & ipsam affectus speciem eadẽ opera sæpe agnoscet. Sic adunci ungues pariter & tabis affectum & pulmones affectos esse demonstrat. Vt uerò magnum hæc cognitio usum habet, ita plena difficultatũ est. Plerunq; enim locus male affectus obscurus est, qui nec uisu obseruari, nec auditu ex aliorum narrationibus cognosci potest: unde ad signorum syndromen confugere oportet, quæ Medicum in re tam graui & abdita certiorem faciant.

Signorum alia manifesta sunt, alia occulta. Manifesta sunt, cum partes externæ sunt, subq; sensum cadunt.

Occulta sunt internarum partium, quæ uaria sunt, petita uel à causis, uel ab affectis, uel ab utrisq; simul. Rursus causa, cur una potius quam altera pars affecta sit, aut externa, aut interna est.

Externa cælum est, anni partes, regio, uictus forma, uitæ condicio.

Interna est, ipsius partis natura, ægroti ætas, sexus, parentes.

Effectus sunt partis cujusq; proprius affectus & dolor.

Vtraq; simul sunt, morbus hic uel ille communiter grassans, cõsuetudo laborãdi ex hoc uel illo membro, juuans & nocens. Sunt igitur in uniuersum numero tredecim.

1. Remota causa cælum est, à quo etsi incerta conjectura, non tamẽ inutilis peti potest. Nam quæ non prosunt singula, multa juuãt. Singulis autem signis & planetis certa mẽbra dicata sunt, ut Arieti caput, tauro collũ, Geminis, brachia & humeri, Cancro, pectus: leoni cor & dorsum. Virgini, uenter imus, libræ, lumbi, renes, uesica. Scorpio, pudenda. Sagittario, coxæ. Capricorno, genua. Aquario, crura. Piscibus, paruus pes. Sic Saturno aures, Ioui cerebrum, Marti nerui, Soli, cor & oculi. Veneri, gula & membra genitalia: Mercurio, lingua & pulmo. Morbo igitur incipiente, cum Luna uersatur in Ariete, pars affecta caput est: cum in Tauro, collum: cum in Geminis pectus, & sic deinceps.

Quod

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 371 sur 482

©BIUM

Quod ſi Saturnus affligatur, aures laborabunt. Si Iupiter, cerebrum; Si Mars, nerui, & ſic de alijs ſimiliter. Nihil enim, ut ait Hermes Triſmegiſtus, ſine ſtellarum congreſſu ſiue influxu in rebus humanis, aut ualetudinarium, aut ſanum eſt.

II. Anni partes membrum patiens indicant, ut Ver cutem, cerebrum, articulos. Aeſtas, aluum, aures, ſanguinem. Autumnus, lienem, collum, inteſtina, coxendicem. Hyems caput, pleuram, pulmonem. Cauſas recenſent interpretes ad librum tertium aphoriſmorum Hippocratis.

III. Regio interdum etiam, cum certis partibus peculiari quodam fato noxam inferre ſoleat: ut ſolum Pinzgauienſe anteriori gulæ parti tumorem, quem Græci βρογχοκήλην, moderni bocium uocant. Aquitania dorſo gibbum: Luſitania pulmonibus phthiſin, Apulia, ueſiculæ ictterum. Mauritania Libyis dracunculum. Cæteræ terræ alijs partibus morbum uernaculum, quem Hipp. ἐπιχώριον: alij ἔνδημον & τοπικὸν uocant.

IV. Victus forma uentriculi aut jecoris laborantis ſignum eſſe poteſt: ut lepus marinus, pulmonis, Cantharides, ueſicæ: alimenta craſſa ac lenta renum & ueſicæ affectorum.

V. Vitæ condicio partes pati oſtendit, eas quibus inſunt potentiæ, quæ in quouis officio magis laborant: ut infectori pulmones phthiſi: deauratori & mineralium foſſori neruos tremore affectos eſſe ueriſimile eſt.

VI. Ipſius partus natura, ut fungus in capitis ulceribus, duræ membranæ læſionem oſtendit.

VII. Aegroti ætas, ut puero gingiuarum dolorem dentiendo, adulto dentium dolorẽ & cariem: rurſus puero ueſicam: adulto renes ex lapide facilius affici conjectamus.

VIII. Sexus, ut fœminis uterum ſuffocatione: & ubera lactis defectu: uiris autem penem gonorrhœa, & mentum ſuis morbis laborisre ſignificat.

IX. Parentes. Nam quas partes, ut cerebrum, articulos aut oculos parentes imbecillos habent, filij ferè ſeruant.

X. Affectus cujusq; partis proprius, isq; uel morbus, uel cauſa, uel ſymptoma.

Morbus uel eſſentia uel ſitu ſuo.

Eſſentia, ut ſuffuſio, oculos: granula quædam in lingua, quæ curationem non admittunt, elephantiaſin denotant.

Situ, ut affectus intus ſub hypochondrio dextro, epar: ſiniſtro, lienem affici ſignificat: ſi ad latera lumborum profundius, renes: ſi in pectine intus, ueſicam læſam: ſi adhuc profundius ſuper inteſtinum rectum, in fœmina uterum. Et dextri hypochondrij tumor per coſtarum extrema productus in jecore eſt: exporrectus in uentris longum, rectos muſculos abdominis occupat.

Symptoma eſt actio læſa, mutata qualitas, excreta & retenta.

Actio læſa eam partem à qua edi ſolet, affici oſtendit, ut imaginatio cerebrum: cæcitas uiſum: læſa tactio neruos: læſus motus neruos & muſculos in ea parte quæ mouetur, affectos eſſe demonſtrat, & ſic de alijs. Omnis enim pars actionis inſtrumentum eſt: & læſa actione partem, per quam exerceri ſolet, læsi & ipſam neceſſe eſt.

Cauſa, ut attrectatio lue Gallica laborantium partes genitales morbo Gallico infectas ſignificat.

Mutata quälitas, ut color, ſonus, ſapor, odor, tactilis qualitas, uitioſa & à naturali mutata, eaq; uel partis, uel totius corporis.

Partis, ut rubedo maxillarũ, pulmonis inflammationem: uitioſus color oculis, hypoſphagmate oculos, ueſiculam ictero, hæmorrhoides & uterum fluxu laborare oſtendit.

Sonus in auribus aurem malè affectam: ſternutatio cerebrum excalefactum, aut perhumectatum ſpatium inane in capite: ructus affectum uentriculum: crepitus uentris affectus frigidos inteſtinorum: ſonus ſpecillo in ulcus immiſſo & oſſe contacto corruptionem oſſis.

Sapor uitioſus humores in uentriculo, amarus bilem: ſalſus pituitam ſalſam: acidus acidum humorem: dulcis, dulcem: inſipidus, inſipidam & aqueam pituitam: fœtidus putrem.

Odor fœtens illius partis, unde uenit, humorum corruptionem aut excrementum aliquod. Sic ſudor fœtens à pedibus proueniens, in eis humores putrere indicat. Fœtida tuſſis pulmonis ulcus.

Os

Os fœtens aut oris ulcus, aut dentem putridum, aut gingiuas corrumpi. Fœtens spiritus lienem affectum.

Calor in quacunq; humani corporis parte tactu perceptus, ibi calidam intemperiem ineſſe ſignificat: frigus frigidã intemperiem, niſi ab euidenti cauſa excitatum ſit. Frigus paulò ſupra umbilicum tactui occurrens, frigidam uentriculi intemperiem teſtatur. Siccitas in parte occurrens intemperiem ſiccam, id eſt, tabem uel atrophiam adeſſe ſignificat. Humiditas contra humidam intemperiem.

Totius corporis, ut in ictero flauus, in ictero nigro, niger, in hydrope plumbeus aut pallidus, color hunc aut illum humorem præter naturam abundare in corpore & partes naturales contaminare ſignificat. Calor totius corporis febris eſt & cor affectum denotat. Frigus, frigidam epatis intemperiem, ſiccitas, ſi calida ſit, febrem hecticam.

Excreta præcipuam affectorum locorum notitiam præſtant. Duplex autem meatus eſt, per quem fit excretio, alius naturalis, alius non naturalis. Naturalis eſt auris, oculus, naris, os, gula, guttur, ſedes, collum uteri & ueſicæ & porus corporis. Non naturalis eſt ulcus & uulnus. Rurſus excretorum per meatus naturales, aliud eſt ſubſtantia, aliud magnitudo. Excretorum per meatus non naturales, aliud ſubſtantia, aliud modus.

Subſtantia, ut ſordes aurium copioſior aurem læſam.

Lippitudo multa inſolens: mucus naſi multus, tenuis, crudus, cerebrum affectum. Furfures caput plenum prauis ichoribus.

Sputum partium uitalium uitium, ut thoracis, pulmonum, aſperæ arteriæ, guttu-ris, aut alicujus inſtrumenti reſpirationis. Vitioſum autem ſputum eſſe oportet, id eſt, non concoctum, ut ſanguine aut altera bile reſperſum, miſtumue, aut ſpumoſum, aut aliter corruptum.

Sanguis tuſſi rejectus pulmonem: per nares aut palatum rejectus percuſſo ualenter capite, meningem aut ejus uaſa læſa.

Pus ſimili modo excretum, item grando & grumus ſanguinis, pulmonem, thoracem, laryngem læſam.

Stercus uarium, uarios inteſtinorum, uentriculi, meſarei affectus, & interdum corporis totius: fœtens concoctionem, non fœtens cruditatem.

Vrinæ ſubſtantia tenuis cruditatem: craſſa mediocriter coctionẽ. craſſior & perturbata dum mingitur uel interitum, ſi cum uirtute debili ſic maneat: uel coctionem futurã, ſi tenuiores urinæ præceſſerint. Quod ſi initio clara ſit & poſt mictionem perturbetur, humorum coctionem in uenis breui tempore à natura peragendam demonſtrat.

Vrinæ color genus humoris peccantis demonſtrat, albus ſanguinem ſeroſum, ſi adſit cruditas: aut flauæ bilis ad ſuperiores uel inferiores partes à uaſis urinalibus auerſionẽ: uiridis ſimilis fiſtico frigiditatem: æruginoſus aduſtionem: oleaceus, colliquationem. Ruber uel admixtionem bilis, ut in febribus: uel admixtionem ſanguinis ſeroſi, ut in hydrope, cachexia & colica: uel maximam excalefactionem ſanguinis.

Flauus impensè, nimium bilis deſcenſum in renes, uel nimium illius in epate & uenis prouentum, uel obſtructionem debilitatemue ueſicæ fellis.

Niger in fine quartanæ, in puerperio, in ſuppreſſione menſtruorum, criſin. Aliàs exceſſum caloris, ſi æger ſitit: aut frigus mortificans, ſi æger non ſitit, aut ſedimentum paucum ſed unitum ſit.

Quod ſi nigra poſt ictum aut comeſtionẽ rei nigræ obtingat, externam cauſam demonſtrat.

Ex contentis in fundo hypoſtaſis farinacea calorem igneum: folioſa eundem ſed uehementiorem: uel ueſicæ eroſionem: furfuracea eundem calorem ſed intenſiorem; uel uitium ueſicæ tenuis & alba, ſpiritum flatuoſum tenacem remiſtum humori excrementitio & ſemicocto.

Spuma flatum cum humore uiſcido mixtum. Pinguedo ſiue in toto corpore urinæ ueluti jus, ſiue in ſuperficie ſuprema tantum, calorem igneum, qui adipem, carnem, partes carnoſas et humidũ ſubſtantificũ colliquat.

Capilli cum urina excreti non tam renes quàm ureteres affici demonſtrant. Pilorum enim longitudo ureteres emulatur.

Caruncula cum lotio reddita, uel renum maximam exulcerationem, uel calidam tantũ renũ intemperiem, ſi caruncula ſit aliquid carni ſimile uel acrem & ſalſam urinam.

Arenulæ in matula reſidentes, uel aduſtionẽ ſanguinis in uenis ſignificat, ſi in umbra

ſiccatæ

©BIUM

ſiccata ſint molles & tractabiles: uel renum affectum, ſi aſperæ & duræ fuerint. Rubræ autem ſunt à renibus: non rubræ à ueſica, ut ſi fuerint albæ uel terreæ, uel ut lutum.

Lapis concretionem ſuccorum, uel arenularum in ueſica aut renibus.

Grumus ſanguinis, recens ulcus.

Pus, ulcus inueteratum ac ſordidum, aut in rene, ſi ſine dolore: aut in ueſicæ ceruice, ſi magno cum dolore effluat.

Pituita ueſicæ calculum, uel ſordidū ceruicis ulcus, ſi cum dolore redditur. Quod ſi citra dolorem, crudum renum aut internarum ejus partium abſceſſum indicat.

Sudor nota eſt ſuccorum in uniuerſo corpore abundantium, ut urina eorum qui ſunt in uenis. Sudor autem uel erumpit uel non erumpit. Si non erumpit, etiam adhibitis ſudorificis, cutem denſam & duram eſſe oſtendit. Si erumpit aut ab uniuerſo corpore dimanat, uel à certis partibus, qui qua parte corporis ſit, ibi morbum eſſe oſtendit, teſte Hipp. l. 4. aph. 39.

Lac è mammis grauidæ multum fluens imbecillitatem fœtus, ſemen uiri aut mulieris ſponte profluens, liquidius eſſe, aut uaſa ſpermatica affici: menſes largiores, pauciores, decolores affectum uterum.

Aborſus uteri uitium, id eſt, humiditatē acetabulorum interdum demonſtrat.

Bronchium tuſsi extretum tracheam arteriam, aut pulmones malè affici indiſtinctè oſtendit: magnum autem tracheam arteriam: paruum pulmonem diſtinctius. Sic ramentum craſſum aliquod craſſorum: tenue aliquod tenuium inteſtinorum læsi ſignificat.

Excretorum per meatus non naturales ſubſtantia, ut urina per uulnus aut ulcus reddita ueſicam, ureteres, renes diſciſſos eſſe, ac dextrum quidem, ſi in parte dextra, ſiniſtrum, ſi in ſiniſtra appareat. Stercus per uulnus excretum, uel in uulnere ſtercoris odor, pertuſum inteſtinum.

Cibus & potus per uulnus excreta, uentriculum aut inteſtinum aliquod perforatum: & ſic de alijs.

Modus, ut ſanguis exiens ſaliendo, arteriam diſciſſam deſignat, præſertim ſi ſit flauior & tenuior. Sic chylus ex aperto uentriculo decidit, ſi plurimum eructant laborantes: ex inteſtinis autem, ſi cum flatu & crepitu per infernam aluum deſcendit.

Retenta, ut in nephritide urina cum difficultate redditur, aluus fluit: in coli dolore aluus ſiſtitur, urina fluit. Suppreſſa urina uitium aut in renibus, aut in ueſica, aut urethra, h. e. urinaria fiſtula ſignificat.

Cibus & potus diu in uentriculo contenta, ubi magnum ponderis ſenſum afferunt, ſcirrhum aut alium tumorem in ecphyſi declarant.

Dolor, qui ad ſymptomata quoq; refertur, non minus probabiles affectæ partis notas præbet. Hujus autem conſideratur uel ſitus, uel mutatio, uel ſpecies.

Situs, ut ſi dolor ſentiatur in dextro hypochondrio, oſtendet affici partes dextras, ut uel jecur, uel renem dextrum, uel partem coli inteſtini, uel muſculos abdominis, & ſic de alijs. Nam ibi morbus, ubi dolor.

Mutatio, quæ decubitu obſeruatur. Nam ſi exterior ſit affectus, grauius in partem affectam & facilius in ſanam decumbit: ſi interior, facilius in partem affectam & grauius in ſanam, quia pendulum uiſcus dolorem ingeminat.

Species uaria eſt. Res enim objecta, quæ facultati ſentienti et percipienti aduerſatur, aut alterat, aut diſtendit, aut grauat, aut lacerat, aut mordicat, aut perforat, aut pulſat, aut ſtupefacit.

I. Quæ alterat, refrigerat aut calefacit. Hinc dolores, quos Hipp. ὀδύνας θερμὰς & ψυχρὰς, id eſt, calidos & frigidos uocat. Calidi, caloris ſenſum faciunt, & à frigidis leniuntur. Frigidi, frigoris ſenſum inferunt, & calefacientibus mitigantur.

II. Quæ diſtendit, partes in longum trahit & decurtat. Hinc dolor τενώδης, id eſt, tenſiuus, communis omni parti ſentienti, ut neruis, membranis, muſculis, cuti, item & adenibus. Neruorum diſtentio eſt uel totius corporis, uel partium. Totius corporis neruorum diſtenſio, conuulſio eſt, cum nerui uerſus principium & finem uſq; ad cerebrum, ut fides citharæ tenduntur. Partium diſtenſio eſt ſpaſmus, cerebrum non attingens, ſitq; uel ab inanitione, uel à repletione.

Membra-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 374 sur 482

©BIUM

Membranæ diſtenduntur in dolore capitis, pulmonis, epatis, lienis et renum, cum hæ partes uel replentur à ſpiritu tenui & flatuoſo, ſitq; citra grauitatem & pulſum: uel tẽduntur ab humorum copia, ſitq; cum grauitate: uel à tumore calidiore, ſitq; cum pulſu.

Muſculorum diſtentio, laſſitudo tenſiua dicitur, quæ ab immodicis exercitationibus humores fundentibus oritur.

Cutis denigr & glandulæ ualdè inflammatæ tenſione dolent à multo humore intra ſe contento, ut uterus fœtu grauiore, uentriculus cibo largiore diſtentus.

III. Quæ grauat, partem inſtar ponderis loco incumbentis, premit. Hinc dolor βαρὺς, id eſt, grauis, communis membro ægrè ſentienti, ut cerebro, pulmoni, epati, renibus. Ac cerebro quidem & toti capiti ab humorum copia, ut ſanguine, melancholia, pituita; pulmoni & epati ab inflammatione. Renibus tum ab inflammatione, tum à calculo majore. Hic & obtuſus dicitur, eſtq; acuto oppoſitus.

IV. Quæ lacerat, membranam à carne quaſi diuellit. Hinc tenſiuo cognatus eſt, cum & ipſe diuellat, ſed non neruos & uaſa, ſed carnem tenſam ob membranas per carnem mediam plurimas inæqualiter inſertas, & eam quoq; circumdantes. Membranarum itaq; proprius eſt.

V. Quæ mordicat, omnem partem ſenſibilem humore mordaci ſtimulat & erodit. Hinc ὀδύνη μετὰ δήξεως uocatur, & ſtimulans. Accidit præſertim capiti ab humorum & uaporum acrimonia: nec non inteſtinis ab exulcerante dyſenteria.

Huic ſimilis dolor ulceroſus eſt & pruriginoſus.

Vlceroſus eſt, qui cutem & partes imas ad oſſa uſq; affligit.

Pruriginoſus eſt, qui cutim tantum infeſtat primum & per ſe, ſecundò & ex accidenti carnem etiam: unde ulceroſi doloris prævius.

VI. Quæ perforat, partem ſenſilem magis quàm mordicans afficit. Hinc ὀδύνη ὀξὺς dolor acutus & νυγματώδης punctorius ſeu fodicus dolor uocatur, quo ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto membrum affici uidetur, familiaris colo inteſtino & calculo inæquali, item membranis cerebri ex pituita uitrea, nec non membranis aliis, quæ oſſibus alligantur, ut in pleuritide, propter inflammatam membranam, quæ cohæret oſſibus. Cæteræ enim membranæ, quales ſunt pulmonis, cordis, epatis & ueſicæ graui dolore affici ſolent. Huic igitur ſimilis profundus eſt, & is qui ὀστεόπονος, oſſium dolor dicitur. Profundus ab accidente dictus, quod partium ſit in profundo ſitarum: ὀστεόπονος, quod in membranis, quæ oſſibus adjacent conſiſtat, ideoq; oſſium ipſorum ueluti dolentium præbet. Acuto dolor grauis opponitur, de quo ſupra. Profundo autem ſuperficiarius, qui & ſublimis dicitur, qui cutem carnemq; proximam morbo corripi denunciat.

In genere igitur acutus & uehemens dolor partem exquiſiti ſenſus affici denotat: ut ſunt oculi, membranæ cerebri & aliarum partium, ſtomachus, uterus & partes neruoſæ, ſed & ueſicæ cernix propter meatus anguſtiam & tranſitus difficultatem. Grauis & obtuſus dolor partem non exquiſiti ſenſus affligi ſignificat, ut ſunt cor, epar, pulmo. Renes ambigunt. Nam in uenis, arterijs, tunica ſuccingente, & in exortu ureterum, acutus, in carne obtuſus dolor percipitur. Sic magnitudo doloris in mictione collum, non ueſicam affici declarat.

VII. Quæ pulſat, arterias, easq; partes, in quibus eæ continentur, cum dolore premit. Hinc ὀδύνη σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης, dolor pulſatorius, proprius uehementi inflammationi in arterijs (quæ ſolæ pulſant in homine, uel citra dolorem ut in bene ualente, uel cum dolore, ut in male affecto) idq; proprio & primario affectu: in reliquis uerò partibus per conſenſum, eò quod à tactu uicinorum comprimantur.

VIII. Quæ ſtupefacit, partes quascunq; torpore afficit, unde & dolor, qui inde excitatur, ſtupidus & torpidus uocatur: eſtq; nullius partis proprius: nec tam dolor, quam quiddam ex dolore & ſtupore compoſitum, ut ulcus inflammatum duas res diuerſas ulcus & inflammationem comprehendit.

Hactenus de ſignis partis affectæ ab affectu partis proprio & dolore ſumtis.

XI. Morbus, hic uel ille hoc tẽpore graſſans in populum, eandem in detegenda parte affecta præſtat gratiam. Nam par eſt conjectari eandem partem affici in ſingulis, quæ in uniuerſis patitur.

XII. Con-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 375 sur 482

©BIUM

XII. Consuetudo laborandi. Nam qui ex hac aut illa parte laborare consueuit, eandem facilius posse pati, & jam affici uerisimile est.

XIII. Iuuans & nocens, idq; aut medicamentum, aut cibus, aut potus. Singulæ enim particulæ quibusdam adhibitis delectantur: alijs offenduntur. Si igitur v. g. frigida respiratio prosit, thoracem exalefactum esse ostendet: si potus similis, uentriculum: si clyster intestinum.

Sic in sanguinis uomitu, si acria maximè juuent, eum ex uentriculo prorumpere: si ea quæ reprimunt, prosunt, eum ex pectore aut pulmone profluere. Si uinum datum noceat, eum ex capite manare declarabit.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ VNIVS VEL PLVRIVM.

PArs affecta uel una est, uel plures, uel omnes. Vna affecta est, si actio læsa sit propria unius partis, ut dejectio & mictio inuoluntaria potest fieri à solo musculo ani aut uesicæ resoluto aut discisso. Quod si actio læsa sit communis plurium partium tum uel una uel plures simul affectæ esse possunt, ut respiratio uel uox læditur uel una, uel pluribus, uel omnibus partibus respirationi & uoci seruientibus læsis, ut diaphragmate, thorace cum suis musculis, pulmonibus, aspera arteria, musculis octo epigastrij, uel ijs quæ cum dictis mouentur. Sic atrophia oritur læsa uel una uel pluribus partibus tum singularibus tum alijs partibus nutritioni destinatis, ut uenis, uentriculo, intestinis, epate. Et dejectio læditur, quibusdam uel omnibus eam juuantibus læsis, ut intestinis, musculis octo epigastrij, diaphragmate. Vtra autem illarum sit læsa simpliciter, ex signis, de quibus paulò ante diximus & jam dicetur cognosci oportet. Vbi illud prætermittendum non est, multos esse hos locos ex quibus signa petuntur: nec tamen omnium ubiq; usum esse quærendum. Quædam enim ex sola actione læsa, quædam sine hac signis alijs deprehenduntur.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ PER SE ET PER CONSENSVM.

LAeditur actio læsis non modo partibus, quæ eam efficiunt, sed etiam ijs, quæ connexa & adhærentes sunt: ut respiratio uitiatur affecto utero aut uentriculo, quæ partes quamuis respirationi non seruiunt, ijs tamen consentiunt. Multum autem interest scire, num pars affecta laboret primario affectu, an per consensum. Qui enim hoc ignorat, is nec remedia loco conuenienti applicare potest, nec recta methodo mederi. Nam v. g. ignarus hujus discriminis manui resolutæ adhibebit, quæ ceruici apponenda sunt, cum ex illa principium affectionis pendeat: aut cerebro tantum applicat & non potius uentriculo, in uertigine κατὰ συμπάθειαν: quod in Medicis imperitis irridet Galenus lib. primo de locis affectis.

Rectam uerò methodum in curando non obseruabit, eò quod parti primo laboranti, primum non succurret, qua percurata, ea quæ condolet, conualescit, non contrà.

Pars igitur affecta per se ab affecta per consensum accurrato studio distingui debet: idq; ex certis notis, de quibus jam dicemus.

Sunt autem partis per se affectæ signa alia manifesta, alia occulta. Ex manifestis est morbus partis proprius, seu proprium accidens partis. Nam v. g. cerebrum per se affectum

affectum dicetur in delirio : eò quod mentẽ percelli cerebri proprium ſymptoma eſt. Id tamen ſignum commune eſt parti affectæ ſimpliciter : cæteris igitur, ijſq; occultis adjungi debet.

Occulta ſigna ſunt, magnitudo, numerus, tempus, juuans.

Magnitudo. Nam ſi morbus eſt magnus, pars per ſe & primò afficitur. Sic ſi uehemens ſit capitis dolor, caput per ſe : reliquas partes, ut oculos, aures, ſtomachum, per conſenſum affici colligemus.

Numerus. Nam ſi ſolitarius exiſtit, neq; præceſſit affectus, cujus comes putetur, ſimiliter pars per ſe affecta dicetur.

Tempus. Affectus partis per ſe affectæ perpetuus eſt, nihilq; intermittens.

Iuuans. Illi præſidia accommodata conferunt.

Eodem modo ſigna partis affectæ per conſenſum alia manifeſta ſunt, alia occulta.

Ex manifeſtis eſt, quod morbus non eſt partis proprius. Nam v. g. cerebrum per conſenſum affectum dicetur in cephalalgia, eò quod non tantum illa pars corporis, ſed & aliæ eodem genere ſymptomatis corripi ſoleant. Hoc uerò ſignum, ut ſupra diximus, probabile tantum eſt, non neceſſarium.

Occulta ſunt, paruitas, numerus, tempus, juuantia.

Paruitas. Quod enim συμπάσχει, id ab alio affecto uehementius afflicto neceſſe eſt : alioquin partes, niſi uehementiori paſſione laborent, reliquas in conſenſionem ſecum trahere non poſſunt. Si igitur morbus eſt paruus aut mediocris, ex alia parte magis laborante conſequi ſolet.

Numerus. Si pluribus conjungatur, alteriq; ſuperuenerit. Sic ſi caligo quædam ante oculos obuerſetur, & ſtomachi dolor anteceſſerit, ex eo ſtomachum primò affectum, oculos per conſenſum laborare dicemus. Quod ſi uerò uomitus inſequatur & oculi non malè habeant, eundem ſtomachum primariò affectum colligemus.

Tempus. Facilè mutatur, & alterius incremento inualeſcit, illiusq; remiſſione miteſcit. Sic caput ſi dolet, per conſenſum dolebit, ſi dolor non ſit continuus, ſed augeatur & minuatur cum dolore uentriculi.

Iuuans. Subſidijs idoneis parti adhibitis non leuatur.

Hactenus de parte affecta, quæ cum ſint prolixiora, ut melius memoria comprehendi, & facilius ad uſum accommodari poſſint, in breuem σύνοψιν redigere, & duabus tabulis uno intuitu contemplanda ſubijcere placuit.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 377 sur 482

©BIUM

PRIMA TABVLA DE PARTE AFFECTA.

- **Pars affecta**
  - Definitur. Eſt ſubjectum morbi, Græcis πάσχον μόριον.
  - **Diuiditur ut**
    - Nomen. Pars affecta dicitur, quæ morbum non tantum permanentem, ſed & tantum tranſeuntem patitur.
    - **Res uel ut**
      - Genus. Pars affecta aut eſt pars ſolida, aut humor, aut ſpiritus.
      - Numeri. Ægrotat uel pars una, ſiue continens, ſiue humor, ſiue ſpiritus: uel plures, uel omnes, ſiue ſingulæ, ſiue conjunctæ.
      - Temporis per
        - πρωτοπάθειαν, quæ morbum cauſaḿue primum habuit.
        - δευτεροπάθειαν, quæ morbum ex alia parte primũ affecta accepit.
        - Per ſe, κατ' ἰδιοπάθειαν; cui morbus ipſe uel morbi cauſa inſidet.
      - Subjectum ratione
        - Eſſentialiter, ob ſubſtantiæ affinitatem: & ſic oſſa oſſibus, nerui, neruis συμπάσχουσι.
        - Qualitatis alia affecta
          - Cõſentiunt uel
            - Accidentaliter quia uel
              - Contiguæ, quæ ſe contingunt, ut cerebellum & ſpinæ principium.
              - Continuæ, ut gula & palatum & omnes corporis partes.
              - Mediis conjunctæ quæ ſunt uel
                - Caui ductus, ut ueſica renibus per ureteres.
                - Nerui, ut cerebro partes quæ ſentiunt.
                - Ligamenta, ut utero oſſa coxarũ.
                - Partes interjectæ, ut ſpina uétriculo ob ſuccingentem mẽbranã.
            - Genere, ſic partes aut
              - Situ inter ſe cõmunicant, quæ eandem ἕξιν habẽt, ut ſecundum longitudinem, ſuperiores cum inferioribus: dextræ cũ dextris ſecundum latitudinem: internæ cum externis ſecundum profunditatem.
              - Diſſentiunt, quæ non communicant, ut calidæ & frigidæ quales ſunt caro & uenæ: humidæ & ſiccæ quales ſunt adeps & pilus.
          - Per cõſenſum. Partes cõſentiunt uel in
            - Modi aut
              - Poſitiuè, cum pars conſentiens aliquid aliunde illapſum excipit, ut ſpiritum, uaporem, qualitatem, humorem, ut in epilepſia cerebrum à uentriculo fumante uaporem.
              - Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, quia uel impeditur, ut in paralyſi crurum à luxata ſpina: uel deficit, ut in uitiata uoce, quia flatus deficit obſtructis pulmonibus.
            - Specie ratione
              - Communis functionis uel
                - Animalis, ut caput, nerui, muſculi, ſpinalis medulla & externorum ſenſuum organa.
                - Vitalis facientis ad
                  - Pulſationem, ut cor & arteriæ, eaque quæ continent.
                  - Reſpirationem per ſe, ut pulmones, thorax, aſpera arteria fauces, diaphragma & thoracis muſculi. Per conſenſum, ut cor & cerebrum.
                  - Vocẽ propriè, palatũ, fauces, larynx & ejus muſculi: item epiglottis & columella & nerui quibus gutturis muſculi mouentur.
                  - Communiter, cerebrum & ſpiritus & inſtrumenta reſpirationis.
                  - Sermonem Propriè, palatum, dentes, labra, lingua & nares. Cõmuniter, inſtrumenta tum uocis tum reſpirationis.
                - Concoctionẽ et alimenti delationem, ut œſophagus, uẽtriculus, jecur & uenæ.
                - Naturalis facientis ad
                  - Excretionem ſuperfluorum, ut ueſica fellis, renes, lien, ueſica & uaſa urinaria.
                  - Generationem, ut teſtes, uaſa ſpermatica & uterus.
                  - Continẽtiam membrorũ naturaliũ, ut pãniculus carnoſus, muſculi aſcẽdentes & deſcẽdentes, peritonæum & abdomen.

TA-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 378 sur 482

SECVNDA TABVLA DE SIGNIS PARTIS AFFECTÆ.

- Signa partis affectæ alia
  - Affectæ simpliciter, tũ
    - Manifesta, cum partes externæ sunt, subq; sensum cadunt: ut cutis uitia.
    - Occulta de sumta à
      - Causis quarum alia
        - Externa
          - Cælum. Luna in ♈ caput. 24 afflictus cerebrum.
          - Anni partes. Ver cutem, cerebrum, articulos.
          - Regio. Apulia uesiculæ icterum.
          - Victus forma. Alimenta crassa & lenta renum & uesicæ affectum.
          - Vitæ conditio. Infectores pulmonum phthisi obnoxij.
        - Interna
          - Ipsius partis natura. Fungus in capite duram membranam.
          - Ætas. Puer gingiuarum dolore, senex tussi.
          - Sexus. Mulieres uteri præfocatione: uiri gonorrhæa.
          - Parentes. Cerebro uitiosi cerebro uitiosos liberos.
      - Effectis quorum alius
        - Morbus uel
          - Essentia sua. Hæmodia dentes, apoplexia cerebrum.
          - Situ suo. Affectus sub hypochondrio dextro, epar: sub sinistro lienem.
        - Causa. Attrectatio lue Gallica laborantium, læsa membra genitalia.
      - Symptoma
        - Actio læsa. Imaginatio læsa cerebrum: concoctio uentriculum.
        - Doloris situs, situm partis. Mutatio in decubitu, exteriorem uel interiorem partem affectam. Species, pungens, membranam: pulsatorius, arteriam: grauis, affectam partem sensus hebetioris.
        - Mutata qualitas solidarum partium. Color, sonus, sapor, odor, tactilis qualitas, ut calor, frigus, humiditas, siccitas, uitiosa, partis, uel totius corporis. Rubedo maxillarum, pulmonem: calor totius corporis febrem.
        - Excreta, quorum meatº
          - Naturalis in quibus aliud
            - Substantia. Sordes aurium, lippitudo, mucus, furfures. sputum, sanguis rejectus, pus, dejectio, urinæ substantia, color, contentum, idq; hypostasis, spuma, capilli, caruncula arenula lapis, pus, pituita. Sudor, lac, mẽses, abortus.
            - Magnitudo. Bronchium magnum tussi rejectum trachea arteriam.
          - Nõ naturalis inquibº aliud
            - Substantia. Vrina per uulnus aut ulcus reddita, uesicam, ureteres, renes discissos.
            - Modus. Sanguis exiens saliendo arteriam discissam.
        - Retenta. Suppressa urina, uitium aut in renibus, aut in uesica, aut in urethra.
    - Vtrisq; simul, morbus hic uel ille in populum grassans, consuetudo laborandi ex hac uel illa parte, juuans & nocens, siue medicamentum, siue cibus, siue potus.
  - Affectæ ratione uel
    - Speciei. Affecti sunt spiritus, si morbus uniuersum corpus citissimè corrumpit. Sin minus, partes solidæ aut humores laborabunt, quorum signa alibi.
    - Numeri. Ægrotat una pars si actio læsa sit propria unius partis. Sin communis, unius uel plurium esse potest.
    - Temporis. Pars affecta laborat per ἀλλοπροπάθειαν, si morbum ex alia parte per συμπάθειαν acceperit, diutiusq; perseueret.
    - Qualitatis alia
      - partis per se affectæ tum
        - Manifesta. Morbus partis proprius.
        - Occulta quatuor
          - Magnitudo. Morbus est magnus & uehemens.
          - Numerus. Solitarius est, nec præcessit alius.
          - Tempus. Non intermittit.
          - Iuuans. Illi præsidia adhibita prosunt.
      - partis per consensum affectæ
        - Manifesta. Morbus non est partis proprius.
        - Occulta
          - Paruitas. Morbus est paruus aut mediocris.
          - Numerus. Pluribus conjungitur alteriq; superuenit.
          - Tempus. Facilè mutatur & intermittit.
          - Iuuans. Subsidia idonea parti adhibita, uel nocent uel nihil juuant.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 379 sur 482

©BIUM

DE PARTE AFFECTA MORBORVM ACVTORVM LIBRO PRIMO.

I PHRENITIDIS pars affecta est una principaliter, cujus ratione delirium sequitur, nempe cerebrū, idq; uel totum uel pars ejus, siue anterior, siue media, siue posterior.

Partes uerò affectæ minus principaliter plures esse possunt, eaq; uel propinquæ cerebro, uel remotæ.

Propinquæ cerebro sunt duæ meninges pia primum, deinde durior: quibus additur pericranium.

Remotæ sunt Aretæo, primum thorax cū pulmone & corde, qui in omnibus morbis acutis laborat: præterea cum eo connexa, ut nerui, os uentriculi, succiugens membrana, septum transuersum.

Et phrenitici neruis, repetit ibidem Aretæus, laborant. Et paulò post. Interdum præcordia interius sunt sursumq; trahuntur & circumtenta cutis est.

Deinde interdum, ait autor, uitium in jecore est dolorq; interdum in liene. Et paulò post. Venter intumescit. Denig; interdum, quod exempla confirmant, artus, ut brachia & pedes.

Atqui non tantum ex ijs partibus, quas Aretæus expresse in curatione nominat, sed & ex alijs affectis phrenitis nonnūq; oritur: ut ex renibus, uesica, intestinis, matrice & omnibus ferè membris inferioribus,

Imprimis uerò eas affici partes Medici quidam ueteres existimarūt, in quibus animæ originem esse suspicati sunt, ut præter cerebrum, cor, diaphragma, propria quadam ratione fundum siue basis cerebri quam sessionem uocat Cælius, cordis summitas, membrana quæ cor tegit, arteria aorta, uena crassa. Sed quamuis hæc affecta esse possint & soleant omnia, non tamen phrenitis cum delirium facient, nisi læso capite, in quo anima regiam suam sedem habet.

Est igitur phrenitis cognata omnibus cerebri morbis, ut apoplexiæ, epilepsiæ, lethargo, caro, melancholiæ & alijs: cum quibus ut loco affecto conuenit: ita ab ijsdem dissentit symptomate & causis. Symptoma est commune uel proprium.

Cōmune est febris, quæ non est in apoplexia uel in alijs morbis cerebrū occupantibus.

Proprium est motus, qui in apoplexia tollitur, in phrenitide tantum deprauatur.

In epilepsia motus est conuulsiuus: in phrenitide uoluntarius.

Lethargum, caron, melancholiam parit fluxio frigidorum humorum, ut pituitæ & humoris melancholici: phrenitidem causat fluxio calidi humoris ut sanguinis & bilis utriusq;.

Signa partium affectarum simpliciter.

Signa partium affectarum simpliciter alia sunt cerebri, alia meningum, alia aliarum partium. Rursus cerebri aut totius, aut partium ejus.

Affecti cerebri simpliciter signa alia manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt, quæ sub sensum cadunt, & sunt in externis partibus. Nam, ut refert Auicenna, cerebrum inflammatum interdū ita intumescit, ut suturæ capitis separentur. Quod tamen, ait P. Salius ne dum uerificatur in phrenitide, sed nec apud me est possibile, cum suturæ ex graui ictu non ita facilè dissolui & dissipari possint, ne dum quod imaginari queat, ex tumore interno hoc accidere posset, nisi forsan hoc in puerulis admittatur, in quibus suturarum tegumenta mollissima existunt, cartilaginosaq; corpora nondum ossea facta sunt.

Occulta sumuntur uel ab affectu proprio, uel dolore, uel decubitu, uel excretis, uel retentis.

Ab affectu proprio. Phrenitis est morbus proprius cerebri, ut cruditas stomachi. In cerebro enim principes animæ facultates, ad quas delirium pertinet, sedem suam habent.

A dolore. Cerebrum aut non dolet, aut obscurè & exiliter. Neq; enim per cerebri substantiam membranæ sparguntur, quæ ubi sunt, ibi sensus tactus locū habet. Dolet autē obscurè, quod in cerebri mole et substantia medullari spiritus animalis, uehiculū nimirum, cui facultas tangendi insidet, existit.

Dolor

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 380 sur 482

Dolor igitur obtusus cerebri affecti signũ est. Si cerebrum pendulum non esset in quouis decubitu, & uni alicui parti caluæ tantum & non toti subduceretur, tum melior esset et facilior in eam partem quæ affecta est, decubitus. Cum igitur spiritibus inflatum in medio capitis, perinde ut terra in mundo sustineatur, à decubitu signum ejus affecti peti non potest. Solent tamen phrenitici plerunq; proni in uentrem decumbere.

Ab Excretis. Ex oculis acris lachryma effundi solet: & sanguis è naribus stillat, nerui laborant, spina dolet. Sunt enim hi extraordinarij ductus, per quos cerebrum humoris copia oppressum, ideoq; ægrotans sese exonerare conatur.

A retentis. Bilioſa eaq; crassa per aures non excernuntur. Vt enim pituitosa sanitatis tempore per palatum & nares, magis tamen palatum: ita bilioſa per aures expurgantur continuò. Similiter nec tenuia & fuliginosa in cerebro coacernata per meninges, cranium & cutim expirant: unde retẽta phrenitidem faciunt, aut factam augent.

Affectæ partis alicujus cerebri signa similiter alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta nulla sunt propria, quod partes internæ sunt, nisi communia cum toto cerebro, de quibus antea dictum.

Occulta sunt totidem, ut cerebri, sumta uel ab affectu proprio, uel dolore uel situ partis, uel decubitu, uel excretis, uel retentis.

Ab affectu proprio, id est, Læsis actionibus signa sunt dubia. Plerig; autem quibus uentriculus anterior cerebri est locus apprehensionis interioris, postremus memoriæ, medius cogitationis, sic recensent. Anterior pars cerebri cum afficitur, imaginatio læditur: læsa ratione media pars patitur. Læsa imaginatione & ratione anterior & media pars affecta est. Læsa denig; memoria posterior pars afficitur, quamuis ea nondum affecta primario, nihilominus tamen læditur memoria, eò quod in phrenitide phantasmata & numerosiora plus justò & omninò depravata offerũtur. Quibus uerò eadem pars cerebri cogitat & meminit, ijs ab hoc loco signũ nullũ differentiæ partis affectæ, sed causæ tantum uel uehementiæ petitur. Quod si enim cerebri substantia paulo siccior fuerit, aptius memorandi facultati inseruiet: sin humidior, aptius imaginandi facultati. Itaq; si alterutra qualitas alterata fuerit, alterutrius facultatis læsæ causa erit.

A dolore & situ partis. Dolor anterioris partis partem anteriorem: mediæ, partem mediam: postremæ, postremam partem affectam esse denotat. Omniũ uerò partiũ dolor isq; obtusus, totum cerebrũ affici demõstrat.

A Decubitu. Hæc nulla, ut in toto cerebro: ueriſimile tamen est, ut si pars anterior cerebri læsa est, melius in eam ægrotans decumbat: eò quod minus pendulum. Si pars posterior, melius in eam: si pars media melius in latera.

Ab Excretis. Ex oculo dextro acris lachryma effusa & sanguis è nare dextra stillans, partem dextram è directo sitam affectam monstrat: contra ex oculo & aure sinistra eadem manantia, partem sinistram.

A retentis. Similiter bilioſa eaq; crassa per aurem dextram non excreta partẽ dextram læsam ostendet: contrà sinistram.

Signa pericranij affecti manifesta sunt et sensui obuia.

Meningum autem affectarum signa alia ab affectu proprio, alia à dolore, alia à situ partis, alia à decubitu, alia ab excretis, alia à retentis: quæ pleraq; communia sunt cum cerebro nec ualdè necessaria, quæ peculiariter recenseantur, eò quod siue membranæ solæ, quod raro fieri putat Iachinus, siue etiam cerebrum, quod sæpius, unicus sit curationis modus, & suturæ coronali præsidia utrobiq; adhibentur. Differunt tamen actionibus læsis specie doloris & mutata qualitate. Nam in apostemate cerebri pulsus est undosus: dolor obtusus & grauis, adest rubedo aut flauities in oculis, ita ut appareant ophthalmici. In apostemate membranarum dolor præter modum affligit, propter meningum extensionem: estq; punctorius ratione neruorum: pulsatorius quoq; ratione arteriarum, quibus præditæ sunt. Pulsus durus est serrinus propter affectam duram matrem: paruus interdũ propter induratam arteriã. Quod si igitur mẽbranæ primum afficiantur, dolor præcedit, isq; ingens, qui per occiput collo & uniuersæ spinæ communicatur, quod in affecto cerebro non continget necessariò. Præterea phrenitim ipsam ex tenui meninge potius quàm ex cerebro gigni scripsit Galenus. Tametsi alibi fatetur tenuẽ meningẽ, ut quæ cerebro tenaciter adhæreſcit,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 381 sur 482

©BIUM

nisi cum eo nullum affectū subire posse, neq; etiam cerebrum citra meningem affectam: sed statim unius affectum alteri oportet impartiri. Quamuis & dura meninx sola affecta esse possit, cum longius à cerebro dissita sit, ne dilatatio ejus impediatur.

Signa affectarum aliarum partium, ut thoracis & imi uentris & artuum similiter alia sunt manifesta, alia occulta, quæ ex relatione ægrotantis & læsis actionibus, mutata qualitate, excretis & retentis facilè cognosci possunt, & alibi explicantur.

DIVISIO PARTIVM AFFECTARVM NON SIMPLICITER ET PRIMVM quidem cerebri.

PArs affecta principalis nempe cerebrum, est affectum uel per se, uel per consensum. Per se affectum est cerebrum cum laborat ex inflammatione uel erysipelate. Per consensum afficitur cum per se non laborat, sed à consentiente patitur, idq; fit aut positiuè aut priuatiuè. Positiuè cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut uaporem humoremue, uel à membranis suis, uel à thorace ejusq; partibus, ut corde, pulmone, diaphragmate: uel ab imo uentre ejusq; partibus, ut stomacho, epate, liene, uesica, renibus, matrice: uel ab artubus, ut brachijs & pedibus. Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debebat, eò quod uel impeditur, uel deficit.

SIGNA CEREBRI AFFECTI PER CONSENSVM.

SIgna cerebri per consensum affecti manifesta sunt ex definitione, quia cerebrum à se nullam morbi causam habet, nec inflammatum est, aut intemperie aliqua affectum.

Occulta sunt, quia delirium non est solitarium, subitò fit, nec perpetuum est, demto eo quod fit solo diaphragmate inflammato, increscente alterius partis affectu augetur, sublato alio quouis aut remisso quiescit, capiti applicata remedia nihil conferunt. Denig; delirium paruum est aut mediocre nec caput adeò calidum sentitur, aut ita rubent aut stillant oculi, tumentue eorum uenulæ.

Primum igitur compatitur positiuè à mẽbranis suis tum intrinsecis, tam extrinseca, nempe pericranio. Verè enim locus inflammationis est membrana, per quam uasa primò disseminantur & substantia cerebri cõpatitur, dũ humorem calidum à membranis per uenas extrinsecus secundo loco excipit.

Deinde à pulmonibus, ut in peripneumonia, à corde, ut in febribus: à succingente membrana, ut in pleuritide: à septo transuerso ut in inflammatione illius elatis ad cerebrum uaporibus.

Tertiò à stomacho, à jecore, à liene & cæteris uentris partibus, nec non artubus inflammatis, aut uirus aliquod exhalantibus. Testatur id historia ab Hollerio relata de adolescente, cui tumor uelut inflãmatio ad malleolum dextrum obortus, & subsequentibus balbutie, febri latente, siti, & lingua fuliginosa phrenitico facto quartus dies mortem attulit, cum impediretur cauterij admotio & scarificatio. Ab illa enim inflammatione qualitas uenenosa in caput efferebatur. Idem refert ex leui catarrho cuidam in facie ruborem natum fuisse: unde phrenitis, conuulsio, mors. Compatitur uerò & priuatiuè à siccitate aut frigiditate, quemadmodum innuere uidetur Hipp. aph. 9. lib. 7. cum inquit.

A sanguinis profluuio desipientia, aut etiam conuulsio malum.

Id enim quod affluere debebat non affluit, eo quod deficit, nempe calor & spiritus animalis, propria instrumenta animæ intelligẽtis & ratiocinantis, quæ ab immodico sanguinis per nares aut alio quocunq; profluuio exhauriũtur. Esse uerò hoc, quod inde oritur delirium non phreniticum, sed alterius generis ex eo colligitur, quod Hipp. παραφροσύνην uocat, quo mediocre deliramentum & mediocris animi alienatio denotatur. Phreniticum enim ab immodico tantum calore tum materia oritur. Impediri uerò potest calor & spiritus uitalis ex quo animalis nascitur, uel à spinali medulla obstructa, uel à neruis resolutis, uel spondylis colli intrinsecè uel extrinsecè luxatis.

Etsi

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 382 sur 482

Etsi enim hæc potius asthma morbumue alium faciãt q̃ delirium, phrenitidis tamen quoq; causam esse posse ueri simile est.

Num uerò diaphragma affectum sit primariò, an uerò cerebrum, id est, an phrenitis sit idiopathica ex cerebro, an uerò sympathica ex diaphragmate, id ex tribus cognosci potest, contractione hypochondriorum, uoce & respiratione. Diaphragmate enim per se affecto præcordia mox ab initio intrò sursum reuelluntur: uox acuta, respiratio parua & frequens est.

Cerebro autem per se affecto retrahuntur hypochõdria posterius: uox grauis est, respiratio magna & rara, id est, ex lõgis interuallis.

Reliqua uerò signa utriq; communia sunt, ut dolor circa eam partẽ, pulsus inæqualitas, delirium perpetuum & febris acutissima.

Deinde an cor primariò, an uerò cerebrũ sit lesum, id quoq; præter cõmunia signa peculiari quodam signo distingui oportet: eo quod febris, ratione cujus à mania distinguitur, phrenitidem perpetuò comitatur. Delirium enim phreniticum sicut paulatim fieri solet & augendo procedere: ita quiescere nec subitò nec affatim consueuit, autore Galeno. Febrilæ autem & quodcunq; aliud ex sympathia ortum subitò. Præterea in febribus deliria ferocitatem non habent: in phrenitide uerò ualidiora sunt. Et simplex delirium ortum propter consensum aliarũ partium frequens, ortum uerò ex idiopathia cerebri rarum. Deniq; deliria febrium ipsas febres semper sequuntur: phrenitis plerunq; febrẽ antecedit uel saltem comitatur.

Neq; uerò delirium in phrenitide ubi cerebrum per se afficitur ita perpetuum intelligendum est, ut interdũ ægrotus ad mentẽ non redeat, dum nondum fanaticus omninò euasit. Perpetua uerò nihilominus hæc dicetur insania: nam nullas habet certis uicibus remissiones.

II. LETHARGI pars affecta est cerebrum, idq; uel totum uel secundum partes tantum posteriores, ut quidam uolunt: & hoc principaliter, cujus ratione facultas rationalis patitur. Partes uerò affectæ minus principaliter plures esse possunt: eæq; uel propinquæ cerebro, uel remotæ. Propinquæ cerebro sunt nerui, meninges, medulla spinalis. Remotæ sunt totum corpus, diaphragma, uiscera, imprimis uesica & intestinum imum.

Signa partis affectæ. Ac cerebri quidẽ affecti signũ est affectus proprius, excreta & retenta. Lethargus enĩ ut et phrenitis morbus est cerebri proprius. In cerebro enĩ principe animæ facultates, ad quas obliuio & somnus profundus pertinẽt, residẽt. Os excremẽtis scatet, & tussiunt à pituita labente, liquidumq; spuunt multũ: nerui laborant, occiput dolet, biliosa excernuntur.

Signa meningũ affectarũ eadẽ quæ cerebri.

Signa affectarum aliarum partiũ ex relatione ægrotantis, & læsis actionibus, mutata qualitate, excretis et retentis cognoscentur. Nerui enim dolent: spinali medullæ applicata remedia prosunt, totum corpus plumbeũ uel liuidum, diaphragma inflammatum, aut intrò tractum: cor febre afflictum: uesica humorum acredine uexata: intestinum imum ad excretionem emortuum.

Est autem cerebrum affectum aut per se, aut per consensum.

Per se affectum est, cum laborat ex phlegmone œdematosa. Per consensum, cum à consentiente patitur.

Signa partis affectæ per se, & per consensum. Cerebrum per se pati ostendunt signa phlegmones œdematosæ, de quibus alibi.

Per consensum autem affecti signa manifesta sunt ex definitione, quia cerebrum à se nullam morbi causam habet, nec inflammatum est, & symptomata in eodem statu permanent. Occulta sunt tum alia, tum præcedens aliquis morbus, & intermissio symptomatum. Præcessit enim morbus uel totius, uel alicujus partis. Totius, ut febris pituitosa. Partis, ut septi transuersi, pulmonis, intestini & aliis partis inferioris morbus pituitosus. Et symptomata remittuntur uel augentur, remisso uel aucto morbo principali. Compatitur uerò priuatiuè, cum uel deficit calor & spiritus animalis uel impeditur calor & spiritus uitalis, ex quo animalis nascitur, eodem modo, ut in phrenitide. Positiuè autem cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut uaporem humoremue uel à membranis suis, uel à toto corpore, uel à diaphragmate, uel ab aliis partibus.

III. MARASMI subjectum aliis unum est, nempè solidæ partes, cum sit tertia febris hecticæ species. Sic enim febris uulgò diuidi solet, ut alia sit in spiritibus, ut ephemera, alia in humoribus, ut putrida, alia in solidis partibus, ut hectica. Aegineta triplex facit.

πνεύμα-

©BIUM

πνεῦμα, ὑγρὰ & στερεὰ, spiritum, humores & solidas partes: ut febris hectica triplex genus febrium contineat, ephemeram, putridã & hecticam, id quod uel de uno eodẽq; uel diuerso tẽpore intelligi potest. Ex ephemera enim febris putrida oritur: & ex putrida fit hectica. Sed & inflammari potest simul spiritus, humor & pars solida, & sic Aegineta intelligere uidetur. Alij humorem secundarium in marasmo affici asserunt, qui quadruplex est, humor insitus, ros, gluten et cambium. Alij aliter. Meo judicio unum tabis & febris subjectum est, nẽpe cor, ut phrenitidis & lethargi cerebrum. In omni enim febre cor potissimum affligitur, sed dissimili ratione. In ephemera & putrida intẽperies calida & sicca inest solidæ cordis substantiæ mediatè per spiritus & humores, & κατ' ὄγκον, secundum dispositionem, quæ facili negotio auferri potest: in hectica uerò immediatè & per se & κατ' ἕξιν, secundum habitum qui difficulter aut nullo modo euelli potest. Solida autem substantia uocatur, quæ tribus cõstat partibus, solida, carnosa & spirituosa. Solida est stamen ex semine genitali confectum, quod tanquam telæ exorsæ pars prima est, quæ & membranosa & fibrosa dicitur. Carnosa est humor concretus ex sanguine materno affluẽte, uacua interfilamenta substantiæ solidæ quasi rimas explens. Spirituosa utriusq; & solidæ & carnosæ essentiã absoluit: inq; solida substantia maximè consistens omnes partes actionibus suis obeundis aptas facit. Ex quo apparet inutilem esse illorum distinctionem, qui tres febris hectica species faciunt ex hac triplici solidæ partis substantia. Omnes enim hæ partes cũ secretæ nõ sint, sed mixtæ inter se & cõfusæ, æqualiter exardescũt, neq; unius incendiũ citra alterius partis inflamationẽ subsistere potest.

Sed nec illud prætermittendum, alium esse spiritum & aliud humidũ, quod in diuersis febribus laborat. Duplex enĩ spiritus est, alius uagus, alius fixus. Vagus est fluens, qui ex alimento oritur. Fixus est, qui in humore primigenio consistit. Corrupto uago febris diaria oritur: consumto fixo febris hectica. Similiter humidum aliud primigenium, aliud aduentitium.

Primigenium est radicale, quod ex semine ortum essentiã mẽbri constituit. Aduentitiũ est, quod ex cibo & potu in sanguinem mutato prouenit, inq; substantiã nutriti abit. Corrupto aduentitio febris putrida oritur: consumto primigenio, marasmus. Vnde Auerrhoës prudenter admodum febrem hecticã nõ simpliciter per fixionẽ caloris, sed et exiccationem humiditatis definiuit. Sic enim ille 3. colliget. 11. Febris hectica est calor extraneus fixus in substantia membrorum impediens operationes & consumens humiditatẽ substantialem.

Cæterum cor in marasmo laborat uel per se, uel per consensum. Per se laborat, cum immediatè & primum afficitur nullo prægresso alio morbo. Per consensum cũ à parte quadã corporis læsa noxam accipit. Hæc autem pars etsi multiplex esse possit, ut pulmo & diaphragma contiguũ: continuus lien, renes, intestina, uterus & reliquæ partes totius corporis, quibus cor per arterias consentit: duæ tamen sunt præcipuæ, uentriculus & epar, quibus morbo infestatis cor uicinũ prõtè & ipsum afficitur. In septo tamen transuerso Galenus marasmũ non uidit: hecticã uerò febrem uidit, & hanc quidẽ absolutam, sæpè uerò citius interimentem, q̃ plenè completa esset. Tabidi enim plerunq; moriuntur, anteq̃ hectica ad marcorẽ ueniat.

Coafficitur autem cor uel positiuè uel priuatiuè. Positiuè, cũ ab inflãmata parte quacũq; patitur, à qua calor incipiens, successiuè per arterias cor petit, ibiq; penitus figitur. Priuatiuè, cum quod affluere debuit, non accipit, eò quod aut impeditur, aut deficit. Affluere autẽ debuit uel spiritus animalis, uel nutrimentũ uel spiritus uitalis. Spiritus animalis impeditur obstructo cerebro in apoplexia: nutrimentum salubre affecto epate uel splene. Spiritus uitalis affecto uẽtriculo, epate, splene deficit. Ex sanguine enim spiritus uitalis generatur.

Signa cordis affecti alia sunt manifesta, alia occulta. Ex manifestis nullũ est, cum cor intus latens non appareat, nisi dissecto post mortẽ corpore. Tũ enĩ cor instar pyri tosti attenuatũ uidebitur: quod in aulico quodã mærore animi confecto ob denegatã uirginem, cujus amore flagrabat, Phil. VVirsungus Medicus AVG. post frustratam curationem aperto cadauere obseruauit. Ex occultis sunt causæ, effectus & utraq; simul: quæ breuiter percurremus.

Causæ sunt eædẽ, quæ intẽperiei calidæ, de quibus alibi. Nã v. g. μαρασμώδης calido et sicco temperamento, eoq; siue naturali, siue acquisito præditus est: & longo tempore uini generosi

©BIUM

generosi potu omnes partes corporis solidas excalefacit. Effectus est symptoma propriũ, ut caloris à cibo sumto incrementum, quod caliditatem in alto corde celatam & occultam, perinde ut ignem in calce occultum infusa aqua arguit.

Vtraq; simul sunt juuantia, ut quod cordialium usus ualdè prodest.

Signa cordis per se affecti sunt morbus partis proprius, magnitudo, numerus, tempus. Tabes enim uniuersalis totius corporis est proprium symptoma cordis, quæ si magna est, nec præcessit alius morbus, nec intermittit, cor per se affectum esse ostendit.

Signum cordis per consensum affecti sunt magna inflammatio uel alteratio partium consentientium, quæ præcessit. Quænam autem illa sit, id tum ex relatione ægrotorum, tũ ex propriis cujusq; partis indicijs cognosci potest. Verbi gratia, laborãtis diaphragmatis signa sunt Galeno lib. 10. methodi, Pulsus duities, difficultas spirãdi inæqualis & uaria.

IV. APOPLEXIAE pars affecta principaliter Paulo est κοινὴ ἀρχὴ τῶν νεύρων, communis neruorum origo. Minus principaliter affectæ sunt omnes partes corporis, quæ sensu & motu præditæ sunt.

Est autem principium neruorum Aristoteli cor. Medicis, medulla cerebri. Itaq; ille 1. probl. 9. apoplexiam fieri uoluit, cum humor in corde concrescit frigore. Rectius uerò Hipp. & Galenus alijq; omnes Medici principium illud cerebro tribuunt: licet non simpliciter. Neq; enim est principiũ γενέσεως sed διοικήσεως καὶ ῥιζώσεως. Ac γενέσεως quidem, id est, originis non est, eò quod nerui ex cerebro non oriuntur, ut pars ab alia parte: cũ prima omniũ spermaticarum partiũ stamina simul & semel inchoentur, adumbrenturq;, non tamen perficiuntur. Est autem principium διοικήσεως, id est, distributionis & officij, eò quod nerui à cerebro tanq; principio animalẽ spiritum in totũ corpus deducant. ῥιζώσεως uerò, id est, radicationis quoq; principium est, eò quod in cerebro nerui radices habeant uariè implicatas, sensimq; plantarum modo incrementum accipiant.

Rursus cerebri medulla duplex est, una medulla spinæ sic appellata, quod extra caluam elapsa in totã spinã exporrigatur: altera, quæ intra caluã clausa continetur, ab eaq; nõ excidit. Hinc duplex neruorum principiũ statuunt: aliud mollium, aliud durorũ: illud primarium, hoc secundariũ appellant. Medulla enim spinalis ut ex cerebro oritur, ita uim omnem ab eodem accipit. Erit igitur Aegineta pars affecta in apoplexia medulla utraq;: una cerebri, spinæ altera.

Iã uerò cerebri duplex est diuisio: una ratione lõgitudinis: altera ratione profunditatis.

Ratione longitudinis, partiũ cerebri alia anterior, alia posterior.

Anterior est cerebrũ in specie sic appellatũ, quod rursus in dextrã & sinistrã partẽ proprio diaphragmate intrinsecus discretũ est.

Posterior est cerebellum, sic dictum quasi paruum cerebrum, eò quod decuplo minus cerebro est: idq; rursus in partes diuiditur, quæ laterales dicuntur, & duos quasi globos inuicem oppositos constituunt.

Ratione profunditatis, cerebri pars alia extima, alia media est. Extima pars est externa superficies quam κιρσοειδῆ, id est, uaricosam dicunt.

Infinitos enim habet anfractus & circũuolutiones plurimas (quæ & mæandri & spiræ & sulci & fossulæ circulares dici possunt) easq; usus maximi. Venis enim & arterijs quæ & plures & majores quasi in illis alueis perreptant, tutum præbent domicilium, ne uel assiduis cerebri motionibus disrumpantur: uel si uacua spatia deessent, calua cerebrum, præsertim in plenilunio, arctius comprimeret, quo astricto, spiritus facilè suffocari, & calor extingui posset.

Media cerebri pars est recondita, quæ uẽtriculos & plexum choroidẽ & σῶμα ψαλλοειδες complectitur. Ventriculi sunt quatuor: duo anteriores, medius & extremus. Duos anteriores, septum lucidũ inter se distinguit, semicirculi, uel potius auriculæ humanæ formam referentes: Galenus anteriores uocat: alij priores & superiores. Medius est, duorum priorum uentriculorum concursus & cõmunis lacuna, in quam illorum uterq; humiliori sui sede dehiscens conuentũ spirituum deponit. Biforis autem est, geminos de se proferens ductus, unum secerniculũ dictũ: alterum anonymon. Secerniculũ est, qui antrorsum declinii itinere ad basin cerebri descendit, expũes eo illius superuacua. Anonymos retrorsum in quartũ uentriculum dirigitur atq; absumitur. In extremo secerniculi peluis & infundibulum est, sic dictum, quod instar infundibili primũ latior, deinde angustior est, per quod tanq; manicam Hippocratis aut saccum, cerebri pituita transcolatur. Huic glans pituitaria substernitur, carne porosa & bibula spongiæ instar illuuiẽ excipi-

excipiens, quam cum diu retinere nõ poſsit, in quatuor canales deriuat, quorum duo retrorſum uiam capeſſunt ad palatum, totidẽ ſub oculorum orbita ad nares, ut inde poſtea exhauriatur: pars uerò in lachrimas abſumitur, fuſa prius calore cerebri.

Extremus uentriculus eſt quartus, cerebello & dorſali medullæ communis, omnium minimus & ſolidiſsimus, qui cum liberalem ſpiritus affluxum admittere debeat, primũ amplior eſt, hinc juxta medullam dorſi ſenſim arctatur, donec tandẽ ad cerebelli præcipitium in acumen roſtri deſinat, inſtar calami ſcriptorij: unde & calamum uocant.

Plexus choroides eſt contextus uenarum & arteriarum labyrintheus, utringꝫ unus, gemino uentriculo priori obliquè inſiſtens, ſpiritum animalem omnibus ſuis numeris abſolutum perficiens, ex ſpiritu uitali, quem ex uenis jugularibus & arterijs carotidibus, ex quibus conſtat, accipit, & ui quadam mirifica illum perficiendi, quàm à cerebro ejusꝫ medulla acquirit, tandemꝫ perfectum intra uentriculos tanquam theſaurum cerebri recondit. σῶμα ψαλοειδὲς eſt corpus cameræ modo extructum, tribus quaſi columnis ſuffultum, ſub quo medius uentriculus apparet. Cerebri igitur ampliſsimã molẽ Atlantis inſtar ſuſtẽtat, ne tertiũ uentriculum comprimat, indeꝫ obſtruatur.

Ex quibus apparet uentriculorũ cerebri eum eſſe uſum, ut tũ excrementis à cerebro ſegregatis deſeruiant, tum ſpiritus animales à plexu choroide acceptos conſeruẽt, ut inde ſemper præſentes ad omne corpus per neruos, ad animæ ſentiẽtis tranſuectionem, illiusꝫ facultatum omnium actiones edendas transfundant.

Apoplexiæ igitur διαγνῶσις erit tũ ſubſtantia cerebri, tũ uentriculi, tum proceſſus uentriculorũ, tum uaſa ex quibus conſtruitur. Grauius tamen cerebri corpus afficitur, minus uẽtriculi ejus: qua in re ab epilepſia differt: in qua grauius affligitur cerebrum circa uentriculos, minus penes corpus.

Afficitur autem cerebrum, uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe affectũ eſt, cum immediatè & primũ afficitur, nullo prægreſſo morbo, id quod fit cum aut intẽperie laborat, ob quam ſpiritus animales non conficiuntur amplius, ſed extinguuntur uel ſuffocantur: uel cum apoplexia materialis eſt, orta ex humore in uentriculos cerebri nimis copioſo, & craſſo, & ſubito irruẽte: unde cerebri meatus obſtruitur, fitꝫ ſpiritus animalis interceptio. Humor enim et flatus ſecundũ naturã in uentriculos penetrans, eoſdem minimè lædit.

Per conſenſum laborat, cum à parte quadã corporis læſa coafficitur: idꝫ bifariam: poſitiuè & priuatiuè.

Poſitiuè cũ flatus uel uapor craſſus uaſa occludit, ut accidit ebrijs: unde cohibito ſpiritu ſanguis infrigeſcit & concreſcit. Vel tumor præter naturã alicujus partis uicinæ cerebro contiguam, proximamꝫ illius ſubſtantiam aſtringit, meatusꝫ ſpiritus animalis egredientis intercipit.

Priuatiuè cum ſpiritus non exitu ſed aditu ad cerebrũ prohibetur, ut cum pituita uenas jugulares et arterias ſoporarias obſtruit, & quaſi laqueus collũ premens hominẽ ſtrãgulat. Spiritus enim uitalis cerebro nõ tranſmittitur, ex cujus perfectiore concoctione, animalẽ qui planè momentaneus eſt, inꝫ nihilũ facilimè abit, ſubinde generari neceſſe eſt, quod tamẽ rarò contingit. Illud uerò ſæpius, cum in habitu athletico plethora totũ corpus diſtendit, & natiuum calorẽ, adeoꝫ ſpiritum uitalẽ ſuffocat, unde apoplexia oritur, quam Hipp. ἀπόληψιν φλεβῶν, Galenus ἀσφυξίαν uocat: aut cum uulnere in capite accepto, eoꝫ ad cerebri uſꝫ ſinus penetrante ſpiritus plurimi confertim euaneſcunt.

Laborat uerò in apoplexia non tantum principiũ neruorũ, ſed etiã ipſi nerui affecto cerebro ſiue per ſe, ſiue per conſenſum. Vt enim chordæ in inſtrumento mutæ ſunt ſine plectro: ita nerui in corpore humano ſuum officium non faciunt, niſi impulſi à ſpiritu animali, qui in apoplexia deficit.

Ex cæteris partibus, quæ etiam per conſenſum laborant imprimis eſt cor, cui cerebrum potiſsimum conſentit ratione reſpirationis.

Signa cerebri affecti alia ſunt manifeſta, alia occulta. Manifeſtum nullũ eſt, cum cerebrum in calua delitescens non appareat. Occulta ſunt cauſæ, effectus & utraꝫ ſimul.

Cauſæ ſunt eædem, quæ plethoræ & cacochymiæ, de quibus alibi. Nam v. g. apoplecticus anguſtam ceruicem habẽs crebriore crapula cerebrum naturâ debile eneruauit.

Effectus eſt ſymptoma cerebri proprium, nẽpe functionis animalis à cerebro proficiſcentis, id eſt, mẽtis, ſenſus & motus abolitio.

Vtraꝫ ſimul ſunt juuantia, ut quod cerebro applicata remedia proſunt.

Signa cerebri per ſe uel per conſenſum affecti ſunt: magnitudo & numerus. Nam apoplexia ſi uehemens ſit & nullo prægreſſo

alio

aliomorbo contigerit, per ſe cerebrum affici: ſi debilis, & antegreſſum morbum ſequatur, per conſenſum laborare deſignat.

Quod autem corpus cerebri grauius afficitur in apoplexia, quàm ſinus ipſius, cui contrarium in epilepſia accidit, id ex effectu cognoſcitur. Nam ſi apoplexia ex ſola uentriculorum cerebri obſtructione oriretur, epilepſia perpetuò præcurreret: & apoplexiæ ſolutionem ſequeretur ſemper epilepſia. Neq; enim tota poteſt tolli obſtructio, priusquam media auferatur: nec totus ſinus implebitur priusquam medius. Ex quo ſequitur in epilepſia maximè laborare uentriculos ab adhæſu materiæ: at in apoplexia obſtrui corpus cerebri, uel, ut Paulus bellè admodum loquitur, neruorum initium, id eſt, eam partem cerebri, unde nerui exorſi ſpiritum animalem à cerebro accipiunt.

Rurſus utraq; cerebri pars tam dextra quàm ſiniſtra afficitur, cum hominem rapit ſubitò: altera tantum, cum in paralyſin deſinit. Affici denig; non tam anteriores uentriculos quàm medium & poſtremum, qui ſunt principes, plerig; exiſtimant, quod apoplexia principes cerebri actiones, quæ ſunt cognitio, ſenſus & motus, aboleat. Quod tamen alijs non placet, qui interiores facultates ſedibus in cerebro deſignatis non diſtinguunt, ut alibi retulimus.

V. EPILEPSIAE ſubjectũ principale Paulo eſt cerebrum, & interdum omnes ſinus illius. Minus principale aliud eſt morbi, aliud ſymptomatis. Morbi ſubjectum uarium eſt, ut os uentriculi, epar, lien, inteſtina, renes, ueſica, uterus, teſtes, uaſa ſpermatica, artus, habitus totius corporis. Symptomatis eſt uniuerſum corpus, per quod nerui diſtribuuntur, quod & in paroxyſmo cõcutitur. Grauius autem (ait Galenus) affligitur cerebrũ circa uentriculos, minus penes medullam: qua in re à morbo attonito differt: ut ſupra in apoplexia diximus. Alij aliter. In apoplexia enim cauitatem uentriculorum: in epilepſia membranam eoſdem ſuccingentem πρῶτον δεκτικὸν ſtatuunt. Alij denig; mediũ uentriculum cerebri: alij poſteriorem, alij utrunq; uel modo unum, modo alterum, uel etiam primum affici ſtatuunt.

Laborat autem cerebrum uel per ſe, uel per conſenſum. Per ſe afficitur cum aut malè tẽperatum eſt imbecillumue, unde malus humor ſemiobſtruens oritur: aut uias per quas ſuperflua recipit nimis laxas, aut meatus, per quos expurgari ſolet, nimis aſtrictos habet.

Per conſenſum laborat, cum à parte quadam corporis læſa; quæ illi conſentit, noxam accipit, etſi ipſum uitio careat: idq; fit bifariam, poſitiuè & priuatiuè. Poſitiuè, cum flatus uel uapor uitioſus ab aliqua parte cõſentiente aſcendens uentriculos cerebri, uel nimia quantitate ſemiobſtruit, uel mala qualitate offendit, & ad expulſionem irritat.

Priuatiuè cum non affluit, quod affluere debuit, ut cum ex inedia ſuccus in cerebro biliioſus biliioſior redditur. Vndę Galenus eos, qui epilepſijs corripiuntur ob ſolam ſtomachi læſam actionem, ex inedia uehementer ledi aſſerit lib. de uenæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum. Neq; enim priuationem hic aliter interpretari poſſumus, & aliter quidem, quàm in conuulſione quæ ab utraq; cauſa, inanitate & plenitudine neruorum & tendinum muſculorum oriri ſolet, his ſiccioribus redditis, uel etiam immodicè madefactis. Ea enim conuulſio fit neruis per ſe affectis, qui in epilepſia conuelluntur, non quod per ſe affecti ſunt, ſed quod per conſenſum cerebro affecto.

Signa cerebri affecti alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſta ſunt, ut pituitoſi humoris ex ambabus naribus & ex ore profluxio, quæ interdum in paroxyſmis epilepticorum contingit: prolapſus item alicujus de ſubſtantia proceſſuum cerebri, ob morbi uiolentiam, quod & ipſum aliquando euenit. Mortuorũ uerò cerebrum, uentriculi, & ſacra fiſtula plerũq; limpida aqua eſſe imbuta & repleta, annotauit Coiterus præſtans Anatomicus.

Ex occultis ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt eadẽ quæ morbi, de quibus alibi. Nam v. g. epilepſiæ obnoxius eſt, cui caput pituita natat, eamq; incurrit, ſi nimium motum à cibo ineat.

Effectus eſt ſymptoma cerebri proprium, ut mentis, ſenſuumq; omnium ablatio.

Vtraq; ſimul, ut quod cerebro applicata remedia proſunt.

Signa cerebri affecti per ſe & per conſenſum, ſunt affectus proprius, magnitudo & numerus. Nam ſi caput ferè ſemper graue ſit, epilepſia ſit uehemens & repentina, & nul-

©BIUM

& nulla in reliquo corpore labes præcedens, per se cerebrum affectum esse ostendit: si contra nulla sit capitis grauitas & epilepsia debilis, per consensum id affici designabit.

A qua autem parte consentiente oriatur, id peculiaribus signis cognosci oportet.

A uentriculo enim si fuerit, excitatur uel post crapulam, in pituitosis: uel post inediam in biliosis, præcedit cardiogmos, anxietas, nausea.

Ab hypochondryis, ut epate, liene, intestinis si fuerit, tum ructus & flatus copiosi prodeunt, præcordia tument, intestina murmurant, uomitio fatigat.

In specie, si ab hepate sit, adest tussicula quædam sicca, sine sputo.

Si à splene, totum corpus ad nigrum & melancholicum uergit.

Si ab intestinis, uenter sentit corrosionẽ, os fluit à multis humiditatibus, ascarides exeunt.

A renibus & uesica si fuerit, earundem partium peculiaria symptomata præcedunt, ut dolor, grauitas, tumor. Eadem est ratio uteri, testium & uasorum spermaticorum, artuum & habitus totius corporis. Præcedit enim retentio menstruorum & seminis, ex artubus aut crure & digitis frigida quædã aura sursum ascendere putatur, febris uniuersum corporis habitum infestat.

Rursus ea pars cerebri laborat, in quam epilepticus cadere solet. Quod autem materia magis in uentriculo medio & posteriore hæreat, id ostendit, quod difficilius excutitur.

V I. TETANI, quatenus spasmum in genere significat, subjectum principale sunt instrumenta motui dicata, eaq; principalia, ut tendo & musculus. Minus principale sunt instrumenta motus minus principalia, ut nerui & ligamenta, quæq; cum illis consentiunt, ut sunt cerebrum, spinæ medulla, mẽbrana, uentriculus, diaphragma & alia neruosa corpora. Sunt enim nerui canales, per quos cerebrum singulis partibus, quæ moueri debent, uim motricem distribuit, non aliter quàm epar per uenas nutrimentum: & cor per arterias uitalem spiritum ijsdem communicat.

Tetani autem in specie sic dicti pars affecta sunt tum musculi, tum nerui spinales, qui caput mouẽt, suntq; duplices: anteriores & posteriores. In tetano enĩ propriè sic dicto musculi à priori & posteriori parte ex æquo distenduntur: in emprosthotono et opisthotono inæqualiter. In illo enim nẽrui anteriores: in hoc posteriores palmã in trahẽdo obtinent. Quartæ uerò speciei, de qua in tetani nomine diximus, subjectum sunt nerui & musculi, qui corpus in latera, id est, tum dextrorsum, tum sinistrorsum flectunt, qui cum pauciores sint, rara hæc species est, ideoq; uel incognita ueteribus, uel omissa obraritatem. Frequentiores itaq; species priores & certis nominibus insignitæ, eò quod musculi, qui uel antrorsum uel retorsum mouent, laterales uincunt majore numero.

Cæterum in spasmo pars anterior uel posterior potius laborat: in paralysi pars dextra uel sinistra. Spasmus enim à musculis incipit, & tendit in cerebrum: unde fit motus antrorsum uel retrorsum. Paralysis à cerebro incipit & in neruos desinit: unde promtè facultas cerebri materiam ad partẽ dextram uel sinistram detrudit.

Rursus neruorum pars affecta, alia cauitas est, alia substantia.

Cauitas si affecta sit, spasmum parit. Si substantia, paralysin. In spasmo enim nerui fiunt breuiores repletis cauitatibus. In paralysi ijdem fiunt molliores humectatis & distentis substantijs. Nec tamen & ipsi non contrahuntur in paralysi, eò quod malum à principio neruorum originem habeat. Alijs contrarium uidetur, quibus neruorum pars alia externa, alia interna est. Externa pars, ajunt, si affecta sit, spasmum efficit. Si interna, id est, medulla paralysin. Humor enim crassus & siccus, qui conuellit neruum, illius interiora seu medullam subire non potest. Qui uerò committit paralysin, cum sit tenuis & fluidus, facilè per medullam sese insinuat. Palæmonem in hac controuersia aget plurium signorum & affectæ partis principalis in utroq; affectu consideratio. In paralysi enim principaliter neruus medullaris læditur: in spasmo musculus contumacior: & conuulsionis uis consideratur in motu injusso: paralyseos uerò in impotentia mouendi. Præterea, ut ait Caponaccius, musculi contrahuntur à neruis in spasmo: à ligamentis in paralysi, unde & membra contracta manent, nec conuelluntur.

Vt uerò

Vt uerò conuulsio uniuersalis in musculis totius corporis conspicitur: sic particularis (quam quidam in specie spasmum uocant) in certa duntaxat parte affecta contingit, à qua proprium interdum nomen sortitur. Contracto enim musculo oris, uocatur spasmus cynicus: musculo mandibularum τετανὸς, musculo oculorum στραβισμὸς, musculo pectoris πνεῦμα παρακόπτον, id est, spiritus subsistens: musculo obscœnarum partium πριαπισμὸς: musculo denique alio ad motum alterius partis destinato, spasmus simpliciter: nostris **der Krampff** appellatur, cumq; proprio nomine careat cum additione hujus uel illius partis effertur, id quod & supra in nomine epilepsiæ monuimus.

Afficitur autem neruus & musculus, uel per se, uel per consensum.

Per se affectus est, cùm primum & immediatè morbo uel causa morbi afficitur, id quod fit læsa facultate uel ex inanitione, uel ex repletione. Vtrobiq; enim magnitudo imminuitur secundum longitudinem, latitudine uerò aucta uel imminuta. Augetur latitudo à repletione, imminuitur ab inanitione.

Per consensum laborat, cum à parte quadam corporis læsa coafficitur, idq; bifariam: positiuè & priuatiuè. Positiuè, cum siue humorem aut uaporem à cerebro aut alio membro, ut uentriculo, colo intestino, diaphragmate, liene, mesaræo per se affecto: imprimis uerò inflammato delabentem excipit: ex quibus uapor musculos, non neruos replet, teste Galeno: siue etiam prauam aliquam aut uenenatam qualitatem: ut ex morsu siue punctione scorpionis uel alterius uenenati animalis. Quem spasmum à maligna qualitate ortum Arabes non proportionatum ad materiam: ut priorem ab humore profectũ proportionatum ad materiam uocant. Materia enim in qua, est mobile neruosum, quod stimulatum à malitia qualitatis sese contrahit ut expellat sibi non proportionatum, id est, incongruens: non aliter quàm animalia quædam faciunt, quæ ut grauius percutiant, sese primò contrahunt, ut majorem impetum faciant: non refugit autem humorem ex repletione ortum tanquam proportionatum, sed sibi aliquo adjecto tantum sese contrahit. Alij tamen spasmum non proportionatum ad materiã esse spasmum per consensum negant, eò quod à neruis incipiens, in cerebrum desinit: id quod spasmo uero & primario conuenit: præsertim cum is ad spasmum à repletione reduci possit. Nerui enim cum uellicantur, ad locum dolentem expultrix humores mittit, qui subito affluxu replent & inflammationem faciunt: unde fit conuulsio. Auerroës conuulsionem à repungente ortam prorsus negat spasmum esse, sed expandidationem uerbo barbaro uocat. Eadẽ est ratio uulneris, à quo, ut morsu scorpij, interdum conuulsio similem ob causam oritur. Priuatiuè afficitur cum non affluit, quod affluere debuit, eò quod uel impeditur, ut spiritus repleto cerebro ex crapula: uel deficit, ut idem spiritus eodem cerebro affectione graviore oppresso: unde neruus refrigeratur & adstringitur.

Sic conuulsio interdũ oritur, cùm pondus graue neruosis partibus superponitur, ibiq; diutius permanet, ut referi Cælius Aur.

Huc uerò pertinet & secundaria illa conuulsio, quæ fit ex euentu, cum resolutio uni⁹ musculi facit conuulsionem alterius, de qua in nomine paralysis diximus.

SIGNA musculi & nerui affecti, alia sunt manifesta, alia occulta. Manifesta sunt quæ interdum occurrunt, ut cum caput musculi aut tendo insignis ob externam aliquã causam grauiter offenditur, v. g. punctura, contusionem, luxationem, inustionem. Hæc enim sensu percipi possunt. Occulta sunt, quæ usu eueniunt ut plurimum, cum nerui in internis, ijsq; sensum latentibus partibus uersantur: sunt q; triplicia, causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ, ut phrenitis, punctura, uulnus & alia, de quibus suo loco.

Effectus est symptoma proprium, ut depraua⁹ motus uoluntarij actio, siue contractio & distentio membrorum cum dolore, quæ solis musculis conuenit. Vbi enim homines sani sunt, nerui contrahuntur ad sua principia citrà dolorem: ubi ægroti, cum dolore, & contra uoluntatem liberam. Cognoscitur uerò etiam ex pulsu, qui in neruis affectis est extensus, instar sagittæ ascendẽs & descendens.

Vtraq; simul, ut quod affectus musculorũ grassatur in populum, ægrotans illo laborare consueuit, & musculos roborantia prosunt.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 389 sur 482

©BIUM

SIGNA musculorum per se affectorum sunt magnitudo, numerus, tempus & juuans. Quod si enim musculorum dolor sit uehemens, nullus præcesserit morbus, nec intermittat, & remedia musculo affecto adhibita juuent, eum per se affici, id est, causam conuulsionis intra se continere ostendet.

SIGNVM musculi per consensum affecti similiter est quadruplex. Paruitas, numerus, tempus et juuans. Dolor enim conuulsionis non est uehemens, nec solitarius, nec perpetuus. Præcessit enim læsio quædam uentriculi, uteri, uel aliarum partium, ex quarum sympathia spasmus oritur. Nec juvant remedia applicata musculo affecto per cõsensum, sed applicata parti affectæ per se, ut uẽtriculo, utero, vasis spermaticis. Quænam autem ex his partibus per se afficiantur, ex propriis illorũ signis cognosci oportet. Nam v. g. uentriculus per se laborabit, musculi per consensum, si dolor sit circa ipsum, cruditas, cibi corruptio, nausea. Vterus affligetur si retenti menses. Spermatica uasa, si semen alienam qualitatem habeat. Cerebrum per se affectum erit nec transmittet spiritus, si laboret ex intemperie calida uel frigida, adsit destillatio, juvent quæ sunt utilia: lædant, quæ noxia cerebro admoventur.

SIGNA uerò partus cõuulsæ à paralysi in spasmo cynico sunt peculiaria, quæ cognoscere multum refert, ne remedia parti sanæ applicentur, quæ laborãti conueniunt. Notæ igitur utriusq; quatuor sunt, tractus, saliuatio, facilitas os claudendi & dolor.

Primùm enim pars sana in paralysi, cum sit siccior, trahit ad se ægram, utpote laxam & sequacem. Contra pars sana in conuulsione trahitur ab ægra nimirum tensa, rigida, contracta.

Secundò, si pars affecta sit à paralysi, multa est & frequens saliuatio, cũ fiat ab humore tenui. Sin à cõuelsione cõtingat, saliuatione caret, cũ fiat ab humore crasso & sicco.

Tertio, si musculus laboret à conuulsione, melius os clauditur, quàm à paralysi.

Quarto, si musculus maxillæ sit resolutus, nullum aut perexiguum sensum, sed & nullum dolorem percipit: conuulsus autem suo sensu ualet & dolore premitur.

VII. ANGINAE subjectum Aretæo duplex est: πνεῦμα, spiritus & τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, instrumenta respirationis. Angl. nam enim uocat omnem strangulationem in faucibus, uitio siue spiritus, siue faucium factam. Interdum igitur solus spiritus afficitur, ad calidissimum siccissimumq; conuersus, nulla corporis parte inflammatione laborante. Ne uerò incredibile alicui uideatur, Aretæus duobus exemplis & duplici analogia probare conatur. Primum est à locis Charonæis, in quibus aura, quam quis adducit, noxam adfert, ut ait Gal. 2. de nat. hum. uel, ut ait Aretæus: strangulat citissimè, citra ullum corporis affectum. Sic autem dicta sunt illa loca à Charone nauta inferorum, quasi infernalia. Similia loca sunt auerna sic dicta q. ἄορνα, id est, sine auibus, quod illa aues adire nequeant: qualem fuisse ædem sacram in Achilli insula ante Borysthenem sita scripsit Iulius Solinus cap. 29. Secundum est à rabido cane, quo uel in faciem tantum spiritum exhalante, homo, qui animam duxerit, mox in rabiem agitur, etiamsi canis non momorderit.

Analogia prima est hæc. Eadem est ratio spiritus quæ humoris.

Humor nocet & intra & extra corpus. Ergò & spiritus. Analogia altera est hæc. Eadem est ratio morborum & medicamentorum pernicioſorum. Nam v. g. morbus est febris: medicamentum pernicioſum est ueratrum album: à quorum utroq; homines æqualiter uomunt. Atqui morbus est instar spiritus: medicamentum instar humoris. Vt igitur humor intus nocet, ita & spiritus. Tanta uerò, ait, cognatio est, inter uenenum assumtum & aërem spirando haustum, ut uulgus pestem Atticam, quæ ab aëre infecto pendebat, ex puteis Pyræi ueneno Peloponnensium corruptis profectum esse existimaret. Hæc ille satis prolixè, sed digressorio argumento. Potest & addi illa ratio, sumta ab historia, quam Ioh. Heurnius, Medicus olim Leydensis, his uerbis recitat libro de morbis pectoris. Ego, ait, phreniticum jam phanaticum redditum, qui septem diebus μανικὸν καὶ τραγικὸν intuens quosuis inuadebat, à fatis secui, nec ullum usquam phlegmones uestigium deprehendere potui. Corpus hoc athletico erat robore & habitu, constantisq; ætatis, uini usu rigatũ calore. Hactenus ille. Ex hoc enim & ipso constat, ut phrenitidẽ,

ait

ita & anginam à solo spiritu excalefacto sine inflammatione posse fieri.

Caterum hoc in loco non tam quæritur, num spiritus suffocare possit, quàm num pars affecta anginæ sit. Neq; enim per se strangulat, sed quatenus fauces adstringit, & exitu fuliginem superfluam prohibet. Angina enim est non quælibet spiritus ablatio, sed quæ fit compressis faucibus.

Rectius igitur illud alterum est, quod addit Aretæus, τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, id quod σωματοχικῶς intelligi debet. Instrumenta enim respirationis, sunt partes uitales, quæ respirationem per se faciunt, ut pulmones, thorax, aspera arteria, guttur, diaphragma & thoracis musculi. Ex quibus pars agens est diaphragma & musculi thoracis, qui dilatant & comprimunt. Patiens est pulmo & guttur, quæ dilatantur & comprimuntur. Rursus in pulmone ista sunt quatuor: trachea arteria, & propagines illius in pulmonem: uena arteriosa, arteria uenosa, & pulmonis mollis substantia. Guttur est larynx, seu φάρυγξ καὶ φαλλὴ, id est, tracheæ arteriæ principium. Ex his igitur non quælibet pars sed solum guttur affectum subjectum principale anginæ est. Minus principale sunt partes quæ laryngi (sic enim guttur Græci uocant) uel contiguæ sunt, uel consentiunt. Contiguæ sunt œsophagus, glandulæ, epiglottis, uertebræ colli & musculi illarum partium. Consentiunt cor et cerebrum, ratione respirationis, quæ utriusq; communis functio sympathica est, nec non nerui orti à cerebro. Improprie igitur, quamuis non malè, uulgò faucium affectus angina appellari solet, cum fauces, ut in nomine hujus morbi diximus, sit totum oris internum spatium, ubi gulæ et asperæ arteriæ extrema concurrunt. Non malè autem dicitur, eò quod una pars sine altera uix affici solet: præsertim cum angina uocari soleat morbus, non tantum uitiatæ respirationis sed & deglutitionis. Et hæc in genere.

In specie pars affecta anginæ quadruplex est, pro diuersitate quatuor specierum, in quas diuiditur. συνάγχης igitur subjectum sunt interni: παρασυνάγχης externi musculi gutturis. συνάγχης subjectum sunt interni: παρασυνάγχης externi musculi pharyngis, quam gulam uocant.

Afficiuntur autem musculi faucium uel per se, uel per consensum.

Per se affecti sunt, cum illis morbus, aut causa morbi insidet, id quod fit inflammatione, aliôue tumore affectis, uel etiam distentis.

Per consensum laborãt, cum à parte consentiente coafficiuntur, idq; bifariam. Positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum aut catarrhus seu materia pituitosa à cerebro ad asperam arteriam, uel ad œsophagum descendit: aut à uenis jugularibus magna sanguinis irruit copia, aut aliunde, ut cum per crisin angina alteri succedit morbo, ut lethargo, phrenitidi, dolori capitis. Catarrhus igitur transiens ueram anginam non faciet: ueram contrà si fauces in tumorem attollat.

Priuatiuè: cum uel impeditur spiritus ob luxatas colli uertebras in anteriorem partem & potissimum secundam aut tertiam, quæ introrsum uergentes guttur comprimunt: uel deficit, ut cum inflammatur aspera arteria, uel neruus magnus, qui ex uertebris colli ac per pericardium elatus una cum illo diaphragmati implantatur, unde angina illa occulta, ejusq; sæua symptomata oriuntur, quorum Aretæus meminit. Hæc igitur notham, non ueram anginam faciunt.

SIGNA faucium affectarum communia alia manifesta sunt, alia occulta. Manifesta sunt, si externi musculi laborent: & ægrotus sensu deprehendit dolorem partis quæ præcipuè affecta est. Occulta sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt tum aliæ, tum eædem quæ fluxionis, de quibus suo loco. Nam v. g. juuenis temperaturæ sanguineæ, constitutione humidâ præcedente, fluxionem à capite & à ceruice ad guttur diutius expertus est, quam non magni fecit, unde fauces intumuerunt.

Effectus sunt symptomata propria, ut spirandi & deglutiendi: item loquendi & collum mouendi difficultas.

Utraq; simul sunt quod angina hoc tempore grassatur, ægrotus ex faucibus laborare consueuit, & gutturi applicata remedia prosunt.

SIGNA propria partium affectarum cujusq; speciei anginæ sunt hæc.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 391 sur 482

©BIUM

Si inflammata fuerit aspera arteria, ægrotus difficillimè respirabit: facilius deglutiet. Si œsophagus laborabit: difficilius deglutiet, facilius respirabit.

Si interni, hoc est, duodecim laryngis musculi inflammãtur, nihil apparet, nec foris nec intus ulla caloris aut molis mutatio, uox abolita, sitis uehemens: estq; & hæc occulta angina, cujus Aretæus meminit.

Si externi musculi laryngis laborent: omnia sunt remissiora, foris calor & color ruber apparet, ager non rectè loquitur.

Si fauces interna ad œsophagum inflammantur, potus hic per nares remeat, & à depressa lingua fit tumor conspicuus. Si externæ, non solum fauces, sed etiam ceruix & pectus rubescunt, ægerq; non uehementer dolet, nec difficulter spirat.

SIGNA faucium per se affectarum sunt magnitudo, numerus & tempus.

Angina enim uehemens est, nec præcessit alius morbus, excepta fluxione, nec intermittit.

SIGNA faucium per consensum affectarum sunt paruitas, numerus, tempus, juuans. Symptomata enim sunt remissiora, angina alijs superuenit, ut peripneumoniæ, pleuritidi, præfocationi, luxationi uertebrarum ceruicis: facilè mutatur & intermittit, nec subsidia gutturi gulæue adhibita prosunt. Nam v. g. in peripneumonia malæ rubent: in pleuritide latus dolet: in præfocatione uterus.

Si primæ ceruicis uertebræ luxatæ sint, cognoscetur ex causis, effectis & juuantibus.

Causæ sunt habitus corporis & euentus fortuitus, de quibus alibi. Nam v. g. anginam patitur puer, uel adultus etiam, molli corporis habitu præditus ex ictu suscepto in collo: luxationi enim illi præcipuè obnoxij sunt, quorum uertebræ laxis ligamentis inter se connectuntur, ut sunt pueri & cæteri molli corporis habitu præditi.

Effectus est cauitas rotunda in ceruice manifestã, sine quocunq; tumore, cum summo respirationis, imprimis uerò deglutitionis incommodo.

Vtraq; simul sunt juuantia, eò quod eã lædunt quæ luxatam uertebrã adhuc magis in eandem partem expellunt. Iuuant quæ musculorum & chordarum tensionem laxant: & luxatam uertebram restituunt.

VIII. Vuulæ & Columellæ subjectum est curculio inflammatus uel relaxatus. Hanc enim inter utrumq; morbi nomen differentiam retinemus, quam in nominibus morborum ex jam communi loquendi consuetudine posuimus, ut uuula sit curculio affectus ex inflammatione: columella ex relatione. Eadem est ratio lori & fimbriæ: nisi quis aliam interpretationem malit, & tum lorum tum crassedon non ad gargareonem sed ad tunicam palati referat, quæ inflammmata à tumore instar alarum uespertilionis sese extendit. Quod genus phlegmones non semel se obseruasse, nec id alijs remedijs, quàm alias oris inflammationes persanauisse refert Ioh. Riolanus.

Curculio autem afficitur uel per se, uel per consensum, idq; positiuè & priuatiuè non aliter quam fauces; de quibus præcedenti capite. Interdum enim praui succi ob propriam imbecillitatem partis in ea parte paulatim contrahuntur: sæpius uerò à uicinioribus partibus, præcipuè ab ipso cerebro malè affecto, & destillationi obnoxio ad eam transmittuntur.

SIGNA simpliciter affecti curculionis alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt, quæ occurrunt in oculos. Apparet enim gargareo, si quis aperto plurimum ore toto linguam deprimat.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt eædem quæ fluxionis, ut redundantia humoris alicujus siue pituitæ, siue sanguinis, siue alterius.

Effectus est symptoma proprium, nempe molestia in deglutiendo & loquendo, cum curculio non tantum deglutitioni seruiat, sed et sit plectrum uocis.

Vtraq; simul sunt juuantia. Columellæ enim appositæ juuant, quæ excedentem qualitatem temperant, ac nocent similia, à quibus præsens excessus siue fouetur, siue etiam augetur.

SIGNA curculionis per se affecti sunt, si uehemens sit affectus, si comitem non habeat, si urgeat sine intermissione. Signa per consensum affecti sunt contraria, quibus & juuantia.

iuuantia adjungi debent. Gargareoni enim apposita non juuant. Rarò autem per consensum: sæpius per se afficitur.

IX. Tonsillarum nomen & morbum & partem affectam significat, ut supra monuimus. Pars itaq; affecta tonsillarum, tonsillæ sunt, hoc est, duæ glandulæ pharyngis paristhmia dictæ, quæ fauces, os & linguam saliuâ irrigant, ne partes illæ ob continuum motum exiccentur: & ut gustatio fieri possit. Vt enim coctio in uentriculo sine elixatione non perficitur: ita nec gustatio sine madore.

Nullus autem est morbus, qui hanc partem infestare non possit, & plerunq; etiam soleat, imprimis phlegmone, tumor & ulcera: id quod mirum uideri non debet. Glandulæ enim inter cætera etiam hunc finem habent, ut excrementa suscipiant, & cænosam corporis nostri humiditatem absumant. Hinc ἀδρμάλεον deductum uidetur, quo non optimè ualentem uitam ducere significant Græci. Quamuis enim glandulæ pleraq;, ut eæ, quæ neruis carent, sensum non habeant: ideoq; non admodum ægrotent, facilimè tamen laborant, laborante reliquo corpore.

Porrò paristhmia sunt locus affectus, tum anginæ, tum tonsillarum, diuerso respectu. Anginæ quidem, quatenus harum glandularum phlegmone gulam & asperam arteriam, quibus tonsillæ ut isthmus interjacent, constringit, & respirationem impedit. Vt enim isthmus proprie est angustus terræ transitus, situs inter duo maria: ita hæ glandulæ caruncula sunt inter gulam & laryngem.

Tonsillarum uerò subjectum sunt, quatenus exulcerantur & suppurant, & sic hoc capite Aretæus de illis agit.

Huc igitur aphthæ & exanthemata pertinent, ex quibus aphtharum subjectum est tunica oris partium. Exanthematum uerò locus affectus non tam glandulæ sunt, quàm quæcunq; cutis & membrana, ac cutis quidem euidentium: membrana uerò occultarum partium. Euidentium ut narium, palpebrarum, faucium. Occultarum, ut pulmonis, intestinorum, renum. Id tamen discrimen non semper obseruari solet, cum aphthas appellet Hipp. & Galenus ulcera etiam pulmonis & testium.

Afficiuntur autem tum glandulæ, tum cutis & membrana uel per se, uel per consensum.

Per se, cum illis morbus aut causa morbi insidet, id quod inflammatis uel exulceratis à causa externa, ut aëris infectione, lacte nutritio mordaci in pueris, & quocunque contagio contingit.

Per consensum, cum à parte consentiente coafficiuntur, id quod ut plurimum contingit à capite in tonsillis, à corde in uariolis. Tonsillas enim catarrhus, uariolas ut plurimùm febris synochus, eaq; uel cum, uel sine putredine antecedit; eò quod utrunque affectum nempe febrem & uariolas sanguis efferuescens generat, licet diuerso modo. Vapor enim siue calidus, siue putridus à sanguine efferuescente ad cor transmissus febrem producit. Sanguis autem ebulliens quatenus à corde excutitur, & tota pars illius noxia ad partes cutaneas expellitur, uariolas in modum crisis salubres procreat: insalubres contrà, si non tota, sed pars tantum extruditur. Reliqua enim remanens cor obruit, pulmonem item & intestina, aliasq; partes nobiliores lethaliter afficit.

SIGNA paristhmiarum & cutanearum partium tum simpliciter tum distinctiuè per se uel per consensum affectarum, sunt partim manifesta, partim non dissimilia signis affecti gargareonis.

Affectas enim amygdalas ex tumore illarum: aut si inflammatæ sunt, ex rubro colore & dolore cognoscetur: sed & ex cõmuni difficilis respirationis & transglutitionis incommodo.

Cutem & membranas laborare in exanthematis oculi demonstrant. An uerò sint morbilli uel uariolæ, ex definitionibus illarum apparet, & explicatur alibi.

Quod si lateant, ex febre comitante, & uocis raucedine cognosci potest.

XI. Pleuritidis locus affectus Aretæo simpliciter est ὑμὴν ὑπεζωκὼς, id est, membrana subtilis & neruosa, quæ costas introrsum succingit. Hæc & pleura uocatur, sed nomine æquiuoco, ut superius diximus. Periphrasi igitur autor uti maluit.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 393 sur 482

©BIUM

ne ambiguitas offenderet. Pars autem affecta principalis est illa membrana, eò quod affectu primario laborans sola ueram pleuritidem efficit.

Partes affectæ minus principales sunt, excepta pleura, omnes partes thoracis dolentes & cuncta respirationis organa. Partium enim thoracis aliæ sunt dolentes, aliæ indolentes. Dolentes sunt membrana & musculus.

Rursus membrana uel interna, uel externa est: ex quibus externa huc pertinet. Interna enim ἀπεζωκὼς est.

Musculus uel pectoris est, uel intercostalis, uel diaphragmatis.

Intercostalis est qui inter duas costas inseritur: estq; alius externus, alius internus.

Partes indolentes sunt costæ, quæ per se sensu destitutæ sunt, ideoq; ad pleuritidem non pertinent. Maximè autem dolet membrana: musculus sensu adeo exquisito præditus non est.

Organa respirationis, ut supra diximus, duorum generum sunt: unum agentium, alterum patientium. Agentia sunt membranæ & musculi thoracis. Ex membranis est etiam mediastinus & diaphragma & pericardium: præter internam & externam, de quibus supra.

Patientium rursus aliud excipit, ut pulmones: aliud deducit, ut aspera arteria & larynx. Hæc uerò per se respirationem faciunt: per accidens uerò etiam cor & uasa illi adhærentia, imprimis arteria aorta.

Quæcunq; igitur harum partium affecta notham non ueram pleuritidem efficere potest. Ex quo intelligi potest, non malè dixisse Herophilum, qui membrum patiens in pleuritide, pulmonem esse dixit. Sed et illud, cognatos esse morbos, anginam, asthma & pleuritidem. Cujuslibet enim horum affectuum locus patiens est respirationis organum, sed principalis pulmo in asthmate: larynx in angina, thorax in pleuritide.

Latini similiter generale subjectum pleuritidis, quam lateris dolorem uocant, latus constituunt. Latus enim communi appellatione est tota costarum regio dextra & sinistra à jugulis ad hypochondria.

Aretæus tergum & dorsi scapulas ut partes uicinas adnumerat.

Porrò locus affectus in pleuritide interdum dextrum latus est, interdum sinistrũ, interdum utrunq; simul, quod tamen rarò admodum contingit.

Frequentius uerò sinistrum, quod latus dextrum sinistro calidius: unde & humores uel colligi non patitur, uel collectos facilè dissipat.

Et rursus thoracis pars uel externa, uel interna laborat, eaq; iterum uel tota, uel pars illius.

Afficitur autem quodcunq; ex prædictis uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur, cum primario affectu laborat.

Per consensum, cum à parte consentiente coafficitur, idq; bifariam, positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum pars consentiens, ut pleura aliquid aliunde, ut uel à musculo interno thoracis, uel à ramis arteriæ aortæ, uel furculis uenæ cauæ, uel à capite, uel à gutture, uel à pulmone, alioue membro illapsum excipit.

Interdum enim interni musculi intercostales primum inflammantur, à quibus bilioßus sanguis in pleuram traducitur: & contrà.

Interdum arteria aorta injuriam pleuræ infert, cum singulis costarum spatijs ramum de se præbeat, qui subter membranam excurrit una cum ramo uenæ azygos. Sæpius uerò furculi uenæ cauæ malum pleuræ communicant, ijq; tres, uena intercostalis, uena azygos & uena thoracica, de quibus supra in nomine morborum uenæ cauæ diximus. Aliquando caput primum laborat, à quo frigidum humorem delabentem externi musculi lateris excipiunt: ut factum in catarrho epidemio anni 1580. Sæpè guttur aut pulmo inflammatus ad pleuram sanguinem bilioßum refundit.

Priuatiua συμπάθεια uix occurrit, nisi tum priuatiuè affici pleuram dicamus, cum non affluit ea sanguinis boni quantitas, quæ affluere debuit, quia uel impeditur, ut obstructo

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 394 sur 482

obstructo epate: uel deficit, ut eodem corrupto. Pleuritis uerò non tam ex defectu quam excessu sanguinis æstimari solet.

SIGNA simpliciter affectæ tunicæ costis intextæ duplicia sunt, manifesta & occulta.

Manifesta nulla sunt, eò quod pleura sensum latet, nec dyscrasia illius semper apparet in dissectis corporibus.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt uariæ, de quibus alibi. Nam v. g. pleuriticus imbecilles habet thoracis partes & abundat sanguine bilioso, quem pleura ob sui densitatem facilè suscipit.

Effectus sunt symptomata propria, ut febris, tussis & sputa uaria, ut ait Aretæus. Sunt autem propria, ut idem ait, non seorsim sed conjunctim sumta. Sparsim enim si adsunt, nec conspirent, non minus pleuram, quàm aliam partem thoracis affectam denotabunt. Alioquin & dolor punctorius & pulsus durus certum pleuræ affectæ indicium sunt: ut alibi dicetur.

Vtraq; simul sunt juuantia & lædentia, ut si fotus ad remouendum lateris dolorem adhibiti non prosint, eò quod nouam ad locum affectum materiam attrahant: prosit contra repetita sanguinis missio, aliaq; præsidia auertentia & digerentia.

Signa distinctiua sunt hæc.

Si fuerit pleuritis in tota costis intexta membrana, totus thorax uehementer dolet, id quod lethale est, & raro contingit.

Si in musculis internis uel externis affectus sit, aderit dolor pulsatorius. Arteriæ enim non sunt in membrana, sed subter membranam excurrunt.

Si musculi interni laborent uel pleura ipsa, facilius in latus inflammatum decumbet: difficilius in oppositum. Membrana enim minus tensa minores parit dolores, tensa contra eosdem geminat. Tenditur autem in decubitu in oppositum latus, quia pendula fit, & pondere suo diuellit.

Si musculi externi affecti sunt, facilius in latus oppositum: difficilius in affectum decumbet.

Si spatium inter musculos intercostales & membranam succingentem laboret, soli fotus digerentes juuant, cum pleuritis à flatu oriatur, quem illi discutiunt: & locum mutat dolor quamuis non semper.

Si mediastinus phlegmone occupetur, tum dolor medium lacessit pectus tractim in longitudinem.

Si pulmo inflammetur, adest grauatiuus, non punctorius dolor. Si jecur, magis anxia erit respiratio, & tumet dextrum hypochondrium.

Si diaphragma, costarum extrema dolent ad finem ossis sterni, adest delirium, tumet regio diaphragmatis. Si aliæ partes, ex suis signis innotescunt.

SIGNA partis affectæ per se sunt magnitudo, numerus & tempus. Nam v. g. pleura affecta erit per se, si affectus sit uehemens & dolor continuus, non præcesserit alius morbus nec comitetur. Contrà partis per consensum affectæ signa sunt paruitas, numerus & tempus. Nam v. g. eadem pleura erit affecta per consensum, si morbus sit remissior, alius affectus pleuritidem præcesserit, & dolor sæpius remittit. Pleura igitur semper affligitur in pleuritide, interdum tamen acerbius, interdum lenius.

PARS

©BIUM

PARS AFFECTA MORBORVM ACVTORVM LIBRO SECVNDO.

I. Peripneumoniæ pars affecta principalis pulmo est, spirabile organum. Sunt autem infinita respirationis instrumenta, ut ait Aretæus, quæ certis gradibus inter se differunt. Ἀρχὴ ἀναπνοῆς ἡ καρδία. Cor primus est autor, id est, causa impulsiua respirationis. Id enim calore maximo præditum est, qui flammæ instar in sinistro illius sinu exardescit, ut toti corpori calefaciendo, & spiritui uitali generando sufficiat. Vt autem flamma angusto conclaui coërcita & aëre non uentilata marcescit: ita calor cordis langueret, tandemq; interiret, nisi conseruaretur moderato frigido, siue aëre inspirato & expirato, quo & noua materia calori subministratur, & fuligo superflua ex nutritione genita expellitur. Cor itaq;, ut ait Aretæus, aëre primum indiget: deinde uerò pulmo, qui & ipse ob uiciniam cordis incalescit: unde utergq; uim trahendi frigidi aëris naturalem obtinet.

Porro aër trahitur & expiratur duplici modo, διαπνοῇ & ἀναπνοῇ διαπνοὴ, id est, perspiratio siue transpiratio per occulta fit cutis spiracula, unde ἀδηλος insensilis dicitur. Hac solæ uiuunt animalia ἄναιμα, exangùia, quorum languidus & debilis calor est: similiter & fœtus in utero & hystericarũ mulierum quàm plurimæ ad tẽpus aliquod.

Ἀναπνοὴ, id est, respiratio, (quam Hipp. sæpius πνεῦμα uocat) fit per nares, arteriam & pulmonem: unde conspicua & aspectabilis uocatur. Hac uiuunt animalia perfectiora, quorum calor ingenti uelut flamma exardescit, unde non potest sola transpiratione & arteriarum pulsu temperari, sed & respiratione, ut majore adminiculo indiget. Ex quo sequitur uerum esse, id quod dixit Aretæus, ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς πολλὰ, respirationis instrumenta infinita, nomine ἀναπνοῆς etiam διαπνοὴν intelligens. Sed & illud, quod pulmo uiscus sit plurimis morbis obnoxium. Nam & attrahẽdo sibi non rarò malũ accersit, & materias excluſas ab alijs partibus facilimè accipit.

Læditur uerò in peripneumonia pulmo uel totus, uel pars ejus.

Totus est totum corpus pulmonis, turgentibus etiam uasis. Pars consideratur uel ratione latitudinis, uel ratione profunditatis. Ratione latitudinis pars alia dextra, alia sinistra est mediana quædam membrana intercepta, quam διαφράγματα Græci, Latini mediastinum uocant. Ratione profunditatis pars alia caro est, alia uena arteriosa, alia arteria uenosa, alia aspera arteria. Caro propriam & majorem pulmonum substantiam complet, estq; rara & spongiosa. Vena arteriosa à dextro cordis sinu enata in posteriorem pulmonum partem spargitur. Arteria uenosa è sinistro uentriculo prodiens in anteriorem disseminatur. Aspera arteria à faucibus descendens medium pulmonem occupat, indeq; diuisos ramos ad extremam usq; superficiem transmittit. Totam deniq; hanc substantiam tunica quædam obducit tenuis, quam parui attingunt neruuli à sexta conjugatione exorti extra pulmonum substantiam. Hinc fit, ut, quod ait Aretæus, pulmo dolorem non percipiat.

Pars igitur affecta pulmoniæ est modo hæc, modo illa pulmonis pars, id est, uel dextra, uel sinistra, uel pulmonis parenchyma, uel arteria uenosa, uel uena arteriosa, uel trachea, horumq; propagines. Quæ uarietas antiquis occasionem dedit, ut de sede affecta in hoc morbo uehementer certarent, ut scribit Cælius Aurel. Diodes enĩ solas uenas pulmonũ affligi defendebat. Erasistratus, arterias. Herophilus arterias & uenas simul. Asclepiades uerò pulmonis bronchias. Praxagoras lobos pulmonis spinæ uicinos. Demetrius Herophilus integros pulmones.

Afficitur autem quodcunq; ex prædictis, uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur ea pars cui morbus morbiue causa insidet. Per consensum, quæ uitij expers à parte consentiente compatitur, id quod ut plurimum contingit. Peripneumonia enim rarò primarius affectus est, fereq; alijs morbis est succedanea.

Afficitur uerò bifariam. Positiuè & priuatiuè.

Positiuè

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 396 sur 482

Positiuè, cum pars consentiens, ut pulmo, sanguinem pituitosum aliunde siue attrahit, siue non attractum tanquam pars imbecillior excipit, transmissum uel à corpore cordis per uenas & arterias: uel à capite in catarrho: uel à gutture in angina: uel à mediastino, siue etiam pleura in pleuritide.

Priuatiuè uix coafficitur, ut pars quæcunque alia in aliis morbis à plenitudine ortis.

SIGNA affecti pulmonis simpliciter sunt duplicia, manifesta & occulta.

Manifesta nulla sunt, cum pulmo sensum fugiat.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt eædem quæ congestionis & fluxionis, de quibus alibi. Sanguis enim pituitosus interdum à synatrismo sensim aggeritur, ex nutricatus pulmonum copia: interdum à uasis repletis in pulmones subitò irruit. Quod si à uirulenta materia, ut à lepore marino morbus nascatur, hoc quoq; pulmonis affecti certum indicium est.

Effectus est symptoma proprium, ut color maxillæ mutatus seu facies rubicunda, ob euaporationem sanguinis in caput.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ corroborant pulmones, ut pulmonaria & pulmo uulpis. Et ægrotus ex pulmonibus laborare consueuit. Sed & hic morbus grassatur in populum.

Signa distinctiua sunt hæc.

SI afficiatur totus pulmo, dolor grauis omnes thoracis partes occupat. Si pars, aliquas tantum.

Si arteria, nullus dolor adest. Cartilaginosa enim est.

Si mediastinus, dolor percipitur medio pectore.

SIGNA pulmonis per se affecti, sunt magnitudo, tempus, numerus & juuantia. Affectus enim uehemens est & continuus: nulli succedit, & juuant foris applicata pectori.

SIGNA ejusdem per consensum affecti sunt affectus paruitas, intermissio, consociatio cum alijs morbis, & quod nocent foris adhibita pectori remedia.

II. HAEMOPTYSEOS pars affecta duplex est: uena uel arteria. In utraq; enim hac parte sanguis, qui filius naturæ dilectus uocatur, ut continetur, ita ex eadem utraq; necessariò emanat. Est autem tum uena tum arteria, ex quâ prodit aut capitis, aut thoracis, aut aluini uentris.

Rursus ex capite emanat aut toto per colatorium, aut ex parte, ut naribus, faucibus, lingua, palato, gingiuis.

Ex thorace similiter aut toto aut parte, ut gula, pulmone, aspera arteria, arteria uenosa, diaphragmate. A uena uerò arteriali sanguinem non posse reijci uidetur Conciliatori diff. 190: siquidem illa duabus munitur tunicis & motum pulmonis tantum sequitur, sitq; retrò ad dorsum disseminata, ibi cum pulmone quiescens. Ex aluino uentre demiq; aut toto, aut parte, ut ore uentriculi, uentriculo, liene, epate, utero.

Vna quaq; autem harum partium afficitur, aut per se, aut per consensum.

Per se afficitur, cum primariò affectu laborat, eaq; uel διαῤῥέσει ruptura: uel ἀναστόμωσει apertione orificij: uel διαπόησει, transcolatione sine resudatione.

Per consensum coafficitur, cum nullo trium prædictorum uitio uexatur, sed aliunde transmissum sanguinem ad os emittit, inseruitq; tantum. Positiua hic igitur non priuatiua quæ habeat locum habet.

SIGNA sanguinis ex ore rejecti, & ex uena uel arteria erumpentis, alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt nulla, eò quod neutrum uasorum sensui expositum est.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ hæmoptyseos uariæ sunt, de quibus alibi. Nam v. g. Quidam diutius in aëre calidiore uersatus, grauitatem capitis percipit, uenas habet tumentes & faciem rubicundam. Huic sanguis erumpens ex ore, ex uenis aut arterijs capitis prodire judicatur.

Effectus sunt qualitas mutata & excreta, quæ uenam & arteriam distinguunt. Ex uena enim prodiens sanguis crassus est & niger potius. Ex arteria uerò exiens

©BIUM

exiens tenuis, flauus & magis feruidus. Deinde ab arteria manans saltu quodam & impetu fluit: à uena non item.

Rursus magna ex uena profluit maxima sanguinis copia, & frequentior & crassior. Ex parua contra.

Vtraq; simul sunt consuetudo laborandi, morbus popularis, iuuantia. Nam v. g. hæmoptoicus hoc morbo aliàs quoque laborauit.

Signa distinctiua sunt hæc.

EX CAPITE, id est, uasis cerebri sanguis ex ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt duplices: externæ & internæ, quæcunque siue manifestam siue obscuram uasorum intra cranium unitatis solutionem efficiunt.

Externæ sunt, occursus ambientis calidioris, rarefacientis ac fundentis, aut frigidioris exprimentis, cui homo se exposuerit, ebrietas, satietas, consuetæ per narium uenas fluxionis sanguinis suppressio ex certis interuallis, capitis ictus seu uulnus.

Internæ sunt, habitus corporis ad hoc uitium propensus, temperamentum capitis calidum et siccum, humoris siue copia siue acrimonia, tumor uenarum.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta.

Actio læsa est capitis grauitas & uertigo quæ anteceßit. Mutata qualitas ut genarum & totius faciei rubor, uenarum frontis, temporum atq; oculorum extensio, tinnitus aurium.

Excretorum copia, qualitas, modus eductionis.

Copia. Sanguis expuitur in exigua quantitate, interdum multus & copiosus, disrupta aliqua ampliori capitis uena, quod tamen raro contingit.

Qualitas. Sanguis exit simplex, purus, floridus, non ater, conglobatus, spumosus.

Modus eductionis. Sanguis plerunq; cum aliqua gutturis titillatione & citra tussim reycitur: raro cum tussi, cum scilicet magna copia confertim ad palatum fluxerit.

Vtraq; simul. Eodem uitio hæmoptoicus aliàs laborauit, & sanguine educto ager melius habet, & quæcunq; mala affectio capitis desinit.

EX NARIBVS, id est, internis narium uenulis sanguis ex ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt duplices, externæ & internæ.

Externæ sunt, ictus seu alia offensio ipsius nasi quæ anteceßit, aut natatio in loco palustri, ubi multæ hirudines degunt, quæ interdum nares ingressæ fluxum excitant sanguinis, quod tamen raro apud nos contingit.

Ex internis est natiua hominis propensio ad sanguinem certis quibusq; temporibus fundendum.

Effectus sunt excreta, eorumq; copia, qualitas, modus eductionis.

Copia. Sanguis qui expuitur paucus est, eò quod è proximo loco prodit.

Qualitas. Ruber est ac sine ulla permixtione spumæ.

Modus eductionis. Nares emungendo cum aliqua ui sanguis per ipsas effluit, & astrictis naribus facta inde uehementi attractione copiosus in os effertur atque expuitur.

Vtraq; simul. Iuuant siue nocent utilia seu noxia, quæ naribus admouentur.

EX FAVCIBVS & gutture sanguis ore rejectus prodiens, cognoscetur ex signis tum manifestis tum occultis.

Manifesta sunt, quæ sensus percipit. Nam lingua depressa rubedinem præternaturalem ejusmodi partium spectandam præbet.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt externæ & internæ, quæcunque ante eruptionem fauces offendere potuerunt, uel rumpendo, uel rarefaciendo. Effectus sunt actio læsa & excreta. Fauces enim dolent, reliquæ partes doloris expertes sunt, sanguis exit paucus & subflauus cum screatu quodam & uox rauescit.

Ex lingua, palato & gingiuis sanguinis ore rejecti eadem fere signa sunt. Lingua enim rubet: gingiuæ tument, & compressæ digitis, sanguinem emittunt, palatum sordidum, asperum, ulceratum apparet.

EX

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 398 sur 482

©BIUM

EX THORACE sanguis ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis et utrisq; simul. Manifesta enim nulla sunt, cum uasa thoracis sensum lateant.

Causæ sunt externæ & internæ. Externæ sunt, quæcunq; rupturam illorum efficere potuerunt, ut uulnus siue ictus, magnus saltus, casus de loco sublimiori, magna cõcussio partium per tussim, nimis alta uox, compressio à duro & graui corpore facta, gestatio magni ponderis ejusq; eleuatio.

Internæ sunt inflammatio lateris, septi, pulmonis, gutturis.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas et excreta. Sternum enim dolet, sanguis cum ingenti tussi extruditur, isq; non multum flauus, modicè crassus, spuma carens, nisi in transitu pulmoni noxam impertiat. Quod si à latere cum tussi prodeat, satis niger est, leuis, tetri odoris, eò quod putridus et sanioſus. Ac dolor quidem percipitur in parte thoracis ægrotante, eò quod pectus multis neruorũ propaginibus refertum est: & sanguis niger est, quod inter pectus quod sanguinem fundit & os, per quod cum tussi idem reijcitur, magnum intercedit spatium, ex quo colorẽ amittit floridum, sed & putredinem interdum acquirit. Tempus etiam excretionis notam de se præbet. Qui enim ex thorace prodit sanguis, post somnum experrectis ut plurimum prodit. In somno enim partes pectoris magis incalescunt, uasaq; inde apertiora fiunt ad sanguinem fundendum.

Vtraq; simul sunt præsidia utilia, quæ juuant thoraci admota, nocent contrà noxia.

EX GVLA sanguis ore rejectus prodiẽs cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt uariæ, de quibus alibi. Ex euidentibus est spinæ & ossis seu alicujus asperioris corporis, aut pungentis aculei deglutitio, hirudinis in gulam ingressio, acris aut salsa destillatio, uariolæ.

Effectus est actio læsa & excreta. Nam ægrotans molestiam quandam in gula percipit, & tunc potissimum, cum uel benè frigida, aut calida, aut acerba uel cibos asperiores, siue etiam acres & salsos liquores deglutit. Sanguis subflauus & paucus saliuæ permixtus, cum uomitu quodam & tussicula detruditur.

Vtraq; simul sunt præsidia, gulæ admota, quæ si utilia sint uitio gulæ depellẽdo, juuãt: si noxia, lædunt.

EX PVLMONE sanguis ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt quæcunq; pulmonem lacerant, ut tussis asperrima, clamor, saltus, casus, ictus: copia sanguinis aut flatuosi spiritus, destillatio à capite acris & salsæ materiæ in pulmonem.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Nam pectus graue est, dolorem uerò nullum, ut ait Aretæus, percipit: uel potius exiguum duntaxat & obscurum. Facies rubet, sanguis repente, id est, cum impetu isq; copiosus emanat, rutilus, spumans & rotundus, id est, minutissimis bullis rotundis obsitus, à spiritu & calore pulmonis, continenter follis modo agitati, maximè si erosionem ut causam agnoscat.

Vtraq; simul sunt præsidia, quæ si utilia pulmonis morbis, & potissimum solutæ unitati adhibeantur, juuant.

EX ASPERA ARTERIA sanguis ore rejectus cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt eædem, quæ ex pulmone exeuntis, ut tussis, clamor, ictus, salsa pituitæ destillatio, usus medicamenti erodentis partes oris.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Sentitur enim dolor paulum supra aut infra guttur: sanguis uehementer flauus, isq; paucus cum aliqua licet exigua tussi uel solo screatu expuitur. Quod nisi fiat, tussis non desinit. Interdum autem cum sanguine aliquid etiam puris, siue etiam cartilaginis putrefactæ, & à tunica separatæ reijcitur. Vox obscuratur & rauescit.

Vtraq; simul sunt præsidia emplastica, quæ cum sint utilia huic affectui, si juuent: contra noceant acria, præsertim sensim ac paulatim deglutita, tracheam arteriam laborare significant.

EX ARTERIA VENOSA sanguinis ore rejecti eadem ferè signa sunt, quæ ex pulmone & ex aspera arteria. Id uerò certissimum, si uel

pars

©BIUM

pars aliqua arteriæ siue uenæ, siue propria substantia pulmonis efferatur. Sed & illud non minus certum, quod ex arteria uenosa detruditur multus, simplex ac satis floridus: ex substantia uerò pulmonis spumosus potius & in minori copia ac cum tussi.

EX DIAPHRAGMATE sanguinis ore rejecti signum pathognomonicum dolor est, circa septum transuersum perceptus, isq; uelut circularis. Diaphragma enim instar zonæ totam illam regionem cingit. Id uerò contingit rarissimè, nec tamen fieri non potest. Sanguis enim ex septo transuerso, ut & thorace per membranam, quæ pulmones obducit, ueluti resudat, inq; pulmones effunditur, qui postmodum ex pulmonibus tussi per os rejicitur. Reliqua signa eadem sunt, quæ thoracis.

EX STOMACHO sanguinis ore rejecti signa sunt, causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uasorum unitatem soluunt, ut uulnus, ictus, sanguisuga, alimentum, medicamentum exulcerans, erosio, plenitudo.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Nam assiduè dolet uentriculus, præsertim si quis acria alimenta seu medicamenta deglutiat: adest nausea, angor & deliquium animi & uertigo, ructus crebri & odoris uirulenti, præsertim si materia multa collecta fuerit. Sanguis rejicitur cum uomitu, isq; uel humoribus, ut bili pituitaéue, uel cibis permixtus, si quis cibum prius sumserit, nullo in hypochondryis alio aliquo membro læso. Præterea exiguus propter uenas paruas, quas habet stomachus.

Vtraq; simul sunt remedia, quæ utilia prosunt ut acerba, austera, astringentia ac modicè refrigerantia: contra nocent contraria, ut acria.

EX EPATE ET LIENE SANGVINIS ore rejecti signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt quæcunq; uasorum utriusq; uisceris unitatem soluunt, de quibus alibi: imprimis uerò tumor in alterutro uiscere, qui præcessit.

Effectus est, dolor circa epar, uel lienem, & sanguis qui ex epate magis ruber & copiosus euomitur: ex liene autem subniger magis & concretus, citra quamcunq; propriam uentriculi affectionem.

Vtraq; simul sunt præsidia, quæ utilia solis his uisceribus malè affectis medetur, frustrà adhibitis, quæ ad uentriculum sanandũ adhibentur.

Rejicitur autem sanguis ex jecore & liene, aut per intestina & uentriculum: id quod facilius contingit: aut per pulmonem & arteriam, id quod fit rarius: nec tamen fieri non potest. Nam, ut ait Aretæus, in febribus ex fluente nare, quæ rectà uisceri respondet, sanguis à liene & epate prodiens emanat. Petens autẽ prius uentriculum, uomitu rejici solet.

EX VTERO sanguinis ore rejecti signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, uitium aliquod uteri, & tempus, quo aliàs menses fluere solent, jam uerò suppressi sunt.

Effectus est sanguis prodiens uarius, prout materia menstrua uaria est, isq; cum grauitate odoris.

Vtraq; simul sunt præsidia, quæ utero utilia adhibita prosunt, nocent contraria.

Ex quibus apparet signa partis affectæ in hæmoptysi præcipua esse illa, quæ ex præcedente de uisceribus querela, et sanguinis excreti copia & modo eductionis petuntur. Sanguinem igitur sputo rejectum pelui excipere, & uirgulto agitatum lustrare oportet. Omne enim excrementum ideam partis præsefert, unde fertur.

Ex copia notæ breuiter sic se habent. Sanguis profluit aut multus aut paucus. Si multus, prodit ab pulmone, arteria uenosa, epate, liene, utero. Si paucus, manat ex aspera arteria, gula, thorace, lingua, palato, faucibus, naribus & ex capite, nisi major uena rupta fuerit.

Ex modo eductionis notæ breuiter sunt hæ. Sanguis profluit aut screando, aut spuendo, aut tussiendo, aut uomendo. Si manat screando, prodit à faucibus. Si spuendo, uenit ab ore & gingiuis. Si tussiendo, abit à pulmone, & cæteris partibus respirationi destinatis: si uomendo, prodit à uentriculo, epate, utero.

SIGNA per se uel per consensum affectæ partis in hæmoptysi sunt affectus proprius, magnitudo, tempus, numerus & juuantia, quæ paulò aliter hic considerari oportet quã alibi factũ, ut in subjectis exemplis apparet.

Caput igitur per se, thoracem uerò per consen-

cõsensum affectũ esse ostẽdet prægressus affectus capitis, imprimis percussio, quæ si caput tantum tetigerit illæso thorace, idq; uehementer doleat, & juuent apposita illi remedia, sanguinis à capite descendentis & per se affecti certum signum erit. Id ipsum uerò per consensum laborabit, thorax contra per se, si thoracis & non capitis affectus præcesserit: nec caput uel uehementi uel continuo dolore affligatur, nec juuent idonea illi admota præsidia. Ex quo sequitur, ut in hæmoptysi dolor capitis non tam illius uenarum quàm thoracis aut pulmonis disruptionem aut apertionem indicare possit.

Nares per se, pulmonem per consensum affici ostendet prægressa narium manifesta læsio, illæsis pulmonibus, sigq; ea signa, quæ narium propria esse supra diximus, pleraq; adfuerint, defuerint autem, quæ pulmoni conueniunt. Contra pulmo per se, nares per consensum laborare dicentur, si illius manifesta præcesserit læsio, adsit rubedo genarũ, aliaq; signa, quæ supra recensuimus pleraq; deficiant contra ea, quæ naribus congruunt. Neq; enim rarò contingit, ut reserata pulmonis uena, sanguineq; ad nares usq; regurgitante præ multitudine, & contra reseratis uenulis narium, sanguineq; ad pulmones usq; descendente, rursumq; ascendente & per os rejecto, dubitetur ex qua nám parte, naribusné an pulmone primario affecto sanguis profluat.

Eadem est ratio uentriculi, epatis, lienis, uteri, quorum quodlibet per se uel per consensum affectum esse cognoscetur ex signis pluribus simul concurrentibus: ex aduersa uerò parte deficientibus: imprimis uerò ex manifesta cujusuis partis læsione & signo pathognomonico. Dubia enim sunt ea, quæ ex colore & tussi & spuma solent peti indicia, nisi cætera simul consentiant.

III. Syncope ὁλκὴ ἄπνου τῆς καρδίας τόνου, ut ait Aretæus, hoc nomine λειποψυχίαν intelligens, quam à syncope in specie sic dicta differre supra in nominibus diximus. Interrogatione autem negante utitur, quæ sententiæ affirmanti æqui pollet, ut aduersarium tantò magis urgeat. Subjectum igitur non stomachus est, ut uoluit Oribasius, sed cor, uel spiritus, qui in corde & arteriis continetur: id quod Aretæus confirmat directè & obliquè. Directum argumentum est exemplum hoc. Bubonum subjectum sunt inguina: tetani nerui, epilepsiæ caput. Ergo syncopæ indubitatum subjectum cor est. Valet consequentia, quia prædicti affectus sunt similiter membrorum proprij & periculosi. Obliquum est, quod constat refutatione objectionis hujusmodi.

Syncope curatur remedijs stomacho adhibitis, ut cibo, uino, frigidá. Ergo stomachus locus patiens est in syncope. Respondet autem per datam instantiam opponendo absurdum eadem ratione cõsequentiæ hoc modi. Phrenitici capillorum detonsione & cutis irrigatione relevantur. Ergo phrenitis capillorum capitis & cutis affectus est, quod absurdum esse nemo non intelligit. Verum enimuero argumenta à signis petita certiora sunt, de quibus paulò post.

Quod uerò Aretæus cor domicilium animæ, et propriam sedem naturæ ejus appellat, id dextrè intellectum recepto dogmati de sede animæ in cerebro non repugnat. Nam τὸ ἡγεμονικὸν in cerebro: τὸ θυμικὸν, id est, affectus animi, qui sunt lætitia, tristitia, spes & metus in corde regiam suam habent: ut τὸ ἐπιθυμητικὸν in epate. Hinc Galenus corde calidis audaciam, frigidis timiditatem tribuit. Quod & de corde magno & paruo similiter dici potest. Neq; enim cor calidum est, quin sit magnum, neq; magnum, quin & thoracis magnitudinem & animi audaciam consectariam habeat. Et contrà de corde frigido. Sic Aretæus eos, qui secundum cor laborant, sensu & mente ualere scripsit. In his enim τὸ ἡγεμονικὸν saluum est, incolumi temperamento cerebri, à quo sensus & cogitatio: τὸ θυμικὸν læsum, alterato temperamento cordis.

Cor igitur πρῶτον δεκτικὸν est, quod potest affici uel secundùm humores & spiritus, uel secundum solidas partes, & rursus secundũ partem dextram uel sinistram: idq; aut per se, aut per consensum.

Per se, cum laborat morbo uel similari, uel organico, uel communi. Alteratur enim ex frigidis uentriculi succis, distenditur à flatu, obstruitur, ulceratur, intumescit à phlegmone. Errant igitur qui cor per se affici posse negant, cum omni morborum genere affligi possit. Quod sensisse uidetur Q. Horatianus, qui indicium manifestum, quo tẽtari in aliquo naturam cordis intelligeret

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 401 sur 482

©BIUM

nunquam ſibi claruiſſe ſcribit. Etſi enim hoc rarius contingere ſoleat, ut per ſe cor affectũ ſit, frequentius ut per conſenſum, non tamẽ omninò non contingit.

Per conſenſum laborat, cum à parte conſentiente coafficitur, quæ multiplex eſſe poteſt. Cor enim omnibus totius corporis partibus per arterias conſentit: imprimis uerò cũ pulmone, cerebro, ſtomacho, epate, liene, utero & artubus, idq; uel poſitiuè uel priuatiuè.

Poſitiuè cum uapor uel humor ſuffocans ſpiritus motumq; cordis tollens à prædictis partibus ad cor affluit, ut in malignis febribus, pleuritide, angina, peripneumonia, pulmone ulcerato, cardiogmo, præfocatione uteri.

Priuatiuè, cum quod affluere debuit, ut ſpiritus animalis, nutrimentum, & ſpiritus uitalis aut impeditur aut deficit. Spiritus animalis impeditur cerebro laborante in apoplexia, epilepſia, phrenitide, mania. Hinc ſyncope Hippocratis à concreſcente ſanguine in uenis & arterijs, dum ſpiritus animalis aditu ad cor prohibetur. Nutrimentum deficit epate nullum ſanguinem generante, uel ſplene melancholicum ſanguinem non expurgante, & hæc ſyncope maraſmus ſyncopoſus appellari poteſt. Spiritus uitalis deficit affecto uentriculo, epate, ſplene. Sanguis enim tum generari non poteſt, ex quo ſpiritus uitalis ortum trahit. Vnde febris μαρασμώδης dicta interdum oritur, humidum quidem primigenium exiccans ſed non ex toto aut perfectè.

Signa cordis ſimpliciter affecti alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſtum nullum eſt, cum hoc uiſcus ſenſui expoſitum non ſit.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt externæ & internæ, quæcunq; modo aliquo motum naturamq; cordis labefactant, ut aër malignus, cibus, toxica, uulnus, calor & frigus immodicum, de quibus alibi.

Effectus ſunt actio læſa & mutata qualitas. Grauis dolor circa cor infeſtat, pulſus languet, obſcurus, rarus eſt: affectus ſopiti ſunt, ut ſpes, ira, timor. Facies albet.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt epithemata utilia cordi admota. An uerò lædantur cordis ſolidiores partes, uel humores uel ſpiritus, id cognoſcetur ex eo, quod citius ac facilius, uel difficilius & tardius morbus accedit uel recedit. Tenue enim ſubjectum citius: craſſius, tardius læſionem & curationem admittit. Defectus uerò ſpiritus erit ſi præceſſit diuturna uigilia, ſummum & inſperatum gaudium, maximus timor, uehemens dolor, ingens ſanguinis effuſio, præſertim ex præciſa arteria. Idẽ ſpiritus ad prauam qualitatem alteratus erit, ſi quis uenenum ſumſerit, morſus ſit à uenenato animali, aërem malignum hauſerit, abundet copia prauorum ſuccorum. Eadem eſt ratio humoris, cujus uel nimia copia, uel inopia cognoſcetur ex ſignis, de quibus alibi. Sic dextra pars affecta erit, ſi illa uim ſymptomatum maximè ſentiat: ſiniſtra, ſi contrà.

SIGNA cordis per ſe uel per conſenſum affecti ſunt magnitudo, tempus, numerus et juuantia. Corde enim per ſe affecto lapſus uirium major eſt, & ferè continuus, ſiue frequẽtior, mors ſubita, benè ſe habent partes, quibus illud conſentit. Quo alludens Hipp. dixit aph. 41. Qui ſæpe & uehementer & ſine cauſa manifeſta exoluuntur, ij repente moriuntur. Contra eodem per conſenſum affecto, lapſus uirium minor eſt, & intermittit & partes cordi conſentientes malè ſe habent: nihil deniq; proſunt utilia cordi appoſita: multũ uerò juuant, quæ proprios partiũ conſentientium affectus propulſant.

Ex quánam autem parte conſentiente laboret, id ex proprijs illius ſignis cognoſci oportet. Nam v. g. ex ore uentriculi per ſe affecto, corde uerò per conſenſum, ſyncope, quæ ſtomachica dicitur, eueniet, ſi præceſſit uomitus, nauſea, morſus & dolor ejus partis. A cerebro, epate, matrice, ſi præceſſit læſio cerebri, epatis, matricis.

A uermibus, ſi dentes ſtrident, inteſtina uellicatum, punctũram, dolorem percipiunt, ægroti clamant, à ſomno exterriti expergiſcuntur, uermes emittunt.

IV. CAVSI aliud eſt ſubjectum, aliud focus. Rurſus ſubjectum aliud primarium, aliud ſecundarium eſt.

Primarium eſt cor, idq; ſecundum totam ſubſtantiam. Incaleſcit enim in cauſo non tantum fibroſa & carnoſa, ſed & ſpirituoſa

ſpirituoſa pars cordis, ut & in quauis febre alia, ſed diſſimili modo. In febre enim hectica κατ' ἕξιν, ſecundum habitum: in reliquis uero κατὰ χρόνον, id eſt, permanentiam uel mometaneam, ut in ephemeris, uel breuem, ut in cauſo, & alijs putridis. Nec tamen illud negari poteſt, accendi in omni febre proprie & immediatè ſpiritum in cordis mole implantatum, humores & partes ſolidas mediatè, cum calor in ſpiritu tanquam præcipuo ſubjecto reſideat: uel certè eodem uelut proprio inſtrumento utatur. Eſt uerò febris nihil aliud quàm cordis calor non modo auctus ſed & igneus factus, unde πυρετὸς Græcis ἀπὸ τοῦ πυρὸς igne, Latinis febris à feruore dicitur. Sed nec illud negari poteſt, interdum ſpiritus, interdum humores, interdum ſolidas partes accendi facilius, pro uaria diſpoſitione harum trium partiũ. Sunt enim interdum ſolidæ partes calidiores & ſiccores, ideoq; proniores ad recipiendum calorem extraneum, unde hectica. Spiritus contrà & ſanguis frigidiores ex uictu prægreſſo: interdum ſpiritus aut humores primum calefiunt, unde ephemera & putrida. Vt igitur fulmen maſſam auream liquat intacto corio, aut lana: ſic v. g. putrida febris ſi cauſæ putrefacientes accedant, humores inuadit, non ſpiritus aut ſolidas partes putredini ineptas. Ex quo ſequitur, ut ephemera non ſemper ſiue putridam ſiue hecticam neceſſario præcedat.

Secundarium ſubjectum cauſi, ut & cujuslibet febris eſt totum corpus, quod calorem præter naturam ex corde transfuſum undiquaq; accipit tum uectura ſpiritus & humoris fluentis per uenas & arterias, ut in ephemeris & putridis: tum contagione tantum & uiciſſitudine alterationis, ut in hecticis. Vtrunq; autem ſubjectum in omni febre conjungi neceſſe eſt. Neq; enim fieri poteſt, ut ulla intemperies imprimis calida totum corpus afficiat, niſi cor principium caloris prius affectum ſit: nec febris aliqua dici poteſt, niſi totum corpus occupet. Vt igitur ſe habet Sol, cor mundi, irradians, ad aërem quem illuſtrat: ſic cor, ſol animalis accenſus, ad totum corpus, cui flammam febrilem impertit.

Focus febrium eſt fomes, quem Galenus libro de maraſmo ſic definit. λέγω δὲ ἑστίαν τοῦ πυρετοῦ μόριον ἐκεῖνο τοῦ ζώου τὸ πρῶτον ἀμέτρως θερμανθὲν τοῖς σέρεσιν μέρεσιν ἑαυτοῦ. Focum febris uoco eam animalis partem, quæ primum in ſuis ſolidis partibus excalefacta tantum fuerit, ut inde cor pariter concalefieri poſsit & febrem facere, quæ ante concalefactum cor fieri non poteſt. Focus igitur febris eſt locus putredinis uel cauſæ antecedentis, ſeu pars affecta, unde febris quocunq; modo oritur: eaq; uaria, ut mox dicetur.

Focus autem dicitur μεταφορικῶς. Vt enim in foco domeſtico ignis accendi ſolet: ita febris, quem ignem uocant, in loco certo corporis quem focum uocant excitatur. Differt autem focus à fomite. Focus eſt locus, in quo putredo tanquam ignis primum accenditur. Fomes eſt id, quod putredini materiam ſuggerit. Nec tamen fieri non poteſt, ut interdum eadem particula ſit & focus & fomes putredinis: ſæpius uerò alia eſt particula focus & alia fomes. Focus & fomes ſimul eſt, cum febris excitatur à materia, quæ putruerit in aliqua particula, quæ illam non aliunde aliqua ratione ſuſceperit, ſed potius ipſa ex proprio uitio illam genuerit, ſubindeq; gignit, dum uitium illud manet. Focus alius eſt à fomite, cum materia non generatur in eo loco, in quo poſtea putreſcit, ſed ab alijs partibus amandata in eo loco ſuſcipitur, ubi etiam putreſcit.

Sic ſubjectum febris & focus differunt, quod nulla ſit pars in corpore humano, quæ focus fieri non poſsit. Subjectum autem febris primariùm nullum aliud quàm cor eſſe poſsit.

Cor igitur principale ſubjectum febris afficitur aut per ſe, aut per conſenſum.

Per ſe afficitur, cum focus eſt in ipſomet corde, id quod fit, cum uel laborat ex permanente intemperie calida in ſua ſiue carnoſa, ſiue fibroſa, ſiue ſpirituoſa ſubſtantia, uel putreſcit, id quod homine aliquantulum ſuperſtite fieri poteſt.

Per conſenſum afficitur, cum focus eſt extra cor in alijs partibus, ijsq; uel uenis, uel extra uenas. Rurſus uenarum aliæ majores, aliæ minores. Majores ſunt, quæ inter alas & inguina excurrunt. Minores ſunt in ambitu habituq; totius corporis.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 403 sur 482

©BIUM

Spatia extra uenas similiter alia sunt extra uenas majores, alia extra uenas minores.

Spatia extra uenas majores sunt partes thoracis & abdominis, ut pulmo, uentriculus, epar, lien, mesenterium, epiploon, uterus, eaq; quæ circa hæc uiscera continentur. Spatia extra uenas minores sunt partes capitis & artuum, ambitusq; corporis, ut sunt magna ex parte musculi.

Rursus focus aut est unus, aut plures.

Afficitur autem per consensum uel positiuè, uel priuatiuè.

Positiuè, cum uel spiritus fluens ex euidentibus causis, ut Solis æstu uel uino meraciore accensus: uel fuliginosa putridaue exhalatio, ex uenis extraue uenas: uel intẽperies calida alicujus uisceris, cordis calorem naturalem corrumpit, feruoremq; excitat.

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, eò quod uel impeditur, uel deficit. Impeditur ab obstructione inueterata & putrescente uisceris alicujus. Deficit à corruptione substantiæ & ulceratione uisceris. Aliam enim priuatiuam συμπάθειαν hic constituere non possumus.

Ex quo sequitur, ut tanta sit febrium uarietas quanta fomitis illarum diuersitas: id quod breui diuisione percurrere ab hoc loco non prorsus alienum uidetur.

Febrium enim primum alia primaria est, alia secundaria. Primaria est primigenia, quæ fit corde per se affecto. Secundaria est symptomatica, quæ fit eodem per consensum afflicto. Sic hectica alia primaria est, alia secundaria.

Primaria est, quæ cordis primum, deinde reliquarum partium substantiam æqualiter inuasit. Secundaria est, hectica unius membri, quæ cujusq; partis, ut uentriculi, epatis, lienis & pulmonum substantiam primum ac per se obsidet: deinceps uerò tum cor, tum partes singulas occupat. Eadem est ratio aliarũ febriũ, ut ephemeræ & putridæ.

Ephemera enim primaria fit à causis euidentibus, ut æstu Solis, aëre pestilenti, uino meraciore, ira, mœrore. Secundaria ex magnis partium externarum, uel paruis partium internarum inflammationibus excitatur, ut inguinum, quas Græci bubonas uocant. Nam etsi ibi aliqua continetur putredo, cum tamen sit concluſa & circumscripta, non tantam inde putridam exhalationem attolli contingit, ut possit ad cor usq; pertingere. Vnde Hipp. 4. aph. 55. Ex inguinum inflammationibus omnes febres male, præter ephemeras. Ad ephemeras uerò referri oportet & quintanas & sextanas, & similes. Quod si uerò inflammationes partium internarum majores sunt, eæ putridas generant.

Sic putrida alia primaria est, alia secundaria. Primaria est Epidemica, quæ ab aëre inspirato cor primum afficiente concitatur. Secundaria est, non epidemica, quæ ab interno humore putrescente oritur.

Secundo febrium alia continua est, alia intermittens.

Continua est, cujus nulla est infebricitatio: intermittens, quæ in uacuitatem febris desinit. Continua rursus est omnis febris tum primaria, eaq; siue ephemera, siue putrida, siue hectica: tum secundaria, cujus materia ut plurimum in uenis continetur. Intermittens uerò nulla est primaria, omnis secundaria: estq; illius materia ut plurimum extra uenas in particulis, ad quas uenæ humores deferunt. Rursus materia, quæ in uenis continetur uel uapor est calidus sanguinis uberioris uel sanguis totus, uel unus humor tantum. Si uapor phlogosin faciat, fit synochus non putrida. Si omnes humores simul putrescant, fit synochus putris. Synochus utraq; dicitur quasi sine circuitibus. Vnica enim accessione continetur à principio usq; ad finẽ, estq; triplex: homotonos, epacmastica paracmastica. Homotonos est, quæ similis perseuerat à principio ad finem. Epacmastica est quæ perpetuò augescit. Paracmastica, quæ perpetuò remittit. Si unus humor tantum, is uel phlegma est, uel flaua bilis, uel atra bilis. Si phlegma, fit continua quotidiana. Si flaua bilis, fit tertiana continua & causos. Si atra bilis, fit continua quartana. Quotidiana plurimum consistit in uenis oris uentriculi & intestinorum nec non capitis: tertiana epatis: quartana lienis male affectus. Species quotidianæ continuæ sunt lypiria, epialos, latica, syncopalis, catarrhalis. Ex quibus epialos ut plurimum intermittens est ex pituita acida extra uenas putrescente, circa intestina, ut in colo.

Lypiria

LYPIRIA est febris ardēs, in qua interiora uruntur, extrema uerò algent, sic dicta ἀπὸ τῶν λυπεῶν, quo nomine nuda & arida loca Hipp. appellat. Est q̄ duplex: alia ex bile, alia ex pituita. Biliosa rursus alia mitis, alia sæua. Mitis est, cum interiora à bile putrescente non copiosa urūtur, quæ externis partibus sic communicatur, ut tepidiores maneant. Sæua est, cum bilis putrescens tam copiosa est in partibus internis, ut partes externas omni spiritu & calore destitui faciat.

Pituitosa similiter alia mitis, alia sæuior: est q̄ eadem illius quæ biliosæ ratio. In miti enim putredo mediocris: in sæuiore uehemens est.

EPIALOS est febris lypiriæ contraria, in qua interiora frigent: extrema calent: uel ut alij definiunt in qua eodem tempore eadem corporis particula inæqualem sensum caloris & frigoris percipit: sic dicta ἀπὸ τοῦ ἀλὸς & ἠπίως quod sit instar maris à principio quidem mitis & tranquilli sed difficillimi postea tempestate redditi. Est q̄ duplex: uera & spuria.

Vera est, uel ex acida pituita tantum, uel ex acida & uitrea.

Spuria est, ex acida mixta cum bile, de quibus Gal. 2. de diff. febr. 6. & lib. de inæquali intemperie cap. 8.

LATICA est latens, in qua pituita dulcis putrescit in uenis paruis: in magnis uerò flagrans causos pituitosus nothus dici solet.

SYNCOPALIS est, quam syncope comitatur, ob læsum os uentriculi ex maxima crudorum succorum copia.

CATARRHALIS est, quæ oritur ex materia pituitosa genita in capite.

Phlegma enim copiosum producitur aut ob intemperiem uentriculi, aut ab usu immodico ciborum pituitosorum, etiam bene se habente uentriculo: aut à uitio capitis: unde destillans per asperam arteriam in pulmones excurrit, illicq̄ ob longam moram calore præter naturam corruptum febrem procreat.

Quomodo autem causus & tertiana continua inter se differant dictum est in nomine causi. Est enim causus ex flaua bile in uenis cordi uicinis putrescente (ut in thorace & uentre) tertiana uerò continua ex eadem putrescente in partibus à corde distantioribus.

Intermittens est, cujus materia ut plurimum extra uenas, siue majores, siue minores, siue in habitu (in quem initijs accessionum spargi sæpius solet) continetur, est q̄ uel pituita, uel flaua bilis, uel atra bilis. Ex pituita fit quotidiana periodica. Ex flaua bile fit tertiana interpolata exquisita, ex atra bile fit quartana intermittens. Quod uerò additur, ut plurimum, id ne temere dictum uideatur, pleniorem explicationem requirit. Neq̄ enim febrium intermittentium à continuis discrimen semper est in loco, sed etiam in materiæ quantitate & qualitate, quod Galenus rectè asserit. Fernelius imprudenter negat. Materia igitur si multa sit & crassa lentaq̄ cum sit minimè dissipabilis, etiam extra uenas coaceruata, continuam febrem quæ plures dies duret, producit. Contra eadem si pauca & tenuis fuerit, putrescat q̄, non solum extra uenas, sed intra easdem etiam febrem intermittentem accendit. Hinc febris continua est inflammato cerebro, pulmone, membrana succingente costas, quæ nomine partis focum continentis appellatur phrenitis, peripneumonia, pleuritis. Sed & febris continua est ex chylo in uentriculo putrescente: & ex lumbricis & ex putrescentibus excrementis post profusionem aquarum ex aperto hydropicorum abdomine. Quæ omnia suo quodam modo ad humores putrescentes referri possunt. Ac ad sanguinem quidem putrescentem suppuratio pleuriticorum: ad pituitam putrem cibi & uermes putres, aquæ hydropicorum, cachexia uirginum, febris ab ulceribus internis, ut pulmonum, renum & reliquorum.

Eundem uerò statum perpetuò seruat continua: mutat per uices intermittens, quod continua nihil extra uenas extrudit, sed materiæ saltem peccantis portionem calore febrili resoluit: intermittens materiam aliam è uenis expellit, aliam relinquit, quæ totum febris spatium fouet. Non effundit autem continua, effundit intermittens, quod multò sit major in uenis per continuas quàm extra uenas per intermittentes obstructio, ac tanta quidem, ut omnem humorem intus cohibere possit.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 405 sur 482

©BIUM

Nam quod plurimæ continuæ interdum ab horrore aut rigore primum inuadunt, id non tantum effusæ in habitum corporis bili adscribi debet, quàm ei quod collecta p corpus uniuersum materia febrem mox facturà hinc inde uagatur, impulsaq; à facultate expultrice membranas per habitum corporis dispersas, quæ maximè sentiunt, uellicat. Sed nec illud negari potest, ex intermittentibus continuas sæpè fieri: sicuti ex continuis intermittentes: & illud quidem ingressa uenas febrem faciente materia, si nouum aliquid contingat: hoc uerò reseratis obstructionibus, concoctaq; melius & paratiore reddita materia expulsioni, unde facultas expultrix insurgens rigorem inducit, propulsa in corporis habitum materia finitoq; ita morbo, si nihil relinquatur. Nec absurdam alicui uideri potest, noxium tantum humorem uenis contentum, sanguiniq; permixtum primo accessionis insultu è uenis in corporis habitum reseratis osculis extrudi, relicto ibidem meliore sanguine. Tam sagax enim tamq; diligens natura est in administrandis suis officijs, ut longè majora opera, quàm sit hoc, præstare obseruetur in humano corpore: quale est illud, quod sæpè uomitione noxios humores reijcit, & cibos utiles retinet, una eademq; opera, uno eodēq; tēpore, secretos illos expellens ui expultrice, retinens hos ui retētrice. Sed & illud obseruari solitū, ut ossium squamæ magno naturæ propellētis miraculo solæ se extra cutim exerant, et acus deuoratæ interdum per abdomen solæ prodeant.

Tertio, febrium continuarum alia lenta est, alia non lenta. Lenta est continua diuturna. Non lenta continua est breuis temporis.

Lenta rursus triplex: una ab obstructione, altera ab ulceratione uisceris, tertia ab angustia uasorum.

Orta ab obstructione uenarum in præcordijs appellatur febris alba & ictterus albus, & morbus uirgineus & febris amatoria: frequens in uirginibus pallidioribus ob sanguinis crassi affluxum & permansionem, de qua Langius & Mercatus lib. de morbis muliebribus.

Orta ab ulceratione uisceris est abscessuum suppuratorum in uisceribus, estq; frequens in phthisicis. Plerunq; enim phthisici in principio debilem quendam calorem habēt, febris nomine insigniri non solitam: in progressu uerò acquirunt febrem ueram non solū hecticam, sed & putridam.

Ab ulcere enim pulmonis non solum fumi et uapores putridi, sed ipsa quoq; materia putrida ad cor uicinum facilè trāsmittitur.

Orta ab angustia uasorum est anonymos, quæ cor ob defectum aëris frigidi inuadit.

Cum enim uasa nimis angusta sint, exiguum aërem admittunt, qui quamuis frigidus sit, à calore tamen thoracis & pulmonū facilè excalesit, ut cordi pro naturæ præscripto refrigerando minimè sufficiat. Excalefactum igitur illum cor excipiens, uniuerso corporis habitui cōmunicat, indeq; febrem excitat. Si quis autem tres illas species in hecticam, in quam tandem desinunt, referre uelit, cum eo non contendemus, modo ordinem doctrinæ consensui utriq; tum positiuo tum priuatiuo congruentem à nobis hic obseruatum intelligat.

Quartò febrium intermittentiū alia simplex est, alia composita.

Continuæ enim febres sunt confusæ tantum, plures uerò esse non possunt. Nam quæ confusæ sunt ex materia diuersa in ijsdem uenis, mixta confusaq; putrescente, oriuntur. Simplex igitur intermittens est una ratione sedis unius, eaq; uel exquisita uel notha. Exquisita est legitima cum in una parte unus humor putrescit, uel etiam plures, sed tanta imparitate mixti, ut unius obscurissima signa nusquam compareant, alterius sint illustrissima.

Notha est illegitima & confusa, eaq; uel simplex, uel composita.

Simplex confusa est composita è duorum humorum simul mixtorum in eadem parte putredine, & aliquando tanta paritate, ut neutrius signa seorsim sint conspicua. Cōposita confusa est ea impuritate, ut unius humoris uires motusq; euidentiores sint: estq; tertiana notha, quotidiana notha, quartana notha, quæ nomen à uincente humore sortitur, ut in humorum præter naturā mixtione & nomenclatura, cum v. g. phlegmone erysipelatodes, erysipelas phlegmonodes & sic deinceps appellatur. Sic bilis in tertiana notha superat, phlegma superatur, ut biliophleg-

phlegmaticam febrem (ſi ita loqui liceat) conſtituat. Contra pituita in quotidiana notha copioſior uincit: bilis parcior putris eſt, ut phlegmaticobilioſam febrem non malè quis nominauerit. Eadem eſt quartanæ nothæ ratio. Ex quo apparet, materiam in uno loco contentam miſceri aut obſcurè, aut euidenter. Si obſcurè, eſt febris exquiſita. Si euidenter, eſt notha & confuſa. Miſcetur uerò aut æqualiter, aut inæqualiter. Si æqualiter eſt confuſa ſimplex. Si inæqualiter, eſt cõfuſa compoſita.

Compoſita intermittens eſt implicita, cũ eadẽ uel diuerſa materia diuerſis in locis putreſcit, eſtq; duplex: aut enim intermittens continuæ, aut intermittens intermittenti implicatur. Intermittens continuæ, ut tertiana intermittens cum pituitoſis continuis, & contra. Vtraq; hemitritæos appellatur. Intermittens intermittẽti implicita eſt, uel eidẽ, uel diuerſæ ſpecie. Eidem ſpecie ut tertiana, quotidiana, quartana duplex aut etiam triplex. Diuerſæ ſpecie, ut tertiana & quotidiana: aut quartana etiam cum alterutra, prior implicatio frequentior eſt: poſterior rarior, primisq; diebus obſcurior.

SIGNA cordis ſimpliciter affecti in omni febre occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Manifeſta enim nulla ſunt, cum cor abditum lateat.

Cauſæ ſunt, quæcunq; intemperiem calidam inducunt, ut calida diſpoſitio aëris, regionis, alimentorum, quibus aliquis longo tempore uſus eſt, calidum temperamentum, & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt, actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt cordis tremor, palpitatio, oppreſsio, ſyncope, pulſus celer & diuerſus, uirium languor, eò quod uniuerſum corpus cordi laboranti conſentit.

Mutata qualitas eſt caliditas præter naturam, præſertim pectoris.

Mutatum excrementum eſt dejectionis, urinæ, ſudoris & ſputi quantitas uel ſuperflua uel diminuta.

Vtraq; ſimul ſunt febres communiter uagantes, nocent calida, proſunt frigida, facilis lapſio in febres.

SIGNA cordis affecti in diſtinctis febribus.

In ephemera ſpirituum cordis affectorum ſigna ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt euidentes ferè, ut aër calidus, exercitatio immodica, perturbationes animi: denſitas cutis, & obſtructio, interdum bubo, de quibus alibi.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt uitalis imprimis, ut reſpiratio & pulſatio paulò major & celerior naturali. Pulſus tamen à mœrore, metu, labore, uigiliis, inedia, cura, paruus eſt ſed frequentior. Diaſtole citatior, ſyſtole tardior, quia minima fuligo, pulſus mollior quàm in hecticis.

Mutata qualitas eſt calor ſuauis minus quidem quàm naturalis, ſed magis quam in putridis & in hecticis. Subjectum enim tenue eſt, nempe ſpiritus. Explorandus autem eſt appoſita manu præſertim thoraci ægrotantis. Idem calor inuadit ſine horrore, uelox eſt, & diem unum durat, niſi ab interna cauſa foueatur.

Mutatum excrementum ephemeræ ut morbi eſt nullum. Vrinæ enim & excrementa alui ſecundum naturam ſunt: cum ſpirituum tantum & non ſanguinis & humorũ facta ſit euidens alteratio, niſi cruditas aliqua & perturbatio animi ſubſit, unde excrementum mutetur. A cruditate enim urina alba: ſicuti ab ira ruffa eſt. Acceſsionis uerò declinantis excrementum eſt ſudor moderatus, ros, & uapor ſuauis.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia & lædentia præter communia omnium febrium, quod primo die prodeſt uſus balnei, neq; inde ſequitur horror: prodeſt & cibus & potio, ſed obeſt abſtinentia.

In putrida humorum cordis affectorum ſigna ſunt cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; humores putrefaciunt, ſuntq; duplices, externa & interna.

Externæ, ut calor ambientis, qui auget calorem internum per ſe, diminuit per accidens, uſus ciborum mali ſucci, ars deſtinata lanarum lotioni & ſimilia.

Internæ ſunt, temperamentum calidum & humidum, ætas juuenilis, humor multus, craſſus & glutinoſus, obſtructio & alia, de quibus alibi.

Effectus

©BIUM

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus inæqualis & ephemeræ contrarius: systole n. breuior & citatior, diastole tardior est, eò quod major sit expurgandæ fuliginis, quàm cordis refrigerandi necessitas: id quod est febris putridæ signum pathognomonicum. Pulsui respõdet respiratio, quæ inspiratione major est.

Mutata qualitas est nigredo linguæ & calor acrior quàm in ephemeris & uaporosus. Subjectum enim crassius est, unde calidũ innatum cordis magis igneum redditum est. Idem calor inuadit cum frigore, horrore, rigore.

Nigredo autem linguæ hic intelligitur profecta uel à combustione, uel à putrefactiõne: potest enim nigrescere etiam à fumo & fuliginibus humoris melancholici in uentriculo existentis, & hæc nigrities febrem putridam non designat.

Mutatum excrementum est urinæ cruditas seu obscura concoctio primo die. Febris enim putrida ex non cocta, ut ephemera ex cocta materia constat. Vnde in ephemeris signa coctionis prima die apparent.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt frigida & humida, nocent calida & sicca. Iuuant item quæ humores digerunt & euacuant: nocent, quæ eosdem retinent, aut obstruendo, aut astringendo.

IN HECTICA solidarum cordis partium affectarum signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; calefaciunt & exiccant, sed efficacius & diutius quàm in ephemera, ut medicamenta plus justo uacuantia, uictus ratio similis, præcedens febris ephemera siue putrida, imprimis ardens, empyema, ulcus pulmonis, & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, indolentia, pulsus paruus & uelox, similiter & respiratio: paruus est, quia utraq; facultas, uitalis & animalis languet. Velox, refrigerandi cordis gratia.

Mutata qualitas est calor assiduus & mordax, eò quod solidas partes afficit, imprimis in regione arteriarum cordi contiguarum. Est autem in principio hecticæ debilis, in processu fortis: contrà in principio putridæ fortis, in processu debilis. Sed & calor hecticæ æqualiter omnes partes occupat, & per unam uel alteram horam à cibo augetur.

Mutatum excrementum est in primo gradu hecticæ, urina sana, sed citrinior: in secundo pinguedo telis aranearum similis lotio innatans: in tertio dejectiones unctuosæ, & urina oleaginea, russa uel liuida.

Vtraq; simul sunt juuantia & lædentia, præter communia omniũm febrium, quòd juuat mirum in modum cibus & potus: lædit abstinentia. Prodest item per multos dies usus lactis.

SIGNA cordis per se affecti, id est, febrium primariarum sunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Febris enim uehemens est, non succedit alteri affectui, non intermittit, & prosunt idonea cordi adhibita, ut aqua cordialis, bezoar, cornu cerui.

SIGNA cordis per consensum affecti, id est, febrium symptomaticarum sunt paruitas, numerus, tempus & juuantia. Febris enim mitior est, comitatur alium affectum, intermittit, & prosunt utilia non cordi, sed parti consentienti admota.

Ex quánam autem parte consentiente laboret, id ex proprijs cujusq; partis affectæ signis deprehendi oportet. Nam v.g. Si uentriculus per se affectus sit, adest uomitio, singultus, lipothymia. Si epar & lien, apparet circa has partes dolor, tumor, tensio, sentitur nausea & fastidium. Si pulmo, affligit sitis implacabilis & rubent maxillæ. Si habitus, id est, musculi, præcedit lassitudo, dolor, grauitas membrorum, & per initia accessionum frigus, horror, rigor, sequitur sudor per meatus obscuros fluens & febrem soluens.

SIGNA febris continuæ & intermittentis sunt causæ, effectus, & utraque simul.

Causæ continuæ in genere sunt eædem quæ intermittentis: unde & diuisio utriusq; eadem in febres pituitosas, biliosas, melancholicas.

In specie

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 408 sur 482

In specie uerò causæ continuæ sunt, quæcũq; continuũ humoris putrescentis feruorẽ faciunt, ut uel sedes illius siue in corde, siue locis cordi uicinis, uel ejusdem aut copia, aut crassities & lentor. Vicinitas enim facit, ut perpetua sit uaporum ad cor à suo foco delatio. Ex nimia quantitate & uitiosa qualitate magna existit obstructio, unde aut nulla, aut imperfecta excretio, & sic cõtinua afflictio.

Intermittentis causæ contra sunt, quæcũq; interruptũ humoris putrescentis feruorem faciunt, ut uel situs illius extra uenas, unde cor non facilè ferit: uel ejusdem paucitas & tenuitas, quæ facilè dissipatur, & ante quidẽ quam noua repullulet putredinis materia, ubicunq; collectus sit humor, siue intra, siue extra uenas: de quà re etiã supra diximus.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus intensior & uarius sine ordine & rhythmo in continuis: remissior, nec uarius, sed cum ordine & rhythmo in intermittentibus. Varius autem pulsus est inæqualis, qui non semper sibi similis est. Ordinem seruans est, qui inæqualitatis suæ parem & consimilem mutationem retinet, ut si, v. g. fiant tres pulsationes magnæ, & deinde una parua, & deinceps similiter procedant. Contra inordinatus est, qui similem mutationem non retinet, ut si v. g. fiant tres pulsationes magnæ, post una parua, tum duæ magnæ, post duæ paruæ, & tum una magna, & sic deinceps. Sic rhythmum seruans est, qui tempus, quod absumitur in arteriæ distentione cum ejus quiete habet æquale tempori constrictionis & ejus quietis. Non seruans est, qui contra.

Mutata qualitas est, caloris diuturnitas & modus inuasionis. Continuæ enim calor febrilis horas 24. excedit, nec inuadit cum horrore aut rigore. Intermittens contrà intra 24. horas desinit, & cum rigore, aut horrore, aut frigore incipit. Ac cum frigore quidem, si humor putridus concitatus tum, turgensq; paucus est, aut ejus parua acrimonia, motusue lentus ac languidus. Cum horrore uerò, si idem copiosior est, aut acrior, aut ejus impulsus concitatior. Cum rigore deniq;, si plurimus, isq; uehemẽter acer ac mordax magno impetu in sentientia mẽbra excutitur.

In omni enim inuasione febris intermittentis interioris ardoris uehementia instar cucurbitulæ, calorem ad se tanquam centrum ex circumferẽtia corporis reuocat: unde fit initio accessionis caloris concentratio: contrà in statu fit ejusdem per uniuersum corpus expansio.

Nec tamen interdum & intermittens rigore caret, cum scilicet materia adeò benigna est & exigua, ut debili suo motu rigorem efficere nequeat. Sic contra continua interdum suum rigorem habet, quamuis raro, cum minima portio tenuior ui putredinis commota primo insultu febris è uasis in habitum excidit, relicta interim crassiori portione.

Quod si rigor sit longus et intensus, indicat febrem continuam per subingressum: sin exiguus & breuis, indicat uerè continuam proportionatam, cujus materia in uenis remotis putrescit.

Mutatum excrementum est sudor, qui nullus est in continua. Manifestus uerò in intermittente febre, qui & sensim febrim terminat.

Vtraq; simul sunt juuantia. Nocet uinum in omni continua, quocunq; tempore: prodest in declinatione febris intermittentis.

SIGNA SYNOCHI non putris, sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uel obstruunt, uel sanguinem copiosum generant. Obstruunt cutis constipatio, contactus rerum astringẽtiũ, lentor humorum. Sanguinem copiosum generant, uictus ratio opipara, adolescẽtia, tẽpus calidum & humidũ, euacuatio aliqua intermissa & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa ratione cordis est, pulsus magnus, plenus, uelox.

Ratione materiæ, dolor capitis, somnus profundior solito, lassitudo.

Mutata qualitas est calor febrilis non multum mordax, sed uaporosus, tumor uenarum in temporibus, rubedo faciei, oculorum & totius corporis, quarto die aut citius desinit.

Mutatum excrementum est, sputum sanguinolentum, fluxus sanguinis narium, sudor fœtidus, urina rubra uel subrubra, cum sedimento laudabili.

Vtraq;

©BIUM

Vtrag; simul sunt juuantia. Prodest sanguinis missio & inedia, nocet balneum ac cibus.

SIGNA SYNOCHI PVTRIS, sunt causa, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt, quæcung; humores putrescentes accumulant, imprimis esculentorum multitudo, exercitatio præsertim à cibo & in uere, otium immodicum & cætera, de quibus alibi.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus inordinatus, magnus, uelox, frequens. Ratione materiæ dolor capitis intensior, inquietudo, uigiliæ, mẽtis alienatio, de quibus alibi.

Mutata qualitas est dolor acrior quam in synocho non putri & tactu mordax.

Mutatum excrementum est egestio fœtida, urina crassa, turbida, rubra, sine sedimento.

Vtrag; simul sunt juuantia. Prosunt inedia, sanguinis missio, & quæ magnoperè refrigerant: nocent quæ sanguinem uel nouum generant, uel collectum retinent: præterea quæ calefaciunt.

SIGNA CONTINVAE QVOTIDIANAE sunt causæ, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt, quæcung; putredinem intra uasa & pituitam generant, ut pororum clausio, obstructio, otium, cibi pituitosi, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa ratione cordis est pulsus latus, mollis, tardus, inæqualis.

Ratione materiæ, stupor, grauitas capitis, sitis modica aut nulla.

Mutata qualitas est facies tumida & cutis mollis.

Mutatum excrementum est urina alba, interdum ruffa, crassa, liuida.

Vtrag; simul sunt, quotidianæ communiter uagantes. Prosunt quæ pituitam uel euacuant, uel citra excessum caloris ipsam extenuant atq; incidunt. Nocent quæ pituitam uel contrahunt, uel crassiorem, aut frigidiorem reddunt.

SIGNA CONTINVAE TERTIANAE sunt causæ, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt, quæcung; bilem flauam in uenis, siue omnibus, siue remotioribus putrefaciunt, ut transpiratio impedita, regio calida, uictus ratio calida, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus uelox & spissus cũ dẽsitate quadã, sitis intensa, uigiliæ immodicæ.

Mutata qualitas est calor acutior & mordacior quàm in intermittente, facies citrinior. Mutatum excrementum est urina rubra uel subrubra cum liuiditate quadam, subtilis substantiæ.

Vtrag; simul sunt juuantia. Prosunt inter morbi initia humorem biliosum, cum sit tenuis, uacuantia.

SIGNA CAVSI sunt causæ, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt, quæcung; bilem flauam uel pituitam salsam in uenis siue medijs, siue circa uiscus aliquod, ut epar, pulmonem, os uentriculi putrescere faciunt, ut obstructio, balnea calida, inedia, crapula, uictus ratio pituitosa, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus magnus, uelox, frequẽs cũ duritie, magna spiratio, deliquiũ animi.

Mutata qualitas est feruor maximus circa illas partes quæ affectæ sunt, ut cor, epar, pulmonem, os uentriculi. Mutatum excrementum est uarium. Si pulmo sit affectus, adest tussis sicca. Si epar laborat, urina rubet, lucet, scintillat. Si os uentriculi, tum sputum & os amarum est & dejectio biliosa. Causus autem nothus à salsa pituita, linguam salsam: legitimus tantum nigrum habet.

Vtrag; simul sunt juuantia. Causi hoc tempore uulgariter grassantes.

Prosunt quæ uehementer refrigerant, aut leniter flauam bilem purgant: nocent ea quæ uel calidiorem reddunt uel gignunt eandẽ.

SIGNA CONTINVAE QVARTANAE sunt causæ, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt, quæcung; melancholicum humorem accumulant, eúg; intra uenas putrefaciunt, suntq; aliæ externæ, aliæ internæ.

Externæ sunt tempus anni, cæli constitutio, regio, præcedens uictus ratio frigida & sicca. Internæ sunt, ætas declinans, natura frigida & sicca, obstructio, impedita transpiratio, humorum crassities.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 410 sur 482

Actio læsa est pulsus uelocior & frequentior quàm in intermittẽte, tardior tamen aliquo modo & rarior quàm in alijs febribus. Dolor item & tumor epatis, splenis, uentriculi, si eæ partes affectæ fuerint.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore extremorum absq; rigore, calor minus quam quotidianæ fumosus, sed acrior: minus tamẽ quàm tertianæ. Circuitus quoq; exacerbationum quartanus.

Mutatum excrementum est urina rubra, subrubra, turbida.

Vtraq; simul sunt quartanæ hoc tempore grassantes. Prosunt quæ atram bilem educunt uel leniunt: nocent quæ contrahunt atq; exasperant.

SIGNA LYPIRIAE sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt duplices, cum lypiria duplex sit, biliosa & pituitosa. Vnde non solum inter quotidianas sed & inter ardentes ab alijs referri solet. Quæcunq; igitur uel pituitam uitream, uel bilem eamq; putrem in uentriculo uel epate accumulant, lypiriam efficiunt.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, anxietas et molestia maxima: unde & ἀσῶδης dici potest à fastidio & jactatione æstuq; corporis. Vigiliæ in biliosa: carus in pituitosa. Pulsus in pituitosa paruus, debilis, uelox, diuersus. In biliosa pulsus ut in causo.

Mutata qualitas est ardor internarũ frigus externarum & extremarum partium corporis.

Mutatum excrementum est urina tenuis & crudissima.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prodest in biliosa post phlebotomiã & lenẽ aliã subductionem largior æqua potus: nocet in pituitosa.

Propriè uerò prosunt, quæ totã substantia prauitati medentur: cum pestilentem æmulentur ualdè obsunt ea, quæ putredinem augendo prauitatem simul augent.

SIGNA EPIALI sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitam acidam ex parte putrem colligunt, ut uita otiosa, temperamentum, tempus anni, uictus genus frigidum, calor innatus languidus, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus ut quotidianæ, sed minor, tardior, rarior, somnolentia similiter minor quàm in quotidiana, cardialgia cõtra major, indeq; lipothymia stomachica crebrior.

Mutata qualitas est color faciei ut quotidianæ, sed magis albidus, calor habitus minus fumosus & acris, sed algorem ubicunq; comitem habens.

Idem assiduus non est: quòd materia extra uenas in præcordijs putrescat: ob imperfectam tamen intermissionem & pituitæ copiam inter continuas referri solet.

Mutatum excrementum est dejectio ut quotidianæ, sed aquosior & pituitosior è frigidiori uentriculo: urina similiter crudior.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ concoquunt & paulatim exhauriũt pituitã, nocent quæ ipsam contrahunt uel subitò educunt.

SIGNA LATICAE FEBRIS sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitam subdulcem uel insipidam eamq; putrem generant, ut uigiliæ immodicæ, otium & similia.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus mollis: frequens uerò & languidus, cibi inappetentia & similia.

Mutata qualitas est cutis albicans & subtumida, qua in re ab hectica differt, in qua cutis arida euadit. Sed et in laticis aliqua intensio quotidie obseruatur. Nulla caloris acrimonia.

Mutatum excrementum est ut in quotidiana, ratione pituitæ, quæ redundat.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt pituitam insipidam educentia.

SIGNA FEBRIS SYNCOPALIS sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; magnam crudorũ succorum copiam, uel bilem ueneficam cumulant, ut balnea intempestiua, immoderatus usus aquæ & uini crassioris, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus minor quam pro caloris ratione, obscurus & inæqualis omnino, flatus plurimi, ructus acidi & frequens syncope.

Mutata

©BIUM

Mutata qualitas est mala affectio oris uentriculi, hypochondria inflata, totum corpus tumidius, color albidior, ferè hydrope laborantis similis, interdum plumbeus.

Mutatum excrementum est, ut epiali, cum quo magnam cognationem habet.

Vtraq; simul sunt juuantia. Nocent uacuantia, prosunt frictiones.

SIGNA febris catarrhalis (quæ & cerebralis dici potest) sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitosum succum putrem colligunt & catarrhum efficiunt, ut error externus, cerebri & uentriculi dyscrasia, epar justò calidius, obstructio, & alia, de quibus alibi. Error externus est usus sex rerum non naturalium, pariens uel succum pituitosum, uel intemperiem prædictorum uiscerum.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum. Quæ ratione cordis eadem sunt cum signis febris quotidianæ.

Ratione aliorum uiscerum primariò laborantium diuersa sunt.

Nam cerebrum laborat aut calida, aut frigida intemperie. Si calida, aderunt uigiliæ, si frigida, aderunt somni longiores.

Eadem est ratio mutatæ qualitatis & mutati excrementi. Si calida est intemperies cerebri, facies erit colorata, destillans materia erit densior, saporis amari uel salsi: coloris flaui uel uiridis. Si frigida est intemperies cerebri, facies erit pallida, materia destillãs aquosa, alba, omni sapore destituta.

Vtraq; simul sunt juuantia. Si calida est intemperies cerebri juuabunt refrigerantia: si frigida, proderunt calefacientia.

SIGNA quotidianæ periodicæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitam putrem accumulant, ut tempus anni frigidum, uictus ratio pituitosa, oppilatio, & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est initio pulsus tardus, rarus, paruus, uentriculi dolores, dormiendi cupiditas.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore extremorum potius quàm rigore. Calor humens siue fumosus, quasi ex succensis uiridibus lignis uapor sublatus.

Mutatum excrementum est alui dejectio pituitosa, urina primis diebus alba & tenuis, deinde rubra, crassa, turbida. Inclinans accessio primis diebus nullum, postea uerò paucum sudorem effundit, pro uaporis specie pinguem & uiscosum.

Vtraq; simul sunt quotidianæ populariter grassantes.

SIGNA tertianæ interpolatæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt quæcunq; bilem flauam extra uasa putrem accumulant, ut tempus anni calidum & siccum: uictus ratio calida & sicca, inedia, ira, furor, solicitudo, cibus corruptus, mali humores in uentriculo cibum corrumpentes, prohibita euentatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt læsa actio, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus initiò contractus, paruus, postea maximus, frequẽtissimus, celerrimus, sitis uehemens, dolor capitis.

Mutata qualitas est inuasio cum rigore, id est, sensu rei magis acutæ & pungentis q̃ frigoris, & æstu interno, quo plerunq; corpus omne concutitur, sub cujus finem excussa bilis sæpe uomitione redditur: hinc calor breuis accenditur & in omne corpus effunditur, mox ad uigorem festinans, acer & injectam manum acriter feriens, sed statim mitescens. Intermissio horarum 12. aut longior.

Mutatum excrementum est urina flaua aut flammea, substantiæ mediocris & odore grauis. Solutio in sudorem multum, eumq; calidum & uaporosum.

Vtraq; simul sunt tertianæ populariter grassantes, & quod ægrotans antea hac febre laborare consuetus: juuat item uomitus flauæ bilis, & potio in fine accessionis sudorem mouens: nocet uel sudorem uel uomitum retinens.

SIGNA quartanæ intermittentis sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; melancholiam putrem generant, ut anni constitutio frigida & sicca, uictus ratio terrenam substantiam habens, ætas declinans, humoris melancholici copia, obstructio, & alia, de quibus alibi.

Effectus

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus initio accessionis languidior, minor, tardior ac rarior: postea uerò ualidus, magnus, frequens & celer, & quàm in cæteris febribus inæqualior, dolor lienis, appetitio cibi interdum nulla, interdum nimia.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore ualido, eaq; internas partes uerberante (qua in re à tertiana differt) quod eousq; sensim inualescit, dum horrorem, ac uehementem interdum rigorem, non pungentem quidem sed contundentem inuehat, quo corpus uniuersum tremore concutitur, dentes stridٍent: sub cujus finem uomitio erumpit amara, cum præsertim uiæ patent in uentriculum: hinc calor non ut tertianæ uehemens, sed quàm quotidianæ ardentior, neq; is toto corpore æquabilis, sed cum quadam frigoris permistione. Accessio ferè 12. horas occupat.

Mutatum excrementum est alui dejectio nigra, & urina primis ferè diebus tenuis, alba, aquosa: postea uerò & substantia & colore & contentis sæpè mutabilis, quod ejus materia plerunq; uaria sit. Exit sudor multò magis quam in quotidiana.

Vtraq; simul sunt quartanæ populariter grassantes. Iuuant quæ educunt uel leniunt humorem melancholicum: nocent quæ eundem contrahunt atq; exasperant.

SIGNA febris albæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt esus praui alicujus alimenti, natura temperata, unde pulchriores magis hoc morbo laborant, humor feculentus, suppressio uel defectus mensium. Nam cum uterus sanguinis crassi ac uiscidi copiam nec recipere, nec expurgare ob innatam uasorum angustiam possit (quod aliquando uiduis uel nuptis contingit) sequitur enim subinde necessariò ad membra utero proxima per uenas omnibus communes remeare, & remorari in eisdem, nunc in solis uenis: nunc facta etiam obstructione in jecore, mesaræo, uentriculo & splene.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus celer & frequens (cum deficiat necessaria uentilatio) pulsatio arteriæ temporum & dorsi frequens & maximo cum dolore (conatur enim cor uehementi motu periculum sibi impendens excutere) difficilis respiratio, præsertim in motu uehementiori (in quo cum diaphragma citius & magis dilatari debeat, distentũ ab obstructione uiscerum dilatari nõ potest) Contremiscunt cor & totum corpus ad quẽuis corporis motum, adest lassitudo & cardium fastidium.

Mutata qualitas est coloris genarum & labiorum rosei in subalbidum declinantis, nunc ad flauum, nunc subfusum (pro uarietate humoris obstruentis & uisceris obstructi) mutatio, tumor palpebrarum, oculorum & crurum juxta malleolos sub noctem.

Mutatum excrementum est dejectio alui & urinæ uaria, nunc pituitosa & flaua consentiente jecoris obstructione: nunc alba & subnigricans compatiente simul splene.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt, quæ menses mouent uimq; laxandi habent: nocent, quæ densandi, ut frigus, uel per se, uel juncta cum siccitate, ut adstringẽtia omnia.

SIGNA febris suppuratorum sequacis alia sunt febris, alia suppurationis. Febris signa eadẽ sunt quæ hectica. Suppurationis uerò signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ est pus uel in pulmone, uel in ipso thorace, quod nisi statim extra reijciatur, ibi contentum solet calorem præter naturã tordi indeq; alijs partibus impartiri.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est tussicula absq; ulla sputi eductione, item ciborum inappetentia.

Mutata qualitas est calor in digitis eorumq; summitate, rubor genarum, pedum tumor, pustulæ totius corporis, aduncitas unguium, oculorum cauitas.

Mutatum excrementum est sudor continuus seu potius mador totius corporis, imprimis circa collum & jugulum.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ pus educunt: nocent, quæ retinent.

SIGNA febris ex angustia uasorum laborantium alia sunt communia febris hectiٍcæ, alia angustiæ uasorum. Febrem enim hecticam æmulatur, tum quod assiduè affligit, nullam seruat periodum, nullamq; status horis intensionem remissionemue. Ab eadem uerò differt, quod in hac febrilis calor primo statim contactu manifestè persentitur, & pulsus licet frequens & uelox & paruus sit,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 413 sur 482

©BIUM

mollis tamen est. Excrementa quæ inter tussiendum foràs mittuntur, nullam junctam purulentiam ostendunt, sed pituitam naturalem præseferunt. Angustiæ uasorum signa manifesta sunt.

SIGNA febrium exquisitarum & notharum sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causæ exquisitarum sunt, quæcunq; sincerum: ut spuriarum, quæcunq; non purum sed mixtum humorem uno loco procreant, ut pituitam biliosam uel bilem pituitosam. Sunt autem aër uarius, uictus ratio diuersi generis & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum: quæ in exquisitis sunt simplicia: in nothis composita & mixta, magisq; accedentia ad signa illius, cujus spuria magis est particeps. Vt enim compositæ sunt causæ, ita composita etiam sunt symptomata.

Vtraq; simul sunt morbi exquisiti uel spurij populariter grassantes, & juuantia exquisitæ febris ex parte juuant, ex parte nocent. De quibus singulis perquirere nimis longum & superuacaneum uidetur, præsertim cum in febribus exquisitis optimè exercitatus ipsarum notharum cognitionem nõ difficulter assequi possit. Cæterum ne quis facilè hallucinetur, tertiana notha sit instar exempli.

SIGNA tertianæ nothæ intermittentis sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; copiosam bilem plus minusúe pituitæ mixtam eamq; putrem, uel solã uitellinam procreãt, ut materia esculẽtorum & poculentorum non æquè calida & sicca, ut quæ generat flauam bilem sinceram: sed mixta & inæqualis, quãquam majori ex parte idonea, quæ in flauam bilem conuertatur: item calor uiscerum ope caloris externi non ita ualidus, ut qui flauam bilem sinceram efficit: deniq; obstructio seu prohibita euentatio.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus uelox, frequens, inæqualis, diuersus, sitis magis tolerabilis, uigilia, quæ facilius expugnatur, affectus præter naturam non tantum epatis, sed uentriculi etiam.

Mutata qualitas est rigor principio accessionis cum minori concussu ac minori sensu pungentium: ita ut horrorem potius referat. Sæpius etiam pro rigore grauitas capitis cum somnolentia. Calor in progressu paulo minus acris & magis fumosus percipitur, & diutius manet accessio quàm in exquisita, cum 12. horas superet, & interdum ad 40. duret. Alternis diebus inuadit.

Mutatum excrementum est urina subrufa & pallidior, sed crassior quàm in tertiana exquisita. Desinit sæpius madore aut insensili transpiratione quàm sudore copioso, nisi fortasse in statu & declinatione.

Vtraq; simul sunt, tum tertianæ spuriæ populariter grassantes, tum quæ prosunt aut obsunt. Magis enim juuant & minus nocent, quæ copiosam bilem, siue mixtam, siue uitellinam generant.

SIGNA febrium simplicium & compositarum sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ simplicium sunt, quæcunq; unum humorem uno in loco putrem generant.

Compositarum sunt, quæcunq; siue eundem siue diuersos humores, sed in diuersis locis putres procreant. Si eundem, erunt plures quotidianæ, plures tertianæ, plures quartanæ. Si diuersos, erunt tertiana & quotidiana, quemadmodum in hemitriteo, uel quartana alterutri juncta. Putrescet ergo, v. g. in uno loco flaua bilis, in altero pituita.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum, quæ diuersa sunt pro diuersitate febrium. Nam si ejusdẽ speciei sunt, necesse est, ut diuersis horis inuadant. Nam eadem hora una esset febris duntaxat. Quod si diuersis horis, plures erunt. Eadem autem erit natura omnium, idem calor, eadem causa, eadem symptomata, nisi quod diuersis horis reuertentur.

Eadem est ratio utrorumq; simul, quæ eadem erunt.

Quod si diuersæ speciei febres junguntur, poterunt ea diuersis & eadẽ hora accedere. Si diuersis horis, apparebit diuersus calor, ut alijs ualdè acris & parum fumosus: alijs parum acris & ualdè fumosus. Quod si eadem hora concurrant, erit calor inæqualis, mixtus & quasi compositus. Symptomata distincta sunt, ut tertianæ & quotidianæ, ubi diuersis horis inuadunt: ubi eãdem,

mixtæ

mixta & confusa. Denig, unaquæg, diuersis horis inuadens suis signis supra enarratis cognoscetur, ut exemplo uno hemitritæi intelligi potest, quod jam sequitur.

Illud uerò non prætermittendum, notharum febrium compositionem crasin, id est, mixturam seu temperaturam: implicitarum διπλοκλὼ q. complexionem appellari. Ex quo euidens inter utrasq, febres differentia colligitur. Nothæ enim eâdem hora inuadunt: implicitæ uel una, uel diuersis.

SIGNA HEMITRITAEI sunt causæ, effectus & utraq, simul.

Sic autem appellatur q. semitertiana uel sesquialtera tertiana, cum ἡμι Græcis utrunq, significet & semis & sesquialterum: ut ἡμίονος semiasinus h. e. mulus: & ἡμιόλιος totum cum altera parte.

Hemitritæos igitur erit uel febris, cujus una pars est quotidiana continua: altera est tertiana intermittens. (Ex utraq, enim tanquam totum componitur) uel tertiana tota cum dimidia. Est enim tertiana longior, durans non tantũ horas 12. ut simplex, sed 6. horas plus, uel etiam amplius.

Causæ sunt, quæcunq, pituitam in uenis, & flauam bilem extra uenas putrem generãt: ut aër inæqualis, qualis Romanus, esculenta & poculenta contraria simul sumta, id est, tum calida & sicca, tum frigida & humida, uentriculus frigidus & epar calidius, atas uirilis, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus inæqualis & inordinatus, sitis ob uim flauæ bilis, somnus grauior ob uim pituitæ, animæ defectio, quod uterq, mordere possit os uentriculi.

Mutata qualitas est inuasio cum horrore primo die ob mixtionem frigoris & rigoris: secunda die nullus horror, sed leuior paroxysmus, & quotidianæ formam tenens & sic deinceps. Adest igitur calor assiduus in medio corpore contractus, qui quotidie reuertitur, sed tertio die cum multiplici horrore, altero uerò cum frigore duntaxat, aut cum modico horrore externarum partium semel inuadente.

Ex quo sequitur, ut dies impares sint lõgè molestiores, quod præter quotidianam tertiana superueniat, cujus rigor in horrorẽ degenerat, quod uis illa uehemens flauæ bilis à pituita remittatur.

Mutatum excrementum est sudor & dejectio uaria ac inæqualis, flauam bilem ac pituitam indicans. Similiter urina colore remissior & substantia crassior.

Vtraq, simul sunt, hemitritæus communiter uagans, & quod prosunt & nocent, quæ prodesse aut obesse tertianæ uel quotidianæ supra diximus.

SIGNA febrium epidemicarum, quarum focus in corde est, uel locis cordi maximè uicinis, alia sunt febris uerè pestilentis, alia non uerè pestilentis, ut catarrhi epidemici, morbi Hungarici seu lenticularis, febris, cui morbilli & uariolæ succedunt. Est autem uerè pestilens ea quæ communiter uagatur & simul pernicioſa est. Non uerè pestilens, quæ uagatur quidem cõmuniter sed non ualdè pernicioſa est.

Differt uerò pestilens à maligna, tanquam species à genere. Omnis enim pestilens maligna est, non omnis uerò maligna, pestis est. Maligna dicitur ab excellenti quadam putredine, ob quam febres inde ortæ omnibus etiam diligenter administratis nihilo meliores fiunt.

Febris igitur uerè pestilentis, ejusq, putridæ signa sunt causæ, effectus & utraq, simul.

Causæ sunt, quæcunq, in pluribus humores putrefacere possunt: ut aër siue calidior tantum, siue calidior & humidior, ideoq, putris: contagium eorũ, qui pestilenti febre laborant, siue per exhalationem, siue per uestes etiam: & alia de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum, quæ omnia cognata sunt lypiriæ symptomatis, de quibus supra.

Actio læsa est inquietatio, delirium, obliuio, uigiliæ, magna & subita uirium imbecillitas, difficultas anhelitus, deprauatio uocis, syncope, pulsus imbecillior quam in alijs putridis, celer, frequens, inæqualis, morsus in ore uentriculi, caligo, sonitus aurium, neruorum distentio aut resolutio, incredibile cibi fastidium, sitis inexhausta, nullius tegumenti tolerantia.

Mutata qualitas est calor internarum partium urẽs, externarũ tepidus, præsertim primo contactu, isq, continens non tamen sine circuitu quodã uel tertianæ ut plurimũ, uel quotidiano, ut rarò. Ab ardẽtibus igitur

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 415 sur 482

©BIUM

non prauis peſtilens differt, quod in non prauis calor quo diutius tangitur, eò magis ſuperari uidetur caloris acrimonia: in peſtilẽte idẽ diutius tangenti acriorem ſe oſtendit.

Prætereà rubor faciei & oculorum, liuor in uarijs partibus corporis & eryſipelatis ſpecies, in ore fætor, diſtentio præcordiorum, puſtulæ in cute rubræ, nigræ, aridæ, carbunculi, tumores glandularum, ut inguinum, alarum, aurium, gangrenæ manuum, pedũ, genitalium.

Mutatum excrementũ eſt fluxus ex naribus ſanguinis nigri, alui fluxus, dejectio biliosa uel atra, eaq; fœtida, ſæpè cum lumbricis, plerunq; etiam colliquatiua, quæ liquatũ adipem præſefert: urina aut turbida, aut aquoſa ac tenuis, in qua aut nihil, aut quaſi tela araneæ in lanæ ſpeciem coacta reſidet: interdum eadem ut & pulſus ſanis ſimilis.

Vtraq; ſimul ſunt febres ſimiles quæ communiter uagantur, & juuantia. Vt enim tẽpore, quo ficus matureſcunt, quamlibet auẽ ficedulam eſſe ajunt, ita tempore peſtis, quælibet febris eſſe peſtilens judicatur. Proſunt uerò non ſolum quæ putredini obſiſtunt, ſed antidota quoq;: nocent contrà maximè, quæ putredinem augent.

HECTICAE peſtilentis ſigna occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt eædem, quæ putridæ.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt, pulſus longè imbecillior q̃ in putrida, ſed tamen æqualis, in magnitudine & celeritate moderatus: ſiquidem calor qui eſt in ſubſtantia cordis temperatur à frigore humorum, quos idem cor continet. Adeſt ſumma uirium imbecillitas.

Mutata qualitas eſt anhelitus fœtor, calor magis ſqualidus & ualdè acris circa thoracẽ, quamuis ægrotantem fugiat & medicum de febre dubitare faciat, eſtq; ſine ullo circuitu. Non apparent in cute neq; rubores neq; tumores, eò quod neq; humores putreſcunt, neq; ſi putreſcerent ad cutem detrudi poſſent, ob ſummam naturæ imbecillitatem.

Mutatum excrementum eſt urina ferè naturalis.

Quomodo autem febris hectica peſtilens dari poſſit, eruditè diſſerit Maſſaria lib. 5. ſuæ practicæ cap. 24.

DIARIAE peſtilentis ſigna occulta ſunt cauſæ, actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Cauſæ ſunt eædem quæ putridæ.

Actio læſa eſt, frequens animi deliquium.

Mutata qualitas eſt calor ſatis blandus, uehementior tamen quàm hectica: pulſus ferè naturalis.

Mutatum excrementum eſt lotium optimum.

Atqui nullam eſſe febrem peſtilentem diariam confirmat loco citato Maſſaria: alij contrà aliquam conſtituunt, ſed quæ celerrimè in putridam abeat. Sic febrem Anglicam, quæ una die extinguit homines, quidã ad diarias referunt: alij ad putridas, & quidem rectius, quippe cum ex putredine ſpirituum oriatur, & copioſis ſudoribus ſe prodat, qui proprij ſunt putridarum. Poteſt enim ſpiritus, ut & res quæcunq; alia putreſcere, uno excepto igne, ut aſſerit Ariſtoteles in meteoris.

SIGNA febris catarrhalis epidemicæ nõ uerè peſtilentis anni 1580. quam quidam morbum Arietis, Itali Mazuchi, aut Coceulucas uocarunt, ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; pituitam in capite & humorum ichores in uenis majoribus, ijſq; cordi uicinis in maxima hominum parte putres accumulant. Tanta enim hujus febris fuit ſæuitia, ut ſpatio ſex ſeptimanarum omnes ferè Europæ gentes affligeret, ex quibus uix uigeſimus hujus morbi expers fuit, & qui fuit, alijs monſtri loco fuit, præſertim in Saxonia & Hiſpania.

Tam communis igitur morbi communem fuiſſe cauſam neceſſe eſt, eamq; non ab alimentis, aut terra aquisue, ſed ex aëre uel cælo potius pendentem: nempe magnam illius & præcedentis anni aëris inæqualitatẽ & intemperiem & antegreſſos infauſtos ſuperiorum planetarũ congreſſus, & magnos Solis & Lunæ defectus: unde copioſa humorum heterogeneorũ & ichorum ſoboles ſuccreuit, quæ facta meatuum conſtipatione & prohibita euentatione primùm ebullijt, & paulò poſt putreſcens febrem intra uenas putridam excitauit: ut eruditè confirmat peculiari commentario Lucas Stenglius, Medicus olim Auguſtanus.

Effectus

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt duplex: una cordis, altera cerebri, ex quibus utrunq; primò & per ſe læſum eſt: reliquæ uerò corporis partes per conſenſum.

Ratione igitur cordis in hac febre quàm primum inuadit, omnes uires languent, præcordia grauitatem, cor compreſſionem ſentit & palpitat, pulſus parui, celeres & inæquales ſunt, & anhelitus difficilis. Ratione cerebri graue caput eſt & ingraueſcente morbo ægroti tam languent, ut tremant & concidant: quidam uigilent, alij ſomnum profundiorem habeant. Ratione partium conſentientium actio læſa uaria eſt pro habilitate membrorum recipientium. Fluens enim ex capite acrior & ſubſalſus humor ad thoracem cunctis ferè tuſſim ſine ſputo mouet: alijs irruens ad fauces anginam, ad pulmones peripneumoniam, ad cauitatem thoracis empyema: ad latera pectoris pleuritidem: ad uentriculũ & lumbos & extremas partes, dolores uagos & pungitiuos excitat.

Mutata qualitas ratione cordis eſt calor & horror initio inuaſionis uniuerſum corpus, maximè thoracem & caput occupans, indeq; paulatim ſuccreſcens, ad tactum non mordax quidem, ſed internè acerbus magis & cõtinuus, modo intenſus, modo remiſſus. Ratione partium aliarum rugitus & flatus crebri, tinnitus aurium, rubor oculorum cum dolore.

Mutatum excrementum eſt urina primum tenuis, mox craſſa ſine hypoſtaſi: aluus nonnullis ſuppreſſa, alijs fluida: alijs ſanguis è naribus fluit: alijs bilis porracea uomitu mox ab initio, plerisq; ſudor copioſus erumpit in ſtatu & declinatione, quo & febris finitur quarto ut plurimum die. Interdum enim ſed rarò longius protrahitur, ut ad ſeptimum, nonum uel undecimum diem.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt diaphoretica & antidota putrẽdinem inhibẽtia: nocent putredinem augentia & euacuantia ſanguinem.

Id uerò denique prætermittendum non eſt, cõtrouerſum fuiſſe inter Medicos, qui principem in arte Medica locum tenẽt, de genere hujus febris, cum alij ſynochum non putrem, alij putrem eſſe contenderent. Quam ob cauſam nos quoq; in nominibus morborũ ſynochum non putrẽ uocauimus: præſertim cum hanc initio non putrem in putrem ſiue corporũ diſpoſitione ſiue errore quodã facilè mutari potuiſſe conſtet, de qua re alibi.

SIGNA MORBI HVNGARICI ſiue lenticularis ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; humorem quencũq; ſed potiſſimum flauam bilem & pituitam tota ſubſtantia naturæ noſtræ inimicam in uenis cumulant, ut uitium aëris calidi aut etiam putris, & contagio eorum qui hujuſmodi febre laborant, eos tantum inficiens, quorum corpus obſtructum uel aſtrictum eſt, uel prauis ſuccis redundat.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt præceps uirium lapſus, inquietudo, grauitas capitis, delirium, hebes ſenſus, proſtratus appetitus cibi & interdum potionis, pulſus uarius, rarus & humilis, ſæpè deficiens, reciprocus, interdum miurus, deficiens & alia ſimilia, ſed minus grauia, quàm in febre uerè peſtilenti.

Mutata qualitas eſt calor fumoſus, feruens in partibus internis, minus acris in externis primum tangenti, deinde acrior tangenti diutius, isq; cõtinuus tũ uario, ut plurimum uerò duplicis tertianæ nothæ circuitu, cujus typum ferè ſeruat. Tangi autem poteſt manu applicata tum carpo & regioni cordis, tum uentriculo, capitisq; temporibus.

In cute ſuperueniunt maculæ rubræ, interdum permanentes, interdum euaneſcentes, prout natura uel ſuperat uel ſuperatur. Sed & abſceſſus accedunt, & lingua ſordida & oculi rubri. Exacerbatur uerò ueſperi.

Mutatum excrementum eſt dejectio corrupta ac fœtida, urina primò interdum naturalis, ſæpius alba & aquoſa, mox rubra aut etiam turbida, rhinorragia nihil aut parum juuans, ſudores & copioſi & frequentes, ſed uel circa unicum locum uel algidi.

Vtraq; ſimul ſunt febres tales communiter uagantes, & quod juuant tota ſubſtantia prauitati occurrentia, uel ualdè nocent putredinem augentia.

SIGNA febris qui morbilli & uariolæ tanquam propria ſymptomata ſuperueniũt, ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt quæcunq; ſanguinem bilioſum, ut in morbillis, aut ſanguinẽ pituitoſum efferueſcentem, ut in uariolis, ſiue generãt,

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 417 sur 482

©BIUM

ſiue in habitum concitant, uel ut alij referunt, quæcunq; tenuem ſanguinem ſolum, ut in morbillis, uel craſſiorem duntaxat efferueſcentem, ut in uariolis ſiue procreant, ſiue ad cutim membranamúe extrudunt. Diuerſa enim de morbillis & uariolis autorum opinio eſt, cum morbilli quibusdam ſint maculæ tantum, non puſtulæ: alijs tum morbilli tum uariolæ ſunt puſtulæ. Sed illi minores ex rubro magis flaueſcentes: hæmajores altioresq;, in ambitu & baſi rubræ, ad acumẽ albicantes: illi eryſipelatis, hæ phlegmonarũ naturam magis referentes. Ex ſententia uerò Arabum, quæcunq; reliquias ſanguinis mẽſtrui, ex quo generamur in nobis feruere faciunt, cujus una pars tenuis & bilioſa eſt, altera craſſa & uelut fex, ex quibus utraq; in nobis retinetur, dum proceſſu temporis ferueat. Generant autem flauam bilem & ſanguinem eadem, quæ in ardente febre & ſynocho recenſuimus.

Ijſdem feruorem inducit ſtatus aëris uel æſtuoſi, uel peſtilentis, perſpiratio impedita & ſuppreſſa quotidiani excremẽti effluxio, de quibus alibi prolixius.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt, pruritus narium, pulſus tẽporum, timor in ſomno, anxietas in gutture & thorace, jactatio totius corporis, laſſitudo artuum tenſiua, oſcitatio, tuſſis, grauis & difficilis reſpiratio, pulſus frequens, celer, uehemens. tuſſis.

Mutata qualitas eſt calor uehems, minor tamen in internis quàm externis partibus, isq; aſsiduus ſine intermiſsione, rancedo, rubor faciei & oculorum, puſtulæ tales, quales ſupra deſcripſimus.

Mutatum excrementum eſt ſputũ craſsius, dejectio liquida, difficultas inteſtinorũ, urina turbida & rubra.

Vtraq; ſimul ſunt puſtulæ ſimiles communiter uagantes, & quod proſunt refrigerantia intus ſumta, obſunt extrinſecus impoſita: contra juuant calefacientia adhibita partibus externis: nocent intus ſumta.

SIGNA diſtinctiua ſunt hæc.

SIGNA uariolarum & morbillorum ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ uariolarum ſunt, quæ pituitoſum ſanguinem generant, & contagio illius, qui ex uariolis laborat, tum corpus ipſum ægrotantis, quod ſi morbillos expertũ fuerit, uariolas exſpectabis. Contra cauſæ morbillorum ſunt quæ bilioſum generãt, & contagio illius, qui ex morbillis laborat, nec non, quod uariolas ægrotans antea habuit.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa in uariolis eſt ſomnolentia in prĩcipio febris, capitis grauitas, pruritus totius corporis, dolor dorſi uehemens. In morbillis, uigiliæ, capitis leuitas, ſenſus pungentium, dolor dorſi mitior.

Mutata qualitas in uariolis calor plurimus & parum acris, oculi tumidi, puſtulæ paruas inflammationes referentes. Sed & morbilli ſtatim ex cute exeunt: uariolæ paulatim: in morbillis calor acrior & non ita multus, oculi non ita tumidi: puſtulæ parua eryſipelata referentes.

Mutatum excrementum in uariolis eſt fluor lachrymarum præter uoluntatem: in morbillis non item.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Nam ei cui ſuperueniunt morbilli refrigerantia interna magis proſunt & externa magis nocent: quàm ei cui uariolæ.

Sequuntur duæ Tabulæ, quibus præcedens febrium doctrina prolixior breuiter comprehenſa eſt.

TABV-

©BIUM

TABVLA DE PARTE AFFECTA ET diuisione febrium.

- Febris aliud
  - Subiectum aliud
    - Morbi duplex
      - Primarium est cor, quod totum incalescit, uel καθ' ἕξιν, ut in hectica, uel κατὰ χρόνον, id est, permanentiam siue breuem, ut in putridis, siue momentaneam, ut in ephemeris.
      - Secundarium est totum corpus, quod calorem à corde transfusum accipit, uel uectura spiritus per arterias, ut in ephemeris: uel humoris per uenas, ut in putridis, uel contagione, ut in hecticis.
    - Causæ tum
      - Focus, in quo putredo tanquam ignis primum accenditur.
      - Fomes, id quod putredini materiam suggerit, uel ubi materia putredinis generatur. Interdum uerò eadem particula est & focus & fomes putredinis.
  - Diuisio ratione
    - Se, unde febris primaria, eaq; uel ephemera, uel putrida, uel hectica.
    - Et rursus uel Epidemica, uel non Epidemica.
    - Consensum, unde febris secundaria, eaq; similiter uel ephemera, uel putrida, uel hectica. Et rursus uel catarrhalis, uel syncopalis, uel lypiria, uel epialos, uel latica, uel alba, uel lenta, uel anonymos. Nulla uerò epidemica. Catarrhalis, à destillatione capitis. Syncopalis à magna crudorum succorum copia & bile uenefica in præcordijs, præsertim ore uentriculi. Lypiria à pituita nitrea, uel bile putri in uentriculo uel epate: epialus, à pituita acida ex parte putri: latica à pituita dulci putrescente in uenis paruis: alba à suppressis menstruis: lenta ab ulceratione & suppuratione uiscerum: anonymos ab angustia uasorum.
    - Subiecti morbi
      - Primarij. Cor afficitur uel per
      - Secundarij. Calor præter naturam totum corpus occupat, uel assiduus, unde febris continua: uel non assiduus, unde febris intermittens. Quæ tamen diuisio etiam ex foco & fomitis quantitate deduci potest, ut mox sequetur.
    - Foci qui est spatiũ uel
      - Cordis, siue in uenis cordi uicinis, siue alijs sed majoribus à corde remotis, siue extra uenas sed cordi uicinas, unde febris continua.
      - Extra cor, siue in uenis minoribus à corde remotis, siue extra uenas similiter à corde remotas: unde febris intermittens.
    - Fomitis materiæ cuius peccat uel
      - Quantitas quæ aut
        - Pauca est & tenuis, siue extra, siue intra uenas fuerit: unde febris intermittens, eò quod facilè dissipetur.
        - Multa & crassa, non solum intra, sed & extra uenas, unde febris continua, eò quod ægrè dissipetur, ut inflammato cerebro.
      - Qualitas tum
        - Positiuè quia affluit uel Humor uel
          - Vapor calidus sanguinis, qui phlogosin facit, unde synochus nõ putris.
          - Sanguis totus putrescens, unde synochus putris.
          - Phlegma putrescens, unde quotidiana siue continua, siue intermittens.
          - Flaua bilis putrescens, unde causos & tertiana siue continua, siue intermittens.
          - Atra bilis putrescens, unde quartana siue continua, siue intermittens.
        - Priuatiuè, quia affluxurũ uel Deficit uel
          - Impeditur obstructione uenarum in præcordijs, unde febris alba.
          - Vlceratione uisceris, unde febris lenta phthisicorum, nephriticorum, pleuriticorum.
          - Angustia uasorum, unde febris anonymos. Quæ diuisio tum ex fomite, tum ex consensu deduci potest.
    - Foci & fomitis simul, quorum uterq; uel
      - Vnº, unde febris intermittes simplex tum
        - Exquisita, cum in una parte unus humor putrescit, uel etiam plures, sed unius signa manifestissima, alterius obscurissima apparent.
        - Notha, in qua duo humores in uno loco miscẽtur cuiderer, sed uel æqualiter uel inæqualiter. Si æqualiter est confusa simplex. Si inæqualiter est confusa cõposita, eaq; tertiana notha, quotidiana notha, quartana notha. Nam v. g. bilis in tertiana notha superat, phlegma superatur.
      - Plures, unde febris implicita uel
        - Homogenea, cum intermittens miscetur intermittenti eidem specie, ut quotidiana, tertiana, quartana duplex aut etiam triplex.
        - Heterogenea cum intermittens miscetur uel
          - Intermittenti diuersæ specie, ut tertiana & quotidiana, aut quartana etiam cum alterutra.
          - Continuæ, ut tertiana intermittens, cum pituitosis continuis & contrà. Vtraq; hemitritæus appellatur.

TABV-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 419 sur 482

©BIUM

TABVLA DE SIGNIS PARTIS AFFECTÆ & certæ ſpeciei febrium.

Signa febrium alia

- **Partis affectæ, ut cordis uel**
  - Simpliciter. Calidus aër, pulſus celer & diuerſus, caliditas pectoris præternaturam, nocent calida.
  - **Non ſimpliciter ſed uel**
    - **Per ſe in**
      - Genere. Febris uehemens eſt, non ſuccedit alteri affectui, non intermittit.
      - Specie
        - Epidemicæ, ejuſq; uel ueræ peſtilentis tum diariæ, tum putridæ, tũ hecticæ, cujus ſignum commune fluxus alui: uel non uerè peſtilentis, ut catarrhi epidemici, luis Hungaricæ, febris uariolaris, quarum ſignum deſtillatio, maculæ, puſtulæ & pruritus narium.
        - Non epidemicæ, eadem, quæ continuæ.
    - **Per conſenſum in**
      - Genere: Febris contrà ſe habet. Mitior eſt, ſuccedit alteri affectui, intermittens, niſi focus ſit uicinus cordi, aut humor copioſus. Epialos igitur ſæpius remittit, cæteræ ferè continuæ ſunt.
      - Specie. Ex quanam parte conſentiente laboret, id ex proprijs cujusq; partis affectæ ſignis deprehendi oportet, ut v. g. in ſyncopali per ſe affectum eſſe uentriculum indicat dolor illius, qui præceſſit, adeſt uomitio, ſingultus & alia.
- **Certæ ſpeciei ratione**
  - **Foci uel fomitis alia**
    - Ephemerarum, quarum origo ab externa cauſa, uel bubone, pulſus ſemper æqualis, calor ſuauis, inſpiratio expiratione major, urina cocta ſemper.
    - Putridarum, quarum origo ſine cauſa externa recenti, pulſus inæqualis (cum in principio ſit paruus & rarus, in ſtatu maximus & celerrimus in uno ictu) reſpiratio, qua fuligo expurgatur, inſpiratione, qua cor refrigeratur, major calor acris pungens & fumoſus, inuadens cum frigore, rigore, horrore: nigredo linguæ: urina parum uel ualdè cruda.
    - Hecticarum, quarum origo ab externa cauſa, uel præcedente ephemera ſiue etiam putrida febre: pulſus ſemper æqualis, iſque paruus & uelox, calor acris ſed ſqualidus, æqualiter omnes partes occupans, qui à cibo augetur.
    - **Continuarũ in**
      - Genere, humoris copia & craſſities, calor aſſiduus 24. horas excedens, nullus ſudor, uinum nocet.
      - Specie
        - Synochi non putris, urina rubra cum ſedimento.
        - Synochi putris, urina craſſa ſine ſedimento.
        - Quotidianæ, pulſus tardus, facies tumida, urina alba.
        - Tertianæ, pulſus uelox, calor acrior, urina rubra.
        - Cauſi, pulſus magnus & uelox, feruor maximus circa cor: lingua nigra tantum in legitimo, falſa in notho.
        - Quartanæ, pulſus tardior, calor acris, quarto die acerbior, urina turbida.
    - **Intermittẽtium in**
      - Genere, humoris paucitas & tenuitas, calor intra 24. horas deſinens, & cum rigore aut frigore incipiens, ſudore manifeſto finiens, uinum prodeſt in declinatione.
      - Specie
        - quotidianæ, inuaſio cum frigore extremorum.
        - Tertianæ, inuaſio cum rigore externo pungente & æſtu interno.
        - Quartanæ inuaſio cum horrore externo & frigore interno.
  - **Foci & fomitis ſimul tum**
    - Exquiſitarum. Omnia ſimplicia, ut cauſa externa & interna, actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum unius modi.
    - **Vnius alia**
      - **Spuriarum in**
        - Genere. Omnia mixta, magis tamen accedentia ad ſigna illius cujus ſpuria magis particeps eſt. Eadem tantum hora inuadunt.
        - Specie. Tertianæ nothæ, u. g. uictus ratio inæqualis, quæ majori ex parte bilem flauam: minus pituitam generat, rigor principio acceſſionis cum minori concuſſu ac ſenſu pungentium, acceſſio 12. horas ſuperans: urina ſubruffa & pallidior, ſed craſſior.
    - **Pluriũ ut implicitarum tum**
      - Homogenearum. Diuerſis horis inuadũt, eadem uerò earum natura, eadem cauſa, ſed in diuerſis collecta locis, idem calor, eadem ſymptomata.
      - **Heterogenearũ in**
        - Genere. Accedunt & diuerſis & eadem hora. Si diuerſis, erit diuerſus calor, alijs ualdè acris, alijs parum acris, & ſicalia ſymptomata. Sic eadem hora, erit calor mixtus & quaſi compoſitus.
        - Specie. Hemitritæi, v. g. qui conſtat ex quotidiana continua & tertiana intermittente, aër inæqualis, qualis Romanus, pulſus inæqualis & inordinatus, calor aſſiduus quotidie reuertens, ſed tertio die cum multiplici horrore, altero uero cum frigore duntaxat, aut cum modico horrore externarum partium.

V. CHOLE-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 420 sur 482

©BIUM

V. CHOLERAE ſubiectum duplex eſt: primarium & ſecundarium.

Primarium eſt uentriculus, isq; ut plurimum totus, ſupra & infra: interdum tamen magis illius pars ſuperior, uel pars inferior. Materia enim morbifica morſu uel pondere contriſtans uentriculum per utrunq; os, ſtomachum & pyloron uno & eodem tempore ſumma cum perturbatione, celeritate ac frequentia expellitur.

Secundarium duplex eſt, gula & inteſtina. Os enim uentriculi ſupernum uomitu per gulam: infernum dejectione per inteſtina noxium humorem eijcit. Non malè igitur, ſi dextrè interpretemur, Alex. Trallianus χολάδας dixit eſſe partem affectam in cholera: ut nec Cornel. Celſus, qui hoc uitium ſtomachi atq; inteſtinorum commune uideri ſcripſit. Errauit autem ille in Etymologia nominis, ut ſupra diximus. Sunt uerò & aliæ partes affectæ minus principaliter, ut cor, nerui, totum corpus. Ventriculus enim pars corporis præſtans eſt, & præcipuis membris, quibus corpus noſtrum regitur, uehementer congruit.

Afficitur autem uentriculus uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe afficitur, cum intemperie calidiore laborat, eſtq; tam igneus ut alimenta licet bona in acrem & nidorulentam qualitatem conuertat. Id quod fit potiſſimum in ſicca cholera: in humida non item. Siccam autem uocant, quæ fit ex flatuoſo ſpiritu, qui ſiue excernatur ſiue retineatur partes neruoſas lancinat ac mordicat. Humidam, quæ gignitur ab humoribus aliunde in uentriculum retro fluentibus.

Per conſenſum autem uentriculus afficitur, cum uitij expers eſt, & aliunde coafficitur: idq; fit uel poſitiuè, uel priuatiuè.

Poſitiuè, cum tranſmiſſam ad ſe materiã recipit, uel à toto corpore, uel à certa parte. Interdum enim in uniuerſo corpore ſuccus prauus, isq; imprimis acris & bilioſus plusq; oportet redundat, qui tandem ob cauſas aliquas externas uel internas ad fluendũ irritatus orificia uaſorum, quæ ad uentrem pertinent, mordicans aperit, & ad uentriculũ tanq; ſentinam transfuſus cholerã excitat. Eſtq; hæc cholera propriè, q̃ Aretæus παλίνοσον φορὴν definit eſſe τ ὕλης τ ἐν τῷ πάντι ἐς τὸν ϛόμαχον, καὶ τὴν κοιλίην, καὶ τὰ ἔντερα, id eſt, reciprocam materiæ delationẽ à toto ad gulam, uentrẽ & inteſtina. Neq; enim ſiue alimenta praua, ſiue humores maligni qui continentur in ſtomacho hunc affectũ uerè excitant, niſi alij humores aliunde magno impetu irruant, & ſtomachum ad expulſionem irritent. Nec minima hæc ratio eſt, cur cholera ſit morbus diſtinctus à ſimplici tũ uomitu, tum fluxu alui.

Interdũ uerò prauus ſuccus, isq; imprimis bilis non in toto corpore: ſed in certa parte redũdat, ut in ueſicula fellis, in epate, in meſenterio, in liene, in capite. In his enim pãrtibus is humor cumulari ſolet, cũq; ſupra modũ auctus naturæ grauis & infeſtus eſſe cæperit, huc illuc impellitur ac diffluit, tandẽq; in uentriculum excuſſus tam aduerſatur, ut eo perculſi ægrotãtes ſæpe toxicũ ſe bibiſſe opinentur. Nulla uerò critica eſt cholera, quod quidam putant, cũ bilis in hoc affectu non expurgetur uel per unam tantum partem, uel probè concocta, uel cum facili ægrotantis tolerantia: quæ triplex condicio in omni bona criſi requiritur.

Priuatiua uerò coaffectio hic in inteſtinis tantum locum habet, quæ non recipiunt, uel per ſedem non deijciunt id, ad quod recipiendũ extrudendumq; à natura comparata ſunt, ac humores quidem ſuperfluos in cholera humida, qui per os uiam non naturalem exeunt: uapores uerò acres in cholera arida, qui uentrem inflant, ſtrepitum & dolorem tum laterum tum lumborum excitant, nec aluum ſoluunt ſed aſtringunt.

Sed & eadem inteſtina non recipiũt, quæ affluere debuit, bilem, occluſo ueſiculæ fellis canali, per quem illa ab hoc ut ſuo domicilio in duodenũ tranſfundi ſolet. Ex quo appareret choleram eſſe ictero admodum ſimilem. Vt enim bilioſum excrementum à jecore & ueſicula fellis in uniuerſum corpus regurgitat in arcuato: ſic idẽ cũ alijs prauis ſuccis cõfertim magnoq; impetu retrorſum ab uniuerſo corpore in uentrẽ fluit in cholera.

SIGNA ſimpliciter affectarum partiũ in cholera ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt prauí ſucci, qui uentriculũ & inteſtina uellicant, orti ſiue ab alimẽtis, ſiue à medicamẽtis bilẽ gignentibus aut humores corrumpentibus, ut lacte, fungo, ueneno potu, putrido uel uini uel aquæ, uel

©BIUM

uel frigidæ in jejunio ſubſequente cibo craſſo & alia, de quibus alibi. Memorabile uerò illud eſt, quod recenſet Maſſaria de imperito quodam Medico, qui integram agarici unciam aſſumſit, unde in hunc affectum, à quo ægrè liberari potuit, incidit. Idem uerò ſit aſſumto antimonio, colocynthide, ueratro.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt uaria diuerſarum partium.

Ventriculi quidem tàm multiplex, ut nullus ſit ferè morbus ſtomachi qui χολερῶντας non affligat, ut dolor, nauſea, inappetentia, ſitis, uomitus, angor, morſus, ſingultus. Gulæ, tenſio, inteſtinorum tormina, cordis ſyncope & pulſus uermicularis, formicularis, deficiens. Neruorum, contractio manuum & pedũ. Totius corporis, rigor & extremorum dolor frigidus.

Mutata qualitas eſt febris interdum, cũ nimirum larga quæ ſit per utrunq; orificium euacuatio uitiõ expurgando ſatis eſſe non poteſt, ſed pars materiæ in uenis putreſcit.

Mutatum excrementum eſt, maxima bilioſi excrementi corruptorumq; & interdũ putridorum ſuccorum copia per os atq; aluũ excretio, quæ uiſu deprehenditur. Sic & uapor acris, quem ægrotans exire percipit.

Vtraq; ſimul ſunt, quod hic morbus in populum graſſatur & ægrotans eodem laborare conſueuit. Sunt enim quidam quibus certo quodam tempore praui ſucci ad uentriculum magno cum impetu feruntur, unde cholera oritur, qua excitata deinceps integra ſanitate intermedio tẽpore fruuntur. Quod ſi uentriculi pars ſuperior magis affecta ſit, eam partem dolor magis affliget: ſi pars inferior, ejus ſymptomata grauiora erunt.

SIGNA uentriculi affecti per ſe ſunt magnitudo, numerus, tempus, juuantia. Cholera enim uehemens eſt, non ſuccedit alteri affectui, non intermittit, juuant quæ uentriculo admouentur præſidia.

SIGNA uentriculi per conſenſum affecti ſunt paruitas, numerus, tempus, juuantia. Cholera enim mitior eſt, ſuccedit alteri affectui, parum aut nihil juuant, quæ uentriculo: multum, quæ aliis partibus per ſe affectis admouentur præſidia. Quænam autem illarum ſit, id ex ſignis proprijs deprehendi poteſt.

VI. ILEI ſubjectum Aretæo, ut & Aëtio & Marcello & Celſo, & interdum Galeno, in genere omne inteſtinum eſt, idq; tum tenuius tum craſſius. Nunc ilei nomen anguſtius eſt, nec tam latè patens, inuento nouo colicæ nomine, ut ſupra in nominibus morborum diximus. Cum itaq; qui bene diſtinguit, bene doceat, nobis quoq; eam differentiam, præſertim cum uſu multorum ſeculorum jam confirmata ſit, retinere & cujusq; partem affectam ſeorſim explicare commodius uidetur.

ILEI igitur πρῶτον δεκτικὸν principale eſt inteſtinum tenue, ileum uocari ſolitum: colicæ uerò inteſtinum craſſius, quod colon uocant. Rurſus afficitur dolore inteſtinum ſiue tenue, ſiue craſſius, uel totum, uel pars tantum.

Partes affectæ minus principales ſunt cõſentientes inteſtino utriq;, ut tenui quidem, uentriculus, epar, ſeptũ tranſuerſum: craſſo renes, lũbi, ueſica, podex & muſculi illius.

Afficitur autem inteſtinum utrumq; uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe afficitur, cum ſubſidet ab inflammatione tumoreue proprio, aut ob intemperiem ſiccam, aut plagam, aut inteſtinalem herniam, de qua Aretæus. Obſtruitur ſiue flatu, ſiue copia crudæ & craſſæ pituitæ: conſtipatur copia fæcum, lapide interjecto, grumis, lumbricis.

Per conſenſum leditur, cum uitij expers aliunde coafficitur, idq; tum poſitiuè, tum priuatiuè.

Poſitiuè cum meatus intercluditur à cõpreſſione. Priuatiuè uix coafficitur niſi quis putet poſſe aboleri meatum à coalitu, ut pulmonum pleuræ agglutinatorum motus deprauari in aſthmate ſolet, hic locũ ob inteſtinorum amplitudinem non habet. Omnis enim tum ileos, tum colica anguſtia eſt, cujus cauſa reſidet uel in inteſtinis, uel extra inteſtina. Si in inteſtinis, eſt uel ſubſidentia, uel obſtructio, uel conſtipatio. Si extra inteſtina eſt compreſſio uel coalitus. Comprimitur uerò tenue, uel craſſum inteſtinum tumore uicinorum uiſcerum, ut meſaræi, epatis, renum uteri, ueſicæ felleæ, ueſicæ urinariæ, quam magna urinæ copia diſtendit. Id uerò uel nunquam uel rarò fieri inde apparet, quod prægnantes utero etiam plurimum poſtremis menſibus diſtento, dolore tamen

tamen nullo siue iliaco siue colico infestentur multò minus uel illæ, uel alij ob tumorem aliorum uiscerum. Ventriculo autem uel epate in tumorem eleuatis intestina malè affici constat, non tam ratione tumoris, quàm humoris siue calidi siue frigidi redundantis, quo in intestina transfuso, ea dolorem concipiunt.

SIGNA intestini simpliciter affecti sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; angustiæ intestinorum quamcunq; speciem faciunt, ut subsidentiam, constipationem, obstructionem, cõpressionem, de quibus alibi. Est autem ilium inflammationi maximè obnoxium ob uasorum sugentium copiam. Quæ uerò causæ præcesserint ex relatione ægrotorum & astãtium cognosci possunt.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est sensus inuolutionis seu implicationis, sed & retractionis, qua omnia inferiora sursum trahuntur: & acutissimus dolor modo supra umbilici regionem, modo infrà. Intestinum enim neruos à sexto pari cerebri recipit.

Mutata qualitas est, quod sonant intestina, si fiat morbus à stercorum retentione, flatus uoluitur & uertitur in intestino, tota hypochondria ferè eleuari uidentur & in tumorem efferri, plerunq; febris sequitur, præsertim ubi ab inflãmatione ileos oritur.

Mutatum excrementum est urinæ suppressio, alui cõstipatio, stercoris per os excretio, uomitus frequentissimus tam alimentorum quàm humorum, præcipuè bilis modo flauæ, modo porraceæ, interdum intestini putrescentis rejectio.

Neq; tamen interdũ dejectio prorsus abolita est, ut nec flatuum emissio. Nam, ut inquit Aretæus, nihil facilè (non autẽ omnino) exit infra uel supra. Sed & interdũ emittitur id, quod forte ante hunc dolorem fuit in colo. Dejectiones uerò, quæ prodeunt, crudæ sunt & tenues, præsertim si morbus sit ex inflãmatione: sic uomitus non semper adest, nisi mors immineat. Nec stercus propriè est quod in ileo reijcitur, cum quod excernitur stercoris formam non habeat, antequam ad intestinum perueniat.

Vtraq; simul sunt morbi similes communiter grassantes. Est enim ileos morbus contagiosus, ut uult Auicenna. Iuuant quæ astrictionem siue obstructionem intestinorũ depellunt: nocent, quæ eadem augent.

Num uerò totum alterutrius intestini uolumen sit affectum, an pars tantum, id ex doloris situ cognosci oportet. Totum enim ilium affectum erit, si partes illius omnes doleant, dextra & sinistra, & quæ circa medium uentrem & umbilicum continetur. Pars tantum, eaq; uel prima, uel media, uel ultima, si quamcunq; ex illis dolor urgeat.

Ac prima quidem si doleat circa jecur. Media, si circa ilium sinistrum. Vltima, si circa ilium dextrum, juxta humiliorem sedem dextri renis. Sic totum colon affectum erit, si totum doleat circa utrunq; ilium & infra umbilicum, & supra uersus fundum uentriculi. Pars tantum, eaq; uel prima, uel media, uel ultima, si cuicunq; ex illis grauitas major inhæreat. Ac prima quidem, si ilio dextro: media, si ileo sinistro: ultima, si infra umbilicum. Sic enim situm partium affectarum in ilio & colica Capouaccius descripsit, qui & ipse quamuis paulò aliter ex emendata nostri temporis intestinorum descriptione in dysenteria supra à nobis proposita intelligi potest, ad quam lectorem remittimus. Neq; enim colon tam infra quam supra est, ut ilium, quod olim creditum fuit.

SIGNA intestini per se & per consensum in ileo & colica affecti sunt, magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Si enim uolumulus, uel colica sit uehemens, si alteri affectui non superueniat, si non intermittat, si juuent ilio & colo applicata, has partes per se affici argumentum erit. Sin contrà, per consensum. Ex quarum autem partium consensu coafficiatur, id ex propriis illarum, ut epatis, mesaræi, renum, uesicæ utriusq; affectæ signis cognosci oportet.

Sic signa partium consentientium sunt uaria illarum symptomata. Ventriculum enim affici uomitus & fætor (quod in eo uapores putridi cumulentur, qui cum aëre expirato miscentur) distendi septum transuersum, spiritus difficilis: uesicam urinæ difficultas: musculos podicis illius clausura offendi indicat, & sic de alijs.

SIGNA

©BIUM

SIGNA distinctiua iliaci & colici affectus sunt hæc.

Causæ ferè eædem, sic tamen ut externæ magis ileon, internæ magis colicam inducere soleant.

Effectus similiter in genere ijdem, unde & unum nomen uterq; affectus olim habuit: at ileos quidem & chordapsus appellatus à retractione intestinorum, quæ utriq; conuenit.

Est uerò quædam actio læsa & aliqua qualitas, ut & excretio, quæ unum ab altero differre facit.

Actio læsa. Iliacus dolor Aretæo tenuis & acutus est, id est, pungitiuus: colicus humidus & grauis. Alijs non sine limitatione ille interdum uehementior, interdū remissior. Ac uehementior quidē iliacus, remissior colicus, si prodeat ab inflammatione, aut aridis fecibus: cum gracilia intestina ob raritatem tunicæ sensum q̄ crassa quorum substantia densior exquisitiorem habeant, & materiam morbificam diutius detineant. Contrà uehementior colicus, remissior iliacus, si prodeat à pituita & flatu, quam materiam crassa intestina longiori mora intra se conclusam sustinent, præsertim cum ob tunicæ crassitiem eadem difflari nequeat.

Quod ad situm doloris in utroq; affectu diuersum attinet, de eo supra diximus. In genere uerò dolor magis fixus est & magis in circuitu umbilici in ileo: contra magis in lateribus & paulò infra uentriculum in colica. Præterea ileos acutus morbus: colica diuturnus est.

Mutata qualitas. Colica in ileum: ileus contra in colicam uix permutatur. Sed & in ileo magna ex parte febris comitatur: in colica non item.

Mutatum excrementum est. In ileo nihil mittitur infra, sed tantū supra: & primum quidem pituitosi aliquid, deinde biliosum: quibusdam stercus morte jam imminente, quamuis propriè stercus non sit, ut supra diximus: in colica uariæ feces, ut mucilagines uel stercora per sedem exeunt, nec tamen sine ope clysterum & aliorum medicamentorum. Vrina utrobiq; rubra est. Sudor uerò in ileo magis frigidus quàm in colica, propter majorem membrorum nobiliū sympathiam.

Vtraq; simul sunt juuantia. Dolor iliacus superatur usu potionum per os assumtorum: non tollitur infusione clysterum. Dolor colicus contrà uincitur inditis per anū: non juuatur per os acceptis.

SIGNA distinctiua iliaci siue colici & dysenterici nec non nephritici & uterini affectus sunt hæc.

DYSENTERIAE et colicæ discrimen à solo excremento mutato satis euidens est. In dysenteria enim aluus semper aperta est: in colica ferè semper astricta.

NEPHRITICI uerò & colici siue etiam iliaci doloris tanta cognatio est, ut uel ipsum Galenum aliquando discrimen fefellerit, ut ipse testatur 2. de loc. aff. 5. & alibi.

SIGNA igitur utriusq; affectus, alia sunt communia, alia propria.

Communia sunt dolor abdominis & dorsi, tremor crurum, & impotentia flectendi corpus, nausea item, uomitus, alui stipatio.

SIGNA propria sunt causa, effectus, & utraque simul.

Causæ colicæ sunt retentio fecum, & usus rerum frigidarum & flatuosarum, ut fructuum: nephritidis non item.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est stupor renum, dorsi, crurū in nephritide, in colica non item. In illa quoq; uentriculus minus: in hac magis afficitur.

Affectis intestinis dolor est perforanti similis, & quasi infixi pali, certo q; loco interdum insistit, interdum circuit, ut plurimum in inguen sinistrum, & utrunq; renem sursum reuulsus, ut sunt flexus coli intestini, quod relicto recto intestino in sinistrum inguen reuertitur, & ad sinistrum renem ascendit, ubi angustius est, unde in hac parte dolor colicus grauius affligit, & renalem repræsentat. Læsis renibus dolor magis fixus est, eandemq; partem assiduè ac uehementer infestat: porrigitur uerò in uesicam & monetur à partibus supernis ad infernas secundum ureterum progressum, dum per hæc ua-sa lapis in uesicam prolabitur.

Dolor colicus magis inclinat ad anteriora & ad pectus: nephriticus semper ad posteriores partes uergit.

Dolor intestinorum majus spatium: renū minus occupat. Dolor itaq; colicus est major

secundum

ſecundum extenſionem, quia plures partes inſeſtat: renalis major ſecundum intenſionem, quod inſtar acûs pertundit & torquet grauiſſimè.

Dolor colicus interdum eſt in loco renibus altiore, magisq; uentriculo icino, uinterdum infra renes: renalis ſemper in eadem parte, ubi renes ſiti ſunt.

Dolor colicus ferè ſemper ſubitò inuadit: renalis paulatim incipit, & ſemper ad finẽ uſq; augetur. Breui nanq; tempore inteſtinũ anguſtatur: lapis non citò creatur.

Mutata qualitas eſt grauior & magis aſſiduus uomitus, nauſea, alui ſtipatio in dolore colico: contra in renali dolore uehementior ſæpiusq; & citius affligens dorſi & crurum tremor, & flectendi corporis impotentia. Inteſtina nanq; magis uentriculo: renes magis dorſo & cruribus conſentiunt.

Mutatum excrementum eſt uomitus pituitoſorum & corruptorum: & retentio excrementorum in colica. In nephritide uomitus rarior & dejectio frequentior. In colico, ſtercora, quæ deÿciuntur ſunt arida & caſina: in nephritide multò magis mollia.

In renali dolore ſemper affectus à dorſo & cum urinæ difficultate incipit: in colica non item.

Nephriticis à principio urina ſupprimitur, uel mingitur primum filamentis plena, aquoſa & tenuis, deinde craſſa & arenoſa, interdum cruenta & cum calculo.

Colicis hæc prædicta non eueniunt.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Colicus dolor inanitionis tempore leuior eſt, grauior repleto cibis homine. Contrà renalis inanitionis tempore ingraueſcit, miteſcit cibis aſſumtis. Repletus enim uentriculus colon cõprimit: uacuus non item. Contra cibus aſſumtus renes non affligit, niſi deſcendat. Portio nanq; tenuior & aquoſior dum petit renes, uim anodynam obtinet.

Dolor colicus laxantibus, flatus diſcutientibus atq; irritantibus clyſteribus in aluũ injectis maximè lenitur: renalis etiam ſed minus. Nephriticus ab initio anodynis & relaxantibus plurimum juuatur: deinde uerò diureticis et calculos comminuentibus, renesq; detergentibus: colicus non item, niſi eade m una flatus diſcutiant. Hic conquieſcit per uomitum uel dejectionem alui: ille non item.

SIGNA diſtinctiua colici & uterini doloris ſumta à cauſis, effectis & utrisq; ſimul ſunt hæc. Vterinum dolorem præcedit uel partus, uel menſium ſuppreſſio, uel difficultas eo tempore, quo menſes fluxuri ſunt.

In dolore uteri mulieres ſuffocari uidẽtur ex uaporibus eleuatis: minimè autem in dolore colico.

Dolor uteri ad inferiora, pubem & coxas magis pertinet, unde coxendicus uidetur: ad ſuperiora magis tendit colicus.

Dolor uteri ex difficultate menſium magis torquet, cum menſtruũ tempus appetit, isq; potius circa renes quàm in penitioribus partibus. Circa renes enim uenæ & uaſa ſpermatica ad uterum tendunt, quibus repletus fit diſtentio.

Dolor uteri, ſi leniatur aluus, non ceſſat: contrà colicus lenitur eductis fecibus.

VII. Acutorum epatis affectuum, *id eſt, hæmorrhagiæ & phlegmones commune ſubjectum epar eſt. Oedema enim nunquam aut rarò generatur in epate uel thoracis partibus.*

Afficitur autem in hæmorrhagia tantum per ſe & primario, cum ex eo ſanguis ſincerus effluat, ſiue extra corpus ſiue in inteſtina, uel propter uulnus, uel plagam, uel multitudinem. Effluit enim ex eodem etiam in alijs affectibus, ut in epatico fluxu, in dyſenteria, in hæmoptyſi, in cachexia & hydrope, ſed diuerſis modis. Fluens in epatico fluxu & dyſenteria per inteſtina tantum, ſed illic aquoſus & loturæ carnium ſimilis, hic craſſus & feculentus. In hæmoptyſi per os. In cachexia & hydrope aquoſus & imperfectus per totum corpus, eò quod uenæ meſaraicæ occluſæ ſunt.

SIGNA hæmorrhagiæ ex deſcriptione manifeſta ſunt: notæ fluxus epatici, dyſenteriæ, hæmoptyſeos & cachexiæ ex ſuis locis petantur.

In phlegmone autem epatis afficitur uel caro, uel membrana, uel uenæ epatis. Si carnoſa ſubſtantia, ea uel tota læditur, uel pars tantum, ut conuexa uel concaua: quamuis, teſte Galeno, fieri nequit, ſi altera ex ijs partibus afficiatur, quin reliqua conſentiat, ob uenarum communionem uel propter partium continuitatem. Et hæ ſunt partes affectæ principaliter.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 425 sur 482

©BIUM

Partes minus principales sunt, quæcunq; epati consentiunt, ut musculi abdominis, pleura, cor, uentriculus, septũ transuersum, caput & imprimis uenæ mesaraicæ. Caua enim jecoris parte laborante inflammatione mox necesse est has uenas inflammari, eò quod ex uena porta, quæ in sima epatis parte continetur, originem ducunt.

Afficitur autem epar ejusq; partes tantũ per se & non per consensum, dum jam inflammatur. Ratione uerò causæ, aut per se aut per consensum.

Per se, cum aut sanguine multo abundat, aut morboso calore et dolore torquetur: unde sanguinẽ à partibus molestatis aut copia ejus aut qualitate aut utroq; simul ad re trahit.

Per consensum, cum uitij expers aliunde coafficitur, idq; positiuè. Priuatiuè non item fieri potest.

Positiuè quidem, cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut à uesicula fellis si quando obstruitur, & bilem expurgare non potest, unde ad epar regurgitans inflammationem excitat: similiter à liene qui succum melancholicum non attrahit: aut à uentriculo qui chylum epati non rectè præparat, aut à matrice, ex qua superfluitas menstruo tempore fluere solita non emanat: aut ab hæmorrhoidibus suppressis alijs uel membris, ut intestinis, renibus, spiritalibus obstructis: unde sanguis ad epar refluens inquinatur & calidior efficitur.

SIGNA jecoris simpliciter affecti sunt causæ, effectus & utraque simul.

CAVSAE sunt, quæcunq; sanguinem uel copiosiorem, uel calidiorem quàm pars postulat, cumulant, ut multa aëris caliditas, cibi calidi & crassi, balneum post crapulam, cucurbitulæ pleno corpori adhibitæ, & alia de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor grauis in dextro præcordio circa costas mendosas, isq; major ægro super sinistrum latus decumbente, minor eodem super dextrum reuoluto. Major item cum ægrotus magnam trahit spirationem: minor cum non trahit.

Decubitus uerò in omnem partem molestus est ubi absessus fieri incipit. Quod si pus factum est, dolor minuitur.

Mutata qualitas est color corporis citrinus instar auriginis, Aretæo plumbeus, linguæ uerò color initio magis ruber, deinde niger, febris assidua, eaq; inæqualis quæ plerunq; ad noctem exacerbatur, item rigor cum suppurari incipit.

Mutatum excrementum est aluus robusto uiscere in principio inflammationis sicca & exusta: in processu facto infirmo, liquida & chylosa, quando non trahit à uentriculo, aut fœtida, nigra, corrupta, porracea: parũ urinæ meijtur, atq; cum grandior est tumor nihil. Quæ uerò mingitur, crassa est, rubicunda, turbida.

Vtraq; simul sunt juuantia. Iuuat inedia, uel saltem uictus tenuis, sanguinis item missio sæpius repetita: nocent contrà, quæ sanguinis copiam augent, uel ad epar adducunt.

SIGNA partium epatis affectarum distinctiua sunt hæc.

Si carnosa pars jecoris inflammetur, dolor urget obtusus & grauis, cujusdam quasi ponderis incumbentis, pulsus est uelox & mollis, eò quod caro mollis & laxa est.

Si membrana epar circundans laboret, uel uenæ ejusdem, tunc dolor affligit acutus: & pulsus durus, serrinus, tardus est, eò quod membrana pars dura ac densa est.

Si inflammatio gibbam siue conuexam partem epatis occupat, major ex hac parte dolor est, qui spirando percipitur, magis ad dextrum ascendit jugulum, ut interdum id detrahi uideatur, eo quod uicina septo transuerso & toti thoraci est. Sed & molestius in latus dextrum decubitus & tumor euidens est, qui injecta manu & interdum uisu deprehenditur, nisi æger fuerit ualdè carnosus, aut laborare hydrope incipiat, aut parua aut dura sit inflammatio.

Si affectus simam seu concauam partem detineat, nullus tumor obseruatur, præter quandam tensionẽ. Quod si quis hypochondrium comprimat, ægrotans dolorem obscurum sed internum percipit, eumq; magis urgentem, si in sinistram partem decumbat: apparent magis symptomata, quæ consensu uentriculi fiunt, ut nausea, uomitus, bilis, sitis, singultus.

SIGNA affectarum partium consentientium sunt illarum symptomata, ut capitis, mens tarda & hebes: interdum delirium: cordis, syncopæ: uentriculi, nausea: septi transuersi, depressio: pleuræ, dolor. Epar enim ob pondus

pōdus tēdit diaphragma, unde mēbrana ſuccingēs coſtas diuellitur.

SIGNA diſtinctiua phlegmones epatis et muſculorum abdominis & pleuritidis, & colici doloris ſunt hæc. Interdum enim inflammatio gibbæ partis epatis pleuritidē: phlegmone uerò cauæ partis colicum dolorem mentitur.

Muſculos epati incumbentes inflammari oſtendit tumor externus, qui poteſt tangi & uideri, isq; oblongus in anguſtum uergēs inſtar muſculorum umbilicum comprehendens. Contrà in phlegmone epatis tumor rotundus eſt & figurā epatis repreſentat, eſtq; minor, nullam uel non euidentem rubedinem exhibens.

Pleuram inflammari & per ſe affici oſtēdit pulſus durus & ſerrinus, tuſsis cū ſputo, niſi pleuritis ſit lethalis, dolor pungens ægrotus ſi maximè ſpiret (ut autem ſpiret laborantem admonere oportet) ſe premi & ſuperiores partes ſuſpendi ſentiet. Contra inflammata gibba parte epatis pulſus minus durus eſt propter uarietatem partium, quæ inflamantur: tuſsis exigua & ſemper arida, dolor grauis, dejectiones interdū ſimiles loturæ carnis nuper mactatæ & durities quædam in dextro hypochondrio: ſed & ſi ægrotans ſpiritum trahit, ipſi à partibus inferioribus ad ſuperiora aliquid ſurgere uidetur. Deniq; inflammato epate totū abdomē graueſcit: inflammatis muſculis & pleura non item. Dolor colicus febre caret ut plurimū, aluum habet aſtrictam, clyſtere carminante demulcetur. Phlegmone cauæ partis epatis comitem febrem habet, ſingultū, inappetētiam, uomitum ſinceræ bilis, diarrhœam eāq; lethalem, clyſtere carminante intenditur.

SIGNA epatis per ἰδιοπάθειαν affecti eadem ſunt quæ affecti ſimpliciter. Per δὲ προπάθειαν uerò inflāmatione affecti, nota ſunt illæ quæ monſtrant proprias ægritudines aliarū partiū jecori congruentiū, ut ueſiculæ fellis, lienis, uentriculi, renum, inteſtinorum, uteri, hæmorrhoidū, de quibus alibi.

VIII. ACVTORVM uenæ cauæ affectuū locus affectus uena cauā eſt, repleta diſtētāq; ac quaſi uaricoſa facta à multo eoq; calidiore ſanguine, ut in cauſo, in uariolis, in phlegmone epatis, pulmonum & aliorum uiſcerum. Solet uerò eadem etiam nodoſo tumore inſtar arboris diſtorqueri ex humore craſſo & melancholico in uarice crurum, femorum, inguinum, temporum. Qui affectus cum acutus non ſit per ſe & propriè, huc non pertinet: niſi ratione hæmorrhagiæ, cum rupta uena ſanguinis & ſpiritus tanta copia effluit, ut hominem de uita periclitari faciat.

Afficitur autem uena cauā nunquam per ſe tantum, ſed per ſe & per conſenſum ſimul, cum affici ſolet quatenus locus ſanguinis eſt uniuerſi corporis.

Per ſe afficitur, quatenus laxitate & imbecillitate laborat.

Per conſenſum, quatenus humorem magna copia aliunde affluentem recipit, certoq; loco remorantem detinet. Conſenſus itaq; poſitiuus tantum hic locum habet.

SIGNA ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul, ut in cauſo, febri uariolarū & phlegmone epatis, aliorūq; uiſcerum, de quibus ſupra. Signa autem uaricum alia manifeſta ſunt, alia occulta.

Manifeſta ſunt amplitudo uenarum, craſsities, tumor, quæ oculis obſeruantur.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt quæcunq; copioſiorem, eumq; imprimis craſsiorem & flatulentum ſanguinem generant & ad uenas detrudunt, ut uictus ratio frigida & ſicca, temperamentum melancholicum, uehemens corporis concuſſio, iter laborioſum, oneris geſtatio, menſium ſuppreſsio, & ſimilia.

Effectus eſt impotentia generandi, dolor partis uaricoſæ, qui inceſſu & compreſsione exacerbatur: color item ſubjectæ cutis liuidus aut ſubater.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt abſtinentia, nocet ſatietas, liberat à melācholia.

IX. ACVTORVM AFFECTVVM, quibus renes infeſtantur, ut obſtructionis & inflammationis ſubjectum renes ſunt, non tamen ſine limitatione.

Afficitur enim in obſtructione uel caro, uel meatus renum, per quem urina percolatur. In phlegmone laditur uel exterior renū tunica, uel uenæ & arteriæ ex quibus conſtant & quæ per ipſos ſparguntur, uel carnoſa ſubſtantia, uel membraneum illud corpus, quod interiori uentri pretenſum eſt.

Rurſus in utroq; affectu laditur uel unus rentātū, uel uterq; ſimul, dexter & ſiniſter.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 427 sur 482

©BIUM

Partes minus principales ſunt, quæcunq; renibus conſentiunt, ut uena, arteria, cerebrum, epar, uentriculus, ſeptum tranſuerſum, ueſica, ureteres, uterus, inteſtina, crura & femora.

Afficitur autẽ ren uel p ſe, uel p cõſenſum.

Per ſe afficitur in obſtructione, cum illi morbus cauſáue morbi inſidet, ut intemperies, humor uiſcidus, flatus, inflammatio, arena, calculus, grumus ſanguinis, pus, lumbricus. Tot enim ſunt ex quibus obſtrui poteſt. Rarior tamen inflammatio, quod renũ ſubſtantia firma, denſa & dura ſit. Quæ ſi adſit, non tãtum coarctat, ſed & materiam purulentam gignit, unde fit obſtructio.

Per conſenſum afficitur poſitiuè uel priuatiuè.

Poſitiuè cum à cerebro deſtillationi obnoxio humorem noxium: à pectore purulentam materiam: ab alijs partibus, ut epate & liene malè affectis alias ſuperfluitates excipit: ſed & ſeroſum excrementum non excernit, ob ueſicam obſtructam, unde regurgitans renes obſtruit.

Priuatiuè, cũ conſuetũ ſeroſum excremẽtũ nõ recipit, malè affectis ijs partibus unde recipere debuit, unde ſubſidet & obſtruitur.

In inflammatione uerò ren afficitur tum κατ' ἰδιοπάθειαν, tum κατὰ δὲ προπάθειαν. Κατ' ἰδιοπάθειαν, cum humores ſanguinei renem inflammant per collectionem: κατὰ δὲ προπάθειαν, cum per influxum ex alijs partibus, ut epate, uenis, arterijs, ex quibus ren id quod non debebat accepit.

SIGNA renis obſtructionis alia ſunt communia, alia propria.

Propria eadem ſunt quæ cauſarum, ut humoris uiſcidi, inflammationis, arena, calculi, grumi & cæterorum.

Communia ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt renum intemperies & facultas expultrix debilis. Effectus eſt grauitas renũ & quod humor ſeroſus nõ excernitur. Quod ſi perfecta ſit obſtructio, urinæ extretio prorſus intercipitur: cum perfecta non eſt, diminuitur.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt, quæ ex obſtruẽdi & detergendi uim habent: nocent his contraria.

SIGNA propria uiſcidi humoris in renibus cõtẽti ſunt cauſæ, quæ prauos humores generant, aut ad renes detrudunt, ut uſus medicamentorũ urinam prouocantiũ: effectus, ut urina turbida: utraq; ſimul, ut quod juuent cacochymiam euacuantia.

SIGNA flatuũ ſunt cauſæ quæcunq; flatus generant, ut cibi & potus flatuoſi: effectus, ut urina ſpumoſa ac bullis referta, quæ cum impetu ac pudendorum diſtentione detruditur: utraq; ſimul, ut quod juuant quæ flatum diſcutiunt, ſiue intus dentur, ſiue exterius admota ſint.

SIGNA inflammationis ſeu ulceris ſunt cauſæ, effectus & utrunque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; ſanguinẽ copioſum uel generãt, uel extra uenas & arterias extrudunt. In omni enim inflammatione ſanguis extra uenas & arterias reperitur, ibiq; putreſcit & tam acris euadit, ut abradat. Eſt autem ſanguis extra uaſa uel per diapedeſin, ſi tenuior ſit: uel per anaſtomoſin, dum idẽ copia premit uel magno impetu fertur, uel acrimonia uellicat: uel per diæreſin, dum continuũ ſoluitur, à caſu, à uulnere, imprimis à calculo, ſiue contundente ob grauitatem, ſiue exaſperante ob inæqualitatem.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt ingens dolor in carnoſa parte ipſorum renum cum loci tenſione & grauitate, ũq; ſæuior cũ ægrotãs ſe quocunq; mouet, aut concutitur, aut rectus ſtare, aut propijs pedibus incedere conatur. Decubitus ſupra latus offenſum facilior quàm ſupra ſanũ. Ita enĩ nulla fit ſuſpenſio partis inflãmatæ. Quod ſi inflãmatio ad muſculos lumborũ uergat, ſentitur potius grauis ſine pulſu, eò quod partes arterioſæ ab inflãmationis pondere non offenduntur. Sin arteriarum emulgentium fines et uaſorum ureterũ initia una cũ renũ interna parte inflãmentur, pulſatio moleſta eſt in ea parte & dolor acutius, non grauis percipitur, imprimis dum æger ſupinus potius q̃ pronus recumbit.

Mutata qualitas eſt aſſidua febris cũ horrore inordinato & ardore in parte affectæ præſertĩ cũ inflãmatio ad ſuppurationẽ uergit: ſæpè extrema et potiſſimũ pedes frigent.

Mutatum excrementum eſt quod aluus plerunq; adſtricta eſt, urina uel omnino ſupprimitur, uel ſi qua ejus portio redditur, aquoſa tenuiſq; admodum eſt ab initio, dum fit rubra, craſſa & mucoſa.

Vtraq;

Vtrag; simul sunt iuuantia. Prodest mediocris abstinentia, seu victus tenuis, nocet summa inedia, eò quod acrimoniam humorũ auget: sed & nocent medicamenta diuretica, præsertim initio inflammationis, quod fluxum humorum ad renes augent, qui hoc tempore prohiberi debet.

SIGNA arenæ & calculi sunt causæ, effectus & utrag; simul.

Causæ sunt usus uini nigri, crassi & dulcis: sed & albi, potentis, tenuis & clari in notabili post cibũ assumtum quantitate, cibi & cruditates, renum meatus natura angustior, eorundẽ renũ caliditas siue intensa, siue remissa (ab utrag; enim utrung; oriri potest) humor crassus & uiscidus, unde calculus: humor crassus non autem uiscidus, unde arenula.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor renũ quandog; acerbissimus, ac more infixi aculei pungens, quãdog; grauis. Ac pungens quidẽ in calculo dũ in paroxysmo pulsus à carne per membranã in uentrẽ penetrat: uel in urinarios meatus: grauis extra paroxysmum, cum quietus est, nec mouetur. Renes enim per se obtusi & modici sensus sunt, propter neruos quos exiguos ut jecur habent. Lenitur uerò dolor, cũ quis in agram decumbit partẽ, aut cibo uacuus est: augetur contrà, cum in contrariũ latus decumbit, aut cum sumtus cibus est, isq; descendere ad intestina jam incipit.

Mutata qualitas est frequens ructus, febris superueniens, exacerbatio: interdum de mense in mensem, interdum de anno in annum reuertens.

Mutatum excrementum est, quod aluus astringitur eademq; fece uel flatibus premit renem & dolorem auget. Si ea soluitur, cum spiritu subbilliosum excrementum reddit. Vrina pro diuersitate temporũ uaria est, alia ante paroxysmum, alia in paroxysmo. Ante paroxysmum his qui calculo renum sunt obnoxy, multo tempore urina fere crassa, subrubra, quæ alias sedimentum habet rubrum, subuiscosum, arenosum, alias turbida manet & si panno percoletur, in eo similem propositi sedimenti sordem deponit. Initio paroxysmi eadem uel supprimitur, uel fit tenuis, clara & sine sedimento, retenta substantia crassiori ob canalis angustiam: dum postea ob calculorum attritionẽ & cõmotionem, quæ renes et ureteres lacerat, reddatur cruenta & sanios a: eadem uerò referta multis arenulis ut & humore crasso copioso, præsertim post grandioris alicujus calculi expulsionem, qui eorum retentionem antea pepererat. Sanguinis igitur excretio sæpe renis calculum patefacit, qui neq; dolore, neq; alio significabatur indicio, adeò ut ne subesse quidem putaretur.

Vtrag; simul sunt iuuantia, prosunt incidẽtia et extenuantia crassos humores, ipsosq; adeò calculos cõminuentia, moderatè tamen adhibita, eaq; moderatè calefacientia, ne crudos succos magis comburant: nocent cõtrà quæ crassos succos producunt, aut quæ facilè eosdem detrudi prohibent.

SIGNA grumorũ sunt, quod antecesserit aliqua sanguinis effusio extra uenas, deinde subsecuta grauitas insueta in renibus, & simul urinæ suppressio, uel saltem longè minor copia, quam & homo antea mingere solebat & copia potionis atq; humidorum esculentorum assumtorum requirit.

Eadem est actio puris, quod colligitur ex signis alicujus ulceris renum & urinis, in quibus pars aliqua puris excernitur.

SIGNA lumbricorum in renibus redundantiũ, certa uix ulla haberi possunt, priusq; excreti in conspectum ueniant. Obscuram autem notam præbet assiduus, isq; diuturnus renum dolor cum erosione & uellicatione, cujus historiam raram & memorabilem Vidius libro 10. recitat.

SIGNA distinctiua renis alterutrius affecti & partium in renibus affectarum sunt hæc. An alter ren, an uterq; affectus sit, è causa & sede doloris cognoscetur. Dexter enim laborabit, si causa calculum pariens ad dextrũ latus uergit, & homo de dolore ejusdem lateris magis queritur: sed & crus nonnunquam è directo renis dextri stupeat: sinister, si contrà. Vterq;, si causa & dolor utrung; renem æque affligit.

Carnosa pars renũ affecta erit, si dolor sit grauis: contrà membranosa, si idẽ acrior & pungitiuus. Rursus aut in uentre, aut in ipsa renũ carne. In uẽtre seu cauitate, si dolor sit grauissimus in solo transitu per meatus urinarios: aliàs uerò non admodũ molestus. In ipsa renũ carne si idem affligat non solũ intereundum, sed & ipso curationis tẽpore.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 429 sur 482

©BIUM

Cum in ueſicam delabitur, dolor ceſſat. Et dolor uehemens in ilÿs ad iſchion extenſus calculum uteteris adeſſe ſignificat.

SIGNA diſtinctiua arenæ & calculi renum & ueſicæ ſunt hæc.

Nephritis propriè renibus, lithiaſis ueſicæ conuenit. Senibus accidit lapis renum magis quàm ueſicæ, pueris contrà. Calculi geniti in renibus ferè minores & rubri ſunt, molliores, & minus aſperi, & magis friabiles: exeuntes è ueſica contra majores, duriores, aſperiores, ad colorem album uel fuſcum uergentes. Color enim mutatur pro materiæ uarietate & gradu caloris. Arena itaq; & calculus ortus ex ſola pituita craſſa & uiſcida, eſt ut tophorum in aquis ſponte calidis adnaſcentium, cinerei coloris. Ortus ex pituita craſſa, cui ſanguinis aliquid mixtum ſit, eſt mixtus ex pallido albo, aut ex rubro & albo, aut ex flauo & albo. Ortus ex ſanguine dominante, aut cui pituitæ minor portio miſceatur, rufus erit, qui ad atrius uel flauius uergit. In renibus uerò calculi potius rubri ſunt, id eſt, & flaui & rubri, ratione ſanguinis, & ob calorem loci & partis colorem. Sic lapides longi fiunt in ureteribus: rotundi in ueſica & renum cauitatibus: hiſpidi in locis anguſtioribus.

Reliqua ſigna diſtinctiua obſtructionis renum & ueſicæ ex ſequenti capite petantur. Diſtinctiua uerò nephritidis & colici doloris ſupra capite ſexto explicata ſunt.

SIGNA per ſe & per conſenſum affectorum renum ſunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia.

Obſtructio enim ſi uehemens ſit, non ſuccedat alteri affectui, nec intermittat, proſint uerò ſoli reni applicata remedia, ren per ſe affectus erit. Contra ſi parua aut mediocris ſit obſtructio, ſuccedat alteri affectui, intermittat, nec proſunt reni admota remedia, idem per conſenſum affligetur.

SIGNA partium conſentientium, à quibus ren uel noxam accipit, uel eandem tranſmittit, ſunt cauſæ, effectus & ledentia, quæ ad partes pertinent: ac illas quidem primariò affectas: has uerò ſecundariò, cum nulla interim ſigna adſint, quæ per ſe & propriè has ægrotare patefaciant. Sic cerebri affecti ſignum eſt aſſidua deſtillatio: pectoris affecti ſuppuratio: uentriculi, nauſea & ſubuerſio: ueſicæ, ſuppreſſio urinæ, ſi uterq; ren affectus ſit: coxæ & crurum, ſtupor. Et ſic de alÿs.

X. ACVTORVM AFFECTVVM, quibus ueſica infeſtatur, ut obſtructionis & inflammationis principale ſubjectum ueſica eſt, eâq; uel tota, uel collum ejus tantum. Partes minus principales ſunt renes & quæcunq; renibus conſentiunt, ut caput, epar, uentriculus & reliqua, de quibus ſupra.

Afficitur autem ueſica uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe afficitur collum in obſtructione, cum illi morbus cauſáue morbi inhæret, ut intemperies ſicca, multitudo urinæ, humor uiſcidus, flatus, inflammatio, arena, paruus calculus, grumus ſanguinis, pus, caruncula. Obſtruunt enim collum omnes illa cauſæ ferè, quæ & renes obſtruunt. Ex quibus multitudo urinæ obſtruit, eò quod totum corpus ueſicæ extendit, ideoq; & collum coarctat. Colligitur uerò copia urinæ potißimum, cum homines uel non poſſunt mingere, ut uerſantes in hominum frequentia: uel poſſunt quidem ſed contemplationibus ſe totos dedunt, adeò ut urinam non reddant. Eadem eſt ratio flatus copiæ, quæ & ipſa ueſicæ corpus extendit.

Per conſenſum afficitur poſitiuè uel priuatiuè.

Poſitiuè, cum à renibus & ureteribus accipit ſerum cum arenulis ſeu calculis commixtum, ſiue quapiam alia ratione malè affectum, ut calidius, acrius, mordacius, putridum.

Priuatiuè, cum non recipit uel à renibus & ureteribus ſerum quale & quantum oportet: uel à cerebro per propaginem nerui ſexti paris conſuetam uim ſentiendi proprias moleſtias, & præcipuè irritationem à multitudine ſiue ab acrimonia proficiſcentem, ut in lethargo & phrenitide: uel alimentum, quo nutritur ab epate & uenis.

In inflammatione uerò ueſica afficitur tum κατ' ἰδιοπάθειαν, tum κατὰ ὁμοιοπάθειαν non aliter quàm ren, ut priori capite in inflammatione renum diximus, unde quæ huc pertinent, peti poſſunt, ut & ſigna utriuſq; affectus & obſtructionis & inflammationis, quæ ferè eadem ſunt.

Obſtru-

Obstructionis enim notæ sunt debilitas expultricis, urinæ suppressio, quæ plerunq; repente accedit & recedit, denuoq; reuertitur, prout obstruentes causæ una cum urina, orificio uesicæ occurrunt, excretio alicujus crassi puris seu uiscidi humoris, aut concreti prius, mox dissoluti sanguinis siue comminuti calculi, aut separati carnis germinis, unde urina minus supprimitur, quam ante cujuscunq; ejusmodi substantiæ excretionem fieri potuit: prosunt ex obstruentia, sanguinis concreti grumos dissoluentia, humores crassos incidentia, calculos comminuentia, callum absorbentia.

Inflammationis uerò uesicæ notæ sunt casus, percussio supra pubem aut perinæon, unde calidioris sanguinis affluxio, totius corporis à materia sanguinea uel biliosa repletio, uel membri alicujus propinqui aut recti intestini, renum, matricis: calculus item per quem fit dolor, à dolore autem humorum attractio, loci affecti ardor, dolor cum grauitate, sitis, febricula, urinæ suppressio, juuant quæ uesicam relaxant & auertunt humores, qui ad eam concurrunt: nocent his opposita. Paruus autem calculus promtius urinam retinet, eò quod in meatu urinario facilius quàm magnus figitur.

SIGNA calculi uesicæ propria alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt duo, cerea candela uel syringa quæ immissa in collum uesicæ & occurrens calculo grandiori cedit: & digiti longi oleo dulci illiti in anum immissio, quæ & calculum à uesicæ collo repellit & duritiem illius percipit, ut docet Aegineta & C. Celsus. In quibusdam tamen catetheræ probari non potuit, quibus mortuis calculi inuenti sunt: ut in celebri quodam VVormatiensi jurisconsulto ante paucos annos accidit: idq; tamen imprimis cum uel caruncula ingressum catheteris impedit, uel calculus summæ uesicæ adhæresci & quasi ex illa pendet.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ ferè ut in renibus tres, strictura nimirum orificij, materia crassior & caliditas siue remissa, siue intensa. Calor enim materiæ crassæ, quæ ab angustia orificij diutius detinetur, humidũ resoluit & indurat: ac remissus quidem longiori: intensus breuiori tempore, de quibus alibi prolixius. Generatur uerò calculus in uesica citra doloris sensum, ob uesicæ capacitatem: in renibus cum dolore, ob angustiam.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor. Vbi enim dolor, ibi morbus. Dolet itaq; in nephritide lumborum regio, in lithiasi hypogastrium & imprimis in collo uesicæ, in uirga & pectine: ardet uesica, præputium & glans ob pruritum molestum fricatur: uirga tentigine erigitur: sensus punctionis prope anum dum quis sedet. In pueris præter hæc adest prostratio in terram, querula lamentatio, inuita mictio in lecto domientium, ualidi conatus ad mingendum cum stillicidio. In feminis non item hæc omnia. Meatus enim earum amplior est, unde & plus quàm mares bibunt.

Mutata qualitas est indusium urinam semper redolens.

Mutatum excrementum est urina quæ in uesicæ calculo perpetuò supprimitur in paroxysmo ubi lapis in uesicæ ceruicem inciderit, in renum calculo non item, cum duo sint hi, uesica unica. Eadem est alui ratio, quæ & ipsa cum urina ob uicinum calculum astringitur. Ante paroxysmum urinæ quandoq; suberuenta, quandoq; alba & crassa, in qua sedimentum purulentum & narium mucori simile. Interdum exitus recti intestini ob conatum excernendi maximum: aliquando inuita dejectio & mictio. Quæ calculos renum sequi non solent. Reliqua signa sumta ex arenularum colore incertiora sunt, de quibus præcedenti capite, unde peti possunt.

Vtraq; simul sunt lædentia. Nocent causæ quæ calculos generant & generatos augent: juuant, quæ generari prohibent, aut calculos genitos comminuunt siue exturbant.

SIGNA caruncule uesicam obstruentis similiter alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta est immissio catheteris uel candelæ, alterius ue instrumenti, cujus transitum caruncula impedit.

Occulta

©BIUM

Occulta ſunt cauſæ, & mutati excrementi qualitas.

Cauſa eſt præcedens continui ſolutio, unde caro increſcit, urethram claudens urinamq; ſupprimens, fluxus ſabuloſus uel calculoſus, humor acris erodens, lues gallica, uulnus, catheter intromiſſus ab imperito artifice & imprimis gonorrhœa, ueſicæ collũ excorians.

Excrementi qualitas eſt urina tortuosè micta et aliquando bifurcata, longeq; tenuior ſolito ac guttatim effluens. Mentitur tamẽ carunculam interdũ orificij ueſicæ rugoſitas ejusq; naturalis angustia, unde difficilior mictio, præſertim dum à multitudine urinæ contrahitur.

SIGNA per ſe & per conſenſum affectæ ueſicæ ſunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia, ut in alijs partibus.

SIGNA partiũ conſentientium à quibus ueſica uel noxam accipit, uel eandem alijs tranſmittit, ſunt cauſæ, effectus et læsentia, ut in renibus. Sic neruorum affectorum nota eſt conuulſio, tremor, horror: cerebri affecti, delirium: inteſtini, alui aſtrictio: renum & ureterum, diſtentio: uentriculi, uomitus & ſingultus: cordis, febris: artuum, frigus: de quibus Aretæus.

XI. VTERI STRANGVLATVS ſubjectũ principale duplex eſt, ut nomẽ præſefert: uterus & membra ſpiritalia. Hyſterica enim paſſio eſt ſpirationis ob uterum peruerſum priuatio. Vterus uerò aut ipſe afficitur, aut partes illius, ut uaſa & ligamenta, quæ ad illum pertinent. Galenus enim uterũ moueri loco negat niſi cum procidit: uenas tantum tumere & ligamenta tendi abbreuiariq; & inde uterũ ad latera uel ſurſum extendi putat: alij contrà, ut Plato & Fernelius, moueri affirmant, cujus rationem probabilem refutat Maſſaria lib. 4. cap. 6. Sunt autem duplicia uaſa uteri, alia intra, alia extra uterum. Intra uterum ſunt uenæ propriæ uteri. Extra uterum ſunt, quæ deferunt materias ad uterum, ſemen ſcilicet & ſanguinẽ menſtruũ. Præfocatio autem uteri fit, ob uenenũ frigidum generatum propter obſtructionẽ uaſorũ non uteri, ſed uaſorum ad uterũ pertingentium. Vaſa enim ſanguine illo frigido repleta dum extenduntur, proxima uincula ſimul irrigant ac madefaciũt, unde uterus continuò retrahitur & peruertitur. Quod ſi extenſa uaſa & uincula æqualiter trahantur, tunc uteri tranſmutatio uerſus partes ſuperiores recta erit & in neutram partem inclinabit. Sin contrà, ad eam partem, quæ magis trahit, uterus extendetur. Membra ſpiritalia ſunt cor, pulmones & ſeptũ tranſuerſum, quod in præfocatione præcipuè afficitur, dum illud humor frigidus ab utero aſcendens refrigerat & à motu arcet, indeq; anhelitum corrumpit.

Partes affectæ minus principales ſunt, quæ præter organa ſpiritalia utero conſentiunt, ut nerui, uenæ, arteriæ, cerebrum, jecur, uentriculus.

Afficitur autem uterus uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe, cum noxam intra ſe continet, nec aliunde accipit, ut cum inflatur & intumeſcit: uel repletus ob retentionem ſeminis ſiue ſanguinis menſtrui uenis aut ligamentis, quæ ad ipſum pertinent: uel ijsdem etiam à nimio profluuio inanitis, reuellitur. Et ſic præfocatio inter morbos acutos refertur.

Per conſenſum, cum uitij expers noxam à partibus, quibus conſentit, accipit, uel cum culpa illarum uaſa, quibus ſuſpenditur, retrahuntur.

Noxam autem accipit à partibus, quibus conſentit, dupliciter: poſitiuè & priuatiuè.

Poſitiuè, cum recipit à cerebro deſtillationi obnoxio, nec non à uentriculo prauis ſuccis ſeu alimentis referto: ueluti & à multis alijs partibus, ut epate & liene, cum quibus per uenas conſentit, eos affectus, quibus illa laborant.

Priuatiuè, cum non recipit ſiue ſanguinem ſiue ſemen, quæ recipere debet, idq; uitio earum partium quæ ei conſentiunt, ut teſtium ac uaſorum ſpermaticorum, jecoris, cordis, uenarum, arteriarum atq; habitus totius corporis. Vitium partium eſt, cum uaſa uteri retrahuntur à ſtomachi repletione, uel epatis lienisue malè affectorum culpa.

SIGNA uteri affecti alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſta ſunt, quæ uel ab ipſa ægrotante, uel obſtetrice aſſiſtente obſeruantur: uel à medico audiuntur. Illa enim

enim uterum tangentes, cum retrahi, & ut putant, instar globi in uentriculum efferri, ceruicem uerò inclinatam percipiunt.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcũq; uenas uteri obstruũt, & uterum refrigerant, ut aër frigidus, diuturna à coitu abstinentia, pororum per quos uterus expurgari debet angustia, mensium suppressio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa alia cõmunis est, alia propria.

Communis est, tristis circa uterum sensus & retractio & peruersio ipsius uteri.

Propria est uaria, ut & in cæteris morbis, pro diuersitate naturæ mulierum, quæ afficiuntur, temporum anni, status cæli, regionũ, causarũ quæ præfocationem faciunt, ut sanguinis uel seminis retenti atq; aptitudinis partium corporis, quibus uterus congruit, sic tamen ut semper imbecilliores & propinquiores facilius infestari soleant.

Quædam igitur sine sensu & motu jacent cum obscuro paruoq; pulsu: interdum sine ullo, sed cum insensibili transpiratu.

Quædam sentiunt quidem & mouentur, integraq; sunt ratione, sed animo deficiunt & difficulter respirant. Alijs denig; cum his brachia & crura contrahuntur. Tot enim differentiæ seu gradus constitui solent.

Mutata qualitas est initio accessionis pallida facies: in declinatione rubor malarum: in augmento & statu refrigeratio tũ uteri, tum totius corporis à uapore frigido: unde & hic affectus dictus est flatuosa perfrigeratio & syncope frigida.

Mutatum excrementũ est saliuæ uomitus in accessione: humiditas quædam à locis muliebribus excurrens in remissione.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt in uera præfocatione naribus admota fœtida: nocent odorata. Contra prosunt inferioribus partibus admota odorata: nocent fœtida. In spuria uerò præfocatione, quæ ab immodico profluuio sanguinis oritur, contra sese habet.

SIGNA diaphragmatis affecti duo sunt præcipua: difficilis & quasi abolitus anhelitus & uocis interceptio. Vapor enim uirulẽtus à uasis uteri eleuatus septumq; petens, idem instar scorpij inficit, ne moueri possit: efficitq; simul, ne materia sufficiens uoci nẽpe aër mittatur, qui respiratione trahitur, et reijcitur expiratione, dilatato & compresso pectore. Quæ utraq; symptomata cum tam sæua sint: interdum hysterica esse uel apoplectica, uel epileptica, uel lethargica, uel syncoptica, uel prorsus mortua uidetur: internõsci autem sic debet. Apoplectica omnis summa cum difficultate spirat, atq; etiam, nisi ualdè leuis sit apoplexia, stertit, resolutas habet partes, sensum amittit: hysterica uidetur priuari beneficio respirationis, transpiratio est illi loco respirationis, non stertit, non habet partes resolutas, nec sensum amisit quamuis obtusum habeat. Nam si pili extrahantur, uel pungantur, sentit, & manu adhibita circa collum se suffocari indicat.

EPILEPTICA spumat circa os, conuellitur, oculos uertit: hysterica non spumat, non conuellitur, oculos non uertit nisi in tertio hujus passionis gradu, cum suffocatio in epilepsiam abit & quandoq; post accessionem in maniam uel melancholiam.

IN LETHARGO dolor capitis præcedit, sequitur obliuio, comitatur febris cum pulsu undoso, faciei color patum mutatur, affectus multis durat diebus: in suffocatione manet recordatio, febris non urget, pulsus non uel uix percipitur, color apparet cadaverosus, affectus citius terminatur.

In syncope pulsus cessat, sudor frigidus apparet, color pallidus admodum: in præfocatione uteri pulsus remanet, sed exiguus est, rarus & languidus, uultus tumet ac rubet, nisi tam fortis sit accessio ut mors sit in propinquo. Est enim morbus acutus, eadem die interdum perimens.

An uerò hysterica sit mortua, id plerunq; practici sic explorant. Lanam carptam, gossipium, tenue linamentum, candelam accensam, cyathum aquæ plenum admouent ori, naribus, pectori, abdomini. Quod si quodcunq; ex his quomodocunq;, uel etiam obscurissimè moueatur, hystericam adhuc uiuere pronunciant: sin minus, mortuam. Sic speculum ori adhibitum si non inficiatur, similiter defunctam esse dicunt. Dubium uerò uel potius fallax id indicium est. Nullum enim ex illis notis ablationem uitæ, sed ablatam tantum respirationem ostendit, cum

©BIUM

cum qua tamen uita ſtare poteſt, quia permanet tranſpiratio, quæ pro uitæ ſuſtentatione ſufficere poteſt in hoc caſu. Calor nanq; exiguus, arteriarum cordisq; officio conſeruari poteſt in hyſtericis & per tranſpirationem ſatis euentari, ne prorſus extinguatur.

SIGNA per ſe & per conſenſum affecti uteri ſunt magnitudo, numerus, tempus & quantia. Si enim præfocatio ſit uehemens, ſi nulli alteri affectui ſuperueniat, ſi non intermittat, & ſi proſint utero adhibita præſidia, uterum per ſe affici argumentum erit. Sin minus, per conſenſum.

SIGNA partium conſentientium ſunt ſymptomata illis adhærentia, ut cerebri, cũ quo uterus maximè conſentit, affecti nota eſt delirium: neruoſi generis & meningum, tremor & conuulſio: cordis, aſphyxia & deliquium animi: uentriculi, nauſea & uomitus: uenarum carotidũ ſopor, ſenſuum abolitio, capitis grauitas.

X. SATYRIASIS ſubjectum duplex eſt: aliud in uiris, aliud in fœminis. In uiris pars affecta eſt membrum genitale ejusq; partes, ut arteriæ, neruus fiſtuloſus, ligamenta, glãdulæ paraſtatum, teſtes.

In Satyriaſi enim orificia arteriarum immodicè patent, neruus cauernoſus & ligamenta inflantur, glandulæ interdum inflãmantur, teſtes aliquando pulſant & quaſi ſingultiunt, ſummum pudendum ſæpè ulceratur: totus coles intumeſcit & rigidus ſine intermiſſione extenditur.

In fœminis membrum patieus eſt os & collum matricis, quod pruritu quodã & flatibus infeſtatur. Id enim quamuis neget Aretæus, abſurdum tamen non eſt. Etſi enim fœminæ mentula & ſeroto careant. habent tamen his partibus analogam ceruicem & uterum: utq; uiris uirga & ſerotum: ſic fœminis ceruix & uterus tentigine affici ſolent. Nec tam familiaris uiris hic affectus quam fœminis eſt, ſed in uiris priapiſmus, in fœminis ſatyriaſis à quibusdam appellatur.

Partes affectæ minus principales ſunt, quæ peni & utero conſentiunt, ut caput, uẽtriculus, epar, renes, uaſa ſpermatica.

Afficitur autem tam penis quàm collum uteri uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe, cum utrumq; membrum uel ulceratur, uel intemperie frigida laborat, unde calor debilis, cujus uitio craſſi ſucci redundant, & flatus crudus ſeu uapor craſſus, quo inflatur, gignitur: id uerò rarò, præſertim in uiris euenire Galenus docuit.

Per conſenſum laborat idq; poſitiuè, cum aliunde aliquid excipit, quod affluere non debuit, ut uel calorem præter naturam ab inflammatis glandulis uel teſtibus, uel ſpiritum flatuoſum copioſiorem à patefactis arteriarum orificijs, qui in cauernis paulatim colligitur, deinde ſubinde augetur admodum, donec colem tendat & tumefaciat: id quod ſæpius accidit. Priuatiuè uerò in fœminis tantum affici uidetur, ijs nimirum, quibus uterus natura ualdè ſiccus eſt, unde laſſatæ uiris ſatiari non poſſunt. In uiris hæc ſiccitas & inanitas locum non habet: ſola plenitudo hanc neruorum diſtentionem efficere poteſt.

SIGNA membri genitalis in uiris ſimpliciter affecti ſunt duplicia, manifeſta & occulta.

Manifeſta ſunt ex relatione ægrotantis, qui de hac parte affecta queritur, ſed et ſi coles detegatur, uidetur.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quecunq; uel craſſos ſuccos generant, uel quod ſæpius accidit lumbos calefaciunt & orificia uenarum & arteriarum, quæ ad colem tendunt, dilatant. Primi generis ſunt temperamentum frigidum, cibi frigidi & flatuoſi & ſimilia, unde melancholici, ut & elephantiaci priapiſmo ſæpè tentantur. Secundi generis ſunt decubitus ſuper lumbos, temperatio totius corporis calida & humida, alimenta boni ſucci & una ſimul flatuoſa, uel multum ſeminis generantia, ut ciceres, allia, oua, pultes, oſtrea, eruca, nuclei pini & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa Aretæo eſt penis erectio cum appetitu coëundi inexplebili. Is enim ſatyriaſis tantum meminit: priapiſmũ, qui fiat ſine Veneris deſiderio agnouiſſe non uidetur. Nunc pleriſq; actio læſa tam ſatyriaſis quam priapiſmi eſt inuita penis arrectio ſine ullo præcedente ad libidinẽ impetu, idq; ueroſimilius. Nam etſi Veneris deſiderium, ut & frequens cogitatio & aſpe-

& aſpectus rerum Venerearum, & diuturna membri genitalis incaſſum tractatio, hunc affectum excitare ſoleat: eo tamen tandem excitato ſtimulus libidinis perit: nec naturalis colis erectio ab inflatione morboſa, quæ priapismus eſt, aliter differt, quàm quod illa ſit præcedente imaginatione & cum comite uoluptate: hæc ſponte & citra libidinis ſtimulum: ſed & cum dolore quaſi tetanico. Quibusdam inuita penis extenſio eſt citra palpitationem in priapiſmo: cum palpitatione in ſatyriaſi. Sic enim illi hæc duo diſtinguunt: inter quæ Galenus nullam differentiam facit.

Mutata qualitas eſt, rubedo penis & faciei, odor hircorum in libidinem ruentium, uentris inflatio morte jam imminente.

Mutatum excrementum eſt ſpuma labris ut hircis inſidens, alui reſolutio, lotij poſt longam retentionem albi & craſſi effuſio.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt carminantia ſimul & refrigerantia: nocent, quæ lumbos, renes ac teſtes cum uaſis ſpermaticis excalefaciunt, ac ſimul ora uenarum aperiunt.

SIGNA membri genitalis in fœminis ſimpliciter affecti ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt tum eædem quæ in uiris, tum flatuoſa ſubſtantia menſium retentorũ.

Effectus eſt collum uteri rigidum ſine Veneris appetentia, non aliter quam dum Venerem appetunt, pruritus pudendorum, ita ut mulier aſſiduè locis manus admoueat, ſalſi humoris & mordacis effluxio. Quod ſi uterus ſit ſiccus, eum Valeſcus ex fiſſuris labiorum dignoſcere docet, ut ſupra quoq; monuimus.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt uictus tenuis, & quæ humorem uſtum, unde pruritus, educunt: nocent, uictus plenus & quæ uſtum humorem cumulant in primo genere. Proſunt contra Venus & uictus humidus: nocet abſtinentia & uictus tenuis in altero geuere ſatyriaſis.

SIGNA penis affecti per ſe & per conſenſum hic, ut in morbis etiam quibusdam aliys, locum non habent, eò quod ſatyriaſis paſsio ſit ſemper idiopathica, quamuis orta ex pene primùm per conſenſum affecto.

Tam altè enim radices egit, ut ſympathicæ affectionis conditiones non admittat, deuteropathica uerò appellari poſsit.

SIGNA partium conſentientium affectarum ſunt ſymptomata illis inhærentia, ut capitis affecti nota grauitas eſt ad motum: uentriculi, auerſatio ciborum, epatis, ſitis: renum, lotium craſſum & ſic de aliys.

PARS

©BIUM

PARS AFFECTA MORBORVM DIVTVRNORVM LIBRO PRIMO.

I. DOLORIS CAPITIS. Subjectum doloris capitis in genere est caput, membrum diuinissimum, sed morbis maximè obnoxiū: idq; uel totum, uel pars aliqua. Est autem pars uaria, externa, interna, anterior, posterior, dextra, sinistra. Externa est extra caluariam: interna contrà. Ad partem tam internam quàm externam pertinent membranæ, nerui, uenæ, arteriæ & diploë, hoc est, duplicatura illa medullosa ossis caluariæ. Ad internam propriè meninges & cerebri substantia: ad externam cutis, musculi, pericranium, spatium inter cutem & pericranium, frons, sinciput, uertex, occipitium. Rursus ex partibus dolet uel interna tantum, uel externa tantum, uel utraq; simul. Caput igitur hic accipitur non totum id, quod supra ceruicem est, sed illa pars tantum, quæ capillis tegitur. Nam dolores oculorum, dentium & aurium, capitis dolores dici non solent. Imprimis uerò dolor capitis partium neruosarum est, ut membranarum: & ratione earum aliis quoq; partibus tribuitur. Sic substantia cerebri membranis conjuncta doloris particeps dicitur. Et sinciput dolor frequentius prehendit non tam ob cranium ibi tenuissimum & fistulosum, quàm ob panniculos futuris illic intersertos, & copiā tenuium uasorum ibi sparsorum, quam facilè percellit materia omnis seu uapor eò tanquam ad fumarium perueniens, unde & ferè semper illic sudor incipit. Diploma uerò caluariæ affici in sæuis capitis doloribus confirmat historia rara, quam recitat Fernelius de lue Venerea cap. 7. Euenire enim id malum solet illitis ab hydrargyro.

In specie subjectum cephalææ quibusdam est totum caput: cephalalgiæ pars anterior: hemicraniæ medium latus, siue dextrum, siue sinistrum, ad sinciput usq;: monoplegiæ seu clauiuna tantum particula, ut meninx, aut alia, cui ad similitudinem pali infixi dolor inhæret: doloris denig; crinalis, prodromi arthritidis, cutis capillata, uel spatium inter cutem & extimam partem tunicæ pericranij, in quo dolor etiam radices pilorū ferit. Aretæo, ut plerisq; aliis cephalæa & cephalalgia non subjecto, sed duratione doloris differunt.

Afficitur autem caput uel per se, uel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi immediatè insidet, id quod fit dum materia uel uapor in capite gignitur ob frigidam humidamue illius naturam. Eam enim ob causam plurima excrementa colligit, quæ si increscant aut à facultate expultrice non extrudantur debito tempore, caput doloribus perturbant.

Per consensum, cum à parte quadam corporis læsa coafficitur, idq; bifariam, positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum uel attrahit, uel suscipit humorem uaporemue siue à toto corpore, ut in febre & crisi, siue ab affectu unius partis, ut uentriculi & uteri per neruos: epatis per uenam cauam: lienis per arteriam magnam: cordis per arterias: pulmonis & septi transuersi, quod hæ partes illi subjectæ sunt, uel per neruos quoq;: harum denig; & reliquarum partium tum sola connexione, & quasi contagione, tum per arteriam & stomachū, quæ sunt corporis ueluti majora fumaria.

Partes uerò certæ capitis à se inuicem per consensum affici solent: ac externæ quidem, cum uapor uel humor à cerebro, ejusq; membranis tanquam redundans, uitiosusq; foràs pellitur: internæ uerò cum ab externis ad cerebrum materia morbifica detruditur.

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, ut alimentum humorue conueniens in fame, exercitio, Venere immodica, animi perturbatione.

Afficitur igitur caput in cephalæa et monoplegia per se tantum: in cephalalgia & heterocrania per consensum maxima ex parte. Id tamen negari non potest in cephalæa & monoplegia simul per se & per consensum affici. Nam ex longo dolore solet debilitari, ut excrementa partium aliarum facilè recipiat, cumq; spiritus diuturno affectu resoluatur, temperies & uirtus digestiua

alteratur

alteratur, indeq; cerebrum plurima excrementa generat. Cephalalgia autẽ & heterocrania, niſi in cephalæam abeat, cum à ſola intemperie, aut nunquam fiat, aut non diu duret, in ea caput per ſe affectum eſſe non dicemus.

SIGNA capitis ſimpliciter affecti, alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſta ſunt ex ægri relatione, qui ſe ex capite toto, uel dimidio, uel particula quadam laborare conqueritur, niſi mens ægrotet.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; uel alterant caput, uel continuitatem ejus ſoluunt, uel utrunq; faciunt, ut percuſſio, aër calidus, crocus, dactyli, oliuæ nigræ, grana ſauinæ, myrrha, humores, uapores, uermes, & alia, de quibus alibi.

Cephalææ autem in ſpecie, quæ materiam terreſtrem & uiſcidam cumulant.

Effectus eſt dolor, qui cum plures ejus ſint ſpecies, potiſſimum grauans eſt, quem Aretæus cum Hippocrate καρυηαρίλω nominat. Sunt uerò pro ratione partium affectarum & alij, ijq; tum ſimplices, tũ compoſiti. Simplices, ut præter grauem, tendens, pungens, ulcerans, pulſans. Compoſiti, ut grauans & tendens ſimul, aut tendens, grauans & pulſans, ut inflammatorius. In ſpecie cephalææ nota eſt, quod ægri non poſſunt ferre ſplendorem ſiue Solis, ſiue ignis: læduntur clamoribus, alloquijs, ſermonibus.

Vtraq; ſimul ſunt, quòd ægrotans dolore capitis aliâs laborare conſueuit ob imbecillitatem, uel acrem ſenſum, uel laxitatem, uel malam figuram capitis.

SIGNA diſtinctiua partiũ ſunt hæc.

Externarum et internarum partium affectarum ſigna alia manifeſta ſunt, alia occulta,

Manifeſta ſunt ex relatione ægrotantis, qui uel extrinſecus, uel intrinſecus in profundo capitis ſe affligi indicat.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ doloris externarum partium ſunt externæ ut plurimum. Sic pericranium à frigore frequentius ob ſimilitudinem: citius ab æſtu, ſordibus, multis capitis integumentis, ut in mulieribus & ſimilibus. Contrà cauſæ doloris internarum partium internæ ſunt flatus, aut humor flatulentus & pituitoſus, & alia.

Effectus eſt dolor, uſq; uarius.

In pericranio & meningibus pungens, in membranis oſſium profundus & frangens: in medulla cerebri obtuſus cum delirio & propenſione ad ſomnum: in uenis ex plenitudine, dolor compreſſu quodam grauidus: in uenis & arterijs internis, pulſus temporum & ſæpè comes febris ephemera: in arterijs ſpirituum plenis quæ membranas concutiunt, dolor pulſans & contundens, ut ille recurrens ſtatis horis quotidie, cujus Aretæus meminit. In neruis tendens, trahens, conuellens, quiq; parti cui inſeritur, communicatur, ut ſi laboret neruus quintæ conjugationis, aurium ſenſus afficitur. In carne muſculoſa & neruoſa, laxans, diuellens, lacerãs.

In genere uerò partium affectarum intra cranium nota dolor eſt obtuſus, quiq; ad radices & cauitatem oculorum penetrat, eò quod neruus opticus à tunicis cerebri ſuas accipit. Contra externarum, dolor manifeſtus, quemq; palpebræ tantum ſentiunt. Signum tamen hoc interdum fallit. Nam non tantum interni ſed & externi dolores ad radices oculorum ſubinde pertingunt, quod pericranium oculorum cauum (cui inſident) ſuccingit. Verum dolorem illum non tam punctilem eſſe probabile eſt, quàm ſi à meninge exiſteret.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Si dolor externus ſit, dura frictione capitis percipitur: ſin internus, per contactum non exacerbatur.

SIGNA diſtinctiua totius corporis & partium certo ſitu determinatarum affectarum ſunt hæc.

Si dolor cum febre permanente ſeuiat, totum caput laborabit. Si abſq; febre, uel totum affectum erit, uel pars ſiue dextra, ſiue ſiniſtra.

Si ſit à bile, dextrum latus exercet: ſin à melancholia, ſiniſtrum. Veſicula enim fellis, unde bilis, dextram partem: lien, unde melancholicus humor, ſiniſtrum occupat. Signum tamen hoc controuerſum eſt, cum & uena caua & arteria magna à jugulo in utrumq; latus uenas traducant, ut nulla reſtet alia ratio quàm rectitudo, quæ uix locum habet in ijs, quæ per uias communes

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 437 sur 482

©BIUM

transferuntur: præsertim cum epar & lien humores ad caput transmittant, non per se, sed transmissos prius ad uentriculum.

Quod si sit à uentriculo & intestinus, partem anteriorem: si à renibus uel ab utero, uerticem, occiput & ossa temporalia infestat, uel illic incipit, propter consensum uteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis uinculis connectitur.

SIGNA capitis per se & per consensum affecti sunt magnitudo, numerus, tempus et juuantia. Dolor enim si uehemens sit, si uel nulla alia pars affecta sit, uel aliqua cui caput non facilè consentit: si juuent soli capiti applicata remedia, per se caput laborabit. Per consensum, si dolor sit paruus uel mediocris, si pars aliqua in corpore ante hunc dolorẽ aliquid passa sit, patiatur ue, etiamnũ & quidem grauius quàm caput, si crescat decrescatq; prout pars communicans magis vel minus turbatur, nisi dolor jam factus sit in capite per essentiam. Si parum aut nihil prosint capiti admota præsidia, quæ parti consentienti prosunt aut obsunt.

Quod ad tempus attinet, hoc signum incertum est. Dolor enim intermittens est & per se & per consensum affecto capite. Per se, si nimirum per interualla materia generetur in capite. Per consensum, si materia extra caput genita in caput semper euaporet. Hoc igitur in casu cæterorũ signorum adminiculo uti oportet.

SIGNA partium consentientium à quibus caput noxã accipit sunt symptomata illarũ, ut totius corporis affecti nota febris est, & plenitudo & perturbatio ut in crisi: uẽtriculi, nausea, ructus, dolor: epatis, grauitas in dextro hypochondrio: lienis, grauitas in sinistro: intestinorum, contorsio & agitatio: cordis & arteriarum, pulsus auctus priusq; dolor capitis incipiat: pulmonis, difficilis anhelitus: uteri, mensium retentio, & sic de alijs.

Heterocrania igitur rarò per essentiam est, nec continua sed interpolata, cum à temporum pulsatione oriri soleat contagione subditarum partium, & quandoq; periodos habet, de quibus Aretæus.

II. VERTIGINIS simplicis pars affecta principalis in genere cerebrum est & spiritus animalis. In specie sinus cerebri anterior principaliter, & posterior minus principaliter. Tenebrosæ autem uertiginis subjectum est triplex: cerebrum, spiritus animalis & oculi. Cerebrum enim in omni uertigine retentricem habet debilem: ut si quid præter naturam contingat, non possit seruare spiritum, quo minus in gyrum moueatur. Spiritus animalis nisi indebito. peruersoq; motu feratur, uertigo non oritur. Oculi in vertigine tenebricosa affecti sunt, eò quod in hac præter rotationem repentinæ tenebræ oculis offunduntur: unde & σκότωμα & ἴλιγγος uocatur ab ἴλλω, quod est oculus apud Ionas, autore Polluce, vel ἰλλαίνειν, quod Hippocrati est oculos peruerti. Ventriculi denigr cerebri in specie affici dicuntur, eò quod repleti peregrina materia, nempe spiritu debitum situm non seruante. Prior autem pars cerebri, seu antici illius sinus leduntur principaliter, quia læditur primariò imaginatio: posterior pars cerebri, seu posterior illius uentriculus minus principaliter, quia aboletur motus & sensus secundariò. Spiritus enim animalis in anticis uentriculis primum rotatus imaginationem deprauat: tandem uerò ad posteriorem delapsus ladit sensum & motum: in specie non distributus in oculos visionem abolet. Rursus idem si agitetur solum in cerebro, imaginantur uertiginosi, caput circumduci: si secundum oculos, exteriora circumagi putant.

Partes minus principales sunt, quæcunq; cerebro consentiunt, ut totum corpus, imprimis tibiæ.

Afficitur autem cerebrum vel per se, vel per consensum.

Per se, cum morbo laborat proprio, ob quem vel spiritus crassus aut flatuosus, aut solus spiritus cum multo vapore mixtus gignitur, qui vel quod feruet, vel quod ob sinus cerebri semiobstructos retinetur, circumagitur.

Per consensum afficitur, cum idem spiritus uel uapor siue feruidus, siue à mala conformatione, ut semi angustia cerebri retentus, non ut indigena, sed ut aduena aliunde sursum transfertur, ut vel à toto corpore, vel à parte aliqua inferna, ut à uentriculo, epate, liene, pulmone, utero,

utero, totoq; hypochondrio inquinato, & meſenterio, nec non teſtibus & uaſis ſpermaticis. Surſum enim modo per uiam criſis, modo ſine criſi, ſiue per uaſa, ſiue per alios ductus aſcendens reflectitur à cranio, atq; illic uertiginem, ueluti uentus in angiporta turbinem excitat: vel potius more flammæ & fumi in furno coërciti. Caput enim inſtar furni rotundum eſt, unde & uentriculorum cerebri cameratio, quæ ψαλιδοειδὴς corpus dicitur.

SIGNA cerebri per ſe affecti in vertigine ſunt duplicia: manifeſta & occulta.

Manifeſta ſunt ex relatione patientis, qui non tantum omnia circumagi ſibi uideri, ſed & viſum accidere, auferri vel deprauari refert.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; turbulentos ſpiritus procreare, vel procreatos commouere poſſunt, ut intemperies cerebri, imprimis pituitoſa & melancholica, humores craſſi & flatuoſi, aſpectus rerum profundarum & in gyrum rotatarum, motus in gyrum, balneum poſt repletionem, ſemianguſtia meatuum cerebri, & ſimilia, de quibus alibi.

Effectus eſt læſio functionum cerebri, ut imaginationis, ſenſus & motus. Vertiginoſis enim videtur caput proprium circumduci, vel exteriora, viſio ſimiliter depraua-tur, vel etiam diminuitur, ut cum quaſi per nebulam vident, vel aufertur prorſus: ſed & concidunt, vel lapſuri videntur, niſi alicui adhæreant. Ratiocinatio verò ſalua eſt, eò quod falſam eſſe ſuam & viſionem & imaginationem agnoſcunt. Adeſt præterea, ait Aretæus, grauitas capitis, & ſuimet æger propinquorumq; ignarus eſt.

Vtraq; ſimul ſunt, quod vertiginoſus hoc morbo ſæpius laborare conſueuit, & proſunt, quæ vertiginem tollunt: nocent, quæ eandem procreant. Quod ſi hic affectus ſit in vijs ſpiritus viſui, erit ſine caſu in terram: ſin in vijs ſpiritus motiui, erit cum lapſu.

SIGNA diſtinctiua uertiginis, cephalææ, epilepſiæ, apoplexiæ & hypochymatis ſunt hæc.

Cephalæa ſemper cum dolore eſt, cui interdum quædam confuſio & obtenebratio oculorum jungitur: vertigo ſine dolore eſt.

EPILEPSIA ab humore acri & maligno oritur: conuulſionem & caſum in terram adfert. Vertigo ab humore aut vapore craſſo, turbido & caliginoſo oritur, & fit ſine ſtrepitu, clamore, conuulſione, perfecta priuatione ſenſus & motus.

APOPLEXIA ex toto ſenſum & motum adimit, quod nec in epilepſia, nec in vertigine contingit.

Hypochyma cauſam habet in oculo, nempe aquam vel fumum: vertigo in cerebro: alioqui in utroq; obtenebratio & fumi, nubes, muſcæ volitare creduntur. Tanta igitur cum ſit horum morborum cognatio, vertigo multorum morborum præludium eſſe ſolet: ut melancholiæ, epilepſiæ, apoplexiæ, aliorumq;: adeò ut uertiginem quidam paruam epilepſiam appellare ſoleant: nec raro prædictos morbos vel præcedere, vel comitari ſolet.

SIGNA cerebri per ſe & per conſenſum affecti in uertigine ſunt magnitudo, numerus, tempus, & iuuantia. Nam ſi ſit vehemens hic affectus, ſi præcurrit ualidus capitis dolor & grauitas, aurium ſonitus, & aliquis ſenſuum, ut olfactus & guſtus ſenſim violatur: & leui ex cauſa malum recurrit, nec ullum in parte inferiore vitium præceſſit, & iuuant capiti appoſita remedia, cerebrum per ſe affectum erit. Per conſenſum, ſi contrà.

SIGNA partium conſentientium, à quibus vertigo oritur, ſunt hæc.

A toto corpore impuro exiſtit, vel febre implicito, vel febris experte. In febre enim aſcendit vel ſpiritus, vel vaporoſus & calidus, ut in tertiana: vel halitus frigidus, ut in pituitoſa. Extra febrem autem, idem vapor emergit in bilioſo corporis habitu ex ubertate feruidi & ſpirituoſi ſanguinis, quod fit ex recurſu hæmorrhoidum & menſium: idq; utrunq; per uenas jugulares & carotidas. Coctionis tempore & cum à ſomno ſurgunt ſcotomatici uehementius vertuntur: tenuis urina eſt, pauca, aluus dura, color humori redundanti ſimilis. Eadem eſt ratio criſis, natura conante ſecernere humores per criſin, & uapores ad cerebrum transferente.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 439 sur 482

©BIUM

A reliquis partibus oriri, propria illarum ſymptomata oſtendunt, ut à uentriculo vel malè concoquente ſiue pituita, corruptisue cibis referto exiſtere denotant ructus acidi, & diæta quæ præceſſit: vel eodem alys prauis ſuccis referto, imprimis bile, demonſtrant morſus, nauſea, oris amaror, poſt inediam, dum calore alimenti inopia humores noxios exagitat, acres incidit & calefacit.

Ab epate, & liene, grauitas utriusq; & ſic de alys. Si à meſenterio oriatur vertigo, collum dolere affirmat Arculanus. Quod ſi irrepat uapor per arterias & uenas quæ foris ſunt, ſentitur ipſarum tenſio, pulſio & tumor major ſolito. Si per internas, intus ſentitur tenſio & pulſio. Si per neruos, dolet collum totum.

III. EPILEPSIAE ſubjectum hic explicari neceſſe non eſt, cum ſupra id jam factum ſit inter morbos acutos, ad quos ratione acceſſionis ſæpe lethalis epilepſia etiam recenſetur.

IV. & V. MELANCHOLIAE & MANIAE pars affecta non eſt alia, quàm vel vertiginis, vel epilepſiæ. Differunt ſaltem propriis quibusdam ſymptomatis. Cerebri enim ſubſtantia laborat affectione caliginoſa in melancholia: ignea in mania: circulari in uertigine. Timent igitur præter juſtam cauſam melancholici: furiunt maniaci: imaginantur objecta circumagi uertiginoſi. Nec rarò accidit, ut hæc duo conjungantur, melancholia nimirum & uera mania, cujus exemplum Hipp. 3. Epid. de uxore Dealcis recitat, quam ſcribit toto ferè morbo modo fuiſſe taciturnam, modò nimium loquacem & inſanientem. Etenim cum ſolus ſanguis feculentus, qui neq; comburatur, neq; putreſcat, in uaſis & uiſceribus redundat, apparet taciturnitas, ſuſpiria, lachrymæ, ſtupiditas: idem uerò ubi crematur aut pluſculum calefit, aut putreſcit, uapores acres & fœdos in cor atq; cerebrum partim raptos, partim pulſos effundit, qui uiſcera ueluti expungentes & grauiter percellentes tetram inſanam pariunt. Hinc Aretæo melancholia maniæ initium eſt & pars quædam, ut ſupra explicatum habetur in nominibus.

Nec illud prætermittendum, quod ait idem Aretæus, bile in uertigine rejecta per uomitum, furorem: atra, melancholiam: pituitâ exeunte morbum comitialem effici. Alij ex alijs ſignis id colligunt.

Nam ſi quæ, ajunt, oculis obuerſantur, ſpectra ſunt rubentia & ſanguinolentiora, denunciant maniam, in qua non modo phantaſia, ſed & ratio læſa eſt: ſin rubore ſaturata, ſeu purpurea, comitialem.

Afficitur autem cerebrum vel per ſe, vel per conſenſum.

Per ſe afficitur, cum melancholicus ſuccus in cerebro genitus, ipſum duntaxat cerebrum occupat, & melancholia vera dicitur.

Per conſenſum, cum idem aliunde in cerebrum affluit, vel à toto corpore, vel à partibus: cum ab hypochondrijs, flatuoſa & hypochondriaca dici ſolet: cum à toto corpore, melancholicus affectus: cum ab utero, uterina melancholia à quibusdam appellatur. Tot enim ſunt partes principales, à quibus affectis cerebrum in melancholia affici ſolet.

Melancholici igitur affectus ſubjectum totum corpus eſt: melancholiæ hypochondriacæ, uentriculus, epar, lien & uenæ meſaraicæ: melancholiæ uterinæ, uterus.

Partes affectæ per conſenſum in his tribus ſpeciebus ſunt cerebrum, inteſtina, oculi, aures, nerui, muſculi.

SIGNA per ſe affecti cerebri eſt continua mæſtitia cum perpetuo periculi cujusdam imminentis timore.

SIGNA per ſe affecti totius corporis, cerebri verò per conſenſum eſt mæror intermittens & alacritas quædam principum facultatum & ſenſuum omnium, ſummáq; in agendis rebus prudentia ſine delirio.

SIGNA melancholiæ hypochondriacæ ſunt ventriculi, lienis, epatis & uenarum meſaraicarum propria ſymptomata, ut uentriculi affecti ſigna ſunt tarda cibi ingeſti digeſtio, inappetentia, cruditas, ructus, flatus, affectus cardiacus, inflatio, & hæc interdum omnia, aliquando quædam tantum.

Epatis affecti ſigna ſunt uapores nimium exhalantes ex ſecunda coctione, & urinæ ſubſtantia, & color & contenta præter naturam.

Lienis

Lienis affecti signa sunt grauitas sinistri hypochondrij, punctiones & exhalationes.

Venarum mesaraicarū affectarum signa sunt abdominis tensio, dolor, decubitus in eā partem, quæ affecta est, melior & facilior.

SIGNA affecti cerebri per consensum sunt proclinitas in somnum, memoriæ debilitas, facilis repletio ex potione meri licet minus larga, catarrhi.

SIGNVM affectorum intestinorum est, alui adstrictio. Oculorum, scotomia & quasi muscarum paruularum obuolitantium offusio.

Aures affectas esse, susurrus earum indicat: ut neruos & musculos, locationis interdum impeditio, & membrorum externorum lassitudo.

SIGNA melancholiæ uterinæ sunt menses vel suppressi, vel diminutè fluentes: & quæcunq; causæ melancholicum humorem in venis uteri cumulant.

Quibusdam etiam molesta rei grauis veluti infixi pali cujusdā in gula perceptio.

VII. PARALYSEOS subjectum duplex est: primarium & secundarium.

Primarium est cerebrum, spinalis medulla, neruus & musculus. Ex quibus modò cerebrum, modo spinalis medulla, modo neruus aut musculus laborat.

Secundarium sunt partes eæ, quarum nerui & musculi læduntur. Affectum autem in paralysi non ut in apoplexia totum cerebrum est, sed ejus pars tantum, vel prior, vel posterior, vel media, vel meninges.

Spinalis medulla similiter vel tota, vel pars tantum, ut processus illius superior in prioribus: vel inferior in posterioribus vertebris.

Neruus quasi riuus est, per quem spiritus tanquam aqua, ex cerebro & spinali medulla suo fonte sensum & motum ad omnes partes diffundit: ideoq; causa conjuncta in omni paralysi illi inhæret necessariò. Hinc paralysis, neruorum resolutio appellari solet. Sunt autem septem neruorum paria à cerebro: à spinali medulla triginta paria, secundum communem opinionem. Recentiores enim priores neruos ab initio spinalis medullæ deducunt. Illa paria motibus partium capitis, ut instrumentorum visus & vocis: intestinorum item & uiscerum seruiunt: hæc sensui tactus omnibus communi, & motibus partium sub capite & artuum. Rursus neruorum alij sunt majores, alij minores, ut capillares, qui per cutem sparguntur.

Musculus, cum & ipse motus organum sit, in paralysi pars affecta est: patitur autem per neruum, & afficitur in sua parte nernosa non carnosa.

Quidam igitur paralysin definiunt esse motum ablatum musculi.

Partes resolutæ non sunt corpus uniuersum (sic enim apoplexia esset) sed uel uniuersum latus dextrum aut sinistrum ad pedes usq; protensum, cum vel sine facie dextra vel sinistra: vel quædam tantum particula, ut oculus, lingua, larynx, tonsilla, isthmus: eaq; vel tota vel dimidia, ut naris usq; ad medium, lingua media, una tonsilla & isthmus, ipsaq; gula dimidia, ut refert Aretæus. Neq; enim ulla pars corporis est, siue externa, siue interna particeps motus & sensus, quæ paralysi obnoxia non sit. Sic Herophilus eos qui subitò moriuntur, ex cordis paralysi perire dixit. Et quidam præceptorum Ioh. Heurnij sinistri renis resolutionem vidit. Hæc particularis paralysis appellatur, & à parte, cui inhæret nomen obtinet, ut linguæ, œsophagi, vesicæ, penis, oculi, cubiti manus, cruris, pedis. Vniuersalis contrà, quæ certarum partium est, paralysis in genere, & semiaplexia appellatur.

Quod autem quidam etiam hanc ad uniuersum corpus pertinere ajunt, id & rarum est, & citra offensionem facultatum principum contingere necesse est.

Afficitur autem pars quæcunq; vel per se, vel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi insidet, præsertim spinæ, neruo, musculo & parti resolutæ. Morbi enim cerebri per se affecti ferè apoplexiæ autores sunt. Pars autem alia quæcunq; vel refrigerata, vel obstructa, vel vulnerata facultatem motricem non recipit: sed & intemperies prauos succos colligit, indeq; implet poros neruorū, quibus obstructis spiritus aditu exituue in partes subjectas prohibetur, uel prorsus euanescit.

Per consensum, cum medulla cerebri, neruus & musculus vitij expers aliunde coafficitur, idq; positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum aliquid ad neruum musculumue affluit, quod affluere non debuit, ut

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 441 sur 482

©BIUM

humor aliquis, vel ſpiritus ſiue vitalis, ſiue animalis, isq; vel nimis craſſus, vel mala qualitate manifeſta occultaue affectus, vel nimis paucus, ideoq; præſtando ſenſui & motui ineptus. Rurſus humor affluit vel à toto corpore, vel à peculiari aliqua parte. A toto corpore, cum inclinantibus febribus materia morbifica in neruos transfertur. A peculiari aliqua parte, cum fortis naturæ contentio per viam criſis materiam morbificam in neruos tranſmittit, uel à cerebro in catarrho, apoplexia, epilepſia & lethargo: vel à pleura in pleuritide: vel ab inteſtinis, in colica. Humor autem affluens paralyſim facit, eò quod neruos molliores redditos extendit & relaxat, ſicuti & tendones.

Priuatiuè, cum muſculus motui deſtinatus priuatur vi animali, quia facultas à cerebro in muſculos fluens, vel impeditur, vel deficit.

Impeditur ab anguſtia meatuum ſiue nerui, ſiue ſpinæ medullæ, eaq; vel coaleſcentia, vel ſubſidentia, vel compreſſione, vel conſtipatione, vel obſtructione. A coalitu, dum cõtinuum nerui ſolutum conſolidatur callo ſumq; factum eſt. A ſubſidentia, cum neruus vel coarctatur, vel corrugatur, quod tamen rarò accidit. A compreſſione, cum neruus comprimitur laqueo, vel concuſſione, vel lapſu, vel manibus conſtringitur, vel coarctatur à vertebra aliqua repentè luxata, ſecundum obliquum) Nam ſecundum rectitudinem facta luxatio non facit paralyſin) ſitq; vertebra ceruicis, ubi neruus prodit è loco medio inter vertebram ſuperiorem & inferiorem. Luxata enim vertebra lumborum non facit paralyſin, eò quod totus neruus in lumbis à vertebra ſuperioti prodit. A conſtipatione, cum pars aliqua phlegmone tumoreue alio obſidetur. Corruptus enim ſanguis vaſa opplens cunctas ſpirituum vias cohibet. Hæc verò anguſtia compoſita eſt è compreſſione & conſtipatione. Nam tumoris materia ut penetrat, habet uim conſtipandi: ut comprimit, habet uim comprimendi. Ab obſtructione, ubi nerui repleti ſunt ab humore craſſo, ideoq; craſſiores redditi facultatem non recipiunt, neq; tranſmittunt.

Deficit vel neruo abſciſſo, vel inciſa ſpina, vel cum ſpiritus animalis aliò abducitur. Vis enim motrix ſecundum naturæ leges per neruos continuos influit, quam continuitatem abſciſſio vel inciſio tollit. Cum verò v. g. dexter muſculus temporũ inflãmatur, eò ſe vertit tota facultatis vis, indeq; ſiniſter muſculus reſoluitur. Similiter in capitis uulneribus calamitoſis aduerſa pars laxatur.

SIGNA partis ſimpliciter reſolutæ, alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſta ſunt ex auditu & viſu. Aegrotans enim ait ſe non exactè percipere ſenſilia in proprio quoq; ſenſorio: nec liberè moueri poſſe, vel totum corpus, vel certam partem. Quòd ſi ab altero attollatur, mox pondere ſuo cadit.

Occulta ſunt, cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; neruos vel immodicè humectant & refrigerant, vel impediunt, ne virtus ad neruos perferatur, ut corpus frigidum & humidum, uapor argenti viui, Lunæ radius, obſtructio, & alia, de quibus Aretæus.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt paralyſeos vel exquiſitæ, vel imperfectæ, vel imperfectiſſimæ.

Exquiſita eſt, motus & ſenſus priuatio: imperfecta, in qua perit motus illæſo ſenſu: imperfectiſſima, ἀναισθησία Aretæo, in qua perit ſenſus illæſo motu. Aboletur autem in paralyſi motus non naturalis, ſed voluntarius. Nam motus animalis editur & perficitur absq; muſculis & neruis, ſine quorum læſione paralyſis fieri non poteſt. Rurſus aufertur motus & ſenſus ſimul, cum nerui, qui motum & ſenſum præſtant, ſimul laborant, ut ſi oculi neruus opticus, qui viſui deſtinatus eſt, & neruus ſecundæ conjugationis, qui motui ſeruit, obſtruatur, oculus & ſenſu & motu priuabitur: quod in caro & apoplexia communi læſo neruorum principio contingit. Perit motus illæſo ſenſu, ſi neruus motum præſtans laboret: non laboret ſenſui deſtinatus, ut in exemplo oculi, ſi neruus ſecundæ conjugationis afficiatur, non affectus ſit opticus: unde immobiles erũt oculi, quem affectũ πῆξιν & ἀκινησίαν uocat Hipp. Sic linguæ impeditus motus uocatur paralyſis imperfecta, eò quod in cæteris ſeruato hujus partis ſenſu, motus ex toto nõ periit, ijs nimirũ neruis aliqua ex parte impeditis, qui à ſeptima cerebri conjugatione propè ſpinalis medullæ initium deriuantur.

Quod

Quod si adsit inopia spiritus animalis, tametsi facultas utraq; & motrix & sensifica ab unico neruo influat, tamẽ manet sensus, qui passio est: perit motus, qui actio, quæ majore facultatis robore indiget. Perit sensus illæso motu, si neruus qui sensum præstat dutaxat laboret: saluus sitis qui motui seruit, ut in gutta serena, in qua solus opticus obstruitur, illæso neruo secundæ conjugationis, unde extinguitur videndi actio, illæso oculi motu. Videt enim oculus per opticum, mouetur per neruũ secundæ conjugationis. Quod si capillares duntaxat nerui, per cutem distributi, affecti sunt (quod plerunq; ab externis causis oritur) nec interni nerui, musculiue lædantur, similiter partes sensu tantum, non motu priuãtur: id quod & in somno accidit, in quo externa cutis sensu destituitur, contracto ad internas partes calore. Pulsus in paralysi languidus, paruus, tardus est.

Mutata qualitas. Pars resoluta celeriter friget, laxa, mollis & grauis est: cumq; jã diu malũ protactũ est, ea gracilescit et cõtabescit atrophia. Nam euacuatur omnis pars resoluta, cum attractum minimè conficere possit. Sana contrà pars opposita plerunq; videtur calidior, & quodammodo inflammata, quod omnis spiritus ad eam confluit.

Mutatum excrementũ paralysis est urina, quæ ut plurimum apparet alba & tenuis propter obstructionem: interdum si minor sit obstructio, crassa ob pituitæ multitudinẽ: sæpè rubra propter debilitatem vel renum, vel venarum epatis, quæ sanguinem à serositate non separant.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ neruos moderatè calefaciunt & exiccant, quæq; efficiunt ut nerui ceu habenæ trahentem facultatem sequantur.

SIGNA partis affectæ per se & per consensum sunt numerus, tempus & juuantia. Si enim pars priuatim sensum aut motũ aut utrunq; simul amiserit: si à congestione obstructionis mater materia succreuerit à parte tacta intemperie & sensim arrepit: si juuent illi admota idonea præsidia, signum est originem mali positam esse in illa ipsa parte affecta, & partem per se affici. Contrà per consensum, si non priuatim relaxetur, & si confertim dato impetu præceps materia irruat, nec juuant illi admota præsidia, quæ paralysi conueniunt.

SIGNA partium in specie per se affectarum, alia sunt cerebri, alia spinæ, alia nerui, alia musculi.

Cerebrum affectum erit, si dimidia pars vultus & linguæ, siue dextra, siue sinistra una cum tota dimidia parte inferiore dextra vel sinistra relaxatur: ac dextra quidem cerebri pars, si paralysis sit dextri lateris: sinistra, si sinistri.

Ventriculus posterior cerebri solus lædetur, si dimidia pars corporis siue dextra, siue sinistra infra ceruicem resoluatur, toto vultu in columi manente. Alijs pars affecta meninx est & exortus spinalis medullæ.

Ventriculus posterior & tota simul origo medullæ spinalis laborabit, si absq; faciei detrimento totum corpus laxum sit, & cutis capitis stupeat, eò quod nerui per eam dispersi à ceruice prodeant.

Cerebrum anterius & medium affligetur, si pars faciei sit paralytica, reliquo corpore sano: ac dextra quidem facies, si pars cerebri anterioris & medij dextra: sinistra si pars ejusdem sinistra laboret. Qui enim in faciem feruntur nerui ab ijs cerebri partibus existunt. Ejus autem partis faciei, quæ resoluta est, puta dextra, morbus non appareret in dextra affecta, sed potius in sinistra, quæ sana est, ut refert Merc. cap. de paralysi. Cõmunia signa affectæ dimidiæ partis sunt & hæc. Pulsus unius lateris est diuersus à pulsu alterius. Nam in brachio affecto percipitur tardus & rarus, in latere autem sano est velocior & frequentior, secundum proportionem caloris ejus. Oculus in latere paralytico gracilescit ob nutrimenti defectum: idq; & manui & brachio, & uniuerso lateri contingit.

SPINAE prima pars, siue ceruix, quæ septem constat vertebris, si affecta sit, pectus dilatari non potest, unde mors impendet.

Ejusdem media pars quæ thoracis vertebras duodecim continet, si afficta sit, tum pars superior illæsa est, paralytica, inferior.

Ejusdẽ pars infima infra pectus, quæ quinq; lumborum vertebras cõprehendit affligetur, si nec urina nec fæces siue retineri, siue expelli possint.

Os sacrũ uel ejus regio laborabit, si crura et pedes afficiantur, partes supra os sanæ sint.

Contingit

©BIUM

Contingit tamen interdum ut affecta ſpinali medulla ſuperiore parte, ut in ceruice aut dorſo, femoris & cruris motus pereat, illæſo brachij & thoracis, qui propius abſunt ab ea, motu & ſenſu. Cujus cauſam reddens A. Laurentius, ego, inquit, lumbarium & dorſalium neruorum capillamenta quædam à ceruicali medulla interdum enaſci ſæpè obſeruaui, ut eadem ſit medullæ ſpinalis, quæ caudæ equinæ diſperſio, cujus pili quidam à ſuperiore parte orti, alij in ſupremam caudæ partem, alij in mediam deſinunt: alij ad extremum usq; feruntur: quod & Picolominius ſe obſeruaſſe refert. Fieri itaq; poteſt, ut uulnerata ſpinali medulla, ejus nerui principium afficiatur, quod ad crura & pedes diſſeminatur, illæſis neruis, qui in thoracem & brachia diuaricantur. Sed & idcirco illud fieri poteſt, quod percuſſa ſuperiore medulla tenuis & ſeroſus humor ibi latitans ad inferiores neruos decurrit, eoſdem madefaciens & reſoluens. Offenſo autem uno latere alterum ſaluum manet, quod ſpina & meninx in duas medietates per membranã quandam tenuiſſimã diuiditur. Quæ igitur medietas læditur, illius latus offenditur.

Neruus afficitur vel in ſuo exortu, vel in progreſſu.

Si in exortu, plures partet læduntur, & remedia ſpinæ admota juuant.

Nam ab origine plures nerui in varias ſe effundunt partes. Sin ductus nerui offenditur, unicæ ſolum parti, cui ille inſeritur, moleſtiæ euenient, intactis alijs partibus. Anatome autem docet ex qua ſpinalis medullæ parte in unum quodq; membrum neruus diſtribuitur.

Oculorum igitur v. g. reſolutio indicat læſos eſſe neruos ortos à ſecunda conjugatione. Palpebrarum, neruos tertiæ conjugationis. Labiorum ad latum muſculum, neruos è primis vertebris, & ramos è tertia conjugatione. Linguæ, neruum à tertia aut ſeptima conjugatione. Vocis inſtrumentorum, quartam vertebrã, unde ἀφωνία. Brachiorum, neruum in ſeptima ceruicis vertebra. Manuum perfecta reſolutio quod ad ſenſum & motũ quintã ceruicis vertebram. Earundẽ imperfecta paralyſis, ſextã colli vertebram. Nam primæ brachij partes illæſæ ſeruantur: in reliquis vis ſentiendi & mouendi perit.

Thoracis maximum nocumentum indicat neruos affici ſeptimæ aut octauæ vertebræ: manuum contrà parua reſolutio octauam vertebram afflictam. Parui digiti & mediæ partis annularis, neruum in cauitate cubiti: aliorum verò trium cæteris illæſis, ſpinalis medullam circa principium neruorum brachij. Crurum & pedum, neruos in vertebris lumborum aut inguinibus. Et ſic de alijs. Quod ſi nerui affecti ſunt, qui muſculis non inſeruntur, ſolam ἀναισθησίαν afferunt.

Muſculus afficitur in paralyſi vel per ſe, vel per conſenſum.

Per ſe, ſi principium neruorum integrũ, ſeu neruus extra muſculos ſaluus ſit: præceſſit percuſſio muſculi, frigus illius manu percipitur: & carnoſa ejus pars ſubitò in maciem & languorem abit.

Per conſenſum, ſi neruus ingreſſurus muſculum extra muſculum reſoluatur: nec præceſſit externa cauſa: carnoſa verò muſculi pars ſerò macreſcit.

Majori enim nutricatu muſculus quàm neruus indiget abit.

In ſpecie muſculus veſicæ reſoluitur, ſed & pudendum erigi non poteſt, exiſtente ſeminis flatulẽti multitudine, ſi nerui ab oſſe ſacro veſicæ inſerti ac pudendo affecti ſunt.

Si deſcendat inteſtinũ, muſculi ſuſpendẽtes malè habent, qui ſunt in ipſis lateribus.

Sphincter reſolutus eſt, ſi excrementa per aliquod tempus retineri non poſſunt.

Muſculi abdominis reſoluti ſunt, & ſtupent nerui veſicæ, ſi urina non redditur, & veſica in duritiem exturgeſcit. Id tamen etiam à meningis & renis reſolutione euenit. Exemplum ex hiſtoria Heurnij recitauimus, qui & hoc addit. Laboranti ex reſolutione renis ſiniſtri Medicus admouit caſtoreum collo, itidem naſo (Nam ex reſoluta meninge uitium erat) reddidit ſex urinæ libras, tamen obijt.

SIGNA diſtinctiua paralyſeos, apoplexiæ, arthritidis, conuulſionis, elephantis, ſtuporis, tremoris, in quibus ſenſus & motus aufertur, ſed diuerſis modis, ſunt hæc.

Apoplexia cunctorum neruorum & muſculorum reſolutio eſt. Paralyſis non omniũ, ſed alterutrius tantum partis, uel omnium facultatum excepta cogitatione. Paralyſis igitur dicitur, quaſi diminuta λύσις, ut paraphrenitis, quaſi diminuta phrenitis, ubi τὸ φρονεῖν in cõpoſitione minuit.

Arthri-

Arthritidis ſubiectum eſt nerui tunica, quæ afficitur: paralyſeos ipſe neruus. Paralyticus igitur audet progredi ſed non poteſt: arthriticus poteſt, ſed difficulter.

Elephanticis perit ſenſus externarum partium illæſo motu, reſiccatis ab humore atro & neruis & cute. Paralyticis perit ſenſus relaxatis ab humore aqueo: aut obſtructis neruis.

Paralyſeos ſedes eſt in neruo interno ſeu medullari, conuulſionis in muſculo externo ſeu membranoſo à meningibus prodeunte. Illius natura ἐν τῇ λύσει, huius ἐν τῇ πάσῃ. Membrum enim conuulſum retrahitur: reſolutum extenditur, relaxato atq; ita molliſicato neruo. In paralyſi neruus extenditur in longum: minuitur in latitudine: in conuulſione neruus ſeu muſculus minuitur in longitudine, in latitudine augetur. Ibi enim materia fluida & aqueſa, hic craſſa & uiſcida.

In paralyſi & conuulſione partes diſtorquentur, ſed in paralyſi pars affecta & reſoluta à parte ſana trahitur: in conuulſione pars affecta trahit ad ſe partem ſanam. Sic tortura oris eſt vel paralyſis, uel ſpaſmus cynicus. Paralyſis, cum partis laborantis ſenſus hebes & torpidus eſt, & labrum affectum à parte ſana trahitur. Spaſmus cum pars affecta ſentit, nec torpet, & labrum ſanum à parte affecta contorquetur.

In tortura igitur oris, cum paralyſis eſt, ſi dextra pars per ſe affecta eſt, oris diſtortio in ſiniſtra parte magis apparet, eò quod partes huius muſculi agentes oppoſitam trahunt, cuius quidem muſculi reſoluti prorſus otiantur. De qua re etiam ſupra in nomine paralyſeos, dum muſculorum fratrantium diſcrimen explicaremus.

Ex quo illud ſequitur, ut contractura ſit in paralyſi & conuulſione.

Reſolutio enim & conuulſio unius partis efficit contractionem partis alterius.

Stupor ſeruat motum, aut eo leuiter læſo ſenſum amittit, vel debilem habet.

Paralyſis utroq; partem agram priuat, illæſis tamen internis ſenſibus.

Tremor eſt ſymptoma infirmæ facultatis, illæſis etiam inſtrumentis, unde motus depranatio: paralyſis ſymptoma eſt functionis ablatæ facultatis motricis, & interdum abolitæ, interdum diminutæ ſenſitricis.

VII. PHTHISEOS ſubiectum duplex eſt, primarium & ſecundarium.

Primarium eſt pulmo, qui ulceratur. Secundarium eſt totũ corpus quod macreſcit.

Afficitur autem pulmo, uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe, cum laxatis illius uaſis ſanguis putreſcens ibi congeritur.

Per conſenſum poſitiuè tantum, tum aliunde affluit humor, ut à capite in catarrho. Cunctando enim ibi pituita dulcis putreſcit. A gutture in angina. A pleura in pleuritide. Ab alijs partibus aliter.

Totum verò corpus afficitur per conſenſum priuatiuè tantum, ex diſtributionis inopia. Omnes enim partes ob febrem hecticam comitem exæſtuant incendio, ita ut non poſſint alimenta coquere, ſed potius hæc ui incendij in tenues auras euaneſcant.

SIGNA affecti pulmonis ſunt, quæcunq; uim habent aperiendi, erodendi, ulcerandi pulmonem, ut aura uenenata incubiculis, expirans ex veſtibus, uariola, & alia, de quibus alibi. Triſis adeſt expers doloris, pulſus paruus & languidus, vigilia, febris quotidiana, veſpertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas: ſæpe anhelitus: ſudor uſq; ad pectus caliditate infeſtus, pus exſtuditur ſine dolore, quod aquæ injectum ac quaſſatum facilè ſoluitur. Nam ſæpe putrida pituita uiſcida fallit puris imagine. Plura in capite de peripneumonia, marasmo, febre hectica & hæmoptyſi. Nam ut inquit Hipp. 7. aph. 25. A ſputo ſanguinis, ſputum puris.

VIII. SVPPVRATIONIS in pectore ſubiectum eſt ſpatium inter thoracem & pulmonem, & pulmo ipſe, cum pus ex thorace aut latere proueniens per pulmonem excreetur. Rurſus ſpatiũ intra thoracem repletur purulentia uel totum, uel pars tantum, ſiue dextra, ſiue ſiniſtra. Non enim datur excurſio materiæ à dextris ad ſiniſtras partes, eò quod mediaſtinum oſſi pectoris annexum id non admittit.

Afficitur autem ſpatium thoracis uel per ſe, uel per conſenſum.

Per ſe, cum materia purulenta, id eſt, pituita & ſanguis putreſcens in thorace à ſuccorum ſynatriſmo & humorum crudorum lateribus hærentium, ac jam putreſcentium copia colligitur.

Per

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 445 sur 482

©BIUM

Per consensum, cum humor ad cauitatem pectoris delabitur, vel ex toto corpore, vel ex parte corporis. Ex toto corpore serosus salsusq; humor excutitur, quia vel pellitur, vel attrahitur. Ex parte, cum fit, erit vel ex ore, ut in angina: vel ex abdomine: ut in hydrope & suppressis mensibus: vel ex pleura, ut in pleuritide, vel ex pulmone, ut in peripneumonia & vomica.

SIGNA affecti thoracis sunt modica aut nulla expurgatio sputi in peripneumonia & pleuritide: infecta medici curatio intra 14. diem: rigor qui antea non fuerat: grauitas partis, concussio in loco empyematis, fortis dyspnœa. Plura in capite de pleuritide & peripneumonia & hæmopytsi.

IX. VOMICAE pulmonis subiectum pulmo est, qui uel inflammatur, unde peripneumonia, vel ulceratur in materia mordaci, ut in phthisi. Quod si sparsa materia in phlegmone in sinum se colligat, vomicam, id est, tumorem ad suppurationem uergentem facit, qui & apostema appellari solet. Rursus vomica rupta materiam purulentam effundens in cauitatem thoracis, empyema efficit. Ex quibus apparet, quæ sit horum affectuum inter se cognatio. Id verò etiam fieri solet interdum, ut nulla præcedenti inflammatione materia in pulmone coaceruetur, cystiq; obducatur, ita ut oui magnitudine interdū extussiatur.

SIGNA sunt actio læsa thoracis & pulmonis, quæ intercipitur, puris ex pulmonibus expectoratio, & alia de quibus in phthisi & empyemate.

X. ASTHMATIS subiectum principale pulmo est: minus principale, thorax, spatium à thorace comprehensum, cor, diaphragma & musculi. Respiratio enim præcipua thoracis actio est. Agit autem thorax per musculos tum pectoris, tum abdominis, & potissimum per septum transuersum. Musculi enim thoracem mouent: ut thorax pulmonem. Diaphragma instrumentum est lenis respirationis: thorax verò cum suis musculis, uehementis, quæ fit cum exsufflatione.

Pulmo dilatatur & comprimitur, afficitur & patitur. In pulmone autem sunt ista quatuor: pulmonis mollis substantia, vena arteriosa, arteria uenosa & trachea arteria, quæ quam primum ex faucibus deorsum protenditur, mox in duos pares ramos bipartita, unum dextris pulmonis bronchijs, alterum sinistris porrigit, qui demum in ramulos ferè innumeros, quos bronchios & bronchia vocant, per pulmones distributi, parem cum pulmone sedem occupant, & proximè ad respirationem faciunt.

Rursus pulmonum bronchia laborant vel omnia, vel quædam, et si quædam, uel dextra, vel sinistra.

FINALE organum est cor. Respiratio enim propterea fit, ut cordis calor refrigeretur, & ventilatione seruetur. Calidum namq; omne, ut ait Hipp. moderato frigido viuit.

Afficitur autem pulmo ejusq; bronchia, aut per se, aut per consensum.

Per se, cum illi morbus causaue morbi immediatè insidet, ut intemperies vel humor, qui ibi, ut indigena, colligitur.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, positiuè vel priuatiuè.

Positiuè, cum aliquid præter naturam aliunde excipit, ut humorem vel à toto corpore in plethora, vel à capite in catarrho, quem autumnale frigus interdum exprimit: à matrice in suffocatione uteri, quæ uapores malos suggerit: ab alijs partibus aliter affectis similiter.

Priuatiuè, cum spiritus animalis vel aër utilis, qui ex una parte naribus uel ore, in spirando attrahitur, ex altera uero parte inutilis cordi, expirando expelli debet, vel impeditur, vel deficit.

Impeditur aër expirandus & inspirandus ab angustia meatuum spirabilium organorum, eaq; vel coalescentia, vel subsidentia, vel compressione, vel constipatione, vel obstructione.

A coalescentia, eò quod pulmo ad pleuram certis locis per fibras agglutinatur, cujus historiam raram recitat Ioh. Bauhinus lib. de thermis Bollensibus.

A subsidentia, cum pulmo vel coarctatur, vel corrugatur, ob ariditatem, vel etiã nimium madorem, quæ subsidere faciunt brõchia, & ad motũ rebellia, id quod chymicis nonnunq; contingit et auri ferriq; fabris.

A compressione, cum aliquid extra bronchia pulmones comprimit, ut si gibbus nascatur distortis ad interna uertebris ob humorem pituitosum,

quo

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 446 sur 482

©BIUM

quæ occupantur ſpinæ ligamenta, quod ſenſim euenire ſolet: aut ſi tumor uel inflatio vicinarum partium, ut ſpinæ & diaphragmatis comprimat pulmonem: uel tumefactio infernarum partium, ut ventriculi & totius ventris inferioris in hydrope partes ſpiritales ſurſum impellat, vel pendulum epar & lien deorſum trahat: uel totus thorax in ſupino decubitu ſupra ſpinam concidit, & pulmonem in anguſtiam abducit: vel leues arteriæ turgeſcentes aſperam arteriam comprimunt, vel pectus plus quam decet natura adſtrictum eſt. Ex quo appareret, cur ſupinus homo aſthmate fatigatus decumbere non poſſit.

A conſtipatione, cum aliquid præter naturam intra bronchia exiſtit, ut pus, crudum tuberculum, grando & calculus, in quæ ſuperfluitates in pulmonibus generatæ vi caloris circumjacentium partium degenerant. Hinc ſuppurati etiam difficulter ſpirant.

Ab obſtructione, cum flatus aut humor copioſus craſſusq; uel utrunq; ſimul intra bronchia continetur, non tantum ductus organorum obſtruens, ſed & tendendo diaphragma opprimens.

Deficit ſpiritus animalis, cum aut nerui qui ad pectus & diaphragma feruntur, conuelluntur, vel ſolauntur: aut ſpinalis medulla obſtruitur, aut uertebræ colli intrinſecè vel extrinſecè luxatæ ſunt: aut guttur in ſynanche obſtructum eſt, quo in caſu aër per os nec attrahi, nec expelli poteſt.

SIGNA pulmonis in aſthmate ſimpliciter affecti ſunt cauſæ, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; pulmonum meatus claudunt, ut aër putridus, cruditas, otium, ſomnus à cibo, locus humidus, & alia, de quibus alibi.

Effectus eſt reſpirandi difficultas, quæ in omni motu concitatiore maximè ſe profert, dolor aliquis in pectore & præcordijs, interdum & in ſcapulis, reſpiratio creberrima & uelox, modo non ſit ex imbecillitate: tunc enim non eſt velox.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia, Proſunt quæcunq; calori aucto ſatisfaciunt, ut ſi ægrotans ad feneſtram uel alium locum adducatur, ubi frigidior ac magis apertus aër expiret, aut flabellis is qui alioquin calidior eſt circa ægrotantem frigidior reddatur.

SIGNA pectoris affecti per ſe & per conſenſum ſunt, magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Nam ſi aſthma ſit vehemens, ſi ſolitarium, ſi perpetuum, ſi pectori accomodata præſidia proſunt, pectus per ſe laborabit. Per conſenſum, ſi contrà. Interdum uerò laborat per ſe & per conſenſum ſimul, ſimiliter ut in dolore capitis. A quanam autem parte conſentiente afficiatur, id ſymptomata illius patefacient. A capite enim v. g. noxam accipiet, ſi deſtillatione laboret, aut ſit ad catarrhum diſpoſitum, ſubitò aſthma adueniat, catarrho creſcente inualeſcat, remittente, miteſcat. A tumore hydropico, ſi aſthmaticus tuſſi non careat, quæ tamen ſicca eſt & ſine ſputaminibus. Et ſic de alijs.

SIGNA diſtinctiua partium ſunt hæc.

Si mollem carnem pulmonis obſederit materia, tuſſis laborioſa fatigabit, aderit ſtertor, dilatatio conſtrictione difficilior erit, ſputum indolenter excernetur. Pulmo enim ſenſum niſi grauitatis non habet. Si anguſtia ob flatus in pulmone ſit, expiratio & pulmonis conſtrictio pariter difficilis reddi ſolet: nullum pondus ſentitur, nulla tuſſis.

Si tuberculum obſederit, ſenſim increuit materia, ſine ſtertore, ſineq; expectoratu, & in exercitio præter morem anhelat.

Si materia ſtabulatur in arteria uenoſa, vel in vena arterioſa, aſthma ferè erit ſine tuſſi, vel ſaltem cum inani tuſſicula.

Arteria uenalis ſi fuerit à materia occupata, tremulus edetur pulſus, ac ipſum etiam cor tandem in tremorem ac ſyncopen abripietur.

Si malum conſederit in leuibus arterijs, quæ naſcuntur ex uena arterioſa & ex arteria uenoſa, præceſſit pulſus inæqualis, ut euenit Antipatro.

Si ſit materia in trachea arteria, aderit grauitas pulmonum, ſonus, ſtertor et ſibilus, æger conqueretur ſe majore anxietate emittere q̃ admitttere ſpiritum, cartilago tuſſi interdum reijcietur. Quo autem materia morbifica longius receſſerit ad exiguos tracheæ arteriæ ductus, eò ægrius expectorabitur.

Si

©BIUM

Si fuerit ab affecta ſpina uel neruis, tunc etiam partis alicujus reſolutio aderit.

Thorax laborat, ſi cum dolore ſputũ excernatur. Hic enim totus oſſeus & neruoſus exactè ſentit. Si pars illius exterior affecta ſit, grauius in partem affectam decumbet: ſi pulmo contrà.

Anguſtia ob flatus inter pulmonem & pectus ſi fuerit, inſpiratio & pulmonis dilatatio difficilis erit.

XI. PVLMONARII pars affecta pulmo eſt, ut aſthmatis, cujus τὸ πνευμῶδες ſpecies eſt, ut Aretæus teſtatur. Cum uerò triplex illius differentia conſtitui ſoleat, ut in nomine aſthmatis diximus, nempe dyſpnæa, aſthma & orthopnæa, non temerè aliquis ad orthopnæam, ſummum aſthmatis gradum referat. Signum proprium eſt frequentiſſima reſpiratio, irritus labor extuſſiendi, & ſputum ſi quod redditur, exiguum, album, rotundum, grandinoſum.

XII. SCIRRHI & ſuppurationis epatis partem affectam ipſum nomen affectus denotat. De quo cum ſupra inter morbos acutos explicatio etiam huc pertinẽs contineatur, hoc loco nihil aliud explicandũ reſtat.

Obſtructionis uerò epatis, quæ frequenter admodum contingit, & mater morborum epatis dicitur, fitq; ab humore (alioquin enim eſſet uel conſtipatio, uel compreſſio uel anguſtiæ ſpecies.) ſubjectum ſunt uenæ capillares, quæ per epar ſparguntur, ejusq; ſubſtantiam uel cauam, uel gibbam, uel utranq; ſimul.

Afficiuntur autem uenæ capillares tum per ſe, tum per conſenſum.

Per ſe, cum primariò jecur imbecillum eſt in noxijs humorbius ſiue attenuandis ſiue expellendis.

Per conſenſum, cum uel uicinæ partes, ut lien & cyſtis fellea non attrahit: uel remotæ partes, ut uẽtriculus & cerebrum malè concoquunt.

SIGNA uenarum capillarium epatis ſimpliciter affectarum ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; obſtruunt, ut cibi uiſcidi, craſſi, dulces, aſtringentes, uita otioſa, ſomnus multus, retentio fecum, hæmorrhoides, menſes, exercitia & balnea ſtatim à cibo, medicamenta jecori parum dextrè adhibita, & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt actio læſa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læſa eſt pigrities ad motũ, & grauitas jecoris, quæ uel aliqua eſt, uel nulla. Si aliqua, uel permanens, uel mutabilis. Permanens eſt, ab humore calido. Mutabilis à uapore. Nulla ab humore frigido.

Mutata qualitas eſt pallor quidam faciei & totius corporis, eò quod ſanguis ille fluidus non ut antea generatur.

Mutatum excrementum eſt lotium exiguum, eò quod obſtructio tranſitũ impedit.

SIGNA diſtinctiua ſunt hæc.

Gibba pars ſi obſtruitur, adeſt durities abdominis, ſeptum tranſuerſum comprimitur, unde reſpirandi difficultas, excretio minus liquida. Sima pars obſtruitur, ſi tactu nihil percipitur: dolor adeſt dextri hypochondrij magis profundus, minor difficultas anhelitus & impotentia ad motum, inappetentia & ſitis, & diarrhæa, & fluxus epaticus affligit.

Si materia obſtruens meatus, qui ad ueſicam felleam pertinent, occupat, color aderit citrinus: ſi meatus ad lienem, color erit niger: ſi ad alias partes non erunt ſigna iicleri, ac in gibba parte epatis excrementa erũt ſanguinolenta, quia ſanguis diſtribui non poteſt: in ſima parte epatis, excrementa non erunt ſanguinolenta, quia chylus nondum in ſanguinem conuerſus eſt.

XIII. SCIRRHI & empyæ lienis ſubjectum ſimiliter ex ipſo nomine cognoſcitur. De quo & ipſo explicatio prolixior neceſſaria non uidetur, cum non ſit diſſimilis explicationi ſcirrhi & ſuppurationis epatis. Eſt enim lien alterum epar, & quod ibi dictum de dextro, hic de ſiniſtro latere intelligi debet.

Obſtructionis uerò lienis pars affecta ſunt exiguæ illius uenulæ, quæ afficiuntur tum per ſe, tum per conſenſum, ut uenulæ epatis, de quibus præcedenti capite, unde hæc explicatio peti poteſt.

SIGNA ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; humorem craſſum generant, ut cibi craſſi & uiſcidi, cælũ craſſum, aqua cænoſa & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt grauitas & punctio ſiniſtri hypochondrij, tarditas in motu, timor & triſtitia præter rationem, & interdum melan-

melancholica insania, prauus totius corporis color, liuidus, plumbeus, potissimum faciei: niger icterus, ulcera in cruribus, sputum copiosum, serum copiosissimum quod per venas expurgatur, urina nigra humori melancholico permixta.

Vtraq; simul sunt, propensio naturalis ad hoc vitij genus, & quod juuant diuretica, & ea quæ sudores promouent.

SIGNA distinctiua doloris splenici & colici sunt hæc.

Colon enim intestinum spleni alligatur & incumbit, quod flatibus distentum sæpe fallit. Sed dolor splenicus grauis est: colicus distendens & mollis. In splene dolor grauis, in una parte fixus & sinistra: in colo acutus, mobilis & vagus. In colico totus venter flatibus distenditur, in splenis affectibus sola pars sinistra.

Scorbuti verò pars affecta principalis est lien: minus principalis est os, gingiuæ, crura, nerui, par, cutis totius corporis.

Afficitur autem lien tum per se, tum per consensum.

Per se, cum vitioso humore melancholico maligno, aut sincero, aut pituitæ mixto repletur & obstruitur.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, ut à tota præcordiorum regione prauis succis referto: imprimis verò ab epate è norma proprij sui temperamenti procul egresso.

SIGNA lienis affecti sunt eadem quæ obstructionis, eo excepto, quod τὸ θεῖον hic accedit, hominibus proletarijs ignotum: prudentibus tantum obuium: & usus esculentorum & poculentorum nautis usitatorum, ut panis biscocti & mucidi, carnium & piscium sale fumoq; duratorum, & aquæ maritimæ & cœnosæ: maximè in ægrotis Aquilonijs.

SIGNA partium consentientium affectarum sunt illarum symptomata, ut oris & gingiuarum fœtor, pruritus, laxitas, dentium vacillatio: tibiarum discolores maculæ: neruorum, resolutio, crurum, totius corporis lassitudo, & hinc inde maculæ: cordis, pulsus similis quartanarijs, epatis: urina crassa, rubicunda, fœtida.

XIV. MORBI REGII pars affecta Aretæo τὸ παντὶλες est, id est, uniuersum corpus. In hoc enim morbo bilis toto corpore redundat, nec ulla omninò pars siue externa siue interna est, in qua diffusa non sit, solis aliquando exceptis intestinis. Alij subjectum faciunt cutem totius corporis: alij summam extimamq; corporis partem colore præter naturam defœdatam. Neq; enim tantum cutis, sed & albæ oculorum membranæ vitioso colore tinguntur. Icterum igitur alij aliter definiunt. Quibusdam enim est bilis per totum corpus effusio: alijs bilioſi excrementi per summa corporis effusio. Afficitur autem cutis tota in ictero: in alijs affectibus ut in erysipelate & vitiligine pars tantum, ea nimirum quam erysipelas & vitiligo occupat. In brutis ictero laborantibus cutis non afficitur, sed oculi membrana tantum, in homine utrung; simul, eò quod cutis hominis raram & tenuem: brutorum densam & crassam texturam habeat.

Afficitur autem totum corpus, vel per se, vel per consensum.

Per se, si sit justo calidius, unde alimentum etiam probum in cutem delatum in bilis naturam conuertit.

Per consensum, cum materia bilioſa aliunde affluit, ut ab epate, liene & vesiculæ fellis. Sed &, ut ait Aretæus, ventriculo, renibus, laxo intestino, & alijs partibus vel obstructione phlegmoneue infectis, vel per morborum bilioſorum crises, vel suppressis mensibus, ut in virginibus & quibusdam mulieribus. Rursus vesica fellis vel ipsa obstruitur, vel meatus illius, siue à vesica ad intestina, siue à jecore ad vesicam tendens.

SIGNA affectarum in ictero partium in genere sunt manifesta & occulta.

Manifesta sunt, quæ visui patent. Pallor enim in albis oculorum & partibus faciei, quæ temporibus propinquæ sunt, item in malis, palmis manuum atq; in pedibus apparet.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; bilem cumulat, aut in summa corporis effundunt, ut intemperies, obstructio, inflammatio epatis, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, pruritus & sensus aculeorum uniuersi corporis, pigrities, motus sensusq; hebetior, gustatus amarorum non amarus, non tamen dulcis, dulcium verò amarus, pulsus tardus & durus: color et sudor

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 449 sur 482

©BIUM

corporis bilis speciem referens: urina crassa & impura, dejectio alui sicca & alba. Id verò non proditur à certis autoribus, ictericos omnia quæ vident judicare esse flaua & varijs imaginibus vexari: nec confirmat experientia.

Vtrag; simul sunt juuantia. Iuuant ea quæ bilem propulsant: nocent quæ augent.

SIGNA totius corporis per se & per consensum affecti sunt, numerus, tempus & juuantia. Si enim materia non fluat ab epate, si morbus non uniuersim sed sensim nascatur, si juuent corpus apposita remedia, sed & si totum corpus tactui sese calidum offerat, & excrementa ut urina et dejectio non, vel parum mutentur, corpus per se affectum erit. Alimentum enim quod corrumpitur sensim accedit. Per consensum, si contra.

SIGNA partium consentientium sunt earum symptomata & morbi, ut epatis affecti signa obstructionis, inflammationis & scirrhi, de quibus supra.

SIGNA vesiculæ affectæ sunt, si absq; febre deijciant alba alui excrementa, urinæ sunt flauæ, grauia dextra hypochondria, color cutis flauus.

SIGNA meatus à vesica ad intestina tẽdentis obstructi sunt, si præter flauam aut urentem urinam dejectio reddatur alba, vel nimis colorata rufo, & sæpius quasi canum dura. Signa meatus à jecore ad vesicam fellis tendentis obstructi sunt, si urina flaua & sæpe urens reddatur, sed sine grauitate, ubi imbecillitas tractionis adfuerit: cum grauitate, ubi obstructum epar fuerit.

SIGNA lienis affecti sunt signa obstructionis illius, tensio in sinistro hypochondrio, vigiliæ, abundantia cruditatum & flatuum, inappetentia, color cutis niger.

SIGNA epatis & lienis simul affecti sunt mixta utriusq; symptomata, & imprimis color cutis ex utraq; bile mixtus & virescens, unde ex viridi flaueſcit, ut in puellis quibusdam, quæ χλωρὰι sunt, id est, ex viridi flauæ. Signa affecti cordis à veneno affecti sunt eadem quæ veneni, color ad viridẽ vergit & mutatur pulsus.

SIGNA affectarum aliarũ partium ut in febribus per crises est antecedens febris bilioſa ac potissimum tertiana continua admodum erodens atq; acuta, post cujus summum vigorem icterus cum maxima morbi remissione repentè superuenit. Nulla verò quæ adsit prætereà in jecore aut vesicula fellis obstructio, aliaúe præter naturã affectio: si juuant item, quæ robur naturæ addunt, bilemq; ad cutem transmittunt, & leniuntur incommoda omnia, quæ ex crisi aderant.

XV. CACHEXIAE subjectum duplex est: totum corpus, & pars illius aliqua, ut caput, cerebrum, oculus, pulmo. Rursus totum corpus afficitur vel per se, vel per consensum: ut in nomine cachexiæ diximus, unde hæc peti possunt.

SIGNA uniuersalis cachexiæ sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, morbi longi ut plurimum, qui antecesserunt, præsertim epatis, splenis, intestinorum: itẽ consueta excretio prohibita.

Effectus sunt, difficilis spiratio, imbecillæ vires, ita ut crura inter eundum vacillẽt, fastidium, sitis, in gingiuis caliditas. Color cum virore albicans, flatus.

Vtrag; simul sunt juuantia. Prosunt quæ calefaciunt & siccant.

SIGNA particularis cachexiæ, gracilitas aut pallor, aut tumor unius partis.

SIGNA distinctiua cachexiæ & aliorum cutis morborum sunt hæc.

Vt bona fiat nutritio, justa requiritur appositio, agglutinatio & assimilatio.

Ex læsa appositione sequitur atrophia, id est, alimenti priuatio. Ex praua agglutinatione, cum nutrimentum apponitur quidem, sed non agglutinatur, fit cachexia. In vitiosa assimilatione nutrimentum agglutinatur quidem, sed manet vel crudum, vel adustum. Si crudum, album, pituitosum, fit morphæa alba. Si adustum & bilioſum, fit scabies, impetigo, elephas. Rursus sanguis aquosus, in epate genitus, & venas ingressus, easdem vel immodicè replet, vel non immodicè. Si immodicè, adeò ut præ multitudine aquæ, oscula venarum aperiat, & è venis exeat, fit anasarca. Si modicè, ut oscula non aperiat, fit cachexia.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 450 sur 482

PARS AFFECTA MORBORVM DIVTVRNORVM LIBRO SECVNDO.

HYDROPIS *subiectum duplex est: aliud uniuersalis, aliud particularis.*

Vniuersalis hydropis pars affecta Aretæo est τὸ ξύμπαν, *id est, habitus corporis: &* τὸ σπλάγχνον, *id est, viscus, imprimis epar. Particularis, membrum patiens est una aliqua particula, ut caput, thorax, jecur, lien, uterus. Rursus habitus corporis, vel totus afficitur, cum exturgescit, ut in anasarca: vel abdomen tantum, seu imus venter in majorem molem ingrauescens.*

In anasarca humor aquosus non solum in ipsis spatijs carnis, siue inter meatus & poros ipsius carnis totius corporis, ut aqua in foraminibus spongiæ colligitur (quod sensit Aurel.) sed & in venis, in quibus sanguis aquæ mixtus, simulq; cum eo generatus redundat, quod graues alij autores sentiunt.

Rursus abdomen vel totum affectum est, ut in tympanite, vel non totum, sed spatium tantum inter epiploon, peritonæum & intestina, ubi aqua colligitur. Quod enim Alexander ait in tympanite flatum per totum corpus diffundi, id vel mendoso textui ascribi debet, vel veritatem non habet. Flatus enim in corpore genitus vel dilatatur, vel in unum locum colligitur. Si expanditur in totum corpus, mox euanescit, eò quod à quolibet vel minimo calore discutitur. Si colligitur in certo loco, palpitationem vel œdema flatuosum facit. Aquosus verò humor in anasarca per totum corpus: in ascite per ventrem tantum coaceruatur, eò quod aqua genita in epate venas vel permeat, vel non permeat. Si permeat, in uniuersum corpus spargitur, & anasarcam facit. Si non permeat, ad renes abit, ibiq; male purgata, in ventrem tanquam utrem effunditur, siue propter solam alicujus uasis disruptionem, ut quidã ajunt, sed perperam: siue propter transcolationem per cæcos meatus, id quod fit ut plurimum. Si ruptis fit vasis, ascites repentè oritur, estq; incurabilis. Si rarefactis poris peritonæi, fit paulatim & longo tẽpore. Non omnes autem inuadit hæc affectio, eò quod non æquè omnes vasa ita relaxata habent, ut aqua transcolari possit. Ex quo apparet cur aliquando post exitum lapilli renũ subitus hydrops fiat. Ruptus enĩ aliquis ureter est, unde urina cum in vesicam non abeat, in ventrem effunditur.

Epar alterum subiectum est, idq; communè omnium specierum hydropis.

Omnis enim hydrops est affectus epatis frigidus, nec aqua vel flatus aquosus (à quibus hic affectus hydrops appellatur) ab alio viscere, q̃ ab eo gignitur, quod sanguinem, adeoq; omnem succum generat. Vt igitur nulla febris nisi laborante corde: ita nullus hydrops, nisi affecto epate.

Quod si hydrops uniuersalis sit mixtus, pars affecta erit tum habitus corporis, tum abdomẽ simul. Longa enim experientia obseruatum est, rarò aut nunq̃ tres hydropis differentias simpliciter & solas reperiri, sed ferè miscери inuicem & confundi, nunc alterã cũ altera, nunc simul omnes: ut & Aretæus testatur: singulæ verò à vincẽte vel aqua, vel flatu, vel pituita nomen obtinere solent.

Afficitur autẽ habitus corporis vel per se, vel per consensum, vel per se & per consensum simul. Per se, dum caro corporis veluti in aquam resoluitur, illæso primum epate, tandem verò & ipso contagione refrigerato. Per consensum, cum ab epate primum refrigerato læditur, quod aquosum humorem continuo ad habitum transmittit, quo ubi peruenerit, hydrops primum existit.

Epar similiter vel per se, vel per consensum afficitur. Per se, cum illi morbus, causáue morbi insidet, ut frigida intemperies caloris in epate existentis, obstructio, tumor, scirrhus. Per consensum, cum aliunde coafficitur, idq; positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cũ epar frigiditatẽ, q̃ aliæ partes primò habuerũt, secũdariò accipit vel à liene, vel ventriculo, vel mesenterio, vel intestinis, imprimis jejuno, vel ab alijs partibus, ut vesicula fellis, pulmone, renibus, septo trãsuerso. Nã splen magnus frigore suo epar infecit: similiter ventriculus, mesenterium, jejunũ, frigore nimis affecta per alterationẽ continuam epar refrigerant. Ac magnus quidem lien, quia humorem melancholicum trahit, unde intumescit, & frigus epati è regione posito cõmunicat.

Intensa autẽ jecoris frigiditas, ascitem: remissior, anasarcã & tympanitem facit. Sed et tympanites imprimis frigiditatẽ uentriculi sequi solet.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 451 sur 482

©BIUM

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, ut ſpiritus vitalis qui deficit vel per inediã, vel à corde refrigerato, vel per immodicas ſanguinis ex naribus, utero, hæmorrhoidibus profuſiones: vel per ſuffocationẽ à plethora, cacochymia, ſuppreſſa cõſueta aliqua vacuatione. Tum enĩ excrementa refluunt in epar, unde ſuffocatur.

HYDROPS igitur ut plurimum ſuccedit longis morbis, ut phthiſi, hectica, aſthmati, ictero, diarrhœa, podagræ, dolori coxẽdico, continuis & longis febribus. Partibus enim, quæ in his morbis laborant, epar propter vicinitatẽ & vaſorũ magnorum ſocietatẽ conſentit: vena ab epate exorta in prædictis morbis debilitantur, calor natiuus, qui mediocris, à febrili qui exuperans extinguitur: aqua in ſpatio thoracis in aſthmate collecta in ventrem effunditur.

SIGNA totius corporis per ſe & per conſenſum affecti ſunt, ut in alijs morbis, imprimis iuuãtia. Iuuant habitui applicata remedia, ſi is per ſe ſit affectus: nocent, aut parum iuuant ſi per conſenſum tantum lædatur.

SIGNA epatis per ſe affecti ſunt ſimiliter eadẽ. Læditur non tantum epar, ſed & muſculi abdominis & ſeptum tranſuerſum, tuſſis arida aut breui deſinens, alui fluor diutius perſeuerans, nec tamen hydropem leuans. Si ſit cum inflãmatione jecoris, pulſus erit denſus & durus: ſi ſine inflammatione, idem erit mollis & laxus. Si per conſenſum affectum ſit, contrà.

SIGNA epatis per ſe & per conſenſum affecti, id eſt, hydropis in genere alia ſunt manifeſta, alia occulta.

Manifeſta ſunt, quæ ſenſus, id eſt, viſus & tactus percipit. Tumentem enim habitum corporis & ventrem oculis videmus, & manibus tangimus.

Occulta ſunt cauſa, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quecunq; habitum corporis, vel epar refrigerant, ut immoderatus fructuũ, lactucarũ, herbaceorũ uſus, gelida largior frequentiorq; potus, & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt, ſpirandi difficultas, tumor, grauitas, cibi faſtidium, ſitis, inflatio pedũ, febricula interdum, vitiatus color, ex virore nimirum albicans, urina pauca & rubra.

Vtraq; ſimul. Vlcera hydropicorum propriè incurabilia, vel ſaltem curatu difficilima, ut etiam in lienoſorum ulceribus contingit.

SIGNA diſtinctiua ſpecierum ſunt hæc.

Anaſarca pueros magis affligit, aſcites juuenes, ſenes uterq; hydrops, magis tamen tympanites.

Anaſarcam ſequitur, ait Aretæus, frequẽs animi deliquium, imprimis morte imminente, & ſpes bona ſanitatis, cum tamen maximum periculum impendeat: cui contrarium in alijs morbis contingit, in quibus ægroti timent, quamuis non ita periclitẽtur. Sunt verò & alia ſigna, ut pulſus mollis & undoſus, inflatio non tantum ventris, ſed et totius corporis, pars affecta compreſſa digito, foueam diu durantem retinet, anhelitus fætor, & vomitus dejectioq; alborum & craſſorum humorum.

Aſciten demonſtrat pulſus cum tenſione ſubdurus, minor & crebrior quàm conueniat, cutis tenuis & tenſa, præſertim circa collum, jugulum & circa pectus, frigus partium, torpor corporis, fragor & murmur aquæ mota circumuerſo corpore, tanquam utre aqua ſemipleno agitato: pauca ſtercora, pauca urina.

Tympaniten oſtendunt pulſus ſubdurus, aliquantiſper tenſus, celerior, minusq; imbecillis quàm in aſcite, eructationes frequẽtes, quæ nonnihil juuant, inflatio totius ventris, uniuerſi autem corporis macies, tumor rotundus & tenſus: venter percuſſus ut tympanum reſonans.

Partes affectæ & ſigna particularis hydropis ſunt hæc.

HYDROCEPHALI pars affecta ſpatium eſt inter cutem & caluariam contentum.

Afficitur vel una tantum pars capitis, dextra vel ſiniſtra, vel utraq; ſimul.

SIGNA ſunt manifeſta. Apparet enim tumor prementibus digitis cedens, mollis & concolor, interdum indolens.

Occulta ſunt, cauſæ & effectus.

Cauſæ, eæq; eadem quæ ædematis: in infante verò mater vel obſtetrix. Nam illa dum utero geſtaret, ac præſertim duobus poſtremis menſibus frigidiorem & humidiorem victũ retinuit. Hæc verò infantis caput preſſit, unde humor aquoſus ob raritatem meatuum in partem affectam affluxio.

HYDROPIS thoracis pars affecta vacuũ thoracis eſt, quod interdum copioſa aqua repletur. Demonſtrat id ſectio cadauerum.

in quo

Percipitur ab ægrotante in thorace ut ascites in ventre. Fieri putatur, cum pulmo tuberculis aqua plenis scatet, quibus disruptis hydrops thoracis gignitur. Huic cognatum empyema est.

HYDROPIS pulmonis pars affecta pulmo est, cui aqua innatat. Affectum præter alia, ut perceptam agitationem humoris aquosi, interdum velox, interdum rara & tarda respiratio ostendit. Viscus enim hoc ubi frigida intemperie laborat, continentem respirationem non requirit: nisi noua materia a capite eò ingruat. Huic cognatus est abscessus pulmonis.

HYDROPIS uteri pars affecta est uteri capacitas, vel substantia, vel spatium inter uteri tunicas. Aquosus enim humor vel pelliculis quibusdam in uteri capacitate adnatis continetur, vel inter uteri tunicas concipitur, vel humor pituitosus uteri substantiæ inhærescens, tumoris instar testes exercet. De hoc Aretæus prolixius, & Massaria lib. 4. cap. 10. Signa sunt tumor in imo ventre uniuersam uteri amplitudinem circumscribens, laxus & mollis, & bonus decensq; color corporis. Tumor enim à scirrho durus est: ab affecto verò epate calorem corrumpit.

II. DIABETIS subjectum principale Aretæo αἱ ἄρχαι τῆς μέλεα, id est, uniuersum corpus, quod carne & membris constat: partes affectæ minus principales sunt, renes & vesica. Vt enim in hydrope corpus in aquam: sic in diabete idem in urinam mutatur. Alijs & quidem rectius partes affectæ principales renes sunt: minus principales, vesica, totum corpus, ventriculus, venæ mesaraicæ, epar. Renes enim à vehementi calore trahunt potum a jecore, jecur à venis mesaraicis, hæ à ventriculo, & à solidis partibus, priusquam ille ab his immutari concoquiq; potuerit, unde totum corpus consumitur, ac velut liquescens in aquam resoluitur. Tractus autem potus minimè ob immodicam ejus copiam & renum imbecillitatem retinetur, sed sua grauitate delabitur in vesicam, quæ non trahit sed recipit.

Renes igitur afficiuntur tum per se, tum per consensum.

Per se, cum laborant ex intemperie calida & sicca, per quam attractrix depraua-tur, & retentrix læditur.

Per consensum, cum aliunde coafficiuntur, ut ab habitu totius corporis & alijs partibus, potissimum à jecore, venis & arterijs, quæ cum ab humoris serosi abundantis acrimonia, aliaue praua qualitate irritantur, per vias urinæ aptissimas, renes & vesicam molestum sibi humorem expellunt. Ex quibus apparet diabeten fieri non tantum per modum attractionis, sed & transmissionis.

SIGNA partium affectarum ut totius corporis & renum sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; totum corpus & renes nimis calefaciunt, ut potus vini generosi, morsus dipsadis, abundantia acrium succorum, vehemens algor aquositatem exprimens, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, anxietas, præcordia grauia, colliquatio renum, dissolutio totius corporis, insignis in internis utsceribus feruor, calor & frigus à ventre in vesicam tendens, sitis vehemens, ejus quicquid bibitur simul ut acceptum est, rejectio, lumborum, coxarum ac testium tumor cum grauitate, si forte urinam aliquantisper contineant, urina multa & cruda sine sedimento, os humiditate priuatum, saliua atra & spumosa.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt renibus applicata idonea præsidia, & intus adhibita, quæ cum crassitudine aliquem lentorem habent, ut carnes testudinum, capita hædorum, lac. Nocent diuretica. Si lotium fluat, quia attrahitur ab immodica renum caliditate, est diabetes, in quo refrigerare oportet. Si transmittitur, est diabetes nothus, & potius calefacere oportet. Si per utrunq; modum simul, refrigerantia calefacientibus temperari conuenit.

SIGNA distinctiua sunt hæc. Diabetes continetur urinæ profluuio, ut species genere. Vrina enim copiosior effunditur, vel quia attrahitur & transmittitur simul, ut in diabete. Vel quia transmittitur tantum, ut in ureticis, stragulas nocte permingentibus, & per crises.

ἐρημικοὶ sunt sæpè mingentes vitio vesicæ, cum vel defluxione & multitudine urinæ, vel frigore, vel ictu, vel casu, vel vulnere, aut similibus, nerui qui musculum claudunt, resoluuntur, tuncq; præter voluntatem urina noctu diuq; effluit.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 453 sur 482

©BIUM

Stragulas nocte pertingentes sunt, qui urinam non satis continent, vel propter siccitatem, ut senes: vel propter laxitatem & mollitiem, ut pueri. In profluuio critico ægri non sitiunt & urinæ sunt crassæ, non tenues, crudæ & aqueæ, ut in diabete exquisito.

LII. IV. RENVM & vesicæ affectuum subjectum ipsum nomen indicat. Affectus autem utriusq; partis sunt varij, ex quibus aliquos tantum Aretæus recensет, ut in nominibus morborum diximus: imprimis calculum, cujus explicatio non alia est, quam ea quæ in morbis acutis habetur, unde peti potest.

SIGNA profluuij sanguinis ex renibus sunt hæc. Si rupta aut erosa vena sanguis effluit, aut aliunde ad renes transmittitur, quod accidit aliquando mutilatis, nec non ijs, quibus menses aut hæmorrhoides subsistunt, concretus sanguis subsidet. Sin sanguis præ imbecillitate non secernatur, lotium cruentum in vesicam descendit, urina veluti tincta sanguine apparet, concretus sanguis non subsidet.

V. GONORRHOEAE subjectum aliud principale, aliud minus principale.

Principale sunt membra generationi destinata, ut testes & vasa spermatica, quæ flexus multos instar capreolorum varie implexos habent, in quibus semen naturaliter & generatur & retinetur. Minus principale est pudendum tum viri, tum mulieris, per quod tanquam viam semen genitale excernitur: quodq; in viris vel flaccidum vel extentum existit. Gonorrhœa enim non solum viris, sed & mulieribus, & quidem magis abominanda accidit.

Afficitur autem membrum spermaticũ, vel per se, vel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi inhæret, ut intemperies quælibet insignis, & potissimum humida: vel mala compositio, ut nimia dilatatio: vel paralysis, vel conuulsio, vel lues Venerea.

Per consensum, cum aliunde coaffieitur, ut vel à capite in catarrho: vel à renibus nimium excalefactis: vel à toto corpore siue copioso eoq; bono sanguine, siue tenui & acri abundante, & ad testes transmittente.

SIGNA membrorũ spermaticorũ simpliciter affectorum communia sunt causæ, effectus, & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uasa spermatica debilitant, dilatant, & renes lumbosq; excalefaciunt, ut immodicus coitus, alimenta praui succi, diuturna ac violenta exercitatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, fieri effeminatum, molle, segnem, timidum, extenuatum, præsertim circa lumbos, pallidum, & circa oculos cauũ, incuruum, imbecillem.

Præcipuus autem effectus est assidua seminis eaq; inuita egressio, ex qua sola melius quàm ex alijs signis omnis gonorrhœa cognoscitur. Ex quo apparet similem esse profluuio, in quo quis urinam inuitus ob resolutam facultatem contentricem emittit.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ vasa spermatica exiccant & adstringunt.

SIGNA per se affectorum vasorum ab intemperie humida sunt eadem, quæ superfluæ humiditatis, ut causæ humectantes, frigidæ potus, aquæ dulcis balnea. Nocent quæ relaxant: prosunt, quæ astringunt.

A nimia dilatatione seu apertione uasorum ortæ gonorrhœæ per essentiã signa sunt, immodica Venus, nimium exercitium, immodicus motus, non intentum membrum genitale.

A paralysi, ut & ob humoris tenuitatem affectorum signum est, nullus dolor in tali fluxu, nulla pudendi erectio: semen pannos non vel parum inficiens, corpus marasmo sensim macrescens.

A conuulsione si fuerit, dolor inguina & partes vicinas obsidet, penis ut in priapismo erigitur.

A lue Venerea si fuerit, antecessit attrectatio hac lue laborantis, adsunt ulcuscula pudendorũ, bubones inguinum, pustulæ capitis, faciei, frontis, profluuium capillorum, ulcus in ore, cephalæa, virus album ac subcitrinum excidens, & juuant, quæ hanc luem propulsant: non juuant cæteræ præsidia.

A capite si fuerit, adsunt catarrhi indicia.

A renibus existit, si semen effluat crassum & viscidum, idq; interdum urinam antecedens, interdum sequens, aliquando simul emanans.

A copia

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 454 sur 482

Acopia seminis oritur, si γονόῤῥοος sit boni habitus, & eam abundantiam paulatim contraxerit, dum multis alimentis boni succi diutius usus est, diu à Venere abstinuit, profusionem seminis facilè tolerat, & post paucos dies educta copia seminis convalescit.

Ab acredine seminis proficiscitur, si tenuigo accedat, si semen cumuletur & cum aliqua delectatione fundatur, si mordax, præcalidum, fœtidum sit, si superior vita biliosum sanguinem generauerit. Ex quibus apparet gonorrhœam fieri pudendo vel flaccido, vel extento.

SIGNA distinctiua gonorrhœæ & uterini fluoris sunt hæc. In utroq; vitio humor assiduè promanat: sed in gonorrhœa multò crassior, & cum ulcere ferè ab acri virulentoq; extremento, nec cessans fusis menstruis.

In fluore uteri autem tenuior sine ulcere, & cessans in ipsis menstruis, & paulò post.

VI. AFFECTVVM STOMACHI subjectū est stomachus, id est, orificiū vētriculi superius, de quo cum sit pars ventriculi sequenti capite jam agetur.

VII. AFFECTVVM ventriculi subjectū ex nomine innotescit.

Afficitur autem ventriculus, rex totius corporis vel totus, vel pars, interna vel externa.

Interna est os, fundum & pylorus. Externæ sunt, venæ triplices: aliæ à ventriculo ad epar euntes, aliæ ab epate ad ventriculum euntes: aliæ à splene ad ventriculum.

Rursus ventriculus afficitur aut per se, aut per consensum.

Per se, cum illi morbus, causáue morbi insidet. Morbus verò duplex est: simplex & compositus. Simplex iterum aut similaris, aut organicus, aut communis. Compositus est tumor.

Similaris est intemperies qualibet, calidior, frigidior, humidior, siccior. Ex siccitate immodica substantiæ ventriculi tenuitas, quæ & ipsa inter morbos recensetur. Organicus est, magnitudo inepta, numerus vitiosus, figura, superficies, meatus malè compositus, situs prauus. Communis est, solutio continui.

Per consensum afficitur, cum aliunde coafficitur, idq; vel positiuè, vel priuatiuè.

Positiuè, cum accipit ea quæ non deberet, etiam si per se non laboret, ut ab ore minus paratos, aut praue affectos & coinquinatos cibos, ob dentium defectum siue corruptionem, siue ob famem, aut sordes emanantes ab aliquo oris ulcere: aut à cerebro nimis multam, vel etiam prauam pituitam: aut à jecore, liene, utero, aut vesica fellis ea excrementa, quæ per alias vias excerni deberent: aut ob vitium totius corporis putri acutaq; febre laborantis, putres, acres, prauos succos.

Priuatiuè, dum non accipit vel ab ore, vel à cerebro, vel à corde, vel ab alijs partibus, id quod accipere debet. Ab ore, cum cibos consuetos dum appetit, non accipit: idq; ob penuriam, vel abstinentiam: vel ore jam acceptis & ritè mansis ob gulæ aliquod impedimentum frui non potest.

A cerebro, dum acrem & exquisitum sensum per neruos, superno ejus orificio insertos non accipit, eò quod cerebrum vel nerui affligantur.

A corde, alijsq; vicinis partibus, ut epate & liene, dum consuetum caloris fomentum & coctionis subsidium non accipit, eò quod una vel altera illarum partium, vel omnes simul laborant.

SIGNA per se, & per consensum affecti uentriculi sunt magnitudo, numerus, tempus, juuantia.

Si enim affectus sit vehemens, si solitarius, nec præcesserit alius ex quo dependet, si non intermittat, & si præsidia illi admota prosint: ventriculum, ejusue partem per se affectam cognoscetur. Per consensum, si contrà. Ex quánam autē parte consentiente coafficiatur, symptomata illius partis quæ præcesserunt, patefacient, ut oris, cerebri, cordis & aliarum partium, nota ex signis tū obscuris, tum manifestis. Percontari igitur oportet, quenám pars in corpore ante hunc illumue affectum, ut cardialgiam, vel diarrhœā aliquid passa sit. Quæcūq; enim illa fuerit, ea ventriculū in consensum trahet. Sin minus, is per se (accedentibus alijs signis) affectus erit, vel intemperie, vel morbo organico, vel solutione cōtinui, vel tumore, quorum explicatio prolixior, quod ad signa attinet, aliò pertinet.

Ercuit

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 455 sur 482

©BIUM

Breuiter ſignum intemperiei in genere eſt ventriculi læſa actio, id eſt, non bona concoctio, ſic tamen ut in ventriculo non ſit vel tumor, vel ulcus, nec cibus corruptus.

In ſpecie quælibet intemperies cognoſcetur ex cauſis, effectis & utrisq; ſimul.

In calida intemperie. Prægreſſa eſt vita calefaciens, ut uſus aromatum. Adeſt ſitis & fames imminuta, ſentitur calor circa ventriculi regionem, prava fit cibi concoctio, quam ſequitur ructus nidorulentus & ſaliua lutoſa, id eſt, lenta & viſcida (Calor enim abſumit partes fluxiles non viſcidas) & venarum extuberantia, frigida juuant, nocent calida.

In frigida intemperie prægreſſa eſt cauſa refrigerans, adeſt ſitis imminuta, fames intenſa, ſentitur frigiditas vel tepor ad tactũ, fit coctio vel ablata, vel imminuta, vel corrupta, quam ſequitur ructus acidus non nidorulentus, præſertim ſi cibi ingeruntur vel frigidi, vel temperati.

In humida intemperie cauſa præceſſit humectans, adeſt ſitis imminuta, fames exigua, appetitus cibi ſiccioris ſiue aſſi. Humiditas autem excedit vel ſecundum quantitatem, vel ſecundum qualitatem. Si quantitas peccat, præceſſit cibus copioſus, aut appetentia imminuta citra nauſeam, coctionis vitium vix ſentietur, abdomen erit auctum, ſed citra tumorem, nocet cibus copioſus, juuat paucus. Si qualitas peccat, præceſſit victus humidus, adeſt nauſea, ſaliua copioſa, mollities abdominis, imminuta magnitudo carnis, juuant ſiccantia.

In ſicca intemperie præceſſit cauſa exiccans, adeſt ſitis, fames, cibi liquidi & elixi, non aſſati, tenſionis ſenſus, imminuta coctio (Vbi enim ſiccitas, ibi calidum innatũ deficit) & magnitudo abdominis: nocent ſiccantia juuant humectantia. In ſimplici intemperie ſigna ſunt tantum ſimplicia, ut calida tantum, ſi noceant tantum calida. Compoſita, ſi contrà, ut calida & ſicca, ſi noceant non tantum calida, ſed & auſtera.

Si magnus ſit ventriculus, nunquam ferè impleri poteſt, & cibo potuq; repletus, membra vicina comprimit. Si paruus ſit, tantum cibi, quanto opus eſt, capere non poteſt, & ob hoc grauem extenſionem ſentit.

Si cauitatem offendit numerus vitioſus, ut praui aut corrupti ſucci, cibi malè affecti, grumi ſanguinis, flatus, uermes, aut aliqua animalia, dolorem & ſubuerſionẽ percipit.

Si ſit paruus rotundusq;, pronus ſecundũ hypochondria inclinat, cujus hiſtoriam recitat Gal. c. 75. artis Medicæ. Oblongum enim & orificij anguſtioris eſſe conuenit.

Si cauam ſuperficiem nimis aſperam habeat, cibum & potum diutius retinet, ſi nimis leuem, eundem ante coctionem fluere permittit.

Si meatum vitioſum habet, & texturam nimis raram, calor nimis euaporat. Si eandem nimis denſam, calor nimis retinetur, vel à membris vicinis tranſmiſſis non admittitur.

Si vulneratus, vel ulceratus, vel excoriatus ab acribus humoribus, aut ueneno, vel diſruptus intus vel foris, ex cauſis euidentibus apparet.

Si flatuoſus tumor eum diſtendat, qui vel figitur in poris ejus, ſicut aqua in foraminibus ſpongiæ, vel imbibitur in propria ſubſtantia, veluti tinctura in panno, ex dolore cognoſcetur. Tumoris autem humoralis vel calidi vel frigidi eadem ratio eſt.

Os uerò ventriculi ſuperius peculiariter urget ſæpè ſitus non naturalis & imprimis compreſſio à xyphoide cartilagine, durities & obſtructio è turbereulo, cujus hiſtoriam notabilem recitat Fernelius. Deinde ſymptomata communia, ut ſenſatio & appetentia abolita, diminuta, deprauata. Senſatio abolita eſt ex paralyſi, quæ neruos ſextæ conjugationis imprimis occupat. Diminuta eſt in torpore, quem appetitus diminutus ſequitur.

Deprauata eſt dolor, qui cardialgia, cardiogmos, & cardiaca affectio dicitur. Eximio enim ſenſu præditum eſt, & principibus partibus cordi ac cerebro conjunctum ſua vitia impertit: cordi quidem ſyncopen ſtomachicam, cerebro ſoporem, incubum, delirium, ſpaſmum, obſcuritatem viſus.

Appetentia eſt fames & ſitis, eaq; rurſus abolita, imminuta & deprauata.

Fames abolita eſt ἀνορεξία. Imminuta eſt δυσορεξία. Deprauata eſt κακορεξία, cujus ſpecies βούλιμος, canina fames & pica, de quibus prolixius in nominibus morborum. Eadem eſt ratio ſitis.

Ad fundum ventriculi pertinet chyloſis læſa

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 456 sur 482

laſa, quæ in fundo perficitur, eſtq; vel abolita, vel diminuta, vel deprauata. Abolita, ut in lienteria & vomitu. Diminuta, ut in cæliaca. Deprauata, ut in ructu nidorulento, acido, fœtido, piſciumue corruptorum ſaporem excitante.

Pylorum affligunt tarditas vel velocitas deſcenſus chyli à ſtomacho.

Venæ ad epar è vētriculo euntes ſi obſtructæ ſunt, ſingultū ex repletione pariunt. Venæ ab epate ad ventriculū euntes ſi obſtructæ ſint, fit ſanguinolenta excretio. Hæ nāq; venæ ducunt originē à ramis venarū portæ. Per has igitur ſanguis prohibitus ad inteſtina regurgitat, & cū fecibus egreditur. Ductus ſplenis ad ventriculum ſi obſtructus ſit, appetitum minuit, eò quod humor melancholicus acidus ad os ventriculi non amplius profluit. Reliqua quæ huc referri poſſunt in nominibus morborum explicata ſunt.

VIII. COLICAE ſubjectum ex nomine apparet. Inteſtinū enim plenius in colica afficitur, ut ilium in ileo, cujus utriusq; explicationem in ileo prolixiorem una eademq; opera abſoluimus, unde, quæ huc pertinent, peti poſſunt.

IX. DISENTERIAE ſubjectum eſt volumen inteſtinorum, idq; non totum eodem tēpore, ſed pars tantū quædā, ſiue ſuperior, ſiue media, ſiue inferior. Omne enim genus inteſtinorum ulcerari poteſt, ſed omnia uno eodemq; tempore affici ulcere non poſſunt, eò quod anteq; hoc fieret, homo interiret. Rurſus cum partes inteſtinorū ſint variæ, ut in nomine dyſenteriæ diximus, adeps, cruſta, tunica interior, tunica exterior, vel ſimplicius ſic: pinguedo, ſuperficies interna et vera inteſtinorum ſubſtantia, tres inde fiunt dyſenteriæ gradus. In primo abraditur pinguedo, in ſecundo ſuperficies exeditur, in tertio interna vera inteſtinorum ſubſtantia ulceratur.

Ratione ſanguinis, propriè venæ tantum inteſtinorum affectæ ſunt, à quibus ſanguis ſiue purus, ſiue miſtus, cum ſuccis excremētitijs prodit. Dyſenteria enim ſic definiri ſolet, quod ſit fluxus alui, in quo ſanguis per aluum egreditur.

Inteſtinum autē afficitur vel per ſe, vel p cōſenſum. Per ſe, cū illi morbus cauſaue morbi p q̄ retentrix facultas læditur, inſidet, ut ſoluta unitas, ratione ruptionis & contuſionis: (quæ ad chirurgos pertinent) imprimis verò exulcerationis, orta ab acri & erodente humore in inteſtinis genito, ut in tumore & inflammatione.

Per conſenſum, cum aliquid morbificum & præter naturam aliunde occurrit, quod venas inteſtinorū aperit, ſiue per diapedeſin ſiue p anaſtomoſin, ut humor ſanguiſue peccans vel quantitate, vel qualitate, erumpēs aut à toto corpore, aut à determinatis partibus, ut capite, ventriculo, epate, liene, magnis vaſis & vicinis partibus. Defertur enim humor prauus ad ventrem interdum ab ipſo capite, ſalſæ et acri deſtillationi obnoxio: vel à ventriculo in lienteria, eò quod temporis proceſſu cū alimentis inconcoctis acres, putreſq; ſucci miſcentur: vel ab epate, à quo propter imbecillitatem ſanguis generatur ſeroſus, feci ſimilis: vel à liene à quo atra bilis, & hinc tormina ſeuiſſima, & cancroſum ulcus oritur: vel ab uniuerſo corpore, vel febre correpto, vel febris experte. Ab uniuerſo corporis habitu putridis ac bilioſis febribus detento, bilioſa materia per criſes ad inteſtina detruditur, unde exulcerantur. A corpore febris experte, ſanguis copioſus promanat in mutilatis, & ijs quibus menſes aut hæmorrhoides ſupprimuntur, aut ijs qui cū exercitationem conſuetam intermiſerunt, tamen lautè viuunt.

SIGNA inteſtini ſimpliciter affectū ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; abradendi et aperiēdi venas facultatē habēt, ut humores acres, uſus mellis, piperis, medicamenta, & alia.

Effectus ſunt impedita ipſorum inteſtinorū functio & diſtributio, ſitis, ciborum faſtidium, dolor & torſio, alui dejectiones uariæ, pro ratione cauſæ. In dyſenteria à bile conflata, ſunt feces ſpumoſæ, coloris flaui aut viridis. Ab humore pituitoſo nitroſo, feces albæ & viſcidæ, ſitis urget & caliditas. Ab humore vitreo, ſitis non urget, neq; caliditas. Ab humore melancholico, feces nigræ terram veluti acetum fermentantes. Febris verò non quamuis dyſenteriam comitatur, ſed eam tantum, cujus humor acerrimus eſt: isq; è viſceribus aut è venis magna corporis perturbatione effuſus.

Vtraq; ſimul ſunt, quod hic morbus populariter graſſatur in populum, & quod ægrotans huic morbo fuit obnoxius.

SIGNA diſtinctiua partium ſunt hæc.

Sanguis

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 457 sur 482

©BIUM

Sanguis erumpet ex inteſtinis ſuperioribus, ſi præcedit dolor circa vel ſupra umbilicũ, deinde recedente eo longe poſt cruor & ramenta cũ excrementis mixta reijciuntur. Ex inteſtinis craſsis & inferioribus, ſi primo præcedit dolor ſub umbilico, ſed ſtatĩ cruor ſupernatans excretioni appareat. Ex mediis partibus erit, ſi dejectiones ijs, quæ ab ulcere manant admodum permixtæ, neq; omninò diſcretæ fuerint.

SIGNA diſtinctiua gradus ſunt hæc.

In primo gradu dejectio mucoſa eſt ſine ſanguine, cũ tenſione & dolore. In ſecundo gradu excretio ramentorũ internæ tunicæ, cum dolore acriore & fœtore ſtercoris. In tertio gradu, excretio ipſius carnoſæ & dẽſioris ſubſtantiæ, unà cum guttis ſanguinis.

SIGNA per ſe, & per conſenſum affecti inteſtini in genere ſunt hæc.

Per ſe affecto inteſtino ſanguis modicus, crebrò & paulatim excernitur cum dolore.

Per conſenſum affecto, confertim & copioſus ſine ulla abraſione.

In ſpecie ſigna ſunt, magnitudo, numerus, tempus & juuantia, ut in alijs morbis.

SIGNA partiũ conſentientũ, à quibus inteſtinũ afficitur, ſunt illarum ſymptomata, ut capitis grauitas: vẽtriculi, fluor chyloſus: epatis, dolor dextri hypochõdrij qui præceſſit: lienis, dolor circa ſiniſtrũ hypochondriũ: uniuerſi corporis, febris & plethora. Dyſenteriã, quæ fit inteſtino per ſe affecto, inteſtinalem & cruentam vocant: quæ vitio capitis, catarrhalem: quæ vitio epatis, epaticum fluxum: quæ vitio lienis, atrabiliarem: quæ per criſes, ſymptomaticam. Idiopathica fit p ſolutionem continui. Sympathica per malã cõpoſitionẽ, ut diapedeſin & anaſtomoſin.

SIGNA diſtinctiua cognatarum ſpecierũ ſunt hæc. Hæmorrhois ſeu fluxus hæmorrhoidalis à dyſenteria differt, eò quod in dyſenteria retentio venarum inteſtinorum læditur ſine tenſione & tumore, & cum fluxu mixti ſanguinis. In hæmorrhoide retentio venarum ani, cum fluxu ſanguinis ſinceri, tenſione & humore circa venas. Strophi ab eadem diſſentiunt. στρόφοι enim ſunt tormina inteſtinorum à mordacitate humorum, vel flatuoſo ſpiritu. Dyſenteria ab ulceratione inteſtinorum.

Teneſmus ab eadem differt, ſubjecto, dolore, juuantibus. Dyſenteria pertinet magis ad omnia inteſtina, quæ ſunt ſupra rectum: affligit cum tenſione & grauitate, & aluum deponendi voluntate minore, leuatur ijs quæ per os ſumuntur. Teneſmus eſt ad rectum & infimum inteſtinum, affligit cum majore grauitate, ac quaſi pondere quodam aſsiduo in fundo abdominis, & maximo conatu deijciendi, quamuis pauca deijci poſsint. Leuatur per aluum injectis.

X. LIENTERIAE ſubjectum Aretæo ſimplex eſt, nempe inteſtinum: alijs duplex: ventriculus & inteſtina. Lienteria enim ex longa conſuetudine Medicorum omnis fluxus eſt, in quo nec retinetur, nec coquitur quod ingeſtum eſt, ſiue procedat ex vitio ventriculi, ſiue inteſtinorum. Hoc igitur nomen duos affectus nunc complectitur, caliacam & lienteriam.

Afficitur autem utrumq; vel per ſe, vel per conſenſum.

Per ſe afficitur, cum utriq; morbus, cauſa, ue morbi inſidet, per quam facultas retentrix impeditur, ut vel mala intemperies ſiue frigida tantum, ſiue frigida & humida ventriculum inteſtinaq; debilitans, vel redundantia humorum acrium in ijſdem genitorum, vel ulcus, vel leuitas, vel cicatrix, ſiue in ventriculi, ſiue inteſtinorum ſuperficie. Eſt igitur hic affectus comes dyſenteriæ, quamuis ſine dyſenteria etiam eſſe poſsit. Dum enim materia petit partem laceratam, irritat expultricem, quæ inſurgens ita agit, ut retentrix ſecundariò lædatur: leuitas cibum priusquam perfectè concoquatur elabi permittit: quam cum ſolam hujus morbi cauſam primi onomatopæi putarent eſſe, lienteriam inde appellarunt. Cicatrix ob leuitatem & denſitatem ſimul ciborum per corpus diſtributionem fieri non permittit, venarum, quæ alimenta ex inteſtinis ad ſe eliciunt orificijs obturatis.

Per conſenſum afficitur, cum aliunde coafficitur, idq; poſitiuè & priuatiuè.

Poſitiuè, cum humores aliunde ad ventriculum & inteſtina mittuntur, qui modò intemperiem, modo ulcera, modo tumores, modo repletionem acrium ſuccorum faciũt, conſeruantq;, ut in deſtillatione à capite, vel ſine deſtillatione ab alijs partibus.

Priuatiuè, cum præcedit intemperies calida, ob quam retentrix læditur. Subſtantia enim

enim calidi innati ob vehementiam caliditatis dissipatur, unde succedit frigiditas, quæ operationes naturæ destruit.

SIGNVM utriusq; visceris affecti est ipsorum læsa functio, ciborum sc. certo tempore dum exactè concoquantur retentio. In lienteria enim esculenta non mutata, statim ut assumta sunt, exeunt: adest fastidiū cibi, animi deliquium, color desædatur, corpus extenuatur & tabescit. Interdum ventriculus cibum cōplectitur, non quiete, sed modo quodam tremulo. Alij retinent potum tantum, non cibum solidum: quidam contrà cibum solidum, non potum, ut in diabete, sed rariora sunt hæc, quorum causas Mercur. in sua praxi explicat.

SIGNA distinctiua sunt hæc. Si vitio fiat ventriculi, cibus egreditur, aut nihil immutatus, aut formam chyli non adeptus, & cæliaca nomine peculiari vocatur. Si vitio intestinorū: chylus exit, mixtus fecibus siue excrementa aliquam chyli formam habentia, & lienteria speciatim appellari solet.

Læditur alterutrū viscus nuda intemperie, eaq; frigida, si nulla adsit sitis, feces immoderatæ, ciborum frigidorū usus. A calida, si adsit sitis, excrementa fœda, corpus calidū. A tumore, si feces albæ, ardor & inflammatio. A cicatrice intestinorum, si successit dysenteriæ, & chylus, non cibus eijcitur.

SIGNA visceris utriusq; per se & per consensum affecti, sunt magnitudo, numerus, tempus et juuantia, ut in alijs morbis. Interdū autē lienteria remittit, per certas periodos, aliquando continenter affligit, id quod utrunq; potest fieri, uisceribus per se, & per consensum simul affectis, ut in dolore capitis diximus.

SIGNA partium affectarum consentientiū sunt earundē symptomata, quæ præcesserunt, ut capitis grauitas, si eueniat vitio capitis: & sic de alijs. Id denig; prætermittendū non est, cæliacā, id est, ventralē affectionē & lienteriā ab ijsdem, sed minus efficacibus causis ortū ducere, retentricē facultatem in cæliacis esse diminutā, in lientericis abolitā, illos cibum retinere breui tempore, hos nihil retinere, illos deijcere dimidiatè coctum: hos crudū prorsus. Vtrunq; vitium à diarrhœa et dysenteria differt, quod in cæliaca & lienteria cibus siue crudus, siue semicoctus exit: in dysenteriā mucus & ramenta intestinorum cum sanguine, in diarrhœa nō cibus nec mucus, sed quatuor humores ijq; simplices, vel mixti excernuntur, sine cruenta dejectione & tensione.

XI. EXVTERI MORBIS profluuij uterini subjectum est, uterus ipse, vel ceruix uteri. Quāuis enī undiq; fere ab omnibus partibus concurrat ad uterum sanguis, proximè tamen ab hoc funditur.

In omni verò fluxu muliebri os uteri aperitur, & veluti relaxatur: quibusdam etiam uterus procidit. Rursus non tā uterus collūq; afficitur, q̄ venæ seu canales corporis, uel ceruicis uteri p quod sanguis immodicus effluit.

Afficitur autē uel p se, uel p consensum.

Per se, cū illi morbus, causaue morbi insidet, ut intemperies, mala compositio, solutio continui, tumor, quorū ratione excrementum in utero generatur, & profluuium uterinum in specie appellari solet.

Ac intemperies frigida et humida, eò quod vel albos menses efficit per congestionem, et uterus recipit plus q̄ concoquere valeat: vel quod functionem complectendi in ipsis venis imbecillē reddit, præsertī si sanguis crudus in acetabulis, id est, orificijs venarum uteri contineatur, in quibus materia menstruorum præparatur.

Mala compositio est, cum orificia venarū per ἀναστόμωσιν nimis patent, apertaq; sunt. Solutio continui, cū substantia venarū eroſa est, aut excisa, seu quapiā alia ratione disrupta, ut uteri gestatione, partu, contusione, inflāmatione, ulcere. Interdū et vena in collo uteri extumescens per circuitus extra tēpus lunaris purgationis sanguinem fundit.

Per cōsensum afficitur, cū excrementū extra uterū generatur, & aliunde in uterum trāsmittitur, isq; fluxus profluuiū muliebre propriè appellari solet. Gignitur autē & coacerua tur vitio vel partiū naturaliū principalium, quæ coctioni seruiunt, ut ventriculi & jecoris, vel uniuersi corporis. Quo in casu sanguis p uterū non aliter expurgatur, q̄ interdū solet p renes, vel p aluū: isq; vel è toto corpore, sese in uterum exonerante, generali rheumatismo, vel è parte aliqua, ut epate, liene, ventriculo, capite.

SIGNA profluuij in genere sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uim expultricē irritant, ut excrementa p uterum protrudat, ut sunt omnia, quæ sanguinem copiosum, acrem & aquosum generant, ut diæta, medicamenta, morbi longi.

Effectus

©BIUM

Effectus sunt, pulsus frequens, inenarrabilis tristitia, difficilis spiratio, fastidium ciborum, malus color corporis, frigidus sudor circa frontem, refrigeratio extremorum, pedum tumor, loci muliebres perpetuò humidiores & madidi, excretio mensium deprauata, ratione quantitatis, temporis & modi. Tam immoderata enim est, ut excedat 18. vel 20. uncias, paulò plus seu minus, vel tanta saltem, ut vires mulieris dissoluat, nec contingit semel quolibet mense, sed ter seu quater, vel etiam ferè assiduè: vel exiens non sit naturale, sed vitiosum, quale vel in utero, vel toto corpore redundat, ut ichor vel humor biliosus, pituitosus, melancholicus. Vnde veteres ὑπερκάθαρσιν & αἱμορραγίαν vocarunt.

Vtrag; simul sunt iuuantia. Prosunt quæ citra immodicum calorem exiccant totum corpus, cum affectus sit maximè humidus: nocent contraria.

SIGNA distinctiua partium sunt hæc. Materia exiens per venas ceruicis copiosa non est, & durat post conceptum, & tempore gestationis uteri. Exiens per venas uteri, materia copiosior est & post conceptum, & tempore gestationis uteri cessat.

SIGNA uteri per se affecti sunt magnitudo, numerus, tempus & iuuantia.

Profluuium enim vehemens est, reliquæ partes bene habent, præcessit retentio mensium, vel immoderata purgatio, vel alia uteri affectio, ut contusio & corruptio, color materiæ erit albus, & materia non exit admodum copiosa. Ex intermissione autem certum indicium sumi non potest, similiter ut in dolore capitis.

Per se enim affecto utero profluuium potest esse & continuum, & per interualla intermittens, prout materia mouetur: unde menses decolores, ut vocat Hipp. vel anticipantes, vel post ponentes. Iuuant in uterum injecta: prosunt minus aliis partibus adhibita.

In specie signa uteri affecti ab intemperie sunt eadem, quæ intemperiei uteri, de quibus alibi.

SIGNA affecti per ἀναστόμωσιν apertis venis uteri, sunt eadem quæ sanguinis tenuis, serosi; vel tenuis ac mordacis, antecessit usus alimentorum eorum quæ tales succos procreat, iuuant, quæ orificia obstruunt.

SIGNA affecti per ἀμαύρωσιν, quod rarius contingit, sunt signa erosionis & exulcerationis, ut purus & ruber sanguis, qualis è dissecta vena, causa difficilis partus, abortus, contusionis, ictus, casus.

SIGNA affectæ venæ in collo uteri sunt manifesta. Videri enim potest per dioptram, eò quod tuberculum subrubrum & cruentum eminet,

SIGNA uteri per consensum affecti, sunt paruitas, numerus, tempus & iuuantia.

Profluuium enim minus graue est, facilius toleratur, aliæ partes male habent, materia copiosa exit, nec tam alba, eò quod confluat in uterum per venas supra uterum, unde ob sanguinis præsentiam excrementi color nonnihil mutatur: iuuant partibus consentientibus adhibita remedia.

In specie, signa partium consentientium, à quibus uterus noxam accipit, sunt signa indicantia vitia vel totius, vel alicujus partis non ignobilis, ut jecoris, ventriculi, cerebri. Totius, ut crudæ superfluitates in toto corpore, nimia quies, animi tristitia, temperamentum satis moderatum, habitus carnosus, & alia signa pleuritidis, iuuant remedia toti corpori adhibita, intacto utero. Sed & femina tenuiori & pituitosiori habitu prædita, interdum prorsus non purgata fuit, interdum parcius aut liberalius. Id enim materiæ redundantis in venis varia ratione contingit, ex qua menstrua alba existunt. Sic cute inspissata dum per ea sudor elici non potest: & renibus occlusis adeò, ut quod in sanguine serosum est attrahere nequeant, totum corpus vitioso humore repletur.

Epatis affecti signa sunt eadem quæ epatici affectus, de quibus alibi.

Eadem est ratio capitis, lienis & aliarum partium.

In genere, si humores fuerint biliosi & calidiores, quales sunt colore flaui, pallidi, virides, liuidi, tunc illi vitio jecoris, quod calida & sicca intemperie laborat, maxima ex parte generantur: si serosi & aquosi, tunc vitio jecoris aliquo modo refrigerati. Si ijdē pituitosi fuerint, quales sunt colore albicantes, tunc prodeunt ex vitio malæ dietæ, vel ventriculi frigida & humida intemperie laborantis. Iuuant, quæ cacochymiam expurgant.

Succorum

Succorum verò colores sic cognoscentur. Lintea infecta arefacta ex simplici aqua lauentur, & siccentur in umbra, & postea inspicinatur diligenter. Lota enim & exiccata colorem redundantis excrementi referunt. Si sit ichor, materia est tenuis vel aquea. Si humor, instar mellis crassior.

SIGNA distinctiua cognatorum affectuum sunt hæc.

In menstruis immoderatis sanguis propemodum sincerus effluit, concrescit, intermittit, & certas seruat periodos: in fluxu autem muliebri planè varia prodeunt excrementa, per quæ uniuersum corpus solet purgari, isq; sanguis qui exit non concrescit, per aliquot annos durat, nec certas periodos seruat.

GONORRHAEAE subjectum sunt vasa spermatica: profluuij uterini, venæ uteri, Plura in gonorrhæa. Cum ab utero vitium est, perinde est ac si ulceratio esset: differt tamen ab ulcere. Excrementum enim ulceris, pus est crassius, fœtidius, albius. Vlcus irritatur coitu: profluuium uterinum nullam sentit molestiam in coitu, & majorem seri copiam quam puris emittit.

Cæterum post ejusmodi purgationes fiunt ulcera in utero rodentia & virulenta à bilioſa: putrida & sordida à pituitosa materia: scirrhi & carcinomata à melancholico, de quibus Aretæus. De prolapſu verò uteri prolixè in nominibus morborum.

XII. ARTHRITIDIS subjectum aliud commune, aliud proprium est. Commune est ἄρθρον, id est, articulus quilibet factus propter motum voluntarium, isq; dexter vel sinister, vel uterq; simul: unde arthritis, alia dextræ, alia sinistræ partis, cujus curatio difficilior: alia utriusq; simul.

Rursus ἄρθρον, id est, conjunctio ossium quorumlibet facta per articulationem, non per symphysin. Ossium enim compositio duplex est: alia articulatio, alia σύμφυσις. Articulatio est naturalis ossium structura, in qua duorum ossium extrema sese tangũt, eaq; triplex: Διάρθρωσις, συνάρθρωσις & mixta.

Διάρθρωσις est laxa & cum motu manifesto. συνάρθρωσις est stricta, & ita comparata, ut nullum subsit ad motum manifestum spatium.

Neutra est utriusq; particeps: ratione quidem obscuri motus, synarthrosis: ratione autem insertionis, id est, cauitatum & capitum diarthrosis. Talis est costarum cum sterno & vertebris: ossium octo carpi & ossium tarsi articulatio. Symphysis est duorum ossium in unum concretio. Fit igitur arthritis in articulatione tantum, eaq; triplici, frequentius in diarthrosi: rarius in synarthrosi & mixta, qualis est in pedio, & in carpo & metacarpio. Fines enim ultimi sunt articuli, ad quas partes humorum siue multitudine siue acrimonia grauãtæ & irritatæ suas superfluitates expellunt, ubi mora & compressione calorem concipiunt, doloresq; excitant, idq; per certas ferè periodos.

Rursus omnis articulus, in quo materia extendens dolorem facit, motumq; impedit, ex varijs constat partibus, ut sinu, ossibus, ligamentis, membranis, neruis & cute, quæ partim humorem peccantem excipiunt, nec dolent, partim dolorem percipiunt. In humido verò & carne musculorum (quæ & ipsæ sunt partes articulorum) arthritis non consistit, eò quod humor viscidus dolorem non efficit: caro verò pauca est & potius extima quam intima. Iste dolor profundas partes occupat, ut nulti Merc. Sinus est cauum articulationum spatium, idq; profundum, in quo humor fluens primũ suscipitur & retinetur, ob suam vel multitudinem, uel crassitiem & visciditatem, quæ facultatem retentricem deprauat, & expultricem diminuit, vel abolet.

Si enim vel sola intemperies adsit, vel humor per carnem diffusus, partesq; circumjacentes diuersa est affectio. Quod verò quidam recentiorum in cauitate humorem reperiri nulla ratione posse autumat, id & à communi omnium consensu, & ab ipsa ratione vehementer dissentit: ut demonstrat Campilongus libro de arthritide cap. 16.

Ossa tum recipiunt, tum dolorem suo quodam modo sentiunt, id quod alij negant. Aretæus constanter affirmat, & quidem duplici modo.

Primum enim potuit ille ossa accipere à periostijs non sejuncta, sed ijsdem inuoluta, quam ob causam illa dolorem pati nemo negauerit, cum natura interdum ossium cauitates repleat: interdum inter os & periostiũ residere soleat. Deinde quod ossa carere sensu non putarit, id quod & Auenzoar magni

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 461 sur 482

©BIUM

nominis Medicus contra Gal. Auicennam & Aristotelem asseruit, modesta quadam limitatione. Carent enim, inquit ille, ossa sensu exquisito, habent obscurum ut pedes rusticorum, cum nudi terram calcant. Etsi enim sentire non videantur, quia sensus obscurus est, eos tamen aliquo modo sentire, negandum non est. Quærens autem Aretæus, quam ob causam fiat, ut ossa ab internis causis doleant: ab externis, ut sectione & collisione non item, veram hujus mirifici euentus causam soli DEO notam esse ait: probabilem veram afferri posse hanc, quod nimirum densa vehementer tactus sensum nullam habeant, & propterea cum non possint exasperari, nullam etiam asperitatem, ex qua dolor oritur, sentiant. Quod verò calorem quendam habeant & denso quodam spiritu viuant, ijs alteratis per intemperaturam aliquam, dolorem, quamuis obscurum ut percipiant, necesse est.

Ligamenta sunt δεσμὰ τῶν ἄρθρων, quæ ossium extremitates inter se copulant, quæq; substantia constant neruis quam simillima. Hæc igitur humorum redundantiam ad se delatam excipiunt, à quo replentur: repletæ tendines & reliquas partes vicinas comprimunt & tendunt: unde solutio unitatis & dolor. Quamuis igitur non sentiunt, eaq; ratione ad dolorem non pertinent, pro causæ tamen efficientis subjecto habentur.

Membranæ sunt, quæ ossium extremitates ipsosq; sinus articulorum & tendines inuestiunt, quæ & ipsæ ut ossa humorem tum excipiunt, tum sentiunt. Inflammantur autem, ut & ligamenta absq; tumore conspicuo primis maximè diebus in corporibus non plethoricis: postea verò ob sanguinis influxum phlegmone partium carnosarum quæ adjacent, plerunq; œdematodes vel erysipelatodes accedere solet. In periostio etiam arthritis gallica sedem suam imprimis habet, ubi humor viscidus impactus, inq; flatus conuersus distendit, suaq; mordacitate & maligna qualitate dolor non tantum articulos, sed & medias artuum regiones infestat, nocturno maximè tempore.

Eadem est ratio membranæ carnosæ & cutis.

NERVI humorem non suscipiunt, ut quidam volunt, dolorem verò percipiunt, dum illos ligamenta repleta comprimunt, adq; extensionem suam distendunt. Verisimile tamen non est materiam ad articulum confluentem imbibi durissimis ligamentis, non mollioribus neruis ac tendinibus, id quod & Aëtius asserit. Quod enim ajunt, si repleantur, orituram inde conuulsionem, quæ in podagricis nunquam visa est, id adeò firmum non est, cum id aliam ob causam eueniat, quod nimirum in arthriticis principium neruosi generis obstructum non sit. Huc accedit, quod humor excrementitius foris tantum tendines humectat: intimam illorum substantiam non penetrat, quæ si illæsa sit, conuulsionis metus abest.

Rursus subjectum arthritidis sunt partes articulorum, vel omnium aut plurimorum, & dicitur arthritis, vel quorundam tantū, & à partibus suā appellationem sortitur, ut dicatur chiragra, ischias, gonagra, podagra.

Chiragra manum infestat, ejusq; vel carpum, vel digiterum articulos, cæterosq; quibus ligamenta circumjacent.

Ischias in junctura ἰσχίου consistit, id est, coxæ seu ossis, quod femoris caput excipit. Excruciat igitur coxendicum ossa & in femur, suram extremumq; secūdum neruorum ductum diffunditur, quod hæc nec situm nec figuram naturalem retineat. Non autem in magno coxæ articulo, sed altius hæret ad summam natem, ut uult Fernelius.

Gonagra, genua tantum infligit, quæ & gonalgia dici potest.

Podagra, malleolos, calcanei extremitatem, pedium, cauum pedis: maximè verò pollicis articulum vexat. Est verò & aliarum partium arthritis anonymos, ut vertebrarum cervicis & dorsi, & ossis sacri, quin & ejus partis colli quæ ὀδὰξ, id est, dens dicitur, & ὦμος, id est, humeri (Sic enim textus Aretæi corrigi debet, ubi ἕδος & ὄνος corruptè legitur) denique maxillarum, temporum, narium & suturarum capitis, in illis nimirum ossium compaginibus, quæ κατὰ συνάρθρωσιν & σύμφυσιν connexæ sunt, quod tamen ingrauescente hoc malo tantum contingit.

Afficitur autem articulus ejusq; pars quæcunq; vel per se, vel per consensum, vel per utrunq; simul.

Per se, cum illi morbus causáue morbi insidet, ut intemperies, ob quam proprium suum alimentum malè conficit, & humore

per

p congestionē cumulat, id quod imprimis fit in siphylide & in ischiade ijsq; ossium juncturis, quæ per synarthrosin & symphysin copulantur. Sunt tamen quidam, qui negant materiam in locis articulorum genitam, posse arthritidem gignere, quos confutare hoc in loco operæ pretium non videtur. Falli autem existimo, nisi putent solam congestionem non sufficere, sed transmissionem semper accedere simul.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, corriuante in cauitatem articulorum, & partes vicinas humore quasi eluuie quadā, vel à toto corpore, vel ab ejusden partibus, ut capite, ventriculo, epate, intestinis, renibus, hæmorrhoidibus, utero, ijsq; vel plethora, vel cacochymia grauatis. Humor enim non influit, si corpus inane sit, aut excrementis & cruditatibus liberum. Febres itaq; continuæ, aliiq; morbi acuti, ut & colici dolores sæpe per malam crisin in arthritidem finiunt, non autem in podagram. Et autore Hipp. mulieres quæ rectè purgantur, eunuchi, pueri, podagra non laborant, sed ab arthritide tamen non sunt immunes, teste Galeno 6. aph. 30. Iuuenes sæpe non ægrotantes ex plethora impura, in arthritidem incidunt, quæ nunquam postea, aut post longum incertumq; interuallum redit. Contra arthritidis podagricæ, hoc est periodicæ, quæ à pedibus incipit, causa est vel pituitosus humor sub solo pericranio collectus, ut voluit Fernelius: vel, ut alij rectius judicant, excrementum cerebri, quod ex choana per palatum aut nares naturaliter expurgari deberet: vel ut Demetrius Papagonæus putat, excrementum quod in singulis corporis partibus prouenit. Arthritidem sanguis à jecore calidiori genitus, & ventriculi frigida excrementa nonnunquam pariunt. Humores mordaces cum phlegmate tenuiore mixti ex intestinis, venisq; vicinis in aluino ventre à natura robusta, per crisin malam protrusi, in musculos artuum influunt: indeq; in articulos abeunt, tandemq; paresin quandam artuum & dolorem inducunt, quam Hipp. 6. Epid. 4. arthriticum nominat. Quæ verò causa calculi, eadem & tophi in podagra, humor videlicet terreus ac pituitosus: unde nephritici sæpè podagrici esse solent.

Ab hæmorrhoidibus denigq; & utero non rarò materia decurrit, cum virus fluxus sanguinis per mariscas expurgandi intercipitur: mulieribus verò supprimuntur aut pueeperia, aut menstrua: unde Hippocrates mulierem podagra conflictari negat, nisi menstrua defecerint.

Ex quibus arthritis catarrhalis ferè frequentior est, in qua excrementum colligitur in capite, tam secundum internam quam externam partem, eò quod cerebrum naturâ frigidum humidumq;, quando concoctio ejus parum firma est, plurimum superfluæ humiditatis cumulat.

Viæ per quas membra suos humores detrudunt sunt partes, non tantum externæ, ut voluit Fernelius, sed et internæ, eaq; tum manifestæ, tum obscuræ, & rursus aliæ in arthritide à toto corpore, aliæ à certis partibus, ut à capite. Ex toto corpore, ut & epate excrementorum expulsio immediate fit ex venis in articulos. Ex capite, quæ viæ sunt, controuertitur.

Alij tantum ex occipitio sub cute, per summa corporis in extimas partes materiam influere ajunt. Alij negant, quidam limitant, ut interdum per illos externos meatus detrudi asserant, interdum per internos. Nam si copiosior sit superflua pituita, & pars quædam in vasis remaneat, cerebrum collectam intercranium et meningem materiam perspinalis medullæ foramen inter membranas medullam inuoluentes ossaq; spinæ & velamina neruorum: ita tamen ut substantiam medullæ & neruorum non subeat, in musculos artuum, tandemq; in articulos propellit.

Eam verò, quæ per suturas inter cranium & pericranium exoneratur vis expultrix sub cute in partes inferiores, ceruicem, scapulas, maxillas extrudit, donec in articulis ob angustiam hæreat. Obscurum spatium est, ubi dolor colicus in coxendicum migrat. Neq; enim meatus aliquis euidens est, per quem à colo intestino ad artus coxæ vapor deferatur, nisi id quod ait Hipp. totum corpus esse σύῤῥευς συμπᾶν. Ex quo apparet humores, qui podagrā efficiunt intra venas non contineri, & phlebotomia euacuari non posse: contineri autem in arthritide. Sed & illud, materiam per neruos non transmitti, quod conuulsionem faceret.

SIGNA articulorum simpliciter affecto-

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 463 sur 482

©BIUM

rum ſunt cauſæ, effectus & utrag; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; materiam, quæ tranſmittitur, cumulant, vias patefaciunt, & articulos ſua natura imbecilles, raros, laxos, humidos faciunt, ut ſuppreſſa aliqua conſueta euacuatio per nares, menſes, hæmorrhoides, nimia ingluuies, vinum potens à jejuno ſumtum, creber balneorum uſus, luxatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus ſunt languor artuum, dolor articulorum, iſq; intenſior cum mouentur, quàm cum quieſcunt (Motus enim afflictas partes tendit, & inde magis lacerat) ſudoris conſueti, urinæue ſuppreſſio: pars affecta ex leui occaſione fatigata, aquè frigida calidaq; offenditur.

Vtrag; ſimul ſunt, quod hoc malo ægrotans detineri ſoleat, & proſunt arthritica, quæ neruos et articulos roborant, ut chamæpitys, paralyſis, & alia.

SIGNA ſpecierum ſunt manifeſta ex relatione ægrotantis. Arthritis enim erit, ſi omnes articulos, vel plurimos ſibi dolere dixerit. Chiragra, ſi languentes manus. Podagra, ſi pedes: gonagra, ſi genua, & ſic de alijs. In ſpecie, in chiragra nec non in gonagra adeſt ferè dolor pulſatilis, rubor, calor moleſtus ex doloris vehementia, inflammatio, inappetentia, vigiliæ, febris. In iſchiade humerorumq; arthritide nullus tumor, aut rubor apparet.

Cauitas & membranæ articulorum affectæ erunt, ſi tumor externus aut rubor appareat nullus, tumeat pars interna, dolor in profundis partibus percipiatur, id quod initiò fieri ſolet. Ligamenta humorem imbiberunt, ſi tumor ſit externus & euidens: & dolor in ſuperficie ſentiatur. Sub cute humor dolorificus latet, ſi dolor partem affectam comprimendo exacerbatur. Inter muſculos in parte intimiori erit, ſi dolor partem læſam comprimendo nõ augetur. In iſchiade articulis erumpentibus ejus partis motus ceſſat, à qua recedunt & in ea nonnihil ſeruatur, in quam prorumpunt, cum ibi aliqua ex parte à muſculis moueri poſſint: et ſemper tumor eſt in ea parte, in quam os erumpit, & ſinus in ea à quo receſſit. A ſua autem ſitu exeunt articuli in iſchiade vel ex toto, vel aliqua tantũ ex parte, ut notat Galenus libro Methodi ſecundo. Ex toto igitur femoris utriusq; capita exciderunt, ſi motus illarum partium ex toto ferè periit: ſiq; inter oſſis femoris caput utrumq; prolapſum ſit ægrotans per cruris utriusq; circumvolutionem incedit, ut boues, ut notat Hipp. lib. de articulis.

SIGNA articuli per ſe & per conſenſum affecti ſunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Per ſe enim affectus erit & materia collecta per congeſtionem, ſi dolor ſit vehemẽs, præceſſit aliquis dolor vel calor, quorum ratione humor aliunde attrahitur: ſi multum juuent illi applicata remedia. Intermißione autem hic certum ſignum non eſt, ſimiliter ut in dolore capitis.

Per conſenſum, id eſt, per tranſmißonem ſolam ſeu decubitum affectus erit, ſi contra. Neq; enim præceſſit aliquis dolor vel calor in parte ad articulos pertinente, antequam arthritis inceperit, & proſunt parti tranſmittenti adhibita præſidia.

SIGNA partiũ tranſmittentiũ ſunt illarum ſymptomata. A toto igitur erit, ſi febris aliqua præceſſit, aut adſunt ſigna plethoræ & cacochymiæ, nec arthritis ſit periodica. A partibus determinatis erit, ſi in illis dolor aliquis præceſſit, ut à capite, ſi ægrotans dolorem erinalem, ſomnolentiam, grauitatem capitis & ceruicis, frigusq; vel paruum horrorem prius perceperit, & narium fluxum conſuetum amiſerit. Ab epate & venis magnis, ſi citra hæc dolor præbẽdat partem aliquam, ſed cum febricula, vel aliqua inæqualitate pars cito intumeſcat, rubeat, doleat, ab una parte in aliam moueatur. Ab utero, ſi ſuppreſſa menſtrua & ſic de alijs. Per muſculos erit tranſitus, ſi dolor non percipitur propter laxitatem.

Quod autem modo in una, modo in alia parte fiat arthritis, ajunt quidã id fieri propter decubitũ. Homine enim frequenter in hoc vel illo latere decumbente materia modo in hoc, modo in illud latus prolabitur.

SIGNA humorũ abundantiũ alio pertinent: utilia tamen etiam hic ad partis affectæ cognitionem. Sanguis enim copioſus à jecore calidiore, & bono copioſoq; chylo: pituita è frigiditate ventriculi, & cibis pituitoſis gignitur: uterq; ſimul, ſi ventriculus ſit frigidus, aut ſimul caput: & calor cum humiditate abundat in epate. Iuuant alterantia prædita facultate ſiccandi ac refrigerandi, ſi ſit à ſanguine & ſic de alijs.

Rarò

Raro autem deſtitio ſincera eſt à venis, cum humores omnes contineant: ſincerus vero, ſi à recrementis cerebri, vel per congeſtionem fiat.

XIII. ELEPHANTIS ſubjectum eſt caro & habitus: ut lepræ & ſcabiei, cutis ac ſumma caro corporis. Lepra igitur, teſte Galeno, in Elephantiaſin: & elephantiaſis in lepram interdum abit. Nam ſi humores, qui in cute lepram faciunt carnes totas oppleant, elephantiaſin faciunt: rurſus ſi humores in carne contenti, qui elephantiaſin faciunt, ad cutem conuertantur, lepram faciunt. Habitus autem corporis complectitur ſolidas partes, quæ in elephantiaſi ita affectæ ſunt, ut ipſa quoq; oſſa, quæ impuro ſucco fruuntur, uitiari dicantur. Hinc elephantiaſin, cancrum totius corporis vocant, & Aretæus talem affectionem intellexit, cum ait Elephantem quouis præſidio validiorem, ita ut à nullo poſsit ſuperari. Ex quo ſequitur ut vera Elephantiaſis non ſit, niſi dyſcraſia & qualitas venenata, tumorq; non tantum extimas, ſed & intimas partes corporis in ſpeciem elephantis immutet. Nec tamen tumor unus eſt in toto corpore, ſed multiplex & inæqualis, & per uniuerſum corpus hinc inde diſperſus. Quod cum alicui mirum videatur de internis viſceribus ut duris ſcateant tuberculis, Aretæus id confirmat experientia. In victimis enim prauos humores habentibus, carnes grandinis plenas reperiri aſſerit. Cui conſentiens Ioh. Riolanus, vidi, inquit, porcum cui minima puſtula ſuberat ſub lingua, cum reliquo corpore ſanus videretur, taliſq; à lanionibus judicabatur: facta tamen diſſectione inueni totam carnem grandine conſperſam: quin imo ſanguis percolatus, totus erat grandinoſus.

Eſt verò quædam elephantiaſis Auicennæ, in qua non totum corpus, ſed pedes tantum cum varicibus denigratis æquali infra ſupraq; craſſamento, columnarum inſtar tument, ut ſunt crura Elephantum.

Afficitur autem caro & habitus corporis aut per ſe, aut per conſenſum.

Per ſe, cum illi morbus, cauſaúe morbi inſidet, ut dyſcraſia imprimis calida & ſicca, contracta vel ab externis cauſis, vel à lue Venerea, vel à ſemine elephantico, vel à contagio, quod inſeit concubitu, accubitu, aſsidua vitæ conſuetudine. Craſi igitur partium ſolidarum vitiata, virtus aſſimilatrix læditur, ut ſuo munere non rectè fungatur, proq; carne rubra, ægram & granuloſam generet. Sed & expultrix imbecilla redditur, ut ſordem ac veluti fecem detrudere nequeat.

Per conſenſum afficitur, cum uitij expers aliunde coafficitur, id eſt, humorem vitioſum ab epate recipit in eo collectum, vel per ſe, vel per conſenſum.

Per ſe, cum jecur natura retorridum eſt, id eſt, calidum & ſiccum, aſſans non elixans, indeq; atram bilem generans.

Per conſenſum, cum lien non bene fungitur ſuo munere, neq; ad ſe allicit ex epate fecem ſanguinis: vel ventriculus frigidus & humidus copiam pituitæ cumulat, quæ obſtruens non permittit humorem melancholicum à liene attrahi, unde mixtus cum ſanguine in totum corpus ſpargitur: vel menſtrua non reſpondent, vel varices cubitæ, vel clauſæ ſunt venæ ani, quæ fecem hanc effundere ſolebant. Ex quo apparet interdum partes externas corporis principio ægrotare, & proceſſu temporis etiam internas: interdum nihil in ſummis corporis partibus conſpici, ſed in viſceribus, liene videlicet & jecore malum per intima deliteſcere, deinde partibus interioribus deuictis ad extremas, tandemq; ad cutem ſeſe conferre, in qua vel congeritur, vel attrahitur nimis calefacta, vel ob exercitationem, vel ob aërem calidum, vernum imprimis, quod eam ob cauſam tanquam aptiſsimum ad leproſos explorandos etiam iuditari ſolet, quamuis & ob auctam facultatem expultricem viſcerum fieri poſsit. Tum enim corpus uniuerſum accepto robore à ſolis ad verticem noſtrum regreſſu, humores abditos è profundo in altum ad extimam cutem protrudere, atq; certiora morbi intus latentis teſtimonia præbere ſolet.

SIGNA cutis lepra affectæ, ſunt cauſæ, effectus & utraq; ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq; ſanguinem craſſum ac limoſum procreant, & ne vacuetur prohibent, ut regio vel percalida, vel ſupra modum frigida, vina craſſa & potentia, ſuccus melancholicus, & alia, de quibus alibi.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 465 sur 482

©BIUM

Effectus, alij ſunt communes, alij proprij.

Communes ſunt, pulſus languidus ac debilis (ut in hectica) ſtupor partium extremarum (ut in plerisq; neruorum affectibus, & interdum à ſola refrigeratione) color obſcurus & ex rubore liueſcens (ut in quadam vitiliginis ſpecie, & in ijs qui ſalidiori ſunt epate, prauaq; victus ratione utuntur) pilorum defluuium (ut in alopecia ophiaſi, achoribus, morbo gallico, poſt febres acutas) tales (ut in phthiſi, febribus acutis & morbis diuturnis) cutis aſpera (ut in omni ſcabie) vox rauca (ut in catarrho, & alijs vitijs inſtrumentorum vocis) corruptio & conſumtio digitorum manus & pedis (ut ab epoto ueneno, lue Venerea, gangrena & pernionibus) urinæ tenues, albæ aut cinereæ, vel jumentorum lotio ſimiles, & fœtidæ (ut in lienoſis, quartanarijs, viſcerum obſtructionibus) formidoloſa inſomnia, ſanguis niger, obſcurus, trumboſus, vaſricies, calliditas (ut in omni vitio ab atra bile orto) ulcera fœda, puſtulæ, tumores (ut in morbo gallico.)

Proprij ſunt, fœda & terribilis faciei deformitas, ſatyrorum picturam referens, ficis fœdata, nodi duri ſub cute, cutis tuberoſa, ſanguis inciſa vena vaſculis exceptus percolatusq; grumoſus repertus, ſtupor tantus, ut puncti non ſentiant. Iubent ergo critici leproſorum, ut oculis clauſis locũ acu punctum digito deſignent, hoc ſi non poſſunt, & cætera concurrant, morbus confirmatus eſt, contagioſus, inſanabilis.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Proſunt in recenti, nec dum confirmato elephante, quæ habitum corporis humectant, jecur & ſanguinem ad temperiem reducunt, humores prauos vacuant, ut balneum aquæ dulcis, moderatè calefacientia, cutem detergentia. Confirmatum oſtendit, ſi omnem medẽdi viuendiq; rationem aſpernetur, & nullis remedijs cedens ingraueſcat.

SIGNA per ſe & per conſenſum affectæ carnis vel habitus corporis ſunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia, ut in alijs morbis.

Breuiter, ſi aliqua in facie appareant ſigna, de quibus jam dictum, & rectè valeant viſcera, caro vel habitus per ſe afficietur.

Per conſenſum, ſi nulla in facie conſpicua ſunt, & malè valeat epar, ventriculus, lien, id quod ex illorum ſymptomatis colligi poteſt, ut alui ſegnitie, ructu, maculis cutis, ijſq; varia, pro varietate humoris affluentis.

FINIS.

IN ARE-

INDEX

IN ARETAEI LIBROS ET G. HENISCHII COMMENTARIVM INDEX.

A.

Ex abortu signum partis affectæ 354.
Abortus tetanum facit 5.
Absinthium medela stomachi 232.
Absinthÿ usus intus & foris in phrenitide 144.
Absinthites vinum 301
Abstinentia nocet phreniticis 136.
Acetum astringens in sanguinis rejectione quale 182.
Ex actione læsa partis affectæ signa 352.
Adolescentes obnoxÿ epatis phlegmone 81. ictero 88. satyriasi 49.
Adstringentia quæ 264.
Adstringentia & refrigerantia quæ 185.
Aëris mutatio in cephalæa 219.
Aëris motus in cholera 195. 196.
Aër qualis in sanguinis rejectione 179.
Aër in syncope 189. qualis 191.
AEgrotantibus gratificari oportet 181.
AEgrotorum ignorantia 213.
AEgroti obedientia 52.
AEgroti omnes sanari non possunt 233.
AEgyptus obnoxia tonsillarum affectibus 13.
AEstas obnoxia choleræ 33. diarrhææ 110. dysenteriæ 116. melancholiæ 58. ileo 35. stomachi dolori 108.
AEtas omnis obnoxia hydropi 95.
AEtas podagræ obnoxia quæ 125.
Ab ætate ægroti signa partis affectæ 352.
Albæ febris signa 393.
Alcolæ nomen 313.
Alica, vide halica
Alices Auicennæ 313
Aloës vires 232.
Alphos niger 333.
Alui excretionis vis 222. à somno commodæ 227.
Aluus siccior in cachexia 90.
Aluus sicca in elephantiasi cur 130.
Ambulatio ubi 224.
Ambulationes bonæ quæ 227.
Amygdalæ quid 313.
Ἀναγωγὴ quid 21. 23.
Ἀναπνοὴ quid 376.
Anasarca quid 92. 335.
Anasarcæ subjectum 431. signa 93. 94. 432.
Anæstheſia quid 64.
Ἀνάδρομα quid 320.
Angina quid 7. cum concidentia 165.
Anginæ causæ 10. 163. curatio 10. 162. diuisio 7. duo genera ib. duæ species 162. nomen 311. 312. 313. permutatio 9. utriusq; prognostica 9. 10. remedia 10. subjectum in genere 370. in specie 371. per se, per consensum 371. signa ib. symptomata 9. & 10. tumor intus & foris 165.
Ex angustia vasorum febris signa 393.
Ani inunctio in cholera 194. ileo 197. pneumonia 177. syncope 192.
Ani prolapsus 345.
Animi affectus phreniticis ut curandi 135.
Ex anni partibus signa partis affectæ 352.
Anodyna in arthritide 295. ileo 198.
Ἀνορεξία quid 339.
Antitrochon instrumentum 214.
A parentibus signa partis affectæ 352.
Aphthæ quid 12.
Aphtharum nomen 313. pars subjecta quæ 373.
Apophlegmatismi in cephalæa 215. lethargo 150. vertigine 220.
Apoplexia quid ✱✱✱b. 64.
Apoplexiæ nomina 310. pars affecta principalis, per se, per consensum, signa 365. 366.
Apoplexiæ causa crapula 153. prognostica 151.
In apoplexia pusilla partes resolutæ 152.
Apoplexiæ remedium phlebotomia 152.
Apoplexiæ & epilepsiæ differentia à parte affecta 366.
Apoplexiæ & paralysis discrimen 424.
Apoplexiæ & vertiginis differentia 419.
Apoplexia ab uteri strangulatu differentia 413.
Ἀπορία quid 338.
Apostematiæ qui 71. 332.
Appetentia vitiatæ nomina 339.
Appetentia læsa stomachi vitium 436.

Aqua

©BIUM

Aquæ frigidæ usus in cholera 194.
Aquæ frigidæ potus in phrenitide 144.
Aquæ frigidæ noxa in pleuritide 175. & quando valet ib.
Arenæ & calculi signa distinctiua 410.
Aretæus scripsit chirurgica 214. de febribus 134. de muliebribus morbis 151.
Arquatus morbus, vide icterus.
Arteriæ sectio in angina nocet 165.
Arteriæ sectio in cephalæa 214. epilepsia 225.
Arteriæ sanguis 25.
Ἀρθρον quid 346.
Arthritis quid 121.
Arthritis majorum & minorum membrorum 122.
Arthritidis causa unica 124. causæ opinatæ 123. curatio 295. initiū unde 123. nomina 346. partes affectæ 121. 123. prognostica 123. 295. remedia 124.
Arthritici paroxysmi 295.
Arthritis & paralysis discrimen 425.
Ascites quid 92. 335.
Ascitæ signa 93.
Ascites ex tympania 93.
Asthma quid 75.
Asthmatis curatio 243. nomina 332. partes affectæ 76. signa 76. 432. subjectū 426.
Asthma ex podagra 125.
Atralingua & tumor in præcordijs in lethargo 148.
Atram bilem purgantia 231.
Atræ bilis morbi 56.
Atrophia quid 331.
Aussatz 348.
Aurigo. Vide icterus.
Autumnus obnoxius causo 41. phlegmonæ epatis 38.

B.

Balneum olei in calculo 261.
Balneum frigidæ in gonorrhæa 265.
Balneum in lethargo 151. in phrenitide quando 145. renum affectu 204. satyriasi 211. vertigine 223. 224. uteri strangulatu 209.
Balnea assidua in elephantiasi 301.
Balnea in tabe 151.
Bellaria. Vide tragemata.
Bilis varia genera 86.
Bistinū medicamētū 205 227. 235. 250. 265.
Bocium quid 352.
Breune unde 312.
Bronchia quid 75.
Ex bronchio excreto signa partis affectæ 354.
Bubones quid 29.
Bupresis causa hydropis 95.

C.

Cachexia quid 88.
Cachexiæ causa 89. curatio 254. nomina 334. prognostica 88. 89. signa 88. 89. particularis signa 430. subjectum ib.
Cachexiæ & aliorum cutis vitiorum signa distinctiua 430.
Cacochymia quid 88.
Ex cælo signa partis affectæ 351.
Calculorum causæ 190. colores ib. Curatio 204. 205.
In calculo consentientes partes 103.
A calculi exitu hydrops 431.
Calculi inciso ubi 206.
Calculi renum signa 409.
Calculi signa ex urinis 103.
Calculi signa 99.
Calculi vesicæ signa 411.
Calculo laborantium symptomata 101.
Calculus vesicæ magnus & paruus 102.
Calefacientia in gonorrhæa 265.
Ex calore partis affectæ signa 383.
Calorem educentia quæ sint 178. 179.
Cancer quid 120. duplex ib.
Canis rabidus 8.
Canum proprietas 8.
Cantharidum usus qualis in epilepsia 226.
Capitis doloris nomina 323. partes affectæ 416. prognostica 213. remedium per cucurbitulam 155.
Capitis fomenta noxia neruis 160.
Capitis grauitatis remedium 150.
Capitis hydrops 95.
Capitis hydropis signa 432.
Capitis irrigationes in lethargo 147.
Capitis partium affectarum signa distinctiua 417.
Capitis per se vel per consensum affecti signa 417.
Capitis pressio 223. tonsio in deliria 142.
Capitis pilorum detractio 214.
Capitis pilorum abrasio cephalæa remedium 216.
Capitis rasio in lethargo 150.
Capitis vitiorum commune remediū 214.
Cardiacæ curatio. Vide syncopæ.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 468 sur 482

Cardialgia quid 107.
Cardiogmos quid 108. 339.
Cari causa ✱✱ b.
Carnes quæ bonæ quæ malæ 218.
Carnes quæ bonæ in epilepsia 229. pleuritide 171.
Carnium variarum usus in pleuritide 171.
Cartilaginum natura 74.
Caruncula vesicam obstruentis signa 411.
Caryceia quid 218.
Casei noxa 218.
Castorei vis in epilepsia 226. usus in paralysi 237. tabe 151.
Castorei usus in potu in tetano 161.
Castoreum prodest in lethargo 149.
Castoreum ulceri inspergitur in tetano 161.
Cataplasma attenuans in phlegmone lienis 251.
Cataplasma refrigerans 200. 210.
Cataplasmata in angina 164. in pleuritide calida seruanda & quomodo id fieri debeat 172. ileo 198. melancholia 235. paralysi 237. renum phlegmone 204. tetano 161.
Catarrhalis febris signa 392.
Catarrhalis febris epidemicæ anni signa 158. 396.
Cateiadion instr. 216.
Catheter quid 239.
Catheteris abusus 156.
Catheteris usus in calculo 206.
Catochos quid 47.
Catochi & tabis eadem remedia 151.
Cauæ venæ diuisio 317.
Causi definitio 31. nomina 315. signa 187. species 41. subjectũ 382. symptomata 31.
Causi, tertianæ continuæ & synochi discrimen 315.
Causus causa syncopæ 30.
Cauterium in cephalæa 216. epilepsia 223.
Cedmata quid 40. 320.
Ceparia quid 323.
Cephalæa nomina 323. recidiua 216. subjectum 410.
Cephalææ & vertiginis signa distinctiua 419.
Cephalalgia quid 52.
Cephalalgiæ formæ variæ 52.
Ceratorum varietas in pleuritide 173.
Ceratum in angina 165.
Cerebri affecti in paralysi signa 423.
Cerebri diuisio duplex ratione longitudinis & latitudinis 365.
Cerebri medulla duplex 365.
Cerebri in melancholia & mania affecti signa 420. in vertigine per se & per consensum affecti 419.
Cerebrum principiũ neruorũ quomodo 365.
Ceruicalia phreniticorum qualia 140.
Chalcitidis usus in affectis faucibus 168.
Charonæa loca 8.
Chiragra quid 121. 346.
Chelades quid sint 111.
χοιράδες quid 314.
Choleræ curatio 194. definitio 32. nomina 315. prognostica 194. 196. subjectum duplex 401. affecti simpliciter signa 401. symptomata 33.
Choleræ & syncopæ cognatio 195.
Chordapsus quid 34. 316.
Cicadarum facultas 206.
Cibi amentiam parientes 60. boni in epilepsia 228. humectantes medicamentosi 170. qui 234. lotium mouentes 201. mollientes ventrem 213. in paralysi 236.
phreniticorũ quales 136. utiles in pneumonia 178. purgantes quales 198. quales in rejectione sanguinis 184. refrigerantes 211. sorbiles. in syncope 190. in vertigine 224.
Cibus in causo 203. humidus in pleuritide 137. medicatus in lethargo 146. qualis in syncope 189.
Ciborum exhibendorum tempus pro phreniticis 136.
Claudicatio exischiade 122.
Clyster in angina 136. 164. cephalæa 215. columella 165. causo 202. ileo 197. lethargo 146. 153. pleuritide 174. pneumonia 176. qualis in renum affectu 204. satyriasi 210. suffocatione uteri 208. syncope 188. exhiera in tetano 162. in tremore 148.
Clyster loco phlebotomiæ 152.
Clysteres veterum 142.
Cneoros quid 226.
Coagulum hædi in rejectione sanguinis 186.
Coalescentiæ rarę exemplum 426.
Chochleæ valdè elixæ purgant 199.
Coctionem juuantia 268.
Cœliaca quid 109.
Cœliacæ nomina 340. signa 109.
Cœliaci qui 266.
Cœliacorum remedia 266.
Colinomina 341. intestini abscessus 114. affecti juxta splenem & epar signa 110.
Colica 36.
Colicæ causa 111. nomina 341. subjectũ 437.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 469 sur 482

©BIUM

Colicæ & dyſenteriæ diſcrimen 404.
Colicæ & nephritidis diſcrimen 404.
Colici qui 110.
Colici & iliaci doloris ſigna diſtinctiua 404.
Colici & ſplenici doloris ſigna diſtinctiua 429.
Colici doloris & epatis phlegmones & pleuritidis & aliorum morborum diſcrimen 457.
Colici & uterini doloris diſcrimen 405.
Colicorum curatio 268. ſigna 110. ſymptomata & partes conſentientes 111.
Colicorum & nephriticorum ſimilitudo 262.
Colicum pharmacum 341.
A colo icterus 84.
Colon & renes contigui 260.
Ex colo aqua profluens 114.
In colo concoctio 84.
Collum, κίων 312.
Ex colore partis affectæ ſigna 352. 353.
Colores animalium varij excepto elephante 126. viſcerum varij 86.
Columbrinus fimus 164.
Columellæ affectus 11 cicatrix 168. conuulſio 68. curatio 165. prognoſtica ib. & 167.
Columellæ & uuæ differentia 165.
Columella & uuæ differentia 165.
Columellæ & anginæ cognatio 165.
Columna quid 11. 312.
Coma phreniticorum in pulmonia 20. quid 107.
Compreſſio quid 426.
Conceptus aboliti curatio 290.
Concoctionem quæ promouent 266.
Conſtipatio quid 427.
Ex conſuetudine laborandi ſigna partis affectæ 356.
Conuulſio ex cholera quando 194.
Conuulſionis cauſæ 369. remedia 147. 211.
Conuulſionis remedia ex vulnere. Vide Tetanus.
Conuulſionis & paralyſis diſcrimen 425.
Cor radix arteriæ 202.
Cor quando non ſaneſcit 143
Cor ſpirandi principium 18.
Cordis affectus 18. 28.
Cordis in febre affecti ſimpliciter, per ſe, per conſenſum ſigna 383. 384. 387. in maraſmo 364. 365. ſyncope 382.
Coriandri uſus in rejectione ſanguinis 185.
Cornu caprinum ✱✱✱✱ a.
Corpulentia melancholicis 63.
Craſpedon quid 11. 312.
Criſera quid 164. 312. uſus in ſyncope 192.
Cruſta quid 12.
Cucubut quid 328.
Cucumeris uſus 229.
Cucurbitula ſiccа in calculo 261.
Cucurbitula in capitis morbo 155. cauſo 202. cephalæa 214. cholera 195. in occipitio & pectore in columella 165. melancholia 231. paralyſi 237. phlegmone epatis 200. phrenitide 143. pleuritide varijs modis adhibita 172. 173. 174. renum phlegmone 204. ſatyriaſi 210. ſyncope 188. vertigine 220. uteri ſuffocatione 209.
Cucurbitulæ in ileo 198. uſus vetitus in lethargo à phrenitide 147. uſus in phrenitide 142. uſus in tetano 160.
Cucurbitulæ inanes in pneumonia & quando 177.
Cutis vitiorum & cachexiæ ſigna diſtinctiua 430.
Cynanche etymologia 8.
Cynanchæ nomen 311. ſymptomata 9.
In cynico ſpaſmo & cõuulſio & reſolutio 330.
Cypſelis quid 85.

D.

Deglutionis impeditæ remedia 156.
Delirium quid 328.
Delirium in phrenitide perpetuum quomodo 363.
Deliria in quibus morbis ✱ b.
Dextræ & ſiniſtræ partis differentia 65.
Diabetes hydropis ſpecies 258. quod 96.
Diabetis cauſa 96. 97. curatio 258. etymologia 97. nomina 336. prognoſtica 96. ſigna 96. 97. ſubjectum 433.
Diæta poſt curationem quando neceſſaria 265.
Diæta in pleuritide 170.
Diaphragmatis inflammatio ✱✱ a.
Ex diaphragmate phrenitidis ſigna 363.
Diaphragmatis in uteri ſtrangulatu affecti ſigna 413.
Diaphragma purulentum 47.
Διαπνοὴ quid 376.
Diarrhæa quid 108.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 470 sur 482

Diarrhœa ex morbo longo 110. ex potu aquæ frigidæ 110.
Diarrhœæ nomina 540. prognostica 110.
Diatrion pipereon in paralysi 237.
Dierum judicatoriorum syncope 188.
Digerentia in pleuritide 169.
Diploë quid 217. uteri 120. 345.
Dipsadis morsus 98.
Discutientia ex aloe 200.
Discussoria motus, vigilia 148.
Discutientibus quãdo utendum & cur 175.
Dodecatheon medicamentum 242.
Doloris variæ species 345. alterans, distendens ib. grauans, lacerans, mordicans, ulcerosus, prurigino sus, perforans, profundus, acutus, pulsans, stupidus 355.
Ex doloris situ signa partis affectæ 354. doloris mutatione, specie ib.
Doloribus conueniens victus 217.
Dorsi vena tantum dolet 39.
Dorsi venæ inflammationis symptomata 201. inflammatio causus est ib.
Dysenteriæ quid 111.
Dysenteria parua cachexia 89.
In dysenteria partiũ affectarum signa 112.
Dysenteria ex longo morbo 110.
Dysenteriæ causæ 112. curatio 271. nomina 342. 343. signa 114. imminentis signa 116. subjectum 437. prognostica 114. 116. species varie 111. 343.
Dysenteriæ & colicæ discrimen 404.
Dysenteriæ & fluxus hæmorrhoidalis discrimen 438.
Dysenteriæ & tenesmi differentia 438.
Dyspnœa quid 332.
Dysuriæ nomina 321.

E.

Eclegma in epilepsia pro pueris 158.
Eclegma medicamentosum in pleuritide 174.
Ecthyma quid 313.
Elaterij usus 163.
Elephantis ab alijs animalibus discrepantia multiplex 126.
Elephantiasis cum elephante multiplex similitudo 126. subjectum 445.
Elephantis curatio 298. & 303. nomina varia 128. 347. prognostica 132. 299. signa 129. symptomata 132.
Elephas morbus contagiosus 23. 299.
Elephantis & paralysis discrimen 425.
Embammata in epilepsia 228.
Embrochæ in paralysi 236.
Emplastra qualia in rejectione sanguinis 181.
Emprosthotonos quid 4.
Emprosthotoni nomina 311.
Ἐμπύησις quid 21.
Empyæ causa 72. nomina 331. signa 72.
Empyema quid 23.
Empyematis nomina 332. signa 426. subjectum 425.
Empyi quid 71.
Empyicorum curatio 241. symptomata 74.
Empyicus fit pleuriticus 16.
Epar radix venarum 78. 202.
Epatis natura 199. nomina 332. acuti affectus 36. curatio 246. color 86. in hæmorrhagia affecti signa 405. 406. obstructionis subjectum quod 428. signa ib. phlegmones & musculorum abdominis & pleuritidis & colici doloris discrimen 307. phlegmones causæ 81. curatio 199. prognostica 80. 199. profluuia 37. purulentia 74. 79. purulenti prognostica 79. purulentiæ curatio ib. pur. signa ib. ulceris & purulentæ curatio 248. vomica 37.
Epatis & splenis collatio 78.
Epaticus fluxus 249.
Epatitis quid 316. 332.
Ephemera febris duplex 384.
Ephemeræ signa 387. pestilentis signa 396.
Epiali signa 391.
Epidemicarum febrium signa 395.
Epiglottidis usus 155.
Epilepsia quid **** a. per consensum ib. signa ib. quis morbus 230. morbus interdum perpetuus 157. ex contagio 54. ab uteri strangulatu discrimen 413.
Epilepsiæ causæ 56. 157. 225. 226. curatio 224. 157. descriptio 55. nomina 55. 324. paroxysmum lenantia 158. pars affecta principalis, minus principalis per se, per consensum signa 367. 368. prognostica 157. remedia secreta 227. signa per se **** b. symptomata 156. 224.
Epilepsiæ & apoplexiæ eadem remedia in paroxysmo 157.
Epilepsiæ & cephalalgiæ eadẽ remedia 223.
Epilepsiæ et uertiginis signa distinctiua 419
Epilepsiã quæ faciant patefaciant 227. 228.
Epileptica quid 311.
Epiplasmata in lethargo 145. tetano 160.
Episcenium contractum in elephantiasi 131.

Epithe-

Epithema in cauſo 203. epilepſia 226. phrenitide 143. ſyncope 191. ſanguinis rejectione 181. ſtomachi vitijs 266.
Eroſio venæ quid 24.
Eſchara quid 12.
Exanthemata quid 13.
Exanthematum nomen 313.
Exercitationes bonæ quæ 228. in cephalæa 217. 219.
Exercitationis varia genera 222. 225.
Ab excretis ſigna partes affectæ 333. 354.
Exquiſitarum & nothārum febrium ſigna 349.
Extremorum frictio in cholera 194. frigiditas in cauſo 202. ut curanda 192. 194. 196.
Ex uiperis pharmacum 226.

F.

Fabæ incommoda 241.
Famis morboſæ nomina 339.
Fames eſt res frigida & ſicca 159.
Faſciæ aſtringentes in ſuffocatione 209.
Fauces quid 311.
Faucium morborum curatio 167. prognoſtica ib.
Faucium & tonſillarum morborum cognatio 167.
Febris acuta 19. continua 384. lypiria, epialos, latica, ſyncopalis catarrhalis 385. intermittens ib. lenta, non lenta, ſimplex, compoſita, exquiſita, notha 386. continuæ & intermittentes ſigna 388. cura in lethargo 155. hectica triplex genius febrium continet 364. morbilloſæ ſigna 397. pleuritica 169. quid 387. quotuplex 389. ſubjectum unum 364.
De febrium parte affecta & diuiſione tabula 399.
De febrium partis affectæ & certæ ſpeciei ſignis tabula 400.
Febrium ſimplicium & compoſitarum ſigna 394.
Fimbria quid 312.
Fiſtula veſicæ 102.
Flatus diſcutientia 148.
Fluor alui multiplex 340. ſanguinolentus ib.
Fluoris muliebris ſpecies 344.
Focus febris quid 383. unde dictus ib.
Fomes febris quid 383.
Fotus qualis in pleuritide 172.
Fotus per lanam oleo tinctam in pneumonia 178. ſanguinis rejectione 180. per ſpongiam 181. 200. cum veſica bubula olei calidi ſemiplena 160.
Fotus in angina 164. 165. calculo 261. ileo 198. phrenitide 142. pleuritide 169. 172. tetano 160. vertigine 221.
Fotuum materia 148.
Frena quid 13.
Frictio in cephalæa 217. crurum 222. durior in epilepſia 228.
Ex frigiditate partis affectæ ſigna 353.
Frigoris extremorum remedium 147. Vide extremorum.
Fructus horæi qui 172. noxij 219. quiuſdam in pleuritide 171.
Furfures quid ſignificent 353.
Furor. Vide Mania.

G.

Gagates lapis ✱✱✱✱ a.
Gallæ uſus in rejectione ſanguinis quando 185.
Galli ijdem qui celtæ 300.
Gargareon quid 312.
Gargariſmi in angina 164.
Genitura effectus, virilitas & alia 105.
Glandulos irritanda aluus aſſiduè 142.
Glans in epilepſia pro pueris 158.
Globuli dandi ſub lingua continendiin pleuritide 174.
Gonorrhœa quid 104. muliebris 119. exſtyriaſi 105.
Gonorrhœæ curatio 267. nomina 337. ſigna 434. ſubjectum ib. virorum & mulierum differentia 105. & uterini fluoris diſcrimen 435.
Gracilitas ex diarrhœa 109.
Gulæ obſtructio 155. reſolutio ib.
Gurgulio quid 11. 312.
Gutta morbus 316.
Guttur quid 371.
Gygartus quid 330.

H.

Hæmoptyſeos pars affecta varia, ſigna affectæ ſimpliciter, per ſe, per conſenſum 377. 378. 379. 380.
Hæmorrhagia quid 21. venarum 320. 340. virorum 48. ſimilis ſtrangulatui uteri ib.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 472 sur 482

Hæmorrhoidalis vena duplex 320. fluxus & dysenteriæ discrimen 438.
Halicæ facultas 170. in peripneumonia 178. proptisana 241.
Halicacabi radix in gonorrhœa 265.
Hecticæ febris nulla mentio apud veteres & cur 310. definitio *** a. diuisio ib. & 384. signa 388. febris pestilentio signa 396.
Helleborus albus, niger 302. remedium quale 219.
Hellebori exhibendi modi 221. 231. tempus 300. usus in arthritide 295. celiaca 267. melancholia 231.
Hemiplegia quid *** b.
Hemitritæi signa 395.
Herculeus morbus elephantiasis 128. 347.
Heterocrania quid 53.
Heterocraniæ nomina 323. remedia eadem quæ cephaleæ 219.
Hieræ facultas 210. laus 233. 153. usus in cephalæa 214. elephantiasi 290. epilepsia 225. ileo 198. mixtum castorium & alia in paralysi 236. potio.
Hirudines in satyriasi 210. 153.
Hirudinum usus 200.
Hominis vita in duobus consistit 18.
Hordei cremoris facultas 201.
Horrores ab ulceribus 167.
Humidum duplex 346. primigenium quid ib.
Hydrocephalus quid 95.
Hydrocephali pars affecta 432.
Hydrophobia quid 328.
Hydropis causæ 94. curatio 255. mixti signa 94. nomina 335. 336. prognostica 95. pulmonis signa 433. signa 92. soluti ex coli profluuio 114. species 92. 350. ampullosa 95. specierum conjunctio 92. subjectum 431. uteri signa 433.
Hydrops quid 91. ex cachexia 88. 90. ex colica 111. ictero 88. in curabilis 91. ex podagri 125. ex pulmonaria 78. ex scirrho epatis 81. scirrho lienis 83. unius partis 95.
Hyems obnoxia colicæ 111. paralysi 67. pleuritide 17. renum affectibus 45.
Hypochondriorum nomen 327.
Hypochymatis & scotomatis differentia 419.
Hypopia quid 131.
Hysterica affectio. Vide uterina affectio 413.
Hystericorum nomina. Vide uteri.
Hysterica an sit mortua signa 413.

I.

Icteri causæ 83. color 85. curatio 252. duæ species 86. etymologia ib. nomina 334. pars affecta 429. signa ib. & 84. prognostica 87.
Icteri albioris signa 86. à colo signa 85. à liene signa 84. nigri signa 86.
Icterus quid 83. niger 333. post phlegmonem epatis 38. uniuersi corporis 86.
Igni similia pharmaca in faucium morbis 187.
Ilei causa 34. curatio 197. nomina 316. pars affecta principalis minus principalis 402. prognostica 197. symptomata 35.
Ileos quid 34. unde ib. hæmatites 333.
Iliscus quid 328.
Ἰμάντιον quid 312.
Indolentia in morbis securos facit 28.
Inedia mala in lethargo 146. syncope 189. tetano. 159.
Inedia in phlegmone epatis 199. remedium pleuritidis si sit à repletione cibi & potus 169.
In flammationis in abscessum conuersæ curatio 199. remum signa 408.
Insania quid * b.
Instaurantia diæta 265. quænam sint 186. 193. 235. 260.
Inunctiones palati in angina 164.
Intestini calefacti signum 356. in dysenteria affecti signa 437. in ileo affecti simpliciter, per se, per consensum signa 403.
Intestinorum diuisio 110. 342. in lienteria affectorum signa 439. tunicæ 113.
Ionthi quid 264. 313. in arthritide 124.
Iracundi natura amentiæ obnoxij 60.
Iracundiæ incommoda 228.
Irrigationes capitis in phrenitide 138.
Ischias quid 121. 346. claudos facit 122. venæ quæ 317.
Ischiadis curatio ex Ægineta 296. initium unde 123.
Ischuria quid 203.
Ischuriæ causa 203. nomina 321.
Itrion quid 224.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 473 sur 482

©BIUM

Ex iuuantibus & ladentibus signa partis affectæ 356.
Iuuenes obnoxij choleræ 33. *gonorrhææ* 105. *fœminæ vuluæ strangulatui* 48. *tetano minus* 5.

K.

Kaldaunen 315.
Καρδιαλγία *quid* 339.
Κίων *quid* 312.
Κοιλίη *quid* 340.
Krätze *unde* 348.
Krampff *quid* 369.
Krimpffsucht 311.
Krumbhals 311.
Kurfes *nomen* 313.
Κενεῶν *quid* 203.
Κύσις *nomen* 337.

L.

Lac asinæ quale 193. 204. *bubulum* 203. *caprinum* 203. 204. *equinum* 204. *mulieris* 193. 203.
Lac in elephantiasi 299. *phthisi* 240. *medela tabis* 151.
Ex lacte signa partis affectæ 354.
Lactis facultas 202. *noxa* 218.
Laserpitij usus in tetano 161.
Laticæ febris signa 391.
Latus quid sit 374.
Lecticæ usus in lethargo 153.
Lectus mollis in tetano 158.
Lentis facultas 218. *usus in rejectione sanguinis* 185.
Lenticularis morbus 315.
Leo morbus 126. 347.
Lepræ Arabum quatuor species 348. *in elephantiasin transitus* 445.
Leprę & elephantiasis discrimen 349.
Lepra Græcorum 347. *unde ib.*
Lethargici aer 145. *causa ib. tubile ib. curatio ib. medela per venæ sectionem* 146. *materia* ✱✱ *b. nomina* 309. *purgatio* 146. *signa* ✱✱ *b.*
Lethargi pars affecta per se & p consensum & signa 363. *& phrenitides cognatio* 147. *ab uteri strangulatu differentia* 413.
Lethargus tenebræ 145. *phrenitidi succedęs* 146. *contrarius ib.*
Leucophlegmatias quid 93. 335.
Libido melancholicorum 63.
Lichen quid 348.
Lien purulentia rarò corrumpitur 81.
Lien purulentus 74.
Lienes magni 333.
Lienis color 86. *indolentia* 82. *inflammationis curatio* 201. 251. *nomina* 333. *scirrhi curatio* 250. *scirrhi prognostica ib. signa* 82. *scirrhi & empyę subjectum* 428. *obstructionis signa ib. scirrhus* 81.
Lienteria quid 116. *ex lõgo morbo* 110. 117. *ex hydrope* 117.
Lienteriæ causa 116. 117. *curatio* 274. *etymologia* 117. *nomina* 343. *prognostica* 117. *signa ib. subjectum* 438.
Ligaturæ in angina ubi 163. *pedum* 208. *in sanguinis rejectione* 180. *in vertigine* 221.
Limnestis quid 159.
Lintea qualia in syncope 192.
Lipothymia quid 64.
Λήθαργος *quid* 60.
Lithiasis & nephritis differunt 410.
Lorulum quid 312.
Lotium cientia prosunt phreniticis 137.
Luis Hungaricæ nomina 315. *signa* 397.
Luis Venereæ nomina 346.
Lues Venerea cognata arthritidi 346.
Lumbricorum in renibus signa 429.
Lux an conueniat phreniticis 135.
Lycanchæ nomen 311.
Lypiriæ signa 391.

M.

Magnus morbus elephantiasis 128.
Mala elixa conceduntur in pleuritide 171.
Malæ extantes & rubidæ 70.
Malagma ex seminibus 200.
Malazey 348.
Maluæ seminis usus 233.
Mania & deliriam differunt 60. πλεῖστοι 63.
Maniæ definitio 59. *causę* 61. 62. *curatio* 236. *cum melancholia collatio* 57. *& melancholiæ differentia* 420. *exempla* 61. *nomina* 328. *obnoxij qui sint* 66. *pars affecta* 62. 420. *species* 59. 61. *symptomata* 61. *varia genera* 328.
Maniæ & melancholiæ remedia eadem 236.
Marasmi definitio ✱✱✱✱ *a. & b. signa ib. curatio*

curatio 151. nomina 310. causa subjectum. 363. 364.
symptomata
Marasmus duplex 310.
Masticatoria 150.
Medicamentum excipiens 198.
Medicationis tempore multi non conualescunt 234.
Medici commoda quæ 233. officiū 211. 213.
Medicus non potest omnes sanare 233.
Medullæ dorsi membrana 65.
Mel semicoctum pro cataplasmate in phreniticis 142.
Melancholia in capite 231. erotica 59. pars maniæ 57. ex stomacho 107. à suppressis menstruis & hæmorrhoidibus 232. ex vertigine 54. unde 56.
Melancholiæ causa 58. curatio 230. definitio 57. hypochondriacæ signa 420. & maniæ differentia ib. nomina 327. origo 52. pars affecta 420. prognostica 232. studiosorum ex stomacho signa 107. symptomata 58. 107. uterinæ signa 421. varia genera 327.
Melancholici affectus signa 420.
Melancholici flatuosi dicti 56.
Mensium suppressionis curatio 232. 276.
Mentæ facultas 218.
Menti inunctio in tetano 160.
Metaphrenon quid 6.
Metrenchytes in pleuritide 174. suffocatione uteri 208.
Mithridatium 235. 260.
Mithridati usus in epilepsia 226.
Molæ curatio 286.
Morbillorum signa 398.
Morbi acuti & longi definitio ✱ a.
Morbi longi signa quatuor ✱ a. 51.
Morborum longorum curatio non differenda 212.
Ex morbo grassante signæ partis affectæ 355.
Morbus gallicus. Vide lues Venerea.
Morbus regius. Vide ictericus.
Morborum nomina unde 309. vetustorum remedium unicum helleborus 302.
Moretum quid 112.
Morphæa alba 348.
Mortis periphrasis 32.
Mulieres obnoxiæ asthmati 76. gonorrhœa laberantes 105. melancholiæ obnoxiæ 58. podagra difficilius laborant & cur 125. tetano 5.
Mulsæ usus in tetano 159.
Mulsæ vires 141.
Musculus pars affecta in paralysi 421.
Musculi in paralysi affecti signa 424.
Mutter morbus 341.
Mysterium medicamentum 267.
Mydriasis quid 66.
Myttoton quid 112.

N.

Nares uulnerandi modus 216.
Naturam vitiat omne copiosum & subitum 188.
Nauseæ nomina 338.
Necrosis quid 45.
Nehres unde 348.
Nephritici & colici doloris discrimen 354. 404.
Nephritis quid 321. 337.
Nephritis & lithiasis differunt 410.
Nerui in paralysi affecti signa 424
Neruorum affectus arthritis 121. chiasmos 65. doloris remedium 147. pars alia cauitas, alia substantia 368. principium cerebrum quale 365. remedium castoreum 149. resolutio. Vide paralysis 64.
Neruus quid 421. illius paria quæ ib.
Nerui & musculi læsi simpliciter per se & per consensum in spasmo 369.
Nominum cura Medico necessaria 309.

O.

Obstructionis renum signa 408.
Oculi incommoda 227.
Oculi æneiin elephantiasi 131. concaui 63. 89. prolapsus 344.
Odoramenta in lethargo 149. vertigine 221. fœda in strangulatu uteri 208. in syncope qualia 189. 192.
Ex odore partis affectæ signa 352.
Olera bona quæ 218. quæ prosunt in epilepsia 229.
Omoplatarum dolor quando 106.
Omphacium quid 191.
Opisthotonos quid 4. & 6.
Opisthotoni nomina 311.
Oris apertio in vertigine 221. collutio ex vino in syncope 189. ventriculi medela in phrenitide 143.
Orthopnœa quid 76. 332.
Oryza improbatur in pleuritide & cur 179.
Oryzæ facultas 170.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 475 sur 482

©BIUM

Ossis sacri dolor 36.
Ossa quando doleant 121.
Ossium dolor in arthritide 124.
Ova qualia in syncope 190.
Ovorum qualitas in vertigine 223, 224.
usus varius in pleuritide 171.
Oxymellis usus in pleuritide quando 175.

P.

Panis aridus cum mulsa sumtus 170. qualis in pleuritide ib. buccellæ in cholera 105. syncope 190.
Panus quid 314.
Paracynanchæ nomen 317.
Paralysis quid ✱✱✱ b. 64. ex colica curatio 240. ex gonorrhœa 105. triplex 422.
Paralysi affectæ partis simpliciter signa 422.
per se & per consensum 423.
Paralyseos, apoplexiæ, arthritidis convulsionis, elephantis, stuporis tremoris signa distinctiva 424. & apoplexia diff. 329.
cum apoplexia commune nomen 310.
curatio 236. ex laxatione & extensione curatio 238. particularis curatio ib. nomina 329. 331. subjectum 421. symptomata 67. varia genera 329.
Paraplegia quid 64.
Paraplegiæ species 66.
Paresis quid 64. 66. causæ 67.
Paristhmia quid 313. 373.
Paroxysmus quid 310.
Pars affecta quid 349. per se quid ib. per consensum ib.
Partes consentiunt essentialiter & accidentaliter 350. corporis omnes morbo affectæ 349.
Partis affectæ tabula 358.
Partis cujuslibet substantia triplex: solida, carnosa, spirituosa 364.
Partis simpliciter affectæ signa 351. per se & per consensum sig. 356. unius vel plurium sig. ib.
Ex partis natura signa partis affectæ 352.
Partus difficilis curatio 293.
Pastinacæ radix 301.
Pectus quid 18.
Pectoris medela in phrenitide 143
Pedū inunctio in cholera 196. lethargo 149.
Penis affecti simpliciter signa in satyriasi 414.
Perinæos quid 210.
Peripneumonia quid 19.
Peripneumoniæ pars affecta 376. progstica. 74.
Peritonæi inflāmatio pro lienis phlegmone 81. tumor similis epatis dolori & differentia 79.
Pharynx quid 313.
Phanigmus in cephalæa 217. celiaca 268. epilepsia 226. gonorrhœa 264.
Philonis antidotus 265.
Phlebotomia linguæ in angina 163. ànasi venis 216. cachexia 254. calculo renum 260. causo 202. cephalæa 213. columella 165. elephantiasi 299. epilepsia 225. ileo 197. inflammatione renum 204. melancholia 230. phlegmone epatis 199. pleuritide 169. pneumonia 176. phrenitide 136. & quantitas & locus ib. sanguinis rejectione varia 179. syncopæ 187. tetano 159. vertigine 220. uteri suffocatione 208. satyriasi 210.
Phlebotomiæ succedanea quæ 152.
Phlegmatias quid 335.
Phlegmone sine pure curatio 204.
Phorcea instrumentum 238.
Phragmos quid 316.
Phrenitis quid ✱ b. ex vitio jecoris 141. vitio splenis ib. per consensum à thorace 143.
In phrenitide affecti cerebri p se et p consensum 362. diaphragmatis per se & p consensum 363. partes consentientes 143. syncopæ prius succurrendum 143. thoracis ratio habenda ib. totius cerebri simpliciter affecti signa 360. partis cerebri ib. pericraniy 361. meningum ibi.
Phrenitides, apoplexiæ, epilepsiæ, lethargi, melancholiæ cognatio & cognitio 360.
Phrenitidis curatio 135. & lethargi cognitio 147. nomina 309. pars affecta 360. ortæ à phlegmone præcordiorum curatio 139. prognostica 55. symptomatum curatio 143. signa ✱✱a.
Phreniticorum capitis irrigatio 138. cibus qualis 137. 138. cubile, vestes, aër 135. curatio ib. inedia 136. phlebotomia ib. somnus ut conciliandus 139.
Phthisis quid 68. ex cachexia 88. 90. ex colica 111. ex empye 72. duplex 331. curatio 240 nomina 331. prognostica 71. signa 70. subjectum 425.
Phthoë quid 69. 331.
Φύγεθλον quid 314.
Pica quid 339.

Picerium

Picerium in pleuritide 174.
Pilulæ bechicæ in pleuritide 174.
Pilorum casus in elephantiasi 130.
Piper in ouis in ptisana, in omnibus epatis bene proficit 171.
Pisces boni qui 218. quando exhibendi in pleuritide 171.
Pittacium quid 217.
Πλαδῶ quid 338.
Platycoriæ quid 66. 330.
Plethos quid 210.
Pleuræ definitio 15. per se & perconsensum affectæ in pleuritide signa 375. purulentia quid 72.
Pleuritis quid 14. 15. ex ingluuie 169. spuria ex flatu 175. exterior 169.
In pleuritide curatio non differenda & cur 168. pars affecta 14. 373.
Pleuritidis & cognatorum morborum discrimen 307. curatio 168. ex inedia curatio 196. nomina 314. prognostica 168. 69. nothæ progn. 17. symptomata 15.
Pleuriticorum potus 174.
Pleuritici quando purulenti 172.
Pneumodes quid 77. nomen 332.
Pneumoniæ breuiter conuenientia 178. nomina 314.
Podagra quid 121. 346. rarò continua 125.
Podagræ prognostica 125. signa ib.
Pomorum usus 171.
Porrum cum sua coma & amygdalæ amaræ cum, remore in pleuritide 171.
Potiones in sanguinis rejectione 182.
Potus in causo 213. modicus in pneumonia omni cur 178. parcissimus in rejectione sanguinis & cur 185. frequentior in syncope 189.
Præcordia inflammata cutis tumida aut concaua 147.
Priapismi nomina 322.
Proboscis quid 127.
Psora quid 347. 348.
Ptisana mixta 171.
Ptisanæ cremor cum melle in tetano 159. in pneumonia 178. usus in phthisi 241. pleuritide 170. laus 170. præparatio 224.
πτύσις quid 21.
Pueri cachexiæ obnoxij 90. choleræ 34. crapedo 12. diarrhææ 116. ileo 35. phthoæ 71. pleuritidi 17. scirrho lienis 83. tetanos ulceribus testium 13. & cur.
Pulmo non dolet & cur 19. purulentus 374. spirandi instrumentum 18.
Pulmonis abscessus 74. ejusdem curatio 242. abscessuum nomina 332. signa 75.
Pulmonis affectus 19. angustia quintuplex 426. in asthmate affecti signa 427. hydropis signa 433. idoneæ medicamenta 177. natura 75. nat. attractrix 177. partes 19. 371. 426. in peripneumonia læsi simpliciter, p se, p consensum signa 376. 377. in phthisi affecti signa 425. vomicæ signa 426.
Pulmonarium quid 77.
Pulmonariæ curatio 176. 245. pars affecta 428. signa ib. prognostica 78. 176. signa 77.
Pulmonia quid 19.
Pulmoniæ nomina 332. symptomata 19. 20.
Pupillæ oculi vitium 66.
Purgantia quæ 226. in angina qualia 163.
Pharmacum purgans in epilepsia propueris 158. paralysi 237.
Purgantium formula in lethargo 146. catalogus 163.
Purgantes cibi 198.
Purgatio in cibis medicamentosa 299.
Purgantia clanculum mista 236. simplicia 236.
Post purgationem quid faciendum 231.
Pus rumpentia medicamenta 249. facientia quæ 164.
Ex pure rejecto signa partis affectæ 353.
Puris in empye color 73. à jecore transitus varius 249.
Purulentia quid 71. 72.
Purulentiæ epatis signa 249.
Putrida febris duplex 384.
Putridæ febris signa 387.
Pye quid 69.
Pylori affectus qui 436.

Q.

Quantitas venæ sectionis neusq; ad animi deliquium & cur 169.
Quartanæ continuæ signa 390. intermittentes signa 391.
Quotidianæ continuæ signa 390. periodicæ signa 392.

R.

Rarefactio venæ quid 24.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 477 sur 482

©BIUM

Raud unde 348
Recidiua unde 175.
Ex regione signa partis affectæ 352.
Regius morbus. Vide icterus.
Rejectio quid 21.
Rejectionis signa 21.
Remedium æquale 197.
Renes, glandulæ 42.
Renes alterutrius affecti signa 409.
Renum acuti affectus 42. affectorum nomina 321. 337. affectorum obstructione signa 408. 410. calculus 45. calculi & ulceris curatio 260. in diabetæ affectorum signa 433. descriptio 98. 336. grumi sanguinei 45. hæmorrhagia 43. inflammatorum signa 408. inflammationi consentientes partes 203. inflammationis curatio 203. morborum curatio 261. nomina 336. phlegmone 45. substantia 205. ulcera 45. 99. 102.
Respiratio actio thoracis 426.
Respirationis instrumenta quæ 371.
Ex retentis signa partis affectæ 354.
Rhei radicis facultas 183.
Rhœas fistula 102. quid 207.
Rigere quid 311.
Rigoris curatio. Vide tetanus.
Ruptura venæ quid 24.
Ryteon quid 112.

S.

Sacer morbus quis 55.
Sacculi ex milio torrefacto 160. ex milio torref. in pleuritide 172. ex sale tenui in tetano 160.
Sagapenum in paralysi 237.
Sanguis ab arteria qualis 25. rejectus ab arteria & vena prognostica 25. ab uena qualis ib.
Ex sanguine rejecto signa partis affectæ 353.
Sanguinem crassiorem facientia quæ 185. fluentem coërcentia 206. 216. effusionis tres modi 24. rejectionis curatio & prognostica 179. ab aspera arteria rejecti signa 26. ab arteria & pectore influentis signa 23. à capite rejecti remedia & signa 21. 22. à jecore rejecto 23. rejectionis cum febre conjunctæ remedia 184. à gula & ventriculo rejecti 23. à gula rejectis signa 25. è ventriculo 26. mictio in renum calculo 101. ejectio ab ore 21. 314. profluuij ex renibus signa 434. à pulmone rejecti signa 27. rejecti à siccitate 186.
Ex sanguinis vomitu signa ventriculi pectoris, capitis affecti signa 356.
Saphati quid 348.
Saphena vena quæ 317.
Ex sapore partis affectæ signa 357.
Saponis usus in elephantiasi 300.
Satyri quid 48. nomen 322.
Satyriasis quid 48. lepra 347. idem quod elephantiasis 128. causa 209. curatio ib. medela 49. nomina 322. subjectum duplex in viris, in fœminis 414. symptomata 49. 209.
Scabies unde 347.
Scirrhi inflammationibus succedunt 250. lienis curatio ib.
Scorbutus, icterus niger, voluulus hæmatites, magni lienes, niger alphos, cognata nomina 333.
Scorbuti pars affecta 429. nomina 333.
Scotodine quid 54.
Scotoma quid 54.
Senes cachexiæ obnoxij 90. diarrhœa. 110. phthisi 71. pleuritidi 17. stomachi affectui 108. tetanos uuæ 12.
Sepia in cibis 34.
A sexu signa partis affectæ 352.
Siccantia remedia quæ 235.
Ex siccitate partis affectæ signa 353.
Signorum partis affectæ diuisio 351.
Sinapi facultas 218. aluum mouet 150. purgat 163.
Sinapismus 150. in cephalæa 217.
Sinciput locus communis sensibus 160.
Siphylis unde 347.
Sitis immoderata quid 339. remedia 112. in phrenitide rem 144.
Sitim tollentia 259. 266.
Ex situ morbi signa partis affectæ 352.
Soda Arabum quid 323.
Somnus quid sit 49. multus nocet 222. 227.
Somnum cõciliantia 139. 140. tollẽtia 150.
Somnifica quando vitanda 178. in pneumonia ib.
Soporifera in ileo 197.
Ex sono partis affectæ signa 352.
Sphagitides venæ ✱✱✱ b.

Spasmi

Spasmi & paralysis differentia 368.
Spasmus cynicus quid 64.
Spasmi cynici partes affectæ 68. signa 370.
- symptomata 67.
Spinæ inunctio in lethargo 147. in paralysi affectæ signa 423.
Spirationis necessitas 18. instrumenta ib.
Spiritus duplex 364.
Splenis nomina. Vide lienis.
Splenici & colici doloris signa distinctiua 429.
Spongiæ nocent in vesicæ affectu 206. usus in syncope 192.
Spongijs utendum pro fotu 164.
Spuitio quid 21.
Ex sputo signa partis affectæ 353.
σαφύλωμα quid 312.
Ex stercore partis affectæ signa 353.
Sternutamenta in cephalæa 215 lethargo 148. vertigine 220. vuluæ strangulatu 290.
Sternon quid 71.
Stomachus vitæ principium non est 29. quid 339. tergo adhæresçit 231.
Stomachi affectuum nomina 338. ardoris causæ & remedia 144. affectus 106. affecti signa ib. à bile affecti signa 107. compressio 436. vitio laborantium curatio 265. descriptio 106. dolor quos morbos parit 436. nomina 337. remedium in phrenitide 143. symptomata 30. 436. & uteri similis affectus 119.
Stomachici qui 339.
Storyne instrum. 216.
Strangulatione uteri viri non infestantur 50. in viris similis affectus 48.
Stranguriæ nomina 321.
Strophi & dysenteriæ discrimen 438.
Stuporis & paralysis discrimen 425.
Subeth quid 309.
Subsidentia quid 426.
Subuersio ventriculi quid 338.
Succingens membrana quid 15.
Sudor syncopticus qualis 144.
Sudores syntecticos cohibentia 191.
Ex sudore signa partis affectæ 354.
Sudorifica in causo 203.
Sulphuris usus in pleuritide 171.
Suppuratorum febris signa 393.
Synanche quid 8. nomen 311.
Ex synanche cynanche 10.
Syncopa in judicatorijs diebus 188.
Syncopæ definitio 28. 29. 30. 187. non est stomachi affectus 29. causa causus 187. remedium vinum 144. curatio 187. nomina 314. pars affecta, signa affectæ simpliciter, per se. per consensum 381. prognostica 187. & phrenitidis cognatio 189. symptomata 30. desinentis signa 193. ex syncope tabes ib. ab uteri strangulatu differ. 413.
Synochus duplex 315. epidemicus anni 1580. 315.
Synochi putris signa 390. nõ putris sig. 389.
Syntexis ex cachexia 88. 90.
Syntecticus fluor 340.
Syntectici qui 81.
Syphilis unde 347.
Syria obnoxia tonsillarum affectibus 14.

T.

Tabis curatio 151. 193.
Tabes ex syncope 193.
Taurus jugulatus similes epileptici 2.
Temporum venæ exortæ ex diarrhœa 109.
Temerè orta 60.
Tenebræ an conueniant phreniticis 135.
Tenesmus quid 113. in cholera 33.
Tenesmi & dysenteriæ differentia 438. nomina 343.
Tenoris cum corpulentia collatio 75.
Tergo stomachus adhæresçit & ubi 231.
Tertianæ continuæ signa 390. interpolatæ sig. 392. nothæ sig. 394.
Testium dolor in colica 111.
Tetani definitio 4. 29. causæ 4. 159. curatio 158. diuisio 4. nomina 311. pars affecta principalis, minus principalis, per se, per consensum signa 368. partes affectæ 160. prognostica 5. symptomata ib. & 159. ex vulnere curatio 160.
Tetanici domicilium 159.
Thermæ in elephantiasi 302. melancholia 234.
Thoracem in omnibus morbis acutis medicari oportet 143.
Thoraci adhibenda in cholera 196.
Thoracis affecti in phrenitide remedia 143. calefacti signum 356. spatij in suppuratione affecti 426.
Thorax in omnibus acutis morbis compatitur 143.
Τόνος quid 4.

Aretaei Cappadocis Aetiologica, simeiotica et therapeutica morborum auctorum et ... - page 479 sur 482

©BIUM

Tonsillarum affectarum subjectum 373. signa ib. affectus causa 13. ulcera 12.
Tonsillæ quid 313.
Tophi in arthritide 124.
Topica in pleuritide 172.
Tragemata nocent 219. 224.
Tragi pro cibo 170. facultas ib.
Tremoris & paralysis discrimen 425.
Tremoris manuum & pedum remedia 148.
Tumores in elephantiasi 130.
Tympanias quid 92.
Tympanites quid 335. signa 93. subjectum 431.
Tympaniæ signa 93. 432.

V.

Vari quid 124.
Variolarum nomen 313. signa 398.
Vaxiy quid 320.
Veldsiech 348.
Venæ carotides quid 46. sanguinis 25.
Vena in pleuritide incidenda ex opposito latere & cur 169. secanda in salubribus partibus & cur 152.
Venæ sectio eodem die in pleuritide 169.
Venæ cauæ affectæ signa 407. descriptio 38. diuisio & nomina 317. inflammatio 321. morbi symptomata 40. 41.
Venæ circa guttur ✱✱✱b. latæ in elephantiasi 130.
Venarum o diuisi 317. à vesica ad intestina obstructio 84.
Venter in quolibet morbo affectus 147.
Ventriculus afficitur per se, vel per consensum 435. signa ib.
Ventriculi affectuum nomina 340. calefacti signum 356. in cholera affecti per se, per consensum signa 402. commoda 248. descriptio 108. fundi affectus 436. intemperiei signa ib. in lienteria affecti 439. in omnibus medicamentis habenda ratio 250. nomina 340. partes 435. subuersionis remedium 234.
A uentriculo ictterus 84.
Ver obnoxium rejectione sanguinis 27.
Vertigo quid 54. ex cephalalgia 54.
Vertiginem quæ faciant 228.
Vertiginis variæ causæ 220.
Vertiginis, cephalææ, epilepsiæ, apoplexiæ, hypochymatos signa distinctiua 419. curatio 220. nomina 324. pars affecta 418. symptomata 54.
Vesica affecta in quo libet morbo 147. in lethargo ib.
Vesicæ affectuum nomina 321. 337. descriptio 44. curatio 205. 261. inflammationis signa 104. 411. affectuum acutorum pars affecta 410. morbi 44. prognostica 107. obstructionis signa 411. resolutionis remedium 156. substantia 205.
Vesicarum bubularum usus in fotu 261.
Vesernosi. Vide lethargus.
Venus noxia 219. 229.
Victus conueniens doloribus 217. febribus 155.
Ex victus forma signa partis affectæ 352.
Vigilia nocet 222.
Vinum in ileo 199. in phrenitide quando 144. quale in pneumonia 178.
Vini laudes 144. mixtio 223. facultates 211. usus in cephalæa 215. cholera 195. commendatio in phrenitide 144. usus in syncope 188. 189. 190.
Ex viperis medicamentum 260. 265. 267.
Viperinæ carnes in elephantiasi 300.
Viri obnoxij dysenteriæ 116. furori 58.
Visa varia melancholicorum 63.
Ex vitæ conditione signa partis affectæ 352.
Vitiligo quid 348.
Vlcera epatis 248. faucium ut curanda 167. in tetano qualia 161.
Vnguenta fomentis præstant & cur 154.
Vnguenti forma in lethargo 154. paralysi 237.
Vnctiones capitis in syncope 189. totius corporis in pleuritide 169. tetano 159. in melancholia quales 234. pedum, ventris, spinæ, maxillarum in cholera 196. pneumonia 178.
Voluuli curatio. Vide ilei.
Vomica quid 332.
Vomicæ pulmonis subjectum 426. signa ib. & empyematos differ. 332.
Vomitus ut ciendus in pueris 157. prouocatio in adultis in epilepsia 158. prouocatio 267. remedium 234. in ileo 197. lethargo 153. vertigine 221.
Vretici quinam 433.
Ex urina suppressa partis affectæ signa 354.
Vrinam mouentia in vesicæ affectibus 206. citantia quæ 202. 250. in calculo 261.
Vrinæ color 353. contenta ib. spuma
Ex urinis signa partis affectæ 353. capilli, carun-

caruncula, arenula, 353. lapis, grumus, pus, pituita 354. intercluſio 42. ſuppreſſio 44. profluuium 96. profluuium triplex 433.
Vrticæ uſus in lethargo 149.
Vterus ſanguinem in albidũ colorem transmutat 119. quomodo odoramentis offendatur vel juuetur. 322.
Vteri nomina 321. partes quæ 345. partes affectæ 207. tunicæ 345. morbi qui 117. motus triplex 321. natura 207. abſceſſus curatio 280. affectuum nomina 334. affecti curatio 275. cancri curatio 284. affectus colica 341. & inteſtini ſimiles affectus 119. & ſtomachi ſoli affectus ib. fiſſurarũ, condylomatum, hæmorrhoidũ curatio 297. exulcerationis curatio 283. ulcera 119. inflationis curatio 287. fluoris ſigna 118. fluoris prognoſtica ib. fluoris ſpecies ib. fluoris curatio 279. hydrops 95. hydropis ſigna 433. inflammationis & declinationis curatio 280. obturati curatio 290. profluuij curatio 278. affecti in profluuio per ſe & per conſenſum ſigna 440. doloris & colici diſcrimen 405. profluuij ſubjectum 439. ſigna ib. prolapſus curatio 289. prolapſus 344. prolapſus remedium 121. ſcirrhi curatio 285. ſtrangulatus diſcrimen à cognatis morbis ut apoplexia, epilepſia lethargo, ſyncope 413. ſuffocationis nomina 321. ſuffocationis curatio 207. ſtrangulatus curatio 287. in ſtrangulatu affecti ſigna 412. ſtrangulatus ſubjectum ib.
Ex utero ſtrangulata an ſit mortua ſigna 413.
Vuluæ deſcriptio 46. & 48.
Vuluæ prolapſus 120. ſtrangulatus 46. ſtrangulatus remedia 47. ſtrangulatus ſymptomata 47.
Vua quid 11.
Vuæ nomina 312. curatio 165. ulceroſæ remedia 167. & columellæ differ. 165. ſymptomata 12. ſubjectum quod 372. ſigna ſimpliciter per ſe, per conſenſum ib.
Vulua. Vide uterus.
Vulpanſer quid 301.

Z.

Zäpfle *quid* 312.
Zipperle *unde* 346.

FINIS.

©BIUM

ERRATA.

Fol. 11. Corpus calidum, lege ſolidum.
Fol. 15. In ſua enim ipſi, adde ſede.
Fol. 21. ex ipſorum ore, lege ipſo ore.
Fol. 24. εσυνερωτην lege επανερωτων.
Fol. 27. Φθόναι lege Φθόαι.
Fol. 30. naturæ nexus, adde, id eſt.
Fol. 31. anhelitum, id eſt, dele, id eſt.
Fol. 37. ἤθε pro ἤπε.
Eodem γο. α. Adde τῆς σκύλλης ϗ συγχρίεις ἢ καὶ ἐυ ὁμοίως σκευάσωνται, ὑπτίου ϗ καὶ κηρῷ γο α.
Eodem ἀκόπ ☉ lege ἀκόπως.
Eodem χειραμάζης, lege χειρομάξης.
Fol. 73. altero lege 74. Et fol. 74. lege 75.
Fol. 77. al. longior, dele al.
Fol. 86. generabilis lege genera bilis.
Fol. 96 mencrorum, lege membrorum.
Fol. 111. execueunt, lege execuerunt.
Fol. 123. ὁ ὀδὲς, ὀν ☉, bos, aſinus lege ὀδὸς καὶ ὠμος, dens & humerus.
Fol. 131. malè habent, lege habet.
Fol. 137. Semiuncia, lege ſemiunciam.
Eodem, enegribus, lege generibus.
Eodem, apophlegmatiſq, lege apophlegmatiſmiſq.
Maturalia, lege naturalia.
Fol. 151. μαραμὲ lege μαρασμὲ.
Fol. 164. herundinibus, lege hirundinibus.
Fol. 165. ſucceſſionum, lege ſucciſionem.
Fol. 168. tonſilla, lege tonſillæ.
Fol. 178. ſomnificijs, lege ſomnificis.
Fol. 193. Perperit, lege peperit.
Fol. 194. Expedit, lege expetit.
Fol. 201. a arteriæ, lege & arteriæ.
Fol. 203. in calculus, l. calculis, calculis lege calculus.
Fol. 208. fuſsile, l. fuſile.
Fol. 213. morbui, l. morbus.
Fol. 217. malefactum, lege madefactum.
Fol. 224. oſta l. toſta.
Fol. 227. phalam, lege phialam.
Fol. 232. cauſu, lege cauſa.
Fol. 232. κυάμε, lege κυάθε fabæ, lege cyathi.
Fol. 235. ad medicamenta, lege at.
Fol. 237. enegribus, lege generibus.
Fol. 237. maturalia, l. naturalia.
Eodem. quadringenta, l. quadraginta.
Fol. 240. juuernunt, lege juuerunt.
Fol. 249. dandum tot l. dandum eſt.
Fol. 250. eſt l. ſunt.
Fol. 260. ex porris. lege ex pomis.
Fol. 296. infimo pede l. in ſimo pedes.
Fol. 310. derre lege darre.
Fol. 312. λειμνικὰ, l. λειμικὰ.
Fol. 314. Græcis hæmorrhagiam l. Græci hæmorrhagiam vocant.
Fol. 315. Non eam ob cauſam, l. Non eam ob cauſam ſic dicta videtur, ſed à loco affecto διὸ τῆς χολάδος.
Fol. 316. nocum nomen adde colicæ.
Fol. 324. σκοτωμία lege σκοτώμα.
Fol. 333. Schorbuchs l. Schorbuck Schus l. Schur.
Fol. 348. languinis l. lanugini.
Fol. 352. Cauſa ut attrectatio dele totum paragraphum. Cauſa enim effectus non eſt.
Fol. 359. Cauſa attrectatio. Hic ſimiliter dele totam lineam.
Fol. 383. Focus febrium eſt fomes l. eſt locus cauſæ.

FINIS.